HIPOCRATIS
CORNARII

Rien n'est plus commode que d'avoir en un seul petit volume in 8°. toutes les œuvres d'Hippocrate. c'est pour les medecins, comme la Bible des Eveques. apres l'Edition greque et latine faitte par Vander Linden, celle cy est celle dont je fais le plus de cas. elle a sur l'Edition de Froben l'avantage d'etre en un seul volume, et d'etre imprimée en caracteres romains.

Hippocratis Coi

MEDICORVM OMnium longe principis, opera quæ apud nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM Medicum Physicum Latina lingua conscripta.

ACCESSIT INDEX REtum copiosissimus.

PARISIIS.

Apud Carolam Guillard, sub Sole aureo, & Gulielmũ desbois, sub Cruce alba, uia ad diuum Iacobum.

M. D. XLVI.

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENtissimis, honestissimisque uiris, Senatui populoq; Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Physicus, S. D.

On alienũ,nec ab re esse arbitror, Augustissime Augustę vrbis Senatus, hoc in loco, hac instituta ad amplitudinem tuã,in Hippocratis Coi medicinę principis scriptorũ, à me in Latinã linguam trãslatorum editionem,præfatione, paulo alti' repetere, qualis fuerit nostro hoc æuo rei medicę,& simul etiam aliarum artium ac studiorum status: qualis factus sit progressus: quantum accesserit incrementi:& quid de toto hoc studiorum genere sit sperandum. Nam & necessariam esse Hippocratis librorum editionem, lectionem,ac cognitionem,inde clarè constabit: & me hæc vel peractorum laborũ gratia, meminisse iuuabit: & qui ista legent,non inutilem consequentur huius narrationis cognitionem:& Amplitudo tua,spero, harum rerum memoria iucunde afficietur,& si quid præsidij ac opis ad hæc studia cõseruanda opus fuerit,(sicut reuera vestram,vrbium Imperialium opem desiderant ac implorant)huc libenter incumbet, quo literæ vnicum totius vitæ ornamentum durent ac vigeant,in Germania nostra, ne si hæ corruant ac iaceant, verè neutra vita vocari mereatur, haud secus quàm neutrum corpus medicis dicitur, quod neque sanum,neque ægrotum appellari potest. Talis autem futura vita mihi videtur, vt miti ac familiari nobis similitudine,res omniũ tristissima, & perpetua nocte obscurior adumbretur, si horum studiorum lux extinguatur,si literarũ decus deturpetur,si robur illud,quod & pacem, & rerum publicarum ac priuatarum tranquillitatem retinet,elanguescat. Quum itaque primum animum ad medicinę studia adiicerem, magna erat bonorũ & professo-

† ij rum,

rum,& librorum penuria: adeò vt Hippocrates & Galenus medicę sectæ optimæ, rationalis illius, principes, ne nominibus quidem suis iustis, in scholis satis noti essent, quum vulgo Hippocras & Galienus à plerisque omnibus appellarentur. Itaque quum essem adolescens viginti natus annos, ex Petri Mosellani, viri & eruditi, & imprimis suaueloquenti facundia ornati auditoribus. (Nam neq; hunc, neque aliũ vllum vnquam priuatum præceptorem habui, post prima grãmaticæ rudimenta) in literis vtriusq; linguæ eo progressus, vt non modo grãmatica docerem, sed etiam Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimum mox ab initio, ab honestissimæ artis discendę proposito decidebam. Auertebant enim me barbari scholarum magistri, & non multo expositoribus suis potiores scriptores, quibus tum medicorum scholæ pro optimis autoribus vtebantur, Auicenną, Rasis, Albucasis, Auenzoar, Mesuas, & alij non citra tædium nominandi, Arabicum hominum genus. His accedebant practices scriptores superioris seculi ac illius quoque, gens per omnia inepta, sordida, ac impura, & tam spurcè latine loquens, ac tam infeliciter id quod docere vult tradens, vt penitus desperarem ex tam putidis libris fore posse, vt vnquam ad medicinæ cognitionem peruenirem, eam videlicet quam ex Hippocratis aliquot libellis, aphorismis dico, prognostico, & eo qui de victus ratione in morbis acutis inscribitur, olfecissem: & quam mihi ex Galeni aliquot libellis latinè itidem extantibus delineassem. Erant autem hi Leoniceni interpretatione, De febrium differentiis libri duo, & Copi versione sex libri De locis affectis inscripti. Et his interpretibus tum extabant quoque Hippocratici illi libelli. Ac in philosophia quidem eo tempore extabat sua lingua Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenophon, & Plutarchus, magno erga bona studia Aldi Manutij beneficio. Verum in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipsorum lingua habebatur, præter Hippocratis aphorismos, quos Philippus Melanchthon mihi communicauerat, & vnam Galeni methodum, quam Romæ si recte memini, excusam, apud amicum quendam videram. Hic ego dum ambiguus quid facerem sæpe mecum cogitarem, tandem illud statui, quod præsens esset boni consulendum esse, donec aliquando dies

do dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis scriptoribus, & ex practicis quoque paucis aliquot, melioribus vt fieri solet in malorum electione, assumptis: videbantur autem tales esse, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, sed magno interposito interuallo, aliquot annis medicinæ studia sectatus sum, donec cũ his simul magister magnus artis venter persuasit mihi, vt artis periculum facerem, quod iam per annos vigintiquinque facere pergo, ab eo tempore quo prmum animum ad medicinæ studia, velut dixi, adieci. Quanto vero meo commodo hoc fecerim, aut etiam aliorum vtilitate, non est quod multum iactem, Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunque didici, tum in curando qualia ars præstare potuit, multis cognitam esse scio. Opes velut studiorum impedimenta, non anxiè quæsiui, & eas quoque quæ contingere potuissent, contempsi. Hoc nondum scio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum istud studiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum, relinquere ac quasi dediscere coactus fuerim, quum iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Basileam peruenissem. Et quòd quidem incommodum hoc sit, tot horas malè collocasse in studiis dediscendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediscenda, sed amplectenda esse illa adhuc hodie videntur. Quòd vero commodum sit, totam barbaram medicinam à me esse relictam, & græcam assumptam, productam, & non parum per me etiam auctam, & ampliatam, nondum persuasum esse scio plerisque, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus vesci frugibus optimis repertis. Profectò horum ingenia velut ineptissima, & iudicia velut nihil sani habentia auersatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Grecum, ac Galenum, itemque Paulum me contuli, paulo ante Venetiis ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus vtebar, atque in his ita versabar, vt vel totum Hippocratem ad latinos transscribere me posse non desperarem, si tam magni laboris præmium alicunde affulsisset: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores esse, vel leuiter græca scientibus con-

ſtat: ſi quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me conuerſi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inſcriptus, qui animum meum ſtudioſis ſatis declararunt, quantum voluerim medicinam illinc adiutam. Nec deerãt nobis inhortatores ad rem tentatam ſtrenuè obeundam, inter quos magno erga optima ſtudia merito præcipue mihi nominandus eſt Deſ. Eraſmus Roterodamus, cuius etiam ſcripta ad me epiſtola extat, qua me ad conſtanter proſequendum id quod in Hippocratem medicinæ principem orſus eſſem inhortatur. Ad idem me inſtitutũ Frobenius ac Epiſcopius, qui prius etiam aliquot mihi commentationum fuere autores, tantum non cogebant: digni profectò propter ſua in doctos homines merita, vt ab omnibus bonis viris aduerſus ὁμοτέχνους æmulos inſtar ignauorũ fucorum inſidiantes libris ipſorum ſumptibus & induſtria in lucem editis, foueantur & tueantur. Quum igitur hæc mea tunc fuerit voluntas, & non omnino deſperata etiam præſtandi facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum eſt, quod propter communem vtilitatem, ſi ita eſt veluti ipſe dicis, quàm primũ inuulgari oportuerat. Fatebor ſanè hic quod res eſt. Primum quidem voluntatem meam remorata eſt maxima operis difficultas. Nam vt gloſſas & voces penitus obſoletas omittamus: vt dicendi genus breue illud, & quo velut per ęnigmata, innuere magis quàm ſignificare ſententiam voluit, ne producamus: adeò vt ne Galenus quidem ſe ex omnibus extricare valeat: vt nihil etiam dicamus de lectione varia, ac ſubinde à plurimis priſcis Hippocratis expoſitoribus mutata, & temporis inſuper iniuria corrupta: vel ipſa vetuſtatis reuerendi ſenis maieſtas deterrere poſſet, ne quis familiari⁹ verſare doctiſſima, & per omnia grauiſſima ſcripta audeat.

Quòd vero tantæ grauitatis, maieſtatiſque ſcriptor ſit Hippocrates, idemque optimus methodi doctor, etiam Plato teſtatum de ipſo reliquit, cuius verba ex Phædro adſcribere non pigebit. Fieri ne poſſe putas, inquit Socrates, vt quis animæ naturam pro dignitate conſideret, abſque vniuerſi natura? Si quidem Hippocrati Aſclepiadarum generis credere oportet, inquit Phædr⁹, neq; corporis, citra hãc methodum. Bene, inquit Socrates, amiciſſime Phædre Hippocrates

dicit.

dicit. Oportet tamẽ insuper ad Hippocratẽ, etiam rationem expendere,& an consona est videre. Ita sentio, respõdet Phędrus, Proinde de natura cõsiderare, inquit Socrates, quid tandem dicit Hippocrates,& ratio vera? Nónne hoc modo? De cuiuscũque rei natura considerare oportet, primum simplex ne sit, an multarum specierum, id in quo artifices esse volumus,& alios vt tales sint facere. Deinde si simplex est, vim ipsius considerare, quam à natura habeat, ad hoc vt in aliud faciat quid, aut quam vt ab alio patiatur. Si vero plures species habuerit, his enumeratis, id quod in vna, hoc in singulis considerare, quídnam à natura facere solet, aut quid ab alio pati. Consequens, inquit Phædrus, hoc est ô Socrates. Proinde methodus, ait Socrates, absque his similis est itineri cæci. Hactenus Plato. Et non sunt quidem hæc ita ad verbũ in Hippocrate, sed talis est omnino doctrinæ methodus libri De natura hominis inscripti, vt de nullo alio loqui hîc videatur Plato: quanquam similis methodus etiam in aliis huius viri scriptis genuinis esse videatur. Quare quum hactenus reperti sint, qui Platonem, qui Aristotelem, qui Theophrastum, qui reliquos Græciæ philosophos ac scriptores, ad Latinos conuertere aggressi sint, & aliquid operæprecij præstiterint in Hippocrate nemo hoc feliciter tentauit, ex toto, vt ne in minutissimis quidem libellis aliqui satis aptos artifices se declarauerint. Non igitur nihil est quod & nos de difficultate huius scriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à se auertit: etiamsi nunquam ex toto à nobis desperatum sit, fore vt aliquando omni difficultate superata, Latinus à nobis factus Hippocrates legatur. Accessit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per viginti fermè iam annos medicina Greca reuiuiscere cœperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solum lingua, sed Latini etiam magna ex parte (vno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos aliquot viros, tum per nos quoque facti, tamen ea est seculi infœlicitas, vt nemo tantæ artis, quæ ipsam etiam vitam, qua nihil homini preciosius esse potest, conseruat: pretium agnoscat. Vidimus ardens primum studium multorum circa linguas addiscendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum studiosorum cõcursum ad discendã theologiam,

quum primum in Germania sincerior pietatis doctrina illucesceret: Durauit hic aliquot annis. Transitum est ad studium Iuris ciuilis: Nec puto vllo vnquam tempore tot fuisse studiosos, qui leges Imperatorias sequerentur, aut doctorum titulis insignirentur. Sola Medicina vbique contempta iacet, frigent gymnasia, torpent professores, ars ipsa in ἀτεχνίαν abiit, & non nisi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de sua ignorantia experimenta faciunt, eius vsus quæritur: paucis quibusdam bonis medicis non in vsum publicum, sed in priuatum sibi thesaurum, vera medicinæ studia possidentibus. Quanquam ego quidem grauiorem adhuc, ac similem timeam optimæ arti ruinam, si continget vt altius aliquando euehatur, qualem videlicet Christianæ religionis studium pertulit, & qualem iuris scientia minari videtur. Sicut enim dum pij aliquot viri euangelium Christi purum ac sincerum reducere conati sunt, factum est vt apud plerosque Christus penitus fabula factus sit, & parum adhuc in paucorum cordibus hæreat: Ita ex magna iuris scientia eo peruenitur, vt ius sit in armis ac vi positum, vt sint qui quiduis sibi licere adstruant, adulterare, scortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac terram miscere, modo apex sit in iure scripto, qui vt ipsorum cupiditatibus inseruiat cogi possit: quomodo summum ius summam iniuriam esse, iuxta vetus adeo verbũ, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, vsum ac necessitatẽ intercidere, nemo non sentit. Atque vtinam non similis casus maneat rectissimum medicinæ studium, si quando etiam hoc ad summum adductum fuerit: & ex scholæ vmbra, ad publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere potest malos vt ne sui similes sint, in quocunque studiorum genere peruertendo? & ea quæ ad multorum salutem inuenta sunt, partim per ignorantiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales cessandum à nobis non est, vt non optima faciamus, doceamus, ac in lucem proferamus, & artem per se optimam ad summum statum euehamus. Nos certe vt quod possumus huc conferremus, & vt & ocij, & negocij nostri ratio publicè omnib⁹ constaret, sępe in partialib⁹ editis libellis promissum sæpe repositum sæpe repetitũ Hippocratẽ nostrũ Latinũ tandẽ etiam his infelicissimis

ſimis temporibus, quibus præter ea quæ iam relata ſunt, omnia perpetuo metu conſternata grauantur, inſidiis pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendiis conſumuntur, edere voluimus atque hunc inæſtimabilibus laboribus, & non leui ſumptu ac rei familiaris iactura, perpetuis quindecim annis abſolutum. Non quòd hos totos in hoc ſolum opus impenderimus: hoc enim verè eſſet ſuo ſibi iumento malum accerſire: ſed quòd nunquam hanc curam reiecerimus huius quoque operis abſoluendi, dum illa partim de Græcis plurima tranſlata, partim à nobis ſcripta ac commentata, in publicum emiſimus. non omnino nulla noſtra priuata vtilitate: Fatendum enim & prædicandum quoque hoc eſt, quum & magnorum principum, & præclarum vrbium, magnificentiam ac liberalitatem ſimus experti, & ad hæc præſtanda quaſi fomite quodam coalti, ac prouecti. Superauimus autem hanc operis difficultatem, tum ſæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum ſubinde alibi ab ipſo Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni Græca ac Latina editione, eo ſtudio vt totum aliquando editurus ſim Galenum, aliqua parte ex mea tranſlatione, & reliquis itidem verſionibus ad veram Græcam lectionem correctis. Et profecto longum eſſet hic declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectioně Frobeniani exemplaris, à nobis ad multa manuſcripta exemplaria collati ac editi, in hac noſtra Latina Hippocratis cõuerſione mutauerimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, vt ſi deus vitam tamdiu prorogarit, totius noſtræ conuerſionis ratio ac aliqua expoſitio extet, in diurnaliorum ſiue coniecturarum libris, tot à me ſcribendis, quot omnino exiſtunt libri Hippocratis ſcriptorum. Interim tamen hunc præcipuum nobis fuiſſe ſcopũ, ſtudioſos omnes non cælabimus, quem etiam pro iuſtiſſima lege Galenus agnoſcit, dum ſic ſcribit: Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretando obſeruatur, vt vniuſcuiuſque ſcripta ex illo ipſo declarentur & non vanis opinionibus, & pronunciata citra demonſtrationem ſententia quiſque quicquid velit deblateret. Hanc legem nobis in ſcopum, in Hippocratis libris Latinè conſcribendis propoſuimus, & omnes obſcuros locos, collatione ad alios

alios facta, vbi hoc fieri potuit, exposuimus, reddidimus ac expressimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appositis, quæ nec in impressis, nec manu scriptis codicibus ita habentur: sed tamen vt alicubi vestigia veræ lectionis etiam ex illis odorati simus. Quorum omnium iusto opere à nobis ratio reddetur. Atq; hactenus suffecerit protulisse me studiorum nostri æui statum, progressum ac augmentum, & præcipuè rei medicæ. Cuius primum, summum ac maximum authorem, tandem ego Latinis hominibus non minorem, sed aliquanto, nisi penitus fallor, meliorem quàm Græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti, beneficij publici gratiam expetere videar, aut ne tanti authoris ac operis patronum præstare me posse, aliunde confidere puter: ad te augustissime Senatus Augustane confugio. Tuæ amplitudini hanc authoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates Latinus noster publicè extat, habetur, legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expositum est, vltra duo milia annorum ab omnibus in Latina lingua desideratum. Nec verò videri possum aut velut ignotus, aut temerè, ad tantorum virorum præsidium confugisse, dum in publice recepto illo more dedicandorum ac consecrandorum librorum, ad vos viri Augustéses me recipio. Nam quum vestra respubl. per omnem non modo Europam, sed orbem terrarum celeberrima sit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à seuera in malos animaduersione, à clementi erga bonos benignitate, à pientissimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona studia fauore, à doctissimis cõsilióque ac prudentia præstantissimis viris, videri non debeo temerè magis quàm recto iudicio, ad tam augusti senatus, ad tantorum virorum tutelam, Hippocratis & pariter meum opus attulisse. Nec ignotus ego vobis esse possum, cui⁹ scripta ac opera tot principes viros, tot claras vrbes fouere ac tueri nondum, quod sciam, pœnituit. Hic non referam quibus viris semper respub. vestra floruerit. Non recẽsebo Fuggaros, non Paungartneros, non Ilsungos, non Vuelseros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & simul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiáque ac summa liberalitate præstantes. Non dicam de Mo-

nopoliorum

nopoliorum apud vos extantum vtilitate,per quæ fit vt Germania ab hominibus sub polo Antarctico habitantibus,& ab ipsis Antipodib⁹ mercimonia,in quotidiano vsu habeat.Non dicam de plebis sedula opera,& laudatissimis operibus,vnde linei generis,biliciorum, triliciorum, quadriliciorum variis texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania,sed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de vrbis magnitudine, splendidis extructionibus ac ædificiis,& populositate,quæ vt peculiares laudes vrbium sunt, ita & loci optimum situm, & terræ, ac nascentium omnium copiam ac vbertatem coarguunt. Verum studium vestrum circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionem conseruandam non tacebo. Quum enim videretis studiorum omnium fluctuationem,sursum deorsum omnia iactari,in præcipiti omnes linguas,artes,ac disciplinas consistere,nullo vnquã tempore plures in omnibus scriptores extitisse, partim sua magnificè iactantes, partim aliorum & veterum quoque scripta damnantes: Vos optimos semper apud omnes rectè sentientes habitos authores Græcos, magna copia per occasionem nuper adeò vobis oblatos non neglexistis, sed velut rem reipub.imprimis vtilem,eorum opera ac libros comparastis, coemistis,ac pro ingenti thesauro, velut reuera est, reposuistis, habetis,& possidetis:non tamẽ vt priuatã vtilitatem hinc vobis quæratis,sed vt publium bonum iuuetis, vt si opus sit, inde rebus humanis subsidium afferatis. Neq; enim quicquam ad respub.optimè instituendas ac retinendas, vtilius est bonorum virorum bonis scriptis. Sicut contra mera pestis est, quę ex malis malorum libris hauritur. Rectæ enim artes, boni mores, optimæ disciplinæ traduntur ac seruantur in bonis libris. At sine rectis artibus, sine bonis moribus, sine optimis disciplinis, & in summa, sine literis vita non est vita censenda, velut supra ab initio dixi, & vetus illud chaos, rudis indigestáque moles reducitur. At vos sanè in illo librorũ Gręcorum thesauro vestro, non vnius alicuius liberalis artis aut disciplinæ authores habetis,sed ex tota philosophia,medicina, mathesi,ac Theologia optimos,& eos neque hactenus typis excusos,neque multis adeò adhuc visos, immo ne nominibus quidem plerisque omnibus notos, & fortassis nusquam alibi extantes,velut ex indice cognoui, quem multarum rerum

rum vſu ac experiētia clarus medicus apud vos Geryon Seilerus ad me miſit. Immo non modo indicem hic amicus noſter miſit, ſed quæ veſtra eſt viri Auguſteñ. erga recta ſtudia benignitas, de vobis eorum librorum etiam vſum mihi promiſit, multa ſimul de veſtra magnanimitate, ac magnifica voluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quanquam autem antea mihi virtutum veſtrarũ gloria non ignota eſſet: (Quî enim ignota eſſe poſſit, quæ per totum orbem decantata eſt?) tamen eo referente plura cognoui, & propiꝰ introſpexi, quàm antea ex auditu & aliorum ſcriptis intellexeram. Acceſſit ad huius narrationem vir excellenti iuris ſcientia, & eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, clariſſ. Iuriſconſulti Conradi Peutingeri filius, non modo in paternis virtutibus referēdis, ſed in maximis etiam rebus ac negotiis, pro patria obeundis ac gerendis, non iam ſpem, ſed ipſam rem pręſtans. Cum hoc viro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi interceſſit, quæ ſanè iudicium de vobis meum confirmauit, & in id conſilij me adduxit, & breuiter effecit, vt non dubitauerim Hippocratē hunc latinum meum ad vos deferre, vobis inſcribere ac dedicare. ære ac libra veſtrum facere. Cæterum erunt fortaſſis qui vel hoc nomine Hippocratem à nobis latinè conſcriptũ impetent, quòd præſtiterat græcum legere, ac ſatis fuerat græcum extare. His ſanè larga data eſt eius rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius eſt quàm Venetum. Et ſi vere Hippocratis ſtudioſi ſunt illi, non pœnitebit ipſos vel ambo coemere, habere, ac legere, immo etiam plura inquirere, quo tandem emendatiſſimus ſua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego ſemper ita ſenſi, melius eſſe quoſuis ſcriptores in ſua lingua, qua ipſi ſcripſerunt legere, quàm optime etiam in aliam tranſlatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea oſtendi huius autoris difficultatem, breuitatem, & ænigmatis ſimilem obſcuritatem. Quandiu vero expectandũ nobis eſt hoc ſæculum, in quo medicinæ ſtudioſi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendum Hippocratem Græcũ ſufficient? Eſſe autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, vt ſine ipſo rcs medica integrè conſiſtere non poſſit, &

ſæpe

ſæpe aliâs dixi, & nunc non minus aſſeuerantiſſimè affirmo Totus enim Galenus omnem ſuam doctrinam ad Hippocraticam methodum, velut ad amuſſim direxit. Idem fecerunt & ante,& poſt Galenum, optimi quique tum medici,tũ philoſophi, vt ineptiſſimos pariter ac indoctiſſimos ſe eſſe declarauerint, qui vnquam ab Hippocrate deſciuerunt, aut ipſius dogmata impetiuerunt, quorum multos adeo in libris ſuis hinc inde,ex omni occaſione Galenus reuellit,ac explodit.Demus autem hoc ſæculum ſpem nobis iniicere de futuris.Nam reuera nullum antea fuit, in quo per omnem fermè Europam pariter vtriuſque linguæ cognitio in tantum aliquandiu floruiſſet.At quid vetat,aut quid adeo obfuerit,hãc etiam acceſſionem linguæ latinæ contingere, vt Hippocrates Latinus pariter & Græcus legatur? maxime quum etiam Græcus ex noſtra Latina interpretatione clarior euadat, & expoſitionis Græci vicem Latin⁹ ſupplere poſſit.Verum mihi,velut antea quoque dixi, videntur omnia nunc ingenia, omnes artes ac diſciplinæ in ſummo ac præcipiti ſtare:atque vtinam ſic retinerentur,non retro vt ruerent, & eſſet aliqua ſaltem ſpes in paucis, qui in poſterum ſuis magiſtris diſcipuli euaderent præſtantiores. Ego profecto quum multis annis à ſcholis abfuerim, à docendi munere abhorruerim, ſtudiis meis ad ſcribendum, & ad exercendam medicinam collatis: proximum fermè triennium rurſus profeſſor medicinæ conſumpſi, non omnino ſurdo ac muto auditorio, in Heſſorum ac Cattorum principis Academia Marpurgenſi. Sed vt verum apertè fatear, longe infra meam ſpem, & inferiore ſucceſſu quàm Illuſtriſſ. Herois Philippi Heſſorum principis,vel erga me, vel erga ſtudioſos, magnifica liberalitas depoſcere videtur. Non tamen deſunt huius rei cauſæ.Plerique omnes fugimus immenſum ſtudiorum laborem, delicias ac voluptatem in his conſectamur. Itaque vel quantum iucundum eſt, vel minime moleſtum, didiciſſe ſatis eſſe putamus.Alij ad ea ſtudia ſe conferunt,vnde quàm breuiſſimo tempore,ac minima impenſa aſſequantur, quo ventri ſit conſultum,& πρὸς τὰ ἄλφιτα reſpiciunt,non cogitantes plerunque quàm ſint ad ea tractanda appoſiti. Medicina vero requirit naturam idoneam,à puero inſtitutionem, doctrinã linguarum,literarum, philoſophiæ, mathematum, & totius

naturæ

naturæ cognitionem : multam insuper industriam ac diligẽtiam, locum studiis commodum, & longissimum etiam tempus. Si non hæc sunt quæ studiosos à Medicina auertunt, libenter patiar alium potiores causas afferre. Ego Hippocrati in libro De lege hæc referenti accedo. Detineo amplitudinem tuam Augustissime Senatus lõgius quàm proposueram: Vnum si adhuc retulero dimittam. Non conatus sum in hac mea translatione Ciceronianus videri, non quòd omnino improbem hoc nouæ sectæ hominum genus, qui per omnia Ciceroni in dicendo similes fieri student: aut quòd penitus negem fieri posse, vt omnes artes ac disciplinæ, Ciceronis dictione in imitationem assumpta ac seruata, tradantur. Sed vt simpliciter dicam, primum quia non placet. Deinde quòd videam magna ex parte longum & inutilem laborem, & postea etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac successu carentem, quo plerique ex illis referunt Ciceronem, non aliter quàm Nero princeps Catonem, aut vt vicinius comparẽ, cuculus lusciniam. Accedit his seruilitas & mancipatio, nullam linguæ, immo ne cogitandi quidem diuersum aliquid, libertatem relinquens. Et quando desinemus esse turpiculæ simiæ, pulcherrimum hominum genus creati? Sed oportuit hoc quoque ad reliqua seculi incommoda accedere, vt haberemus qui non solum loquendo ac scribendo, Ciceronis simiæ vt essent, se excruciarent, sed etiam Græca omnis generis scripta in Latinam linguam conuertendo, tanta sui mancipatione, vt si modo Ciceronis verbis vndique conquisitis loqui videantur, etiam à sententia subinde excidere nec vereantur, nec animaduertant: quasi magni adeo referat Ciceronem ita exprimere, & quasi nemo alius bonus Latinus scriptor extet, quem sequi oporteat, ipso etiam Cicerone, si cognoscat, risuro suos κακοζήλους, præsertim si quomodo se ad Lęlios, Scipiones, Terentios, atque alios composuerit, in memoriam reuocet. Et tamen hic nihil dicam de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipse quidem Cicero Ciceroniane eloqui posset, etiamsi à Medico de his edoceretur: quum sanè aliâs non multus sit in rerum naturæ tractatione, nimirũ intra moralis ac rationalis philosophiæ limites conclusus. At tum demum Simia vere simia est, quum etiam supra hominẽ præstare quid molitur. Hoc itaque agant hi quibus istud placet, ac

cet,ac datum est,ego neminem prohibeo. Sed sic sentio, Hippocratem istos fucatos ornatus auersari, & amare vt sicut in sua,ita in omni lingua,breuis & verbis,& sententiis, & tamē plenus ac grauis,clarus item ac dilucidus, quantum ad eius ætatem posteris assequi datur,& quod potissimum est,rectus legatur. In hoc si quid præstiti, quod volui sum assequutus: nec est quòd verear vllos nasos, vel ῥινοκέρωτας, quantumuis in cornu exacutos. Quo vero sciant studiosi aliquam huius operę à nobis transactæ partem, Habent in hoc nostro Latino Hippocrate librum De aere,aquis,& locis,duplo auctū, & nisi fallor integrum: Habent libri De capitis vulneribus principium,quod in Græcis codicibus impressis deest: Habent librum verum μοχλικὸν, id est Vectiarium eundemque De ossibus inscriptum: quæ omnia in græcis exemplaribus partim desiderantur, partim alieno loco posita, iustis locis restituta sunt. Quorum omnium gratiam vt vobis viri Augustenses, medicinæ studiosos debere volo, ita nec pudebit, nec pigebit vos, spero, summum medicum Hippocratem vestra authoritate tutum, vestro fauore commendatum,in publicam vtilitatem, & meæ erga Augustissimum Senatum voluntatis declarationem,vobis inscriptum ac dedicatum prodiisse. Valete viri magnifici. Marpurgi Hessorū. Calend. Septembribus. Anno Christi M. D X L V.

INDEX LIBRORVM IN HOC volumine contentorum.

De exse-

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMVS IN opera Hippocratis.

tas

D

Euagon

Fœtus

G

Infœcun-

L

Lien-

Machina

M

Medici

Morbi

N

Purgatoriũ

Q

R

S

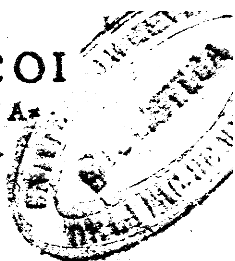
Sapien-

Suppura-

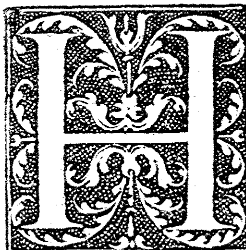
V

Vlcera

FINIS.

HIPPOCRATIS COI VITA EX SORANO, IANO Cornario medico physico interprete.

Ippocrates genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filię Phenaretes filius. Ad Herculem autem & Aesculapium originem generis sui referebat, ab alteroque se vi-
B gesimum, ab altero decimumnonum se numerabat. Eius autem genealogiæ Eratosthenes mentionē facit, & Pherecydes, & Apollodorus, Arius item Tarsensis. Cæterū parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & vt quidam tradunt, Gorgiam Leontinum rhetorem audiuit, & Democritum Philosophum Abderiten. Floruit temporibus Peloponesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus vero Cous: qui Coorū bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis se-
C ptima & vicesima die, in qua etiam vsque in hunc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porrò quum in arte medica totoque disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, vt quidē malignè de eo Andreas in eo quem de Medicinæ origine scripsit libro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Alij autem eo propsito eum patriam reliquisse dicūt, vt rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his variis modis exercitaretur. Quemadmodū vero Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per somnium admonuit, quo se ad Thessalorum regionem inhabitandam conferret. Cæterum per omnem Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeo vt etiam à Perdicca Macedonū rege, qui tabe laborare putabatur,

Coi singulis annis Hippocrati parētabant.

Andreas Hippocratem infamauit.

Soranus Cous.

Perdiccas phthisicus creditus.

Euryphon medicus. batur, vocatus publice sit, ad ipsumque vnà cum Euryphonte, qui ipso ætate maior erat, peruenit, animique hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexandri parentis, vnam ex pellicum eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius conspectu omnino illum mutari obseruauit, atque ita morbo depulso regem cõseruauit. Vocatus est & Abderam quo præsens ipse Democritum ab insania liberaret, atque eo sanato à tota vrbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium regibus ipsum ad se vocantibus, quum à legatis ipsorum qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta dimisit. At vero quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam præuidisset, futurum id prædixit, & tum ciuitatũ, tum discipulorum curam gessit, intantumque Græciæ amator fuit, vt quum ipsius nominis celebritas vsque ad Persas diuulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum, magnis muneribus & precibus vt ad ipsum veniret inuitaretur, ob honestatem, argẽtiq; contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola eius ad illum manifeste ostenditur. Propriam porrò patriam liberauit, quum Athenienses ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium ferendum rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos consequutus est: imò & apud Thessalos Argiuosque & Athenienses, qui eum Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & ciuem conscripserunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipsi, tum posteris eius dederunt. Liberaliter autem & minime inuidiose studiosos artem edocuit, decenti iureiurando prius adstrictos. Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obiisse traditur, atque alij quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alij octogesimo quinto, alij centesimo quarto, quidam vero centesimo nono, decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem & Larissam, vbi vsque in hunc diem monumentum eius cernitur, in quo sanè ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris vlcuscula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porrò in multis imaginibus

Margin notes: *Phyla Alexãdri pellex à Perdicca adamata.* — *Democritus insan⁹ putatur.* — *Qua cura Græciã à pestilẽtia liberauit.* — *Artaxerxes Hellespõti hipparchos.* — *Quãtũ ab oĩbus coleretur Hippocrates.* — *Mors Hippocratis.*

Margin letters: D, E, F

A ginibus velato capite pingitur, vt quidam aiunt pileo, quod nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Vlysses Pileatus cernitur: Alij autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui decoris gratia id fieri asserunt, quandoquidem caluus erat: aliqui vero ob capitis imbecillitatem id fieri perhibent, aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probe munitam & cōtectam esse oporteat. Alij signum peregrinationes amantis esse ferunt: alij vero rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alij postremum in testificationem id fieri volunt, quòd etiam sanitatis tempore ea quæ lædere possunt cauere debeamus. Quan-

Cur capite tecto cernatur.

B quam quidam affirment, quòd in administratione rerum gerendarum, ne quid à circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, idipsum complicatum in caput reiicere consueuerit. Cæterum de scriptis ipsius multa dissensio est, quare fit vt quum alia alij opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim caussas quæ iudicij certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterem possibile sit seruare. Tertio quòd vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusque sanctis, ac Græcorum amator, quare etiam gentiles suos summa diligentia curauit, adeò vt à peste omnes ipsorum ciuitates liberarit, quéadmodum supra dixi.

Libri Hippocratis in cōtrouersiam adducti.

C Vnde & splendidos honores non apud Coos tantum, sed & apud Argiuos & Athenienses est consequutus. Filios à morte reliquit duos, Thessalum & Draconem, discipulorum vero magnum numerum. Clarissimi vero ipsius filij fuisse perhibentur.

Thessalus Dracóque Hippocratis filii.

HIPPOCRATIS COI IVSIVRANDVM, IANO Cornario medico phy-ſico interprete. D

Apollo Aeſculapius. Hygeia. Panaceia.

Pollinem medicum, & Aeſculapi-
um, Hygeamq́ue ac Panaceam iu-
ro, deoſq́ue omnes itemq́ue deas
teſtes facio, me hoc iuſiurandum,
& hanc conteſtationem conſcri- E
ptam pro viribus & iudicio meo
integrè ſeruaturũ eſſe. Præcepto-
rem ſanè qui me hanc edocuit ar-
tem, parentum loco habiturum,
vitam communicaturum, eaq́ue
quibus opus habuerit impertiturum: eos item qui ex eo na-
ti ſunt pro fratribus maſculis iudicaturum, artemq́ue hanc
ſi diſcere voluerint, abſque mercede & pacto edocturum:
præceptionum, ac auditionum, reliquæq́ue totius diſcipli-
næ participes facturum, tum meos, tum præceptoris mei fi-
lios, imò & diſcipulos qui mihi ſcripto cauerint, & medico
iureiurando addicti fuerint, alij vero præter hos nulli. Cæ-
terum quod ad ægros attinet ſanandos, diætam ipſis conſti- F
tuam pro facultate & iudicio meo commodam, omneq́ue
detrimentum & iniuriam ab eis prohibebo. Neque vero vl-
lius preces apud me adeò validæ fuerint, vt cuipiam vene-
num ſim propinaturus, neque etiam ad hanc rem conſilium
dabo. Similiter autem neque mulieri talum vuluæ ſubditi-
cium, ad corrumpendum conceptum, vel fœtum dabo. Por-
rò præterea & ſanctè vitam & artem meam conſeruabo. Nec
vero calculo laborantes ſecabo, ſed viris chirurgiæ opera-
riis eius rei faciendæ locum dabo. In quaſcunque autem
domos ingrediar, ob vtilitatem ægrotantium intrabo, ab
omniq́ue iniuria voluntaria inferenda, & corruptione cum
alia, tum præſertim operum venereorum abſtinebo, ſiue
muliebria, ſiue virilia, liberorúmue hominum aut ſeruo-
rum cor-

Quæ præſtet medicus.

A rum corpora mihi contigerint curanda. Quæcunque vero inter curandum videro aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognouero, ea si quidem efferre non contulerit, tacebo: & tanquã arcana apud me continebo. Hoc igitur iusiurandum mihi integrè seruanti, & non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

B

HIPPOCRATIS COI LEX, IANO CORNARIO *medico physico interprete.*

Medicæ artis præstantia.

MEdicina omnium artium præclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam
C eò res deuenit, vt omnium artium longè vilissima censeatur. At vero hoc peccatum ob hãc potissimum caussam mihi committi videtur. Soli nanque Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquam ignominiæ, verum hæc ipsa non afficit, neque contingit eos qui ex composito personam ipsius induerunt. Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum quos referunt habent, illi ipsi autem verè non sunt. Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi vere comparare volet, eum his ducibus voti sui cõ-

Quæ pœna malis medicis irrogetur.

potem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco studiis apto, Institutione à puero, Industria, & Tempore. Primum quidem igitur omnium Natura opus est. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si vero natura ad optima viam demonstret, artis Doctrina facile contingit, quam sanè cum prudētia sibi comparare oportet, ita vt à puero institutio accedat, atque id in Loco à natura ad disciplinam apto. Amplius autem & Industriam adhibere oportet: eamque ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cum profectu fructus suos producat. Qualis enim eorum quę terra producit consideratio est, eiusmodi etiam disciplinæ Medicinæ per omnia similiter existit. Natura enim nostra, velut ager est, dogmata præceptorum, velut semina sunt. Institutioni à puero cum eo conuenit, quòd opportuno tempore semina in aruum cadere oportet. Locus autem in quo disciplina contingit, est velut ambiens aer, à quo è terra nascētibus nutrimentum accedit. Industria autem, cultura est. Tempus postremum hæc omnia corroborat, vt perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & vera ipsius cognitione comparata, tandem per vrbes obambulando, non sermone tantum sed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia vero malus thesaurus est & infelices opes his qui eam repositam habent, & insomnium, aut potius somnium diurnum, & maxime verum, alacritatis fiduciæque ac veræ exultationis expers, timiditatisque & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiam, Audacia vero Ignorantiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera vero ignorare. Cæterum res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, prius quàm scientiæ orgiis initientur.

Necessaria medico futuro.

Disciplinæ cōparatio ad agriculturam.

Scientia multū differt à persuasione.

D E F

Hippocratis

A Hippocratis Coi

LIBER DE ARTE, IAno Cornario medico physico interprete.

B VNt quidam qui artem putant, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atq; id quidem veluti putant non transigunt, vt ego sanè assero, sed propriã cognitionem ac scientiam ambitiosè ostentant. Mihi verò inuenire aliquid eorũ quæ nondum inuẽta sunt, quod ipsum notum quàm occultum esse præstet, scientiæ votum ac opus esse videtur. Similitérque & semiperfecta ad finem perducere & absoluere. At verò verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inuenta sunt confundenda, promptum esse, nihil quidem corrigendo: eorum vero qui aliquid sciunt inuenta apud ignaros calumniando, non sanè scientiæ votũ aut opus esse videtur: sed proditio magis naturæ suæ aut ignorantia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum conuenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam vero possunt maliciei sufficere, ad hoc vt aliorum opera quæ quidem recta sunt, calũnientur, quæ vero non recta sunt, reprehendant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ sunt, quorúmque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens vero sermo his qui medicinam eo modo inuadunt aduersabitur, confidens quidem & animatus propter vilitatem eorum quos insectatur: copiosus vero ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus. In vniuersum itaque nulla videtur mihi ars esse quæ non existat. absur-

Sciẽtiæ votũ ac opus.

C

Ignarorũ graphica depictio.

dum enim est aliquid esse putare quod non est, quoniam eorum quæ non sunt, quánam substantia conspecta aliquis denunciare possit quòd sint? Si enim non exiſtētia videre non datur, quemadmodum existentia, haud equidem scio quomodo quis mente concipere queat ea quæ non sunt, quemadmodum ea quę sunt, quæ certe oculis videre est, mentéque intelligere quòd sunt. Verùm vt ea nec videas nec intelligas, non similiter contingere potest. Sed existentia quidem semper videntur ac cognoscuntur: non existentia autem, neque videntur neque cognoscuntur. Cognoscūtur itaque demonstratis iam artibus, & nulla est ars quæ non ex specie quadam rerum videatur, arbitrórq; sanè ego etiā nomina artibus ex specieb⁹ accipi & imponi. Absurdum enim est existimare ex nominibus species rerū germinare & prouenire, immo etiā impossibile existit. Nomina enim lege quadā naturæ indita sunt, Species autem rerum non lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existūt, atque hæc quidem si quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in aliis sermonibus fortassis clarius edocebitur. De Medicina vero, vtpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationem faciam, & primum sanè definiam quod sentio, Medicinā esse morbos ab ægris in totum tollere, & morborū vehementes impetus obtundere, & eorū qui à morbis victi sunt curationem non aggredi, quum id in cōfesso sit, quòd Medicina tales sanare nō possit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc iam reliquum sermonem instituam. Cæterum in artis demonstratione simul etiam sermones illorum qui eam dehonestare contendunt, quatenus quisq; eorū sibi quid transegisse visus est, reuellam. Principiū itaque sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio. Quòd quidem aliqui à medicina curati sanati restituūtur, confitētur. Quòd vero non omnes ob hoc iam ars ipsa vituperatur: aiúntq; hi qui eā peius incessunt, quòd hi qui à morbis apprehenduntur, eósque euadunt, fortunæ ope euadāt, & non auxilio ipsius artis. Ego vero non priuabo quidem ipse fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui male curantur vtplurimum infortunium accedere: qui vero bene, eos bonam fortunam nancisci. Postea vero interrogo: quomodo possibile est sanatos aliud quàm artem causari, siquidem eius vsu & mi-

Medicina quid.

Medicina mala omnia non sanat.

Quatenus medicina non probetur.

D E F

A & ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti concrediderunt quare à gratia fortunæ referẽda liberi sunt: ab ea vero quæ arti debetur minime se vendicare possunt, quo minus ei sanitatem acceptam ferant. In hoc enim quod se ei commiserunt ac concrediderũt, palàm est ipsos speciem eius esse contemplatos, vim vero eius patrato opere cognouerunt. Dicet sanè hic aduersarius, quòd multi iam ægri etiã citra medicorum vsum sint sanati: & ego id dicẽtibus credo. Videtur autẽ mihi omnino fieri posse, vt & qui medicis non vsi sunt in medicinam inciderint, non tamẽ vt scierint quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectum: alioqui contigisset B vt seipsos eodẽ penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnum signum est substãtiæ ipsius artis, nempe artem esse, & quidem magnam, quando sanè etiam hi qui eam esse non putant, per ipsam seruati apparẽt. Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam non sunt vsi, si ægrotauerunt & conualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut nõ facientes, sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut vberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia, aut his omnibus promiscue vtentes, conualuerunt. Et sanè propterea quòd opem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quòd opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimẽtum nosC se, & quod fuerit aliquid quod damnum dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ commoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare, siue vituperare nouerit quid ex diæta, per quam conualuit, omnia hæc Medicinę esse comperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerunt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod ars ipsa sit. Quæ enim profuerunt, ob rectum vsum profuerunt: quæ vero nocuerunt, ob id quod non recte vsurpata sunt, nocuerunt. Atqui vbi rectum, & non rectum, vtrunque suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, vbi neque rectum neque non rectum aliquid existit. Vbi vero vtrunque horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autem si ex pharmacis

purgantibus

Species fortunæ nuda

Medicis nõ utentes non negat posse sanari.

Qui sine medicis sanãtur, alii quare sanantur.

ἀτεχνία.

Medicamēta purgantia, & sistētia nō satis sūt ad cōualescentiam.

purgantibus,& aluum sistentibus solum,tum Medicina, tum D Medicis sanationem facerent,infirmus sanè sermo meus meritò iudicaretur. Nūc vero hi qui inter medicos maxime laudati sunt,& diæta,& aliis medicaminum formis sanant,quas ne idiota quidem artis ignarus si audiat , nedum Medicus, artis esse negare queat. Vbi igitur nihil neque in ipsis bonis medicis, neque in arte medica inutile est, sed in plurimis eorum quæ ex terra nascūtur,& eorum etiam quæ fiunt, species & formæ insunt medelarum & pharmacorum : non est quod amplius aliquis eorum qui sine medico conualuerunt, casum spōtaneum vero sermone vehere possit tanquam caussam suæ sanationis. Spontaneum equidem nihil esse apparet ac deprehenditur.Omne enim quod fit, propter quid fieri comperitur,atque etiam in singulis adeò propter quid fieri videtur, E Spontaneum vero nullam substantiam habere

Medica ars cur te felli non possit.

comperitur,sed nudum tātum nomen.Medicina autem tum ex his quæ propter quid de industria excogitata sūt,esse adparet,tum substantiam amplius habere conspicitur. Quare his quidem qui fortunæ sanitatem acceptam ferunt,artíque

Quid contra eos qui mortuos medicis assignant, dicat.

derogant, hæc quæ dixi respondere quis possit. Cæterùm eos qui ob morientium calamitatem, artem demoliri contendunt, miror quánam memorabili ratione commoti, intemperantiam quidem morientium caussam mortis non statuunt, scientiam vero eorum qui medicinam exercent, accusant:tanquam sanè Medici quidem ea quæ non conueniant imperare possint, ægri vero quæ imperata sunt transgredi nnn possint. F Atqui longe magis rationi consentaneum est, ægros non posse facere quæ imperantur, quàm medicos

Quid medicus consideret ante curam.

non conuenientia iubere. Medici namque sana mente sanóque corpore rem aggredientes, & præsentia considerant, & de præteritis similiter iuxta præsentia ratiocinantur, intantum etiam vt aliquando palàm gloriari soleant ægri, se illorum opera sanitati restitutos esse. Aegri vero neque qua parte laborēt,neque ob quam caussam laborent, neque quid

Cur lāguētes nō pareant.

ex præsentibus futurū sit, neq; quid ex horum similibus fiet scientes,medici imperio subiacent, dolētes quidem ob præsentia,timentes autem futura: & pleni quidem morbo , inanes autem ciborum,ea quæ morbo grata sunt, quàm quæ ad sanitatem faciūt assumere malunt,mori quidem non aman-

tes.

A tes, sed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affectos, vtrum verisimilius est, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ medici non iusserunt? aut medicos tales quales superiori sermone declaraui, non conuenientia imperare? Nónne multo magis hos quidem quæ conueniant iubere? illos auté temere & impotenter nolle obedire? atque sic inobedientes in mortem incidere? Quæ sanè qui non recte considerant, causas ad hos qui inculpabiles sunt, referunt: eos vero qui maxime accusandi sunt, à culpa liberant & defendunt. Porrò sunt item quidam qui ob eos qui victis à morbis curam adhibere nolunt, medicinam ipsam reprehendunt, dicúntque quòd morbi quos sanare aggrediuntur illi,
B per seipsos fuissent sanati: qui vero auxilio opus habent, eos non contingũt. Oportebat autem, inquiunt, siquidem ars erat, omnibus æquè morbis sanitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, si medicis indignarentur, quòd ipsorum talia dicentium, non vt delirantium curam habeant, meritò sanè succensuerint magis, quàm quod illa reprehendunt. Si quis enim ab arte potentiam in ea quæ non profitetur, aut à natura facultatem in ea ad quę nata non est, exigat: is ignorat insaniam dementiæ potius quàm ignorantiæ conuenire. Quorum enim instrumentorum siue naturæ, siue artium facultatem obtinemus, per ea sanè opifices esse possumus, per alia vero minime licet. quũ igitur homo morbo afficitur qui vehementior est quàm medicinæ instrumenta, ne sperare qui-
C dem oportet vt à medicina exuperetur. Exempli enim gratia, Inter ea quæ in medicina vrendi vim habẽt, ignis extreme vrit, verum eo minus etiã alia multa. An vero ex eis præstantiora leuiores morbos curare non possint nondum satis constat, valentissimos auté morbos potẽtissima etiam instrumenta curare non posse, quomodo non sit manifestum? Quæ enim ignis nõ efficit, quomodo ea quæ ab illo non sunt domita non ostendant, quòd alia arte opus habeãt, & non ea in qua ignis instrumentum existit? Idem sentio & de aliis instrumentis quæcunq; medicinæ opus adiuuãt, quorum omnium singulatim successum si non assequitur medicus, vim affectionis accusare oportet, mea quidem sentẽtia, non ipsam artem. Qui igitur eos reprehẽdunt qui victis à morbo manũ adhibere recusant, hortantur etiã vt ea quæ non cõueniunt attingant,

Dãnatur ars medica, quinetiã cũ deploratos non curet.

Deploratos nõ expedit tangere.

attingant, non minus quàm ea quæ contingere interest artis, quod quum faciunt, his quidem qui nomine medici sunt admirationi sunt, ab his vero qui arte præstant deridentur. Nec vero adeo desipientes huius artis experti sunt: neque vituperatoribus neque laudatoribus indigent, sed ratione, ad quam sanè actiones opificum absolutæ, plenæ sunt, & quæ ab ea destitutæ, mancæ. Amplius vero etiam defect^9 aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos vero ipsis operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinent aliud tempus, aliumque sermonem requirunt, Quæ vero ad medicinam, qualia sunt, & quomodo iudicanda, partim quidē superiori sermone ostendimus, partim vero præsenti oratione docebimus. Sunt enim his qui hanc artem probe norunt, morbi partim non in obscuro positi, & non multi: partim non in manifesto loco hærentes, & multi sunt. Qui enim ad interna vertūtur, in obscuro siti sunt, Qui vero ad superficiem corporis erumpunt aut tumescūt, manifesti sunt. exhibent enim sese vt tum visu, tum tactu, & soliditas & humiditas ipsorum percipiatur, & qui calidi sint quique frigidi sentiātur, qui sanè singulorum aut præsentia aut absentia tales existunt. atque horum quidem omnium in omnib. certas ac infallibiles medelas esse oportet, non ob id quòd faciles sint, sed quòd certo inuento constent. Neque vero à quibusuis volentibus inueniuntur, sed ab his qui volunt itemque possunt. possunt autem quibus tum disciplina non eminus sed propè & largiter contigit, tum natura non infelix liberaliter accessit. Ad manifestos quidē igitur morbos hoc modo artem diuite facultate præditam esse oportet. Neque vero ad minus manifestos eam inopem ac dubiam hærere cōuenit. Sunt autem morbi minus aperti, quique ad os, quique ad ventriculum sunt conuersi. Habet autem corpus non vnū ventriculum sed plures, Duo enim sunt qui cibū suscipiunt & demittunt, aliique præter hos plures, quos norunt hi quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in orbem circunsitam habent, quam musculum adpellant, ea omnia ventriculum habent. Omne enim incōcretum & quod non coaluit, siue pellicula siue carne contegatur, cauum est. Impletur autem dum sanum est flatu, dum ægrotat sanie. Habent itaque brachia talem carnem, habēt & fœmora, habent suræ.

Quædam arti quædam artifici dāda.

Mala patentia pauca sunt, cōtra quæ non patēt multa.

Corporis uentriculi

D E F

A bēt suræ. Quin & in macilētis & excarnib. partibus eiusmodi caro inest, similiter vt in carnosis esse demonstratum est. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur: ipsumque adeo dorsum, ad quod pulmo vergit, horum membrorum nullum est quod non & ipsum vacuum sit, ac multis segmentis plenum ac quasi discriminatum existat, quæ parum abest vt vasa existant, quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam prosunt. Præter hæc autem & venæ multæ, & nerui non in carne sublimes, sed ad ipsa ossa producti ligamentum sunt articulorum: ipsi etiā articuli in quibus ossium quæ mouentur commissuræ inuoluuntur: & horū nul-

Loca corporis uacua

Venæ, nerui quid faciant.

B lum est quod non subspumosum sit, & circa se forulos habeat, quos sanies prodit, quæ deductis ipsis, multa & magno multorum mœrore egreditur. Ex prædictis itaque omnibus nullum est quod oculis conspicienti videre ac cognoscere contingit, quapropter etiam obscura mihi appellata sunt: & ab arte quoque obscura esse iudicata sunt, nō tamē quod obscura permaneant & nos vincant, sed quantum possibile est cognoscantur & superentur: possibile autem est quantū ægrorum naturæ ad considerandum conferunt, & quantum eorum qui perscrutaturi sunt naturæ ad perscrutandum aptæ sunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum cōspectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur

Quæ causa cur non cognoscātur morbi statim.

C & superantur. Quæcunque vero ob id quòd non statim cognoscantur ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curantes ipsos, tanquam ad ipsorum autores referēda sunt, sed ad naturam ipsius ægri, itidemque ipsius morbi. Medicus enim quum non possit malum neque visu assequi, neque audiendo ex aliorum narrationib. cognoscere, ratiocinatione ipsum persequitur. Etenim ipsi quoq; ægri qui obscuro morbo laborant, si conentur medicis de morbis suis narrare, ex opinione magis quàm scientia narrant. Nam si sciuissent, in ipsos sanè medicos non incidissent, quum eiusdem scientiæ sit morborum caussas nosse, & morbos ipsos omnib. medicamentis quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Quando igitur neque ex ægri narrationib. ad infallibilēm certitudinem peruenire possit, aliò certe respicere medicū necesse

Caussæ morborum non statim cognoscūtur.

Languentib. nō semper credēdum.

necesse est. Quare huius tarditatis non ars ipsa, sed corporũ natura caussa existit. Hæc enim malum sentiẽs, mederi magnopere gestit, considerans tamen ne temeritate magis q̃ consilio, & vt facilitate magis quàm violentia medeatur. Medicus vero si quidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Si vero is in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sanè quòd serius medicum accessit, aut ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit morbus cum medicina, velocior non est. Si vero præoccupauerit, velocior omnino existit. præoccupat autem tũ propter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atque vbi iam à morbis ipsis apprehensi sunt, tum demum curari volunt ac expetunt. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clandestino morbo ægrum restituat, quàm si impossibilibus & desperatis opem ferre moliatur. Nequaquam vero in vlla aliqua iam inuentarum artium tale quiddam inest, sed quæ ex eis igne opificium exercent, igne non præsente, ociosæ sunt. Vbi vero illum cõtigerunt, operosæ. Quæ item tractabili rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidẽ lignis, aliæ coriis, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, aliisq; similibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porro quæ ex hac materia, & cum huius materiæ instrumentis fiunt, tãetsi facile retractari ac corrigi possint, tamen non magis velocitate quàm velut decet perficiuntur, neque defunctorie trãssiliuntur, verum si quod instrumentũ desit, interim quiescũt, quanquam etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius absoluendum impedimento sit: attamen opus laudatur & præfertur. Medicina vero aliquibus quidem ex suppuratione thoracis, aliquibus vero iuxta hepar & rhenes, aliis autem per omnes corporis ventriculos ægrotantibus, eorum omnium inspiciendi potentia priuata est: quod ipsum apud omnes in confesso existit, alias tamen facultates coadiutrices adinuenit, Vocis nimirum claritatem & tarditatem, itẽque fluxiones quæ singulis locis per quos exitus eis dantur, destillare consueuerunt. quarum modo odores, modo colores, deinde etiam ponderatam tenuitatem ac crassitiem obseruat, ex eisque signa tum eorum quæ ægri iam perpetiuntur, tum

Quid studeat natura.

Medicus cum morbũ nouit, facile pellit.

Medica ars nihil cæteris simile habet.

Natura quid agat uideto.

D E F

tur,tum quæ perpeti poſſint,colligit. Quum vero hæc ſignificationem de ſe præbeant,neque ipſa natura voluntaria dimittat,vires amplius ac neceſſitates medicina ipſa inuenit, quibus natura coacta indemnis tamen concedat.Natura autem ſtimulata & impulſa,artis peritis quæ facienda ſunt demonſtrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat quid ſibi viſum ſit de illis, quæ vt viderentur ipſa machinata eſt:partim vero ſpiritum velut delatorem, tũ viis arduis,tum curſibus accuſare ac prodere cogit. Quin & ſudores per prædicta ducens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit.Sunt præterea quæ per veſicã pergreſſa magis morbum oſtendere poſſunt, quàm quæ per carnem exhalarunt.Inuenit igitur & tales potiones itemq; cibos,qui calidiores alias calefacientib. exiſtentes, illaque & eliquant,& profluere faciunt, quæ ſanè non profluxiſſent ſi non hoc modo tractata fuiſſent.Alia itaque ex aliis,& alia per alia prodeũt,quæ corpus pergreſſa morbum ipſum produnt,vt nihil miri ſit ipſis ſerius fidem haberi, & medẽdi conatus ac aggreſſiones tardiores eſſe, quũ ſic per peregrinas interpretationes ad medendi ſcientiam ac cognitionẽ medici perueniant ac erudiantur. Quòd igitur & rationes in ſeipſa plenas & ad ferendum auxilium abundantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi non poſſunt merito auxiliares manus negat, aut ſi fortè opem ferre molita eſt, citra culpam eam exhibet, id ipſum tum iam habitus ſermo manifeſtum facit,tum etiam artis peritorum demonſtrationes palam documentum præbent,quas ſane ex operibus iucundius quàm ex ſermonibus oſtendunt:vtpote qui dicendo non magnopere exercitati,multitudini fidem ſinceriorẽ ex his quæ videat quàm quæ audiat facere malint.

Lotiũ magis morbos indicat

Proprium artis medicæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VETERI MEDICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Priores artis medicæ scriptores taxantur.

Vicunq; de medicina dicere aut scribere aggressi, dicendi scopum sibiipsis ac fundamentum supposuerũt, calidum aut frigidum, aut humidum aut siccum, aut aliud quodcũque voluerint, rem in cõpendium contrahentes, principiũ caussæ, tum morborum, tum mortis, hominibus omnibus idẽ, vnũ aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicunt manifesto errasse deprehenduntur. Iustior autem querela est de arte, qua omnes in maximis vtuntur, & bonos artifices maxime colunt. Sunt autem opifices alij viles, alij longe præstantes, quòd sanè si non esset omnino medicina, neque in ipsa obseruationes essent, neque quicquam inuentorum, nõ vtique extaret, sed omnes æqualiter eius ignari & inexperti essent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarentur. Nunc vero res non sic se habet, sed quemadmodum aliarum omnium artium opifices multum inter se differunt, tum manu, tum mente, sic etiam in medicina. Quapropter non censeo ego ipsam inani fundamento indigere, velut obscura & dubia, de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento vti. Velut si quis de sublimibus in aere rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeant sciat, tamen neque dicenti, neque audientibus manifestum satis fuerit veráne sint an secus. Neq; enim est ad quod quis se conferat, cuique innitatur vt veritatem cognoscat. Medicina autem iam ab antiquo existit, & principium & via inuenta, per quam inuenta & multa & probe habentia comperta sunt, per multum adeo tempus, & reliqua deinceps inuenientur, si quis sufficiens sit, & iam inuẽtorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicũque vero

Medicam artẽ esse, & ueram asseuerat

Medicinæ ãtiquitas.

Certa esse inuenta in hac arte

D E F

A vero his reiectis ac omnibus reprobatis, alia via aliaque forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est & fallitur. Impossibile enim id est, verum ob quas necessitates impossibile sit, ego demonstrare conabor, docens ac demonstrãs quòd ars existat. Ex hoc autem palam fiet, impossibile esse aliquo alio modo inueniri. Videtur autẽ mihi maxime, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominib. nota dicere, Neq; enim de alio quopiã, neque quærere neque dicere conuenit, quàm de affectionib. ex quibus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones condiscere, quomodo fiunt ac desinunt, & quibus occasionibus augescunt ac deficiunt, quum idiotæ sint non est facile, verum ab alio inuẽtas ac proditas, procliue. Nihil enim

De rebus cõmunibus tractat medicina.

B libentius quisque recordatur quàm quæ sibiipsi accidisse audit. Si quis autem idiotarum sententia destituetur, & audiẽtes non afficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamento neque scopo opus habet. Etenim Ars medica neque inuenta ab initio fuisset, neque quæsita, Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem diæta vterentur, & assumerent quæ sani edunt ac bibunt, imò etiam alterius diatę vsus eis profuisset, si nõ alia fuissent his meliora. Nunc autem ipsa necessitas homines coegit Medicinam inquirere ac inuenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo assumentibus quæ sani solent, non fuit vtile, velut neque nunc vtile existit. Quin vt rem altius expendamus, neque

Medica ars est de rebus, morbisue uulgo notis

C ipsam sanorũ diætã ac alimoniam qua nunc vtuntur, inuentam fuisse cẽseo, si suffecisset homini idẽ cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnib. aliis præter hominẽ, veluti sunt ex terra nascentia, fructusq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augescunt, & illæsi degunt, nõ indigentes alia diæta. Quanquam ego sanè ab initio etiam hominẽ tali victu vsum esse putem. Quæ vero nunc inuenta sunt edulia, multa arte excogitata & multo tempore producta esse mihi videntur, quũ multa & grauia, ex forti ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habẽs ingerebatur. qualia sanè etiam nunc ex ipso paterentur, doloribus vehementibus & morbis obnoxij, & breui etiã morti. Verisimile est autẽ hæc mala tũc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinẽ; quanq̃ etiam tunc vehementer afflicti sint,

Quæ de cibariis dicat aspicito.

Multi priore cibo peribant.

cti sint,& consentaneū est plurimos & debiliore natura prę- D ditos periisse,eos vero qui victū illum superare poterant lōgiori tempore durasse ac restitisse. Quemadmodū etiā nūc ex validis eduliis aliqui facile liberantur, aliqui cum multis doloribus ac malis. Ob hāc itaq; necessitatē etiam illi mihi videntur quæsiuisse victū naturæ cōuenientem, & inuenisse hunc,quo nūc vtimur. Ex tritico igitur macerato,& à cortice purgato,molitoq; ac cribrato,& subacto ac assato, panē fecerunt. Ex ordeo vero mazā, aliaq; multa ex hoc excogitantes,coxerūt,& assarunt,& miscuerunt, fortiaq; & intemperata,debilioribus temperarunt, effingentes omnia iuxta hominis naturā ac vires,quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura non posse superari,si ingesta essent, existimantes: ab E his ipsis quoque dolores & morbos ac mortes oriri iudicātes: cōtra ab his quæ natura domare posset,alimentū & augmentum & sanitatē. Porrò inuento huic quódnā iustius aut magis conueniens nomen quis imposuerit quàm medicinæ? quandoquidem ad hominis sanitatem alimentumque ac salutem inuentū est, in permutationē illius victus ex quo dolores & morbi fiunt. Si vero ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nā cuius nemo ignarus est, sed scientes omnes, ob vsum & necessitatem,eius non conuenit aliquem artificē appellari. Atqui inuentum ipsum & magnum & multæ artis ac considerationis existit. Quinetiam in hunc vsque diem exercitiorum & reparandarum virium curam gerentes,semper aliquid amplius adinueniunt,iuxta eandem viam inue- F stigantes quod quis edens ac bibens maxime superet, ac seipso fortior euadat. Consideremus itaque & cōfessam ab omnibus medicinam,eam videlicet quæ propter ægros inuēta est,an & nomen & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis velit,& vnde tandem initium sumpsit. Mihi equidem, velut in principio dixi,nemo ne quæsiuisse quidem Medicinā videtur,si idem victus & ægrotis & sanis conuenisset. Itaque vsque in hunc diem hi qui medicina non vtuntur Barbari ac Græcis confines, eodē modo quo sani victitant ad voluptatem,& à nulla re quā concupiscunt abstinēt, neque quicquā deuitant. Cæterum qui Medicinam quæsiuerunt ac inuenerunt eandem cū illis de quibus superiori sermone dictū est, sententiam habuerunt, & primum quidem ex his ipsis cibis

Panificia uaria.

Medici hūc cibum excogitarunt.

Principia medicinæ.

Barbarorū uictus.

copiam

A copiam detraxerunt,& pro multis paucos statuerunt. Quũ vero ipsis aliquando hoc ad aliquos ægros sufficeret, paláq; fieret quod prodesset,non tamen omnibus, sed essent quidã ita habentes,vt neque modicos cibos superare possent, imbecilliore sanè quopiã tales indigere illis visi sunt, sorbitionesq; inuenerunt,pauca ex fortibus multa aqua permiscentes,& robur ipsum tẽperatura ac coctura detrahẽtes. Quod si qui neq; sorbitiones superare possent, his detraxerunt etiam ipsas, & ad potiones peruenerunt, obseruaruntq; vt & hæ tum vsu,tum copia moderate haberent, & neque plures quàm oportet,neque meraciores & intẽperatiores, neq; defectuosiores offerentes.Probe autẽ nosse oportet quibus sorbitiones in morbis non cõducunt,Nam statim vbi hoc fecerint exacerbantur ipsis febres ac dolores, & manifestum sit, B quòd assumptũ morbo quidẽ alimentum ac incrementum præbet,corpori vero tabes & infirmitas existit. Quicũq; vero homines in hac affectione existentes siccum cibum assumunt,aut mazã,aut panẽ,etiamsi valde modicũ, decuplo magis & manifestius læduntur,q̃ si sorbitione vsi essent,ob nullam aliã caussam q̃ fortitudinem edulij ad affectionẽ,in quo sorbere conducit,edere autem non. Si enim plura comederit,plus vtique lædetur:si vero pauca, dolebit tamen omnino.Omnes itaque dolores caussæ ad idẽ reducuntur,nimirũ fortissima edulia maxime & manifestissime hominẽ lædere, siue sanus sit,siue ægrotus. Quid igitur aliud cogitasse videri queat hic appellatus Medicus, & confessus artifex, qui ægrorũ diætã ac victũ adinuenit,q̃ ille qui ab initio oĩbus ho C minibꝰ victũ quo nũc vtimur,ex agresti illo ac ferino reperit ac subornauit? Mihi equidẽ videt̃ idẽ modus,& vnũ quoddã ac simile esse inuẽtũ.Hic enĩ ea quę natura hũana sana superare nõ potuit incidẽtia & ingesta,ꝓpter feritatẽ intẽperantiáq;: ille vero qualicũq; tandẽ vnusquisq; affectiõe teneret, vt superare nõ posset,eadẽ detrahere quęsiuit ac ĩstitit. Quid hoc ab illo differt?preterq̃ quod multiplicior & variegatior ac maioris negocij est hæc species. Verum principiũ fuit illa quæ prius est producta.Si vero quis cõsideret quæ sit ægrotorum diæta,comparatione ad sanorum diætã facta,is inueniet hanc ægris nocẽtiorem q̃ eam quæ ferarum est & aliorum animalium sanis. Etenim vir laborans morbo neq; dif-

Sorbitionũ & potionum inuẽtio.

Quid obseruãdum medicis.

Cibus sanorũ lãguẽtib. obest.

Duorũ horũ nutricatuũ differentia.

Medicina in Chirurgiã, pharmaceuticam, & Diætiticen.

Ciborum cõparatio.

 ficili &

ficili & intolerabili,neque rursus leui & despicabili, si panẽ D
aut carnem,aut aliud quid ex his quæ sani edentes iuuãtur,
comedere volet,non multum, sed multo minus q̃ sanus poterat,contingat autem vt nec fit qui eum delinquere admoneat. Alius contra sanus naturam habens nõ omnino debilem,neque rursus fortem, si comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, &edat sane eruum aut ordeũ, aut aliud quid huiuscemodi, non multum, sed multo minus quàm potest.Sanus vtique qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur q̃ ægrotus ille,qui panem aut mazam intẽpestiue ingessit.Hæc itaque omnia signa sunt, quòd ipsa ars medica via ac methodo quæsita inueniri possit. Si quidem igitur simpliciter,velut aliqui putant, quæ fortiora sunt nocerent,quæ debiliora prodessent & nutrirent, tum ægrũ, tũ E
Quis erret in ægrotis. sanum, facilis sanè res erat, Multum enim de securo detrahere oportebat vt ad debilissimum deduceretur.Nũc autem non minus delictum,nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora q̃ satis est assumantur. Fames enim magnã potentiam in naturam hominis habet & sanandi & debilitandi & occidendi.Multa vero etiam alia mala,diuersa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, non minus autem grauia,vacuationis sunt, quapropter multo variegatior est, & maiorem diligentiã requirit. Oportet enim modum aliquẽ coniectare.Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem,ad quem referas cognosces:certitudinem enim exactam nõ reperies aliam q̃ corporis sensum. Quapropter operosum est ita exacte cõdiscere, vt parum in alterutrã partem delinquas:quanquã ego etiã eum medicum vehemẽter laudarim,qui parum delinquat.Certitudinem autem exactã F
Medicos nauiũ rectoribus comparat. raro videre contingit. Quare plerique Medici eadẽ quæ mali gubernatores in se admittere mihi videntur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt manifesti:quum vero deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas,palàm iam cõspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorantia & culpa erroris sui nauem perdiderũt. Sic sanè etiam mali & plurimi medici,quum curãt homines nihil graue patiẽtes, in quos si quis etiam maxime delinquat, nihil graue faciat.Sũt autem multi tales morbi,& multo sepius q̃ graues hominibus accidũt. In talibus sane delinquẽtes,non

A tes,non fiunt manifeſti idiotis hominibus.Vbi vero obtigerit magnus & fortis & periculoſus morbus, tũc ipſorum delicta & ars omnibus in conſpicuo ſunt.Neque enĩ longe abſunt ſingulorum pœnæ ac cruces,ſed breui adſunt. Quod autem non minores afflictiones ab intempeſtiua vacuatione quàm à repletione hominibus contingant,probe diſcemus ſi in ſanis rem expenderimus. Sunt itaque aliqui ipſorum quibus ſemel in die cibum capere conducit,& hoc propter vtilitatem ſic obſeruant.Alij etiam prandent, propter eandem neceſſitatem,ſic enim ipſis conducit:Sed & quidam nõ propter vtilitatem, ſed aut ob voluptatem, aut ob alium aliquẽ caſum alterutrum faciunt. Plurimorũ enim hominum nihil

Quando error patet.

Sumẽdi cibi uarietas.

B intereſt vtrum tandem faciant,ſiue ſemel tantum edant,ſiue etiam prandeant, hac conſuetudine vti. Sunt autem quidã qui non poſſint extra vtilitatem facientes facile degere, ſed cõtingit vtriſque ipſorum, per diem vnum atque eũ non ocioſe permutantibus,immenſa afflictio.Alteri enim ſi pranſi fuerint,idque eis non cõducat, ſtatim graues & corpore ſegnes fiunt,itemq; mente pigri, hiatuq; ac oſcitatione & dormitatione & ſiti pleni. Si vero etiã inſuper cœnauerint, & flatus,& tormina,& aluus effringitur.& multis magni morbi principium hoc fuit, ſi eoſdẽ cibos quos ſemel inſumere cõſueuerunt, bis aſſumant, & nihil his amplius. Alteri vero ſi prandere cõſueuerunt,idq; ipſis conducat,& nõ pranſi fuerint,mox vbi tempus præterierit, ſtatim impotentia vehe-

C mẽs,tremor,animi deliquiũ, poſtea oculi pallidi, vrina craſſa & calida,os amarũ,& viſcera pendere ipſis videntur, vertigo,iracundia, triſtitia.hæc autem omnia vbi cœnare tẽtauerint.deinde autẽ pranſuri cõſumere non poſſunt quæ priꝰ cœnarunt. atq; hæc ipſa cũ tormine ac ſtrepitu deſcendentia aluum cõcludunt,ipſiq; ægre dormiunt, inſomniaq; cõturbata ac tumultuoſa habent, pleriſq; vero etiam horũ hoc magni morbi principiũ fuit. Conſiderare porrò oportet ob quas cauſa hæc ipſis acciderunt.Et ſanè puto his qui ſemel cibum ſumere cõſueuerunt, ꝙ non expectauerunt iuſtũ tempus,donec ipſorum vẽter pridie ingeſtos cibos perfecte cõſumpſiſſet & exuperaſſet,euacuatusq; eſſet ac quieuiſſet,ſed in feruentem adhuc & fermentatum nouos ingeſſerunt. Eiuſmodi autem ventres multo tardius cõcoquunt, & maiori

Cum hora cibi praeterit, quid fiat uideto.

Cur uarie hi afficiãtur.

opus habent cessatione ac quiete. His vero qui prandere assueti fuerunt, quod non vbi citissime alimento corpus indigebat, & iam priora consumpta erant, nec habebat aliquã amplius fruitionem, statim ipsi nouum alimentum suppeditatum est. deficit autem & cõsumitur pręfame. Nã omnia quę tales homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autem etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadem passuros esse, quæ de impransis dixi. Cæterũ tales naturas quæ cito & fortiter eiusmodi delictis offendũtur, imbecilliores aliis esse censeo, proximus est autem imbecillis languenti: verum imbecillior est languens, & plus laborare contingit ipsum, vbi iustum tempus non est assequutus. Quum itaque eiusmodi exacta certitudo circa artẽ existat, difficile est semper quod rectissimum est assequi. Multæ autem species in Medicina ad tantam certitudinem perueniunt, de quibus dicetur. Non censeo itaque propter hoc artem velut non existentem, neque probe inuestigatã, veterẽ oportere reiici, quòd non habeat circa omnia certitudinem exactã. Verum multo magis propterea quòd propinqua est recto, simulq; ratione possit ad ipsum peruenire, admirari oportere censeo ea quæ ex multa ignorantia sunt eruta & inuenta, quòd probe & recte adinuenta sunt, & non à fortuna aut casu. Porro ad eos qui nouo modo artẽ ex scopis ac fundamentis suppositis quærunt, sermonem reducere volo. Si enim calidum est aut frigidum, aut siccum, aut humidũ, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum permutato, frigido vero in calidũ, sicco in humidum, humido in siccum contingat mihi homo non fortis naturæ, sed ex debilioribus, hic autem triticũ edat quod ex area sustulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam. Hoc victu vtens satis scio quòd multa & grauia perpetietur, Nam & doloribus vexabitur, & corpus debile euadet, & venter corrumpetur, & multo tempore viuere non poterit. Quod igitur auxilium præparare oportet sic habenti? calidum an frigidum, vel siccum, vel humidũ? simplex enim est quodcũque ex istis. Si enim id quod ipsum lædit aliquod ex his est, contrario soluere oportet ac liberare, queadmodũ ipsorũ sermo testatur. Atqui certissimũ & manifestissimũ medicamentum est, victum quo vtebatur auferre,

Qui diu cibo abstinent, quid patiantur.

Cur nõ semper in arte medica attingitur veritas.

Suppositũ hominis, materiáue.

Hoc considerato.

Potissimũ auxilium.

D E F

A auferre,& pro tritico panem dare, pro crudis vero carnibus coctas,insuperq; vinum propinare. His permutatis impossibile est non fieri sanum,nisi penitus fuerit tempore ac victu corruptus. Quid itaque dicemus? Num quòd ipsi à frigido afflicto calida hæc oblata auxilium tulerunt,aut contrà? Equidem opinor me multam hæsitationem interrogato præbiturum esse. Nam qui panem ex tritico parauit, calidum, aut frigidum,aut siccū,aut humidum abstulit: panis enim & in ignem & in aquam datur,& multis aliis elaboratus est, quorum singula propriam vim & naturam habēt,&aliqua quidē à natura in ipso existentia abiicit,aliis autem temperatur ac permiscetur. Sed & hoc scio,quòd in corpus hominis refert, panis purus,aut cui nihil furfurum decessit, & ex tritico nō decorticato,aut decorticato,& multa aqua subactus,aut cōtrà,& superassatus aut crudior,aliaq; præterea infinita. Similiter etiam de maza,& singulorum adeò vires magnæ, alteraq; alteri nihil simile habet. Quicunq; autē hæc nō considerans nō nouit,haud scio quo modo ille affectiones in homine cognoscere possit: ab vnoquoq; enim horum afficitur & alteratur homo,vel hoc,vel alio modo,& ex his omnis vita & sano, & ex morbo conualescenti, & ægroto. Nihil igitur vtilius neque magis necessarium quàm hæc cognouisse: quod & probe & conuenienti ratiocinatione inuestigātes, iuxta hominis naturam hæc primi inuentores inuenerunt, iudicaueruntque artem dignam quę deo adscriberetur,quēadmodum etiam est receptum. Non enim siccū neq; humidum,neque calidum, neque frigidum, neq; aliud quicquam ex his putauerunt hominem lædere,neq; aliquo horum homini opus esse opinati sunt, sed quod in vnoquoque forte & humana natura potentius est,quodque non possit superare, hoc ipsum lædere duxerunt,& hoc auferre quæsiuerunt. fortissimum autem est inter dulcia, dulcissimum, inter amara, amarissimum,inter acida,acidissimum. & in omnibus adeò rebus vigor ipse ac summū. Hęc enim & in homine inesse viderunt,& hominem lædere. Inest enim in homine & amarū, & salsum,& dulce,& acidum,& acerbum, & fluidum, & alia infinita,omnigenas facultates habentia copiamq; ac robur. Atque hæc quidem iuxta ac inter se temperata,neq; conspicua sunt,neq; hominem lædunt. Vbi vero quid horū secretū

Panis differentia. (margin, beside B)

Maza.

Quæ prospicienda medico.

Quid spectarint primi artis inuētores. (margin, beside C)

Quæ ualētissima.

Qui humores succiue & sapores sint in hoīe.

fuerit,atque ipſum in ſeipſo fuerit, tunc & conſpicuum eſt, D
& hominem lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incō-
modi ſunt, & ingeſti hominem lædunt. horum vnuſquiſque
aut amarus eſt & meracus ac intemperatus, aut ſalſus,aut a-
Quæ perturbent.
cidus,aut alius quis intemperatus & fortis:& propterea tur-
bamur ab ipſis,quemadmodum etiam ab his quæ ex corpo-
re excernūtur. Omnia autem quæ edit aut bibit homo, talia
edulia palàm eſt minime hoc intemperato, & diſſidente ac
Qualis panis, puls, mazáue.
excedente ſucco participare, velut ſunt panis & maza & his
ſimilia,quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper vti:ex-
ceptis his quæ ad voluptatem ac delicias condiuntur ac præ-
parantur: & ab his plurimis in hominem ingeſtis turbatio
ac ſecretio corporisfacultatū minime contingit.Verū robur E
& augmentum,ac alimētum præſertim,per nihil aliud cōtin-
git quàm quod probe temperatum eſt, & nihil habet intē-
peratum,neque forte,ſed totum vnum factum eſt & ſimplex
& non forte.Et valde ſanè dubito ego,quónam modo hi qui
talem ſermonem proferunt, & artem ex hac via ad ſcopum
abducunt,curaturi ſint homines,quemadmodum proponūt.
Non enim eſt ipſis,velut ego opinor, inuentum quid, ipſum
Calidum, hoc, uel cōtra ne ſit, certum nō eſt.
in ſeipſo calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum,
quod nulla alia ſpecie communicaret. Verum arbitror eoſ-
dem potus ac cibos ipſis eſſe,quibus omnes vtimur. Appo-
nunt autem alij quidem, quòd ſit calidus, alij frigidus, alij
quòd ſiccus, alij humidus. Quoniam illud ſanè dubium eſt,
imperare ægroto calidum quid aſſumere:ſtatim enim inter- F
rogabit quid ſit illud,vt nugas producere neceſſe ſit, aut ad
Quare hoc calidum illud cōtra putatur.
aliquid eorum quæ ſunt cōfugere.Si autē eſt calidum quod-
dam acerbum exiſtens,aliud vero calidum fluidum,aliud ca-
lidum tenue, ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſub-
contrarias ſibiipſis habentia, quod igitur ipſorum aſſumere
oportebit? calidum & acerbum, an calidum & fluidum, aut
ſimul frigidum & acerbum?Nam & hoc eſt,itemque frigidū
& fluidum.Etenim quod ego ſcio,totum cōtrarium ab vtro-
que ipſorum euenit,idque non ſolum in homine, ſed etiam
in corio ac ligno, & aliis multis rebus quæ magis ſtupidum
ſenſum habent quàm homo. Non enim calidum eſt quod ma
gnam vim habet, ſed ipſum acerbum & fluidum, & alia quæ
à me relata ſunt,tum in homine, tum extra hominem, ſiue
edantur,

A edantur, siue bibantur, siue forinsecus illinãtur, aut quomodocunque formata adhibeãtur. Frigiditatem auté & caliditatem ego omnium facultatum minime potẽtes esse in corpore existimo, ob has sanè caussas. Quo equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidum ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim & moderatio contingit frigido à calido, & viciſsim calido à frigido. Vbi vero seorsim vtrunque secretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaque tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominem affligit, primum propter hoc ipsum adest calidum inde adeò ex homine ipso, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens, atque hoc & in sanis hominibus & in

Contraria cõmista nõ lædunt.

B ægrotis operatur. Ita que si quis sanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, si modo non omnino corpus congeletur, vbi vestimẽta acceperit, & subtegmen venerit, magis & amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calfieri velit, aut calido lauacro, aut multo igne, inde vero eandem vestem habens in eodem loco conuersari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior, quàm aliquis qui præ æstu ventilationem admisit, & sibiipsi frigus præparauit, atque sic ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æstum ac ardorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verum sunt adhuc testimonia multo maiora. Quicunque per niuem aut

Qui calor, & frigus cõcipiatur

C aliud frigus iter facientes, excellenter frigescunt aut pedibus aut manibus aut capite, vbi se continuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore extiterint, ab æstu & pruritu vexantur, quibusdam etiam bullæ velut ambustis ab igne exurgunt, neque prius hoc patiuntur quàm calfiant: adeò prompte vtrunque ipsorum ad alterum accedit. possem & alia innumera recensere. Cæterum circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutiſsima febris relucet? sed non adeo fortiter, verum pauco tempore quiescens, & aliâs ferè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totum corpus penetrans, desinens maxime in pedes, vbi sanè rigor & frigus validiſsimum diutiſsime durauit. Rursus quum sudor prodierit & febris deceſserit, multo magis frigescit æger, quàm si ne apprehendiſset quidem

Quid per niues geluq; eũtib. eueniat.

Quorũ morborũ calor nõ statim cessat.

ſet quidem ab initio. Cui igitur breui adeò contrarium accedit, cuique vis adimitur ſua ſponte, quídnam ab hoc magnum aut graue fiat? aut quid opus eſt multo ad hoc auxilio? Verum dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itemque peripneumoniis, & aliis fortibus morbis, non cito ex calore liberantur, neque adeſt hic frigidum aduerſus calidum. Atqui ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quòd non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter affli ctionis cauſſa: ſed eſt & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, & rurſus frigidum cum aliis facultatibus coniunctum. hæc itaque ſunt quæ lædunt, ſimul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens & exacerbans & augens ſimul cum illis, verum nullam potentiam, maiorem quàm conuenit videlicet, habens. Atque hæc quidem ſic ſe habent. Signa porrò primum quidem manifeſtiſſima producemus, quorum omnes iam ſæpe experientiam ſumpſimus. Itaque quibuſcunque noſtrum grauedo innaſcitur, & fluxus per nares mouetur, hic vt plurimum acrior eſt eo qui prius erat, & quotidie ex narib. prodibat, & tumeſcere facit naſum, & exurit calentem & extreme ignitum. ſi vero manum admoueas, & diutius perſeuerauerit, etiam exulceratur locus minime carnoſus & durus exiſtens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio conſiſtit: ſed poſtquam fluxus craſſior & minus acris, concoctuſque & magis permixtus priore fuerit, tunc ſanè iam etiam ardor ceſſat. Rurſus autem aliis ex frigiditate ipſa ſola manifeſte grauedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc eſt, vt ex frigiditate quidem affecti percalſiant, ex ardore vero perfrigerentur, atque hæc breui accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones quas propter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri ſentio, reſtituuntur & curantur, vbi temperatæ fuerint & concoctæ. Rurſus quæcunque fluxiones ad oculos vertũtur, vt fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & ſub oculis partes, ad quaſcunque tandem influxerint, rumpunt etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores autem

Deſtillationũ ſigna.

Deſtillationes oculorum.

D E F

A autem & ardor, & inflammatio extrema adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis extiterint. Fit autem concoctio, ex permixtione, temperaturaque mutua, & quasi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, erysipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primum quidem salsæ & humidæ acresque descendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi vero crassiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc iam & febres, & alia hominem lædentia soluuntur. Oportet autem vtique caussas vniuscuiusque ea putare, quæ quum adsunt, talem modum fieri necesse est, quum permutantur in aliud temperamentum, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate B sincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participauerint, sic sanè sedabuntur, vbi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quem dixi modo. Amplius porrò etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à facultatum potentiis proficiscuntur. Itaque quum amaritudo quędam diffusa fuerit, quam bilem flauam appellare solemus, quales statim anxietates & æstus & impotentiæ occupant? Verum vbi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut sponte, aut per medicamentum, si modo tempestiuè quid ipsorum fiat, manifeste & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & C cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres sedare possis. Et quos quidem acuta acrisque ac æruginosa bilis affligit, quales mox rabies, & morsus viscerum ac pectoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permisceatur. Concoqui autem & permutari, attenuarique ac crassescere in humorum speciem, per multas & omnigenas species contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multum possunt. Hæc vero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. neque enim hoc putrescere neque crassescere poterit. Quid autem ipsum esse diceremus? & temperamentũ ipsorum est, verũtamen inter ipsa mutuo vim habens, quoniam nulli alij permixtũ calidum, desinit esse calidum, quàm

Cauma Rheuma.

Caussa horum malorum.

Mala homini unde accidant.

ἀπορία.

Calor & frigus non putrescit.

quàm frigido: sic rursus non permutatur alio frigidum quàm calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miscentur, tanto mitiora ac meliora fiunt. At vero homo omnium optime dispositus est, vbi concoquit & in quiete est, nullam peculiarem vim præ se ferens. De his igitur videor mihi abunde demonstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itémque Sophistæ dicunt, quòd impossibile est medicinam cognoscere, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primum factus & cōpactus sit. Ego vero ea quæ alicui sophistæ aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minus censeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atque hoc tunc condiscere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam recte comprehenderit. Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouisse vidētur. cognouisse autem dico, narrationem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse videtur, vt omnis Medicus de natura sciat, & omni studio annitatur vt cognoscat, si modo aliquid eorum quę fieri debent recte præstare velit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuique ab vnoquoque continget & accidet, & non simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodē modo. Proferatur autem mihi verbi caussa aliquid, velut Vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilē reddit, & omnes qui viderint hoc fatentur & cognoscunt, quod hæc est vis vini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maxime possit nouimus. Talem itaque veritatem etiam de aliis ostendere volo. Etenim caseus (quādoquidem hunc in exemplum adsumpsi) non omnes homines lædit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offenduntur, immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo liberantur. Horum verò naturæ differunt, differúntque etiam iuxta hoc quod est in corpore caseo cōtrarium. Nam à caseo excitatur

Quæ in homine mistio bona.

Hominis bona dispositio.

Quid oporteat medicos scire.

Quid sit homo & quomodo gignatur sciat medic⁹.

Caseus esu malus.

Temetū bonū non est.

Caseus malus est.

D E F

& com-

A & cōmouetur, in his quibus eiusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis verisimile est ipsos male affligi. Si vero toti humanæ naturæ malus esset, omnes vtique læderet. Hæc autem si quis nouisset, nō incurreret ea neque sanè pateretur. In refectionibus conualescētium ex morbis, insupérque in longis ægritudinibus, multæ conturbationes & præuaricationes fiunt, partim sua sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autem medicos multos velut idiotas, qui vbi illi die aliqua noui quippiam fecissent, velut si lauissent, aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atq; hæc omnia melius esset adhibuisse quàm non, nihilominus tamen causam alicui ex his contri-

Medico quid prospiciendū.

B buebant, verā quidem caussam ignorātes, & fortassis id quod commodissimum erat damnantes. Quod ipsum certe facere nō oportet, sed scire quid balneum intempestiue adhibitum operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nūquam enim eadem afflictio ab his prouenit, neque etiam ex repletione, neque ex cibo tali vel tali. Quisquis igitur hæc non cognoscet quomodo singula se habeant ad hominem comparata, is neque cognoscere quæ ab ipsis fiūt potest, neque recte vti. Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi videtur, nimirū quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentiis, quę item ex figuris adueniunt. Quod autem dico tale est, Nempe facultatem quidem esse, humorum summas vires ac robur nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt, Aliæ enim ca-

παθήματα. δυνάμεις. σχήματα. χυμός. Figuræ schematáue.

C uæ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spōgiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese alliceréque humiditatem ex reliquo corpore maxime possunt? Num cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quod ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil sanè humoris attraxeris, vbi vero labra foras produxeris, contraxerísq; ac compresseris, insupérque fistulam admoueris, facile sanè attraxeris quicquid volueris. partim vero quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in angustiā arctatę ad hoc factæ sunt, ad trahē-

Patētia nō sorbent.

Cucurbitulæ formā cur talis.

dum vi-

dum videlicet & alliciendum ex carne. Sūt autē & alia mul- D
ta eiuſcemodi. Verum intra hominem natura & figura talia, sunt veſica,& caput, & vterus in mulieribus: atque hęc manifeſte maxine trahunt,& ſemper plena ſunt attractę humiditatis. At vero cauę & expaſſę figuræ,influentē quidem humorem maximè omnium ſuſceperint, nō autem ſimiliter attraxerint. Solidę autem & rotundę,neque attraxerint,neque ſuſceperint: dilabitur enim & non habet ſedem,in qua maneat. Spongiformes vero & molles,velut lien,pulmo,& mammę,vbi admotę maxime fuerint & adhæſerint, ebibunt, duráque fiunt ac augeſcunt humore accedente,maxime pulmo. Non enim in ventriculo ineſt, in quo humorem extrinſecus contineat ipſe ventriculus in quo eſt humor, vt quotidie exhauriatur,ſed quum biberit & ſuſceperit ipſe in ſeipſum hu- E
morem,& vacua & rara ac parua penitus explentur,& pro raro ac molli, durus ac denſus euadit, & neque concoquit,neque dimittit. Atque hęc patitur propter figurę naturā. Quæcunque autem flatum & reuolutiones operantur in corpore, ea in cauis ac amplis, veluti ventre ac pectore, ſtrepitum ac ſonitum facere ſolēt. Etenim quòd non ſic repleant vt ſtent, ſed habēt tranſmutationes & motus, neceſſe eſt vt ab ipſis & ſtrepitus & manifeſtę commotiones fiant. Quæcunque vero carnoſa ſunt & mollia, in talibus torpores & excreſcentia,velut in trucidatis fiunt. Ceterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipſi reſtiterit, ídque natura fuerit neque forte, vt aduerſus violentiam durare poſſit, & F
nihil mali pati: neque molle & rarum,vt excipere ac cedere queat: verum tenerum & floridum & ſanguineum ac denſum,velut hepar,quod propter denſitatem quidem ac latitudinem reſiſtit ac non cedit, flatus vero ſubiēs augeſcit ac fortior euadit,& aduerſum reluctans maxime impetū facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatem, abſque doloribus eſſe non poteſt,& propter has cauſſas,dolores acutiſſimi ac frequentiſſimi circa eum locum contingunt, ſuppurationéſque ac tubercula plurima. Fiunt etiam circa ſeptum tranſuerſum fortiter, ſed multominus. Diſtentio enim ſepti tranſuerſi lata eſt & renitens, natura autem neruoſior & robuſtior,quapropter minus dolore affligitur. fiunt tamen & dolores & tubercula circa ipſum. Multę vero etiā alię & extra &

Caput, veſica, & vterus.

Liē, pulmo, mammæ.

Hepar.

Flat⁹ quid agat.

Dolor unde.

Nerui cur non tā crebro dolitent.

A tra & intra corpus figurarũ species sunt, quæ magnopere inter se differunt, quod ad affectiones pertinet, tũ ægroto, tum sano. velut capita parua aut magna, colla tenuia aut crassa, lõga aut breuia, ventres longi aut rotũdi, pectoris & costarum latitudines aut angustię, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo causas singulorum cognitas probè obserues. De potentiis autẽ humorum perspectum habere oportet, quid singuli ipsorum in homine facere possint quemadmodum etiam prius dictum est, quomodo cognationes inter se habeant. Quod dico tale est, An videlicet dulcis humor in aliam speciem mutetur, non à contemperamento, sed ipse desciscens & immutatus ab eo, qualis primum fuerat, amarus aut salsus, aut acerbus, aut acidus. Sit sanè acidus. B Ergo acidus humor reliquos præcellens, maxime incommodus fuerit: si vtiq; dulcis, omnium cõmodissimus existit. Id quod si quis forinsecus quęrẽs consequi possit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat. Optimum autem est, quod longissime ab incommodo abest.

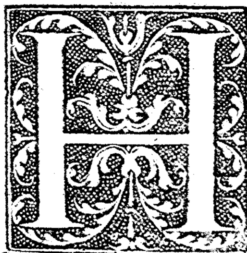
Capitis & colli differentia.

Succorũ saporũmue consideratio.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICO, IANO *Cornario medico physico interprete.*

C

Medicus qualis esse debeat.

IC liber Medici gubernatio est, & præceptum quomodo officinam medicam instruere oportet. Medici equidem gubernationem esse putamus, vt videat quo bono colore, & bona, ac carnosa corporis habitudine præditus sit, iuxta existentem in ipso naturã. Vulgus enim existimat eos qui non sic bene dispositum corpus habent, neque aliis bene prospicere posse. Deinde vt opinionem captet apud ipsum vulgus vestitu decoro, & vnguẽtis odoratis, non suspectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim

enim ægrotos iucunde affici contingit. Postea animaduertere ipsum oportet vt animum habeat modestum, non solum quod ad taciturnitatem attinet, sed etiam circa reliquam vitam probe compositum. Maxime enim ad opinionem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac honestis moribus præditum esse. Nam quum talis fuerit, omnibus venerandus ac humanus iudicabitur. Promptitudo enim temeraria, & facilitas contemnentur, etiam si valde commoda existant. Scopum autem præfigere oportet potestatem facultatũ suarum. Nam eadem ab iisdem non abundantibus boni consuluntur. Figuram faciei habeat meditabundam ac subtristem, non tamen amarulente. Cõtumax enim esse videbitur & homines odio habens. Qui vero in risum exolutus est, ac nimiũ hilaris, onerosus iudicatur. Hoc itaque vitandum est vel maxime. Iustum autem ad omnem conuersationem esse conuenit. Iustitia enim multum auxiliatur. Non exigua auté commercia ægris cum medico sunt. Nam seipsos medicis subditos faciunt, & omni hora vxoribus, virginibus, & opibus maximi precij, illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc se habere oportet animo itaque ac corpore sic dispositum esse conuenit. Porrò præcepta ad artem medicam, per quæ artificiosus esse videbitur, ab initio cõsiderabimus ex quo primum homo discere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad discentes pertinẽt. Primum quidem locum domus habere oportet, qui sanè talis sit, vt neque ventus ad ipsum accedens molestus sit, neque sol, neque splendor infestet. Lux enim splendida medentibus quidem non est molesta, non similiter autem ægrotantibus. Itaque talem splendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit. Tale igitur pręceptum de luce obseruetur. Deinde vt nequaquam faciem aduersam splẽdori habeat. Infestat enim visum debilem, omnis autem occasio sufficiens est ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo vtendum est. Sellæ auté æquales altitudine sint quantũ eius fieri potest, vt in ipsis ægri collocentur. Aeramento exceptis instrumentis, nullo vtatur. Ornatus enim onerosus mihi esse videtur, talibus vasis vti. Aqua exhibenda est ægris potabilis & pura. Extersoriis vtendum est puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad vulnera vero, spongiis. hęc enim per se probe auxiliari

Quo gestu adeundus est æger.

Qualis debeat esse medicus.

Quid primum obseruet medicus.

Luminis ratio.

Luxum domesticum probibet.

Linteola.

D E F

A xiliari vidétur. Omnia autem rite fabrefacta ad vsum esse oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ vero offeruntur omnia considerare oportet vt conferant, maxime si ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem sunt, ligamenta & medicamenta, & lintea circa vulnus, & cataplasmata. hæc enim longissimo tempore circa ægrotantes locos sunt. At vero ablatio horum, refrigeratióque ac mundificatio & aquarum affusio, pauco tempore absoluuntur. Diligenter autem considerare quid horum faciendum sit oportet, & vbi magis aut minus ea adhibere conuenit. Vtrorúmque enim vsus opportunus, itémque negligentia, magnam differẽtiam habet. Est auté propria & genuina medicinę deligatio, ex qua æger opem sentit. Maxime autem prosunt duo hæc, quibus vtendum est, comprimere videlicet vbi oportet, & remissè deligare. Iuxta horæ vero tempus, quando integere oporteat & nõ, videndum est, vt neque debili, neque fortiore alterutro horum vtaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum comparatas, & nihil iuuantes, reprǒbare oportet. Onerosæ enim sunt & omnino petulantes, sæpe vero etiam damnum dederũt. Quærit autem æger nõ ornatum, sed auxilium. Cęterum in chirurgiis quæ per sectioné aut vstionem fiunt, velocitas ac tarditas ęqualem laudem merentur. Est enim vtriusque vsus. Nam in quibus per vnicam sectionem chirurgia absoluitur, velocem dissectionem facere oportet. quum enim contingat eos qui secantur dolere, id quod dolorem affert, quàm minimo tempore adesse conuenit, quod ipsum continget veloci sectione facta. Vbi vero multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia vtendum est. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tardus vero & intermittens, requiem aliquam his qui curantur exhibet. Idem de instrumentis quoque dici potest. Gladiolis enim acutis ac latis vti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædam sunt corporis, quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere, Tales autem sunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus angustas sectiones facere oportet, neq; enim possibile est vt fluxus in his sistatur. Conducit autem aliquando à talibus sanguinis detractionem facere. At vero ad locos non periculosos, & circa quos non tenuis est sanguis, latioribus gladiolis vtendum est: sic enim

Instrumenta. *Quæ uulnera poscant.* *Deligatio* *Duo quæ his prosunt.* B *Sectio, ustioq;* C *Celeritas & tarditas ubi adhibẽda est* *Missio sanguinis ubi & quãdo facienda.*

sanguis prodierit, aliter nequaquam. valde autem turpe est non contingere à chirurgia quod velis. Cucurbitarum porrò duo modi commodi existunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipsius breuem esse oportet, ipsamq; non ventrosam, sed prolixam parte ad manum vergente, non grauem. Quæ enim talis est, in directum trahet, & serosos humores separatos ac distantes probe ad carnem adtrahet. Maiore autem dolore per carnem disperso, in reliquis quidem consimilem cucurbitam esse oportet, sed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorem facit educere comperies, ad locum conuenientem. Neque enim magnum esse circulum putant, si non ex pluribus locis caro comprehendatur ac contrahatur. At si grauis sit, ad supernos locos repit, inferne autem magis detractionem facit, vt sæpe morbi relinquantur. Lati itaque circuli, vnà cum incumbentibus fluxionibus, & longe distātibus à supernis locis, multa simul adtrahūt de alia carne. Contingit igitur humiditatem inde detractam, apponi collecto inferne sub cucurbita seroso humori, & quæ quidē infestant, relinqui: quæ vero nihil molestant, detrahi. Magnitudinem porrò cucurbitę quę commoda sit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi vero scarificationem subter cucurbitam adhibere velis, sanguinem scarificandorum locorum conspicuum esse oportet, aliàs neque circulū adtractum scarificare ac pertūdere oportet. Debilior enim est caro loci dolore affecti. Scalpris autem incuruis, in summo non valde angustis vtendum est. Aliquando enim serosi ac saniosi humores viscosi ac crassi veniunt: periculum igitur est ne in fissuris substent, vbi arctæ fuerint incussæ. Porrò venas in brachiis, funiculorum apprehensionibus constringere oportet. Caro enim contegens in multis non probæ coaptata est venæ, vbi enim lubrica fuerit caro, non contingit sectiones vtrorumq; iuxta seipsas fieri. Nam venam contectam insufflari contingit, & sanguinis fluxum impediri. multis vero etiā propter hoc pus cōgregatur. Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit, secto quidem dolorem, secanti vero multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum est. Hęc quidem igitur necessaria sunt in officina medica instrumenta, & circa quorum vsum

Cucurbitulæ modus.

Cum locus cucurbitulæ admotæ aperitur quid agas.

Captatio uenarum brachii.

D E F

A vſum artificioſum eſſe oportet addiſcentem. Volſellis autem tum dentium,tum vuarum,quilibet vti poteſt. ſimplex enim vſus ipſorum eſſe videtur. Cęterum de tuberculis & vlceribus quę maiorum morborum ſunt,amplius videndũ eſt.Tubercula equidem deprehendere & diſſoluere poſſe, maxime artificioſum habetur,itemque collectiones ipſorum impedire. Conſequens eſt, ea in conſpicuum & quàm breuiſſimum locum contrahere, & compagem ipſam æqualem per totum tuberculum facere:vbi enim inæqualiter ſe habuerit,periculum eſt vt rũpatur, & vlcus ægre curabile reddatur.exæquare itaq; oportet,ſimiliterq; totũ maturũ facere,& neq; prius diducere, neq; ſinere vt ſponte rumpatur. Quę vero maturũ facere æqualiter poſſint,in aliis libris relata ſunt.At vero vl- B cera quatuor vias habere vidẽtur. Vnã in profundũ, hęc aũt ſunt fiſtuloſa,& quę ſanie plena ſunt,ac intus excauata.Alteram in altum,quę videlicet carne ſuperexcreſcũt. Tertia via eſt in latitudinẽ,atque hęc ſunt quę appellantur ſerpiginoſa Quarta via eſt quę ſola ſecundum naturam motus eſſe videtur.Carnis itaque calamitates hę ſunt,omnes autem communem rationem habent ad hoc quod ipſis conducit: & ſigna quidem horum in aliis relata ſunt,itemq; qua vtendum ſit curatione, per quę autem concretum diſſoluatur, ſimiliterque id quod carne excreſcente repletũ,aut cauum factum eſt, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in aliis ſcriptis noſtris abunde dictum eſt. Amplius vero de Cataplaſmatis ſic res habet. Linteorum quę imponuntur ac induntur C alicubi in morbo, vſus exactus eſſe videtur, & eſt ſanè vlceri conueniens linteolorum impoſitio. Verum cataplaſmate per ambitum vlceris vtaris.Nam hic vſus cataplaſmatis & artificioſus eſt,& multum prodeſſe poteſt.Videtur enim vlceri opitulari vis eorum quę circumponantur.Linteum autem cõterendum eſt ac emolliendum. Verum partibus extra vulnus circunſitis cataplaſma prodeſt. Talem igitur ipſorum vſum eſſe oportet. Porrò de temporum occaſionibus, quando ſingulis horum vtendum eſt, & quomodo pręſcriptorum vires condiſcere oporteat,in pręſens relictum eſt.Talia enim longe pręſtantiſſima in ſtudio Medicinę ſunt, & procul in arte iam progreſſi exiſtunt. His conſequens eſt chirurgia vulnerum in militia acceptorum,circa extractionẽ telorum. Nam

Volſellæ.

Vlcerum quatuor uiæ.

Vlcerum, uulnerum ue mutila curatio

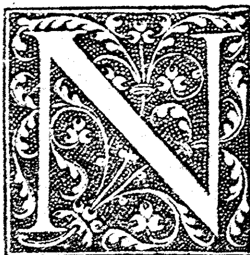
Quæ prætermittat perpende.

Militariũ uulnerum curatio.

in vrbanis cõuersationibus modicus horum vsus exiſtit. Raro enim per omne tempus ciuiles ac hoſtiles expeditiones fiunt. huiuſmodi autem ſæpe ac frequentiſſime circa externas militias fieri ſolẽt. Qui igitur hac chirurgia vti volet, eũ militare oportet, & externos exercitus ſequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiuſmodi vſum ac neceſſitatẽ. Quod vero circa hæc artificioſiſſimum eſſe mihi videtur, referetur. Etenim ſigna exquirere ac inuenire telorum in corpore exiſtentium, maxima artis & chirurgię huc pertinentis pars exiſtit. Vbi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui poteſt vulneratus ex ignorantia neglectus, quum non conuenienter tractetur. Solus autem is qui ſignorum expertus eſt hanc chirurgiam rite aggredietur. Verum de his omnibus in aliis ſcriptum habetur. D E

Signa inhærẽtium telorum.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE DECENTI
ornatu, Iano Cornario medico phyſico interprete.

ON ſine ratione faciunt, qui ſapiẽtiam ad multa vtilem eſſe prætendunt, eam videlicet quæ inter homines exiſtit. Multæ enim ad ſuperfluam curioſitatem factę apparent, dico autem eas quæ de nulla re vtili differunt. Aſſumi autẽ vtique poſſunt etiam harum partes ad illas, vel propterea quod neque ocioſitas eſt, neq; malicia. Ocium enim & ignauia maliciam quærunt, & ad eam diſtrahuntur, vigilantia vero & mens ad aliquid intentata, trahunt ad ſe quid eorum quę ad vitę honeſtatem pertinent, etiam ex diſputationibus nihil vtile tractantibus. Gratioſior eſt enim ſapientia, F

Diſciplina nulla probatur, niſi quæ ad uitam humanam facit.

A pientia,& ab aliis quibusdam in artem constituta, artem videlicet ad parandum honestum ornatum ac opinionem. Omnes enim non cum turpi lucro & turpitudine consistũt. Et illis methodus quædam est artificialis quæ operatur: quod si non innocenter fiat,raptores sunt. adolescentes enim in ipsos incidunt,verum in vigore cõstituti, propter verecũdiam, videntes ipsos idiotas ducunt,Senes vero propter amarulentiam,legíslationem in ipsos constituunt,ex ciuitatibus videlicet expulsionem. Hi enim sunt qui fora frequentant, ruditate ac inscitia sua imponentes, & in circulis ciuitatum versantes. Cognouerit autem quis ex vestitu & aliis lineamentis.Quamuis enim fuerint splendide ornati multo magis fugiendi sunt,& à conspicientibus odio habendi.Qui vero cõ- *Artes quæ probandæ*

B trario modo se gerunt,frugi homines iudicandi sunt,quibus non est excogitatus apparatus,neque superflua curiositas.Ex vestitu enim cognosces,& decenti in ipso ornatu ac frugalitate,nõ ad superfluitatem parato , sed magis ad bonam opinionem,& meditationem,animumque intra se compositum, & ad profectionem. Imò quocunque vestitu ac ornatu,tales sunt minime diffluentes,non curiosi,amarulenti ad occursus & obuiam itiones,appositi ad responsiones,graues aduersus resistentes, ad sui similes solertes , & familiares , ac affabiles, temperati ad omnes,ad seditiones taciturni,ad tacendum animo obfirmato & continẽtes.ad tempus appositi,& ad occasionem arripiendam accommodati , ad victum frugales &

C contenti, patiẽtes ad temporis expectationem, ad sermones expediti,omne demonstratum proferentes , suauiloquentia vtentes,gratiis affecti,& gloria horum omnium corroborati ac fortificati,ad veritatem ac demonstrationem audentes ac confisi. Principalissimum quidẽ igitur horum omnium prædictorum est Natura.Nam si hęc affuerit his qui artibus animum applicant,per omnia prædicta penetrare poterunt.Incognita enim vtilitas , tum in sapientia , tum in arte adhibita , ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cum sapientia , ad cognoscendum ea quæ ab ipsa natura facta sunt . Etenim in vtrisque sermonibus multi conuicti,nullatenus vtrisque rebus vsi sunt ad demonstrationem.postquam igitur quispiam ipsorum expenderit ad veritatem ea quæ retulimus, nullatenus naturæ *Dux natura in cunctis est.*

bona ipsis procedent. Comperiuntur itaque hi non consimi D
li cum illis via progressi, quapropter denudati, omnem induunt maliciam ac ignominiam. honestus est enim ex opere quod quis edoctus est sermo. Quicquid enim artificiose factum est, ex ratione prolatũ est ac productũ. Quicquid autẽ artificiose dictum est, non autem factũ, methodi inartificialis demonstratiuum existit, Nam putare quidem non autem facere, ignorantię & inartificialitatis signũ est. Opinio enim maxime in Medicina in crimen vertitur eam adhibentibus: his vero qui ea in se vsi sunt, perniciem affert. Etenim si sibiipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putauerint, quemadmodum aurum adulterinum in igne iudicatum, tales seipsos esse demonstrant. quanquam talis E
prædictio nihil commouet ad prudentiam eos qui sunt eiusdem generis. quòd autem rectus sit finis, cognitio manifestũ facit. Tempus porrò etiam artem facilem ac peruiam facit, aut in consimilẽ viam incidentibus processus manifestos facit. Quapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapientiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapientiam. Medicus enim philosophus, est deo æqualis, Neque enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina: argenti contemptus, reuerentia, verecundia, habitus submissus, autoritas, iudicium, quies, obuiam itio, mũdicia, doctrina, cognitio ad vitam vtilium ac necessariarũ purificationũ, alienitas à mercimoniis, F
alienitas à superstitione, præminentia diuina. Habent enim quæcunq; habent ad coercendam intemperantiam, inscitiã, auaritiam, concupiscentiam, rapinasq; ac impudentiam. Hæc enim est cognitio accedentiũ, & vsus eorum quæ ad amicitiã pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascunq; res se gerere oporteat quatenus igitur cum hac societatem habet, sapiẽtia quędã est. Nam & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim scientia de diis vel maxime animo ipsius implexa est. Etenim in aliis affectionibus, & in symptomatis accidentibus, Medicina erga deos valde reuerẽter se habere comperitur. Medici vero deis concedunt. Non enim est potentia in ipsa redundans. Nam & hi multa quidem aggrediuntur, multa vero etiã per seipsa ipsis superantur. Quæ vero nunc possidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius sit in sapientia, ha-
ctenus

Quid ars

Persuasio in his periculosa.

Cognitio uera quid faciat.

Medicus philosophus est deo æqualis.

Sapientia qualis.

Medicus deos potissimũ colit.

A ctenus dictum est. Nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ vero putant, & confitentur ac profitentur, sic habent. Quæ circa corpora adsunt & adueniunt, quæ sanè per omnem ipsam artem procedunt, dũ illa transformãtur aut trãsmutantur. Quæ item per chirurgiam sanant. Et quæ auxiliis & medelis aut victu curantur. Summa vero horum omnium tendat ad horum cognitionem. Quũ igitur relata omnia tali modo se habeant, conuenit vt Medicus comitatem quandã sibi adiunctã habeat. Austeritas enim & sanis, & ægris, difficilem accessum præbet. Maxime vero adseruare ipsum seipsum conuenit, vt ne multas corporis partes ostẽdat, neque cũ imperitis multa fabuletur, sed necessaria. Hoc enim violentia esse cõsueuit, ad curationis prouocationem. Facere autẽ

Medicinæ uiæ partésue.

Medico quid obseruandum.

B nihil horũ debet valde curiose, neque ex imaginatione. Hec vero omnia cõsiderato, quo tibi præparata sint ad abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, instante necessitate semper penuria fuerit. Procurare autem oportet hæc in medicina, cum omni submissione: de frictione, & illitione, & perfusione, ad manuũ cõcinnitatem: de linamentis vulsis, de spleniis, de ligamentis, de his quæ pro temporis cõstitutione requirũtur, de medicamentis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea quæ ad singula genera pertinent: quo tibi præparata sint & instrumenta, & machinæ, & cõsequenter ferrum. Nã in his penuria detrimentosa est, & artem mancã facit. Sit autem tibi alter apparatus simpliciter ad peregrinationes instructꝰ,

Quæ potissimum curet.

Instrumenta medico in prõptu esse debent.

C ad manus prõptus. Expeditissimus autẽ per methodi rationem. Neq; enim fieri potest vt medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamẽta, & simplices facultates, & descriptas, si modo tales extãt. Sint & in memoria tibi morborum curationes, & harũ modi, quotupliciter & quomodo in singulis se habẽt. Hoc enim principium est in Medicina, & medium, & finis. Præparata quoq; tibi sint malagmatũ genera ad singulos vsus. Potiones quæ incidere possunt, ex descriptione preparatæ iuxta genera. In prõptu sint & quæ ad medicationem pertinent ad purgationes, sumpta de locis congruis, & parata eo quo cõuenit modo, iuxta genera, & magnitudines, ad vetustatem ferendam curata. Recentia vero iuxta temporis occasionem: & alia iuxta rationem. His autem tibi præparatis hoc commodi erit, vt vbi ad

Potiones in prõptu habendæ.

ægrotum introieris, animo incertus non sis, quũ appositè habeas singula ad id quod faciendum est. Antea vero hoc cognitum habeas quod facere oportet, q̃ ad ægrum ingredia- D
ris. Pleraque enim neq; ratiocinatione, sed auxilio rerũ op' habent. Itaque euentum ex experientia prius discernere oportet. Est enim hoc gloriosum, & facile cognosci potest. In ingressu vero meminisse cõuenit & sessionis, & habitus submissi, amictus cõpositi, auctoritatis, breuiloquentiæ, vt nihil cum perturbatione facias, assessus, diligentiæ, respõsionis ad ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes cõpescendos constantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigandas, prõptitudinis ad ministeria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, rèliqua citra errorem fiant, quæ ad prõptitudinem parandam præcipiuntur. Ingressu vtere frequẽter. visita diligentius, his quæ à deceptis per errorem fiunt occurrens, vt mutentur. Facilius enim cognosces, simulq; expeditior eris. Instabilia enim sunt quæ in humidis cõsistunt. Quapropter etiã facile & à natura, & à fortuna transmutantur. Neglecta enĩ ea quæ circa temporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant ac perimũt. Nõ enim est quod opem ferat. Multa enim sunt quæ simul mali aliquid faciunt. Nã quod singulatim iuxta consequentiã fit, magis opportunum & frequentius est. Obseruare autem oportet ægrotorum quoque peccata, per quæ multi sæpe mentiti sunt, in assumendis his quę ingerenda exhibẽtur, postquã exosas potiones nõ accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione adhibita, perempti sunt. Et factum quidem hoc nõ ad ipsorum cõfessionem vertitur, verũ Medico culpa imputatur. Cõsiderare vero oportet etiã decubitus, quosdã ex ipsis iuxta anni tempus, quosdã iuxta genera. Quidã enim in altis sedibus, quidã in subterraneis ac tenebrosis decũbunt. Strepitus quoque & odores, maxime vini, deterior enim hic est: fugere ac transmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cum ministerio, ita vt pleraque ęgroto occultes, & hilari ac sereno vultu ipsum cõsoleris: quo à suis illum cupiditatib. auertas, simul cum amarulentia & cõtraria instantia increpando, simulq; cum cõmonefactione ac dexteritate suscipiendo ac cõsolando, nõ tamen vt quicquam futurorum aut præsentium ipsis indices. Plerique

Quid præcogitãdũ.

Quæ præstare debeat medicus.

E

Medicus ægros crebro inuisere debet.

F

Culpa ægrotantiũ medicis sæpe ascribi solet.

Habitationes lãguentium pro uarietate morborũ eligendæ sunt.

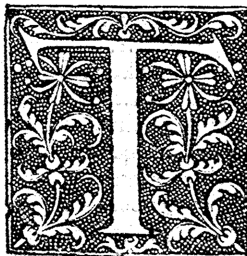
A Plerique enim ob hanc causam, in vtranlibet partem cōpulsi sunt, propter relatam videlicet prędictionem pręsentium aut futurorū. Sit autem ex discipulis aliquis pręsens, qui instet vt pręceptis nō amarulentè vtatur, & quod mandatū est faciat. Deligito autem ex ipsis eos qui iā in arte progressum fecerunt, quo ea quę vtilia sunt addant, aut secure offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At vero imperitis nunquā quicquam procurandum cōmittes. Sin minus, eius quod male factum est, vituperium in te recidet, si nō ambigue res habeat. ex quibus id quod recta methodo tractatum est, procedet, & vituperationem tibi nō afferet. Sed & quod factū fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia hæc prædicito in his B quæ fiunt, his quibus ea cognouisse propositum est. His igitur ita habentib⁹, ad bonā existimationem ac decentem ornatum, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artib⁹: oportet medicum distinctis partib. de quibus diximus, semper vtrisque amictum, ea cōseruare ac custodire, & tradere ac facere. Quum enim apud omnes homines inclyta sint, cōseruantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt à parentib⁹ & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

Quales ministri ægrotis dādi sint.

HIPPOCRATIS COI

PRAECEPTIONES, IANO

C *Cornario medico physico interprete.*

Empus est in quo occasio est, Occasio vero in qua tempus nō multum. Medela tempore, aliquando etiam occasione contingit. Hæc sanè nosse oportet, & nō ratiocinationi prius probabili intentum curam aggredi, sed exercitationi cū ratione. Ratiocinatio enī memoria quædā est, quæ cōponit ea quæ per sensum sunt percepta. Imaginatione

Tempus quid. Occasio.

Ratiocinatio.

natione enim concepta est euidenter. Sensus autem perpessus iam delegator est eorum quæ subiacent ac obueniūt, ad ipsam cogitationē. Qui vero sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quando, qualiter, læsus sit obseruans, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidem igitur etiā ratiocinationem, si quidem ex fortuita occasione initium faciat, & delationem in morbū ex apparentibus persequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiuntur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia esse cōperitur, ita vt ipsa ab aliis singula assumat. Proinde statuendum est, naturā à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita vt violentia quædam subsit. Mens autem vbi ab ipsa accepit, velut dixi, postea ad veritatem perducit. Si vero nō ex euidenti aggressione, verum ex probabili rationis figmento, sæpe grauem & molestam inuehit affectionem. Tales autem inuiam viam arripiunt. Quid enim tandem erat mali, si mercedem auferrēt hi qui medicinę opera male administrāt? Nūc vero ægrotis qui extra culpā sunt, nō sufficiens esse apparet violentia morbi, nisi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidē hæc dicta satis sint. At his quæ ex sola ratione perficiuntur, frui nō datur: verum his quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorem procliuis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in vniuersum his quæ fiunt inhærere oportet, & circa hæc vel maxime versari, si quis facilē ac minime delinquentem habitū, quē sane Medicinā appellamus, sibi cōparare volet. Valde enim magnā vtilitatem afferet, tum ægrotātibus, tum horū artificib⁹. Nō tamē cunctandū est & ab idiotis inquirere, si quid cōferre visum fuerit ad curationis occasionē. Sic enī arbitror vniuersam artē cōmonstratā esse, eo quod ex vnoquoq; fine obseruatio facta est, & cōsonātia in idem cōcurrerit. Attēdere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerunq; se offert, atq; hoc cum vtilitate ac leni progressione potius, q̄ cū promissione, & excusatiōe ea quæ fit cū actione. Vtilis est autē & varia prædestinatio eorū quę ægroto offerūtur. Nō enim asseuerare oportet, quod aliquid solū exhibitū proderit. Omnes enī affectiones, propter multas casuum circunstantias ac mutationes, mora quadam diutiore adhærent. Et hoc sanè admonitione opus habuerit, ad diligentem considerationem faciendam. Si enim à mercede inceperis:

Qua uia medico procedendum sit.

Medicus rudes etiā sciscitari debet

Quid potissimū obseruandū.

Merces

A inceperis: cõducit enim hoc vniuerso negocio: ægroto quidem huiusmodi cogitationẽ inducis, ꝙ videlicet nõ ipso relicto abibis. Si vero non pacisceris, ꝙ ipsum negliges, & de quibusdam in rem præsentem nõ admonebis. Curare igitur oportet de cõstituenda mercede. Inutilẽ enim esse putamus eiusmodi ægroti ipsius cogitationẽ, multo aũt magis in morbo acuto. Morbi autem celeritas tẽporis occasionem nõ prębens ad reuersionem, nõ impellit bonum Medicum ad quęrendũ suã cõmoditatem, sed vt magis existimationis suæ rationem habeat. Itaq; tunc melius est vt seruatis exprobret, quàm vt letaliter affectos præcõturbet. Quanq̃ aliqui ægroti id expetunt, hospitij ius, & facilem mali depulsionẽ produ

B centes, digni quidẽ qui negligantur, nõ tamen qui affligantur. Quapropter his te merito oppones, cum bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter facientib. Qui enim bonus Medicus est, is per Iouẽ fide magis q̃ duricia medetur. Quare in principio totã affectionem indagare oportet, & quædã suggerere conducentia ad curationem, curareq; ægrotũ, & non negligere. At vero remunerationis exigendæ acerbitatem, absq; pręparante ad disciplinã cupiditate, hortor vt ne valde inducas, sed & ad opulentiã & facultates respicias. Quãdoq; vero etiã gratis cures, ita vt gratitudinis memoriã potiorem, q̃ præsentem existimationẽ auferas. Si vero occasio ferendæ opis se obtulerit, & peregrino, & egeno, maxime talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adest

C etiã amor erga artem. Quidã enim ægrotantes vbi perceperunt affectionem circa se nõ esse in tuto, per Medici probitatem ac mansuetudinem gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est autem, ægrorum quidem curã gerere, gratia sanitatis: sanorum vero curam suscipere, ea gratia vt sine morbis degant. Sed & sanorum cura habenda est, gratia boni ac decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorantiæ artis versantur, prædicta minime perceperint. Nam hi quũ sint non initiati, miserabilesq; ac subito exaltati: fortunę tamen indigi, à diuitibus quibusdam, ex angustiis remissionem acquirunt, semperq; ob opera gloriantes, & in deterius dilabentes deliciantur, artis sinceritatẽ negligẽtes, ob quã bon[9] Medicus, qui ab artis cõiunctiõe socius artis appellaẽ, in vigore esse possit. Hic aũt medelas citra delictũ facile pficiẽs, nihil

cõstituẽda medico.

Gratis nõ nunquã curandum.

Quid malus medicus agat.

nihil horum transsilierit, non præ facultatis inopia. Non enim infidus est velut in iniustitia. Nam ad curationẽ hi non accedunt, vbi affectionem perniciosam esse vident, vitantes aliorum medicorum superinductionem, laudantes ægrotos propter praui auxilij odium. At ægrotantes afflicti natant in vtraque improbitate, eo quod potiori in arte curationi seipsos non commiserunt ad finem vsque. Remissio enim morbi alicuius magnũ ægroto refugium præbet. Quapropter sanam affectionem cupientes, eundem vsum semper admittere non volunt, medici varietati se assimilantes. Sumptuum equidem opulentia ægroti carent, morũ improbitate adorantes, & ingrati fientes. Quum autem consequi possunt vt ditentur, de mercede asseueranter affirmant, sani esse volentes, quæstum nimirum ex vsura, aut agricultura affore producentes, & postea de ipsis quæstum facere negligentes. Et de huiusmodi quidem declaratione hæc sufficiãt. Remissio enim & intensio ægrotantis, medicam administrationem requirunt. Nec vero indecore se ille geret medicus, qui in rei præsentis angustia circa ægrum aliquẽ, & imperitia tenebras offundente, alios quoque accersere iusserit, quo ex communi consideratione, res circa ægrum inquirantur ac cognoscantur, & illi cooperatores fiant ad auxilij ferendi facultatem. Nam in afflictionis assiduitate, augescente affectione, ob consilij inopiam, plurima ad rem præsentem effugiunt. In eiusmodi igitur temporis occasione confidendũ est. Nunquam enim ego tale quid decerno, quod ars ipsa iudicat. Et de hoc nunquam contendere oportet affirmando, ac mutuis inter se conuiciis decertando. Hoc enim iureiurãdo affirmare possim, quòd Medici ratiocinatio nunquam alteri inuidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expeditè faciunt hi qui circa forensia negotia ac quæstus versantur. Quanquam neque falsò hoc cognitum fertur, quòd in omni copia, inopia inest. At vero cũ his omnibus magnum signum substãtiæ artis apparuerit, si quis recte medicans, ab eiusmodi compellatione non destiterit, iubens ægrotos mente non turbari, in eo quod ad salutis tẽpus peruenire gestiunt. Hoc enim non inutile esse ducimus, & hoc sanè præcipiens non peccabit. Ipsi enim ægroti propter dolorificam affectionẽ desperantes, seipsos vita exuũt. Qui vero

Languentis cupiditas.

Medici plures cur cõuocãdi.

Vt bene speret hortandus ægrotus.

A Qui vero ægrũ sibi cõmissum habet, si artis inuenta demõstrauerit, cõseruans nõ mutans naturã, præsentẽ auferet remunerationem, aut cõtrà, fidem suam statim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædã est, quæ motũ non alienum ex natura acquisiuit, sed valde cõgrua est, & spiritu, & calore, & humorũ concoctione vndiquaq;, & vniuersa victus ratione, & aliis omnibus cõposita ac constructa: si nõ aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si vero etiã quis fuerit, is si exilis est, conandũ est vt subiectæ naturæ assimiletur. prę̨ter naturã enim est id quod imminutũ est, etiã per tempus. Porrò fugiẽda est & frictio per lintea sudaria, propter parandã medendi autoritatem. Itemq; odor curiosè B ascitus. Propter multã enim peregrinitatem, in calũniam incides: propter modicam vero, decẽtem ornatũ consequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gratitudinẽ autem qua hominibus cõplaceas, non tollo. Digna enim est medico pręsidio. At vero appositionis per instrumẽta, & indicationis eorum quæ significãt, & eiusmodi rerũ memoriã adesse oportet. Si vero etiam vulgi gratia velis dissertationẽ ad audiendum te facere, non valde gloriose id captes: nõ tamen cum testimonio ac ostẽtatione poetica. Impotẽtiam enim industrij laboris ostẽdit. Auersor enim ad alium vsum transferri industriã cum labore partam, quę propterea in seipsa sola gratiosæ sectæ electionem habet. Consequeris enim instar fuci promptã cum comitatus deductione elationem.

C Optanda est & eiusmodi dispositio quę aliena sit ab eo quod quis grãdis iam natu discat. Hoc enim pręsentium quidẽ nihil perficit, absentium vero tolerabilis memoria existit. Fit itaq; omnia tentans infortunium, cum recẽti pernicie, quæ negligit decorum, & in præfinitis terminis, & in professione, & in maximis iuramẽtis deorum gratia factis: dum Medicus præest morbo, cũ assidua lectione, instructioneq; imperitorum fugitiuorũ, ita vt sermones trãslatitios imitetur, qui etiam antea q̃ in morbo incertus animo esset, collecti fuerunt. Taliũ igitur vbi etiã pręfectus essem, nõ sanè in collectitia curatione id facerẽ. Verum cõfidenter auxilium peterem. Cognitionis enim decoræ scientia in his dispersa est. Quũ igitur hi necessario sint inscij ac imprudentes, hortor eos vt cõmodam habeãt exercitationẽ, post dogmatũ cognitionis

εὐεξία natura quædam est.

Frictio.

tionis penuriā. Quis enim multifidam dogmatū sectionē se vere cognoscere posse sperarit, citra exercitationis cōstantiam? Quapropter hoc admoneo, vt dicentibus quidē attendant, facientibus autem incūbant, & contractā victus rationē nō diu præscribant. Aegrotātis enim diuturnā concupiscentiam erigit indulgētia quoq;, in morbo diuturno. Si quis cęco animū aduertat, velut res magni timoris cauendus est, & gratia desperāda, per quā vnitas cōstat. Aeris repentina turbatio vitāda est. Vigor ætatis omnia habet gratiosa, Decrepita vero ætas, vice versa. Obscuritas linguæ non satis claræ fit, aut propter affectionē, aut propter aures, ita vt priusquā priora enunciarit, alia adiiciat: aut priusquā id quod mente cōcepit dicat, alia insuper cogitet. & quę quidem citra affectionem visibilē appellatam, cōtingit linguæ obscuritas, his maxime qui artium studio tenentur accidit. Aetati etiā quū paruum est aliquando subiectum, valde magna vis inest. In morbo tranquillitas, longitudinem significat. Iudicatio vero est morbi exolutio. Parua causa medelis exsoluitur, nisi quid circa locum principalem affectum fuerit. Quādoquidem affectio per consensum à tristitia inducta vexat, quidam sanè ex alterius consensu vexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendum est. Maritimus locus ad sanitatem commodus est.

Vigor ætatis.

Linguæ obscuritas unde.

κρίσις q̄d

Quæ uexēt ægrotum.

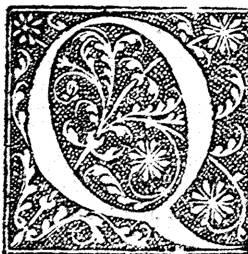
D

E

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE NATVRA HOminis Iano Cornario medico physico interprete.

F

Vicunque de natura humana amplius differentes audire consueuit, quàm eius ad medicinam pertinet, huic non est cōmodum hūc meum sermonem audire. Neque enim omnino ex toto aerem dico hominem esse, neque ignē, neque aquā, neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifestū

est vnum

A est vnum in homine esse. sed volentibus tamen hæc dicere permitto. At vero talia dicentes mihi non recte rem cognoscere videntur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, verum non eadem dicunt, sententiæ tamen epilogum eundem faciunt. Aiunt enim vnum quid esse, quodcunque tandem est, & id ipsum esse vnum ac totum, iuxta nomina auté non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aerem esse, hoc vnum ac totum dicit, alius ignem, alius aquam, alius terram, & addit vnusquisque ad sermonem suum testimonia ac signa, quæ nullius momenti existunt. Quia enim eadem sententia omnes vtuntur, dicunt autem non eadem, manifestũ facit quòd neque cognoscunt ipsa. quod ex eo vel maxime quis cognouerit, qui ipsorum disceptationibus interfuerit. Nam quum B iidem viri inter se disceptant, iisdem auditorib. presentibus, nunquã ter consequenter idem homo vincit in eodẽ sermone, sed modo hic, modo alius superat, cuicunq; fuerit lingua maxime fluida ac populo grata. Atqui iustũ erat, vt is qui de rebus se recte cognoscere pronunciaret, semper sermonem suum victorẽ statueret, siquidem vera cognosceret, ac recte sentiret ac iudicaret. Verũ huiusmodi homines vidẽtur mihi seipsos oppugnare in verbis sermonũ suorũ, præ stultitia, & Melissi sermonẽ approbare. De his igitur sufficiũt mihi quæ retuli. At vero ex Medicis quidam dicunt, quòd homo sanguis solum est, alij ex ipsis bilem aiunt hominem esse, aliqui pituitam, epilogum autem & ipsi omnes eundem faciunt. C Vnum enim quid esse dicunt, quodcunq; cuique ipsorũ nominare visum est, & id ipsum vnum existens, speciem ac vim transmutare, coactũ à calido ac frigido, fieriq; & dulce, & amarum, & album, & nigrum, & omnigenũ quid aliud. Mihi vero neq; hec sic se habere vidẽtur. Plurimi quidẽ igitur talia quædã, & amplius his proxima pronunciant. Ego autem dico, si vnũ esset homo, nunquã sanè doleret. Neq; enim esset vnde doleret vnum existens. Si vero etiã doleret, necesse esset & quod mederetur ac sanaret vnũ esse. Nunc vero plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quum mutuo præter naturam calfiunt & frigesiunt, siccanturque & humectantur, morbos pariunt. Quare multæ quidem species morborũ sunt, multaque etiã medela ipsorũ existit. Atq; ego sanè censeo eum qui hominẽ sanguinẽ solum esse dicit,

Sẽtentiæ uariæ de hominis natura.

Melissus.

Medicorũ opinio.

Si re una homo cõstaret non lãgueret.

Morborũ caussa.

& nihil

& nihil aliud, demonstrare debere, ipsum non transmutare speciem, neque omnigenum fieri, vel saltem horam aliquam anni, aut hominis ætatem, in qua sanguis solus in homine inesse appareat. Verisimile est enim vnum aliquod esse tempus, in quo appareat ipsum in seipso vnum existens. Eadem censeo etiam de eo qui pituitam solam esse dicit, & qui bilem. Ego enim demonstrabo ea quæ hominem esse dixero, & iuxta receptum morem, & iuxta naturam, quòd semper ea ipsa similia sint, & in iuuene, & in sene, & tempore frigido æque ac calido. Exhibebo insuper signa, & necessitates ostendam, per quas vnumquodq; augescit ac minuitur in corpore. Primum quidem igitur, necesse est generationem fieri non ab vno, Quomodo enim vnum existens, aliud quid generarit, si non alicui misceatur? Deinde neque generarint, si nõ eiusdem generis existentia misceantur, & quæ eandem vim habeant, neque sanè nobis similia perficerentur. Et rursus, Si nõ calidum ac frigidum, & siccum ac humidũ, moderate ac æqualiter inter se haberent, sed alterum alterũ multũ præcelleret, & fortius debiliore pręstaret, generatio fieri nõ posset. Proinde quomodo verisimile est, ab vno quid generari, quum neque à pluribus generetur, nisi habuerint tẽperamentum inter se probe cõueniens? Necesse itaque est tali existente natura, cum aliorum omnium, tum humana, non vnum esse hominem, sed singula quæ ad generationem eius conferunt, vim quandam in corpore habere, eam videlicet quam contribuerunt. Et rursus necesse est secedere singula in suam ipsorum naturam, homine moriente, humidum nimirum ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Talis autem & animalium est natura, & aliorum omnium, generanturque similiter omnia, & occidunt similiter omnia. Constat enim natura ipsorum ex his pręd ictis omnibus, & desinit iuxta pręd icta, in id vnũquodque vnde est compactum secedens. At vero corpus hominis habet in seipso sanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, flauam videlicet & nigram. atque hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & sanus est. Sanus equidem maxime est, vbi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, tum facultate, tum copia, & vbi maxime fuerint permixta. Aegrotat autem quum horum quid minus aut amplius

Quî omĩa gignãtur. (margin)

Quæ ĩ corpore sunt. Languoris caussa (margin)

Sanus qs. (margin)

Aegrotus. (margin)

D E F

A plius fuerit,aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enim quum quid horum ſecretum fuerit,& per ſe ſteterit,non ſolum eum locum vnde ſeceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat,& in quem propter nimiam copiā diffuſum eſt,dolore ac morbo vexari. Etenim quum quid horum extra corpus effluxerit amplius quàm redūdat, euacuatio ipſa dolorem exhibet. Rurſus itaque ſi idem intus fecerit euacuationem, & tranſitionem,ac ab aliis ſecretionē,geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt, velut dictum eſt,nempe & vnde ſeceſſit,& vbi receptum redundat.Dixi porrò,quęcunq; hominem eſſe dixero,ſemper demonſtraturum me eſſe, quòd talia ſint & iuxta receptum morem ac opinionē,& iuxta naturā.Et dico
B ſanè eſſe ſanguinem, & pituitam, & bilem flauam ac nigram: & horum primū quidem iuxta receptam opinionem nomina diſtincta eſſe dico,& nulli ipſorū idem nomen eſſe.deinde ſpecies iuxta naturā ſeparatas eſſe,& neq; pituitam ſimilem eſſe ſanguini,neq; ſanguinem bili,neque bilem pituitæ. Quo enim modo hęc inter ſe ſimilia ſint,quorū neq; colores ſimiles videntibus apparent,neq; ad manuum tactum ſimilitudo aliqua eſſe deprehenditur? Neque enim ſimiliter calida ſunt,neque frigida, neque ſicca, neque humida. Quum itaque intantum inter ſe diſcrepēt,tum ſpecie, tum facultate,neceſſe eſt ipſa non vnum eſſe, quandoquidē neque ignis & aqua idem ſunt. Quod autem hæc omnia non vnum ſunt,
C ſed vnumquodque ipſorum vim & naturam ſuam habet, vel hinc cognoſcere licebit.Si enim homini alicui medicamentum dederis,quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet, & ſi pharmacum dederis bilem ducens,bilem tibi vomet, Eadem ratione & bilem atram purgabit, ſi medicamētum exhibueris quod bilem atram ducit. Quod ſi ipſi partem aliquā ſauciaris,vt vulnus fiat, effluet ipſi ſanguis,atque hæc omnia faciet tibi totam diem ac noctem, & hyeme & æſtate, donec ſpiritum in ſeſe trahere potens fuerit,potens autem erit donec aliquo horum congenitorum fuerit priuatus.Congenita autem ſunt prædicta. Quomodo enim non congenita eſſent? Primum etenim manifeſtum eſt hominem in ſeipſo hæc omnia ſemper habere,donec vixerit. Deinde nata ſunt ex homine hæc omnia habente. Poſtea nutrita ſunt in ho-

mine hæc omnia habente, quæ videlicet ego nunc dico ac demonstro. Qui vero dicunt, quòd vnum est homo, videntur mihi hoc consilio vsi esse. Nimirum quũ viderint eos qui medicamenta hauserunt in superpurgationibus interiisse, alios quidem bilem vomentes, alios pituitam, vnumquodque horum hominem esse putauerunt, quod vidissent his purgatum interiisse. Et qui sanguinem dicunt hominem esse, eodẽ consilio vtuntur. Nam quum vident iugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorum effluentem, hunc ipsum animam in homine esse putant. atque his testimoniis sanè omnes vtuntur in sermonib. suis. Atqui primum quidem in superpurgationibus, nemo vnquã mortuus est bile sola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit, quod bilem deducit, primum bilem vomet, deinde pituitam, postea per vim etiam atram bilem, postremum moribundus etiam sanguinem purum vomet. Eadem perpetiuntur à medicamentis pituitam ducentibus. Primum enim pituitam voment, deinde bilem flauam, postea atram, morientes autem sanguinem purum, & in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum vbi corpus intrauerit, primum quidem ducit id quod ex omnibus in corpore existentibus, sibi maxime secundum naturam familiare fuerit, deindevero etiam alia trahit ac purgat. Quemadmodum ex terra nascentia & in ipsam plantata ac seminata, vbi in terram peruenerint, vnumquodque trahit id quod naturæ suæ familiare in terra existit. Inest autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. Primum itaque plurimum eius trahit in seipsum, quod sibiipsi iuxta naturam maxime familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Huiusmodi sanè quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcunque enim bilem ducunt, primum meracissimam bilem purgant, postea vero mixtam. Et rursus pituitæ pharmaca, primum meracissimam pituitam ducunt, postea mixtam. Et iugulatis primum quidem sanguis calidissimus & ruberrimus profluit, deinde pituitosior ac biliosior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maxime secundum naturam conuenit ex omnibus in corpore existentibus. Frigidissima enim existit. Signa autem quòd pituita frigidissima est, hæc sunt. Si enim pituitam & bilem & sanguinem contingere libuerit, pituitam sanè

Pharmacũ quid agat.

Pituita cur hyeme uigeat.

D E F

A tam sanè frigidissimam esse comperies, quanuis viscosissima sit, & per vim maxime post bilem atram trahatur. quæ vero per vim trahuntur calidiora fiunt, à violentia coacta, sed tamen supra hæc omnia, frigidissima esse apparet pituita ex sua ipsius natura. Quod autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoscere datur, quod homines pituitosissima & spuunt & emũgunt hyeme, & tumores laxi albissimi fiunt maxime hoc tempore, itemque reliqui morbi pituitosi. Cæterum Vere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, sed sanguis augescit. Nam & frigora remittunt, & imbres superueniunt. Sanguis autem iuxta hæc augescit, ab imbribus videlicet & calidorum dierum tepore. Hæc enim anni pars maxime iuxta naturam ipsi conuenit, vt quæ calida

Qui humores per singula tẽpora uigeãt.

B & humida existat. Signa autem hinc colligere licet. Quòd homines Vere & æstate maxime dysenteriis corripiuntur, & sanguis ex naribus ipsis fluit, & calidissimi ac ruberrimi. At vero æstate sanguis adhuc viget, & bilis in corpore eleuatur, & vsque in autumnum porrigitur. In autumno vero sanguis modicus fit, contrarium enim eius naturæ id tempus existit. Bilis autem per æstatem ac autumnum corpus possidet, id quod inde cognoscere potes: quòd homines sua sponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus biliosiora purgantur. Manifestum fit & febribus, & hominum caloribus. Pituita autem æstate debilior seipsa est. Contrarium est enim naturæ eius id tempus, calidum enim est & siccum. Sanguis vero autumno paucissimus

Bilis corpori dominatur.

C fit in homine, Siccus enim est autumnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno & plurima & fortissima est. Postquam autem hyems apprehenderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rursus augetur, tum ob pluuiarum copiam, tum propter longitudinem noctium. Corpus quidem igitur humanum hæc omnia semper habet, verum pro temporis circunstantia, aliquando plura seipsis fiunt, aliquando pauciora, singula tum iuxta partem ac copiá, tum iuxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis omnium particeps est, & caliditatum & frigiditatum, & siccitatum ac humiditatum, Neque enim quicquam horum ne minimo quidem tempore consisteret ac duraret, citra omnia ea quæ in hoc mundo insunt, verum si vnũ aliquod deficeret,

omnia sanè abolerentur: ex eadem enim necessitate omnia consistunt & mutuo aluntur: Sic etiã si quid ex homine deficeret ex his quæ ipsi congenita sunt, nõ sanè viuere posset homo. In anno autem aliquando quidem hyems maxime viget, aliquando ver, modo æstas, modo autũnus, Sic etiam in homine, aliquãdo pituita prævalet, aliquãdo sanguis, aliquãdo bilis primũ quidem flaua, deinde etiam nigra appellata. Quorum omniũ euidentissimum testimoniũ hinc habes. Si enim eidem homini idem pharmacum quater in anno dare velis, vomet tibi hyeme quidẽ pituitosissima, Vere autẽ humidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima. Itaque quum hęc sic se habeant, quicunq; morbi hyeme augescunt, æstate desinere solent, quicunq; vero æstate augescunt, hyeme finire cõsueuerunt, nisi certo dierum circuitu discedant. de circuitu autem rursus dicam. Quicunq; autem morbi Vere fiunt, ad autũnum eorum discessum fore expectare oportet, Quicunq; postremũ autũnales morbi sunt, eorum discessum necesse est Vere fieri. Quicunque vero morbus hæc tẽpora trãsgressus fuerit, eum annuum fore scire oportet. Porrò Medicum sic aduersus morbos instare oportet, prout vnũquodque horum in corpore prævalet, iuxta tempus sibiipsi maxime natura conueniens existens. D E

Medicus hæc omĩa cõsiderato

Addititia sunt hæc, non genuina Hippocratis, ut ait Galenus.

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet, ꝙ quoscũque morbos repletio parat, euacuatio sanat: & quicũq; ex euacuatione fiunt morbi, repletio sanat. quicunq; vero à labore fiunt, quies sanat. qui autem ab ocio gignũtur, labor sanat. In summa Medicum scire oportet, opponere se contrarium instantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & distendentia soluere, & soluta distendere, Sic enim vel maxime morbum sedauerit, & mihi sanè hoc ipsum sanatio esse videtur. Morbi partim ex diætis, partim ex spiritu, quem adtrahentes viuimus, fiunt. Vtrorunq; cognitionem sic facere oportet. Quando ab vno morbo multi homines corripiuntur eodem tempore, causam ad id quod communissimum est, & quo maxime omnes vtimur, referre oportet. Est autem hoc spiritus & aer quem inspirando trahimus. Manifestum est F

Obseruatiões morborum.

Morbi unde oriãtur

enim

A enim iam,quòd diæta vniuscuiusque nostrum, caussa nõ est, quum morbus omnes consequenter contingat, & iuniores, & seniores,mulieresq; ac viros, & tam vinolẽtos quàm aquæ potores,& tam mazam edentes,quàm pane vescentes,& tam multum laborãtes,quàm parum. nequaquã igitur diæta caussa fuerit,quum homines diuersa victus ratione vtẽtes ab eodem morbo corripiuntur. Quum vero omnis generis morbi fiunt eodem tempore,palàm est victus singulos singulis caussas esse,& curam sanè facere oportet ex contrario instando aduersus morbi caussam, quemadmodum & alibi à me relatum est,& victus rationem permutare. Conspicuum est enim diætam qua homo vti consueuit,non esse ipsi cõmodam,aut in totum,aut magna ex parte,aut vnum saltem quoddam ex
B ipsa: quod vbi cognoueris transmutare oportet, habitaque consideratione naturæ hominis,& ætatis, & speciei, horæque anni & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, & quemadmodum iamdudum à me dictum est, ad singulas ætates, & horas, & species,ac morbos respiciendo, tum in exhibendis pharmacis,tum in constituenda diæta. At vero quum vnius morbi popularis grassatio consistit, manifestum est diætam non esse culpabilẽ, sed quẽ trahimus spiritũ in caussa esse: palámque est insuper eum ipsum spiritum siue aerem morbosam aliquam exhalationem habere. Eo itaque tempore homines in hunc modum commonefacere oportet, Nimirum vt diæ-

Medela morbi passim uigentis.

C tas non permutent, quia morbi caussa non existunt, verum vt videant quo corpus habeant quàm minimæ molis ac debilissimum: detrahendi insuper sunt cibi ac potus quibus vti consueuerunt,idque paulatim facere oportet: Nam si quis cito diætam permutet, periculum est etiam à permutatione aliquid in corpore nouatũ iri. Quapropter victu solito quidem vtendum est,vbi hominem nihil lædere videtur.prouidendum vero vt quàm paucissimus aeris influxus in corpus ingrediatur,& vt ille ipse quàm peregrinissimus existat. Regionum etiam locos in quibus morbus consistit,quantum eius fieri potest,permutare oportet, & corpora attenuare: sic enim minime multo ac denso spiritu homines opus habuerint. Porrò quicunque morbi à fortissima corporis parte fiunt, grauissimi existunt. Etenim si isthic vbi initium sum-

pserint permanserint, necesse est fortissima parte laborante, totum corpus laborare. Et si à validissima ad quãdam debiliorem transierint, difficulter soluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores transierint, commodius solui possunt. Nam influentia à vi ipsarum facile consumuntur. Venæ crassissimæ sic se habent. Quatuor paria ipsarum sunt in corpore. & vnum quidem à capite retro per ceruicem, forinsecus ab vtraque spinæ parte ad coxendices & in crura progreditur, deinde per suras & malleolos forinsecus ad pedes peruenit. Oportet igitur venæ sectiones, in doloribus dorsi ac coxendicum, de poplitibus facere & de malleolis forinsecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicem, & sphagitides appellantur, hoc est iugulares. deferunturque vtrinque iuxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per suras ad malleolos intrinsecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborum ac testium, venæ sectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinsecus. Tertium par venarum ex temporibus per ceruicem sub scapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à dextris ad sinistram partem, altera vero à sinistris ad dextram, & dextra quidem sub mammam abit & in splenem, & in rhenem, sinistra vero in dextram partem tendit à pulmone sub mammam & in hepar, & in rhenem. Vtraque autem in rectum intestinum ac podicem desinit. Quartum par à priore capitis parte & oculis, sub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde super brachia superne in flexuras, postea per cubitos in manuum iuncturas ac digitos. deinde à digitis rursus, per cubitos ac manus superne in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas, vnde superne à lateribus altera in lienem peruenit, altera in iecur, postea supra ventrem vtraque in pudendum desinit. Et crassissimæ quidem venæ sic se habent. Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ & omnigene, per quas corpori alimentum accedit. ferunt autem à crassis venis, in ventriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter se mutuo distribuunt internæ extrinsecis, ac vicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones iuxta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem vt sectiones quàm

De uenarũ natura. Quatuor paria uenarum, Missio sanguinis.

Venarum digestio.

D E F

A quàm lõgissime à locis faciamus, vbi dolores fieri, & sanguis colligi solet. Sic enim mutatio minime magna de repẽte fiet, & consuetudinem remouebit, vt non amplius in eundem locum colligatur. Quicunq; pus multum spuunt, citra febrem, & quibuscũque in vrina pus multum subsidit, citra dolorem, & quibuscunque alui recrementa cruenta, velut in dysenteriis, & tarde ac diutine prodeuntia, velut in iuuenibus quinque & triginta annorum, atque etiam senioribus, his omnibus ex eadem caussa morbi fiunt. Necesse est enim hos labori deditos, ac exercitationis studiosos, & corpore operarios in iuuentute fuisse, postea vero relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnosos redditos esse, & corpus multum discrepans habere, vt id quod prius extitit B cum eo quod nunc adepti sunt, nulla parte cõsentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit sic dispositos, euestigio quidem effugiunt, postea autẽ à morbo progressu temporis corpus colliquescit, & serosi ac saniosi humoris species per venas, qua parte maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidẽ igitur in inferiorem ventriculum processerit, ferè qualis in corpore inest, tale etiam recrementum prodit. Quum enim decliuis sit via, non multo tempore hæret in intestino. Quibuscunq; autem in pectus influxerit, suppurati fiunt. Nimirum purgatione accliui existente, & multo tempore in pectore immorans putrescit, & purulenta redditur. quibuscunque vero eadem serosi humoris species in vesicam proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & segregatur, & quod quidem rarissimum C est, superstat, crassissimum vero infra mergitur, quod sanè pus appellatur. Fiunt autem & calculi pueris, propter huius loci caliditatem itemque totius corporis. Viris autem calculi non generantur, propter corporis frigiditatẽ. Nam id probe nosse oportet, quod homo primis diebus calidissimus est sui respectu, vltimis frigidissimus. Necesse est enim augescens & ad vim procedens corpus calidum esse, Vbi autẽ inceperit marcescere corpus, delabens in ocium, frigidissimum euadit. Et iuxta hanc rationẽ, quanto amplius primis diebus homo augescit, tanto calidior existit, & quãto plus vltimis diebus marcescit, tanto frigidiorem esse necesse est. Sani autem fiũt sua sponte illi prædicto modo dispositi ac affecti, plurimi quidem ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadragesimo die.

Calculi cur pueris fiant.

mo die. Qui vero hoc tempus transgressi fuerint, anno finito D sua sponte conualescunt, nisi quid aliud mali grauioris hominem infestet. Quicunque morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles sunt, securissimi appellari possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet, vt caussæ morbi nos opponamus. Sic enim soluitur vtique id quod morbum in corpore fecit. Quibuscunque arenosa aut tosi in vrinis subsident, his initio tubercula circa crassam venam enata sunt, & suppurata. Postea vero tuberculis non cito effractis, tosi ex pure coalti sunt, qui per venā foras exprimuntur vnà cum vrina. Quibuscūque vero cruentæ vrinę sunt, his venæ laborāt. Quibuscunq; autē in vrina crassa existente, carūculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, E eas à rhenibus prodire nosse oportet, & ab arthriticis. Quibus vero pura vrina est, & aliàs atque aliàs velut furfures in vrina innatant, horum vesica scabiosa existit. Febres plurimę à bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: Continens, Quotidiana, Tertiana, Quartana. Continens itaque appellata, à plurima ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tempore facit, Corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Quotidiana vero post continentem à plurima bile generatur, & prę reliquis celerrime discedit, verum longior est continente, quanto à pauciore bile prouenit, & propterea quòd requiem habet in ipsa corpus, In continente F vero non quiescit vllo tempore. Tertiana autem longior est quàm quotidiana, & à pauciore bile gignitur. Quanto vero longiori tempore in tertiana corpus quiescit quàm in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quàm quotidiana. At vero quartanæ reliquæ iuxta eandem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quanto pauciore bilis parte participant, vnde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id quod ab atra bile ipsis contingit superflue adeò vt ægre frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, vel hinc condiscere licet. Autumno enim maxime homines à quartanis corripiūtur, & in ætate à quinque &

Lotii diuersitas. *Quatuor febrium species.* *Qualis atra bilis* *Quo tēpore & qua ætate*

que & viginti annis,vſque ad quadrageſimum quintum.Hęc autem ætas præ omnibus aliis maxime à bile atra infeſtatur & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptiſſimum eſt. Quicunque autem extra hoc tempus & ætatem à quartana corripiuntur,pro certo ſcire oportet eam febrem non fore diuturnam,niſi quid aliud grauioris mali hominem infeſtauerit. *quartana ingruit.*

DE SALVBRI DIAETA LIBER IANO CORnario medico phyſico interprete.

Addititius eſt ad librum De natura hominis,Polybi. Hippocratis diſcipuli,ait Galenus.

IDiotas & priuatos homines hac diæta vti oportet. Hyeme quidem comedere quàm plurima, bibere autem quàm parciſſime. Sit potus vinũ quàm meraciſſimũ: cibi, panis,& obſonia aſſata omnia. Oleribus q̃ pauciſſimis hoc tempore vtendum eſt, Sic enim corpus maxime ſiccum ac calidum redde tur. Vbi vero ver apprehenderit,tũc ſanè potum ampliorem aſſumere oportet, vinum dilutius & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus tum vtendum eſt:& ablato pane, mazam exhibere,& iuxta eandem rationem obſonia detrahere,& ex aſſatis omnia cocta facere. Oleribus vero paucis tunc

Priuatorũ hominum uictus in hyeme.

In Vere.

tunc vti oportet, donec ad æstatẽ perueniat homo, cibis mollioribus vtendo, & obsoniis coctis, & oleribus, tam crudis quàm coctis, similiterque potibus quàm dilutissimis ac pluri- D
mis. ita tamen vt paulatim non de repente his vtatur, ne videlicet magna mutatio fiat. At vero æstate maza molli nutriatur, & potu aquoso ac multo, obsoniis omnibus coctis. Sic autem his vbi æstas fuerit vti oportet, vt frigidum sit corpus & molle. Tempus enim callidum est & siccum, & facit corpora æstuosa ac squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Iuxta eandem vero rationem, quemadmodum ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu vero aucto. Sic quoque contraria faciendo ex æstate ad hyemẽ perducatur. In autumno vero rursus cibi plu- E
res exhibendi sunt & sicciores, & obsonia iuxta eandem rationem, potus vero pauciores & meraciores, quo etiã hyems bona fiat, & homo in ipsa vtatur potibus meracioribus ac paucis, cibis vero quàm plurimis ac siccissimis. Sic enim & maxime sanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tẽpus hoc valde frigidum ac humidum existit. Porrò habitibus corporum carnosis & mollibus ac rubris, plurimo anni tempore siccioribus diætis vti conducit. Humida enim est ipsorum natura. Verum duros & graciles, fuluosque ac nigros, humidiore diæta maiore temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidioribus diætis vti confert, Nam ætas ipsorum sicca est, & corpora compacta sunt. Seniores autem F
sicciore victus modo, maiori temporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum species ac habitus, diætas constituere, ita vt consistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maxime sani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles vero tardius. Balneis quoque multis æstate vtendum est, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate. Cæterum pingues, & qui graciles fieri volunt, omnes labores

In æstate. *In autũno.* *In hyeme.* *Carnosorũ natura.* *Iuuenum victus.* *Senum victus.* *Balneæ.* *Obesorũ victus.*

A bores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerati, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis huiuscemodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quàm paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum eius maxime fieri potest. Quicunque vero graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his quæ dixi contraria facere, tum ieiunos nullum laborem subire oportet. At vero vomitibus, & alui per infusa elotionibus hoc modo vtendum est. *Gracilium & maciētorū vict⁹*

B Sex menses hybernos vomendum est, Hoc enim tempus pituitosius est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam quæ est supra septum transuersum. Quum vero æstas ac calor fuerit, infusis vtendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi ac genua grauantur, & calores oboriuntur, & in ventre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur, inferne subducere ex istis locis. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora, pro siccis vero & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa autem & pinguia infusa sunt quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia huiusmodi. Tenuia vero & salsa, sunt muria & aqua

C marina, & eiuscemodi. At vero vomitus sic facere oportet. Quicunque homines crassi ac pingues sunt, & non graciles, ieiuni vomant à cursu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuso aceto & adiecto sale, quo iucundius euadat. Bibat autem primum sensim ac lentius, postea amplius & citius. Qui vero graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida prębibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque à cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat, deinde vina tria permixta ipsi in potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primum quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spatium, deinde vero dilutius, & citius, & multum. *Vomitus quî cietur.*

Quicunque

Quicunque autem bis in mense vomere consueuit, huic melius est vt consequenter in duobus diebus vomat, quàm per quintum & decimum. Verum aliqui penitus contrarium faciunt. Quibuscunque vero commodum est reuomere cibos, aut quibus alui non probum transitum habent, his omnibus conducit sæpe in die comedere, & omnigenis eduliis vti, & obsoniis variis modis præparatis, vinumque bibere duplex aut triplex. Qui vero reuomunt cibos aut aluos habent humectas, his omnibus contrarium huiusmodi facere cõducit. Cæterum puerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibẽdum dare aquosum, & non penitus frigidum. Dandum est & id vinum quod minime ventrem eleuet ac inflet. Hæc autem facere oportet, vt & conuulsionibus minus corripiantur, & maiores fiant, ac meliorem calorem adipiscãtur. Mulieres porro siccioris modi diæta vti oportet. Nam & cibi sicciores ad muliebriũ carnium molliciem cõmodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad vteros ac fœtuum nutrimenta. Qui exercitiis vtuntur, hyeme currere ac luctari debent. Aestate vero luctari quidem parum, currere autem minime, sed multum deambulare secundum ventum ac frigus. Quicunq; ex cursibus fatigati fuerint, eos luctari oportet. Qui vero ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata corporis parte vel maxime calfieri componique ac recreari queat. Quoscunque exercitiis vtentes alui profluuia corripiunt, & recrementa ciborum speciem referẽtia ac cruda habent, his exercitiorum nõ minus quàm tertiam partem detrahere oportet, & ciborum dimidium saltem exhibere. Palam est enim quòd ventriculus confouere non potest, quo ciborum multitudo concoquatur. Sint autẽ his cibi, panis q̃ maxime assatus in vino intritus, & potus q̃ parcissimi ac meracissimi, & deambulationibus à cibo ne vtantur. Oportet autẽ sub hoc tẽpus semel duntaxat in die cibũ sumere. Sic enim quàm maxime concalescit ventriculus, & ea quæ ingesta sunt exsuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maxime his corporib. quæ densam carnem habent, quum ad carnium esum homo cogitur, natura eiusmodi existente. Venæ enim densatæ cibos ingestos non suscipiunt. Est autem hec natura acuta, & in vtrãque partem vertitur, & ad modicum tempus viget bo-

Muliebris victus. *Exercitia.*

D E F

A viget bona habitudo in talibus corporib. At vero rariores ac hirsutiores corporum species ac habitus, tum carnium esum suscipiunt, tum labores magis tolerant, & bonę habitudines ipsis fiunt diuturniores. Quicunque postridie cibos eructant, & præcordia ipsis eleuantur, vtpote cibis crudis & incoctis existentibus, his longiori quidem tempore dormire cõducit, verum & aliis laboribus corpora ipsorum cogere oportet, Vinum autem meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus sub id tempus vtantur. Palam est enim quod ventriculus præ imbecillitate ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non potest. Quoscũque vero sitis corripuerit, his & cibi & labores detrahendi sunt, & vinum bi-
B bant aquosum & quàm frigidissimum. Quibuscunque autem dolores fiunt ex visceribus, siue ex exercitiis, siue ex aliquo alio labore, his quiescere conducit cibis abstinentes, potione autem vtantur, quæ quàm parcissime in corpus assumpta, plurimam vrinam ducat, quo venæ visceribus insitæ non distendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur, ac febres. Quibuscunque vero morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequẽter mingit æger, & reliqua velut in vrinæ stillicidio perpetitur, atque hæc sanè ad dies nouem patitur. Et si quidem erumpat per nares aut aures aqua siue mucus, à morbo liberatur, & vrinæ stillicidium sedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque albũ, donec viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem
C relinquit. Intendenti autem oculos splendor occultatur. Porro virum prudentem id secum reputare oportet, quòd res preciosissima est sanitas, & proinde scire vt ex suo ipsius cõsilio in morbis vtilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GENITVRA,

Iano Cornario medico physico interprete.

Hic à Galeno Polybi esse perhibetur.

Prouidens natura quantum possit hinc perspicito.

Ex quidẽ omnia corroborat. Verũ genitura viri prouenit ab omni humido, quod in corpore existit, ita vt id quod robustissimũ est secernatur. Argumentum autem eius, quòd robustissimum secernitur, hoc est: quòd à Veneris vsu paucula adeo re emissa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ & nerui ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus dum aliquantulũ teruntur, & calescunt ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas ac caliditas accedit. Quũ vero pudendum teritur, & homo mouetur, humidum in corpore calescit, ac diffunditur, & à motu conquassatur, ac spumescit: quemadmodum etiam alij humores omnes conquassati spumescunt. Sic autem in homine ab humido spumescente, id quod robustissimũ est ac pinguissimũ secernitur, & ad medullam spinalem venit. Tẽdunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam: & ex ipsa medulla procedunt viæ, vt & ad ipsam humidum perferatur, & ex ipsa secedat. Postquã autem ad hanc medullam genitura peruenerit, procedit ad rhenes, hac enim via tendit per venas: & si rhenes fuerint exulcerati, aliquando etiam sanguis simul defertur: à rhenibus autem transit per medios testes in pudendum. Procedit autem non qua vrina, verum alia ipsi via est illi contigua. Et sane qui somnia venerea habent, propterea per somnum genituram effundunt, quum humidum in corpore diffusum & calfactum

Cur semẽ spumescat

Pars ualẽtissima cur in coitu excernatur.

Non eadẽ uia seminis & lotii.

Sõnia Ve-

A calfactum fuerit, & siue ex labore, siue alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur, coitus imaginem repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter vt in coeuntibus. Sed non est mihi de his qui per somnum semen emittunt, & de toto morbo quid est, & quæ operatur, & quare coitus locum expleat, sermo. atque hæc quidẽ de hoc dicta sufficiunt. Cæterum eunuchi propterea non coeunt, quia genituræ transitus ipsis sublatus est. Est enim per ipsos testes via eius, & nerui tenues ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quib⁹ & eleuatur, & demittitur: atq; hi nerui in exsectione dum castrantur, rescinduntur, quapropter non sunt vtiles eunuchi. Nam neruis ipsorum extritis, genituræ via obturata est. Callus enim obducitur testibus, & nerui duri ac

neris cur fiant.

Castrati cur non coeant.

B torpentes à callo facti, pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Quibuscunque vero iuxta aures venæ sectæ sunt, hi coeunt quidem & genituram emittunt, verum modicam & debilem ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus, cicatrice sectioni inducta, cõsolidatus est. At vero pueris venulæ tenues & repletæ existentes, genituræ transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquassatur in corpore humidum, ad genituræ secretionem. Quin & virginibus quousque iuuenculæ fuerint, menses non procedunt, propter eandem caussam. Postquam autem adoleuerint & virgo & puer, ve-

Secundum aures venæ incisæ, procreationẽ tollunt.

Cur pueri & puellæ nihil demittunt.

C næ in pudendum pueri tendentes, itemque virginis in vterum, amplæ fiunt præ augmento, & oscula ipsarum aperiuntur, & via ac transitus per angustias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet, Nam spatiositas ipsi tunc ab agitatione ac conquassatione contingit: & puero sanè procedit genitura vbi plene puber fuerit ob hãc caussam, itemque virgini menses. Atque hæc mihi sic demonstrata sunt. Porro genituram dico à toto corpore secerni, & à solidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim species congenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis discretiones. Et hæc quidem dicta sunt à me, de genitura, vnde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non est, &

Quatuor corporis humores.

Quî fœminis in coitu fiat. est,& quare non est,& de mensibus virginum, & quòd mulieribus in coitu, dum confricatur ac teritur pudendum, & vteri mouentur, velut pruritus in ipsos incidat,& quòd reliquo corpori voluptas ac caliditas accedat. Emittit autem & mulier à corpore genituram, aliquando in ipsum vterum, qui sanè inde humidus euadit: aliquando foras, si vterus magis quàm opportunum est hiarit. *Coitus uoluptas utrorũque est.* Et delectatur mulier vbi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri, prius quàm vir emittit, & de cætero non similiter delectatur. Si vero nõ appetit, simul cum viro delectari desinit.& habet res hoc modo, quemadmodum si quis in feruentem aquam, alteram frigidam infundat, illa feruere cessat. Sic genitura viri in vterum illapsa, caliditatem & voluptatem mulieris extinguit. Exilit autem voluptas & caliditas simul cum genitura in vteros illabẽte, deinde desinit. quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri, ad vini infusionem, deinde desinere. Ita etiã mulieri caliditas exilit ad genituram viri: deinde desinit. *Maiore uir in coitu uoluptate afficitur.* Cæterum multo minus delectatur fœmina q̃ vir in coitu,& vir etiam tempore longiore. Propterea autem quòd vir magis delectatur, secernitur ipsi de repente ab humido, fortiori turbatione ac agitatione q̃ mulieri. Habet autem & hæc res hoc modo. *Cur fœmina si crebro coeat, magis ualeat.* Mulieres si cum viris coeant, magis sanæ sunt: si non, minus. Nam & vteri simul humidi fiunt in commixtione: qui enim sicci sunt magis q̃ conuenit, fortiter contrahuntur: vbi vero fortiter contrahuntur, dolorem corpori afferunt:& simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans, viam faciliorem mensibus facit. Mensibus autẽ nõ procedentibus, corpora fœminarum morbosa fiũt. Quapropter autem morbosa fiant, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidem hactenus. *Conceptus signum.* Postquam autem coiuit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab vtrisq;, vbi fœmina volet. Si vero cõceptura est, non procedit foras, sed manet in vtero genitura. Nam vteri susceptam & conclusam in sese continent, osculo nimirum ipsorum præ humiditate contracto ac concluso, simulq́ue permiscentur, tum quæ à viro venit, tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cognouerit

A uerit quando genitura non exciderit, sed intus manserit, sciet qua die intra seipsam concepit. Habet autem & hoc sic. Quandoque quidem fortius est semen à muliere emissum, aliquando vero debilius. Similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro fœmineum itemque masculum semen, tum itidem in muliere. Fortior autem masculus fœmina est. necesse igitur est ipsum à fortiore semine generari, habetque res hoc modo. Si ab vtrisque semen fortius prodierit, masculus erit partus: si vero debile, fœmina nascetur. Vtrum autem multitudine ac copia preualuerit, iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multo plus fuerit debilis seminis quàm fortioris, superatur forte, & debili permixtum, in fœminam transit. Si vero plus fuerit fortis

Semen masculum & fœmineum in utroque inesse.

Cur mares modo, fœminæ modo gignantur.

B seminis quàm debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram & adipem misceat, & de adipe tamen plus coniiciat, eaque ad ignem liquefaciat, Quandiu quidem liquida fuerint, non apparet vtrum tandem horum superet, vbi vero congelata fuerint, tunc iam conspicuum est, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi ac fœminæ genitura. Quòd vero & in fœmina, & in viro, genitura fœminea fit ac mascula, ex manifestis factis coniectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererunt ex propriis viris, verum ad alios viros transgressæ, masculos genuerunt. Et viri illi ipsi apud quos mulieres fœminas pepererunt, ad aliarum mulierum mixturam progressi, masculos genuerunt. & quibus masculus

C sexus gignebatur, aliis fœminis permixti fœmineam sobolem genuerunt. Atque hæc sanè ratio declarat tum virum, tum fœminam, & fœmineam, & masculam genituram habere. Nam apud quos viros, fœminas pariebant, superabatur fortius semen à copia debilioris, & gignebantur fœmellæ. Apud quos vero masculos pariebant, superabatur debilius, & gignebantur mares. procedit autem non semper ab eodem viro genitura fortis, sed neque semper debilis, sed aliâs alia, atque sic etiam in muliere res habet, vt minime mirandum sit, easdem fœminas, eosdemque viros, sobolem masculam & fœmineam producere. Habet autem & in brutis genituræ fœmineæ ac masculæ ratio eodem modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineum, & masculinum,

Cur permutato cõiugio permutetur & soboles.

 ab omni

Partus similitudinis uarietas.

ab omni corpore, & à debilibus debilis, & à fortibus fortis: & necesse est sic in partum distribui. Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris, partus ille magis similis erit patri. Vndecunque vero à corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri. Est autem impossibile, partum per omnia matri similem esse, & patri nihil: aut vice versa, neque alteri quicquam similem esse: sed vtrisque necesse est in aliquo similem esse, siquidem ab vtrisque corporibus semen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad similitudinem, & à pluribus corporis regionibus, illi magis similis est. Contingitque aliquando vt filia nata maiori ex parte, magis similis sit patri quàm matri, & filius natus aliquando magis similis est matri quàm patri. Atque hæc tam multa à me relata declarant superiorem sermonem, Quòd & in muliere, & in viro, tum mascula, tum fœminea genitura existat. Contingit autem & hoc. Quandoque partus tenues & debiles generantur, ex patre & matre crassis ac robustis: & si quidem multis iam generatis pueris tale quid contingat, manifestum est quòd fœtus in vtero ægrotauit, & ab vtero quid de suo ipsius incremento foras prodiuit, vtero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus est. Vnumquodq; autem animal iuxta proprium robur ægrotat. Si vero omnes pueri nati debiles fuerint, vteri ipsi in caussa sunt, angustiores quàm oportet existentes. Si enim non habuerint spaciositatem, in qua fœtus nutriri possit, necesse est ipsum tenuem fieri, vtpote qui non habeat satis amplum locum ad incrementum capiendum. Si vero habeat satis amplum locum, & non ægrotet, verisimile est ex magnis parentibus magnam sobolem generari. Habet autem res hoc modo, Quemadmodum si quis cucumerem qui iam defloruit, sit autem adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in vas angustum, æqualis ac similis euadet cauitati ipsius vasis. Si vero quis eundem in vas amplum indet, quod verisimile sit cucumeris capax esse, sed non valde multo maius quàm pro cucumeris natura, æqualis itidem ac similis erit cucumis vasis ampli cauitati. Nam in augescendo cum vasis cauitate contendit. & ferme omnia nascentia sic habent, quo modo quis ipsa cogat. Sic sanè & in pue-

Cur nõ ualidi ex ualidis gignantur.

Cur oẽs partus nõ ualidi edantur.

παράδειγμα à cucumere.

Cur modo parui modo magni nascantur.

D E F

A in puero se res habet. Si enim spatiositas ipsi contigerit in augescendo, maior euadet: si vero angustia, minor. At vero mutilum in vtero puerum, sentio aut contusum ex matris vterum gestantis plaga, aut eiusdem lapsu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum esse. Qua vero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si vero amplius contundatur fœtus, ita vt pellicula ipsum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuscemodi caussa pueri mutilantur. Quum in vtero iuxta locum in quo mutilatus est fœtus, angustia fuerit, necesse est corpus quod in angustia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodum etiam arbores quæcunque in terra sunt, & *Cur mutilati.*

B non habent satis amplum locum, verum à lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt obliquæ ac tortuosæ sunt, aut hac parte crassæ, altera tenues. Sic accidit etiam circa puerum, si in vtero iuxta aliquam corporis partem, angustior altera vteri pars altera fuerit, Ceterum quòd ex mutilatis hominibus sani & integri gignantur pueri, vt plurimum contingere solet. Habet enim multilatum, numero omnia quæ sanum. Vbi vero morbus aliquis ipsis, & humido ipsorum acciderit, à quo semen prouenit (quatuor sanè quum species sint humidi, quæ naturaliter in corpore existunt) genituram non totam exhibent, debiliorem autem, iuxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi videtur, si etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc *Sẽper ferme sani & integri ex mutilis nascũtur.*

C mihi de hoc dicta sufficiant. Redibo autem rursus retro ad sermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE NATVRA *pueri siue fœtus, Iano Cornario medico physico interprete.*

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratisne an Polybi sit.

Quid agat semen in uulua cùm remansit.

I genitura ab vtrisque permanserit in vtero mulieris, primũ quidem simul miscetur, vtpote muliere non quiescente, coaceruaturque ac crassa per calorem euadit. Deinde spiritum concipit, nempe in calido existens, & postea matre spirante. Deinde vbi spiritu repleta fuerit, viam hic ipse sibiipsi foras facit, & per mediã genituram spiritus erumpit. Quum autem spiritui calidc via foras facta est, rursus alius frigidus à matre inspirat, atque hoc facit per omne tempus. Calescit enim vtpote in calido existens, & frigidum spiritum concipit à matre spirante. Omnia autem quæ calescunt spiritum habent. Spiritus au tem erumpit & sibiipsi viam facit, ac foras procedit. Id autẽ quod calescit rursus in seipsum alium spiritum frigidum tra hit, per fissuram vnde nutritur. Atque hoc contingit etiam in lignis, & in foliis, cibisque ac potibus, si fortiter calefiant. Eius rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maxime vero subuiridia. Emittũt enim spiritum iuxta sectionem. Spiritus autem quum foras procedit circum cæsuram volutatur, id quod semper fieri videmus. Manifesta igitur est ratiocinatio de spiritu, quod calidus existẽs in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à seipso dimittit. Nam si non alterum pro eo quem à se dimittit

C[redacted]nnia ardentia spiritum emittant.

Ligna uiridia cũ ardent cur flatum spiritũmne emittant.

attraheret

A attraheret, non volutaretur ſpiritus foras prodiens. Omne enim calidum frigido moderato nutritur. Et vbi percalfactũ fuerit humidum quod eſt in ligno, in ſpiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipſa calidus qui ineſt adhuc in ligno, alterum frigidum ſpiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur ſpiritum concipiunt, deinde erumpit ſpiritus & viam facit, foraſque prodit & circumuolutatur, procedens autem ſtrepitum facit, qua parte inſpirationem præbet. Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calefacta ſpiritum habent, qui fiſſura facta foras prodit, & ſi humida fuerint, ampliorem ſpiritum emittunt, & rimam maiorem faciunt. Et quid multis verbis opus B eſt? Omnia quæcunque calefiunt, ſpiritum emittunt, & aliũ frigidum viciſſim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum ſumunt. Atque hæ neceſſitates ea gratia à me productę ſunt, vt cognoſcatur quòd genitura in vtero calfacta ſpiritum habet, & emittit. Simul autem & à matre ſpirante, genitura ſpiritum habet. Quum enim mater frigidum attraxerit ex aëre in ſeipſam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem eſt, vtpote in calido exiſtens, & tunc ſanè ſpiritum habet, ac emittit, atque ipſa genitura inflata pelliculam acquirit. Circuntenditur enim quod forinſecus circum ipſam eſt, continuũque euadit, vtpote viſcoſum exiſtens. Quemadmodum in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ ſpecie in ſuper- C ficiem abſcedit ac extat. Caleſcens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte vero inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur & conſiſtit. Genituræ autem calfactæ ac inflatę ex toto, pellicula forinſecus circundatur. Verum iuxta medium geniture, ſpiritui tranſitus extra ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura diſtat, & pauciſſimum quid de genitura ineſt. Ipſa autem reliqua genitura rotunda eſt in pellicula. Atqui geniturам quæ ſex diebus in vtero manſit, & foras prolapſa eſt, ipſe vidi, & qualis tum animo meo obuerſabatur, ex illis ipſis reliquorum coniecturam facio. Vt vero ego viderim geniturам ſex dierum exiſtentem enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ exiſtimationis ex virorum conſuetudine erat, quam in ventre concipere non conueniebat, vt ne minoris exiſti-

Folia uiridia cũ cõburuntur ſpirant.

Legumina & poma ſimiliaque calefacta ſpiritũ cõcipiunt.

Quid agat ſemen cum in uulua remanſit.

Quali ſpecie fuerit ſemẽ quod ſex dies in

 mationis

uulua mā- mationis redderetur. Audierat autem cantrix ipsa, qualia D
ferat. mulieres inter se dicunt, quòd quando mulier conceptura est in ventre, genitura non egreditur, sed intus manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc semper obseruauit, & quum quandoque sentiret genituram non exeuntem, dominæ exposuit, & sermo statim ad me peruenit. Ego vero quum audissem, iussi ipsam ad terram saltare, & postquam septies iam exsiliisset, genitura in terram profluxit, & strepitus factus est, atque illa conspecta ipsa ammirata est. Qualis autem erat ego referam: velut si quis o-
Semen in mēbrana molli tan/ quā ouum cōtinetur. uo crudo externam testam circum circa adimat, in interna vero pellicula inclusus liquor pellucescat. Modus quidem talis erat, & vt abunde dicam, ruber erat liquor & rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ ac crassæ inesse videbantur, cum cruore crasso & rubro obuolutæ: circum autem pelliculam foris cruenta vestigia instar sugillatorum, iuxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi vmbilicus esse videbatur, & per illum sanè spirationem extra & intro primum facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens ac complectens, tota ex illo tendebatur. Talem sanè ego genituram sex dierum existentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc scire, qui mihi paulo post hanc manifeste apparuit, & testimonio esse potest omni meo sermoni, quod verus est, quantum homini de huiusmodi re dicere datur.
Fœtus in utero quō crescat. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Quòd genitura in pellicula est, & spiritum habet intro & foras, & augescit à matre sanguine in vterum descendente. Menses enim non prodeunt, vbi mulier conceperit intra seipsam, si puer sanus fuerit, & permanere debet, nisi in quibusdam primo mense modicam sui indicationem faciant. Verum sanguis à toto corpore mulieris descendens, in orbem forinsecus pelliculam circunstat, Simulque cum spiritu sanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata est, & à genitura distat, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Quum autem tempus accesserit, rursus a-
Qūo sen/ sim crescit fœtus. liæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circuntenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico extentæ, & inter se

mutua

A mutua ligamenta habent. Quũ vero iam hoc factũ est, ex descendente à matre sanguine & congelato, caro fit. Iuxta mediam autem carnem vmbilicus distat, per quem spirat, & alimentum ac incrementũ capit. At vero mulier quum vterum gerit, à mensibus non prodeuntibus propterea non dolet, ꝙ sanguis non conturbatur, aceruatim abire solitus singulis mẽsibus, sed procedit sensim & modice citra dolorem, quotidie in vterum ipsum, & quod inest intus in vtero augescit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, & non semel per mensem, quòd genitura in vtero existens semper à corpore trahit, prout vires, tum ipsa, tum spiratio habet. Et primum quidem modica spiratio fit, & sanguis modicus à matre procedit. Quum vero spiratio amplior redditur, magis sanguinem trahit, & vberior is in vterum descendit. Atqui vterum non gestantibus, vbi menses non prodierint, propterea dolor oboritur. Primum quidem sanguis in corpore singulis mensibus turbatur ab huiusmodi necessitate, quòd mensis à mense multum differt, & secundum frigiditatem, & caliditatem. atque hoc percipit mulieris corpus, humidius enim est quàm virile. Vbi autem turbatus est sanguis, & venas impleuit, ab ipso descendit, qualis ab initio naturæ fuit. Quare si quidem euacuatur à sanguine mulier, in ventre concipit. si vero repleta fuerit, non. Nam vacuis vteris, & venis à sanguine factis, mulieres in se fœtus concipiunt. Etenim post mẽstrui sanguinis purgationem mulieres in ventre cõcipiunt. Caussa iam dicta est. Quando autem conturbatus & secretus sanguis foras non procedit, sed in vteros, vteri autem non hiauerint, tunc sanè à sanguine diutius immorante vteri calescentes, reliquo corpori calorem transmittunt, quandoque etiam sanguinem in venas corporis distribuunt, vt & venæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoque etiam periculum est ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & vesicam obsident, premuntque ac claudunt vesicam, & vrinæ stillicidium inducunt. Aliquando pleni quoque sanguinis existentes vteri procidunt, aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Aliquando vbi sanguis quinque aut sex menses in vteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibusdam pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguen velut tuber-

Fœmina cũ uterum gestat mẽstrais cur nõ lãguet

B *Mulieres quæ grauidæ non sũt, & mẽstruis carẽt cur male habent.*

Fœminæ menstruis carẽtes nõ cõcipiunt.

C *Sãguis in uuluis retentus totũ corpus afficit.*

Menstruũ diuti⁹ retinentib.

quæ ægritudines cõtingant. culum fit, illicque suppuratum exit. Sed & alia multa huiuscemodi mala mulieribus fiunt, vbi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus est ea hic recensere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verum iam repetito eo quod reliqui, sermonem absoluam. *Caro cum gignitur quid fiat.* Quum autem generatur caro, tunc pelliculæ augescente in vtero sanguine, etiam ipsæ augentur ac sinuantur, & præsertim externæ. Et sanguis à matre descendens, quem sanè caro spirans attraxerit, in incrementum cedit, & si vtilis non sit, in sinus pelliculárum secernitur: & vbi sinuatæ factæ fuerint, ac sanguinem susceperint, tunc iam secunda appellatur. *χόριον. Cõformatio partus.* Et tantum de hoc mihi dictum sit. Cæterum caro augescens à spiritu articulatur, & abit in hac vnũquodq; simile ad simile, densum ad densum, rarum ad rarũ, humidum ad humidũ, & vnumquodque in propriam regionem abit, iuxta cognationem, ad id à quo genitum est. & quæcunque à densis genita sunt, densa sunt: & quæcunque ab humidis, humida: & reliqua iuxta eandem rationem fiunt in incremento. Et ossa durescunt à calore conglutinata. Et sanè ramificantur velut arbor, & tum interna, tum externa corporis, adhuc melius articulantur: Ipsumque caput distantiam acquirit ab humeris, & brachia ac cubiti à lateribus: & crura inter se disparãtur: & nerui exiliunt circum naturas articulorum: & os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforãtur. & oculi implentur humore puro, & pudendum conspicuum fit vtrum tandem sit: & viscera coarticulantur: & iam etiam supernis partibus spirationem facit, tum ore, tum naribus: & venter inflatur, & intestina inflata supernè, per vmbilicum spiritum assumunt, ac disperdunt: & in podicem via fit à ventre ac intestinis foras, & in vesicam via foras. Atq; hæc omnia à spiritu coarticulantur, Nam inflata disparantur omnia, iuxta cognationem. *Similitudinẽ hanc considera.* Etenim si velis fistulam vesicæ alligare, & per fistulam immittere in vesicam, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta, insuperque infusa aqua in fistulam inflare, primum quidem illa aquæ permiscentur, deinde vero temporis progressu inflata secedent, & abibit plumbum ad plumbum, harena ad harenam, terra ad terram. Et si quis ipsa arefieri permittat, & diffracta vesica contempletur, inueniet simile ad simile progressum esse. Sic sanè etiam genitura & caro

A caro coarticulatur, & vnumquodque in ipsa simile ad simile abit. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus iam est puer, & ad hoc peruenit fœmella quidem in quadraginta & duobus diebus vt longissime, primam coagmentationem ac coarticulationem accipiens. Masculus vero vt longissime, in triginta diebus. Vt plurimum enim hoc tẽpore, aut paulo breuiore, aut paulo longiore, articulatio ipsis contingit. Nã & purgatio fit à partu vt plurimum, in fœmellis quidem, diebus quadraginta & duobus: atque hæc tardissima est, & perfecta. Vacauerit autem periculo, etiam si in viginti quinque diebus purgetur. In masculo vero purgatio fit diebus triginta: atq; hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamẽ periculum

Tẽpus cõformatiõis in utero.

B fuerit, etiam si in viginti diebus mulier purgetur. Postremo autem tempore purgatio quàm paucissima procedit, & in iunioribus paucioribus diebus purgantur, in senioribus vero pluribus. Cæterum maxime laborant ac dolent in partu, & partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt magis dolent, quàm quæ sæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiunt, quòd primo tempore vsque ad dies quadraginta duos in fœmella, in masculo vero ad dies triginta, paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit. Ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperij tempore, & foras exire ac respondere pro dierum ratione ac proportione. Principium autem huiusmodi pur-

Quæ fœminæ plus minúsue in partu, puerperioq; laborent.

C gationis tale mulieri fit. Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri, & à forti pueri motu vehementer calescit. Conturbatus autem, primus quidem foras prodit. Deinde puer, post puerum vero, mucus crassus sanguinolentus, & deductio contingit huic, quemadmodum aquæ effusæ in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit, vsque ad prædictum tempus, copia Atticæ heminæ vnius & dimidiæ primum, aut paulo plus minúsue, pro eius temporis ratione, donec desinat. Procedit autem sanguis velut à victima, si sana est, & sana futura est mulier, & statim congelatur. Si vero mulier sana non est, neque sana futura est, purgatio paucior procedit, & specie deterior, & non cito congelatur. Id vero hoc modo habet. Si mulier vterum gestans morbum habuerit non cognatum, in puerperij purgatione perit.

Quo pacto fœtus erũpat.

Si vero

Si vero nõ purgetur in prioribus diebus vterum gerens, statim sana existens, aut etiam non, commoueatur autem ipsa purgatio siue à pharmacis, siue sua sponte de repente, iuxta dierum rationem procedet, quibus non vna vice procedit. Si enim non purgetur mulier à purgationib. partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculum vitæ incurret, nisi cito curetur, & quis conuenientem ipsi purgationem inducat. Hæc propterea produxi vt ostenderem quod in pueris membrorum discretio longissima contingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, vt tardissime contingat. Repetam autem iterum eandem rem iisdem verbis, maioris lucis ac declaratiõis gratia. Dico enim talionem rependi, quòd geniture in vtero existenti paucissimus sanguis à matre in vterum venit, si fœmineam genituram habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulãtur puerorum membra: ab hoc vero tempore copiosior sanguis venit. Et in masculo rursus iuxta rationem dierum triginta. Quòd vero hæc vera sint, etiam alterum testimonium adest, hoc modo habens. Primis diebus vbi genitura in vteros illapsa est, paucissimus sanguis à muliere in vteros venit. deinde copiosior. Si enim aceruatim & multus semel veniret, genitura spirationem habere non posset, sed sanguine multo accedente suffocaretur: Rependitur autem in purgatione vice versa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec desinat. Multæ autem mulieres puerum masculum iam perdiderunt paulo ante trigesimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui vero posterius perditi sunt, aut simul cum trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem iuxta rationem quadraginta duorum dierũ habet, Nam vbi his absolutis perditur, articulatio membrorum apparet. Siue autẽ prius siue posterius perdetur puer, iuxta hanc rationem apparet. Nam & secundum rationem, & necessitatem, articulatio contingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in masculo, in triginta. Testimoniũ enim præbent abortus puerorum, & à partu purgationes. Quòd autem fœmella posterius conformatur ac coarticulatur, caussa hæc est: quòd genitura

Puerperæ cũ non pene purgãtur, periclitãtur.

Purgationes quot dieb⁹ fiãt.

Quãdo abortus informes.

Puella cur tardius cõformetur.

D

E

F

A nitura fœminea debilior est ac humidior quàm mascula, & iuxta hanc rationẽ necesse est posterius conformari fœmellam quàm masculum, atque ea gratia etiam purgatio diuturnior est in fœmella quàm masculo. Redibo autem rursus retrò vnde digressus sum. Postquã iam articulatus fuerit puer, speciebus membrorum ipsius augescentibus, tunc & ossa duriora fiunt, & cauãtur, atque hæc à spiritu fiunt. Caua autem existẽtia trahunt ad sese à carnibus quod in sanguine est pinguissimum: & progressu temporis ramificantur rursus extremitates ossium, quemadmodum arboris extremitates postremum ramos spargunt, sic & in puero digiti manuum ac pedũ inter se disparãtur. In ipsis autem extremitatibus vn- B gues enascuntur. Desinunt autẽ venæ hominis omnes in digitos manuũ ac pedum. Et crassissimę quidẽ sunt venę totius corporis, venæ capitis, deinde crurũ, & brachiorum ac cubitorum. In pedibus autẽ & manibus, tenuissimæ ac dẽsissimę & plurimæ venę sunt. Nerui item tenuissimi ac densissimi & plurimi, & ossa magnitudine minima, atq; hęc maxime in digitis manuũ ac pedum existunt. Verũ ex digitis, vtpote ossa densa ac parua habẽtibus, venas itidem ac neruos, sic etiam vngues tenues ac densi nascuntur, & intercipiunt ac cõcludunt venarũ extremitates, vt ne amplius augescant, neq; altera alteri præmineat: vt nihil miri sit vngues in extrema corporis parte densissimos esse, ex densissimis enim cõstant. Simul autẽ cũ vnguib. etiã capilli in capite radicãtur. Cęterũ C pilorũ natura hoc modo se habet. Oriuntur equidẽ maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, & vbi pilus moderatum humorem in alimentũ habet: & vbi cuticula posterius rara fit, ibi etiam pili posterius nascuntur, velut in mento, & pube, & sicubi aliâs pili nascuntur. Simul enim vt genitura prodit, etiam caro rarescit, & cuticula & venæ aperiuntur magis quàm priori tempore. Nam dum adhuc puer est, & venæ tenues existunt, non procedit per ipsas genitura, eadem ratio de mensib. virginum est, Simul autem vt via fit & geniture, & menstruis virginibus, etiam pilos emittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara nimirum cuticula reddita, insimulque pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & non pauciorẽ. Sic vero & in mento viri cõtingit. Rara enim fit cuticula, procedẽte in ipsam de capite humiditate,

Simul

Caua ossa quid agãt.

Digiti tãquã ramusculi postremo discernuntur.

Quæ in pedib. & manib. insũt.

Cur densi ungues.

Capillus, pilusq; quo loco fruticet.

Seminis per uenas uia quando fiat.

Virgũculis cur interdũ mẽses nõ sint.

Pubertatis caussa.

Simul enim & in coitu, simúlq; interiecto tempore, pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & tunc maxime, quum tempus contingit humiditati de capite descendenti in coitu, ad mentum à pectore distans. Signum autem eius quod in rarissimis cuticulæ partibus pili enascũtur: si quis velit inurere cutem, & pustulam tantum facere, eámque sanare, cutis densa reddita per cicatricẽ pilos nõ producet. Quicunque vero Eunuchi dum pueri sunt fiunt, propterea neque in pube, neque in mento pilos producunt, leuésq; toti existunt, quòd via genituræ non facta, cuticulam non rarefacit per totam superficiẽ. Intercepta est enim ac conclusa genituræ via, quemadmodum paulo ante à me relatum est. At vero mulieres leues fiunt, & mento, & corpore, quòd in coitu ipsarum humiditas non similiter agitata velut viri, cuticulam raram non facit. Quicũque autem calui fiunt, hi sanè pituitosi sunt. & pituita in capite ipsorum simul cum coitu agitata & calfacta, ad cuticulam allabens pilorum radices exurit, & defluunt pili. Verum Eunuchi propterea calui non fiunt, quòd vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. Cæterum cani ob id fiunt quòd longo tempore pertranseunte in homine humiditate, albissimũ eius secernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahẽs albidior fit quàm priori tempore, itémque ipsa cuticula, præsertim vbi cani sunt, albidior alia euadit. Et quicunque ex natiuitate canum quid in capite habẽt, etiam illis cuticula summa vbi cani sunt, reliqua albidior existit. Illic enim albissima est humiditas. Habet autem res hoc modo. Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, siue albam, siue rufam, seu nigram, tali colore etiam pilus inficitur. Atq; hæc de hoc dicta sunt, Redibo autem rursus ad sermonem relictum. Quum itaque extremitates corporis pueri foras ramos sparserint, & vngues ac pili radices egerint, tunc iam etiam mouetur, & tempus ad hoc fit, masculo quidẽ menses tres, fœmellæ vero quatuor. Sic enim vt plurimum contingit. Sunt autem aliqui pueri qui ante hoc tempus mouentur. Mouetur autem primum masculus, quia fortior est quàm fœmella; & primum quoque conformatur masculus. nam à fortiore & crassiore genitura fit. Quum autem mouetur fœtus, tunc sanè lac indicationem sui, matri præbet. Mammæ enim attolluntur

Cute ustulata pilus nõ fruticat · *Eunuchi quare non pubescant.* · *Caluitii caussa.* · *Eunuchi non caluescunt.* · *Canicies cur* · *Cani cur in ortu.* · *Quotus in utero fœt? mouetur.*

D · E · F

A attolluntur,& papillæ glifcunt ac turgent,Lac vero non prodit:& in mulieribus denfam carnem habentibus, lac posterius significationem de se præbet ac prodit,in rarũ vero carnem habentibus,prius. Lac autem ob huiusmodi necessitatẽ fit. Quum vteri tumidi præ puero sunt,ventrem mulieris cõprimũt:eius autem pleni vbi compressio cõtigerit,pinguissimum de cibis ac potibus foras prosilit, in omentum ac carnem. Quęmadmodũ si quis corium illinat multo oleo,& imbibere permittat,& vbi imbibit,corium ipsum premat,oleum vtique exilierit foras ex corio compresso. Sic etiam si venter pinguitudinẽ in se habeat à cibis ac potibus,comprimaturq; ab vteris,pinguitudo prosilit in omentum ac carnem. Et si ra
B ræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius persultationem: si non,posterius. Quin & pecora prægnantia si non ægrotẽt, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter autẽ & mulier. Et à pinguitudine calfacta ac alba existente, quod edulcatum est à caliditate,quæ ab vteris accessit,expressum venit in mammas, & in vteros quoque parum venit, per easdem venas. Tendunt enim & in mammas & in vteros venulæ hæ,& consimiles aliæ. Et vbi peruenerit in vteros de lacte,puer ipso paululum fruitur, Mammæ vero suscepto lacte impletæ attolluntur. Et vbi peperit mulier principio motus facto,lac in mammas ipsas procedit,si lactauerit. Sic enim res habet. Dum mammæ lactant ac exuguntur,venulę in mãmas ampliores fiunt,ampliores autẽ factæ,à ventre pinguitudinẽ
C trahentes,in mammas distribuũt. Nam & vir si multũ coeat, venæ ampliores redditæ,Venerẽ magis inducunt. Habet autem & hoc eo modo. Alimentum & augmentum puerorũ fit, vbi ea quæ à matre veniunt,in vteros processerint, & prout mater habet iuxta sanitatem aut debilitatem,sic & puer habet. Quemadmodum etiam quæ in terra crescunt, à terra nutriuntur,& prout terra habuerit, sic etiam nascentia in terra habent. Etenim semen vbi deiectum fuerit in terram, humiditate quadam ab ipsa impletur. Habet enim in se terra omnigenum humorem,vt nascentia nutrire possit: impletum autem humore semen,inflatur & intumescit,& vis quę in semine leuissima est,ab humore condensari cogitur, condensata autem à spiritu vis,& humore folia producente,semen rumpit,& primum folia foras emergũt. Vbi vero emerserint,quũ

non

Lac cur fiat.

Τῇ ὁμοιώσει probat

Pecora grauida potu & cibo magis pĩguescũt.

Lactis copia quãdo.

Salacitas viris unde

Quomodo sata nascuntur.

non amplius ab humore in semine existẽte folia nutriri possint, rumpitur inferne semen, itemque folia, & semen à foliis coactum, vim suam ad inferna demittit, quę videlicet in ipso restat propter grauitatem, & fiunt radices ex foliis distentæ. Postquam autem planta iam firmiter radices inferne egerit, & alimentum à terra sumit, tunc sanè totum euanescit, & in plantam cõsumitur, præter corticem, qui solidissimus existit. Rursus autem cortex in terra putrefactus progressu temporis euanidus fit, & quædam folia ramos producunt. Ex semine itaque tanquam ex humido nata plãta, donec quidem tenera & aquosa fuerit, in augmentum superne ac inferne procedens, fructum excludere non potest. Non enim vim habet fortem ac pinguem, ex qua semen condensari queat. Vbi vero solidior facta est, & progressu temporis radices egerit, tũc iam & venas habet amplas, tum ad supernam, tum ad infernã partem: & tunc sanè nõ amplius aquosum ex terra trahit alimentum, sed crassius & pinguius ac copiosius quod calfactũ à sole efferuescit in extremitates, & fit fruct⁹ iuxta cognationem, ex quali etiam generatus est. Multus autem ex modico propterea fit, quòd singula ex terra nascentia maiorem vim ex terra, quàm ex eo vnde generata sunt, trahunt, & efferuescunt non secundum vnum, sed secundum multa. Quum autem fructus prodierit, à planta sua nutritur. Planta enim à terra trahens, fructui transmittit. Sol autem fructum coquit, & solidum facit, quod aquosius in ipso est, ad sese trahens. Atq; hæc mihi dicta sunt de his quæ ex semine nascuntur à terra & aqua. Cæterũ ex plantariis ab arboribus arbores fiunt, hoc modo. Ramus vulnus habet, qua parte ab arbore defractus est, in infima ad terrã parte, vnde radices prodeũt. Pangitur autem, & in terram demittitur, hoc modo. Quum planta quæ in terra existit, humorem acceperit à terra, tumescit & spiritum habet, quæ vero pars supra terram eminet, nondum. Spiritus autem & humor condensans in inferna plantæ parte vim, quantum eius grauissimum est, in infernam partẽ erumpit, & ex ipso radices teneræ fiunt. Postquam autem in infernam partem receptus fuerit, tunc iam ex radice humorẽ trahit, & parti supra terram eminenti transmittit: & tunc sanè rursus superna pars intumescit, ac spiritum habet, & quãtum ex vi in planta leue inest, idipsum congregatum germinat, ac fo-

Quæ terra gignũtur, quomodo procedant

Cur multa ex uno gignantur.

Arbor quî plãtetur, crescãtur.

D E F

A ac folia producit,& iam in supernam partem augmentum facit,itemque in infernam.Sic itaque contrariũ contingit circa germinationẽ,in his quæ ex semine,& in his quæ ex plantariis proueniunt.Ex semine enim prius folium emergit,deinde radices in infernam partem demittuntur.Verum arbor primum radices agit, deinde folia acquirit, propterea quòd in semine ipso humoris copia inest, & in terra quum totum insit,alimentum inest primum folio sufficiens, vnde folium nutritur donec radicetur.Verum in ramo non sic fit. Non enim gignitur ex altero, vnde folium primum alimentum habeat,sed ipse ramus est,& velut arbor habet,& multa ei⁹ pars supra terram eminet.Quare quum supra terram existat, humore impleri non potest, nisi ex inferna parte magna quæ-

B dam vis procedens,in supernam humorẽ distribuat.Et plantarium primo necesse est sibiipsi alimentum sufficere à terra in radices,deinde vbi sic à terra attraxit, sursum distribuere,& folia ad germen & augmentum concitare. Quum autẽ augmentum cepit planta, à tali necessitate ramos spargit, quam referam. Quum plus humoris ipsi accesserit ex terra attracti,erumpit præ multitudine, qua parte quàm plurimus fuerit,& hac parte planta ramos emittit.augetur autem & in amplitudinem, & in supernam, & in infernam partem, propterea quòd inferna terræ pars hyeme quidẽ calida est,æstate autem frigida.Atque hoc propterea contingit,quòd terra humida est in hyeme,prę aqua de cœlo delabente,& compri-

C mitur in seipsam,vtpote humore grauiore existente: densior autem ab hoc ipso est,& nullam transpirationem habet. Non enim amplius magna raritas ipsi inest:& propter hoc inferna terræ pars hyeme calida est.Nam & fimum densius accumulatum, intus calidius est, quàm quod rarum existit & aliàs, humecta ac compressa,à seipsis concalescunt,& breui à calore valde exusta putrescunt, neque enim permeat spiritus per ipsa,nimirum quum densa existunt. Si vero sicca fuerint, ac rarè posita,multominus calescunt ac putrescunt. Atque sic sanè frumentum ac hordeum humidum,ac madefactum, intus calidius est,quàm si siccum sit,& rare positum. Et vestes pelliceæ colligatæ ac fortiter compactæ,à seipsis comburuntur, velut ego vidi, quemadmodum ab igne exustæ. Sed & alia si quis velit considerare, Omnia quæ comprimuntur à seipsis, calidiora

Cur herbæ & arbores contrario modo coalescunt.

Cur terræ inferiora hyeme calida, æstate frigida sint.

Cur humida cũ coaceruantur calefiant.

D

calidiora reperiet, quàm quæ rarè posita sunt. Non enim habent vnde frigiditatem inspirent à ventis. Sic etiam inferna terræ pars quum plena sit, & ipsa à seipsa comprimatur, nimirum grauis ac densa existens, ab humiditate in hyeme calescit, nullam enim caliditatis perspirationem habet. Sed vbi de cœlo aqua cadit in ipsam, quum spiritus prodierit ab ipsa in terra, non vlterius penetrat, vtpote terra densa existente, sed spiritus retrò ad aquam abit: & propterea fontes ac marinæ aquæ, hyeme calidiores sunt, & auctiores quàm æstate, quia spiritus dum exhalat, retrò abit ad aquam, quum terra densior existat, & per se spiritū nō transmittat. Et aqua multa existens quæ contigerit, ea perrumpens procedit, & viam sibiipsi ampliorem facit quàm si modica existat. Aqua enim in terra non consistit, sed semper in decliue procedit. Si autem spiritum ab aqua prodeuntem terra per se hyeme transmittat, paucior aqua ex ipsa procederet, & fontes hyeme magni non essent. Atq; hæc omnia in hoc dicta à me sunt, quòd terræ inferna pars calidior esse apparet hyeme, quàm æstate.

Mare & fontes cur hyeme calescant, & turgeant.

E

Nunc autem dicere volo, quòd æstate frigidior quàm hyeme, inferna terræ pars esse videtur. Terra æstate rara est & leuis, nimirum sole vehementius irruente, & ab ipsa humiditates ad sese attrahēte. Habet autē terra in se semper aquā plus aut minus. Spiritus autē omnes nobis sunt ab aqua. Id quod sic se habere, vnde coniectare possis demōstrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis spiritus semper procedunt. Est autem nebula aqua in aere cohærens & continua. Et tunc sanè terra rara est ac leuis æstate, & aquā in se habet, & aqua in decliue fluit, procedente autem aqua, semper inde alius ex alio spiritus exhalat. Qui vero exhalat, per terram abit leuem ac raram existentem, & frigiditatē terræ inducit, & ipsa aqua simul perfrigeratur. Habet autem sic, Quemadmodum si quis aquam in vtre existētem fortiter comprimat, & per puncturam acus, vel paulo maiorem, perspirationem aquæ faciat, & ipsum vtrem in sublimi suspendat, nullus spiritus per foramē procedat, sed aqua, non enim habet spaciositatem per quam aqua spiritum emittat. Sic sanè se habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in vtre locum satis amplum feceris, & vtrem in sublimi suspenderis, spiritus per foramen procedet. Locum enim spiritus habet ab aqua mota, procedendi per vtrem,

Nebula quid.

F

τῇ ὁμοιώσει confirmat.

A vtrem,& propterea per foramen spiritus trāsit.Sic sanè se habet etiam æstate aqua in terra.Satis amplum enim locum habet,nimirum terra rara existente,& sole ab ipsa humorem ad se trahente, & pertransit spiritus, vtpote qui frigidus existit, ab aqua per ipsam raram existentem ac leuem. Ob hoc itaq; inferna ipsius pars æstate frigida existit, & aqua ipsa adhuc magis quàm spiritus,qui in terra frigidus existit,& ipsa in seipsam,& in terram, spiritum emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo spiritum semper mouet,velut flabellum,atq; hoc ipsum aquæ frigiditatem inducit. Quæ vero non hauritur æstate,sed stans densa existit, non similiter spiritum in se à terra suscipit,neque in terram à seipsa distribuit. & simul à sole, & aere in puteo non disperso, sed stante ac firmato, primum B superficies ipsius calefit,deinde alia eius pars ad aliam deorsum caliditatem distribuit. & propterea aqua quæ æstate no hauritur, calidior est ea quæ hauritur. Quin & fontes valde profundi æstate semper frigidi existunt:& aqua hausta hyeme,terra calida existente,ex tali fonte, statim quidem calida est,vbi vero tempus progressum fuerit, frigida est ab aere videlicet frigido existēte talis facta. Perflatur enim à vento,& spiritus per ipsam pertrāsit. Quemadmodum etiam aqua quæ æstate hauritur,vbi hausta fuerit,statim frigida est,calida autem fit postea,propterea quod terra rara existente, & spiritu in ipsa existente,perfrigeratur: Vbi autem haustę tempus accesserit,stabilis fit,& calida conspicitur.Calefit enim ab aere C calido existente, quemadmodum & aqua quæ non hauritur in puteo æstate,ob hoc ipsum calida redditur.Atq; hęc à me de hoc dicta sunt.Repetam autem rursus quòd æstate inferna terræ pars frigida est,hyeme vero calida. Superna autem vice versa.Et oportet arbori non duo calida simul accedere, neque duo frigida simul, si sana esse debet. Verum si quidem ex superna caliditas accesserit, ex inferna frigiditatē ipsi accedere oportet,& vice versa,si ex superna parte accedat frigiditas,ex inferna caliditatem ipsi contingere oportet.Et radices vbi attraxerint,arbori transmittunt,& arbor vicissim radicibus. atque sic & frigidi & calidi conseruatio contingit. Quemadmodum homini ingestis cibis in ventrem,qui dum concoquuntur calefaciunt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrarium rependi oportet, ex inferna parte

Cur aqua hyeme calida,æstate friget.

Fontis alti qualis aqua.

Homines sicuti arbores nutriuntur.

na parte ad supernam,& vicissim, & augescit arbor & in supernam,& in infernam partem, propterea quòd alimentum ex inferna & superna ipsi accedit.Et quandiu quidem vehementer tenera fuerit arbor,fructũ non producit.Non enim est in ipsa pinguis vis,neque crassa, quæ ad fructum conferre possit. Progressu autem temporis venæ in ipsa dilatatæ, pinguem ac crassam influxionem ex terra in ipsam faciunt, sol autem ipsam diffundens, ebullire facit vtpote leuem existentem,in extremitates,& fructum producere.& tenuẽ quidem humiditatem à fructu sol aufert, crassam autem concoquens & calefaciens edulcat.At vero arbores non fructiferę, in se pinguitudinem tantam non habent,quantũ eius in fructum est expendendum.Omnis autem arbor quum per tempus solida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmarit, iam penitus cõstanter augescere desinit. Quicunque vero in arbores,ab aliis arboribus oculos indiderũt,& arbores in arboribus enatæ viuunt,& fructificant non similem fructũ arboribus,quibus insitæ sunt,id ipsum tali modo cõtingit. Oculus primum quidem germinat.Alimentum enim habet primum ab arbore,ex qua ablatus est, deinde ab ea in quam insitus est.Vbi autem germinauerit, sic in arborem radices tenues à se demittit,& primũ humore fruitur in arbore,in quã insitus est,existente,deinde tempore accedente,demittit radices in terram,per eam in quam insitus est,& fruitur humore,quem à terra trahit,& alimentũ inde ipsi contingit,vt non mirũ sit,insitas arbores,alios fructus producere,à terra enim viuunt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gratia,quòd indignum mihi factum videbatur,& ne poterã quidem, hanc tractationem semiperfectam relinquere Redibo nunc rursus retrò ad illum sermonem, cuius gratia à me hæc de istis relata sunt.Censeo enim terræ nascentia omnia viuere ex terræ humore, & qualem terra humorẽ in seipsa habet, talem etiam nascentia ex ipsa habere.Sic etiam puer viuit de matre in vteris,& quali mater sanitate prædita est,talem etiã puer habet. Quod si quis cõsiderare velit ea quæ de his dicta sunt,ab initio vsque in finem,inueniet naturam omnem consimilem esse,& ex terra nascẽtium,& hominum.Et hæc mihi de hac dicta sunt. Cæterum puer in vteris existens manus apud genas habet,caput autẽ prope pedes: & nõ datur probe ac certo

Cur insita suũ fructũ ferant. *Partus terrenis comparatur.* *Pueri situs in utero.*

A ac certo cognoscere, etiamsi puerum in vtero videas, vtrũ caput sursum habeat, an deorsum. Verum ex vmbilico pelliculæ tentę sunt ipsum continentes. Nunc autẽ referam dinotionẽ, quam paulo ante me demonstraturum dixi, quantum humanæ menti possibile est manifestum existentem, omni qui de hoc cognosse velit, quòd genitura in pellicula est, & quòd iuxta medium ipsius vmbilicus est, & per illum sanè, primo spiritum in seipsam trahit, & foras emittit. & quòd ex vmbilico pelliculæ tentæ sunt. Sed & aliam pueri naturam, quam dixi, sic totam habere vsq; in finẽ reperiet, quomodo videlicet à me in his sermonib⁹ declaratũ est, si quis testimoniis, & ocularibus inspectionibus à me producẽdis vti velit. Etenim B si quis oua viginti aut plura, quo pulli ex ipsis excudantur gallinis duabus aut pluribus subiicere velit, & singulis diebus à secũda exordiendo, vsque ad vltimam qua excudetur pullus ex ouo, subtrahere, confringere, ac videre, inueniet omnia se habere iuxta meum sermonem, quomodo volucris naturam, ad humanam conferre oportet. Quòd enim pelliculę ex vmbilico tentæ sunt, & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo volucris reperies, ab initio in finẽ. Atqui si quis nondum vidit, mirabitur in volucris ouo vmbilicum inesse. Atque hæc sic habẽt, & sic à me relata sunt. Quando vero mulieri partus appropinquat, tunc puero se mouẽte, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internam rumpi contingit, rupta autem vna, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primum quidẽ illi contiguæ & cohærentes, postea extrema. C Quum autẽ ruptæ fuerint pelliculæ, tunc fœtus à vinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, Neq; enim amplius robur habet pelliculis amissis, neq; vteri amplius puerum continere possunt, pelliculis velut dixi amissis, & ab ipsis abruptis, Cohærent enim pelliculæ etiam vteris, vbi circũm puerum obuoluuntur, nõ adeo vi valida ac multa. Quan do autem procedit puer, violat & dilatat vteros in exitu, vtpote teneros existentes. Procedit autem in caput, si secundũ naturam prodierit. Grauissimę enim sunt ipsi supernę partes, si ex vmbilico perpendantur. Quum autem in vteris est, magis cõtinens existit vsque ad pellicularũ rupturam simul cum decimo mense, quando partus matri propinquat, & adest. Si vero violentam affectionem perpetiatur puer, etiam ante

Per ouum hoc confirmat.

Quo pacto puer erũpat.

Caput prius exit si naturaliter exeat.

præfinitũ tempus ruptis pelliculis prodit. Quin & si alimentum à matre prius puero defecerit, etiã sic partus matri prius aduenit, & ante decimum mẽsem puer prodit. Cæterum quæ longius quàm decem mẽsium tempus vterum gestare sibi visæ sunt: nam hoc iam sæpe audiui, illæ ipsæ hoc modo quem dicturus sum deceptæ sunt. Quum vteri spiritũ acceperint in seipsos, à ventre flatum exhibente, eleuantur ac intumescũt, contingit enim hoc, Videntur sanè sibi mulieres tunc concepisse. Præterea si menses non procedentes, congregati fuerint in vtero, & diutius manserint, semper perfluũt in vteros, aliquando vnà cum flatu à ventre, aliquando etiam calescentes, & sanè tunc quoq; in vtero habere mulieres sibi vidẽtur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & vteris eleuatis. Deinde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut aliis superuenientibus à corpore in vteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam statim post mensium purgationem vteri hiant, & ad pudendum vertuntur, & tunc viris permixtæ, ad se genituram concipiunt, eadem die aut omnino in paucis. Existimant autem inexpertæ harum rerum ac rationum, etiam illo tempore se in vtero habuisse, quando mẽses non prodibant ipsis, & vteri erant eleuati ac tumentes. Quòd autem non diutius quàm decem mensibus contingat vterum gestare, ego demonstrabo. Alimentũ & augmentum quod à matre descendit, non amplius sufficiens est puero, vbi decẽ menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulque etiam lacte modice fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius alimentum desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus matri inducit. & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vsque mensem sufficere non possit. deficit autem per hunc modum. Sunt quedã mulieres quibus sufficientes menses purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipsum si semper fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ vero menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremo tempore, vbi iam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes, ipsos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis à iuuenculis ac nouellis matribus pro-

Quæ plus quã decẽ menses gestasse uidẽtur cur fallantur.

Cur plus quã decẽ mẽses partus in utero esse nõ possit.

Cur nutrimentũ ante decimũ mensem puero in utero deficiat.

D E F

A bus procedit: vt plurimum vero contingit tales mulieres etiã sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt. Sicciores enim sunt, & densiorem carnem habent. Huic autem rationi, quòd videlicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi nõ aliqua violenta affectio ipsi accidat, etiã hoc testimonio esse potest. Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur, calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aere per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est, vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer, quemadmodum B iam antea à me relatum est. Nascitur autem ex luteo oui volucris, alimentum vero & augmentum habet ex albo, quod in ouo est. atque hoc iam omnibus manifestum factum est, qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo vberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpuntur, & vbi mater sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit. atque hæc fieri solent in viginti diebus, & manifestum est quod ita se habẽt. Vbi enim exclusa est volucris, nullus humor in oui testis inest, qui sanè memorabilis existat, expensus est enim in pullum. Sic etiam vbi auctus fuerit puer, mater non amplius sufficiens alimentum ipsi exhibere potest. Vberius itaque præ- C sente alimentum puer quærens, calcitrando pelliculas dirumpit, & à vinculo exolutus simul foras prodit. atque hęc vt longissime in decem mensibus fiunt. Et secundum hanc rationem etiam pecorib⁹ ac feris partus aduenit, in tempore quo singula pariunt, non tardius. Etenim vnicuique animali necesse est tempus esse, in quo alimentum fœtui rarius erit, & deficiet, & partus adest. Et quæ quidem paucius alimentum pueris præbent, citius pariunt. Quæ vero vberius, posterius. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porrò diruptis pelliculis, si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facile parit. Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet, contingit enim hoc sæpe si momentum huc inclinarit, siue præ vterorum spaciositate, siue si mater in labore ex partu primum non quieuit: & si sic procedet, mulier difficulter pariet.

Quæ partũ lactis habeant.

Hoc cõtrã Pliniũ & Aristotelẽ esse uidetur.

Part⁹ quãdo accelerat.

Pecora similiter enituntur.

Cur quædã tardius quædã celerius pariant.

Partus qualis.

Quando in enixu matres partusue pereunt.

Cur primiparæ magis in enixu laborant.

Caput prius exit, deinde cætera.

Vmbilic⁹.

riet. Multæ autem vel ipsæ perierunt, vel puer, aut simul matres vnà cum fœtibus. Cæterum ex parientibus ac puerperis maxime laborant primiparæ, propter inexperientiam dolorum, & dolent quidem totũ corpus, maxime vero lumbos ac coxendices. Nam coxendices ipsarũ disparãtur. Verũ experte iam partus, minus primiparis dolent. Quæ vero multoties pepererũt, multominus dolent. Si porrò in caput processerit puer, caput primũ foras prodit, deinde alia membra cõsequũtur, postremus aũt vmbilicus. Ex vmbilico autẽ secunda tenta est. Post hęc aquositas & mucus sanguinolentus tum à capite, tũ à reliquo corpore secretus, prę violentia & dolore ac calore, atq; hic viã struit purgationi à partu cõsequenti. Post exitum aũt eius muci cruẽti, purgatio fit per tẽpus antea relatũ. Et tum mãmæ, tum reliqua mẽbra quæ humidiora sunt, mulieribus rũpũtur, minime quidẽ in primo partu, postea vero ꝓut plures pariũt, ita amplius rũpuntur, euacuatis venis prę part⁹ purgatione. Atq; hæc à me de hoc dicta sunt. Gemelli autem

Quî gignantur gemelli.

fiunt ab vno coitu, hoc modo. Vteri sinus frequẽtes & curuos habẽt, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia quę multa gignũt, plures sinus habent, q̃ ea quæ pauca. Similiter aũt habent & pecora & feræ, & volucres. Vbi itaq; contigerit geniturã findi, & in duos sinus peruenire, & vteri geniturã susceperint, & sinus alter ad alterũ nõ hiauerit, nec dimiserit, segregata genitura in vtroq; sinu pelliculas induit, & viuificat eodẽ modo quo vn⁹ fœtus, quapropter vero id fiat diximus. Quod vero ab vno coitu gemelli gignãtur, hoc testi

Canes & sues hoc cõfirmant.

monio constat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab vno coitu pariũt & duo, & plura, & vnũquodq; animal in vtero, in sinu ac pellicula existit: atq; hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadẽ die vt plurimũ pariunt. Sic autem & mulieri ab vno coitu gemelli facti, vterq; in sinu & pellicula est, & eadẽ die vtrunq; parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipsius siue secunda. Quòd autẽ gemelli, fœmella & masculus generãtur, hoc caussæ esse sentio. In muliere & in viro, & in omni animali, in singulis & debilior, & fortior genitura inest, & nõ semel ac simul genitura procedit, sed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & non est possibile omnem esse fortem, tum quæ prius exiuit, tum quę posterius. In vtrum autẽ sinum, crassiorem ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic masculus gi-

A lus gignitur. In vtrum vero rursus humidiorem ac debiliorẽ, illic fœmella generatur. Si vero in vtrunque fortis ingredietur, ambo masculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic sermo sic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, Iano Cornario medico physico interprete.

B Go ad hũc vsque sermonem communibus sẽtẽtiis vtor, tum aliorum qui me præcesserunt, tum etiam meis. Necesse enim est commune principium sententiis supponere eum qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verum de rebus sublimibus in aere ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quòd quantum ad hominem & reliqua animantia, quæ sunt, & nata sunt, pertinet, demonstrabo, & quòd anima sunt, & quòd sanitas, & quòd morbus, & quod in homine malum ac bonum, & vnde moritur. Nunc autem ipse meas sententias profero. Et

C videtur sanè mihi id quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circunferentiam secessit. Et videntur mihi ipsum veteres Aethera nominasse. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidum quid & siccum, & multis motionibus obnoxium, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aeris, medium locum occupauit, calidum quid ac humidum existens. Quarta vero pars terræ proximum locum cœpit, humidissimum quid ac crassissimũ. Hæc itaque quum turbata essent, & in orbem circunuoluerentur, multa calidi pars in terra conclusa est, alibi maior, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa: & tempo-

Calidũ calorue sol & æther quid possit.

Terra.

Aer.

Aqua.

ris progressu terra à calido arefacta, hæc conclusa in ipsa pu I tredines faciunt veluti tuniculas,& quantum quidem ex putredine terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id ipsum per multum tempus calescens, celerrime exustum est, & in ossa mutatum. Quæ vero glutinosiora fuerunt, & frigiditate participarunt, ea calefacta exuri non potuerunt, neque vero liquida fieri, propterea speciem alieniorem ab aliis acceperunt, & nerui solidi facti sunt. Neque enim multum frigiditatis ipsis inerat. Verum venæ frigiditatis multum habebant, atque eius frigidi quantum circuncirca glutinosissimum erat, à calido exassatum, membrana euasit. frigidum vero quod erat, à calido superatum, dissolutum est, & ob id liquidum factum. Iuxta eandem autem rationem etiam fauces, & stomachus siue gula & venter, & intestina in podicem vsque, caua facta sunt. Quum enim frigidum semper calescat, quantum eius circumcirca glutinosum erat, exassatum est, & membrana tunica facta est. Quod vero intra frigidum erat, colliquatum est, & factum est liquidum. Non enim erat in ipso neque pingue, neque glutinosum multum. Iuxta eandem rationem etiam vesica. Multum frigidum quod ipsam circuncirca conclusit, à calido calfactum, dissolutum est, & euasit liquidum, quum neque pingue, neque glutinosum in ipso esset: quod vero supererat, tunica euasit. Sed & de aliis quæ caua sunt eodem modo res se habet. Vbi enim plus glutinosi quàm pinguis erat, membrana tunica facta est. Vbi vero pinguis plus quàm glutinosi, ossa facta sunt. Eadem ratio & ossium est. Vbi quidem non inerat glutinosi, verum pinguis & frigidi, citius exusta sunt propter pinguitudinem, atque hęc ossa durissima & rigidissima existunt. Vbi vero pingue & glutinosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt. Et de his quidem sic habet. Frigidum quidem congelat, Calidum autem diffundit, in multo vero tempore etiam exsiccat. Vbi autem pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit & siccat. Vbi vero glutinosum affuerit frigido, citra pinguitudinem, exuri non vult, sed tempore calescens congelatur. Cæterum cerebrum sedes & metropolis est frigidi ac glutinosi. Calidum vero pinguis sedes & metropolis est. Quod enim calescit primum omnium quum diffunditur pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimum pingui-

Ossa unde

Nerui quō facti.

Mēbrana.

Fauces. Stomachus, intestina, uenter usque ad anū caua cur.

Vesica.

Ossa quî fiant cauáque.

Cerebrum quale.

A pinguitudinis habet, plurimum vero glutinositatis, à calido exuri non potest, sed tempore tunicam, membranam crassam accepit, circum membranam vero ossa, quantum calidum superauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & medulla spinalis appellata, à cerebro descendit, & non est in ipso, neque pinguis, neque glutinosi multum, quemadmodum & cerebro. & propterea neque nomen medullæ iuste possidet. Non enim est alij medullæ similis, quæ in aliis ossibus inest. Sola enim membranas habet, quas alia medulla non habet. Signa porrò horum manifesta sunt. Si quis enim neruosa & glutinosa, itemque alia assare velit, alia quidem cito assantur, Verum neruosa & glutinosa assari non volunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguissimum autem & vnguinosum celerrime assatur. At vero viscera sic mihi constituta esse videntur: nam de venis prius à me dictum est. Cor multum glutinosi ac frigidi habet, & à calido calfactum, caro euasit dura & viscosa, & membrana circum ipsum, & cauum factum est, non quemadmodum venæ: & situm est in capite venæ cauissimæ. Duæ enim sunt cauæ venæ à corde, alteri nomen est arteria, alteri vena caua, iuxta quam cor situm habet. Et plus habet calidi arteria, quàm vena caua, & spiritum condit ac conseruat. Verum præter has duas venas, etiam aliæ in corpore sunt. Cauissima autem vena, ad quam cor situm est, per ventrem omnem transit, & per septum transuersum, & in vtrunque rhenem finditur, & in lumbis finditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus vtrunque, Sed & supra cor ad ceruicem, partim in dextram, partim in sinistram, & tunc in caput ascendit, & in temporibus finditur vtrinque. Possunt autem & numero maximę venę dici, Verum in summa, à vena caua, & ab arteria, aliæ venæ per totum corpus fissæ sunt, cauissimæ autem sunt prope cor, & ceruicem ac caput, & infra cor vsque ad coxendices. Et calidum plurimum in venis ac corde inest. & propterea spiritum cor habet, vtpote quod omnium intra hominem membrorum calidissimum existat. Procliue est autem condiscere, quòd spiritus calidus est. Cor & venæ cauæ semper mouentur, & plurimum calidi in venis inest, & propterea spiritum cor trahit, ex omnibus in homine maxime calidum existens.

Medulla spinæ cur proprie medulla non sit.

Cordis natura.

Arteria uenáque altera magna unde

Venulæ corporis unde ueniant.

Cor calidũ est.

Cor & uenæ sẽper agitãtur.

Potest

τῇ ὁμοιώσει. cõprobat.

Poteſt etiam aliter cognoſci. Si quis ignem in domo accendere velit, quum ventus non inſpirat, flamma mouetur aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accenſa & ardens, eodem modo mouetur, modo magis, modo minus, vento nullo mouente, quem ſane nos ſpirantem cognoſcere poſſimus, & alimentum calido frigidum exiſtit.

Frigus calorem nutrit. *Puerulus in utero quid faciat.* *Cõfirmat.*

Cæterum puer in vtero comprimens labra ex vtero matris ſugit, & tum alimentum, tum ſpiritum, cordi intro trahit, vbi ſanè mater reſpirarit. Eſt enim hoc calidiſſimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus motum præbet. Si vero quis interroget quomodo hoc quis ſciat, quòd puer in vtero trahit & ſugit: illi ſic reſpondendum eſt. Pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & vbi nati fuerint celerrime ventrem, tum homines, tum pecora exonerant. Atqui non haberent ſtercus, niſi in vtero ſuxiſſent, Imo neque mammam ſtatim vt natum eſt ſugere noſſet, ſi non in vtero ſuxiſſet. Et de motu cordis ac venarum ſic habet.

Pulmo.

Porrò pulmo iuxta cor ita natus eſt. Cor ex humido quod glutinoſiſſimum erat calfaciẽs cito exſiccauit, veluti ſpumam, fecitque antroſum, & venulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem à calido colliquatum eſt, & liquidum euaſit. Ab ipſo vero glutinoſo, tunica facta eſt.

Iecur. *Cõfirmat.*

At vero Iecur ſic compactum eſt. Quum vna cum calido multum humidi concluſum eſſet, citra glutinoſum ac pingue, frigidum ſuperauit calidum, & congelatum eſt. Huius ſignum hoc eſt. Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis, poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur.

Sanguis quare coaguletur.

Si vero quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ ſunt & glutinoſæ.

Splen.

Splen autem hoc modo conſtitutus eſt. Cum calido & glutinoſo concluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidi autem minimum, tantum ſolummodo quantum ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autem id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras, mollis eſt ſplen, & fibroſus.

Rhenes.

Rhenes porrò ſic producti ſunt. Parum glutinoſi, parum calidi, multum frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatum eſt, & duriſſimum viſcus euaſit, & minime rubrum, quia non multum calidi ſimul conſtitit.

A stitit. Eadem de carnibus ratio est. Frigidum quidem constituit & compegit ac fecit carnem, glutinosum autem in foramina transiit, in foraminibus autem his humidum est, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore est, plurimum vero & humidi in corpore est, & frigidi multum in humido: tantum autem est frigidi, quantum congelare humidum ac liquidum potest, sed superatur à calido, quare etiam ab ipso diffunditur: Quòd vero humidum calidum est, hac demonstratione confirmatur. Si quis corpus hominis secet, vbicunque velit, sanguis calidus fluet, & quandiu sanè calidus fuerit, liquidus erit, postquam vero refrigeratus est, tum ab intrinseco frigido, tum extrinseco, pellicula fit & membrana, & si quis hac pellicula detracta, modico tempore sinat, aliam pelliculam factam videbit; si vero quis hanc semper adimat, alia rursus pellicula à frigido generatur. Cæterum ea gratia plura dixi, vt ostenderem, quòd extremum corporis ad aerem conuersum, necessario pelliculam induit, præ frigido & ventis impetentibus. At vero articuli sic generati sunt. Quum ossa facta essent, quæcunque quidem ex ipsis pinguia erant, celerrime exusta sunt, quemadmodum etiam prius dictum est superiore sermone. Quantum autem ex ipsis glutinosum erat, idipsum exuri non poterat, sed medio inter vstum & siccatum loco contentum, à calido in neruos, & saliuam ac mucum transiuit. quantum autem ex glutinoso liquidissimũ erat, hoc calfactum crassius redditum est, vtpote liquidum existens, & ex hoc saliua facta est. verum ex illo glutinoso vngues producti sunt. Etenim ab ossibus & articulis semper liquidissimum ipsorum discedens, glutinosum redditur, & à calido siccatum ac arefactum, foras in vngues delegatur. Dẽtes autem posterius generantur ex hac caussa. Ex ossibus capitis ac maxillarum incrementum fit glutinosi, & quod ex pingui inest, à calido siccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis ossibus duriores, quia nihil frigidi inest, Et primi quidẽ dentes nascuntur à victu in vtero, & postquam natus fuerit, puero lactenti à lacte. Vbi vero hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, vbi ad annos primi alimenti peruenerint, quibusdam etiam prius, si à morbido alimento nati fuerint, Plurimis vero quũ septẽ annos impleuerũt. Qui vero postea

Caro.

Humidum liquidúmue caloris quid habet.

Tunicula spiritus aerue & frigus semper superinducit.

Articuli iuncturæue.

Nerui.

Vngues.

Dentes.

Dẽtati cur nascantur.

postea enascuntur simul consenescunt, nisi præ morbo perforentur. Cæterum dentes propterea posterius aliis nascuntur. In maxilla venæ sunt, & hæ huic ossi soli inter omnia ossa, ex inferno ventre alimentum præbent. Ossa vero tale augmẽtum dant, qualia existunt, sed & alia omnia tale augmẽtum reddunt, qualia ipsa existunt. Etenim venæ ex ventre ac intestinis, in quæ cibi ac potus colliguntur, postquam hi fuerint calfacti, tenuissimum ac liquidissimum trahunt, crassissimum autem & fex isthic relinquitur, computrescitque & fit stercus in inferioribus intestinis. Tenuissimum vero trahũt venæ ex ventre ac intestinis, quæ supra ieiunum intestinum existunt, atque hoc calfactis iam cibis. Vbi autem ieiunum intestinum transierint, & in inferiora intestina collecti fuerint, stercus fiunt. At vero alimentum vbi accesserit, vnumquodque talem speciem vnicuique reddit, qualia sanè erant. Singula enim ab alimento irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinosum & pingue, & dulce & amarum, & ossa & alia vniuersa quæ in homine insunt. Et ob id dentes posterius nascuntur. Dictum autem à me prius est, quòd solæ ex ossibus maxillæ, ipsæ in seipsis venas habent: & ob id alimentum amplius in ipsas quàm in alia ossa trahitur, & quia vberius alimentum, & densiorem influxum habent, augmentum ipsæ à seipsis tale pariunt, quales sanè ipsæ existunt, atque hoc donec homo integer augescat: augescit autem vbi conspicuus euadit, conspicuus vero fit maxime à septennio, vsque ad decimum quartum annum. & in hoc tempore, tum maximi ex dentibus, tum alij omnes nascuntur, postquam exciderint hi qui ab alimento in vtero nati sunt. Augescit autem & in tertium annorum septenarium, in quo adolescens fit, vsque ad quartum & quintum septenarium. Quin & in quarto septenario dentes enascuntur, plerisque hominibus duo, qui sapiẽtiæ dentes appellãtur. Porrò capilli sic nascuntur. Ossa sunt & cerebrum à quibus tale augmentum venit, vtpote glutinoso circumcirca existente, quemadmodum & neruis, & pinguitudinis nihil inest. Si enim pinguitudo affuisset, ex calido sanè exusta esset. Fortassis autem mirabitur quis quòd etiam sub alis & in pube pili multi, & quibusdam in toto corpore existunt. Verum hic sermo de eo est, quòd vbicunque in corpore glutinosum est, ibi pili à calore

Maxillæ solæ ossiũ uenulas habẽt, uetriculusq;.

Stercus quî fiat.

Cibus & potus oĩa irrigãt, cõseruãt & augent.

Capilli.

D E F

lore

A lore fiunt. Auditus autē inde cōtingit, foramina auriū ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingūt. Iam vero ad ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmantur, os autem cauum reſonat per durum. Pellicula vero in aure iuxta os durum tenuis eſt, velut aranei tela, & omnium pellicularum ſicciſſima. Quòd autem id quod ſicciſſimū eſt maxime reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimum reſonuit, maxime audimus. Et ſunt quidam qui de natura ſcribētes prodiderunt, quòd cerebrum eſt quod ſonum edit. hoc autem fieri non poteſt. Ipſum enim cerebrum humidum eſt, & membrana ſiue tunica circum ipſum humida eſt & craſſa, itemque circum tunicam oſſa. Nullum igitur humidum B reſonat, ſed ſicca, reſonantia autem auditum faciunt. Olfacit porrò cerebrum humidum exiſtens, aridorum odorem vnà cum aere, per corpuſcula chartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrum enim in cauitatem naſi pertingit, atque hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed chartilago mollis velut ſpongia, neque caro, neque oſſiculum: & vbi quidem cauitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit, Aquam enim non olfacit, humidior eſt enim quàm cerebrum, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſſior fit, & alia omnia. Quū vero nares humectæ fuerint, olfacere non poſſunt. Nō enim aerem attrahit cerebrum ipſum ad ſeipſum. Similiter etiam vbi cerebrum ipſum de ſeipſo plurimum liquefecerit, in palatum, & fauces, & pulmonem, ac reliquum ventrem: cognoC ſcunt autem hoc homines, & ex capite deſtillare dicunt, deſtillat autem & in reliquū corpus. Et eſt modus eius calidus. At vero viſus propterea contingit: à cerebri membrana vena in vtrunque oculum per os deſcendit: per has duas venulas, quod eſt glutinoſiſſimi tenuiſſimum de cerebro percolatur & propterea ipſam circum ipſum oculum tunicam talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum, quod ad aerem vergit, ad quod venti ac flatus irruunt, eadem planè ratione quemadmodum de aliis membranis ac tunicis dixi. Sunt autem multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relucent, per hoc igitur relucens videt: quod vero non ſplendidū eſt, neque relucet, per hoc nō videt. Verum reliquū quod circum oculos eſt album, caro eſt. Quæ vero pupilla oculi appellatur

Auditus quî fiat.

Odoratus cauſſa.

Viſus quî fiat.

Viſus quæ cauſſa fit.

Pupilla qualis.

appellatur, nigra apparet, ob id quod in profundo est, & tunicæ circum ipsam nigræ sunt: tunicam autem appellamus id quod velut pellicula inest. Est autem non nigra si quis inspiciat, sed alba ac pellucida, humidum vero oculi, glutinosum existit. Sæpe enim vidimus, in oculo rupto exire humorem glutinosum, & si quidem adhuc calidus fuerit, liquidus est. Postquam vero perfrigeratus est, siccus euadit, velut thus transparēs. Atque hoc & in hominibus & in brutis similiter habet. Cæterum oculum molestia afficit omne quod inciderit, & venti irruentes, & alia quæ splēdidiora sunt, quàm ipse est. Et si quis interroget respondere licet, propterea quòd consimilis coloris existunt. Quemadmodum os, & lingua, & reliquus venter, humida sunt. Sermonis porrò facultas inde est. Totum corpus spiritum intrò trahit, plurimum vero in cauitates sibiipsi accumulat. Is autem qui per inane foras currit, strepitum facit. caput enim resonat, lingua vero articulat, occurrens in faucibus, obturansque ac pellens ad palatum & dentes, claritatem eius facit. Si autem lingua semper occurrens non articularet, non posset homo clare differere, sed singula à natura vnam vocem haberent. Huius signū est. Muti ex natiuitate differere non possunt, sed vnam tantum vocem sonant, etiam si quis spiritum efflans sermonem proferre conetur. Manifestum autem hoc est. Homines vbi voluerint magnam vocem edere, attrahentes spiritum forinsecum, eum foras propellunt, & magnam vocem edunt, prout spiritus durat, postea vero vox contabescit. Sed & citharœdi, quum ipsos vocem intendere oportuerit, spiritum quàm plurimum intrò trahentes pronunciationem extendunt, & vociferantur ac vocem magnam edunt, prout spiritus durarit. Vbi vero spiritus defecerit, desinunt. Ex quibus manifestum est quòd spiritus est qui vocem edit. Vidi autem iam quosdam qui sibiipsis manu illata guttur penitus præsecuerant, atque hi viuunt quidem, verum nullam vocem edunt, nisi quis guttur constringat, hi autem sermonem proferunt. Manifestum vero, & hoc est, quòd præsecto gutture spiritum attrahere intrò in cauitates non possunt, sed per præsectam partem exhalat. Sic sanè res de voce ac sermone se habet. Porrò vita hominis septem dierum est. Primum etenim postquam genitura in vteros peruenit, in septem diebus

Oculi humor qualis.

Sermo unde.

à mutis hoc cōfirmat.

Cantorum exemplū. Vitruuius hinc sūpsit.

Spūs locutionē & uocē præbet.

Cōceptus in utero quotus.

D E F

A diebus habet quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis possit, quomodo ego id sciam. Verum multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ sæpius de seipsis periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, sciunt quando in ventre concipiant, & postea conceptum intra se perdunt. Postquam autem iam perditus est, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam si conspicatus consideraueris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus & manuum digitos, & crura, & pedes & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifestum. Satis etiam manifestum est harum rerum peritis, quòd mulier quum in ventre concepit, statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & B conuulsio occupat tum articulos, tum totum corpus, & vterum segnities ac torpor. Et quæ puræ sunt, hoc perpetiuntur. Quæ vero crassæ & mucosæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoscunt. Certe quatenus mihi ostenderunt, hoc ipsum se cognouisse, eatenus scio ac prodo. Quòd vero vita hominis septem dierum sit, etiam ex hoc manifestum redditur. Si quis in septem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipsis moriuntur. Sunt autem qui ipsos transmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam qui persuasi sunt vt ne desperarent seipsos fame conficientes, sed comederent ac biberent: verum venter non amplius suscipit. Ieiunum enim C intestinum in his diebus concreuit, moriunturque etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis vitam septem dierum esse. Puer septimestri partu natus, pro ratione natus est, & viuit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas ac septenarium exactum. Octimestris autem natus nullus vnquam vixit. Nouem vero mensium & decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerũ exactum. Quatuor enim denarij hebdomadum, dies sunt ducenti & octoginta, In denarium autem hebdomadum septuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios siue decadas hebdomadum, & in vnaquaque decade septuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades, ex toto sunt dies ducenti ac decem. Quin & morbi acutissimi sic hominib⁹ fiunt, præteritis diebus hebdomadis dimidie,

Meretrices quæ docuerũt.

Cõceptus signa.

Quota inedia.

Septimestris partus.

Prænotio morborũ.

dimidiæ,aut vnius, in quibus iudicâtur, & moriuntur aut sani euadunt: & tertij generis in vndecim diebus,hoc est vna & dimidia hebdomade:& quarti in duabus hebdomadis. & quinti in duodeuiginti diebus, hoc est duabus & dimidia hebdomadis. At vero alij morbi non habent vt certa sententia pronunciari possit, quanto tempore homines ab ipsis sani euadant. Ad eundem modum etiam vlcera magna in capite ac reliquo corpore: quarto die inflammari incipiunt, in septem autem inflammatio sedatur,aut etiam quatuor & decem,aut duodeuiginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non sedentur, homines moriuntur. Cæterum inexpertus quispiam mirari queat, quòd septimestris puer nascatur. Ego quidem igitur hoc ipsum vidi,& quidem frequenter. Si quis autem hoc deprehendere vult,facile est obstetrices adire, quæ parientibus adsunt, & ex ipsis percunctari. Est autem & aliud signum. Pueri septem annis præteritis dentes explent. Et in septem annis sunt & ratione & numero exacte hebdomades trecentæ ac sexaginta. Necessitatem autem naturæ, quapropter in septem hæc singula dispensentur, ego aliis locis declarabo.

D

Capitis vlcera.

E

Dētes pueris quādo renascuntur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE SEPTIMESTRI PARTU, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

Macrobi⁹ & Galenus in Epidemiarū cōmentariis hoc disserit.

Eptimestres autem nascūtur diebus centum & octuaginta duobus ac dimidio, & insuper accedente diei particula. Si enim primi mensis dies quindecim supputaueris, deinde quinque mēsium, dies centum quadraginta septem ac dimidium: In vndesexaginta enim diebus quàm proxime duo menses

A menses perficiuntur. his igitur sic habentibus, ad septimum mensem supersunt dies non plures quàm viginti. Et est tota summa dimidij anni, vnà cum aliquantula diei parte. Quum itaq; ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, maturescente fœtu, & robore multũ augescente, in perfectione magis quàm aliis temporibus, pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum spicarum membranæ laxãtur, ad id coactæ anteaquam fructus perfecte maturescat: & fortissimi ac plenissimi fœtus violantes ac dirumpentes pelliculas, partum fieri cogunt, & plurimi ex his pereunt. Quum enim parui sint, transmutatione maiore quàm alij vtuntur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex vtero egressi, id quod etiam ex decimestribus multos pere- B mit. Sunt autem ex his septimestribus qui etiam superstites manent, ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod enutriti sunt in vtero, constitit, vt omnium participes sint, quorũ etiam perfectissimi participes existunt, maxime qui superstites manent, & processerunt de matre prius pariete, vtpote in octauo mense ægrotaturi. Si enim in his laboribus succedant, vt in conspicuum prodeat puer, impossibile est superstitem esse, ob prædictas affectiones, quas ego octimestres perimere dico, Immo etiam multos decimestres. Cæterum multi fœtus septimestris ætatis, quum pelliculæ laxantur, secedunt in id quod cedit, & hic alimentum sumunt, primos quidem quadraginta dies laborantes, alij plus, alij C minus: propter permutationem autem ex locis & pelliculis quæ ipsos aluerunt, transmutantur, & pro vmbilico, trahunt & transumunt etiã per matrem labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & vmbilicus cõuulsas, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo vinculo exsolutus, grauior redditur. Multę vero mulieres etiam febricitant his cõtingentibus, quædam etiam pereunt vnà cum fœtibus, verũ omnes in breui ex hoc contaminãtur ac inquinantur. Aiunt autem & octonos mẽses difficilime vteros ferre, recte id dicentes. Est autẽ octauus mensis non solũ hoc tempus, sed & dies accedunt à septimo mense, & à nono, & ab ipso anno. Verum dies non similiter, neq; dicunt, neq; cognoscũt mulieres. Decipiũtur enim ex eo quòd non eodem modo fiunt, sed aliquãdo à septimo mense plures dies accedunt ad quadraginta, aliquãdo à nono

Cur septimestres edantur.

Cur pauci septimestres uiuant.

Cur plus minusue quidã septimestres partus afficiantur.

Cur octauus mensis grauis sit.

Cur fœminæ in cõceptu errent.

à nono. Tunc enim fieri necesse est, prout contigerit mulierem in ventre concipere, tum mense, tum tempore. Mensis autem octauus minime dubius est, secũdum hũc enim cõtingit, vt iudicatio difficilis existat. Et mea sententia pars etiã in vndecimo mense, mensis est, vt hic satis memorabilis existat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare nõ oportet, dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt. Neq; enim aut opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo quod cognouerunt in corporibus suis cõtigisse. Licet autem & volentibus aliud dicere, Quæ vero iudicio præditæ sunt, & victoriã de hac sententia pronunciant, semper dicũt ac testãtur, nasci septimestres, & octimestres, & nouimestres, & decimestres, & vndecimestres: & ex his octimestres non superstites manere. Dicunt autem & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, sed & reliqua conscripta his accidere, in quadragenariis, ac in singulis mensibus fieri dicunt. Quum autem septimo mense pelliculę dirumpantur, & fœtus secesserit, labores qui circa octauum mẽsem, & sextũ quadragenarium, in partu fieri traduntur, corripiunt. hoc autem tẽpore pręterito, quibus bene futurũ est, inflãmationes tum fœtus, tum matris exoluũtur, vt venter molliatur, & tumor à præcordiis & laterũ mollitudine descendat ad locos inferiores, ad facilem partus tempore progressionem. & septimo sanè quadragenario plurimo tẽpore fœtus isthic existunt. Nam loci ipsis molles sunt, & transmotiones ipsis faciliores ac frequentiores fiunt, & propterea ad partum magis solubiles consistunt, & mulieres per hos vltimos dies ex toto quadragenario facilius vteros ferunt, donec cõtigerit fœtũ verti. Postea vero dolores partus ac labores incumbunt, donec à puero & à secunda mulier liberetur. Quæcunq; vero mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipsis claudus natus est, aut cæcus, aut aliud quoddã malũ habens, aiunt in hoc puero octauum mensem ipsas difficilius transegisse, quàm in his quos pepererunt nihil mali habẽtes. Fœtus enim mancus in octauo mense fortiter ægrotauit, vt etiã morbus abscessum ac ablationem siue mutilationẽ alicuius partis fecerit, quemadmodum etiã viris fortes morbi faciunt. Qui vero fœtus in alio tempore fortiter ægrotant, pereunt prius q̃ ipsis abscessus eiusmodi fiat. Quicunque autem octimestres fœtus

Quid agat partus septimo mẽse.

Quare claudi, cæciue partus edãtur.

D E F

A fœtus non valde ægrotant,sed iuxta vnam aliquam partem, ex secessu afflictionem pertulerunt, quadraginta quidē dies in imbecillitate transigunt,vt plurimū in vtero,propter prędictas necessitates, sani autem fiunt. Quicūque autem natus fuerit in his quadraginta diebus, eum impossibile est superstitem manere.ægrotanti enim adhuc ipsi in vtero transmutationes & afflictiones post partum accedunt. Quicunq; vero ægrotans in vtero ad nonū mensem peruenerit, & in hoc mense natus fuerit, superstes erit. Et superuiuunt quidē non minus hi quàm septimestres. verum pauci etiam ex his educantur.Neq; enim crassitudinem habent, quam perfectissimi habent,& labores in vtero non diu ante tolerauerunt, vt tenues euaserint.Seruabitur autem vel maxime talis puer,si B nouem mensium fuerit in exitu. fortior autem euadet etiam is,qui plurimum abest à morbis, qui octimestribus accidere solent. Qui enim in septem quadragenariis nascuntur, decimestres appellati,ob id maxime educantur, quòd fortissimi sunt, & plurimū à vulgarium puerorum tempore absunt,in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus, circa octauum mensem. Declarant autem de morbis & afflictionibus octimestrium,etiam nouimestres tenues nascētes. Iuxta multitudinem enim temporis,etiam magnitudo corporis cōtingit,ex morborū afflictione progressis,& non velut septimestres carnosi gignuntur,& crassitudinem probe coaltam habentes,vt qui tempus quo in vtero gestabantur sine morbis transegerunt. C Verum enimuero conceptus, & abortus, & partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & sanitas,& mors omnibus hominib⁹ fiunt.hæc vero omnia partim secundum dies,partim secundum menses, partim secundum dierum quadragenarios, partim secundum annum, significationem sui præbent. In omnibus enim his temporibus insunt ad vnumquenque,& vtilia multa,& hostilia multa.Ex vtilibus igitur,sanitas & augmentum contingit,ex cōtrariis,morbi & mors. Dies quidem igitur maxime insignes in plurimis sunt,primi & septimi, multum potentes in morbis,& multum in fœtibus. Nam plurimi abortus in his diebus fiunt,nominantur autem tales effluxus,nō abortus. Verum alij dies intra quadragesimum insignes quidem minus sunt,multi vero iudicant.Cæterum in mensibus,eadem quæ

Qui post enixum uiuant. *Cur macilenti fiant.* *Decimestres cur educētur.* *Cōceptus & cæterorum decretoriū.* *Quæ faciāt hæc.* *Dierū obseruatio.* *Quātū dies & mēses possint.*

in diebus fiunt,iuxta rationem insunt. Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus apparent,tanquam peculiarem in corporibus vim mensis habeat. Vnde sanè septimi menses his quæ vterum gestant, fœtus in principium perfectionis constituunt. Pueris vero vbi septem menses à natiuitate impleuerunt,tum alia vtilia in corporibus fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt. Eadem ratio est etiam in decretoriis diebus,si quidē fortassis vnà cū his quos recēsui cōiungere, quis velit historię ac cognitionis gratia referentur. Etenim medicum qui ægrotorum salutem recte coniectare volet, animaduertere quidem oportet & contemplari omnes dies,ex paribus vero decimū quartum, & vigesimum octauum,& quadragesimum secundum. Hic enim terminus ponitur à quibusdā pro harmoniæ ratione,& integer ac perfectus numerus,verum ob quā caussam,longius fuerit in pręsenti exequi.contemplari autem sic oportet per ternarios ac quaternarios, ternariis quidem omnibus copulatis, quaternarios autem,duobus ad duos connexis. At vero quadragenarij primū in fœtibus iudicant.Quisquis enim primos quadraginta dies transmiserit, abortus effugit ex omni causa cō tingentes,plures autem fiunt in primo quadragenario abortus, quàm in aliis omnibus. Hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores sunt, & ipsorum corporis per singula membra discretio fit: & masculorum quidem partes omnes valde conspicuæ fiunt fœmellæ vero in hoc tempus, carnes apparent exortus ac processus solum habentes.Similia enim longius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur, propter consuetudinem & amicitiam: quanquam aliâs quum à matre segregatæ fuerint,filiæ citius quàm filij pubescant, & sapiāt, ac senescant,propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Alter quadragenarius est,in quo circa octauū mensem fœtus in vtero ægrotant,de quibus hic totus sermo institutus est. Tertius est,in quo vbi nascantur pueri etiam male afflicti,si effugerint quadraginta dies,apparent magis robusti ac sapientes.Nam & splendores clarius vident, & strepitum audiunt,quod prius non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus,cum iuxta alia,tum iuxta sapientiam ex corpore elucescentem. Peculiarem quidem sapientiam in corpore inesse manifestum est,in prima sanè die. Nam

Dierū parium obseruatio.

Cōformationis tēp⁹ ī utero.

Quî puellæ à pueris differant.

Quid sua, pte natura pueri faciant.

A Nam in somnis, statim vbi nati sunt pueri, ridere & plorare videntur. Vigilantes quoque sua sponte statim rident ac plorant, prius quàm quadraginta dies transeant. Non rident autem, etiam si titillentur ac irritentur, priusquam hoc ipsum tempus transeat. hebetantur enim vires in muccis: quanquam mors etiam per fatum sit sorte designata. vt hoc exemplo omnibus sit, quòd omnia existentia quæ naturam ex iisdem habent, transmutationes per tempora venientia habeant. Declaratur autem in singulis, quum alia nascantur, alia corrumpantur. Porrò anno finiente multi quidẽ morbi fiunt, multæ etiam sanitates, iuxta temporis rationẽ, ad menses, & ad singulos dies. Septenariis autem annorum, cum alia

Mors & cætera cur fiant.

B multa insignia corporibus fiunt, tum dentes pueris excidũt, & alij nascuntur. Quæ enim in corporib. fiunt, ea scribam.

Septimana in corporibus præualẽt.

Principium autem huius septimestris in aliis codicibus sic habebatur.

DE septimestribus autem quidam sic dicit, quod negocium oculis nondum vidi, sed tantum audiui. Quo autem modo mihi fieri posse videatur declarabo. Multæ naturæ mutationes, conuersiones, & excessus in animalibus & arbustis, cæterisque satis, sponteve nascentibus æuo perpetuo, longoque fiunt: nam alicubi iam fœmina & mas multis manibus, oculis auribusque confor-

De mẽbris agnascentibus.

C mati, natique sunt, variisque aliis formis, concreta ora, & ossa alij habentes mirandam naturæ præuaricationem, mutationem, & excessum. cuncta enim temporibus labentibus & discreta, & confusa & peculiaria perficiuntur. Nam secundum priscam generationem, cum omnia animantia condita & creata sunt, sic cõformata fuerunt. Scitoque etiam nunc eodem modo & per eadem secundum leges & rite cuncta conformari nascique posse. Mihi vero (quemadmodum homini circa septimestria definienti datur) hæc stata specie, pro cœli, terræque benignitate, quemadmodum fructus oriri videntur. Quod videre est in Aegypto, vbi omnia perfecta nascuntur, & perficiuntur, multa etiam & per annum totum omnique tempore terræ benignitate, calorisque circumaggeratione, Nilíve inundatione scaturiunt. Simili modo &

Terræ Aegyptiæ fœcũditas.

circa animantia septimestriaque perfecta vitaliaque illic om D
Quid ad similitudinē faciat. nia nascuntur. Quamobrem si quæ cōceptura est, vti sibi successionem pariat, bene habeat, virque ad eam rem demittēdam promptus, præstoque sit, corpus siue corporis alueus creatur & perficitur. Collatio enim & concordia, validaque necessitas & vis cogit, vti perficiatur & adolescat suo satori non dissimile. Nam si maior minórue, & dissimilis forma & figura sit, illi vnde orta est perfecta non haberetur. Quare dicito, statuitóue, medium quid esse in magno negocio, conformationem rysmónue. Si ergo conformatio aliqua ad homines peruentura est, leni & miti modo perueniat necesse est, perque hominum commoda: si minus, quidam præpubescunt & præsenescunt, quemadmodum qui præsane- E
scunt, & si rite & secundum legem fiat. Conformatioque cōtabescit, & ad ossium commoda, fibrarum venarum, neruorum, viscerum, intestinorum, vteri, cæterorumque perfectionem conuertitur. Sed forsitan aliqui petent, cur octimestria, & trimestria non viuant? quoniam fluxi paruulique sunt, quædam enim sic æuum, & ætatem nacta sunt & per similia conformari & discerni consueuerunt, quemadmodum quæ in terra seruntur & plantatur. quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus nascuntur secundum tempus. Tempus autem solis & lunæ circuitu perficitur, & sequitur, nec etiam vndecimestres, nec duodecimestres secundū eandem rationem horum viuent, donec pueruli sunt: nihil enim F
præter sua vestigia & naturam fit, aut adolescit, nec etiam si quid fabulentur. Sed cuiusq; conformatio, forma figuráue, & similitudo, siue rysmos, secundum naturalem legem perficitur, & rite finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert: quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, syncrisésue absumit. Quare nunc periti cum sint, conceptus omnes noscent quæ prius excogitaui.

Cur octimestres & trimestres nō uiuāt.

Temporis autores sol & luna sunt.

Quæ prius cōformētur.

Hippocratis

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE OCTIMESTRI PARTV, Iano Cornario medico physico interprete.

E octimestri partu sic sentio. Impossibile esse vt duas consequẽter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & ꝓpterea octimestres non superstites manere. Cõtingit enim ipsos consequenter affligi, B tum ea quę in vtero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimestris vitalis est. Insuper & decimestres appellatos, in septem quadragenariis dierum magis in lucem edi sentio, & maxime cõtingere vt educentur. Nam perfectissimus est fœtus in primis quadraginta dieb⁹, vbi vero plures accesserint, perit. Coguntur enim multa in pauco tempore assumentes ac perferentes, multum ægrotare, ex quibus mors consequitur. Incipit autem laborare puer ante partum, & interitus periculum subit, quum in vtero vertitur. Producuntur enim omnes sursum habentes caput, pariuntur autem multi in caput, & securius discedunt ac liberantur his qui in pedes pariuntur. C Flexibiles enim corporis partes non impedimento sunt, puero in caput exeunte. Verum quum in pedes prodierit, obturamenta contingunt. Versiones scilicet in vtero, & alia pericula, & vmbilici puerorũ iam sæpe circa colla apparuerunt. Si enim iuxta partem quamcunque vmbilicus fuerit in vtero porrectus, magis hac parte puer vmbilici circũactionem, dum vertitur, faciet, quàm circa ceruicem. Si vero iuxta humerũ, vmbilici circumactionem retrahit. hoc autem vbi fit, etiam matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire, aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principium morbi intus nacti prodiere, & consequenter alij perierunt, alij morbidi superuixerunt. Quicunque vero probe ac tuto prodierint, & in conspicuum exierint, de repente ex necessitate in

Cur octimestria nõ uiuant.

Quãdo partus periclitatur.

Melius in caput exeunt.

Multi de uẽtre morbos trahũt

Qui probe coalescăt.

ventre liberati,& crassiores ac maiores,quàm pro ratione statim existunt,his non ex augmento, sed laxo tumore id contingit,& multi sani ex his pereunt. Si enim tumor non residat citius quàm tertio die,aut paulo serius, morbi ex ipso fiunt. Quare etiam alimenta ac respirationes periculose mutantur.Si quid enim morbidum inducunt per os & per nares inducunt:& pro eo quòd tanta ingerantur edulia quãta sufficiunt,& ea etiam non superentur,multo plura ingeruntur: vt necesse sit & cogantur præ ingestorum copia, & præ ipsa adeò affectione,qua pueri corpus afflictum est, alia quidem per os & nares rursus exire, alia vero per intestinum ac vesicam inferne transire,antea nullo horum ita contingente.Sed & pro flatibus ac spiritibus, & humoribus ita cognatis, cum quibus necesse est in vtero consuetudinem ac beniuolẽtiam habuisse omnibus peregrinis vtitur,crudioribus ac sicciori-bus,& minus mãsuetis, vt necesse sit dolores aboriri multos, plerisque etiam mortes:quandoquidem etiam viris transmutationes locorum ac victus, morbos faciunt. Eadem ratio est & de vestibus.Pro eo enim quòd carne & humoribus induti fuerunt,iisque tepidis ac liquidis & cognatis,tales vestes pueri induunt quales ipsi viri. At vero vmbilicus per quẽ alimẽti ac spiritus ingressus pueris contingunt, solus ex omni corpore vtero adhæret, & per hũc introitus ac ingressus ingrediẽtium particeps fit,reliquę partes cõniuent,& non prius apertæ sunt,quàm vbi in exitu fuerit puer ex ventre. Quum autẽ in exitu fuerit,reliquæ omnes aperiuntur, verum vmbilicus attenuatur,& cõniuet ac resiccatur. Quemadmodũ autem in his quæ ex terra nascuntur,fructus pleni ac maturi secernuntur,ac decidunt,iuxta discriminationem qua parte inhęrent: Sic etiam pueris maturis ac perfectis, vmbilicus quidem conniuet ac clauditur,reliqua vero aperiuntur, vt & ingredientia suscipiant,& exitus habeant secundum naturã.quibus necesse est viuentes vti.Singula enim separantur,iuxta modum quo agmina congregantur repentia:optima autem sunt,quæ maxime soli connutrita sunt. Cæterum decimestres & vndecimestres partus, ex septem quadragenariis eodẽ modo fiũt, velut ex dimidio anno septimestres. Plurimis enim mulieribus necessarium est in ventre concipere,post menstrua purgamenta,vbi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri

Mutatio loci & ciborum quid possit.

Proprietas umbilici.

Decimestres & undecimestres, et septimestres

tempus

A tempus dare mensis, in quo ipsa purgatio continget: & hoc tempus quibus breuissimum fit, tres sunt dies. Plerisque autem multo plures. Sunt autem & alia multa impedimenta etiam in viris, ex quibus conceptus retardatur. Oportet autem vel maxime hoc considerare. Quòd nouilunium quod dies vnus existit, exactissime trigesima mensis pars est. duo autem dies, fermè quindecima mensis pars sunt. Tres vero dies, pars mensis decima sunt, & reliqua iuxta horum rationem. & non est possibile in paucioribus partibus fieri, neque menstruorum solutionem, neque fœtuum conceptionem. Ex his igitur omnibus necessarium est pleràsque mulieres circa plenilunium, & vltra in ventre concipere, vt ducẽti & octo-B ginta dies, sæpe vndecimum mensem apprehendere videantur, tot enim dies septem quadragenarios cõstituunt. Nam quum vltra plenilunium mulier concipit, necesse est eum cõceptum vndecimum mensem attingere ac apprehẽdere, quo ad vltimum circuitum perueniat.

quando pariantur.

Conceptus uarietas.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE SVPERFOETATIONE, Iano Cornario medico physico interprete.

C

QVVM superfœtarit mulier, si primum puerum in medio vteri habuerit, superfœtatio elabitur, à primo ac veteri expulsa. Si vero in altero cornu superfœtationem habuerit, posterius ipsam insuper parit non vitalem, nimirum vitalitate vbi vterus laxatus & humectus fuerit exsoluta. Si vero non statim secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem: & facies intumescit, tibiæque

Quæ superconcipiant.

bixque

biæque ac pedes,& si pereat, cibum auersatur donec exciderit. Superfœtant autem mulieres, quarum stomachus id est vteri os, post primum conceptum non clauditur ita valde, idque apparentibus signis constat, clauditur autem post superfœtationes quæ posterius insuper pariuntur. Si superfœtatio nondum partium discriminationem habeat, sed caro sit, non quidem intumescit, sed putrescit donec ex vtero exeat. Si cui exeat secunda pueri in vtero, priusquam puer foras procedere incipit, ægre parit: & magis adhuc periculose, si caput non præcedat. Si vero alicui vna cum secunda puer foras exierit, & ad stomachum, id est os vteri progressus, rupta secunda emerserit, magis facile parit. Itémq; si puer quidem foras prodit, secunda vero adhærescit, & seipsam retrahit, atque isthic manet. Quum puer non vitalis futurus nascitur, caro ipsius vngues supereminet, vngues vero tum in manibus, tum in pedibus deficiunt. Quum vitali puero nascente manus præminuerit, primum retro retrudenda est, donec retruseris: & si ambæ præminuerint, ambas retrudes, Et si crus præminuerit, etiam hoc repelles. Vbi vero ambo crura in propatulo manserint, neque aliò processerint, fomento vti opus est, à quo humectissimus vterus reddatur. habeat autem odorem ipsum fomentum. Et quum caput in propatulo fuerit, reliquum vero corpus intus erit, etiam sic fomento vteris. Et quum pars corporis in vtero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumescit ac manet, etiam sic fomentum adhibebis. Et si quidem à fomento processerit, satis est: sin minus, os vteri elaterio crasso aqua diluto oblines, quo partum producat. Sed & à potibus ac cibis partus promouendus est, & pudenda ipsa cerato illinenda, si sicciora quàm ex re est, esse tibi videbuntur. Quum pueri capite ex stomacho apparente, reliquũ corpus procedere non vult, puer autem mortuus est, digitos aqua madefactos inter stomachum ac caput immittito, & in orbem circunducito, deinde subditum sub mentum digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quum vero reliquũ corpus extra pudenda fuerit, caput autem intus, in pedes videlicet prodeunte fœtu, postquam digitos in orbem circunduxeris, ambas manus inter stomachum ac caput aqua præmadefactas immittito ac extrahito. Si vero extra stomachũ fuerit, verum intra pudenda, immissis manibus apprehensum ca-

Quæ nõ facile & cõtrapariãt.
Stomach⁹, ulluæ.
Quãdo vngues desũt puero.
Quo pacto partus educatur.
Quo pacto partus educatur,
Quomodo part⁹ mortuus educatur.

A sum capite educito. Si porrò fœtus intus maneat mortuus, & non possit neque sponte, neque per medicamenta iuxta naturam excidere, manu cerato maxime lubrificante vncta, deinde in vterum intrusa, humeros à collo magni digiti conamine deducito. Oportet autem ad huiusmodi etiam vngnem instrumentum in magno digito habere, & distractione facta manus educere, deinde rursus immissa manu, ventrem diffindere, & ex diffisso intestina sensim eximere: deinde his exemptis latera confringere, quo considens corpusculum leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumidum existens. Cæterum si secunda non facile excidat, maxime quidem ad fœtum appendere sinenda est, & puerpera velut super sella ventri exonerando destinata, lasanum græ-
B ci vocant, locanda. Sit autem in altum extructa sella, vel simile quiddam, quo fœtus dependens grauitate sua secundá simul extrahat. Sensim autem hoc faciendum est, non violenter, ne præter naturam diuulsa, inflammationé inducat. Substernere igitur lanas molles quàm maxime recés carminatas fœtui oportet, quo paulatim remittant ac considát, Aut vtres duos copulatos aqua plenos supponere, & supra vtres lanas insternere, & supra has puerum. deinde vtrunque vtrem stilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluéte autem aqua, vtres remittunt ac considunt, considentibus autem vtribus, fœtus vmbilicum attrahit, vmbilicus vero attrahit secundam. Si vero supra lasanum, vel simile quiddam puerpera se-
C dere nequeat, super reclinatam sellam perforatam collocetur. Si vero adeò debilis est, vt omnino sedere non possit, lectum, quàm erectissimum à capitis partibus struemus, vt deorsum declinet ac repat, & sic fœtus grauitas quàm maxime simul secundam trahat. Verum puerperam sub alis, foris ad lectum fascia, aut loro lato ac molli, alligare oportet, vt ne quũ erectus sit lectus, corpus ipsius deorsum feratur. Iuxta eundem autem modum etiam si vmbilicus abruptus sit, aut etiam ante tempus recisus, moderate grauibus ponderibus appensis, secundæ eductionem facere oportet, Optima enim hæc curatio in talibus existit, & minime lædit. Si cui puer in vtero immoriatur, & non egrediatur humido vtero existente, & quum iam non habeat amplius humiditatem, sed siccatus fuerit vterus, primum quidem intumescit puer,

Secunda quî extrahatur.

Quid faciat umbilicus rupt9, uel ante tẽp9 abscisus

puer, deinde colliquescũt ac putrescunt carnes, forasque ef- D
fluunt, postremum autem ossa procedunt: & fluxus aliquan-
Partus immortui signa. do corripit, si non prius moriatur. Quũ puer immortuus fue
rit, tum aliis signis coniectare id licet, tum iubere, vt aliquã-
do in dextro latere iaceat, aliquando in sinistrum transmu-
tet. Trãslabitur enim in vtero puer eo quò mulier se vertit,
velut lapis aut aliud quiddam, si mortuus fuerit, & pectiné
frigidum mulier habet. Si vero viuat, & pecten calidus est, &
venter totus translabitur vna cum reliquo corpore extent⁹,
Cum fluor cruentus partũ praecedit, periculũ est. & in ipso nihil trãslabitur absque reliquo corpore. Si cui
ex partu laboranti fluxus multus sanguinolentus citra dolo-
rem, ante puerum prodeat, periculum est puerum mortuum
exoluendum esse, & non vitalem processurum. Prægnan-
tibus mulieribus plerisque stomachus vteri prope extat an-
te partum. Mulier prægnans si non coitu vtatur, facilius à
partu liberabitur. Quæ gemellos gestat, eadem die parit
velut concepit, habet autem vtrosque pueros in vna secun-
Quae facile pariãt. da. Muliere ægre pariente, si puer in genitalibus locis hæ-
reat, & non facile exeat, sed cum labore ac medici machina-
mentis, tales pueri modicæ vitæ sunt. horum vmbilicum se-
Quando umbilicus non statim secandus est. care non oportet, priusquam mingant, aut sternutent, aut vo
ciferentur, sed sinendi sunt, & mulier proxime apud puerum
permaneat, & si sitierit, aquam mulsam bibat, & si vmbilicus
infletur velut stomachus, & moueatur aut puer sternutet, aut
vocem rumpat, tunc sanè secetur dum puer respirat, si vero
non infletur vmbilicus, neque moueatur tempore acceden-
Signa grauidae. te viuet. Prægnantem mulierem si aliter non cognoscas,
oculi tracti & cauiores fiunt, & candidum oculorum albedi-
Quae partũ mortuũ gestet. nis naturam non habet, sed liuidius existit. Si qua partui
vicina sit, & oculos cauos habeat, & facies intumescat, & ip-
sa tota itemque pedes tument, vt velut à pituita alba appre-
hensa appareat, & habeat aures albas, & summum nasum al-
bum, & labia liuida, ea ipsa mortuos gestat quos pariet, aut
viuos praue, & nõ vitales, & exangues, vtpote morbosos, aut
prius peperit non vitales. Huic sanguis in aquositatem con-
uersus est. Oportet igitur tali post partum odorata in vuluã
apponere, & comedere ipsam ac bibere odorata. & primum
in facie nasus summus insignis euadit, ac colorem recipit. Si
Quũ grauidae ter- qua prægnans terram edere concupiscat, aut carbones, eaq;
edit, in

A edit,in capite pueri vbi natus fuerit, signum à talibus apparet. Mulierem id nosse expedit, vtra mãma ipsi maior est, illic enim fœtus existit. Similiter autem & oculum considerabit. Maior enim & splendidior omnino erit intra palpebram, etiam eius partis cuius mamma maior existit. Si cui ab appositis in vuluam non valde fortibus, dolores in articulos perueniant, & stridor dentium corripiat, & membris tẽdatur, ac oscitat, hanc magis concepisse spes est, quàm eã quę nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturam crassa est, ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc tẽpore. Quæ vero ex natura talis est, horum gratia concipit, si non aliud quiddam ipsam impediat. Mulieribus plerisque quum mẽ
B ses apparituri sunt, stomachus vteri in seipsum contrahitur, magis quàm alias. Mulier quæ facile concipiebat, si prægnans esse desiit, bis per annum à manibus ac cruribus venã secari sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quum vero prægnans est desinunt, conceptu autẽ ab vtero exoluto rursus insunt, odorata & bibere, & ad vteri os apponere conducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, vbi purgata esse videbitur, & os vteri recte habuerit, lauetur, & caput confricetur, nullo autem vnguine illinatur. deinde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circundatum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita vt primum linteum ipsum capiti imponatur, postea quiescat galbano ad vteri sto
C machum apposito, quod coctum ac mollitum sit ad ignem, & non ad solem. Deinde mane deposito reticulo cum linteo, verticem suum alicui olfaciendum exhibeat, & si quidem oluerit, probe purgata est, sin minus, male. Hæc autem ieiuna faciat, & si non fœcunda fuerit, nunquam olebit, neque purgata, neque aliâs, & si prægnanti idem medicamentum apponatur, neque sic probe olebit. Quæ vero prægnans futura est frequenter, & facile concipit, ac sana existit, etiam si non apposueris neque purgaueris, vertex ipsius olebit, aliud vero nihil. Vbi autem omnia probe videbuntur, & ad virum accedere oportuerit, mulier ipsa ieiuna sit: Vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et si cognouerit mulier genituram se concepisse eo tempore virum non accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir se

emisisse

rã uel carbones edunt, quid eueniat.

Qua parte fit partus.

Crassæ præter naturam cur non concipiant.

Conceptus quî paretur.

emisisse dixerit, ipsa vero præ siccitate ignorauerit. Si vero vterus rursus in pudenda genituram reddat, ipsaque humecta fiant, rursus cum viro coeat, donec concipiat. Mulier quæ concipit quidem, perdit autem fœtus bimestres, exacte in eodem tempore, & neque prius, neque posterius, atq; hoc iterum atque iterum perpessa fuerit, immo si etiã trimestres aut quadrimestres, siue vetustiores perdiderit, iuxta eundem modum, Talibus vteri puero augescente, & bimestre aut trimestre, aut quantũcunque tempus transgrediente, si quando etiam aliâs augescit, in maiorem amplitudinem non porriguntur, ita vt non amplius sufficiant capiẽdo fœtui, sed propterea perditur eodem tempore. Huic cucumerarium medicamentum in vterum dare oportet, ipsumque distendere ac inflare pharmacis appositītiis hisce. Cucumeris syluestris medulla contundatur ac cribretur, deinde modicum de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: fit autem velut dixi, mel coctum. hoc circum specillum oblinatur, crassitudine formata quantam vteri stomachus suscipere potest: apponatur autẽ ad os vteri, & impellatur quo in internam vteri partem penetret. Quum vero colliquuerit medicamentum, specillum extrahatur. Sed & elaterium hoc modo præparatum apponere potes, Similiterque colocynthidẽ syluestrem. Per hoc autẽ tempus edat allia quàm plurima, & silphij caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc appositītium pharmacum per tertiam diem apponatur, donec, probe habere visa fuerit, copia quantam vterus admittit. Interiectis diebus, mollientibus vtendum est: postquam autem ex mollientibus præparatum fuerit os vteri, post mensium apparitionem vbi sicca fuerit, cum viro commisceatur. Si cui vterus suppuratus fiat, aut post partũ, aut ex abortu, aut quomodocunque aliâs, & non in vase alio ac tunica, velut in tuberculo solet, pus fuerit: huic conducit specillum vnctoriũ in vteri os demittere. Minus enĩ opus fuerit vstura, si ad specillum processerit. deinde erucas à tithymalide colliges: habent autem velut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne pabulum internum ex ipsis elabatur. deinde siccabis ipsas in sole, ac teres. Vermes quoque stercorarios similiter in sole siccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolorum Aeginæorum, vermium vero duplum miscebis, modico aniso

Cur quædã partus bimestres, uel maiores perdant. D

Medela. E

F

Purulẽtæ uuluæ caussa & medela.

Erucæ tithymalidis.

Scarabæi.

A anifo addito,aut aliquo eius generis. Nam mali odoris medicamentum euadit.Hæc autem leuia facta ac contrita vino albo odorato diluito,Et poftquam biberit, grauitas accedit, & torpor in ventrem irruit.Si itaque accedit,aquam mulfam modicam infuper bibat. Si qua liberis carens, imprægnatione ac puerorum generatione indigeat,atque ea iam prægnans fuit ac peperit,& hoc ipfi contingat, aut quum ftomachus vteri ficcus,aut fumma parte affectus,aut conclufus fuerit,aut non recte habuerit, fed ad coxendicem alterum diftortus,aut ad rectum inteftinum occultatus, aut in feipfum contractus fuerit, aut labium ftomachi fibiipfi vtcunque incubuerit,aut ftomachus vteri afper & callofus fuerit: durus autem fit,& à conclufione,& à callofitate:his menfes non ap B parent, aut pauciores q̃ oportet, & per longius tempus apparent.Sunt autem in quibus etiam menfes iuxta corporis fanitatem,& vterorum exitum reperiuntur, immo confueto & iufto modo, & ftomacho vteri præ caliditate ac humiditate menfium non valde læfo. Verum genituram nõ fufcipit propter hanc læfionem, quæ impedit fufceptionem, ftomacho non recte habente. Huic per totum corpus fomentum adhibere oportet, & pharmacũ bibendũ dare, ac corpore primũ purgatam ac mundã reddere,fiue fuperne & inferne opus habuerit,fiue fuperne folum. Et fi quidẽ fuperne purgans medicamentum dederis, fomentũ ante purgationem non præmittes.Verum fomentum adhibebis inferne purgaturus. Si C vero fuperne purgante medicamento non egere videbitur, præmiffo fomento,inferne purgans bibendum dato. Quũ autem probe purgatum effe corpus videbitur, poftea vtero fomentum adhibeto, frequentes infeffus ipfis adornans, fi ita conferre videbitur. Immittes autem in fomentum, cupreffi ramẽta,& lauri folia cõtufa, lauabifq; multa & calida aqua. Vbi vero recens lota fuerit,& fomentũ admiferit,vteri os dilatabis fpecillo ftanneo,corrigefq; vbi opus fuerit: potes & plumbeo vti,initio per paruum facto,deinde craffiore adhibito fi fufcipere poteft,donec recte habere videbitur.Intinges autem fpecilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam liquido reddito,fi conferre videbitur. Specilla ipfa retro caua facienda funt,deinde circũ ligna longiora adaptãda,ficq; ipfis vtendũ.Cæterũ hoc tẽpore bibat, in vino albo odorato

dulci &

Conceptus reparatio.

Quæ cõceptũ impediant.

Medela.

Specillum quale in his uelit effe, uideto.

dulci & q̃ suauissimo decoctam tædam q̃ pinguissimam, in D tenuia segmenta concisam,& apij semen contusum,& cumini Aethiopici semen, & thus q̃ optimum.ex hoc bibat ieiuna copia quanta moderata esse videbitur,tot diebus quot satis habere videbitur. Et edat catulos coctos, & polypum in vino dulci coctum,iusculumque ipsum bibat,& brassicam coctam,Vinum autem album insuper bibat,& ne sitiat,& calida bis per diem lauet.A cibis autem hoc tempore abstineat, ab eo vero tempore si quidem processerit per stomachum,& quid purgationis foris apparuerit,adhuc de potione bibendum est vnum atque alterum diem, & à specillorum vsu desistendum,ac conandum vt vteri appositítiis medicamentis purgentur.Cuicunque autem stomacho recto, ac magno & E sano existente, ac probe habente, & in loco vbi conuenit & oportet sito,menses non apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus,& non sani,morbum ipsum inuestigabis quemcunque tandem vteri habent, & si corpus quoque aliquid conferat, causam perscrutaberis ob quam non concipit: & hæc sic habeant, & curationem facies si medelam suscipere volet,initio à fortibus facto, prout opportunũ visum fuerit,ita vt desinas in molliorum vsu, donec vterus visus tibi fuerit probe esse purgatus, & stomachus recto statu esse constitutus,& rite situs. Si vero à potu ac medicamento menses non processerint, etiam si moderato tempore id biberit,nequaquam à potu cessandum est: vbi vero probe habuerit,specillorum vsu os stomachi molliẽdum est, & faciẽ- F dum vt hiet,ac viam præbeat appositítio medicamento,idq; pharmacis suffitui aptis ac mollientibus perficies. Quum autem satis suffitum ac mollitum esse videbitur, apposito medicamento subdititio vteri purgationem facies, donec rite habere videbitur,à mollibus ad fortiora progressu facto, ita vt rursus in mollibus ac odoratis desinas. Nam pleraque ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant ac corrodũt. Deinde vero tum stomachum ad rectum statum ac sanitatẽ redigito,quo aptus sit ad suscipiendam genituram,tum vterum siccũ reddito,& flatum immittito. Si mulier præ pinguitudine vterum ad concipiendum læsum habere videatur, attenuatio q̃ maxime, & gracilitas inducatur, supra reliquã curam.Tempus porro vernum aptissimum est ad concipiendum. Vir

Stomachus locellorum.

Cum pinguedo cõceptũ impedit,quid agendum sit.

A dum. Vir autem non sit ebrius, neque vinum albũ bibat, sed quod fortissimum est ac meracissimum, itemq; edulia fortissima, & calida non lauet: robustus autem sit, & sanus, & à cibis abstineat ad rem non conferentibus. Et vbi marem generare voluerit, mensibus desinentibus aut defectis misceatur, & quàm penitissime intrudat, donec desæuiat. Vbi vero fœmellam generare volet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit: sed si marem generare expetat, sinister testis obligandus erit. Stomachus vteri à suffimẽtis quidem, vbi conclusus fuerit, hians redditur, ab emolliẽtibus vero mollescit. Suffire autem oportet, loti corticem, lauri semen siue baccas, & folia eiusdem viridia contusa, thus, B myrrham, artemisiæ semen aut folia: item anisum & adipem aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrti folia viridia contusa, fibri testem, asini masculi stercus, allia, styracem, adipem suillum. sed & si distortum os vteri fuerit, his suffiendum est. Sic quidẽ igitur hians redditur ac conuertitur. Mollire autem per hæc vteri os oportet, sandaracham videlicet, adipem caprinum, fici succum, silphij succum, cyclamini succum, Thapsiam, succum tithymalli, cardamomi semen, herbam quæ peplos appellatur, fibri testem, lini semen, nitrum, ari radicem, staphidem syluestrem, calaminthæ folia viridia, herbæ lanariæ siue struthij semen, scillæ internam partem.

Quo modo mas fœmináue generandus.

Simile quid præcipit Columella in ouibus.

Quæ leniant, aspe rent, claudant aperiántque uuluam, locellósue.

Medicamina purgantia locellos.

C

Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis purgatio fiat.

THapsiæ radicem, medullam bouis, adipem anserinum, rosaceum, hæc trita ac feruefacta per quatriduum apponat, & bibat porri succum, ac vinũ dulce album. Item resinam, & oleum tepidum, cuminum, nitrum, mel, sordida lana excipiat, & per quatriduũ vtatur, bibatque apij semen, & thuris nucleos quinque, & cuminum Aethiopicum in vino albo meraco dulci, lauetque bis per diem. Item myrrham, thus, fel bouis, resinam terebinthinam, aut netopon siue metopium vnguentum, horum singulorum æqualem mensuram misceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat autem linteum in vnguento albo Aegyptio odorato, & filo obligatum, à balneo subdet. &

Diuersa locellorum purgamẽta.

polypum plagis mollitum edat, & apij ac asparagi semen ac 1 vinum album bibat, ter in die ieiuna existens. Aut myrrham, casiam, thus, cinamomum, netopum, singulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat.

Aut cucurbitæ syluestris interiora, cuminum tostum, anethi semen, cupressi radicem, trita ac melle cocto subacta in glandes cogito, easque subdendas exhibeto, & bibat Pęonię radicem, apij semen, ac silphij succum, cum vino. Sed & Bulbium ipsum subditum purgat. Item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato subdat.

Medicamenta subdititia ad vterum purgandum conuenientissima.

ACcipe æris florem ac nitri tertiam partem, melleq; cocto subacta in glandulas iustæ magnitudinis ac crassitudinis redige, atque sic ad vteri osculum appone. si vero fortius facere velis, elaterium ammisce, ad florem solum, & hoc modo coactas glandulas subdẽdas præbe. Potes & ramulorum fici corticem derasum ac tenuiter tritum ammiscere, quum os vteri siccius esse videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, vna elaterij acceptis, dilue, & cyclaminũ tritum prout opportunum videbitur ammisce, & in lana simul coacta subde.

Glandulæ album fluxum purgantes.

ARtemisiam herbam, nitrum, cyclaminum semiaridum, cuminum, subde. Alia. Artemisiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partẽ, ammixto vino odorato, in lana alba obuolue, eamque vino tinctam apponendam præbe. Vbi vero hiauerit vterus, nitrum, cucumeris syluestris medullam, cyclaminum semiaridum, in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

STaphidem syluestrem viridem tritam, artemisiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, & in vmbra siccata in glandulas coge, ac subdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumẽ Aegyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe, aut in caricam inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminum tritam vino albo odorato ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendam

A dendam præbe. Aliud. Cyclaminum semiaridum, nitrũ, cantharidas, adipem, sandarachen, subde.

De virgine.

SI virgini menses maturi non prodeant, multum & febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & vomit, & furit, & rursus resipiscit: vterus mouetur, & quum ad viscera vertitur, vomit⁹, ac febris, & delirium accedit. vbi vero sedatur vterus, & hæc quiescunt, esurit, ac sitit, & febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet, Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & suffitum facere in ipsa pudẽda quàm penitissime, ita vt super amphorę collo desideat, & fumum admittat. Fiat autem suffitus ex myrrha magnitu-
B dine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea fresa. hæc simul suffire debet, & in ignem immittere maxime dum ieiuna est, & multa calida lauare.

Medicamentum subdititium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutũ subdat. Aliud. Artemisiam tritam, & vino albo subactam, apponendam præbe.

Puerperæ recens enixæ.

ROsaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponẽda præbe. Vbi autem vterus ipsi prociderit, acida & acerba offerenda sunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ testam tusam, & vino imbutam, cum le-
C porinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si vero post partum vterus doleat, ptissanam, & porrum, ac adipem caprinum coquat, indeque modicum sorbeat. Subdititium medicamentum. Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones subde.

Cũ uterus procidit.

Subdititium purgans & molliens.

NEtopum, rosaceum vnguentum, adipem anserinũ, linteis tenuibus excipe. Si menses multi prodeunt, Pæoniæ grana nigra bis septem numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si vero vteri frequenter prolabantur, vteros aqua tepida madefacies, ipsam vero mulierem supinam reclinabis, miscebisq; mali corium, gallam, & rhoem rubram, hisque in vino albo

Fabius Caluus legit, Si mẽses multi non prodeunt.

tritis vteros illines,ac immittes. Postea lauri folia in vino au- D
stero bibenda dabis. Quum autem mulier prægnans menses
profluos habet,stercus asini siccum,& rubricam, ac sepiæ te-
stam,trita simulque linteo illigata apponat, si vero secunda
non purgetur,elaterij oboli Attici pondus in vini albi Cya-
thi mensura tritum bibendum præbe,& purgabitur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE EXECTIONE *fœtus, Iano Cornario medico physico interprete.* E

Partus frustulatim extractio.

E his qui non iuxta naturalem modum pariuntur, sed excinduntur, hoc modo se res habet. Primũ quidem Sindone supra mulierem iniecta, eam supra mammas circundato,& caput obuelato, ne videns quod facturus es timeat ac exhorrescat. Si itaque fœt⁹ oblique prolapsus manum protensam habuerit,manu apprehensa foras producere quàm maxime conare,& brachium ipsum excoriato,atque vbi os brachij denudaueris, squatinæ pellem circũ duos F man⁹ digitos obligato,ne caro lubricitate sua elabatur. Deinde vero carnem circa humerum rescinde, ipsumque iuxta iuncturam exime,post ea caput iuxta naturam protrusum foras producere tenta.fœtum vero ipsum intro protrudito, ferramento per latus & costas,siue clauiculam adacto, quo flatum emittat fœtus,& considat ac contrahatur, atque ipsi facilior exitus pateat. Cæterum caput si fieri potest iuxta naturam extrahe,sin minus,confringe: atque sic fœtũ vnà subextrahe. Postea calida large perfusam, & oleo illitam decũbere iubeto,pedum situ alternatim variato. Bibat autem vinum dulce,album,meracius temperatum.Sed & resina melle trita ac vino ammixta,in potu præbeatur.De cætero vero curanda est,velut dixi,iuxta ea quæ relata sunt. Quum vero

parienti

A parienti mulieri fœtus oblique prolapsus fuerit: id quod cótingit dum vertitur puer, & vmbilicus circum collum obuoluitur, & exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus vt plurimum foras prominet, quod ipsum mortui fœtus signum est. Quibus autem manus non exerta est, vt plurimum viuunt fœtus, periculum autem etiam hoc modo est. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt, & necesse est cognoscere ex eo partum siccum, & cum dolore laboriosum esse. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo facilius liberantur. Concutere porrò oportet hoc modo. Sindone substrata mulieré reclinabis, & aliam superiniicies, quo pudendum ipsius sit obuelatum, obuoluesque sindonem circum vtrũque crus & circum vtranque manum. Mulieres autem duæ vtrunque crus apprehendant, & aliæ duæ vtranque manum, deinde concutiant valide ipsam tenentes non minus quàm decies. Postea in lectum reclinetur mulier in caput, ita vt crura sursum vergant, & mulieres omnes ipsum pedibus corripiant, manibus dimissis, sæpeque concutiant, ac reiectionem in humeros faciant in lecto, quo fœtus in spaciosiorem locum retrusus vertatur, & naturaliter prodire possit. Et si dictamnum creticum habueris, ipsum bibendum dabis: sin minus, fibri testem in vinum chium derades. Si vero vteri foras prodierint, siue ex dolore, siue ex partu, si quidem iuuenculę fuerint, aggressionem facito: sin min⁹, sinito. Aggressio autem hoc modo fiat.

Partus directio.

B

C Pelliculam vteri iuxta naturalem modum & oblique incisam, linteo confricato donec inflammetur, & illinito phocæ oleo siue adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles spongias vino respersas apponito, & ex humeris ipsas alligato. Mulier vero decumbat cruribus quàm maxime sursum versus porrectis. Moderatis autem eduliis vescatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE,

Iano Cornario medico physico interprete.

Carnosi, minus lactis hauriunt.

Veri natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces vero & multum lactis trahẽtes, non pro ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes si multum mingant, minime anniculi fiunt. Quibus aluus multum profluit, & bene cõcoquunt, hi saniores sunt. Quibus modice profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Quibus multum lactosum reuomitur, his aluus supprimitur. Quibus in dentitione alu⁹ amplius subducit, minus conuelluntur, q̃ quibus parum. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum conuelluntur. Quicunque dentientes habitiores manẽt, & altiore somno vtuntur, periculum est ne conuulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, melius liberantur. Non omnes in dentitione conuulsi moriuntur, sed multi etiam seruantur. Qui cum tussicula dẽtiunt, tardi⁹ dentes producunt, in perpunctione autẽ magis gracilescũt.

Dentitionis uarietas.

Quicunque in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionem facilius ferunt. Qui plus mingunt q̃ egerunt, pro ratione habitiores sunt. Qui nõ pro ratione mingunt, verũ aluus frequenter cruda à pueris egessit, morbosi sunt. Qui bene dormiũt, & habitiores sunt, multũ alimentum adsumũt, idq; adiacet, nõ sufficienter distributum.

Qui dũ sugunt interim cibũ adsumũt, facilius ablactationẽ ferunt. Qui sæpe cruenta ac cruda per aluum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Vlcera in tonsillis citra febrẽ facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, vuã maiorẽ habere solẽt. Quib⁹ cito in tõsillis

Tonsillarũ ulcera.

vlcera

A vlcera serpentia considunt, febribus ac tussi permanentibus, periculum est rursus generanda esse vlcera recurrẽtia. Vlcera tonsillarum in infantibus periculosa. Pueris memorabilis magnitudinis, si vlcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signum est. Quum vero maiores prioribus, deglutire in tonsillarum vlceribus non possunt, his multam bilem reuomi, aut per aluũ prodire, periculosum est. In vlcerib⁹ tõsillarum si quid araneosum inest, nõ bonum. In tonsillarum vlcerib⁹ post prima tempora, pituitam per os effluere, si prius non fuit, cõmodum est, & tamen reducenda est. Si vero incipiat, & omnino remittat, gaudendum est. Si autem non sic effluat, vereri oportet. Qui tonsillas destillatione vexatas habent, his aluus amplius subducta, siccas tusses soluit. Verum pueris si quid concocti superne prodierit, amplius soluit. Vlcera multo tempore in tonsillis citra augmentum manentia, ante quintum aut sextum diem periculosa non sunt. Sugentes qui multum lactis adsumunt, vtplurimum somniculosi sunt. Sugentes qui non probe aluntur, macilenti fiunt, & ęgre vires recolligunt. Vlcera in tõsillis æstate facta, peiora sunt quàm aliis temporibus, citius enim proserpunt. Vlcera in tonsillis circa vuam proserpentia, in his qui seruantur vocem alterant. Vlcera proserpentia circa fauces, grauiora & magis acuta, vt plurimum spirandi difficultatem inducunt.

C

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CORPORVM

resectione, Iano Cornario medico physico interprete.

Arteria.

Rteria exvtraq; fauciū parte exortum faciens, in summitatē pulmonis desinit, circulis cōposita consimilibus rotundis, in superficie se mutuo cōtingentibus. Ipse autem pulmo testitudinem coadimplet, in sinistram cōuersus, quinque apices habēs, quos lobos & summitates vocant, cinereo colore præditus, notis cauernosis compunctus, naturaque antrosus existens. Ad medium vero ipsius cor situm est, rotondius ac oblongius quàm in omnibus animalibus. A corde vero ad hepar multa chartilaginosa arteria procedit, & cum ipsa vena magna appellata, per quam totum corpus nutritur. Hepar autem similitudinem quidem cum omnibus aliis habet, verum sanguinolentius quàm alia existit, apices habens duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas. Ab hoc vero obliqua vena inferne ad rhenes tendit. Rhenes autem consimiles colore, malorum speciem præ se ferunt. Ab his canales obliqui ac ferme triangulares in summum vesicæ apicem tendunt. Vesica autem tota neruosa est, magnaque ac late se extendens capacitas intra eam à natura disposita est. Et has sex partes intus per medium corpus natura disposuit. Gula autem à lingua principium faciens, in ventrem desinit, quam sanè Græci etiam œsophagum, & stomachum, id est os ventris, significanter appellant. Cæterū à spina retro hepar, septum trāsuersum productum est. Ex latere vero notho, sinistro videlicet, lien initio sumpto extentus est ad humani vestigij similitudinem. Venter autem hepati adiacens iuxta sinistram partem, totus quidem est neruosus. A ventre vero extat intestinum ventri consimile, longum cubitorum non minus duodecim, pampino formiter in finibus inuolutum, quod aliqui colum vocant, per quod alimenti delatio contingit. A colo autem situm est rectum ac princeps intestinum postremum, carnem copiosam habens, & in summum anum desinens. Reliqua porrò natura ipsa ordinauit ac disposuit.

Pulmo. *Cor.* *Magna uena.* *Hepar.* *Rhenes.* *Vesica.* *Gula.* *Stomach⁹* *Septum.* *Lien.* *Venter.* *Colon.*

Hippo-

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CORDE, IANO *Cornario medico physico interprete.*

Or figura velut pyramis est, colore autem abundè puniceum,& tunicam leuem circũdatam habet,& est in ipsa humor modicus velut vrina, vt putare possis in vesica cor diuersari. Facta est autem ea gratia, vt sanum in custodia florescat. Habet autem humiditatem tãtam quanta satis est ęstuanti in medelam. Cæterum hunc humorem cor emingit, bibendo ipsum assumens ac consumens, pulmonis nimirum potum lambens. Etenim homo multo maximã partem in ventrem bibit, Gula enim siue stomachus velut infundibulum, potus copiam & quæcunque volumus excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, minus vero & quantũ latere possit per rimam illapsum, Operculum enim exactum epiglossis, lingula siue minor lingua appellata, ne permiserit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem huius rei, hoc est: Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatam, sitienti valde bibendam dederit, maxime sui, hoc enim pecus non est curiosum, neque mundiciei deditum. Deinde dum adhuc bibit ipsius guttur resecet, hoc colore ipsum tinctum reperiet: sed non est cuiusuis hæc chirurgiæ aggressio. Nequaquam igitur fides nostra suspecta esse debet de potu, quòd homini in guttur vergat. Sed quomodo aqua aceruatim irruens, turbationem ac tussim multam exhibet? propterea inquam, quòd contra respirationem fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanquam iuxta parietem delabens, aeris elationi nõ instat, sed leuem ac lubricam quandam viam humectatio ipsi præbet. Hunc itaque humorem cor de pulmone vnà cum aere abducit. Aerem quidem igitur vbi in medelam cessit, necessario oportet retrò per eandem

Margin letters and notes: B; C; Cor quale. Cordis tunicula. Paulo cor humectat. Stomachi effigies. Epiglossis. βεβαίωσις ab exemplo.

eandem viam qua adduxit reiicere. Verũ humorem partim iu culeum ac vaginam suam expuit, partim rursus vnà cum aere foras propellit. Quapropter etiam palatum eleuat, quũ spiritus recurrit. Merito autem recurrit. Non enim humanæ naturæ alimenta hæc sunt. Quomodo enim hominis alimẽtum sint ventus & aqua cruda? sed sunt magis cognatæ affectionis castigatio & medela. Porrò vt ad institutũ sermonem reuertamur. Cor musculus est valde fortis non neruo, sed densitate ac constrictione carnis, & duos ventriculos habet discretos in vno amiculo, ab vtraque parte vnum. Nihil autem inter se similes sunt. Alter enim in dextris ad osculum situs est, contingens alteram venam. Alter in sinistris. Totum enim cor in his sedem suam firmauit. Sed ille etiam omnino amplioris ventris, & magis inanis quàm alter est, neque extremitatem cordis attingit, sed caudam eius ambit, solidus item est, veluti extrinsecus assutus. Alter autem subter sinistram mammam maxime in directum situs est, vbi etiam saltus ipsius significationem sui præbet. Amiculum autem habet crassum itemque foueam. Foueæ enim speciem præ se fert similem mortario. Sed enim hic etiam pulmonem subit cum mansuetudine, & circuniectu ipsius, caloris intemperantiam castigat. Etenim pulmo natura frigidus est, sed & inspiratione perfrigeratur. Ambo autem dẽsi ac asperi sunt interna sui parte, & velut subcorrosi, magisque sinister quàm dexter. Nam insitus à natura ignis non est in dextro. Quare mirum est sinistrum asperiorem fieri, vbi intemperatum aerem inspirauerit. Quapropter etiam roboris caloris custodiendi gratia crassius intus constrictus est. Oscula autem ipsis non sunt aperta, nisi si quis cordis auriculas præsecet, aut caput cordis præcidat. Si autem quis præsecet, apparebunt duplicia oscula in duobus ventriculis. Crassa enim vena ex altero excurrens visum decipit, si fuerit resecta. Hi fontes sunt humanæ naturæ, & hic flumina sunt quibus totum corpus irrigatur: atque hi etiam vitam homini cõferunt, & vbi resiccati fuerint, homo moritur. At vero prope exortum venarum, corpuscula circum ventriculos consurgunt, mollia, cauernosa, quæ auriculæ appellantur. Non sunt autem foramina aurium, non enim clamorem exaudiunt. Verum sunt organa quibus natura aerem rapit. Et sanè

Cor quid.
Cordis uẽtriculi, siue sinus.
Pulmo cordis calorẽ moderatur.
Cordis sinus quales
στόματα.
Fons uitæ hominis.
Cordis auriculæ.

A sanè videtur mihi boni ac præstantis artificis opificium esse. Quum enim considerasset figuram solidam futuram ipsius visceris, propter sanguinis ex venis effusi collectionem ac concretionem, deinde attractorium ipsum esse totum vidisset, folles ipsi apposuit, quemadmodum fabri ferrarij fornacibus solent, quo per ipsos spiritum apprehenderet. Signum autem sermonis hoc est. Etenim cor videas ex toto ventilari, aures vero priuatim tum inflari, tum considere ac contrahi. Et propter hoc etiam dico, quod venæ quidem operantur respirationem in sinistrum ventriculum, arteria autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementum capit. Oportebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Est enim calor non in dextris: quare propter hanc affectionem, non acceperunt amplum organum, vt ne in totum ab ingrediente aere superarentur. Restāt dicendæ cordis pelliculæ latentes, opus dignissimum cognitione. Sunt enim & aliæ quędā in ventriculis pelliculæ, velut araneorum telæ extentæ, quæ vndiquaque oscula cingunt, & strias ac segmēta in solidū cor inserūt. Hæ mihi nerui ipsius visceris & vasorū principia aortis esse vidētur, est autem ipsarum par vnum. Cæterum osculis singulis tres pelliculæ subornatæ sunt, rotundæ in summo, velut circulus semisectus. Et qui rei intelligentes sunt admirantur, quomodo oscula & aortarum fines claudunt. Et si quis veteris, eximendi cor mortui, moris gnarus, aliam auferat, aliam reclinet, neque aqua, neque flatus immissus in cor penetrarit, atque hæ magis in sinistri ventriculi osculis exactius, & merito sanè subornatæ sunt. Mens enim hominis in sinistro ventriculo insita est, & reliquæ animæ imperat.

Creatoris optimi summum opificiū cor.

Venæ sinum sinistrū psflāt.

Arteria magna dextrū.

Cordis reliqua.

Vena aorta.

Cor nihil afficitur.

Mentis situs.

B

C

Nutritur autem neque cibis neque potibus à ventre, sed pura & illustri substantia ex sanguinis discretione nata. Adsumit autem alimentum ex proxima sanguinis cisterna, radios suos eò immittens, & depascens, velut ex ventre intestinorum alimentum non naturale existat. Quo vero nō in mora sit, qui in arteria est in fluctuatione constitutus cibus, viam in ipsam occludit. Magna enim arteria ventrem depascitur ac intestina, plenaque est alimento non principali. Quod autem non nutritur sanguine apparente, & quē videmus, arteria ipsa magna, ex hoc manifestum existit.

Arteria magna uētrem depascitur.

Mactato

Mactato enim animali,& sinistro vẽtriculo dissecto,tota desolata apparet,modico seroso humore excepto, flauáque bile,ac pelliculis, de quibus iam mihi dictum est. Arteria autẽ altera sanguine non est destituta neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit,mea sanè sententia, vt pelliculæ producerentur.Id vero quod ex dextro fertur ventriculo etiam ipsum quidem commissura pelliculárum clauditur,verũ non valde salit præ imbecillitate.Sed aperitur quidem in pulmonis vasa, sanguinem exhibens ipsis in alimentum,clauditur autem in cor,non tamen confestim,quo ingrediatur quidem aer,nõ autem multus. Debilis enim est hic calor,frigiditatis facultate superatus.Sanguis enim non est natura calidus,neque enim alia aliqua aqua, sed calescit, Multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde sanè talia dicta sint.

Arteria parua. D

Sãguis calibus naturaliter nõ est. E

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE GLANDVLIS,

Iano Cornario medico physico interprete.

DE Glandularum tota natura sic habet.Natura ipsis est spõgiosa, Sunt enim raræ & pingues,& neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori,Sed friabiles sunt,& venas multas habent. Si vero disseces, sanguis largus erumpit,specie albus & velut pituita.Tangenti autem velut lanę apparent. Et si multa vi ipsas digitis cõpresseris, glandula humorem oleosum remittit qui & ipse cõteritur vt plurimum,ac disperit. Aegrotant autem non valde,sed vnà cum reliquo corpore.Quum vero proprio morbo ægrotant:

Glandulæ quales. F

Sãguis albus de glãdulis manat.

A ægrotant: nam parũ etiã cum reliquo corpore ægrotãt: morbi tubercula fiunt, & strumę resultãt, & febris corpꝰ occupat. Perpetiuntur autem hæc, vbi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas influente. Influit autem ex reliquo corpore per venas, quæ per ipsas extentæ sunt multæ & cauæ, vt humor quemcunque tandem traxerint, facile in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio, glandulæ reliquum corpus in se distendunt, atque sic febris incenditur, & eleuantur ac inflammantur glandulæ. Cæterum glandulæ in corpore sunt plures siue maiores, in cauis ipsius partibus, quàm in articulis, & quæcunque in aliis humectis ac sanguinolentis locis consistunt: atque illæ quidem, vt quod superne B in cauas partes influit, suscipientes in se trahant, hæ vero vt rursus nascentem præ laboribus humiditatem in articulis, si quam articuli remittant, eius multitudinem susceptent: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis, non statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim & consumitur tum multa, tum modica, in ipsas glandulas, atque sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentum hoc est ipsis coalescens. Quare vbi cœnosæ partes sunt & humectę, ibi etiam glandulæ. Cuius signum est. Quod vbi est glandula, ibi etiam pili. Natura enim facit glãdulas & pilos, vtraque eadem vtilitate participantes. illas quidem vt quod influit, velut antea dictum est, suscipiant. Pili vero ex glandulis opportunita- C tem habentes nascuntur & augescunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferuescit. Vbi autem corpus siccum est, neque glandula, neque pillus inest. At vero teneræ & exercitiis deditæ & humectæ partes, glandulosæ sunt ac pilosæ. Glandulæ porrò sunt ab vtraque aurium parte iuxta iugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis vtrinque & glandulæ & pili sunt. Inguina & pubes similiter vt alæ, & glãdulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes sunt, & ad humoris redundãtiam expositæ. Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maxime mouentur. Reliquæ vero glandulas tantum habent, velut intestina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem non habent. Nam & in cœnosis ac humectis terræ locis, semen non nascitur, neq; supra terram ascendere conatur,

φύματα.

Qua parte sint glandulæ.

Sata ubi non nascitur.

natur,sed per redundantiam putrescit ac suffocatur. Violat D
enim semen,violat aũt & in intestinis copia ac multitudo humoris,& pilos enasci non sinit. Glandulæ autem in intestinis maiores sunt,quàm alibi in corpore, & pascuntur humectationem nimiam ex intestinis exprimentes. Intestina vero ex vasis in omentum suscipiunt ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas distribuit. Habent præterea etiam rhenes glãdulas, Nam & hi multa humiditate exsatiantur. Maiores vero etiam hac parte quàm aliæ glandulæ existunt. Influens enim humor in rhenes nõ imbibitur,sed perfluit infra in vesicam. Quare quicquid eius lucrifaciunt de canalibus,hoc ad se trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ sunt paruæ valde, Verum non volo hunc sermonem longius E
euagari permittere, Nam earum quæ alicuius momenti sunt gratia,hoc scriptum institutum est. Nunc itaq; sermone progressum faciam, & dicam de tota natura glandularum colli.

Viscerum glandulæ magnæ sunt.

Renum glandæ.

Collum ab vtraque sui parte hinc & hinc glandulas habet, & vocantur hæ glandulæ tonsillæ, in hunc vsum atque vtilitatem. Caput supra situm est, sursum cauum ac rotundum existens,& humiditatem ex reliquo corpore complectens,& corpus simul vapores omnis generis sursum in caput demittit,quos caput rursus retro dimittit. Non enim immorari ac manere potest id quod influit,non habens vbi sedem firmet. Nisi sanè caput ægrotet. Tunc enim non remittit, sed isthic retinet. Postquam vero attractionem remiserit in glandulas fluxio vergit.& nihil molestat,donec pauca & moderata flu- F
xio fuerit,& ipsæ glandulę validæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit,manseritque acris & glutinosa,inflammatur ac intumescit & collum distenditur,atque sic ad aurem progreditur,& si quidem in vtranque partem processerit,vtraque auris:sin ad alteram, altera tantum ægrotat. Si autem pituitosa, & multa ac lenta fuerit fluxio, etiam sic inflammatur.& inflãmatio quum stabilis humor existat, strumas pessimum colli morbum generat. In alas autem etiam tunc quid confluit. Sed vbi copiosi fuerint acres & serosi humores,etiam sic in ipsis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula à partibus suprà sitis humiditatem trahet, sed vbi multitudo eius occupauerit, inguina intumescunt, & suppurantur ac inflammantur, similiter vt alæ ac collum.

Tonsillæ.

Caput quale.

Quando glandulæ uexant.

Atque

A Atque hæc sanè tum bona, tum mala glandulæ exhibere videntur. & de his quidem hæc suffecerint. Porrò intestina multam facietatem ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem sub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac consumitur in glandulas, similiter velut superior. Morbos autem non facit ferè, quemadmodum in articulis cõtingit. Frequentes enim glandulæ & expassæ, ac non cauæ sunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & aliàs si qua etiam plus habere velit, copiam eius habere non potest, Sed quod in paucas ac singulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur, & æqualitas ipsis existit. Caput etiam ipsum glandulas habet, cerebrum nimirum simile glandulæ. Est enim cerebrum album ac friabile, quemad-
B modum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, per fluxiones ex magna parte. Maius autem est cerebrum quàm aliæ glandulæ, & capilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim est cerebrum, & in amplo spacio in capite situm est. Facit autem morbos & minores, & maiores, quàm aliæ glandulæ facit autem quum in infernas corporis partes redundãtiam ac superfluitatem suam ablegarit. Fluxiones porrò de capite vsque ad secretionem contingunt, per aures secundum naturam, per oculos, per nares, atque hæ tres sunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & alia per venas in
C medullam spinalem, & in sanguinem. Quæ omnes septem numero existunt, hæ fluxiones cerebri sordes ac purgamenta discedentes existunt, & si non discesserint, morbus ipsi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, si intrò abierint ac discesserint hæ fluxiones, & non foras. Et rursus turbatio multa oboritur, si hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ in fluxiones corrodit & exulcerat. Et si id quod cerebro influit copiosum fuerit, fluxio descendens non desinet, donec multitudinem influentis exhauserit atque sic id quod influit foras demittens, & aliud suscipiens, ac semper in consimili statu consistens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autẽ magno tædio ac molestia naturam frangũt, quæ si fuerit affecta, dolorosa afflictio existit. Affectiones enim na-

Viscerum mala unde

Glandulæ intestinæ quales.

Cerebrũ, glandulæ simile.

Septem capitis meatus fluoresque.

nim naturæ sunt prædictę fluxiones,& multitudinem mole- D
ste ferunt,& morsum ac rosionē perceptant,ex eo quod prę-
ter rationem & non consuetum existit.Cerebrum autem cla
dem perfert,etiam ipsum non sanum existens, sed si quidem
rodatur,turbationem multam sustinet,& mens desipit,& ce-
rebrum conuellit ac distrahit totum hominem, qui in seipso
vocem nō edit,ac suffocatur,& hæc affectio sideratio,ac grę
Sideratio, ἀποπληξία. ce apoplexia appellatur.Aliquando vero acris quidem nō est
fluxio,sed copiosa in cerebrū irruens,ipsum affligit, & mens
perturbatur,& homo circum ambulat,aliena cogitans,& alie
Morbus imaginosus na videns,perferēs morbi mores,visis,risu,& peregrinis ima-
ginationibus. Alia fluxio ad oculōs ophthalmia Græcis,
ὀφθαλμία. latine lippitudo appellatur,& oculi in ipsa intumescunt. Si E
vero ad nares defluxio fiat, arroduntur nares, & nihil a-
liud graue accedit, nam viæ ipsarum amplæ sunt, & sibi au-
xiliari possunt,insuperque non compactum est quod ab ipsis
Purulētæ aures. discedit. At vero aures intortus quidē meatus & angustus,
cerebrum autem prope ipsum ipsis auribus apprimitur. Ae-
grotans vero hoc morbo,plurima excernit. & auris à frequē
ti fluxione per tempus vexatur,& pus graueolens effluit. Sic
etiam fluxiones ad oculos foris conspicuæ sunt, & nō letha-
Palati destillatio. les in totum. Si vero fluxio retrò processerit per palatum,
& in ventrem pituita peruenerit, fluunt quidem horum ven
tres,non autem ægrotant.Si vero inferne maneat pituita,af-
Tabes. fectiones voluulosæ fiunt diuturnæ. Aliis autem si per pa-
latum in guttur multa fluxio contingat, vt plurimum morbi F
Pulmo quî consumatur. tabis oriuntur,replentur enim pulmones pituita,atq; ea ipsa
pus fit,id quod pulmones exedit,& ægroti non facile super-
stites manent,& mens medici si bonus & prudens est,vtplu-
rimum causam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxio-
Phthisis. ne capitis per venas in spinalem medullam.Inde autem in sa
crum os impetum facit, quō medulla ipsa fluxionem perdu-
cit,& in coxendicum acetabula siue iuncturas deponit. & si
tabem fecerit,homo marcescit,atque hoc modo contabescit,
& viuere non expetit.Statim enim scapulæ dolent,amboque
pedes ac crura consequuntur,& semper tandem pereūt mul-
to tempore curati. atque sic deflorescit homo ac moritur.
Cerebri alia mala. Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta sunt.Sunt autem af-
fectiones cerebri, etiam alij morbi, deliria, insaniæ, omnia
periculosa,

A periculosa, & ægrotat cerebrum, & aliæ glandulæ. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hic contingit. Quin & glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur ac lac faciunt, aliquibus vero lac non faciunt. Et faciunt quidem lac mulieres, viri vero non faciunt. Mulieribus enim rara est glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum quod in se trahunt, in lac permutãt. Et ab vtero accedit ad mammas, quod post partum puero cessurum est in alimentum, quod ipsum sanè exprimit ac sursum mittit omentum, ad supernas partes ab ipso fœtu coarctatum. Verum maribus locorum angustia, & corporis insuper densitas conducit ad hoc, vt glandulæ B non sint magnæ. Mas enim plenus est, & velut pallium densus, tum ad visum, tum ad tactum. fœmina vero rara & laxa, & velut fluida, tum ad visum, tum ad tactum. Quare humiditatem non remittit id quod est rarum & molle. Mas autem non amplius quid eius susceperit, quum densus existat ac cohærens & cõpactus, sed & labor corpus ipsius corroborat, vt non sit locus vbi redundantia ac superfluitates recipiat. Atque hoc modo cogit ac concludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquum corpus mulieribus laxa ac mollia esse, tum ob ocium ac segniciem, tum ob alia prædicta, Viris autem vice versa. Porrò faciunt etiam mammę tubercula ac inflãmationes, lac ipsum putrefaciẽtes. Cõmoda autem habent superioribus similia, & reliqui corporis redundantiam aufe- C runt, testimoniũ abunde præbent mulieres, quibus morbus, aut alia quędam calamitas mãmas adimit. Nam & vox ipsarũ aspera redditur, & humores in gulam feruntur, & multo sputo vexantur, & caput dolent, & ab his ægrotant. Lac enim proficiscens ac influens ab vtero, quemadmodũ etiam antea in superna vasa transibat, quum propria vasa non habeat, nec reperiat vtpote ipsis per mammarum ademptionem priuatum, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet ac pulmonem, atque sic suffocantur.

Mammæ.

Mariũ corpus quale.

Fœminæ corpus.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE OSSIVM NATVRA mochlicus, id est uectiarius, Iano Cornario medico physico interprete.

D

Manus pedisq; ossa articuli.

OSSIVM natura hæc est. Digitorum quidem ossa ac articuli simplicia sunt. Manus autẽ & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima vero suprema parte. Calcanei vero vnũ, velut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tendunt. Tibię vero duo sunt, quę superne ac inferne cohærẽt. Iuxta medium vero distant. Paruum est quod extrinsecus est, iuxta paruum digitum paulo tenuius. Plurimum autem hac parte distant, & minore momẽto iuxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habent autem inferne communem appẽdicem, ad quam pes mouetur. Aliam vero superne habent appendicem, in qua femoris articulus mouetur simpliciter, & expedite in longitudinem, specie nodosa, patellam habens. Ipsum autem femur foras, & in anteriore parte incuruum est. Caput autem eius appendix est rotunda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo est, nascitur. Subobliquus autem etiam hic annexus est, minus vero quàm brachium. Coxa vero magno verticulo, quod iuxta os sacrum est, ex ligamento chartilagineo ac neruoso adhæret. Spina vero à sacro osse, vsque ad magnum verticulũ gibbosa est, & vesica, & genitura, & recti intestini pars inclinata, in hac parte est. Inde vero vsque quo ad septum transuersum peruenit, in directum repanda est. & musculi lumbares hac parte existunt. Hinc vero vsque ad magnum verticulum, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est. Immo magis esse videtur quàm est. Nam posteriores ossiũ propagines hac parte altissimæ sunt. Ceruicis autem articulus re-

E

Patella. F

Coxa.

Os sacrum

Spina.

Ceruix.

A lus repandus est. Verticula vero intrinsecus inter se æqualia sunt: ab externis autem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio vero ipsorum in posteriore medullæ spinalis parte est. A posteriore autem parte exortum acutum habent, qui appendicem habet chartilaginosam, vnde neruorũ propago prona fertur: quemadmodum etiam musculi à ceruice ad lumbos adnascuntur, costarum ac spinæ medium explentes. Costæ vero iuxta discriminationes verticulorũ, neruo annexæ sunt à ceruice vsque ad lumbos intrinsecus. Ab anteriore autem parte, iuxta pectus, laxam ac mollem summam partem habentes, specie præ cunctis animalibus maxime obtorta. Hac enim parte angustissimam molem homo habet. Qua vero parte costæ non sunt, exortus obliquus, breuis B & latus, ad singula verticula neruo annexus est. At vero pectus cohærens ipsum sibiipsi, discriminationes habet obliquas, qua parte costæ annexæ sunt. Laxum autem est & chartilagineum: clauiculæ vero rotundæ sunt ad anteriorem partem, ad pectus quidem breues motus habentes, ad summum vero humerum frequentiores. Summus autem humerus ex scapulis nascitur, in plerisque dissimiliter. Scapula ad spinam chartilaginea est, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens. ceruicem vero & acetabulũ habet chartilagineum, ex quo costæ motum habent. Facile autem vt inter ossa exoluitur, brachio excepto. Huius autem caput ex neruo ex acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotundam C appendicem habens. Ipsum vero brachium incuruum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum est ad acetabulum. Pars vero ad cubiti gibbum lata est, & nodosa, & repagulo similis, & solida, posteriore parte caua, in qua cornix inest ex cubito, quum manus fuerit extenta. Ad hanc etiam torpidus neruus, qui ex cubiti ossium discriminatione media enascitur, perficitur ac terminatur. Ossa manus viginti septem sunt, pedis viginti quatuor. Colli vsque ad magnum verticulum septem, lumbi quinque, spinæ viginti, capitis vnà cum oculorum ossibus octo. In vniuersum nonaginta vnum, cum vnguibus vero centum ac vndecim. Cæterum vt nos ipsi ex hominis ossibus didicimus, verticula supra clauiculam vnà cum magno septem sunt. Iuxta costas autem tot quot costæ sunt, duodecim videlicet. Iuxta laterum mollitudinem

Costæ. *Pectus.* *Claues pectoris.* *Scapulæ.* *Caput humeri.* *Neru' torpidus.* *Manus, pedis, cæterorúmque ossa.* *Vertebræ Costæ.*

Semen genitale fauo simile. vero forinsecus vbi coxendices,in lumbo quinque. Semen porrò velut fauus ab vtraque vesicæ parte est. Ex ipsis autem rhenibus venæ ab vtraque meatus vrinæ parte,in pudendum tendunt. *Potus quò tendat.* Potus per fauces ac gulam; *Larynx.* larynx enim qui caput arteriæ est, in pulmonem ac arteriam tendit: ab his in summam vesicam. *Hepar.* Hepatis extremitates quinque sunt. super quarta autem extremitate *Fel.* fel incumbit, quod osculum ad septum transuersum, & *Cor.* cor, ac pulmonem profert. Circum cor pellicula est. Intestina crassa homo maiora quàm canis habet, dependent autem ex Mesenterij membrana, *Mesocolō.* quę Mesocolon hac parte vocatur,Mesocolon autē ex neruis de spina sub ventrem. *Rhenes.* Rhenes ex neruis de spina. *Arteriæ.* Arterię fons cognatus cor est. Vena tendit per septum transuersum, hepar, splenem, rhenes, ad coxendicem,circa suram ad summum pedem. Altera autem ex corde sub alas, clauiculas, iugula,caput,nasum,frontem,iuxta aures,humeros,dorsum,pectus, ventrem per cubitum. Aliæ vero per alias ad cubitum ad summam manum. *Nerui.* Neruorum exortus ab occipitio vsque ad spinam, ad coxendicem, in pudenda, in femora, pedes,tibias,in manus. Alij in brachia,partim in carnes,partim ad fibulam, in magnum digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alij ad scapulas,pectus,ventrem, ossa, ligamenta. A pudendo vero ad princeps intestinum ac podicem,acetabula coxarum, partim supra femur, partim infra ad genua. Inde alius ad genu extentus ad tendinem,pernam, pedes. alius ad fibulam,alius in rhenes. *Venæ rhenum.* Ipsæ porrò venæ in vtranque partem bifariam maxime finduntur, partim ab vna vtriusque rhenis parte,partim ab altera:& perforatæ sunt in rhenes. Habent autem cordis formam ipsi rhenes. Nam etiam ipsi ventriculos habent. Ad vero Rhen cauam sui partem ad venas magnas habens situs est, Vnde enascuntur ex ipso venæ in vesicam, qua parte potus trahitur per venas in rhenes, & per ipsa intestina per quę procedit. Deinde vero velut per qualum, per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim est ipsorum corpus ad vesicam, & hic percolatur ac secernitur à sanguine vrina, *Vrina quare rubeat.* quapropter etiam rubra existit. Neque enim in rhenes aliæ procedunt venæ quàm quæ dictæ sunt, neque est alius locus vbi potus colliquescat, quantum ego noui.

Venæ co- Venæ circa costas tendentes, subter vnamquanque costam

sunt,

A ſunt,non à capite,inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igitur ſubtermeans in coſtas diſtribuit. A craſſa vero vena à corde recurrit vna in ſiniſtram partem incluſa. Deinde hæc quidem per medias vertebras vſque ad ſummas coſtas meat, non ex æquo diſtribuens coſtis à dextris ac ſiniſtris ramos ac ſegmenta ſua. Alia vero æquos quidem, verum ſuperne in dextris finditur. Cæterum iuxta vtranque clauiculam duę venæ ſurſum, duæ ſub pectus, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ramos ſiue ſegmenta, ſpargunt, illæ quidem magis ad ceruicē, duæ vero alteræ magis ad cor, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ab vtraque parte iuxta coſtas, & ſub ipſis velut inferiores ſcinduntur, donec recurrenti inferne à corde commiſcentur. At vero ſanguiflua vena ab arteria

ſtarum. *Vena cordis.* *Venarum digeſtio.* *Arteria.*

B hac, propterea finditur, quod ſublimis hic eſt per cor means. Infra vero coſtas vena ſanguiflua craſſa appellata, verticulis rurſum ſeipſam ingerit, & hic adhæret, & non amplius pendet, velut ſuperne per hepar means. Eſt autem iuxta lumbum quidem ſuperne arteria, infra autem ſanguiflua, ab hepate per ſeptum tranſuerſum ſublimis veniens, & ad dextram cordis fertur vſque ad clauiculas ſimplex, pręter quàm quantum cum corde communicat, iuxta vaſa quidem in ipſo magis in ſuperficie fiſſa, verum iuxta vaſa in ventriculo cordis penetrans, poſtea à corde ad ſiniſtram ſe demittit, & ſimplex ad ſpinam rurſus currit, ad ſuperna quidem corporis vſque ad ſupremas coſtas, & ramos à ſeipſa habet iuxta vnamquanque

C quanque coſtam extentos iuxta naturam vſque ad pectoris commiſſuram, & in ſiniſtram, & in dextram, & rectitudo ipſius magis ad verticulum eſt, quàm arteriæ extenſio, itemque venæ ab hepate venientis. Ad inferiorem vero cordis partem, recta extenſio ab ipſa magis ad verticulum eſt, quàm arteriæ extenſio altera, quæ iuxta cor & in infernas partes ſepti tranſuerſi ad ſpinam appenſas conuerſa eſt. Inde vero rami in vnamquanque rectitudinem inferuntur, per oſſa & carnes mutuo tranſeuntes. At vero venæ craſſæ ſic habent. Ex oculo iuxta ſupercilium per dorſum iuxta pulmonem ſub pectore, altera ex dextra in ſiniſtrā, altera ex ſiniſtra in dextrā tranſit. & quæ quidem ex ſiniſtra venit, per hepar in rhenem ac teſticulum deſcendit, Quæ vero ex dextra, in ſplenem & rhenem ac teſtem, his autem oſculum eſt ipſum pudendum.

Tenor arteriæ & cordis.

A dextra vero mãma in finiſtram coxendicem,& in crus deſcendit, & rurſus à ſiniſtra in dextram. Oculus vero dexter, ex ſiniſtro venam ſuſcipit,itemque teſticulus. Iuxta eundem modum rurſus ſiniſter ex dextro. Craſſiſſimæ porrò venæ in hunc modum ſe habent. Quatuor paria ſunt in corpore. & aliquæ quidem ex ipſis, à capite retrò per ceruicem foris iuxta ſpinam ab vtraque parte ad coxendices perueniunt, & ad crura,deinde per tibias ad malleolorum partes externas, ac in pedes procedunt. Oportet igitur venæ ſectiones in doloribus in dorſo,ac in coxendicibus,à poplitibus facere & à malleolis forinſecus. Alteræ vero venæ ex capite iuxta aures per ceruicem,ſphagitides, id eſt iugulares appellatæ, intrinſecus iuxta ſpinam, ab vtraque parte iuxta lumbos procedunt in teſtes,& in femora, & per poplites ab interna parte,Deinde per tibias ad malleolos intrinſecus,& ad pedes. D E

Venarum quatuor paria. *Venarum deſcenſus.* *Secundæ.*

Oportet igitur venæ ſectiones facere ad dolores lumborum ac teſtium,à poplitibus ac malleolis intrinſecus. Tertię venę ex temporibus per ceruicem in ſcapulas procedunt, deinde in pulmonem deferuntur, & perueniunt altera quidem à dextris in ſiniſtras ſub mammam,in ſplenem & in rhenem. Altera vero à ſiniſtris in dextras ex pulmone ſub mammam in hepar & in rhenem,deſinunt autẽ ambæ hæ in inteſtinum rectum acpodicem. Quartæ autem venæ ab anteriore capitis parte ac oculis,ſub ceruicẽ & ſub clauiculas procedunt. Deinde à brachiis ſuperne ſub curuaturas,poſtea per cubitos,ad manuum iuncturas ac digitos. Poſtea rurſus à digitis,per manuũ pectora,hoc eſt volas, & per cubitos in curuaturas,& per brachiorum infernam partem ad alas,& ex coſtis ſuperne,altera quidem in ſplenem procedit,altera in hepar,deinde ſupra ventrem ambæ in pudendum deſinunt. Et craſſæ quidem venæ hoc modo ſe habent. Sunt autem & à ventre venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas alimentum corpori venit, procedũt autem & à craſſis venis in ventrem ac reliquum corpus,& ab extremis, & ab intimis,& inter ſe mutuo diſtribuunt, internæ foras, externæ intro. Venæ igitur ſectiones facere oportet iuxta hos modos. Operamque dare oportet, vt quàm longiſſime à locis, vbi dolores fieri ſolent ac ſanguis colligi,ſecemus. Sic enim minime mutatio magna de repente fiet,& conſuetudinẽ transtuleris,vt F

Tertiæ. *Quartæ.* *Venæ aliæ ex his manantes.* *Sanguinis mittendi ratio.*

A leris, vt ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterũ Hepatitis vena in lumbo vsque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit, inde sublimis eleuata per hepar, & per septum transuersum in cor: & hæc quidem recta ad clauiculas procedit. Inde vero alię quidem ad collum, aliæ ad scapulas, aliæ deorsum reflexæ iuxta verticula ac costas declinant, à sinistris quidẽ vna prope clauiculas, ex dextris autem in quendam ipsarum locum. Alia vero vtrinque deflexa. Alia paulo inferius deflexa, vbi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad vertebras descẽdit donec perueniat, & inde incipit eleuari, ingerens se costis reliquis omnibus, & hinc atque hinc ramos iuxta singu-
B las spargens quum vna existat, à corde quidem in locũ quẽdam in sinistris magis existens, deinde infra ateriam, donec consumatur & perueniat eo, vbi hepatitis eleuata est, priusquam autem eo venit, iuxta extremas duas costas bifida fit, & altera pars hinc, altera inde ad vertebras progressa consumitur. Altera vero recta à corde ad clauiculas tendens, supra arteriam est, & ab hac (quemadmodum & ea quæ iuxta lumbum infra arteriam est) in hepar exilit, partim in portas, & extremitatem, partim in reliquum consequenter procedit paulo infra septum transuersum. Septum autem transuersum hepati adnatum est, vt non facile separari possit. Duplices autem venæ à clauiculis, alteræ hinc, alteræ inde, sub pectus ad pubem ac pectinem tendunt, quò vero inde, nondum noui.

Hepatis uena.

Venarum distributio varia.

C Septum vero transuersum iuxta verticulum infra costas, ea parte qua rhen ex arteria consurgit, Arteriæ vero ex rhene oriuntur, hinc & hinc ab arteria neruum habẽtes. Et hac parte in recurrente à corde hepatitis desinit. Ab hepatitide vero per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ autem per septum sunt, & circum ipsum innascuntur. Verum supra septum hæ magis conspicuæ sunt. Duo autem crassi nerui, à cerebro sub os magni verticuli superne, & magis ad gulam, ab vtraque arteriæ parte vterque progrediens, inter se committuntur, vt vni similes existant, Deinde verticula ac septum trãsuersum hic sunt vbi desinunt. Et quidam dubij, ad hepar & splenem ab hac societate tendere ipsos putauerunt. Alius

Arteriæ.

Nerui à cerebro.

neruus vtrinque ex verticulis iuxta clauiculam ad spinã tẽdit, ex obliquo verticulorum, & se in costas ingerit: atque hi quemadmodum venæ per septum transuersum ad mesenterium mihi tendere videntur. vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc vbi septum exoritur, ab eo continui ac cohærentes existentes, iuxta medium infra arteriam, de cætero ad verticula se ingerunt quemadmodum venæ, donec totum sacrum os pergressi consumuntur. Ossa corpori stabilitatem, & rectitudinem, ac speciem exhibent. Nerui flexionem & cõtractionem ac distentionem. Carnes & cutis omnium colligationem ac constructionem. Venæ per corpus diffusæ spiritum & fluxum ac motum exhibẽt, ab vna multæ germinantes. atque hæc vna vnde oriatur, & vbi desinat, non scio, Circulo enim facto principium non inuenitur. Cæterum rami ac germina ipsius vnde pendeant, & qua parte corporis desinant, & quod vna his consentit, & in quibus locis corporis extentæ sunt, ego declarabo. Circa caput iuxta mediũ ex obliquo circunsita est vena lata & tenuis, non multi sanguinis, In cerebrum enim iuxta commissuras multæ tenues venulæ radices egerũt, & circum totum caput extentæ sunt, vsque ad frontem ac tempora. Ipsa autem in rectum extẽditur retro caput forinsecus iuxta spinæ cutem, inde vero circa externam ac internam venã ex his quæ in iugulis sunt demittitur. Vltra aures autem subfissa à gena forinsecus tẽdit crassa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedunt, excepta ea quæ sub linguam & sub maxillares dentes fertur. Ipsa autem crassa per clauiculam descendit sub scapulas: & hac parte ab ipsa germinat per neruum subter summam humeri partem siue cuticulam, Vena humeralis appellata. Ipsa autem sanguiflua est & sanguine plena, & ægre curatur, si rũpatur aut conuellatur. Ab altera enim parte neruus latus ipsam ambit, ab altera chartilago, medium vero locum ipsa tenet, & pellicula spumosa. Quum igitur locus non sit carnosus, facile rumpitur, & carnem circum nasci non contingit, & si sanguis in hanc partem subtercurrat, nactus spaciosum locum non discedit, sed induratur. Induratus autem morbum & dolorem exhibet. Atque hæc quidem finit vbi prius dixi. Illa vero sub scapulas germina emittit sub mammas densarum & tenuium ac varie implicatarum inter se venularum, & per

Quid ossa, nerui, caro, cutis, uenæ corpori præstent.

Vena capitis.

Capitis uenæ quadripertitæ.

Vena sub lingua.

Pellicula spumosa.

Mãmarũ uena.

D E F

A & per humeralem venam, prætergrediens chartilaginem, ipsam subter subattingens ad brachium tendit, musculum in sinistra habens. Dextra autem ipsa finditur circa humerum, & cubiti supernam partem. Inde vero cubitum vtrunque penetrans, postea manus iuncturam, inde autem defluens per totam manum varie vagans radices agit. Ceterum principalis vena iuxta spinam sparsa, per dorsum, & iugulũ, ac guttur, in cor inseritur, & de seipsa venam magnã multorum osculorum in corde producit, inde vero in os procedens fistulam facit, quæ sanè arteria appellatur, per pulmonẽ transiẽs, pauci sanguinis ac multi spiritus existens. Propter spaciositatem enim ac raritatem visceris, multis locis per pulmonẽ B deriuatur, cætera vero chartilaginosa facta est. Quapropter sanè etiam si quid in has vias pulmonis delatum fuerit ex insuetis, vel in potu, vel in spiritus ac sanguinis transitu, vtpote venis talibus existentibus, & viscere spongiformi, ac multum humorem suscipere potente, & sursum procedente: tum humorum ingressorum lex constituta est, tum sanguis amplius per has venas non multus continetur, neque multũ constringitur, & non cito procedens, illabentia non educit. Ipsis autem non subeductis, sed intus manẽtibus, callosa cõcrescit duricies. Sic autem destruitur alimenti accessio ac ingestio, quum hac parte arteriæ capitis accessus ad externas partes existat. Interceptis vero transitib. per callosam duriciem, velocitas ac difficultas spirandi oboritur, quum neque C emittere neque attrahere spiritum facile possint. Ex huiusmodi autem tales morbi fiunt, velut sunt anhelationes, & tabes sicca. Si vero humor amplior in ipsis cõsistens præualuerit, vt crassefactus spissari non possit, & pulmonem putrem facit, & vicinas ipsi partes, fiuntque suppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias caussas. Inde porrò hæc vena pulmonẽ occupat, & per extremitates duas magnas intro conuersas, sub septum transuersum extenta est ad spinam, alba ac neruosa, venulas per reliquum condensatum corpus spargens. hinc autem per verticula densis venulis in spinalem medullam inseritur, ac instar hederæ implicatur.

Vena principalis.

Arteria magna.

ταχύπνοια

δύσπνοια.

Tabes sicca.

Vena quæ pulmonem petit.

Et aliæ quidem venæ in corpus distributæ ex omnib. partibus ad spinam tendentes, vnaquæque quod tenuissimũ ac sincerissimum est colligens hic eructat. Hæc vero velut præses im-

ses imposita per demissas plicationes in idem cogit. Inde D
vero etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibrosis venulis iuxta spuriam costam. hinc autem tẽdens condensatur, postea que etiam neruosa fit ad princeps intestinum ac podicé, comprimensque musculos adstrictorios ipsi inseritur. In vesicam etiam, & testes, ac adstites radices agit, multiplicibus implicatis tenuibusque ac solidis & fibrosis venis. Inde vero crassissima ac rectissima ipsius pars rursus conuersa in caulem transit, hoc est pudendum. In reflexu autem in illa ipsa adaptatur. Et per pectinem supra subter cutem ventris & ipsius venæ, procedunt venæ ad eas quæ deorsum tendunt, quæ in seipsas mutuo deriuantur. Penetrant autem & per pudendum venæ crassæ, & tenues, & densæ, & curuæ. At vero in fœminis illa ipsa in vteros tendit, & in vesicam ac vrinæ meatum. hinc autem recta procedit, & mulieribus quidem circa vteros pendet, masculis vero circa testes disseminatur. E
Ob hanc autem naturam ipsa vena etiam plurima fœcunda ac genitalia concipit. A plurimis enim ac sincerissimis partibus connutrita, paucique sanguinis existens ac caua, & densa instar nerui, ac spiritu referta, intentaque à pudendo, demissas ad spinam venulas cogit: hæ vero velut cucurbita medicinali in seipsas coactæ, omnia in supernam venam emittunt. Confluit autem & ex aliis corporis partibus in hanc, verum multo maxima pars velut dictum est, de medulla hac colligitur. Voluptas vero accedit, vena hac genitura expleta, Quum igitur soleat reliquo tempore modici sanguinis ac multi spiritus esse, repleta & calfacta & semine deorsum confluente, ea quæ in seipsa habet constringit. Spiritus autem in ipsa existens, & præsens violentia, & caliditas, & venarum vndiquaque concitatio, titillationem inducit. F

Vena neruus fit. *Caulis pudendorum* *Pecten.* *Fœminis quî distribuantur uenæ hæ.* *Voluptas cocuntibus quî fiat.*

Illa autem quæ à seipsa germinauit, per dorsum & iugulum iuxta spinam sparsa, multis venulis costas intertexit, & verticula per carnes alternatim condensat, vt & probe nutrita & sanguine plena existat. Ipsa autem iuxta coxendicem ac nates meat, per musculum sub femore submersa, à natibus vero iuxta acetabulum femoris iuxta caput in venam perforata est, quæ femori respirationem exhibet, trans femur autem iuxta flexuram ad genu. Alteram vero iuxta inguina demittit frequentibus radicibus, & ægre transeuntem. Hæc vero per

Venarum diuersa distributio.

A ro per musculum tendens,& circa genu disseminatur, & per ossis tibialis summitatem venam de se in fistulam cauat,quæ medullam nutrit,& deriuatur per infimam tibiam,iuxta pedis illigationem ac connexionem. Ipsa autem per patellam genu ad interna per tibiæ musculum submersa extenditur, & per malleolum implicatur, intus crassa & sanguine plena, atque hic circa malleolum, & tendinem, venas ægre cognobiles producit ac inuoluit.Ipsa vero infra ad pedem, sub summum pedem decurrit, & hic se implectens, & in magnum digitum innitens, duplam sanguine refertam venam superne sub cutem ex summo pede reflectit, & apparet sanè crassefacta iuxta externam malleoli partem, ac sursum B spargitur iuxta oppositum tibiæ radium. Iuxta suram autem velut fundam facit. Inde extenditur iuxta internam genu partem. Immittit etiam patellæ venas, & iuxta internam patellæ partem quæ caua est, venam implicat, quam si quis doleat, celerrime biliosum serosum ac saniosum humorem colligit. procedit autem ipsa iuxta internam genu cauitatem. Distribuit etiam de se in poplites multas implicatas venas, Quæ inde tendentes iuxta neruos sub femore, radices agunt in testes, & in rectum intestinum ac podicem, & circa os sacrum attenuatæ vnitæ circuntenduntur. Illa vero procedens iuxta internam genu cauitatem, sursum iuxta internam femoris partem, in inguen transit, & per coxendicem vltra ad spinam & lumbum foras veniens, crasC sa & lata ac sanguine plena sursum porrigitur ad hepar, & vbi bifidam produxit sanguine refertā venam, dextram hepatis extremitatem, ad rhenem occupat, Rursus vero subter hepar dispersa in venam crassam finditur. Fissa vero in crassitudinem hepatis inseritur, & altera quidem ipsius pars in superficie visceris extat,in qua etiam est fel,habetque multas radices instar cirrorum ac plicationum per hepar dispersas.altera vero pars per internas ipsius partes deriuatur. Fel.

Duæ autem venæ inter duas latas extremitates explicantur, & vna quidem per vertices ac cutem penetrans ex vmbilico effertur. Altera vero premens spinam, in rhenem, ac vesicam,& pudendum,velut ancoris iactis inseritur. Verum ex coxendice incipiēs ascendere ad pubem, multas vagabūdas producit venas, & costas ac verticula ad spinam illigat,

& propa-

& propagines suas multipliciter per venas transmittit, & intestina ac ventrem inuoluit. Et aliæ quidem à pube ad mammas, & supra mentum, & summos humeros exporrectæ diuagantur. Alia vero procedens iuxta crassitudinem hepatis, vbi fel in fistulam coegit, sursum sub spinam dispergitur, per septum transuersum itinere facto. Cæterum vena ex sinistris partibus, in reliquis quidem iuxta eandem naturã, velut ea quæ in dextris, radices agit. Verum ex sinistris emergens in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur, iuxta caput quod in crassitudine ipsius consistit. Inde vero internas splenis partes subit, ipsasque venulis sanguinolentis instar aranearum telæ intertexit. Hic vero totus ex omento eleuatur, venulis ex seipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ vero à capite splenis ad spinam accedunt, per septum transuersum penetrant. Inde vero sursum & dextra & sinistra sub pulmonem extenduntur. Quæ autem sanguine plenæ sunt, sub ipsum & in ipsum corriuantur. Quæ vero pauci sanguinis & tenues à pulmone intrinsecus procedentes, qui natura rarus existit, vtpote ab ipso emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipsius, & in cauitates internas diffluunt. Ingerunt autem & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus situm est, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem sensus existit. Colorum quoque mutationes corde adstringente venas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi, constringente vero, virides cum pallore & liuidi. Verum tales euariant iuxta præsentes in vnoquoque colores.

Venæ quæ de sinistris dextra tẽdit.

Lien.

Sensus corporis totius cur in pectore.

D E F

Hippocratis

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE LOCIS IN *homine, Iano Cornario medico physico interprete.*

B

Mihi quidem videtur principium corporis nullum esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto principium non reperitur. Similiter etiã morborum in toto corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura solet. Humidum vero minus. Morbus enim qui in sicco est, stabilitur & nõ cessat. Qui vero in humido, diffluit, & aliâs aliam corporis partem occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, vtpote non stabilitus. Corporis autem singulæ partes altera alteri, vbi hinc aut illinc processerit, morbum statim facit, venter capiti, caput carnibus ac vẽtri, & reliquæ omnes iuxta eandem rationem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Etenim quũ venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autem humiditas à ventre obstructa, aceruatim ad caput viam facit, & vbi ad caput peruenerit, à vasis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipsum subit, partim vero circum cerebrum per os tenue. Et si quidem in ventrem rursus peruenerit, ventri morbum inducit. Si vero ad aliam aliquam partem incubuerit, illi ipsi morbũ facit. Ita etiam reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimum fuerit sic curare ægrotas per has quæ morbos faciunt. Sic enim quàm optime principium ægrotantis quis sanauerit.

C

Membra hominis qualia.

Corp⁹ sicci magis morbo obnoxium quàm humidum.

Corp⁹ q̃le. nauerit. Corpus porrò ipsum sibiipsi idem ac simile est, & ex iisdem compositum est. Similiter autem habet & paruas & magnas partes, itemque infernas ac supernas. Et si quis minimam corporis partem acceptam male afficere velit, totum corpus affectionem sentiet, qualiscunque tandem ea fuerit: propterea quòd minima corporis pars omnia habet quæcunque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac transfert, vnaquæque ad suam, siue bonum siue malum id fuerit, & propterea corpus & dolet, & lætatur, cum minima gente, quia in minima omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibiipsis singula transferunt, & omnia denunciant. Cæterum natura corporis, principium sermonis in arte medica, primum perforata est qua parte audimus. Etenim vacua circum circa aures, non aliud inaudiunt quam strepitum & clamorem. Quicquid autem per membranam in cerebrum peruenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiam foramen solum per membranam circum cerebrum extentam est. In nares autem non inest foramen, verum mollis laxitas velut spongia & propterea per longiorem distantiam audit quàm olfacit, odor enim ab olfactu longe dispergitur. Et in oculos venulæ tenues ad visum ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ visum alunt humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam visum extinguunt, vbi fuerint resiccatæ. Membranæ autẽ tres sunt quæ oculos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem cõseruat. Ex his superna & crassissima si lædatur ac mutiletur morbos facit. Media vero etiam ipsa periculosa est, & vbi rupta fuerit prominet foras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem conseruat. Membranæ cerebri duæ sunt. altera superna crassior, altera tenuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, postquam fuerit vulnerata. Venę autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad ossiculum. feruntur & per carnem duæ ex vertice rectà, qua parte supercilia clauduntur, & desinunt ad angulos oculorum. Vna autem à vertice ad nasum fertur, & in vtranque nasi chartilaginem finditur. Aliæ vero duæ venæ iuxta tempora feruntur, in medio temporum & auriũ, quæ

Corpus humanũ medici materia est. *Auditus.* *Odoratus* *Narium qualitas.* *Visus quo pascatur.* *Tres oculorũ tuniculæ.* *Cerebri duæ mẽbranæ.* *Venulæ capitis.*

D E F

A quæ premũt oculos, & semper pulsant, Solæ enim hæ ex venis sanguine non rigãtur, sed auertitur ex ipsis sanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui quidem auertitur volens discedere, qui vero superne influit volens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuo circũagitantur, & pulsum venis exhibẽt. Visus humore de cerebro nutritur, quum autem quid eius de venis acceperit, fluxione turbatur, & humor ipse non apparet, & ob oculos moueri ipsi videntur aliquando velut auicularum imagines, aliquando velut lentes nigræ, & nihil exacte iuxta rei veritatem videre potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium & aliarum venarum, quæ feruntur ad aures, & premunt aures. Aliæ duæ venæ ex ossis conclusione in aures feruntur. Quædam vero infra ad corpus conuertuntur: duæ quidem venæ iuxta tendines colli feruntur & iuxta verticula, & desinunt in rhenes, hæ autem etiam in testes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint homo sanguinem mingit. Aliæ duæ venæ à vertice ad humeros feruntur, & sanè humerales vocantur.

Quæ imaguncuIas præ oculis cursitãtes creant.

B

Venarum digestio.

Aliæ duæ venæ à vertice, iuxta aures, ab anteriore colli parte vtrinque ad cauam appellatam venam feruntur. Caua autem vena finitur quidem velut gula, consistit autem inter gulam & guttur siue arteriam, ferturque per septum trãsuersum & per cor, & inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intrò, & disparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcundum faciunt hominem, quum fuerint sectæ, & in magnos digitos desinunt. Ex caua autem vena producitur quædam in sinistram manum, fertur autem subter splenem ad sinistri lateris mollitudinem, vnde splen propagatur, per omentum, & finem sortitur ad thoracẽ. Producitur autẽ iuxta septum, & cum humerali cõmittitur subter cubiti articulum. atq; hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad dextram manũ eodẽ modo à caua producitur. Communicãt autem omnes venæ, & confluunt inter se mutuo, & aliæ quidem sibiipsis per se committuntur ac coincidunt, aliæ vero per venulas à venis extentas. Quę autẽ carnes nutriunt, ea parte inter se cõfluũt.

C

Et quicunque morbus à venis oritur leuior est quàm qui à neruis. diffluit enim vnà cũ humore qui in venis inest, & nõ quiescit. Et natura venis in humore est, in carnib⁹. Nerui aũt sicci

Neruorũ qualitas.

ficci ſunt,& ventriculos ſiue cauitates non habent, & ad oſſa conſiſtunt,& maxima ex parte ab oſſibus nutriuntur. Nutriuntur & à carnibus, & colorem ac robur inter oſſa ac carnem medium habent. & humidiores quidem ſunt ac carnoſiores quàm oſſa, ſicciores autem ac magis oſſei quàm carnes. Quicunque autem morbus in ipſos peruenerit, roboratur & quieſcit in eodem loco, & difficile eſt ipſum educere. Maxime vero impetunt ipſos diſtentiones, & alij morbi à quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipſum faciũt. Nerui autem premunt articulos, extentique ſunt per totum corpus. Robuſti autem maxime & ſemper craſſiſſimi ſunt in illis corporis partibus, in quibus pauciſſimæ carnes ſunt. Et corpus quidem omne neruis plenum eſt. Verum circa faciem & caput non ſunt nerui, ſed fibræ conſimiles neruis, inter oſſa & carnes, tenuiores & ſolidiores. Capita ſuturas habent, alia tres, alia quatuor. & quæ quidẽ quatuor habent, his ſunt vtrinque iuxta aures, & tertia ab anteriore, quarta à poſteriore capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet, in eo vero quod tres, iuxta aures vtrinque ſunt, & ab anteriore parte tertia. Poſteriore vero parte ſutura nulla eſt, velut in eo quod quatuor habet. Saniores autem capite ſunt, qui plures ſuturas habent. Inter ſupercilia os deſcendit ac tranſit, & mandibularum clauſura in medio mento, & ſuperne ad caput eſt. Verticula alij plura, alij pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeuiginti ſunt. horum alia ſurſum ad caput, alia deorſum ad ſedem tendunt. Coſtæ ſeptem à poſteriore corporis parte, ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter ſe committuntur. Clauiculæ articulos habent, alios in medio pectoris iuxta guttur, atque hic coarticulatæ ſunt, alios vero ad humeros, reclinatos ad ſcapulas, qui humeris ſemper adhærent. Scapulæ vero ad membra brachij ſiue totius manus coarticulantur, incumbentes in ipſum os quod in mẽbro eſt. Iuxta os autem appendices duæ prodeunt, altera intrinſecus, altera forinſecus, quæ ad ſcapulas oſſi adnaſcentes, infra coarticulatæ ſunt. Quæ vero in cubiti flexura ſunt, infra quidem radio coarticulatæ ſunt, iuxta os natura cauum exiſtens, ſupra autem radium paululum, in cubiti gibbum. & tunc tum os, tum radius in idem commiſſa, articulum in cubiti gibbo faciũt.

Nerui ubi nõ ſunt. *Capitis ſuturæ.* *Supercilia* *Mandibulæ.* *Coſtæ.* *Clauiculæ pectoris.* *Scapulæ.* *Appẽdices*

D E F

Iuxta

A Iuxta vlnam vero appendices prodeunt tenues valde quatuor, duæ sursum, duæ deorsum, & ad cubiti gibbum quidem duæ appendices consistentes, supra ex osse hærent, hæ cū osse cohærētes, iuxta ossis articulū in cubiti gibbū coarticulātur. Quæ vero infra sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ vtræque cōmittuntur ad radium ex supernis à membro procedentē, & intus ad membrum coarticulantur, & radium appellatum faciunt hæ sibiipsis intus in cubito cōmissæ. Infra autem ad manum os articulum habet. Appendices vero hac parte teneræ existentes, duæ quidem non exeunt in articulum. Superna autē & inferna cū osse coarticulantur ad manū. Ceterum manus articulos multos habent. Quęcunq; enim ossa inter se cōmittuntur, omnia articulos faciunt. Digiti articulos habent multos, vnusquisque tres. Vnum ad vnguem, in medio vnguis & nodosæ prominentiæ, alterum in ipsa nodosa, prominentia, qua parte etiam digitos conflectunt. Tertium qua parte digitus à manu exoritur. At vero in coxēdicibus articuli duo sunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata sunt. Iuxta femora autem appendices duæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neque ab altera parte, sed ad os ad femur inseruntur. Femur autem superne vbi in acetabulum ingruit, bifidum est huiuscemodi bicipitate. In ea quidem parte quæ intro inclinata est, in summitate rotundum est ac leue, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bicipitatis pars exterior, magis foras prominet, & inferius apparet ad nates, & coxendix appellatur. Ad genu vero os femoris taliter biceps est. Bicipitio autem huic os tibia appellata, velut in cardine adaptatum est, supra adaptatum autem Mola siue patella incumbit, quæ humiditatem à carne in articulum expassum descēdere prohibet. Iuxta tibiā autē appendices duæ procedunt, quæ inferne ad malleolos pedis finiunt, superne ad genu non autē perueniunt ad articulum.

Appēdices quatuor. *Manus articuli.* B *Digiti.* *Coxēdices* *Femur.* C *Genu.* *Tibia.*

Ad pedē vero tibia iuxta malleolos articulū habet, & aliū infra malleolos. Et in pedibus articuli multi quēadmodū & in manibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli, & in digitis pedū eodem numero sunt, ac pari modo habent. Articuli insuper multi in corpore parui sunt, nō similiter omnibus, sed alij aliis. Hi autē qui scripti hic sunt, omnib⁹ simi-

Pedum articuli.

liter habent. Aliæ etiã venæ aliis sunt,sed nõ memorabiles. Mucus omnib.à natura est, & quũ hic purus fuerit, articuli sani sunt, & bene moueri possunt,vtpote lubrici inter seipsos.Labor autem & dolor fit, vbi à carne humiditas fluxerit vitiosa.Primũ enim articulus stabilitur, Non enim lubrica est humiditas quæ de carne influxit.Dinde vt multa,& valde sparsa,& ex carne nõ irrigata, semper resiccatur. & vt multa existens,& articulo ipsam nõ capiente,effluit: & male stabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur, ipsosque inconnexos ac dissolutos facit. & propterea claudi fiunt, quum hoc magis fit,magis: quum minus,minus. In ventrem porrò ea quæ comeduntur ac bibuntur procedunt. Ex ventre autem,fibræ in vesicam,qua parte humorẽ percolat, extentæ sunt. Fluxiones autem, & perfrigerata valde carne, & percalfacta fiunt, ac superinflãmata. Fluxiones propter frigus fiunt,quum caro in capite, & venæ tensæ fuerint, Hæ enim horrente carne, & ad angustias perueniente, adstrictaque ac excludente, humiditatem exprimunt.Et simul carnes ipsę contra exprimunt,ad angustias peruenientes:& capilli sursum erecti fiunt, vtpote simul vndiquaq; fortiter cõpressi. Quicquid igitur inde expressum fuerit, id ipsum quocunque contigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, Maxime vero vbi valde fuerit inflammatum propter hanc fluit causam.

Mucus. *Claudicatio unde.* *Ventriculi uenulæ quæ uesicã petunt.* *Fluxiones frigore magis fiũt* *Calore etiam.*

D E F

Carnes valde plenæ factæ quum capere non possint, fluit humor qui capi non potuit, fluit autem quocunque contigerit.Vbi vero semel fluidæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tãdem contigerit, donec transitus fluxionis compressi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fuerit resiccatum, & alioqui corpus ipsum sibiipsi communicans sit, etiam quum siccum est, diducit, & concipit ac ducit, vbicunque humor tandem obtigerit: ducere autem ipsum non difficile est, vtpote corpore vacuo, & non intumescente, præ gracilitate. Aliquando autem infernæ partes siccæ fiunt, supernæ vero humidæ. Magis autem superna vasa humida sunt. Venæ enim plures supra sunt quàm infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent.

Cur superiora humescant magis.

Ducit

A Ducit itaque sicca corporis pars humiditatem ex capite, & simul transitus magis ducenti patent, quàm ei quæ ducitur. Nam ipsi transitus, vtpote sicci existentes, eam sibi lucrifaciunt,& simul humores à natura deorsum procedere solent, si vel modica quædam necessitas contingat. Fluxiones de capite septem sunt,in nares,in aures, in oculos, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conspicuæ existunt. Postquam autem in thoracem fluxerit præ frigore,bilis fit. Magis autẽ in thoracem præ frigore fluit, propterea quòd facilis est fluxio ad guttur, vtpote non contectum. præ frigore vero à bile infestati propterea lassitudine affliguntur, quia carnes quum bilem habuerint,non quiescunt, sed concutiuntur, & concussæ laborant ac delassantur, vtpote velut in itinere faciendo concussæ,& suppurati fiunt quum in thoracem fluxerit,itemque tabidi. Quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconspicua oboritur. Quum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoscere datur. Siccæ enim anteriores partes sunt,caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntque cum virore pallidi, itemq; reliquum corpus: & nihil expuit homo, etiamsi multũ fluat. Fluxus enim per mediam carnẽ retro fluens,& ab anteriore auersus,anteriores partes siccas facit, posteriorum vero carnem irrigat, & magis eam quæ intus est ad ventrem, quàm quæ foris est ad nasum. Et propterea corpus foris magis solidum est,quàm intus, & angustiores meatus ac foramina habet. Quare sanè quum tenuia sint foramina constringuntur, ipsaque sibiipsis medentur, & fluxus nullus hac transire potest. Intus vero foramina ampliora sunt,& intermedia tenuiora habent. fluxus vero vtpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra se habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrumpitur, corrupta autem ipsa præ ammixtione, & simul cum ipsa ea quæ à capite defluit,corpus nutriunt. Carnes vero multo humore nutritæ,& morboso augescentes,hydrope plenæ sunt. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionem facit, vbi fluere cessauerit. Nam vt modicus, & vndiquaque ab omnibus fortiorib⁹ depulsus, ad articulos refugiũ facit. Fiunt præ-

Septẽ fluxionis descẽsus.

Biliosi magis lassitudine affliguntur.

Purulẽti.

Tabidi.

Hydrops.

B

C

terea articulorum ac coxendicum affectiones, à talibus morbis sanatis, quum morbum quidem efficiens sanatur, in carne vero quid relictum fuerit, cui non sit exitus, neque rursus intrò, neque foras, sed ad cutem egressum tuberculum vtique fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones iuducit. D

Cū nares tument. Si porrò intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam ac congelatam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non auertere. Si enim fluxus auersus aliò procedet, omnino maiorem morbum faciet. *Cū aures fluxio petit.* Quum vero in aures fluxerit, primum dolorem exhibet, violenter enim procedit: dolorem autē exhibet, donec in fistulam redactus fuerit. Vbi autem fluere cō E sueuerit, non amplius dolorem facit. Ei vero quem dolor affligit medicamentū natura calidum, tepidum factum & netopo dilutum, infundendum est, & retrò cucurbita medica *Cucurbitula quo loco in hoc dāda.* affigenda, si sinistra auris doluerit, ad dextram, sin dextra, ad sinistram. non autem scarificando pertundere oportet, sed vt trahat solum sinenda est. Si vero per hæc dolor non sedetur, *Quæ potio* frigefacientia à natura frigida infundantur, & medicamentum potandum præbeatur, quod secessum deorsum faciat, sursum autem non, quandoquidem vomitus non auxiliatur: & de cætero frigidis vtendum est, & semper non sanantem variare oportet modum, & si quidem peius reddiderit malum, ad contrarium te conuerte: si vero ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his quæ adhibentur auferre oportet, neque quicquam aliud addere aut apponere. F Si vero iam in fistulam redactus fuerit, & multa purulenta sanies fluxerit, quæ graueolens sit, sic facere oportet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in aurem quàm penitissime inde. & in nares purgatorium medicamētum mitte, quo ea quæ prius in aures fluebant, in nares ferātur, & non id quod morbosum est in caput rursus recedat.

Cum oculi fluore uexantur. Cæterum vbi in oculos fluxio processerit, oculi inflammantur & tument. Sic autem affectum hominem medicamento liquido, aut sicco insperfili curare oportet. Si vero statim inflammati fuerint, nihil omnino illine, sed aut fortissimo quàm infime vrito, aut alio quopiam aluum subducente medicamento attenuato, vitando ne vomitum facias. Si vero la-

A ro velut lapilli subtercurrerint, medicamentum illines quod plurimam lachrymam ducere potest, & reliquum corpus humectabis ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant ac colluantur, vt lachrymam adstrictam ac compactam decurrere facias. Quum autem in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, sic affectum molli medicaméto illines, quod siccare potest, simulq; modicam lachrymam ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut singulis diebus, aut alternis eodem vtens. Sit autem tale medicamentum, quod non plus quàm acetabulum per nares deducat, idque paulatim: quod vero oculis adhibetur resiccet, vt quod oculorum pharmacum resiccarit ac obstruxerit, id ipsum ad nares feratur. *Profluuiũ oculorum.*

B Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia sunt, à toto capite ducunt. quæ vero debilia, ab oculis & hinc à vicinis naso partibus. Si autem à carne & osse, muco inter os & carnem subsistente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifestum fit quod inde profluit. Cutis in capite compressa cedit, & vlcera in capite enascuntur, & oculi lachrymantur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax est fluxus, nec visum hebetat, sed homo ipse acutius videt. Fluxus enim non est salsus, vtpote non de cerebro, sed magis mucosus. Hunc sic sanare oportet. *Medela.* Medicamento caput purgandum est non forti, & corpus attenuandum, & cibis & medicamentis infra corpus subducentibus, donec attenuato corpore fluxus resiccetur, aut medicamento in nares indito e-

C moueatur. Verum ad ipsos oculos nullum pharmacum adhibendum est. Si vero neque sic sanus fiat, caput secare donec ad os perueneris oportet, nõ superficialibus neque transuersis aut obliquis fissuris incussis vsquequo ad os ipsum pertigeris. frequenter auté secare oportet, vt cõpactus humor citius prodeat per vlcera effluens. & simul vt frequentes sectiones, extensionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, si huic hoc modo res succedat. Si vero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, vt elutus acutè cernere faciat, semper ab incumbente oculi magis splendescentes fiunt, & acutus visus hominis extinguitur. *Cum fulgẽt oculi.* Si in visum, in humoré purum cruentus aliquis humor ingrediatur, huic visus intra oculum non rotundus esse apparet, propterea quòd in quocunque inest cruentus humor, id ipsum non ap-

 paret.

paret. huic itaque deficit vt visus rotundus appareat, & ante oculos aliqua moueri ipsi videntur, & nihil reuera videt. Hu- D
Medela. ius venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet semper pulsant, & inter aurem ac tempora consistunt: & vbi has obturaueris, oculis pharmaca quæ humectant adhibe, & lachrymam quàm plurimam prolecta, quo id quod in
Tumor oculorum. oculis compactum est, & morbum facit, eluatur. Si vero oculus rũpatur, mollibus medicamentis & acerbis vtendum est, vt vlcus adstrictum in angustum coeat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachrymare oculo conducit. At vero quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifestum fit. dolor lateris mollitudinem occupat, & clauiculam eiusdem partis, & febris E adest, & lingua superne pallida ac viridis fit, & exscreat compacta. huius morbi periculum septima aut nona die instat. Alia bilis. Quum ambo latera doluerint, reliqua autem similia velut in priore fuerint. Hæc quidem peri-
Peripneumonia, pleuritisq́ quî differant. pneumonia est. Illa vero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum in pulmonem fluxerit ex capite, per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tanquam natura rarus & siccus, trahit in se humorem quantum eius capere potest, & vbi influxerit maior fit: & vbi quidem in totum fluxerit, extremitas eius maior reddita vtrunque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum, facit. quum vero alterum tãtum, pleuritis id est costalis morbus fit. Peripneumonia multo periculo- F sior est, & dolores multo fortiores sunt, qui ad laterum mollitudinem & ad clauiculas tendunt, & lingua multo viridior ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occupat, & spiritus sexta aut septima die corripit. hunc si non septima die febris dimiserit, moritur aut suffocatur, aut vtrunque. Si vero nona die, duabus diebus interpositis, corripiat, vt plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus euadit. Si vero duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et quicunque præ peripneumonia aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sani
Suppurati fiunt. Suppurati vt plurimũ fiunt, quum fluxus in idem velut in bile cõtingit, sed in bile quidẽ multũ defluit, & vbi defluxit sedatur. Suppuratis vero minus defluit, & nõ sedatur.

Fiunt

A Fiunt etiam suppurati, quum minus exscreât quàm influit in pulmonem. Hoc enim quod in pulmone consistit, & quod influit, pus fit. Pus autem in pulmone & in thorace cõsistens ac congregatum, vlcerat & putrefacit, & postquam exulcerata fuerint, ab vlcerato influit, & quum exscreat caput simul concussum magis fluit, simulque ex vlcerato in thorace ac pulmone magis fluit, & vlcera agitata refringuntur, vt etiam si fluxus à capite cesset, is qui ab ipsis vlceribus venit sufficiens sit morbum facere. Fit præterea etiam ab vlcere suppuratus, & leuior hic morbus existit. Fit etiam extra pulmonẽ, maxime quidem à ruptura, & vbi caro contusa fuerit. Iuxta hãc enim pus congregatur, & congregatum fluctuat, si quis corpus concutiat, & strepitum facit, & hæc vruntur. Tabes au- *Tabes.*

B tem fit quũ in idem, velut in suppurato, fluxio fit per guttur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem & guttur continent ac coniungunt. Fluit autẽ in pulmonem frequenter & paulatim, & humiditatem in pulmone non multam facit. Resiccatũ enim id quod influit, & in gutture cõpactum, vtpote quod non eluitur, sed paulatim influit ac detinetur, tussim excitat, & in aortis id quod influit detentum, vtpote quum angusta foramina aortæ habeant, angustũ spiritui locum exhibet, & talem spiritum habere facit, qui velut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone velut non vehementer humido existente, pruritus contingit. Quum vero multum de capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multum enim est quod in ipsum influit, & suppurati

C ex his tabidis siue phthisicis grece appellatis fiũt, vbi corpus humectius factum fuerit. & contrà vbi siccius fuerit factum, ex suppuratis tabidi. Suppurati hoc modo cognoscuntur. Lateris mollitudinem à principio dolor occupat. Quum vero iam pus collectum est, & dolor similiter habet, & tussis fit, & pus exscreat, & spiritus corripit, Si vero nondũ erupit pus, in lateris mollitudine concutitur, & velut in vtriculo strepitum facit. Si vero horum nihil adsit, suppuratus autem sit, ex his coniectare oportet. Spiritum multum habet, subrauco siusque loquitur, & pedes ac genua intumescũt, magis autem ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus est, & thorax concuruatus est, & membrorum dissolutio fit, & sudor per totum corpus diffluit, & aliquando sibiipsi videtur callidus esse, ali- *Pus intus quid faciat*

quando frigidus, & vngues circuntensi sunt, & aluus calida D
fit. Ex his suppuratos cognoscere oportet. Porrò quum retrò in spinam fluxio processerit, huic tabes fit eiusmodi.

Tabes spinea.

Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus siue regius morbus in oculis accedat, & in vnguib⁹ liuiditas si fiat. & si corpus vlcera habeat, & partes circa vlcera liuidæ sint, & quum sudor non toto corpore erumpit, sed vna aliqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidum viride, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride, exscreatio cesset. Sic autem quum inest, & non inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscreatione adhuc in pulmone hærẽte, & aluus debili iam existenti secessum facit. E Hęc pleuritidis & peripneumoniæ periculosa indicia existunt.

Pleuritidis curatio Acetũ mulsum quib⁹ detur.

Cæterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda non est per septem dies. Potu vtẽdum aut aceto mulso, aut aceto & aqua: hęc autẽ quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaque facta exscreationem faciat: & dolor sedandus est calfactoriis medicamentis, & absorbendum dandum est quicquid exscreationem facit, & balneis vtendum quarta die, quinta autem & sexta oleum illinendum est. Septima lauãdum est, si febris dimittere non velit, quo præ balneo sudor contingat. Insupérque & quinta & sexta fortissimis vtendum est exscreatoriis medicamentis, quo septimam diem quàm facilime transigat. F Si vero neque septima die febris cesset, nona cessabit, si non aliud quid periculosum accedat. Postquam autem febris dimiserit, sorbitiones quàm debilissimæ offerantur. Si vero euacuatio oboriatur, si quidem iuuenile adhuc est corpus, potus auferendi sunt. Si vero febris dimisit, triticeis sorbitionibus vtaris. Et eodem modo peripneumoniam curato.

Purulẽtorum medela.

At vero suppuratis, caput purgare oportet nõ fortibus medicamentis, sed paulatim auertere in nares. & simul eduliis ventrem subducentibus vti. Et quum principium morbi nondum est, sed eò fluxus vertitur ac vergit, exscreationem facere, & tussim excitare, & medicamentis infusilibus in nares vti, & cibis simul ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet, pluribus cibis & salsis ac pinguibus vtendum est, &

A est,& vino austero,& quum sic habet tussis inducenda. Tabidos item eodē modo quod ad reliqua attinet curabis,præterquam quòd cibi non multi simul ingerendi sunt,& obsonia non plura quàm cibaria frumentacea, & vino inter edendum vtendũ est aquoso,vt ne calfaciat,& corpori debili existenti caliditatem exhibeat, & simul ambo calfaciant in eodem tempore,& caliditate multum fluxum inducãt. Quum porrò per gulam fluxus in ventrem processerit,morbus infra fit,aliquando etiam superne. Huic si quidem in ventre dolor inerit,subducendus est primum medicamento aut succo, deinde pharmaco fortiore vtēdum est,cibis vero aluum subducentibus,donec dolor perseueret.Vbi vero dolor sedetur, B cibis validioribus vtatur. Eodem modo vbi morbus multos dies hæserit curabis. Si vero debilis fuerit,& prę imbecillitate hæc offerri nō possint:primum quidem ptisanæ succo per clysterem infuso,aluus eluenda est, pòst vbi per hunc purgaris,aliquo ex adstringentium numero. Quum autem retrò in carnē iuxta vertebras fluxus illapsus hydropem fecerit,sic mederi oportet.Caro in collo inter venas crustis tribus vratur,& vbi vsseris,constringatur,& cicatrices quàm tenuissimæ inducantur, & vbi fluxum obturaris, medicamentum in nares adhibe,vt eò vertatur, & aliud rursus, donec auertatur.& anteriores quidem capitis partes calfacito,posteriores vero perfrigerato. Et postquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit, cibos edat quàm pituitosissimos, C ac minime ventrem subducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quàm maxime dilatentur, Postea vbi obturaris & auerteris influxionem,si quid prius quàm curaris fluxum,in corpus peruenerit, sic mederi oportet. Si quidem magis ad cutem secesserit, externis partibus fomentum adhibebis.Si vero intrò ad ventrem,foris autem non conspicuum fit medicamentum bibendum dabis. Si vero in vtranque partem, ab vtraque detrahes. Verum hoc studio habere oportet,vt proximum exitum facias, siue inferne siue superne,aut etiã alia aliqua corporis parte,vbi exitus sunt. Quũ coxēdicum morbus à fluxione fiat,cucurbitam medicam affigere oportet,& foras trahere, & nō scarificãdo pertundere. & calfactoriis medicamētis in potu exhibitis intus calfacere, quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem,tum

Tabis curatio.

Hydrops quî curetur.

Ischiados medela.

nem, tum intus ad ventrẽ per caliditatem. Nam quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat quò iter faciat, viam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & sic coxendicum morbum inducit. Tabes ex fluxione retrorsum. Qui hac affectus est, ei caput est purgandũ debili medicamẽto, donec fluxus auertatur, diæta autem vtere velut in tabe superiore. Medicamentum potandum præbe Elaterium deorsum purgans, & inferne aluum lacte infuso elue, de cætero fomentis vtere. Quum splen præ febre magnus factus fuerit, fit autem quum corpus attenuatur. Ex iisdem enim & splen florescit, & corpus contabescit. Quum autem corpus tenue fuerit, & splen floruerit, & omentum simul cum corpore attenuatum fuerit pinguitudo in omento colliquescit. Vbi vero vasa pinguitudine vacua facta fuerint, & à splene florente ac augescente in omentum defluxerit, vtpote vicinum valde existẽs, & vt vasa habens eaque vacua, excipit, & vbi morbus semel in corpore factus fuerit, ad id quod est morbosum vertitur, nisi quis probe disponat ac curet. Nam etiam si quis bene tractet, periculo non vacat. Hunc sic sanare oportet. Medicamenta in potu exhibenda sunt quæ aquam purgent, & edulia quàm pituitosissima offerẽda. Si vero neque sic leuior fiat, inurendę sunt crustę quàm tenuissimæ, & quàm maxime in superficie quo aquam continere possis, circum circa vmbilicum, & vnà in vmbilicum, & emittere singulis diebus. Quũ enim morbus periculosissimus sit, in his periclitari oportet. Si enim successerit, sanum facies: sin minus, quod etiam aliàs futurum erat, id ipsum perpetitur. Cæterum in puero hydropem sic curare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ aperiendæ sunt scalpello, & frequenter ac parum educẽdum est. Educendum autem est à singulis corporis partibus, & fomentis vtendum, & semper locum apertum vnde eduxeris calfactorio medicamento illines. Pleuritis sicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exsiccatus fuerit præ siti necessaria. Pulmo enim natura siccus existẽs, vbi amplius quid quàm pro natura siccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus, & ad latus præ impotentia reclinatus, latus contingit, & postquam contigerit ipsum humidum existens, cohæret & adglutinatur, & pleuritidem hoc est lateris morbum facit. Tũc vero & dolor fit in latere, & in clauicula, & febris, & album exscreat.

Tabes spinæ & ei⁹ medela. *Lien turgidus.* *Medela.* *Hydropis curatio anceps.* *Pueri hydropici qui curentur.* *Pleuritis sicca.*

D E F

A hunc multis potibus curare oportet,& lauare, & doloris medicamẽtum præbere, & alia quæ exscreationem faciunt. hic in septem diebus sanus fit,& morbus minime periculosus est, & cibos præbere non oportet. Febres porrò propterea fiunt, quum corpore superinflammato carnes intumuerint, & pituita ac bilis cõclusa quieuerint,& neq; refrigeretur quicquam,neque exeat,neque moueatur,neq; aliud quid subeat. Quum itaque lassitudo occuparit & febris ac repletio,lauare multa aqua oportet,& oleo illinere,& quàm maxime calfacere,quo caliditas aperto corpore,præ sudore egrediatur.consequenter autem hæc faciẽda sunt per tres,aut quatuor dies: & si non sedetur ac cesset, pharmacum in potu exhibendum B est quod bilem educat,& febris perfrigeranda est,præterquã si quartana existat. Medicamentum tamẽ donec corpus floridum est ne propinato, non enim vacuantur, nisi parum,vtpote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus fuerit,tunc bibendum exhibe,& euacuabitur. Febrienti cibum ne offeras,neque sorbitionibus subtus aluum ducas. In potu dabis aquam calidam,& aquam mulsam,& acetum cum aqua.hæc autem quàm plurima bibat. Si enim non frigidus ingressus fuerit potus calidus existens ac manens,ex corpore ægroto detrahet,& vel per vrinam eiiciet,vel exsudabit. Vndiquaque autem apertum, & respirans, ac motum corpus, id quod conducibile est faciet. Quum vero gracilem existentem febris vrat, manifestum est quòd non propter corporis C tumorem febris occupet, & si non cesset, nutrire oportet ac tumidum facere,& si neque sic conducat,palàm est quòd nõ oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet quod educat, qua parte febris magis hæret, siue superne siue inferne,& si quidem superne hæreat,superne,sin inferne,inferne.Nihilo autẽ minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare, sed similiter: aut solum sic, vt fortibus quidem forte, debilibus vero debile exhibeas. Ardores vero potionibus & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento exoluere oportet, cammaro videlicet,aut alio quopiam huiuscemodi:& si nauseam cõtrahat à frigefactorio, calfactoriis vtere cõsequenter. Vbi vero non cesset, frigefactoriis rursum vtere. Icterum siue regiũ morbũ sic curare oportet. Quum susceperis nutrito,& balneis,

Cũ febris uexat quid agas.

Quæ medicamẽta singulis danda.

Morbus regius quî curetur.

balneis, & pinguefacientibus, potibusque ac cibis humectato, per tres aut quatuor dies. Postquam autem humectatum fuerit corpus, purgato & resiccato ipsum, pinguitudinemque derepente exhaurito, & vndiquaque si possibile sit medicamentum adhibens, humiditatem educito, ad caput vero purgatorio debili vtitor: & vrinam cientia bibenda dato, eaque ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaueris in potu præbe, ne ab eo tẽpore corpus nutriatur. Quũ vero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato, & contusa cucumeris syluestris radice, eaque in aquam coniecta, inde lauato. Cæterum medicamẽta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis conturbes. Vbi vero siccũ fuerit id quod conturbatum fuit, nutrito, nullo aluum subducente medicamento, neque vrinã ciente vtens, sed vino vinoso, & his quæ rubicundiorem hominem faciunt. Si vero viridis ac lute* sit, rursus exhaurito, nequaquam vero siccato, vt ne is color stabilis reddatur. Vlcus ferinum in corpus propterea venit. Postquam caro tumida & inflammata circũ circa fuerit, & margines vlceris magni extiterint, & vlcus ipsum humidum, & in vlcere sanies resiccata inerit, aut vlcus constrictum fuerit. Sanies computrefaciens ab vlcere defluens, foras prodire à constricto ad carnem vlcere prohibetur. Caro autem suscipit, vtpote eleuata existens ab inflammatione. & quum in ipsam peruenerit sanies subterfluens, putrefacit & attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum vlcus illinere oportet, vt ex humectato vlcere fluxus foras effluat, & non subter carnem. Influentia etiam in vlcus frigefaciẽtibus pharmacis illinẽda sunt, quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat. Sed & alia vlcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponenda. Angina quam cynanchen græci vocant à sanguine fit, quum sanguis in venis quæ in callo sunt compact* fuerit. Sic affectis à venis quæ in brachiis sunt, sanguinem detrahes, & simul aluum inferne subduces, quo id quod morbum exhibet detrahatur. Lingua quoque quum magna vlcera habuerit, similiter curanda est. Morbos à principio curare oportet, & si quidem à fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare. si vero ab alia causa, principium morbi sedare ac curare: deinde id quod influxit, si quidem multum fuerit educere,

Cucumeris syluestris radix.

Ferinum ulcus.

Angina.

D E F

A educere, ſin modicum, per diætam moderari ac componere. Capitis fracturæ. Si quidem os fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si vero rumpatur, & fiſſura fiat, periculoſum eſt. Huic ſerram adhibere oportet, ne in oſſis ſciſſuram ſanies influens membranam cerebri putrefaciat, Nam vt per anguſtum intrans, non autem exiens, affligit, & furere hominem facit. Huic itaque ſerram adhibere oportet, vt ſanies exitum habeat, non ſolum ingreſſum, ampla ſerratura facta. Medicamentis autem vtendum quæ humorē in ſeſe trahunt, & lauandum. Febricitanti caput ne purgato, vt ne furioſus fiat. Calfaciūt enim caput pharmaca pur-
B gatiua. & ſane ad caliditatem febrilem accedens ea quæ in medicamento eſt, inſaniam facit. Ex quacunque cauſſa male affligente quis atram bilem reuomuerit, moritur qui vulnus habet. Et qui ab euacuatione detinetur, & debilis eſt, & tenuis exiſtens derepente ſiccus ſubſidit, moritur. Quum à caliditate detento, vlcuſcula eruperint debili exiſtenti circum circa liuida, moritur. Quum à morbo quopiam detento, debili iam exiſtenti, liuida vlcuſcula enata fuerint, mortale. Quum quis à medicamenti potu ſuperægrotarit, & inferne ac ſuperne ab ipſo ſeceſſerit, vinum ſorbeat primum quidem dilutum, deinde meracum frequenter, & ſanabitur. Medicamentum autem neque euacuatiuum, neque vomitorium ſumat. Bilis vbi ſua ſponte eruperit, aut inferne, aut
C ſuperne, difficilius ſedatur. Quæ enim ſponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si vero à medicamento fluat, non à gentilitatis cognatione violatur. Quum ſuſceperis vinoſum & vomentem, vomitum ne ſedato. Vomitus enim euacuationem ſedat. facilius autem vomitus poſtea ſedabitur. Si vero debilis fuerit qui hæc patitur, ſomnificum medicamentum à vomitu præbebis. Sanguis quum morbum facit, dolorem exhibet, Pituita autem grauitatem vtplurimum. Morbum ſi quis non cognoſcat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque leuior inde fiat, demonſtrata via eſt, quòd gracilitatem inducendo curādus eſt. Si vero non leuior reddatur, ſed peius habeat, contraria facienda ſunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequēter permutare, ita vt hoc conſilio vta-

Quæ vulnera mala.

Quod medicamentū nō dandū.

Quæ medicamenta danda.

ris. Si

ris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem aegroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quàm morbus est medicaméto vtendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat vna cum debili ac aegroto, nullũ detrimẽtum est. Si vero morbum fortiorem, aegrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quae ipsum morbum superét & abducant, verum aegrotum nihilo debiliorem reddant. Ars exercitãdi corpora, & Medicina cõtrariae sunt. Ars enim exercendi corpora: gymnastice graecis appellata: non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim nõ auxiliatur trãsmutatio ex praesenti statu, verũ aegroto. Morbi quicunque vlcera sunt, & super reliquum corpus eminent, eos simul cum medicamentis etiam fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. D E

Medica ars & exercitatoria gymnicáue cur cõtrariae.

Capitis fluxio.

Morbi uetusti & recentes qui curentur.

Antiqui morbi difficilius curantur quàm recentes, verum morbos antiquos primum recentes facere oportet. Vlcus callosum factum, eiecta primum duricia per putrefactorium medicamentum, constringere deinde oportet. Pharmaca quae tumefacere maxime solent, ea pura vlcera adstringunt. Quae vero attenuant, ea purgant. Si vero quis constringat vlcera nondum matura, corpus aegrotum nutrit quod vlcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat vlcus ac implere, tumefacere prodest, etiamsi in capite carnem velis. Renutrita enim à cibis caro, propulsat eam quae à medicamento putrefacta est, & simul cum natura debellat. Verum eleuatam aut leuem carnem, cibis gracilem reddere oportet. F

Mori statuẽtes quî cures.

Conuulsionis medela.

Tristes anxios & aegrotos, ac se strangulare volentes, mãdragorae radice mane in potu data minore pondere q̃ quod insanire facit, curabis. Conuulsioni sic mederi oportet. Ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragorae radix in potu praebeatur minore pondere quàm quod insaniã facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A cõuulsione si febris inuaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris non corripit amplius quàm tres aut quatuor dies. Si vero corripiat, & quis putat se à ruptura habere, ab alia sanè quapiam causa corripitur, & non oportet ipsam velut à ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus ac tortus fuerit, insaniã sibiipsi facit. Venam porrò sic vrere cõuenit commodam

Ruptura.

Manus pedesq; si torqueantur quid portendant.

ad mor-

A ad morbum, ex quocunque tandem quis ægrotarit. Si vstus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita vt hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si vero percusseris ipsam in dolore, cuius gratia vrebatur, nõ coalescit, verum fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquam perusta est, extremitas vtraque venæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit. Si vero quid relictũ fuerit, præ relicto perfluente fluxũ humectatur. At si sanguis ex vena fluit, per transuersum perurito. Si vero non cesset, ad hæc supra ac infra vtrinque dissecato, quo sanguinis fluxus auertatur. Diductum enim facilius est medicamento sedare, quàm coaceruatum.

Doloris in capite gratia, sanguinem de venis detrahito. Si B vero non sedetur, & diuturnus sit, perure venas, & sanus euadit. Si vero caput purgaueris, magis affliges. Medicinam cito discere nõ est possibile, propterea quòd impossibile est statam ac certam doctrinam in ipsa fieri, velut verbi gratia, Qui scribere didicit, iuxta vnum modum, quem omnes docent, nouit, & scientes omnes similiter nouerunt, propterea quod idem & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrarium, sed semper exacte simile est, & non opus habet occasione. Medicina vero & nunc, & statim, nõ idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria sibiipsis. Primum aluum subducentia nõ semper hoc faciunt, & aluum subducentia vtrunque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent aluum subducentia, velut aluum si-C stentibus contraria. Restitante enim aluo, propter vehemẽtem stabilitatem corpus intumescit, pituita in ventrem perueniente, sic stabilitas secessum facit. Vbi enim pituita in vẽtrem ingressa fuerit, euacuatio contingit. Insuper vero aluũ subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in ventre, si quidem non subducentia feceris, Si autem exoluatur & humectetur id quod morbum facit, postquam exolutum fuerit, sanus euadit. Et sic ventrem sistentia, subducentibus stabilitatem ventris faciunt, & vicissim subducentia ventrem, sistentibus. Eodem modo res se habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitosa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, Itemque attenuantia. vtriusque autem medicamentum sunt contraria contrario. Verbi caussa, Quum intumuerit pallidus existens, exoluitur sanè si quod medicamentum

Capitis doloris medela.

Medicina cur penitus nõ sciatur.

Pallor.

mentum attenuans adhibitum fuerit. atque hic tumenti attenuans opitulatur. Rursus autem quod aliquando vtilitatẽ cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quum sanè præ gracilitate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituitosum ac tumefaciens medicamentum exhibuerit, pallor sedatur. Insuper vero etiam dolor, & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem, & propter valde exuperans, & propter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutem, propter calfaciens valde, dolor fit. In calidis vero natura, propter frigidum. Et in siccis natura, si humectentur. & in humidis natura, si resiccentur. In singulis enim quorũ natura permutatur ac corrumpitur dolores fiũt. Sananturque dolores cõtrariis, idque etiam vnicuique morbo proprium est. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, dolores calefiunt. & reliqua iuxta hanc rationẽ fiunt. Alius porrò modus hic est. per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Velut, vrinæ stillicidium idem facit, si nõ sit, & si sit, idem sedat. Et tussis eodem modo, velut vrinæ stillicidium, ab iisdem fit & sedatur.

D

E

Febris & uomitus medicamenta non certa.

Alius rursus mod⁹ hic est. Febris quę propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando quidem ab iisdem fit, & sedatur, aliquando autem à contrariis. Aliquando enim si quis vult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, sanus æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta est, pituitosis ac tumefactionem facientibus oblatis & adhibitis sanescit. Et si quis vult medicamẽtum bibendum dare, aluũ subducens & vomitorium, eodem modo & à facientibus sedatur, & à sedantibus fit. Nam si quis homini vomenti, aquá multam bibendam dare velit, eluentur ea propter quæ vomit, vnà cum vomitu. Et sic quidem per vomitum vomitus sedatur. Rursus autem propterea quod sedatur, quia inferne procedere ipsi fecit, ex illo id quod intus est vomitum facit, & ambobus contrariis modis homo sanus fit. Et si quidem sic in omnibus haberet, stata sanè ac certa medicina esset. Ita alia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem sint, & à qua causa fiant: alia vero similibus, qualia tandem sint, & à qua causa fiant. Huius autem rei causa corporis debilitas existit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à corpore vero cibi superãtur. Postquam vero plus aut minus in ipsum

F

Caussa.

A in ipsum ingestum est, aut alia quæpiam transmutatio facta est superatur, superant autem cibi. Et quum sanè superatur corpus ab his quæ ipsi offeruntur, florere hæc ipsa facit, & superant hæc simul corpus, & contraria ipsi faciunt. Et calida lauari, donec quidem corpus superat eius exhibitionem, florere corpus facit. Quum vero superatũ fuerit, gracile corpus facit. Et conuiuari similiter vt lauari facit. Hæc enim donec superãtur florere corpus faciunt, Vbi vero superauerint, & alui secessus & varia vitia inducunt. Quum aũt id quod offertur, transmutatur, necesse est & id cui offertur, transmutare. Etenim corpus transmutatum parum efficax ac potens est, & ab omnib. offensiones percipit. Hoc autem faciunt, & B aluum subducentia: & florere ipsum facientia, gracile corpus faciunt, & reliqua omnia cõtraria his facientia. At vero Medicina breuem occasionem habet: & qui hoc nouit, illa stata ac certa habet, & scit quæ consueta sint, & quæ non consueta, ad quæ cognoscenda non est occasio in medicina, & quòd aluum subducentia, non subducentia fiunt, & reliqua quòd contraria sunt, & contrariissima non contrariissima. Occasio autem hæc est, vt cibos offeramus ea copia, quantam corpus cui offeruntur superare valeat. Nam si quis sic fecerit, omnino necesse est cibum aluũ subducentẽ oblatum, subducentem esse, & pituitosum, pituitosum. Si igitur superauerit corpus ipsos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his quæ offeruntur, & hæc est occasio quam me- C dicum nosse oportet. Quum vero occasionem supergressus fuerit, contrarium fit, & antequam ei excessum factũ esse putãt, consequens est vt calescat. Donec enĩ corpus id quod oblatum est superauerit, corpus nutritur. Vbi vero hanc occasionem transmiserit, contrarium fit, nam attenuatur & gracilescit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem superauerit corpus, ampliusque pro occasione offeruntur, etiam iuxta naturam suam singula faciunt, & pituitosa siue tumefacientia tumefaciunt. vbi vero occasionem transmiserint, cõtraria sunt. Medicamẽta sunt omnia quæ præsentem statum transmouent. Omnia autem fortiora transmouent. Licet autem si velis, medicamento transmouere, & rursus si velis, alimento ac cibo. Omnia vero ex præsenti statu transmouere, ægrotanti opitulatur. Si enim id quod morbũ

Quæ corpus iuuent & contra.

Qualis medica ars.

Quãdo oĩa suã naturã conseruant.

Medicamẽta quid faciant.

facit non transmoueris, augescit. Medicamenta fortia à natura, in debilibus morbis dare non oportet, neque paucitate medicamenti, debilitas ipsius facienda est, Sed fortibus natura, fortibus pharmacis vtendum est, debilibus vero, pharmacis non fortib. Neque partiendum est medicamētum, sed singulis secundum naturam, debilibus quidem debilia à natura, fortibus vero morbis, fortis naturæ pharmaca exhibēda sunt. Cæterum morbi ea parte qua proximi sunt educendi sunt, & qua parte singulis exitus quàm proximus est extrahendi. Aluum autem subducentia talia sunt, quæcūque lubrica & incisiua sunt, & quæcūque in calidis attenuātur, Venter enim calidus est; & reliqua quæ salsuginosa sunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Contra aluum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhibent, humida enim resiccata flatum faciunt: & quæ adstringunt, & quæ à calore compacta sunt, & friabilia, & sicca. D E

Omnia autem quæ foris extenuāt, intra corpus assumpta tumefactionem inducunt, eadem autem & ventrem sistētia, & pituitosa, ac tumefacientia existunt. Et quæ aluum subducunt ac extenuant, cum calefaciētibus eadem sunt. Insuper autem etiam acida pituitosa sunt. Omnia vero quæ frigefaciunt ea quæ in ventre sunt, talia aluum subducunt, Item quæ frigida sunt, & quæ humida. Quum autem nō aluū subducentia fuerint, calfaciunt. frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta, & cito secessum faciunt. Si vero secessum non faciant, calida in ventre existunt. Ex his quæcūque repletionem faciunt, maxime pituitosa sunt. Quæ vero plurima assumpta repletionem non faciunt, aluū subducūt. Medicina itaque mihi iam tota inuenta esse videtur, quæ sic habet, & quæ docet singulas & consuetudines, & occasiones. Qui enim sic Medicinam nouit, minime fortunam respicit aut expectat, sed & citra fortunam, & cum fortuna, recte faciet. Constans enim ac firma est tota medicina, & doctrinæ optimæ in ipsa compositæ, minime fortuna egere apparent. Nam fortuna sui iuris est, & nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam peruenire. Scientia vero imperata facere cogitur, & facile est ipsam feliciter assequi, si quis sciens vti velit. Deinde vero quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamenta clara sunt & manifesta, velut equidem F

Acida pituitosa.

Medicina quæ.

Fortuna in his parū facit.

A equidem arbitror, non expectant sanè fortunam ad sanãdos morbos si quidem sunt medicamenta. Si vero cum fortuna exhibere ipsa prodest, non magis medicamenta quàm ea quę non sunt medicamenta, vnà cum fortuna adhibita sanos faciunt. Quicunque vero fortunã ex Medicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos qui probe rem aliquam sciũt fortuna non vti: is contrarium mihi iudicare videtur. Mihi enim soli hi fortunate assequi, itemque infortunate non assequi videntur, qui recte quid, & male facere sciunt. Fortunate enim assequi, est recte facere. hoc autem hi qui sciunt faciunt. Non assequi autem hoc est, si quis non sciat, hoc non recte faciat. Indoctus autem qui est quomodo fortunate assequi possit? Si quid enim etiam assequatur, non memorabilem sanè successum habebit. Qui enim non recte quid facit, non fortunate assequi poterit, quum reliqua quæ æquum est facere non faciat. Morbi muliebres. Vteri omnium morborum causæ sunt: hi enim vbi ex natura transmoti fuerint, morbos exhibent, siue ascenderint, siue descenderint. Et quũ quidem vteri osculum suum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes, transmoti fuerint foras, leuissimus morbus est. Quum vero in anteriorem partem promoti fuerint, & osculum in pudendi eminentias ac labra immiserint, primum quidem ipso contactu dolorem vterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & velut operculo contect⁹, ex eo quod pudendi eminentiis incumbit, fluxus non contingit, qui mensium nomine venit. Hic vero fluxus congregatus, tumorem ac dolorem exhibet. Et si quidem infra descendens & auersus, in inguen se immiserit, dolorem exhibebit. Si vero sursum ascendens auersus & obturatus fuerit, etiam sic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum vero propter hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit. Vbi vero vteri impleti intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendicesque contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ventre discurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipsius parte, modo totum, prout contingit ipsi morbus. Hæc itaque sic curanda sunt.

Medicamẽta sine fortuna sanant.

Quæ aduersa uel secũda fortuna huic uideatur.

Vteri omnium morborũ causæ fœminis.

Vteri molestiæ.

B C

Si quidem descenderit solum, & illini possit, vtere quocũque libet ex graueolentium genere, aut cedro, aut allij intrito, myt-

Medela.

to, myttoto græcis appellato, aut aliquo alio ex grauiter & male olentium numero, eoque suffitum facito, & fomenta ne adhibeto, neque cibo neque potu vrinā ciente hoc tempore vtitor, neque calida lauato. Si autem sursum ascenderit, & non auersa fuerit, medicamētis appositiis bene olentibus, & quæ simul calfaciūt vtere. Velut sunt myrrha, aut vnguentum, aut aliud quoddam odoratum simulque calfactorium. Et his quidem subdititiis vteris, fomentum autem ex infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lauabis, & vrinam cientibus vteris. Ex hoc autem manifestum fit auersa sit nécne. Si enim sursum progressa auersa nō fuerit, fluxus procedit. Si vero auersa sit, fluxus, menstrua appellata, non contingit. Hunc morbum fomento primum tali curare oportet. In vinum grossos immittito, ipsumque vinum calfacito, & cucurbitam circū osculum vasis in quo calefit addito, hoc modo. Cucurbitam per medium dissectam euacuato, & summitate ipsius modice rescissa, velut in vtriculis fieri solet, hanc ipsam vasi velut operculum circundato, quo odor per angustiam means ad vterum perferatur. Insuper autem & calida aqua fouere, & calfacientibus medicamentis subdititiis vti oportet. Calfacientia autem sunt ea quæ ducunt ex superius relatis, itemque hæc. Stercus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumen, galbanum, & si quod aliud eiusmodi est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia inferne medicamenta aluus subducenda est, & per debilia quæ vomitum faciunt, ne euacuatio ex superuacuatione fiat. Cæterum subdititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis. Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititiis pharmacis ea quæ valde efficacia sunt immittito, & vbi immiseris, glandulas formato instar earum quæ in sedem induntur, verum longas facito has ac tenues. Mulierem vero supinam reclinato, locis à pedibus lecti altius instratis, deinde apponito, & panniculo intecto, aut alia quadam re consimili calfacito, donec colliquescat. Si vero debiliorē glandulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni vteri osculum tumidum habuerint, & nō fluxerint, fluxionem facere oportet, & subdititiis pharmacis sanare, itemque fomentis velut scriptum est, ita faciendo velut in priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorem partē

Calida appposita.

procedens

A procedens vterus auersus fuerit, fluxionem facere oportet, velut in superiore fluxione suppressa. Quum vero fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calfacere oportet, neque vrinam cientibus vti, neque cibis aluum subducentibus. Lecti autem partes à pedibus altiores esse oportet, vt ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere autem simul etiam subdititiis adstringentibus. Fluxiones porrò quum confestim venerit purgatio statim subcruentæ fiunt, quum vero tardius prodierit, purulentæ. Et iunioribus subcruenta magis prodeunt. Seniores vero magis mucosa menstrua habent.

B

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE AERE, AQVIS & locis, Iano Cornario medico physico interprete.

Vicunque artem medicã integre adsequi velit, primum quidem tẽporũ anni rationẽ habere debet, quantum potẽtia quodlibet eorũ valeat: nõ enim simile quicquam C in illis existit, verum differunt inuicẽ propter varias quæ in eis fiũt mutationes. Deinde ventorum calidorumq; & frigidorum, maxime qui ex his oĩbus hominibus sunt communes, & mox qui in vnaquaque regione sunt indigenę & proprij. Neq; vero negligentiorem se circa aquarum facultates cognoscendas exhibere conuenit. Quemadmodum enim gustu differunt, & pondere ac statione, sic quoq; virtute aliæ aliis longe præstãt. Quare si quis ad vrbem sibi incognitam perueniat, circunspicere oportet eius situm, quo modo scilicet ad ventos, & solis exortus iaceat: nõ enim æquales vires sunt, ad Septẽtrionem sitæ, & vergẽtis ad Austrum: neq; eius quæ solem exorientem, & quæ eundem occidentẽ

Quæ prospicienda sunt medico.

Venti.

Situs urbium.

Aquarum qualitas. spectat. Hæc itaque diligenter oportet perscrutari, ac simul quo modo habeant circa eam aquæ: num ne palustribus vtãtur & mollibus, aut duris & ex sublimi loco prolabentibus, & scaturientibus ex petris, siue salsis, & crudis. *Terræ qualitas.* Terra etiam ipsa consideranda, nudáne sit & aquis carens, aut densa & aquosa, & an concaua sit & æstuosa, vel alta & frigida, hominum insuper diæta perquirenda, qua maxime capiantur. *Hominum victus prænoscēdus.* An bibuli sint & lurcones & ocio dediti, aut exercitiis variis vtentes, & tolerantes laborum, ciborumque plus adpetentes quàm poculorum. Ex his enim singula sunt inuestiganda. *Prænotio futurorum quomodo paretur.* Nam qui hæc omnia probe, quantum fieri potest, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere possunt quum in vrbem etiam ignotam sibi peruenerit, neque morbi regioni peculiares & patrij, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, vt non possit in cognoscendis morbis dubius hærere, aut errare sicubi ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis euenire solent, qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerunt. Quare qui ea studiose rimatus fuerit, vniuscuiusque temporis, ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione ciuitatem sint inuasuri tum æstate, tum hyeme, & quæcunque pericula vnicuique sint timenda ex diætæ ac victus immutatione: quum enim temporum mutationes, & astrorum ortus ac occasus obseruauerit, quemadmodum singula horum eueniant, prænoscet vtique & de anno, qualis hic sit futurus: *Astrorū cognitio ad artē medicam facit.* hoc nanque modo si quis rimatus fuerit ac præcognouerit temporum occasiones, maxime de singulis sciet, vt plurimumque sanitatem adsequetur, & recta via procedet, non minima artis suæ gloria. Quod si cui hæc sublimiora videantur, is si ab hac sententia discedat, discet sanè non minimam partem conferre ad rem medicam ipsam Astronomiam, sed omnino plurimam, quum vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem singula quæ diximus scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeste. *Situs urbis calidæ.* Quæcunque quidem ciuitas ad ventos sita est calidos, puto autem eos qui inter brumalem solis exortum itidemque occasum perflant, huic hi venti sunt peculiares. A Septentrionalibus autem ventis tuta ac protecta ea ciuitas existit. Aquæ vero eius mul-

A tæ & subsalsæ sunt,& necessario nõ sublimes, æstate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Et quæ quidem vrbes bene sitæ sunt ad solem,& ad ventos,& aquis bonis vtuntur, hæ minus à ta libus mutationibus afficiuntur. Quæ vero aquis palustribus ac lacustribus vtuntur,& non bene sitæ sunt ad ventos, & ad solem,hæ magis. Et si quidem æstas sicca fuerit,citius sedantur morbi. Si vero pluuiosa, diuturni fiunt: & phagedænas ad edentes ex omni occasione oboriri verisimile est, si vlcus fiat. Si vero hyems frigida sit, homines capita humida ac pituitosa habere par est: & ventres ipsorum frequenter exturbari, pituita à capite influente: & formas ipsorum vtplurimum debiliores esse: ipsosque ad edendum ac bibendum non appositos esse. Nam qui capita debilia habent,

Quæ vrbes salsas aquas habent.

Hyems frigida quæ mala inuehat.

B non fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat. Morbi vero hi ipsis vernaculi sunt. Primum quidem mulieres morbosæ, ac fluxionibus obnoxiæ sunt. deinde multæ steriles sunt ex morbo, nõ à natura,& frequenter abortiunt. Pueris vero incidunt conuulsiones ac anhelationes, quæ morbus puerorum,& sacer esse putantur. Viris autem dysenteriæ, & alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, & pustulæ nocturnæ multæ,& hæmorrhoides in sede. Pleuritides autem,& peripneumoniæ, & febres ardentes, & quicunque acuti morbi putantur, non multum proueniunt. Non enim fieri potest vt isti morbi vigeant, vbi alui liquidæ existunt. Lippitudines vero oboriuntur humidæ, non graues, nec diuturnæ: si non ex mutatione temporum morbus aliquis

C omnibus communis occupet. Et vbi quinquagesimum annum transgressi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines semisyderatos faciunt, vbi caput derepente insolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipsis vernaculi sunt: præterquam si morbus aliquis omnib. communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & huius participes fiunt. Quæcunque vero ciuitates his ex opposito sitæ sunt, ad ventos frigidos, inter occasum solis æstiuum,& orientem æstiuum: etiam ipsis hi venti vernaculi ac indigenæ sunt, ab austro vero & calidis ventis protectę sunt. Et de his vrbibus sic se res habet. Primum quidẽ aquæ & duræ & frigidæ vtplurimum dulcescunt. Homines autem vegetos & siccos esse necesse est: & plures ventres infernos cru-

dos ac duros habere, supernos vero fluidiores: biliososq; ma D gis quàm pituitosos esse. Capita vero sana ac dura habent. & plerunq; vasa ipsis rumpuntur. Morbi autē populares ipsis hi sunt, pleuritides & quos acutos esse receptū est. Necesse est autem ita habere, quum alui duræ existant. & suppurati multi ex omni occasione fiunt. Huius autem causa est, corporis extensio, ac ventris duricia. Siccitas enim & aquæ frigiditas facit vt vasa rumpantur. Edaces autem tales naturas esse necesse est, & nō multū bibaces. Non enim fieri potest vt simul multum edant ac bibant. Lippitudinesq; his fieri ex temporis interuallo necesse est, duras autē ac vehemētes, & statim oculos rumpi. Sanguinis item ex narib. fluxiones vehemētes æstate fieri iuniorib. triginta annis. Morbos etiā sacros appel E latos, paucos quidem, verum vehementes. Longæ vero vitæ magis quàm alios, hos homines esse par est: & vlcera non pituitosa oboriri, neque efferari. Mores vero magis feros quàm mansuetos. Ac viris quidē hi morbi vernaculi sunt: præterquam si quis omnib. cōmmnis ex temporum mutatione ingruat. Ex mulierib. vero, primū quidem multæ steriles fiunt, propter aquas quæ duræ sunt ac crudæ, & frigidæ. Purgationes enim mensium non contingunt cōmodæ, sed paucæ ac prauæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt. Vbi vero pepererint, pueros nutrire non possunt. Lac enim ab aquarum duricia ac cruditate extinguitur: & tabes frequentes à partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones ac vulsuras habent, pueris autem hydropes in testibus fiunt, quan- F diu parui fuerint. deinde ætatis progressu euanescunt. Pubescunt autem serò in hac ciuitate. Et de calidis quidem ventis ac frigidis, & vrbib⁹ ad hos sitis, hoc modo velut dictum est, res se habet. Quæcunque vero ciuitates sitæ sunt inter æstiuos ac hybernos solis ortus: & quæcunque ex opposito harum, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem solem sitæ sunt, eas par est esse salubriores his quæ ad septentrionem conuersæ sunt, & his quæ ad calidos ventos sitæ sunt, etiamsi stadium solum intersit. Primum enim moderatior est caliditas ac frigiditas. deinde aquas quæ ad solis ortus sunt, omnes splendidas esse necesse est, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac ciuitate. Sol enim emergens ac illustrans ipsas castigat. Matutinum enim tempus ipse aer vtplurimum

semper

A semper occupat. Et hominum formæ boni coloris sunt, & magis floridæ, si non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi sunt homines, & ad iram ac intelligentiã præstantiores septentrionalibus, si quidem & alia quæ in ipsa nascuntur meliora existunt. Et ciuitas quæ hoc modo sita est veri maxime similis est, iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores, similesque sunt morbis, qui in ciuitatibus ad ventos calidos cõuersis oriuntur. Et fœminæ isthic valde fœcundæ sunt, ac facile pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ vero ad occasus sitæ sunt, & ipsæ à ventis ab oriente spirantibus protectæ sunt, & tum calidi venti leuiter afflant, tum frigidi ab Vrsis B præterflant: eas vrbes necesse est situ morbosissimo positas esse. Primum enim aquæ non sunt splendidæ. Causa vero est quòd aer matutinum tempus vtplurimum occupat, qui aquę immixtus claritatem eius disperdit. Sol enim priusquam eleuetur, non illustrat. Aestate vero, mane quidem auræ frigidæ spirant, & ros decidit. de cætero vero sol ad ipsas occidens, quàm maxime homines percoquit. Quapropter etiam decolores ac infirmos ipsos esse par est, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipsis separantur. Verisimileque est ipsos graui voce præditos ac raucosos esse, propter aerem, eo quòd impurus plerunque isthic est, & morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perseuerant venti. Qui vero perseuerant C ac ipsis incumbunt, aquosissimi existunt. Nam venti occidentales, similes sunt autumno. Et huiusmodi ciuitatis situs est ad diei mutationes, eo quòd multum temporis inter matutinum ac vespertinum intercedit. Et de ventis quidem qui commodi sunt ac incommodi ita se res habet. Cæterum de aquis deinceps narrare volo, quæ morbosæ sint, & quæ saluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri verisimile est, itemque quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad sanitatem. Quæcunque igitur palustres sunt, & stabiles ac lacustres, eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas & olentes. Quum enim non defluant, sed aqua pluuia semper noua inferatur, & sol vrat, necesse est ipsas decolores esse, & prauas ac biliosas. Hyeme vero glaciatas & frigidas ac turbatas præ niue ac glacie, vt pituitosissimæ ac raucosissimę existant:

Bibentibus

Bibentibus autem ſplenes ſemper ſint magni ac pleni: & vẽtres duri, tenues ac calidi. Humeri vero & clauiculæ & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles exiſtunt. Edaces autem eſſe tales ac ſiticuloſos par eſt, ventresq́ue tum ſupernos, tum infernos, calidiſſimos habere, vt etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipſis & æſtate & hyeme familiaris eſt. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac letaliſſimi fiunt. Aeſtate enim dyſenteriæ multæ ac alui profluuia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidunt. Et hi quidem morbi ipſis æſtate fiunt. Hyeme vero iunioribus quidem peripneumoniæ, & inſaniæ morbi, Senioribus vero, febres ardentes, propter ventris duriciem. Mulieribus autem, tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariũt, & fœtus magnos ac tumidos. deinde ex alimentis tabeſcentes ac deprauati fiunt. Et purgatio commoda poſt partum mulieribus non contingit. Pueris vero herniæ accedũt, & viris varices, & vlcera in tibia. Quare fieri non poteſt vt tales naturæ longæuæ ſint, ſed ante temporis aduentum ſeneſcunt. Præterea fœminæ ſe in vtero habere putant, & vbi partus tempus adeſt, ventris moles illa ac plenitudo euaneſcit. Hoc autẽ contingit ex aqua quũ vteri ex aqua cõcepta laborant. Atq; has quidẽ aquas ad omnem rem improbas eſſe cẽſeo. Secũdo vero loco eas quarum fontes è petris ſcaturiunt. Duras enim eſſe neceſſe eſt: aut iſthic vbi calidæ aquæ exiſtunt: aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris naſcuntur. Non itaque ex huiuſmodi terra aquæ bonæ prodeunt, ſed duræ & æſtuoſæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alui egeſtionem contrariæ ſunt. Optimæ vero ſunt quæ ex ſublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, & vinum modicum ferre poſſunt. & hyeme calidæ fiunt, æſtate vero frigidæ. Tales enim fuerint ex profundiſſimis fontibns. Maxime vero laudare eas oportet, quarum fluxiones ad ſolis exortus erumpunt, & præſertim ad æſtiuos. Neceſſe eſt enim odoratas eſſe ac leues. Quæcunque vero ſalſæ, & crudæ ac duræ ſunt,

Aquæ quæ optimæ.

Aquæ ſalſæ.

D E F

A ræ ſunt,ad hoc quidem vt eas omnes bibant,non bonæ ſunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ ſunt, de quibus ſtatim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes ſuos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtiuos ſolis exortus ac occaſus emergunt,& magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco ſunt, quæ inter occaſus æſtiuos ac hybernos ſcaturiunt. Peſſimæ vero quæ ad auſtrum, & quæ inter æſtiuum ortum & occaſum. Et hæ quidem ad auſtrales partes valde prauæ ſunt,ad boreales vero meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quiſquis ſanus eſt ac valet,is nullum diſcrimen faciat,ſed ſemper eam quæ præſens eſt bibat. Qui-
B cunque vero morbi gratia,eam quæ commodiſſima eſt bibere volet,is ſi ita fecerit, maxime ſanitatem aſſequi poterit.

Quorum quidē ventres duri ſunt, & idonei ad hoc vt amburantur,his dulciſſimæ & leuiſſimæ ac ſplendidiſſimè conducunt. Quorum vero molles ventres, & humidi ac pituitoſi ſunt,his duriſſimæ & crudiſſimæ, ac ſubſalſæ aquæ conferūt. Sic enim maxime reſiccari poterint. Quæcunque enim aquę optimæ coctu ſunt,ac facilime liqueſcunt,eas par eſt & ventrem maxime exoluere ac eliquare. Quæ vero crudæ ſunt,& minime coctu bonæ, hæ magis conſtringunt ventres ac reſiccant. At enim mentiuntur homines de ſalſis aquis,propter imperitiam,in eo quòd per aluum ſecedere eamq; ſoluere pu-
C tantur. Maxime enim contrariæ ſunt ad alui egeſtionem ac ſeceſſum. Sunt enim crudæ, & coqui non poſſunt. Quare vēter magis ab ipſis adſtringitur quàm eliquatur. Et de fontanis quidē aquis hoc modo res ſe habet. De pluuialibus autem, & quæ à niue fiunt, vt habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuiſſimæ & dulciſſimæ, & tenuiſſimæ ac ſplendidiſſimę ſunt. Primum enim ſol quod tenuiſſimum ac leuiſſimum eſt in aqua educit ac ſurſum rapit. Clarum autem hoc,ipſum mare facit. Quod enim ſalſum eſt iſthic relinquitur, præ craſſitudine ac grauitate, & fit mare. Quod vero tenuiſſimum eſt ſol ſurſum rapit, præ leuitate. Rapit autem tale non ſolum ab aquis ſtagnantibus, ſed etiam ex ipſo mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus. Et ex ipſis hominibus tenuiſſimum

ac leuissimum humorem ducit. Eius rei maximũ signum inde sumere licet, vbi homo vestibus indutus in sole iter fecerit, aut sederit. Quascunque enim corporis partes sol aspicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid comparet sudoris sursum rapit. Quæ vero sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à sole sudor. Seruatur autem ex tegmẽtis, vt ne disperdatur à sole. Quum vero in vmbram deuenerit, totũ corpus similiter sudore perfluit. Non enim amplius sol affulget. Quapropter etiã ex omnibus aquis hæ citissime putrescunt: & odorẽ malum pluuialis aqua habet, eo quod ex plurimis cõgregata est ac permixta, vt citissime putrescat. Ad hæc vero, vbi rapta est & in sublime eleuata, dum circũfertur & ad aerẽ permiscetur, quod turbidum est in ipsa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod vero tenuissimum est ac leuissimum in ipsa, hoc relinquitur ac dulcescit, dum à sole vritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquuntur semper dulcia. Quandiu igitur dispersa fuerit, & nondum cõgregata, fertur sublimis. Vbi vero coaceruata fuerit, ac simul congregata derepente à ventis inter se aduersariis: tunc deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit, Tunc enim hoc magis fieri verisimile est, quum nebulas à vento stabilitatẽ non habente concitatas ac procedentes, derepente ventus contrarius, ac aliæ nebulæ reliserint: atque tunc quidem prima ipsius pars cõgregatur, quæ vero à posteriore parte sunt, insuper accedunt, & sic crassescunt, & nigrescunt, ac simul congregantur, & præ grauitate deorsum prorumpunt, & pluuiæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ sunt secundum hanc rationem. Verum opus habent vt decoquantur, ac excolentur. Sin minus, odorem prauum habẽt, & raucedines & vocis grauitatem bibentibus inde accedere par est. At vero aquæ ex niue ac glacie fientes, omnes male sunt. Quum enim semel concretæ fuerint, non amplius in pristinam naturam restituuntur. Sed quod quidem in ipsa clarum ac leue, & dulce est, excernitur ac disperditur. Quod vero turbidissimũ est ac ponderosissimũ, relinquitur. Hoc vero cognoueris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vasculũ certa aquæ mensura infusa, sub dio exponere, quo maxime congeletur: deinde postridie in locum calidum deportatum sinere, quo

maxime

A maxime glacies liquescat,& vbi exoluta fuerit,aquam metiri:reperies aquam multo pauciorem. Atque hoc signum est, quòd à congelatione id quod leuissimum ac tenuissimum est disperditur,& nō quod grauissimum ac crassissimum existit. Nō enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de causa has aquas quæ à niue ac glacie eliquantur,pessimas esse puto ad omnes res: Itemque eas quę ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluuialibus,& niualibus,ac glacialib⁹ aquis res se habet. Calculo vero maxime laborant homines,& ex rhenum affectionibus,& vrinæ stillicidio,& coxendicum morbo corripiūtur, & herniæ fiunt,vbi aquas omnigenas bibūt, & de magnis flu minib⁹ in quæ alia deferunt̄:& de stagno,in quod fluxiones B multæ ac omnis generis deueniunt. Et qui aquis inuectitiis vtūtur,quæ ex lōgo, & nō breui locorū interuallo afferūtur. Non enim fieri potest,vt alia aqua similis sit alij. Sed alię dulces sunt,aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Vbi vero hæ simul inter se miscentur,dissident: & quæ fortissima est,semper superat. Præualet autem non semper eadem,sed alìàs alia. Sed & ex ventis, alij quidem Boreas robur exhibet, alij vero Auster.& de reliquis eadē ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenam in vasis subsidere, & ab his si potentur,morbi prædicti fiunt. Quod autem non omnibus, consequenter declarabo. Quorum quidem aluus satis fluida est ac sana,& vesica non ardens,neque stomachus vesicæ valde coardescit,hi facile vrinam eiiciunt,& in vesica nihil ipsis C congregatur. Quorum vero aluus ardens ac feruida fuerit,in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quum enim magis quàm pro natura fuerit calefacta,stomachus ipsius inflāmatur. Vbi vero hæc perpetitur, vrinam non dimittit,sed in seipsa cōcoquit & adurit: & quod quidem tenuissimū in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit & emingitur. Quod vero crassissimum ac turbidissimum est, coaceruatur, & concrescit primum quidem parum,deinde maius fit. Dum enim voluitur ab vrina,quicquid crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat,atque sic augescit,& in tofum concrescit. Et quum vrinam emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab vrina impulsum,& vrinæ emissionem impedit,& dolorem vehementem exhibet. Quare pueri calculosi fricant ac trahunt pudenda. Videtur enim ipsis caussa mictionis eo loco esse.

Signum

Signum autem eius quòd hæc ita se habent, hoc est. Vrinam D splendidissimam calculosi mingunt ad similitudinem seri, eo quod id quod crassissimum est ac biliosissimum isthic manet, & coaceruatur ac concrescit. Et plerique sanè hoc modo lapidem & calculum contrahunt. fit autem pueris etiam ex lacte, si non salubre id fuerit, sed valde calidũ ac biliosum. Ventrem enim percalefacit, & vesicam. Quare vrina dum aduritur hæc patitur. & sanè sentio melius esse pueris vinum quàm aquosissimum dare. Minus enim venas adurit ac resiccat. Muliebribus autem pudendis non similiter contingit. Meatus enim vrinæ in vesica breuis est & amplus, vt facile vrina impellatur. Neque enim manu pudendum fricat, veluti masculus, neque vrinæ in vesica meatum contingit. Ad pudenda e- E nim perforatus est. Et quia meatus sunt ampli, etiam plus bibunt q̃ pueri. Et de his quidem sic res se habet, aut his quàm proxime. Cæterum de annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualis'nam annus sit futurus, salubris'ne an morbosus. Si enim secundum rationem fiant signa in astris occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ fiant: & hyems sit moderata, & neque valde clemens, neq; modum excedens frigiditate: & in vere ac in æstate tempestiue pluat: sic sanè saluberrimum esse annũ par est. Si vero hyems quidem sicca sit, & borealis, ver autem pluuiosum & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida existente à vernis imbribus, & ab austro: necesse est æstũ du- F plicatum esse, & à terra irrigua ac calida, & à sole vrente: quũ ventres in hominibus nondum constricti sint, neque cerebrũ resiccatum. Non enim fieri potest, quũ ver tale existat, vt corpus & caro non humore fluida fiant, adeò vt febres acutissimæ in omnes irruant, maxime autem in pituitosos. At dysenterias par est fieri & mulieribus, & viris humidioribus. Et si quidem circa canis exortum accedat aqua ac tempestas, & Etesiæ spirauerint, spes est cessationis, & vt autumnus salubris fiat. Sin minus periculum est ne & pueri, & mulieres moriantur: Minime vero senes: & ne qui superstites euadũt, in quartanas desinant, & ex quartanis in hydropas. Si vero hyems australis fiat, & pluuiosa, & clemens, ver autem boreale & siccũ & tempestuosum, primũ quidem mulieres quæ vterũ gestant, & partus

Prognostica ex temporũ qualitate.

A & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est. Quæ vero etiam pepererint, impotẽtes ac morbosos pueros parere, ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles, ac morbosi viuant. Atque hæc quidem mulieribus, reliquis vero dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatem. Biliosis vero lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationem venarum, adeo vt aliqui quidem derepente pereant, aliqui vero semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems
B sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ: vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolui ac purgari contigit, à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac constringitur. Quare derepente æstate accedente, & ardore ac mutatione contingẽte, hi morbi incidunt. Et intestinorum leuitates & aqua intercus fere reliquis morbis desinentibus superueniunt, quum non queant facile ventriculi à concepta humiditate exsiccari. Si autem æstas pluuiosa sit & austro multum perfletur similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse, & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt febres ardentes fieri verisimile est, qui vero bile abũdant, costarum inflammationes &
C pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si vero æstas sicca existat, & borealis, sequens vero autumnus pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemem expectare conuenit, & cerebri corruptiones, ampliusque raucedines, grauedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. Quod si borealis sit autumnus ac siccus, & neque sub caniculam, neque sub Arcturi occasum pluuiosus, cõfert pituitosis natura, & maxime qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimum hoc tempus existit. Valde enim exsiccantur accidũtque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra, siquidem quod liquidissimum & aquosissimum in bile est cõsumitur dẽsissimum vero & acerrimũ relinquitur, quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt, pituitosis autem hæc omnia commoda

moda sunt. Exsiccātur enim & in hyemem perducuntur, minime humecti, sed resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is pręcognoscet plurima omnino quę ex huiusmodi mutationibus sint futura. Maxime autem obseruare oportet magnas temporum mutationes, vt neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque vramus quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiam ambo solstitia, maxime vero æstiuum Periculosum etiam æquinoctium vtrunque, magis vero autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipue canis, deinde arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maxime diebus iudicantur, aliique perimunt, alij vero desinunt, aut in aliam speciem, aliúmq; statum trāsmutātur. Et circa hęc quidem sicut dixi habet. Volo autem & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gentium formis quid distent, & nihil inuicem simile habeant. Verum de omnibus si quis dicere velit in immensum excresceret sermo, quare de maximis, & plurimum differentibus diuersitatibus dicam, quātum saltem mihi in ea re est compertum. Ac dico quidem plurimum differre Asiam ab Europa secundum naturas omnium ex terra nascentium, itemque hominum. Longe enim pulchriora & maiora omnia nascuntur in Asia. Estq; regio ipsa, hac nostra multo mansuetior, sunt etiam hominum mores benigniores & cultiores. Caussa vero horum est temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad aurorā, à frigiditate ac caliditate omni remotior. Incremētum autem & benignitatem inde proficisci omnibus in confesso est, quum nihil sit præcellens & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat, quanquam non habeant vbique per omnem Asiam omnia secundū eundem modum. Quæcunque enim in ea regio in medio sita est calidique & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima & maxime serena, aquisq; vtitur & cœlestibus & ex terra promanantibus. Neq; enim à calore combusta est valde, neque à squalore & aquarum inopia exsiccatur, neq; à frigore oblæditur. Verum austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autem suo tēpore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis

Mutationes temporum obseruandæ.

Canicula Arcturus Pleiades

Differētia inter Asiā & Europā

Pulchriora maiorāq; que sunt Asiana, & cur.

Varietas rerum in Asia.

Cœli clementia & soli ubertas in Asia.

D E F

A ſparſis ſeminibus hi proueniant, ſiue terra ipſa per ſe ſponte producat eorum plantas, quarum fructibus vtũtur homines, eas ex agreſtibus cicures & domeſticas facientes, & pro commoditate ſua tranſplãtantes. Pecora etiam ipſa pleniora proueniunt, quæ & pariunt ſæpius & pulcherrime educantur. Quin & homines habitiores eſſe ac ſpecie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minimeque differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatem attinet, conſtat. Certumque eſt hanc regionẽ proxime accedere ad naturam ac temperaturam optimæ conſtitutionis, verum virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non veriſimile eſt huic naturæ innaſci, Sicut neque eiuſdem neque diuerſi generis conſtantes *Aſiatici corporis robore non præſtant.*
B ac perpetui ſunt amatores. Vincit enim in ipſis voluptas, quæ ratio eſt multiformes generari partus, præcipue in feris. Atq; ſic quidem de Aegyptiis ac Libycis mihi habere videtur. Qui vero ad dexteram hyberni ortus ſolis vſque ad Mæotidem paludem habitant: hic eſt enim Europæ & Aſiæ terminus: ſic habent. Multo maior diuerſitas eſt inter illas ipſas gentes, quàm de quibus iam dixi, quum propter varias temporũ mutationes, tum ob regionis naturam, Habet autem eodem planè modo, quemadmodum & circa aliorum hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciunt & frequentiſsimas, illic & regio agreſtis & maxime inæqualis exiſtit, inueniaſque & montes plurimos & denſos, itemque campos & prata. Vbi autẽ non valde variant tempora, illic æqua- *Europæ et Aſiæ terminus. Gẽtes cur inter ſe differant.*
C liſſima regio eſt, quod idem & de hominibus ipſis eſt intelligendum. Si quis enim recte conſideret, videbit quorundam naturam, montanis, ſyluoſis ac aſperis locis ſimilem eſſe aliorum vero aquoſa ac exilia loca referre: ſicut quidam pratorum ac paludum naturam præ ſe ferunt, atque alij ſunt à quorum planitiebus nudiſque ac ſiccis terris conſtitutio ſimilis exiſtit. Tempora enim quæ formarum naturam variant, ſunt diuerſa: quum ergo inter ſeſe fuerint maxime diuerſa, varias & multiplices formas producunt. Porrò quæ parum inter ſe differunt gentes relinquam, Quæ autem plurimum non natura ſolum, ſed & legibus ac conſuetudinibus diſcrepant, de illis referam quomodo habeant. Ac primum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens ſit, quæ ſimilia capita habeat. A principio quidem conſuetudo in cauſa fuit, vt *Macrocephali.*

tam longis capitibus essent. Nũc autẽ natura ipsa cum cõsue- D
tudine cõspirauit, Si quidẽ generosissimũ apud eos putatur,
caput habere quàm maximè longum: cõsuetudinis autẽ hoc
initium fuit. Quum recens infans natus est, caput eius adhuc
tenerum ac molle existens quàm celerrime constringunt ma
nibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin
& vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo
rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea
consuetudo tantum effecit vt eiusmodi natura capitum exi-
steret. Temporis vero progressu natura quoque tales produ-
xit, vt non esset necesse consuetudine priore cogere. Quum
enim semen genitale ab omnibus corporis membris proce-
dat, à sanis quidem sanum, à morbidis morbosum, fiatque vt E
ex caluis calui gignantur, ex cæsiis cæsij, & vt plurimum di-
stortus distortum generet, eademque ratio sit circa reliquas
formas, quid prohiberet vt non ex Macrocephalis Macroce-
phali gignerẽtur? Nunc autem non nascuntur ita magnis ca-
pitibus quemadmodum prius, quum consuetudo nõ amplius
duret, per incuriã hominũ intercepta. Et de his quidem hæc
Phasis accolæ. sufficiant. De illis autem qui phasim accolunt adiiciam. Re-
gio eorum palustris est, calida, aquosa & densa, imbresque in
eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuo-
si, homines vero ipsi vitam agunt in paludibus domós-
que ligneas & ex arũdinibus in ipsis aquis habent extructas,
neque multum inde prodeunt, vt adeant vel emporia vel vr-
bes. Verum nauiculis ex vno ligno febrefactis permeant sur- F
sum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus aquarum plu-
rimos. Bibũt autem aquas calidas & stagnantes, quæ & à sole
sunt putrefactæ, & ab imbrium casu auctæ. Ipseq; fluuius Pha
Phasis qualiter fluat sis omnium fluuiorũ stagantissimus est, & qui lentissimo cur-
su profluat: fructus autem qui illic nascuntur omnes insalu-
bres sunt, euirati imperfectique præ multitudine aquarum,
neque vnquam maturescũt. Atque quum multus aer ab aquis
regionem occupet, ob hanc ipsam causam, quòd ad formam
Phasiani quales. ac corporum speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis homi-
nibus longe diuersi. Sunt enim magnitudine ingenti, ac cor-
pulentia valde excellenti, neque iuncturæ eorum vllæ, neque
venæ comparent. pallidũmq; præ se ferunt semper colorem,
quemadmodum qui regio sunt obnoxij morbo: loquuntur
autem

A autem vt si qui alij omnium hominum grauissime, nimirum aere vtentes non sereno,sed obscuro,& maxime humectato. Sunt insuper ad laborem à natura ipsa segniores, anniq; tempora non varias habent,neque ad æstum, neq; ad frigus permutationes. Venti autem eis sunt plurimi austrini omnes, præter vnũ eius regionis propriũ & indigenam,qui aliquando violentior ac molestior calidus existens spirat,quem Cenchrona patrio vocabulo appellant. Verum Boreas non valde ad eos pertransit,quòd si aliquando spiret,debilis tamen existit ac valde lenis.De natura ergo ac diuersitate & forma eorum qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd autem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis *Cur Asiani imbelles.*
B Asiani existant,moribúsq; mansuetiores, tempora ipsa anni in causa sunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neq; caloris,neque frigoris,sed semper æqualia permanent: vnde neq; mentes stupore percelluntur,neq; corpora fortem transmutationem incurrunt.A quibus verisimile est iram exasperari,cognitionémq; & calorem amplius excitari,quàm si semper in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt quæ hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Propter quas sanè causas imbelle vniuersum Asianorũ genus existit;atque adhuc amplius propter leges.Multo maxima enim Asiæ pars sub regibus est.Vbi autem non in sua potestate viuunt homines, neq; sui iuris sunt, sed dominis subiecti, ibi non multum curiosi sunt quo modo se ad bellũ adparent, *Mentem quæ excitent.* *Asiani cur non bellaces.*
C imò magis hoc curant,vt ne bellicosi videantur. Pericula enim eis non æqualia instant.Nam hi in militiam proficisci,laboresque perferre,ac mortem oppetere pro dominis suis coguntur,relictis interim domi liberis,vxorib⁹ ac reliquis amicis:atque siquidem viriliter & feliciter bellum gesserint,dominis inde commoda accedunt,eorumq; facultates inde augentur.Verum ipsis præter pericula & cædes nihil demetitur.Proinde neque his hominibus regionem frequenter habitatam esse necesse est,Imò eam propter inertiam bellicam ac otium à plerisque relinqui. Vt enim quisque maxime à natura virilis & magnanimus est, ita plurimum eius animus leges auersatur: cuius rei magnum indicium vel inde habere licet. Quod quicunq; in Asia Græci itemq; Barbari dominis non subsunt,sed iure suo degunt, sibiipsisque omnes labores *Fortes, leges auersantur.*

lucrifaciunt, illi bellicosissimi omnium existunt. Periclitãtur D enim ipsi sibi, virilitatisq; præmia ipsi reportãt, sicut timiditatis ac ignauię pœnã luunt pariter. Inuenias autem & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres, quorum omnium causa ad temporum mutationes est referenda, quemadmodum & in præcedentibus dixi. Atq; sic quidem habet in Asia. In Europa vero genus hominum est Scythicum, circa paludem habitãs Mæotim, quod à reliquis gentibus maxime differt, Sauromatæ appellantur, Horum fœminæ equites sunt, arcubus vtuntur, ac sagittas iaculantur ex equis, cum hostibus congrediẽtes, dum virgines existunt, neque deuirginantur prius, quàm hostium tres confecerint, neque prius maritis cohabitant, quàm sacra deo patrio more fecerint. Quòd si qua sibi virum acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat cõmuni expeditione omnes exarmari. Dexteram autem mammam non habent. Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc vsum parato, igneque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum succrescere contingat, atque vt omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferatur. Cæterum reliqui Scythæ quod ad formam adtinet, ipsi sibi similes sunt, aliis dissimiles. Sicut quoque Aegyptij ipsi inter se, præterquam quòd hi à vehementi calore, illi ab intẽso frigore sunt compressi. Verum solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abundans, sublimis & mediocriter aquosa. Sunt enim fluuij in ea magni, in quos aqua ex cãpis per riuos deducitur. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quod nullas habeãt domos, sed in curribus habitant. Sunt autem currus ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumaguntur. Sunt etiam luto obturati ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici tabulato, Vnde robur illis inest aduersus omnes iniurias aquarum, niuis ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos quidem boum paria duo, aliquos tria, atque hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehuntur viri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi. Tandiu deinde in vno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiente in aliam regionem commigrant.

Quare nõnulli ab aliis differant. *Scythica gens.* *Mæotis palus.* *Sauromatæ.*

Aegyptii cur inter sese similes. *Scythæ Nomades quomodo uiuant.*

E

F

A grant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis, bibuntque lac equinum, comedunt etiam Hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibusque anni ac formis, quæ à reliquis hominibus longissime sunt Scythiæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit quemadmodum & gens Aegyptiorum. Minime autem fœcunda ea gens est, regioque ipsa minimas feras enutrit, neque numero, neque specie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæisque montibus sita est, vnde Boreas spirat, Solque ipse supremo æstiuo solstitio deficiens proxime accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque vero venti à calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi parumper & debiles. Verum ab Vrsis venti procedentes

Hippace quid.

Riphæi montes.

Qui uenti hic spirēt.

B sunt illic perpetui frigidi à niuibus, glacie imbribusque condensati. Qui nunquam à montibus decedūt, vt propterea etiam inhabitabiles fiant. Aerque ipse totum ferè diem nubillus campos occupat. Ipsi vero in humidis locis degunt. Et ferè perpetua est ipsis hyems, æstas autem paucissimis diebus atque illis non valde multa, Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque vllis montibus circunseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis accliues. Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra cōtegi. Prohibet enim hyēs & nuditas terræ, quę & diuerticulis & vmbraculis caret, propter temporum anni mutationes, neque multas neque fortes, sed similes semper, vel parum admodū diuariantes, vnde

Cur nō magna animalia illic gignātur.

C & formas corporum inter se similes habent, quum eodem vtantur victu & amictu, æstatis & hyemis tempore, attrahúntque aerem aquosum condensatum, aquam insuper bibentes à niuibus & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum vllis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas causas formæ eorum sunt crassæ & carnosæ, Iuncturæ vero humectæ & inefficaces, ventriculíque humidi omnes, maxime omnium tamen inferior aluus, Nequit enim ipsa exsiccari in eiusmodi quum regionis, tum naturæ & temporis constitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem sunt similes, masculorum masculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim quum sint inter se similia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt

Cur oēs hi carnosi, pingues[que].

Cur inter sese dissimiles.

in seminis genitalis mixturam ac compactionem, nisi quid- D
dam aliud fortuito vel casu contingat, aut à morbo. Magnum autem argumentum humiditatis corporum Scytharum hoc exhibebo. Multos enim ipsorũ, præcipue qui Nomades sunt. reperias exustos humeros ac brachia habentes manuumque iuncturas, pectora, coxas, & lumbos, nullã sanè aliam ob caussam, nisi ob humoris & molliciei naturæ detractionem. Nam neque arcus intendere, neque telum torquere possunt prę impotentia humiditatis humerorum, quum autem vruntur, humor ipse à iuncturis exoluitur, fiuntque corpora ipsorum validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur articulorum vsu potẽtia. Fluida vero fiunt ac lata primum propterea quòd fasciis non colligantur, quemadmodum fieri solet in Aegy- E
pto. Deinde quòd non animaduertunt quomodocunque inter equitandum equis insideant. Postremum etiam propter desidiam perpetuam. Masculi enim eorum antequam potentes fiant equos conscendere, atque in illis vehi, plurimũ temporis desident in curribus, raroque prodeunt vt inambulẽt, propter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebrium autẽ corporum formæ ad miraculum vsque fluxæ existunt. Porrò

Mulieres Scythæ mollissimæ

Scytharum gens fului valde coloris existit propter frigus ingens. Non enim vehemens accedit ad eos sol, à frigore vero albedo, exuritur & fit fulua. Neque vero possibile est fœcundam esse eorum naturam, quum viri minime cupidi sint cum fœminis commisceri, ob nimiam corporis liquiditatem, ventrisq; mollitiam ac frigiditatem, quæ caussæ adparent mini- F

Quid cõtinua equitatio faciat.

me viros ad coitum incitari. Accedit his lassitudo ex continua equitatione contracta, quæ eos ad commistionem reddit impotentiores, atque hæ sunt caussæ cur viri infœcundiores

In Scythia cur mulieres steriles.

putentur. Mulieres pinguedo carnis & humiditas steriles facit, præ quibus vteri earum genitale semen nequeunt continere. Lunares namque purgationes eis non eueniũt quemadmodum est necesse, sed minus & intempestiue per longius tempus. Ipsumque amplius vteri os præ pinguedine concluditur, vt nequeat semen suscipere. Sunt enim ociosæ & pingues, ventresque earum frigidi & molles, vnde necessario se-

Sterilitatis altera caussa.

quitur non multum fœcũdam Scytharum gentem esse, cuius rei famulæ earũ indiciũ exhibent. Nam hæ viris misceri plurimũ gaudẽt, in vteroq; conceptũ continent, propter corporis exer-

A ris exercitium frequens carnisque gracilitatem. Amplius autem plurimi Scythę Eunuchi fiũt,& muliebria officia obeũt, instarque fœminarum omnia faciunt, & loquuntur, vocanturque hi effœminati. Et regionis quidem incolæ causam ad deum referunt, coluntque hos ipsos homines & adorant, sibiipsis timentes ne quid tale accidat. Mihi vero hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut & reliqui omnes, neque vllum aliquem alio esse diuiniorem aut humaniorem, sed diuinos omnes, verum vnusquisque eorum suam propriam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo hic affectus contingat, vt mihi videre videor, narrabo. Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt articulorum dolores. Nimirum propendentib. semper ex
B equis eorum cruribus, deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices quum inualuerit morbus. Medicantur autem sibiipsis hoc modo. à principio morbi vtranque venam retro aures incidunt, quo facto sanguine multo promanante, somnus eos corripit præ imbecillitate, sicque obdormiscunt: quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, aliqui vero minime. Atque mihi sanè videntur ea medicatione se ipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet sterilitatem inferat his quibus secantur, quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea vxores adeunt impotentesque se factos vident cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt, quum autem bis aut ter, aut amplius
C frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant se deum offendisse, in quem culpam reiiciunt. Induuntque se veste muliebri, palam se euiratos esse confitentes, ad mulierumque contubernia transeunt earum opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minime vero infimi. Imo qui maxime & genere & potentia præualent ex nulla alia, quàm continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur. Pauperes vero minus, quum non multum equitent. Vnde si hæc affectio aliis diuinior censenda esset, non nobilissimis, non ditissimis Scytharum ferè solis accideret. Sed esset omnibus, æqualiter peculiaris. Imò magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si saltem gaudent dij in hominum ad-

Quæ venæ sectæ sterilem reddunt.

Cur ditiores potius quàm pauperes hoc patiantur.

miratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites enim sæpius diis sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntque, quum pecuniis abundent, pauperes autem minus id faciunt, quum nō habeant. Quinetiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, vt verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quàm diuites & qui opibus abundant. Verum sicut & prius dixi, diuinus quidém hic affectus est, secundumque naturam accidit similiter vt alij omnes, neque alia eius causa quàm ea quam dixi, Scythis existit. Simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter & continue homines equitant: ibi plurimi à diuturnis doloribus articulorum, coxendicūque maxime & pedum corripiuntur, ad coitumque fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Atque propterea Scythæ omnium hominum minime sunt ad coitum valentes. Et quòd Anaxyridas (braccarum siue fœminalium id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, vt neque manu tractare pudenda liceat, atque præ frigore & lassitudine voluptatis ac iucunditatis coeundi obliuiscantur, neque prius aliud sibi faciendum putent, quàm vt euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui. Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est & diuersum, tū quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rursumque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ & omnimodæ fiunt transmutationes. Neque à vero discrepat circa generationem has ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æstatis pariter vt hyemis, pluuioso vt sicco tempore, progigni. Eaque causa est, cur putem Europæos magis quàm Asianos secundū corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeo vrbibus prouenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quàm si eadem sunt & similia. Eadem autem morum ratio in vtrisque existit. Feritas, integritas, & audacia

Continua equitatio ubique nocet.

Cur in Europa homines inter se dissimiles sint.

Seminis genitalis uarietas uarias formas reddit.

Cur sæuiores in Europa.

D E F

A audacia à natura Europæis innascitur. Frequentes enim mẽtis perculsiones feritatem inducunt, mansuetudinem contra & benignitatem extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europam incolunt Asianis iudico. Siquidem similitudo & æqualitas segnitiem parit. Mutatio autem & animum & corpus ad exercitationem excitat. Augetur itaque à desidia & ocio timiditas, ab exercitio vero & laborib⁹ crescit virilitas. Vnde bellicosiores quoque Europæi extant, non ob hanc solum causam, sed & propter leges. Non enim regibus obediunt quemadmodum Asiani. Vbi enim sub regibus viuitur, ibi necesse est homines timidissimos esse, quẽadmodum & supra ostendi. Seruitute nanque animi eorum B pressi non libenter, neque volentes temere pro aliis se periculis exponunt. Europæi autem suo iure viuentes, quum pro seipsis pericula belli subeant, magna cupiditate feruntur, volentesque ac alacres difficultates omnes adgrediuntur, ipsique sibi ex re bene gesta præmia reportant, vt certum sit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota itaque & vniuersa res de Europa & Asia sic vt retuli habet. Cæterũ Europa ipsa adhuc habet gentes inuicem differentes, non magnitudine & forma solũ, sed & magnanimitate ac fortitudine. Quæ vero in eis hanc diuersitatem faciant, in præcedentibus dixi dicamque amplius magis manifeste. Quicunque regionem montanam, asperam, nudam & non aquosam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ & C diuersæ, vnde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui & ad laborem & ad viriliter agendũ à natura præstent, quibusque feritas & immanitas non mediocriter à natura sint congenita. Qui vero loca concaua, pratensia & æstuosa habitant, ventosque calidos plus sentiunt quàm frigidos, & aquis vtuntur calidis, hi magni quidem esse nõ possunt, neque bene compositi & longi ac erecti, sed in amplitudinẽ à natura producti carnosi sunt, & capillis nigris. Imò & ipsi toti nigri magis quàm albi, & qui minus de pituita habeant quàm de bile. Virilitas autem & tolerantia laboris nõ æque ipsis à natura inest, nisi consuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd si flumina extent in ea regione, quæ stagnantes & pluuias aquas euehãt, homines ipsi incolumes ac splendidi viuent. Si vero flumina desint, aquasque puteorum

Segnities ubi magis uigeat.

Europæi cur bellicosiores quàm Asiani.

Locorum uarietas uarios homines creat.

Quæ flumina salubria.

rum stagnantes & olentes bibant, necesse est ab ipsis illis a- D quis & ventrem lædi & splenem. Quicunque autem altam habitāt regionem, planam, ventis expositam & aquosam, eorum formæ magnæ ac inuicem similes & erectæ. Animi quoque eorum existunt mansuetiores. Qui vero macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non sunt permixta, horum formas necesse est esse asperas & vegetas, flauas magis quàm nigras, mores etiam eorum rigidi sunt, pertinaces & contumaces. Vbi enim mutationes tēporum contingunt frequentes, & plurimum inter se diuersæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimum differentes. Temporum itaque varietates potissimæ sunt, quæ naturam ipsam permutant. Deinde etiam regio in qua multæ variationes fiunt, postremum autem aquæ. Inuenias enim E ferè semper & formas hominum & mores regionis naturæ compares. Nam vbi terra pinguis est & mollis, & aquosa, aquæ autem valde sublimes, ita vt æstate calidæ sint, & hyeme frigidæ, & temporum ratio alias probe conueniat, ibi & homines carnosi, articulis non adparentibus, humidi, laboris intolerantes, & vt plurimum maligni nascuntur. Segnitiesque & somnolentia eis inest multa. Suntque ad artes tractandas crassi, non acres aut subtiles. Vbi autem regio est nuda, natura munita & aspera, quæque & à frigore hyberno prematur, & à sole æstiuo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probe disiunctis, vegetosque & hirsutos reperias homines, & in quibus à natura laboris tolerantia, & vigilantia insit. Quique mores habeant pertinaces, ad iram procliues & contumaces, magisque feritate participantes quàm F mansuetudine. Insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia quæ è terra proueniunt, terræ ipsius naturam resipiunt & sequuntur. Atque hactenus quidem maxime contrarias corporum naturas & formas diximus, è quibus coniectura facta, si quoque reliqua cōsideraueris, nunquam à vero aberrabis.

Quales gignat alta regio.

Sterilis quales.

Quales ubi tēpestates uariāt.

Pīguis regio quos gignat.

Montosa quales.

Hippocra-

A # HIPPOCRATIS COI LIBER DE FLATIBVS, *Iano Cornario medico physico interprete.*

Vnt quædam artes, quæ illis quibus earum cognitio cõtigit, multum laboris ac molestiarum exhibent: illis vero qui earum vsu indigent, iucundæ ac vtiles existunt. Imo ignaris etiam ac plebeis hominib⁹ commune quoddam sunt bonum. His vero qui eas exercent planè molestæ. Ex harum artium numero est & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Aegrotantes autem artis beneficio, à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à tristitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius auté artis quæ vilia vulgo putãtur, cognoscere difficile est. Quæ vero alicuius precij existunt, facile: atq; vilia quidẽ soli medici norũt, vulgus ignorat. Nõ enim corporis, sed animi opera existunt. Quæcunq; quidem manuũ operam exigunt, ad ea consuetudine perueniendum est, Est enim vsus ipse egregius manuũ exercitator & magister. Verum de nõ adparentibus & difficillimis ægritudinib. planè opinio magis q̃ ars ipsa iudicat. In his ergo plurimum refert expertúsne sit quis, an omni experientia carens. Vnum autẽ est horum omnium iudicium, hoc scilicet, Quæ tandẽ causa sit morborum, & quod principium ac quasi fons sit, ex quo corpori mala omnia scaturiant. Si quis enim causas corporis affecti probe cognouit, potẽs est valde ea adferre, quæ corpori cõmodent, nimirũ contraria corporib⁹ morborum natura perspecta. Est enim maxime secundum naturam ipsa medicina. Quare statim vbi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim

Medicinæ qualitas.

B

Vsus peritiaue doctor & magister summus.

C

Morbi latentes grauesque opinione nõ arte censentur.

Quid primum in morbis & quæ medela.

Contraria tollunt cõtraria.

enim homini molestiam ac tristitiam infert, hoc morbus vocatur. Quod ergo est famis remedium? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandum. Amplius autem vbi sitis vrgeat, bibere compescit: & rursus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atque vt breuiter dicam, contraria cōtrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpositio vero eorum quæ deficiunt: qui autem istud optime facere potest, is optimus medicus censebitur, quantumque quis ab hoc præstando deficit, tantum deficit quoque ab ipsa arte. Atq; hæc quidem præter institutum futuri sermonis à me dicta sunt. Morborum autem omnium vnus & idem modus est. Locus vero ipse eorum differentiam facit. Quare videntur quidem morbi inter se nihil simile habere, propter diuersitatem scilicet locorum, quum sit tamen vna morborum omnium & species & causa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis huius progressu manifestum facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animantium à triplici nutrimento sustentantur. Horum autem nutrimētorum nomina hęc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus vocantur: qui vero extra corpora existunt, aer. Qui sanè maximus est in omnibus quę corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæpreciurn est eius potentiam diligentius perspicere. Ventus enim ipsius aeris fluctus & vnda existit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tū & arbores radicitus euelluntur, & mare vndis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naues onerarias etiam & ingentes in altum disiiciente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minime sit conspicuus, & tantum consideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei nō adest? Omne enim quod inter cœlum & terram est, spiritu repletum est. Hic & hyemis & æstatis causa est. In hyeme quidē frigidus & condensatus. In æstate autem mitis & trāquillus. Quin & solis & lunæ, & astrorum omnium cursus per spiritū procedunt. Etenim igni spiritus nutrimentum præbet, quo si ignis priuetur, viuere non possit. Et solis perpetuum cursum, aer

Medicina quid.

Loci morbos dissimiles faciūt.

Tria sunt quæ corpora hominū & aīaliū cunctorum sustentāt.

Vẽtus qd, & quid possit.

Spiritu aereue cuncta uigēt.

D E F

A aer perpetuus & tenuis cõseruat. Verum neque mare ipsum spiritus exors esse omnibus manifestum esse puto. Nõ enim viuere natantia animantia possent, si non spiritu participarent: quomodo autem participarent, si non per aquam & ex aqua spiritum adtraherent? Et Lunæ hic fundamentum est, & terræ vehiculum, neque quicquam vsquam est spiritu vacuum. Atque hactenus quidem quantum aer aliis commodet diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, solus is est autor. Tantaque omnibus corporib. spiritus necessitas extat, vt siquidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibũ sumat, neque potum, possit tamen dies duos vel tres & plures ducere, Si cui vero spiritus in corpus viæ intercipiantur, in B breui parte vnius diei intereat, vt vel hinc quanto vsui spiritus corpori sit liceat æstimare. Amplius autem ab omnib. operibus aliquãdo immunes quiescunt homines: multæ enim sunt mutationes in vita, verum ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies contingit, vt cessent spiritum adducere, ac rursum exhalare. Vides ergo ex his quæ dixi quanta communio omnibus animantib. in fruendo aere existat. Subiiciam igitur mox & illud, quòd non aliunde vnquam verisimile sit morbos euenire quàm inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordib⁹ inquinatior in corpus se ingerat. Sed hęc de vniuersa hac re dicta sufficiant. Ad ipsa nunc opera sermonem conuertens demonstrabo, omnes morbos ex hoc oriundos corporib. innasci, ac ge- C nerari. Primum autem à cõmunissimo morbo febrili exordiũ sumam, & qui omnium morborum comes est: præcipue tamẽ ex inflammatione & tensione abscessuum. Quod satis indicant sequentia offendicula, statim enim cum inflammatione inguinum abscessus & febris consequitur. Sunt autem febriũ genera duo, vt hoc quoque nunc attingam, quorum alterum commune omnib. pestis adpellatur, alterum propter malam diætam priuatim his contingit qui ea vtuntur, vtriusque autem generis aer autor & causa existit. Communis ergo febris propterea omnibus accidit, quòd eundem spiritum omnes adtrahunt, fitque vt simili corpori similes spiritus similiter permixti, similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat vt quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorum generi incidunt hi morbi? Cui ego sic respõderim, Differt cor-

Spũs usus quàm necessari⁹ sit.

Spũs semper trahitur uel emittitur.

Morbi unde.

Febriũ duo genera.

Cõis peculiaris & febris caussa

pus

pus à corpore,natura à natura,& nutrimentum à nutriméto. D
Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt,aut commoda sunt,sed sunt alia aliis magis conuenientia. Quando igitur aer eiusmodi inquinamentis plenus est, quibus humana natura offenditur,homines ægrotant. Quãdo vero alteri cuipiã animantium generi aer inconueniens est,tum morbus illud gen⁹ corripit. Qui ergo populares sint morbi hactenus dictum sit,& quare, & quomodo, & quibus, & vnde gignantur. Quomodo autem propter malam diætã febris accidat deinceps exponam.Est autem mala diæta hęc.

Febris mali nutricatus.

Primum quidem quum quis plures cibos, liquidos aut siccos ingerit in corpus, quàm ipsum corpus ferre queat, neq; laborem aliquem ciborũ saltem multitudini parem adiungit. E
Deinde quum varios & dissimiles inter se cibos adsumit,seditioné enim mouent quæ sunt inæqualia, aliquaque citius, alia difficilius concoquuntur.Cum multorum autem ciborũ ingestione necesse est & multũ spiritũ ingredi.Omnia enim quę eduntur & bibũtur,spiritus in corpus inferunt,aliquãdo plures,aliquãdo etiam pauciores.Id auté inde manifestũ fit, ꝙ plurimis eructationes post cibos & potus euenire solét, discurrente nimirum aere incluso,vbi perruperit bullas quibus fuerat inclusus. Quando igitur corpus cibis expletum est,ac spiritus quoque multitudo vehementer excellit,cibique vẽtri diu immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter vel aluus ipsa sit obturata, per vniuersum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes F
maxime petentes eas infrigidant: infrigidatis autem his locis vnde fontes & radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur: vniuerso autem sanguine frigefacto,totum corpus horret.Quæ ratio est cur primum horrores ante febres corpus concutiant,quantoque maiore impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus præcelluerint, tanto maior fit & horror,à pluribus videlicet & frigidiorib⁹ fortior, à paucioribus ac minus frigidis, minus etiam fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, secundum eundem planè modum. Sanguis enim præsentis horroris timore perculsus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos. Hi enim sunt eius saltus. Decedente itaque ab extremis corporis partibus sanguine, viscera

Horroris tremorisq; caussa.

A viscera contremiscunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes sanguine plenæ, quædam vero exangues. Exangues itaque propter frigus non tremunt, sed parumper commouentur quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abũdantes propter sanguinis multitudinem & tremunt, & inflãmationes suscitant. Nequit enim fieri vt sanguinis multitudo conquiescat. Hiatus etiam præcedere solet febres, siquidem multus aer coaceruatus, cumulatim superne petens commouet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor multus eleuatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aer conuolutus, & quadam vi erumpens. Amplius autem & *Hiatus.*
B articuli exoluuntur ante febres, calefacti enim nerui diducuntur. Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus sanguis, calefit rursus ipse aer, qui antea sanguinem infrigidauit. Nimirum à calore multo victus, accensusq; ac velut igneus factus per omne corpus calorem spargit, cooperãte ei in hoc etiã ipso sanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa adtigerit, fitq; inde spiritus. Qui cũ ad meatus corporis irruerit, sudores fiunt. Siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem planè modo, quo à feruentibus aquis vapor eleuatus, si obstaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit ac condensatur, guttæque destillant ab his corporibus quibus vapor ipse fuit impactus. Insuper autem & dolores *Sudores quî creentur.*
C capitis simul cum febre accidunt, cuius rei hæc caussa est. Sanguinis transitus in capite magna angustia coarctantur. Repleti enim sunt multo aere. Cuius abundantia ac conclusio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipse natura calidus existens, vi coactus per angustam viam transire celerrime non potest, quum multa impedimento sint obstacula, & oppilationes, quapropter etiam pulsus fiunt circa tempora, Hoc ergo modo, vt dixi, febres fiunt, & cum febribus dolores, ac aliæ quædam ægritudines. Porrò sunt aliquæ aliæ infirmitates vtpote voluuli, agitationes intestinorum, tormina atque opilationes: quòd autem hæ ipsæ omnes à flatibus caussentur, nemini puto nõ manifestum esse. Omnium enim horum caussa est spiritus transitus. Nam is quum contingit locos teneros, inconsuetos, ac prius intactos, quemadmodum *Capitis dolor cũ febre cur fiat.* *Pulsus tẽporũ cur.*

spiculum

spiculum infixum penetrans per carnem perrumpit, aliquá- D
do præcordia petens, aliquando ilia, Immo quandoque vtraque simul adfligens. Quare solent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore à calore fomentum spiritus inde exhalat, vt quies inde aliqua & mitigatio contingat dolorum. Sed dixerit fortassis quispiam, Quomodo ergo fluxus generātur per ipsos flatus? Et quonam modo sanguinis rupturarum circa pectus flatus autor & caussa existit? Opinor autem ego me ista per hæc manifeste declaraturum. Quum igitur venæ circa caput aere repletæ sunt, primum quidem caput ipsum propter flatus inclusos aggrauatur, deinde conuoluitur spiritus cum sanguine propter angustiam viarum, tenuissimum autem ipsius sanguinis per venas excluditur, atque idipsum tenuissimum liquidum quum coaceruatur, per alios meatus fluit, & vbi tandem cumulatim progrediens constiterit, ibi constituitur & morbus. Si itaque ad oculos peruenerit, sequitur eorũ dolor. Si ad aures, morbus & illas occupat. Si ad nares, grauedinem generat. Si ad pectus, raucedinem. Pituita enim ipsa acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maxime in non consuetos locos, eos exulcerat. Quòd si fauces teneras aliâs fluxus petiuerit, eas exasperat: spiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus vsque procedit, ac rursus effertur per eandem viam. Quum autem spiritus ingrediens in fluxum qui intus est inciderit, tussis gignitur, & repellitur sursum pituita. Quæ quum sic habeât, fauces exulcerantur, exasperantur & inflammantur, adtrahuntque calefactæ humorem de capite, caput autem rursus ab aliis corporis partibus adtrahens his transmittit. Quum igitur hic fluxus cõsueuit sic manare, implentur meatus, & transmittunt in pectus. Acris autem quum sit pituita carnem penetrans, exulcerat ac perfringit venas. Ex quibus sanguis effusus in alienos sibi locos vbi moram traxerit putrescit, ac in pus conuertitur, & neq; sursum potest conscendere, neque infra exire. Sursum nõ, nam non facilis est via humori ad ardua prodire, sicut neque aliis rebus, quæ aliquam admixtam secum habent grauitatem. Infra autem procedere prohibet septum transuersum. Quare sanè contingit fluxum aliquem citra spiritum rumpi, & aliquando quidem sua sponte, quandoque etiam propter dolores. Ac

Calor fomẽti foris appositi qd faciat.

Distillationis caussa.

E

Fauces quî exasperẽtur tussisq; fiat. F

Sãguis cũ putruit pus efficitur.

A res, Ac sponte quidem quum aer in venas vltro receptus sanguinis meatus coarctat. Multitudine nanque sua compressus sanguis meatus perfringit, qua ei⁹ copia maxime prorumpit. Effusione autem eius facta, venæ rursus spiritu complentur, & ex eo dolor sequitur. Necesse est enim affectum locum spiritu occupari, aliaque dictis similia fieri. Rupturæ autem omnes fiunt hoc modo. Quum violentia quadã inuicem discedunt & findũtur carnes, fissuram subtercurrit spiritus, ac dolore adfligit: quum autem ipsi flatus carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatus humiditas, cui viam iam antea aer præstrauit. Irriguo itaq; corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, tumoresque in suras descẽ-B dunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximũ autem signum est, morbum hunc à flatibus generatum esse, quòd iam sæpe aliqui hoc malo affecti exoluti sunt, & ab aqua euacuati. Atque his quidam subito aqua ex ventre prorumpens multa adparet, post moram autem paucior fit. Cur vero hoc fiat satis manifestum est. Nam primum subito prorumpens aqua aere plena est, is tumorem ac aceruum præ se fert ingentem: quũ autem aeris spiritus euanuerit, remanet planè eadem aqua, & adparet quidem paucior, verũ penitus eadẽ existit. Adiiciam autẽ aliud adhuc signum. Si quis vniuersum ventrẽ penitus euacuet, nõ tres procedunt dies rursus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandum est quàm spiritus? Quid enim aliud tam repẽte impleſſet? Nam
C neque tantum potuum in corpus ingestũ est, neque carnes in caussa esse possunt, vtpote antea liquefactæ. Supersunt aũt ossa, nerui, chordę, fibræ, à quorũ nullo vllũ aliquod aquę augmentũ potest prouenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat iam sit dictũ, quòd vero stupor attonitus vel syderatio à flatibus fiat, deinceps demonstrabo. Quum ergo flatus frigidi multi penetrent ac inflent carnes, partes corporis stupidæ fiunt, & siquidẽ plurimi flatus per vniuersum corpus discurrant, totus homo syderatur. Si per partẽ, pars illa percutitur, atq; vbi abierint flatus, cessat & morbus: quãdiu autẽ permãserint, cõsistit & morbus, idq; sic habere indicat perpetuus syderatorũ hiatus. Videtur autem mihi amplius & sacrũ adpellatum morbum ab ipsis flatibus gigni: quibus autem rationibus ego persuasus sum, illis ipsis & auscultaturos persuade-

Locus affectus spiritu uexat.

Scissuræ carnis fragmẽtáue quî fiãt & hydrops.

Syderationis apoplexiæue caussaque

Sacer morbus comitialisque quî fiat.

re conabor. Opinor autem inter omnia quę in corpore sunt, nihil magis ad prudentiã conferre quàm sanguinẽ. Hic ergo quũ in constãti habitu persistit, cõsistit & prudẽtia: sanguine vero permutato, cõcidit simul & prudẽtia. Quòd autẽ hęc ita habeant, multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui omnibus animantibus cõmunis est, hæc confirmat somnus, Quũ enim corpus inuaserit somn⁹, sanguis frigescit. A natura enim somno frigefaciendi vis est. Infrigidato autem sanguine, languidiores fiunt eius meatus: quod hinc palàm fit, quòd corpora adgrauata reclinantur, Omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudẽtia permutatur, opinionesq; peregrinæ mentem occupant & exercent, quæ sanè insomnia adpellantur. Quin & in temulentis per ebrietatem aucto repente sanguine percellitur animus, & in animo prudentia, fiuntq; præsentium malorum obliuiosi, ac futurorum bonorum fœcunda spe beantur. Possem autem plurima eiusmodi cõgerere, in quib⁹ sanguinis permutationes, animi quoq; prudentiam permutãt. Siquidem igitur penitus totus conturbatus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur. Affectus enim & cognitiones à consuetudine contingunt: quum autem à consuetudine solita recedimus, aufertur nobis prudentia. Dico itaque & sacrum morbum tum fieri, quum plurimus spiritus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit permixtus: tum enim multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas, quumque in crassiores & pleniores sanguine venas aer prodierit, progressusque diutius maneat, prohibet sanguinis cursum, atq; alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. Omne enim corpus vndiquaque contrahitur ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum ac conturbationem sanguinis subministrante: continguntq; ex sanguinis peruersione, totius omnino corporis subuersiones. Eo enim quo corripiuntur à morbo, tempore, neque sentiunt quicquã, neque audiunt quę dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic nanque aer conturbatus sanguinem turbauit, ac conspurcauit. Spumaque etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per iugulares venas aer transiens, penetrat

Sãguis qd possit. *Somnus qualis.* *Insomnia.* *Temulentia quoque sensus uariat.* *Sacer morb⁹ quî fiat* *Sãguis qd possit & faciat.* *Comitiales cur nihil sentiãt* *Comitialium cur os spumescat.*

D E F

A penetrat quidem ipse, adducit autem simul secum quod tenuissimum est in sanguine, idipsum quum humidum sit, multa permixtione albescit. Tenues enim membranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albę spumæ omnes adparent. Porrò liberantur aliquando huic morbo obnoxij, maxime accedente hyeme. Quomodo autem id fiat, dicam. Quando variis laboribus exercitatum corpus calefactum est, calefit & sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus, hi vero calefacti, dissoluuntur & ipsi, & compactum sanguinem dissoluunt simul, proceduntque è corpore partim cum spiritu, partim cum pituita eiecti. Deferuente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillitateque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus. Quare, vt dixi, flatus ipsi vere omnium

B istorum morborum omnimodæ existunt causæ. Cæteraque omnia quæ causæ videri queant, vel hos adiuuant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generant. Hactenus ergo morborum omnium causas flatus esse demonstraui. Id enim à principio receperam me facturum. Recensui autem spiritum ipsum, quum in aliis omnibus rebus potentem, tum maxime in animantium corporibus plurimum posse. Deduxi autem sermonem vsque ad morborum cognitionem, atque adeo ægritudinum singularum, in quibus verum argumentum huius sermonis est à me manifestatum. Quòd si pergerem singula ægritudinum genera recensendo amplius corroborare, longius quidem sermo ipse extenderetur. Verus autem nihilominus futurus esset, & qui fi-

C dem suam omnibus probaret.

Flatus qd faciant.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS, *Iano Cornario medico physico interprete.*

Edicamentorum purgantium res non ita se habet, quemadmodum vulgo putatur. Eodem enim medicamento purgantur & non purgãtur. Quandoque vero alia purgat quàm quæ purgare solet. Aliquando nimium purgat. Aliquando ea quæ debet facit. Quare fieri non potest vt quis medicamentis confisus, ea temere exhibeat. D

Cibi quaten⁹ nobis medẽtur.

Nam & cibos nos alentes, medicamenta esse putandum est, verum minus quàm illa. Homines enim qui his recte in cibo vtuntur, sani sunt: qui nõ rectè, ægrotant: qui vero modum excedunt, purgantur quidẽ velut à sinceris medicamẽtis, verum minus & tardius q̃ à sinceris medicamẽtis. Clarũ igitur est, ꝙ & hi medicamenta existunt. At vero hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temere & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodãmodo morbos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra delectum ac incõsiderate exhibeat, nihil cõmodi perficient. E

Medicamẽta pro natura cuiusq; dãda.

Oportet igitur primum biliosis dare quod bilem purgat. Pituitosis quod pituitam. hydropicis quod aquam. atrabiliariis quod bilem atram. Si vero extra hæc purgaueris, quæ quidem purgari debent, nõ purgabis: quę vero non debent, ea euacuabis. Quare in vtranque partẽ peccabis.

Pharmacũ daturus quid prius agat.

Quum itaq; pharmacum alicui dare voles, siue deorsum siue sursum purgans, interrogare ipsum oportet, an prius biberit medicamentum, & an aluus ex deorsum purgantibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet. Si vero dura fuerit, fortiorib⁹ indiget. Idem modus in sursum purgantibus requiritur. At si nunquã neque sursum, neque deorsum, se purgatum esse dixerit, neque medicamentum bibisse: cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus ingessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alui profluuium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte consulere possis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgante dato hominem occi- F

A nem occidere. Quicunque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltem nõ intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres, quum calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & nó purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerunq; perit. Si vero detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: à meridie vero nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & vnà cum purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui B opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescunque volueris. Hoc enim minoris periculi est. Iuxta eandem rationem etiam tempore æstatis, à canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet, & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem vti. Idem enim periculum imminet. *Febricitāti qualia medicamēta danda.*

HIPPOCRATIS COI

DE DIAETA SIVE VICTVS *ratione*, *Liber I. Iano Cornario medico physico interprete.*

C

I quis mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad sanitatem conferente scripserunt, recte cognouisse ac omnia per totum, quãtum humanæ menti possibile est, conscripsisse videretur: satis esset mihi aliorum laboribus, quos nossem recte habere, vti, prout singula vtilia esse viderentur. Nunc vero multi quidem iam scripserunt, nullus *Ratio cur de humano victu scribat.*

autem recte nouit, quidnam fuerit ipsis scribendum. Et alij D quidem aliud assequuti sunt, Verum totum nullus adhuc ex prioribus. Immerito autem vllus aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quòd inuenire non potuerunt. Imò laudãdi potius omnes quòd inuestigare conati sunt. Itaque redarguere ea quæ non recte dicta sunt, minime institui, Verum his quæ sufficienter cognita sunt, testimonium præbere animus est. Quæcunque quidem igitur recte à prioribus dicta sunt, vt non sit possibile me aliter conscribere, recte conscribam. Quæcunque vero non recte dixerunt, si quidem redarguam hæc quod non sic se habent, nihil perfecero. verum exponendo qua de caussa singula ipsorum recte mihi habere videntur, declarare volo. Propterea vero hunc sermo- E nem præpono, Quod multi homines vbi audierint aliquem prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius differit non recipiunt, non cognoscentes quòd eiusdem intelligentiæ est, ea quæ recte dicta sunt posse iudicare. Ego igitur velut dixi, recte quidem dictis testimonium præbebo, quæ vero non recte dicta sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ autem nullus ex prioribus explanare tentauit, ea etiam ipsa qualia sint demonstrabo. Porrò eum qui de victu humano scripturus est, censeo primum quidem totius hominis naturam nosse ac diiudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio constitutus est, diiudicare vero quæ in ipso partes dominium obtineant, Si enim constitu- F tionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore dominatur, non poterit ea quæ homini conducunt offerre. hæc igitur scriptorem cognoscere oportet. Deinde vero ciborum ac potuũ omnium, ex quibus victũ habemus, facultatem, quã tandem singula habent & secundũ naturam, & secundum necessitatem ac artem humanã. Oportet enim scire quomodo fortiũ natura vim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout singulorum occasio se obtulerit. Et si relata iam etiã cognouerit, nondũ sufficiẽs est hominis curatio, ꝓpterea quod homo edens sanus esse nõ potest, nisi etiã laboret. Cõtrarias enim inter se vires habẽt cibi & labores. Verũ inter se mixti cõferunt ad sanitatem. Labores enim ea quæ insunt cõsumere solẽt, cibi aũt & potus ea quę euacuata sũt explẽt. Oportet aũt

Potius laudãdi, quã uituperãdi, qui aliquatenus uitã adiuuant.

Quæ scire oporteat qui de humano uictu scribit.

Quæ obseruanda.

velut

A velut par est laborum vim pernoscere, tum naturalium, tum eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmẽtum præparant,& qui in defectũ.& non solum hęc,sed etiam mensuram ac proportionem laborum ad multitudinem ciborum, & hominis naturam,& corporũ staturas ac ætates,& ad tempora anni,& ad mutationes ventorum, & ad situs regionum in quibus degunt,& ad anni cõstitutionem ac statum. Sed & Astrorum ortus & occasus cognoscere oportet,quo mutationes & excessus ciborũ ac potuum,& ventorũ,& totius mundi,ex quibus sanè morbi hominibus oriũtur,obseruare sciat. Quum autem hæc omnia cognouerit nondum sufficiens inuentum est. Siquidem enim supra hæc inuenta fuerit ciborum mensura, & laborum ad vnamquanque naturam nume-

Astrorũ ratio cognoscẽda medico.

B rus,ita vt excessus neque supra, neque infra modum fiat, inuenta sanè exacte fuerit hominibus sanitas. Nunc vero prædicta quidem omnia inuenta sunt,qualia sint,hoc vero inuenire impossibile est. Si quidẽ igitur præsens quis sit,& inspiciat,cognouerit vtique hominem exeuntem & in gymnasiis exercitantem,vt custodire sanum possit, alia detrahẽdo,alia apponendo. Verum non præsenti impossibile est cibos ac labores exacte præscribere. Nam quantum possibile est inuenire à me iam relatum est. At enim etiam si valde parum defectuosiora quàm alia fiant,in multo tempore necesse est corpus ab excessu superari,& ad morbum peruenire. Alij itaque hucusque inquirere conati sunt,& neq; hęc dixerunt ac prodiderunt. A me vero hæc inuenta sunt priusquã homo ægro-

C tet,vt ab excessu in vtram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt,sed paulatim collecti,aceruatim apparent. Priusquã igitur in homine sanitas à morbo superatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentum est, & quomodo hæc in sanitatem restituere oportet. Hoc autem vbi accesserit ad ea quæ scripta sunt, ratiocinationum huius doctrinæ conatus perficitur. Constituuntur quidem igitur tum animantia alia omnia,tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate,concordibus vero & commodis vsu,igne inquam,& aqua. Hæc autem ambo simul sufficientia sunt, tum aliis omnibus, tum mutuo sibiipsis. Vtrumuis vero seorsum, neque sibiipsi, neq; vlli alteri sufficiẽs est. Vim igitur ac facultatem vtrũque

Morbi sensim pullulant.

Ignis & aqua cuncta gignũt

ipsorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere D potest, Aqua vero omnia per omnia nutrire, Particulatim vero vtrunque superat & superatur, ad summum ac minimum, quantum eius fieri potest. Neutrum enim superare penitus potest, ob hanc sanè causam. Igni quidem vbi ad extremitatem aquæ peruenerit, deficit alimentum. auertitur igitur eò vnde nutriri potest, Aquę vero vbi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus. Sistitur itaque in hac, quum vero steterit, non amplius potens est, sed ab illabente ignę in alimentum consumitur. & propterea neutrum penitus superare potest. Si vero etiam alterutrum superetur, nihil sanè ex his quæ nunc sunt fuerit velut nunc habet. Quum autem sic semper se habeant, erunt & eadem & neutra, & neque simul deficiēt. E Ignis igitur & aqua velut à me dictum est, sufficientia sunt omnibus per omnia ad summum ac minimum similiter.

Potestas ignis & aquæ.

Cæterum vtrique horum hæc adsunt, Igni quidem caliditas & siccitas, aquæ vero frigiditas & humiditas. Habent autem inter se mutuo, ignis ab aqua humiditatem. Inest enim ab aqua humiditas. Aqua vero ab igne siccitatem, Inest enim in aqua ab igne siccitas. Quum autem hæc sic habeāt, multas & omnigenas formas ac species, tum seminum, tum animalium, à seinuicem secernunt, quæ nihil inter se simile habent, neque visu, neque facultate. Etenim quum nunquam simul in eodem consistant, sed semper alterentur, necessarium est etiam ea quæ ab ipsis secernuntur ac producuntur dissimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit F quod prius non erat, Verum permixta & discreta alterantur. Homines autem putāt hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud vero ex luce in orcum imminutum perire ac corrumpi. Oculis autē magis credere oportet quàm opinionibus. Ego vero hæc ex sententia exponam. Animalia enim sunt & illa & hæc, & neque animal mori possibile est nō cum omnibus, Vnde enim moriatur? neque quod non est generari, quum non sit vnde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur, ad summum & ad minimum, quantum eius fieri potest. Quid vero dicam generari & perire, vulgi gratia interpretabor. hæc autem commisceri & discerni significare declaro. Habet autem res hoc modo. Generari & perire siue corrumpi, idem est. Idem est commisceri & secerni. Generari idem

Quæ ignis & aqua inter sese permutēt.

Quid gigni & perire.

A ri idem est quod commisceri. Perire corrumpique ac minui idem est quod secerni. vnumquodque ad omnia, & omnia ad vnumquodque idem sunt. Consuetudo enim in his naturæ contraria est. Seorsim autem omnia & diuina & humana sursum ac deorsum vicissitudinem habent ac transeunt, dies & nox ad summum ac minimum, Sic & Luna ad summum ac minimum. Ignis accessus est & aquæ. Sol ad longissimum ac breuissimum. Rursus hæc, & non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco tenebræ Ioui. Accedunt & transmutentur illa huc, hæc illuc, Omni tempore transigunt illa res horum, hæc autem illorum, & quæ quidem faciunt, non sciunt, quæ vero faciunt, scire sibi videntur. & quæ quidem vident, non cognoscunt,
B attamen omnia ipsis fiunt per diuinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ non volunt. Accedentibus autem illis huc, his vero illuc, & inter se permixtis, vnumquodque destinatum fatũ explet, & ad maius, & ad minus. Corruptio autem omnibus mutuo inter se est, maiori à minore, & minori à maiore. Et augescit maius à minore. Reliqua autem omnia, & hominis anima, & corpus velut anima, ornantur ac gubernantur. Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum temperaturam habentia, ignis videlicet & aquæ, partim acceptura, partim datura, & quæ quidem accipiunt, plus faciunt, quæ vero dant, minus. Secant homines lignum per serram, alter trahit, alter protrudit, Idem autem hoc faciunt, & minus facientes, plus laborant ac faciunt. Sic & hominis
C natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit, & alij dat, ab alio accipit, & alij quidem tanto plus dat, ab alio vero nihil minus accipit. Locum autem vnumquodque suum seruat, & quæ quidem ad minus eunt, ad minorem locum secernuntur, quæ vero ad maius vadunt, permixta in maiorem ordinem mutantur. Peregrina vero non eosdẽ mores habentia, ex aliena regione protruduntur. Semper autem anima & maiora, & minora habens, suas ipsius partes circumambulat, non appositione, neque detractione partium indigẽs, verum augmento & decremento earum quæ iam sunt opus habens. Locum vero vnicuique perficit, ad quem perueniant, & allabentia suscipiant. Non enim potest id quod non similes mores habet, in discordibus locis permanere. Oberrant enim velut ignota, permixta vero inter se cognoscunt. Concors enim

concordi

concordi adhæret ac assidet, discordia autem rebellāt, & pugnant, atque inter se dissident. Quapropter anima hominis, in homine augetur, in alio vero nullo, & aliorum magnorum animalium similiter. Quæcunque vero aliter ab aliis per vim secernuntur, de aliis quidem animalibus prætermittā, de homine vero declarabo. Irrepit in hominē anima, ignis & aquæ temperamentum habens, partem corporis humani. Fœmellæ autē & masculi, & multi & omnigeni nutriuntur. Nutriuntur autem & augescunt per diætam qua homo vtitur. Necesse est autē omnia quæ ingrediuntur partes habere, Cuiuscunque enim pars nō inerit à principio, augeri non poterit, neque multo, neque modico alimento ingrediente. Non enim habet quod augescere faciat. Id vero quod omnia habet, augescit, vnumquodque in suo loco. Alimento autē ingrediente ab aqua & igne, sicco & humido, alia quidem intro coguntur, alia vero foras protruduntur. Quemadmodū fabri lignarij lignum serra dissecant, & alter quidem trahit, alter protrudit, idem sanè facientes, & qui deorsum premit, superiorē trahit, neque enim aliàs admitteret deorsum ire. Si vero violenter cogant, toto opere aberrabūt. Similiter & circa hominis alimentum se res habet. aliud trahit, aliud protrudit. intro autem coactum, foras repit. Si vero importune & violenter cogatur, omni successu priuabitur. Singula autē tanto tempore eundē ordinē habent, donec locus nō amplius suscipiat, neq; alimentum aquarum ac ignis sufficiēs ad summū habeat. Postea ad externam regionem transeunt & fœmellę & masculi, eodem modo prę violentia & necessitate impulsi. Quæcunq; autem destinatum fatum expleuerint, ea primū secernuntur, ac simul commiscentur. Singula enim secernuntur, omnia autem hæc commiscentur. Postquam vero regionem permutauerint, & nacti fuerint harmoniam recte habentem symphonias tres comprehensim penetrantes per omnia, viuunt & augescunt iisdem quibus etiam antea, Si vero harmoniam non assequuti fuerint, neque grauia acutis consona fiant, prima symphonia perit. Et si etiam secunda generetur, propterea quòd vnus per omnia corruptus est, omnis tonus vanus est. Non enim concentum habuerit, sed transitio fit ex maiore ad minus, ante destinatum fatum. quod qui faciunt, nō sciunt quid faciant. Cur autem vtrique tum masculus, tum fœmina fiant,

Qualis hominis anima perspicito.

A fiant, in sermonis progressu declarabo. Vter autem ipsorum harmoniam assequetur humidus existens mouetur ab igne, motus autem viuificatur,& alimentũ attrahet ab ingredientibus in mulierem cibis ac spiritu,primum quidem vndiquaque similiter,donec recenter rarus est.à motu autem & ignis siccatur ac consolidatur, consolidatus autem & firmatus circum circa densatur. Et ignis inclusus non amplius sufficiens alimentum attrahere potest,neque spiritum expellit,propter ambiētis corporis densitatem.Consumit enim humorem intus existentem. Quę igitur solida natura sunt in compacto ac sicco,ea non consumuntur ab igne in alimentum: sed valida ac robusta fiunt,& consistunt humore deficiente, atque hæc *Partus cō positio.*

B sanè ossa ac nerui nominantur.Ignis autem ex commixto ac moto humore corpus secundum naturam ordinat ac disponit propter talem necessitatem. Nam per solidum & siccum non potest diutinos transitus facere, quia alimentum non habent,per humida vero & mollia potest, hæc enim ipsius sunt alimentum.Inest autem & in his siccitas,quæ ab igne non cōsumitur,Hæc autem inter se congregantur mutuo. Ignis igitur penitissime ad intima obturatus,& plurimus est,& maximum exitum facit. Plurimus enim humor in ea parte inest, quæ venter appellatur, & excidit inde vbi alimentũ non habet foras,& exitum facit.Plurimus autem humor in vētre inest,tum propter alimēti ingestionem,tum propter cōcoctionem. Qui vero in reliquũ corpus cōclusus est ignis, triplices *Venter.*

C circuitus facit. Etenim quod humidissimũ est in igne, in his locis quæ venæ cauæ appellantur,existit. In media autē horum id quod reliquum est aquæ congregatũ stabilitur, atque ea vocantur carnes. In summa, ignis omnia quæ in corpore sunt,secundũ suũ ipsius modũ exornauit,ad vniuersi imitationē,parua ad magna,& magna ad parua,Ventrē quidē maximũ,sicco & humido prōptuariũ,vt det omnib⁹,& accipiat ab omnibus,iuxta maris facultatē qđ est animaliũ in ipso nutritorũ ac nutriri solitorũ alimentũ, discordiũ vero pernicies. Circũ hunc autē aquæ frigidæ & humidę cōgregatio,transitus spiritus frigidi & calidi,ad terræ imitationē, omnia quæ in ipsum incidunt alterantis,Et alia quidem consumens, alia vero augens,aquę tenuis ac ignis dispersionē fecit,insuperq; non obscuri & apparētis à cōpacto secretionē, in quo delata *Venæ.* *Caro.* *Mũdi imitatio.* *Terra qualis.*

omnia

omnia in apertum perueniunt, singula iuxta destinatum fatũ. In hoc vero triplices circuitus ignis fecit, inter se mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorum lunæ facultate, alios vero ad externam circũferentiam, ad ambientem soliditatem astrorum facultate. Medij vero & intro & foras terminantes, calidissimum ac fortissimum ignẽ habent, qui sanè omnibus dominatur, omnia secundum naturam gubernans, sine strepitu, tum ad visum, tum ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmentum, Motus, Imminutio, Permutatio, Somnus, Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquam quiescens. At vero homines ex manifestis obscura considerare non nouerunt. Quum enim artibus vtantur similibus humanæ naturæ, id ipsum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipsos sua ipsorum imitari, ita vt cognoscant quæ faciunt, & non cognoscant quæ imitentur. Omnia enim similia sunt, dissimilia existentia, & omnia concordia, discordia existentia, quæ comprobamus, nõ comprobamus, æquitatem habentia, iniqua sunt. contrarius est modus singulorum ei quem confitentur. Lex enim & natura, quibus omnia transigimus, non cõfitentur quæ confitentur. Legem enim posuerunt ac tulerunt homines ipsi sibiipsis, non cognoscentes de quibus tulerunt. Naturam vero omnes dij exornauerũt. Quæ igitur homines sanciuerũt, nunquam eodem modo habent, neque recte, neque non recte. Quæ vero dij sanciuerunt, semper recte habent. Et recta ac non recta intãtum differunt. Ego vero Artes hominis manifestas, affectionibus & manifestis, & obscuris, similes esse declarabo. Vaticinatio tale quid est. Ex manifestis quidem cognoscere obscura, ex obscuris vero manifesta, & ex præsentibus futura, & ex mortuis viuentia. Et ea quæ intelligi non possunt, vates intelligũt, qui quidem doctus est, semper recte, qui vero non doctus est, aliâs aliter. Naturam hominis etiam hęc quantum possibile est imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit, Hoc manifesto obscurum cognoscere datur, quòd sic futurum est. Mens hominis obscura, cognoscens manifesta, ex puero in virum transit, hoc præsenti futurum cognoscit. Non simile à morte vllum aliquod animal existit, neque mortuo animal viuum. Venter quod intelligi non potest nouit. per hunc enim intelligimus quod sitit aut esu-

Partes ignis.

Leges cur sibi fecerunt nec sciunt.

Vaticinatio & me-

D E F

A aut esurit. Hæ artis vaticinandi & humanæ naturæ affe-ctiones, cognoscentibus quidem semper recte habent, verũ non cognoscentibus aliâs alter. Artis fabrilis ferrariæ instrumenta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimentum iam præsens auferunt, vbi vero rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præsens enim alimẽtum igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autem tunditur, atteritur, subuertitur. Aquæ autẽ aliunde accessione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes, tundunt, trahunt destruntes, robustiora faciunt, deradentes supereminentia, & attexentes pulchriora reddunt. Eadem etiã

B homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes dissecãtes, scindentes & pungentes, marcida ac lacera, sana & integra, faciunt, Et homo idem patitur. Ex totis partes secantur, & ex partibus compositis tota fiunt. Punguntur & secantur à medicis marcida, sananturque ac viuit homo. Medicina id quod molestat tollit, & id à quo homo ægrotat auferens, sanum facit. Natura eadem sua sponte nouit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia eiusmodi natura habet quæ medicinæ sunt. Fabri lignarij serra secantes, alter trahit, alter protrudit, Idem autem vterque facit, & in vtranque partem tendit. Iidem terebrant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorem deorsum

C trahit, & minus facientes plus faciunt, naturamque hominis imitantur. Spiritus alter trahit, alter protrudit, Idem autẽ vterque facit, & in vtranque partẽ tendit. Cibi partim deorsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab vna anima diuisa, plures & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuersa rebus vnam concordem facientes, sicca quidem humectantes, humida vero siccantes, & tota diuidentes, diuisa vero componentes, Si enim non sic contingeret, nihil priuatim ac proprium constitui posset: diætam humanam in hoc imitantur. Nam & in hac sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem diuidunt, diuisa vero componunt. Hæc omnia diuersa ac discordia existentia, cum natura cõcordant. Musices autem organum primum producere oportet, in quo harmonia quæ vult declarabit. Con-

structiones

dicina fere similes sunt.

Cibariorũ potestas multis cõparatur.

Domorũ structura.

Musica.

structiones ex iisdem non eædem sunt; ex acuto, ex graui, nomine quidem similibus, sono autem non similibus. Quæ plurimum diuersa sunt, maxime concordant, & quæ minimum diuersa sunt, minime concordant. Si vero quis similia omnia faciat, non inest delectatio. Plurimæ ac multiformes transmutationes, maxime delectant. *Coci.* Coci obsonia hominibus parant, omnis generis diuersa commiscentes, ex iisdem non eadem, ad hominum cibum ac potum. Quod si omnia similia facerent, non haberent delectationem, & si in eodem etiam omnia construerent, non vtique recte haberent. Pulsantur toni in musica partim superne, partim inferne. *Linguæ vis.* Lingua musicam imitatur, cognoscens quidem dulcedinem & acorē eorum quæ allabuntur, itemq; dissonantia. pulsat autem sonos superne ac inferne, & neque ea quæ superne pulsantur, si inferne pulsentur recte habent, neque quæ inferne, si superne. Quum autem lingua probe fuerit attemperata, symphoniæ delectatio contingit. Si vero discors fuerit ac incōgrua, molestia. *Coriarii.* Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lauant. Eadem est puerorum curatio. Plicatores ac textores ducentes in orbem fila plicant, à principio in principium desinunt. Idem circuitus in corpore est, vnde incipit, in hoc desinit. *Aurifices.* Aurum operantes, tundunt, lauant, molli igne liquant, forti autem non conflatur, Vbi vero elaborarunt, ad omnia vtuntur. *Panificiū.* Homo frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur, & forti quidē igne in corpore nō conflatur, verum molli ac lento. *Statuaria.* Statuarij imitationem corporis faciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt. ex aqua & terra humida siccantes, & sicca humectantes, ab his quæ superabundant detrahunt, & ad ea quæ deficiunt apponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadē patitur homo, augescit à minimo ad maximum, ex superabūdantibus detrahens, & deficientibus apponens, sicca humectans & humida siccans. *Figlina.* Figuli rotam versant, & neque retrorsum, neque antrorsum procedit, sed simul in vtranque partem, Vniuersi hæc imitatrix circularis existit. In eadem autem quum iam circūfertur, omnis generis opera efficiūt, vt alterum altero in nulla re simile existat. Ex iisdem homines eadem patiuntur, itemque reliqua animalia in eadem circumferentia omnia operantur, & ex iisdem nihil simile,

iisdem

A iisdem instrumentis ex humidis sicca facientes, & ex siccis humida. Grammatica tale quid est, figurarum compositio, quæ signa ac notæ sunt humanæ vocis, facultas reuocandi in memoriam præterita, & quæ facienda sunt declarandi. Per septem figuras noticia contingit. Eadem omnia homo trãsigit, siue sciens literas, siue literarum rudis. Per septem figuras etiam sensus hominibus contingit. Auditus sonorum, Visus manifestorum, Nasus odoris, Lingua voluptatis & iniucũditatis, Os sermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus transitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus contingit. Palæstra & pædotribæ tale quiddam docent. præuaricari secundum leges, iniuriam facere iuste, defraudare, furari, rapere, violare honestissima ac turpissima. Qui hæc

Literaria.

Sensus humani.

Palæstra, & puerorũ institutio.

B non facit, malus. qui hæc facit, bonus est. Ostentatio multorum ac vulgi est, desipientiæ hæc esse vident, & vnum ex vniuersis bonum iudicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cognoscunt. Homines in forum progressi eadẽ perpetrant, defraudant vendentes & ementes, Qui plurimũ defraudauit in admiratione est. Bibentes & insanientes eadem perpetrant, currunt, luctantur, pugnant, furantur, defraudant. Vnus ex omnibus præfertur. Simulatores & deceptores alia ad scientes dicũt, & alia sentiunt, Iidem ereptãt, & irrepunt non iidem. Inest autem homini, alia dicere, alia facere, & eundem non esse eundem, & nunc aliam habere mẽtem, nunc rursus aliam. Sic quidem artes omnes cum huma-

Hypocritæ.

C na natura communicãt. Cæterum anima hominis, quemadmodum etiam antea à me dictum est, ignis & aquæ temperamentum habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod sanè spirat, itemque in omnem hominem, & iuniorem, & seniorem. Non autem similiter in omnibus augescit, sed in iuuenibus corporibus, vtpote celeri circunuolutione existente, & corpore auctili, expassæ & attenuatæ partes illæ animæ, in corporis augmentum consumuntur. In senioribus autem, vtpote tardo existente motu, & corpore frigido, in decrementũ hominis cõsumunt. Quæcũq; autẽ corpora in vigore sunt, & in ætate fœcũda, eas nutrire & augere possunt. Potẽtes aũt homines, vt quisq; plurimos homines alere potest, ita fortis iudicatur ac potẽs, vbi vero defecerint quos alat, imbecillior censetur. Sic etiã circa singula corpora

Procreatio.

res se

res se habet. Quæcunque plurimas animas nutrire possunt, ea fortiora sunt, vbi vero hæ discesserint, imbecilliora. D

Quicquid igitur in aliud corpus ingressum fuerit, non augescit. Quicquid vero in fœminã, augescit, si ea quæ ipsi cõgrua sunt contingant. Discriminantur autem partes & augescunt simul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque posterius. Verum maiores natura priores apparent minoribus, quum non priores existant. Non autem in æquali temporis spatio omnes fœtus exornantur, sed alij citius, alij tardius, prout singuli & ignem & alimẽtum fuerint nacti. aliqui itaque in quadraginta ac tribus diebus scaturiunt ac formantur, aliqui in quatuor mensibus. Similiter etiam vitales fiunt ac gignuntur, aliqui citius, septimo mense perfecte. aliqui tardius, perfecte nono mense in lucem prodeunt, & ostendunt se temperamentum habere, quod semper habebunt. Masculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum eius fieri potest. Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis ac humidis & mollibus augescũt tum cibis, tum potibus, itemque studiis ac exercitiis. Masculi vero magis ab igne, à siccis videlicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente vtendum est. Si vero masculum, exercitiis ac victu ad ignem tendente vtetur. Et nõ solum virum hoc facere oportet, sed etiam mulierem. Non enim solum quod à viro secernitur auctile est, sed etiam quod à muliere, ob hãc sanè caussam. Vtraque quidem pars sufficientem motum non habet ad humoris multitudinem, vt quod influit consumat, & propter ignis debilitatem coagmentantur. Quum vero ambe in idem coinciderint, mutuo inter se incurrunt & obuoluuntur, ignis ad ignem, & aqua similiter. Siquidem igitur in sicco loco circunuoluitur ignis, coillapsum aquam superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente vnda extinguatur, aliumque accedentem suscipiat ac sibi consociet. Si vero in humorem inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabente vnda, & in minorem ordinem dissoluitur. In vna autem die vniuscuiusque mensis, consociare ac superare ea quæ accedunt pòtest, & hoc si coinciderint ab vtrisque in vnum locum. Consistere autẽ possunt inter se & fœmella & masculus, propterea quòd anima quidem idem est in omnibus animatis. Corpus autem vniuscuiusque

Conformatio membrorum

Quî mas & fœmella gignãtur.

Quid in conceptus cupiditate agendum.

Procreatio diuersa.

E

F

A cuiusque differt. Anima quidem igitur semper similis, & in maiore,& in minore. Non enim alteratur neque per naturã, neque per necessitatem. Corpus autem nunquam idem in vllo aliquo est, neque secundum naturam, neque ex necessitate, propterea quòd partim secernatur in omnia, partim permisceatur ad omnia. Si quidem igitur mascula corpora ab vtrisque secreta fuerint, augescunt pro re præsenti, & fiunt hi viri animis splendidi, & corpore fortes, si non à diæta postea detrimentum sentiant. Si vero à viro quidem masculum secernatur, à muliere vero fœmineum, & superauerit si ita cõtingat masculum, (Genitura enim ammiscetur ad fortiorem aut debiliorem, Non enim habet ex præsentibus aliquid ad B quod familiarius secedere possit. Suscipit enim parua maiorem, & maior minorem. In commune autem super hæc quæ adsunt dominium exercent) corpus sanè masculum augescit, fœmineum vero minuitur, & in aliam sortem secernitur. Et hi quidem minus prioribus splendidi fiunt, tamen quia masculum à viro superauit, viriles euadunt, & hoc nomen merito habent. Si vero à muliere quidem masculum secretum fuerit, à viro autem muliebre, superauerit autem masculum, augescit eodem modo sicut prius, fœmineum vero minuitur. Et fiunt hi Androgyni, id est viri effœminati, atque sic recte appellãtur. Tres quidem igitur hæ sunt generationes hominũ, differentes in eo quod magis aut minus tales sint, propter partium aquæ temperamentum, & alimenta, & institutiones, C ac cõsuetudines. declarabo autem in progressu sermonis etiam de his. Ceterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab vtrisque fœmineum secretum fuerit, fœminosissimæ ac ingeniosissimæ fient. Si vero à muliere quidem fœmineũ, à viro autem masculum, superauerit autem fœmineum, audaciores quidem prioribus fient, veruntamen ornatæ ac moderatæ etiam ipsæ. Si vero à viro quidem fœmineum, à muliere vero masculum secretum fuerit, & fœmineũ superauerit, augescit eodem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & viriles ac viragines nominantur. Si autem quis nõ credat animam animæ admisceri, demens est. Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adiiciat, fortes ad debiles, & alimentum ipsis prębuerit, simile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non cognoscitur, sed in qualicunque corpore ignẽ

Clarus uir quando gignatur.

Semimares.

Fœmellæ procreatio.

Similitudo animæ.

pore ignem susceperint, tale in omnibus erit. Vbi vero præsens alimentum consumpserint, secernuntur ac obscurantur. Idē hoc anima hominis patitur. At vero quomodo gemini nascātur, hoc sermone declarabo. Equidem natura vterorum in fœminis vt plurimum in caussa est. Si enim similiter in vtrâque partem iuxta osculum dispositi à natura fuerint, & similiter hiauerint, & à purgatione siccātur, alere possunt, si semen viri cōceperint ita vt statim discindatur. Sic enī necesse est dispergi in vtrunque vterum similiter. Siquidē igitur multum semen ab vtrisq; & forte secretū fuerit, in vtrisq; locis augeri potest, dominium enim habet in alimentū quod accedit. Si vero aliter contingat, gemini nō fiunt. Quū itaq; masculum ab vtrisq; secretum fuerit, necessariū est in vtrisq; masculos gigni, quum vero fœmineum ab vtrisque, fœmellæ fiunt, quum autem alterum fœmineum, alterum masculū fuerit, vtrū altero præualescet, idipsum augescet pro ea ratione. D E

Gemellorum procreatio.

Similes porrò inter se fiunt gemelli, ob hanc caussam. Primum quidem ꝙ æquales sunt loci in quibus augescunt. Deinde ꝙ simul secreti sunt. Postea quòd iisdem alimentis augescunt, vitalesq; in lucem prodeunt. Cæterum superfœtationes hoc modo fiunt. Quum vteri calidi & sicci natura fuerint, ipsaq; mulier eiusmodi, & semen calidum ac siccū illapsum fuerit, non fit amplius vlla aliqua humiditas in vteris, quæ semen superillabens contineat. Quapropter consistit ab initio ac viuit, perseuerare autē non potest, sed etiam id quod iam adest insuper corrumpit, quia non eadem vtrisq; conferunt. Etenim quod tenuissimū est in aqua, & quod rarissimum in igne, si in hominis corpore temperamentū acceperint, sanissimum habitum constituunt. Propterea quod neq; in temporū anni maximis mutationibus, neq; in regionum permutationib⁹, neq; in ciborum ac potuum alterationibus, aqua densissima euadit in aquæ impetuosis incursib⁹, neq; ignis in ignis impetu. Possunt enī ambo & generationē & satietatem plurimam suscipere. Aes mollissimum ac rarissimum, plurimum temperamentum suscipit, ac optimū euadit. Eodem modo etiā quod tenuissimū est in aqua, ac rarissimū in igne, vbi temperamētum acceperint. Qui igitur hāc naturam habēt, sani perseuerant omni tempore vsq; ad quadragesimum annū, aliqui vero etiam vsq; ad extremam senectutem F

Cur similes.

Superfœtationes quo fiant.

Qui sani diutius perseuerent.

ctutem

A ctutem. Qui vero à quadragesimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquã ferme euadunt. Quęcunq; autẽ corpora ignis fortissimi, & aquæ densissimæ temperamentũ acceperint, fortia & robusta fiunt, verũ multa custodia opus habent. Magnas enim transmutationes in vtranq; partẽ habẽt, & in aquæ incursibus in morbos incidunt, & in ignis cõsimiliter. Qui igitur eiusmodi naturam habet, cum victu vti cõducibile est temporibus anni contrario. Et aquæ quidem incursu cõtingente, vti oportebit eũ ab his quæ ab aqua sunt, paulatim pro temporum ratione discedendo. Porro vbi aquę crassissimæ & ignis tenuissimi in corpore mixtura facta est, talia contingunt, ex quibus frigidam & humidã naturam co-

B gnoscere oportet. Talia enim corpora in hyeme morbosiora sunt, quàm in æstate, & in vere q̃ in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet, Sanissimi ex talibus pueri sunt. Deinde adolescentes. Morbosissimi autem senes, & his vicini. & hæ naturæ cito senescunt. Talibus in victu cõferunt quæ calfaciunt ac siccant, tum in cibis, tum in exercitiis, & externas corporis partes magis q̃ internas exercere cõducit. Si vero humidissimũ in igne, & densissimum in aqua, in corpore mixturam acceperint, ex his humidã ac calidam naturã cognoscere oportet. Laborant quidẽ ex morbis huiusmodi maxime in vere, minime in autumno, quia in vere excessus est humiditatis, in autumno vero symmetria & moderatio siccitatis. Ex ætatib. vero morbosissimæ sunt iuniores. Corpora autem cito augescunt, & tales distillationibus obnoxij sunt.

Quæ ætas sana uel contrà.

C His conducit exhibere quæcunq; siccant ac frigefaciũt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verum labores intra corpus his facere maxime confert. Si vero mixturam acceperint fortissimum in igne, & tenuissimũ in aqua, sicca & calida est natura, & talibus morbus in ignis accessionibus contingit, sanitas vero in aquæ. Et in ætatibus vigentibus ad carnis bonam habitudinẽ, morbosissimi sunt, sanissimi autem senes. Ita etiã vtrisq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minime excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatem exhibebunt. Huiusmodi naturæ viuacissimæ ac sanissimæ existunt. Si autẽ mixturam acceperint corpora ignis rarissimi, & aquæ siccissimæ, sicca & frigida talis natura est, morbosa quidẽ in autumno, sana vero in vere, & vicinis

Quæ cuique ætati conueniant.

Naturarũ cognitio.

tẽporibus. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ, pueri saniſſimi, Ita & vtriſq; proximi. Diætæ his conferunt quæ calidæ existentes humectãt, & labores ſenſim adhibiti leniter calfacientes,& nõ multum ab his quæ adſunt auferẽtes. De naturæ igitur cognitione ſic à prima cõſtitutione cognoſcere oportet. Cæterum ætates ipſæ ad ſeipſas hoc modo habent. Puer itaq; ex calidis & humidis temperat⁹ eſt, quia ex his cõſtitutus eſt,& in his augmentũ accepit. Humidiſſima igitur & calidiſſima ſunt corpora proxima generationi,& augeſcunt q̃ plurimum, & quæ his proxima ſunt eodem modo. Adoleſcẽs autem calidus quidẽ eſt, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autem, quia humidũ ex puero cõſumptum eſt, partim in augmentum corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus ac exercitiis. Vir quũ ſteterit iam corpus, ſiccus eſt & frigidus, quia caliditatis impetus nõ amplius dominatur, ſed ſtat corpus ab augmẽto quieſcens, ac perfrigeratum. Verum ex adoleſcenti ætate ſiccitas ineſt. Ab inſequenti autem ætate & aquæ acceſſu, humiditatem nõ habet. quapropter ex ſiccis & frigidis exuperatus eſt. D E

Cognitio ætatum.

Senes autem frigidi ſunt & humidi, Quia ignis quidẽ receſſus contigit, aquæ autẽ acceſſus,& ſiccorum quidem ſublatio, humidorum autem ſtatus. Ex omnibus autem maſculi calidiores ſunt & ſicciores, fœminæ vero humidiores ac frigidiores. Propterea ꝙ ab initio vtriq; in talibus geniti ſunt, & à talibus augeſcunt. Vbi vero in lucem editi ſunt maſculi, victu ac diæta laborioſiore vtuntur, vt excaleſcant ac reficcentur. Fœminæ vero humidioribus ac pigrioribus diætis vtuntur, & caliditatis purgationem ex corpore ſingulis menſibus faciunt. Porro de animæ ſapientia ac deſipiẽtia, hoc modo ſe res habet. Quod humidiſſimũ eſt in igne, & ſicciſſimũ in aqua, ſi in corpore temperamentum acceperint, ſapientiſſima ſunt. Quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua, aqua autem ſiccitatẽ ab igne. vterq; autem ſic ſufficiẽtiſſimus eſt. Neq; ignis alimẽti indigentior multũ procedit, neque aqua motus indiga multum leuis redditur. Sic itaque vtraque & per ſe ſufficientiſſima ſunt, & inter ſe permixta. Quod enim minime vicinis indiget, hoc maxime præſentibus obtemperat, velut ignis qui minime mouetur, non præ neceſſitate:& aqua quæ maxime, nõ præ violẽtia. Ex his aũt anima F

Quõ inter ſeſe ætates differant.

Cur mares fœminis calidiores ſint.

Prudentia qui præſtent.

Qui pru

A anima temperata, sapientissima est, & memoria valentissima prędita. Si vero aliquo ascitamento vtens, alterutrum horum augescat aut contabescat, desipientissima redditur, propterea quòd quum sic habeant sufficientissima existunt. Si autem ignis sincerissimi, itemq; aquæ temperamentum anima sortiatur, sit autem ignis paulo inferior ac defectuosior q̃ aqua, sapientes quidem sunt etiam hi, verum defectuosiores q̃ in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua superatus, & tardiorem motum faciens, segnius sensibus allabitur. cõstantes autem cum mansuetudine sunt eiusmodi animæ, ad quancunq; tandem rem animum applicuerint. Si vero recto victu vtantur, & sapientiores & acutiores præter naturam fieri queant. B Talibus confert victu vti ad ignẽ magis tendente, & nõ repletionibus, neque ciborum, neque potuum. Cursibus itaque vtendum est velocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autem & fricationibus & eiusmodi exercitiis vti non conducit, vt ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum grauari necesse est. Confert & deambulationibus vti, tum à cœna, tum mane, itemque à cursibus. A cœna quidem, quo alimentum siccius anima suscipiat ab ingredientibus ac ingestis, Mane vero, quo transitus humoris euacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitiis vero, vt ne in corpore relinquatur quod secretũ est à cursu, neque animæ commisceatur, neque transitus obturet, neque alimentum conturbet. C Confert & vomitibus vti, quo corp⁹ depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt. à vomitu autem paulatim adiiciendo cibus offerendus est, minimum ad quatuor dies. At vero vngi conducibilius est q̃ lauari. Coitu vtendum est, aquæ accessibus contingentibus, frequentiore, in ignis autem impressionibus, pauciore. Porrò si in aliqua anima defectuosiorem vim ignis accipiat q̃ aqua, eam tardiorem esse necesse est. & appellantur tales stolidi. Nam vt tardiore existente circuitu, sensus paulatim allabuntur, & qui acuti existunt parum commiscentur, propter circuitus tarditatem. Sẽsus enim animæ qui per visum ac auditum contingunt acuti sunt, qui vero per tactum, tardiores & facilius percipiuntur. hos quidem igitur percipiunt etiam tales nihilominus, velut sunt frigida & calida ac consimilia,

dẽtissimus memoriaque tenacissima præditus.

Constãtes.

Horum victus & exercitatio.

Cur his plurimũ laborãdũ sit.

Diuersæ naturæ, ignis & aquæ tẽperatura diuersa fiũt.

Quæ vero per visum aut auditum percipere oportet, quæ nõ prius sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit quale quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc ob celeritatem, Si autem recta diȩta vtatur, etiam talis homo melior fieri possit. Conferunt itaque huic eadem quȩ priori, Verum siccioribus ac paucioribus cibis vtetur, laboribus autem pluribus & acutioribus ac velocioribus. Confert & fomentis vti, & vomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum à vomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint vomitus. Et sanè hæc faciens, sanior ac sapientior fuerit. Si vero amplius adhuc superetur ignis à præsenti aqua, hos iam alij desipientes, alij attonitos siue stupidos appellant. Et hæc insaniæ quȩdam species tardior existit. hi plorant nemine molestante aut verberante, formidantque non formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiunt ea quæ nõ conueniunt sapientibus. Confert itaque his, fomentis vti, & à fomẽtis veratris expurgari, ac diæta vti quam prius dixi, indigetque talis homo attenuatione pulmonis ac siccitate. Si autem aqua defectuosiorem vim accipiat quàm ignis, quum alias sincerum temperamentum habeant, sani sunt homines corporibus, & sapientes. Talis autem anima cito percipit allabentia, & non sæpe ab vna re ad aliam transit. Natura quidem igitur talis, animæ bonȩ est. Melior autem reddetur rectæ diætæ vsu, & peior prauæ. Confert huic, diætæ vsus ad aquam magis vergentis, ita vt excessus vitet & ciborum, & potuum, & laborum. Vtetur & cursibus curuis & rectis reuertentibus, luctisque ac reliquis exercitiis, ita vt in nullo excessum faciat. Si enim sanum fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentum sapiens existit. Si vero amplius aquæ vis ab igne superetur, tali homini necesse est tanto acutiorem animam esse, quanto citius mouetur, & ad sensus citius allabi, verum minus constantem priore, propterea quod iudicat ea quæ obueniunt, & in pulmonem procedit ob cȩleritatem.

Nutricatus multũ facit. *Attoniti siue stupidi.* *Tardus furor.* *Cum ignis aquam superat quales fiant.* *Naturæ huius nutricatus.*

Confert tali homini diæta vti magis ad aquam vergente, quàm priori, & maza magis quàm pane, & piscibus magis quàm carnibus, & potu aquosiore, & Venere rarius vtetur, & laboribus qui sunt maximȩ secundum naturam quàm

Diuersæ naturæ & nutricatio.

A quàm plurimis, violentis autem vti non est necesse. Vetur & vomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem euacuetur, quàm minime vero calescat, Conducit etiam talibus ad sapientiam, vt minime carnosi sint, Nam ad carnis bonam habitudinem, ardoris inflammationem fieri necesse est. Quum autem tale quid huiusmodi anima perpetitur, ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus confert actiones obire ac transigere à cibo accepto magis quàm ieiunis. Stabilior enim redditur anima aliméto cōmodo ammixto, quàm alimenti indiga. Si vero adhuc amplius superetur aqua ab igne, talis anima valde acuta est, & tales necesse est somnia videre, vocant autem ipsos subfuriosos. Nam res valde propinqua insaniæ est, Etenim à breui &
B incōmoda inflāmatione insaniunt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carnium esu. Verum talem oportet ab his omnib. abstinere, itemque à reliqua repletione, ac exercitiis violentis. In victu vtendum est Maza vino dulci non subacta, & oleribus coctis, sed non purgantibus, & pisciculis ex muria, & aquam bibere præstantissimum est, si fieri possit, sin minus, vinum molle & album quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoque multis mane vtendum, à cœna vero satis est exsurgere, quo cibi quidem non resiccentur à deambulationibus post cœnam, corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis conducit aqua tepida circumaffusa, quàm vngi. Confert & in æstate interdiu somno vti breui non multo, vt ne corpus ab anni tempore
C resiccetur. Conueniens est etiam vere veratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad diætam inducere, & neque hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac sanè cura, huiusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidē igitur ac desipientis animæ hoc temperamentum caussa est, quemadmodum à me scriptum est, potestque ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum cursus impetu igne præualescente, impossibile forte fuerit aquæ aliquid apponere, Similiterq; aqua præualente in temperamēto, ignem augere. Ex his vero & sapientiores & desipientiores animæ fiunt. At vero talium nō amplius temperamentum est, qualis est, Iracūdus, Segnis, Dolosus, Simplex, Infestus, Beneuolus. Taliū omnium natura meatuum per quos anima

Quàm uaria hæc natura à cæteris.

Qui nutriēcatus.

Quæ nulla cura mutentur.

meat caussa est, per qualia enim vasa secedit, & ad qualia al- D
labitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiunt. Ob id itaque impossibile est talia ex diæta trãsmutare. Naturam enim obscuram transformare non est possibile. Similiter autem & vocis qualiscunque tãdem fuerit, meatus spiritus caussa sunt, per qualescunque enim aer mouetur, & ad qualescunq; allabitur, talem necesse est esse vocem: & hanc quidem tum deteriorem, tum meliorem facere possibile est, quia leuiores ac breuiores meatus spiritus facere possibile est. Verum illa ex diæta alterare impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS *ratione*, *Liber* II. *Iano Cornario medico physico interprete.* E

Regionũ qualitas. Regionum singularum situm & naturam hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio ad meridiem sita calidior est, & siccior, quàm ea quę ad septentriones iacet, propterea quòd soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominum genera, & nascentia ex terra, sicciora ac calidiora & fortiora esse, quàm in contrariis. velut Libyca gens ad ponticam, & vtrisque vicinæ. Ipsa autem loca iuxta seipsa hoc modo habent. F

Loca alta. Alta & squallida & ad meridiẽ sita, sicciora sũt quàm cãpestria & æqualiter sita, propterea quòd pauciores humores habent, Illa enim stationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At vero lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circũdata, & non perflantur. humectãt autem, quia nascentia ex terra quibus ho-

A bus homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verum caua loca & non aquosa, siccant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circundantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatem, tum quòd spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentum sibiipsi, quum non habeat alium humorem ad quem allapsus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi vero ab Aquilone caua loca vrbibus adiacent, ab æstiuis ventis

B calida & morbosa hæc regio existit, propterea quòd neque aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neque ab æstiuis ventis perfrigeratur. Cæterum insulæ propinquæ continenti tempestuosiores sunt & ægre in ipsis hybernamus. Marinæ vero hyeme tepidiores sunt, propterea quod niues & glacies in continenti stationes habent, & ventos frigidos in vicinas insulas mittunt. Verum insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme niuium stationem. Porrò de ventis quam naturam ac facultatem singuli habent, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi ac frigefaciendi, tum animalium corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam. Necesse est omnes ventos spirare à niue, à glacie, & gelu

Qualitas insularũ.

Ventorũ natura.

C vehementi, & fluminibus, & stagnis, terraque humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos, à maioribus & fortioribus, debiliores vero à minoribus & debilioribus.

Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, Sic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis vero iuxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes venti, Verum propter situm regionum ac locorum, per quæ venti ad singulas regiones accedunt, diuersi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores, Singulorum autem caussam sic cognoscere oportet. Boreas siue aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meatque per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neque aerem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare

Septẽtrio.

ad terram

ad terram habitabilem accedit suam ipsius vim habens, vbi D non per regionis situm corrumpitur. & his quidem qui proxime habitant frigidissimus est, qui vero remotissime, minime. Auster autem à similibus aquiloni natura regionibus spirat. Ab Australi enim polo spirans, & à niue multa glacieque ac gelu fortibus procedens, necessario his qui prope ipsum illic habitant talis spirat, qualis nobis est Aquilo. Verum omnem non item similis accedit regionem. Nam quum per solis iter & in meridiem spiret, humiditas ipsius à sole ebibitur, & resiccatus rarescit. quapropter necesse est ipsum calidum ac siccum huc accedere. In proximis igitur regionibus necesse est ipsum talem vim calidam ac siccam exercere. & hoc sanè in Libya facit, Nam & terræ nascentia exarescunt, & homines latenter resiccat, Quum e- E nim non habeat nec mare, nec fluuium vnde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi vero pelagus transit, tanquam calidus & rarus existens, multa humiditate regionem in quam illabitur implet, & necesse est ipsum calidum ac humidum esse, vbi non regionum situs alterius qualitatis causa existat. Eodem modo etiam aliorum ventorum facultates se habent. Cæterum iuxta singulas regiones venti hoc modo se habent. Venti ex mari in regiones illabentes, sicciores quodammodo sunt. Qui vero à niue aut glacie, aut stagnis aut fluminibus procedũt, omnes humectant ac frigefaciunt, tum plantas, tum animãtia, & sanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate superexcellunt. Hi enim lędunt, propterea quod magnas muta- F tiones calidi ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant palustribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui vero venti qui à prædictis spirant vtiles sunt, tum aerem purũ ac sincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicũque vero venti ex terra accedunt, eos necesse est sicciores esse, tum à sole, tum à terra resiccatos. Quum autem nõ habeant venti vnde alimentum trahant, à viuẽtibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunque venti relictis montibus ad vrbes accedunt, non solum siccant, sed etiam turbant spiritum quem inspiramus, & corpora hominum morbosa faciũt. Naturam quidem igitur

Auster.

Qualis sit auster.

Qui uenti boni sint.

Loca non sana.

Cur mediterranei uẽti sicci.

Montani uenti.

A tur & vim singulorum sic cognoscere oportet. Quomodo autem ad singulos se præparare oporteat, in sermonis progressu declarabo. At vero ciborum ac potuum singulorũ vim, tum eam quæ secundum naturam est, tum eam quæ per artem accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicũq; igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulcium, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cuiusdam consimilis facultate, non recte iudicant. Non enim eandem vim habent, neque dulcia inter se, neque amara, neque vlla aliqua eiusmodi. Multa enim ex talibus sunt quæ & aluum emolliunt, & sistũt, siccantque & humectant, Similiter autem etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adstringunt, itemque aluum moueant, B & vrinam cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfacientibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impossibile est qualia nam sint declarare, Verum quam vim singulatim habeãt, docebo. Ordeum natura quidem frigidum est & siccum. Inest & purgatorium quiddam à succo palearum. Eius signum habebis si voles ordeum non purgatum coquere, Purgat enim is succus fortiter, Si vero decorticatũ coxeris, perfrigerabit magis ac aluum sistet. Quum autem tostum fuerit, humor quidem purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & siccitas relinquitur. Quæcunque vero perfrigerare ac siccare oportet, id ipsum polentæ transigunt. Maza omnis generis sic vtimur, facultatem autem habet maza hęc talem. C farinæ ex toto collatæ alimẽtum quidem minus habent, verum magis per aluum secedunt. Puræ autem magis nutriunt, minus vero per aluum secedunt. Maza prius subacta, respersa, vino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum secedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta est, per aluum autem secedit, quia cito concoquitur. leuem vero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quum enim transitus alimenti angustiores sint, aliud insuper accedens non suscipiunt, & quod quidem cum flatu attenuatum est, foras excernitur, quod vero intus manet, flatum inducit, & partim superne eructatur, partim inferne secedit. Multum itaque alimenti à corpore difflatur. Si vero velis mazam statim vt subacta est exhibere, talis resiccatoria est. Quum enim polenta sicca existat, & aqua sit madefacta

Quæ non rite priores digessere.

Ordeum.

Maza.

madefacta, atque sic præparata in ventrem illabatur, humo- D
rem ex ipso trahit calidum existentem. Solet enim calidum
attrahere frigidum,& rursus frigidum calidum. Consumpto
autem humore ex ventre necesse est siccari. Aqua vero quæ
vnà cum maza ingressa est,frigefacit. Quæcunq; igitur sicca-
re oportet aut frigefacere, aut vētris profluuio diffusum, aut
alia quapiā eiusmodi caliditate, maza efficax existit. At ve
ro sicca,vino dulci emollita ac trita maza, siccat quidem non
similiter,propterea quòd vehementer est adstricta,alimentū
vero plurimum corpori præbet, Nam vt leniter liquescentis
alimentum transitus suscipiunt. Per aluum quidem igitur tar
de secedit,flatum autem non inducit,neque eructatur. Quæ
vero & aqua, & vino dulci emollita ac prius subacta est, nu- E
trit quidem minus,per aluum autem secedit,& flatum magis
Cyceon. inducit. Cyceon autem solum in aqua quidem frigefacit
ac nutrit,in vino vero calfacit ac nutrit,& aluū sistit. In melle
autem calfacit quidem minus ac nutrit, per aluum vero ma-
gis secedit,si non meracum mel fuerit; sin minus, nō secedit,
Lac. sed aluum sistit. In lacte vero bene alūt omnes Cyceones,
hoc est farinæ. Veruntamē ouillum aluum sistit,caprinum ve
ro magis per aluum secedit. Bubulum vero minus. Equi-
Triticum. num autem & asininum magis secedunt. Triticum fortius
est ordeo & magis nutrit,minus autē per aluum secedit,tum
ipsum,tum succus. Panis autem ex tota farina collata, sic-
cat & per aluum secedit. Purus autem magis nutrit, minus ve
Panis uarietas. ro secedit. Ex ipsis porrò panibus,fermentatus quidem le- F
uis est & secedit. Et leuis quidem est, quia à fermenti acore
humiditas consumpta est,quæ sanè alimentum existit,secedit
autē,quia cito concoquitur. Non fermentatus secedit qui-
dem minus,nutrit autem magis. Qui succo subactus est,le-
uior est,& multum nutrit, ac per aluum secedit. Nutrit, quia
purus est,leuis est,quia leuissimo subactus est,& fermentatus
ac tostus ab eodem est.per aluum secedit,quia passo,& aluum
mouente tritici parte,permixtus est. Ex ipsis autem pani-
bus maximi maxime alunt,propterea quod minime exuritur
humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt quàm foca-
rij & veruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne.
Clibano autem cocti & subcinericij siccissimi sunt,hi qui-
dem propter cinerem, illi vero per testam humore priuati.
Similaginei

A Similaginei omnium horum fortissimi sunt, Et adhuc magis qui ex alica fiunt, valdeque nutriunt, verum non similiter secedunt. Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum succus coctus, leuis, per aluum secedit, *Farina.*

Verum farinæ in lacte datæ magis per aluum secedunt, quàm in aqua, propter serum, & maxime inter aluum mouentia numerantur. Quæcunque vero farinæ cũ melle & oleo coquuntur, aut assantur, omnes æstuosę sunt, & ructum cient. Et ructum quidem cient, quia probe alentes non secedunt. Aestuosæ autem sunt, quia pinguia, & dulcia, & inter se concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem sunt. Similago & alica cocta, fortia sunt & alunt, nõ tamen per aluũ *Similago.*
B secedunt. Trygis, id est, Tragus siue olyra, leuior est tritico, & quæ ex ipsa fiunt similiter vt ea quæ ex tritico parãtur, & magis per aluum secedunt. Auena comesta humectat ac perfrigerat, itemque in sorbitione accepta. Polentę ac farinæ recentes sicciores sunt vetustis, quia igni & præparationi propinquiores existũt. Vbi vero vetustæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi siccant, frigidi minus, gracilitatem autem quandam inducunt. Fabę alunt, aluum sistunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud insuper accedens alimentum non suscipiunt. Aluum sistunt, quia totam alimenti fecem habent. Pisa inflant quidem minus, per aluũ autem magis secedunt. Ochri siue eruiliæ, & dolichi siue phasioli ac siliquæ, his magis per aluum secedunt, minus in-
C flant, & probe alunt. Cicer album per aluum secedit, & per vrinam eiicitur, & alit. Et alit quidẽ, carnosum in ipso. Per vrinam vero eiicitur, dulce. per aluum autem secedit, salsuginosum. Milij grana ac paleæ siccant, & ventrem sistunt, & cum ficubus, fortibus doloribus conferunt. Ipsum autem Milium coctum alit, non tamen aluo secedit. Lentes æstuosæ sunt & turbatiuæ, & neque per aluum secedunt, neque ipsam sistunt. Eruum aluum sistit, & robustum est, & crassefacit, & explet, & boni coloris hominẽ facit. Lini semen comestum aluum sistit. habet & quiddam frigefactoriũ. Hormini semen consimilia lini semini facit. Lupini natura robusti sunt & calidi, verũ per præparationẽ leuiores ac frigidiores fiunt, & aluo secedũt. Irio humectat & aluo secedit. Cucumeris semen per lotium magis abit quàm secessum. *Trygis.* *Auena.* *Polétæ recentes.* *Panes calidi.* *Faba.* *Pisum.* *Ochri.* *Cicer.* *Milium.* *Lens.* *Eruum.* *Linum.* *Hormini.* *Lupinum.* *Irio.* *Cucumis.*

Explet

Explet autem & craſſefacit. Et ſecedit quidem per aluũ,propter paleam externam,explet autẽ & craſſefacit, propter carnem. Lotum vero ſecedit quidem verum minus,craſſefacit autem & explet magis.humectat autem & vrit, propter pingue & oleoſum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluum ſiſtit, magis autem nigrum hoc facit , ſed & album idem agit , alit autem & robuſtũ eſt. Horum porrò omnium ſucci carnis aluum mouẽt.oportet itaq; in præparatione id obſeruare,vt quę ſiccare velis,ab his ſuccos detrahas,& carne vtaris. Quæ vero aluũ mouere velis,vt ſucco copioſiore, carne vero pauciore & ſucculentiore vtaris. Cæterum de animalibus quę in ciborũ vſum veniunt,ſic cognoſcere oportet. Carnes Bubulæ robuſtæ ſunt,& aluum ſiſtunt, & ægrè in ventre concoquũtur,propterea quòd craſſi ac multi ſanguinis eſt hoc animal,& carnes graues,itemque ſanguis,ac lac. Quorum autem animalium lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorum etiã carnes conſimiles ſunt. Caprinæ carnes his leuiores ſunt, & magis aluo ſecedunt. Suillæ robur quidem magis quàm hæ corpori inducunt.multum autem aluo ſecedũt,propterea quòd tenues & modici ſanguinis venas ſues habent, carnem vero multam. Agninæ leuiores ſunt ouillis , & hedinæ caprinis,quia exanguiores ſunt & humidiores. Quum enim ſicca & robuſta natura ſint animalia, dum quidem teneræ ſunt, aluo ſecedunt,vbi vero augmentum ſumpſerint, nõ ſimiliter. Et vitulinæ carnes eodem modo ſe ad bubulas habent. Verum porcinæ ſuilis grauiores ſunt. Quum enim animal ſit natura carnoſum & exangue , humiditatis exceſſum in tenella ætate habet. Quum igitur meatus ſuperaccedens alimentum non ſuſcipiant,intus manens calfacit ac perturbat ventrem. Aſininæ carnes aluo ſecedũt,& pullorũ adhuc magis. Equinæ leuiores ſunt. Caninæ calfaciunt ac ſiccant & robur inducunt, non tamen aluo ſecedunt , catulinæ vero humectant & ſecedunt. Suis ſilueſtris caro ſiccat & robur exhibet, ac ſecedit. Cerui ſiccat, minus autem ſecedit, magiſque vrinam prolicit. Leporinæ ſiccæ ſunt & aluum ſiſtunt, vrinæ autem citamentum quoddam faciunt. Vulpinæ humidiores ſunt & vrinam cient, Et erinaceorum terreſtrium carnes humidiores ſunt ac vrinã cient. Porrò de volucrium generibus ſic res ſe habet . Omnia ferme volucrium genera ſicciora ſunt quàm

Cnicus. *Papauer.* *Caro cuiuſque animalis.* *Caro auiũ.*

D E F

A quàm quadrupedia. Quæcunque enim vesicam non habent, neque mingunt, neque sputum aut saliuam fundunt, omnino sicca sunt. Propter caliditatem enim ventris, humiditas ex corpore consumitur in alimentum caliditatis, quare neque mingunt, neque sputum aut saliuam fundunt. Cui autem tales humiditates non insunt, id ipsum necessario siccat, Siccissima igitur caro est palumbis, deinde columbæ. tertio loco perdicis, ac galli, & turturis. humidissima vero anseris. Semînileges autem volucres prædictis sicciores sunt. Verum anatis carnes, & reliquarum auicularum quæ in paludib⁹ degunt, aut in aquis, omnes humidæ sunt. At vero ex piscibus siccissimi sunt hi, scorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thrissa. Leues autem sunt petrosi fermè omnes, velut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prę-dicti itidem, leuiores sunt erronibus, Nam hi vt quiescentes raram ac leuem carnem habent, Errones autem & vndas verberantes laboribus fracti, solidiorem carnem habent. Torpedines autem & squatinæ ac Rhombi, & huiusmodi, sunt leuiores. Quicunque vero pisces in lutosis & aquosis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui eiusmodi, grauiores sunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his nascentibus, alimenta habent, à quibus etiam spiritus in hominem ingrediens ipsum lædit ac grauat.

Pisces.

B

Pisces errones.

Fluuiatiles autem & palustres his adhuc grauiores sunt. Polypi vero & sepiæ, & eiusmodi pisces, neque pisces velut videntur sunt, neque per aluum secedunt. quapropter etiam oculos comesti grauant. Iuscula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia velut sunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autē ipsorum aluum mouēt. Mituli vero & pectines ac tellinæ magis aluo secedunt. Vrticæ autē & chartilaginosi generis pisces, maxime humectant ac aluūm mouent. Cæterū Erinaceorū oua, & locustarū humor, & musculi & vrsæ, ac cancri, magis quidē fluuiatiles, sed & marini, aluum mouent & vrinā cient. Salsamēta siccant & attenuant, pleraq; etiā aluum leniter mouent. Ex salsamētis siccissima sunt marina, deinde fluuiatilia, Humidissima autē sunt palustria. Ex ipsis autē salsamētis pisces percæ appellati valde sicci sunt. Animaliū porrò cicurū ea quę in syluis & agris pascuntur, sicciora sunt his quę intra ædes

Pisces grauiores, & contra.

C

Conchylia

Saliti pisces.

Animaliũ & carniũ diuersitas.

ædes nutriuntur,quia labore resiccantur,itemque præ sole ac frigore,& spiritu ficciore nutriuntur. Verum syluestria ficciora sunt mansuetis, & crudiuora ac syluarum materie pasta, itemque parum edacia, ficciora sunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris ficciora sunt, Et frugiuora non frugiuoris,& paucibiba multibibis,& sanguine referta exanguibus ac paucum sanguinem habentibus, & quæ in vigore sunt vetustis valde ac iuuenculis,& mascula fœmineis, & castrata non castratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria vero his humidiora sunt. Ex ipsis autem animalibus carnes hæ fortiores sunt, quæ optime exercentur ac sanguinolẽtissimæ sunt,& in quibus recumbunt, Leuissime autem carnes sunt,quę minime exercentur,& in vmbra degunt,& in intimis animalis partibus sitæ sunt. Exanguium autem partiũ robustissimæ sunt, cerebrum & medulla. Leuissimæ vero carnium partes sunt capitales,& sub ventre,musculi, pectines, pedes. Ex piscibus ficcissimæ sunt supernæ partes,leuissimæ sub ventre, Et capita ipsorum humidiora sunt, propter pinguedinem ac cerebrum, Oua volucrum robustum quid habẽt,& alunt,& inflant. Robustum quid habent,quia generatio est animalis. Alunt,quia hoc est pulli lac. Inflant,quia ex parua mole in multam diffunduntur. Caseus robustus est & æstuosus & alit, Robustus quidem, quia proximus est generationi. Alit autẽ, quia carnosæ reliquiæ sunt lactis. Aestuosus est,quia pinguis. Aluum autẽ sistit,quia succo & coagulo cõpactus est. Aqua frigefacit. Vinum calidum est & ficcum, Habet & purgatorium quiddã à materia. Vina nigra & austera ficciora sunt, & aluum non mouent,neque vrinam cient, neque salinam faciunt. Siccant autem & calefaciunt,humiditatem ex corpore consumentes. Mollia vero nigra humidiora sunt,& inflant atque aluum magis mouẽt, Dulcia nigra humidiora sunt,calfaciunt autem & inflant humiditatem inducentia. At vero alba & austera calfaciunt,magisq; vrinam cient, quàm aluum mouent. Noua vina aluum magis mouent, quia propiora musto sunt,itemque alunt,& odorata magis quàm inodorata eiusdẽ ætatis,quia magis concocta sunt:& crassa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis vrinam cient, & aluum mouent, & humectant corpus & sanguinem debilem faciunt, & aduersarium corporis sanguinem in corpore augent.

Oua qualia. *Caseus.* *Aqua.* *Vinum nigrum.*

D E F

A re augent. Mustum inflat,& subducit,ac conturbat feruens in ventre,& aluo secedit. Inflat quidem,quia calfacit.subducit autem ex corpore,quia purgat.conturbat autem,quia feruet in vẽtre,atq; ita aluo secedit. Vina acida frigefaciũt,attenuant & humectant. Frigefaciunt quidem & attenuant humiditatis euacuationem à corpore facientes. humectant autẽ per aquam vnà cum vino ingrediẽtem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatẽ in corpore consumit. Sistit autem magis quàm mouet aluũ,quia non alit & acre est. Sapa calfacit & humectat ac subducit. Calfacit,quia vinosa est.humectat,quia alit.subducit quia dulcis est. Vinum recens sub torculari expressum & nondum excolatum,humectat, subducit,& inflat,quia etiam mustum idem facit. Mel calidum est & siccum,si meracum sit,cum aqua autem humectat & aluum mouet biliosis, pituitosis vero sistit. Dulce vero vinum pituitosis magis aluo secedit. De oleribus porrò hoc modo res se habet. Allium calidum est, & aluum mouet & vrinam ciet corpori, oculis vero non est commodum. Multam enim corporis purgationem faciens, visum hebetat, aluum autem & vrinam mouet,propter vim purgatoriam, coctum debilius est quàm crudum,flatum autem inducit, propter spiritus intentionem. Cepa visui cõmoda est,corpori vero mala,quia calida & æstuosa est,& aluo secedit, & alimentũ quidem nullum corpori præbet neque vtilitatem,calfaciens autem siccat propter succum. Porrũ calfacit quidem minus, vrinam vero ciet,& aluum mouet. habet & quid purgatoriũ. humectat autem & ructum acidum sedat. Præstat à reliquis cibis postremum ipsum edere. Raphanus siue radicula, humectat pituitam diffundẽs sua acrimonia. folia minus prosunt,prꝫterquam ad articularem morbum. Radix vitiosa est, innatans ac ægre concoctilis. Nasturtium calidum est,& carnem liquat. sistit autem pituitam albam,quare vrinæ stillicidium inducit.

Mustum. *Vinum acidum.* *Acetum.* *Sapa.* *Mel.* *Allium.* *Cepa.* *Porrum.* *Raphan⁹.* *Nasturciũ.*

Sinapi calidum est & aluum mouet, sed & hoc vrinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum calidum est, & aluum sistit, & ructum acidum sedat, & somnum conciliat, si postremum edatur. Lactuca frigidissima est, prius quàm succum habeat,debilitatem autem quandam corpori inducit. Anethum calidum est, & aluum sistit, & sternutamenta sedat olfactatum. Apium magis vrinam ciet

Sinapi. *Coriãdrũ.* *Lactuca.* *Anethum.* *Apium.*

quàm aluum mouet.& radices magis quàm ipsum,aluum mo- D
Ocymum. uent. Ocymum siccum est & calidũ, & aluum sistit. Ru-
Ruta. ta vrinam magis quàm aluum mouet, Habet & vim quandam
condensandi, & ad medicamenta noxia commoda est præ-
Asparag⁹ potata. Asparagus siccus est & aluum sistit. Saluia sicca
Saluia. est & aluum sistit. Solanum frigefacit, & semen in somnis
Solanum. effundere non permittit. Portulaca fluuiatilis frigefacit,
Portulaca sale vero condita ac seruata, calfacit & purgat. Calamin-
Calamĩtha tha calfacit & purgat. Mintha calfacit & vrinam ciet,& vo-
Mintha mitus sistit. Et si quis semen eius sæpe comedat,colliquefa-
cit vt quis diffluat,& arrigere prohibet, & corpus debile fa-
Rumex. cit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida
Atriplex est, non tamen aluum mouet. Blitum calidum est, non mo- E
Brassica uens aluum. Brassica calfacit ac aluum mouet, & biliosa
ducit. Betæ succus quidem aluum mouet, ipsum autem o-
lus comestum sistit. Radices vero magis aluum mouent.
Cucurbita Cucurbita frigefacit & humectat, & aluum mouet.
Rapum Rapum æstuosum est, humectat autem & conturbat cor-
pus, non tamen aluo secedit, & vrinæ difficultatem indu-
Pulegium cit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanum cal-
Origanũ facit, & biliosa subducit. Thymbra similia origano effi-
Thymum cit. Thymum calidum est, per aluum secedit & mingi-
Hyssopum tur,ducit & pituitosa. Hyssopum calidũ est & pituitam du
Herbarũ uires. cit. Porrò syluestria olera, quæ os calfaciunt, & odorata
sunt, ea calfaciunt & minguntur magis quàm per aluum se-
cedunt. Quæ vero humidam habent naturam frigidamque F
ac fatuam,& odores graues,magis per aluum secedunt,quàm
per vrinam. Quæ autem acerba & austera sunt, aluum si-
stunt. Quæ acria & odorata sunt,vrinam cient. Quæ acria
& sicca in ore sunt, ea omnia siccant. Quæ acida sunt, frige-
faciunt. Cæterum succi vrinam cientes sunt, crethmi, a-
pij, alij cremor, cytisi,fœniculi, porri, adianti, solani, qui &
frigefacit. Item scolopendrium,mintha,seseli,caucalides,hy-
pericum, vrticæ. Aluum autem mouent & purgant, cicer,
lenticula,ordeum,beta brassica, mercurialis, sambucus, cni-
cus. Hæc omnia aluum magis mouent quàm vrinam. At ve-
Poma. ro de pomis hoc modo se res habet. Quæ quidem semini-
bus referta sunt,ea magis aluum mouent, Item viridia magis
Mora. quàm sicca. Verum vis & facultas ipsorum referatur. Mora
calfaciunt

A calfaciunt & humectant ac aluo secedũt. Pira matura calfaciunt & humectant ac aluum mouent. Dura vero sistunt. Pira syluestria, hyberna, matura, aluum mouent ac purgant. Cruda vero sistunt. Mala dulcia ægre concoquuntur. Acida vero & matura, minus. Cydonia adstringunt, & non mouent aluum. Succi autem malorum, vomitus sistũt & vrinam cient. & ante vomitum odores ipsorum idem præstant. Mala syluestria aluum sistunt. Cocta comesta magis aluum mouent. Verum ad respirationem quæ erecta ceruice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoque, hausta prosunt. Sorba, Mespila & Corna, & quæcunque alia huius generis poma, aluum sistunt & acerba sunt. Mali punici dulcis succus aluum mouet. habet autẽ quid æstuosum. Mala punica vinosa, minus æstuosa sunt. Acida vero magis frigefactoria. Nuclei autem omniũ aluum sistunt. Cucumeres crudi, frigidi sunt & ægre concoctiles. Maturi autem & pepones, minguntur & per aluum secedunt. verum flatuosi sunt. Botri vuarum calidi sunt & humidi ac aluum mouent, maxime albi. Dulces quidem igitur calfaciũt fortiter, propterea quod multum iam caliditatis habent. Immaturæ vero minus calfaciunt, magis autem purgant potati.

Pira *Mala dulcia.* *Cotonea.* *Sorba.* *Mesp. Corna.* *Mala punica* *Cucumis* *Pepones* *Vua*

B

Ficus & vuæ passæ æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Ficus viridis humectat & aluum mouet, ac calfacit. humectat, quia succo plena est. Calfacit, propter succum itidem, aluum mouet, propter succi dulcorem. Primæ ficus pessimæ sunt, quia succulentissimæ. optimę autem sunt postremæ. Ficus aridæ æstuosæ sunt, sed aluo secedunt. Amygdalæ æstuosæ sunt, verũ probe nutriunt. Aestuosę quidem sunt propter pinguitudinem, nutriunt autem propter carnositatem. Nuces rotundæ similes his sunt. Latæ vero maturæ probe alunt, & aluum mouent. Depuratæ vero etiam flatum inducunt. Tunicæ vero ipsarum aluum sistunt. Acyli ilicis glandes, & quercinæ ac fagineæ glandes, aluum sistunt crudæ & assatæ, coctæ vero minus. Pingues carnes æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Carnes conditæ ac asseruatæ in vino quidem siccant & alunt, & siccant quidem propter vinum, alunt autem propter carnem. In aceto autem asseruatæ calfaciũt quidem, verum minus propter acetum. multum autem nutriunt. At vero sale seruatę minus quidem alunt, humiditate per salem priuatæ, attenuant autem & siccant, ac sufficienter aluum mouent.

Ficus C *Amygdala.* *Nuces.* *Castaneæ.* *Carouariæ condita quid possit*

Quî uires demantur & augeãtur.

uent. Cæterum vires singulorum detrahere, & addere ac augere, hoc modo oportet. Ex igne & aqua omnia constituuntur,& animalia,& terra nascentia,& ex his augescunt,& in hęc secernuntur ac resoluuntur. Fortium quidem igitur eduliorum vim sæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet, & vice versa augere. Humidorum autem torrendo ac assando humiditatem eximere. Siccorum vero rigando ac madefaciendo. Salsorum rigando & coquendo. Amarorum & acrium dulcium mixtura. Acerborum pinguium temperamento. & de reliquis omnibus ex prædictis iudicium facere oportet.

Tosta.

Quæcunque tosta aut assata sunt, aluum magis sistunt quàm cruda, propterea quòd humiditas itemque pinguitudo per ignem ablata sunt. Quum itaque in ventrem inciderint, humiditatem ex ventre trahunt, & oscula venarũ concludunt siccantque ac calfaciunt, quare transitus humiditatis sistunt.

In siccis locis nata.

Quæ vero ex inaquosis ac siccis & æstuosis locis veniunt, ea omnia sicciora ac calidiora sunt, & robur amplius corpore exhibent, propterea quod pari mole ac copia grauiora sunt & densiora, & maiorẽ redditum tribuũt, quàm quæ ex humidis & riguis ac frigidis. Hæc eñ humidiora sunt & leuiora ac frigidiora. Non igitur solũ ipsius cibi & potus, & animalium ipsorũ vim nosse oportet, sed etiam patriæ vnde sunt. Quum igitur forte alimentum corpori offerre voles, & ex iisdem cibis, his quę ex inaquosis locis veniũt vtendum est, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi vero leuiore & humidiore, his quæ ex riguis veniunt vteris. Dulcia & acria, & salsa, & amara, & austera, & carnosa calfacere solent. Item quæ sicca sunt, & quę humida. Quæcunque igitur de sicca parte plus in se habent, ea siccant & calfaciunt. Quæ vero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, & aluum magis mouent quàm sicca. Nam vbi alimentũ amplius corpori præbuerunt, reuulsionem in ventre faciunt, & humectantia aluo secedunt. Quæ autem excalfacientia siccãt, tum edulia, tum pocula, neque saliuam, neque vrinam, neque secessum facientia, corpus siccãt, idque ob hanc caussam. Corpus calfactum humore vacuatur, & pars eius ab ipsis cibis, pars in alimentum caloris ipsius animæ cõsumitur. Pars etiam calfacta & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum dif-

A tum diffunduntur. Calfacta autem & diffusa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt. At vero acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca, nõ replent: propterea quòd oscula venarum aperiunt & expurgant, & partim siccantia, partim mordentia ac adstringentia, humiditatem carnis horrere ac considere & in modicam molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore fit. Quum igitur voles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus vtaris. Recentia omnia maiorem quàm alia fortitudinem habent, propterea quòd propinquiora viuo sunt. Verum antiqua & marcida, magis quàm recentia aluum mouent, quia propiora putredini sunt. At vero cruda alunt & ructus cient, propterea quòd quę ignem coquere oportebat,
B ea venter transigit, debilior q̃ ingesta sunt existens. Cæterum obsonia ex variis intritis præparata, æstuosa & humida sunt: propterea quòd pinguia, & tosta, & calida, & inæquales inter se vires habentia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur meliora sunt, & non æstuosa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatem. Salsum autem balneum calfacit ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit à corpore humiditatem. Calida autem balnea ieiunum attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatẽ de corpore auferunt, euacuata autem de carne humiditate, corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadem calfaciunt, ac hu
C mectant, ea quæ supereminent in corpore diffundentia in maiorem molem. Balnea autem frigida vice versa, vacuo quidem corpore præbent quandam caliditatem. Vbi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahunt, & frigidum existens siccitate replent. Non lauari siccat quum humiditas consumatur. Similiter etiam vnctionis neglectus.

Vnctio vero calfacit, humectat, ac mollit. Sol & ignis siccant, propterea quòd quum calida sint & sicca, humiditatem ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderate humectãt, dant enim magis quàm accipiunt. Sudores omnes abeuntes siccant & attenuãt, humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidem propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autem propter euacuationem. humectat, propter colliquationis reli-

Quî pauca satient.

Obsonia ex intritis uariis condita.

Balnea

Balnea calida.

Frigida.

Vnctio.

Sol, ignis

Vmbra.

Sudores.

Coitus.

Vomitus. quias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter cibi euacuationem, non tamen siccant, si quis postridie recte curet, sed humectant, propter repletionem & colliquationem carnis præ labore. Si vero quis sinat hæc postridie consumi in alimentum caliditati, & diętam sensim adhibeat, siccant. *Vomitus uentrē mouet, & moratur.* Ventrem autem compactum vomitus soluit, & egerentem magis quàm oportet, sistit, illum quidem humectans, hunc vero siccans. Quum igitur aluum quis sistere volet, auide deuoratum cibum euomere oportet, priusquam humescat & infra detrahatur: & magis acerbis & austeris eduliis vti. Vbi vero soluere aluum quis velit, plurimo tempore cibis immorari cōfert, & acribus, ac salsis, & pinguibus, ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus vti. *Somnus.* Somni ieiunum attenuant & frigefaciunt, si non longi fuerint, præsentem humiditatem euacuantes, Qui vero magis calefaciunt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt. à cibo vero sumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes. à matutinis autem deambulationibus somnus maxime siccat, *Vigilia.* Vigilia in exsatiatis cibo noxia est, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiunos autem attenuat quidem, verum minus lædit. *Segnicies* Segnicies ac ocium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quiescens humiditatem ex corpore non consumit. *Labor.* Labor siccat, & corpus robustum facit. *μονοσιτία.* Semel in die cibum capere attenuat, & siccat, & aluum sistit, propterea quòd per animæ caliditatem humiditas ex ventre & carne consumitur.

Prandiū. Prandium cōtraria facit. *Pot⁹ aquæ* Aquæ potus calidus attenuat, similiter & frigidus. At vero & spiritus, & cibus, & potus, humiditatem in corpore congelant, si excellenter frigida fuerint, & per congelationem ac frigiditatem aluos sistunt. Nā animæ humiditatem superant. *Quæ refrigerent.* Rursus autem etiam caliditatis excessus eandem congelant, in tātum vt diffundi nequeat. Quæcunque vero calfacientia corpus, & alimentū non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam excessum non facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam præsente humiditate mota, flatu ab ipsa repletur ac perfrigeratur. *Labores.* Cæterum quam vim labores habeant nunc exponam. Sunt enim alij naturales, alij violenti. Naturales igitur sunt, Visus labor, auditus, vocis, curarum. Visus quidem igitur talis

A talis vis est. Anima in id quod videtur intenta, mouetur & calescit. Calfacta vero, euacuata humiditate siccatur. Per auditum vero allabente sono, anima concutitur & laborat, laborans autem calescit & siccatur. Quecunque fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his calescit ac siccatur, & humiditatem consumens laborat, & carnes attenuat, & hominẽ euacuat. Quicunque labores vocis sunt, velut sermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota autem siccatur & calescit, & humiditatem in corpore consumit. At vero deambulationes etiam ipsæ maxime præ reliquis naturales sunt, Habent autem quid violentum. Vis ipsarum talis est. Deambulatio à cœna & aluum, & corpus, & ventrem siccat, ipsumque amarum fieri nõ sinit, ob hanc causam. Quũ

Deambulationes.

B mouetur homo, calefit corpus, itemque cibi. Attrahit igitur humiditatem caro, & aluum amaram fieri non sinit. Corpus quidem igitur repletur, aluus vero attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc caussam. Quum corpus mouetur & calescit, quod tenuissimum est alimenti consumitur, partim per insitum calorem, partim vero vna cũ flatu foras excernitur, partim etiam per lotium eiicitur. Quod vero siccissimum est de cibis relinquitur, Quare vnà cum aluo etiam caro resiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt, & aluũ soluũt. Attenuant quidem, quia motum corpus calescit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per spiritum ac flatũ, partim vero emungitur & exscreatur: sed & aliqua pars in ali-

Matutinæ deambulationes.

C mentum caliditatis animę consumitur. Aluum autem soluũt, quia quum calida sit, frigido spiritu superne allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciũt, ob hanc causam. Quum euacuata est aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in seipsam attrahit, nimirum calida existens. Euacuato autem capite, & visus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autẽ post exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, sed ipsam depurgant. Cæterum cursus longi ac curui sensim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere possunt, & vim ciborum in carne concoquunt: verum corpora tardiora ac crassiora reddunt quàm cursus circulares. Et multa comedẽ-

Deambulationes post exercitia.

Cursus.

tibus commodiores sunt, & hyeme magis quàm æstate. D

Cursus uestiti.

Qui vero in veste fiunt, eandem vim habent, magis autem excalfaciunt, & corpora humidiora faciunt, & decoloratiora: quia sincerus spiritus allabens ipsa non depurgat, sed in eodem spiritu exercentur. Conferunt itaque & siccis, & carnosis qui carnem demoliri & abolere volunt, itemque senioribus, propter corporis frigiditatem.

Cursus recti.

Cursus autem recti reuertentes, & equestres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores sunt, & humiditatem ex carne reuellunt, & corpus attenuant ac siccant.

Cursus circulares.

Circulares vero cursus carnem minime diffundunt, attenuant autem & distendunt carnem & ventrem maxime, propterea quod acutissimo spiritu vtentes, humiditatem in seipsos celerrime trahunt. E At vero concussiones siccant quidem derepente, non sunt autem idoneæ, neque commodæ. nam conuulsiones inducũt: quia excalfactum corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem vero minus coagmentat quàm cursus circulares, carnem autem humore euacuant. Commotiones & alleuationes carnem quidem minime excalfaciunt, corpus autem & animam irritant, & spiritu euacuant.

Lucta.

Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent. calfaciunt autem carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc causam. Quæ ex natura solida sunt, confricta considunt ac coagmentantur, quæ vero caua sunt, augescunt. Quod itaque densum est in carne, id confrictum coagmentatur, caua vero augescunt, itemque venæ. F Nam carnes calfactæ ac siccatæ, alimentum in seipsas per venas trahunt, deinde augescunt.

ἀλίνδησις. ἀκροχειρίη. Κωρυκομαχίη, καὶ χειρονομίη.

Volutatio in puluere consimilia luctæ efficit. Magis autem siccat propter puluerem, & minus incarnat. Micatio per summas manus attenuat, & carnes sursum trahit. Follis, & manuum ad rythmum motus, consimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus disparare, & cutem attenuare, & humiditatem sub cutem extrudere potest.

Puluis & oleũ qualе.

Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem est frigidus, oleum autem calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea quòd frigus prohibet à corpore quid auferre. In æstate vero caliditatis excessum faciens, carnem liquat; quum & à tempore, & oleo, ac

A leo, ac labore, corpus calefiat. At vero puluis qui inter exercendum accedit, in æstate quidem magis auget. Nam frigefaciens corpus, in excessum calfieri non permittit. In hyeme vero frigus & algorem inducit. Morari in puluere post exercitia in æstate, modico tempore, confert frigefaciendo. Verum longior mora superresiccat, & corpora dura ac lignosa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit, & non vehementer excalfieri sinit. Porrò de lassitudinibus quæ in corpore fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad vllum aliquem laborem. Corpora autem exercitata, ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua vero B etiam à consuetis exercitiis lassantur, si modum excesserint.

Confricatio olei cū aqua.

Species quidem igitur lassitudinum eiusmodi sunt. Vis autem ipsarum sic habet. Etenim inexercitati humidam carnem habentes, quum laborauerint corpore calefacto multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exsudauerit, aut cum corpore depurgatum fuerit, non exhibet magis laborem in corporis parte præter consuetudinem euacuata. Quicquid vero ab excretione intus remanserit, non solum huic laborem exhibet, sed etiam ei parti quæ humiditatem suscepit. Non enim commoda est corpori, sed infesta. Et in carnes quidem corporum non similiter congregatur, Verum in carnosas partes, quare his laborem exhibet, donec exiuerit. Tanquam enim circuitum non habēs, quie C scens calefit tum ipsa, tum quæ allabuntur. Si igitur multum fuerit quod excretum est, etiam sanum corpus exsuperat, vt totum concalescat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim sanguine & attracto, celerem circuitum faciunt ea quæ in corpore sunt, & tum reliquum corpus præ spiritu purgatur, tum quod compactum est calescens attenuatur, & simul ex carne foras sub cutem extruditur, atque hoc sudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, & sanguis in naturalem statum restituitur, & febris remittit, & lassitudo sedatur maxime tertia die. Cæterum eiusmodi lassitudinem sic curare oportet, vt fomentis & balneis calidis id quod compactum est dissoluamus, & deambulationibus vehementibus depurgemus, & modico cibo ac attenuationibus carnis euacuationem cogamus ac coagmentemus, & oleo sensim multo

Desidiosi quid patiuntur.

tempore

tempore fricemus, vt ne violenter excalescat. Vnguentis etiã tum exudatoriis, tum mollientibus, vngere ac mollire conducit. At vero exercitatis, ab insuetis laboribus propterea lassitudo contingit. Quum corpus nõ fuerit laboribus exercitatum, necesse est carnem humidam esse ad eum locum, ad quem non est adsuetus se laboribus exercere, quemadmodũ etiam ad singula exercitationum genera. Carnem igitur necesse est colliquari, & excerni, considereque ac contrahi, velut priori. Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus vtendum est consuetis, quo id quod compactum est calescens extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus non humectetur, neque inexercitatum maneat. Vtile est & hunc balneis calidis vti, itemque frictione similiter vt priorem. Verum fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes sufficiẽtes sunt attenuare & depurgare id quod compactum est. Lassitudo autem à consuetis exercitiis hoc modo fit. A moderato quidem labore lassitudo non mouetur. Quum vero maior quàm oportet labor fuerit, carnem superresiccat, euacuata autem humore caro, calefit, & dolet, & horret, & ad febrem perducitur longiorem, si non quis recte curet. Oportet autem primum quidem ipsum balneo non valde multo, neque nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo molli vino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, & potu aquoso, vino vero molli ac multo vti. Postea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur. Deinde vero vomat, & post modicam stationem, molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos & labores consuetos adhibeatur, atque ita ad consuetum cibum ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Resiccatum excellenter corpus, humectare potest citra excessum. Si quidem igitur possibile esset, laboris excessum nosse, quantus is esset, commodum foret ipsi per moderatum cibum mederi. Nunc vero illud impossibile est, hoc vero facile. Corpus enim resiccatum, ab ingestis omnigenis eduliis id quod conducibile sibiipsi est sumit, vnaquæque pars de singulis cibis. repletum autem & humectatum, aluo per vomitum euacuata, rursus excessum remittit. Aluus autem vacua existens reuellit. Excedentem itaque humiditatem caro eructat, moderatam vero non remittit, nisi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut

Margin notes: Curatio. — Medela. — Curationis eius uis.

Margin letters: D — E — F

A ta, aut aliam quãdam reuulsionem. Qui autem additione cibi sensim crescente vtitur, is corpori diætam placide constituit. *Qui aptẽ nutricabit.*

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VI-*ctus ratione, liber III. Iano Cornario medico physico interprete.*

B E diæta humana exacte quid conscribere, vt ad ciborum copiam, laborum commẽsuratio ac symmetria fiat, nõ est possibile, quemadmodum etiam antea à me relatum est. Multa enim sunt impedimẽta. Primum quidem hominum naturæ, diuersæ existentes. Nam & siccæ ipsæ ad seipsas, & ad alia collatæ magis ac minus siccę sunt & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes. Deinde ætates non iisdẽ indigentes, Insuper & regionum situs, & ventorum mutationes, & temporum alterationes, & anni cõstitutiones. Est & inter ipsos cibos multa differentia, Triticum enim à tritico differt, & vinum à vino, & reliqua omnia ex quibus victum facimus diuersa existentia, impediunt quo minus possibile sit exacte de diæta conscribere. At enim prænotiones inuẽtæ sanè à me sunt eorum quæ in corpore dominantur, siue labores cibos, siue cibi labores superent, & quomodo singulis mederi oporteat, prædiscereque sanas naturas, & vt non accedant morbi, nisi quis valde multum delinquat ac sæpe. hec autem medicamentis iam opus habent. Sunt autem quæ neque per medicamenta sanari possunt. Quantum quidem igitur inueniri possibile est quæ maxime ad rem faciunt, à me inuentum est. Verum exacte à nullo. Primum igitur multis ac vulgo hominibus conscribam, ex quibus maxime vtilitatem

Quid uetet perfectã uictus rationem. (C) *Qui modus uitæ.*

tatem capere possint, qui sanè cibis vulgaribus vtuntur, ac laboribus necessariis, profectionibusque necessariis, ac operis marinis ad vitam degendam repertis: quique calescunt plus quàm expedit, perfrigeranturque præter commoditatem, & reliqua diæta inconstanti vtuntur. His itaque ex præsentibus sic victum facere conducit. Annum equidem in quatuor partes diuidunt, quas plerique omnes nouerunt, hyemẽ, ver, estatem, autũnum. Et hyemem quidem à pleiadum occasu, vsque ad æquinoctium vernum. Ver autem ab Aequinoctio vsque ad pleiadum exortum. Aestatem vero à pleiadum ortu vsque ad Arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu, vsque ad pleiadum occasum. In hyeme quidem igitur tempori frigido & compacto se opponendo, hoc victu vti conducit. Primum quidem semel tantum in die cibum capere conuenit, nisi quis valde siccum ventrem habeat. Id vero si fieri nõ possit, modicum prandere. Victu autem vtendum est sicco & austero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autem magis vti expedit, & obsoniis assatis potius quàm coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus. Oleribus minimum, præterquam calefacientibus & siccis. Succis item ac sorbitionibus minime vtendum est. Laboribus autẽ multis omnibus, cursibusque curuis sensim crescente accessione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac sensim addendo. Et deambulationibus ab exercitiis, acutis ac celeribus. à cœna vero, tardis in tepore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac sensim crescente accessione, ita vt placide rursus desinas. Vtendum est & strato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac cursibus per funem vti cõfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciunt. Vtendum etiam nauigatione. Vbi autem quis lauari velit, si quidem in palæstra se exercuerit, frigida lauetur. Si vero alio quopiam exercitio vsus fuerit, calida commodior existit. Vtendum & vomitibus, si humidiores sint ter in mẽse, sin sicciores, bis à cibis omnis generis. à vomitibus sensim perueniendum est ad consuetum cibum per dies tres, eoque tempore laboribus leuioribus ac paucioribus vtendum. à bubulis autem & porcinis carnibus, aut aliis, quicquid tandem modum excesserit, repletus vomat: & à caseosis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non est adsuetus repleri, vomere conducit: & ab ebrietate,

Anni quatuor partes.

Victus hybernus.

Vomitiõis modus.

D E F

A tate, ac ciborum mutatione, & regionum alteratione vomẽdum est. Oportet autem frigori seipsum purum exhibere, præterquam à cibis ac exercitiis. Sed & in matutinis deambulationibus vbi corpus calefieri cœperit, itemque in cursibus etiam in alio tempore, excessum vitare oportet. Melius est enim corpori hyemem ferre, quàm exerceri hoc tempore. Nam neq; arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tẽpore, fructum ferre possunt, neque ipsæ sanæ esse. Vtendum est & laboribus hoc tempore multis vsque ad excessum, nisi lassitudines succedant. Signum autem docebo idiotas, ostendamque quapropter hæc ita se habent. Tempore existente frigido ac compacto, consimilia patiuntur etiam animalia ipsa. Necesse igitur est corpora tarde calefieri à labo- B re, & modicam quandam humiditatis præsentis partem excernere. Deinde modicum tempus concessum est quo laborent, multum autem quo quiescant. Dies enim breuis est, nox vero longa. propterea igitur neque tempus, neque labor excessum habet. Ob hanc itaque causam hoc tempore sic diætam instituere oportet, à pleiadum occasu vsq; ad solstitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa solstitium autem maxime in custodia ac tutela esse, & à solstitio alios totidem dies eadem diæta vti. Postquam autem tempus adduxerit fauonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam eum tempore diætam sequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo volat. Sequens vero tempus magis va- C rie transigere oportet vsque ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta vti hoc tempore variegatiore, molliore que ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atque ita sensim ad ver perducere. Quum autem æquinoctium iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidum ac siccum constiterit, etiã pręsens victus probe nutriens ac meracus sit. Quemadmodum igitur arbores rationem non habentes, hoc tempore præparant sibi ad æstatis commoditatem, tum incrementum, tum vmbram: Sic oportet hominem, quum sanè mente ac ratione præditus sit, carnis incrementum salubre sibi præparare Oportet igitur vt ne derepente diæta transmutetur, tempus in sex partes diuidere, per octo dies. In prima itaque parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoque velociorib⁹ vti.

Plus ocii quàm laboris hyeme datur.

Vergiliarũ occasus

Solstitiũ.

Fauonius.

Arcturi ortus.

Hirundo.

Aequinoctium.

Hoĩes arbores imitentur.

Diuisio tẽporis in sex partes

vti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquosiorib. ac albioribus, & lucta cum oleo in sole vtendũ est. In singulis autem temporibus singulas dietas paulatim transmutare oportet, & deambulationes detrahere à cœna plures, matutinas pauciores: & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibere, & obsonia cocta assatis adæquare, & balneis vti, & parum prandere, & re venerea pauca vti, & vomitib. primum quidẽ quarto quoque die, deinde per longius tempus, quo & corpus pura carne incarnatum cõstituas, & diætam in hoc tempore mollem, vsque ad pleiadum exortum. Et in hoc iam æstas adest, & ad hanc nunc diætam instituere oportet. D

Victus æstatis.

Quum itaq; pleias exorta fuerit, cibis mollioribus ac paucioribus vti oportet. Deinde maza magis quàm pane, atque ea prius subacta, & vino dulci non emollita. potibus autem mollibus albis aquosis, prandio modico, & somnis à prandio breuibus, & repletionib. ex cibis ac potibus quàm minimis. E

Potu inter edendum vtendum est sufficiẽte, per diem vero minime bibendum, nisi necessaria aliqua siccitate corpus vtatur. Vtendum est & oleribus coctis, exceptis æstuosis ac siccis. Vtendum etiam crudis, exceptis calfacientibus ac siccis. Vomitibus nisi si qua repletio contingat, vtendum non est. Re autem venerea minime. Balneis autem tepidis vti licet. At vero poma fortiora sunt quàm pro humana natura. Melius est igitur à pomis abstinere. Si vero quis cum cibis vtatur, minime deliquerit. Laboribus quoque ac cursibus circularibus exerceri oportet, & cursibus rectis reuertentib. modicis multo tempore, & deambulationibus in vmbra, lucta autem in puluere, quo quàm minime excalescat. Verũ volutationes in puluere meliores sunt quàm cursus circulares. Frigefaciunt enim corpus humore euacuantes. à cœna deambulandum non est, sed saltem surgendũ. Mane vero deambulationibus vtendum. Soles vitandi sunt, itémque frigora, tum mane, tum vespere, quæ flumina, aut stagna, aut niues exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet vsq; ad solstitium æstiuum, quo in hoc tempore adimas omnia quæ sicca sunt & calida & nigra ac meraca, itémque panes, præterquam si parũ quid voluptatis gratia concedere velis. Sequenti vero tempore vtetur mollibus & humidis & perfrigerantibus ac albis, vsq; ad arcturi exortum ac æquinoctiũ per dies nonaginta F

Poma.

Per æstatem exercitatio.

A nonaginta tres. Cæterum ab æquinoctio sic diætam instituere oportet, per autumnum ad hyemem adducendo, ita vt mutationes frigorum ac teporis vites vestitu crasso. Vtendũ autem hoc tempore motu in veste, frictioneque ac lucta in oleo, ita vt sensim accessio crescat. Deambulationes quoque in tepore faciendæ sunt, & calidis lauacris vtendum, & somni diurni detrahẽdi. Cibis autem vtendum est calidioribus, ac minus humidis, & puris, & potibus nigrioribus, verũ mollibus & non aquosis. Oleribus vero minus. Reliquam item diætam omnem sic consonam adhibere oportet, vt ab æstiuis detrahas, hybernis autem vtaris nõ ad summum, quo hybernum victum quàm proxime cõstituas, in diebus duodequinquaginta, vsque ad pleiadum occasum, ab æquinoctio. Hæc

Victus autumni.

B porrò multitudinis commonendæ gratia ac vulgi hominum causa prodo, qui ex necessitate vitam temere transigunt, neque licet ipsis aliorum negligentes esse, ac suam ipsorum sanitatem curare. Quibus vero iam hoc certum ac percognitum est, quòd neque diuitiarum, neque corporis, neque vllius alterius rei vlla vtilitas est, citra sanitatem, ad hos inuenta est à me diæta, quantum possibile est, ad veritatem ac certitudinem possibilium rerum adducta. Hanc itaque in sermonis progressu declarabo. Inuentum autem hoc honestum quidẽ mihi repertori, vtile vero discentibus, nullus adhuc priorum ne attentauit quidem componere, quod ad omnia alia magni æstimandum duco. Est autem præcognitio antequam ægrotent cognitio, quid corpora perpetiantur, vtrum cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderate inter se habeant. Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè commemoranda accingor, & demonstrabo qualia fiunt hominibus qui sani sibi esse videntur, & iucunde comedunt, laborareque possunt, & corporis ac caloris satis habent. Nares citra causam apertam à cœna implentur, & repletæ esse videntur, emungunt autem nihil. Vbi autem deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuunt. & progressu tempòris etiam palpebras graues habent, & pruritus frontẽ occupat, & à cibis abstinent, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quicquid

Sine sanitate nihil iuuat.

Quæ inuenerit Hip.

C

Quid præcognitio & cognitio.

quid autem eo tempore fecerit, in id ipſum culpam ac cau- D
ſam reiicit, quum id ipſum cauſa non ſit. Huic enim cibi ſu-
perant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ip-
ſum adduxit. Sed non huc vſque differre oportet, verum vbi
prima ſigna cognouerit, ſcire quod cibi labores ſuperant, &
Plenitudinis ſigna. paulatim collecta repletio exiſtit. Mucus enim & ſaliua re-
pletionis indices ſunt ac ſigna, & quieſcente quidem corpo-
re, meatus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente. vbi
vero calefactũ eſt præ labore, attenuata excernuntur. Ta-
Medela. lem autem ſic curare oportet. Exercitatũ in conſuetis ex-
ercitiis citra laſſitudinem, calidaque lotum, cibis omnigenis
expleto, ac vomere facito. à vomitu vero os & fauces colluat
vino auſtero, quo oſcula venarum conſtringantur, & nihil at- E
trahãt, velut à vomitu fieri ſolet. deinde ſurgens modice de-
ambulet in tepore. Poſtridie vero deambulationibus qui-
dem vtendum eſt. exercitiis autem paucioribus & leuioribus
quàm prius. & ſi æſtas fuerit impranſus degat, ſin minus, pa-
rum comedat, & de cœna quam ſumere ſolebat, dimidium
detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes
conſuetos ac deambulationes, verum cibos ſenſim ingerat,
quo quinta die à vomitu conſuetum cibum aſſumat. Et ſi
quidem ab hoc ſatis bene habuerit, de cætero cibis quidem
paucioribus, laboribus autem pluribus curetur. Si vero ſigna
repletionis nõ quieuerint, interpoſitis duobus diebus ab ea
qua conſuetos cibos aſſumpſit, rurſus vomat, & eodem mo-
do ſenſim ad conſuetos cibos redeat. Quod ſi non ſucceſſe- F
rit, etiam tertium eadem repete, donec à repletione libere-
tur. Sunt autem homines qui vbi labores ſuperantur à ci-
bis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione ſomni lõ-
gi & dulces ipſis contingunt, & interdiu etiam dormiunt.
Diurna dormitio bona nõ eſt Somnus autem cõtingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus
diffuſus tranquillus eſt. Quũ vero non ſuſcipiat amplius cor-
pus repletionem, ſecretionem iam remittit intro, præ circui-
Morborũ alia cauſſa tus violentia, quæ ſanè ſecretio contraria alimento à cibis,
animam perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipſis
ſunt ſomni, ſed neceſſe eſt hominem perturbari, & videtur ſi-
bi cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim pa-
titur corpus, talia videt anima, viſu iam concluſo. Quum igi-
tur ad hoc peruenerit homo, prope iam eſt vt ægrotet. Quòd
autem

A autem veniet morbus, valde manifestum est, Qualis enim secretio venerit, & quancunque partem superauerit, eam ipsam morbo affligit. Verum non oportet ita desipientem esse & hucusque differre, sed statim vbi prima signa cognouit, curam contingere, & hunc velut priorem curare. longiori autẽ tempore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiam talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totum, aliquib. pars quædam, quęcunq; tandem. Dolor autem est velut lassitudo, & delassati esse sibi videntur, segnicieq; ac repletione curãtur donec ad febrem perueniant. & adhuc nondum hoc cognoscunt, sed balneis ac cibis vtentes, ad plulmonis inflammationem, peripneumoniam Gręcis dictam, morbum deducunt, & ad extremum periculum deueniunt. Verum oportet

Repletionis signa.

B prouidere antequã ad morbos perueniant, & hoc modo curare, vt maxime mollibus fomentis hominẽ foueamus, aut si id fieri nequeat, multa calida lauem⁹, ac corpus dissoluamus, & à multis ingestis cibis, primũ quidem acribus ac plurimis, deinde salsis, probe vomere faciamus. quo facto exurgat ac modico tempore deambulet in tepore. deinde dormiat. Mane vero deambulatiõib. sensim crescẽtib. vtẽdũ est, & exercitiis leuib⁹, & ciborũ exhibitiõib. sensim crescẽtib. velut pri⁹. Attenuatione autẽ plurima opus habet, itemq; deãbulationibus. Si vero prouidentia non adhibita ad febrem peruenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquam per dies tres. Siquidem igitur ex hac sedetur, bene est: sin minus, ptisanæ

Curatio.

C succo curandus est, & aut quarta aut septima die decedet febris, si exsudabit. Bonum autem est & vnguentis exsudatoriis vti, sub iudicationes: exsudare enim cogunt. Quidam vero etiam talia à repletione perpetiuntur. Caput ipsis dolet ac grauatur, & palpebræ ipsis à cœna cõcidunt, & in somnis turbantur, & calor inesse ipsis videtur, & aluus aliquando sistitur. Et talis vbi venere vtitur, leuior statim esse sibi videtur, postea vero magis grauatur. His caput repletionem reuellens, & aluum sistit, & ipsum grauatur. Periculum autem subest, vt quò erumpat ipsa repletio id ipsum corrumpat. Verum prouidere hoc modo oportet. Si curam celerem facere velit, veratro purgandus est. deinde exhibendi cibi leues ac molles ad dies decem, atque hi aluum mouentes, quo vẽter inferior superet, & de capite reuellere valeat.

Morb⁹ alius plenitatis.

Curatio.

Vtendum & cursib.tardis ac matutinis, & deambulationib. D multis. Item lucta in oleo, & prandio, & somno à prandio nō longo: à cœna vero exurgere satis est, & partim balneis, partim vnctione vtendum, balneis vero tepidis, à venere autem abstinendum. Hæc quidem velocior cura est. Si vero medicamentum bibere nolit, multa calida lotus, à cibis dulcib. ac salsis vomat. à vomitu vero satis est vt exurgat: mane autem deambulationib. adhibendus est, & exercitiis præscriptis ad dies sex. die septima repletione corporis facta à similibus cibis vomitum faciat, & eodem modo cibi rursus sensim adiiciendo exhibeatur. atque his hoc modo ad quatuor hebdomadas vtatur. In tanto enim tempore maxime sedatur. Deinde cibi exhibendi quo corpus reficiatur, & diæta paulatim E ad consuetum morem redigenda est.

Cum potiones nō admittit.

Plenitatis uaria mala.

Fiunt etiam talia à repletione. Quibusdam venter quidem concoquit cibum, carnes autem non suscipiunt. Alimentum autem intus manens flatum inducit. Vbi vero pransi fuerint sedatur. Nam à fortiore id quod leuius est expellitur, & videntur sibi liberati esse. Verum malum multo maius postridie accedit. Quum autem quotidie augescens fortius inualuerit, id quod prius inest superingesta superat, & calfacit ac perturbat corpus, & profluuium vētris facit. Sic enim nominatur quàm diu ipsum solum alimentū putrefactū secedit. Vbi autē corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & intestinū raditur ac exulceratur, & sanguinolenta egeruntur. hoc autem dysenteria, à mala intestinorum affectione appellatur, morbus grauis & periculosus. F Sed prouidere oportet, & prandium detrahere, & cœnæ tertiam partē. Cursibus autē pluribus, & luctis ac deambulationibus vti, tum ab exercitiis, tum mane. Quū vero dies decem preterierint, dimidiū cibi detracti apponere, ac vomitu vti, atq; sic ad dies quatuor cibum exhibere: vbi antē alij decem dies preterierint, etiam reliquū cibum apponere, ac vomitum facere: atq; sic ad consuetū cibum reducēs, & talem laborib. confidenter premens ac vrgēs, in hoc tēpore sanum facies.

Dysenteria.

Curatio.

Plenitas alia.

Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Aluus autem egerit, pauciora quidem quàm pro ratiōe ciborum, attamen multū. Dolor vero nullus intus est. His ventriculus frigidus existens, cibos in nocte concoquere non potest. Quum igitur

motus

A motus fuerit, cibum crudum eructat. Oportet itaque huic præparare ventriculi caliditatem, tum ex victu, tum ex laboribus. Primum quidem igitur vtendum est pane ex tota farina collata, fermẽtato, diffracto in vinum nigrũ, aut in tusculum suillæ carnis. piscibus vero coctis in muria acri. Vtẽdum etiam carnosis, velut extremitatibus percoctis, & suillis carnibus coctis pluribus, & porcinis non multis, & catulorum ac hædorum. Ex oleribus vero porro & allio cocto ac crudo, blitoq; cocto & cucurbita. Potionibus vero meracioribus, somnisq; longis citra prandium prima die, itemq; somnis ab exercitiis, cursibus aũt curuis sensim accessione augescente, luctaq; molli in oleo, balneisq; modicis. Est & ficus cum cibis bona, & meracum vinum ab ipsa. Ex hac autem curatione B aliis citius, aliis tardius repletio sedatur. Alij porrò quidã talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & vbi comederint, paulo post eructant acida, & acor in nares proserpit.

Medela per nutricatum.

Quibus ficus post cibũ prosit.

Plenitatis alius morbus.

His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, quàm quod depurgatur præ circuitu. Et hoc sanè intus manens alimento contrarium est, ipsumque violat ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipsum vero sub cutem expellitur, & hominem decolorẽ facit, & morbos similes aquæ inter cutem parit. Verum prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto veratro, exhibere cibos quemadmodum à me scriptum est. Verum tutior à diæta, hoc modo. Primum quidem calida lotus vomitum faciat, deinde septem à vomitu diebus C cibum consuetum capiat. decima autem à vomitu die rursus vomat, & similiter cibum assumat, & tertium similiter faciat. Et cursibus quidem circularibus paucis ac velocibus vtatur, & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnasio ac exercitio. Vtatur & volutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exercitiis, sed & à cœna. Plurimis autem matutinis in puluere vtatur. Quum autem lauari vult, calida lauetur, & eo tempore impransus degat. Et si quidem vno mense restituitur, de cætero conuenientibus curetur. Si vero quid reliquum fuerit, medela vtatur. Sunt autem quidam quibus postridie ructus acidi fiunt. His in nocte secretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex somno densiore spiritu visum, calidum ac acidum vnà cum spiritu

Medela quæ.

foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis prouidentia D vtatur. Conducit autem etiam his facere velut priori. Verum laboribus pluribus hos vti oportet. Quibusdam etiam talia fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi cōcalescunt ac diffunduntur, & à primo somno, & præ cibis carne calescente, secretio per somnum fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentum non suscipit, Id vero quod à carne secretum est alimento contrarium ac foras protrusum, hominem suffocat ac calfacit, donec euomuerit. Postquam autem leuior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu vero temporis, & dolores, & morbi fiunt. His consimilia patiuntur etiam qui inexercitati derepente laborauerunt, & colliquationem carnis violentam ac multam fecerunt. Hos autem sic curare oportet. De cibo detrahenda est tertia pars. Vtendum autem cibis acribus, & siccis, & austeris, ac odoratis, & vrinam cientibus. Cursibus vero plurimis curuis in vestitu, rectis autem reuertentibus & circularibus, exutis vestib⁹, frictione & lucta modica. Micatio per summas manus commodior est quàm follis. Vtendum & deambulationibus ab exercitiis multis, itemque matutinis. A cœna vero etiam vocis exercitatio valde commoda est. humiditatis enim euacuationem faciens rarefacit carnem. Cōducit & impransum degere. His autem cibis vtendum est per dies decem, deinde dimidium ablati apponendū est ad dies sex, & vomitus faciēdus. ab vnoquoque vero vomitu, ad dies quatuor sensim adiiciendo exhibendus est cibus. Quum autem dies decem à vomitu transierint, omnem detractū cibū assumat, laboribusque ac deambulationibus deditus sit, & sanus euadet. Talis autē natura copiosiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiā talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per aluum liquidus inconcoctus, velut ex intestinorum leuitate, & dolorem nullum exhibet. patiuntur autem hoc ventres maxime qui humidi ac frigidi sunt: & propter frigiditatem quidem non concoquunt. propter humiditatem vero secessus fit. Corpus igitur contabescit, alimentum conueniens ac debitum non accipiens, Ventresque corrumpuntur, & in morbos incidunt. verum prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiam partem auferre. Sint autem cibi,

Carnosa corpora quæ patiātur.

Desidiosorū morbus. E

Curatio.

Quæ exercitationes.

Vocis exercitatio.

F

Morbus alius.

Curatio.

A cibi, panes non fermentati ex tota farina collata, clibano cocti, aut subcinericij calidi, in vinum austerum tincti, & pisciũ partes ex dorso ac cauda. Verum capitales & sub ventre sinendæ sunt velut humidiores. & coctos quidem pisces in muria edere oportet, assatos autem in aceto. Vtendum etiã carnibus sale & aceto inueteratis, & caninis assatis, & de palumbe ac reliquis eiusmodi volucribus, assatis ac coctis. Oleribus vero minime. Vino vtendum est nigro, & deambulationibus à cœna ac matutinis, à deambulatiõe autem dormiat. Cursibus vero curuis sensim accessione augescente vtatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in puluere, quo caro concalescens resiccetur, & humiditatem ex ventre reuellat. Vngui autem magis conducit quàm lauari, im-
B pransus vero degat. Quum autem dies septem transierint, dimidium cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Post alios vero septem dies, omnem cibum assumat, & vomitũ rursus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibusdam vero aliis talia fiunt. Secessus non putrefactus per aluum abit, & corpus contabescit cibis non fruens, hi vero progressu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi ac sicci sunt. Quum itaque neque conuenientibus cibis, neque exercitiis vtuntur, talia perpetiuntur. Conducit autẽ sic affecto, panibus puris furnaceis vti, & piscibus coctis cũ intritis, & carnibus coctis suillis, & extremitatib⁹ percoctis, & plurimis assatis, & ex acrib. ac salsis his quæ humectãt, & sal-
C suginosis. Vinis autem nigris mollibus, & inter cibos vuis ac ficubus impleri confert. Oportet & modicum prandere, & exercitationib. plurib. vti, cursibusq; curuis sensim crescentibus, postremum aũt cursib. circularibus, & post cursum lucta cum oleo: deambulationib. vero non multis ab exercitiis, à cœna vero satis est exurgere. Matutinis autem pluribus deambulationib. vtatur. Lauetur calida, & vtatur laborib. ac vnctionib. somnoq; longiori indulgeat, & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo vti. Verum de cibis quarta pars detrahenda est, & post dies decem rursus ad consuetos cibos reducendus est. Sunt etiam quibus secessus liquidus ac putrefactus per aluum abit, & qui aliàs sani sunt ac exercentur, nullum dolorem res exhibet. Quibusdam vero excluduntur ea quæ cõueniebant, progressuque temporis venter per ca-

Morbus alius.

Curatio.

Qui cibus & exercitatio.

Morbus alius.

liditatem carnes attrahit,& dolorem exhibet, & cibi excluduntur,& venter exulceratur, & ipsum sistere iam operosum ac difficile est. Verum prius prouidere oportet, ac nosse ventrem calidum ac humidum magis quàm debet esse,laborumque incõmodorum excessum factum esse. Per diætam igitur frigefacere ac siccare oportet,& primum quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Vtatur autem Maza antea subacta, ac vino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis,& neque pinguib.neque salsis. Vtatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidem, palumbis ac columbæ,assatis autem perdicum & gallorum, citra condimenta. Leporinis vero coctis in aqua, itemque ferinis omnibus.Ex olerib.autem quæ frigefactoria sunt, velut beta cocta acida.Vino vero nigro austero.Gymnasiis autem, cursibus circularibus velocibus, verum frictio non multa adhibeatur, sed modica, neque lucta. Micatio per summas manus,& manuum ad rythmum motus,& follis,& Volutatio in puluere,commoda sunt, sed non multa. Deambulationibus ab exercitiis vtatur sufficientib⁹ iuxta laborem,& à cœna pluribus,iuxta cibum,& mane moderate, iuxta habitum. Lauet autem tepida,ac quiescat. Sic vbi in hac diæta trãsegit dies decem, apponatur cibi dimidium, & laborum tertia pars, & vomitum faciat à cibis siccis & acerbis, & in cibo ne moretur,sed quàm celerrime vomat. à vomitu ad dies quatuor & cibus,& labor partitus exhibeatur. Vbi autẽ dies decem prætererint,reliquum cibi apponatur, & vinum potabile,verum labores pauciores, & vbi vomitum fecit, cibus velut scriptum est exhibeatur. Hoc vero tempore semel tantum in die cibum capere cõducit,donec malum sedetur.

Medela — *Cibus qui* — *Beta refrigerat.* — *Quæ exercitatio.* — *Vomitus.* — *Semel cõedere his confert.*

Aliis porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit,& os siccum, & progressu temporis etiam amarum fit, & aluus sistitur,itemque vrina. Quum enim non habeat intestinum humiditatem circa excrementum,intumescens transitus obturat,& dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit aut ederit homo,id ipsum reuomit.Postremum vero etiã stercus vomit,atque hic nõ superuiuet, quum ad hoc peruenerit. Verum prouidere oportet ac nosse, quòd caliditas & siccitas in homine prædominantur.Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza prius subacta resperša, & pane

Morbus alius qui stercoris uomitum facit.

A ex tritico trimestri, succo furfurum fermentato. Oleribúsque vtendum, exceptis acribus & siccis, atque illis coctis, & piscibus leuissimis coctis, & partibus capitalib⁹ tum piscium, tum locustarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & conchyliorũ succis, ipsisque liquidissimis. Carnibus autem suillis, & extremitatibus anterioribus coctis, & hædorum & agnorum ac catulorum coctis. Piscium vero fluuiatilium ac in stagnis degentium coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autem vtendũ est non multis, neque velocibus, sed omnibus quietis. Deambulationibus vero mane vtatur, iuxta habitũ sufficiẽtibus, & ab exercitij laborib⁹, moderatis. à cœna verò ne deambulet. *Qui nutricatus.*

Balneis vtatur & somnis mollibus, & prandio, & somno à prandio non longo. Pomis etiam humectantibus vnà cum ci-
B bis vtatur, & cicere viridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus vero prioribus dimidium detrahat etiam hic à principio, & vomitum faciat à dulcib⁹ & pinguibus ac salsis, hísq; plurimis. moretur autem plurimum tempus in cibis vsque ad vomitum. Deinde cibum exhibeat ad triduum, & nõ maneat impransus. Quum vero dies decem præterierint, labores sensim adiiciendo augeat. & si quidem repletio inerit à cibo, aut ventris vitio, vomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur.

Fiunt insuper etiã talia. Horrores à deambulationibus matutinis accedunt, & caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes quàm modus requirit. Corp⁹ enim & caput humore euacuatum horret ac grauatur. Progressu vero temporis ad febrem perueniũt horrores. Sed non hucusque differ- *Morbus alius.*
C re oportet, verum prius curare hoc modo. Quamprimum aliqua signa apparuerint, vnctus ac frictus modice prandiũ amplius solito faciat, & vinum multum bibat molle, deinde somno vtatur à prandio sufficienter. ad vesperam vero vbi exercitiis leuibus vsus est, calidáque lotus, consueto more cœnet. deambulationib⁹ autem à cœna ne vtatur, verum ad tempus differat. Postridie in aqua lauetur, & somnis mollibus tempus transigat. Et per dies quinque paulatim ad consuetos cibos ac labores procedat. *Medela quæ.* Sunt aũt quidam qui horrẽt ex gymnasiis, & quum se exuunt donec decertent, vbi vero perfrigerati sunt, rursus horrent, & stridor dentium tremulus corpus occupat, somnóque talis grauatur. Vbi autem expergiscitur, sæpe oscitat, & à cœna palpebræ ipsi graues sunt. progressu ve- *Morbus alius.*

 ro tem-

ro temporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cauere D oportet, & non hucusq; differre, sed prius curare hoc modo.

Curatio. Primum quidem ab omnibus exercitiis dimidium auferatur. Cibis vero omnibus humidioribus ac frigidioribus vtatur, & potibus mollioribus ac dilutioribus. Vbi vero præterierint dies quinque, tertia pars laborum ablatorum apponatur. Cibis vero iisdem vtatur. Post alios autem quinque dies, dimidium reliquorum laborũ apponatur. Et rursus post alios quinque, oẽs labores & leuiores & pauciores reddito, vt ne rursus

Cur hæc fiant. excessus fiat. Nam his qui hæc signa perpetiuntur, labores maiores sunt quàm cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidam vero non hæc patiuntur, sed aliqua ex his, aliqua vero non. In omnibus autem his signis, labores superant cibos, & curatio I eadem est. Et confert his calida lauare, ac molliter cubare, & semel atque iterum inebriari, verum non vsque ad excessum, & venere vti, vbi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non sunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE INSOMNIIS,
Iano Cornario medico physico interprete.

Quæ per somnũ fiũt QVisquis de his quæ in somnis obueniunt recte coniectat, is magnã habere vim ad omnia, ipsa reperiet. Anima enim vigilat, & quum quidem corpori inseruit, in multas partes distributa, non sui iuris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus siue sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autem animæ cogitatio sui iuris non est. Quum autem corpus quiescit, anima in motu est, & corporis partes perreptans, do-

A ptans, domum suam gubernat & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens non sentit, ipsa vero vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animaduertit. In summa, quæcunq; corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunq; igitur hæc recte iudicare nouit, magnam sapientiæ partem nouit. Quæcunque quidem igitur somnia diuina sunt, & quędam euentura significant, aut vrbibus, aut populo priuato, siue bona, siue mala, non ob ipsorum delictum, de huiusmodi sunt qui iudicant certam artem habentes. Quæcũque autem corporis affectiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut euacuationis rerum à natura insitarum excessum, aut con-B suetorum mutationem præmonstrat, de his quidem itidem iudicant, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris recte sentiunt, cur nam fiant: neque sciunt quando assequuntur, neque quando aberrant, cauere admonentes ne quid mali accidat. Atque hi non docent quomodo cauere oporteat, verum diis supplicare iubent. Et supplicare quidem decorum ac valde bonum est. Oportet autem etiam ipsum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo se habet. Quæcũque Insomnia mens hominis in noctem per somnum offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac iusta in re per diem facta sunt, aut de quibus consiliũ initum est: hæc homini bona sunt, sanitatem enim significat propterea quod anima in diurnis consiliis perseuerat, neque C repletione, neque euacuatione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autem Insomnia diurnis actionibus aduersantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sanè hoc contigerit, turbationem in corpore significat. Et si quidem fortis fuerit, forte est malum: si vero leuis, debilius. De actione quidem igitur, an auertenda sit, siue non, nihil decerno. Verum corpus hominis curari consulo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædam contigit quæ animã perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, vomitũ facere conducit, & cibos leues exhibere sensim adiiciendo aliquid ad dies quinque, & deamblationibus multis ac velocibus sensim augescentibus vti, & exercitiis exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si vero debilior fuerit contrarietas, detracto vomitu, tertiam cibi partem adime, atque hanc sensim

Quantũ sit somnia nouisse.

Quæ cõiectores non assequantur.

Sõnia perspicito.

Quæ bona & contrà.

Curatio.

sensim rursus ad dies quinque adiice, & deambulationibus D
preme. Sed & vocis exercitiis vtatur, & diis supplicet, & turbatio ipsi sedabitur. At vero solem & lunam, & cœlum ac stellas, pura atque agilia solito more videre, singula bona sunt. Sanitatem enim corpori significant ab omnibus præsentib⁹. Verum talem habitū præsenti diæta cōseruare oportet. Si vero quid cōtrarium his fiat, morbū quendā corpori significat: à fortibus quidem, fortiorem: à debilioribus vero, leuiorem. Et astrorum quidem exterior est in corpore circuitus, solis vero medius, lunæ autem ad cauitates, Quodcunque igitur horum astrorum extingui, aut lædi, aut disparere, aut sisti à circuitu suo videtur, iuxta illam ipsam partem morbum redundare significat: & si quidem ab aere, aut nebula, aliquod ex ipsis astris pati quid horum videt, debiliorem: si verò ab aqua, E
aut grandine fortiorem. Significat autem secretionem in corpore humidam ac pituitosam factam esse, & in externam circūferentiam illapsam esse. Conducit itaque huic & cursibus in omni vestitu vti multis, sensim augescentibus, vt quàm maxime exudet. Item deambulationibus ab exercitio multis citra prandium vti, & detracta ciborum tertia parte, ad dies quinq; sensim adiiciendo rursus exhibere. Si vero fortius videatur malum esse, etiam fomentis vti. nam per corporis cuticulam purgationem facere expedit, propterea quòd in externa circūferentia offensa ac læsio existit. Cibis vero vtendum est siccis, acribus, austeris, meracis, & laboribus maxime siccātibus. Si vero quid horum luna patiatur, reuulsionem intro F
facere conducit, vtique vomitu ab acribus, & salsuginosis, ac mollibus cibis, cursibus autem circularib⁹ celeribus, & deambulationibus velocibus. Vtendum & vocis exercitiis, & prandium auferēdum, cibique detractione, ac rursus appositione, eodem modo vtendum est. Ob id autem intro reuellendum est, quia ad cauitates corporis offensa apparet. Si autē sol tale quid pati videatur, fortius iam malum est, & difficilius exigi potest. Oportet autem in vtranque partem reuulsiones facere, & rectis cursibus, & curuis, & circularibus vti, & deambulationibus, & aliis laboribus omnibus. Ciborum autem detractione, ac rursus appositione, eodem modo. deinde vomere, & rursus sensim cibos augere, ad dies quinque. Si vero serenitate existente premantur hæc, & debilia esse videantur,

Sol luna stellæ quid portendāt in somno uisæ.

Quæ nutricatio.

Luna per somnū pati uisa quid portendat.

Quid sol.

A & prę siccitate à circuitu suo impediri, periculum significant delabendi in morbum. Verum oportet labores detrahere, & diæta humectiore ac molli vti, & balneis ac ocio ampliori, & somno longo ac multo, donec malũ sedetur. Si autem igneũ ac calidum esse videatur quod se illis opponat, bilis secretionem significat. Si vero superata hæc dispareant ac euanescãt, periculum est ad mortem perueniẽdi ex morbo. Si vero versa ac mutata hæc esse videantur, præsentem statum in fugam verti significant. Fugere autem ipsa celeriter, esseque qui ea persequantur, periculum denunciant futuræ insaniæ hominis, si non curatus fuerit. Omnibus autem his conducit, vt veratro purgati, optimã victus rationem instituãt. sin minus, B vt victu ad aquam tendente vtantur. vinum vero non bibãt, aut omnino album, tenue, molle & aquosum. Abstineant autẽ ab acribus, resiccantibus, calfacientibus, ac salsuginosis. Laboribus secundum naturã plurimis vtantur, & cursibus in vestitu plurimis. Frictio vero ne fiat, neq; lucta, neq; volutatio in puluere. Somnis vtatur mollibus, & in ocio degat, exceptis laboribus naturalibus, à cœna deambulet. Bonum est & fomentis vti, à fomentis vero vomere, per triginta vero dies nõ repleatur. Quum autẽ repletus fuerit, bis in mense vomat à dulcibus & aquosis ac leuibus. Quæcunq; autem ex his aliàs aliò præ nulla necessitate errant, animæ turbationem quandã pre cura significant. Confert autem huic ocium, & animum conuerti ad spectacula, maxime risum mouentia: quod si fieri nõ C possit, ad id ex quo ad biduum aut triduum maxime voluptatem capiat, & sedabitur. Sin minus, periculum est delabendi in morbum. Quæcunq; astra ex circũferentia excidere videntur, suntq; pura & splendida, & vltra ac prorsum ferri videntur, sanitatem significãt. Quicquid enim in corpore parũ ex circuitu excernitur secundũ naturã, à vespera in aurorã: id ipsum recte habet. Nã & quę in vẽtre secernunt, & quæ in carnẽ eructãtur, omnia ex circuitu ac circũferentia excidũt. Quæcunq; vero nigra & obscura sunt, & ad vesperã ac occasum ferri videntur, aut in mare, aut in terrã, aut sursum, ea magis morbos significant. Et quæ quidẽ sursum feruntur, fluxum capitis significant. Quæ vero in mare, ventris morbos. Quæ in terram, tubercula maxime significãt ex carne enascentia. His conducit tertiã cibi partẽ detrahere, & à vomitu, ad dies quinque

Diuersitatẽ somniorum obseruato.

Pura uidere astra quid portendat.

quinque eandem rursus sensim adiiciendo exhibere, in aliis D
autem quinque diebus cibos omnes assumere, & vomitu facto, rursus eodē modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quęcunque vero ex his pura & candida in cœlo hęrere videbūtur, sanum esse significant, quia quod in hominem descendit ex æthere est. Tale autem videt anima, quale sanè descenderit. Quæ autem nigra fuerint, & non pura, neque conspicua, morbum significāt, nō propter repletionem, neque euacuationem, sed forinsecus inductum. Huic confert cursib. circularibus velocib⁹ vti, quo quàm minima corporis colliquatio fiat, & spiritu quàm densissimo vtens, id quod inductum est excernat à cursibus autem deambulationibus celeribus vtēdum est. Victus autem mollis & leuis ad dies quatuor offeratur. E
Quicquid porrò à deo accipere quis sibi videtur purum, bonum est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse. Quicquid vero huic contrariū videre quis putat, non est bonum. Morbum enim in corpus venisse significat. Oportet igitur velut priorem etiam hunc curari. Si quis se complui putet clementi cœlo, aqua molli, & non valde madefieri, neque vehementem tempestatem ingruere, bonum est, significat enim moderatum ac purum spiritum ex aere ingressum esse. Si vero vice versa, valde complui quis sibi videatur, & tempestatem ac turbinem esse, idque aqua non pura, morbum designat à spiritu qui in ipso est. Verum oportet etiam hunc simili diæta vti, & omnes hos pauco cibo ali. De significationibus quidem igitur astrorum sic iudicare oportet, prouidereque ac diætā statuere, & diis supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Ioui cœlesti, Ioui possessori, Mineruæ opulentæ, Mercurio, Apollini. F
In contrariis vero, diis malorum auersoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertant. Cæterū & hæc sanitatem præsignant. Nimirum ea quæ in terra fiunt, acute videre, & audire, & secure iter facere, & secure ac citra timorem currere. & videre terram leuem ac probe cultam, & arbores florentes, fructuosasque ac satiuas, & flumina solito more fluentia, & aqua pura, neque copiosiore, neque pauciore quàm cōueniens est. Item fontes & puteos eodem modo.

Quid puritas aeris.

Cum deus quid dat.

Quid pluuia serena.

Quibus diis supplicandum.

Diuersa uisa.

Hæc omnia sic visa, sanitatem homini designant, & corpus recte habere, omnesque circuitus, & exhibitiones ciborum, ac secre-

A ac secretiones, integras esse. Si vero quid his contrarium videatur, detrimentum aliquod in corpore significat. Et visus quidem ac auditus læsus, morbum circa caput significat.

Itaque matutinis deambulationibus, itemque à cœna pluribus vtendum est, ad superiorem diætam. Cruribus vero læsis, vomitibus reuellendum est, & lucta ampliore vtẽdum, vltra superiorem diætam. Terra autem aspera, carnem nõ puram significat. quare deambulationibus ab exercitiis pluribus vtendum est. Arborum vero sterilitas, seminis humani corruptionem indicat. Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si vero floridę sint arbores, verum infructuosæ, à calidis & siccis. hæc igitur per diætam frigefacere ac humectare oportet, illa vero siccare ac cal- B facere. Flumina autem non solito more fluẽtia, sanguinis circuitum significant, & auctiora quidem fluẽtia, excessum: imminuta vero, defectum. Oportet itaque per diætam hũc quidem augere, illum vero imminuere. Non pura autem fluentia, turbationem significant, quæ à cursibus circularibus & deambulationibus, corpore per densum spiritum moto, purgatur. Fontes vero & putei commoti conspecti, flatus circa vesicam significant, quos medicamentis vrinã cientibus expurgare oportet. Mare perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet aluum mouentibus, leuibusque ac mollibus expurgare. Terram aut domum moueri videre, sano quidem viro debilitatem significat, ægrotanti vero sanitatẽ, C & ex præsenti statu transmotionem. Sano itaque transmutare diætam conducit, Itaque primum vomat, & rursus, vbi paulatim cibum assumpsit. à præsenti enim diæta totum corpus mouetur. debili vero eadem diæta vti conducit. Nam corpus ex præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua aut mari inundatam videre, morbum significat, humiditate multa in corpore existente. Verum oportet vomitibus, & prandij detractione, & laborib⁹ & sicco victu vti, deĩde sensim adiiciẽdo, ac modico cibo renutrire. Sed neque nigram, neq; cõbustam terram videre bonum est, sed periculum est delabendi in fortem ac lethalem morbum. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verum oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac vrinam cientes sunt: nutrireque ptisanę succo decocto, & omnibus mollibus ac leuibus mo-

Medela.

Cursus fluminis per somnũ uisus quid uelit.

Fontes, putei.

Mare.

Motus terræ uel domus.

Terræ inundatio.

Terræ nigræ perustæque sõniũ bonum non est.

bus modicis: & potu vti aquoso, albo, copiosiore: & balneis multis calidis, sed ieiunus ne lauet, molliter cubet ac dormiat, & in ocio degat. frigus & solem vitet. Supplicet autem terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si vero in stagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis sibi videatur, nõ est bonum, humiditatis enim excessum significat. Cõfert autem huic & diæta sicca, & laboribus vti. febricitanti vero id bonum est, extinguitur enim caliditas ab humoribus. Quicquid porrò quis circa seipsum videt solito more fieri, ad naturam sui-ipsius, neque maius, neque minus, bonum est ad sanitatem. Et vestitum album indutum esse, & calciamẽtum pulcherrimũ, bonum est. Quicquid vero membris maius fuerit, bonum nõ est. sed neque quodcunque tandem fuerit minus: & oportet hoc quidem per diætam augere, illud vero minuere. Nigra autem morbosiora sunt, & periculosa. Mollire itaque oportet & humectare. Noua quoque transmutationem significant. Mortuos videre puros in vestibus albis, bonum est, & accipere aliquid ab ipsis purum, bonum est. Sanitatem enim significat corporum, & salubritatem ingestorũ. à mortuis enim nutrimenta, & incrementa, ac semina fiunt. Hæc autem pura in corpus irrepere, sanitatem significat. Si vero contra quis videat ipsos nudos, aut nigris vestibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portantes, non est commodum. Morbum enim significat, quæ enim in corpus ingerũtur, nociua sunt. Verum oportet cursib. circularibus & deambulationibus depurgari, & alimẽto molli ac leui à vomitu sensum nutriri. Quæcunque vero formę peregrinæ corpora in somnis apparent, & hominem perterrent, ciborum insuetorum repletionem, & secretionem, & bilis superne ac inferne eruptionem, & morbum periculosum significat. Verum oportet vomitum facere, & ad dies quinque cibos qualeuissimos non multos, neque acres, neque siccos, neque calidos sensim adiiciendo accipere, & laboribus naturalibus maxime vti, exceptis deambulationibus à cœna. Vtendum etiam balneis ac calidis lauacris, & ocio, Solem vero & frig[us] vitet. Si vero quis per somnum edere aut bibere consuetos cibos ac potus sibi videatur, inopiam alimenti significat, & animæ tristitiam. Et si carnes robustissimas quis edere se putet, maximum alimenti excessum designat. Si vero debilissimas,

Natatio quid portendat. *Vestis calciamentis que somnia.* *Nigra.* *Noua.* *Mortui.* *Corpora formæ peregrinæ.* *Comestio potatioq;.* *Carnis comestio.*

A simas; minorem. Quemadmodum enim id quod editur bonũ est, Sic etiam id quod videtur. Cibos igitur detrahere conducit. Nam alimenti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo ac melle facti per somnum comesti, similiter significant. Aquam autem puram bibere bonum est, reliqua omnia nociua sunt. Quæcunque homo ex consuetis ac familiaribus se videre putat, ea animæ concupiscentiam significant. Quæcunque vero fugit perterrefactus, sanguinem sisti ac præ siccitate coerceri significant. Confert itaque frigefacere ac humectare. Quum vero quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, secretionem circuitui contrariam corpori contigisse significat. Conducit igitur vomere, & attenuare ac B deambulare, & cibis leuibus vti, & à vomitu ad dies quinque sensim renutrire. Quin & oberrationes & ascensus in somnis visi, grauia significant. Fluminum transitiones, & hostes armati, monstra formæ peregrinæ, morbum aut insaniã significant. Confert itaque his qui talibus insomniis vexantur, cibis modicis vti leuibusque ac mollibus, itemque vomitibus, atque sic sensim rursus ad dies quinque cibum exhibere. Vtendum & laboribus naturalibus multis, præterquã à cœna, Calida lauacra, & ocium, frigusque ac solem vitent. Qui igitur his quemadmodum conscripta sunt vtetur, vitam sanus deget, & inuenta est sanè à me hæc ipsa diæta, quantum possibile est humano ingenio excogitare, diis auxiliãtibus.

Aquæ potio.

Diuersa somnia aspicito.

Inuentum Hippocratis.

C

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE ALIMENTO,

Iano Cornario medico physico interprete.

Hunc librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicuius plebei ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum autorem putant.

Alimentum

Limentum & alimenti species,vnũ & multæ,vnum quidem, quatenus vnum genus est. Species vero humiditate ac siccitate finitur . & in his formæ , ac quantitas est , & ad quædam, & ad tot. Auget auté, & corroborat , & incarnat, & assimilat, & dissimilia facit quæ in singulis sunt, iuxta vniuscuiusque naturam ac facultatem quę ab initio adest. Assimilat autem pro viribus,quum id quod superingeritur superatur,id vero quod prius inest superat.Exile autem fit aliquando quidem prius , in tempore dissolutum aut insuper appositum,aliquãdo vero posterius, in tempore dissolutum aut appositum. Destruit autem vtrunque in tempore & post tempus , id quod extrinsecus assiduo superingestũ est,& per multum tempus omnibus membris solide implicatum est,& propriam quidem formam producit , priorem vero,aliquando autem & priores,destruit.

Ciborum uis. Facultas porrò alimenti peruenit & ad ossa,& ad omnes partes, & in neruum, & in venam,& in arteriam, & in musculum, & in pelliculam, & carnem,& pinguedinem, & sanguinem, & pituitã, & medullam,& cerebrum,& medullam spinalem , & interanea,omnesque ipsorum partes,& sanè etiam in caliditatem,& spiritum, & humiditatem. Alimenti vero & id quod hoc nutrit,alimentum est, & quod velut nutrimentum est , & quod nutrimentum futurum est : Principium autem omnium vnũ est,& finis omnium vnus.& idem finis est atque principium: & quæ particulatim in alimento probe & male distribuuntur.Probe quidem, quæ prædicta sunt. Male vero , quæ contrarium his ordinem habent.

Succorum uis. Succi varij , & coloribus , & viribus,& in detrimentum,& in vtilitatem, & neque lædentes,neque commodantes,& multitudine,& excessu, & defectu,& implicatione,aliquorum quidem, aliquorum vero nõ. Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant,& frigiditatem lædunt ac iuuant,& facultatem lædunt ac iuuant. Facultatis autem variæ naturæ sunt . Succi corrumpentes & totum , & partem, & forinsecus ac intrinsecus , spontanei & non spontanei,Nobis quidem spontanei,causæ vero non spontanei.

Rursus

A Rursus autem causæ,aliæ manifestæ,aliæ obscuræ, & aliæ possibiles,alię impossibiles. Natura omnibus subuenit. Ad hanc vero forinsecus quidem cataplasma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandem rationem & Adstrictio,& vlceratio,& morsus,& corrosio. Intrinsecus vero & quædam ex prædictis, & supra hæc caussa obscura,& parti & toti, & alicui & non alicui, excretiones ventris secundum naturam,item vrinarum, sudoris,saliuæ,muci,vteri,iuxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram,tuberculum,carcinoma,ex naribus,ex pulmone, ex ventre, ex sede,ex cole, secundum naturam, & præter naturam. discrimina horum aliis iuxta aliam rationem, aliquando etiam aliter. Vna natura sunt hæc omnia, & non vna. Multæ naturæ B sunt hæc omnia,& non vna. Medicina sursum & deorsum,& neque sursum,neque deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina malum. Malum & optimum ad aliquid. Vlcus,crusta,sanguis,pus,sanies, lepra, furfur, vlcera capitis manantia,impetigo,vitiligo,lentigo, aliquãdo lædit, aliquando prodest. aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum,non alimentum. Si nutrire nõ potest, nomen est alimentum,non opus. Opus & res est alimentum,nõ nomen. In pilos alimentum, & in vngues, & in extremam superficiẽ intrinsecus peruenit. Forinsecus alimentum ex extrema superficie,ad intima peruenit. Confluxio vna,conspiratio vna, Consentientia omnia. Iuxta totius quidem corporis naturã C omnia,iuxta partem vero,partes in vnaquaque parte ad op⁹. Principium magnum ad extremam partem peruenit. Ex extrema parte ad magnum principium peruenit. Vna natura, esse,& non esse. Morborum differentiæ,in alimẽto,in spiritu,in calore,in sanguine,in pituita, in bile, in humoribus, in carne,in pinguedine,in vena,in arteria,in neruo, musculo,pellicula,osse cerebro,medulla spinali,ore,lingua, stomacho,siue gula,ventre,intestinis, septo transuerso, peritonæo membrana aluum ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus,vesica,vtero,cute. Hæc omnia & singulatim & particulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa,titillatio,dolor,ruptura,mens, sudor, vrinarum subsidẽtia,quies,iactatio,visus,imaginationes,morbus arquatus,singultus,morbus comitialis,sanguis integer,somnus. & ex his,

Caussæ variæ.

Caussa nõ semper patet.

Medicina varia.

Alimentũ.

Mira & breuis discursio mẽbrorum.

Signa lãguentis.

& ex aliis naturalibus, & quæcunque alia huiusmodi ad detrimentum & vtilitatem procedunt. Labores totius & partis. Et magnitudinis signa, alterius ad maius, alterius ad minus, & ab vtrisque ad maius, & ab vtrisque ad minus. Dulce non dulce. dulce ad potentiam, velut aqua. Dulce ad gustum, velut mel. Signa vtrorunque, vlcera, oculi, & gustus. & in his magis & minus. Dulce ad visum, & in coloribus, & in aliis mixturis. Dulce magis & minus. Raritas corporis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probe perspirant, debiliores & saniores sunt, & à morbis facile reconualescunt. Qui male perspirant, priusquā ægrotent, fortiores sunt. Vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualescunt. Hæc autem & toti & parti. Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua vero omnia idem. Principium alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua respiratio. Principium alimenti & humidi & sicci, os, gula, venter. Verum antiquius & primordiale alimentum, per abdomen vmbilicus. Radicatio venarū hepar. Radicatio arteriarum cor. ex his aberrant in omnia sanguis & spiritus, & calor per hæc meat. Vis vna & non vna, qua omnia hæc & alia gubernantur. alia quidem ad vitam totius & partis, alia ad sensum totius & partis. Lac nutrimētum, quibus videlicet secundum naturam alimentum est, aliis vero non. Aliis autem vinum alimentum est, & quibusdā non alimentum. Et carnes, & aliæ multæ alimenti species, & iuxta regionē & iuxta consuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad esse. partim ad esse solum, velut in senibus. Quædam vero supra hæc, etiam ad robur. Dispositio Athletica non est à natura. Habitus sanus melior in omnibus. Magna res est quantitas ad vires solerti ratiocinatione adoptata. Lac & sanguis alimenti sunt redundantia. Circuitus ad multa consoni sunt, ad fœtum eiusque alimentum. Rursus autem sursum repit in lac, & in alimentum, & ad infantem. Viuificantur non animalia, viuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omnium nullo doctore vsæ sunt. Sanguis alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sāguis alienus nociuus. Sanguis proprius nociuus. Humores cōproprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni cōducibiles.

Signa obseruanda. *Varietas considerāda.* *Pulmo.* *Alimenti principiū.* *Venarum sedes & arteriarū.* *Lac.* *Vinum.* *Sanguis variat.*

D E I

A ducibiles. Humores proprij conducibiles. Cõsonans dissonans est. Dissonans consonans est. Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium commodum. Cibus iuuenibus facile ac leuiter putrefactus. Senibus vero ad summum transmutatus. His qui in vigore ætatis consistunt impermutabilis. Ad figurationem, soles triginta quinque. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinque. ad motum, septuaginta sex. ad exitũ, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam, quinquaginta. ad primum saltum, centum. ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminationem, quadraginta. ad transitum, B octoaginta. ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totum, & secundum partes. Nõ multo autem plures aut pauciores. pauciores vero tot, & quæcunque alia his similia.

Lac uariat. *Digestio per ætates.* *Partus cõformatio.*

Ossium alimentum ex confractione. Naso bis quinque. Maxilla & clauiculæ, & costis duplicia. cubito triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia. fœmori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minus potest. Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus.

Quota ossium coalescentia. *Sanguinis alia uariatio.*

Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum vna. Potentia alimenti melior quàm moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem. & alteri quidem aufert, alteri vero ap C ponit idem. Venarum pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta ætatem, & consonantia & dissonantia sunt, & morbi & sanitatis signa. & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est.

Cibariorũ uariatio. *Pulsus spiratio, signa sanitatis & morbi.*

Humidum alimentum magis facile transmutatur quàm siccum. Siccum alimentum facilius transmutatur quàm humidum. Alimentum quod ægre alteratur, ægre consumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur. Et quicunque veloci appositione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum. Quicunque vero adhuc velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent, solido alimento vtantur. Musculi solidiores ægre magis quàm alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ denudata sunt ægre transmutantur, & secundum ge-

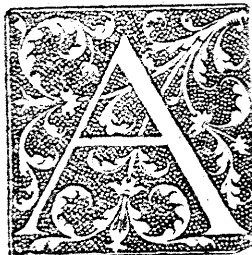
nus ipsa seipsis fortiora sunt quàm pro re ipsa: propterea ip- D
sa seipsis ægrius colliquesunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus vlceris alimẽtum. Pus alimentum venæ, arteriæ. Medulla alimentum ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum est.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE HVMIDORVM *siue liquidorum usu, Iano Cornario medico physico interprete.*

E

Aqua.

Qua potabilis, salsuginosa, mare. potabilis quidem in officina medica optima. Nam & ferramentis & æramentis optima, & medicamentis plurimis inueteratis communissima. Verum ad corpus nosse oportet, quod hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter vero nulli commodat aut detrimento est potata. Vbi modica F potabili in spongia vteris, optimum oculis est. Cutis ipsa superne exulceratur calidæ aspersione. Fomentum corporis totius aut partis. Cutis duræ mollitio, distentæ laxatio, neruorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolutione, velut nares, vesicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem reuocare, colorem dispergere. Somniferum & in caput, & in alia. conuulsionum, tensionum, mitigatiuum dolores stupefacit auris, oculorum, & quæcunque talia. frigida calfacere, velut pix vlceribus, præterquam à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola sunt medicus, Capitis grauitati. Moderatio in vno quoq;, ne vltra

Oculorum medela.

torquea-

A torqueamus.velut calida corpori, ex excessu in vtráque partem,vt ab vtraque non aberret, coniectatione ex detrimento,aut inutili facta, velut in tepida. Oportet enim detriméntis aut vtilitatibus etiam si sint vti,vsquequo iuuent, aut donec lædant. Madefactio itaque & humectatio debile quid est. Frigefactio vero & calfactio, forte: velut ex sole. Madefactio. Frigefactio. Calfactio.

Verum frigida calida existens,velut potabilis aqua,debile quid est.Calida autem ne vlterius pergat,vt vrat. Iudicat autem de his ipse ægrotus,exceptis mutis,aut leuiter syderatis,aut stupefactis,aut velut in vulnerib.perfrigeratis,aut nimio dolore vexatis. his enim hæc sensu non percipiuntur. Nam non sentiunt hi perusti. Itemque profundæ ac magnæ luxationes.Iam vero etiam pedes deciderūt perfrigerati, ex B calidæ perfusione.Sed his corpus perfusi iudex est, similiter etiam frigidæ. Harum aut vtrarūque paucitas, debile quid est.Multitudo vero,forte.veruntamen sinere oportet, donec fiat id cuius gratia fiunt.antea vero quàm postremū fiat,cessandum est. Harum porrò vtraque lædit,& calida quidem amplius ea vtentibus has læsiones inducit,carnium effœminationem,neruorum debilitatem,mentis stuporem, sanguinis eruptiones,animi deliquia hæc ad mortem. Frigida vero conuulsiones,tensiones,nigrores,rigores febriles.Mediocritas quidem extra noxam est.Reliqua vero lædunt ac prosunt,velut relatum est. Voluptatibus,& iucunditatibus,& doloribus ac molestiis,prout singula ex ipsis conueniunt, ita sani apparēt. Calida copiosius vtētes quid patiūtur.

C Corpus tegi ac velari adsuetum, quicquid insuetum est,quicquid longissime à familiari calore abest,& peregrino frigori propinquissimum,id ipsum auersatur:& propterea sanè calida gaudet, & ferre potest. Cerebrū & quæ ab hoc oriuntur,frigida quidem tristantur, calida vero gaudent,si sanè frigidius & solidius à natura fuerit. Propterea ossibus,dentibus,neruis frigida inimica calida vero amica,quia ab illa conuulsiones,tensiones,rigores febriles, quæ sanè frigida facit,calida vero sedat.Ob id etiam à calida voluptates, & illecebræ,à frigida vero dolores & auersationes. Ideoque spina,pectus,dorsum, præcordia, magis frigida aggrauantur.calida vero gaudent, & ferre ipsam possunt. propterea sane spina,pectus, dorsum, præcordia contraria perpessa sunt,quia sunt cōtraria.Propterea sanè in hoc loco an- Ossib. dētib. neruis frigida inimica.

 xietatem

xietatem ex calida obortam, frigida sedat. propterea sanè D
frigidæ potu gaudet. propterea sanè cibis calidis delectatur. propterea sanè & in animi deliquiis frigidã extremis partibus affundere prodest. Quòd autem posteriores partes calidam magis sufferũt quàm anteriores, quæ relata sunt in causa sunt. Quod vero etiam frigidæ, recte habet. Nam & extremæ partes anteriores sunt, & tegi non adsuetæ: velut etiam interna pars se habet ad externam. Cogitãdum autem quod vtraque in vnoquoque corpore potior est externa cute, quæ & sibiipsi, & neruo sanguineo cõtinua ac cohærens, eo quòd extra proprium calorem, in externo frigore est, ab vtrisque frequenter superatur, & vtrisque frequenter opus habet, frequentius autem calida ad voluptatem. Per petiuntur autem E
& extremæ partes tale quid, quare cito multa percipiunt, tarde autem primum attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius, aliæ posterius. Atque sic omnia apparent, & vbi frigefiunt extremæ partes, & vbi calefiunt, in vasorum euacuationibus, in animi deliquiis. Et iuxta rationem merito etiam venas sequuntur, ea quæ ab his eueniunt. Et calefacit primum calida, velut in manibus, internas partes. At vlcera calida gaudent ex confesso, quia tegi adsueta sunt. Merito itaque altera grauatur. Merito igitur & ipsæ venæ, quia sunt in calido. Merito etiam ipse thorax, & ventriculus ipse à frigida superatus, moleste fert, & mortem minatur, quia maxime desuetus est. Verum plurimum abest ab eo vt patiatur: propinquissima autẽ F
inter se sunt, egere, & pati. Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et sic consentiunt inter se omnia hæc. Quòd vero omnia desquamata & ambusta in superficie, nõ valde tegi adsueta, maxime frigidã moleste ferunt, par est. Citissime enim superantur. Et profundissima si superentur, maxime vtique grauentur. deinde etiam natura neruosa participãt. Quoniam imus venter calida delectari videtur, considerandus locus est, & postea extremæ partes, & vesica, & genitales partes, & virilis membri glans natura frigidior est, quàm quis putat. Sursum enim non deorsum exilit caliditas: & propterea calida delectatur. Considerandum etiam, quòd post calidam frigescit corpus magis perfrigeratum: post frigidam vero recalescit magis cõtrarium: velut etiã aquæ frigefaciẽdæ & calefaciendæ sunt, propter tenuitatẽ. Et ꝙ post calidã durescit

Corpus frigescere magis post

corpus

A corpus magis resiccatum,velut oculi post frigidam. Altera enim similis est aeri ambienti, altera non. Mare pruriginosis, & qui ab acribus humoribus vellicantur prodest, vt & lauēt, & foueāt ex calido. Qui vero nō adsueti sunt, aliquantū lædūtur. Verū ad vlcera,& ambusta,ac desquamata, & quæcūque talia,contrarium est. Aptum est autem puris. Bonum est & ad attenuandū,& ad piscatorum vlcera. Hæc enim neque suppurantur,si non vellices: & ad vlcera cuniculosa,& depascentia proserpendo sedat ac sistit, velut sal,salsugo, nitrum. Omnia autem hæc si quis parum vtatur, iritant: si excellenter,bona sunt. Melius autem est calidum ad plurima. Acetum ad corpus & articulos, simile est mari, & potentius, ad perfundendum & ad fomentum: & ad vlcera recens vulneB neratis, & ad sanguinis grumos, vbi nigredines sunt in pudendis.collutio est ad aures,& ad dentes.Calido autem hæc fiunt,& alia, sed & ex tempore coniecturam facere oportet. Eliquat velut sal,& vt alia quæ impetigini, lepris ac vitiliginibus conducunt,affusum ad calidū solem.maxime vero cōducit vnguibus leprosis. Superat enim post tempus. verrucas formicarias attenuat,& sordes in auribus sanat.Mollit autem & corpus, & multos alios locos, si non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit & ad podagram,si non corpus vulneraretur. Eadem etiam fex aceti facit. Vinum dulce ad diuturna vulnera cōmodum est assidue vtenti. Sed & ad medicamentorū potionem. Austerum autem & album,& nigrum vinum, frigidum ad vlcera commodum est, frigidum C propter caliditatem. Lanæ quę frigiditatis gratia,aut perfunduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant. Quæ vero adstrictionis gratia, vinum nigrum etiam lanas aspergere potest, velut etiam betarum folia,aut linteola intinguntur, in plurima quibus adstrictio inest, velut sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, velut hedera & rubus, rhus coriarius, saluia: & in ea quæ mollire oportet, velut farina cocta. Aqua frigida prodest papulis rubicundis, quales alia atque alia parte sublatæ erumpunt, quales per splenia attractoria emergunt: In carnosis vero & tenera carne præditis subrubicūdæ sunt: in nigris autem rotundæ, dothienes hoc est furunculi appellatæ, & quales in ipsis calidis lauacris oboriuntur, &

Acetū quā uim habeat.

Vinū dulce.

Aqua frigida.

mulieribus ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut insolita vestimentorum asperorum gestatione, & ex sudoris exitu, aut vbi quis ex frigore, derepente ad ignem, aut calida lauacra accessit. Nam si hæc posterius fecerit, nequaquam amplius erumpunt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exasperantur instar milij, deinde exulcerantur, eas frigida lædit. Calida vero prodest. Tumores in articulis, & dolores sine vlcere, ac podagricos, & conuulsa, plurima ex his frigida multa affusa leuat ac extenuat, & dolorem torpefacit. Torpor autem moderatus, dolorem soluit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis, resolutis, ante ac retro distentis, conuulsis, talia accedunt, distentiones, tremores, leues siderationes: Talibus laxatis, claudicationes, torpores, vocis interceptiones, ad talia, excretiones per infernas partes suppressæ. Cauendum autem est in frigidæ vsu, ne modum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflammatione aliquando oborta, aut à distortione, operæprecium est sanare, aqua calida in vtriculũ infusa. Manum deligare, & oculos, lachrymas lenit, ita vt ad acres, stillamentum lene infundat quis, vt ne salsuginosa contactu lædat. Et fossulis vlcerib. oculorũ elotio prodest, & repletio ad naturã reducens. Calida oculis cõuenit, doloribus, suppurationibus, lachrymis mordacibus, siccis omnib. Frigida doloris exortibus, valde rubicundis, & qui collectiones tuberculorũ iuxta venas habere solẽt, qualia sunt vlcuscula capitis manantia, circa thoracem, & alia dura. Verum podici & vtero non valde commoda est, neque sanguinem in frigore mingentib. Vlceribus quidẽ frigida mordax, cutem obdurat, dolorosa non suppurari facit, liuefacit, nigrefacit, rigores febriles facit, cõuulsiones, ante ac retro distẽtiones. Quãdoq; vero in hac distẽtione, sine vlcere iuueni carnoso, media æstate, multæ frigidæ aquæ effusio, caloris reuocationem facit. Calor autem hæc soluit. Calida suppuratoria est, non in omni vlcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolorem eximit, rigores, conuulsiones, ante ac retro distentiones lenit, capitis grauitatem soluit, plurimum autem conducit ossium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his qui in capite vlcera habent, & quæcunque præ frigore, aut moriuntur, aut

Tumores articulorũ

Calida.

Frigida.

D E F

A tur, aut vlcerantur: itemque in vlcerationibus voluntariis ac inuoluntariis, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in sede, aut vtero. His omnibus calida amica est ac iudicatoria. Frigida vero inimica & occidens, præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Atque hoc modo vtendum est liquidorum perfusionibus, inunctilium illitionibus, foliorum impositionibus, aut linteolorum cataplasmatis, quæcunque aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocent.

B

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMORIbus, *Iano Cornario medico physico interprete.*

Genuinum Hippocratis librum hunc esse Galenus dicit. Verum quædam insunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rursus ultra modum extenta.

C

Mpetus & ferocitas humorum, vbi non reciprocatio humorum est, salut florum, ducendus est quà recipit per conuenientes ac commodas regiones, exceptis his quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiēdi difficultas, pilorū nuditas, viscerū vacuitas, infernis repletio, supernis alimentū, mutatio sursū, mutatio deorsum. Spōtanea sursum & deorsum. quæ prosunt & lædunt. Cognata species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non

Difficilis humorum dissertatio.

Consideranda medico.

non, medela, declinatio, deriuatio, in caput, in obliqua, D quà maxime repit, aut reuulsio, in supernis deorsum, in infernis sursum. aut siccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus superna, aut eluitur, aut quibusdam mitigabitur. humores effusi ne intro reuellantur, sed secretiones siccentur. Turbatio, infusio per sedem, pelluuium, quibus abscedit ad sedem, vnde exoluitur aut medicamentum, aut vlcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio pustulosa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æstus, aut alia quædam affectio. Considerанda hæc, spontanea desinentia, aut velut ab exustione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut prosunt. Figuræ, motus, eleuatio, & rursus subsidentia, somnus, vigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito assequi. Castigatio per vomitum, inferne per exitum, aut sputum, mucum, tussim, ructum, singultum, flatum, vrinam, sternutationem, lachrymas, pruritus, euulsiones, contactus, sitim, famem, repletionem, somnos, labores, ocium, corpus, mentem, disciplinam, memoriam, vocem, silentium, vteri purgationem. Quæ superne erumpunt ac torquent, pinguia, intemperata ac meraca, spumosa, calida, mordacia, æruginosa, varia, ramentosa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, sicca. Quæcunque circumfluunt, ferendi facilitatem cõtemplari oportet, itemque difficultatem, priusquam periculũ veniat. Item quæ sedare non oportet. maturatio, descensus eorum quæ infra sunt, redundantia & fluctuatio eorum quæ supra. & quæ ex vteris, & in auribus sordes, concitatio ac permixtio, apertio, euacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinsecus, forinsecus. horum quidem, horum vero nõ. Quum infra vmbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle est tormen. Vice versa, contra. Quæ per aluum egeruntur quà repunt, non spumosa, matura, cruda, frigida, fœtida, sicca, humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis quæ prius nõ adfuit, neque æstus, neque alia causa. Vrina, nasi humectatio, Iactationem. Siccitatem. & non esse contractum ac arefactum, & spiritum turbulentum. precordia, extremitates, oculos male affectos. coloris transmutatio. Pulsus, frigiditas, palpitationes, cutis duricies, neruorum, articulorum, vocis, mentis, figura voluntaria, pili, vngues. facile ferre, aut non, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, secessus, auris,

Tormentũ umbilici.

Quãta sit hæc obseruatio uideto.

A auris,flatus,vrinæ, vlceris, sudoris,sputi,nasi. Corpus salsuginosum,aut sputum,aut nasus,aut lachryma,aut alij humores. Penitus similia, iuuantia, lædentia. Insomnia qualia videat,& in somnis qualia faciat, an acute audiat, & obedire paratus sit animo, an magis fortia sint ac plura quæ commoda sunt ac seruant, quàm alia, an sentiant omnia omnibus sensibus,& ferant, veluti odores, sermones, vestitus, figuras, & huiusmodi patienter, quæ sanè & sua sponte comparentia prosunt, & quando etiam talia iudicationem inducũt. Item tot,& talia,veluti sunt flatus,vrina,qualis,& quanta, & quãdo. Quæ vero contraria sunt, auertere, ipsisque aduersari. Quæ propinqua & communia sunt affectionibus, prima &
B maxime affliguntur. Constitutionem autem ex primis incipientibus,quicquid tãdem excernatur ex vrinis,qualés nam fuerint.& qualis sit corporis collapsio, coloris immutatio,spiritus imminutio,& reliquæ cum his victus rationes. Scire etiam oportet an similia sint quæ decedunt, transitus, vrinæ, per vteros, sputa, per nares, oculi, sudor, ex tuberculis, ex vulneribus, ex pustulis, quæ sua sponte, quæ arte. Quòd similia sunt inter se omnia quæ iudicant,& quæ prosunt,& quæ nocent,& quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat, illa vero accersat,& ducat, ac suscipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarum partium, præcordiorum,articulorum,oculorum,oris, figurarum, somniorũ, qualia iudicant,& quando, talia machinari. Insuperque qui ta-
C les abscessus fiunt. Qualia prosunt cibis, potibus, odoribus, visu,auditu,cogitatu,secretionibus, humorib⁹, calefactione, frigefactione,siccitatibus,humectando,siccando, vnguentis, illitionibus,cataplasmatis, emplastris, inspersionibus, denique & epithematis quæ imponuntur. Figuræ, defrictio, curatio,labor,ocium,somnus,vigiliæ: spiritibus superne,inferne, communibus, propriis, arte paratis. In exacerbationibus neque præsentibus, neque futuris, neque pedum frigiditate,sed in declinante deorsum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non sunt, neque cogere oportet, sed auferre de appositionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur,& iudicata sunt integre, neque mouere oportet,neque nouare,neque medicamentis, neque aliis irritamentis,sed sinere. Concocta medicamentis aggredi

Quæ per exordia dignoscẽda.

Hæc eadẽ in Aphorismis dixit.

aggredi oportet,& mouere non cruda, neque in principiis, D
si non turgeant. Multa vero non turgent. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt per conuenientes locos, eò ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quādiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Vbi vero opus est, debilitare etiā, aut animi deliquiū inducere oportet, donec hoc feceris, cui⁹ gratia hoc fit, interim alio vertere, aut siccare, aut humectare, aut reuellere, si sufficiat æger, id quod ex his coniectabis. Sicca quidē calida erunt, humida vero frigida. Quæ vero aluum mouent, plerunque contraria. Hæc imparibus diebus, sursum, si & circuitus, & constitutio talis fit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima paribus diebus, deorsum: sic enim & sua sponte prosunt: si non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus autem, in paribus sursum: in imparibus deorsum. Tales autem pauci sunt. Et tales constitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & vlterius tempore progressa sic fieri necesse est, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem. Decimatertia quidem deorsum, decimaquarta vero sursum. Ita enim ad iudicationem conducit. Et quæ ad vigesimam. E

Concussiones & decretoria qui fiant.

Cæterum quæ infra prodeunt, multum purgare oportet, & hæc non prope iudicationem, sed longius ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delassatis, totum.

In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abscessus fiunt, prope sanè dolores vniuscuiusque, ad supernam partem magis & in totum. Si vero lentus fuerit morbus & deorsum tendens, inferne etiam abscessus fiunt. Maxime autem pedes calidi, inferne significāt: frigidi superne. Quibus vero ex morbis se erigētibus statim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid doluerit quis antea q̄ ægrotet, ad eas partes firmatur. Quemadmodū etiam tussientibus & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, velut etiam febres. Iuxta eandem rationem contingit ab humorum aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florent, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in vnoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbum maxime natura repit: & quale quid splen intumescens facit. Horum sanè & natura, & fermè colores deteriores F

Perinthus

Humorum obseruatio

Lienosi qd

A res sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est animi intemperantia circa cibos ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata: Mutationes ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestiæ animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum, Molis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti vero circa cauum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet le-B uat, hæ tremunt: Serpens de repente conspectus pallorem cum virore inducit. Timores pudor, mœror, voluptas, ira, aliaque huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuique autem pars corporis ad actionem pertinens in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, vnctio perfusio, illisio cataplasmatum vsus, deligatio lanarum & talium rerum: & internæ partes talibus obediunt, non solum externæ his quæ intro assamuntur: Sed & quæ in lanis ab ouili succidis adhibentur, & quod à rege nomen habet cuminum, videntibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant, sermones, vox, & huiusmodi, mammæ, genitura, vterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemad-C modum arboribus terra, ita animalibus ventriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum euacuatur. calefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiam ventriculus. Arbores corticē tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanæ, non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est. Aetatibus, temporibus, annis, similia animalia, non deteruntur si moderate melioribus vtantur. Quemadmodum hydria quod recens est trāsmittit, quod inueteratum retinet. Sic & ventriculus transmittit alimentum, & fecem retinet, velut vasculum. Modi morborum hi sunt, partim quidem cognati sunt, de quibus interrogando discere oportet: partim à regione, familiares enim sunt per multas, & multi ipsos noscunt: partim ex corpore, & victus ratione,

patiantur.

Molæ dētes collisi molestant.

Quæ crurā tremorē & pallorem faciunt.

Quæ foris uel intus officiant.

Terra fata, uentriculus animalia nutrit.

Ventris qualitas.

Quid animalia tueatur.

Morborū naturæ.

tione, ac temperiei constitutione, aut à temporibus. At regiones ad tēpora male dispositæ, tales morbos pariant, quali tempori similes fuerint, Verbi gratia. Inæqualis calor aut frigus eadem die quum talia fuerint, morbos autumnales faciunt. Et in aliis temporibus secundum rationem, alij ab odoribus cœnosis aut palustribus: alij ab aquis, calculosi, splenici: alij à ventis bonis & malis incipiunt. Qualia vero sunt tempora tales erunt etiam morbi, & constitutiones ex ipsis. Si tempora tempestiue, & ordinate se habuerint, morbos iudicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporum morbi iudicant mutationes, & prout euariauerit tempus, similes aut dissimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Si vero similiter procedat, eiusmodi quoque fuerint morbi, & ad talem modum tracti, veluti est morbus regius autumnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et si æstas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiā aliquantū splenici fient. Quum igitur & Ver sic processerit, etiam vere fit morbus regius. Proximus est enim hic motus tempori, iuxta hanc speciem. Quum vero æstas fiat verisimilis, sudores in febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis obaridæ fient. Si vero hybernum fiat ver, & postremū hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tusses, & peripneumoniæ, & anginæ. Et autumnus si non in tempore ac derepente hybernarit, non assidue, tales morbos facit, eo quod non in tempore incepit, sed inæqualiter fit. Quapropter etiam tempora à iudicatione aliena ac inconstantia fiunt: quemadmodum etiam morbi, si præerumpant, aut præexcernantur, aut intus relinquantur. Recidiuas enim etiam tempora faciunt, quemadmodum & morbos ita inducunt. Itaque insuper considerandum est, quomodo habentia se corpora tempora suscipiant. Austri auditum grauant, caliginem inducunt caput grauant, torpidi sunt, dissoluunt. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur, vlcera glabra, maxime os, pudendum, & aliæ partes. Si vero aquilo, tusses, faucium affectiones, ventres duriores, vrinæ difficultates, horrores, dolores laterum ac pectoris. Quum hic dominatur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad squalores sequuntur febres itemque ad pluuias, ex qualibus tandem redundantiæ transmutatæ fuerint, & quomodocunque habentia

Morborū quorundā caussa.

Bilis per æstatem quid faciat

Ventorū qualitas.

Magnauētorum cæterarumq; rerum ob-

A habentia se corpora ex alio tempore susceperint,& quocunque tandem humore in corpore dominante. Cæterum siccitates & austrinæ sunt,& Aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnū enim & hoc est. Nam alius in alio tempore ac regione magnus est. Veluti Aestas bilem parit, Ver sanguinem, reliqua prout singula. Mutationes maxime pariunt morbos, & præsertim maximæ: & in tēporibus magnæ mutationes, & in aliis. Quædam sensim fiente progressu fiunt. Tempora huiusmodi sunt securissima, velut etiam diætæ, & frigus, & calor maxime sensim facto progressu. Et ætates sic transmutantur. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æstatem, aliæ ad hyemem, bene aut male dispositæ sunt. Quantum vero ad regiones, & ætates, & victus rationem, & alias morborum constitutiones, aliæ ad alias bene aut male se habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & victus rationem, & morborum constitutiones. Et in temporibus, victus, & cibi, & potus, qualitatem suam requirunt, Nam hyems ab operibus ocium habet, & quæ in corpus ingeruntur matura ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autumnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt, cibi inconstantes, vina, arborum fructus. Quemadmodum autem ex temporibus morbos coniectare datur, ita quandoque etiam ex morbis aquas, & ventos, & siccitates prænoscere licet, & aquilonares, & austrinas. Licet autem ei qui probe ac recte didicit, vnde sint hæc considerand, velut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ vbi futuræ sunt, pruriginosi sunt, & alia huiusmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et venti aliqui per multos dies flant, & contrario inter se modo flant, alij per pauciores. Et iidem per circuitum. Hæc habent cum temporum cōstitutionibus similitudines. Verū breuius talia. Si vero annus diutius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoq; morbi sic fiēt, & cōmunissimi, & ad plurimum tempus. Ex primis aquis, vbi post multam siccitatem, aqua futura est, de aqua inter cutem prædicere licet: & vbi talia parua signa apparuerint in ventorū quiete, in transmutatione. Colligenda igitur sunt, quę in qualib⁹ aquis aut vētis morbi significāt, & audiēdus est si quis nouit,

seruatio.

Bilis per æstatē, sanguis per uer uiget.

Temporū mutatiōes quantum possint.

Posse & ex morbis & ex anni tēporibus & tempestatib⁹ omnia præuideri.

Hydropū cōiectatio.

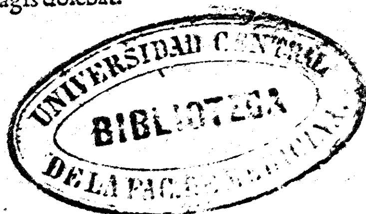
nouit, quod tali hyeme prægressa, tale ver aut æstas erit. D

Colores non sunt similes in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in austrinis, neque in ætatibus, neque in vnoquoque ad seipsum, neque in alio ad alium. Considerandum autem est ex his quæ præsentia ac quiescentia nouimus de coloribus, & quòd ætates temporibus similes sunt, & colore, & mutatione. Qui hęmorrhoidas habent neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figurã habentibus corripiuntur. Fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerũt. Et quicunque alij abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ vbi insuper comparent sedare solent, ea prius fientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt, cõuenit quibusdam sanguinem detrahere tempestiue in talibus, in aliis autem velut in his, non hoc conuenit. Impedimẽtum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rursus intumescũt, & permanent, quemadmodum febrium recidiuæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si vero vltra hoc, etiam sanguis è naribus large eruperit etiam valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat. E F

Vrina crassa alba qd faciat.

Archigenes.

HIPPO-

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SAcro, Iano Cornario medico physico interprete.

Non genuinum Hippocratis, sed memorabilis tamen uiri, hunc librum Galenus esse dicit, tum quod ad dictionem, tum quod ad sententiam attinet. Hippocratis autem neque dicendi modum, neque sententiarum acumen in ipso esse.

B

De morbo sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mihi aliis diuinior esse morbis, neque sacratior. Verum naturam habet quam etiam reliqui morbi, vnde fit. Homines vero naturã & causam eius diuinam esse putauerũt, præ inexperiẽtia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re simi lis est. & per inopiam quidẽ quòd non cognoscunt, diuinitas ipsi conseruatur. Per abundãtiam vero & parabilem modum sanationis medentur. Exoluuntur enim aut expiationibus aut incantamẽtis. Si vero propter admirationem diuinus censetur, multi morbi sacri erunt, & non vnus: quemadmodum ego demonstrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neq; minus monstrosos, quos nemo sacros esse censet. Primum etenim fabres quotidianę, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi sacri esse videntur, nec minus à deo fieri quàm hic morbus, etiamsi nihil admirabile habeant. Deinde video insanos homines & delirantes à nulla manifesta caussa, & multa & simul importuna facere, vidique multos in somno plorare ac vociferari, alios vero suffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiscuntur. postea autẽ etiam sanos esse ac sapientes velut prius, esseq; ipsos pallidos ac debiles. atq; hæc non semel, sed sæpe, aliiq; multi sunt ac omnigeni morbi, in quibus singulis recẽsendis in longum sermo extenderetur. Cæterum qui primi

C

Comitialis morbus.

Cur hoc malum nõ magis diuinum quàm alia putandum sit.

Quid cætera faciant.

hunc morbum ſacrum eſſe pronunciauerunt, tales homines mihi fuiſſe videntur, quales etiam nunc ſunt magi & expiatores & circulatores,& quidam arrogantes,qui ſe vehemẽter pios eſſe ſimulant,& amplius quid ſcire.Hi itaque conſilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexẽtes diuinitatem, quum nihil haberent quod exhibitũ prodeſſet,vt ne manifeſta fieret ipſorum ignorantia,ſacram hanc affectionẽ eſſe pronunciarunt.& rationibus idoneis collectis,curationem conſtituerunt ſibiipſis ſecuram, expiamenta offerentes & incantamenta,& à balneis abſtinere iubentes,& à cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorũ eſum,velut ex marinis quidem à mullo,& melanuro, mugiliq; ac anguilla,hi enim piſces opportune haberi poſſunt.Ex carnibus vero à caprina,ceruina,ſuilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime aluum turbant. Ex volucribus autem,à gallo & turture ac otide. inſuperque ab his quæ robuſtiſſimæ eſſe cenſentur.Ex oleribus à mentha,allio, ac cepa.Nihil enim acre infirmo conducit.Pallium præterea nigrum habendũ non eſſe præcepere.Niger enim color mortalis eſt.Neque in caprina pelle decumbẽdum eſſe,neq; eandem geſtare oportere. neque pedem ſupra pedem habẽdum eſſe,neque manum ſupra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta eſſe,Omnia autẽ hæc diuinitatis gratia apponunt,velut amplius quid ſcientes, & alios prætextus proferentes,quo ſi ſanus æger euadat,ipſis gloria & dexteritas adſcribatur.ſin moriatur,in tuto poſitæ ſint ipſorum excuſationes,habeantq; prætextũ quòd non ipſi ſint in cauſſa ſed dei. Neque enim medicamentum aliquod edendum aut bibendum exhibuerunt,neque balineis incoxerũt,vt ipſi in cauſſa eſſe videri poſſint.Mihi autẽ videtur nullum ex his qui mediterranea Africæ inhabitãt ſanum eſſe poſſe,propterea quòd caprinis pellibus ac carnibus vtuntur, quum neque ſtratum, neque pallium,neq; calceamentum habeant,quod non ſit caprinum.Non enim alia vlla ipſis ſunt pecora præter capras & boues. Si autem hæc admota & comeſta morbum augent, & non comeſta ſanant,nõ eſt ſanè deus alicuius autor aut cauſſa,neque proſunt expiamenta, ſed edulia ſunt quæ & ſanant & lædunt.Numinis vero vis diſſipatur. Sic igitur mihi videntur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur,neque ſacros ipſos putare,neq; diuinos.Vbi enim præ talibus expiamentis

Magi.

Quæ uetarent.

Libes cur non ſanarentur ab hoc morbo.

A mẽtis ac tali curatione transmutãtur, quid vetat etiã prę aliis artibus similibus illis, & discedere ab hominibus & accedere? Quare nõ deus autor est, sed aliquid humanũ. Quisquis enim lustrationibus & magicis incantamẽtis talem affectionẽ abducere potens est, is etiã aliis artibus abduxerit, & ex hac ratione diuinitatis opinio penitus pessum it. Talia itaque dicentes ac excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponẽtes his lustrationes ac purificationes, quum verba ipsorum magna ex parte se ad deum ac dæmonium extendant. Atqui mihi sanè non de pietate verba facere vidẽtur, velut ipsi putãt, sed potius de impietate, & quòd dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelesta, velut ego docebo.

Quare nõ diuinũ malũ hoc sit.

Quales ueneficì.

B Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemque ac serenitatem facere, pluuias item ac siccitates, & mare sterile itemq; terram, & alia huiuscemodi omnia, se scire profitentur, siue ex sacrorum mysteriis, siue ex alia quadam professione aut meditatione, hanc potẽtiam iactent, qui talia studio habent, impij sanè mihi esse vidẽtur, & deos non esse putare, neq; si sint, aliquid posse, neq; vllum aliquod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificiis vtens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non vtique ego horum aliquid diuinum esse putauerim, sed humanum, si sanè diuinitatis potentia ab humana voluntate superatur, & in seruitutem redacta est: fortassis autem hæc non hoc se modo

Quare hæc fingãtur.

C habẽt, sed homines victus indigi multa & omnigena moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hũc morbum, in singulis affectionis speciebus caussam deo adscribentes. Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant, & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorum caussam esse aiunt. Si vero acutiorem & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum autorem esse dicunt. Si vero etiam aliquid stercoris emittant, quod sæpe quibusdam contingit prę morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & densiorem vocem edant, velut auiculæ, Apollo Nomius, id est pastor, si vero spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars caussam habet. Qui-

Quib⁹ diis hæc tribuant.

Apollo Nomius.

 cunque

cunque porrò pauores noctu ingruūt, timoresque ac deliria, D & exsaltationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiamentisque vtuntur ac incantamentis, & sceleftissimum ac impiissimū, meo sanè iudicio, faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemq; aliis sceleribus inquinatos, aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos diis supplicare. Nunc vero horum quidem nihil faciunt, verū expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare proiiciunt, alia ad montes deferunt, vbi nemo attingat, neque conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere, si qui- E dem deus est author, Non tamen ego puto hominis corpus à deo inquinari, sordidissimū scilicet à purissimo. Verum etiāsi contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit vtique à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaq; est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat, & liberatio nostra existit, ipsiq; terminos templorum ac delubrorum diis designamus, vt nullus qui nō purus sit eos transcendat, & ingressi respergimur, non velut qui inquinemur, sed si quod etiā prius scelus habemus purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi videtur. Hic vero morb⁹ nulla re diuinior reliquis mihi esse videtur. Sed naturam habet, quam etiam alij morbi, & caussam vnde singuli giguuntur. Naturam autem & caussam, ab eodem deum fieri, F à quo etiam alia omnia. Et sanabilis esse mihi videtur nihilo minus quàm alij, nisi iam præ temporis lōgitudine inualuerit, vt fortior sit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autē velut etiam alij morbi secūdum genus. Si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus gignitur, & ex tabido tabidus, & ex splenico siue lienoso lienosus? quid prohibet vt cuius pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posterorū ac nepotum aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à sanis sanum, à morbidis morbosum. Aliud porrò signum magnum est, quòd nihilo diuinior reliquis sit morbis: pituitosis enim natura oboritur, biliosis vero non accidit. Atqui si diuinior est reliquis, similiter omnibus morbum hunc fieri oportebat, & non discrimen facere

Malū hoc medicabile.

Pituitosos tantū comitialis morbus uexat.

A cere inter biliosos ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrum autor est & caussa huius affectionis, velut etiã aliorũ maximorũ morborũ. Quo vero modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrum hominis duplex est, quemadmodũ etiam aliis omnibus animalibus. Medium autẽ ipsius diuidit membrana tenuis. Quapropter non semper eandem capitis partem dolet, sed particulatim vtramuis, aliquando vero totum. Sed & venæ in ipsum tendunt ex vniuerso corpore, multæ & tenues, duæ vero crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet.

Cerebrum hominis duplex.

Venæ duæ.

Altera quidem venæ pars deorsum tendit, per partes ad dextram, iuxta ipsum rhenem ac lumbum, ad internam femoris partem, & descẽdit in pedẽ, & vocatur vena caua. Altera B vero sursum tendit per venas dextras ac pulmonẽ. Finditur autem & in cor, & in brachium dextrũ. Reliquum vero sursum fertur per clauiculam in dextram ceruicis partem, ad ipsam cutem, vt conspicua fiat. Iuxta aurem vero occultatur. Atque hic finditur, & crassissima quidem ac maxima & cauissima ipsius pars, in cerebrum desinit. alia vero pars in aurem dextram, quæ sanè venula tenuis est, alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene vena in sinistra sursum ac deorsum, velut ab hepate, verum tenuior & imbecillior. Cæterum in has venas etiam spiritus copiam inducimus, Hę enim corporis nostri respirationes sunt, aerem in se- C ipsas trahentes, & in reliquum corpus ac venulas deriuantes, refrigerantque ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritum stare, sed procedit sursum ac deorsum. Si enim alicubi constiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars vbi cõstiterit. Cuius rei signum hoc est. Quum enim desidenti aut decumbenti venulæ compressę fuerint, vt spiritus à vena non discurrat, statim torpor occupat. Et de venis quidem reliquis sic habet. At vero morb⁹ ipse fit in pituitosis, in biliosis vero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in vtero existente. Purgatur enim & florescit cerebrum, velut etiam aliæ partes prius quàm gignantur. In hac autem purgatione, si quidem probe ac moderate purgatum fuerit, & neque plus neque minus quàm oportet defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro

Vena iecoris.

Vena lienis.

Cerebrum in utero purgatur.

Tinnit⁹ auriũ unde. facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit, & sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit. Si vero ab vna aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur qualiter sanè colliquatio contigerit. Si vero purgatio non contingat, sed in cerebro spissetur ac cogatur, sic necesse est fœtus pituitosos esse. *Vlcera & pustulæ prosũt pueris.* Et quibuscunque quidem pueris existentibus erumpunt vlcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui saliuosi fiunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facilime degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in vtero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali siue sacro morbo ferè non apprehenduntur. Qui vero mundi sunt, & neque vlcus vllum, neque mucus, neque saliua vlla prodit, neque in vteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, vt ab hoc morbo corripiantur. *Tremuli giberosiq; unde.* Si porrò ad cor progressum fecerit defluxus, tremor apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui vero etiam incurui fiunt. Quum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur sanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem & cor assiliunt, & cor tremore concutitur, vt prę hac necessitate anhelationes incidant, & spiratio ceruice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id quod influxit à sanguine fuerit superatum, & calefactum in venas fuerit diffusum. Deinde & tremor & anhelatio sedatur, sedatur autem prout copia eius fuerit, Si enim amplius influxerit tardius: sin minus, citius. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur: sin minus, rarius. *Diuersi huius morbi affectus.* Hæc itaque perpetitur homo si ad pulmonem ac cor fluxus processerit. Si vero in ventrem, profluuia alui apprehendunt. Si vero ab his viis exclusus fuerit, & in venas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus conuelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt, aliquibus etiam stercus inferne secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquando vtrinque. *Cur mutescant.* Quomodo vero singula hæc perpetiatur ego narrabo. Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aerem excluserit, & non admiserit neque in cerebrũ, neq; in venas cauas neque

A uas neque in ventriculos,sed occuparit respirationem. Quũ enim accipit homo per os & nares spiritum, primum quidẽ ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte,pars etiam ad pulmonem,& pars ad venas.Ex his vero ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit,perfrigerat, & nihil aliud cõfert. Idem præstat & quod ad pulmonem venit. Qui vero ad venas peruenit aer, confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum. Atque sic sapientiam & motũ membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita,eumque nõ susceperint,mutum ac desipientem hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt ac conuelluntur,sanguine quiescente & dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque B distorquentur aere à venis excluso, & commouentur. Spuma vero ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit & ebullit velut moriens. *Cur oculi distorquẽtur.* *Cur os spumescat.*

Stercus vero subit dum violenter suffocatur. Suffocatur autem, hepate & ventre sursum ad septum trãsuersum irruẽtibus,& stomacho ventris concluso. Irruunt autem,quũ tantum spiritus in os non ingreditur quãtum solebat. Calcitrat autem pedibus,quum aer in membris conclusus fuerit,& foras penetrare non poterit præ pituita, verũ exiliens per sanguinem sursum ac deorsum,conuulsionem ac dolorem inducit,& propterea sanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinẽ calidũ existentem. Perfrigerat enim & sistit sanguinem. Et si quidem C fluxus multus fuerit ac crassus,statim occidit. Dominatur enim sanguini per frigus,ipsumque congelat. Si vero paucior fuerit,in præsens quidem dominatur obturans respirationẽ. Deinde temporis progressu quum dispersus fuerit per venas & ammixtus sanguini,multo existenti ac calido,si sic superatus fuerit,venæ aerem suscipiunt, atque ita ægri resipiscunt. Et quicunque quidem pueri parui hoc morbo corripiuntur,vtplurimũ moriuntur, si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur. Si vero modica existens pituita in vtrasque venas defluxum fecerit,aut in alterius partis, superuiuunt, nota ex morbo im- *Cur olet.* *Cur præfocetur.* *Cur calcitrent.* *Cur infantes hic morbus necat.*

pressa relicta.aut enim os conuellitur,aut oculus, aut ceruix, D
aut manus,vbicunque sanè vena pituita repleta superata fuerit & gracilis reddita. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem læsam defectuosiorem. Verum ad longius tempus plerunque prodest. Non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notam impressam susceperit. Quapropter necessario etiam reliquæ venę affligũtur,ac partim simul gracilescunt, vt aerem quidem suscipiãt, pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur. Debiliora tamen similiter membra esse verisimile est venis afflictis. Quibuscunque autem imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impressionem superuiuunt, verum periculum est ne morbus E
connutriatur ac simul augescat, si nõ his quæ commoda sunt curentur. Pueris quidẽ igitur sic fit hic morbus, aut quàm proxime huic modo. Seniores vero non occidit si accedat, neque distorquet. Nam & venæ sunt cauæ, & sanguine calido refertæ, quapropter neque superare potest pituita,neque perfrigerare sanguinem vt congelet ipsum, sed ipsa superatur,ac sanguini cito ammiscetur.atque sic venæ aerem suscipiunt, & sapientia contingit, signaque prædicta minus inuadunt propter fortitudinem. At vero antiquissimis si hic morbus accedat, propterea ipsos occidit, aut leuiter sideratos facit, quia venæ ipsis sunt euacuatæ, & sanguis modicus est ac tenuis & aquosus.Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim respirationes, & F
sanguinem congelat, si in vtranque partem defluxus fiat. Si vero in alteram tantum, leuiter sideratum facit, Non enim potest sanguis pituitam superare, quum tenuis sit frigidusque ac modicus,sed ipse superatus congelatur,vt impotentes fiant illæ partes iuxta quas sanguis fuerit corruptus.Ad dextras autem magis defluit quàm ad sinistras, quia venæ sunt cauiores & plures quàm in sinistris.Ab hepate enim tendunt & liene. Defluit autem & eliquatur pueris maxime, quibus sanè caput fuerit percalefactum,siue à sole, siue ab igne, siue etiam derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita secernetur. Eliquatur etenim per calorem ac cerebri diffusionem, segregatur autem à frigore ac concretione, & sic defluit.Et quibusdam quidem defluxionis causa hæc est.

Cur adultos nõ tollit.

Cur senes perimit uel siderat.

Cur dextrã partẽ potius uexet hic morbus.

A Aliis vero etiam vbi derepente post aquilonares ventos auster flare cœperit, compactum ac debile cerebrum derepente soluit ac laxat, vt pituita redundet, & sic defluxum facit. Defluit insuper & ex ignoto timore, si quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorandum spiritum cito reuocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sanè horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & æger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ caussæ sunt, vt ab initio à sacro morbo corripiantur. At vero senibus hyems infestissima est. Quum enim ad mul-

B tum ignem senex caput & cerebrum percalfecerit, deinde in frigore versatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem desederit, idem hoc patitur, ac sic à morbo sacro apprehenditur iuxta prædictum modum. Periculum vero multum est vt & Vere patiantur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minime autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Postquam vero viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & acerbum ac rigidum, quare non defluit in venas: si vero defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existẽtem. In quo vero à puero augmentum cepit ac connutritus

Cur uer periculosũ sit.

C est, in eo per consuetudinem facit vt in mutationibus ventorum patiatur, & vtplurimum morbo sacro corripiatur, prẹcipue australi ac humida aeris cõstitutione. Et liberatio difficulter contingit. Cerebrum enim humidius quàm ex natura fit, & præ pituita inundat, vt defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius possibile sit pituitam excerni, neque cerebrum resiccari, sed perrigatur & humidũ existit. Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex ouibus hoc morbo correptis, & præsertim capris, Hæ enim frequentissime corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse, & sudore refertũ, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces quòd non deus corpus affligit, sed morbus. Sic vero se res habet etiam in homine. Quum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius

Oues & capræ comitiales.

Comitialis

Inueteratus non sanatur. plius curabilis est, cerebrum enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id vero quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrũ ambit ac circunalluit, & propterea frequentius ac facilius à morbo hoc corripiuntur. Propterea vero diuturnus est morbus, quia id quod influit venis tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine ac calescit. *Quid casuri agant.* Quicunque vero iam assueti sunt morbo, præcognoscunt se corripiẽdos, & ex hominum frequentia fugiunt, si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus, in locum desolatissimum, vbi quàm paucissimi ipsos lapsos sint visuri, statimque se obuelant, idque faciunt præ pudore affectionis, non præ timore, velut multi putant, dæmonij. At vero pueri primum quidem cadunt vbicunque tandem contigerit præ inassuetudine, Quum autem sæpius à morbo corripiantur, postquã præsenserint confugiunt ad matres, aut ad alium maxime notũ, præ timore ac formidine affectionis. verecundari enim pueri nondum sciũt. *Quid uentorũ mutatio possit.* Cæterum in mutationibus ventorũ propterea morbo sacro corripi censeo, maxime quidem austrinis, postea vero etiam aquilonaribus, deinde etiam reliquis ventis, hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrariissimi. Etenim aquilo compingit aerem, & turbatum ac nubilosum excernit, & illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiam alij omnes venti ex mari ac aliis aquis proficiscẽtes. Ex omnibus enim rebus, atque adeo ex ipsis hominibus humiditatem ac tenebrositatem excernunt. Quapropter saluberrimus omniũ vẽtorum aquilo existit. *Aquilo qualis & auster.* Auster autem contraria huic operatur. primum enim incipit aerem compactum liquare ac diffundere, quapropter etiam non statim magnus spirat, sed primũ lentus ac lenis est, quoniam aerem statim superare non potest, qui prius dẽsus est & compactus, sed temporis progressu ipsum dissoluit. Idem porrò hoc etiam in terram operatur & in mare, fluuiosque ac fontes & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiũt, & ex splẽdidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcunque in domibus vasa iuxta terrã sunt cum vino aut alio quopiam liquore, ea omnia austrũ sentiũt, & formam in aliam speciẽ transmutant. Solem vero & lunã ac syde-

A ac sydera multo hebetiora quàm ex natura sunt reddit. Quum igitur etiam his quę adeo magna sunt ac fortia intantum dominetur,& corpus sentire faciat, vt ex horum vẽtorum alterationibus trãsmutetur,necesse est ab austris quidem solui ac humectari cerebrum,& venas laxiores reddi,ab aquilonis vero flatib⁹,quod sanissimum est in cerebro compingi,quod vero morbosissimum ac humidissimum est excerni,& forinsecus circunalluere, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit & floret,tum ab accedentibus,tum à decedentibus,& nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu est quàm alij, neq; etiam diuinior aliis. Porro expedit homines nosse, quòd ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & læticiæ, &

Mutatio uentorum quid possit.

B risus & lusus, quàm ex cerebro. Itemque mœrores & anxietates tristitiæque ac eiulatus & querelæ. Et hoc sapimus maxime ac intelligimus,& videmus & audimus,& cognoscimus turpia & honesta,mala & bona, iucunda & iniucunda, partim consuetudine discernentes, partim vtilitate percipientes.Eodem voluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoscimus, & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus & deliramus,& terrores & timores nobis accedunt, partim noctu,partim interdiu,& insomnia, & errores intempestiui, & curæ inanes, & vt non noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur à cerebro, quum sanum non fuerit, sed aut calidius quàm

Cerebrum caussa omnium.

C ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & consuetudinem. Et insanimus quidem præ humiditate. Quum enim humidi⁹ fuerit quàm pro natura,necesse est moueri. vbi vero mouetur affectio,necesse est neque visum quiescere, neque auditum,sed alias aliud videre & audire, & linguam talia dicere qualia semper ac singulis vicibus viderit ac audierit. Quanto vero tẽpore cerebrum quieuerit,tãto etiã homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusq; cognitio sic contingit. Qui enim à pituita insaniunt,quieti sunt,& nõ vociferantur neque tumultuantur.Qui vero à bile,vociferatores sunt & malefici,& non quieti, semper aliquid intempestiuum faciẽtes.Si quidem igitur assidue insaniunt, hæ ipsis sunt caussæ. Si vero terrores ac timores accedant, à cerebri transmu-

Cerebrũ quando furiat.

Pituitosi biliosique furores quales.

Pauoris caussa.

transmutatione id contingit,transmutatur autem dum calescit.calescit autem præ bile,vbi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas hoc est sanguinarias appellatas.& timor adest donec rursus redierit in venas ac corpus,deinde quiescit. Angitur autem homo & inquietudine multa iactatur intempestiue, dum cerebrum perfrigeratur,& præter consuetudinem compingitur.Hoc vero à pituita perpetitur, ab hac autem affectione etiam obliuiosus euadit. Noctu vero clamat & vociferatur, quum derepente cerebrum percalefiat.hoc autem perpetiuntur biliosi: pituitosi enim non percalefiunt:quum sanguis multus ad cerebrũ peruenerit & efferbuerit, venit autem per venas prædictas: Quum contigerit vt homo videat in somnium horrendum, & in timore fuerit, velut etiam si vigilet, tunc magis facies ignescit,& oculi rubescunt,quũ timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, sic etiã in somno patitur. Vbi vero expergefactus fuerit, & resipuerit, atque sanguis rursus in venas prædictas dispersus fuerit, quiescit. Et propterea iudico cerebrum vim plurimam in homine habere.Hoc enim est nobis eorum quæ ab aere fiunt interpres,si sanum fuerit. Sapientiam autem ipsi exhibet aer. Oculi vero & aures & lingua,& manus & pedes,qualia cerebrum statuit ac cognoscit, talia subministrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aere participarit. Ad intelligẽtiam vero internuncius est cerebrum. Quum enim homo spiritum in seipsum attraxerit,primum quidem ad cerebrũ peruenit, & sic ad reliquũ corpus aer dispergitur,relinquens in cerebro suum ipsius vigorem,& quicquid prudens ac sapientia præditum fuerit.Si enim in corpus primum perueniret, & posterius in cerebrũ, relicta in carnibus ac venis dinotione ac iudicio, ad cerebrum calidus iam existens perueniret,& non sincerus ac purus,sed ammixto humore à carnib. & sanguine, vt non amplius exacte sincerus esset. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem esse.

Obliuio unde & uociferatio nocturna.

Spũs aer ue sapiẽtiæ author

Cerebrum prudẽtiã præbet præcordia non.

Cæterum præcordia aliâs fortuitum nomen apud Grecos per consuetudinem habent, quum phrenes à sapientia dicta videantur,reuera autem non,neque ex natura.Neque ego sanè noui quam vim habeant præcordia, vt sapiant & intelligant, præterquam si homo ex improuiso nimio gaudio perfundatur,

A fundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sanè exiliunt & anxietatem exhibent præ tenuitate & quòd distenta sunt maxime in corpore, & ventriculum non habent ad quem suscipiant aut bonum, aut malum allabens, sed ab vtrisque his turbantur, propter naturæ debilitatem. Nam nullo sanè prius sentiunt ex his quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen & causam habent, Quemadmodum quæ ad cor sitæ sunt aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porrò dicunt quidam quòd corde sapimus, & quòd hoc est quod angitur, & quod curam gerit, Verum hoc nō ita se habet, sed conuellitur quidē velut precordia, & magis etiā propter easdem caussas. Ex omni enim corpore venæ ad ipsum tendunt,

Cor cur nō sedes sapientiæ.

B & cōclusiones habet vt sentiat, si quis dolor, aut collectio homini contingat. Necesse est enim & dum angitur, inhorrere corpus ac distēdi, & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maxime sentiūt, sapientia tamen minime participant, sed omnium horū cerebrum caussa est. quemadmodum igitur etiam prudentiam ac aerem omnium primum ex his quę in corpore insunt percipit cerebrum, Sic etiam si qua mutatio fortior in aere contingat, præ temporibus anni, etiam ipsum à seipso diuersum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea primum sentit, quia etiam morbi in ipsum irruunt acutissimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem iudicationem habent apud inexpertos. Hic vero morbus sacer appellatus, ex iis-

Cordis præcordiorumq; proprietas.

C dem causis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirum ac decedentibus, velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutantur, & nunquam quiescunt. Hæc autem sunt diuina. Quare nequaquam hunc morbum ab aliis discriminare oportet, neque reliquis morbis diuiniorē putare, sed omnes diuinos omnesq; humanos. Naturam autem vnusquisq; habet & vim in seipso, & nullus nec auxilij nec remedij expers est, & plerique his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est, alterius vero pernicies ac afflictio. Hoc itaque Medicum nosse oportet, & tēporis occasionem in singulis pernoscere, quòd alterum quidem per alimētum absoluet & augebit, alterum vero detrahet & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, nō augere morbos, sed festinare vt ipsos ex-

Morbus sacer unde.

Medicum quæ scire oporteat.

teramus;

teramus, id quod aduersissimum est morbo exhibendo, non quod amicum & familiare. A familiari enim & consueto floret ac augescit, ab aduerso vero & hostili perit & dissipatur. Quisquis autem talem mutationem in hominibus nouit, & humidum ac siccum facere potest hominem, calidum item ac frigidum per diætam, hic vtique & hunc morbum sanauerit, si occasionem eorum quæ conferunt pernoscet, citra expiamenta ac incantationes, citraque omnem aliam huiuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER I.
Iano Cornario medico physico interprete.

Quæ medicus præstare debeat.

Vi de sanatione recte inquirere velit, percunctantique respondere, & contradicere recte, cum hęc animaduertere oportet. Primum quidem à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde vero qui morbi necessario vbi facti fuerint, aut longi sunt aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquam corporis partem mutilent, aut non mutilent, & qui postquam orti sunt dubij sint, an mala ab ipsis euentura sunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales transitus fiat. Et quę per fortuitum successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importune aut dicũtur, aut fiunt à medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exacte fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ non recta. Et quod ipsius principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuscemodi demõstratum, quod recte habet vt in ipsa sit, aut non sit. Et quæ parua & magna, & multa

A & multa & pauca. Et quod omne in ipſa vnum eſt, & omnia quod vnum. Et quæ fieri poſſunt intelligereque ac dicere. & ſi opus ſit, neque intelligere, neque dicere, neque facere. Et quòd facilitas in ipſa ſit, & quòd difficultas, & quòd opportunitas, & quòd intempeſtiuitas, & quibus aliis artibus ſimilis ſit, & quibus nihil ſimilis ſit. Et de corpore, quod calidum ſit aut frigidum, aut ſiccum aut humidum. Et quod forte aut debile, aut denſum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in peius, aut in melius. Et quod honeſte aut turpiter, aut tarde aut cito, aut recte aut non recte. Et quod malum ſupra malum fieri neceſſe eſt. Hæc animo verſantem obſeruare oportet in ſermonibus, quantum quis ab his delinquat, aut in B dicendo aut percunctando, aut reſpondendo. Et an quę multa ſunt, pauca dicat, & an quæ impoſſibilia ſunt, poſſibilia eſſe aſſerat. Et quicquid ſanè etiam aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obſeruare oportet, & in contradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur vniuerſi fiũt ex his quidem quæ in corpore inſunt, tum à bile, tum à pituita. Ab externis vero, à laboribus & vulneribus. Sed & à calido & ſupercalefaciente, & à frigido ac ſuperfrigefaciente, & ſicco ac ſuperreſiccante, & ab humido ac ſuperhumectãte. Et bilis quidem ac pituita vnà cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent, partim à cibis & potibus, partim à calido ſupercalefaciente, & à frigido ſuperfrigefaciente. Neceſſitatem autem talia habẽt, C vt fiant hæc quum ipſa fiunt, velut verbi cauſa. In vulneribus eos qui craſſos neruos ſauciatos habent, neceſſe eſt claudos fieri. Itemque ſi muſculorum capita ſaucia ſint, præſertim eorum qui ſunt in femoribus. Moritur autem ſi quis cerebro ſauciatus fuerit, aut ſpinali medulla, aut hepate, aut præcordiis ſiue ſepto tranſuerſo, aut veſica, aut vena ſanguiflua, aut corde. Non moritur autem vulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non inſunt, ſed ab his longiſſime abſunt. Ex morbis vero tales neceſſitatem habent, vt ab ipſis perimantur quum fiant, Tabes, Aqua inter cutem ac ſubter carnem naſcens, & ſi mulierem fœtum in vtero habentem peripneumonia, id eſt pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis ſiue lateris inflammatio, aut phrenitis, id eſt membranarum cerebri inflammatio, aut Eryſipelas

Omne unum eſt.

Quæ morbos creẽt.

Bilis & Pituita congenitæ.

Morbi qui mortiferi.

Quæ non semper perimant. pelas ignis sacer appellatus, in vtero fiat. Dubij autẽ morbi, vt & perdant, & non, tales sunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, vua, hepatitis, splenitis, nephritis, dysenteria, in muliere fluxus sanguinolentus. Tales vero non lethales sunt, nisi quid ipsis accedat, affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxẽdicum morb⁹, tinesmus qui est voluntas egerendi ineuitabilis, quartana, tertiana, strangulatus vrinæ. lippitudo, lepra, impetigo, morbus *Quæ mutilent.* articularis, Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, sideranturque manibus ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leuiter siderantur. Claudi vero à coxendicum morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. *Lõgi morbi.* Longos autem necesse est esse, tabem, dysenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, vrinæ strangulatum, in senioribus vero Nephritim. Mulieribus vero fluxum sanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fistulas. At vero febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, vua, pleuritis, *Qui celeriter decernant.* cito decernunt. *Qui in alia transeant.* Transitus autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniã. Verum ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dysenteriam tinesmus accedit, & à dysenteria, lienteria siue leuitas intestinorum, sequitur: ex lienteria in aquam inter cutem transitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris suppurationem.

Quæ necessario sequũtur. Mala porrò supra mala fieri necesse est, velut si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit. Et si neruus dissectus fuerit, conuulsionem facit, & vt dissectus neque coalescat, & fortiter inflammetur. Et si cerebrum concussum fuerit ac doluerit eius qui percussus sit, necesse est euestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si vero sauciatum fuerit, febrem necesse est superuenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem sideratam fieri ac perire. *Omentũ quãdo putrescit.* Si vero omentũ exciderit, necesse est putrefieri. Et si sanguis ex vulnere aut vena effluxerit, in supernum ventriculum, necesse est ipsum in pus conuerti. *Tẽpora, occasionésue.* Temporum autem occasiones, vt in summa dicam, multæ sunt & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi & affectiones, & horum curationes. Maxime vero repentinæ sunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, &

A tet,& qui neque vrinam neq; ſtercus egerere poſſunt, & qui ſuffocantur, & ſi mulierem pariétem aut ſauciatam liberare oportet.& quęcunque eiuſcemodi.Et hæ quidem occaſiones repentinæ ſunt,& paulo poſterius non ſufficiunt.Plerique enim paulo poſterius pereunt.Occaſio vero eſt, ſi horum aliquid perpetiatur homo,& quis antequam animam efflet opituletur,hoc totum ex occaſione opitulatur. Eſt quidē igitur fermè hæc occaſio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim in quocunque ſanè quis opituletur tempore,ex occaſione opitulatur. Quicũque vero morbi, aut vulnera nō ad mortem tendunt,ſed temporarij ſunt ac periculoſi,doloreſque in ipſis fiunt,verum poſſibile eſt vt ceſſent, ſi quis recte medeatur: His ſanè non proſunt auxilia à medico adhi-
B bita,quum adhibeātur.Nam & non præſente medico vtique ceſſaſſent. Alij vero morbi ſunt, quibus occaſio eſt vt curentur matutina diei hora,nihil autem refert an valde mane,aut paulo poſterius. Alij morbi ſunt quibus occaſio eſt, vt ſemel in die curentur,nec refert quo tempore id fiat. Alij per tertium, aut quartum diem curantur, & alij ſemel per menſem, & alij per tertium menſem, nec refert an id ipſum tertij augmēto vel fine fiat. Tales itaque occaſiones ſunt, in quibus non aliam quàm hanc certitudinem habent. Intempeſtiuitas autem hęc eſt,ſi quę mane curari oportebat in meridie curentur.Propterea vero intēpeſtiue curantur, quia inclinationem ad peius habent, propter curationem non in
C tempore factam. Quæcunque etiam citius ſiue in meridie, ſiue veſperi,ſiue noctu curentur,intempeſtiue curantur. & ſi vere curari oporteat,curentur autem hyeme,aut ſi hyeme oporteat,curentur autem æſtate: aut ſi quod iam curari oportet,id ipſum differatur, aut quod differre oportet, id ipſum iam curetur. Talia omnia intempeſtiue curantur. Recte porrò & non recte in ipſa hæc fiunt. Non recte quidem fit, ſi morbum alium exiſtentem, alium eſſe pronuncies: & magnum exiſtentem,paruum dicas, & viciſſim paruum,magnũ. & ſi ſuperuicturum,non ſuperuicturum pronuncies, & periturum non periturum. Et ſi ſuppuratum exiſtentem non cognoſcas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoſcas. & ſi medicamento aut potione quis opus habeat, quo ipſi opus ſit non cognoſcas. & ſi quæ ſanari poſſunt non ſa-

Curatio opportuna

Quæ rite fiant.

nes, & quæ sanatu impossibilia sunt, te sanaturum recipias. Atque hæc quidem circa sententiam non recte fiunt. Circa chirurgiam vero hæc. Pus in vlcere aut tuberculo existens non cognoscere: & fracturas ac luxationes non cognoscere, & specillo admoto ad caput non cognoscere an os fractum sit: & fistulam in vesicam immissam demittere non posse, & lapidem in vesica existentem non cognoscere: & suppuratũ existentem ex concussione non dinoscere, & secando aut vrendo, aut à profunditate, aut à longitudine aberrare, aut vrere & secare quæ non oportet. Et hæc quidem non recte.

Quæ non rite.

Recte autẽ fiunt hæc. Morbos cognoscere qui sint, & à quibus, & qui ipsorum longi, & breues, & lethales & non lethales, & qui transmutantur, & qui augescunt, & qui minuuntur, & qui magni, quique parui. & dum curas possibiles quidem curare, impossibiles vero scire cur curatu sunt impossibiles. & dum curas eos qui tales habent, per curationẽ quantum possibile est opitulari. Quæ vero offeruntur ægrotis, ea sic obseruare oportet, rectè ne an secus fiant, veluti si quis quæ siccare oportet, humectet. aut si crassefacere oporteat, non exhibeat à quibus crassitudo inducitur. aut si quæ attenuare oportet, non attenuet, quæ frigefacere, non frigefaciat. quæ calfacere, non calfaciat. quæ putrefacere, non putrefaciat, & reliqua iuxta eandem rationem.

Quid rite fiat.

Perperã medicandũ nõ est.

Talia autem sua sponte ac casu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum mala. Febrienti ac bilioso, in tempore foras dispersa bilis, bonum: diffusa vero ac dispersa sub cutem, toleratu leuior est habenti, & curatu facilior sananti. diffusa autem ac dispersa & ad vnam aliquam corporis partem allapsa, malum.

Quæ suo tẽpore ueniunt bona sunt.

Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico, aut suppurato, malum. Febrienti aut vulnerato aluus resiccata, malum. Subaquoso ac lienoso ab alba pituita detento, aluus fortiter turbata, bonũ. Erysipelas si extra diffusum intro vertatur, malum. Si vero intra diffusum foras vertatur, bonum. A profluuio alui forti correpto, vomitus superueniens, bonum. Mulieri sanguinem vomenti menses erumpere, bonum. A fluxione vero infestatæ, ad nares aut os fluxionem transire, bonum. Mulieri à conuulsione pressæ ex partu, febrem superuenire, bonum. Et tetano ac cõuulsione occupante, igneum ardorem superuenire, bonum.

Erysipelas

Talia

A Talia enim per nullam medicorum ignorantiam, aut scientiam, fiunt, & non fiunt, sed sua sponte ac fortuito casu fientia, & prosunt, & nocent, iuxta eandem rationem. Cæterum Medici talia per fortuitum successum bona, in curatione faciunt. Nimirum si medicamento sursum purgãte dato, & sursum & deorsum probe purgãt. Et si mulieri medicamento dato, quod bilem aut pituitam deorsum purgat, menses aliâs non fluentes erumpant. Et si lienem suppuratum habenti medicamentum dederint, quod bilem ac pituitam deorsum purget, & sic pus deorsum à liene expurgent, & à morbo liberent. Et si medicamento exhibito calculoso, calculum in vrinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant, vt per vrinam eiiciatur. Et si medicamentum dederint quod B pituitam sursum purgat, ei qui pus in superiore ventriculo in tuberculo habet, non scientes quòd habet, isque pus vomat ac sanus fiat. Et si eum qui ex medicamento sursum purgãte superpurgatur, sua spõte aluo subter erũpente, à vomitu sanum faciant. At vero Mala operantur Medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ sursum ductiuo dato, venam in pectore præ vomitu rumpant, ei qui prius nullum manifestum dolorem in pectore habuit, atque sic fiat morbus. Et si mulieri in vtero habenti medicamentum superne purgans exhibeant, aluus autem inferne erumpens fœtum expellat. Et qui suppuratum curat, si aluus proflua fiat, ipsum perdit. & qui oculos curat ac sublinit, si dolores incidant acutiores, & si ita contingat, rumpantur oculi & de- C struantur, accusant medicum quòd oculos subleuit. Et si puerperæ in ventris dolore medicus aliquid det, & male habeat aut pereat, medicus in culpa est. Fermè autem quæcunque necessitatem habent vt fiant in morbis ac vulneribus mala supra mala, ea vbi fiunt, in medicum culpam reiiciunt, & necessitatem talia fieri cogentem non agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulnus habẽtem ingressus, admotis quàm primum remediis non opituletur, sed postera die æger peius habeat, medicum accusant, Si vero opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipsum perpeti putant, vlceraque inflãmari, & in morbis quibusdã dolores fieri oportere, neq; tales esse vt ne fiant. Neruus præcisus ac dissectus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis,

Quæ bona mala ue medicus faciat.

Quæ non bene medico succedant.

Quibus nõ iure medicus arguatur.

Quæ non coeãt præcisa.

neque vena ſanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pu- D dendi pellicula. Porrò principium ſanationis demonſtratum quidem non eſt, quod ſanè recte principium ſit vniuerſæ artis, neque ſecundum aliquod, neque medium, neque finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & deſinimus eodem modo. Et neque dicentes ex iiſdem ſermonibus incipimus, neque ſi de iiſdem dicamus, neque in iiſdem deſinimus & operantes iuxta eandem rationem, neque ex iiſdem operibus incipimus, neque in iiſdem deſinimus. At vero facilitas ac promptitudo in his eſt. Quum quis ſecans aut vrens, neque neruum ſecet, neque venam. Et ſi ſuppuratum vrat, pus conſequatur. Et ſi ſecet, eodem modo. Et fracturas recte componere. Et ſi qua pars E corporis ex natura excidat, vt ipſam recte ad naturam retrudat. Item apprehendere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehendere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligãdo tortuoſa non facere ex rectis, neque premere quæ non oportet. Et in contactu vbicunque tandem contigerit, dolorem ex ſuperfluo non exhibere. Hæc quidẽ igitur facilitatis ac prõptitudinis exiſtunt. At vero digitis decenter attingere, aut probe, aut non probè, aut longis, aut breuibus, aut probe deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur de facilitate ac promptitudine, ſed ſeorſim. Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore vel inferiore ventre, aut tubercula habent, ſiue in ſuperiore ventre ſiue inferiore, aut in pulmone, aut vlcera intrinſecus, aut ſanguinem vomunt aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent, vel in pectore vel in dorſo: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore inſunt, à bile & pituita: ab externis vero ab aere inſito calori ammixto. Sed & à laboribus ac vulneribus. Et quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in iudicatoriis diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum ac pituita, ſuppuratus fit. Et ſi quidem ſtatim curatus fuerit, vt plurimum effugit, ſi vero neglecta fuerint illa in pulmone corrumpitur, illis & inhærentibus & putreſcentibus, vlceraturque pulmo & ſuppuratus fit, & nõ amplius intro ad ſeipſum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo ſurſum, ſed

Principiũ artis cur nullũ eſt.

Purulenti pulmonis ſigna.

A ſum,ſed ſuffocatur,& ſemper amplius difficulter ſpirat,& reſpirando itertit,& reſpirat illinc ſurſum ex pectore, tandem vero obturatur à ſputo,& moritur. Fit autem & ſuppuratus, ſi pituita ex capite ad pulmonem deſtillet, & primum quidem vtplurimum latenter defluit, tuſſimque tenuem exhibet, & ſputum paulo amarius ſolito, & aliquando tenuis adeſt calor. Temporis autem progreſſu, exaſperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putreſcente: & grauitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retro,caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad ſe pituitam ex toto corpore:& maxime ex capite.Caput vero calefactum ex corpore, & hanc putreſcentem ſubcraſſam ſpuit. Quanto vero magis tempus progre-B ditur, tanto magis pus ſincerum ſpuit, & febres acutiores fiunt,& tuſſis frequens ac fortis, & inedia vexat, & tandem aluus inferne turbatur. Turbatur autem à pituita, pituita vero de capite deſcendit. Hic quum ad hoc peruenerit, perit quemadmodum dictum eſt in ſuperioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut ventre infra erumpente.

Fit præterea & ab his pulmo ſuppuratus. Quum venula videlicet aliqua in ipſo fuerit rupta,rumpitur autem à laboribus: & vbi rupta fuerit, ſanguinem fundit, ſi quidem craſſior fuerit,amplius,ſin tenuior,minus, & ſanguinem quidem ipſum partim confeſtim ſpuit, partim vero niſi vena adſtringatur,in pulmonem funditur, & in ipſo putreſcit, & vbi pu-C trefactus fuerit pus facit. progreſſu vero temporis aliquando pus ſincerum,aliquando pus ſubcruentum, aliquando ſanguinem,& ſi magis repleta fuerit vena, ipſam ſanguinis copiam aceruatim à ſeipſa reuomit, ſpuiturque pus craſſum ab acceſſoria & intus putreſcente pituita. Hic ſi anticipetur incipiente morbo,priuſquam vena ſanguinem fundat ac fortiter laxetur,& priuſquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, ſuperſtes ab hoc morbo euadit. Si vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, vt ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit. perit autem hic aut ex iiſdem quæ ſuperius dixi, aut à vomitu, ſanguine multo multoties per vomitum reiecto. Si vero vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipſa fiat, fit autem maxime velut varix qui

Venæ fractæ ſigna.

Varix interior.

qui etiam statim vbi factus fuerit, dolorem quędam tenuem D inducit, ac tussim aridam. Si vero diu durauerit & neglectus fuerit, primum quidem sanguinem modicum ac subnigrum dimittit ac reiicit, deinde vero adhuc copiosiorem & sincerissimum, deinde pus, patiturque quęcunque in superioribus

Medela. dicta sunt. Conducit autem talibus, si ab initio curandos suscipias, vt & venæ de manibus sanguinem emittant, & dięta à qua quàm siccissimus & exanguissimus fiat. Eodem porrò modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in superficie sitę sunt. Quum igitur affectæ fuerint, varicosæque factæ, & intus eleuatæ, & neglectæ fuerint hęc perpetiuntur.

Purulētus unde. Erumpunt & spuunt à se sanguinem, & aliquando etiam vomunt, & suppurati fiunt, & vt plurimum pereunt. Si E vero curentur incipiente morbo, rursus in loco venæ considunt ad latus, humilesque fiunt. Et pulmo ab his suppuratus redditur, & ab ipso etiam talia perpetiūtur, & sic moriuntur.

Cæterum superiore ventre suppurati multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copiosa & aceruatim in superiorem vētrem fluxerit, putrescit & in pus vertitur. Putrescit autem maxime in diebus viginti vna. Hoc igitur pus cōcutitur & intus fluctuat ad latera allabens. Hic si vratur aut secetur priusquā diuturnū fiat pus, sanus plerunq; euadit.

Purulētus uētriculus superior quot modis fiat. Fiūt autem & superiore ventre suppurati ex pleuritide, quum fortis fuerit, & in iudicatoriis diebus neq; putruit, neque sputo reiecta est, sed latus exulceratum fuerit à pituita affixa, & bile, & quum vlcus factum fuerit, reddit de se pus, & ex vi- F cinis locis præ caliditate in seipsum pituitam adducit, & hęc vbi cōputruit, pus spuitur. Aliquādo vero etiam ex venis sanguis se in vlcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic si euestigio assumatur, sanus plerūq; fit. si vero negligatur, perit. Fiunt præterea suppurati etiam, si pituita de capite delapsa, ad latus adglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus vtplurimum inflammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide suppuratus. Fiunt & quum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiam modo, vena ante aut retro fuerit rupta, & sic rupta vt nō statim spuatur sanguis, sed in carne acutus tractus siue varix fiat: & caro tracta ac cōuulsa humiditatē modicā traxerit, & subliuida facta fuerit: & statim quidē sic affectus non pcipit prę robore ac bona habitudine, aut si etiā sentit, nihil molesti

A molesti esse putat. Hic vbi deprehenderit, quum iam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuat⁹, caro sauciata subresiccatur & subcalescit, & humiditatem in seipsam à vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Vbi autem attraxerit, intumescit & inflammatur, & dolorem exhibet tenuem, & tussim raram & siccam primum. Deinde adhuc magis trahit in seipsam, & dolorem inducit vehementiorem, & tussim frequẽtiorem. Et primum quidem subpurulentum spuit. Aliquando vero liuidum & subcruentum. Et quanto magis tempus progreditur, amplius in seipsam trahit ac putrefacit. & de ipsa carne quantum ab initio liuidum erat, hoc pus fit: & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tussim multam ac frequentem, & per sputum sincerum pus expuit.

B Si vero pus in ventre morem traxerit, totum corpus ab ipso calescit. Maxime vero vicinissimæ partes. Calescente autem corpore, humiditas maxime eliquatur. Et quę quidem à supernis partibus eliquatur, in supernum ventriculum maxime confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipso est. Pars vero eius etiam in infernum ventriculum fluit: & quandoq; aluus ab ipsa turbatur, & hominem perimit. Nam cibi ingesti secedunt inconcocti, & alimentum ab ipsis corpori nõ accedit. Et sputi sursum purgatio non æqualis contingit, aluo nimirum calefacta, & omnia deorsum trahente in seipsam. Et à sputo quidem suffocatur & stertit, dum nõ purgatur: à ventre vero fluente debilitatur, & plerũque perimitur. In huiusmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput, vt- *Capitis rheuma.*

C pote quod cauum est, & superne situm. Quum enim ab aluo fuerit calefactum, tenuissimam pituitam de corpore in seipsum trahit. Vbi vero hęc in ipso fuerit collecta, reddit rursum aceruatam & crassam, velut dictum est: & pars quidem ipsius in supernum ventriculum defluit, pars vero in infernum.

Quum igitur caput fluere inceperit, & reliquũ corpus colliquari, non amplius æqualiter, ne vsti quidẽ, superstites euadunt. Superant enim supra pus influentia mala, ea quæ defluunt: & carnes liquescunt magis à malis, quàm nutriuntur ab ingestis. Qui vero huiusmodi morbos habent, partim ab his breui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus à corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus à tempore, in quo ægrotarint: & aliqui ma-

 iorem

iorem tolerantiam in morbis habent, alij omnino ad tolerandum impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereunt non est, an longum, aut breue futurum sit. Neq; enim hoc tempus certum est quod quidam definiunt; & plerunque neque hoc ipsum suppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus à tempore. At si quis de ipsis recte cognoscere ac dicere velit, is cognoscet omni tempore, & perire, & superstites euadere, & pati quæcunque tandem patiantur. Cæterum inferno ventriculo suppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis aceruata inter carnem & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & à conuulsionibus, quum venula conuulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit & suppuratur. Si vero caro conuulsa fuerit, aut contusa, sanguinem ex venis sibiipsi propinquis trahit, atque hic putrescit ac suppuratur. His siquidem foras de se significationem præbuerit & eruperit pus, sani fiunt. Si vero sua sponte intro proruperint, pereunt. At vero diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud quaquam poterit, sed velut à me dictum est, in tunicis & in tuberculis innascitur. Et si quidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex concussione cognoscere licet. Cognoscitur autem maxime ex dolore vbi fuerit, & si terram figulinā, aut aliud quid huiuscemodi imposueris, breui id reficcat. Erysipelas autem in pulmone fit, vbi pulmo fuerit nimium reficcatus, id quod cōtingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. Et quū superreficcatus fuerit, plurimū sanguinis in seipsum trahit, maxime quidem & plurimū ex magnis venis. Hæ enim ipsi viciniſſimæ sunt, ac ipsi incumbunt. Trahit etiam ex alijs vicinis. Et tenuiſſimū ac debiliſſimum trahit. Postquam autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tuſſis sicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maxime circa spinam, nimirum magnis venis percalefactis; Et vomunt aliquando subcruentum, aliquando liuidum. Vomunt item pituitam & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter sanguinis transmutationem derepente contingentem; atque hoc maximum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris inuasio contigerit. Huic si quidem duobus aut tribus aut quatuor ad summum diebus, id quod intus est diffusum fuerit ac transierit

Qui uetriculus inferior purulent⁹ fiat.

Pulmonis erysipelas.

D E F

A transierit foras, plerunque sanus euadit. Si vero non diffundatur ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit ac perit. Perit autem breui, vtpote pulmone toto suppurato ac putrido. Si vero foras diffusum, intro vertatur & pulmonē corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est. Quum enim antea resiccatus pulmo, traxerit in seipsum, non amplius dimittit, sed statim ab ardore, & siccitate, nihil amplius suscipit, neq; quicquam sursum distribuit, sed corrūpit. Tuberculū in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putrescit. Et quandiu quidem adhuc crudius fuerit, dolorē exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autem maturum factum fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tussis vehemens. Et si quidem quàm citissime maturuerit, & eruperit, & pus sursum vertatur, ac totum expuatur, & vētriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac resiccetur, penitus sanus euadet. Si vero ruptum quidem fuerit quàm celerrime, & maturatum, ac repurgatum, verum penitus resiccari non poterit, sed ipsum tuberculum à seipso pus produxerit, & à capite sanè tunc, itemque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putrescit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à ventre fluente, ab his quæ antea relata sunt, & loquente ipso ac intelligente omnes res, æque vt in priori tempore, resiccatur ac perfrigeratur, conniuentque venæ in corpore omnes, vtpote sanguine ex ipsis à febre exusto; quandoque vero etiam præ temporis C longitudine ac morbi magnitudine, tum malorum iam præsentium, tum eorum quæ insuper accedunt. Quod si multo tempore rumpi non possit, neque sua sponte, neque à medicamentis, consumitur debilitatus à doloribus vehementibus, & inedia, & tussi, & febribus, & vtplurimum perimitur. Si vero iam attenuato, & in lectum reclinato, pus eruperit, neque sic valde reualescunt, sed tali modo perimuntur. At si eruperit quidem quàm celerrime, & maturuerit, maturatum autem multa sui parte ad septum transuersum effundatur, statim quidem melius habere sibi videtur. Verum progressu temporis si quidem totum per sputum reiecerit, & ventriculus in quo pus inerat, considat ac resiccetur, sanus euadit. Si vero & tempus longius protrahatur, & ipse debilior fiat, & per sputum reiicere nequeat, sed vstus fuerit aut sectus, &

Pulmonis uomica.

Pulmonis uomica quando sanescat.

B (margin letter beside "tussis vehemens")

ctus, & pus exeat, statim quidem & sic melius habere sibi videtur, verum tempore procedente perimitur ab iisdem quæ prius relata sunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pituita & bile eadem ratione qua in pulmone. Fiunt etiam à laboribus, quum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen penitus rupta, sed ita vt acutus tractus in ipsa factus sit. Siquidem igitur rupta fuerit, statim sanguis è vena effusus putrescit & suppuratur. Si vero acutus tractus in vena fiat, principio quidem dolorem exhibet ac pulsat, progressu vero temporis distribuit vena sanguinem in carnem, atque hic in carne putrescens, pus fit. Eodem modo & caro, si quidem magis doluerit, & sanguinis plus in seipsam trahit ex vicinissimis venis, & statim suppuratur. Si vero minus doluerit, tardius & trahit, & suppuratur. Quibusdam autem quum debiles facti fuerint tractus in carnibus, aut venis non suppuratur, sed fiunt dolores diuturni, & vocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut conuulsa, aut percussa, aut aliud quid perpessa, liuida velut antea dixi fit, non sincero sanguine, sed tenui & aquoso, eoque modico. Quum autem plus solito fuerit resiccata, percalescit & dolorem exhibet, & à venis ac carnibus vicinis humiditatem in seipsam trahit: & vbi nimium fuerit humectata, atque ea ipsa humiditas vbi à carne fuerit supercalefacta, per totum corpus dispergitur, qualis est attracta, magis tamen in venas dispergitur quàm in carnes. Venæ enim magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiam carnes. Quando vero ad multam in corpore humiditatem, modica de carne attracta fuerit, obscura iam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore sana euadit. Si vero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet: & ad quamcunque corporis partem ab ipsa processerit ac firmata fuerit, dolorem inducit acutum, & aliqui putant ipsis ruptionem transmutatam esse, verum hoc fieri non potest. Propinquissima vero vlceri sunt quæcunq; talia & alia. At humiditas de carne exilit per venas, quum autem percalefacta, & crassa, & copiosa facta fuerit, doloré exhibet, donec similis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate. Quæcunque vero in venis fiunt, sic habent. Ipsa quidem vena inquantum tracta est, in loco manet.

Costarum uomica. *Ruptiões.*

D E F

Quum

A Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac conuellitur à labore & violentia) fit veluti varix. Percalescit autem & trahit in seipsam, liquidam quandam humiditatem, quæ est à bile ac pituita. Et vbi mixta fuerint sanguis & humiditas de carne, crassescit sanguis, & multipliciter ipse seipso, ea parte qua vena conuulsa est, & morbosior fit, & amplius stabilior. Et quum copiosior factus fuerit, plenitudo ipsa transmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, vt aliquibus videatur ruptio locum permutasse. Et si contigerit vt ad humerum transferatur, & grauitatem in manu inducit, & torporem ac segniciem. Et si quidem ad venam proruperit, aut ad humerum & dorsum tendat, dolor plerunque statim quiescit. Fiunt porrò conuulsiones & à laboribus, & lapsibus, & à plaga, & si quis onus maius leuet, & à cursibus & lucta, & eiusmodi omnibus. Quicunque vero à vulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut iaculo, intro sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit vlcus respirationem foras, per antiquum vulnus, & hac parte frigidum in seipsum adducit, & calidum à seipso hac parte emittit, & sanè facile tum pus, tum si quid est aliud expurgatur. Et si quidem & interna & externa pars simul fuerint sanatæ, sanus penitus homo euadit. Si vero externa quidem sanata fuerit, interna vero non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna ac externa pars, cicatrix autē intus debilis fiat, & aspera ac liuida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. Rursus exulceratur etiā si quid amplius laborarit, et si attenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Vbi vero vlcus factum fuerit, siue hoc modo, siue vbi externa pars priusquam interna coaluit, dolorem acutū inducit, & tussim, & febrem: & frigiditatem ipsum sibiipsi vlcus inducit, eo quod amplius calidum existat: & ipsum à seipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tempus curatur, & tardius sanescit: quandoq; vero neque sanescit. Nam caro, & vlcus, ab ardore qui est in corpore coquitur, & nimium humectatur, vt nō possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari. Sed cum temporis progressu moritur, patiens talia quæ etiam prius dicta sunt.

At si contingat vt crassarū venarū aliqua saucietur, & sanguis

Vena conuulsa.

πλήρωμα.

B

Purulentus vulnere.

C

Cur quandoq; uuln' non coalescat.

Purulent' alia de caussa.

guis intro fluat ac putrescat, suppuratus fit. Et si quidem hoc pus totum per sputum reiectum fuerit, & vena sauciata coaluerit, & vlcus intus ac foris sanatum fuerit, penitus sanus euadit. Si vero neque vlcus intus coalescere poterit, neque vena constringatur, sed alias atque alias sanguinem remittat. Et si statim vomatur & spuatur, aut etiam putrescat, & pus expuatur, plerunque perimitur, aut statim sanguiné vomens, aut posteriori tempore, dum perit ab iisdem quæ antea dicta sunt. Sæpe vero hi quibus venarum aliqua intus sauciatur à vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitiis, aut alia quadam caussa, quum coaluerit & sana esse videtur vena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab iisdé côtingit caussis, à quibus etiam prius patiebatur. Vbi vero iterum rupta est, sanguinem fundit, & statim pereunt sanguinem multum ac sæpe vomentes (aut alias atque alias sanguinem recenté vomunt) pus autem spuentes per omnem diem multum ac crassum, tali aut consimili modo pereunt, velut etiam in aliis morbis dictum est. At vero in his ac similibus morbis multum refert, quâtum ad facilem ac difficilem curationem, vir sit an mulier qui morbum habet, iuuenis an senex, & mulier iuuencula an anicula. Et præterea tempus à tempore differt in quo ægrotant. Interest item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, & corpus à corpore, & curatio à curatione. His auté sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre: & aliis longius fieri, aliis breuius: & alios perire, alios non: & morbos aliis durabiles esse & maiores, aliis minores & breuis temporis: aliis permanere vsque ad senectutem & commori, alias perire ab ipsis breui. Et qui quidé iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores & vehementiores ipsas patiuntur, & magis quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, vt sanguinem aut spuant, aut vomant. Sed & quædam fientia fallunt ipsos, præ bona corporis habitudine. Seniores autem raro quidem patiuntur, & si patiantur, debiles ipsas perpetiuntur, vtpote ipsi debiliores existentes, & remittunt magis ipsis, & affectionum maiorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus seniori quàm iuniori, & vbi factæ fuerint, seniori debiliores fiunt, iuniori vehemétiores. Et iuniori quidem

Diuersitas varia.

Morború affectus diuersi.

Seniorum & iuniorum affectus.

A ri quidem, vtpote qui habet corporis vigorem & ficcitatem, & carnem densam ac robustam & ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circũtenta: quum aliquid amplius laborarit, solito magis & derepente, conuulsiones vehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ venarum ac carnium. Et horum aliqua statim manifesta fiunt, aliqua posteriori tempore comparent. At senioribus vigor fortis non inest, & carnes circum ossa diffluunt, & cutis circum carnes: & ipsa caro rara est ac debilis, & neq; tale quid pati possit similiter senior veluti iunior. Et si quid patiatur, leuiter patitur, & statim manifestum redditur. Atque intantum quidem in affectionum principio, iuniores senioribus difficilius liberantur. Quũ

B vero morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut vtrunque expuerint, qui quidem iuniores sunt, quũ corpus ipsorum sit robustum ac densum, non æqualiter depurgari possunt ab vlceribus, quorum pus in superno ventriculo existit. Nam & pulmo non valde trahit ad arterias, vt qui densior sit: & arteriæ quum tenues & arctæ sint, pus non suscipiunt, nisi modicũ & raro. Quare necesse est pus in thorace, & in vlceribus coaceruari & crassum fieri. At seniori & pulmo rarior ac cauior est, & arteriæ ampliores, vt pus non diutius in ventriculo & vlceribus moretur, & quicquid eius insuper generatum fuerit, hoc totum necessario sursum attrahitur à pulmone ad arterias, & statim expuitur. In iuniore igitur, vtpote quum sint affectiones vehementiores, &

Pulmonis uarietas.

Cur iuuenes magis quàm senes afficiantur.

C purgatio pro sputi ratione non fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipso affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirum quum venæ sint robustæ ac sanguine plenæ. Vbi vero hæ percalescunt, dolores ab ipsis transiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunque breui perimuntur. Senioribus vero quum affectiones sint debiliores, & sputum ab ipsis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adsunt quidem, verum exiles. Et ab huiusmodi affectionibus ne senes quidem penitus liberantur. sed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus spuunt, quandoque sanguinem, quandoque neutrum, tandemque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipsos morbus aliquis huic quem antea habent consimilis apprehendit, ita vt & hunc habeant, &

is quem

Morbi periculosi. is quem prius habent vehementior fiat, & vtplurimum pereunt. At vero morbi qui hos morbos efficiunt, maxime sunt pleuritis & peripneumonia. Febris porro ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calescit, & vocatur hoc febris. Calescit autem bilis & pituita, intrinsecus quidem à cibis & potibus, à quibus etiam nutritur ac augetur. Extrinsecus autem à laboribus ac vulneribus, & à calido nimium calefaciente, & à frigido nimium frigefaciente. Calescit item à visu & auditu, Verum minimum ab his. *Morborũ frigus unde.* Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis, ventis, aqua, serenitate, & aliis huiusmodi. Fit autem & ab ingestis cibis ac potibus. Maxime vero & vehementior fit, quum bilis & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut vtraque. Magis tamen si pituita sola permixta fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. *Pituita frigida, calidus sãguis.* Calidissimus autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine. Quum igitur hi humores ambo, aut alter solum, permixti fuerint ad sanguinem, ipsum congelãt, non tamen omnino. Neque enim viuere posset homo, si sanguis dẽsior & frigidior seipso multis modis fieret. Frigescẽte igitur sanguine, necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari, & vbi huiusmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. *Rigor.* Et si quidem vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam dum contrahuntur venæ, sanguine & coacto & congelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Si vero minus aliquãto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. *Horror.* Horror autem dicitur debilissimus rigor. Quod autẽ post rigorem necessario corripiat febris, aut maior, aut minor, sic habet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit, concalescit simul & pituita, & bilis sanguini permixta. Et sanguis ipse seipso multipliciter calidior euadit. *Feruor.* His igitur percalefactis, necesse est febrem succedere post rigorem, præ sanguinis caliditate. *Sudor.* Sudor vero fit hac de causa. Quicunque morbi in iudicatoriis diebus iudicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quod tenuissimum est eliquatur & secernitur, & secedit partim extra corpus, partim intus & isthic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cum spiritu permixtũ foras procedit. Atq; hæc quidem huiusmodi sunt, &

A sunt,& ab his sudor generatur. Quare vero quandoque calidus,quandoq; frigidus est,ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non valde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo secernitur,& de eo quod reliquum est & adhuc validum,& nondum putrefactum,neque attenuatum,neque exustum,& frigidior ac crassior & graueolentior prodit. Manifestum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, è longis morbis plerunque ægrotant,inualescente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui vero calidum sudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Pleuritis & Peripneumonia sunt

Calidus frigidúsue cur.

B hoc modo. Pleuritis quidem,quum potiones aceruate & fortes valde corripiunt. Percalescit enim totum corpus ac humectatur à vino. Maxime autem & bilis & pituita percalescit ac humectatur. Et sanè his commotis ac humectatis, continget vt rigor inuadat ebrium siue sobrium. Et quum latus natura carne nudum sit, præ omnibus corporis partibus: & non sit quicquam in ipso quod renitatur,præter ventriculi cauitatē: maxime rigorem percipit. Et quum riguerit ac perfrigeratū fuerit,tum caro quæ est in latere,tum venæ,contrahuntur ac conuelluntur. Et quantum in ipsa carne inest bilis ac pituitę, aut in venis quæ in ipsa carne sunt,id magna ex parte, aut totum secernitur, introque compellitur ad caliditatem, carne extrinsecus condensata: atque id ad latus affigitur, & dolorē

Pleuritis, peripneumonia.

C vehementem exhibet, & percalescit: & per caliditatē trahit ad seipsum,à vicinis venis ac carnib⁹,pituitam ac bilem. Atque hoc sane modo fit. Vbi vero ad latus affixa putruerint,& per sputum reiecta fuerint,sani fiunt. Si vero & antiquū multum affixum fuerit ad latus,& aliud insuper accesserit,statim pereunt,præ saliuæ copia expuere nequeuntes: aut suppurati fiunt,& partim pereunt,partim euadunt, Indicium autem hæc de se præbēt in septem diebus,aut nouem,aut vndecim, aut quatuordecim: dolorem quoque inducunt ad humerum, & ad clauiculam,& ad alas,hac de caussa. Vena quæ splenitis appellatur,tendit à splene ad latus,à latere vero ad humerum & sinistram manum. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta fuerit,& sanguis in ipsa horruerit,ad alas & clauiculā ac hu-

Vena splenitis.

merum

merum concedit,& conuellit ac dolorem inducit. Eodé modo & loci circa dorsum,ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percalescunt : & quandoque dolorem locis infra latus exhibent.Sæpe vero si ad infernas partes conuertatur,dolorem per venas ad vesicam distribuit,multumque ac biliosum æger mingit.Arbitantur auté huius morbi caussam ac principium rigorem esse. Peripneumonia fit quum commota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in seipsum de vicinis locis, ad ea quæ iá sunt in ipso.Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet,maxime autem dorso, & costis, & humeris,ac spinæ: nimirum ab his in seipsum attrahens plurimam humiditatem,& superresiccantur hæ partes,& nimium calescunt.Postquam autem attraxit in seipsum, &, tum bilis, tum pituita, sedem in pulmone occupauit,putrescit ac suppuratur . Et si quidem in diebus iudicatoriis putrefacta per sputum reiecta fuerint,æger superstes euadit.Si vero & ea quæ ab initio aduenerunt susceperit,& alia insuper accesserint,& neque spuens,neque putrefaciens superarit , præ copia eorum quæ insuper accedunt, vtplurimum moriuntur . Si vero ad dies perueniant duos & viginti, & febris remittat , & in his per sputum purgati non fuerint,suppurati fiunt. Fiunt autem maxime ex his , quibus & pleuritis & peripneumonia vehementissima existit. Fit autem & peripneumonia & pleuritis sine sputo,ambę ex eadem caussa,præ siccitate.Siccant autem & calida, vbi nimiũ calfaciunt:& frigida, vbi nimium frigefaciunt . Congelatur autem latus,& quæ sunt in ipso venæ,& conuellitur .& quãtum in ipso inest pituitæ aut bilis , id à caliditate resiccatur, & dolorem inducit, & à dolore febrem . Huic venam secare cõducit in manu splenitidem appellatam , aut hepatitidem, iuxta vtram sanè fuerit morbus. Atque sic dolor mollior fit, & lateris,& aliarum partium . Nam vena & quantum in ipsa inest bilis ac pituitæ,& ipsius sanguinis ægrotantis vnà cum his magnam partem foras dimittit . Pars vero ex carne per medicamenta & potiones diffunditur , & à calefactoriis forinsecus adhibitis , ita vt morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. Peripneumonia vero quum pulmo etiam ipse superresiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis aut pituitæ , neque putrefacit æqualiter,

Peripneumonia quî fiat.

Splenitis hepatisq; uena.

A æqualiter, neque per ſputum reddit: & quantum in ipſo eſt humiditatis, aut à potu, aut à ſorbitione, aut à vicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia ſiccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, à quibus pulmo humectatur, ac ſputum reiicit. Si enim ſputum non reiecerit, & durior fit, & coareſcit, & hominem perimit. Febris ardens corripit magis bilioſos, corripit item pituitoſos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit vt venæ & ſanguis attrahant bilẽ, eamq; plurimã ex carnibus ac ventriculo, ad eum qui prius ineſt, vtpote quum etiam natura calidiſſimus ſanguis in corpore exiſtat. Quum itaque percaluerit ex carnibus & ventriculo, ſupra eum qui iam ineſt, Καῦσος.
B adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quædam ſanè partes præ multa humiditate, penitus reſiccari non poſſunt. Si vero reſiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ vero corporis partes, vtpote natura ſiccæ, reſiccantur, & plurima humiditas ex ipſis exuritur: & ſi ipſas contingere velis, frigidas comperies ac ſiccas. Quapropter hi qui à febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus à febri exuruntur, externis autem frigidi ſunt. Et lingua ac fauces ab interno ſpiritu ac caliditate exaſperantur & areſcunt. Quãtum autem in ventriculo & in veſica ineſt bilis, quod quidẽ in ventriculo eſt, aliquando deorſum exturbatur. plerunque vero in primis diebus vomitur, aut in quatuor aut quinque. Vomitur autem hac de cauſſa. Quum ſupernus ventriculus
C ſupercalefactus fuerit, attrahit in ſeipſum, & fit vomitus. Et ob hoc ipſum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maxime morbi tranſmutantur. Vbi enim ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit, trahit in ſeipſum, & ſuſcipit pulmo, & fit peripneumonia: & plerunque pereũt, nimirum debiles iam exiſtentes, & morbo alio nouo inſuper generato, dies tranſigere nequeuntes, donec ſputum in pulmone concoquatur. Verum vtplurimum pereunt præ debilitate. Aliqui tamen euadunt. At quibus in veſicam confluit quid bilis, his craſſa vrina mingitur, craſſa autem à pituita. Bilioſa vero alui egeſtio prodit, eo quod combuſta ſint ea quæ ſunt in ventre. Phrenitis hoc modo ſe habet. Sanguis qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totum. Quum igitur bilis commota ad Cauſſa uomitionis quæ. Craſſum lotii cur. Phrenitis qui fiat.

venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage ac motione dimouet, & serosum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & desipit homo, & non sibi constat, præ febris copia, & sanguinis ad serositatem transmutatione, & motione non solita contingente. Assimiles autem sunt maxime hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi vbi sanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt. Aliqui vero etiam insaniunt. Et qui phrenitide correpti sunt eodem modo. Tanto autem minor insania ipsumque delirium fit, quanto paucior ac debilior est bilis quàm pituita. Porrò subcruentum & liuidum est sputum in pleuritide ac peripneumonia, idque ob hanc caussam. Principio quidem plerunque neutrum spuunt, neque liuidum, neque subcruentum. vnde nosse conuenit morbum vehementem esse. Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maxime purgantur. Spuitur autem id à distentione venarum, in pleuritide quidem earum quæ sunt in latere: in peripneumonia vero earum quæ sunt in pulmone: & caliditaté ad seipsam affectio trahit. Si vero ægro abscessus fuerit ruptus, ac purulétus fuerit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentum ac liuidum cum saliua spuit. Liuidum autem fit à sanguine, si modic[9] ad multam saliuam ammixtus fuerit, & non statim spuatur, sed semiputrefactum & effœminatum in corpore manet. Moriuntur autem ex pleuritide, vbi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum insuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ insunt, pituita ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc statim respirat, tandem vero omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt. Quicunque vero ex febre ardente moriuntur, omnes præ siccitate moriuntur. Et resiccantur primum quidem extremæ ipsorum partes, manus ac pedes. Deinde partes sicciores. Vbi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exusta ac resiccata, sanguis quidé congelatur penitus ac perfrigeratur. Reliquum vero corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. At ex phrenitide ita perit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto, &

Sputũ sub, cruentum & liuidũ cur.

Liuidum sputũ sanguis fit.

Peripneumonia quãdo necat.

Febris ardens quãdo perimat.

Phrenetici quomõ pereunt.

A rupto,& ex consueta motione emoto.& quum desipiant, nihil eorum quæ ipsis exhibentur accipiunt, quod saltem memoratu dignum sit. Quum vero progressum fuerit tempus, marcescunt ac imminuti consumuntur, tum ex febre, tum quòd nihil alantur. Et primum quidem extremæ partes consumuntur ac perfrigerantur. Deinde ipsis proximæ. Sed & frigiditatis,& febris,& dolorum principium hoc habet. Quũ sanguis qui est in venis perfrigeratus fuerit à pituita, transmutatur & conuellitur aceruatim alias alia parte, & tremit. Tandem vero omnia perfrigerantur,& moritur.

B

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS, LIBER II.
Iano Cornario medico physico interprete.

Vltum vrinæ emittitur vbi caput nimiũ incaluerit. Liquescit enim in ipso pituita. liquescens autem secedit partim ad nares, partim ad os, partim per venas quæ ducũt ad pudendum. Quum autem ad pudendum peruenerit, mingit homo & patitur quemadmodum ab vrinæ stillicidio. Cæcutiũt autem quum ad venas in oculis peruenerit pituita, Aquosior enim fit visus & turbulentior,& splẽdor in oculis non similiter splendidus est, neque in ipso cõparet si videre voluerit, similiter sicut ante quum splendidus & purus esset. Hic in quadraginta diebus maxime sanatur. Si vero longo tempore postea morbus reuertatur, cutis capitis crassescit,& reliquum corpus attollitur, & crassescit, ac bonum colorem habet. Hæc pituita ad carnes conuertitur,& ab hac crassus esse videtur. Nam carnes quum sint perrigatæ & eleuatæ ac rariores, sanguinem ex venis trahunt, & propterea bene colorati esse videntur. Alius morbus. Ca-

Cum quis multum meit.

C

Qui uisu hebetet.

Pustularũ capitis origo.

put vlceribus impletur,& corpus intumescit, & color morbi regij est,& alias alia corporis parte vlcera erumpunt :& febris alias atq; alias corripit,& ex dorso aqua fluit. Huic quũ in capite pituita subbiliosa cõnutrita fuerit, vlcera fiunt vbi sinciput pituita & bile perrigatum fuerit, & vbi pituita rara & aceruata fuerit,itemque bilis. Hæc enim consistit, putrescit, & exulceratur. Attenuata vero pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore vlcera eadem ratione qua in capite fiunt, sanguine & bile putrefactis quacunque in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit & exulceratur,& accedentem pituitam ac bilem insuper putrefacit,& fit pus.

Caput cur dolitet.

Alius morbus. Dolor circum circa caput vexat, & vomit bilem,& difficulter mingit, & desipit. Hic caput quidem dolet,præ nimia eius calefactione. Desipit autem quum sanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus, & plus solito commotus. Vomit autem bilem, vtpote commota ipsa in corpore. Et caput præ caliditate trahit in seipsum,& crassissimum quidem vomit,tenuissimum vero in seipsum trahit, Mingit autem & in hoc morbo ab iisdem, velut etiam in superiore dictum est. Alius morb⁹. Si circa cerebrum venulæ supereuomant, nomen quidem rectum morbo non est. Neque enim fieri potest vt aliqua vena, siue parua, siue magna supereuomat. Nominant tamen & dicunt superuomitũ. Si vero etiam quàm maxime supereuomant morbum ab hoc

Malũ ex bono non fit.

ipso fieri non est verisimile. Nam à bono malum fieri non potest, neque à malo vtique bonum fiat. Neque rursus bonum plus iusto fieri potest. Verum supereuomere videntur, quum ad venas bilis aut pituita ingressa fuerit. Eleuantur enim venæ & pulsant,& dolor per totum caput dispergitur, & aures

Tinnitus auriũ vnde.

sonitum percipiunt ac nihil audiunt. Et sonitum quidẽ percipiunt, vtpote venis pulsantibus & palpitantibus. Tunc enim sonitus est in capite. Grauiter autem audiũt, partim præ interno strepitu ac sonitu, partim quum cerebrum & venæ circa ipsum eleuantur. Præ nimia enim caliditate, vacuam circa aurem partem cerebrum de seipso implet: & quum æqualis aeris copia non insit, velut priore tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea quæ dicuntur non æqualiter se imprimunt, atque ex hoc grauem auditum habent. Hic si quidem erumpat ipsi ad nares, aut ad os aqua & pituita, sanus fit.

A nus fit. Si vero nõ erumpat, ſeptima die maxime moritur. At ſi in capite venæ ſupereuomant, id quod ab iiſdem fit quæ & prius relata ſunt. Signum vero quòd tali modo ſupereuomāt hoc eſt. Quum quis aut manum, aut caput, aut aliam quandā corporis partem, hoc patientem incidat, ſanguis niger profluit, & turbatus ac morboſus: quanquam neque ſanguis nominari iuſte mereatur, niſi tunc quum rubicundus ac ſincerus fluit. Quum itaque ſupereuomant ab iiſdem cauſſis, dolor & vertigo, & grauitas caput occupant. Dolor quidē, præ nimia ſanguinis caliditate. Vertigo vero, quum aceruatus ad faciem proceſſerit ſanguis. Grauitas autem, quòd copioſior ſanguis fit in capite, & turbulentior ac morboſior, quam intrinſecus. *Signū uenularū cerebri id efficietiū.* *Vertigo, grauitas.*

B Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite ſpinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & ſudor adeſt, & ſomni expers eſt, & ex naribus ſanguis fluit. Sæpe etiam ſanguinem vomit. Corrumpitur autē cerebrum tali modo, quum aut nimium calefactus aut perfrigeratus, bilioſus aut pituitoſus plus ſolito factus fuerit. Vbi vero horum aliquid perpeſſus fuerit, etiam ſpinalem medullam ſupercalefacit. Et quum etiam hic percaleſcit, dolorem ſpinæ inducit. Animo vero linquitur homo, quum pituita aut bilis ad cor conſiſtit. Conſiſtere autem neceſſe eſt commotis ac humectatis. Sudor autem fit præ dolore. Sanguinem vero vomit, quum venæ quæ ſunt in capite, à cerebro fuerint ca-

C lefactæ: quæ vero circa ſpinam ſunt, à ſpina. Spina autē à ſpinali medulla. Medulla vero à cerebro, vnde ſanè originē trahit. Quum igitur calefactæ fuerint venæ, & ſanguis in ipſis efferbuerit, quæ quidem in capite ſunt venæ, diſtribuunt ipſum ad nares, & ad os: quæ vero circa ſpinam ſanguifluæ, in corp⁹. Hic tertia aut quinta die plerunq; perit. Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur ac ſui impotens fit. Hic in ſeptem diebus moritur, ſi non febris inuaſerit. Si enim hæc inuaſerit, ſanus euadit. Patitur autem hæc, quum atra bilis ipſi in capite commota fluxerit, maxime in partem in qua plurimæ ſunt venæ, in collū inquā, ac pectus. Deinde poſtridie ſideratus fit ac impotens, ſanguine nimirum perfrigerato. Et ſi ſuperior euaſerit, ita vt ſanguis caleſcat, ſiue ab his quæ exhibentur, ſiue à ſeipſo, at- *Dolor capitis qui uocem intercipit.*

tollitur & diffunditur ac mouetur,& spirationem inducit,& spumescit,& à bile separatur,& sanus euadit.Si vero superior non euaserit,adhuc magis perfrigeratur: & vbi penitus perfrigeratus fuerit,& calor ex ipso defecerit,congelatur,& moueri non potest,sed moritur.At si ex ebrietatibus hæc patiatur(nam & hoc contingit)itidem moritur. D

Temulentia hoc & ipsa facit.

Caries ossis capitis.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit. Talia vero patitur is cui in secunda ossis lamina,pituita superueniẽs resiccata fuerit. Hac enim parte rarũ fit, & omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridũ est,cutis ab ipso discedit.Hic morbus lethalis non est. E

Capitis stupor.

Alius morbus.

Si sideratus fiat,anteriorem capitis partem dolet,& oculis nõ æqualiter videt,& soporatur, & venæ pulsant, & febris debilis tenet,& corporis impotentia. Hic patitur hæc,quũ venę in capite fuerint calefactę,& calefactę pituitã in seipsas traxerint.Et principiũ quidẽ morbi ex hoc fit.Anteriorẽ vero capitis partem ideo dolet, quòd venæ in hac sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorẽ capitis partem magis sitũ est quàm ad posteriorem.Et oculis ideo non videt,procumbente eo cerebro ac inflammato. Impotentiæ vero ideo corpus occupãt.Postquam venæ pituitam in seipsas traxerint,necesse est præ pituitæ frigiditate, sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quàm priori tẽpore. dum autem sanguis non mouetur,fieri non potest, vt non etiam corpus quiescat ac torpeat.Et si quidem sanguis ac reliquum corpus superarint,ita vt calescant, homo euadit. Si vero pituita præualuerit,sanguis magis perfrigeratur ac congelatur.Et si frigiditas ac congelatio augescant, penitus congelascit ac perfrigeratur homo,& moritur. F

Angina.

ANgina siue Cynanche fit, quum pituita in capite commota aceruatim deorsum fluxerit,& in maxillis ac circa collum constiterit.Hic neq; saliuam deglutire potest,respirat autem violenter ac stertit,& aliquando etiã febris ipsum corripit. Et morbus sanè ex hac caussa fit.& aliquando sub ipsam linguam,aliquando paululum supra pectus,

Vua mor-

A

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit,& gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus. Tēporis autem progressu,nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio ac crassus,& postquam inflāmatus est,calescit: & præ caliditate sanguinem ex vena adtrahit, ac ab ipso nigrescit. Quapropter si non turgentem seces, statim inflāmantur. Nam vena calefacit,& præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet,& breui suffocantur.

Tonsillæ ac vicinæ partes.

B TOnsillæ,& partes sub lingua, & gingiuæ, & lingua, & quæcunq; huiusmodi hoc loco cōsistunt:hę omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autē de capite descēdit.Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem vbi fuerit calefactū,percalescit autem à cibis,& sole, & frigore,& laboribus ac febrili calore. Quum vero calefactum fuerit,tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit,Vbi vero traxerit,rursus id ad corpus descendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletū fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit,& alia patitur quæ ex vrinæ stillicidio cōtingere solent.Idem per nouem dies hęc patitur. *Capitis torpor nascēue.* Et si quidē per nares aut aures,aqua & mucus erumpat,à morbo liberatur, & vrinæ stillicidiū sedatur, *Strāguria* C mingitque citra dolorem,vrinam multā & albam, ad viginti dies.Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur, & dimidiatas rerum facies se videre putat. Hic quadragesima die penitus sanus euadit.Multis vero quandoque morbus redit,septimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit, & ad tactum cedit, & de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet, & non acutum auditū habet.Quum ita habentem offenderis in principio morbi,priusquam erumpat aqua per nares & aures, & tenuerit ipsum dolor:deraso capite vtrem coriaceum circum frontem deligare oportet,aqua plenum calidissima, quantū sustinere potest,atque hinc ipsum calefieri permittere,& vbi perfrigeratus fuerit,aliū adhibere. Si vero hinc debilitetur, desistere: *Medela quæ.*

tempore interposito eadẽ repetere, donec remiserit dolor. D
Et si aluus non egerat, infusum per clysterem immittere, & vrinam cientibus in potu datis, aquam mulsam aquosam insuper bibendam exhibere.& calore quàm maxime foueatur. Sorbeat autẽ succum ptisanę tenuem.Si vero venter nõ subeat,mercurialem in aqua coctam terito,ac succũ excolato, & de ipso,ac de ptisanæ succo,parem mensuram permisceto, & modicũ mellis adiicito. Hũc succum ter in die sorbeat,& vinum mellei coloris,aquosum,album modicum, à sorbitione insuper bibat. Postquam autem eruperint ipsi per nares mucosa,& vrinam crassam eiecerit, & à dolore capitis liberatus fuerit,vtre amplius ne vtatur,sed multa calida lotus, vrinam cientia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem E
diebus milium delingat, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Deinde cibis vtatur mollissimis ac quàm maxime per aluum subeuntibus, ita vt semper modicũ ad cibos priores addat. At vbi quadraginta dies præterierint (sedatur enim morbus maxime in tanto tempore) capite ipsius purgato,prius medicamento exhibito, ipsum deorsum purgato, si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibendum dato,aut pauciores,si debilis existat. Si vero morbus reuertatur, fomento per totum corpus adhibito, postridie veratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi visum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorsum purgante exhibito,crustas octo capiti inurito, duas circa aures,duas in occipitio. hinc atque hinc ad F
ceruicis neruum, duas in naso circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures vrendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramentis vero cuneoli forma paratis obliquas venas perurito. Atque hæc vbi feceris,sanitas continget. Alius morbus.

Caput ulceratur.

Vlceribus impletur caput, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu, & in tibias tumor infarcitur, & si premas, color morbi regij apparet, & vlcera aliâs alia corporis parte erumpunt, maxime tamen circa tibias, & malum aspectum præ se ferunt. Vbi vero inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt. & febris aliâs atque alâs corripit. Caput autem semper calidum est,& ex auribus aqua fluit.

Medela quæ.

Quum ita habet, medicamentum ei dandum est,à quo pituita & bilis sursum purgatur, si quidem frigus fuerit, præfoto ac calida loto. Deinde

A to. Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiam deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si vero tempus anni ferat, etiam serum postea bibat. Sin minus, lac asininum. Post purgationes cibis quàm paucissimis, & quàm maxime per aluum subeuntibus vtatur, & non lauet. Si vero caput exulceratur, fecem vini ad smegma faciendum comburito, & glandis corticem tritum leuigatum ammisceto, & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipeque suillo ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus vtatur bis in mense, & exerceat se ac calida

B lauet. At si his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, verum in capite ipsi vlcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite, fissuras raras incutito, & vbi sanguis effluxerit confricato. Postea lanas succidas vino imbutas superligato, & postquam exolueris, spongia detergito, & ne humectato. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat vtatur. *Si morbus repullulet quid agẽdum.*

Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moueatur, bilem vomit. Quandoque etiam vrinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoque moritur: & nona quoque ac vndecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares aut aures. Si vero eruperit,

C euadit. Fluit autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si vero his non laxetur, vtre vtaris eodem modo velut in superiore morbo. Bibat autem aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata. Sorbeat ptisanæ quoque succum, & vinum album aquosum insuper bibat. Postquam vero per aures eruperit, & febris ac dolor remiserit, cibis vtatur per aluum subeuntibus, à modicis initio facto, semper aliquid addendo. Et caput calida lauetur: & aures colluat aqua pura, & spongiam melle tinctam indat. Si vero neque sic resiccetur, sed diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerusam, sin- *Curatio.*

ſam, ſingula æquis portionib⁹ trita leuigataq; in aurẽ indito, D eâq; expleto, & ſi quid præterlabatur, de medicamẽto amplius ſuperaddito. Vbi vero reſiccata fuerit auris, expurgato ac medicamentum eluito. Poſtea (obſurdeſcit enim primũ reſiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nam & ſic vix ac longo tempore ſedabitur. Moriũtur autem etiam, ſi dolor in aure fuerit, & nihil in ſeptem diebus eruperit. Hunc multa calida lauato, & ſpongias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si vero neque ſic erumpat, auri fomẽtum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus iiſdem vtatur quibus in ſuperioribus. Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per ſinciput ac tẽpora emergit, aliâs alio loco: & rigor ac febris aliâs atque aliâs, & regiones oculorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex vno duo ſe videre putat, & ſi ſurrexerit, vertigo ipſum corripit, & vẽtum non ſuſtinet, neque ſolem: & aures tinniunt, ac inter audiendum ſtrepitu offenditur. & vomit ſaliuam ac pituitã, quandoque etiam cibos: & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum ſic habuerit, primum dandũ eſt ipſi medicamentum quod ſurſum pituitam educit, & poſtea caput purgato. Deinde interpoſito tempore medicamentum deorſum purgans bibendum dato. Poſtea cibis quàm maxime aluum ſubeuntibus ipſum reficito, ſemper modica addendo. Poſtquam vero comederit iam cibos ſufficientes, vomitibus ieiunus vtatur, lenticulæ decocto mel & acetum miſcens, & olera antea comedens: & in die illa qua vomuerit, primum cyceonem bibat tenuem, poſtea ad veſperam cibis modicis vtatur, & non lauet, & à cibis deambulet, itemque mane, vitans ventum ac ſolem, & ad ignem ne accedat. Et ſi quidẽ talia faciens, ſanus fiat, bene eſt. Sin minus, vere vbi ipſum prius purgaris primum veratro, poſtea etiam in nares medicamẽtum infundito, & pauco tempore interpoſito deorſum purgato. Deinde cibis reficito. Poſtea inciſo capite iuxta ſinciput, ad cerebrum vſq; perforato, & veluti ſectionem ac perforationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput, maxime ad aurem, & ad tempora, & ad ſinciput, & oculorum regiones dolet, & ſupercilia ipſi incumbere videntur, & grauitas caput detinet, & ſi quis ipſum mouerit minget, & multum ac facile mingit. & dentes torpent, & ſtupor ipſos

Cerebri madentis ſigna.

Medela quæ.

Capitis alius morb⁹

E

F

A por ipsos tenet,& venæ attollũtur ac pulsant in capite,& nõ potest quietus esse,sed anxius est ac desipit præ dolore.Huic si quidem per nares aut aures eruperit, aqua profluit subpurulenta,& sanus euadit. Sin minus, plerũque in septẽ diebus moritur. Hic morbus maxime fit ex febre lipyria,quum liberatus à febre,nõdum purgatus, aut cibis se impleuerit, aut inebriatus fuerit, aut in sole laborarit. Quum sic habuerit, primum sanguinem de capite mittito, vndecũque tibi visum fuerit. Et post sanguinis missionem, raso capite perfrigeratoria ipsi adhibeto. Et si aluus non subeat, infusum per clysterem immittito. In potu vero ptisanę succum frigidum dato,& aquam insuper bibendam. Si vero ad perfrigeratoria B non remittat, transmutatione facta, vtre vtitor ac calefacito,postquam autem quieuerit dolor, cibis vtatur aluum subeuntibus,& ne impleatur. Vbi vero vigesimum diem attigerit sedato dolore, fomento capiti ipsius adhibito, ad nares medicamentum apponito, & interposito triduo medicamẽtum deorsum purgans exhibeto. Alius morbus. Si venæ circa cerebrum sanguinem supereuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora,& sinciput,ac posteriorem capitis partem, & aures tinniunt ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & seipsum præ dolore iactat. Hic quinta aut sexta die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit, mortem effugit. Si vero sex dies C euaserit, victum ipsi velut in superiore morbo constituito.

Medela.

Cerebri morbus.

Medela.

Alius morbus. Si venæ superuomuerint in caput, dolor grauis totum caput tenet, & ad collum, & aliàs ad alias capitis partes transit. Et vbi surrexerit, vertigo ipsum corripit, febris autem non inuadit. Quum igitur sic habuerit, deraso capite si non calefactoriis cesserit, frontem ea parte qua capillus desinit à capite findito: vbi vero secueris disparata ac diducta cute, quum sanguis defluxerit, salem tenuissimũ inspergito: & postquã effluxerit sanguis fissuram cõponito, & duplici filo totã ipsam includito. Deinde spleniũ cera ac pice illitũ, vlceri ĩponito, & lana sordida supimposita deligato,& ad dies septẽ ne soluito, si nõ dolor vexet: si vero dolor adsit, exoluito. Donec autem sanus fiat, aquã de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato,& ptisanæ succum sorbendum,&

Capitis morbus.

Medela.

dum,& aquam insuper bibendã. Alius morbus. Si cere- D
Cerebrum biliosum cum est. brum bile infestatur,febris emergit debilis,& rigor, & dolor per totũ caput,maxime ad tẽpora,ad sinciput,& ad regiones oculorum:& supercilia ipsis impendere videntur,& ad aures dolor procedit, & quandoque per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent,& plerisque dolor ad dimidiã capitis partem extenditur,quandoq; etiam per totum caput. *Curatio.* Quum sic habuerit,perfrigeratoria ad caput apponito, & postquam dolor ac fluor cessarit, apij succum in nares instillato, & ne lauet quandiu dolor obtinuerit. *Quæ uentrẽ cient.* Et sorbeat milium tenue modico melle affuso, & bibat aquam. Si vero aluus non subeat, brassicas edat & succum sorbeat.Sin minus,folia sambuci eodem modo. Et postquam tempestiuum tibi esse visum fuerit, E cibos quàm maxime aluum subeuntes ipsi exhibeto. Et si depulso fluore ac dolore, grauitas ipsi supra supercilia incũbat, & in naso mucus crassus ac putridus fuerit, fomẽto ex aceto, & aqua,ac origano ipsi adhibito,deinde calida aqua loto, florem æris & myrrham ad nares apponito.Atque his factis plerumque sanum efficies. Morbus autem non est lethalis.

Cerebri corruptio. Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad spinam tendit,& ad cor frigus descendit,& derepente nouus sudor adest, & per nares sanguis fluit, Vomunt quoque multi.Hic triduo moritur. *Medela.* Si vero septem dies transgrediatur:plerique autem non transgrediuntur:& si sanguinem vomat, aut è naribus fundat, neque calida ipsum lauato,neq; calefactoria adhibeto. Verum acetũ album aquo- F sum bibendum dato,& si debilis sit, ptisanam sorbendam. Si *Quo modo sanguis sistatur.* vero plus iusto sanguinem vomere tibi videatur,aut ex naribus ipsi fluat,à vomitu quidem bibat farinam trimestris tritici in aquã inspersam.Si vero ex naribus fluat,venas & in brachiis,& in temporibus,spleniis suppositis deligato. At si neutrum horũ ipsi affuerit,dolet autem ceruicis neruum, & collum,& spinam, & frigus ad cor processerit, cum eruo pectora,& dorsum,& ceruicis neruum,& collũ calefacito. Nam his factis maximam vtilitatem capere poterit. Verum pauci huiusmodi morbum effugiunt. *Capitis subitus dolor.* Alius morbus. Sanum derepẽte inuadit dolor circa caput, & statim vox intercipitur, & stertit, & os hiat, & si quis ipsum vocet aut moueat, solum suspirat,nihil autem intelligit, & multum mingit, & mingere

se non

A se non sentit. Hic si non febris ipsum corripiat, in septem diebus moritur. Si vero corripiat, plerumque sanus fit. Huiusmodi vero morbus senioribus maxime fit, & magis quàm iunioribus. Hunc vbi sic habuerit, lauare oportet multa calida, & quàm maxime calefacere, & aquam mulsam tepidã in os instillare. At si resipiscat, & morbũ effugiat, vbi ipsum cibis refeceris, ita vt viribus valere tibi visus fuerit, indito in nares ipsius medicamento, & paucis diebus interpositis, pharmacum deorsum purgans bibẽdum dato. Si enim ipsum non purgaueris, timor est ne rursus morbus reuertatur. Effugiũt autem non ita valde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrietate voce priuetur, & statim sanè ipsum etiã febris corripiat, B sanus fit. Si vero non corripuerit, die tertia moritur. Si itaq; in ita affectum incideris, multa calida lauato, & spongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic si quidem apertis oculis, & loquutus, ad se redierit, & nõ nugetur, hac die sopore pressus iacet, postridie vero sanus fit. Si vero exurgens bilem vomuerit, insanit, & moritur maxime in quinque diebus, si nõ dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipse ad seipsum redeat. Deinde multo oleo illitum, ad stragula molliter reclinato, & vestimentis contegito: & neque lucernam apud ipsum ardere, neque loqui permittito. Vtplurimũ enim ex balneo obdormit, & si dormierit, sanus euadit. Postquam vero ad se redierit, primis tribus aut quatuor diebus, milium C tenue sorbeat, aut ptisanæ succum, & vinũ mellis speciem referẽs bibat. Deinde cibis vtatur mollissimis, ac paucis primũ.

Senum morbus. *Medela.* *Temulentiæ morb'* *Medela.*

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaserit, dolor tenet maxime anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumescit, & liuida fit: & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, secare oportet qua parte intumuit, & perpurgato osse ipsum radere donec ad secũdam laminam perueniat, deinde velut fracturam curare.

Curatio.

Caries siue teredo.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit ipsum os, & progressu tẽporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipso fractura. Et si hanc resecueris, comperies ipsum os eleuatũ, & asperũ, ac fuluũ.

Quibusdam

Quibusdam vero etiam ad cerebrum vsque corrosum. Vbi in D
Curatio. hoc modo affectum incideris, si quidem vltra corrosum fuerit, sinere optimũ est, & vlcus quàm celerrime curare. Si vero corrosum non fuerit, sed asperum, ad secundam vsque lamináa rasum, velut præcedens curare. Alius morbus. Si sideratus quis fiat, & anteriorem capitis partem dolet, & oculis videre non potest, sed sopor ipsum tenet, & venæ in temporibus pulsant, & febris debilis tenet, & totius corporis impotẽtia, & emacescit.
Medela. Quum sic habuerit, multa calida ipsum lauato, & calefactoria ad caput adhibeto. A fomẽtis vero myrrham & æris florem in nares infundito. Sorbeat autem ptisanæ succum, & aquam bibat. Et si quidem vbi hæc feceris melius habuerit, bene est. Sin min⁹, quæ vna spes reliqua est, sinciput ipsius findito, & vbi sanguis defluxerit, labiis compositis curato ac deligato. Si vero non secueris, decimo octauo aut vigesimo die plerunque moritur. E

Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intumescunt, & sputum difficulter deglutit. Expuit autẽ & saliuas duras ac paucas: & infra in faucibus stertit: & si apprehensa lingua inspexeris, gurgulio non magnus est, sed mollis, fauces autem intrinsecus saliua viscosa plenæ sunt, & non potest exscreare, & decumbere non sustinet, verũ si decumbat suffocatur.
Curatio. Hunc si ita affectum deprehenderis hæc facito. Primum quidem cucurbitas ad verticulũ in collo primum affigito. Deinde in capite prærasо, & iuxta aurem ab F vtraque parte apponito. Et vbi cucurbitam affixeris, ad multum tempus adhærere sinito. Postea fomentum ipsi ex aceto, nitro, origano, & nasturtij semine adhibeto. Hæc terito, & cũ aceto pari aqua permixta diluito, ac parũ olei instillato. Deinde in ollulam infusis, operculo addito arundinem cauam immittito, & prunis imposita feruefacito: & vbi per arũdinis fistulam vapor ascenderit, hianti ore vaporem intro trahat, cauens ne fauces adurat. Forinsecus autem spongias aqua calida imbutas, ad genas ac maxillas apponat.
Gargarismus. Gargarismus porrò ipsi parandus est, ex origano, satureia, apio, mentha, & modico nitro, cum aqua mulsa aquosiore, & modico aceto instillato. prædictarum herbarũ folia trita, & nitrum, in aqua mulsa diluito, tepefacito, ac sic gargariset.
Saliuæ At si saliua supprimatur, myrthi

A tur,myrthi ramulum complanatum sumito, & tenera ipsius summa parte incuruata,ac molli lana obuoluta,in fauces immissa,saliuam expurgato.Et si venter non egerat,glandē subdito,aut clysterem adhibeto.Sorbeat autem ptisanæ succum, & aquam bibat. Si vero tumor ipsi oboriatur, & ad pectus intumescat,ac rubicundus sit, & ardeat, amplior spes salutis est.Facienda vero hæc sunt,postquam inflammatio foras conuersa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargariset,& ne lauet. Hæc faciens maxime euaserit. Est autem morbus lethalis, & paucissimi euadunt. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit,& fauces inflammantur,itemque maxillę,& saliuam deglutire non potest,spuit autem crassam ac multam,& difficulter loquitur. *purgatio.* *Secunda angina.*

B Quum ita habuerit,primum cucurbitam affigito,eodem modo veluti suprà diximus. Deinde spongiam aqua calida imbutam,ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulsam aquosam colluēdam dato. Et succum ptisanæ sorbere cogito. Si vero ipsi talia facienti saliua non exierit,eodem modo velut in priore fomentum adhibeto. At si ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas concisas,in frigidam aquā tinctas superimponat, & frigidam aquā bibat,quo saliua facilius exscreetur. Quum autem ad pectus extumuerit,plerique euadunt.Si vero faucibus ac tumoribus sedatis, morbus ad pulmonem conuersus fuerit, febris statim corripit,& lateris dolor,& vtplurimum moritur, vbi hoc *Medela.*

C factum fuerit.Si vero quinque dies effugerit, suppuratus fit, si nō ipsum statim tussis inuaserit. Si vero inuaserit,facta exscreatione depurgatus, sanus fit. Huic quàm diu dolor latus tenuerit,latus calefaciendum est, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi solēt.At si quinque dies effugerit,& febris remiserit,tussis autē remanserit, primis quidē diebus sorbitionibus vtatur.Postquā aūt cibos sumere inceperit,q̄ pinguissimos ac maxime salsos edat. Quod si tussis non affuerit, nimirum suppuratū fieri scito, & vbi cœnauit quum dormire volet, alliū edat crudum quàm plurimū.& vinum insuper bibat vinosum meracius.Et si quidē ita pus eruperit, bene habet.Sin minus,postridie calida loto suffitū adhibeto,& si eruperit,velut suppuratum curato. Alia angina. Linguæ posterior pars inflammatur, itemque locus sub tonsillis ad guttur,& *Tertia angina.*

tur,& neque saliuam, neq; quicquam aliud deglutire potest. D
Medela. Si vero coactus fuerit,per nares ipsi effluit. Quum ita habuerit,mentam viridem tritam, apium, origanum, & nitrum, & rhoem rubrum melle diluito, & ad crassam formam redacta, intus linguæ qua parte tumet illinito. Postea ficus aqua coquito,& de rhoe parum tritum, hoc ficuum decocto diluito, ac gargarisandum dato si id potest,sin minus,colluendum.Bibendam vero aquam de farina crassa in ipsa macerata exhibeto. Foris autem ceruicem & maxillas, farina calida in vino & oleo cocta integito,& panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunque in loco sub tonsillis, & si quidem sua sponte eruperit, sanus fit. Si vero non rumpatur, vbi digito contigeris an molle sit, ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis multi sani fiunt. Est autem hic morbus minime lethalis. E

Vua morbus.

SI vua morbus in faucibus fiat,summa gurgulionis pars aqua impletur,& rotunda fit ac pellucida,& spirationē intercipit.Et si maxillæ ab vtraque parte inflammatæ fuerint,suffocatur.Si vero ipse morbus per se consistat,
Medela. maxillis non inflāmatis,minus moritur. Quū sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum sursum ad palatum apprimito, & summam ipsius partem præsecato. Postea foliorum hortensium condimentariorum decoctum gargarisandū dato,& farinam frigidam delingendam,aquamque insuper bibendam: & ne lauet. F

Tonsillæ,morbus.

SI tonsillæ fiant, intumescunt sub maxillis ab vtraq; parte,& ad contactum foris durum est tuberculum, & gurgulio totus inflammatus est. Quum sic habuerit, im-
Medela. misso digito tonsillas protrudito,ad gurgulionem autem florem æris siccum illinito: & foliorum condimentariorum hortensium decoctum, velut à sole calidum gargarisandum dato. Foris qua parte tumor est, ordeaceam farinam in vino & oleo coctam calidam pro cataplasmate apponito. Postquam vero tubercula mollia esse tibi visa fuerint intrinsecus ad contactum, scalpello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedantur.

Tuberculum sub lingua.

Si tuber-

A SI tuberculum ſub lingua, hypogloſſis appellatum, fiat, lingua intumeſcit, & pars ſub ipſa ac externa ad tactum dura eſt, & ſaliuam deglutire non poteſt. Quum ſic habuerit, ſpongiam aqua calida imbutam apponito, & ordeaceam farinam vino ac oleo coctã, foris vbi tumor eſt imponito. Gargariſet ficuum decoctum, & ne lauet. poſtquam autem purulentum factum fuerit, ſecato. Aliquando vero ſua ſponte erumpit, & ſedatur non ſectum. Si vero foras ſuppurauerit, perurito. *Hypogloſſis.*

Inflammatio conſiſtens ad palatum.

SI inflammatio conſtiterit ad palatum, intumeſcit & ſuppuratur. Quum ſic habuerit, tuberculum inurito. Vbi vero exierit pus, reliquum eluito, primum nitro & aqua calida. B deinde vino. Poſtquam autem elueris, vuã paſſam albam exemptis vinaceis tritam, in vſturæ locum indito, & vbi exciderit, vino meraco tepido colluat, & vbi edere quid aut ſorbere valet, ſpongiam indat, atque hæc faciat donec ſanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naſo, ex medio cartilaginum dependet, veluti gurgulio. & vbi exſpirationẽ facit, progreditur foras, & eſt mollis, vbi vero inſpirationem facit, retrocedit: & loquitur obſcure, & quum dormit ſtertit. Quum ſic habuerit, ſpongiam in rotundum conciſam, & velut ſpirã factam, lino Aegyptio obuoluito, ac duram efficito. Sit autem eius magnitudinis, vt ad naſum quadret. Spongiam vero quadrupli- *Medela.*
C ci lineo filo deligato, ita vt vnumquodq; lõgitudinẽ habeat cubitalem. Deinde facto vno ipſorũ principio, virgã ſtanneã tenuem ſumito, quæ ad alteram ſui partem foramen habeat, & tranſmiſſo per foramen filorum principio, virgam in acutam in os trãſmittito, & attrahito donec filorum principium apprehendas. Poſtea ſpecillo inſtar vngulæ bifurcato ſub gurgulionem ſubpoſito, renitens trahito, donec polypum extraxeris. Poſtquam vero ipſum extraxeris, & ſanguis fluere deſierit, ſiccum linamentum ſpecillo obuolutum indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamentum illine, atque ſic in naſum inde. Et vbi iam vlcus curatum fuerit, plumbum efformatum ita vt ad vlcus perueniat, melle illine, & donec ſanus fiat appone. Alius polypus. Impletur naſus carnibus, & ad contactum caro dura apparet, & per naſum

Medela. ſpirare non poteſt. Quum ſic habuerit, fiſtula immiſſa, ferramentis tribus aut quatuor vrito, & poſt vſtionem veratrum nigrum tritum iniicito, & poſtquã computruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito. & vbi curatum fuerit vlcus, plumbeas maſſas ſiue fiſtulas melle illitas immittito, donec ſanus fiat. Alius polypus. Intrinſecus ex cartilagine caro rotunda prominet, quæ ad contactum mollis eſt. Quum ita habuerit, chordam nerueam accipito, & facta in ipſa parua anſula, eam tenui filo obligato. deinde alterum principium per anſulam tranſmittito, alia maiore anſa facta. Poſtea principium illud per virgam ſtanneam tranſmittito. Deinde anſam illam maiorem in naſum indito, & ſpecillo inſecto ipſam circum polypum obducito ac adaptato, & vbi circumſita fuerit, virgam in os tranſmittito, & arreptam ipſam trahito, eodem modo ſpecillo inſtar vngulæ bifurcato ſuppoſito ſub gurgulionem ac renitente. Poſtquam autem extraxeris, curato velut ſuperiorem. Alius polypus. Intrinſecus circa cartilaginem alicunde durum quid naſcitur, & videtur quidem caro eſſe, ſi vero ipſum attigeris, ſtrepitum edit velut lapis. Quum ſic habuerit, fiſſo per ſcalpellum naſo expurgato, deinde inurito. Atque hoc facto naſum rurſus conſuito, & vlcus curato, linamentum melle illitum indens, & vbi computruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plumbeis maſſis itidem immiſſis. Alius polypus. Naſcuntur ex obliquo cartilaginis in ſummo, velut cancelli. Omnes autem hos vrere oportet, & poſt vſtionem veratrum inſpergere. Poſtquam autem computruerint, æris flore cum melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiſſo fiat.

Medela. (D E F)

Morbus regius niger.

COlor fit niger circa faciem, & maxime circa partes velut in vmbra occultatas: & oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ ſub lingua craſſæ ac nigræ: & eſt homo ſine febre, ac mingit vrinam craſſam, bilioſam.

Medela. Quum ita habuerit, primum venas ſub lingua ſecato, deinde calida multa loto, aſphodeli radices bibendas ieiuno dato, ita vt æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apij foliorum quantum manus plena capit addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginẽſes, vt à

A ses, vt à coctura semihemina supersit. Hoc permixtum bibendum dato. Postquam autem minxerit, cibis aluum subeuntibus vtatur, & à cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat: & apium ac porrum in cibo edat. faciat autem hæc per dies septem, & si quidem in his color probe depurgatus esse tibi visus fuerit, bene est. Sin minus, etiam alios tres hæc faciat. Postea interposita vna atque altera die, medicamentum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendũ dato, à quo bilis purgatur. Et si splenicus fuerit, asininum lac aut serum postea exhibeto. Hæc faciens, sanum efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, & quibusdam sanè febres cessant, Ipse vero fit cum virore pallidus, & maxime oculi,
B & debilis est, & corporis impotentia adest, & vrinam crassam cum virore pallidam emittit. Hunc calida lauato, & vrinam cientia bibenda dato. Postquam autem purior esse tibi visus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, & postea deorsum purgans bibendum præbe. Cibis autem vtatur quàm mollissimis. Vinum bibat albũ, dulce, aquosum. Hæc faciens sanus euadet. *Medela.*

Febres à bile.

SI bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie. & os amarum est, & quum sine cibo manet, offendit hoc ipsum. Vbi vero ederit, strangulatur, & à modicis quibusdam cibis impletur, & abominatur, & vomitiones ipsum inuadunt, & ad lumbos ac
C crura grauitas incumbit, & multum dormit. Hic si post febrem exudarit frigidum ac multum sudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum sentiet. Si vero non sudarit, citius iudicatur. Quum sic habuerit, & ad nonum diem deuenerit pharmacum dato. Nam si statim à febris initio dederis postquam purgatus est febris repetit, & rursus medicamento opus habet. At si os non afficiatur, verum ad imum ventrem tormen irruat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. Si vero debilis fuerit, per clysterem subtus eluito. *Medela.*

Ante medicamenti vero potionẽ, si quis febriat, danda est ipsi aqua mulsa aquosa. Altera autem die qua febris detinet: aquam frigidam quantum bibere volet dabis. Vbi vero re-

miserit febris, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbeat, & vinum album, odoratum, aquosum insuper bibat. Si vero febris neque noctu, neque interdiu remittat, & ad contactum supernas partes habeat calidas, venter autem & pedes frigidi sunt, & lingua aspera: huic medicamentum ne dederis, sed molli infuso per clysterem subluito, & ptisanæ succum bis in die frigidum sorbendum dato, & vinum aquosum insuper bibendum. Reliquo vero tempore aquam frigidissimã bibat. Hic si quidem septima die exudarit, & febris ipsum dimiserit, bene est. Sin minus, decimaquarta die plerunque moritur. Alia febris. Foris ad contactum febris debilis est, intrinsecus autem ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares & per os spirat calidum. Quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & calor qualis in morbo regio apparet, & crassam ac biliosam vrinam eiicit. Hunc si septima die rigor & febris vehemens apprehenderit, & exudarit, bene est. Sin minus, moritur septima aut nona. Corripit autem maxime hic morbus, si non annus squalidus fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lauato, aquamque mulsam aquosam multam bibendam dato, & ptisanæ succum frigidum bis in die sorbendum. A sorbitione vero vinum bibat aquosum, album, modicum. Si vero aluus non egerat, clysterem adhibeto, aut glandulam subdito. Cibum autem ne exhibeas, donec febris remittat. Vbi vero sedata fuerit, pharmacum deorsum purgans bibat. Reuertitur enim quandoque morbus, si impurgatus permanserit. Et amplius morbus hic rursus corripit, si sanguis nimium biliosus factus fuerit. Alia febris. Si tertiana febris tenuerit, si quidem non omissis tribus inuasionibus, quarta corripiat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si vero pharmaco non opus habere tibi videatur, radicum quinquefolij tritarum acetabuli mensuram, ex aqua bibendam dato. Si vero neque sic cesset, multa calida loto, trifolium, & silphij succum, in vino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato vestimenta multa integito, donec exsudet. Postquam vero exsudarit, si sitiat, polentam cum aqua bibat. Vesperi autem milium coctum tenue sorbeat, & vinum insuper bibat, donec febris cesset: & cibis quàm mollissimis vtatur.

Continua febris. *Curatio.* *Medela.* *Tertiana febris.* *Medela.*

D E F

Febris quartana.

Quum

A QVum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Deinde caput purgato. Postea rursus infra purgato. Si vero his factis non cesset, interpositis duab⁹ inuasionibus post purgationem infernam, multa calida ipsum lauato, & seminis hyoscyami milij magnitudinē, & mandragoræ tantūdem, & succi silphij trium fabarum magnitudinem, & trifolij tantundem, in vino meraco bibat. At si firmus & sanum se esse putans, ex lassitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deueniat: fomētis ipsi adhibitis allium dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Postquam autem repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceonem B ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis vtatur. Altera vero exacerbatione, vbi multa calida laueris, & stragula ipsi intexeris, donec exudet, statim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolij drachmam, & succi silphij duarum fabarum magnitudinem, in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum vrserint, vomat. Sin minus, post caput purgatum. Cibis autem vtatur quàm mollissimis & acerrimis. Quum vero exacerbatio ipsum inuaserit, ieiunus medicamentum ne bibat. *Medela.*

Pleuritis.

PLeuritis vbi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per spinam ad pectus, & erectæ ceruicis spiratio, & tussis, & saliua alba ac subbiliosa, & non facile per tussim reiicit, C & per inguina dolor est, & cruentā vrinam mingit. Quum ita habuerit, si quidem febris septima die remiserit, sanus euadit. Si vero non remittat, deuenit morbus ad vndecimum aut decimum quartum diem. Et sanè multis in his diebus moriuntur. At si decimumquartum trāsgrediatur, euadit. Quum ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel, æquali aceto affuso coctum, ita vt quanta fuerit mensura cocti mellis & aceti, vndeuigesimam partē aquæ affundas. Hoc paulatim & frequenter bibendum dato: & postea quoque aquam modico aceto affuso ammisceto. Sorbeat & milij succum, melle modico adstillato frigidum, quartæ heminæ partis mensura, quoties vtrunque cibum sumit, & bibat vinum album vinosum, aquosum modicum. Sit autem vinum quàm mollissimum, odorem non habens. Vbi vero febris dimiserit, *Medela.*

 per biduum

per biduum milium bis in die sorbeat, & betas iucundissime paratas edat. Deinde catulum aut auiculam coquat, & ius sorbeat, & de carnibus parum edat. Reliquo vero tempore, maxime quandiu à morbo tenetur, in prandio milium sumat, vesperi cibis paucissimis ac mollissimis vtatur. D Alia pleuritis.

Febris tenet, & tussis, ac rigor, & dolor ad latus, & quandoq; ad clauiculam, & saliuam spuit subbiliosam ac subcruentam. Quòd si ægro abscessus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime vrget, calefactoria adhibeto, & calida lauato, si non magna febris ipsum teneat. Sin minus, non. Bibēdum autem dato fauum in aqua maceratum, ita vt aquam iam subdulcem facias, & postea quoq; aquā ammiscens. Sorbeat ptisanæ succum bis in die, & vinū inde bibat album, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus euadit. E Alia pleuritis. Febris detinet, & dentium stridor, & tussis sicca, & cum virore pallida reiicit, quandoq; etiam liuida: & dolor latus corripit, & dorsum subrubidum fit. Caput & pectus calescunt, aliquādo etiam venter, & pedes, & crura. Et quum erectus sedet, magis tussit: & aluus turbatur, & alui egestio cum virore valde pallida est, ac graueolēs. Hic in viginti diebus moritur. Si vero has effugerit, sanus fit. Huic donec quatuordecim dies prę terierint, aquam de farina crassa in ipsa macerata bibendā dato, & vinum album vinosum, aquosum postea bibendum. Sorbeat succum ptisanæ frigidū, bis in die. Verum prę melle mali punici succum, ad ptisanę succū admisceto, postquā iam hic ptisanæ succus coctus fuerit, & lauet nō multa. Vbi vero quatuordecim dies præterierint, in prādio miliū sumat. Ad vesperam carnibus auicularum, cum iusculo, & paucis cibis vtatur. At talem morbum pauci effugiunt. F

Medela. (margin, beside "maxime vrget…")

Medela. (margin, beside "ro has effugerit…")

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim vt minimum, ad summum duas de viginti, & per hos dies fortiter tussit, & primum quidem exscreat saliuam crassam ac puram, septima & octaua die. Si vero febris corripuerit, nona ac decima, subdulcem & purulentā, donec quatuordecim dies præterierint. Et si quidem decimaquinta die pulmo resiccatus fuerit, & tussiendo reiecerit, sanus fit. Sin minus, duas de viginti obseruato, & si quidem in his diebus tussis sedata fuerit euadit. Si nō sedata, interrogato ipsum, an saliua ipsi dulcior appareat, & si hoc cōfessus fuerit, morbus annum durabit. Nam pulmo suppuratus fit.

A puratus sit. Huic primis diebus vinum dare conuenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum. Sorbeat etiam ptisanę succũ melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris desiuerit. Periclitatur autem maxime in septem, aut quatuordecim. Postquam autem decẽ & octo dies transgressus fuerit, nõ amplius moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, ieiun⁹ cum saluia vini illam potionem bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adipe multo ammixto, si non calor fuerit. Si vero fuerit, ne sorbeat, sed cibis vtatur salsis ac pinguibus, & marinis potius quàm carnibus. Et si pro ratione purgari tibi visus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhibeto: si quidẽ crassum fuerit pus, fomenta adhibeto: si vero tenue, infundito. & ex cibis hæreat quàm maxime, & ab acribus abstineat, B & à carnibus bubulis, ouillis, ac porcinis. *Medela.*

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirandi, & pedes intumescunt, & manuum ac pedum vngues contrahuntur. Hunc ita affectum ad decimam diem à suppurationis initio progressum, multa calida lauato, & ari radicem tali magnitudine tritã, & salis granum, & modicũ mellis, & aquam, & olei parum, extracta lingua tepida infundito, & postea humerum cõcutito. Et si quidem ab his pus erumpat, bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres C & cyclaminum exsuccato, sitque succi vtrorunque acetabulum paruum, deinde silphij succum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut asinini acetabulum ammisceto. Hoc tepidum infundito. Quod si ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito. Et si eruperit pus, cibis quàm salsissimis ac pinguissimis vtatur. At si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex fij succo, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mensura permixtis, ita vt sint heminæ tres, in quas postea furni testas igni candefactas iniicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cauendo vt ne aduratur. Postquam autem purius iam sputum prodierit, vrticæ semen, *Medela.*

thus, origanum, in vino albo, melleque ac oleo modico, ipsi D infundito, idque per tertium diem. postea vero butyrum, resinam in melle eliquatam. Et cibis non amplius vtatur salsis, neque pinguibus. At diebus interpositis, infusionum oris vsu cessante, saluiã, rutam, satureiam, origanum, pari portione ieiunus ex vino bibat acetabuli mensura, omnibus illis inspersis. Quod si ab infusionibus his oris non eruperit, nihil miri est. Sæpe enim prorumpit ad aluum, & statim melius habere sibi videtur, vbi ex angusto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quũ tempus longius protrahitur, & febris vehemens ac tussis corripit, & latus dolet, & ad sanam partem decumbere non potest, sed ad dolentem, & pedes, & oculorum cauitates intumescunt. Hunc vbi decimusquintus E ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat, tu vero humerũ concutito, vt audias in vtrum latus affectio strepitum edat: optandum autem esset in sinistrum. Húc ipsum igitur locum seces, minus enim lethalis est. Si vero præ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquãdo contingit) vtrum latus tumuerit ac magis doluerit, hoc infime secato retro tumoré magis quàm ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxioné habeat. Secato autem inter costas per nouaculam primum cutem, deinde scalpello acuto, quod pãniculo sit obligatum, ita vt summa ipsius pars, ad vnguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas. Postea emisso pure quantum visum fuerit, vulnus F linamento ex lino crudo, alligato foras propendente filo, concludito: & quotidie semel pus educito. postquam autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamentum ex linteo indito. Deinde vinũ & oleum tepefacta per fistulam infundito, ne pulmo à pure humectari solitus derepente resiccetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est, ad vesperã: quod vespera, mane. Vbi vero pus tenue velut aqua fuerit, & ad digiti contactum viscosum ac modicum, penicillum stanneum cauum indito. Postquam auté omnino venter resiccatus fuerit, paulatim linamentum præsectum minuito, donec vlcus coalescat, & ipsum penitus eximas. Signum autem an euasurus sit habes, si pus album ac purum fuerit, & fibræ sanguinis insint, plerunque sanus fit. Si vero prima die profluat

Vomica interior quî signatur. Curatio quæ.

Pus de uomica quî educatur.

A profluat lutei oui speciem habens, aut secunda die defluat crassum, cum virore subpallidum, fœtens, moriuntur vbi pus effluxit. Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu tabescit, is saliuam crassam, cum virore subpallidam, dulcem, tussiẽdo reiicit, & stridor ac dolor ad pect⁹ & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ, & vox grauis, & pedes intumescunt, & vngues cõtrahuntur, & supernæ partes attenuãtur ac imminuuntur, & saliuam abominatur vbi exscreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maxime & circa mediam noctem, immo etiam aliis temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculam iuuenculam quàm vetulam. *Tabes.*

B Huic si iam pili de capite defluant, & nudum fit caput, velut ex morbo: & si prunis inspuẽti saliua graueolẽs sit, intra breue tempus ipsum moriturum esse pronũcia, id vero quod occidet, alui profluuium fore. Vbi enim iam pus circa cor putruerit, nidorosum odorem prunis iniectum de se præbet: & cerebrum cõcalescens salsuginosum humorem effundit, qui aluum mouet. Huius autem signum est, quod capilli ex capite defluunt, Hunc vbi ita habuerit ne curato. Si vero à principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita vna die, veratrum dato temperatum, vt ne aluum infernam moueat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone. Si vero non fluit, appone quidem, sed rarius, *Signa mortis.* *Medela.*

C & mense semel, ita vt insuper veratrum bibendum des, quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci temperato. Statim vero lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta quàm paucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiant. Radicem dracontij albam, & veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minime aluum mouebit. Si vero tormen in aluo inferna oboriatur, primum per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus cnidius ammiscetur. Quòd si neque sic sedetur, lacte asinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorsum purgans dato. Si vero ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipso lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem vtatur, si febres acutæ tenuerint, carnibus ouillis coctis, & volucrium, & cucurbita, & beta. Iusculum autem ne sorbeat, *Coccus cnidius.* *Cibus qualis.*

ſorbeat,neque ad intinctus vtatur.Piſcibus vtatur ſcorpiis,& cartilaginei generis coctis. Calidum vero nihil edat, neque lauet, ſi febris multa teneat. Neque oleribus acribus vtatur, prçterquam ſatureia,aut origano.Vinum bibat album.Si vero ſine febre ſit, calores autem aliàs atque aliàs corripiant, piſces edat optimos ac pinguiſsimos. & pinguia, & dulcia, & quàm maxime ſalſa.Et deambulationibus vtatur,neq; in vento,neq; in ſole.Et à cibis vomat,vbi tempeſtiuum viſum fuerit.Et calida lauet,capite excepto.Ex cibis frumentaceis præſtat panis, his qui non mazam edere ſoliti ſunt, Mazam vero edere ſolitis, vtraque dato. D

Alius morbus appellatus Tabes.

TVſsis vexat,& ſputum multum ac liquidum,& quandoque facile tuſſiendo reiicitur etiam pus, veluti grando.quod dum digitis conteritur,durum & male olens eſt. At vox pura eſt & doloris exors, & febres nõ corripiunt, verum calor quandoque aliàs atque aliàs,atque hic debilis.huic veratrum bibẽdum eſt,& lenticulæ decoctum,& large cibus ſumẽdus,ita vt abſtineat ab acribus,& carnibus bubulis ac porcinis & ouillis.Exerceatur modice & deãbulet,& à cibis vomitu vtatur. A Venere abſtineat. hic morbus per annos ſeptem aut nouem durat. quòd ſi ab initio æger curatus fuerit, ſanus euadit. E

Medela.

Alius morbus. Si ex feruido vlcere, aphtha appellato, pulmonis fiſtula laborarit, febris debilis tenet, & dolor medium pectus, pruritus corporis adeſt, & vox raucoſa, & ſaliuam liquidam ac tenuem ſpuit: quandoque etiam craſſam,velut ptiſanæ ſuccum. Et in ore odor oboritur ipſi grauis, velut à piſcibus crudis, & aliàs atque aliàs in ſaliua apparent dura, velut fungus ab vlcere. & ſupernæ partes attenuantur, atque adeò homo totus: & circuli faciei rubeſcunt, & progreſſu temporis vngues contrahuntur,& aridi ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem ſtatim,ſi non curatus fuerit, ſanguinem ac pus ſpuens. poſtea etiam febres vehementes accedentes ipſum perimunt. Si vero curetur, effugit ex hac tabe.Curare porrò oportet,vt lenticulç decocto poto vomat. Quòd ſi tempeſtiuum eſſe viſum fuerit veratrum bibat, ſiquidem potẽs fuerit homo,per ſe. Sin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum ammiſceto,ita vt in quinta aut ſexta potione deſinat.At ventrem infernũ medicamento F

Pulmonis fiſtula affecta quid faciat.

Medela mali huius

dicamento

A dicamẽto ne moueas,ſi nõ febres fortes corripuerint.Si nõ autẽ corripuerint,lacte aſinino ſubtus purgato. Quòd ſi debilis ſit,vt bibere nõ poſſit,per clyſterẽ infundito.Min⁹ aũt caput moueas, & ſi quidẽ ſaliua ad os prodierit multa ac ſalſuginoſa,ad nares apponito quid,quod bilẽ nõ ducat.Si vero fluxio ad os nõ fiat,nihil capiti adhibeto. vbi autẽ ſaliua graueolẽs fuerit,interpoſitis inter lenticulæ decocti vſum diebus,medicamẽtũ in pulmonẽ infundito,& interpoſita vna die ſuffito. Cibis vtatur carnibus ouillis & volucriũ, & piſcib⁹ cartilaginei generis,& ſcorpiis coctis. Quarto vero quoque die ſalſamẽtum edat optimum ac pinguiſſimũ, & in prãdio mazã ſumat,in cœna vero etiam panem ad hanc addat, & nihil ſorbeat,neque cyceonem bibat,ſi edere poterit. Porro obſonia B condiat ac edat ſeſamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autem ne vtatur,neque alio quopiam olere acri,pręterquã origano,aut thymo,aut ruta. Deambulationibus autẽ vtatur ante & poſt cibum,vitãs ventum & ſolẽ. Ab ebrietatibus & re venerea abſtineat.Lauet tepida,excepto capite, quod quàm rariſſime lauari debet.

Tabes dorſalis.

Dorſalis tabes à medulla fit. Corripit autem maxime recentes ſponſos,& veneri deditos.Sunt autem ſine febre,& bene cibum capiunt,ac conſumuntur. Et ſi interroges ita affectum,dicet cibi ſuperne de capite in ſpinam velut for C micas deſcendere videri,& vbi mingit, aut ventrem exonerat,prodit ipſi genitale ſemen multum ac liquidum, & genitura in vtero non manet,& in ſomnis ſemen profundit, ſiue dormiat cum vxore ſiue non. Et quum iter fecerit aut cucurrerit,tum alias,tum ad accliuem locum, anhelatio ac debilitas ipſum corripit, & capitis grauitas, & aures ſonant. Hunc temporis progreſſu vbi febres fortes ipſum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Quum ita habuerit, ſi ab initio curandum ſuſceperis, fomento per totum corpus adhibito,medicamentum ſurſum purgans bibendum ipſi dato, & poſtea caput purgato. Deinde deorſum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit vt vere hãc curationem aggrediamur.Poſtea vero ſerum aut lac aſininũ bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibendum præbeto.Ad

Seminis clandeſtina fluxio.

Medela.

beto. Ad vesperam vero quàm diu lac potat, alicam sorbendam dato. A cibis autem abstineat. Postquam vero lac bibere cessarit, cibis mollibus ipsum reficito, ex modico initiũ sumens, & quàm maxime crassum ac pinguem facere studeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abstineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus & solem. Tepida autem lauet. D

Pulmonis morbus.

SAliua crassa ac fuliginosa tussi reiicit, & color niger, ac subturgidus est, & dolores tenues sub pectus & sub scapulas fiunt: & vlcera ipsis ægre sanescũt. Minus tamẽ periculosus est hic morbus superiore, & plures euadunt. Hunc veratrum bibere oportet, & per se, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac suffitum facere. Cibis quoque large vtatur, abstinendo à carnibus bubulis, ouillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, præterquam origano, aut satureia Vtatur deambulationibus. Mane vero ieiunus ad accliuem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortensia bibat in vinum temperatum inspersa. Deinde vero cibis relatis vtatur.

Medela. E

Arteria vulnerata.

SI vulnerata fuerit arteria, tussis habet, & sanguinem tussiendo reiicit, & fauces sanguine latenter implentur, & grumos eiicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorsum, & saliua viscosa ac multa, & fauces siccæ, & febris ac rigor corripit, & strident fauces velut à pinguedine, atque hęc ad quindecim dies patitur. Postea vero pus spuit, & velut vlceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginosa, & rursus tussit, & sanè sanguis erumpit, & postea pus crassius spuit, & febris fortior fit, & in pulmonem desinit, & vocatur ruptio pulmonis. F

Medela. At si post primum sanguinem pus non spuat, à laboribus ac exercitiis quiescere oportet, & vehiculum inscendere, abstinereque à cibis salsis, ac pinguibus, & ab oleribus acribus, & postquam ipse seipsum optime corpore affectum esse putat, pectus ac dorsum inurito, ex parte vtrunque, & postquã vlcera sana fuerint, per annum abstineat ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboret, neque vehiculum inscendat, sed studeat vt corpus quàm maxime crassum efficiat.

Articuli

A Articuli pulmonis conuulsi.

QVum articuli pulmonis fuerint conuulsi, sputum spuit album, quandoque vero cruenta, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus: & si se vertat, tussit & sternutat. Huic qua parte dolor fuerit calefactoria apponito, & centaurium, & daucum, & saluiæ folia trita, melle & aceto affuso, præsorbenda dato. & aquam insuper sorbendam. Et ptisanæ succum præsorbeat, & vinum aquosum insuper bibat. Postquam vero dolor sedatus fuerit, saluiam tusam ac cribratam, & hypericum, & irionem trita, & polentam, singula paribus portionibus, in vinum temperatum coniecta, ieiuno bibenda præbeto. At si ieiunus non sit, leguminis fresi decoctum sine sale sorbendum dato. Si vero calor fuerit, cibis vtatur mollissimis, non salsis, & minime nidorosis, vbi iam probe se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso. At si ambo conuulsa fuerint, tussis emergit, & saliua crassa ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicundis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non sustinet neque sedere, neq; iacere, neq; stare, sed ægre afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maxime moritur. Si vero hanc effugerit, spes neque sic multa superest, Verum periclitatur & in septima. Quod si & hâc effugiat, sanus euadit. Hunc vbi sic habuerit, multa calida bis in die lauato. Et quum dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, & acetum bibendum dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum album vinosum insuper bibendum. Si vero ad balneum & calefactoria affligatur, ipsaque non sustineat, crassi lintei panniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ac dorsum imponas. Et fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendã dato. & frigidum ptisanæ succum, & aquam insuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verum morbus lethalis est.

Curatio.

B

C

Erypelas in pulmone.

SI erypelas in pulmone fiat, tussis habet, & saliuam expuit multam ac liquidam, velut de gutture, non est autẽ cruenta: & dolor tenet dorsum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem. & viscera fugunt, & vomit pituitam ac velut acetum, & dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corripit,

corripit,& vbi quid ederit,in visceribus sugit,& acidum eructat, & venter ſtridet, & corpus torpeſcit, & vbi vomuerit, melius ſe habere putat. Quum autem non vomuerit, digreſſa die tormen & dolor in ventre oboritur, & excrementum alui liquidum procedit. hic morbus maxime fit ex ebrietatibus,& carnium eſu,& ex aquæ mutatione. Sed & ex aliis cauſis emergit. Huic pharmacum deorſum purgans bibendũ dato, & lac aſininum inſuper bibendum, ſi non natura fuerit ſplenicus. Si vero ſplenicus fuerit, ne purges,neque ſuccis, neque lacte,neque ſero,ſed eo quod modicum ingeſtum multum educet. Per clyſteres quoque infuſio in aluum fiat, & glandulæ ſubdantur in omnibus morbis, ſi aluus non egerat. Adhibendum eſt & frigidæ lauacrum in hoc morbo, & exercitium, vbi febres remiſerint, & corpus leuiter ſe habere viſum fuerit. Et vere & autũno vomitus inducatur. At vero allij capita,& origani pugillum, quãtum tribus digitis apprehendi poteſt, duabus heminis vini dulcis affuſis, & aceti acerrimi hemina vna,& mellis quarta heminæ parte,coquito donec tertia pars reliqua fiat. Deinde vbi hominem exercueris,& aqua tepida laueris,calidum hoc bibendum præbeto, Dato etiam lẽticulæ decoctum, melle & aceto ammixtis, donec impleatur. Deinde vomat,& ea die pota polenta & aqua,ita ieiunus permaneat. Ad veſperam vero betam edat, & parum de maza, & vinum aquoſum bibat. Reliquo vero tempore,à lenticulæ decocto,& à cibis vomat. Et ſi diſceſſerit dolor ſub ſcapulas,cucurbitam affigito,& venas in manibus pertũdito. Cibis porrò vtatur non ſalſis, neque pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Vtatur & deambulationibus. Hæc ſi fecerit,optima victus ratione vſus fuerit, & per plurimum tempus morbus prorogari poterit. Eſt autem non lethalis, ſed conſeneſcentes relinquit. Si vero iuniorem aliquem citius à morbo liberare voles, vbi ipſum purgaris,pectus & dorſum inurito.

Medela.

D E F

Morbus dorſalis.

Rigor & febris, & tuſſis, & ſpirandi difficultas corripit, & ſaliuam ſpuit cum virore pallidam, quãdoque etiam ſubcruentam: & dolet maxime dorſum & inguina: & tertia aut quarta die cruentam vrinam mingit, & moritur ſeptima die. Si vero quatuordecim dies effugerit,ſanus euadit: effugit autem

git autem

A git autem non ita valde. Huic aquam mulſam bibendam dato, in olla noua feruefactam ac perfrigeratam, & apij aut feniculi radicis cortice in ipſa macerato. Dato & ptiſanæ ſuccum bis in die, & vinum album aquoſum inſuper bibendum. Qua vero parte dolor conſtiterit, calefactoria adhibeto, & calida lauato, ſi non febris multa vexet. Poſtquam autẽ quatuordecim dies præterierint, in prandio quidem ſumat milium, ad veſperam vero carnes catulinas, aut volucrium, coctas edat: & de iuſculo ſorbeat. Cibis autem quàm pauciſſimis primis diebus vtatur. *Medela.*

Tuberculum in pulmone.

QVum tuberculum in pulmone natum fuerit, tuſſis tenet, & erectæ ceruicis ſpiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & vſque ad quatuordecim dies ita afficitur. Nam pleriſque per tot dies tuberculi affectio inflammantur. Sed & caput dolet & palpebras, & videre nõ poteſt: & corpus ſubfuluum fit, ac venis impletur, Hunc multa calida lauato, & aquam mulſam aquoſam bibendam dato, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum, & vinum aquoſum inſuper bibẽdum. Si vero dolor vrgeat, calefactoria adhibeto. Vbi autem ſedatus fuerit, cibis molliſſimis vtatur. Quòd ſi liberatum à morbo, ſpirandi difficultas corripiat, dum ad accliuem locũ rectà pergit, aut aliâs feſtinat, pharmacum dato, à quo inferna aluus non moueatur. Et ſi vnà cum vomitu pus ſequatur, ſi quidem pus fuerit album, & fibræ in ipſo ſubcruẽtæ fuerint, effugit. Si vero liuidum, & cum virore pallidum, ac graueolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea qua erupit. Multis etiam annuus fit morbus. Hunc velut ſuppuratum curare oportet. Quòd ſi non erumpat (multis enim progreſſu temporis abſcedit ad latus, & extumeſcit) hunc ſi hoc fiat ſecato aut vrito. B *Medela.* C

Pulmo repletus.

SI pulmo repletus fuerit, tuſſis tenet, & erectę ceruicis ſpiratio ac anhelatio, & linguam exerit, rubicundis circulis in tibiis repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus & ſcapulas, & non poteſt ſedere, neque iacere, neque ſtare, ſed ægris viribus eſt. Hic quarta die maxime moritur. Si vero hanc euaſerit, ſpes plerunque eſt, periclitatur tamen etiam in ſeptima. Si vero hanc effugerit, ſanus euadit: *Curatio.*

hunc

hunc vbi ita habuerit, multa calida bis in die lauato, & vbi dolor habuerit, calefactoria adhibeto. Et mel & acetum cocta bibenda dato, & ptisanæ succum sorbendum, ac vinum insuper bibendum. Si vero ad balneum & calefactoria affligatur, & ipsa non sustineat, perfrigeratorium ipsi adhibeto: & fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendam dato. Et decumbat ad frigus. Hæc faciat. Morbus autem grauis est & lethalis. D

Pulmo ad latus prolapsus.

SI pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis tenet, & erectæ ceruicis spiratio, & saliuam tussiendo reiicit albā & dolor ad pectus & dorsum emergit, & incumbens pulmo impellit, & graue quiddam in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & sanguis strident velut pellis, & spirationem cohibet, & ad affectum quidem latus decubitum sustinet, non autem ad sanum: verum veluti graue quiddam ipsi de latere pendere videtur, & per pectus transpirare se putat. Hunc calida multa bis in die lauato, & aquam mulsam ipsi bibendam dato. Post balneum, vinum album, cum modico melle misceto, & dauci ac centaurij semina trita his diluito, & tepida hæc sorbenda præbeto. Et infusam aquam calidam in vtriculum, aut vesicam bubulam, ad latus apponito, & fascia pectori alligato. Decumbat in latus sanum. Ptisanæ succum tepidum præbeto, & vinum aquosum insuper bibendū. At si ex vulnere hoc fiat, aut suppurato secto (fieri enim in his solet) huic vesicam ad fistulam alligatam flatu impleto, ac intro mittito, & penicillum solidum stanneum indito, ac vlterius propellito. Sic curationem instituens, maxime profeceris. E F

Medela.

Lateris tuberculum.

QVum in latere tuberculum fit, tussis emergit dura, & dolor, & febris, & grauitas in latere incumbit, & dolor acutus in eodem semper loco vrget, & sitis vehemens, & calidum potum auersatur, & in dolens latus decumbere non potest, sed in sanum. At vbi decumbit, velut lapis impendere ipsi videtur, & intumescit, & rubescit, & pedes intumescunt: hunc secato aut vrito. Postea pus emittito, vsque ad decimum diem, linamento ex lino crudo indito. Decima autem die pure omni emisso, vinum & oleum tepida immittito, vt ne derepente resiccetur, & linamēto, ex linteolo vtitor, vbi

Curatio.

A tor,vbi vero id quod infusum est emiſeris, aliud infundito. atque hæc per dies quinque facito. poſtquam autem pus tenue effluxerit, velut ptiſanæ ſuccus ac modicum, ad manus contactum,ſtanneum penicillum indito,& vbi penitus reſiccatum fuerit, linamento ſemper modice præſecto, vlcus ad linamentum coaleſcere ſinito.

Hydrops pulmonis.

SI hydrops in pulmone fiat,febris & tuſſis tenet, & aceruatim reſpirat,& pedes tument, & vngues contrahuntur omnes,& patitur talia, qualia is qui ſuppuratus ſit, ſed debilius ac diuturnius. Et ſi quid infundas, aut fomentum aut ſuffitum adhibeas, pus non ſequitur, atque ex hoc ſanè cognoueris, non pus, ſed aquam intus eſſe. Et ſi multo tempo-
B re aure ad latera adhibita audire tentaueris, ebullit intrinſecus velut acetum:& hæc quidem aliquandiu patitur,poſtea erumpit ad aluum, & ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur,ac à morbo liberatus. Verum progreſſu temporis aluus incenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumeſcunt ventre,ſcroto,ac facie. Et quidam ab inferna aluo id eſſe putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumeſcunt enim hæc, ſi ſectionis tempus tranſgrediaris. Hunc ſi quidem extra intumuerit, inter coſtas ſectum curare oportet. Si vero non intumuerit, multa calida lotum velut ſuppuratos collocato,& qua parte ſtrepitum perceperis,ea ſecato, quàm potes infimo loco,quo ef-
C fluxio facilis contingat. Poſtquam ſecueris, linamentum ex lino crudo indito, ita vt craſſum & acutum linamentum facias,& ſanguinem pauciſſimum parce emittas. Et ſi quidem in linamento pus adhæſerit quinta die,plerunque euadit.Sin minus, vbi aquam exhauſeris, ſitis corripit & tuſſis, & moritur.

Curatio quæ.

Pectus aut dorſum ruptum.

SI pectus aut dorſum fuerit ruptum, dolores tenent pectus ac dorſum perpetuo, & calor aliâs atque aliâs corripit,& ſaliuam ſubcruentam tuſſiendo reiicit, & velut pilus cruentus per ſaliuã tranſcurrit. Atque hæc maxime patitur, ſi manibus quid laborarit,aut in currũ aut equũ inſcenderit. Hũc ante & retro vrito ex partibus vtroq; loco,& ſic ſanus euadit. Cæterum per annũ à labore ſe cõtineat,& ab vſtura

Curatio.

pinguefaciendo corpori studeat. D

Febris ardens.

FEbris tenet,& sitis vehemens, & lingua aspera, & nigra, & cum virore pallida,& sicca,& vehementer rubicunda: & oculi cum virore pallidi sunt, & excrementum egerit rubicundum & cum virore pallidum,talem quoque vrinā mingit,& multum spuit. Sæpe etiam transmutatur velut ad peripneumoniā,& delirat.Ex qua re cognoueris quòd peripneumonia fit.Hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies transgrediatur,sanus fit.Si vero in decem & octo diebus peripneumonicus fiat, si non impurgatus permanens suppuratus fiat, aquam de crassa farina in ipsa macerata bibat,& acetum album quàm odoratissimū postea bibat,& ptisanæ succum sorbeat bis in die, si vero debilis fuerit, ter. & vinum vinosum,album,aquosum insuper bibat, & quàm minimum lauet.At si suppuratus fiat, velut suppuratum curato.

Peripneumonicus. *Medela* E

Febris singultiens.

FEbris detinet vehemens,& rigor, & tussis,& singultus,& vnà cum saliua grumos sanguinis tussiendo reiicit, & septima die moritur.Si vero decem dies effugerit, melius habet.Verum vigesima suppuratur, & primis diebus pus modicum tussiendo reiicit, deinde amplius, Purgatur autem in quadraginta diebus. Huic primis diebus acetum & mel cocta bibenda dato, & postea acetum & aquam ammisceto, quo aquosior potio fiat. Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, & vinum album vinosum insuper bibat. Postquam autem decem dies præterierint, si febris sedetur, & sputum purum sit,ptisanam integram sorbeat,aut milium. At si vigesima die pus spuat, saluiam, & rutam, & satureiam, & origanum, ac hypericum, singula æquis portionibus contusa ac cribrata permisceat, ita vt omnium cyathi parui siue conchæ marinæ, sit mensura, & polentæ tantundem. Hæc ieiunus in vino dulci temperato bibat.Et si hyems sit,aut autumnus,aut ver, sorbitionibus vtatur. Si vero æstas,minime. Verum amygdalas, & cucumeris semen torrefactum, & sesamum,singula æquis partibus, vt in totum sit conchæ marinæ mensura terat, & aquæ heminam Aeginæam affundat,& farinam ac fauum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis vtatur pinguibus & salsis, & marinis magis quàm carnibus.

F *Ptisana integra.* *Potio quæ*

Calida

A Calida lauet, minime vero caput. Hæc faciens à morbo liberatur.

Morbus lethargus dictus.

TVssis oboritur, & saliuam spuit multam ac liquidam, & nugas garrit, & vbi nugari desierit, dormit: & recreméntum male olens egerit: huic aquam de macerata in ipsa farina crassa bibendam dato, & vinum album vinosum postea bibendum, & ptisanæ succum sorbendum. Verum huic mali punici succum ammisceto: & vinum vinosum album insuper bibat, & ne lauet. Hic in septem diebus moritur, Si vero has effugerit, sanus euadit. *Curatio.*

Morbus siccatorius appellatus.

B NEque sine cibo esse, neque cibum acceptum tolerare potest. Verum vbi quidem sine cibo manet, viscera sugũt, & os ventriculi dolet, & aliâs alia vomit, & bilem, & saliuam, & pituitam, & acria: & postquam vomuit, aliquantisper melius habere sibi videtur. At vbi cibum accepit, ructus adsunt, & cum rubore exardescit, & semper multum se cacaturum esse putat. Vbi vero ea gratia desederit, flatus prodit: dolor caput habet, & totum corpus velut aciculis pungi videtur, aliâs alia parte. & crura grauia sunt ac debilia, & consumitur, ac debilis fit. Huic medicamentum bibendum dato, primum deorsum purgans, postea superne: & caput purgato, & à cibis abstineat dulcibus, & oleosis ac pinguibus, & ab ebrietatibus. Vomat autem à succis, & à cibis, & pro anni tempore, lac aut serum asininum bibendum præbens, pharma- *Medela.*
C cum insuper bibendum dato, vtro tandem magis opus esse tibi visum fuerit. Aestate & vere frigida lauet. Autumno autem & hyeme vnguento vtatur, & deambulet, & modice se exerceat. Si vero debilior sit quàm vt exerceri possit iter faciat. Et cibis frigidis ac aluum subeuntibus vtatur. Et si venter non egerat, molle infusum per clysterem iniicito. Morbus hic diuturnus est, & consenescentes, si ita futurum est, relinquit. Sin minus, commoritur.

Febris interficiens appellata.

FEbris tenet, & rigor, & supercilia impendere videntur, & caput dolet, & vomit saliuam calidam, & bilem multam. quandoque etiam infra egerit, & loci oculos non capiunt, & dolor ad ceruicem & ad inguina emergit, & affectis viribus est,

bus est,& nugas garrit. Hic septima die aut etiam prius moritur. Si vero hanc effugerit, plerunque sanus fit. Morbus est lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera,& ad caput. & ordeum torrefactum vnà cum paleis fractum aqua macerare,& de excolata aqua, mulsam facere, atq; hanc aquosam bibendam dare. Cibum autem non offerre, neque sorbitionem, vsque ad septimum diem, si non debilis esse visus fuerit. Si vero sit, ptisanæ succum frigidum ac tenuem modicum, bis in die exhibere, & aquam insuper bibẽdam. Postquam vero septem dies præterierint,& febris dimiserit, milium lingat, Ad vesperam cucurbitam, aut betas paucas sumat,& vinum album aquosum inde bibat, donec ad nonum perueniat diem. Postea cibo quàm paucissimo vtatur, miliũ in prandio sumens. Balneo donec dolor & febris affuerint, ne vtatur. Vbi vero cessauerint, multa lauet. Quòd si venter non egerat, molle infusum per clysterem immittito, aut glãdulas subdito. Quum vero validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares apposito, aluum infra purgato. postea lac asininum bibendum dato. D E

Medela. (margin, beside "lethalis")

Morbus liuidus.

FEbris detinet sicca,& horror aliâs atq; aliâs,& caput dolet,& dolor viscera tenet,& bilem vomit,& quum dolor tenet, suspicere non potest, sed grauatur,& venter durus fit,& color liuidus,& labia, ac albæ oculorum partes liuescunt, & aspectum præ se fert velut qui strangulatur. Quandoq; etiam colorem transmutat,& ex liuido, cum virore subpallidus fit. Huic medicamentum & deorsum, & sursum purgans bibendum dato,& clysterem adhibeto,& à capite purgato. Et calida quàm minime lauet, sed & vbi lauerit, ad solem apricetur. Serum etiam & lac asininum pro anni tempore bibat, & cibis quàm mollissimis vtatur & frigidis, abstinens ab acrib⁹ & salsis: verum dulcioribus ac pinguioribus vtatur. Cæterũ hic morbus vtplurimum cum ægro commoritur. F

Medela. (margin, beside "Huic medicamentum")

Morbus ructuosus.

DOlor corripit acutus,& dolitat vehementer,& ipse seipsum iactat, & vociferatur, & frequenter eructat, & vbi eructauit, melius habere sibi videtur. Sæpe etiam bilem reuomit modicam, poculi parui mensura: & dolor corripit à visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem, &

vbi hoc

A vbi hoc factum fuerit, melius habere sibi videtur: & venter inflatur, ac durus fit, & strepit, & flatus non egreditur, neque stercus. Hunc si dolor habuerit, multa calida lauato, & calefactoria ipsi adhibeto. Vbi vero in ventre dolor ac flatus fuerit, clysterem adhibeto: & mercurialis coctæ succum, ad ptisanæ succum ammisceto, ac sorbendum dato, & vinum dulce, aquosum, insuper sorbendum. Cibum autem ne exhibeas, donec dolor remiserit, & vuarum expressarum retrimenta dulcia, per noctem in aqua maceret, & hanc aquam per sex dies bibat. Si vero vuarum expressarum retrimenta non habeat, mel & acetum cocta bibat. Postquam autem dolorem emouerit, medicamento deorsum aluum purgato. Cibis vtatur inde mollibus & aluum subeuntibus, & marinis magis B quàm carnibus, carnibus autem volucrium & ouillis coctis: edat etiã betas & cucurbitam: ab aliis vero abstineat. Morbus hic si iuuenem corripiat, tempore decedit: si seniorem, commoritur. *Medela*

Morbus pituitosus.

Corripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed magis mulierem, & est hæc quidem crassa & bene colorata, verum iter faciens debilitatur, & maxime si ad accliuem locum iter faciat. Corripit ipsam etiam febris tenuis, quandoq; etiam suffocatio: & euomit vbi ieiuna est, bilem & saliuas multas, sæpe etiam vbi cibum accepit, de cibo tamen nihil: & quum laborarit, dolet pectus & dorsum, aliâs alia C parte, & rubicundis cutis eminentiis impletur, velut ab vrtica inustis. Huic medicamentum bibendum dato, & serum ac lac asininum bibat. Si vero serum potet, medicamentum deorsum purgans ad plurimos dies præbibendum dato. Et si serum bibere desierit, lac asininum postea bibat, & dum hoc potarit, à cibis quidem abstineat, vinum vero quàm iucundissimum bibat, donec purgari desinat. At vbi à potione cessauerit, milium in prandio sumat. Vesperi cibo mollissimo vtatur ac paucissimo. Abstineat à pinguibus & dulcibus ac oleosis. Et aliâs atque aliâs, maxime tamen hyeme, à lenticulæ decocto vomat, oleribus præsumptis. Et calida quàm minimum lauet, sed & ad solem apricetur. Morbus autem commoritur. *Medela*

Pituita alba. D

INtumescit totum corpus albo tumore,& venter ad conta-ctum crassus est, & pedes ac femora tument, Tibiæ item ac scrotum,& aceruatim respirant,& facies rubicunda est, & os siccum, & sitis tenet, & vbi cibum accepit, spiritus frequens incumbit. Hic eadem die quandoque melius habet, quandoque peius. Huic si quidem venter sua sponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus sanitati est. Si vero non turbetur,medicamentũ deorsum purgans dato, à quo aqua purgetur. Et calida non lauet, & sub dio exponatur, & scrotum vbi impletum fuerit secato. Cibis vtatur pane puro frigido,& beta,& piscibus scorpiis coctis, iusculo autẽ quàm paucissimo.Et frigida omnia edat, & non dulcia,neque pinguia: sed trita & acida,& acria,excepto allio,cepa, & porro. Origanũ vero & satureiá multam edat,& vinũ inde vinosum bibat,& ante cibum iter faciat.At si à medicamento tumeat, clysterem adhibeto,& cibo,deambulationib⁹, & illuuie premito.Medicamenta vero quàm paucissima exhibeto.Verum sursum purgans non prius dederis, quàm tumores ad infernas partes descenderint. Quod si extenuato iam ipso suffocatio in pectore oboriatur,veratrum bibendum dato, & caput purgato, & postea deorsum purgans bibat. Morbus hic maxime à nullo discedit.

Curatio.

E

Cura morbus difficilis.

IN visceribus veluti spina esse videtur,& pungere,& anxietas ipsum corripit,& lucem ac homines fugit, & tenebras amat, & timor inuadit, & septum transuersum foris tumet, & ad contactum dolet, & expauescit, & terriculamenta ac somnia horrenda videt, & quandoque etiam mortuos. Et morbus hic fere plurimos vere corripit. Huic veratrum bibendum dato,& caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat, postea vero lac asininum bibat.Cibis vtatur quàm paucissimis, si non debilis fuerit,& frigidis, & aluum subeuntibus, & non acribus, neque salsis,neque pinguibus,neque dulcibus. Et calida non lauet, neque vinum bibat,sed aquam maxime, aut saltem vinum aquosum. Neque exercitiis vtatur, neque deambulet. Hæc si fecerit,à morbo liberabitur temporis progressu. Si vero neglexerit,commorietur.

F

Medela.

Morbus niger.

Nigrum

A NIgrum vomit veluti fecem, quandoque cruentum, quandoque velut vinum secundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoque saliuam & pituitam, quandoque bilem cum virore pallidam. Et vbi quidem nigrum cruentum vomuerit, cadaueris fœtorem refert; & fauces & os à vomitu aduruntur, & dentes stupescunt, & id quod vomitu reiectum est terrã eleuat. Et postquam vomuit, paululum melius se habere putat. Et neque sine cibo esse, neq; ampliorem cibum ferre potest. Verum vbi sine cibo manet, viscera sugunt, & saliuæ acidæ sunt. Quum vero cibũ accepit, grauitas in visceribus est, & pectus ac dorsum velut stilis pungi videntur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non videt, & crura grauan-

B tur, & color niger est, & consumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore & serum, & lac. Et à cibis abstineat dulcibus, & oleosis ac pinguibus, & frigidissimis ac maxime per aluum subeuntibus vtatur. Et caput purgato, & post medicamentorum potiones sursum purgantes, de manibus sanguinem detrahito, si non fuerit debilis. At si aluus non egerat, molle infusum per clysterem immittito. Et abstineat ab ebrietatibus & venere. Si vero coierit, ieiunus fomentis vtatur. Et à sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lauet, neque acria edat, neq; salsa. Hæc faciẽda sunt. Et vnà cum ætate aufugit etiam morbus, & cũ corpore senescit. Si vero denigratus, fuerit cõmoritur. *Medela.*

C Alius morbus niger. Subfuluus & gracilis, & oculis cum virore pallidis fit, & tenuem cutem habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore velut stillamentum modicum, ad duorum poculorum paruorum mensuram, & frequenter etiam cibum, ac vnà cum cibo bilem & pituitam: & post vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antea quàm vomat. Et horrores tenues ac febris tenet. & ad dulcia ac oleosa maxime vomit. Hunc medicamentis sursum ac deorsum purgare oportet, & lac asininum postea bibendum præbere. Cibis autem vtatur mollissimis ac frigidis, piscibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinum bibat album, vinosum, aquosius. Labore & deambulationibus vtatur, & calida ne la- *Medela.*

uet,& à sole abstineat. Atque hęc sanè facienda sunt. Verum morbus lethalis quidem est, non autem consenescit. D

Morbus corruptorius.

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verum grumos bilis concretos vomit, & deorsum similiter egerit, postquam cibos excreuit. Cæterũ eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER III.
Iano Cornario medico physico interprete. E

E febribus vniuersis à me dictum est, de reliquis iam dicam.

Cerebri tumor.

QVum cerebrum ab inflãmatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maxime qua parte cõstiterit inflammatio: Consistit autem in temporibus: & aures sonitu implentur, & auditus hebescit, & venæ extentæ sunt, ac pulsant. & febris ac rigor aliquando corripiunt. & dolor nunquam deficit, sed quandoque remittit, quandoque magis premit, & vociferatur ac exilit præ dolore. Et vbi surrexit, rursus ad lectum decumbere festinat, & iactat seipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot vero diebus morietur, non habet iudicationem. Nam alij aliter pereunt. Plerunque tamen in septem diebus moriuntur. Si vero vigesimumprimum effugerint, sani fiunt. Quum itaq; dolor vexarit, frigefacere caput oportet maxime quidem per rasuram, aut frigefactorio aliquo, velut est solani succus, & terra figularis, in vesicam aut folliculum immisso, ita vt vicissim modo apponas, modo auferas, priusquam tepescant. Sed & sanguinem detrahere F

Medela.

A detrahere oportet, & caput purgare, ad apij succos odoratis ammixtis. A vino autem in totum abstinere. Ptisanæ succum sorbere, & infernam aluum soluere.

Cerebri repletio dolorosa.

QVum doluerit caput præ cerebri repletione, vitiosorũ humorum purgationem non factam esse significat, & dolores totum caput tenent, & delirat, & moritur septima die, & euadere non poterit, si non eruperit humor septima die per aures. Sic enim & dolor sedatur, & resipiscit. effluit autem multus & inodorus. Huius aures priusquam pus erupisse videris, potius ne curato. Si vero supernam ac infernam aluum purgare voles, seorsum vtrãque soluito. Postea B capiti maxime quidem vniuerso, sed & per aures, & per nares, fomentum adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, & à vino abstineat in totum. Postquam vero eruperit pus, contineto te donec multa fluxio sedetur, postea aures colluito vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hæc tepida infunduntur. Caput vero frequenter mollibus ac odoratis fomentis foueto, quo citius cerebrum purgetur. hic primum quidem non audit, progressu vero temporis & fluxio minor fit, & auditus vnà cum fluxione penitus quiescente contingit, & maxime sibiipsi similis redit. Cauere autem oportet solem, ventos, ignem fumum, acrium odores, & alia huiusmodi: & quiescere, ac molli victus ratione vti. Sit autem aluus inferna præ vasorum vacuatione solutu facilis. *Medela.*

C Syderati.

QVi icti ac syderati esse dicũtur, quum cerebrum multa immũdicia vitiosorum humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primum dolorem ipsis exhibet & suspicere non possunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & sopor ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die moritur, & ad septem non deuenit. Si vero deuenerit, à morbo liber euadit. Hunc si curare voles, capiti fomenta adhibeto, & sectione facta transpirationem efficito. Si vero dolor tenuerit, etiam sternutationes inducere oportet, & caput purgare leuibus ac odoratis, infernam item aluum purgare. A vino autem penitus abstineat, & ptisanæ succo vtatur. *Medela.*

Cerebri corruptio.

Si cerebrũ

SI cerebrum corruptũ fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad ſpinam, & æger non audit, & frigus ad caput deuenit, & totus intumeſcit, & derepente priuatur voce, & ex naribus ſanguis fluit, & liuidus fit. Quod ſi morbus leuiter corripiat, vbi ſanguis diſceſſit, melius habet. Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit. Huic ſternutationes per odorata inducito, & aluum vtranque, aut alteram ſaltem purgato. & odorata quæ leues odores habent, naribus admoueto. & ſorbitionem tenuem ac tepidam exhibeto. Abſtineat autem penitus à vino. D

Medela.

Lethargus.

MOrbi lethargi appellati ſtatus idẽ eſt, qui & peripneumoniæ, Verùm difficilior, & non omnino liber ac remotus eſt ab humida peripneumonia. Sed multo tardior eſt morbus. Patitur autem æger hæc. Tuſſis & ſopor ipſum tenet, & ſaliuam liquidam ac multam educit, & vehementer impotens eſt: & quum moriturus eſt, multum atque id liquidum infra egerit. Huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Attamen hoc curãdum eſt vt plurimum ſpuat, & calefiat, & à vino abſtineat. Si vero effugerit, ſuppuratus fit. E

Medela.

Morbus ſiue febris ardens.

IN morbo febri ardente appellato, ſitis tenet multa, & lingua horret. At color eius primo quidem tempore eſt veluti ſolet, verum ſicca eſt. Progreſſu vero temporis induratur, exaſperatur, craſſeſcit ac nigreſcit. Si vero in principio hæc patiantur, citiores iudicationes fiunt, Si poſterius, tardiores. Cæterum remiſſionis eadem omnia ſigna lingua exhibet, quæ in peripneumonia: & vrinæ bilioſæ aut cruentæ, dolorem ampliorem: flauæ vero, minorem ſignificant. & ſputum præ caliditate ac ſiccitate, combuſtum ac craſſum eſt. Sæpe vero etiam in peripneumoniã tranſit, quod ſi contigerit, breui moritur. Hunc autem hoc modo curare oportet. calida bis aut ter ſingulis diebus lauato, capite excepto. At in iudicationibus lauare non oportet. Et primis quidem diebus deorſum purgato, & aquam bibendam dato. Nam plerunque vomitum aqua ciere ſolet. Poſterioribus verò poſt purgationem humectato, & ſorbitionibus vtatur, ac vinis dulcibus. Quòd ſi non ab initio ægrum curandum ſuſceperis, ſed ſignis iam in lingua exiſtẽtibus, ſinere oportet donec iudicationes preterierint, & linguæ ſigna mitiora facta fuerint: & neque medicamentum F

Medela.

A dicamentum dederis, neque ad purgationem faciendam clysterem adhibueris priusquam iudicationes prætereant.

Pulmo tumens præ calore.

QVum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erectæ ceruicis spiratio, & aceruatim respirat, & frequẽter anhelat, & intumescit, & nares expandit, velut equus ex cursu, & linguam frequẽter exerit, & pectus ipsi canere videtur, & grauitas in ipso inesse. Quapropter hanc capere pectus nõ potest, sed dirumpitur & impotens fit, & dolor acutus emergit, & dorsum, & pectus, & latera velut acubus pungũtur: & ardent hæ partes velut eius qui sedeat ad ignem & rubores exoriuntur ad pectus & dorsum, velut à flãma, & morsus fortis incidit, & angustia, vt ne- B que stare, neque sedere, neque decumbere possit. Verum ita velut desperatis rebus anxius iactat seipsum, & iam mori videtur. Moritur autem maxime quarta aut septima die, quas si effugerit, non valde perit. Hunc si cures, infernã aluum quàm *Medela.* citissime clysteri adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naso, & lingua, ac de omni corporis parte sanguinem mittere. Potiones item frigefaciẽtes exhibere, & sorbitiones idem præstãtes. Danda sunt & vrinam cientia sæpe, sed quæ non calefaciant. Et ad ipsos quidem dolores quũ irruunt, calefactoria leuia ac humida adhibẽdo, locum calefacere ac humectare oportet, vbicunq; dolor fuerit: ad reliquas vero partes, frigefactoria adhibere, vicissim ea apponẽdo ac tollẽdo, C & vbicunq; arserit frigus facere. A vino autem penitus abstinere.

Capitis dolor.

QVum à capite initio sumpto, dolor acutus statim vocẽ interceperit, tum aliàs, tum si ex ebrietate hoc contingat, ita affectus septima die moritur. Minus tamen moriũtur qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & voce priuati permanserunt. Nam si eadem die, aut postera, aut tertia vocem edant, sani euadũt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. Hi sternutationes fortes inducere oportet, & infusum per clysterem iniicere, quod bilem vehementer ducat. Quòd si sensum æger receperit, Thapsiæ suc- *Medela.* cum in multa calida aqua dato, quo quàm citissime reuomat. Postea attenuato, & à vino prohibeto per septẽ dies. Detrahendus est & à lingua sanguis, si venã cõprehendere possis.

Phreni-

Phrenitides. D

PHrenitides fiunt etiam ex aliis morbis. Patiuntur autem ægri hæc. septum transuersum dolent, vt ne contingere quidem permittant. & febris accedit, & mente mouentur, & intentis oculis vident, & alia similia faciunt his qui peripneumonia affecti sunt, vbi sanè in peripneumonia mente mouẽtur. Hoc modo affectum calefacere oportet calefactoriis humidis & potionibus, excepto vino. Et si quidem fieri poterit, sursum purgare, & per tussim ac spuitionem educere oportet, quemadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna aluus præparanda est, vt egerat. Humectato autem potionibus, hoc enim conducit. Morbus autem lethalis est. Moriũtur enĩ tertia, aut quinta, aut septima die. Si vero leniter corripiat, iudicat velut peripneumonia. E

Medela.

Angina.

AB Angina appella suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere videtur, & neque saliuam, neque quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt ac prominent, velut strangulatis, & intente per ipsos videt, & ipsos conuertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies & fauces ardent, immo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur, & videt ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Verum hians decumbit saliuam fundens, ac talia faciẽs. Hic quinta, aut septima, aut nona die moritur.

Leuis angina paracynanche appellata. F

AT vbi horum signorum quid abfuerit, laxiorem morbũ significat, quem paracynanchen vocant. Huic venã secare oportet, maxime sub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoq; deorsum purgare medicamento, aut per clysterem. Fistulas item detrudere cõuenit in fauces iuxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciendum vti quàm citissime spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum Cilicium, sulphur, & bitumen: & attrahat & per fistulas, & per nares, vt exeat pituita. Fauces & lingua confricentur his quæ pituitam ducunt. Et venę sub lingua secentur. Sed & à cubitis sanguis dimittatur, si vires validæ fuerint. A vino abstineat, & ptisanæ succum tenuẽ sorbeat. Postquã vero remiserit morbus, &

Medela.

A bus,& iam cibos gustarit, elaterio recenti purgato, vt ne in aliud malum incidat.

Morbus regius.

MOrbus regius huiusmodi acutus est, & cito occidit. Color totus mali corium valde refert, & cum virore pallidus est, quales sunt lacerti cum virore pallicantes. Cōsimile est etiam corpus:& in vrina subsidet velut eruum fuluum,& febris ac horror debilis habet. Quandoque etiā vestimenta ferre non potest,sed mordetur ac raditur. Et mane quum cibum non accepit,viscera plerunque lancinantur. Et quum quis ipsum excitat,aut alloquitur,non patitur. Hic plerunque in quatuordecim diebus moritur.Has si effugerit,sa-

B nus euadit.Oportet autem ipsum calida lauare,& aquā mulsam bibendam dare, ita vt de nucibus Thasiis decorticatis, & absinthij coma,æquis portionibus acceptis,& de aniso cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres ieiunus ex illa bibat,& rursus dum cubitum it hanc aquam mulsam sumat.Bibat etiam vinum vetus tenue,& sorbitionibus vtatur. Nec à cibis abstineat. *Medela.*

Tetanus.

QVum distentiones Tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent velut ligna,& os aperire nō possunt, & oculi lachrymantur ac distorquentur,& dorsum riget,& crura contrahere nō possunt, similiter neque manus, & facies rubicunda est,& valde dolet,& vbi moriturus est,&

C potum, & sorbitionem, & pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decimaquarta perit. Vbi vero has effugerit,sanus euadit.Huic catapotia ex pipere & veratro nigro deuoranda dato: & iusculum volucrium pingue calidum.Inducendæ sunt etiam fortes ac multę sternutationes,& fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaque in vesicis ac vtriculis apponantur,maxime tamen ad partes dolentes,& calido oleo multo ac sæpe illinatur. *Medela.*

Opisthotonos.

QVum autem distentio in posteriores partes, opisthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunque eadem sunt. Verum in posteriores partes conuellitur,& vociferatur aliquando, & dolores emergunt vehemētes,&

tes,& crura interdum contrahere non permittit, neque manus extendere. Sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerunque aliis digitis cõtinet, & clamat,& nugas garrit quandoque, & non poteſt ſeipſum continere,ſed aliquando exilit,vbi dolor premit,quum vero dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiam vox intercipitur ſimul vt morbo corripiuntur, aut inſani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur voce ſoluta, & reuomunt per nares. Si vero effugerint decimumquartum diem, ſani fiunt. Curandus hic eſt velut ſuperior. Quòd ſi voles, etiam ſic facies. Aquam frigidam plurimam ſuperfundito, & poſtea veſtimenta tenuia,pura,ac calida ſuperintegito. Ignẽ autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos,& ad opiſthotonos adhibere oportet. D Medela. E

Voluuli.

VOluuli fiunt quum ſupernus vẽtriculus caleſcit, infernus vero frigeſcit. Reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, vt neque flatus, neque cibi pertranſeant,ſed venter durus ſit, & quandoque vomat,primum pituitoſa,deinde biliosa, poſtremum ſtercus. Et æger ſitim habet ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum & totum ventrem dolet,& inflatus eſt, & anxius eſt, & febres corripiunt,& fiunt maxime ſeptima die. Hos ſic curare oportet. Supernum ventriculum quàm citiſſime purgato,& ſanguinem de capite ac cubitis detrahito,vt ſuperna aluus caleſcere deſinat, & partes ſupra ſeptum tranſuerſum frigefacito,excepto corde. Infernas autem calefacito, homine in ſolio aquæ calidæ collocato,ac ſemper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle ſolum decem digitorum longitudinis facito, & ex ſumma anteriori parte fel taurinum oblinito, atque ſic bis ac ter ſubdito,quo omnia combuſta ſtercora circa rectum ac princeps inteſtinum contenta educas. Et ſi quidem ſic obedierit, poſtea clyſterem adhibeto. Sin minus, follem fabrilem indito, & in ventrem flatum immittito, à quo & ventrem, & inteſtini cõtractionem diſtendas. Deinde extracto folle, clyſterem adhibeto. Sit autem infuſum per clyſterem iniiciendum paratum non ex valde calefactoriis, ſed ex his quæ ſtercora diſſoluunt ac colliquant. Poſtea obturata per ſpongiam ſede, Medela. F

in aqua

In aqua calida desideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, & rursus dimiserit, sanus euadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, & vinum splẽdidum vernaculum bibat. Quod si voluulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est. Fortassis enim & inferna aluus soluta ipsum occiderit.

Desperatio huius morbi quãdo.

Peripneumonia.

Peripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & spiritum frequentem ac calidum respirat, & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolor sub scapulas, & ad clauiculam, & ad mammam, & grauitas in pectore, quãdoque etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint, Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est.
B Saliuam tenuem, ac spumosam primum spuit. Lingua flaua est. Verum progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationem à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summum vna & viginti, & per hoc tẽpus tussit vehementer, & vnà cum tussi purgatur, primum saliua multa & spumosa. Septima vero & octaua die vbi febris in vigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit: sin minus, non. Nona vero & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque decimamquar-
C tam, multa & purulenta. Atque hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum vero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur decima quarta die resiccatus fuerit, & non amplius purulentum tussiendo reiecerit, sanus est. Sin minus, ad duodeuigesimam, & vigesimam primam animum aduerte, & si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliua, & si affirmauerit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, & morbus annum durabit, si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si vero insuauem saliuam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verum in primis dieb⁹ hi maxime manifesti fiũt. Si enim putrefactum ac purulentũ expuerit in diebus duobus ac viginti, & non exulceratus fuerit, euadit. Sin minus, non. Hæc

Purulenti pulmonis signa.

non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si vero pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterum peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primum caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod cõsedit ac compactum est, potissimum elueris ac commoueris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nã ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si vero pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educẽtibus dato. Aluum autem in primis quatuor aut quinque diebus subducere oportet, & hoc paulo amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autem euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam aluum tertio quoque die deorsum commoueto, quo & corpus potẽs sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infra secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur, & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neque valde suppressam esse, vt ne febres sint acutæ: neque valde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamenta sursum educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc vlterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamentũ, veratrum album, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. Quod si saliua non probe purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicendũ est nullam spem vitæ reliquam esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probe obierit. Quin & aliter facere curationẽ oportet. A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & vrticæ vtriusque itidem vnam, sinapis & rutæ quantum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphij magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquam vero purum exspuere cœperit,

Curatio.

Venter nimis solutus quinto die necat.

Curatio altera.

D E F

A cœperit, ari conchulam maiorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibenda præbeto. Si vero magis ducere voles, radicis Capparis corticem his ammisceto.

Pleuritis.

QVum pleuritis apprehenderit: hęc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequẽtem spiritum habet, & erectæ ceruicis spiratio vrget & tussiendo reiicit subbiliosa, velut à mali punici corio, si non ruptiones habuerit. Si vero habuerit, etiam sanguinem à ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta reiicit, Et est quidem biliosa, mitior, si non ruptiones æger habeat: sin minus, dolorosior quidem est, sed non lethalior. At sanguinea
B fortis, & dolorosa, & lethalis est. Quum igitur affuerit simul singultus, simulque cum saliua sanguinis grumos nigros tussiendo reiecerit, septima die moritur. Si vero dies decẽ trãsgressus fuerit, à pleuritide quidem sanus fit, verum vigesima suppuratur, & pus tussiendo reiicit, demum vero reuomit, & non adeo facilis curatu est.

Pleuritides siccæ.

SVnt & siccæ pleuritides sine sputo, Verum hæ difficiles sunt. Iudicationes autem similes aliis sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Biliosæ vero & sanguineæ, nona & vndecima die iudicant, atque hi magis sani fiunt. At si à principio quidem molles quidam tenuerint
C dolores, à quinta vero ac sexta die acuti, hi vsque ad duodecimum perueniunt, & nõ valde effugiunt, Periculum autem maxime est, vsque ad septimum. Immo etiam vsque ad duodecimum. Post has vero sanantur. Quæ vero ab initio molles sunt, à septima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & sani fiunt.

Pleuritis ex dorso.

PLeuritis ad dorsum intantum ab aliis differt, dorsum dolet velut ex plaga, & suspirat, & aceruatim respirat. statim autem spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia aut quarta die saniem mingit subcruentam. Moritur autem maxime quinta die: sin min⁹, septima. Has si effugerit, vixerit, Et morbus lenis est ac minus lethalis. Custodire tamen oportet vsq; ad decimumquartum. Postea vero sanus euadit. Cæterum

quibusdam pleuriticis saliua quidem pura est, mictio autem cruenta, velut serosa à carnibus assatis sanies. dolores vero acuti per spinam ad pectus, & ad inguen tendunt. Hic si septimum diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus contingat dorsum rubefieri, & humeros calescere, & inter desidendum grauari, & venter exturbetur egestione cum virore pallida, ac valde graueolenti, hic propter ventris egestionem, vigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa varia sunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescunt. Qui vero sanus non fit septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratum fieri, etiamsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porro supra omnia relata signa, in vnaquaque pleuritide considerare oportet linguam. Si enim bulla subliuida fiat in lingua, velut ferro in oleum tincto, si quidem in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo reiicere, in diebus quibus id fieri oportet. Si vero facto morbi progressu fiat, iudicationes quidem contingent ad decimumquartum diem, Verum necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatione ab hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari ac expui, citius liberabitur. Si vero posterius maturescat, posterius iudicationes fiūt, quemadmodum in capitis signis. Dolores porro in omni pleuritide, plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Curare vero pleuritidas hoc modo oportet, vtplurimū velut phrenitidem & peripneumoniam, præterquam quod hic balneis calidis & vino dulci vtendum est. Si igitur prima aut secunda die postquam inuasit, ægrum accesseris, si stercus prodiit purum, aut leuiter biliosum & modicū, infusum ex Thapsia per clysterem iniicito. Si vero aluus commota, noctu quidem egerat, postridie vero dolor & tormen vexet, rursus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priusquam saliuam biliosam expuat, etiam medicamento bilem probe purgato. Si vero iam expuat biliosa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis, sputum sursum prodire non poterit, sed septima aut nona die suffocabitur, maxime si præcordia doleant. Quod si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant,

Medela.

clysterem

A clysterem adhibere oportet.& in potu ieiuno bibendam dare, Aristolochiam, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum album, florem æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua vero sic se habent. Multa calida pro viribus ægri lauato, capite excepto. & quum iudicationes sunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Quum vero impetu fertur morbus, & ægrum & medicum à curationibus quiescere conuenit, ne quid mali inducatur. Dandus autem est ptisanæ succus coctus, aliquanto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiam vinum dulce & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex angusti oris pocillo, & vbi tusses inuaserint, amplius bibendum & quàm B maxime exscreandum, & potu humectandũ, quo pulmo humidior factus, facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus affligat. Sed & mali punici dulcis vinosi succum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu, & somnum quàm maxime prohibeto, quo purgatio & citius & copiosior fiat. At vero sanguineam pleuritidem sic curare oportet. Post iudicationes cibis leuibus reficito, & quietem agat, & nimium caueat solem, ventos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in aluo, laborem, venerem. Si enim morbus recidiuarit, mors sequetur. In expuitionibus autem si dolor habeat, & expuere nõ possit, ieiuno æris florem dato, magnitudine oliuæ, & succi silphij dimidium eius, & trifolij seminis modicum, Hęc ex mel C le delingat. Aut piperis grana quinque, & succi silphij magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam, ieiuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quod si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputum hærens in ipso, & stertat in pectore, ari magni radicis conchulam maiorem, & oleum ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte. Florem æris magnitudine fabæ, & nitrum assatum dupla portione, & hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam ac oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula maiore infundito, vt ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si vero neque stertat, neque velut oportet spuat, capparis fructus quantum tribus digitis

Pleuritis hæmatoides.

comprehendi potest, & piper, & nitrum modicum, & mel, D & acetum, & aquam misceto, atque hæc tepida sorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, melle, & aqua feruefacta sorbeat. Hoc etiam stertentibus dato, & his qui purgari non possunt. At si fortius facere voles, hyssopi & sinapis, & nasturtij concham maiorem, melle & aqua terito, & feruefacta ac excolata, tepida sorbenda dato. Atque hoc modo hi morbi curati sanantur, si non quid sputi in pulmone relictum pus fiat, à quo arida tussis sequitur, & febris ac horror emergunt, & erecta ceruice spiratio tenet, & frequentem & aceruatam respirationem æger habet, & vox paulo grauior fit, & color cum calore faciem occupat. Progressu vero temporis, morbus magis manifestus redditur. Hunc si intra decem dies susceperis, vbi victu & balneo calido calefeceris, E medicamentum quod pus ducat in pulmonem infundito, aliisque pus ducentibus vtitor, atque sic velut suppurato victus rationem præscribas. Caput quoq; resiccato, vt ne quid influat. Si vero ex eo quod in pulmonem infusum est, pus nō educatur, rumpitur hoc ipsum ex pulmone in thoracem, & post ruptionem sanus esse videtur, quoniam ex angustia ad amplam capacitatem pus peruenit, & spiritus quem respirando attrahimus in pulmone locum ac sedem habet. Verum progrediente tempore pectus pure impletur, & tusses, & febres, & alij dolores omnes magis ipsum premunt, & morbus inclarescit. Hunc post eruptionem per quindecim dies sinere oportet, quo pus rursus maturescat, Nam ex eo quod pus F ad ampliorem locum deuenit, perfrigeratum est, & id quod in thorace humidi erat ad seipsum attraxit, ita vt ipsum fit semiputrefactum. Si quidem igitur sua sponte expui incipiat in hoc tempore, bene est. Sin minus, medicamentis aut potionibus opem ferre oportet, in vltimis ex quindecim illis diebus, festinando ad corporis excitationem antea quàm magis affligatur, ita vt caput purum custodias, influxionum gratia. Si vero non spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato aut vrito. At si neque spuatur, neque ad latera de se significationem præbeat, vbi multa calida ieiunum lauasti, & neque potu vsum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehendat, tu vero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex vtra parte significationem sui

præbeat.

A præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras vrere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. Quod si præ crassitudine, humor non fluctuet, neque strepitus sit in pectore, verum spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiant, hæc, sed thoracem pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito, & qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato aut vrito, quàm proxime ad septum transuersum, cauendo tamen ne hoc ipsum lædas. Si vero voles, ipsam terram eretriadem illinito, & similiter velut in linteo considerato. Multi simul illinunt, B ne quæ primum illinuntur resiccentur. Post sectionem aut vstionem, linamento ex lino crudo vtere, & paulatim pus emitte. Cæterum vbi secare vel vrere voles, corpori in eadem figura, in qua inter secandum aut vrendum futurum est, notam imprimito, vt ne cutis te decipiat, si in figuræ transmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vitare oportet ex victu, vt ne rursus pus reuellant ad pulmonem. Malum enim hoc est: quare permittendum est vt ad sectioné quàm citissime resiccetur. Postquam vero duodecima affuerit dies, reliquum pus totum emittito, & ex linteo linamentum indito, & bis in die pus emittito, & ventrem supernum ex victu quàm maxime resiccato. Atque hoc modo oportet C etiam suppurationes ex vulneribus, & ex peripneumonia: & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quando voles bibendas dato. Sunt autem multarum operationũ. aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alui egestionem, aliæ vtrunque præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, velut si quis in vas aquæ feruentis frigidam aquam infundat, aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabit itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ, neque eadem omnes bibere possunt. 1. Fauorum siccorum heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, &

lato, & iniectis apiis bibendam dato. I I. Seminis lini acetabulum, aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis imposita coquito ac feruere sinito vt transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat. I I I. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio iniecto frigidam paulatim exhibeto. I I I I. Ordeum Achilleum magnum ac plenum heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, vbi probe laueris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibendum dato. V. Cumini Aethiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicongios affunde, & olla luto piloso oblita, donec tertia pars restet feruere sine, & frigidam hanc ad omnem ardentem aliamque febrem exhibe. D

V I. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. E

V I I. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito. deinde excolato, & apiis iniectis frigidam dato.

V I I I. Prosũt & vina alba aquosa ex vuis passis. I X. Prosunt & vuarum passarum expressarum retrimenta aquosa.

X. Vuarum passarum albarum exẽptis vinaceis heminam, radicum quinquefolij manipulum, tundito, & affusis aquæ heminis viginti, ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibendã dato. X I. Ad farinæ ordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congium affundas, & quum iam intumescunt crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, & adianti pugillo iniecto, sub dio per noctem exponito, ac exhibeto. X I I. Ouorum trium aut quatuor candidum, in aquæ congio concussum bibat. Hoc valde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat. F

X I I I. Ordei torrefacti probe loti chœnicẽ dimidiã, in aquę cõgio bis aut ter feruere finito, & frigidã hãc exhibeto.

X I I I I. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc vrinã ducit. X V. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto. Hæc potio vrinam ciet, frigefacit, & sitim sedat. X V I. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouam, in maiorẽ ollam aqua plenã ponito, & alia aqua eruo affusa, ad modicũ tempus coquito. postea vbi coctũ fuerit eruum, tertiã aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato, ita vt ad singulos cyathos, & cucumeris, & erui pollinem inspergas. Hoc constanter sitim sedat.

X V I I. Vinũ Thasiũ vet⁹ parte vna, cũ vigintiquinq; aquę partibus

A partibus dato. XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, & crassam ordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos, in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua dilutũ, aquosum bibat, adianti pugillo iniecto. Hoc vrinã ducit, & aluum soluit. XX. Mala odorata dulcia cõtundito, & aqua macerato, & aquã bibendã dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si aluus soluta fuerit in febre ardente. XXII. Quòd si morbus regius insuper corripiat, vuę passæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborum, vtrorumque dimidiam heminam, & ordei Achillei magni ac pleni tantumdem, & cnici tantundẽ, aquæ heminas decem, & apium, & mẽtam, & coriandrum, de singulis parum, terito donec placide aqua B dulcescat, & adiãti pugillo postea iniecto, vbi sub dio per noctem exposuisti exhibeto. Potes etiam alia his similia imitari. Omnia vero per noctem sub dio exposita dabis febrienti, exceptis his quibus alui plus quàm cõuenit fluunt. XXIII. Pulegij pugillos tres, apij duplum, in vino diluto coquito ac exhibeto: hoc vrinam ciet, & bilem per aluum trahit.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER IIII.
Iano Cornario medico C physico interprete.

D hominis generationem de omnibus & viri & mulieris partibus semen progressum, & in vterum muliebrem illapsum condensatur, temporeque veniente natura hominis formã referens ex ipso producitur. Habet autem & mulier, & vir, quatuor species humoris in corpore, à quibus morbi fiunt, qui non à violentia aliqua fiunt. Sunt

Membra cia generationi cõferunt.

 autẽ

Pituita, sanguis, bilis.

autem species hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, & Hydrops siue aqua: & de his non minima, neque debilissima, in semen procedit portio. Et quia animal secundum parentes nascitur, tot humorum species, & sanorum & morbosorum in seipso habet. Ostendam autem quę in vnaquaque harum specierum & plura & pauciora in corpore fiunt, & à quo ægrotant. Et quòd morbi in imparibus diebus indicantur. Et quæ sint morborum principia. Et qualia singula ex ipsis in corpore efficiant, vt morbum inducant. & à quo rigor febrilis fiat, & cur post ipsum febris irruit. Primum autem demonstrare volo, quomodo bilis, & sanguis, & hydrops, & pituita, copiosiora & pauciora fiant à cibis & potibus, hoc modo. Ventriculus dum plenus est, omnium horum corpori fons est. Verum vbi vacuus est, corpore fruitur colliquescente. Sunt autem & alij fontes quatuor, à quibus vnusquisque horum humorum in corpus procedit, postquam sanè ipsi à ventriculo acceperunt: & hi quoque fontes vbi euacuantur, de corpore fruuntur. Sed & ipsum corpus attrahit, vbi ventriculus in seipso quid habuerit. Et sanè sanguini fons est cor, pituitæ caput, Aquæ splen, Bili locus folliculi in hepate. hi sunt quatuor humoribus his fontes, ventriculo excepto. Ex his autem maxime caui sunt, Caput & Splen, Nam in hoc ipso maxima amplitudo est. Verum de hoc paulo postea clarius dicam. Quin & hæc sic se habent. In omnibus cibis ac potibus & biliosi quid est, & aquosi, & sanguinei, & pituitosi: in alio plus, in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur, alia aliis præstant ad sanitatem. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Postquam vero comedit aut bibit homo, corpus in seipsum humorem relatum ex vētriculo, & fontes trahunt per venas de ventriculo, similis humor similem, & corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodē modo terra omnigenas in seipsa ac innumeras facultates. Quæcunq; enim in ipsa nascūtur, his omnibus exhibet humorē similem vnicuique, qualem & hoc ipsum quod nascitur sibi similem, iuxta cognationem habet. & trahit vnumquodque de terra alimentum, quale etiam ipsum existit. Nam & rosa de terra trahit talem humorem, qualis ipsa in potentia est: & allium de terra humorem eiusmodi trahit, quale ipsum in potentia est.

Quatuor corporis fontes.

Cor sāguinis fons, caput pituitæ, lien aquæ, fel bilis.

Quo pacto hæc corp⁹ hauriat.

Terræ uires.

παράδειγμα à rosa & allio.

A tia est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. Cui porrò plantę in terra cognatus humor multo vberior est quàm conuenit, ea planta ægrotat. Cui vero paucior quàm opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non insit terræ humor, quē planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidem poterit. Intelligentiam autem huius rei, quòd si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim regio & Peloponesus pro temporibus anni à sole non minime calet ac illustratur, vt sol nascentibus è terra sufficere possit, attamen fieri nō po-

B test, multis frustra iam id tentantibus, vt in Ionia aut Peloponeso Silphium nascatur. At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neque in Ionia, neque in Peloponeso, eiusmodi humor qui ipsum alere possit. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere nō possunt, aliæ vero sua sponte producunt, hoc ipsum eius quod nunc dicturus sum considerandi occasionem exhibet, quantum videlicet locus alteri loco etiam valde vicinus præstet ad iucundi vini productionem, sole æqualiter sufficiente. Hic etenim in terra humor est, qui vinum suaue exhibere potest, illic non est. Sunt etiam syluestria non pauca in loco nascentia, quæ ad orgyæ seu cubitorum quatuor spatium translata: nasci minime comperias. Non enim habet terra

C talem humorem translato, qualem illa syluestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam venenosiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ ficciores, aliæ asperiores, & innumeræ aliæ aliter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc genera primum nihil alteri simile ex terra productnm est, quod non esset cognatum. Et mihi sanè videntur hæ omnes plantæ syluestres fuisse, Verum homines ipsas mansuefecerunt, fructum ferre efficientes vnamquanque iuxta suum semen. Trahit enim similis humor similem ex terra, & ex hoc augescit ac nutritur. & nullum ex terræ nascentibus alteri simile est, quod nō æqualem, neque similem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ nascuntur in cibi ac potus vsum venientia, multas facultates de terra ad se trahunt, & in omnibus est aliquid pituitosi

Silphium.

Diuersitęr terræ humores.

Prius syluatica oīa fuerunt.

Cibus potusq; quid secū habeat.

ac sanguinei. Et ex hoc adeò ad hanc demonstrationis necessitatem deueni, quòd à cibis ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus, secundum fontes quos nominaui, similis humor similem per venas. Referam quoque aliud argumentum, quòd singula prout relatum est trahant, & simul dicam, vnde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caseū comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitosum est, statim ipsi ad os ac nares accurrit, atque hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita esse credere oportet, ex his quæ ego referam. Assero itaque, quod quantum in cibo aut potu pituitæ inest, illud vbi ad ventriculum peruenit, partim corpus ad seipsum trahit, partim caput, vt quod cauum sit, & velut cucurbita corpori incumbat, ad se trahit, vtpote viscosa existente pituita, ita vt hanc alia per aliam sequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copiosior est recens, ab ipsa violente extruditur. Quapropter vbi quis edit aut bibit aliquid pituitosi, exscreat pituitam. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si vbi edit aut bibit quid pituitosi homo, non rursus exeat quod redundat, neque per os, neque per nares, necesse est ipsum manere in capite, aut ad corpus descendere de capite, & ad ventriculum peruenire. Ac optimum quidem fuerit, si ad ventriculum perueniat. Exire enim poterit vnà cum stercore, & si quidem multum fuerit ac humidum, stercus humectare poterit. Si vero modicum, non hoc effecerit. At si in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis est. Si vero modicum, non hoc fecerit. Significationem autem de se præbet copiosum ne sit an modicum. Quòd si ad corpus deueniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, si quidem multa fuerit pituita, statim corpus læserit: si vero pauca, nō adeò lædere poterit, quum magnum sit corpus, si non & aliud quoddā principium ipsi reliquū sit. Verum temporis progressu, si alia pituita superaccedat, lædi vtiq; possit. At si corpus vesicæ ac vētriculo deleget, atque hęc foras perferant, nihil mali ex ipsa habuerit. In hoc igitur sermone demonstratum est, quomodo caput pituitā ex ventriculo trahat, & simile ad simile perueniat, & simul à me dictum est, quomodo & quare copiosior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc vero dicam de bile,

Caput cucurbitulæ instar. E

Pituita qd agat. F

A bile,quomodo & cur copiosior in corpore fiat, & quomodo locus folliculi in hepate ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quodq; aliâs biliosum ac leue est, copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant, atque hoc ita fieri videmus,& clarum nobis est quòd à cibo aut potu factũ est. Trahit etenim corpus in seipsum de cibis omnem prędictum humorem. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid isthic biliosi inest. Et si derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet,& de ventre copiosior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculũ, & ex hoc tormen ventriculo oboritur,& pars ipsius per vesi- *Bilis.*

B cam,pars per aluum egreditur,atq; sic minima pars in homine manet,& dolores cessant. Si vero neutrũ horum contingat,procedit primum deveteri bile ad corpus,distribuitur enim ad ipsũ: & si multa fuerit, statim significationẽ sui præbet alij humori ammixta. Si vero modica, non adeò læserit, quum magnum sit corpus, si nõ & aliud quoddam principiũ suboriatur, Verum temporis progressu,si alia bilis superaccedat copiosior, hominem vtiq; læserit. Si vero non super accedat,excolare illam poterit corpus, vt & bilis, & quæcunq; biliosa sunt prodeant. Nam quæ in cibo ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sanè etiam alia quæcunque lædentia sunt medicamenta, vbi aliud ab alio in ventriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id quod

C superatum est expellit,ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in ventriculum incidunt, morbus huic oboritur. Atque in hoc sermone iam ego declaraui,quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore, à cibis & potibus: & quòd trahit in seipsum folliculus in hepar, iuxta similitudinem id quod biliosum est à cibis ac potibus.

Nunc vero dicam de aqua,quomodo,& cur copiosior fiat in corpore,& quomodo splen trahat in seipsum. Assero autem vbi homo bibit amplius,& corpus,& splenem, aquam in seipsa trahere ex ventriculo. Et si plus traxerint quàm oportet, statim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelligunt quicunque homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, optimum est, si vetus aqua quæ in splene inerat, ad vesicam aut vẽtriculum excoletur, & per hæc expellatur. *De aqua hydropẽ, uc.*

Nam

Nam per supernas regiones non purgatur aqua de splene, nisi quantum eius in vasis inest, quę de liene procedunt: verum ad ventriculũ & vesicam depurgatio fieri potest. Si vero hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras excoletur, de splene ad infernas partes aqua procedit, atq; isthic alij humori miscetur. Et si quidem pauca fuerit, non sanè læserit. sed de corpore ad vesicam, & ad ventriculum, per venas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorsum, quæ ex infernis partibus à seipsas trahunt, vbi ficciores fuerint quàm prius erant. At si alia aqua generetur, & ventriculus ac vesica foras non expellant, splen eleuatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atque hæc à me dicta sunt, quomodo & cur aqua copiosior generetur in corpore à potu: & quomodo splen trahit. Nunc autem de sanguine dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur, Postquam bibit aut comedit homo aliquid quod sanguineum est, trahit quidem & totum corpus in seipsum, trahit autẽ & cor sanguineũ ad seipsum. Et vbi plus attraxit, non oboritur cordi dolor. Est enim cor res solida ac densa, & propterea dolore non affligitur. Et ex ipso procedunt venæ crassę iugulares appellatæ, ad quas statim si copiosius accedat, sanguineum illud distribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus delegant. Et quum ederit aut biberit homo quid sanguinei, statim venę iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente vero ad cor & corpus sanguine quàm satis est vberiore, à cibis ac potibus, & ad alium humorem ammixto, si non ab ipso egressus fuerit, per aluũ aut vesicã, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si vero modicus accedat, non sanè læserit corpus. Verum temporis progressu distribuitur ab ipso ad ventriculum, aut ad nares, quæ ipsum foras excolant, & nulla læsio contingit. Si vero paulatim copiosior fiat, morbosus efficitur. Atque ita quomodo copiosior sanguis generetur, à me declaratum est. Quum autem sint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hęc à me demõstrata sunt, & quomodo, & cur copiosiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento constat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbũ hoc ipsi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta sunt. Attigi etiã obiter ostendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verum de

Splen turgens quid agat.

Cor cur nõ laboret.

Venæ iugulares.

D E F

A rum de hoc paulo post melius tractabo. Cæterum fontes hi quatuor quos nominaui, quum pleni fuerint, semper corpori distribuunt: quum vero vacui, vice versa trahunt ab ipso, Sic etiã ventriculus facit. Et habet se res hoc modo, veluti si quis tria aut plura æneа vasa in planissimo loco componat, & coaptata quàm optime disponat, fistulis ad foramina insertis, atque ita placide in vnum vas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab vno enim diffluet in reliqua vasa, donec etiam alia fuerint expleta. Postquam autẽ plena facta fuerint vasa, si quis de vno aquam effundat, retribuet se retro fluens aqua ad vnum vas, & vacua fient reliqua vasa rursus, quemadmodum etiam susceperunt. Sic sanè & in corpo-

Fontes corpori subministrant, non soli.

B re res se habet. Postquam enim cibi ac potus in ventriculum inciderint, fruitur corpus de ventre, & vnà cum fontibus impletur. Vbi vero aluus vacuatur, rursus retro humor ab ipso redditur, quemadmodum susceperat, veluti ex aliis ad vnum vasculum. Venæ enim sunt per totum corpus tendentes, aliæ tenuiores, aliæ crassiores, multæ ac frequentes. Hæ autem donec viuit homo apertæ sunt, & suscipiunt & dimittũt nouum humorem. Vbi vero mortuus fuerit, clauduntur & extenuantur. Quandiu igitur viuit homo, fruitur corpus de vẽtriculo, vbi quid in seipso habuerit: fruuntur etiam fontes, & impleti corpori distribuunt. Si enim corpus non traheret de ventriculi humore, sed soli fontes, & hi ad corpus distribuerent, nõ sanè haberet corpus sufficiens alimentum, sed paucius. Non

C enim amplius haberent alimentum fontes, quod corpori subministrarent. At vero si fontes isti non essent, dum edimus ac bibimus, vere nõ cognosceremus, neque quid iucundum, neque quid iniucundum esset, propter hanc quam referam necessitatem. Hi loci quum minores sint, & intra reliquum corpus, semper etiam antea quàm attrahat vnusquisq; iuxta suã facultatem, reliquo corpori denũciat de cibis ac potibus, qui biliosus sit, & qui pituitosus, & qui sanguineus, & qui aquosus. Quicquid enim horum humorum plus quàm opportunũ est, in cibis ac potibus nobis obuenerit, neque cibos illos iucundos facit. Quę vero maxime appetimus, pro eorum ratione etiã illi iucundi sunt. Si vero cibis ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipsis fontibus, donec humor paucior quàm oportet fiat, & tunc sanè appetit

Quo pacto sua quisq; trahat.

nè appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea vbi multum cibi sumpsimus aut bibimus, quandoq; adhuc cibum aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm quod appetimus. Postquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc cessat appetentia. Atque hæc de hoc à me dicta sunt. Quin & hoc se ita habet, quòd ad folliculum in hepate, sola bilis à cibis ac potibus secernitur. Venulæ enim quum debiles & tenues sunt, alium humorem trahere non possunt, qui grauior & crassior existit: & simul nō est ea loci capacitas, vt alius humor in hoc folliculo consistat: & est hic locus maxime familiaris bili secundum naturam, & ob id in ipso nullus alius fit morbus, quàm is quem homines Cardiogmū, hoc est cordis morsum vocant. At Caput, & Cor, & Splen, de omnibus humoribus participant. Vnumquodque tamen si non ægrotet, plurimum de relatis participat, iuxta suam ipsius naturam, caput pituita, cor sanguine, splen aqua. Trahunt autem & de alio humore venæ in seipsas, amplæ & crassæ, & instar pampini retortę existentes, ita vt vbi trahant, alius humor alium sequatur. Et cordi quidem propinquant venæ iugulares crassę, ad quas cito distribuitur, vbi illi amplior quàm cōmodus est humor accedat. Hæ vero ad reliquum corpus delegant: & simul ipsum cor solidū est ac densum, vt ab humore non ægrotet, & propterea nullus morbus in corde oboritur. Caput autem & splen maxime sunt morbis obnoxia. Aegrotant enim & ab his quæ à natura insunt, quum plura q̄ opportunum est accesserint, Aegrotāt item ab aliis humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt ac caua, vt & aliis humorib⁹ recipiēdis capacitas in ipsis sit, paulatim nimirum accedentibus, & ad eum humorem qui à natura inest, se ammiscentibus. Quemadmodū in vase magno amplior capacitas est quàm in paruo. Sic sanè & in capite, aut in splene, res se habet. Magna enim capacitas maxime in ipsis est. Si vero repletæ fuerint isthic humore venæ, ab ipso sanè in illis morbus oboritur. Atque hęc mihi de hoc nunc dicta sunt. Volo autem melius declarare, quomodo vnusquisque horum humorum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores esse demonstraui hominē lædentes. Quatuor item ipsorū fontes.

Cur cum multū sumpsimus pl⁹ appetim⁹.

Locus bilis fel.

Caput pituitæ loc⁹, cor sanguinis lien aquæ.

Venæ iugulares.

Cur cor nō afficitur, caput & lien multū

Quo pacto humores in corpore minuantur.

fontes. Quatuor quoque esse dico locos, per quos homo de singulis his expurgatur. Sunt autem hi, os, nares, podex vrinæ meatus. Et vbi humor aliquis affligens copiosior factus fuerit, si his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab illo premit. Et si ventriculus plenus fuerit, liquescēte corpore ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem horum locorum, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim velut & antea dixi, ventriculo retribuit, vbi vacuus fuerit: & fruitur de ipso, vbi plenus existit. Atque hæc à me dicta sunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem affligentes. Quomodo vero & cur homo sanus degat, referam. Postquam comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo quo dictum est modo, ammixtus alij, tum ei qui in corpore, tū ei qui in fonte est, ea quidē die qua accesserit, in corpore manet. postridie vero alius humor ad ipsum accedit. Atq; hi quidem duo sunt dies, duo vero in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies sunt, alteri vnus. Et qui quidē postridie accessit, manet in corpore, vt qui sit crassus. Alter autē coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiēns, postera die ad ventriculum accedit, & per omne tempus à recēti expellitur. Vbi vero ad ventriculum peruenit, cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinem in corpore facit. Si vero permanserit, tempore graueolens fit. Tertia vero die vnà cum stercore, & vrina exit, copia ipse sibiipsi æqualis, & consimilis, & æquilibris; etiamsi suiipsius pars quædam sit, quo humor maneat in corpore iuxta relatam rationem. Influit autem & tertia die humor de corpore ad vētriculum amplior & graueolentior, qui videlicet reliquus fuit à secundo, & defert cibos concoctos, & quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. Indicio est autem vrina quæ salsuginosa est, quòd cibi deferunt de corpore etiam id quod morbosum est. Et cibi quidē semper postridie per aluum secedunt, humor autem ad tertiam diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atq; hæc dicta sunt, quomodo, & cur homines sani degunt. At vero humor hic si particulatim foras prodiret postridie, cibi nō similiter ex ventriculo graueolentes facti foras prodirent, sed veluti cocti: & vrina potui similis, & corp9 semper euacuaretur, & per omne tempus homo, vbi ventrem exonerasset ac minxisset, opus haberet statim potu ac cibo, pro egestionis factæ copia,

Quatuor locis corp9 purgatur.

Sanitas quî contingat.

Tertio quoq; die quæ sumuntur prodeunt.

Quid esset si statim o' letaretur.

copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed vnà cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et si quidem comedisset, bene esset. Sin minus, & euacuatus debilis esset, neque humor crassus fieri posset, vt postridie foras prodiret. Non enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc vero aluum exonerantes probe valemus, & si per biduum nihil cibi acceperimus, & viuere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex euacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atque hæc à me dicta sunt, quomodo & cur fieri non possit, vt humor qui corpori accessit, foras egrediatur eadem die, immo neque postridie. Id porrò assero, si humor pluribus quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis calescentibus ac stantibus, maius malum, aut minus, homini significationem de se præbere: hyeme quidem minus, & posterius: æstate vero maius, ac prius. Atque hæc à me dicta sunt, de eo quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At vero si corpus cibos eadem die egereret, non sufficienter humore vti posset, sed essent homines tenues ac debiles. Nunc vero quum maneant cibi ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahens, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi non possint eadé die exire. Si vero cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus vtique repleatur: & dum premuntur à plenitudine venæ, calor ac dolor corpori accesserint, æstate quidé citius, hyeme vero posterius. Aestate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in seipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior quàm opportunus est spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire. hyeme vero quum frigidũ spiritum trahat in seipsum. multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerãte. Et hæc à me dicta sunt de eo quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in ventriculo maneãt. Et attigi quoque obiter vt declararim omnem humoris ac cibi. & longioris & breuioris temporis differentiam, cur homines ægrotent. Verum de hoc melius tractabo temporis progressu. Reuertor rursus retro de sanitate dicturus, quòd sanè corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeunt

Duos dies sine cibo quis duret

Triduo exeant cibaria oportet.

Si cibaria statim exirent quid eueniret.

Quid cibaria retẽta diutius faciant.

D E F

foras

A foras in sano, tum cibi, tum humor, iuxta relatam rationem. Et si quidē foras prodeat plus humoris, quàm de cibis ac potibus accessit, homo attenuatur. Prodit autē foris plus quàm accessit ob hanc caussam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipsi in corpore inest. Verum præ alia sanitate quæ multa est, non lædit valde. Malum vero illud huiusmodi est. Postquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus, aduenerit copiosius, non ita multo, corpus calescit sensim, vt non valde lætatur: & liquescit in ventriculo, & cibum homini iniucundum facit. Si vero humor alius alio copiosior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo post tradam. Quandoq; etiam vbi cibus iucun- *Macies unde.*

B dus est, homo attenuatur. Causa vero eadem est. His autē fientibus, plus humoris extra prodit, quàm succēturiatur. Et propterea in quiete degenti contingit vt attenuetur. At vero laborantibus hominibus itidem corpus coalescit. Et hoc à labore calescēte, tum humor in ipso diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad vesicam defluit, hæ autem foras expellunt. Pars vero ipsius extra exhalat, per internam corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet, sudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes iuuenum idem efficiunt quod labor. Si vero etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exiuit, accedatque insuper alius à cibis ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem *Quid exercitatio pos sit.*

C accedit, si non aliud quid edere poterit, & si neq; laboret pro prioris laboris aut exercitationis ratione, alij aliis pauciores fiunt. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex esu, hac de caussa. Postquam reficcatus est tempore humor, & in priore labore prius egressus est alius alio copiosior, & vnus alius alios valde superauit, homo repletus fit. Et si quidem à multis valde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si vero à paucis, parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre ac reualescere potest, humiditate enim vberiore in ipso existēte, calorem exoluit. Calescit enim corpus à febre, & si quidē modicum fuerit id quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autē continue tenet: Si vero copiosius, quinta die: per quatuor vero tenet pro ratione Atque hoc modo morbi per dies iudicātur. At si dimiserit febris in imparibus *Morborū decreta.*

diebus, & sanus homo fit, & moritur. Qua de caussa, paulo post dicam. Nunc autem referam cur febris dimittat. Sic autē sentio, Quæcunque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio copiam impari die, iuxta rationem antea relatam. Non enim exit prius quàm alius bonus de ventriculo ipsi accedat. Nam intermedia & postera die corpus trahit de ventriculo, quicquid ipsi in seipso dimiserit priore die, nisi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sanè malum homini esset. Si vero dimiserit febris tertia die, eodem modo dimittit quo etiam eadē die, velut dictum est. Atque ita quidem contingit, vt febris de corpore fiens, tertia die remittat. Dico autem, etiam si quinta die, aut septima, aut nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum & tertia exiuit. Etenim alimentum febri contingit, secundum locos quos paulo antea dixi. Vbi enim humor copiosior prę-ualuerit, homo liberatur à febre. Dimittit autē febris in diebus imparibus ea de caussa. Quòd videlicet in paribus diebus trahit corpus de ventriculo: in imparibus vero dimittit, Ventriculus autem extra propellit in homine sano, iuxta huiusmodi necessitatem morbi in imparibus diebus iudicantur. Atque hac quidem ratione homo febricitans sanus euadit. Assero autem & quod doleant maxime homines ægroti in imparibus diebus, propter hoc & secundum rationem fieri: Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cuius rei signum est, quòd horror aliàs atque aliàs per corpus transcurrit, Hoc vero non sanè ita cōtingeret, si non cōturbaretur humor, & de ipso aut plus, aut minus secerneretur, & alius aliū superaret. Conturbatur autem maxime in imparibus diebus quum ægrotat. Sed & horror maxime tunc fit. Habet enim se res hoc modo. De humore affligente expellitur aliquid ex corpore, à recentissimo humore superatum, & procedit ad aluum infernam, & aluus ipsa vnà cum affligente calescit, suscipiens in seipsam magis quàm priore tempore. Hoc autem maxime fit in morbi iudicatione. Et si paulatim corpus ad aluum dimiserit, & non multum fuerit id quod hominem affligit, & aluus, & corpus, calorem sufferre in iudicatione potest, & homo sanus euadit, vbi humor affligens egressus fuerit, & is qui febri alimentum præbuit consumptus, & sanus præualuerit.

Cur dieb⁹ nō parib⁹ hæc fiant.

Salutis mortisq; caussa.

D E F

A lucrit. Atque hac ratione propter relatas à me caussas, homo ægrotus sanus euasit. Nunc vero referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic autem sentio. Si multum fuerit id quod affligit in corpore, magis quàm opportunum est, & aceruatim robustum, turbatur ad ventriculũ, & quum non possit calorem sufferre corpus, eo fruitur, & graueolentiam circa spiritum fieri necesse est, & quum nequeat corpus præ debilitate, nimirum omni humore morboso existente, spiritũ trahere, quo ea quæ in ventriculo sunt refrigerentur, quicquid est humoris vitalis id foras exhalat, atque ita homo moritur. Nõ enim superat alius humor, sed totus à morboso qui multus est eleuatus, ac consumptus à febri exhalauit ac perspirauit. Atque hoc modo in imparibus diebus maxime do-
B lor affligit. Neque est quisquam cui hoc non sit notum. At vero quòd humor turbetur in iisdẽ diebus, hoc signũ est. Quicunque iam à febre continua correpti, pharmaco vsi sunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquam sunt. Qui vero in diebus imparibus medicamento forti vsi sunt, nimiũ purgati sunt. Multi vero etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores Medici in hoc maxime peccarunt. Medicamenta enim exhibuerunt in diebus imparibus, & homines peremerunt, non scientes quòd hęc res se ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculum transmittente. Et si quis iam turbatum, adhuc magis perturbet medicamento immisso, nihil miri est ex talibus hominẽ perire. Quin & vlcera
C si curentur, maxime in his diebus inflammantur. Venit enim humor ad omnes venas quum turbatur, easque replet. Et vbi ad vlcus peruenit, si quidem non curetur, & pus exitum habeat, expellitur ab humore qui in turbatiõe accessit, & vlcus foras expurgatur. Si vero curetur, pus exitum non habens, & isthic vnà cum eo qui accessit permanens, dolorem inducit, & carnem circa vlcus attollit: & ex illo si quidem in cruribus habuerit vlcus, attolluntur venæ quæ in iuncturis crurũ existunt. Si vero in manibus, quę in manuum iuncturi sunt. & ex hoc glandularum tumores fiunt. Quibuscunque vero hominibus febris incidit, si nihil aliud male habeat homo, à pinguiore quàm oportet existente humore incidit. & venæ impletæ dolorem ac calorem vlceri inducunt. Hoc autem cale-

Disparib⁹ diebus omnia lãguẽtiũ discernuntur.

Cur febris nulla de caussa fiat.

factum,etiam reliquum corpus calefacit.Atq; hoc modo caliditas ad vlcera peruenit.Calefcit enim corpus, & vlcera,ab humoris commotione.Et labor talia efficit. Liberantur autẽ vlcera ab inflammatione quinta die, & iuxta horum dierum rationem,prout etiã vlcera fuerint magna, & tertia,& quinta,& feptima,& nona,& vndecima. Deinde abfoluto primo circuitu,rurfus fecundi principiũ tertia fequens hinc eft,quę à prima,decimaquarta eft.Maxima vero vlcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur. Atque hæc ratio docet morbos in imparibus diebus iudicari,& humorem in fano homine tertia die exire, ftercus autem fecunda. Et hæc tertia die contingentia mutuũ inter fe teftimonium præbẽt, quòd res fe ita habeat.Atque ita mihi hic fermo vniuerfus ad fummum perductus eft. Nunc vero exactius referre volo, cur homines ægrotent,fimulque cum hoc fermone dicã quæ fint principia morborum, & qualia vnumquodque ipforum efficiat.Sic autem affero.Si cibi plures quàm opportunũ eft, qui iam concocti funt, intus maneant, & homo non purgetur,& alij cibi faperingerantur,corpus ab humore priore ac recenti repletum calefcit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris hoc modo fiens,nõ periculofa, neque fortis eft, in qua humor æqualis eft,copia paululũ vberiore nos affligens. Si enim hoc ita fe habuerit, & quis admodum validus fit, & quæ commoda funt adhibuerit,fanus euadit.Vnus autẽ morbus folus eft ex omni humore,& feptem figna habet. Nam & tuffis ipfum habet,quæ & debilis,& ficca eft: & venter durus fit,vtpote & ftercore intus contento: caput grauatur: & vomit: & febrit:& vrina non probe prodit. Hæc feptem figna huius morbi funt ex omni humore fientis. Si vero alui egeftione non prodeunte,vnus ex aliis humoribus fuperet, melius deget homo.Et fi quis febre fiente ab omni humore,non adhibeat idonea, inualefcet morbus quantum ipfe humores fuperauerit,hoc modo.Calefcente fanguine exhalat maxime per hunc humor aquofus,qui febri eft infeftiffimus. Relinquitur autem pinguis ac leuis,qui eft biliofus, & febri maxime nutrimentum eft.Exhalat autem hoc modo,Velut fi quis aquam & oleum in vas æneum infundat, & ligna multa fubiecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit, ex vafe enim exhalabit: oleum autem paululum imminuetur.

Labor qd faciat.

Difparia omnia decretoria.

Morborũ cauffæ.

Signa feptem mali unius.

Simile.

D E F

A auetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari poteſt, & leuis reddita exhalare. Oleum vero vtpote quod eſt coniunctũ ac denſum, attenuari non poteſt, neque ſimiliter vt aqua exhalare. Sic ſanè & in homine ſe res habet. Aqua enim caleſcẽte corpore foras exhalat: Bilioſus autem humor, vt qui coniunctus eſt ac denſus, non ſimiliter attenuatus exhalare poteſt. Verum attenuatus hic bilioſus humor, corpus magis calere facit. Copioſius enim & melius alimentũ febri bilis ſuppeditat, & prorumpens aut firmata in corpore, morbum ſupra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta ſunt de eo quòd afficitur homo, ſi non purgetur & curetur. Si vero non ipſa copia præualuerit, ſiue ſemel multa fiens, ſiue paulatim B colligatur, reliquum corpus dum hoc fit, præ robore ſufferre poteſt, donec principium aliquod ſuperaccedat. Atq; hoc ſanè modo morbus fit, ſi homo à copioſiore fiente humore nõ expurgetur. Principia ex quibus fiunt morbi tria ſunt. Et vnum quidem iam à me relatũ eſt, qualia & quod afficiat in corpore. demonſtraui enim quomodo & cur ægrotet homo, ſi non purgetur. Alterum eſt, ſi contingat vt ea quæ ex cœlo obueniunt, inepta & præter victus rationẽ ſint. Tertium eſt, ſi violentum quid accidat, Violentum autem eſſe dico, & caſum, & vulnus, & plagam, & laborem, & ſi quid aliud eſt huiuſmodi. Horum vero principiorum maximum eſt Violentia ſi magna fuerit: ſi vero parua, non ita maximum. Secũdum eſt, ſi non purgetur homo. Tertium, ſi quæ ex cœlo obueniũt inC epta fuerint ad ſanitatem. Proinde diligenter ab his ſe cuſtodire oportet. Singula vero talia in corpore faciũt, qualia ego dicturus ſum. Equidem ſi vulnus fiat, manifeſtum eſt quod caro diſſecta eſt, & vlcus factum eſt, hoc autem morbum eſſe dico. Si vero contuſio fiat, homine percuſſo, aut lapſo, aut aliud quid tale perpeſſo, & tumor oboriatur, ſanguis ſtatim præ violẽtia calefactus, & venis hiatibus illapſus, nõ habẽs exitũ præ copia, quò abire poſſit, conglobatur: & propterea tumor fit, & tamdiu adeſt, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum eſt, aut etiam per ipſum tumorem, & ſiue per chirurgiam, ſiue ſine ea, ſanguini trãſitus fiat, aut per tempus ſuppurato, aut nõ. Sed & labor tale quid efficit. Quũ enim homines laborarint, quibus ſanè maxime ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac caleſcit, & ex hoc dolor oboritur.

Tria morborũ principia.

Tumoris cauſſa.

Labor quæ faciat

oboritur. Si vero hæc quidem superarit homo, verum multa copia labor accedat, & aluus ac vesica non breui copiam expulerint, febris sanè ex hoc irruerit. Et si quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si vero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc à me dicta sunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ si non purgétur homines, corpora calefaciunt. At vero quod ex cœlo obuenit principiũ, si ineptũ fiat in homine, superat aliquid humoris, & velut ad morbũ calefacit & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur sentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea quæ ex cœlo obueniunt incommoda fuerint, & calescat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem violentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur quantum eius plus quàm commodum est redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua vasa lignea infusum concutiunt. Illud autem dum turbatur, spumescit ac secernitur, & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum leue sit, in superficie consistit: graue vero & crassum, deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Vbi vero concretum ac siccatum fuerit, Hippacen ipsum vocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid eius est in corpore, à principiis quæ dixi disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit. Leuissima enim existit. Secundo loco sanguis. Tertio pituita. Grauissimus autem horum humorum est aqua. His vero ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad locum, vbi plurimus esse possit. Verum in turbatione, spaciosa capacitate fiente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, vnà cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem ac calorem exhibet. Qui vero calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis à bile, & pituita, & sanguine, calidissimi enim hi humores existunt. Et si quis horum in

Cœlestis uis quid faciat.

Scytharũ butyrum.

Hippace.

Qui humores febrẽ creent.

D E F

A rum in aliqua corporis parte firmatus fuerit,vtplurimũ morbus illinc nominatur,& cognomen habet.Cæterum ab aqua non valde fortis febris oboritur, neque diuturna. Nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At vero ante turbationem, non habet multus humor quo procedat, sed sursum ac deorsum voluitur & distrahitur alij humori permixtus. Omnia enim plena existũt. In turbatione vero euacuãtur. Verum aliud alio magis euacuatur. Et multus humor suum locum occupat,& alienus alij nõ ammiscetur,si firmatus fuerit priusquam ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is qui ab ipso postea ad morbum superaccessit,donec purgatus fuerit locus qualicũque purgatione. Si vero multus fuerit affligens humor,fruitur: & consumitur ad morbum etiam alius qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur,fruitur autem,si morbus nõ amplius sufficiens alimentum habuerit, & consumitur ab humore qui in loco dolente existit.primum enim propinquum assumit,deinde longius depascitur,donec consumptum fuerit,& non amplius inest in corpore alimentum. Alimentum autem est homini humor leuis. Quemadmodum igitur vt certum est,putrefactio primum paulatim fit,si maxime calefiat: Postea vbi isthic alimentum putrefactioni non amplius sufficit,depascitur de sano,initio sumpto à proximo, ad totũ corpus, donec totum quicquid carnosum est putrefecerit, postquam vero in totum depasta est, alimentum putredini consumitur. Sic sanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco illo initio,vbi isthic alimentum sufficiens non amplius inest, depascitur vlterius, à proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, vbi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed voluatur ac distrahatur,non amplius alij misceatur, sed ad morbum consumitur, si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur. Valde autem impletæ,nihil ex seipsis remittunt, priusquam spaciosa capacitas ipsis cõtingat. Quemadmodum vbi quis vehementer percussus est, sanguis sub plagam subtercurrit,nimirum venis à plaga euacuatis. Postquam autem carnes veluti spongia fuerint repletæ, non amplius remittunt,

Hydrops febrẽ leuẽ & non lõgam facit.

Qui æquẽtur superuenientia.

B

Mortis caussa.

Simile.

C

sed continent in seipsis, donec in loco aliquid ab ipsis euacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia viam intercipit. Quemadmodum si quis vas olearium coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum vertat è directo, & si hoc fecerit, oleum ex ipso prodire non poterit. viam enim ipsum oleum intercepit, vtpote multum & aceruatim incumbens. Si vero quis ipsum vas inclinet, libera erit via osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mensa. Ita sanè etiam vbi multus humor in corpore, præ turbatione locum occuparit, & venas impleuerit, non amplius ab ipsis discedit, priusquam vbi locus vacuus est, alimento à morbo consumpto. Atque hæc à me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit vnde morbi gignātur, redundantibus etiam aliis: & quemodo principia efficiant colorem & turbationem humorum deducētia ad morbum. Nunc vero dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea quæ in corpore generata sunt inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autem partem humoris in homine, vbi liquatus fuerit, conglobari ac spissari, donec morbum pepererit: partem vero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinē ad lac. Si quis enim succum in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat & conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, cōglobatur & inspissatur. Circum ipsum vero aquosum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad aluum deuenerit, stercus conturbat, & tormen in aluo inducit, & foras pertransit, nullo magno damno illato. Si vero non ad aluum deuenerit, firmabit se aliqua corporis parte, vbi ipsi plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens sibiipsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de conglobatione secretum est, vtpote frigidissimum ac grauissimū in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa ac neruos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum est quòd circa neruos, & præsertim circa ossa, aquosus humor, qui humorem facit, existit. Circa osseas enim corporis partes, homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac ficciore fiente quàm priori

D E F

Hydrops.

Horroris caussa.

A priori tempore: Nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obuoluto. Atque hinc sanè solus ille locus vbi primo tempore erat, humorem facere non potest, vnde etiã rigor oboritur. At vero reliqu⁹ humor qui æqualissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim vero quãtum abundauerit, si quidem aluus plena non fuerit, & quod affligit modicum sit: quandoque ad aluum deuenit, & nullum magnum damnum inducit. & aliquando quidem febrẽ non inducit, aliquando vero debilem & innoxiam. & quod affligit vna cum stercore exit. Si vero aluus plena multum quod affligit habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad B viscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primum illum humorem simul turbet. Qui vero non valde ex calore ab aquoso humore victi sunt, vtpote qui circa ossa, & prope medullam consistit: hos progressu temporis magis lædet, primum quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquũ, & semper vlterius depascitur, & aluus ipsum assumit, vt quæ calida sit, & postea tum aluus, tum lædens humor, adhuc magis calefacit. At humor crassus calescens primum diffunditur, is qui propinquus affligenti existit. diffusus autem aquoso humori affligenti miscetur deinde in concussione corporis inanior redditur. & tam diu rigor tenet, quandiu aquosus humor alij humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, cale- C scens corpus febrem in se suscipere cogunt: & ab affligente, & ab aluo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit. Si vero voluatur ac distrahatur, tali modo febris oboritur. Post frigus febris volutatur, maxime affligens circa aluum & supernam, & infernam. Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem volutatur, primum propinqua calescunt, & viscera, & quæ in aluo sunt. Postea etiam alius humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atque febris post rigorem hic fit, vbi affligens volutatur, imò etiam vbi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et hæc à me dicta sunt, quomodo, & quando, rigor morbosus fiat, & quomodo & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quæ sint principia morborum, & qualem

Vẽter plenus uel uacuus quid faciat.

Quî post frigus febris fiat.

lem vnumquodque ipsorum morbum in corpore inducat. D
& quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et vnde homines sani sint,& vnde ægrotent.& quomodo bilis,& pituita,copiosior & paucior fiat. Itemq; alia multa quæ in ipsa natura humana sunt demonstraui, quæ sanè hic sermo exigebat. Atque hæc ita relata finem habent. Nunc autem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero dum adhuc in vtero est nasci. Postquam enim semel ex vtero egressus est, non tanto tempore stercus in aluo manet,vt ex eius diuturnitate ac putrefactione, tantæ magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies, si sanus homo esse debet. Tale vero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in vtero est hoc modo, Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac redundante, vtpote quod dulce est,pus factum fuerit feruidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotūdi lumbrici isthic eodem modo. Signum vero quòd hæc res ita se habet, hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat, & non comburatur, & simul vt intestinum dilatetur. Vbi vero cibum obtulerunt, multi sanè pueri & rotundos & latos lumbricos vnà cum primo stercore excernunt. Si vero non excreuerint, fiunt etiam insuperque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt, lati vero non amplius, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit alias atque alias,vna cum stercore ipso, & sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi vero non recte dicere videntur qui talia dicunt. Neque enim ab vno animali tot pulli generari possunt: neque ea est loci in intestino capacitas, vt partus educare queant. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quę in ventriculum ingesta sunt,& æqualis fit intestino,quibusdam in pubertate,quibusdam posterius, quibusdam paulo prius. Et postquam intestino adæquat⁹ est, similiter augescit, & quanto maior factus fuerit, vna cum stercore excernitur de intestino recto, & excidit velut cucumeris semen, sæpe vero etiam maior. Quibusdam vero iter facientibus,aut laborantibus,

Lumbrici qui creentur.

Lūbrici nō gignunt.

E

F

A borantibus,& ventriculo calescente, deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa vero quòd non pariat, sed ita habeat velut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, siquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo sanus euadit. Si vero ad medicinam hæreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, lõgitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longe amplior, & vbi abruptus fuerit per multum tempus signa cum stercore non prodeunt. Postea vero augescũt. Atque hæc argumenta sunt, quòd lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat alias atque alias velut cucumeris semen, & vbi ieiunus est homo, exilit ad hepar alias atque alias, & dolorem inducit: & quandoque sputa ori influunt vbi ad hepar assilit, quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem post sedantur, & tormen multum in ventriculo alias atque alias oboritur. Quãdoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Vbi vero debilis factus fuerit, vix reualescit. Latus enim lumbricus partis alicuius particeps fit, ex his quæ in ventriculum ingesta sunt. Si quidẽ igitur curatus fuerit iusto modo, sanus fieri poterit. Si vero non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen nõ inducit, sed cõsenescit. Atque hæc à me dicta sunt de lumbrico lato, vnde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt. Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte, vbi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix vtatur. Conferũt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa: Lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus & ventriculus. Plurimum vero ipsi ad lac cedit, de eo quod ipsa plurimum in seipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non

Lõgus lũbricus. (margin, beside "brumpitur")

B (margin, beside "rit, sed abrumpitur")

Lumbrici signa. (margin, beside "doque etiam ad dorsum")

C (margin, beside "ceps fit")

Calculus puerorum unde fiat. (margin, beside "culi morbo")

lac non purum suxerit, sed biliosum velut dixi, morbosus fit ac debilis: & in præsens maxime affligitur, quandiu lac prauum ac morbosum suxerit. At vbi suxerit lac non purum, sed terreum & pituitosum, & habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam tendentes amplas ac attrahentes: procedit auté & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri, tale quale trahit à ventriculo de lacte, in totum similiter prout venę ad ventriculum detrudere possunt: si quid sanè in lacte non purum fuerit, id quo vesica fruitur lapis fit tali modo, velut in aqua non pura, in calice aut vase æneo turbata, & rursus sedata, fex aceruata fit in medio. Sic sanè & in vesica de vrina non pura existente. Et non per vrinam eiicitur, vt quæ in cauo fit loco, & maxime aceruata fiens, præ dolore per mictionem non pertransit, & à pituita cruda concrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parua lanugo superstat, deinde quod accedit arenosum fit, glutino fiente pituita, quæ est in vesica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatiõe accesserit, emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus ac terra dum comburuntur fit. Et in prima quidem in ignem immissione, cõglutinati sunt lapides cũ terra ad ferri recremẽtum. At vbi iterũ atq; iterũ in ignẽ immissa fuerint, recremẽtum quidẽ foras decedit liquescens ex ferro, id quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autem in igne relinquitur, & recremento decedente subsidet, fitque solidũ ac densum. Sic profecto etiam fex in vesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab vrina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit velut ferrum. Vbi vero subsedit ac solida facta est, sursum ac deorsum in vesica voluta tur, & feriens vesicam dolorem inducit, & si vehementer feriat ac vlceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id quod insuper affertur, adhuc magis quàm id quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in vesica: & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliâs atque aliâs, vbi meiere vult, vrinæ meatum apprehendit. At si puero iam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor nõ adest ipsi prius quàm ipse sibiipsi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata sunt. Cæterum morbus signa quinque habet. Nam vbi meiere vult, dolore affligitur, & vrina paulatim fluit ve-

Lapis in uesica quî fiat.

Similiter & ferrum fit.

Calculi diuersa caussa.

Quinque calculi signa.

D E F

lut in

A lut in vrinæ stillicidio,& est subcruēta, nimirum vesica à lapide exulcerata,& vesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est,indicat tamen summa pars preputij. Quādoque mingit arenosa, verum à talibus, qualia ego dicam. Eiicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos,generatos eodem modo,velut de vno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in vesicam in arena separata, ita vt ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum,sed grauior ac copiosior fiat,vt tamen ipsa ad seipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt.Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per vrinam B eiicitur. Quod etiam aliquando contingit, vbi arena ad vesicam descendit,& non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc vero in reliquum corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc quod dicturus sum,quòd videlicet pulmo cauus est, & in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset,& fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone,quia cauus est,& fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia & lingua, Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus quibus potus in pulmonem ferri videtur, aduersabor, habetque res se hoc modo.Procedit potus in ventrem, à ventre autem in reliquū corpus expenditur. Oportet autem his quæ dicturus sum C mentem adhibere. Sermonis argumenta, quòd potus non procedit in pulmonem,sed in ventrem,hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem,quum pulmo expletus esset,homo nō facile respiraret,neque loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem vnum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hęc duo argumenta existunt.Sed & medicamenta aluum subducentia, si in potu sumantur,extra ventrem procederent.Habet autem hæc res hoc modo. Quæcūque medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam vtrunque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde vrunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora vero turbulentum

Quî duo uel plures calculi fiāt

Potus pulmonem nō petit.

Medicamēta quid agant.

lentum corporis motum faciant, quancunque tandem partē D occuparint. Si vero aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, videtur mihi magnum aliquod malum inductum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in valde breui tēpore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, nō bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At vero venter à medicamento non exulceratur. Nam res est vailda ac robusta, nimirum velut pelis & corium. Et plerique sanè ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro vestibus vtuntur, ventribus autem pro vtriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde vbi à vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atq; hæc omnia argumenta existunt. Et vbi allia comederimus, aut aliud E quoddam edulium olidum, vrinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinā coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimum quidem tempus viuere posse. Vbi enim modicum quiddā pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si vero vtiq; & vixerit homo qui cyceonum biberit, aut farinam coctam sorbuerit, vbi sanè concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusque dolor, vt omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonē perueniant. Atq; hæc iam argumēta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nu F trire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere vt suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in ventrē: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ velut hederæ foliū incumbit, quare neq; descendere permitteret in transglutiēdo, si in ipsum procederet. Atq; hæc mihi de hoc relata sunt.

Libum uestitus.

Cur lotiū oleat esculenta.

Lactis etiā exemplo hos refellit.

Quid pulmonis fistulam tegat cū qd edimus.

Procedit

A Procedit nanque potus in ventriculum, & vbi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum, & in decliue deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, vbi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, vt neq; febricitet aliâs ex ventre, quàm vbi homo sitiat, vesica autem & ventriculus non iusto modo excolent, neq; conueniente diæta homo vtatur. At splen subægrotans à ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & claui-culæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquātur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernę partes aqua plenæ sunt. & venter cibum auersatur, & quādoque B valde adstringitur, quandoque defluit. Nec vesica iusto modo excolat, & plerunque horror aliâs atque aliâs per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpū-tur, vbi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ & impotentia corporis, ac maxime lumborum. Et postquā edit aut bibit, etiam paulo amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atque hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solum, siue febris corripuerit, siue non. Et venter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum supernæ corporis partes attenuātur his qui ita affecti putantur. At signa omnia debiliora sunt, & C simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tāto minor existit. Cæterum circa ventriculum solum hydrops & aqua hac de caussa fit. Etenim vbi aceruatim aqua accessit, & via in principiis non pateat ad infernas partes, sed aceruatim in venis concludatur, nimirum vt quæ respirationem non habeat, neque sursum neque deorsum inniti potest, haud aliter quàm si quis magnum vas angusti osculi occludat, ac subito inuertat, deīde sensim operculū de osculo detrahat. Et si enī hoc fecerit, aqua non effluet foras, neque enim respirationē habet, sed à spiritu qui intus est, conclusa est. Nam spiritus qui intus est replet vas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ nō datur præ spū vas implente, & simul aere incū-bente. Si vero quis sensim vas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de vase exibit. Egresso autem spiritu, procedit

Quæ gracilescant tabescātq; in hoc morbo.

Subtercutanei morbi signa.

Cur solus uēter turgeat.

Simile.

cedit etiam aqua foras. Sic sanè in hydrope, si quidem perspi- D
ratio sursum aut deorsum cōtingat, in principio morbi, transit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, isthic solum voluatur circa ventriculum, Atq; ita quidem de his à me dictum est. Fit autem & mulieribus hydrops in vtero ipso, & signa sanè in ventriculo, & in cruribus, & reliqua signa eadem habet. Et de hoc ipso à me dictum est in morbis muliebribus. Atque hæ tres sunt species morborũ ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes cito difficiles, & omnes cito augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, si ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur subito occupauerit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diutissime iam affligente. At vbi etiam aluus valde E
fluida fuerit, citissime moritur, & sentiens, & loquens. Atque hæc à me relata sunt de hydrope, & vnde oriatur, & quòd hæc sint ipsius signa.

Mulieres etiam hoc patiuntur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE AFFECTIONIbus, *Iano Cornario medico physico interprete.* F

Hunc Galenus Polybi esse dicit.

Irum prudentem ratione apud se inita, quòd maximi pretij res est hominibus sanitas, nosse conuenit quomodo ex sua ipsius intelligentia, in morbis vtilitatẽ capiat. Nosse autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibentur corpori suo, eaque diiudicare posse. Atque hæc singula hactenus nosse satis est, quatenus idiotæ cõtingere potest.

A gere poteſt. Hæc vero nouerit quis maxime, ſi harum rerum cognitione ac ſtudio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigeſiunt. patiuntur autem hęc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & à calido, & à frigido. patiuntur autem quum ſingula ex relatis, aut nõ in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuerſi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam noſſe, quæ par eſt noſſe idiotam. Quæ vero artifices B noſſe par eſt, ea etiam adhibere ac tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri poteſt vt idiota ex intelligentia quadam coniecturam faciat. Iam vero vnde ſingula hæc noſſe oportet, ego referam. Si in caput dolores inciderint, huius caput calefacere conducit: ita vt multa calida lauemus, & ſternutatione facta pituitam ac mucos ſubducamus. Et ſi quidem ex his à dolore liberetur, ſufficiunt hæc. Si vero non liberetur, purgandum eſt caput à pituita. Victus autem ſit ſorbitio, & potus aqua. Vinum autẽ non exhibeatur, donec dolor ſedetur. Quum enim calidum exiſtens caput, vinum attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, quum in capite mota cumulata fuerit. Si vero aliâs atque aliâs dolor & vertigo in caput inciderit, proſunt quidem & C hæc adhibita, prodeſt autem etiam, ſi ſanguis à naribus fuerit detractus, aut à vena in fronte. Si vero diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut ſcarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. Ex his enim ſolum ſanum fore ſpes eſt. Agrotos conſiderare oportet ſtatim in conſtitutionis morborum principio, qua re opus habeant: & quales ſint vt pharmaco purgentur, aut vt aliud quid, quodcunque tandem volueris, exhibeas. Si vero omiſſo principio, ad finem iam vergente morbo exhibueris, in deſperato iam corpore, forte quiddã præbere veritus, periculum eſt ne magis delinquas, quàm ſucceſſum conſequaris. Si in aures inciderit dolor, conducit multa calida lauare, & auribus fomentum adhibere. Et ſi quidẽ ad hæc ceſſerit pituita de capite attenuata, & dolor ceſſauerit,

Morborũ origo.

Capitis dolor.

Aurium dolor.

rit, sufficiunt hæc. Sin minus, optimum omnium pharmacum fuerit, quod in potu exhibitum, sursum pituitam purgat. Aut purgandum est caput medicamento, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinsecus ad aures pituita ex capite allapsa fuerit. Si vero fauces inflammatæ fuerint, gargarismis vti oportet. Fit autem & hoc à pituita. Si vero gingiuæ, aut aliquid sub lingua inflammatum fuerit, his quæ commanduntur vtendum est. A pituita autem & hæc fiunt. Si vero vua dependerit & suffocarit (Quidam hoc gurgulionem vocant) statim gargarismis vtendum est, præparatis velut scriptum est in medicamentis. Si vero ex his gracilis non fiat, retro raso capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimum detrahatur, & pituitæ fluxus retro reuellatur. Si vero neque ex his detumescat, scalpello incidito, & aquam educito. Sectio autem facienda est, vbi summum subrubicundum factum fuerit. Nam si tale factum sectum non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strangulat. Fit autem & hoc à pituita, vbi ex calefacto capite aceruatim defluxerit. Cæterum quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & mouetur, eximatur. Si vero non corrosus est, neque mouetur, dolorem autem exhibet, per vstionem resiccatur. Prosunt etiam quæ commanducantur. Dolores autem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corroduntur, partim à pituita, partim à cibis, si natura debiles fuerint, & cauitatem habuerint, & male in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus nascatur: quæ res ex naso in obliquum per respirationem difflatur, ac intumescit: eximitur laqueo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodunt. Nascitur autem à pituita. Atque hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur, exceptis oculorum morbis, de quibus priuatim agemus. At vero de morbis circa ventrem, hæc considerare oportet.

Faucium inflãmatio. *Vuæ tumor.* *Dentium dolor.* *Polypus.*

Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti vocantur, & fiunt maxime quidem ac fortissimi hyeme. fiunt etiam æstate, verum minus, & molliores. Quod si forte in tales incideris, hæc sanè faciens ac consulens, maxime successum senseris. Pleuritis. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta ceruice spiratio, & tussis, & sputum ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquam autem

Pleuritis. *Peripneumonia.* *καῦσος.* *Phrenitis.*

quinta

A quinta aut sexta dies aduenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & bilem à latere deducat. Sic enĩ dolor lenissimus fuerit. Aluus autem curanda est per clysterem subducentem ac frigefaciẽtém. Hoc enim vniuerso morbo cõmodissimum erit. Exhibẽdus est etiam potus, & sorbitio. Et potiones dandæ sunt acidiores, quo sputum de latere repurgetur. Quum autem pus purgari inceperit, latus calefacere conducit, & forinsecus maturare ea quæ circa latus sunt. prius autem hoc facere nõ expedit. Resiccatur enim. Fit autem hic morbus maxime ex potu, quũ quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, friguerit. Fit etiã aliter. Iudicatur autem morb⁹ breuissimus septima die, longissimus decimaquarta. Et siquidem in hac, per B sputum reiectũ ac purgatũ fuerit pus à latere, sanus fit. Si vero per sputum nõ fuerit pus reiectum, pectore suppuratus efficitur, & morb⁹ lõgus erit. Porrò iudicari in morbis est, quũ morbi augescunt, aut marcescunt, aut in alium morbũ transeunt, aut desinunt. Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat primum quidem pituitam crassam ac puram, Sexta vero & septima, subbiliosam & subliuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidem dolor adest, aut dorsi, aut laterũ, dandũ est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorem, in medicamẽtario libro scriptum est. Per potus autem, & sorbitiones, & vẽtris subductionem ac frigefactionem, eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide. Quo vero sputũ & pus ex pulmone C repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autẽ hic morbus, quum pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam & febrem ardẽtem transitus fit. Iudicatur autem breuissimus quidẽ in diebus quatuordecim, longissimus vero in duobus de viginti. Pauci vero hunc morbũ effugiunt. Fiunt etiã pectore suppurati ex hoc morbo, si non in iudicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis vbi apprehenderit, febris primum dibilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextera, ad hepar. Quum autem quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem dan-

Morbi laterum curatio.

Caussæ morbi huius.

Morborũ decretorium quid.

Peripneumonia.

Medela.

Morbus hic unde fiat.

Phrenitis.

Medela.

da sunt quæ in pleuritide, & tepor faciẽdus vbi dolor hæret. D
Sed & aluus curanda, ac reliqua similiter facienda sunt, excepto potu. Potu vero vtendum est quocunque alio volueris, præter vinum. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum autem non conuenit mente motis, neque in hoc morbo, neque in quibusuis aliis. Conducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lauare. Mollito enim corpore, sudor quoq; magis sequitur, & aluus & vrina secedit. Et æger ipse seipso temperatior euadit. Fit hic morbus à bile, quum mota visceribus ac septo transuerso insederit. Iudicatur autem morbus, breuissimus septima die: longissimus vndecima. Effugiunt & hunc pauci, transitque etiam ipse in peripneumoniam, & si transierit, pauci effugiunt.

Causos. Febris ardens siue causos, quum habuerit, febris detinet, & sitis fortis, & lingua aspera ac nigra fit, à spiritus sane caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus vero valde calidus. E

Medela. Huic conducit frigefaciẽtia adhibere, & ad aluum, & forinsecus ad corpus, cauendo ne inhorrescat. potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes, & paulatim quàm frigidissimæ. Venter autem curetur, & si quidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur, aut quotidie, aut alternis. Hic autem morbus fit à bile, quum mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiam in peripneumoniam transire. Iudicatur autem breuissimus quidem nona aut decima die. Longissimus autem decimaquarta. Et siquidem transierit in peripneumoniam, pauci effugiunt. Si vero non transierit, multi effugiunt. F
Atque hi quidem morbi acuti vocantur, & oportet hos sic curare.

Hybernæ febres cur obseruãdæ. Quæcunque vero aliæ febres hyeme fiunt, siue ex vino, siue ex lassitudine, siue ex aliqua alia re, eas obseruare oportet. Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio vero ipsarum talis est. Quum commotis duobus humoribus, pituita & bile, non conducentia corpori exhibentur, ipsi inter seipsos coacti, pituita videlicet ac bilis, corpori vbicunq; tandem contigerit allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia.

Quæ obseruatio. Obseruare igitur ac vitare oportet febres in hyeme. Sit autem obseruatio, & tutela ab ipsis, quies, & gracilitas, & ventris euacuatio. In sorbitionibus autem & potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit.

Ex morbis

A Ex morbis fermè maxime acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tutela, & exactissima curatione. Et à curante nullum malum accedere oportet, sufficiunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt. Verum vt boni quid præstet, pro viribus conetur. Et si quidem recte curante medico, à magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa medici est. Si vero non recte curante, neque cognoscente, à morbo superetur, medici culpa est. *Morborũ acutorum natura.*

Aestate porrò hæc fiunt, febris detinet fortis, & sitis. & vomunt aliqui bilem, aliquibus vero etiam inferne secedit. *Per æstatẽ quæ uexent.*

His in potu dandum est, & ad sorbendum, quodcunque tandem tibi idoneum esse visum fuerit. Si vero bilis aut pituita ad cor consederit, aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant. *Medela.*

B Si vero venter non secesserit, clysteri vtendum est, aut subdititia glande. Morbus autem fit à bile. Liberantur autem maxime septima die, aut nona. Si vero febre detinente non purgentur, neque deorsum, neque sursum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione, deorsum purgato. facito autem sorbitionem ex milio, aut farina: & iisdem potionibus curato. Patiuntur autem & hæc à bile.

Si vero externæ partes non valde feruidæ fuerint, verum internæ, & lingua aspera ac nigra fit, huic pharmacum ne dederis, curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum, & ad reliquum corpus. Vocatur autem hec febris æstuosa. Iudicatur maxime vndecima die, & decima quarta. *Feruor interiorum.*

C Si vero febrilis calor apprehenderit ac dimiserit, grauitas autem corporis ipsum detinuerit: *Causa des febris.* hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato. *Curatio.* Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato. purgato autem quàm celerrime pharmaco, siue sursum siue deorsum opus habere tibi visum fuerit. Si vero febris quidem nõ tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus grauetur, & cibum auersetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc à bile, quũ in venas ac articulos incubuerit & firmata fuerit.

Quicunque vero alij dolores in æstate circa ventrem fiunt, si quidem ad præcordia & cor tẽderint, *Dolores æstatis.* aquam mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato & vbi modico tempore ipsam retinuerit, & igne ac vestibus concalefactus fuerit, vomat. Si vero à vomitu rursus ac- *Medela.*

cesserint ac suffocauerint,rursus vomitum faciat. Aut ipsum D multa calida lotum,per clysterem sublue,& tepefactoria adhibe,si affuerit dolor.Patiũtur autem hęc maxime à pituita, quum cõmota ad cor allapsa fuerit. Danda sunt etiã his qui talibus doloribus vexantur, pharmaca quæ descripta sunt ad eiusmodi morbum,in medicamẽtario libro. Si vero transierit dolor aliâs ad alium ventris locum,& febre caruerit, multa calida lauetur, & doloris gratia bibenda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi visum fuerit. Si vero à dolore non liberetur, per pharmacum deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. Tales autem dolores,qui sic errant, à bile fiunt. Quicunque vero dolores infra vmbilicum fiunt, in his molli infuso per E clysterem immisso subluito.Si vero non sedentur, pharmacũ deorsum purgans dato. Quicunq; vero dolores derepẽtę in corpore fiunt citra febrem,in his lauare multa calida conducit,& tepefacere.Nam pituita & bilis cõpacta quidem,fortia sunt, & præualent in quacunq; corporis parte cõstiterint, & laborem ac dolorẽ fortem exhibent. Diffusa vero debiliora sunt, quacũque corporis parte manifesta fuerint. At vero morbi qui in æstate fiunt,sic fieri solent. Quum corpus à sole fuerit calefactũ, humectatur. humectatum autẽ ægrotat,aut totum, aut ea parte in quam pituita & bilis incubuerint.Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neq; longi fiunt,neque periculosi. Si vero non curet, aut male curet, & longiores fiunt,& sæpe quoq; occidunt.Sed & tertianæ & F quartanæ febres,ex talibus fieri solent.Hæc morborum constitutio maxime quidem æstate fit, aliquib[9] vero etiam hyeme. Tertiana febris quum apprehenderit,si quidem videbitur tibi non purgatus esse,quarta die pharmacum dato. Si vero pharmaco non videbitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem velut scriptum est in medicamentis. Et in apprehensione quidem, sorbitione & potu nutrito. Interposito vero tempore, cibis per aluum secedentibus. Apprehendit autem plerunque non ita sæpe. Si vero non curetur,in quartanam transire solet, & diuturna fieri. Si vero quartana apprehenderit, si quidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpositis tribus aut quatuor diebus,

Caussa horum malorũ æstatis.

Tertiana.

Quartana.

A diebus, pharmacum sursum versus purgãs dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus rursum aliud deorsum purgãs dato in ipsa apprehẽsione. Si vero ex his non sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quæ scripta sunt dato. potib⁹ autẽ & sorbitionibus, & reliqua dięta vtendum est velut in tertiana. Apprehendit autem hæc febris plurimos multo tempore, alios vero pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, à bile & pituita. Cur autem tertiana & quartana, alibi à me scriptum est. Vim porrò habent medicamenta in his febribus, vt potis his corpus in loco sit, in consueta caliditate ac frigiditate. & neq; præter naturã calefiat neq; frigefiat. Danda sunt aũt velut scriptũ est in medicamẽtario libro. B Pituita alba quum tenuerit, corpus totũ intumescit albo tumore. & in eadem die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior & minor fit. Huic pharmaca dãda sunt deorsum purgantia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio constituenda est, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus siccissimus ac gracilimus euadat. Morbus autem hic fit à pituita, quum quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus manserit, & pituita ad carnes ipsius conuersa fuerit. Et nihil quidem albidior est hæc pituita quàm alia. Verũ corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitæ copia aquosior fit, & non inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent. & vocatur hic morbus pituita alba. C Si quidem igitur curatus fuerit incoante morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropem transit morbus, & hominem corrumpit. Quicunque splenem habent magnum, qui quidem fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, & malis vlceribus scatent, & ex ore graue olent, & tenues euadunt. Et splen durus est, & semper consimili magnitudine. & cibi non secedunt. Qui vero pituitosi sunt, hæc & minus patiũtur, & splen aliàs maior, aliàs minor efficitur. His conducit si quidem impurgati fuerint, & caput & reliquum corpus purgare. Si vero purgatione non egeant, victus ratio cõstituenda est, ita vt pituitosis corpus resiccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & vomitibus, & exercitiis plurimis, & deambulationibus. Et in vere sursum per veratrum purgentur. Biliosis autem conducit, vt per victum humectantem, aluum & vesicam subducamus, &

Pituita alba.

Medela quæ.

Morbi huius caussa.

φλέγμα λευκόν.

Lienosi quales sint

Medela.

mus,& vt de vena splenitide frequenter sanguinem mittant; D
& medicamentis vrinã cientibus vtantur, quæ splenem mollire scripta sunt,& vt pro anni tempore bilem purgent. Quidam vero splenici à pharmacorum potu nihil vtilitatis sentiunt,neque à reliqua curatione,quicquam gracilior splen ipsorum euadit, sed quæ adhibentur à magnitudine morbi superãtur.progressu vero temporis,aliquibus in hydropẽ morbus degenerat,& corrũpuntur. Aliquibus autem splen suppuratur,& vsti sani fiunt.Cum quibusdam vero consenescit durus & magnus existens. Morbus autem fit, quum ex febribus & mala curatione,bilis aut pituita, aut ambo in splenem incubuerint.Et diuturna quidem est affectio, non autem lethalis.Ex pharmacis quæ splenis gratia exhibentur, alia per E vesicam purgant,& ipsum molliorem faciunt. Alia vero purgant quidem,verum neque per vesicam quicquam,quod manifestius fiat,neque vsquam alia parte. Splenem tamen molliunt.

Hydrops.

Voluulus. Voluulus quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil secernit,& dolor inferne omnem aluum tenet, & febris,& sitis.Aliquando vero præ dolore æger etiam bilem vomit. Hunc humectare oportet, & intrinsecus,& extrinsecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluum mouent, & vrinam subducunt.Et clysterẽ adhibere,si admittat.Si vero nõ admiserit clysterem, fistulam ad vtriculi extremitatem alligato,& insufflando multum flatum immittito. Et vbi intestinum & venter eleuata fuerint à flatu,exempta fistula,statim infusum per clysterẽ immittito.Et si susceperit, secessum F emittet,& sanus euadet. Si vero non sic susceperit infusum, moritur maxime septima die. Talis autem morbus fit, quũ stercore aceruatim cõbusto in intestino, pituita circa hoc colligitur. Et intestinũ intumescit, vtpote his aceruatim induratis.& neque pharmaca quæ superne bibũtur suscipit,sed reuomit, Neque infusa inferne adhibita admittit. Est autem morbus acutus & periculosus. Aqua inter cutem fit plerunque quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet.Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops à splene,quum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba,& à dysenteria ac lienteria. Et si quidem ex purgatione non facta fiat hydrops,venter aqua impletur.pedes autẽ & suræ attolluntur.humeri vero & clauiculæ,& pectora &

Medela.

Morbi huius caussa.

Aqua inter cutẽ.

A ctora & femora liquefiũt.Hunc si à principio acceperis,priuſ quam aqua superexcreſcat, pharmaca bibenda dato à quibus aqua aut pituita purgatur.Bilem vero ne moueto.Cibos autem & potus & labores ac deambulationes constituito,à quibus gracilis ac ſiccus euadat,& carnes q̃ robustiſſimę fiant. *Medela.*

Morbus autem est lethalis,cum aliàs,tum si venter aqua repletus fuerit. Quum vero à ſplene, aut hepate, aut pituita alba,aut dyſenteria in hydropem tranſitus fit,conducit quidem per eadem curare, effugiunt autem non valde. Nam in morbis quum alter alteri ſuccedit,plerunque occidit. Quum enim corpori à præſenti morbo debilitato,alius morb⁹ acceſſerit,prę imbecillitate perit,priuſquã alter morbus qui posterior acceſſit,desinat.Aqua porrò sic fit. Quũ carnes à pituita, B & tẽpore,& morbo,& nõ purgata immundicia, & mala curatione,ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt & fiunt aqua. Et venter quidem non distribuit aquam in ſeipſum,verum in circuitu circa ipſum conſiſtit.Siquidem igitur à pharmacis,& alia victus ratione,æger vtilitatem percipiat, & venter ipſius euacuatur,bene est:Sin minus,ſectiõe facta,aquam emittito. Secatur autem vel iuxta vmbilicum, vel retro iuxta lumbos. Effugiunt autem & hinc pauci. Dyſenteria quum habuerit, dolor adest per totum ventrem,& tormen,& egerit bilem ac pituitam,& ſanguinem combuſtum. Huius vbi purgaueris caput,pharmaco in potu exhibito, quod ſurſum pituitam purgat,& aluum lacte cocto elueris, reliquum corpus curato, & C si quidẽ febre caruerit,pinguibus & dulcibus ac liquidis ſem per quæ inſunt,ex aluo ſubducito.Et multa calida partes ſub vmbilico lauato,si dolor affuerit. Potus autem & ſorbitiones ac cibos exhibeto, velut ſcriptum est in medicamentario libro. Morbus hic fit,vbi bilis & pituita in venas ac aluũ incubuerint,ægrotat quidẽ ſanguis,& corruptus ſecedit:ægrotat autem & inteſtinum,& raditur ac exulceratur. Fit autem hic morbus,& longus, & laborioſus ac lethalis. Et si quidem robuſto adhuc corpore curetur,ſpes est fugę.Si vero colliquato iam,& ventre omnino exulcerato,nulla vitæ ſpes ſupereſt. *Morb⁹ qui fiat.* *Medela anceps.* *Dyſenteria.* *Medela.* *Morb⁹ hic unde.*

Lienteria. In lienteria, hoc est inteſtinorũ leuitate, cibi ſecedunt non putrefacti,liquidi,dolor autẽ non adest,& corpus attenuatur.Hunc per eadẽ curato,velut à dyſenteria detentos.Morbus autem fit, quum ex capite & ſuperiore vẽtre, *Lienteria.*

pituitæ

pituitæ defluxus fit in vẽtrem inferiorẽ. Quod vbi cõtingit, D cibi ab ipso frigescunt ac humectãtur. Et secessus ipsorum nõ putrefactorũ velox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multũ tempus in ventre non concoquuntur, & simul à ventre calido, præter naturam calescit. Profluuium ventris longum quum detinuerit, secedunt primũ quidem liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probe quidem edit, verum à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum versus resiccato, veratro in potu dato, & capite à pituita purgato. Ventrem quoque lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus venter & totum corpus resiccetur.

Profluuiũ ventris.

Morbus autem ab iisdem fit, à quibus etiam intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquã, & lienteria, ac diarrhœa E siue profluuium ventris, consimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita vt defluxũ à capite & superiore vẽtre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehendet, Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, vnde vnicuique natura fit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principiũ morborum, minime aberraueris. Tenesmos vbi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maxime vbi ad secessum deuenerit. Huic conducit ventrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere, & calida lauare, excepto capite. Solet autẽ hic morbus plures cibos expetere, Tormina enim euacuato ventre à sanguine ac muco pertranseũtibus, & ad intestinum allabentibus, fiunt. Quũ F autem insunt cibi minorem mordacitatẽ intestino inferunt. Et fit quidem ex iisdem à quibus & dysenteria, verum debilior, & breuis, & non lethalis. Quum ex vino aut à cõuiuio bilis superne ac inferne flux9, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidem conducit ieiunare. Et si sitim habeat, vinũ dulce dare, aut vuarũ passarum dulcium retrimenta. Ad vesperam vero danda sunt, quæ etiam his qui à pharmaco purgati sunt dãtur. Si vero nõ cesset, velis autẽ sedare, vomitũ à cibo, aut lenticulę decocto facito, & cõfestim sursum reuellitur infernus secessus. & si succo lentium aut cicerum infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At vero bilis fluxui conducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedãtia dolorem. Venter autem curetur, tum superior, tum inferior, per

Malorum obseruatio

Tenesmos.

Cholera.

Medela.

potiones

A potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto. & sic tum vomitus procliuior fit: & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quæ aduersantur sursum reuomuntur: tum infernus secessus magis prodit. Si vero euacuaueris, violenter vomuntur, & violentius secedunt. Ad vesperam vero dato & huic ea quæ dari solent ei qui pharmacum bibit. *Dolores crapulæ.* fiunt autem & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriuntur, quum cibi & potus plus solito in ventrem ingressi fuerint, & quæ extrinsecus corpus supercalefacere solent, bilem ac pituitam mouerint. Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. *Medela.* Conducit autem foris rinsecus quidem corpus balneis callidis mollire. Intrinsecus B vero humectare aluum quidem per cibos, à quib⁹ fluida fiat, Vesicam vero per potus, à quibus vrina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & vanam cientia medicamenta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem.

Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum vero humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris vero lethalis. *Ischias.* Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ iuncturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem vero etiam per totum crus dolor vagatur. *Curatio.* Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandem cruris parte dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria ac C fomenta. Et aluũ subducere. Vbi vero quieuerit dolor, pharmacum dandum est infra purgans. Et postea bibat lac asininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. *Morb⁹ hic unde.* Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam venam incubuerint. aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunque sanguinis à pituita & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per sanguifluam venam: & vbicunque constiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maxime, molestus quidem, sed non lethalis. Si vero in vnum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, vrito quocunq; loco fuerit dolor. Vrito autem lino crudo. *Articularis morbus* Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in aliũ atq; alium articulũ dolores incumbunt,

tum acu-

Medela. tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere qua D parte dolor hæret, frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo subducere, per clysteres, aut glandem subditam. Ad sorbendũ vero & bibendum dato quodcunque tibi conducibile visum fuerit. Quum vero dolor intus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & post hoc serum coctum, & asininum lac. Hic morbus à bile fit & pituita, quum commota in articulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non autem lethalis. Solet autem iunioribus magis quàm senioribus contingere. *Podagra* Podagra violentior est omnibus eiusmodi circa articulos morbis, & diuturnissimus ac ægre cedens morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in venulis à bile ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit venulis, & in plurima corporis necessitate constitutis, & in neruis, & ossibus multis ac densis; tanto sane durabilior est morbus, & qui ægerrime depelli possit. Conducunt autẽ & huic eadem quæ morbo articulari. Et longus quidẽ est & hic morbus ac molestus, sed non lethalis. Si vero in digitis dolor relinquatur, venas paululum supra articuli in digito nodũ inurito. Vrito autem cum lino crudo. *Regius Morbus.* Morbum autem regium sic curare oportet. Extrinsecus quidem corpus molliendum est balneis calidis. Aluus vero & vesica humectanda, & vrinã cientia danda, quæ sunt præscripta. Si vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato quod bilem deorsum purgat. Postea vero vrinam cientibus vtendum est. Morbus autem fit, quum bilis commota sub cutem vertitur. F Quod si hæc nouerit vir idiota, non similiter in incurabiles morbos inciderit. Solẽt enim morbi ex paruis occasionibus magni ac diuturni fieri. *Quæ medicamenta cautius dãda.* Et quicunque cibi, aut potus, aut sorbitiones congrue ac consequenter se habent, & quæcunque pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibentur; si iuxta præscriptum exhibueris. Quæcunque vero pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quàm maxime igitur ea vitare oportet. Atque hi quidẽ sunt morbi qui circa ventrem fiũt. Exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur.

Turbercula. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine nascũtur, quum sanè à vulnere, aut casu fuerint collecta. Cõducit

A ducit autẽ horum aliqua cataplasmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua vero impositis cataplasmatis maturare. & diffundunt quidem cataplasmata, quæ quum calida sint humectant, & non in seipsa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum vero aliquod sectum fuerit, aut sua sponte ruptum, pharmaco humorem repurgare conuenit, vbi autem pus effluere desiuerit, velut vlcus sanare. Lepra, & pruritus, & scabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciæ, à pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis quàm morbi. Fauus, & strumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus, à pituita fiunt. Quo vero hæc depurges, pharmacis sic vtendum est. Quicũ-

Lepra, pruritus, scabies impetigo, uitiligo, alopecia.

Fauus, strumæ, pani, furunculi, carbunculus.

B que biliosi sunt, his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitosis vero, ea à quibus pituita. Atrabiliariis autem, ea à quibus atra bilis. Hydropicis ea per quæ aqua. Quæcunq; vero pharmaca in potu dantur, & non purgant neque bilem, neque pituitam, ea quum in corpus ingressa fuerint, vim exhibere oportet, aut frigefacientia, aut calefacientia, aut siccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Quæ vero somnum faciunt, ea quietẽ sanguini exhibere oportet. Quũ ad ægrotum deueneris, interrogare oportet quæ patitur, & ex qua caussa, & quot iam diebus: & an vẽter secedat, & quo victu vtitur, Et primum considerare, an morbus à bile aut pituita factus sit, aut vtrisque. Et hoc probe nosse conuenit, quod necesse est, vt ab altero horum, aut vtrisque fiat. Deinde vtrũ

C siccitate aut humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidẽ partes corporis siccitate, aliquæ vero humiditate. Postea an morbum sursum purgare oportet, aut deorsum, siue per vesicam. Et an augescit morbus aut marcescit, & an soluitur, aut in aluum transit. Vulneratos fame affligito, & ex aluo quę insunt subducito, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito. & in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia vero cataplasmata sint, aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atque his coctis vtendum est. Crudis vero rhamni foliis, aut viticis, aut saluiæ, aut Tithymali. Aut pulegium viride, aut porrum, aut apium, aut coriandrum, aut isatidis folia impone. Si vero nihil horum habueris, neque vllum aliud cataplasma

Sauciorũ curatio.

Quæ uulnus refrigerent.

cataplasma, polentam aqua aut vino subactam imponito. Tãto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint quàm vlcus. Quum vero fuerint calidiora, aut similiter calida, nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt, neque ad ea quæ non sunt purgata, neque ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Vbi vero carnem producere voles, pinguia & calida magis conducunt. Ab his enim caro pullulat. D

Quæ ulneri complendo prosint.

Quibuscunque cibis aut potibus homines sani in victu vtuntur, ex his oportet præsentibus vti ad ægrotos, ita vt præpares calidos & frigidos, & humidos, & siccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis, & siccos ex nõ siccis, & reliquos iuxta eundem modum. Neque vero de prçsentibus desperare oportet, tanquam nihil possint, & absentes quçrere, qui nullam vtilitatem ægro afferant. Comperies autem, si recte consideraueris, extra hos, paucos quibus ad ægrum vtaris. E

Têperamentum omnium.

Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanam, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quçcũque ex his dederis ad secessum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius quàm salsiora aut calidiora. Quæ vero ad robur aut refocillationem, crassiora, pinguiora, & moderate cocta. Potibus autem vtendum est, si quidem aluum & vesicam subducere velis, vino dulci aut aqua mulsa. Si vero adstringere, austero, albo, tenui. Si corroborare, austero, nigro. Qui vinum bibunt citra affectionẽ erga ipsum, his dandi sunt potus qui præparantur, & in medicamentario libro scripti habentur. F

Quæ sorbeantur.

Quæ uentrem urinamque ciunt.

Quæ strin gunt.

His qui medicamentũ biberunt, post purgationem detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autem ptisana & milium, velut quæ leuia sint. Alica vero velut omnium robustissima. Et farina velut his robustior. Lenticula autem odorata præparetur, & modica secundo loco detur, vt quæ leuis sit sorbitio, & stomacho grata sursum versus. Ammisceatur autem aut sal, aut mel, & cuminum, & oleum. Ad lenticulam vero ammisceatur pulegiij herba, & parum aceti. Non febrientibus autem, panis puri medullam in iusculum interito, aut mazam & frustum piscis dato, aut ouiculæ tenerrimæ carnem, aut volucris aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam

Post purgationem quæ dantur.

A etiam betam dato,aut cucurbitam,aut blitum.Et post cibum bibant vinum vinosum,vetus,album quàm aquosissimum.

Quibus lauari non conducit, vngantur vino & oleo calido,& alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis humectare volueris,mazam dato & obsonia. Et marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ tenerrimæ,aut hœdi, aut catuli, aut volucris coctas. Et betam aut blitum,aut rumicem,aut cucurbitam,si tempus tulerit.Ex oleribus vero apium,& anethum ac ocimum. & vinum mellei coloris,vetus,album item ac aquosum. Quum vero siccare volueris corpus,panem dato, & obsonia assa, & sicca,& hæc omnia calidiora.& carnium partes carnosas:pisces,petrosos:olera,rutam,aut thymum, aut origanum. Vinũ B vero nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cum sale & cumino. Aliis vero condimentis parcissime vtẽdum est. *Quæ siccent.*

Quum autem ex morbo refocillare volueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum ventrem humectas, Verum pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulinis, volucrium ac leporinas.& ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus,& quàm optime præparatas. Quibuscũq; morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit,& cibos ac potus pauciores dare, quàm vt repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & quàm minimũ dormire. Quibuscunque vero humiditas conducit,his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus non indigos esse, C neque laborare,& dormire quantum voluerint. Quoscũq; cibos,aut obsonia,aut potus ægroti concupiscunt, exhibeto, si non corpori damnum inde accessurum est. Quum aut cibus aut pot⁹ augere inceperis aut detrahere,paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicunque cibos sufficientes perficere possint,his sorbitiones ne dederis.Excludunt enim cibum.Qui vero non possunt,his dato. Si vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptisanam triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur autem post cœnam. Pharmaca quæ potãtur, & quæ ad vulnera adhibentur,discere oportet:omnibus enim hoc expositum ac procliue est.Non enim ex intelligentia homines hæc reperiunt,sed potius ex fortuna. Neque artifices magis quàm idiotæ. Quæcunque vero in arte medica,intelligentia discun- *κονοστία.* *Quidquid languens petierit dato.* *Sorbitiones ualidæ.* *Medicamẽta casu reperta.*

discuntur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: ea ab his qui dinoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere velis. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinosum insuper bibēdum. Ante cibos vero & potus aut sorbitiones, & postea, & cibum & potum quicunque tandem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita vt & corpus & animam inspicias. Sic enim maxime profueris.

Qui uis eorum quæ porriguntur cognoscitur.

Quam facultatem singuli cibi habeant, coniectare oportet, ex his qui vim manifestam faciunt. Quicunque flatum, aut morsum, aut repletionem, aut ructum faciunt, aut tormē, aut secedunt, aut non secedunt: hi manifesti sunt quòd hæc operantur. & ex his etiam alios considerare oportet. Habēt enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lędunt. Verum alia manifestissime operantur quę operantur, alia vero obscurius. Cibi & obsonia præparentur ac exhibeantur debilibus, à quibus neque flatus fit, neque ructus acidus, neque tormen. & quæ neque valde per aluum secedūt, neque valde resiccantur. Hæc autem sic fiunt. Quæcunque quidem venter superat, & corpus ipsa suscipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Si vero venter non superarit, ab his & flatus, & tormen, & alia huiusmodi fiunt.

Leuia quæ.

Leuissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quę moderata in corp⁹ ingesta, aut paulo amplius supra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam eiusmodi, & celerrime concoquuntur, & concocta secedunt, & per omnem diē in ventrem ingesta, minime molesta sunt, etiam si diu antea fuerint ingesta.

Grauia.

Grauia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent. & quæ neque dari, neque edi, neque bibi possunt, vt non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiam sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt.

Sanitati cōducētia.

Ad sanitatem optima sunt, quæ modice ingesta, sufficiunt, vt & famis & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt.

Robur facientes.

Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimam ac densissimam producunt, & sanguinem crassefaciunt, & pro ingestorum ratione secedunt. & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructum acidum maxime faciunt, & bilis fluxum superne ac inferne, & tormen, &

A flatum,& repletionem.Hoc ipsum etiam contingit, quũ quis plura ederit aut biberit, quàm venter concoquere potest.

Debilibus si quidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcunque tandem dederis, consumit hæc corpus, & neque indigum est, neque repletum. Si vero aberraris à temporis occasione, detrimentum in vtraque sequitur. Quęcunque cibaria aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maxime neque tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est iam quod restat debilius esse, quàm vt tormen, aut flatum, aut aliud quid huiusmodi in ventre faciat. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris vetusta, ventrem subducunt, maximeque vrinam ciẽt ac nutriunt, & neque flatum exhibent, neque tormen, neque repletiouem. Carnes percoctæ & exassatæ, vtræq; debiles sunt ad robur augendum. Ad secessum vero percoctæ cõmodæ sunt, Assatæ vero magis sistunt. Quæ vero moderatam habent & cocturam & assaturam, hæ & ad robur, & ad secessum moderate se habent. At vero crudiores ad robur quidẽ cõmodæ sunt, sed non ad secessum. Ex cibis ac potibus qui cõmodissimi sunt corpori ac maxime sufficientes, & ad alimentum, & ad sanitatem, ex his ipsis etiam, vbi quis ipsis nõ in tempore vtatur, aut pluribus quàm tempestiuũ est, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Reliqui vero cibi ac potus, qui talem vim non habent, parum vtilitatis afferunt, etiamsi quis semper ipsis in tempore vtatur. parum autem etiam lædunt. In vtranque enim partem debiles sunt, vt & boni aliquid faciant, & mali. Sunt autem cibi & potus qui hanc vim habent hi, panis, maza, carnes, pisces, vinum. & ex his alij magis, alij minus. Quicunque ex sicco victu viuunt, his nõ cum cibo potus detur, sed post cibum, multo tẽpore interposito. Et sic quidem siccus humor à siccis cibis ortus, corpus siccat. Si vero quis simul cum cibo bibat, cib⁹ humidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidę, ipsę per se comestæ, siccant. Si vero cum liquore dederis, aut statim à cibo potum prębueris, non siccant. Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionem commodior est, quàm qui non est ex tenuibus farinis paratus, & recens vtilior est quàm vetus, & ex farinis recentibus melior quàm veteribus. Polenta ex

Cibaria, poculaque cõferẽtia, & contrà.

Vina.

Carnes.

Siccus nutricatus.

Panis differentia.

Polenta.

B (margin letter beside "coloris vetusta")

C (margin letter beside "quis semper ipsis")

ordeo non madefacto,sed circuncirca conspersо ac decorticato,fortior est quàm ex madefacto:& recens quàm vetusta. D
Et maza prius subacta fortior est,quàm non subacta. Vinũ diffusum,ac perfrigeratũ, & excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ,si quidem percoctas feceris, debiliores sunt ac leuiores. Assatæ vero si exassatæ fuerint, & inueteratæ ex aceto aut sale, debiliores sunt & leuiores recentibus. Debiles ac leues cibi,ventrem quidem nõ lædunt, neq; corpus,eo quod calefacti non intumescunt,neq; replent,sed cito mollescunt,& concocti secedunt. Humiditas autẽ ab ipsis debilis corpori accedit,& neq; augent,neq; robur memorabile exhibent. At fortes cibi, & intumescunt vbi in ventrem ingesti fuerint, & replent, & difficilius quidẽ ac tardius cõcoquuntur, & non secedunt. Verũ humor ab ipsis fortior ac E
incorruptus accedens,multum robur ac augmentum corpori addit. Ex carnibus leuissimę sunt in corpus, caninæ, & volucrium,& leporinæ coctæ.Graues autem sunt bubulæ.Et porcinæ moderatiores,flatum autem faciunt, & coctæ & assatæ.Et sanis autẽ & debilibus conueniunt ouillæ.Suillæ vero his qui laborant & exercitantur,& ad bonum habitum,& ad robur cõmodæ sunt. Debilibus autem & priuatam vitam degẽtibus fortiores. Sed & ferinæ mãsuetis leuiores sunt, eo quod fructum non similem edunt. Differunt autem & pecorum carnes,& eorum quæ fructum edunt,& quæ non edunt.Et fructus non idem in omnibus facit,sed partim densam ac fortem victimæ carnem efficit, partim rarã & humidam,ac debilem. Vt in summa dicam, pisces leue sunt edu- F
lium,& cocti,& assati,& ipsi per se, & cum aliis cibis. Ipsi vero inter seipsos sic differunt.Stagnorũ pisces, & pingues, & fluuiatiles,grauiores sunt.Littorales autem marini, leuiores.Et percocti assatis sunt leuiores. Ex his itaq; fortes dato,vbi reficere aliquem voles. Leues vero, vbi gracilem & tenuem facere oportuerit. Balneum calidum moderatum quidem,mollit & auget corpus.Quod vero opportunum modũ excedit,siccas quidẽ corporis partes humectat, humidas vero resiccat.Et siccæ quidem humectatę debilitatem & animi deliquium exhibent.Humidę vero siccatæ,siccitatẽ ac sitim. Ex oleribus allia,& cocta & assata, vrinã cient, & per aluum secedunt,& ad menses mulicbres conducunt. Cepę

ad vrinas

Vinũ quî debilitetur. *Caro quæ leuissima. Grauis.* *Pisces.* *Balneum.* *Olera. Allia. Cepæ.*

A ad vrinas commodæ sunt. Succus enim acrimoniam quandã exhibet, vt secedat. Atque his quidem sic vtendum est, sed debilibus non exhibenda. Apium & coctum & crudũ vrinam ciet, & palustre magis q̃ satiuũ, quod etiam maiorẽ vim habet. Coriãdrum stomacho gratum est, & per aluum secedit, tum coctum, tum crudum. Ocimum & humidum est & frigidum, ac stomacho gratum. Porrum coctum quidẽ vrinam ciet, & secedit. Crudum vero æstuosum est & pituitosum. Malum punicum reficit & pituitosum est, & cũ nucleo quidem, aluum sistit. Citra nucleum vero, secedit. Calidi cibi, sicci quidem sistunt, humorem enim in ventre resiccant. Si vero humidi sunt, humectantes per caliditatem, aluũ subducunt. Acerba siccant, & contrahunt corpus. Habent B & vim sistendi. Acida attenuant, morsum inducẽtia. Salsa secedunt, & vrinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatem & pituitam exhibent. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitum, & rumex, & per humiditatẽ secedunt. Brassica vero acrimoniam quandam habet ad secessum, & simul boni succi est. Caseus, & sesamum, & vua passa, reficiũt & pituitosa sunt. Vinum dulce, & mellis speciem referens, ambo & reficiunt, & vrinam cient, & pituitosa sunt. Austera vero, ad robur & siccitatem commoda sunt. Vrinã autem cient etiam austera vetusta, quæ alba & tenuia existunt. Oleum & quæcunq; oleosa, reficiunt & pituitosa sunt. Ex olerib⁹ coctis secedunt, quæ ex natura humidissima aut acerrima sunt, aut caliditatem habent. Danda autem sunt hæc tepidiora ac C flaccidiora, Sic enim ad secessum cõmodant. Cucumis pepo, & vrinam cit, & aluo secedit, ac leuis est. Alter autẽ pepo, frigiditatem quandam exhibet, & sitim sedat. Alimentũ vero, à neutro horũ contingit, nisi tenue quoddam. Sed neque malũ, neq; memorabile. Mel cũ aliis quidẽ comestũ, & nutrit, & bonũ colorem exhibet. Ipsum autem per seipsum attenuat magis q̃ reficit. Nã & per vrinam, & per secessum plus iusto expurgatur. Vrinã cientia in ventre & cito calefiũt, & calefacta marcescũt ac liquescũt, & ob id citũ secessum faciũt. Stabiles autem ac aluũ sistentes cibi, & calescũt, & calefacti cito resiccantur ac compingũtur, & propter ea obduri facti, non secedunt. Quæ per aluũ secedũt, succosa sunt, & natura calida. Quæ vero vrinam cient, sicca & frigida.

Apium. *Coriãdrũ.* *Ocimum.* *Porrum.* *Malũ punicum.* *Cibaria.* *Brassica.* *Vinum.* *Oleum.* *Mel.* *Cibariorũ uarietas.*

Frumentũ uinum. Frumentum & vinũ, differunt quidem & ipsa inter seipsa ex natura, tum robore & debilitate, tum leuitate ac grauitate. Differt etiam locus à loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus, alius aquarum inops, & apricus, & vmbrosus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc conferunt, vt singuli cibi aut fortiores sint, aut debiliores. Quicunque sanè panem comedere soliti fuerunt, his dandus est & in morbis.

Quũ plus iusto comeditur quid agendum. Quum quis cibos aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit, optimum est vt statim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tum duri corticis, propterea post cibum molestiora sunt, & sano, & debili, quia corpus eius qui cibum sumpsit, solum ab ipsis humores trahit. Si vero ieiunus quis edat, plures. *Cibaria cùm uexãt, quid agas.* Quicunque cibi aut flatum, aut æstum, aut morsum, aut repletionem, aut tormen faciũt, à talibus liberat vinum meracum insuper potatum. Corpus enim à vino calefactum, per calorem amouet ea quæ insunt à cibis & potibus ac similibus. *Ventris diuersitas.* Venter aliquando perturbatur, aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hęc sic se habent? primum quidem venter quũ humidior fuerit, & quum siccior, susceptum cibum corrumpit. Deinde quum mutatio facta fuerit, siue ex frigore ad caliditatem, siue ex caliditate ad frigiditatem, itidem corrumpit. Quare necesse est ventrem, ab iisdẽ cibis ac potibus propter hæc ipsa, & molliorem fieri, & duriorem. Cibaria & potus & obsonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piscibus, & vino, & aqua, reliqua omnia tenues ac debiles vtilitates exhibent, ad augmentum, & ad robur, & ad sanitatem. Tenuia item ac debilia mala ab ipsis fiunt. *Languentiũ nutricatio.* Quoscunque ægrotos febres non continenter detinent, sed intermittentes corripiunt, his cibi dandi sunt post apprehensionem, ita vt coniecturam facias, ne febris à recés accepto cibo irruat, sed cibis iam concoctis. Vinum & mel optima iudicata sunt in hominibus, si iuxta naturam & sanis, & debilibus cum temporis opportunitate ac mediocritate exhibeãtur. Et bona quidem sunt ipsa per seipsa, Bona vero etiam permixta, & tum alia, tum quæcunque memorabilem vtilitatem habent. Quęcunque sanis commoda sunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quàm prosunt.

Hippo-

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE INTERNIS *affectionibus, Iano Cornario medico physico interprete.*

I pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his quę in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his quæ per pulmonem distentæ sunt:& alia in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ: distrahuntur sanè ac rumpũtur ob has maxime causas, propter laborẽ,propter cursum,ob casus,ob plagas,ob vomitus violenter fientes,ob febres. Hæc igitur patitur.Primũ quidẽ tussis sicca obtinet. Deinde paulo post expuit saliuam subcruentã,aliquãdo autem puram. Et si quidẽ hic breui à morbo liberetur,satis est:Si vero nõ,tẽporis progressu sanguis amplior prodit,aliquando purus,& aliquando etiã subputridus.Sæpe vero etiã fauces non animaduertẽtibus sanguine implẽtur.Postea sanguinis grumos paulatim & frequenter emergentes reiiciunt.Aliquãdo vero etiã graueolentia ab ipsis contingit. & fauces aliquando spuma quadã replentur.Et rigor ac febris apprehendit,circa initia quidem morbi,vehemẽter. In progressu autẽ debilius. & alias atq; alias corripit.& dolor quandoq; in pectoribus insitus est,& in dorso,& in lateribus.Et vbi sanguinem spuere desierit,saliuã multam liquidã expuit,quandoq; vero etiã viscosam. Atque hæc quidẽ sic patitur donec quatuordecim dies præterierit. Post hos vero si nõ desiuerit morbus,squamas ab arteria tussiendo auellit,quales à pustulis decedunt. & dolor incidit in pectus,& in dorsum,& in latus.& præcordia cõtingens velut vlcus dolet.Huic conducit vt q̃ maxime quietẽ intus habeat, si morbus sic se habuerit.Si enim quid laborarit, & dolor acutior,&

Pulmonis arteria sauciata uenæue fractæ. (margin)

B (margin)

C (margin)

Curatio. (margin)

cutior,& tussis magis q̃ prius premit,& rigor ac febris magis D occupat. Et si sternutauerit, dolor acutus irruit. Dolet aũt & in lecto, quũ se circũuertit. Huic cibos quidẽ eosdem, quos & pectore suppurato exhibere oportet, verum hos non multos. Ex obsoniis autẽ his vtatur. De piscibus quidẽ, squatina, aut pagro, aut galæo magno albo, aut aliis similibus, omnibus cũ rhoe & origano cõditis. Carnem autem edat galli assatã, sine sale, aut capræ coctã. & vino austero vetustissimo ac iucũdissimo nigro vtatur. Deambulationib. autẽ moderatis. Veruntamen hæc fiant febre non tenente. Si vero febris tenuerit, sorbitione farinæ aut milij vtatur. Si vero cibos assumat, paucos assumat, & obsonia per aluũ secedentia. Et si pharmaco tibi vtendũ esse videbitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipsũ subpurgato. Et post purgationẽ, farinæ coctæ pinguis heminã absorbendã dato. Deinde q̃ maxime reficito, vt q̃ minimũ tenuis sit. Ad huiusmodi enim morbũ non conducit tenuem esse. Deambulationes etiã primum paucas faciat, vt ne lassitudo succedat. Fomentũ vero alias atq; alias adhibeatur. Et qua die fomentũ adhibetur, sine cibo sit excepta farina cocta, cuius heminã absorbeat. Aquam autẽ bibat. Postera die minus q̃ solitus fuit edat, & bibat vinũ nigrum, iucundũ, austerũ modicũ. De cætero vero bis aut ter in die cibi dentur. Sic aũt huic paulatim dato, donec ventrẽ confirmaueris. Nã ex febribus & inedia, si os quidẽ appetiuerit, venter autẽ suscipere noluerit, vbi aceruatim suscepit, inflammatur. Quare paulatim dare oportet. Si vero aceruatim dederis, & parũ laborarit, deambulationib. venter nõ perfrigeratur, nimirũ cibis quiete cõpactis. Quare etiã febris succedere solet, & hyeme quidẽ minus, æstate vero periculũ est ne delinquat. Hunc q̃ maxime reficere oportet, quo q̃ crassissimus fiat. & deambulationib. moderatis vtatur, & min⁹ solito luctetur, & parũ laboret primũ, deinde amplius, nunquã autẽ multũ. hec si fecerit, celerrime sanus erit. Si vero tenuis fiat propter laborẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic vbi sanus fuerit, neq; ad vẽtũ celeriter currat, neq; equũ, neq; currũ cõscẽdat. Vitet etiã vociferationẽ, & iracũdiã. Periculũ est enĩ ne morbus reuertat. Quare hæc oĩa vitare oportet. Si vero cibũ auersetur, eruum torreto, & corticẽ depurgato, deinde per triduũ in aqua macerato, singulis aũt diebus aquã diffundito, & aliã affundito.

Medela quæ. E

Quæ cauenda. F

Postea

A Postea quarta die excolato ac resiccato, deinde tenuissime molitum cribrato. Et lini semen tostum tundito ac terito. Et sesamum tostum tundito ac terito. Et polentam non salsam, puram, tenuem accipito. Et erui quidem ac polentæ, amborũ æqualis sit mensura, sesami vero tertia pars, lini vero dimidia vnius partis. Hæc in lacte caprino cocta quàm liquidissime absorbeat. Postea vero in prandium ipsi dentur cibi puri, & obsonia fortiora. Vinum autem idem bibat. Dato autem ipsi & centaureæ radices, ad has rupturas facientes, in vinũ ipsas deradens. dato item dracontij radices in vinum derasas. Sed & tussis gratia, dracontium derasum in melle delingendum dato: Et si decoctum in lacte asseuerarit se sorbere non posse, lac bubulum quàm plurimum bibat, tertia parte aquę mulsæ ammixta. Atque sic celerrime sanus erit. Morbus autẽ curatione multa opus habet. Est enim difficilis. Si enim curatus & sanus factus nõ seipsum custodierit, plerisque reuertens morbus interitus caussa fit. hic si quidem ab hac curatiõe sanatus fuerit, satis est: Sin minus, ipsum lacte crassefactum, & in pectore, & in dorso vrito. Si enim successerit vstio, fugæ morbi spes est. Si vero arteria conuulsa fuerit, aut aliqua vena ex his quæ ad pulmonem tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi, tussis acuta obtinet, & rigor, & febris. & saliuam expuit multam, albam & spumosam, aliquando vero subcruentã. & dolor caput ac collũ detinet. hic morbus fortior est priore. & vsque ad decem primos dies talia patitur. Postea plerique vndecima die pus crassum violenter expuunt. Decimaquarta vero die puriora expuit, si euasurus est, & dolore minus vexatur, & breui sanus fit. Si vero morbus diuturnus futurus est, tunc & pus multo amplius expuit, & reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calores autem debiliores habent quàm prius. Hunc si à principio acceperis, infra subpurgato scammoniæ succo, si non febricitarit. Post purgationem autem accipiat ea quæ prius, & alia eadem assumat, quieto quàm maxime corpore, & molliter cubet. & hæc quidem ab initio faciat vsque ad decem dies. Si vero pectore suppuratus fiat, eadem quæ etiam prius faciat. Si vero sanus fiat, ab his cibis ac potibus abstinere oportet, ab acidis, & acribus, & salsis, & pinguib*. A labore item ac iisdem à quibus prior, abstineat. Hęc si fecerit, celerrime à morbo liberabitur.

Sorbitio quæ. (margin, beside "æqualis sit mensura")

Curatio. (margin, beside "natus fuerit")

Arteriæ lancinatio (margin, beside "morbi spes est")

Medela. (margin, beside "res habent quàm prius")

B (margin, beside "se, lac bubulum")

C (margin, beside "plerique vndecima die")

Si vero quid horum non fecerit, rursus reuerso morbo peri-clitabitur,& morbus peior erit. Nam multi rupto pulmone vitam degunt, donec moriantur. Hunc si non statim quis curet, recidiuãte morbo postea non habueris quo prodesse possis, nisi hæc feceris. Lacte bubulo crassefactum, in pectore & dorso vrito. Si enim vstio successerit, ꝓderis. Morbus autem hic ex iisdem delictis fit, ex quibus etiam prior. Pneumonis siue pulmonia, ab his maxime fit. Quum pulmo sanguinẽ in seipsum traxerit, aut pituitam salsam, & non rursus dimiserit, sed in ipso coacta ac compacta fuerint: ab his tubercula fieri solent in pulmone & suppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio & per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, & febris, & dolor in pectoribus & in dorso incumbit. Aliquando etiam in latere. & erecta ceruice spiratio vehemens incidit. hic vsque ad quatuordecim dies talia patitur. Sæpe vero etiam plures. Deinde erumpit pus, & multum expuit. Sæpe vero etiam velut araneorũ tunicas expuit. Sæpe etiam subcruentum. Et si quidem depurgatus fuerit & breui gracilis factus pulmo, interitum effugit. Si vero non adhæret, & per annum morbus tenet, & transmutatur, vt aliâs alia æger patiatur, huic in principio antequam pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quum febris remiserit, multa calida lauetur, & sorbitionibus multis vtatur. Ptisanæ succum coctum, melle ad coctum affuso, sorbeat. Et vinum bibat dulce album, aut aquam mulsam coctam. Quum vero pus expuere inceperit, eadem bibat, quæ prior suppuratus, & cibis ac potibus, & obsoniis iisdem vtatur, abstinens ab acidis, & acribus, & salsis, ac pinguib. Et à venere ac ebrietatib⁹, nisi morbo cõmodum fuerit. Ex coloris autem inspectione æstimandum est, qualibus opus habere videatur. Reliqua vero eadem faciat. Bibat etiam lac bubulum, ac caprinum pro tẽpore. prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiã equinum lac excolatum quotidie mane, poculi tres heminas continentis mensura, si facere poterit. Si quidem igitur sic curatus melius habebit, satis est. & si non eruperit pus in pect⁹, ipse seipsum curet, quietem quàm maxime corpori exhibens, & quę cõmoda sunt sibiipsi exhibens. Si vero erumpat pus in pectus, qua parte tibi significationem de se præbere videbitur, illic maxime sectione aut vstione facta, pus emittito mo-

Pulmonis morbus unde fiat.

Medela.

Pus sectiõe ustionéue educitur.

d cum

A dicum primum. Reliqua vero eadem facito, quæ & in priore suppurato facto descripta sunt. Si in pulmone varix fiat, tussis sicca corripit, & rigor, & febris in principio quidē morbi valde vehementer, habet etiā erecta ceruice spiratio. & dolor in capite cōsistit. Et supercilia impendere vidētur. & tumor in faciem descendit, & in pectus, & in pedes. Sæpe vero etiā in capite innititur. & præ dolore vbi is vexat, respicere non potest. & corpus subpallidum est, & venæ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic quum sic habuerit, & dolor maxime premit, primum sanguis detrahatur. Deinde multa calida lauato. Et vbi sitis habuerit, Cyceonem in vino nigro austero quàm iucundissimo, æquali mensura aquæ mixtū, bi-
B bendum dato. Frigidum autem maxime bibere oportet. Sorbitionibus autem vtatur ptisanæ succo cocto, melle bono affuso. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus.

Si vero diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit, huic sic habenti eadem exhibeto, quæ ei qui pulmonem suppuratum habet, vbi quatuordecim dies præterierint. Hic morbus fit à labore, & atra bile. Quum venæ cauæ per pulmonem tendentes, sanguine aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpūtur, vt quæ in angustiis sunt conclusæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibent ac flatum in pulmone. Hic morbus difficilis est, & multa curatione opus habet, Alioqui ægrum non relinquit, & plerunque in multis simul commoritur. Si *Morbi caussa.*
C inflammatio in pulmone fiat, fit autem maxime à vinolētia, & gulositate, piscium capitonum, & anguillarum. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infestissimam. Iam vero etiam factus est morbus à pituita, vbi sanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiam ex carnis esu, & ex aquę mutatione. Hæc igitur æger patitur. Tussit fortiter, & saliuā expuit liquidam ac multam. Sæpe etiam crassam & albam, velut à raucedine, Et dolor premit acutus in pectora, & dorsum, & laterum mollitudinem ac latera. Et acidum eructat. Et ex pectoribus ac pulmonibus, velut venter murmurat. Et vomit pituitam acidam: & si id quod vomuit in terram effundas, radit terram velut aceto infuso. & dentes stupescunt. & rigor ac febris, & sitis fortis detinet, & si quid pingue voluerit edere, exugitur ad viscera, & vomitum inducit. Et *Pulmonis inflāmatio*

cit. Et totum corpus torpor occupat. Quum vero reuomuerit, paulo leuior sibi esse videtur. postea vbi vespera diei accessit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat. Huic quum sic habuerit, & tempestiuum esse visum fuerit, curationem sic adhibeto. D

Medela. Mel & lac, & acetum, & aquam, mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato, vbi vero tepida facta fuerint, bibenda dato, aut apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde conuolutum quietem habere iubeto. Postea si vomitus succedat, prompte vomat. Si vero non succedat, irritatione per pennam facta vomat. & si quid pituitæ vomuerit, per dies quinque idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, saltem lotus. postquam vero quinque dies præterierint, mane ieiunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphij succum, erui magnitudine: & allium comedat ac raphanidas ieiunus: & meracum vinum insuper absorbeat nigrũ, aut album austerum. Bibat etiam inter cibum, & post cibum. Cibis vero siccis, & carnibus caninis vtatur coctis, si rigor & febris non apprehenderit. hic si à tali infusione per fistulam in os, purgetur, satis est. Sin minus, sursum per veratrum ipsum purgato. Post purgationem vero farinæ coctæ duas heminas absorbendas dato, melle affuso. Vinum vero idem bibat aquosum. At si non in principio affueris morbo, lacte ipsum crassefactum in pectore ac dorso vrito, ita enim maxime à morbo liberari poterit. E

Vstio. Si vero non fuerit vstus permanet, & non valde deficit, sed ad senectam vsque adhæret. Sæpe etiam commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quàm maxime opus est cura. Et serum ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinum, & asininum ac equinum. Sic enim facilime deget. Est autem morbus difficilis. F

Pulmonis erysipelas Si pulmo ab erysipelate intumuerit, Hic autem tumor maxime à sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autem hic æstatis tempore maxime fit: Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus. & nares aperit, velut equus à cursu. Et linguam exerit, velut canis æstate ab ardoris flatu vstus. Et tumor detinet

tinet

A tinet pectora. & parum loquitur. & rubor est in facie. & pruritum fert in corpore. & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse seipsum anxius iactat. Hic in septem dieb⁹ moritur, Veruntamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidem perfrigeretur, betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maxime dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et si quidem sic melius habuerit, satis est: Sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito. & sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septem dies effugerit. Quum autem septem dies præterierint, & dolor adhæserit, dolentem partem intus, cum oleo illinito, & tepefactoria eadē quæ in pleuritide adhibeto: & potionem ad subpurgationem ipsi dato, ex peplio, & meconide, siue peplo, & grano cnidio. Et post purgationem, lenticulæ heminam absorbendam dato. Bibat autem aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lauato, capite excepto. Postea origanum in aqua mulsa macerato, & bibendam dato. Potibusque quàm calidissimis vtatur. Cibos autem accipiat eosdē quos & qui à pleuritide correptus est, si non febris adhæserit. Hic morbus grauis est, & pauci effugiunt. Si pectus & dorsum dirupta fuerint: Dirumpuntur autem maxime à labore; æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & saliuam expuit aliquando subcruentam, & rigor & febris plerunque corripit. & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus. & in latere velut lapis incumbere videtur, & à dolore perpetuo pungi, velut si quis acu stimulet. Huic quum sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrime sanus erit. De cætero vero quietam maxime corpori vitam degat. Si quid enim laborarit, & aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morb⁹ recidiuam faciat. Et si hoc contingat, periculum est vt corrumpatur. Morbus enim reuersus magis premit quàm ab initio. Si vero non fuerit vstus, iisdem ipsum curato quibus & suppuratum, sorbitionibus, & potibus, & cibis. In summa vero, quietem agat, & cōmodis cibis alatur, Si enim sic tractatus fuerit, celerrime sanus erit. Morbus autem grauis est. Si in latere tuberculum nascatur, & suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris, & tussis sicca per multos dies. Et dolet latus. & ad mam-

Medela.

Curatio.

B

Pectoris scapularũ ue scissura

C

Tuberculũ lateris.

ad mammam,& ad clauiculam,& ad scapulas,dolor impetum D
Curatio. facit.Hic quum sic habuerit,in primis decem diebus sorbitionibus vtatur,ptisanæ succo cocto melle affuso, quum sorbitio cocta fuerit. Vino autem vtatur albo,dulci,aut austero,& aquoso.Et vt vinum sæpe sorbeat,ac expuat iubeto.Et à somno impedito,donec vndecim dies præterierint.Post hos dies cibis paucissimis vtatur, carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet autem ipsas probe cum iusculo præparare,& iusculũ absorbeat. Et sorbitionibus prius quàm cibo vtatur. & ne sitiat,donec latus suppuratum fiat. Suppuratur autem maxime in quadraginta diebus,aut paulo prius. Hoc autẽ cognosces. *Puris emissio.* vbi suppuratum fiat latus.Pus enim non expuit, neque reuomit.Hunc quum sic habuerit, vbicunque tumor significationem de se præbuerit,secato aut vrito.Et postea pus paulatim emittito.Et postquam exhauseris,linamentum crudi lini immittito & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito.Deinde rursus linamentum indito,& rursus tertia die,& aliis deinceps,bis per diem exhaurito,donec resiccatum fuerit.Dato autem & cibos & obsonia,si admiserit.Et bibat modicum non multum,siue vinum,siue aquam. Edat etiam origanum tenellam plurimam melle tinctam. Si vero tenellam non habeat,siccam tritam & melli ammixtam plurimam exhibeto.Et neq; frigeat,& balneis lauet, & molliter cubet. Et sic hunc morbum curans,celerrime sanum feceris. Quum autem sanus euaserit,vitet frigus,calorem,solem.Et deambulationibus modicis vtatur post cibum, vt ne lassitudo corpus F corripiat. Hæc faciens sanus erit. Ex his morbis quoscunque vsseris,statim post vstionem, porrum multum tritum super vsturas imponito,& per diem vnam sinito. Tres sunt *Tabis tres species.* tabis species.Prima quidẽ fit à pituita. Quum enim caput pituita impletum ægrotarit,& calor accesserit,pituita in capite computrescit, vt quæ moueri non potest vt decedat. Postea quum crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ venulæ,fluxio in pulmonem fit.Et pulmo vbi susceperit, statim ægrotat, vt qui à pituita mordetur quæ salsa est ac putrida.

Hæc igitur æger patitur.febris debilis inuadere incipit, & rigor,& dolet pectora ac dorsum.Aliquãdo etiam tussis premit acuta,& expuit saliuam,multam & liquidam ac salsam.Et hæc quidem in principio morbi patitur. In progressu vero

corpus

A corpus attenuatur, cruribus exceptis, hęc enim intumescunt. & pedes & vngues contrahũtur. ex humeris autem tenuis & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem sibilat: & fortiter sitit per totum morbum: & multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verum studium quàm maxime adhibere oportet, ac reficere. Et primũ quidem veratrum bibẽdum dare, infra autem subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hęc quater in anno dare oportet; sursum bis; deorsum bis. Dandum est & lac asininum coctum ad subpurgationem, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per B quinque & quadraginta dies, ammixto etiam origano. Caput autem ipsius prius purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem & obsonia dentur, neque pinguia, neque nidorosa, neque valde acria. Hæc autem morbum obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos vti, obseruando ne frigeat. Hyeme vero iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autem bibat austerum, nigrum, quàm vetustissimũ ac iucundissimũ, verum modicũ. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacum fomentum adhibeto, & sic pharmacum dato. Si vero dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut prius scriptum est. Huic si commodæ fuerint, deambulationibus vtatur. Si vero non conducant, corpore quàm maxime quiescat. Hic hoc modo tractatus, facilime in morC bo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit; Saliuam vero exspuit crassiorẽ priore, & tussis premit maxime senes, & dolor fortior est in pectoribus, & velut lapis incumbere ipsis videtur Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit. & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet iisdem, quibus etiam priorẽ.

Medela quæ.

Tabes secunda.

Hic morbus multis adhæret vsque ad tres annos, sed moriuntur. Estque morbus grauis. Tertia tabes. Ab hac hęc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autẽ similiter & à cauis venis. Hæ vero pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab vtris tandem tabescat.

Tabes tertia.

Et homo

Et homo statim niger fit ac subtumidus. Et partes sub oculis pallidę fiunt. Et venæ in corpore pallidæ distētę sunt, quædā vero valdæ rubicūdæ. Maxime autē manifestæ sunt, quę sunt sub alis. Et spuit pallida, quę vbi ipsum inuaserint, suffocāt: & tussire volens aliquādo non potest. Quandoque autē præ suffocatione & tussiendi cupiditate, bilem aceruatim vomit, aliquando vero pituitam. Sæpe vero etiam cibos quum comederit. Et vbi reuomuit, leuior sibi esse videtur. Deinde modico tempore interposito, in iisdem doloribus iacet. Hic etiā acutius loquitur quàm quū sanus esset. Et rigor ac febris interquiescens, rursus sudorosa corripit. Hunc vbi sic habuerit, cibis & sorbitionibus, & potibus ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem durat maxime annos nouem. Postea durat dum corrumpitur. pauci vero ex ipso effugiunt. Grauis enim est morbus. Si vero voles, sic ipsum curato.

Curatio. Primum fomentum adhibeto, & vbi fomentum adhibueris, postridie aquæ mulsæ dimidium congiū ipsi bibendum dato modico aceto affuso. & hęc citra respirationem bibere iubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum ac quàm longissimum tempus contegito. Si vero non sustineat, & euomere velit, vomat. Si vero vomitus non sequatur, tempore iam aliquo interposito, aquæ tepidæ poculo magno superingesto vomat, irritatione per pennam facta. Quum vero euomuerit, vt bene habeat, quietē agat per hunc diem. Vbi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicam, & obsonium habeat, salsamentum & porrum. Hęc autem quàm plurima edat. Vinum vero bibat dulce. Reliquo tempore per totam diem, exordio mane facto, multa calida lauetur. & post balneum cauere oportet, vt ne frigescat, sed decumbens plurimo tempore dormiat. Quum autem à somno surrexerit, viginti stadia minimum circumeat illa die. In aliis autem diebus alia quinque stadia prioribus addens vadat, singulis diebus additione facta, donec ad centū stadia perueniat. Ventrē vero quotidie subpurgare oportet, succis betæ, & à brassica, ita vt vtrāque seorsim coquas, & de vtraque congium excoles. Deinde adipis à rhenibus detracti minæ quadrantē ammisceas ac simul coquas, in vtrisque succis diuisim facta coctura. Quum autem bibere voluerit, ad brassicæ quidem succū, salem adiicito. Ad betæ vero succū, mel affundito. Licet autem seorsim

A vtranq; bibere : Aut melle in alterum poculum affuso bibat, in alterum vero immisso sale. Ebibere autem oportet totum succum, & hæc facere per triginta dies. Secundo vero mense edat panem, & carnes pingues suillas coctas, aliud vero nihil. Vinum autem bibat album, austerum, & iter faciat, non minus stadiorum triginta ante cœnam. Post cœnam vero decē. & ne frigeat, sed contegatur. Hæc si fecerit, leuius morbū feret. Tertio autem mense cyceonem floridum bibat, apij radices, & anethum, & rutam, & mentam, & coriandrum, & papauer tenerum, & ocimum, & lentē, & mali punici dulcis & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mēsuram esse, ita vt vtriusque succi simul sit heminæ dimidiū, & vini nigri iucundi austeri heminæ dimidium, & aquæ heminę dimidium. *Secundi mensis curatio.* *Tertii.*

B Postea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea farinæ erui acetabulum adiiciatur, & polentæ tantundem, & casei veteris caprini rasi tantundem, & hæc permixta ebibat. Deinde modico tempore interposito prandeat panem, & obsonium habeat, frustum torpedinis, aut squatinæ, aut galei, aut raiæ. Et carnes suillas edat coctas & crassefaciat seipsum, quietem quàm maxime agens. Et decimo quoque die fomentum sibiipsi leuiter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoque die leuiter fomento vtatur. Et edat obsonium plurimū. Sint autem obsonia, caseus, & carnes ouillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, velut antea dictum est. Et prima quarti mensis die, initio à decem stadiis *Quarti.*

C facto eat, & quotidie addat, donec octuaginta stadia fiant. Et deãbulet in die stadia octuaginta. Ante cœnā, triginta. Post cœnā, viginti. Mane, triginta. Reliquo vero tēpore victu vtatur, mazā & panē vtraq; edens. Et obsoniū habeat, chartilaginea. Sed & carnes oēs edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus aūt his abstineat, à mugile, anguilla, & melanuro. Edat autē torpedinē, squatinā, raiam, galeū, pastinacā, & ranas: Ex aliis nihil. Si vero videatur innoxius esse, etiā cyceonē bibat. Postquā autem dormire voluerit, bibat de vino nigro, iucundo, veteri, poculū duarū heminarū. Et per diē eodē vino vtatur inter cibū. Et in die iter faciat per stadia centū quinquaginta: Ante cœnā, nonaginta. Post cœnā, viginti. Mane, quadraginta. Hic hoc mō curatus, in anno sanus euadit. Resiccatur medulla spinalis maxime, quū venulæ ad medullā tēdentes fuerint *Medulla spinæ cur arescat.*

tes fuerint obturatæ, itemq; ex cerebro accessus. Propter corporis autem afflictionem hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur etiam à venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborũ musculos, & in articulos crurum, vt aliquando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed sistitur. Et vrinæ difficultate vexatur. Hic in principio quidem morbi quietius degit. Quanto autẽ magis tempus morbo prolõgatur, tanto magis omnia dolet. Et crura velut ab aqua inter cutem tumẽt. Et vlcera à lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt, alia vero nascũtur. Huic quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi vero post purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. Vinum autem bibat album molle. Postera die asinini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibẽdas ipsi dato. Si vero asininum non habeas, bubuli aut caprini cocti tres semicõgios, melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat, sero & lacte vtens, per quinque ac quadraginta dies. Cibis autem & obsoniis vtatur quàm maxime per aluũ secedentibus. Vinum bibat album, molle, Mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab vtraque verticulum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum vtrinque quindecim. & in ceruicem duas, inter tendines. Si enim vstio successerit, sanum facies. Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi à rhenibus fiunt, A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in rhenem, & in lumbos, & in testem secundum rhenem situm. Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur vrina, & cum vrina procedit arena. Et vbi per vrinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem ipsam per vrinam eiecerit, dolor remittit. Postea vero rursus in iisdem doloribus iacet. Quum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorum quod non intelligit morbum, vbi videt arenam, putat vesiccam è calculo laborare. At non vesica, sed rhen lapide laborat. Hic morbus fit à pituita, quum rhen susceptam in seipsum pituitam, non rursus dimiserit, sed in ipso in tofum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena. Huic quum sic habuerit, cum scamoniæ succo aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato, postera vero die duob⁹ congiis succi ciceris albi

Medela. *Vstio quæ* *Rhenum morbi quatuor.* *Medicorũ error.* *Calculi caussa.* *Medela.*

A albi subpurgato, quem sale iniecto bibendum dabis. Post hæc potibus, & cibis, & balneis curato, & eadem quæ in vrinæ stillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autem dolor presserit, multa calida lauato, & tepefactoria qua parte maxime dolet adhibeto. Quum autẽ intumuerit & eleuatus fuerit, sub id tempus iuxta rhenem secato, & extracto pure, arenam per vrinam cientia sanato. Si enim sectus fuerit, fugæ spes est. Sin minus, morbus homini cõmoritur. Secundus rhenum morbus. Dolores fortiter premunt, velut in priore. fit autẽ morbus à labore, quum ruptæ fuerint venulæ ad rhenem tendentes, & postea rhen sanguine repletus fuerit. Hic vbi hæc patitur, cum vrina sanguinem mingit in principio morbi, deinde

Secundus rhenum morbus.

Morb⁹ hic qualis.

B progressu temporis pus. hic si quietem corpore habuerit, celerrime sanus erit. Si enim quid laborarit dolores, multo magis obtinebunt. Quum itaq; suppuratus fuerit rhen, circa spinam intumescit. Hunc vbi sic habuerit, circa tumentem partem secato, profunda maxime sectione iuxta rhenẽ. Et si quidem successerit sectio, euestigio sanum facies. Si vero aberraueris, periculum est ne vlcus linamentis curandum fiat. Si autem cõcreuerit vlcus, venter intrinsecus à rhene suppuratur. & si quidem pus intus rumpatur, & ad intestinũ rectum procedat, fugæ spes est. Si vero contigerit alterum rhenem, periculum est ne pereat. Curetur autem pharmacis, & iisdem omnibus, quibus & prior, & diętam eandem habeat. Hic morbus grauis est, & multi ex ipso ad tabem rhenalem deuenerunt.

Curatio.

C Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, velut à carnibus bubulis assatis succus. fit autem morbus ab atra bile, quum bilis in venas confluxerit quæ ad rhenem tendunt, & quum cõstiterit, exulcerat venulas & rhenẽ. Ab vlceratione igitur tale quiddam cum vrina procedit, Dolores autẽ hærent in lumbis, & in vesica, & inter anum ac pudendum, & in ipso rhene, ad modicum tempus. Deinde remittit dolor, & rursus acutus breui corripit. & in tenuem ventris partem aliquando dolor incidit. Huic quum sic habuerit, ventrem subpurgato, epithymo, aut scammoniæ radice. Bibenda vero eadem dato, quę & ex vrinæ stillicidio laboranti. & quum dolor habuerit, multa calida lauato. & tepefactoria ad dolẽtem maxime locum adhibeto. & sorbitione vtatur farina cocta, melle affuso. & reliquo victu vtatur quàm maxime per aluum secedente. & vinũ

Terti⁹ rhenum morbus.

Medela.

D bibat

bibat album Mendæũ mellei coloris. Aut aliud album iucundissimum probe temperatum. Hic morbus non valde deficit. & pro temporis opportunitate serum & lac bibat. Serum quidem ad purgationem. Lactis autem potum faciat in tempore per quinque ac quadraginta dies. Hæc si ita feceris, morbum in melius dispones.

Quartus rhenum morbus. Quartus rhenum morbus. Morbus hic fit à bile & pituita, maxime tempore æstatis. fit etiam à venere morbus. Hic æger hæc patitur. Dolores premunt ipsum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborũ musculos: & patitur qualia solet mulier ex partu laborans. & non sustinet in sanam partem decumbere, sed valde dolet. & ex lateris mollitudine quędam pendere videntur, velut abrupta. Si vero pronus decumbat, non dolet. pedes & tibiæ ipsius semper frigent. Vrina vero vix prodit, præ pituitositate & crassitudine sua. & si siueris ipsam ad modicum tempus depositam donec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam. & siquidem bilis præualuerit, subfuluam ipsam videbis. Si vero à pituita fuerit morbus, alba & crassa erit. & primum quidem in annum, aut paulo amplius aut breuius tempus, æger talia patiens perseuerat. Si vero prolongetur morbus, & magis dolet, & suppuratur. & quum suppuratus factus intumuerit, qua maxime parte intumuerit, in rhenem secato, & pus emittito, & si quidem successerit sectio, statim sanum facies. Hunc quũ

Curatio. sic habuerit, iisdem omnibus curato, quibus etiam priores. Et à principio morbi oportet & purgare, & ante subpurgationẽ fomentum adhibere, & balneis frequenter lauare. Vngatur item & magis calefiat, neque frigeat, & à sole abstineat. & neque venere vtatur. Hæc si fecerit, & non celerrime sanus euaserit, nihil noui est. Morbus enim est grauissimus. Si vero citra pharmaca curari velit, crassum ex diæta facere oportet, siue ex hoc morbo ægrotet, siue ex aliquo de prioribus, diuisis cibis quos edere solet in decẽ portiones, ita vt vna parte de-

Obsonium obseruato. tracta, reliquas comedat. Obsonium añt habeat, carnem suis tritam. & ea die decem stadia deambulet. postera vero die & tertia vsque ad decem dies, portionem minus edat, & deambulet decem stadia aut plura singulis diebus addens. Quum autem ad vltimam cibi portionem deuenerit, etiam ad centum stadia iter faciat. & edat quidem vnam tantum portionem, & ea die centum stadia deambulet. Post cœnam autem

viginti,

A viginti, mane vero quadraginta. Vinum autē bibat Mendęum album, austerum, atque hæc per tres menses faciat. postea reliquo tempore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta velut detrahebat. Deambulationem vero detrahat vsque ad decimū diem. & postea quàm maxime quietem habeat. & cibis puris alatur, & obsonia quàm pinguissima habeat, & dulcia omnia ipsi commoda sunt. Ab oleribus autē, & acidis omnibus abstineat, itemq; ab acribus, & quæ flatum faciunt, Multa etiam calida lauet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. A rhenū morbo corripit morbus magnus venarum cauarum, quæ à capite iuxta iugulum per spinam tēdunt, ad malleolum pedis externum, & ad intermedium magni digiti locum. Morbus hic fit *Quàm magnus morbus hinc fiat.*
B à pituita & bile, quū in venas cōfluxerint. Venæ autē hæ sanguine plenæ sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præter lapsum fuerit, ægrotant. Si dextram partem morbus corripiat, dolorē ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto autem amplius tempus progressum & prolongatum fuerit, tanto acutior dolor infra descendit, & quum ad malleolum pedis externum, & ad magni digiti inter medium locum deuenerit, rursus ad caput venire incipit, & vbi in ipso vlcus cōstiterit, fortiter premit, & homo caput sibi diffringi putat. & oculi pituita replentur, itemque totum corpus. huic quum sic habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicem, aut veratri, aut succum scammoniæ. post purgationem vero eadē exhibeto quę superioribus. Si vero ab hac curatione non de- *Medela anceps.*
C finat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextrā quatuor crustas inurito. & in acetabulum coxę dextræ, tres. & sub nates, duas: & in medio femore, duas: & supra genu, vnam: & supra malleolum, vnam. Hic vbi sic vstus fuerit, neq; sursum neque deorsum morbū procedere permittit. Si vero alicubi dolor ruptus visus fuerit, si quidem in crus incubuerit priusquā vratur, claudus erit. Si vero in caput, surdus aut cęcus. Si vero in vesicam, prodit simul cum vrina sanguis maxime, per quadraginta dies. Verum si in vesicam eruperit, eadem pharmaca quæ & in vrinæ stillicidio dato. & si alicubi dolor congregatus fuerit, vrito. Vrere autem oportet carnosa quidem, ferro: ossea vero & neruosa, fungis. Cæterum ante hæc si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibendū *Curatio.*

est vinum album Mendæum,aquosius,plurimum per diem,& inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quum autē fluere inceperit,minimum tres & decem dies fluit. Vbi vero hi dies præterierint, non amplius inebrietur, neque vbi semel fluere inceperit.Bibat tamē paulo amplius vinum inter cibū, quo sanguis fluere possit.Iam vero quibusdam sedato sanguine,erupit in vesica,& prodiit sanguis ac pus. Si igitur eruperit,eadem pharmaca quæ & ex vrinæ stillicidio laboranti dato.Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita curetur,& cibos per aluum secedentes assumat,& obsonia eiusdem facultatis,citissime sanus erit. Morbus autem grauis est.

Vena sinistra læsa. Alius morbus à sinistra vena. Hic æger alia quidem eadem patitur,quę etiam prior. Verum in splenem dolor acutus incumbit statim,& in principio morbi. Et si non intellexerit priusquam incubuerit, prosilit in pulmonē. Huic per fungos crustas octo inurito,capita lienis q̃ celerrime intercipiēs. Et vbicunq; alius dolor incubuerit vrito. Sic enim statim sanus erit.Si vero non fuerit vstus,sanus autem sponte fiat,plerisq; post duodecim annos,morbus rursus reuertitur, & si splenem occuparit,multis aquam inter cutem inducit. *Medela.* Verum oportet statim curare velut priorē,& si visum fuerit vrere velut priorem,si dolor in iisdem articulis constiterit.Si vero non sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim grauis est.

Pituita. De pituita easdē sententias habeo,quas & de bile.& species ipsius multas esse puto. & alia quidem popularis est,quæ sanè recentissima est.Cuius etiā curatio facilima est. *Curatio.* Vomitus enim post cibum facere oportet per duos aut tres dies,ita vt & prandeat insuper ac quiescat,si prioribus diebus semel in die cibum capere,& laborare solitus fuit.Sin minus, huiusmodi diæta vtatur.Primum multa calida lauetur,quum vomitum facere voluerit. & edat mazam oleo & melle subactam,& panem exassatum veterem. *Victus.* Hæc enim magis pituitā trahunt.Obsoniis autē vtatur & oleribus acribus. Sed & pinguia,& dulcia,& acida omnia idonea sunt, vt permixta assumantur.Et oleribus omnibus viridibus vtatur.Et bibat inter cibum frequenter modicum vinum dulce,& in fine placentā insuper edat,& mel,& ficus.Et quū cœnabit,pocula large exhauriat.& vbi iam repletus fuerit,parū dormiat. *Vomitus qui.* Deinde experrectus vomat,magno vini poculo epoto,cum tepida aqua

temperato.

A temperato. Trahit enim magis pituitam & humorem ex carnibus, & corpus magis resiccat. Euomat autẽ donec ficus euomuerit. Hæ enim postremũ euomuntur. Atq; hæc quidẽ hac die faciat. postera vero contineat seipsum vsq; ad cœnam, & in cœna sumat panem, cui nihil furfurum decessit. Obsonium autem sit ex fortioribus. Vinum vero bibat nigrum, austerũ. Atque hæc quidem popularis pituitæ medela est. Si vero edere & bibere potest, & cibis delectatur, deinde vero crura grauentur, & color immutatus fuerit, huic ostendendum est, pituitam molestantem in ventre esse. Verum oportet quum sic habuerit, mel & vinum dulce, & oleum, & nitrũ tali ouilli magnitudine, permixta per clysterem infundere. hæc enim mitissima sunt in clysterem ad hominis naturam. Mensuram au- *Quæ facile subluant.*
B tem singulorum esse oportet, vini quidem heminam, olei vero heminæ dimidium, & mellis tãtundem. Si vero clysterem non voluerit, humectũ hominem facere oportet, fometo humido admoto. Fortassis enim etiã sic stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidem igitur quis edat cibos valde succosos, fortassis hæc non ita vehementer patiatur. Si vero etiã aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrime sanum feceris. At si antiquior fuerit pituita, appellatur autẽ hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominem magis, & speciem à populari alienam habere videtur pallidiorem & totũ corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccũ est,
C & sitis tenet; & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori videtur. Huic si quidem venter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si vero nõ sua sponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationẽ, lenticulæ hemina vna aut duæ dentur ad absorbendũ. *Quæ uentrem moueant.* Coquatur autem allium in lẽticula. Detur etiã betæ pinguis hemina non conditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerũ, & forte. Postera vero die mane stadia viginti deãbulet. A qua deambulatione reuersus, panẽ edat paruũ exassatum, & obsonium habeat allium coctum. & de eodẽ vino paulo meracius bibat. deinde stadia vadat triginta. & vbi tempus aderit cœnet, quantum etiam prandere cõsueuit: ob-

Quæ caro piscésue dandi. sonium autem habeat,maxime quidem pedes, & capita suilla.Sin minus,galli carnibus& suis tritis vtatur.Ex piscibus autem scorpio,aut dracone,aut cuculo,aut callionymo, aut gobio,aut aliis piscibus qui æqualem facultatem habent.Ex oleribus autē solo allio,& nullo alio vtatur.Hoc vero quàm plurimum edat,& crudum,& assatum,& coctum, semper plus singulis diebus.& laboret ex modico amplius,respectu ad cibos facto.

Morbi huius caussa. hic morbus maxime fit tempore æstatis ex aquæ potu. Insuper & à somno multo.Iudicatur autem in triginta dieb⁹. an lethalis sit , aut non.

Medela Atque hæc quidem faciat vbi triginta dies præterierint.In primis autem diebus,sorbitionib⁹ vtatur,lenticula cocta acidiore ab aceto,& ptisana acida.Bibat aquam mulsam tepidam,polēta modica inspersa,quo corpus pręparatū sit ad pharmacorū potum. Et his dieb⁹ sub dio dormiat. & si tibi visum fuerit sanguinę à lumbis detrahere, cucurbitam affigito,& venas in scroto crassissimas secato.hic ita curatus citissime sanus fiet.

Aqua inter cutem de pituita quî fiat. A pituita maxime in aquam inter cutem trāsitus fit,hoc modo.pinguedo colliquescit, & à calore qui in pituita est fit aqua. Cognosces autē hoc an quis sanari possit,aut non.Donec enim quis in pectine pinguedinem habet,fieri non potest vt ipsum sanes. Cognosces autem ex his maxime,an pinguedo insit in pectine,aut non.Si quidem febres succedant,& nō potest exurgere,& vmbilicus inflatus extra prominet , indicium est non amplius inesse pinguedinem,& sanabilem esse.Huic conducit ventrem siccare, & panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquum calidū. Obsonium autem carnem leporinam,& canis perfecti,& ouiculæ,& suis assatam,& galli assatam ac calidā.& polypos edat

Victus. coctos in vino nigro austero.Vinum autem bibat nigrum,austerum quàm crassissimū ac acerbissimum.Piscibus autem vtatur,gobio,dracone,callionymo,cuculo,scorpio, & aliis huiusmodi,omnibus coctis,non recentibus,& frigidis.hi enim siccissimi sunt,& in iusculū ne intingat, & insulsi sint pisces. ex oleribus autē vtatur raphanis,& apio.Torreat autę lenticulā ab aceto acidiorem,& edat.Et deābulet quotidie,& post cœnā,& mane.& serotino tēpore dormiat,& mane exurgat.Et si quidē ab his restituitur,satis est:Sin minus,cneorū,aut hippophais succū,aut granum cnidiū,bibēdum dato. Et post purgationem,lenticulæ heminas duas sorbeat,& panę paruū comedat.Vinum

A dat. Vinum vero bibat nigrum, acerbum modicum. Bibat autem pharmacum bis in die, donec vacuus fiat. Si vero tumor constiterit in scroto, & femoribus ac tibiis, acuto scalpello multa & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, cito sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quum æstatis tempore siti vexatus aquam multam biberis: nam ex hoc maxime fieri solet: & pulmo expletus fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem vehementem exhibet, vt pinguedo quæ in arteriis inest colliquescat. & si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in breui tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora rupta. Quod autem fiat etiã à tuberculis aqua inter cutem, testimoniũ habeo, & in boue, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habét. Si enim dissecueris, citissime cognoueris. Fluet enim aqua. Videntur autem talia multo magis in homine fieri, quàm in pecoribus, quanto etiã morbosiore diæta vtimur. Facti sunt autem & multi pectore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum consequuntur. Tussis sicca, & fauces exasperari videntur. & rigor ac febris succedit, & erecta ceruice spiratio. & corpus intumescit, & pedes tument, & vngues contrahuntur. & donec quidem in superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus. postquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere sibi videtur. Postea progressu temporis patitur qualia prius impleto ventre. Quandoque etiam ad latus intumescit, & indicat vbi secare oportet. Si vero non indicat, multa calida lauato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in vtro latere magis fluctuet audito. Quo intellecto costam tertiam ab vltima vsque ad os secato. Deinde cum terebra caua vltra perforato. Et vbi perforata fuerit, aquæ parũ emittito, & vbi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiam mollem superimponito. Deinde vt ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti decima tertia totam aquam emittere, & reliquo tẽpore si subnascatur aqua emittere, & ventrem cibis reficcare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphij drachmæ pondus pa-

Aqua inter cutem unde.

Turbercula pulmonis.

B *Exemplo probat.*

Purulenti etiã hinc fiunt.

C *Curatio.*

 dus pa-

dus parato, & aristolochiã tali ceruini magnitudine deradito,& lentium ac erui torrefactorum polentam,dimidiæ choenicis mensura vtranque purgato, atque hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato, & quotidie vnum tritum in vini nigri austeri ac iucundissimi hemina dimidia diluito,& mane in potu dato. Reliquum vero victum ac laborem eundem,velut priori tempore, habere iubeto. Et si intumuerint pudenda ac femora, confidenter vulnusculis impactis pertundito. Hunc si ita curaueris, celerrime sanum facies. D

Aqua intercus ab hepate. Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita accesserit,& hepar ipsam susceperit, & humectũ fuerit. Statim igitur calorem huic exhibet, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus incidit.Et tumor in tibiis ac pedibus inest, & hepar durũ est ac intumescit, & claviculæ attenuantur. E

Curatio. Huic quum sic habuerit,in principio si hepar doluerit,origanum tritum,& silphij succum erui magnitudine, in vini albi dimidia hemina diluta,bibenda dato. & lactis caprini poculum quatuor heminarum,tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim iudicãt morbum, an lethalis sit,aut non. Sorbeat autem ptisanæ succum coctũ, melle affuso.Vinum autem bibat album Mendeum,aut aliud iucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præterierint,cibos accipiat puros,& obsonium habeat,galli carnem assatam calidam.Habeat & catulinam coctam. Pisce vero vtatur galeo,& torpedine assatis. Vinum vero idem bibat. & si quidem ab his quiescat, satis est: Sin minus, postquam sane crassissimus factus fuerit, & hepar maximum, fungis vrito. Sic enim celerrime sanum feceris. Inurere auté oportet crustas octo. F

Aqua intercus alia. Si vero aqua intercus innascatur, & rumpatur in ventrem,iisdem medicamentis & potibus,& cibis,ac laboribus, quibus priores curato. Vinum vero bibat austerum nigrum.Si vero tibi videatur discessisse ab hepate, per ferrum vbicunque apparuerit vrito,& aquam paulatim emittito, & velut reliquos priores curato. Si vero ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est grauis, & pauci hunc effugiunt.

Alia à liene. Aqua vero intercus à splene,hoc modo fit, & ab huiusmodi maxime causa, quum quis ficuum viridium,& malorum fructus multos ederit.Mul

ti vero

A ti vero iam etiam à cibo botrorum multorum, & à multo mu sto, morbum inciderunt. Si quidem igitur in morbum collabetur, statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistunt, trãseunt autem & in humerum, & in clauiculam, & in mammam, & ad lumbos, & febres fortes tenent. Et si parum quid ederit, venter impletur, & splen attollitur, & dolorem exhibet. Hic morbus si durauerit, reliquo quidem tẽpore minus dolet. Quum vero fructuum malorum tempus fuerit, & hos ederit, magis quàm prius dolet. Hũc vbi sic habuerit, à principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto. Deorsum vero cneorum, aut hippophais succum aut cnidium granum, Lactis item asinini heminas octo, melle affuso. & si quidem ab his restituitur, satis est: Sin minus, quũ maximus fuerit lien, & maxime intumuerit, fungis vrito, capita eius intercipiens: aut ferramentis, cum multa cautione ac obseruatione ne vltra peruras. hæc à morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Si quidem febris non affuerit, pane vtatur triticeo assato, aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ autem habeat salsamentum Gaditanum, aut saperdam. Et carnem ouillam tritam. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat vinum austerũ Coum quàm nigerrimũ, A dulcibus abstineat. Quum autem exsurgit, & potens est, luctetur summis humeris, & laboret per circuitus multos in die, & comedat ea quę dicta sunt. Si vero aqua intercus fiat, iisdem curato quibus & priores. *Medela.*

B

Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter C faciens per viam lõgam, in aquam pluuialem ac stabilem inciderit, & biberit de ipsa multũ affatim. Si igitur carnes absorbuerint & continuerint in seipsis aquam, secessus autem nusquam fiat, hæc patitur. Si quidem fuerit in carne, calorem facit & in ventre, & in corpore, vt pinguedo ventrem ambiẽs colliquescat. hic quandiu quidem iter facit, nihil mali habere videtur. Postquam autem iter facere cessarit, & sol occiderit, statim dolorem multum habet. progressu vero morbi valde attenuatur. Si vero etiam cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si vero cibos edere poterit, & ad laborẽ impotens fuerit, etiam amplius læditur, & plerisque horum tumor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color corporis liuidus fit, & venter magnus, & sitis fortis tenet, & viscera ipsius à calore resiccantur. progrediẽte vero tempore, *Alia aqua intercus.*

ad eden-

ad edendum quidem promptus fit, & edit quodcunque quis D dederit, & bibit, & dolet nihil. Si vero tumor obtinuerit, color huic fit pallidus. Et venæ nigræ frequentes per corpus distenduntur. Indignatur autem & tristatur ex quauis re, etiã si nihil noui accidat. Venter vero aqua perhumescit, & magnus fit, & laternæ speciem præ se fert. Et temporis progressu cibos non admittit, sed videntur ipsi cucumeris syluestris odorẽ habere, pręabominatione. huic vbi sic habuerit, cneori aut hippophais succum dato, aut cnidium granum. hęc vero pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextam diem, Hippophais autem succum per octauam. Cnidium vero granum per decimam. & dare ipsa oportet donec expurgetur, & vacu⁹ fiat. Interpositis autem diebus alatur ex iisdẽ E quibus & prior. Maxime autem de eadem aqua bibendum dato, ex qua morbus corripuit, plurimum, quo ventrem ipsius turbet, & valde secessum faciat. Sic enim potissimum sanum facies. Si vero tibi videbitur, etiam frequenter clysterem adhibeto, ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta, his cum quatuor succi betæ heminis dilutis, atque sic infusis. postera die etiam asinini lactis cocti octo heminæ dentur affuso melle, aut adiecto sale potandæ. Et post purgationem, iisdem vtatur quibus prior. & interiectis diebus, cibis ac potibus iisdem vtatur, & deambulationibus similiter, & sic curatus breui à morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si vero negligentia aliqua contigerit, & nõ statim curatus fuerit, breui moritur. Sed & in attenuato iisdem F vtendum est ad sanationem. Præhumectare vero antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. At vero statim curam adhibere oportet: Sin minus, cum multis consenescit morbus. Sed & vter tandem morbus sit, clysterem ex his adhibere conuenit. Vini albi heminas duas accipito, & mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam, nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris syluestris tusorum ac expressorum succi heminam. hæc omnia mixta & in ollulam infusa feruefacito, & per clysterem infundito. Morbus hepaticus. Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxime in autumno, in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub vltimas costas,

Curatio.

Morbus hepaticus.

A costas, & in humerum, & in clauiculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuomit. & rigor, & febris primis diebus debilior habet. & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius subliuidus est, & cibi quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti vrunt ac torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur. Morbo vero progrediente, & febres remittunt, & à paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus. Quandoque vero acutus corripit, & sæpe derepente æger animam efflauit. Huic cōducunt vbi dolor habuerit, tum alia, tum tepefactoria eadē apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum vero remiserit dolor, *Medela.*
B multa calida ipsum lauato. & aquam mulsam bibendam dato, & vinum album dulce, aut austerum, vtrum tandem profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam à pleuritide correpto. Cæterum ad dolorem hæc bibenda dato. Qui gallinacei cocti liquorem terito, & succi solani dimidiam heminam affundito, & aquæ mulsæ dimidiam semiheminæ partem ammisceto, diluito, ac bibenda dato, & sedabunt dolorem, dato autem quotidie donec dolor quiescat. Bibat etiam silphij succum erui magnitudine, & cum eo origanum tritum in vino albo diluat, & sic ieiunus bibat. Bibat insuper & pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac, tertia parte mellis ammixta. Sint autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum alia non biberit.
C A cibis autem abstineat, donec iudicetur morbus. Iudicatur autem maxime in septem diebus, in his enim manifestum fit, an lethalis sit, an non. Si vero etiam suffocatio accesserit, hæc dare oportet quo vomat. Mel, aquam, acetum, salem, permixta in ollam nouam infundito. Deinde tepefacito, & origani capitati ramulis vnà cum semine agitato. Vbi vero tepefacta fuerint, tepida ebibenda dato. Deinde stragulis iniectis contectum sinito, donec q̄ maxime exudarit. Et vbi vomitus ipsum apprehenderit, prompte vomat irritatione per pennam facta. Si vero vomere non possit, aquę mulsæ tepidæ poculum duarum heminarum insuper bibat, & sic vomat. Et si quid pituitæ aut bilis euomuerit, rursus idem facere oportet ad horas quatuor. proderit enim. Post morbi vero iudicationem curato modicis cibis, iisque puris datis. & si *Suffocationis medela.*

quidem

quidem panem edere cupiuerit, panem calidum maxime purum edat. Si vero mazam, eam quæ vino dulci subacta non est edat, vbi tamen prius aqua subegit. Obsonium autem habeat carnes catuli coctas, aut columbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis vtatur. Ex piscibus autem galeo, torpedine, pastinaca, & rais paruis, omnibus coctis. Lauetur autem quotidie, & frigus vitet & parum deambulet antea in securitate. Hæc si seruauerit non est timor vt morbus reuertatur. Nã huiusmodi morbus grauis est ac diuturnus. Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premũt in hepar, & color differt à priore. Malicorij enim formam habet. In tempore vero æstatis maxime incidit. Fit autem à bubulæ carnis esu, & vini potu nimio. Hæc enĩ omnia isto anni tempore hepati sunt infestissima, & bilem maxime ad hepar adducunt. hæc igitur æger patitur. Dolores acuti incidunt, & non deficiunt vlla hora, sed semper magis premunt. Aliquando etiam vomit bilem pallidam. & vbi vomuit, paulo melius sibi habere videtur. Si vero non vomuerit, bilis ad oculos peruenit, & fiunt valde pallidi. Et pedes intumescunt, Atque hæc patitur quandoque valde, quandoque minus. Quum autem dies præterierint in quibus morbus iudicatur, dolor minus vrget, si nihil deliquerit, & eiusmodi diætam huic constituere oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intempestiue, aut venere vsus fuerit, aut aliud quid fecerit quod commodum non est, hepar statim ipsi durum fit, & intumescit ac à dolore pulsat. Et si quid facere festinarit, derepente hepar & totum corpus dolet. huic vbi sic habuerit, & primi dies præterierint, fomentum adhibeto. deinde scammonio subpurgato. Si vero venter combustus fuerit, clysterem ex iisdem quibus in prioribus vsus es adhibeto, quæ probe ducant. & post clysterem, lacte asinino cocto subpurgato, octo heminis eius, melle affuso, in potu datis. Dato etiam caprinum lac mane poculi quatuor heminas cõplectentis mensura, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Dato item cocti lactis caprini heminas duas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, aut ipso solo melle affuso. dandum est etiam equinum lac, eodem modo velut asininũ, & si quidem ab his morbis curatus cedat, satis est: Sin minus, dextri cubiti internam venam secato, & sanguinem detrahito. Si vero non

Alius hepaticus morbus.

Medela.

D E F

A visus fuerit tibi per asininum lac subpurgandus esse, bubuli lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, sexta parte aquæ mulsæ affusa, ad bibendum dato. De cætero vero ipsum lac duarum heminarum mensura, donec pinguefiat exhibeto. Si vero neque sic desinat, vrere oportet, quum maximum hepar factum fuerit, & maxime eminuerit. Vrito autem per buxeos fusos, in oleum feruens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & vstionem factã esse visum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim vstio successerit, sanum facies, & reliquo tempore melius deget Si vero non successerit, de cætero ab aliis sanus nõ fiens,
B corrumpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger velut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur. & vbi diruptum fuerit, celerrime insanit, & indignatur, & loquitur stulta, & latrat velut canis. Et vngues punicei fiunt, & oculis videre non potest, & pili in capite erecti stant, & febris acuta corripit. Huic eadem adhibere oportet quæ etiam prioribus. Plerique vero moriuntur in vndecim diebus, paucique effugiũt. Splenis morbus primus. Fit huiusmodi morbus, propter caliditatem solis bile commota, quum in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur. febris acuta in principio accedit. progrediente vero morbo remittit, excepto ipso splene, in quo sem-
C per calor hæret. & dolor aliâs atque aliâs incidit acutus, & in lateris mollitudinem, & in ventrem. Et cibos in principio quidem admittit, non autem valde secedunt. progressu autem temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit. & clauiculæ attenuantur. & cibos non similiter admittit, velut in principio, & à modico impletur. Lien vero aliâs magnus fit eadem die, & aliâs minor. huic quum sic habuerit veratrũ purgans deorsum, bibendum dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad vesperum autem post purgationem, lenticulæ acidioris heminam sorbendam dato: & betarum pinguium heminam polenta inspersa. postera vero & tertia die panẽ paruum dato, pro obsonio autem lenticula vtatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinum bibat austerum, nigrum, paulo meracius. Et quietem his diebus habeat, nisi quod in-

Hepatis tertius morbus.

Splenitis.

Medela.

tus in

tus in vmbra paululum deambulet. Reliquo vero tempore hæc exhibēda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurum decessit. Obsonium habeat carnem canis maioris, vel capræ, vel ouiculæ tritam. & salsamentum Gaditanum, aut saperdam. & acida ac salsa omīa assumat, & acerba. Bibat vinū Coum subastringens quàm nigerrimum. à dulcibus autem & pinguib⁹ ac nidorosis abstineat. & silphium non accipiat, neq; allium, neque carnem porcinam. Neque mugilem, nec recētem, nec salsum, neque anguillam. Neque olus vllum coctum sine aceto. Ex troximis autem, hoc est his quæ cruda eduntur, raphanide vtatur & apio, in aceto tinctis. & polentam vino subactam edat. & vinum meracum sorbeat. Si vero velit, etiam panem in vinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quę splenem attenuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut visci folia, aut fœnum Græcum, aut viticis semen, aut rutam, aut mentæ radicem. ex his quodcunque volueris tritum in vino austero dato ieiuno. Si vero adeò validus fuerit, per triginta dies ad ligna secanda cogito. & summis humeris luctetur. & interdiu deambulet. & vespere dormiat. Mane vero surgat, & quæ relata sunt edat. Si vero ab his non melius habeat, splenem fungis vrito, decem magnis crustis inustis, quum maximus fuerit splen, & maxime eleuatus. Si enim successerit vstio facta velut oportet, sanum facies, verum non breui. Opus enim habet morbus curatione. Grauis est enim & diuturnus, si non fuerit statim curatus. Alius splenis morbus fit quidem ab iisdem à quibus & prior. patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur. postea vero etiam splen intumescit, & durus est, & dolores acuti in splenem incidunt. Color autem mutatur, & conspicitur niger, pallidus, malicorij speciem referens, & ex aure male olet, & gingiuæ male olent, & à dentibus discedunt. & ex tibiis vlcera erumpunt, velut pustulæ nocturnæ. Membra vero attenuantur, & stercus non secedit. Hunc quum sic habuerit, iisdem pharmacis & eduliis, & potibus, & laboribus, atque aliis omnibus curato. & vbi stercus secedere noluerit, clysterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita in quatuor hominis aquæ de betis coctis diluito, & per clysterem

Saperda.

Quæ lienē extenuēt.

Lienis secūdus morbus.

Curatio.

A sterem infundito. Si vero morbus ab his non sedetur, splenem ipsiusvrito velut prioris,& si vstio successerit,sanum efficies. Alius splenis morbus fit,in anno,veris maxime tempore,verum à sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sanguine,erumpit in ventrem,& dolores acuti in splenem incidunt,& in mammam,& in clauiculam,& in humerum, & sub scapulam. Color autem corporis est plumbiformis. & parua vlcuscula velut lancinata in tibiis exurgunt,ex quibus vlcera magna fiunt,& quæ primum infra secedunt,sanguinolenta sunt & æruginosa.& venter durus subit, & splen velut lapis est,hic morbus magis lethalis est quàm priores, & ex ipso pauci effugiunt.hunc quum sic habuerit,iisdem purgato quibus & priorem, veruntamen pharmacum sursum purgans ne B dederis.Deorsum vero granum cnidium exhibeto.Et postera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuso.Si vero hoc non adsit, bubuli aut caprini cocti duos cõgios prebeto,ita vt alternatim mel in poculum ammisceatur & vicissim bibantur. Ad vesperam autem post purgationem, eadem quæ priori dato.Et si visum fuerit, ab interna cubiti sinistri vena sanguinem detrahito. Reliquis autem diebus quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta.Cibis vero & potibus & aliis omnib[us] iisdem curato, quibus & priorem. Abstineat autem à venere,& ebrietate,hic velut prior.Et si videatur etiam vrito,qu[um] crassissimus & maximus splen factus fuerit. & si opportune C vsseris ac successerit, sanum facies, Si vero ab hac curatione sanus non fiat,tempore corruptus moritur. Est enim morbus valde grauis. Alius splenis morbus. Accidit & hic morbus vere maxime, quum splen pituitam assumpserit in seipsum,& statim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rursus sedatur.Et quum quidem eleuatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum vero mollis fuerit,doloris exors est.Et vbi diuturnus factus fuerit morbus,obscurior esse videtur. & insurgit, & cito sedatur. Hic quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest,& cito attenuatur:& corpus impotentiam multam habet. Morbus autem si non statim curatus fuerit,aut sua spõte quieuerit, interpositis quinque aut sex mensibus,rursus insurgit. Intermittit autem maxime per hyemem.hũc si in principio acceperis, decem crustas

Lienis tertius morb[us].

Medela.

Lienis quartus morbus.

ſtas in ſplenem vrito,& ſtatim ſanum facies. Si vero non vſ- D
ſeris,iiſdem pharmacis curato,quibus & priores.Et alius item
iiſdem,& potibus,ac laboribus,Sic enim celerrime ſanum fe-
ceris.huius autem color fit exalbidus, ſubpallidus, & ſquali-
Lienis quintus morbus. dus. Alius ſplenis morbus. Fit autumno maxime ab atra
bile.Fit autem ab olerum multorum quæ cruda eduntur eſu,
& ab aquæ potu.Patitur itaque æger hæc. Quũ morbus cor-
ripuerit,ſplenem vehementer dolet, & rigor & febris appre-
hendit, & inedia ipſum habet, ac cibos auerſatur, & corpus
cito concidit.Splen autem,magnus quidem non valde fit,ve
Medela. rum durus. & ad viſcera allabitur, & adhærens ſugit. Hunc
quum ſic habuerit, iiſdem pharmacis & eduliis ac laboribus
quibus priores curato.Et ſi ſe tibi exhibuerit,vrito ipſum eo E
modo quo etiam alios. Hic morbus in pleriſque ſi ſtatim cu-
Regius morbus primus. ratus fuerit, breui decedit. Quatuor morbi regij. primus
quidem æſtate maxime corripit,bile commota. Conſiſtit igi
tur bilis ſub cute,& in capite, quare ſtatim corpus in alium
colorem mutat, & fit pallidum, velut malicorium. Et oculi
pallidi fiunt.& in capite ſub pilis velut cortex ſubeſt.& rigor
ac febris corripit.& pallidum vrinam mingit,& craſſum ſub-
pallidum in ipſa ſubſidet. & mane quàm diu ieiunus fuerit,
ad cor & viſcera exugitur.& ſi quis ipſum alloquatur aut in-
terroget,ægre fert,& anxius fit,& non ſuſtinet audire. Ster-
cus autem excretum cum pallore albicat, & male olet. Hic
quum ita habuerit, maxime moritur in quatuordecim die-
Medela. bus.Si vero has effugiat,ſanatur. Curare autem oportet ip- F
ſum ſic.Quum febris remiſerit,multa calida lauato,& aquam
mulſam bibendam dato. Et ſorbitionibus vtatur, ptiſanæ
ſucco, melle affuſo. Mel autem non ſimul coquito, donec
præterierint quatuordecim dies.Hi enim iudicant an letha-
lis ſit morbus, aut non. poſtea vero bis in die lauato, & nu-
trito primum modicis quæcunque maxime admiſerit. poſt-
ea tamen plura dato. Vinum bibat album plurimum per dié.
& ſi progreſſu temporis videatur tibi pallidus eſſe & debilis,
vomitum á cibis facere iubeto, velut in ſuperioribus morbis
habetur. Et ſi quidem ab his morbis quieſcat, ſatis eſt: Sin
minus, veratrum bibendum dato. Poſt talem autem purga-
tionem,ad veſperam edat mazam mollem, aut panis medul-
lam. Obſonium vero edat, pullum gallinaceum percoctum,
probe

A probe cõditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & vua passa alba. Vinum autem bibat album, austerum, vetustissimum. Aluum vero infra subpurgato, postera die succo cicerum alborum, melle affuso, vtatur, & duas heminas eiusmodi succi ebibat. Tertia vero die initio facto, singulis diebus hãc aquam bibat, ex his rebus coctam fœniculi radices tenues ea copia quanta tribus digitis comprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito vsque ad dimidias. Et cicerum alborum chœnicen, in duobus aquæ congiis ad dimidias item coquito, & quod superest excolatum sub dio per integram noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam
B solam si velit, quàm plurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si vero hanc potionem non admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congiis coquito, excolato, & sub dio per integram noctẽ exponito. postea hãc aquam bibat, siue nudam ipsam voluerit, siue cum vino mixtam. Bibat autem non aceruatim multam, sed pro vna vice dimidiam heminam, vt ne alui profluuium ipsi succedat. & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda autem sunt & hæc in potu data ieiuno singulis diebus, trita & in vini veteris albi hemina diluta, apij semẽ, cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum Aethiopicum, adiantum, coriandrum herba, vuæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis vtilitatem percipiet, & celerrime sanus fiet.

C Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, & ex ebrietate & rigore. Incipit autem primum rigor inuadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est in corpore, congelatur in cute. Quòd autem sic habeat, ex his ostenditur. Liuidum est ipsius corpus & subdurum. Et venæ per corpus distentæ sunt pallidæ. maiores autem & crassiores sunt quàm prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquã ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt venæ. Si vero nigræ fuerint, niger sanguis effluet. Et vestẽ interiorem corpori adiacentẽ, præ pruritu nõ sustinet. Hic promptus est ad iter faciendum & ambulandũ, sed præ debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt, & sitit vehementer. Hic morbus non minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus

Secũdus.

Quales in hoc morbo uenæ.

ſanus fiat. Si vero morbus prolongetur, & ad octauum aut nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exſurgere non poteſt. Et plerique in hoc tempore ſtatim pereunt. Huic vbi ſic habuerit, ſi quidē principio morbi acceſſeris, quum iam ſeptem dies præterierint, veratrum bibendum dato. Ventrem vero infra ſubpurgato per ſuccum, velut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Exhibeto & cantharidas, ſine alis, & capite, quatuor tritas, & in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuſo. Atque has bis aut ter in die bibat. Progrediente vero morbo, balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunque admittit. Vinum bibat album, auſterum, & alia eadem aſſumat quæ prior. Hic morbus diuturnus eſt & grauis, ſi non ab initio probe fuerit curatus. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem à repletione maxime ac ebrietate. & poſtquam riguerit, ſtatim ſanè corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde ſunt. Et ſub pilos ac ſub vngues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et debile eſt corpus, & in capite dolor adeſt. Et pallidū ac craſſum mingit, hic morbus minus lethalis eſt prioribus. & curatus breui ſanatur. Huic quum ſic habuerit, cubiti venam ſecato, & ſanguinem detrahito. Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia vero die rurſus infra ſubpurgato, cum lacte aſinino. Reliquas vero ſorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipſius frequenter purgato. & de ſucco bibendum dato. Et multa calida ipſum lauato, ac carnem defricato, & defrictas ſordes in vino albo bibendas dato. & ad alia omnia iiſdem vtatur. & breui ſanus euadet.

Medela. que. *Cãtharidæ.* *Tertius.* *Morbi cauſſa.* *Curatio.*

Alius morbus regius, fit quidem à pituita, hyeme autem maxime corripit. & color ipſius ægri eſt albus, & pectora ipſius pituita plena fiunt. & ſpuit ſaliuam. & quum exſcreat, ſingultus ipſi oboritur. Et album lotium ac craſſum mingit, & in vrina ſubſidet, velut farina. Hic morbus non eſt lethalis, & breui ſanatur. Huic quum ſic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et poſt purgationem, ſucci ptiſanæ quatuor heminas, melle affuſo, exſorbendas dato. Superiorem vero ventrem vomitu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facillime pituitam à pulmone & arteriis abduxeris.

Quartus. *Medela.*

A duxeris. Sed & gargarismum ipsi frequenter præparato. Hic aliquando etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero vero iisdem quibus priores curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus, & sorbitionibus. Sic enim maxime sanum facies. Morbus Typhos vocatus. Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus, corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & à grauitate debilitas, & crurum ac manuum impotentia: maxime enim inutilia ipsi fiunt hæc membra. & venter turbatur, & quæ secedunt graue olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc patitur, si quis ipsum erigere velit, erigi non potest. neque oculis videre potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum autem moriturus est, acutius videt, & loquitur confidenter. & bibere ac edere cupit. & si quis det quod edat, breui etiam animam emittit, si non euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in septem, aut quatuordecim diebus. Multi vero perueniunt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos transierit, sanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quum ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus à balneo abstineat. Vngatur autem vino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: Sin minus, album, aquosum, austerum. Si vero sitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maxime ardere dixerit. Si vero horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quum doluerit, ab huiusmodi maxime dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verum exhibere oportet ipsi doloris caussa festinanter, eadem pharmaca quę ei qui à pleuritide tenetur. Quum autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quàm celerrime refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore. fit autem propter corporis humiditatem, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibunt, & fluide fiunt, ab his maxime fit morbus.

(Marginal notes: *Typhos.* — B — *Medela.* — C — *Quî æstus leniatur.* — *Typhos alter.*)

Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiés. Et dolor fortis in capite consistit, Aliquando etiam in corpore intermittens. Et vomit saliuam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descẽdit. Quandoq; vero etiã totum corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit. & venter turbatus est. & oculis fortiter tuetur, & saliuam multam & spumosam expuit, & in faucibus detineri videtur. & exasperat ipsas. Sæpe vero etiam inflammantur fauces. Hic vbi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio fortis inciderit, quandoque de repente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi vero vsque ad viginti quatuor dies durant. Sæpe vero etiam derepente morbus remittit, & æger sanus esse sibi videtur. Verum obseruare oportet donec quatuor & viginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non ita valde moritur.

Medela. Potio quæ Huic quum ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum vero dandum est nigrum, paulatim, prout voluerit temperatum. Cibi autem ne exhibeantur priusquam hi dies præterierint. Polypi vero in vino cocti edendi dentur, & iusculum sorbẽdum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefactum, molitum ac cribratũ, vino nigro acerbo affuso bibat. Et poléta tenuis modica mane bibenda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino vero & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergatur. Et fructus pæoniæ grana decem in vino nigro cocta bibenda dato. & rapi probe percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papauere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si vero etiam pharmacum bibendum dare volueris, cnidium granum dato. Et post purgationem, farinæ coctæ & pinguis duas heminas exsorbendas dato. Vinum autem bibat idem. Et ex pharmacis & sorbitionibus ac potib⁹ quicquid dederis profuerit, siue singulatim, siue plura simul exhibueris. Atque sic celerrime sanum feceris. Morb⁹ autẽ est grauis, & pauci effugiunt.

Typhos tertius. Alius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per venas & articulos, quum sanguis steterit, consistit quidem maxime in articulis. Incumbit autem quãdoque etiã in reliquũ totum corpus, &

A pus & dolores acutos exhibet. & multi ex huiusmodi morbo claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autem intermittens, corripit per tres & quatuor dies. Hunc vbi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore præualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, oleo prius illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato, toti corpori antea fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctum bibendū dato, duorum congiorum mensura, ita vt in alterum congium mel affundas, & in alterum sal adiicias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totū ebiberit. Ad vesperam vero post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat. & betarum pinguium heminam, polenta inspersa ebibat. Et pulli gallinacei carnem, aut columbe, aut tur B turis, aut ouiculæ, aut suis pinguem edat. Veratrum autem per sextum diem dato. & si alicubi in articulis tumor fiat, & discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, si in genibus tumor fuerit. Verum nullum ex aliis articulis perpunxeris. Interpositis autem diebus cibum accipiat, panem maxime assatum. Mazam vero maxime oleo & melle subactam. Obsonia vero habeat, maxime quidem assatas carnes volucrium, non salsas: Sin minus, etiam coctas, conditas, verum sine caseo, & sesamo, & sale. Piscibus autem vtatur carnosissimis, assatis eodem modo velut carnes; & coctis origano cōspersis, ac oleo ipsis affuso. Vinum autem bibat album, si con C ducat: aut si hoc nō commodet, nigrum. & in deambulationibus se exerceat per diem, & post cœnam, & mane. Serū autem & lac pro tempore semper bibat. Si vero tibi visum fuerit, etiam asininum lac decoctum dato. Et si sanus fiat, in custodiā ipsum esse oportet, vt ne à frigore & æstu lædatur. & cibis non valde expleatur. Periculum est enim ne morbus reuertatur. hic itaque morbus si sic curetur, in sex mensibus sanatur. In tot enim mensium spatio iudicatur an mortalis sit, aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est grauis, & plerisque commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tempore pomorum, quum quis se fructib⁹ mollis corticis, & foris non lignosi, omnis generis repleuerit. Plerisque vero etiam ab his factus est talis morbus, vbi videlicet placentarum, & liborum sesaminorum, & aliorū dulciariorum ex

Medela.

Potio quæ

Typhos quartus.

Morbi huius caussa.

melle paratorum, esu se insatiabiliter expleuerunt. Mel enim coctum æstuosum est, & ventri adhæret: postea quũ concoctũ fuerit in vẽtre, efferuescit: & venter derepente attollitur, & ardet ac dirumpi videtur. Deinde repente ventris profluuiũ succedit. & quum semel secedere inceperit, per multos dies purgatur. & multi post hanc purgationem sani fiunt. Quum igitur sua sponte purgari cessauerit, lentium succi tres semicongios ipsum ebibere cogito, sale adiecto. post purgationẽ vero succi, ad vesperam, lenticulæ frigidæ non salsæ heminá sorbeat: Multum autem silphij in ipsam deradat: & betæ pinguis non conditæ heminam, polenta inspersa. Vinum autem bibat nigrum, austerum, paulatim. Reliquo vero tempore eadem faciat. Et cibos accipiat panem exassatum, & Mazam oleo & melle quàm maxime subactam. Primis autem diebus farinam edat coctam frigefactam, melle affuso. Vinum autẽ bibat nigrum, acerbum, & donec quieuerit morbus hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arreptus est, flatum sentit, & tormen, & dolorem: & cibi secedere non volunt, & venter ipsius magnꝰ ac durus est, & rigor ac febris habet. huic si quidem sponte turbatus fuerit venter, in viginti diebus vt minimum purgatur. Et quum purgari cessauerit, sanus statim erit. Si vero non fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais succo, aut cnidio grano. Ad vesperam autem eadem exhibeto, quæ ei qui sponte purgatur. Postera die si febris habuerit, quietem habeat. Et de eodem vino in aqua frigidissima ipsi bibendum dato. Si vero febris non habuerit, victu vtatur nõ humido, sed fortiore. Et deambulet coniectura iuxta cibos facta. Ab hoc morbo multis iam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterem adhibere visum fuerit, eadem quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si vero volueris, hæc infundere potes: In aquæ mulsæ hemina, herbã thapsię coquito, & sic infũdito. hic hoc modo curatꝰ celerrime sanꝰ erit. Alius typhos. Fit hic morbus quũ humor qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis quàm opportunum est resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ vrinæ similis, verum non intumescit, sed tenuis & aridus est, ac debilis. Attenuantur autem in corpore maxime clauiculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excauati. & hæc quidem

Medela. D E F *Typhos quintus.*

à morbo

A à morbo patitur. Color autem corporis niger est, causa vero hæc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutẽ subierit, & postea calor successerit, necesse est à calore venas comburi ac resiccari, Quare sanguis è venis excedit. hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis, & oculis raro nictat, & muscas à stragulis venatur. Et grauitas ciborum maior est quàm quum sanus esset. & lucernæ extinctæ odore delectatur. & frequenter semen per somnum effundit. Sæpe vero etiam inter eundum genitura ipsi exit. huic quum sic habuerit, ventrem nigro veratro purgato, supernum videlicet: infernũ vero scammoniæ succo. Post purgationem vero eadem quæ & aliis dato. & serum ac lac bubulum, aut caprinum pro tempore exhibeto. dato & lac asininum decoctum, ad purgationem. Hic B ita curatus in duob⁹ maxime annis sanus fit. Cibos autẽ quos vult assumat, & quàm maxime nutriatur, & deambulet coniectura ad cibos facta. hic morbus corripit maiorem viginti annis. Vbi vero corripuit, si non à principio morbi quis curatus fuerit, nõ desinit, nisi viginti anni præterierint, sed adhæret. postea ab aliquibus dum curantur decedit. Morbus autẽ grauis est. Voluuli porrò vocantur hi morbi. fiunt autem maxime ab his. Si hyemis tempore quis calido & humido victu vtitur, & non deambulationibus se exerceat, respectu ad cibos facto. Verum repletus semper dormit. & deinde locum iter perficere cogatur, frigore sæuiente. Deinde riguerit sub ossa. hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur. & color ipsius fit plumbiformis. & riget semper, vt etiã calida ipsi affu C sa, calida esse nõ videatur. Corpus autem ipsius dum lauatur, à calida desquamatur, maxime scrotum. & si digito corpus cõpresseris, impressionem facies, & notæ tibi apparebunt, velut in farina aqua subacta. Maxime autem in potibus impressionem perfert. Crura vero ipsius grauia sunt. & si obambulet, tremit. & si ad accliuem locum iter faciat, vehementer anhelat, & vlnę dependere videntur, & sitis vrget noctu, cibi vero crudi secedũt quoscunq; ingessit. Huic quum sic habuerit, fomento prius adhibito, cneorum bibendum dato, aut hippophais succum, aut cnidiũ granum. post purgationem vero, eadem dato quæ prioribus. Postera die lactis asinini cocti congium dato bis ebibendum, sale adiecto. Ad vesperã cœnet panem. Obsonium autẽ habeat, ouiculæ carnes coctas, & poly-

Medela. *Voluuli.* *Curatio.*

pos coctos in vino nigro,& iusculum sorbeat.& lenticulā habeat sic præparatam:heminā lentis coctam probe terito,deinde farinā ammisceto, & silphium derasum addito, & salem adiicito,& acetum affundito,& allium ad hæc simul coquito, & affusa aqua bis aut ter feruefacito,& cū tudicula vndiquaque expassa brachia habēte,simul ipsa agitato: deinde ablata frigefacito.Sit autem non valde crassa,& odoris gratia etiam pulegiū vt simul coquatur,adiiciatur. Intermediis vero diebus vomitus faciat per sextum diem. Verum aliàs atque aliàs ante vomitum,& pharmaci potum, fomentū adhibere oportet.Et per tertiam diem lauetur,si conducat:Sin minus,vngatur.Et deambulet si ita potens fuerit,coniectura ad cibos facta.& sambuci,ac conyzæ semper teneræ,folia cocta edenda dato.Sic enim curatus,facilime deget,& morbus annum desinet.Multis vero iam sanis factis, post duos annos morbus reuersus est.Sed si hoc contingat,eodem modo curetur.Si vero tertium reuertatur,tumor quidem non succedit. Tenuis aūt fit & gracilis,incipitq; à facie attenuari , & colore exalbescit magis q̄ prius.huic quandoq; aqua intercus fit in vētre.Si igitur facta fuerit,secare ipsum non oportet, moritur enim, sed iisdem curare quibus eum qui à splene aqua inter cutem laboret.hunc maxime in principio curare velis, & sic cito sanū facies,Opus autem habet morb⁹ multa curatione.Est enim grauis. Alius voluulus arcuatus. Hic maxime æstatis tempore in palustrib⁹ regionibus corripit.Magis autem ab aquæ potu. Multi vero iam à tali morbo correpti sunt,ex volutatione ad solem capitis dolore affecti.Verum similia prioribus patiuntur,excepto colore.Nam pallidus fit æger,velut malicorium. Et oculi aliquādo morbo arcuato implentur.hunc vbi sic habuerit,iisdem curare oportet quibus priorem. Danda etiā in potu aqua à cicere albo cocta . & cum vino eadem permixta danda est . Et caput eius tetragono medicamento purgetur. hic minus q̄ prior lethalis est,& vocatur voluulus arcuatus. Voluulus hæmatites.Reliqua quidē eadem patitur cum prioribus.Incipit autem morbus autumno fieri.Hæc vero in morbo accedunt.Ex ore male olet à dentibus, & gingiuæ discedunt,& à naribus sanguis fluit.Aliquando etiam ex cruribus vlcera pullulant,& alia sanescunt,alia emergunt.Et color niger fit,& cutis tenuis.Est autem ad deambulandum ac laborandum

Malum hoc redit. *Voluulus secundus.* *Curatio.* *Voluulus hæmatites.*

D E F

A randum promptus. Hunc vbi sic habuerit, iisdẽ curato quib⁹ priores, & hæc per clysterem infundito. Cucumeris syluestris folia quinq; terito, & mellis dimidium heminæ ammisceto, itemq; olei heminã dimidiam, & salis quantum vna manu cõprehẽdere potes, & succi betarum heminas quatuor. Ad subpurgationem vero lactis asinini cocti heminas octo exhibeto, melle affuso. Bibat etiam bubulũ lac pro tempore, per quadraginta dies. Bibat itẽ mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquę mulsę parte ammixta, per intermedios dies. His morbus multa medela opus habet: Sin minus, nõ exit, sed cum homine moritur. Vocatur aũt voluulus hæmatites. Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis, hi maxime fiũt. Quũ *Medela.*

B pituita & bilis mixta fuerint in corpore, fluunt in vẽtrem. & quum congregata fuerint in ventre, attolluntur, & sursum ac deorsum discurrunt, velut vnda. Et rigor ac febris corripit. Et dolor in capite consistit, & quum dolor circa viscera cõstiterit, suffocationem inducit. Aliquando vero vomit pituitã acidam, quãdoq; etiam salsam & postq̃ euomuit, os amarum ipsi esse videtur. In lateribus autem rubores detinẽtur. Nam quũ pituita in ventre sit, sanguis â caliditate congregatus in latera allapsus est, & rubores in laterib⁹ excitat. Et calor maxime latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incuruũ fit. Et quũ maxime doleat, corporis contactum non sustinet. Nam velut ex vlcere dolet. Et carnes præ dolore vibrantur, & testes contrahuntur. & in sedem, & in vesicam, calor quidã ac dolor ir- *Morbi crassi.*

C ruit. Et mingit crassum velut in aqua inter cutem. Et ex capite defluunt capilli, & pedes semper frigidi sunt. & dolor premit maxime latera, & dorsum, & collum. & ad cutem aliquid ipsi proserpere videtur. Morbus vero quandoq; vrget, quandoq; remittit. In progressu autem magis assidue premit. & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic vsq; ad sex annos talia pati perseuerat. postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe vero etiam per somnum semen effundit. Quod vero per coitum emittit, subcruẽtum ac subliuidum prodit. Hic morbus fit propter calorem solis, & aquæ potũ. proinde hunc quum sic habuerit, cneoro aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato. dato etiã lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso. postera die post purgationem, eadem quę aliis exhibeto. Primis autem diebus ex iisdem nutriatur, *Medela*

ex quibus

ex quibus etiam is qui ab aqua inter cutem correptus est. & D deambulationibus se exerceat, si ita potẽs fuerit. Si vero præ febribus impotens fuerit, & cibos edere nõ poterit, lenticulæ sorbitione vtatur. potu vero vino nigro q̃ maxime austero. Hic morbus maxime corripit autumno, & tempore fructuũ pomorum. hic si quidem curatus fuerit in sex annis, satis est: Sin minus, adhęret vsq; ad decem annos. Cum multis vero simul moritur, si non statim curatus fuerit. Alius crassus morbus.

Morbus crassus secundus.

Tales crassi morbi à bile fiunt, quum bilis in hepar influxerit, & in capite cõstiterit. hæc igitur æger patitur. hepar intumescit, & præ tumore ad septum trãsuersum expanditur. & dolor statim in caput irruit, maxime vero in tẽpora. & auribus non acute audit. Sæpe vero etiam oculis non videt. & horror ac febris corripit. Atq; hæc quidem in principio mor E bi ipsi fiunt, intermittentia quãdoq; valde, quandoq; minus. Quanto aũt magis morbus progressus fuerit, tanto amplior dolor in corpore existit. & pupillæ oculorum dispergũtur ac hebetãtur. & si digitum oculis admoueris, nõ sentit, eo quòd non videt. Quòd autẽ nõ videt ex hoc cognoueris, quòd admoto digito non nictat. & floccos de stragulis tollit, si quos viderit, pediculos ipsos esse putans: & quum hepar magis ad septum transuersum expassum fuerit, delirat. & ob oculos ipsi obuersari vidẽtur reptilia, & omnis generis peregrinę feræ, & milites armati pugnãtes. & ipse sibi inter ipsos pugnare videtur. & talia loquit̃ velut qui videat pugnas & bella geri, & inuadit, & minat̃, si quis ipsum exire vetet. & si surrexerit, crura eleuare non potest, sed cõcidit. & pedes ipsius frigidi sunt. Et F quum dormit, exilit à somno, & timet quum insomnia viderit horrẽda. Cognoscimus autẽ hoc, quòd ab insomniis exilit ac timet, postq̃ resipiscit. Nã insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atq; hæc quidem sic patitur. Quandoq; vero etiam per totã diem ac noctẽ voce priuatus iacet respirans spiritum multũ aceruatum. Quum autẽ delirare cessauit, statim euestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, recte respõdet. & cognoscit ac intelligit omnia quę dicuntur. deinde rursus post modicũ tempus, in iisdem afflictionibus iacet. hic morbus accidit maxime in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertã viam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiam aliter. huic quũ sic habuerit, vera-

Medela.

A rit, veratri nigri obolorum quinq; pōdus, in vino dulci biben dum dato. Aut hęc per clysterē infundito. Nitri Aegyptij ma gnitudinem tali ouilli terito, & mellis optimi cocti dimidiā heminam, & olei dimidiā heminam, in mortario ammisceto, & aquę à betis coctis heminas quatuor per noctē sub dio ex positas addito: aut si volueris, pro beta lac asininū coctū ammisceto. & hæc mixta per clysterem immittito, siue febris ha beat, siue non. Sorbitionibus aūt vtatur, ptisana cocta, melle affuso. Bibat etiā mel & aquā & acetū, simul permixta, donec iudicatus fuerit morbus. Iudicatur autem in quatuordecim diebus ad summū, siue lethalis est, siue nō. Multis autē iam hu iusmodi morbus sedatus, rursus rediit. Si igitur redierit, peri-
B culum est ne æger pereat. Iudicatur autem morbus in septem diebus, an lethalis sit, aut non. Si vero has effugerit, nō valde moritur, sed morbus in plerisq; curatus decedit. Quum autē desiuerit morbus, diętа bona vtatur, quiete ingerens quę ven ter suscipiat, & non cōburantur, neq; ventris profluuiū succe dat. Ambo enim hæc periculosa esse videntur. Lauetur autem quotidie, & deambulet post cibos modice. Veste vero indua tur leui ac molli. & pro tempore anni lac & serum bibat, per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si fecerit, celerrime sanus e- rit. Morbus autē grauis est, & multa cura opus habet. Alius morbus crassus. Fit à pituita putrefacta. Quod aūt putrida est vnde fit, ex hoc manifestū est. Eructat ab hac quod odorē habet, velut si quis raphanides edisset. Incipit autē fieri talis
C morbus à cruribus, deinde ab his ascendit ad ventrē. Et quū in ventre constiterit, rursus decurrit ad viscera. Et quū in his constiterit, fugit & vomitū facit, pituitam acidā subputridam educens, & vbi euomuit, non habet seipsum neq; sibi constat æger. Deinde angustia fit circa viscera. Quandoq; etiā in ca- put derepente dolor incūbit acutus. Et auribus acute audire nō potest, neq; oculis videre, prę grauitate. & sudor multis dif fundiī male olēs, & maxime quū dolor habuerit, & morbū le uat. Color autē ipsius arcuatus apparet, hic morbꝰ priore pau lo minus lethalis est. Huic quū ita habuerit, ventrē purgato, deorsum quidem, per hippophaes. sursum autē, per veratrū. & caput tetragono purgato. & quum à veratro purgatus fuerit, postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto. & similiter quarta ac quinta. Reliquis vero viginti

Tertius crassus morbus unde.

Medela.

viginti diebus, lac bubulum crudum, aut etiam caprinum dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congium. Post purgationem vero deorsum versus, eadem pharmaca exhibeantur, quæ hydropicis. Reliquo tempore quum lac bibit, cœnet panem exassatum. Obsonium autem habeat, ex piscibus scorpium, aut callionymum, aut cuculũ, aut squatinæ frustum cum condimentis coctum. ex carnibus, ouillas, aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album, si conducat: Sin minus, nigrum austerum. deinde post cibum deambulet, vt ne frigeat. Si quidem igitur cõducant, cibos huic dato qui dicti sunt. Si vero non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies trãsgressus fuerit, sanus fit, hi enim iudicant an lethalis sit, aut non. Est autẽ morbus grauis. Alius morbus crassus. Fit hic morbus à pituita alba. Cõgregatur autem in ventre, quum febres diuturnæ corpus occuparint. Initium hic morbus à facie sumit, & intumescit facies. deinde descendit in ventrem, & vbi in ipso constiterit, ventrem magnum attollit, & corpus velut à labore lassatur, & in ventre grauitas inest, & dolor fortis, & pedes tument, & si pluuia in terram effundatur, pulueris odorem non sustinet. Si vero in pluuia steterit, & terram odoret, derepente cadit. Hic morbus interquiescens, longiore tempore quàm prior occupat, & tardius decedit. Curare vero ipsum oportet iisdem quibus hydropicum, fomentis videlicet & pharmacis, & eduliis ac laboribus. Hic morbus per sex annos maxime obtinet. Deinde decedit temporis progressu, si probe curetur, etiamsi non in principio fuerit curatus. Est autem morbus difficilis, & multa cura opus habet. Coxendicum morbus ex his maxime caussis fit plerisque. Si quis diutius in sole versetur, & coxendices fuerint calefacti, & humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quod autẽ id quod resiccatur, condensatur, ac constringitur, hoc mihi signum est. Aeger enim articulos vertere aut mouere non potest, præ dolore qui est in ipsis, & eo quòd verticula sunt cõpacta. Dolet autem maxime lumbos, & verticula ex obliquo iuxta coxendices, & genua. consistit autem dolor multo tempore in inguinibus simulque coxendicibus, acutus & æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut transmoueat, præ dolore eiulat quàm maxime potest. Aliquando etiam conuulsio succedit, &

Quintus crassus morbus unde.

Curatio quæ.

Coxendicis dolor.

D E F

A dit,& rigor ac febris. fit autem & à bile, & pituita, fit item à sanguine,dolor consimilis velut ab omnibus morbis.& rigor ac febris aliquando corripit debilis.Cæterum eum qui à sole hoc morbo correptus est,sic curare oportet.Corpus ipsius fomento humectetur. & cibi ac potus,& alia quæ exhibentur, tepida ac humida præbeantur.Atque hæc omnia cocta, cibo vtatur maza molli, vino dulci nō subacta. Vinum bibat albū, aquosum, & corpore quietem habeat, & quamuis impotens fuerit vt exsurgat, tamen modice singulis diebus deambulet.& ne frigeat,& non multa aqua lauetur.& quum tibi bene habere visus fuerit,& corpore humidus esse, leni fomento vehementer foueto. Magis enim remittit, & cōdensationē ex articulis humectat ac relaxat. *Medela.*

B Deinde postera die cnidium granum bibendum dato.Si vero nō profuerit,hæc per clysterem infundito.cumini heminam dimidiā terito, & colocynthidem integram paruam ac rotūdam in mortario tūdito ac cribrato, & nitri rubri Aegyptij minæ quadrantem torreto,ac terito. Atque hæc in ollam coniicito, & olei heminam,mellis heminam dimidiam,vini albi heminam,& succi betæ quātum videbitur affundito, & donec bonam crassitudinem habere visa fuerint coquito. Deinde per linteum excolato,& si mel non simul coquere velis, mellis Attici heminam ipsis ammisceto.Si vero Atticum non habeas, optimi alias cocti heminam in mortario ammisceto.Si vero crassius fuerit hoc infusum,de eodem vino affundito, iustæ crassitu-

C dinis respectu habito,& per clysterem infundito. deinde vsque ad dies tres purgari sinere oportet. Si vero plurib⁹ diebus purgetur,bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibendas dato.deinde betas pingues non salsas,condimentis conspersas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi facti sunt. Si vero à bile morbus fiat, veratrum deorsum purgās ipsi bibendum dato,aut scammoniæ succum. post huiusmodi vero purgationem,succi ptisanæ melle affuso, heminas duas exsorbēdas dato. postera vero aut tertia die adhibito fomēto,lacte asinino cocto subpurgato. Ad vesperam autem pinguis betæ heminas duas edat,polenta inspersa. Vinum bibat album,aquosum, dulce, & nunc, & post pharmaci purgationem. *Biliosus morbus.* Si vero à pituita ægrotet, cnidium granum, aut hippophaes,adhibito prius fomento, bibēdum ipsi dato. post pur- *Pituitosus.*

gationem

gationem vero, easdem sorbitiones ac potus exhibeto. Itemque lactis potionem. Intermediis autem diebus, diæta quàm leuissima vtatur. Et si quidem ab his vtilitatem sentit, bene est. Sin min⁹, ipsum vrito multis ac profundis crustis inustis, in osseis quidem partibus, per fungos. In carnosis autem, per ferramenta. Si vero à sanguine ægrotarit, fomentum adhibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus secato. Si autem tibi visum fuerit, etiam cnidium granum ipsi bibendum dato. Diæta vero quàm siccissima vtatur. Vinum autem ne bibat. Si vero bibere velit, quàm minimum & aquosissimum dato, & modice deambulare iubeto, aut si potens fuerit, plurimum. Conducit autem & à pituita ægrotanti talia facere. Si vero stare non possit, in lecto ipsum quàm frequentissime circunferre oportet, à quacunque caussa ægrotarit, per omnia similiter, vt ne intus chartilago concrescat. Si vero concreuerit, & articuli conglutinati fuerint, omnino necesse est hominem claudum fieri. Et si clysterem adhibere volueris ei qui à sanguine ægrotat, quo sanguinem ac pituitam à coxendicibus abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo trito, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammisceto, atque sic infundito. Si enim sic curationem feceris, celerrime sanum facies. Morbus autem grauis valde est ac diuturnus.

Sãguine⁹.

Tetani tres.

Tetani tres. Si ob vulnus tetanus siue distentio fiat, æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os aperire non potest. & oculi lachrymantur ac detrahuntur, & dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neque manus, neque spinam. Quum autem lethalis fuerit, potum & cibos quos prius accepit, aliquando per nares reddit. Hunc quũ sic habuerit, fouere oportet, & pinguiter vnctũ, ad ignẽ non ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthium, aut lauri folia, aut hyoscyami semen, & thus terito, deinde vino albo diluta in ollam nouã infundito, & oleum pari cum vino mensura affundito, & cum his calefactis large calidis corpus ac caput illinito. Postea super pelliceum indumentum reclinatum, ita vt pars ad quam fuit animalis caro sursum vergat, mollibus ac puris stragulis ac vestimentis contegito, quo vehementer exsudare possit. Aquã vero mulsam tepidam, si quidem hanc bibere poterit, per os exhibeto. Si vero non poterit, per nares infundito. Vinum

Curatio.

autem album quàm iucundissimum ac plurimum bibendum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est auté morbus grauis, & statim curatione op⁹ habet. Opisthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonum vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines qui sunt retro in ceruice ægrotarit. Aegrotat auté, aut ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam à capite febribus succedentibus, cõuulsio succedit. Iam vero etiam à vulneribus. Hic trahitur in posteriorem parté, & præ dolore circa dorsum ac pectora, eiulat. Hic conuellitur vehementer, vt vix detinere possint ipsum præsentes, ne è lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligitur, sæpe etiam leuius degit. Huic sic habenti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum diebus quadraginta. Si vero hos euaserit, sanus fit. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est quàm priores. Fit auté ab iisdem. Multi vero etiam ex casu in partes posteriores, à morbo correpti sunt. patitur igitur æger hæc. Totum corpus conuellitur. Aliquando vero quacunq; corporis parte id cõtigerit conuellitur. & primum quidem obambulat. Postea téporis progressu in lectum cadit. & rursus remittit & dolor, & conuulsio. & si surrexerit, & fortassis ad paucos dies obábularit, postea rursus in iisdem afflictionibus iacet. Atq; hæc patitur ac trãsmutat, per multum tempus. & si quid comedit, non secedit infra, nisi difficulter, atque hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus, & suffocationem inducit. Hunc si iisdem curaueris quibus priores, celerrime sanum facies. clysterem vero ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto.

Opisthotonos. *Curatio.* *Tetanus tertius.* *Medela.*

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE VIRGINVM morbis, *Iano Cornario medico physico interprete.*

Principium

Rincipium sit mihi cōpositionis D
eorum quæ perpetua sunt in arte
medica: Non enim possibile est
morborum naturam cognoscere
(si quidem artis est inuenire) nisi
quis nouerit naturam in indiuisi-
bili, ex qua in principio discreti
sunt: primum de morbo sacro ap-
pellato, & de attonitis siue syde-
ratis, & de timoribus. ex quibus
adeo fortiter pauēt homines, vt delyrent, & dæmones quos-
dam videre se putent, ipsis infestos, quandoque nocte, quan-
doque interdiu, aliquando vero vtroque tempore. Postea ab E
huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures au-
Virgines quî percellantur. tē mulieres, quàm viri. Est enim muliebris natura animi ma-
gis deiecti ac imminuti. Cæterum virgines nubiles & matu-
ræ viro, hoc magis patiuntur, vnà cum mēsium descensu, an-
tea non valde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in vteros
confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non
fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter ci-
bos & corporis augmentum, tunc sanguis non habens efflu-
xum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transuer-
sum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde
ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium appre-
hendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desi-
dente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac F
Quid pedũ torporem discutiat. pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter fa-
ciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad seipsum reuer-
tatur. Reuertitur autem celerrime, quum steterit in aqua fri-
gida, quæ vltra malleolos madefaciat. Atque hic quidem tor
por facile cedit. Cito enim propter venarum rectitudinem
refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde &
septo transuerso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & lo
Caussa furoris. cus periculosus, & ad delyrium ac insaniam paratus. Quum
enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit,
Planetes febres. erroneas febres appellant. his autem sic habentibus, præ acu-
ta quidem inflammatione, insanit: præ putredine vero, cla-
mat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ com-
pressione vero circa cor, strangulationes parat: præ sangui-
nis autem

A nis autem malicia, animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire ac incidere iubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ vtilitatem excedentia. Aliquando vero sine spectris ac phantasmatis, voluptas quædam adest, ex qua mortem, velut bonum aliquod, amat. postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, à vatibus id iubentibus deceptæ. Cæterum curatio vt hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego vero iubeo virgines quum huiusmodi patiuntur, quàm citissime viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si vero huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulo B post corripientur, si non viro nupserint. At vero ex mulieribus viro iunctis, steriles magis hæc patiuntur.

Quæ Dianæ darēt. *Furoris medela.*

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE NATVRA MVLIEBRI, *Iano Cornario medico physico interprete.*

DE muliebri natura ac morbis hæc dico. Maxime quidem numen in C hominibus caussam esse. postea vero naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ vero duriores acerbioresque ac adstrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quid inter vtrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunque refertæ. Aniculæ vero sicciores, & modicum sanguinem habētes. Mediæ autem, medium quiddam inter vtrasque habent. Oportet autem eum qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri. Deinde mulierum naturas discernere, itemque ætates, & tem-

Deus potissimus author & caussa rerum humanarum.

Medici munus.

pora, & locos, in quibuſcunque degunt. Frigidi enim loci, fluidi ſunt. Calidi vero, ſicci & ſtabiles. Initium autem faciã ab humido ſecundum naturam. Si aqua intercus in vteris oboriatur, menſes pauciores ac deteriores fiunt. Deinde repente deficiunt. & venter intumeſcit, & mammæ ſiccæ fiunt, & reliqua male habet. Et in ventre ſibi habere videtur. & ex his cognoſces, quod aqua inter cutem laborat. Sed & in ore vterorum ſignificationem de ſe præbet. Tangentibus enim gracile apparet. & calor & aqua ipſam corripit. Quum autẽ tempus amplius proceſſerit, dolor imum vẽtrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit item ex aliis. Quum ſic habuerit, calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor ſedetur. pharmacum autem deorſum purgans bibendum dare oportet. poſt pharmacum vero, vteros bubuli ſtercoris fomento fouere. & poſtea medicamentum cum cantharide præparatum apponere. Et interpoſitis tribus diebus, id quod cum felle paratur. Vna vero die interpoſita, per triduum aceto infuſo colluatur. & ſi quidem venter mollis & vacuus fiat, & febres ſedatæ fuerint, & menſes prodeant, viro condormiat. Sin minus, rurſus eadem facito, donec menſes procedant. & aliquibus ſubdititiis vtatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra, & ſambuci fructum, ieiuna in vino. & Mercurialem q̃ plurimam edat, & allium coctum ac crudum. & cibis mollibus, & polypis, ac aliis mollib. vtatur. Si vero pepererit, ſana erit. Si vteri ad hepar acceſſerint, muta de repente fit, & dẽtes conſerit, & color niger fit. patitur autem hæc derepente dum ſana eſt. Eit autem huiuſmodi affectio virginibus maxime antiquis, & viduis, quæ iuuenculæ ſunt & pepererunt, ac viduæ manent. Quum ſic habuerit, depulſione per manũ infra facta, ſub hepate aut ſub præcordiis, faſcia deligato, & aperto ore vinum odoratiſſimum infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac ſuffito. Sub vtero vero bene olentia. Poſtquam autem reſipuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato. & lac aſininũ poſtea bibendum exhibeto. Deinde vteros odoratis foueto, & medicamenta cũ bupreſti præparata apponito. Poſtridie vero Netopon vnguentum. Intermiſſis autem duobus diebus, vteros cum odoratis colluito. Et poſtridie pulegiũ apponito. die

Humoris aquatici cognitio & medela.

Primus locellorum morbus.

Stercus bubulum.

Cum uteri hepar petunt.

D E F

A to. die vero vna interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginem autem vt viro cohabitet persuadeto. ad vteros vero nihil adhibeto, neque pharmacũ bibẽdum dato, verum conyzam & castoreum in vino ieiunæ exhibeto. & caput odoratis ne vngat, neque odorata olfaciat.

Cum vteri prociderint. Si vteri prociderĩt, & foras egressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem. Et vrina paulatim destillat, ac mordet. hæc patitur si ex partu progressa viro cõdormierit. Quũ autem sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta, in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, & pudenda cũ eo decocto quàm frigidissimo perfundito. & eadẽ trita pro cataplasmate adhibeto. postea bibens aquam lentium, & mel, B & acetum, donec vteri fuerint eleuati, vomat. Et lectum à pedibus altiorem facito, & graueolentia sub pudenda suffito, odorata vero sub nares. Cibis vero vtatur mollissimis ac frigidis. Et vinum aquosum album bibat, Ne lauetur autẽ, neq; cũ viro dormiat. *Cum exciderint.* Si vero penitus ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum. Et dolor corripit imum ventrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire non volũt. Morbus autem corripit, quum ex partu progressa vteros doluerit, aut cum viro in puerperij purgatione cõcubuerit. *Medela.* Quum vero sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, & quod foris est depurgatum, & cũ vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel & resinam mixta infundere. Decũbat C autem supina pedes sursum extentos habens. postea spõgias imponito, & ex lumbis deligato. Quum autem sic habuerit, à cibis quidem abstineat. potu vero, quàm paucissimo vtatur, donec septem dies præterierint. & si quidem sic ingredi voluerint, bene habet: Sin minus, summas vteri oras deradito, calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & alligata ad scalam muliere, scalam iuxta caput pulsato, & vteros cum manu intrudito. postea crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem ac noctem sinito. & modicum ptisanæ succum frigidũ dato, aliud vero nihil. Postera die decumbenti cucurbitam q̃ maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere sinito. postquam vero detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam sinito, & nihil aliud quàm succum exhibeto, donec septem dies præterierint. Si vero sitiat, aquam dato frigidam

quàm paucissimam. Vbi vero septem dies præterierint, cibis mollissimis ac paucissimis vtatur. Si vero ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant, postea surgat, & parcissime obambulet, & ne lauetur, sed intra pudendum graueolentium suffitum admittat, & modica edat. Si vteri adglutinati fuerint, incumbunt. & si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollicie, & dolor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaque extendere non potest. Sæpe vero etiam suppurantur, & linamentis inditis curatę ac fluentes moriuntur, si non vsseris, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lauare ac fouere, & quum recens lota aut fota fuerit, iubere vt admota manu, cum digito os vterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto, in vino odorato. & in coxam sanam decumbat, & apponat Baccarim vnguentum, aut oleum album ad coxam sanam. & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum sorbeat, & cibis mollibus vtatur. postquam autem dolor quieuerit, abduces euntem super sanam coxam, postea vero fomentum ex vrina adhibeto, lauro inspersa, & à fomento cyclaminum apponito. postera die lotæ suffit^9 ex aromatis adhibeatur. Cæterum ex hoc morbo maxime steriles fiunt.

Cũ locelli hæserint.

Medela.

D

E

Si complicatum fuerit os vterorum, menses non prodeũt. Si vero prodeant, pauci ac praui sunt. Et vbi cum viro coit, dolet. & dolor imum ventrem tenet ac lumbos. Et si contingat digitis & os requirat, non est manifestum. Quum sic habuerit, vrina humana foueatur, & post fomentum lenticulæ decocto lauetur, & postquam lota fuerit, vteri vnguento Aegyptio foueantur. Et si odor ad nares ascenderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, Aegyptium oleũ in lana subdat. Postera vero die consideret an magis correcti sint vteri. postea odoratis foueto. & purgatoria quæ non mordeant subdito, & post subdititia medicamenta, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autem menses prodierint, ieiuna & illota, & suffita, cum viro coeat. Maxime vero ex hoc morbo steriles fiunt.

Si os uterorum cõplicatum fuerit.

Curatio.

F

Si vteri ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem accedit,

Cum uteri coxendicẽ petunt.

A accedit,& ad lateris molliciem. & si digito cōtigeris,deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lauato, & allia plurima edenda dato. Et lac ouillum purum bibat.& postquā lac purum exhausit,fomēto adhibito,postea pharmacum infra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit,rursus vteros foueto, ex fœniculo & absinthio permixtis. Vbi vero recens fota fuerit,os cum digito abstrahito, & scillam apponito,& interposita die postea id quod præparatur cum narcissino adhibeto. Si vero tibi purgata esse visa fuerit, Netopon apponito. Et postridie rosaceum vnguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab apponēdo cessato. postera vero incipito vbi defecerint. At in mēsibus si quidem sanguis eruperit, satis est: Sin minus, cantharides quatuor bibat,pedibus & alis ac capite reiectis,& pæoniæ grana nigra quinque,& sepiæ oua.& apij semen,cum vino. Et si dolor habuerit,& vrinæ stillicidium vexarit,in aqua calida desideat.& aquam mulsam bibat aquosam. Si vero à primo non fuerit purgata,rursus bibat donec fiat. postquam autem purgatio decurrit, ieiuna cum viro coeat. In purgatione vero mercurialem edat, & polypos coctos. & cibis mollibus vtatur. Liberabitur autem à morbo,si in vētre habuerit. *Curatio.* B

Si ex partu non fuerit purgata, tumet venter & crura. & rigor ac dolor imum ventrem,ac lumbos tenet. Quādoque etiam ad viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur incipiente morbo. progressu vero temporis, cauæ faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit,fomento vteris adhibito,cyclaminum apponito. Bibat autem medicamentum cum tæda præparatum,donec fluxus fuerit commotus. Ad os vero vterorum,adipem anserinum illinito,& myrrham,& resinam tepidam. & quàm maxime deambulet. & ante cibum Mercurialem coctam edat, & allium ac porrum. & brassicæ succum sorbeat. & cibis mollibus vtatur, & magis marinis. & calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat, donec sana fiat. *Cū puerpera non purgatur.* C *Curatio.*

Si vteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur, & menses albi pituitosi superueniunt. Aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus. & præ humiditate cū viro coire non vult. & pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsum oportet, an quod fluit mordeat & exulceret. & si non mordeat, pronunciare à cerebro fluxum esse. Si vero mor- *Cum uteri pituita oplentur, quid accidat.* *Curatio.*

ro mordeat, à ventre. Si quidem igitur à ventre fuerit, à D lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato. postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur, velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata, præstant autem frigidi. Et modice lauetur, non tamen calida, neque caput. Ieiuna vero bibat hypericum, semen apij, saluiam, in vino aquoso. Quum autem cessauerit fluxus, cum succo grossorum eluito, & postea acerbis colluito, Est autem morbus grauis. Si vteri inflammati fuerint menses omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et quum ieiuna est, vomitus ipsam corripit. E Vbi vero quid ederit, vomit cibos. & dolor imum ventrem ac lumbos habet. & animi deliquium inuadit. Venter autem aliquando durus, aliquando mollis est, & inflatur ac magnus fit. & putat se in ventre habere. Si vero contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic vsque ad decimum mensem tumor paulatim augescit, velut in ventre habenti. Vbi vero decem menses præterierint, venter aqua impletur, & vmbilicus eminet. Et si digitum admoueris, os vteri gracile & collapsum comperies. Et vbi menses apparuerint, pauci sunt & praui. Et claviculæ ac collum attenuantur. Et pedes intumescunt. Quum igitur sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato. & ad vteros quæ purgant & non mordent apponito. Et post appositionem vteros eluito, pari mensura aceti acerrimi ad aquam ammixta. & Mercurialem edat, & succum eius F farina inspersa, vbi cocta fuerit absorbeat. Morbus autem est periculosus.

Cum uteri penitus inflammãtur, quid agendum.

Si ignis sacer erysipelas dictus in vteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorsus, & ad crura & ad lumbos procedens. Quum autem tempus amplius processerit, intumescit etiam venter, & rigor ac febris corripit, itemque debilitas. Præ dolore vero, quiescere nõ potest, sed iactat seipsam. Dolor autem ex imo ventre ascendit ad lumbos. postea sursum vergit ad præcordia, & pectora, & caput. Et mori sibi videtur. Quũ autẽ remiserit, torpor occupat manus. Aliquãdo etiam inguina & crura, & poplites. & liuida fit, & modico quandoq; tẽpore sibi melius habere videtur. Deinde rursus eadẽ patitur. & corp⁹ pustulis implet̃. & facies rubescit, & sitis fortis

Vteri erysipelas.

tis fortis

A tis fortis tenet,& fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnanti fiat,moritur.Sin minus,curata sanatur.Quum igitur sic habuerit,adhibere oportet,si dolor habeat,frigefactoria,& ventrem turbare. Et si quidem in ventre habeat, cibis ac potibus vtatur,à quibus fœtus non corrumpitur. Si vero non secedant,clysterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendum dato. & cibis paucissimis vtatur mollissimis ac frigidis. & Mercurialem edat, & sambucum. & neque salsa, neque pinguia, neque acria, velut est origanum,aut thymus,aut ruta.Postquam autem calor & strangulatio remiserit,& tumor non fuerit sedatus,medicamentum fortius infra purgans postea bibēdum dato. Morbum autem hunc paucæ effugiunt. *Curatio.*

B Si vteri præter naturam hient, & menses plus quàm oportet prodeunt, viscosioresq; ac frequentiores.& genitura non manet intus. Et si digito contigeris, os hians comperies. & febris ac rigor & dolor, imum ventrem & lumbos corripit.Hic morbus à fluxu sanguinolēto corripit.fit autem quum menses suppressi derepente eruperint.Huic quum dolor maxime habuerit, tepefactoria apponito.Et cum remiserit,vteros foueto. & pharmacum infra purgans bibendū dato. Et quæ non mordent subdito.& post subdititia medicamēta, cum acerbis colluito. & quàm minimum lauato.Cibis autem siccissimis vtatur.Si vero his factis sana non fiat,pharmacum bibendū dato, à quo sursum ac deorsum purgetur.Et quum menses moti fuerint,& quum quieuerint,eiusdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis est. *Cū uteri præter naturam hiant.* *Curatio.*

C Si vteri ad medium lumborum processerint, dolor imum ventrem habet,& crura contrahuntur.& quum aluum exonerat,dolores acutiores fiunt,& stercus cum vi prodit,& vrina destillat,& animo linquitur. Quum sic habuerit,fistula ad vesicam alligata vteros sufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lauato,& male olentia sub pudenda suffito.Sub nares autem odorata.Quum autem dolor cessarit,lēticulæ decocto præpotato, pharmacum sursum purgans bibendum dato,à quo venter moueatur.postquam autem vteri ad locum suum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto. & postea lac bibendū dato. Postea fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito,& apponito quæ nō mordent, ammix- *Cum uteri lūbos petunt,* *Medela.*

to aceto. Postea aromata suffito. Cæterum steriles & claudæ fiunt ex hoc morbo. Quum fluxus albus obortus fuerit, velut vrina asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet, & lumbos, & lateris mollitudinem. & tumores sunt crurum ac manuum. & caua eleuantur. & oculi humidi sunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si vbi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris profluuia fiunt. Si vero ad vteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur ventris profluuium habuerit, papaueris albi ac rubri corticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si vero velis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex vino bibat, pari polenta ac farina inspersa. Minimum vero lauetur. Cibis autem vtatur quàm siccissimis ac frigidis. Vbi vero fluxus quieuerit, pharmacum bibendum dato, à quo superna purgentur, & lac asininum bibat. Postquam autem infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit meracum, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte ammixta. Vesperi vero vbi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies fuerint transacti, lactis & aquæ decimam partem detrahito. Quantum autem detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. postridie vero duas portiones, vt in decem portionibus pro modico diluto sit meracum, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimam partem detrahit, etiam de sorbitione amplius addat. Postquam autem quatuordecim dies transegerit decimam lactis partem bibés, postea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bibat. & cibis vtatur. & sic fiant omnes dies quadraginta. Quum conceperit & vterum ac partus gestarit, ea quæ natura sterilis est, primum quidem menses deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus in quo prius fiebant, transmittunt. Postea derepente multi fiunt, & puri ac fortes. & si quidem semel facti fuerint, de cætero secundum rationem in vẽtre habet. Sin minus, & primum fiunt & iterũ atq; iterum in mense, postea ex seipso desinet fluxus, pallidaq; ac tenuis fit. Pharmacum igitur & sursum & deorsum purgans bibendum dare oportet. Et lac asininũ postea bibendum aut serum. Postea adhibito fomento, vteros medicamento quod non

Profluuiũ album. *Medela.* *Profluuiũ aliud.* *Medela.*

D E F

A non mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Postea aromata suffito. Hęc autem facito vt prima mensium die facta sint. Et ne sit illota & impasta, cyceonem insulsum crassum bibens, & aromatis suffiatur, netopo affuso & vnguento rosaceo. Postea cum viro coeat. Si acetabula pituita plena fuerint, menses quidem bene succedũt, & in ventre habet. Corrumpit autem fœtum vbi fortior factus fuerit. Non enim retinere potest, sed abrumpitur. Cognoueris autem hoc modo. Humida fit, & mucosum ac viscosum defluit, & non mordet. & in mẽsibus vbi à fluxu purgari cessauerit, per duos ac tres dies muci ab vteris prodeunt. Hanc grossorum succo eluito, & collutiõe per acerba postea bis aut ter facta. de cætero ap-

Cum acetabula pituita implentur.

Medela.

B ponito id à quo pituita purgatur. & mollia fomenta adhibeto. Et post subdititia apposita, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. & in mensibus aromata suffito. postea impasta & illota cum viro dormiat. Quũ menses occultati fuerint, dolor imum ventrem tenet, & onus incumbere ipsi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem. Quũ vero ad præcordia vteri allapsi fuerint, suffocant. & vbi frequẽter acida euomuit, ad modicum tempus melius habet. Dolor autem & ad caput & ad collum procedit. Postquam igitur allapsum parãt, aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graueolentia suffito, infra autem odorata. & castorium bibendum dato, & conyzam. Vbi vero deorsum prociderint, infra graueolentia suffito. sub nares autem odorata. Sedatis autẽ do-

Mẽses cũ nõ decurrunt.

Medela.

C loribus, pharmacũm bibendũ dato. Et lac asininum postea bibendum. Deinde succum à quo vomat dato, & ad nares apponito. Postquam autem purgaueris, fomento vteris adhibito ex his quæ cum lauro præparantur, id quod ex narcisso præparatur apponito. Et tribus interpositis diebus, fomento adhibito, id quod ex cantharide præparatur apponito, & postera die adipem anserinum. postea intermissis tribus diebus, collutione cum aceto parata eluito. In purgationibus autem, mercurialem ante cibos edat, & cibis mollissimis vtatur, & acria edat. Et bis in die calida lauetur. Si vero menses non fiant, vbi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibẽdas dato. & postquam prodierint, ieiuna & illota, ac suffita, cum viro dormiat. Quum in ventre habens, fœtum menstruum aut bimestrem corruperit, & ad perfectionem gestare non

Cum prægnãs partũ mẽstruũ perdit.

Medela. re non poterit, & tenuis præter naturam fiat. Huius vteros purgare oportet ac corpus pinguefacere. Non enim prius fœtum perferre poterit, quàm vteri ipsius crassi fiant, & robusti euadant. *Crassæ cur non concipiant.* Si vero crassefacta fuerit mulier præter naturam, non concipit in ventre. Nam omentum multum ac crassum incumbens vteros deprimit, & genituram non suscipit. Hanc attenuare oportet, & pharmacum infra purgans bibendum dare. & ad vteros apponere quod purget ipsos, & flatus inducat. *Cũ os uuluæ durescit.* Si vero os vterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromisso id cognosces. Itemque si ad coxam fuerint auersi. *Medela.* Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraueris, vbi inflãmatum fuerit, periculum est ne penitus sterilis fiat. Verum apponito quæ non mordent, à quibus purgetur. Si mulierem parere non potentem purgare velis, & fuerit biliosa aut pituitosa. Cognosces autem vtrum horum sit, si arena substrata quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si vero pituitosa, velut mucus erit. Et sanè vtrum horum fuerit, infra purgato, & ad vteros subdititia apponito. *Cũ menses nõ decurrunt.* Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore id contingat, primũ ventrem infra purgato, deinde medicamentum à quo sanguis ex vteris purgatur apponito. postea intermissa die vna aut altera, rursus id à quo sanguis purgatur apponito. Reliquo vero tempore corticem crethmi in vino tritum bibat. *Cũ humidius fuerit os uuluæ.* Si humidius fuerit os vterorum quàm oportet, acria apponito, quo morsũ perreptet, & inflammatũ valde durum fiat. Si vero induratum fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mollia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. Si puerperæ vteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim vnguẽtum apponere oportet. & in sanã coxam decũbat. & pæoniæ grana nigra quinq; bibat, & fructus sambuci conchæ testam maiorem, & castorij magnitudinem fabæ in vino. postea lota suffiatur. & potibus ac cibis mollibus vtatur, & mercuriali. & acribus omnibus, excepto raphano ac cepis. *Strãgulatio uuluæ.* Quum suffocarint vteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata vero subter pudenda,

A pudenda. Si vero puerperæ inflammati fuerint vteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro catapla‍smate adhibeto. postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imo ventri imponito. Si vero fixi fuerint vteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, vt vaporem inde in os trahat, & nares adhibeat. & graueolentia suffito. & mercurialem edat, & in succo eius farinam coctam sorbeat. Quam celerrime autem & priusquã dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ vteros à dolore leuant. & cibos per aluum secedentes assumat. Si vero vẽter calefiat, clysterem adhibeto. Si ex partu inflãmati fuerint vteri, solani succum in pudenda infundito. & vbi hic calidus factus est, alium infundito, Si vero hic nõn fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si vero horruerit, tolle. Si mulier ab vtero debilis sit, & bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succum trium cyathorũ mensura bibendum dato. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint vteri, & transmouere velis, sulphur & bitumen terito, & melle cocto affuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito. & vteri si sicci fiant, hæc quàm celerrime apponito. Mulieri si vteri sicci fiant, & ad pudenda promineant, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum sic habuerit, cucumeris syluestris internam partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedẽ immittere, & purgari sinere donec purgetur. Quũ autem mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacum ea quæ vteros purgant, & quæ expellunt.

Cũ uteri iſlãmãtur. *Medela.* *Cum uteri compacti fuerint.* *A partu inflãmatio uuluæ.* *Debilitas à partu.* *Cũ lumbi & ilia uexantur.* *Cũ uulua durescit.*

B C

Potiones, & subdititia medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinque auulsis alis & pedibus ac capite, deĩde tribolos ad mare nascẽtes vnà cũ radice mẽsurã, quãta est conchæ testa terito. & anthemi pallidã siue luteam

internam

internam partem ſiccam tritam,conchæ teſtam addito,& ſeminis apij tantundem,& ſepiæ oua quindecim & in vino dulci diluto bibenda dato.& quum dolor habuerit, in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum & floris triti Aeginei ſtateris pōdus,in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & vuas paſſas in aqua coquito,& perfrigeratam bibēdam dato.& vbi vrinæ ſtillicidium vexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud. Adianti ſtaterē Aeginæum, in vino albo pari aqua ammixta,bibēdum dato. Aliud. Violæ albæ ſemen quantum tribus digitis apprehendi poteſt, in vino albo eodē modo temperato,bibendum dato. Aliud. Leucoij nigri radicem,in vino eodem modo ſumat. Aliud. Crinanthemū quod in domibus naſcitur, eodem modo miſceto ac bibendū dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos,in vino albo æquali aqua ammixta,bibēdos dato. Aliud. Chamæleonis radicem, velut veratri potionē, deraſam in vino albo, aqua pari menſura ammixta,bibendā dato. Aliud. Braſſicæ & porri ſuccum,ad vtrunq; ſucci ſilphij obolis tribus am mixtis, & vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud.

Oliuas albas priuſquam oleum inſit compunctas ſiccato, poſtea tuſas & cribratas ac in vinum iniectas bibendas dato. Hoc & menſes detrahit,& ſecundam expellit. Aliud. Dictamni Cretici obolū in aqua bibēdum dato.Et ſi hoc in potu dato,ſecundam eiicere non potes,ſambuci ſucco cocto im miſſo foueto,& cātharidem apponito.Hoc etiam fœtum expellit. Quum autem morſum intulerit,auferat,& roſaceo vnguento tinctum apponat donec elapſa fuerit. Aliud. Populi nigræ creticæ grana nouem trita,in vino bibenda dato. Cum hoc etiam abluatur,ſi difficulter pariat. Aliud. Gonyzæ teſtam conchæ maiorē cum porri ſucco diluito, & netopi teſtam conchæ maiorem ammiſceto. & hæc in vino bibenda dato. Aliud quod menſes detrahit. Peucedanum & panaces,& pæoniæ radicē, in vino bibenda dato. Aliud. quod fœtum mortuum & ſecundas eiicit. Violæ & portulacæ ſemen contundito ac miſceto,& in vino albo veteri exhibeto. Aliud quod menſes detrahit. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt,& ſtercoris caprini pillulas quinque aut ſex,in vino odoratiſſimo permiſceto, & bibenda

A & bibenda dato, vbi prius fomentum ex aqua & oleo immiseris. Adhibeto aũt fomentum in sella. & vbi hæc bibit, quàm celerrime lotam reclinato. Brassicam vero edendam exhibeto, & succum eius sorbendum. Aliud. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi potest, in vino bibendum dato. & in aqua calida desideat. Si vero id non habeat, fœniculi radices contusas, in aqua mulsa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in vino bibenda dato. Hoc in omni vterorum morbo cõmodum est, & valde ciet vrinam. Aliud. Succum silphij magnitudine erui, & nasturtij semen terito ac ammisceto, & in vino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit. Aliud.

B fœtum eiiciens. Ranunculum herbam, & parum elaterij, in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem.

Brassicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud si menses non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino & aqua dilutum ac excolatum, ieiunæ bibendum dato. & calida lauetur. Aliud menses ciens. Rubra pæoniæ grana, in vino ieiunæ bibẽda dato. Aliud ad puerperij purgamenta purganda. Fœniculi semen, & crethmi corticem, & thus, in vino bibenda dato. Aliud. Tædam quàm pinguissimam in vino coquito, & pæoniæ grana quinque in vino terito, & heminæ quadrantem bibendum dato.

Aliud. Mercurialis semen & folia, in vino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & sæpiæ oua

C in vino bibenda dato. Ad omnem puerperam. Ad irionẽ & polentam, oleum affunde, & coctum sorbeat. & cibis quàm mollissimis vtatur. Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo subde. Aliud. Herbam artemisiam tritam, & vnguento rosaceo imbutã appone. Aliud. Albam radicem tritã ac rosaceo vnguento subactã appone. Aliud.

Pæoniæ radicẽ melle, vnguento rosaceo & Aegyptio subactam, in lana subde. Aliud. Farinam non lotam eodem appone. Aliud. Lolij & tritici farinam, simul melle subactas, in lana subde. Aliud quod menses & puerperij purgamenta purgat & aquã ducit. Radicis struthij tusi triti quantum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum appone. Nascitur autem in Andro in littoribus. Aliud ad vteros depurgandos,

depurgandos. Mercurialis contusæ,& cucumeris syluestris modicũ,in vino tere,& melle subacta appone. Aliud. Pilos leporis cõbustos,ac tritos in vino,& melle cocto & aqua suba ctos,bibẽdos dato,& aqua calida lauetur. Aliud partus pur gatoriũ. Polentã crassius fresam dimidij hemichœnicis mẽsura,in aquæ heminis quatuor coquito, & vbi efferbuerit,bis aut ter sorbendã dato. Aliud purgãs puerperij purgaméta. Sãbuci folia coquito,& oleo affuso bibẽda dato. Edat & brassicas coctas,& porrũ. Aliud purgãs vteros. Rhois folia & irionẽ terito,& in vino,poléta inspersa,bibẽda dato. Aliud. Misyos obolos duos tritos & vino subactos apponito. Aliud. D

Lini semen tritũ,vino subactũ apponito. Aliud. Trifolij semẽ in vino bibendũ dato. Si vero ad lũbos vteri incubuerint,polypos coctos edat,itemq; assatos. & vinũ bibat nigrũ, odoratum, meracũ q̃ plurimũ. Aliæ potiones, medicaméta subdititia ac purgatoria. Rhoẽ rubrũ, & vinacea,in aqua coquito,& farina tritici recẽtis in aquã inspersa, bibendã dato. E

Aliud. Farinã in aquã iniectã bibẽdã dato. Aliud. Mora rubi siccato ac terito,& polenta recẽti ammixta,amborũ acetabuli mensuram, in vino odorato & aquoso, bibat. Aliud. Terrã nigrã samiam in aqua tritã, tali magnitudine bibendã prębeto. Aliud. Hypocistidẽ in vino bibendã dato. Aliud. Mala punica vinosa exsuccato,& polentã cum succo, subactã siccato. Postea tritã in vino bibendam dato, Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito,& polenta inspersa,bibendas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis assati drachmã,in vino tritã bibendã dato. Aliud. Triticũ & ordeũ torrefacta,trita,& ad farinam redacta, in vino nigro bibenda dato. F

Aliud. Mali punici dulcis internã partẽ,pari aqua ammixta bibendã dato. Aliud. Cicutæ quantũ tribus digitis apprehendi potest,cum aqua bibendũ dato. Aliud. Farinę tritici recẽtis,& gypsi, æquales partes mixtas in aqua bibẽdas dato.

Aliud. Mali punici dulcis corticẽ ac coriũ,in vino bibendũ dato. Aliud,si sanguis ex vteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato. Aliud,ad fluxũ ac dolorẽ. Rosmarini radicẽ in vino bibendã dato. Alias item potiones ad vteros habes. Cedri fruct⁹,seseli,cuminũ Aethiopicũ,casiæ fructũ, iuniperi baccas,miliũ,lentisci fructũ, nigellã,dauci radicẽ ac semẽ. Aromata vero,thymũ,thymbrã,ericen,hypericũ,papauer album,

A uer album, crethmi radices ac semen, maluæ radices, mercurialis semen, & folia, vrticæ semē, saluiam, populum nigrā, dictamnum, pseudodictamnū, amomum, cardamomū, heleniū, aristolochiam, castorium, adiantum, dracontium, peucedanū, rutæ folia ac semen, apij semē, fœniculi semē, hipposelini semen & radices, hippomarathri semen & radices, struthij semen & radices, hyssopum cilicium, irionem, pæoniam, panaces. Quodcunque horum volueris, & cum altero permixtū & per se in vino aut aqua prout volueris coctū, exhibeto bibendum. Commoda sunt & purgatoria, & quę dolores sedant.

Maluæ radicem in aqua dato. Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in vino bibendū dato. Et vterorum dolores sedabis. Aliud, quum vteri suffocarint. Ca-
B storium & conyzam in vino albo bibenda dato. Si vero ad nares accesserint, cnidij internā partem albam, melle ammixto, naribus illinito. Aliud sedans dolores. Maluæ radicem, & fœniculi ac crethmi corticem, ex aqua bibenda dato.

Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in vino odorato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem cuminū Aethiopicum, hæc trita in vino albo diluta, leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud, si ad cor allapsi vteri strangularint. Viticis & pæoniæ semen, in vino bibendum dato. Apposititi acria sanguinem ducentia. Cantharidas quin-
C que thuri ac myrrhæ ammisceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obuolutā linteo albo circūdato, & vnguēto Aegyptio albo aut rosaceo madefactā apponito. Aliud. Buprestim si parua fuerit, totā, si magna, dimidiā, ad prędicta ammisceto, & eodē modo apponito. Si vero mollioribus vti velint, buprestidas in vinum mitte, & cuminū Aethiopicū, & seseli, ac anisum addito ac feruefacito. ad decē vero buprestidas, acetabulū olei ammisceto, reliquis omnib⁹ æquali portione acceptis. Ammisceto etiā myrrhæ ac thuris parū. Ex hoc pugillū accipito, & velut priorē glandulā subdito. Aliud. Nigellā terito cū melle, & vino subactā in glandulā redigito, ac vtere velut superiore. Aliud. Philistiū eodē modo prępuratū apponito. Aliud. Telephiū eodē modo prępuratū subdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo

excipito,

excipito,& myrrhæ parum ammiſceto, & eodẽ modo vtitor. D
Aliud, quod ſanguinem ducit. Glandem Aegyptiam terito,& ſuſinum vnguentum quod eſt in terra Aegyptia addito,& aqua diluta, ac lana inuoluta apponito. Aliud bilẽ purgans. Cucumeris ſylueſtris medullam tritam,ac melle ſubactam,& ad glandis formam redactã apponito. Aliud. Colocynthidis ſylueſtris internam partem terito,& melle ſubactam eodẽ modo ſubdito. Aliud. Elaterij potiones quatuor,adipe anſerino & caprino,& miſy ammixto, in glandulam formato,& in linteo apponito. Aliud. Thlaſpi tritũ, & melle imbutum apponito. Aliud. Foliorum fici ſaniẽ deradito,& elaterij potiones duas ammiſceto,& nitri tãtundem,melleque ſubacta apponito. Aliud,ſi vteri inflammati fuerint. Nitrum rubrum, ficus pinguedinem internam, vtriuſque pares portiones tritas,& ad gallę magnitudinẽ efformatas ſubdito. Aliud. Cumini folia cum vino trita,in linteo ſubdito. Aliud. Radicẽ albã terito,& melle affuſo feruefacito,& glãdulã inde factã ſubdito. Aliud. Succũ ſilphij,& ficũ,mixta in glandẽ formata apponito. Aliud. Cucumeris ſylueſtris ſemen tritũ eodẽ modo. Aliud. Fel tauri, nitrũ rubrum,netopon,cyclaminũ terito,& de ſingulis gallæ magnitudinem,de cyclamino vero plurimũ,melli ammiſceto & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatum,in aqua tritum ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham, ſalem,cuminum,fel tauri, hæc melle ſubacta ac linteo excepta ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotundis.Hæc tria in vino veteri trita,& oleo dulci diluta ac ſubacta,lanaq; excepta ſubdat,& vrina eluatur. Aliud. E F
Tithymali ſuccum melle ſubactum,ac linteo exceptum apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum ſex ſumito, & duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Alia mollientia,à quibus aqua purgatur, & ſanguis ac menſes ducuntur,ſi non diuturni fuerint,& os vteri mollitur. Narciſſinum,cuminum Aethiopicum,thus,abſinthium,cyperum:aliorum quidem ſingulorum æquales portiones ſumito,narciſſini vero partes quatuor.Hæc trita & in glandulam efformata,linteoque crudi lini excepta apponito. Aliud Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito,

A terito,melle subigito, & efformatam hinc glãdulam subdito. Aliud. Pulegium,myrrham,thus,fel suillum,melle subigito,& in glandulã efformata subdito. Alia acerba. Rhoem vino nigro subactum apponito. Aliud. Cnicum eodem modo præparatum subdito. Aliud. Loti ramenta eodem modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto subdito Alia mollientia. Sulphur,adipem,vitellum oui,farinã, melle subige,& tepefacta in lana subde. Aliud. Pinguedinem anseris, adipem ouillum, ceram albam, resinam vnguentum rosaceum,tenui linteo excepta appone. Aliud.

Medullam cerui & adipẽ liquefacito, & in lana apponito.

Aliud. Adipem ouillum aut caprinum,& oui candidum, B rosaceo vnguento subactum, ac lana exceptum apponito. Quæ ad eluendos veteros infundũtur. Grossos hybernos in aquam missos ad lentum ignem coquito,& oleo ad decoctum affuso eluito.Deinde vero malicorium,& gallam,& loti ramenta,in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito. Aliud. Fecem vini combustam in aquam mitte, & postea cum aqua collue.deinde malicorio,myrti baccis,foliis rhois in vino coctis,vinum excolatũ infunde. Aliud. Lentisci,saluiæ,hyperici folia,in vino nigro coquito,ac infundito. Aliud. Si quid in vteris fuerit exulceratum. Butyrũ, thus,myrrham,resinę parum,infunde. Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad vinum ammixtam infundito. Aliud. Sambuci fructum,anisum,thus, myrrhã, C vinum,sumito & horum succum infundito. Aliud. Brassicam in aqua coquito,& in brassicę succo,mercurialẽ coquito,modico lini semine adiecto.& postea excolatum infundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum,thus,seseli,anisum,semen lini,netopum,resinã,mel,pinguedinem anseris, acetum albũ Aegyptium, horum singulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duabus diluito, & postea tepida infundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito ac excolato, & myrrhę acetabulum,thuris,netopi,singulorum ęquas portiones ammisceto, ac tepida infundito. Aliud. Saluiam & hypericum in aqua coquito, ac infundito. Aliud. Sambuci fructũ,& lauri baccas,æquis portionibus in vino coquito,deinde vinum infundito. Aliud. Pulegium in aqua coquito,& oleo ad aquam affuso immittito. Aliud. Pinguedinem

dinem anseris, & resinam, colliquefacta infundito. Aliud. D
Butyrum, oleum cedrinum modicum, cum melle liquefacito,& tepida infundito. Aliud. Cyperum,iuncū rotundum odoratū,calamum aromaticū, pari portione myrrhę am misceto,& cum his Sisymbriū in vino coquito, ac infundito. Aliud. Semen apij,anisi, seselis, nigellā, in vino coquito ac infundito. Aliud. Cedrū creticā in vino coctam infunde. Aliud. Bryoniā albā & myrrhā,in aqua diluta infūde. Aliud. Argenti florem cum vino & aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas syluestres duas,in vini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito , excolato , ac infundito.
Aliud. Cucumeris syluestris medullam palmi parui magnitudine,in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo af fuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones,& mel ac oleum,in duabus aquæ heminis diluito ac infundito. E
Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito. Aliud. Thlaspios acetabulū melle admixto,in duabus aquæ heminis diluito, ac tepide infundito.
Aliud. Cucumeris syluestris magnitudinem palmi parui,in aquæ heminis quinque coquito,& melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta, oleo & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit. Cneori potionem tritam,in aquę mulsæ hemina Aeginæa diluito,ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit. Daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniæ potionem, terito & in aquæ mulsæ,aut aquæ vuę passæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodem modo. & si biliosa fuerit,hæc infunde:Si vero pituitosa,grana cnidia electa,& succi tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro, & peplo, vtrisque his vti oportet. Immittito autem cum infuso non ampliore quàm duarum heminarum. Suffitus porrò sunt hæc contusa. Gallam suffito. Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca contusa misceto, & oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subiicito, & ordei paleis humidis inspersis suffitum facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi ramenta suffito. Aliud. Scammoniam, myrrham, thus, vnguento affuso suffito. Aliud. Bitumen, & ordei paleas F

misceto,

A misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud Fraxinum, cupressi ramenta, cyperi radicem, vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum, arboreum, apij semen, anisum, simul mixta & vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam cineri feruido inspersam suffito. Aliud. Cinamomum, myrrham, casiã, paribus singula portionibus suffito. Aliud.

Crocum ammixta myrrha, & musco, æquali cum croco portione suffito. Aliud Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suaue olentia trita & siccata ad crocum ammisceto, & styracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta & siccata, melle cocto modico subigito. Horum vero omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur autem super stercore bubulo. Formetur autem stercus velut acetabulum olearium, habeatque fundum tenue, & sit siccum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus iaceat, & ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galbanum, resinam, mannam, vnguento rosaceo subacta suffito.

Aliud, Panacis & cupressi ramenta, vnguento Aegyptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamomum, nardum & myrrham vnguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramenta, & galbanum, melle subacta suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam ac tritam, & spongiam, & muscum arboreum, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito. Aliud. Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta suffito. Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, & bitumen suffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti siccæ folia. Hæc trita & vnguento molli subacta suffito. Multa vero aromata in vnguentũ iniicito. Aliud. Vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinam pinus, simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta. Stercus bubulum contusum ac cribratum, aceti dimidia mensura, & de cocti erui dimidia adiecta, leniter pro fomento adhibeto. Postquam autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomendum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum. Postridie vero granum cnidium deuorandum exhibeto. Se-

quenti die quod vrinam ciet,hoc scilicet. Ciceris albi partes D
duas tritas,vuę passę tertiam partem,affusa aqua ad dimidias coquito,deinde excolatam aquam per noctem sub dio exponito,& postridie bibendam dato. Et de cætero saluiam ac lini semen,polenta ad ambo hæc ammixta,bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres,foliorum sambuci manus plenæ mensuram. Hæc cocta in craterem calidum fundito, & per testas calidas immissas fomentum facito, muliere in sella collocata, ac vestimentis cooperta. Aliud. Foliorum sambuci manus plenæ mensuram, & myrti tantundem in aquam missa coquito, & ad excolatā aquam, ordei paleas iniicito, coquito, & linteo excipito,ac cum hoc fomentum facito, prout maxime ca E
lorem ferre poterit. Aliud. Acetum,oleum, aquam, mel, hæc mixta valde feruefacito.deinde accepta vesica capiente congium,aut vtriculo ex tenui corio facto,infundito,& panniculo laneo obuoluto, foueto. Quum autem tepidus factus fuerit panniculus, alium obuoluito. Aliud. Pini corticem,& rhois folia in aquam coniecta fortiter coquito: & in excolata aqua ordei paleas coquito, oleo affuso. vbi vero simul coxeris linteo excipito, ac foueto. Aliud. Loti ramenta & cupressi,aqua & oleo affuso coquito.Deinde simul cocta linteo excipito,ac foueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem coniecta coquito. & in excolata aqua furfures triticeos coquito, & foueto. Aliud. Eodem modo gallam contusam, & rhamni corticem in aqua coquito. & cum aqua F
furfures triticeos subigito,ac oleū ammisceto.Postea semiassatum panem duos chœnices habentem facito,linteoque excipito, ac foueto. Aliud. Brassicam & porrum decoquiquito,& cum succo eodem modo fomentum facito. Aliud.

Ordei paleas coquito,oleo affuso,& linteo excipito, ac foueto. Aliud. Solanum & oleæ folia coquito,& eodem modo fomentum facito. Atque hæc sanè, si quidem humidis vti volueris, pro fomento velut scripta sunt adhibe. Si vero siccis,panes parato & exassatos,& semiassatos, & cum his foueto. Sed & testis calidis linteo inuolutis foueto, itemque cum ipsis linteis calefactis. & cum lenticulis vasis testaceis, feruente aqua infusa, Apponito autem ad pedes. Aliud.

Iridis radicem tundito ac coquito, & eodem modo foueto. Si aqua

A 10. Si aqua in vteris gignatur, menses pauciores fiunt, & *Menses quando pauciores.*
deteriores, & per longius tempus, & pręgnans est semper per
duos menses, aut paulo amplius. Quum autem hoc tempus
aduenerit, & corrumpit, & aqua multa in ipsa gignitur. huic *Medela.*
autem lac bibēdum dare oportet, & peplum, mecona dictū,
donec fœtus moueri inceperit. Plerunque vero ante hoc cor-
rumpitur, & per abortum extruditur, & vteri sanguine ma-
nant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quàm ali-
ter. Hoc autem cognoscere poteris quòd hydrops inest, ex
digiti contactu. Comperies enim osculum ipsorum gracile, &
obscuratum ac plenum humiditate. Si vero non circa initia,
sed dum iam mouetur, fœtus ipsi corrumpatur ac suffocetur,
B tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut
vlcere præsente. & febris ipsam ac dentium fremitus corri-
pit. Et dolorem habet acutum & vehementem, circa puden-
da, imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem ac co
xendices. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet. Et
qua parte dolor hæserit tepefactoria adhibere, experimento
facto de eo quod maxime admittat. & pharmacum deorsum
purgans bibendum dato. Interposito vero tempore quantum
tibi sufficiēs esse videbitur, & collutione facta, & fomēto ad-
hibito, cyclaminum apponito, ita vt melle subactam, & lin-
teo exceptam deliges, & ad os vterorum apponas. Cupressi
etiam ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito.
Verum hæc breuiore tempore, & per longius temporis in-
C teruallum, quanto magis mordent & exulcerant. Et specil-
lum stanneum paratum immittito, & digitum eodem mo-
do. Potiones quoque bibendas dato, experimentum faciens
quas libēter admittat. & cum viro dormiat, maxime opportu
no tempore præsente. Si enim genituram conceperit, & prę-
gnans facta fuerit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ prius
in ipsa fuerant, cum ipso puerperij purgamento. Atq; sic ma- *Vteri durities.*
xime sana fieri poterit. Si indurati fuerint vteri, & os ip-
sorum asperum fit, & menses occultantur. Quum vero ap-
paruerint, velut arena sunt. & genitura hoc tempore non
fit. Si vero etiam digito contigeris, asperum comperies os
vterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, *Curatio.*
& salem ac ficum crudam ammiscere, & cum melle efforma-
ta apponere. & fomento adhibito, purgatoria infundere.

Edat autem mercurialem, & brassicas coctas, & succum sorbeat, & calida lauetur. Si indurati fuerint vteri, & menses occultantur, & os ipsorum conniuet. & nō concipit. Quum sic habuerit, si digito contigeris, comperies os asperum, & digitum non intromittit. & febris ipsam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos. Patitur autem hæc, si fœtus in ipsa corruptus fuerit putrefactus. Quibusdam vero etiam ex partu contingit. Sæpe etiam aliter. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet. & fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit, immisso specillo os aperito ac dilatato, & per digitum eodem modo, & velut in priore scriptum est apponito. Et potiones similiter bibendas dato. & eodem modo curato velut priorem. Si vteri ad latus allapsi fuerint, tussis detinet, & dolor sublatus, & vterus durus velut pila insidet. & ad contactum dolet velut ab vlcere. Et contabescit, & videtur peripneumonia esse, & conuellitur, & gibbosa fit. Et menses omnino non apparent. Quibusdā vero prius conspecti, euanescunt. Tunc autem fientes, debiles sunt ac pauci, aut deteriores quàm antea. & genitura nō fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & eo epoto, multa calida ipsum lauato. & ex tepefactoriis quod maxime admittit adhibeto. & à quibus sanguis purgatur ea apponito. & lini semen tostum, tusum ac cribratum, & peplum album, & saluiam cum polenta tenui, & caseum caprinum, sordibus & salis muria derasis: hæc misceto, vt casei sint partes duæ, reliquorum vero vna: polenta autem sit antiqua non salsa, & ieiunæ in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quemcunque libenter admiserit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam vero aspergito, & per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. & latus fascia lata deligato. & lac bubulum quàm plurimū ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem vtatur quàm mollissimis. Morbus hic vehemens est & lethalis. & paucæ etiamsi curentur ipsam effugiunt. Si os vterorum concludatur, forte fit velut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum ac contractum. & digitum non intromittit. & menses occultantur. & genitura non suscipit hoc tempore.

Vteri ad lat⁹ allapsi

Medela

Cū os vterorum concluditur.

D E F

A tempore.& dolor habet imum ventrem,& lumbos,& laterũ mollitudinem.Quandoque etiam sursum procedit,& suffocat. Quum sic habuerit,pharmacum deorsum purgans bibẽdum præbeto.& multa calida lauato.& quæ os molliunt apponito.& specillum immittito ac aperito.& digitum similiter.& calidam aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea quæ sanguinem purgant apponito.& ex potionibus dato,experimento facto quam libenter admittat.& brassicam edat,& succum eius sorbeat. Si vteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquum fit,& menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparentes euanescunt.& non similes fiunt, sed deteriores & pauciores quàm antea.& genitura non fit hoc tempore.& dolor habet imum ventrem,& lumbos,& coxam, B & attrahit ipsam. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet.& calida lauare.ac fouere. Vbi vero recens fota aut lota fuerit,digito immisso os vterorum corrigat ac dirigat. & odoratorum suffitum admittat.& ex potionibus dato, iuxta experimentum quam libenter suscipit.Cibis autem vtatur mollibus.& allia edat cocta ac cruda. & cum viro dormiat.& in sanam coxã decumbat.Alteri vero fomentum adhibeat.Morbus autẽ difficulter cedit. Si inflati fuerint vteri,& vẽter attollitur ac inflatur,& pedes intumescunt,& cauæ faciei partes. Color vero iniucundus fit. & menses non fiunt.& genitura hoc tempore non fit,& anhelat.& anxia mœret.& quum surrexerit, aut progressa fuerit, erectæ ceruicis spiratio ipsam tenet.& quicquid ederit C aut biberit,ipsam molestat.& gemit,& magis ægre tristatur quàm priusquam ederet.Sæpe vero etiam suffocatur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. & calida lauato,ac fomentum adhibeto.Interposito vero tẽpore quodam, apponito ea à quibus purgetur, ac non mordeatur.Frequentissime vero totum corpus foueto.Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autem graueolentia.& potiones dato quæ vteros purgant,& ad locum compellunt.Et Mercurialem edat.& lac bibat,velut de latere dictum est.Morbus autem non est diuturnus. Si sanguinis grumi in vtero coierint, os ipsorum velut eruo plenum fit.& si attigeris,ita habere deprehendes.& menses non fiũt. Neque genitura retinetur, quàm diu sic habuerit. Quum

Medela.

Vterorum obliquitas.

Medela.

Vterorum inflatio.

Medela.

Grumi sanguinis in utero.

Medela. igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium, & salem, & ficum, & mellis parum terito ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad vterorum os apponito. & alia vteris conuenientia medicamenta subdito, quæ videlicet acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ vteros purgant, & omnia circumradito. & vesicæ pellicula siue cuticula digitis obuoluta, os vterorum deradito. Si obtorti fuerint vteri, & menses non fiunt, & genitura non manet intus, & dolor habet imum vẽtrem, & lumbos, & laterum mollitudines, & si digito contigeris, os vterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, à quo sursum ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum. & os ipsum ac vteros quàm maxime fouere, ac calida lauare bis in die. & de potionibus dato quam libẽter susceperit pro experimento. & viro condormiat frequentissime, & brassicam edat. Si vteri commoti in loco non manserint, quo prolapsi fuerint dolores exhibent, & inconspicui fiunt. Quãdoque vero eminent, velut sedes prolapsa. Et quum quidem supina decubuerit, in loco manent. Quum autem surrexerit, aut se inclinauerit, aut alias se commouerit, exeunt. Sępe vero etiam quietem habent. Hanc quàm maxime quiescere oportet, & non moueri. & lectum ad pedes altiorem statui. & iisdem vti, velut in superioribus. & cum acerbis infusis conspergere. & graueolentia suffire. Sub nares autem odorata. & malum punicum in medio per vmbilicum perforato, & in ipso picem quæ maxime congruat cum vino tepefacito, & non valde premens quàm penitissime apponito. Quum autem quid apposueris, lata fascia exceptum ex lumbis deligato, vt ne dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur. & peplum cum caseo, & polenta, bibendum dato, velut in allapsu ad latus dictum est. & ex potionibus quam maxime admiserit bibendam præbeto. Cibis autem mollissimis vtatur. & cum viro quàm maxime dormiat. Si hiauerit os vterorum magis quàm solet, menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, & per longius tempus. & genitura ipsam non contingit, neque intus manet, sed rursus foras effunditur. & si digito contigeris, os vterorum hians comperies. & impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor. & dolor tenet

Marginal notes: *Vteri obtorti.* — *Curatio.* — *Cum uteri non consistunt.* — *Medela.* — *Cum uteri hiant.*

Margin letters: D, E, F

A lor tenet imum ventrem,& lumbos,ac lateris mollitudinem. patitur autē hæc maxime,si quid in ipsa fusum fuerit,& corruptum cōputruerit.patiuntur etiam ex partu, & aliæ aliter. Quum sic habuerit,pharmacū bibendum dare oportet,à quo sursum purgatur.& quum dolor habuerit,tepefactoria apponere,& calida lauare,& interposito tempore, per infusa colluere,velut scriptum est in priore. & de potionibus dare quā libentissime susceperit.& suffire quæ siccant.Edat autem polypos & mercurialem. *Medela.* Si leuigati fuerint vteri, & menses plures fiunt,& deteriores,& humidiores,ac frequentiores.& genitura intus non manet,sed rursus exit. & si digito contigeris, comperies os leue. Et impotentia ipsam corripit præ *Cum uteri leuigati fuerint.*
B mensibus,& febris ac rigor.& dolor imum ventrem,& lumbos,ac lateris mollitudinem,maxime si quid in ipsa corruptū computruerit,& ex partu,& alias. Quum sic habuerit,curare oportet vbi dolor habuerit,velut scriptum est in priore. *Medela.* Si vteri ad ventrem nutauerint, dolor acutus & vehemens coxendices,& lumbos,ac laterum mollitudinem habet.Et crus claudicat. *Cum uteri in uentre uagentur.* Quum sic habuerit,pharmacum infra purgans bibendum dare oportet,postridie vero suffire hoc modo. Ordei chœnices duas,& oleę folia probe contusa,& gallam cōtusam ac cribratam, & hyoscyami tertiam chœnicis partem. Hæc mixta,& olei hemina dimidia affusa, efformata, in olla per dies quatuor,ter in die suffito. Noctu vero lac bubulum, & mel,& aquam bibat. & calida lauetur. *Medela.* Si ad caput con-
C uersi fuerint vteri,signum hoc est. Venas in naso & sub oculis dolere videtur.Hanc calida multa lauare oportet, etiam in capite,lauro & myrto in aqua incoctis.& caput vnguento rosaceo illinatur.& odorata subter suffiantur.& brassicam edat,& succum absorbeat. *Cum uteri caput uexant.* *Medela.* Si ad crura & pedes conuersi fuerint,ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis cōuellitur sub vngues.Et dolor crura ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet. & fomentum adhibere quod maxime libenter admiserit. & subter suffire graueolētia. Et vnguento rosaceo vngere. *Cum uteri crura & pedes molestant.* Si mulier cibum auersans vteros doleat,& febris ipsam ac rigor corripiat, pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem,& seminis vrticæ tantundem,& casei caprini rasi dimidiam chœnicem,simul cum vino vetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. *Cū cibi fastidium ob uuluæ dolorem obrepit.* Si ex partu

Cum fluor post partũ uexat. partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non maneant, vuam passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, vino nigro diluito ac vtitor, ita vt caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam adiicias, & bene temperata bibenda præbeas. *Medela.* *Sanguinis uomitus.* Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est. & dolor ad viscera procedit, & cor conuellitur. *Medela.* Hanc multa calida lauare oportet. & tepefactoria quæ maxime admiserit adhibere, & asininũ lac bibendum ad dies quinque dare. Postea vero vaccæ nigræ lac bibẽdum præbere, ita vt sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. *Cum diuturno tempore non concipiat.* Si mulier diu non concepit, mensibus apparentibus tertia aut quarta die, alumen tritum vnguento dilutum, lana exceptum appono. & per tres dies appositum habeat. Tertia vero die fel bouis radito, & ramentum oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti vero cum viro coeat. *Morborũ uterorum remediũ.* Ad vterorum morbum sedandum, lini scissi vna cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quàm iucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimam tinctam apponito, & vicissim priore detracta aliam subdito. *Purgamẽta uterorum.* Si vteros purgare voles, primum quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie vero carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum ordei congij mensura, & valde ipsas coquito. Vbi vero coctæ fuerint, leuiter tepidas edat, & iusculum sorbeat. Postridie autẽ thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito. *Cum uteri sedem petunt.* Si vteri ad sedem conuersi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos, & imum ventrem, & ilia. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbos fouere, & graueolentia suffire. & apponere quæ purgant & impellunt ipsos vteros. & bibenda dare ea quæ maxime admittit. *Cũ os uterorum ulceratur.* Si vlceratum fuerit os vterorum aut inflammatum, myrrham & adipem anserinum, & ceram albam, & thus, in leporis pilis qui sub ventre sunt misceto ac terito, & in lana mollissima apponito. *Cũ secũdæ decedere nõ possũt.* Si secundæ decedere non possint, statim quidem à cibo abstinere oportet, Viticis autem folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito,

A pefacito, & heminæ mensuram bibendam dato. Si inflammati fuerint vteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leuiter tepida sorbenda dato. Si vteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam subdito. & pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum vero dato triticum recens, & peplum tostum, & saluiam, & cyperum, & anisum. Hæc trita viro diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam. Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia & rutam terito, postea paleas ordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant, & per noctem sub dio exponito. Mane vero in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, & affuso oleo conquassato, & bibenda dato. postea polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum ebibendum. Si vero volueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & iusculum sorbendum.

Cum uteri flammescunt. *Cum uteri monentur.* *Cum menses stato tēpore non fiunt.*

B

Si ex feruido & superficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrham ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito. Si vrinæ stillicidium corripiat, cucumeris siue cucurbitæ os & fundum resecato, & subiecta pruna cucumim circumponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato; ita vt summam cucumeris partem quàm penitissime in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus vrinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto. Si ad cor progressi vteri suffocent, & non decedant, porri semen tritum, & pulegium, in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho vno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & ieiunæ sorbenda dato. Si ex partu, aut abortu, rigor corripuit, iuniperi fructum & saluiam simul trita, in aceti albi cyatho diluito, & vini albi diluti poculum affundito, versato ac stare finito. Mane vero excolato, & tepefactum bibendum dato. Si vteri inflati fuerint, & si ventus in vtero fiat & dolor, saluiam & cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & purū cremorē in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta, & aceti albi cyatho affuso, & succi silphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato.

Pudenda ulcerata. *Stranguris.*

C

Cum uteri cor petūt. *Rigor à partu.* *Vterorū inflatio.*

Si in pu-

Graueolẽtia in pudendis. Si in pudendis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in vino datum. Graueolentiam vero, anisum eodem modo datum. Columellam vero resecare oportet. *Vlcera in pudendis.* Si vlcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem foliis intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane vero eximat, & myrtum in vino decoquat, & cum vino pudenda colluat. *Geniturã cũ non suscipit mulier.* Si geniturам non suscipiat. mensibus secũdum naturam fientibus, membrana ante vteri os excreuit. Contingit etiam ex aliis causis. Cognosces autem hoc, si digitum admoueris, membranæ prętextum continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctum penitissime indito, filo ad extremam partem dependente illigato. Quum itaque hoc exiluerit, myrtum in vino coquito. & cum vino tepido eluatur. *Anhelationes.* Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinem fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminum Aethiopicum, hæc trita & vino diluta, ieiunæ bibenda præbeto. Oportet autem & à cibis abstinere, & non frequenter edere. *Inflatio in partu.* Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad dies quatuor. & vinum bibat vetus. *Lũbi dolitantes.* Si lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat, & calida lauetur, & subcalidam bibat. *Mẽses cũ nõ fiant.* Si mẽses non fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanum in pinguedine anseris coctam terito, & ad testam in linteum ammisceto, ac tepida apponito. *Vteri cõclusi.* Si vteri conclusi fuerint, & mẽses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, cuminum Aethiopicum, nitrum, salem thebaicũ, adipem rhenalem, farinam, myrrham & resinam, Omnia hæc feruefacito, simulque mixta ac trita in glandulam efformato, & apponito. *Vteri cũ uiscera petunt.* Si vteri ad viscera conuersi strangularint, vinum cedrinum, & cuminum Aethiopicum bibat. & calida lauetur. & subcalidam bibat. *Cũ mẽses nõ fiunt.* Si menses non fiant, adipem anseris, & netopum, & resinam, mulier lana excepta subdat.

Si vero magis quàm conuenit prodeant susinum, & raiæ linguam, in lana apponat. *Vteri trãsmoti.* Si transmoti vteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum tritum vnà cum paleis sume,

& cum

A & cum cornu ceruino vino subige, & hinc vteros suffito.

Si secundæ decedere non possint, fœniculum vino & oleo ac melle feruefactum bibendum dato. *Cũ secundæ nõ decedunt.* Si menses non appareant, & velis ipsos detrahere, crassiorem tritici farinam & ordeum coquito, & oleo affuso edenda dato. Si inflammati fuerint vteri, cotyledonis folia, & porrum, in crassiore tritici farina coquito, & affuso oleo edenda dato. *Vteri inflãmati.* Si moti vteri aliquo allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta, in aqua coquito, & linteo excepta apponito. *Vteri moti.* Si vterus doleat, & ad vesicam fuerit dolor, porri semen in aqua tritum ieiunæ bibendum præbe. & tepefactoria adhibe. *Vterus dolitans.* Si vteri prominuerint, lotos ipsos

B cum aqua tepida, & vino ac oleo illitos, rursus intrudito, & ex lumbis deligato. & graueolētia suffito. & si vrinam emittere non poterit, calida lauato ac foueto, & cupressi ramenta suffito. Et potiones vrinam cientes bibendas dato. *Vteri prominentes.* Si fluxus fiat, acerba suffito, & stercus asini derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autem stercus siccum. *Fluxus.* Si in pudendis vlcera fiant, adipem bubulum illinito, & apponito. & cum vino in quo myrtus cocta est colluito. *Pudenda ulcerosa.* Si ex partu os vterorum fuerit exulceratum, florem rosarum tritum & vino imbutum in pilis leporinis apponito. & acerbis colluito. *Os uteri ulceratus.* Si vteros doleat, allij caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito. & calida lauetur. & subcalidam bibat. *Vteri dolor.* Si ex feruido ac superficiario vlcere pudenda

C fuerint vlcerata, adipem bubulum, & butyrum, & anseris adipem, ac susinum vnguentum misceto, & ex his pudenda illinito. & aqua tepida colluito. Si vteri ascendentes suffocarint, funiculum lucernarium accensum extinguito, & naribus admoueto, quo fumum attrahat. postea myrrham vnguento dilutam, & lana exceptam apponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato. *Vteri ascẽdentes.* Si secunda non secedat, conyzam tritam lana exceptam apponito. & ignen in vino tritam bibendam dato. *Secũda nõ secedens* Si caput doleat, & imum ventrem, & lumbos, bilis in vteris est. Huic itaque pharmacum dare oportet, quod sursum ac deorsum purgare potest. & calida lauare. & apponere quæ bilem purgant. Et anisum ac nigellam vino diluito, & bibenda dato. *Capitis dolor.* Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in vino suffocato, & vinum bibendum dato. & quæ siccāt suffito, *Medicamẽta aduersus fluxus.*

suffito,& apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in D vino tritum bibendum dato. & siccis & acerbis vtatur. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusumque ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo vtatur. Si fluxus obotiatur, & iam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, vino odorato dilutam, bibēdam dato. & per suffitus resicca. & quæ restringunt appone. Si vteros purgare velis, nitrum, cuminum, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito. & calida lauetur. & subcalidam bibat. Si vteros doleat, cyclamini radicem in vino ieiunæ bibendam dato. & calida lauetur. & subcalidam bibat. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi vero semen bibendum dato. & radices fœniculi decorticatas, ac butyrum simul coquito. Quum autem cocta fuerint, frigefacito ac bibenda dato. Commodum est etiam hippomarathrum & hipposelinum simul coctum. Si lac extinctū fuerit, porrum tritum aqua dilutum bibendum præbe. & calida lauetur. & porrum ac brassicam edat, simul coctis Cytisi foliis, & succum sorbeat. Si lac extinctum fuerit, saluiam, cedri aut iuniperi baccis adiectis coquat, & ad diffusum, vinum affundat, ac bibat. & ad cætera farina inspersa additoque bulbo, & modico oleo affuso, edat. Et acria, & acida, & salsa, ac cruda olera omnia vitet. Nasturtium vero in vino potum cōmodum est. Nam lac purgat. & calida lauetur. & subcalidam bibat. Si velis mulierem prægnantem fieri, ipsam & vteros purgato. postea farinam ieiunæ edendam dato. & vinum meracum insuper bibendum. & nitrum rubrum, cuminū, ac resinā, melle subacta in linteo subdito. & vbi aqua defluxerit, nigros pessos mollitorios apponat. & cum viro dormiat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipsam & vteros purgato. Deinde linteum tenuissimum resiccatum, ac melle imbutum in glandes efformato, & in fici succo tinctos apponito, donec fuerint aperti. Postea vero magis intrudito. Vbi autem defluxerit aqua, vino & oleo colluta cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet. Medicamentum fœtum ex vteris pellens. Cucumeris syluestris succum potionis mensura, in mazam conspersum apponito, vbi ad duos dies antea ieiunauit. Aliud. Staphidis syluestris pugillos duos

Vteri purgatio. *Vteri dolor.* *Lactis extincti remedia.* E *Vt mulier prægnās fiat.* F *Vt fœtus ex utero expellatur.*

A duos,in aqua mulsa dilutos, bibendos dato. Experimentum fœcunditatis. Caput allij integrum derasum vteris apponito. Postridie vero digitum immittat,ac contingens consideret. & siquidem oluerit inde os, bene habet: Sin minus, rursum apponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in lana inuolutũ apponat, & consideret an per os oleat.

Alia subdititia medicamenta. Scorpij marini fel, in lana inuolutum, & in vmbra siccatum apponito. Pulegium siccum tritum,melle imbutum in lana apponito. Cucumeris syluestris semen,& testam combustam,vino subactam,cum pilis leporinis,in lana subdito. Alumen Aegyptium,lana inuolutum apponito. Cantharidas vino subactas,in lana subdito. Herbam artemisiam vino subactam apponito. B Nigellam in vino tritam, in lana subdito. Aliud ad recens enixam. Vnguentum rosaceum & ceram, in lana apponito.

Bulbion ex tritico,tritum &vino subactum in lana subdito. Vini albi veteris fecem combustam,& vino albo extinctam ac tritam, in lana apponito. Galbanum, netopum, & misy,cum vnguẽto rosaceo,in linteo apponito. Elaterij potiones duas,& fauum cum vino,in linteo apponito. Butyrum & alumen melle subactum,in linteo subdito. Scammoniæ succum,& adipem,cum maza misceto,& vino imbuta, in linteo apponito. Si concipere nolit,misyos fabæ magnitudinem aqua dilutam bibendam dato, & per annum non concipiet. Si periculum facere velis in muliere, an prægnans C sit aut non,rubro lapide siue terra erythrea oculos sublinito. Et si quidem ingrediatur pharmacum, prægnans est,sin minus,non. Si prægnanti pudẽda feruido & superficiario vlcere fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullam bulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & baccarum myrti decocto colluito. Si virgo ex lapide laborarit, semen radicis Aethiopicæ, in vino veteri ad dies decẽ dato. Deinde in aqua ad dies viginti. & bis in die multa calida lauato. Cataplasmata. Allium, portulacam, apium,loti & cedri ramenta, trita simul mixta aqua mulsa diluito,& cataplasma hinc factũ imponito. Rubi folia, myrti folia,simul trita aqua mulsa diluito,& polẽta ammixta subacta imponito. Sambuci folia,myrti folia, terebinthi folia tenerrima,eodẽ modo apponito. Loti ramenta, mori folia,

Ne concipiat mulier.

An cõceperit experimentum.

Pudẽda si ulcerosa sint.

simul

ſimul trita mixta, aqua diluta cum vua paſſa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tuſum, & ordeum toſtum ac freſum, oleo ſubigito ac ſuffito. Cerui cornu, & oliuas nondum habentes oleum, ſimul trita mixta ſuffito. Rhoem rubrum, & polentam toſtam, oleo ſubigito ac ſuffito. Polentam, & ſtercus bubulum, & paleas, oleo ſubigito ac ſuffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupreſſi ſiccæ ramenta, vino nigro auſtero ſubacta ſuffito. Galbanum, mannam, & reſinam, vnguento ſubacta ſuffito. Capræ cornu, & gallã, & adipem ſuillum, ac cedriam ſuffito. Terram ex aſinorũ pedibus deradito, & ſtercus aſininum, cum vino nigro ſubigito ac ſuffito. Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulſa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci & lentiſci folia in aqua coquito, & excolatam leuiter tepidam infundito. Fœniculi & braſſicæ radices tuſas in aqua coquito, oleo affuſo, & poſtea cum excolata colluito. Oenanthen, & cyperum, & vuas paſſas, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Malagmata.

Maluam & fœnogræcum in aqua feruefacito, & cum excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupreſſi ramenta & amaracũ, in paſſo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpillum & violæ albæ radicem, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Hypericum, & lentiſcum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ, & reſinam, & adipem anſerinum, in aqua coquito, & colluito.

Fomenta. Lolium toſtum ac molitum, in poſca meraciore coquito. Poſtquam autem coxeris, linteo illigato, & foueto. Lentem toſtam, decorticatam, & in farinam craſſiorem alicæ ſimilem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foueto. Eruum eodem modo parato, ac foueto. Commoda eſt & ſaluia eodem modo parata. Saluiam & hypericum in aqua coquito, & ordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foueto. Loti & cupreſſi ramenta in vuæ paſſæ cremore coquito, linteoq; ipſa illigato ac foueto. Oleę, & myrti, & hederæ, ac lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, ordei paleas coquito. deinde linteo illigato, ac foueto.

Cupreſſi ramenta & cedri, & ordei furfures, ſimul miſceto, & in vuæ paſſæ cremore ſubigito, ac panem formato, & cum hoc

A eum hoc assato, calido in linteum illigato, foueto. Violæ albæ semen, aut radices, in aqua coquito, & cum aqua furfures tritici subigito, ac panẽ formato, cum quo calido in linteum inuoluto, foueto. Serpillam in aqua coquito, & furfure triticeo in aquã coniecto, eodẽ modo foueto. Spongias calefacito & adhibeto. & cũ mollibus lanis, & panniculis laneis, & vasis testaceis aqua infusa, & vtriculis eodẽ modo, & decoctionibus in vtres infusis foueto. Purgatoriũ.

Si mulierem parere non potentem, facere velis vt pregnãs fiat, considerare oportet in mensibus, an biliosa aut pituitosa sit. Cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem conspersa, & quum menses prodierint, sanguine super arenam in B sole effuso, ita vt ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit. Si vero pituitosa, velut mucus existit. horum igitur vtrum tandem fuerit, ventrem purgato, siue sursum siue deorsum purgatione opus habere visa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, vteros purgato. Vterorum fomenta. Si duri fuerint vteri, & nõ concipiat, Vinum quàm iucundissimũ cum pari aqua temperatum, trium semicongiorũ Atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis fœniculi quartam partem, & vnguenti rosacei semiheminã. Hæc in vas nouũ fundito, & vinũ affundito. Vasis autem operculũ perforato, & imposita arundine foueto. Arundinẽ vero cum operculo tollito. Si enĩ sine operculo abstuleris, exuretur. Postquã autem fota fuerit, scillam C apponito, velut infra scriptum est. Apponito autem donec dixerit molle & amplum esse vterorum osculum. & siquidem exulcerata fuerit, & pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia vlcerata fuerint, anisum, & adipem anserinum, in rosaceo oleo terito, & in lana inuoluito & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito, & lana exceptam inuoluito, & ad extremam carnis partem quæ foras spectat filum alligato, & reliquam in vteros indito, vbi est vlcus. Mensium purgatoria. Si non procedat menstrua purgatio, cucumeris syluestris internam partem pondere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum, terito & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os vteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito, & melle am-

Vteri si duri fuerint.

mixto lana excipito, & eodem modo apponito. Aliud. D

Cupressi fructum, & cucumeris syluestris internam partem, & thus, terito & melle ammixto lana excipito, & eodem modo subdito. Aliud. Cupressi fructum & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac subdito. Aliud. Abrotani obolos tres, cum melle lana excipe ac subde. Aliud. Elaterij obolum, & myrrhæ obolum terito, & cum melle lanæ inuoluito, ac subdito. Purgatorium si mulier non concipiat. Tauri vrinam collige trium heminarum mensura. Deinde artemisiam herbam, aut parthenium, aut adiantum, & laurum viridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accende, & imposita olla vrinā tauri infunde, & contusa in mortario adiice. postea sellam cir cumpone, & artemisiam herbam, aut hyssopum, aut origanū impone, & muliere super hæc collocata, donec sudet foue. Vbi vero sudarit, laua cum calida, & in lauacrum artemisiam & laurum immitte. Deinde subdititium medicamentum adhibe. Aut artemisiam, aut bulbium in vino albo tritum lanæ inuolutum subdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacum ad conceptum faciēs. Ex nitro & thure, cum melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatoriū molliens. Caricam coquito donec granula abiiciat, & hanc expressam leuissime tritam in lana cum rosaceo vnguento apponat. Aliud acrius. Brassicæ, rutæ, pares portiōes tere ac vtere eodē modo. Aliud molle & purgatorium. Medullā anseris, aut bouis, aut cerui, magnitudine fabæ, affuso vnguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut molle pharmacum teri solet. Deinde ex hoc os vteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudine nucis. Hæc in vnguento rosaceo ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum facito. & deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinem madefacito.

Cū mulier nō cōcipit.

E

F

Aliud detrahens purgationem & sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato. Si vero magis detrahere voles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens.

Lauri baccas ad summum viginti, & seselis dimidium acetabulum, cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium

dimidiorū

A dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorij obolum, Hæc cum vnguẽto rosaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen vrticæ, & maluæ succum, cum adipe anserino tritum subdat. Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest coquito, & melle affuso, ventri velut cataplasma imponito, & bibendum dato.

Aliud quod vteros aperit & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuso terito, & non valde liquidum pharmacum facito, sed vt digitis effingi possit, & de ficu alba pingui, sine granulis & pelle, duplam cãtharidum partem ammisceto, & efformatam glandulam tenui lana inuolutam subdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato. hoc etiam menses educit, & fœtus expellit. Aliud purgans vteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem syluestrem in melle tritam delingat, aut subdat. Aliud sanguinem purgans.

Sanguinem ex vteris expelles, si violæ albæ semen tritum, vino dilutum bibendum dederis. Aliud quod similiter sanguinem ex vteris expellit. Rhois seminis quum rubrum fuerit, grana virida triginta terito, & rosas caninas rubras, rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menses non apparuerint, styracem & origanum terito. commisceto, & adipe anserino affuso apponito. Aliud quod subditum vteros purgat ac euacuat. Absinthij radicem tritam cum melle, cum oleo apponito. Subdititia vteros purgãtia, aperiẽtia, & aquam ducentia. Scillæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parui crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circunderadito ac leuigato, & reliquum lana sordida inuoluito, eam vero partem quæ circumrasa est ad os vterorum subditam, per diem ac noctem appositã finito. Postquam autem lauit & abstulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquã & pituitam ducit, & pallidos ac subcruentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Vnguentum narcissinum, cuminum quod edimus, myrrham, thus, absinthium, cupressum, salem, rosaceum oleũ

Postremũ horũ medicamentũ.

 sumĩto.

ſumito.Et de aliis quidem ſingulis congium accipito,narciſ- D
ſini vero partem quartam , & omnia in glandem efformata,
ac crudi lini linteo excepta ſubito.Aut linteum tenue pennę
circundato ac deligato,& in oleo albo Aegyptio tinctum ap
ponito,& tota die appoſitum ſinito. Deinde vbi lauit & ab-
ſtulit,aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS MVLIEBRIBVS
liber I. Iano Cornario medico phyſico interprete. E

Cur mulieres crebi⁹ laborent.

E muliebribus morbis ſic ſentio. Mulierem quę non peperit grauiùs & citius è menſibus ægrotare, quàm eam quæ peperit. Quum enim peperit venulæ fluidiores ſunt ad menſes. Fluidas autem ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu.Et vbi hęc erumpit, vicinæ maxime ventri ac mammis corporis F partes diſcinduntur. Diſcinditur item reliquum corpus.à quo vero hoc fiat,dictum eſt à me in natura pueri in partu.Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt venas magis aperiri,& ampliores ac fluidiores ad menſes fieri: itemque vteros magis aperiri, nimirũ puero per ipſos egreſſo,qui & vim & dolorem induxit.& quum hæc ſic ſe habeát, mulier purgationem à partu experta, minus laborioſe menſibus decurrentibus purgatur. Si vero etiam affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat, vt menſes venientes probe purgari non poſſint,facilius dolorem feret, quàm ſi non peperiſſet,Aſueti enim ſunt vteri, & corpus idoneũ vt impleatur, vtpote in ventre habenti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt.Maior autem fit etiã amplitudo vbi peperit, nimirum

Quæ puerperia facile decurrant.

Cur ſteriles magis afficiãtur.

A mirum corpore discisso. & corpus in amplitudine existens, minus dolore affligitur, si non venæ superimpleantur, & nimium doleant. At vero ei quæ non peperit, quum corpus nõ assuetũ sit, si impleta fuerit, & fortius ac solidius & ceĉius sit, si purgationem à partu experiatur; & quum vteri ægrius aperiantur, menses laboriosè prodeunt, & affectiones plures accidunt: vt propterea menses obturentur, si prius nõ peperit. Habet autem res se hoc modo, velut etiam prius à me dictũ est. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem esse quàm virum, & hæc res sic se habet. à vẽtre trahit humiditatẽ, & citius, & magis, corpus mulieris quàm viri. Etenim si quis super aqua, & per regionẽ aquosam, duobus diebus ac B duabus noctibus, molles lanas ponat, & vestem puram & cõtextam æquali ad lanas pondere, sublatis vtrisque apponderatione facta, multo grauiores lanas comperiet quàm vestẽ. Fit autem hoc ex eo quod semper ab aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula habentia. & lanæ quidem tanquam raræ & molles, ex decedente amplius suscipiunt. Vestis autem vt quæ plena est & ex cõtextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua suscipiens. Sic sanè etiam mulier, velut quæ rarior est, ampliorem à ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quàm vir. & tanquam teneriori carne præditæ mulieri, vbi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesserit, carnib⁹ impletis ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinem calidiorem, & propterea C calidior est quàm vir. Si vero amplior accedens sanguis secesserit, dolor non fit à sanguine, neque calor. Vir autem vt qui solidiore carne præditus est quàm mulier, neque in superna ventris parte adeò sanguine superimpletur, vt nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat, dolorem fieri necesse sit: & sanguinis quantum satis est ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipsi non sit tenerum, non dolore affligitur, neque superincalescit à plenitudine, velut mulieri. Multum autem confert ad hoc viro, quod magis laborat quàm mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Postquam igitur mulieri quæ non peperit, occultati fuerint menses, & viam foras reperire non poterint, morbus fit. Hoc autẽ contingit, si vterorum os cõclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudendi pars cõtracta. Si enim horũ quid fuerit, menses exitũ inue-

Exemplo cõprobat.

Cur mulier calidior sit quàm uir.

Quid fœminas afficiat.

Vteri inuersio.

nire non poterint, priusquam vteri ad sanam naturam redierint. Fit autem hic morbus his maxime, quæ angustos vteros habent, aut ceruicẽ vltra pudendum sitam. Si enim horũ alterum fuerit, & mulier viro non misceatur, & venter magis quàm oportet euacuetur, ab hac affectione vteri obtorquẽtur. Neq; enim humidi in seipsis sunt, vtpote muliere nõ coeũte: & amplitudo ipsis spatiosa est, vtpote quũ venter magis vacuus existat. Quare obtorquẽtur, dum siccior & leuior est venter quàm cõuenit. & aliquãdo dum ipsi obtorquentur, etiam os ipsorum distorqueri cõtingit, nimirum ceruice vltra pudendum sita. Si enim humidi fuerint vteri à coitu, & venter nõ euacuetur, non facile distorquentur. Hæc igitur causa est vt ipsi sint cõclusi, nimirũ à venere abstinente muliere. In tertiis porrò mẽsibus optime afficietur, si quæ prius insunt progressa fuerint educta. Sin minus, mulier hæc patietur. Suffocatio aliàs atq; aliàs in ipsã irruet, & febris alias atq; alias corripiet, ac horror, & lumborum dolor. hęc patietur in tertiis mensibus, si ipsi nõ prodierint. In quartis vero si nõ egressi prioribus exitum fecerint, etiam tunc tertij mensis afflictionibus oĩbus magis affligetur, & maxime tẽpore mensiũ. Deinde minus. Sæpe vero etiã à dolore libera sibi esse videbitur. Erunt autem in quartis etiam hęc signa. Vrinã multam ac crassã eiiciet, aliàs atque aliàs. Et venter ipsius durus erit, & maior quàm prius, & dentibus fremet, & cibum auersabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si vero curetur, etiam in his sana euadit. Et in quintis si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis vero iam incurabilis est. & iuxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia erit, & aliàs atque aliàs seipsam iactabit, & animo deficiet, & pituitã vomet, & sitis fortis ipsam corripiet. Nimirum dum exuritur venter ab vteris sanguine plenis. & ad contactum dolebit, maxime pectinem. Et aliàs atque aliàs acute febriet. & vteri aliàs atque aliàs murmurabunt, dum videlicet sanguis in ipsis cõmouetur ac discurrit. & venter consueto modo nõ secedet. Neq; vesica vrinam excolabit, maxime quum vteri ad stomachum qui neruosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad vẽtrem irruerint, dolet spinam, & totum dorsum. & lingua ipsius refrenatur. & hanç non claram habet. &

Mẽses diutius remorati quid agant.

Mẽses sex mensibus retenti nõ habẽt medelam.

animi

A animi deliquium adest. Aliquibus etiam vocis priuatio. & stomachus mordetur. & flaua bilis exit. & spiritus offendens. & anxia est, & iactat seipsam, & ardet. Postquam autem transmutati fuerint, & vesica tenuem sanguinem ab vteris trahet, tunc vrina mingitur rubra, Et dolet quidem reliquum corpus, maxime vero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progressæ, & venter attollitur, & crura supra modum intumescunt, & tibiæ ac pedes. & mors succedit. Et circa hanc quidem sic finiunt menstruæ purgationes ad sex menses occultatæ. fiunt item hæc. Quibusdam mulieribus menses bimestres in vteris existentes multi ad pulmonem procedunt. & vbi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta sunt. & non est possibile ipsam superesse. fiunt

B & hæc. Quibusdam suppurati fiunt menses, vbi per duos aut tres menses moram traxerint. Hoc autem maxime fit, si à febre fuerint cõbusti. Signa vero sunt si suppurati fuerint. dolores enim incidunt in pectinem. & pulsationes fortes, & contactum non sustinet. & si melius habitura est, menses ipsi erumpuntur in pudendum, & procedit pus ac sanguis, & procedit graueolens, ad septem, aut octo, aut nouem dies. In priore vero tempore dolet velut dictum est antea. Postquam autem depurgata fuerit, optimum quidem est si non fiant vlcera. Si vero reliquantur vlcera, ampliore curatione opus habebit, quo vlcera non putrescant, & graueolentia fiant. Sterilis autem euadet, etiam si melius habebit, vbi magna vlcera fuerint quæ in vteris facta sunt. *Mensium uarius affectus.*

C Si vero non continget, vt menses ipsi in pudendum procedant suppurati facti, ad partes supra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, vtpote pure rupto, & illa parte purulenta graueolentia procedent. & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si vero etiam superstes maneat, semper sterilis erit. Hac enim parte de cætero via fit mensibus vt foras prodeant. Nam os vterorum ad hunc locum allapsum est. fit & hoc. *Menses cũ non in pudendũ procedunt.* Quibusdam vbi bimestres aut trimestres aut diuturniores fuerint menses, & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, quum non suppurati sint menses, velut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum. & vulgus medicorum ignarum quid hoc esset, iam sæpe secuerunt, & sic in periculum induxerunt. Cæterum id quod velut tu- *Cũ uenter extuberet*

 berculum

berculum fit, tali modo fit. Fruitur sanguine caro ipsa, vtpote osculo vterorum lateris mollitudini adiacente. & impletur caro ab ipso, & insurgit ac eminet, velut sanguine repleta. Et aliquando si transmotum fuerit os vterorum, & ad pudendum conuersum, & menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit sedatur. In vteros enim distribuitur, hi vero foras laxantur. Si vero non conuersum fuerit os vterorum ad pudendum, circa lateris mollitudinem suppuratur, & hac parte transitus fit mensibus. & eadem pericula sunt, quæ prius sunt relata. Sed & ad vomitum conuertitur, & quibusdam in sedem, velut in virginum morbis à me dictum est, & signa & dolores eosdem ostendit, quos isthic retulimus. Ad hanc viam minus faciunt menses mulieribus quàm virginibus. Quum menses fuerint occultati, dolor habebit imum ventrem, & onus quoddam incumbere videtur, & lumbos & laterum mollitudinem mirum in modum dolet. Si vero omnino non procedunt, præ morbo aut crassi & viscosi, aut glutinosi fiunt. Primum igitur ventrem purgare oportet sursum ac deorsum. Deinde vteros subdititio medicamento, à quo sanguis purgatur. Atque ita quiescere, & potandum dare pharmacum, à quo sanguis prodeat. Bibat etiam Crethmon in vino tędaceo. Si vero fluxus ipsi nõ fiat, continget vt prægnãs esse videatur, & dum cũ viro coit doleat, vt putet quid incũbere. & grauitas fit in ventre. & vẽter prominet, & desideriis similibus afficitur, velut in ventre habeat. & stomachi dolore afficitur, maxime vbi quinquaginta dies præterierint, Et dolor aliàs atque aliàs habet ventrem, & partem circa vmbilicum, & collum, & inguina, & lumbos. Et postquam menses duo aut tres præterierint, quãdoque menses aceruatim ipsi in pudendum erumpunt. & quę prodeunt velut carnem esse putat, quemadmodum ex fœtus corruptione & nigra. Quibusdam etiam vlcera fiunt in vteris, & opus habent diligenti animaduersione. Multis vero contingit vt putent se sex mensibus in vtero habere, aut etiam paulo breuiore tempore. & venter prominet, & alia sibi fieri putat, velut in ventre habenti. Postea sunt & quibus suppurati eruperunt supra inguen, simul cum quinto aut sexto mense, & viam ea parte patefecerunt. Quibusdam autem vlcera fiunt in vteris etiam infra sub inguine. & periclitatur

Signa mẽsium non defluentiũ

Medela.

Vterorum ulcera.

Vterorũ uarii morbi.

D E F

A tatur mulier de vita. Si vero etiam superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendum erumpunt, & prodeunt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his vlcera fiunt in vteris, & periclitatur. Et oportet vt ne antiqua fiant vlcera, cum attentione mederi. Sterilis autem & hæc fit, etiamsi fuerit curata. Si vero non eruperint menses sex mensibus intus conclusi, omnia patietur velut ea quæ non peperit, in qua menses viam inuenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis vero cótingit, vt menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint, sana autem talis fit, si conuenienti cura fuerit sanata. Si vero mẽses mulieri prodeãt
B quidem, verum pauciores quàm conuenit, vtpote osculo vterorum paululum à pudendo emoto, aut nuper concluso ad hoc, vt prodeant quidem, verum obturentur ab ipsis etiam transitus, per quos penetrant vbi ad vteros descendunt: moderati sanè paulatim prodeunt, sanguine semper perfecte osculo incumbente. Et postquam dies præterierint quibus purgari solet, & conclusus fuerit sanguis in vteris relictus, & alij menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim grauant, & primis mensibus duobus aut tribus non valde prodeunt. Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit. & non habet in ventre, quàm diu sanè sic habuerit. & febris corripiet ipsam debilis, maxime in diebus quibus purgari solet. Verisimile
C est autem & in intermedio tempore ipsam febrire, & horrere, & stomachi dolore vexari, & ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet aliàs atque aliàs corpus, & maxime lumbos, & spinam, & inguina, & articulos manuum ac pedum. Verum his locis non simul dolet, sed aliàs atque aliàs, qua parte sanguis discretus, & in vteris esse non potens impetu suo grauarit. & qua sanè corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam cõuulsio fortis articulorum corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc siquidem iuxta debitum modum curata fuerit, sana euadet. Sin minus, morbus septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore & cibi fastidio, sanguis circa neruos compactus fuerit, quẽcunque tandem locũ occupauerit. Hic autem morbus magis fit his

Cur sanguis circa neruos cõpingatur.

sit his quæ virum non habent. Si vero hi morbi iam relati, D aut quicunque postea referentur, incidant in eam quæ partum non sit experta diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verum signa eadem, & iidem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta est, contingunt, si non curentur, Oportet autem statim curationem facere. Sin minus statim comparent morbi. Si vero menses plures quàm oporteat prodeant, & crassiores; Nimirum corpore natura fluido existente, & osculo vterorum prope pudendum sito, & ad hęc multo cum viro coitu vtatur, & conuiuetur, semel aliquando multi descendentes, & cumulate prodeuntes, os vterorum impetu suo magis dilatant. & si ad hæc non incidat vasorum euacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplum faciunt, & corpus: vtpote dum conuiuante & voluptatem ac consuetudinem viri consectante muliere, facili fluxu ad vteros etiam calor defertur. & decolor erit quàm diu sic habuerit. & si postea morbus aliquis aut affectio inciderit, vt corpus affligatur, & vteri similiter iuxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est, Et post hæc febris habet, & cibum auersatur, & anxia est, & tenuis ac debilis. & lumbos ex mensibus dolebit, & progressu temporis si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore, & periculum ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut à tempore & morbo vexata, si alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autem menses crassiores & plurimi, in intermediis diebus. Incipientes autem & desinentes, pauciores & tenuiores. Moderati vero sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, vt duarum heminarum Atticarũ mensura secedant, aut paulo plures, vel pauciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autem tempus aut breuius, morbosum & sterile est, Coniectare porrò oportet mulieris corpus inspiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an semper morbosa viuat, aut non. Si enim pauciores aut plures dies quàm solent prodeãt, aut ipsi pauciores aut plures fuerint, morbosi sunt: Nisi natura ipsa morbosa & sterilis fuerit. Si vero hoc fuerit, & ad salubriorem statum transmutatur, melius est. procedit autem sanguis velut à victima, & cito congelatur si sana fuerit mulier. Quibus vero in natura est, vt plures quàm quatuor dies purgentur,

Cur multæ purgationes menstruæ & crassæ defluant.

Mensium modus & qualitas.

E

F

A purgentur,& menses valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues,& emarcescunt. Quibus autem purgatio infra tres dies fit,aut pauci menses secedunt,hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, virilesque ac partus immemores. & neque concipiunt. Si suffocatio derepente accesserit: fit autem maxime his quæ cum viris non coeunt,& senioribus magis quàm iunioribus. Leuiores enim vteri ipsarum sunt: fit autem potissimum tūc,vbi mulieri vasa euacuata fuerint,aut plus solito laborarit: resiccati à labore vteri conuertuntur,vt qui vacui sint ac leues. Est enim ipsis locus spaciosus vt conuertantur,vtpote vētre vacuo existente. Dum autem conuertuntur,impetunt hepar, & iuxta consistunt, & ad præcordia B irruunt. Currunt enim & progrediūtur sursum ad humiditatem, tāquam à labore magis quàm opportunum est resiccati. Hepar autem humidum est. Postquā autem impetiuerint hepar, suffocationem faciunt, derepente perspirationem circa ventrem intercipientes. & aliquando simul incipiunt hepar impetere,& á capite pituita defluit ad prçcordia,velut ab eo quod suffocatur.& aliquando simul cum pituitæ defluxu,descendunt ab hepate ad locum suum,& cessat suffocatio. Descendunt autem detrahentes humiditatem, & grauati. Stridor autem ab ipsis fit,dum ad suam ipsorū sedem procedunt. postquam autem eo deuenerint, aliquando venter post illa humidior fit quàm superiori tēpore. Laxat enim iam caput pituitam in ventrem. Vbi vero apud hepar & præcordia fue-C rint vteri,& strangularint,mulier albas oculorum partes subuertit,& frigida fit. Sunt autem & quæ liuidæ fiunt. Quædam etiam dentibus frendunt.& saliuæ ad os fluūt. & similes sunt his qui ab Herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint vteri apud hepar & precordia,mulier strangulatur. Quandoq; vero vbi mulier vasa euacuata habuerit, & insuper laborarit, vteri conuersi ad vesicæ stomachū allabuntur,& vrinæ stillicidiū inducūt. Aliud autē nihil mali habet, & curata cito sanescit,quādoq; etiā spōte. Quibusdāvero ex labore aut inedia, ad lūbos aut ad coxas allapsi, dolores exhibēt. Si mulier corpore male habuerit,& mēses biliosi prodierint,ex hoc ꝓbe cognosci possunt. Nigri sunt valde,quandoq; vero nigri aut splēdidi.& paucissimi ꝓdeūt,& citissime cōgelant.& semē amborū,& maris& fœminç euanescit,& nō habet

Suffocationis uuluæ caussa quæ

Menses biliosi.

habet in ventre.& incipiente quidem morbo, purgatur diebus quibus solita fuit, non pluribus. progredientibus autem mensibus,pluribus diebus purgatur,& menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cum horrore & cibi fastidio alias atque alias, & stomachi dolor.& dolebit maxime vbi mẽses ipsi appropinquarint. Postquam autem purgata fuerit,& ad modicum temp⁹, superiorum respectu melius habuerit, postea rursus ad idem peruenpiet.Dum autem curatur, cito sana fit.Si vero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata valde ipsum affligẽt. & dolor corripiet,nunc ventris partem infra vmbilicum,nũc inguina,nunc lumbos & coxendicum ad sedem iuncturam, nunc collum, aliquando vero strangulatio fortis accidet. & caligo ante oculos obuersabitur,& vertigo,vtpote purgatione sursum vergente ac ascendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menses pauciores fiunt. & quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At vero biliosæ si menses prodeant,pusillanimitas incidit, & cibi fastidium alias atque alias,& anxietas, ac vigilia, & eructat frequenter, & non vult deambulare,& tristis est,& non videre sibi videtur,& timet.Et si curetur,ex his sana erit.Si vero tẽpus processerit,adhuc magis dolebit. Optime autem cum hac agatur,si vomitus biliosus succedat,aut venter turbetur,non fortiter, & subeant biliosa. & si fluxus succedat ipsi non fortis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictum, periclitabitur.Si vero leniter depurgetur aliquid biliosi aut totũ id quod molestũ est,sana fiet. Si vero neq; curetur, neque quicq̃ horũ fiat, moritur mulier. plerũq; tamẽ cõtingit vt fluxus incidat biliosus ex hoc morbo.& si fluxus fiat,primũ quidẽ pauca sunt quæ cõparent. per oẽs autẽ dies omnino plura cõtingũt.Tẽporis aũt progressu plerunq; etiã morbus acutus fit.& vteri à purgatione biliosa prodeunte mordẽtur,ac exulcerantur.Sed & in hoc adhuc sana fit,si curetur,& fluxus cõpescatur.Si vero vteri ab vlcerib⁹ fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graueolentia ac purulẽta prodibunt,ab ipsis vteris iam egressa,& semper velut aqua de carnibus.& prius relata omnia ipsam magis affligent. & vlcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam vincant. Si vero etiam sanata fuerit,sterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore

Febres erraticæ. D

Cum fœminæ corpus male habet mẽses minores defluunt. E

Profluuiorũ consuetudo. F

Vterorũ ulcera.

A corpore male habuerit,& pituitosi mẽses prodierint. cognosci autem possunt si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent,& velut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt. Hoc autem contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint,& hæc non subpurgetur, neque per nares, neq; per sedem, neque per vrinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis, vna cũ purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint, ad duos quidem aut tres menses nihil ægrotat. postquam autem amplius tempus progressum fuerit, & non curetur, magis dolebit. & febris erronea corripiet. & cibum alias atque alias fastidiet, & stomachum dolebit, & maxime dolebit vbi menses appropinquarint. Quũ vero purgata fuerit, ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit. postea ad idem relabitur. & si non curetur, sed tẽpus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam vt hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia quæ ego dicam paulo postea. Et si quidẽ fluxus succedat, semper procedũt per omnes dies, nũc aceruata, nunc pauca. & quandoque velut à carnibus aqua prodit, quandoque velut sanies. & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt. & radit terram velut acetum, & mordet vbicũque mulierem contigerit, & vteros exulcerat. Et vbi ad hoc peruenit, reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus vero quàm illa caput dolebit. & vlcera neque deformia, neque magna, neque purulenta, neque graueolentia, similiter velut illi fiunt, sed minus huic. Si vero curetur, sana euadit, etiam vbi morbus progressum fecit, & non valde moritur, Verũ prægnans esse non potest quæ sic habet. Quæcunque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ sunt, an ipsis menses prodeant, aut non: & an purulenti sint, aut frigidi. Si quidem igitur responderit, interrogetur an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire vbi coiuit, vteri osculum rectum non est, sed distortum, & genituram non capit. Si vero dixerit, postera die, aut tertia, vter⁹ perhumectus est, & semen eluitur. Si vero sexta aut septima, semen computrescit. putrefactum vero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os vteri primum curãdum est, vt rectum sit. Si vero eluatur postera, aut tertia die, vterus & caput. Si

Pituitosi menses.

Qualis uexatio ĩ his.

B

Fluxus pituitosus.

C

Quid ĩ his agendum, quæ non cõcipiunt.

put. Si vero computrescat & exeat, & vterus, & totum corpus curetur. Atque hæc singula sic cognoscere oportet. Quali vero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. *Mensium cognitio.* Quum menses prodeunt, linteum complicatum palmi magnitudine super tenuem cinerem expandito, deinde vt quæ exeunt super hoc defluant curato. Præstat autem duo esse lintea, vtrunque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum. & diurnum quidem, postera die lauare oportet. Nocturnũ vero, vbi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura vero considerare oportet, qualiánam fiant lintea lota, vbi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea resiccari. Si quidẽ igitur pituita fuerit quæ cõceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si vero propter salsuginem & bilẽ impeditur, fulua & subliuida. His igitur cõsideratis, & diligenti animaduersione expensis, totum etiam corpus inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut sec⁹, ita vt & ad colorem, & ætatem, & robur, & anni tempus, & qua diæta vtantur respicias. *Medela.* Curatio vero & totius corporis est, & vteros ac osculum ipsorum sanare. & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si vero illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resiccare. & alia quoque facere cõtraria. Fernè autem omnibus multa curatio eadem est, excepta mẽsium detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: quum videlicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, aut albi, & grumosi: & quum nigri sunt, & carbunculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, purulẽti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibent enim in ventre cõceptum. Quibuscunque igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt, hæ carnosæ sunt, & his os humectum est, & saliua multa ac viscosa. Et si acidum aut acre quid gustarint, sputum in ore liquidius erit, & insulsum. & ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio sequitur. & supprimitur ipsis ac attollitur vẽter, & nausea adest, & anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multam humiditatem inducit. & partes sub oculis liuidæ sunt ac inflatæ. *Medelas.* Has totas fouere oportet & frequenter vomere, & à cibis, & ieiunas. Inferum autem ventrẽ mollire, sed pharmacis omnino leuibus, quæ minime bilem ducunt, & semel in die cibum capere.

A pere, & frequenter exerceri. Et cibo ſicciſſimo vti, & potu pauciſſimo meraciore. Melius autem eſt vt venter facile ſolubilis conſeruetur. Verum vteros ſi ad hanc diætam non pa tuerint, pharmacis ſubdititiis non mordacibus purgare oportet. Fomentum tamen ſemper purgationibus præmittendum eſt, prius id quod ex fœniculo paratur. Deinde quod ex ſuffimentis. Fomenta vero & ſubditiones medicamentorum facito, coniectura facta vt omnia fiant, & pro ratione adhibeãtur, quo tempore menſes prodeunt. Si quidem igitur puri & ſinceri ac cruenti fiant, ita ad virum accedat incipientibus menſibus. Optimum autem, deſinentibus, & adhuc euntibus, magis quàm vbi diſparuerunt. Quum autem ad virum itura B eſt, ſuffimentum quoddam ex adſtringentibus ſuffiat, atque hoc per caniſtrum, & arundinem, pharmaco calido cineri inſperſo. Quum vero inſperſeris, & caniſtrum, ſiue operculum circumponito, & per arundinem inſidenti fomentum adhibeto. Vbi vero opus fuerit ipſam ſuffiri, plumbea fiſtula vtere, vt aperto oſculo ſuffiatur. Deinde quum ſurrexit, rurſus in lecto plumbeam fiſtulam apponat, Deinde ea ſubtracta cũ viro coeat. Et ſi ea quæ à viro prodeunt, non fuerint ei manifeſta, extentis & alternatim poſitis cruribus quieſcat. Ieiunium autem vtile eſt in hac die, preterquam ſi cyceonem velit non ſalſum in aqua. Hũc autem tunc bibat quum vult ſuffiri. Si vero vbi cum viro coiuit, poſtridie detineat genituram, & neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis pro- C hibeatur. Bibat autem polentam in aqua non ſalſam, bis ac ter in die. Atque hæc diæta ſit per ſex dies, aut quod melius eſt, ſeptem, ſi non exierint ea quæ à viro ſuſcepit dum cũ ipſo coiuit. Illota vero maneat per omne tempus, & det operã vt motus vitet. Si vero deambulare velit, deambulet in loco plano & leui, nequaquam accliui, neq; decliui. Deſideat etiã ſuper mollia, ſi conceperit. Reliquam vero diætam eandẽ faciat vſque ad dies triginta. Illota autem ſit, aut ſi lauari opus habeat, pauca & non valde calida lauetur. Caput vero ne madefaciat. Cibis autem vtatur & panibus, & maza ſi velit. Ex carnibus autẽ, palumbe, & ſimilibus. ex marinis, his quæ aluũ ſiſtunt. prohibeatur ab olerib⁹ acribus. Vino vero nigro vtatur. Carnibus autem aſſatis potius quàm coctis, tum manſuetis, tum ferinis. Et hæc quidem ſi conceperit, hoc modo facere opor-

Vterorum purgatio.

Poſt uiri cõgreſſum quid agat.

Quæ semē non continet quid agat.

cere oportet. Si vero non conceperit, sed secunda aut tertia D die exeunt ea quæ à viro immissa sunt, fluentia cum multa humiditate: manifestum est quòd vteri sunt humidiores. Curare itaque oportet iuxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte ipsi adhibitum, donec vteri ad naturam suam redeant. & rursus ad virum accedat, quum menses non amplius multi, sed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si optime habuerint vteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit cum viro, si probe parati fuerint vteri, & si geniturā ad decem aut duodecim dies detinuerit, ne adeat virum. Si vero non concipiat, vteri autem sani sint: contingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes vteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fométo multo, genituram ferre non possunt, priusquam assueti fiant & conualescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quū ab ipsa exierint, secūda aut tertia die exeunt, aut adhuc pri⁹, crassa & compacta velut mucus: nisi mali quid sit, & propter alium vterorum morbum genitura discedat. Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem vterorum non est opus, verum reliqui corporis cura habenda est, quo huiusmodi bonus habitus sit ipsi, vt contractū simul sit corpus, & iusta mole præditum, ex paucorum balneorum, plurium vero & leuiū laborum vsu. Ab acribus autem & salsis prohibeatur. Vomitibus vtatur ante dies quibus menses fieri solent. & rursus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atq; hæc quidem harum curatio est.

Quū uirū adeat hæc mulier. E

Cur nō cōcipiant sanæ.

Curatio. F

Quum statim post coitū genitura exit.

Quibus autē statim vbi coiuerint diffluunt ea quæ à viro sunt immissa, his os vterorum causa est. Curare vero sic oportet. Si quidem valde conclusum fuerit, tædis & plumbeis fistulis immissis aperito. & molli fométo ex fœniculo foueto. & subditittiis, quæ vteros attenuant, & in directum redigunt, purgato. Post purgationes autem & fomenta, ea infundito quæ causæ sunt contraria.

Medela.

Quū os uteri est distortum.

Quibus vero os distortum est, & ad coxam allapsum: fiunt enim etiā talia prohibentia ne vterus semen suscipiat: Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fouere oportet. post fomentum autem, per digitum auulsum à coxa detrahito. Quū

Medela.

autem

A autem discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis iuxta priorem rationem in rectitudinem dirigito. vbi vero rectificati ac aperti fuerint vteri, medicamentis subdititiis purgato, & alia facito iuxta relatam rationem. Quum autem magis quàm oportet aperti fuerint vteri, purgatione opus habent. post purgationes autem, collutionibus & suffimentis. Si vero propiores sint quàm oportet, vomitibus vteri opus habent, & fomento fœtido; donec ad suum locum redeant. Diæta vero vtendum est relata. Si vero os pingue fuerit & crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum ieiuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit nitrum vino ammiscere & resinæ, vnà cum cumino & vnguento albo. Aut cornu cerui vrito, & duplum crudæ ordeaceæ farinæ cum vino ammisceto. Si vero non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum id est glãdem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mulsa insuper pota vomat. Quibus porrò intus manet viri semen & computrescit, & turbationem facit, his atriplicis semen aut succum, cum melle aut cum cumino delingendum dato. Quum autem à viro immissa graueolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur & adipem anserinum misceto & apponito. Quibus vero sexta aut septima die, à viro immissa prodeunt putrefacta, his verisimile est ab vtrisque fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autem sic oportet, per veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hæc enim sursum ac deorsum pituitam & bilem purgãt, & flatus educunt. Ante purgationes autem fomentis vtendum est ex suffimentis. Vbi vero fomentum adhibueris, per subdititia purgato, eodem modo velut in prioribus. Et post subdititiorum ac purgationum vsum, mollitoriis vtere, & subdititio medicamento ex mercuriali & artemisia herba, & anemona, & veratro albo aut nigro. Atque hæ quidem medicationes hoc modo his conducunt. Diætam vero respectu ad totum hominis corpus facto constituere oportet, siue siccior, siue carnosior mulier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, balneis pluribus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus vtatur. Vino vero aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerunque faciunt vt humiditas sit,

[Margin notes: *Cum vteri nimis biãt.* — *Cũ os mulue crassũ est.* — *Medela.* — B — *Cum semẽ intus putrescit.* — C — *Curatio.* — *Vterorum humescentium curatio.*]

ditas sit, tum in reliquo corpore, tum in vteris. Si vero humidior fuerit, tales vteri nullo ex his opus habent, sed vice versa neque contrectare, neque lauare recenti motu facto oportet, neque suffire. Nam ad periculum hæc procedere solent. Et si magis quàm pro natura fuerint humectæ, siccare sanè ac suffire oportet. Si vero biliosa in ipsos confluant, medicamentum dare quod bilem purgat. Si vero salsuginosa, lac asininum, & vinum, & alia auxiliaria. Morborum porrò vires considerare oportet, & causas ex quibus morbi fiunt exquirere, atque sic ad alia procedere, & morbos circa locos curare. & quæ quidem ob causam osculorum hiantium prohibentur, vt ne detineant in ventre, horum oscula præparare, vt probe diducta sint. Quum vero humiditas prohibuerit, hanc inspicere vt ne impediat, totis mulierum negotiis expensis, siue ex toto corpore quid moueri videatur, siue ex ipsis vteris, siue ex vtrisque. Vteros autem sic curare oportet, vt neque humidi sint, neque valde sicci. Imo sicciores quidem, tanto magis bono succo, quanto sunt sicciores, eiusmodi humiditate vt pingues magis fiant quàm graciles. Humectos vero & madidos siccare, ita vt relinquas quo humidi sint, & non valde resiccētur. Excessus enim in his valde sunt vitandi. Concipit autem in ventre, neque ea quæ humiditatem habet, neque quæ resiccata est, nisi quid horum in vteri natura fuerit. Cæterum virum adire ipsam oportet, post adhibitam curationem, desinentibus aut inchoantibus mē-sibus. Optimum est etiā vbi quieuerint. Maxime vero in his diebus experiendū est, an prægnans fieri possit. hi enim sunt opportunissimi. Si vero nō statim concipiat, & reliqua bene habeāt, nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coire. Nā hæc exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulæ hinc laxantur. & si ea quæ à viro prodeunt concurrerint secundum rectitudinem cum eo quod à muliere, citius concipiet. Hæc enim caussa est his, quibus siue statim, siue posteriore tempore exeunt. Atque hæc quidem de his dicta sunt. Si vero humidius fuerit os vterorum, genituram attrahere nō possunt. Vtendum autem est medicamentis subdititiis acribus. Commorsus enī & inflammatus stomachus, solidus ac firmus quādoque fit, & aliquo modo accommodatur. Sed & si in callum indurari fuerint, præstat acria apponere quæ mordeāt. Quæ enim

Tēpus cōcubitus.

Quæ duritiā uuluarū tollant.

D E F

A enim tenuia & feruida sunt, calli duriciam diffundunt. Si vero mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quę non mordent. Quod si diu non concipiat, mensibus non apparentibus, quum tertia aut quarta dies aderit, alumen tritũ, vnguẽto dilutum, & lana exceptũ apponito, & habeat per triduũ. Quarta vero die fel bubulum siccum in oleo feruefacito, & lanam teneram eo imbutam subdito, & habeat per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coeat. Si genituram non suscipiat mulier, mensibus secundum naturam prodeũtibus, membrana præposita est. fit etiam ex aliis causis. cognosces autem vbi digito obicem contigeris. facito autẽ medicamentum subdititium, resinam & æris florem cum melle

Medela non concipientis.

B subacta in linteo apponito quàm penitissime, filo ad extremitatem alligato. vbi vero hoc extraxerit, myrtum in vino coquat, & vino tepido perluatur. præstat autem membranam auferre. Sunt autem mulieres quæ facile quidem in ventre concipiunt, gestare vero non possunt, sed fœtus ipsis corrũpuntur, aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedente, neque cibo incommodo ingesto. & hæc est causa quæ relata est, & maxime quum vteri augmentum fœtus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autem, & febris vehemens, & cibi fastidium incidit eo tempore quo fœtus corrũpunt. Est autem & hæc caussa, si vteri fuerint leues, aut natura, aut vlceribus in ipsis innatis. Si enim leues fuerint, quãdoque cõtinentes ipsum pelliculæ, minus quàm oportet cohærent: vtpote quum vteri ipsi pleni existant. cognouerit autem quis

Partus retinendi curatio.

Leuitas vterorũ vti dignoscatũ.

C hæc singula, si de his exacte interroget. De leuitate vero cognouerit, si alia mulier contigerit, dum vteri vacui sunt. Non enim hoc tempore manifestum fit. Si vero menses prodierint his aceruatim prodeũt. Quibusdam tamen ipsarum cõtingit vt fœtus edãt. Et si qua curetur, spes partus adest. & de his quidem sic habet. Si mulierem puerperam facere velis, alias concipere nequeuntem, menses considerare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autem sic. Arenã tenuẽ ac siccam subiicito, & quum menses prodeũt, in sole sanguinem superfundito, ac siccari sinito. Et si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si vero pituitosa fuerit, velut mucus. Vtrum igitur horum fuerit, ventrem purgato, siue supra opus habuerit, siue infra. postea vteros pur-

Quæ fœcunditatẽ pareant. gato. Si vero concipere voles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus bibenda dato. Et malicorium in vino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factam in meridie subdito. Aut alumẽ Aegyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hęc autem cessantibus mensibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. D

Conceptus tempus. Quum purgatæ fuerint mulieres, maxime in ventre concipiunt cum viro consuetudinem habentes. & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet coiuerint. Et semen viri facile ammiscetur, & si prævaluerit, illi accommodatur ac appropriatur. Tunc enim maxime os vterorum hiat, & distentum est post purgationes. Et venæ genituram attrahunt. At in priore tempore, & os vterorum conclusum est, & venæ magis sanguine plenæ existentes, nõ similiter genituram attrahunt. E

Quãdo nõ concipit. Si vero genitura iugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit, & si misceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus vexãtur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium succedit. & aliquando vteri in suo loco non sunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat, sinere ipsam optimum est. Si vero vterus laxus fiat, diæta sit

Victus ratio. alica, caro suilla, aut palumbis, & vinum nigrum. potiones vero, quæ ad fluxum describentur.

Prægnãtiũ mala. Nũc porrò dicã de morbis earum quæ in ventre habent. Pronũcio autem de muliere in ventre habente duos aut tres menses & vltra, si menses statim prodeant singulis mensibus, necesse est tenuem ipsam fieri ac debilem. Quandoque etiam febris ipsam corripit his diebus, quàm diu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postquam prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His vteri magis quàm opportunum est hiant, & augmentum fœtus dimittunt. Descendit enim quum mulier in vẽtre habet, sanguis paulatim in vteros à toto corpore. & in orbem circa id quod in vteris est circumstans, illud auget. Si vero hiarint vteri magis quàm oportet, sanguinem singulis mensibus, velut procedere solet, dimittunt. Et quod in vteris est, tenue ac debile fit. Si vero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si vero non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio plus quàm oportet prodeat. Quia & post corruptionem pericu- F

lum im-

A lum imminebit, nimirum vteris magis apertis. Si vero mulieri in vtero habenti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in ventrem descenderit, & à capite ventrem perrumpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitationes quibusdam debiles subexolutæ, augescentes acutæ. Si vero etiam cibi fastidium, & impotentia corripiat, periculum est ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipsa in periculum adducetur, si non curetur. vbi vero effugerit, vtpote ventre fluido existente, statim concludere ac constringere oportet. Multa vero etiam alia sunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam si mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percussa fuerit, aut saltarit, aut cibum fastidierit, aut animi deliquio correpta

Caussæ uariæ abortus.

B fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & consternetur, aut vociferetur, aut intemperanter viuat fœtum corrumpet. Nam & cibus corruptionis caussa est, & potus multus. Sed & ipsi vteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi, densi, magni, parui, & alia his similia. Si mulier in vtero habens, ventrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipsum continent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, si acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinem, dum adhuc paruus intus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter consuetudinem, & si paruulus adhuc fuerit, moritur. Et

Quam facile abortus fiat.

C si eiusmodi edat aut bibat, velut diximus, vt necesse sit ipsi turbari ventrem, dum adhuc paruus est puer. Percipiunt enim & concitantur ipsi vteri, fluxione ex ventre secedente. Et si laborarit mulier plus quàm oportet, & venter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corrumpitur, velut à labore calefactus, & à ventre pressus. Plerunque enim dum parui sunt, debiles sunt. Quidam vero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari nõ oportet mulieres, quòd inuitæ corrumpunt. Nam custodia & scientia multa opus est, vt in vteris gestent puerum & enutriant, & vt euadant ab ipso in partu. Si vero mulier in ventre habens, corpore male habeat, & fuerit biliosa & doloribus vexata, & alias atque alias febricitet, & os examarescat, & lingua cum virore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, vngues biliosi, vri-

Prægnantium uarii affectus.

liosi, vrina acris: hæc tum alias, tum si febricitet, alias atque alias ipsi accident: postquam vero etiam purgationem contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod valde contingit) melius deget. Et si biliosa aut valde nigra sunt partus purgamenta, etiam vt plurimum pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. & primo quidem tempore leuius fert, postea vero grauius, & minus purgatur quàm oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgaméta pauciora ac deteriora ipsi procedent. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verum breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & transmutationes deueniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem, in hoc morbo fit, & vteri exulcerantur. Multa vero custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factum fuerit, vt ne moriatur, sterilis erit. Si vero nihil horum fiat, & non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta & vna diebus vtplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad vrinam ciendam dantur. Vomat autem, & sudores eliciantur, & aluus succo ptisanæ, & melle, & ouis, & maluæ aqua infusa eluatur.

Medela.

Quid significet partum periisse.

Quibus in ventre habentibus circa septimum aut octauum mensem, derepente mammarum & ventris plenitudo collabitur, & vbera gracilescũt, & lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut viuere & debilem esse. Si enim in ventre habuerint, & apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint & male olentes, aut fœtus morbosi fiunt. Si mulier in ventre habens pituitosa fuerit, & caput dolet, & alias atque alias febrit. & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatem exhibet ac frigus. & in corpus procedit, & in venas, quum caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbo similis, & vomit pituitam, lingua alba est, & vrina communiter exalbescit, frigida est, turbatio adest, & æger motus. Vbi vero pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & velut araneorũ casses in hac distenti erunt. & patietur quidẽ eadẽ omnia etiã ea cui menses pituitosi prodeunt. verum breuiore tẽpore ægrotabit. & eadẽ pericula, & signa, & transmutationes

A tiones morb⁹ habebit, Cõtinget enim ipsi vomitum pituitosum fieri, & affectiões similes velut illi accident. Dependent enim eodẽ modo partus purgamenta, & menses pituitosi, verum purgamenta partus breuiore tempore quàm menses. & nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu moram traxit, moritur in quinq; & quadraginta diebus, etiãsi pituitosum partus purgamentum ipsi prodierit. Curata autem mulier, sana fiet. & inflabitur ab initio si sanata fuerit, Grauis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacum quod pituitam ducit, & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si vero sæpe non obediat, nasturtium, aut cnicum, aut cneorũ, aut polypodiũ, aut serum, aut medicamentum ex sale compositum exhibeto, & quæcunque pituitam laxant, ac educunt. Si vero mu-

Periculũ mortis in prægnãte

Medela.

B lier in vtero habens, lienosa sit à relatis affectionibus, in hoc morbo menses hydropi similes & pituitosos demittit. & partus purgamenta procedent hydropi similia, & prodibunt modo multa, modo pauca, & fiunt quemadmodum aqua à carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando vero paulo crassiora, & non congelantur. Et patietur eadem omnia etiam ea cui menses aquosi procedunt, & pericula eadem ac transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi fluxum aquosum fieri, aut purgationem occultari, & ad vẽtrem conuerti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium. & pericula erunt eadẽ quæ prius sunt relata. Si prægnans intumescat, vrticæ semen plurimum, & mel, & vinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die. Si præ-

Prægnãs lienosa q̃d patiatur.

C gnantem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoe rubro insperso, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & sistetur. Si suffocatio derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maxime vbi mulier laborarit, & cibum fastidierit, vteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente. Et quum vterus ac venter inanior sit quàm oportet, procedit fœtus ad hepar & præcordia, vt quæ sunt humecta, & suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perspirationem circa ventrem, & mulier voce priuatur, & albas oculorum partes subuertit, & reliqua patitur omnia quæ relata sunt, si mulier non prægnans ab vtero suffocetur. Quin & suffocatio fieri incipit mulieri in ventre habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia,

Suffocatio uuluæ cur

vtpote corpore respirationem trahere non potente. Et si D
quidem vnà cum pituitæ descensu, fœtus redierit ad suum locum, velut qui humorem attraxit, & à pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et venter mulieris vtplurimum humidus fit. Si vero non breui redeat fœtus in suum locum, duo iam fiunt quæ fœtum affligunt, pituita quæ à capite descendit, grauat enim & insistens frigefacit: & loci alienitas, & periclitabitur. Et si non breui quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet. Si vero mulieri in ventre habenti, tempus partus iam affuerit, & dolor partus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile E
est autem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in vas olearium angusti oris nucleum immittat, non procliue est extrahere ipsum obliquatum. Sic sanè etiam mulieri grauis affectio est, vbi fœtus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Graue autem est etiam si in pedes processerit, & sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa vt non facile exeat, si mortuus, aut syderatus, aut duplicatus fuerit. Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum virore pallida, quoniam purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis fit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, F
& sanguinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Assero porrò mulierem vbi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter plenus est, & calore pressus. Maxime vero frequenter respirat, vbi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos dolet. Nam & lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum siue ventriculi osculum in intermedio tempore aliàs atque aliàs, vtpote dum venter, maxime vero vterus, circum fœtum obuoluitur. Et si puerperæ vterus infletur, ouiculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vinũ meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit à partu. Si vero lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si vero anhe-

Partus difficultas.

Cur grauida pallescat.

Parturitionis signa.

A ro anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinem fabæ, & cardamomi tantundem, & rutæ ac cumini Aethiopici tantundem. Hæc terito, & vino diluta ieiunæ bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abstineat. Si in partu purgatio multa prodierit, vterus contrahitur, & vesica, & intestinum, & neque stercus continent, sed & vrinam emittunt. Oua igitur sorbenda dato, & panem cinericium edendum. & reliqua quæ scripta sunt. Si vero ea quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido cum maluæ aqua irriget. & cerato liquido illinat, & anserinum adipem cum oleo infundat. Si vero parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito. *Partus difficultas quî tollatur.*

B Quicunque vero tumores vteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, velut medici faciunt: verum pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & seselis grana quinque aut sex, pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris dimidiam. Hæc in vino albo odorato maxime, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seseli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut piper, anisum, daucum, pæoniæ Atticæ radicem, hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminum Aethiopicum, & pæonię radicem.

C Aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriunt, cũ oui assati vitello, & cum sesamo tosto. Si prægnanti pudenda superficiario ac feruido vlcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc vero dicam de puerperij purgamentis, & his quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam vterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinem, & inguina, & femora, & pedes amare dolet. & venter attollitur. & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam autem *Puerperarũ purgatio.*

rem coquito,& oleo cyprino in aquam eius infuso, mitigandi gratia insidere iubeto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo vngi. Si vero febris habeat, à balneis abstinere. fomentis autem & tepefactoriis imum ventrem & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca vterina, aut sepiæ ouis, aut castorio ammixtis. post hoc vero farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succum sorbendum dare. Si vero mulieri cum puero in partu non prodierit humor velut oportet, sed siquidem in capite habuerit humorem à calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si vero in ventrem aceruatim descenderit, vbi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, vt ne ex partu ventris profluuium succedens, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si vero à capite delatus fluxus, ad puerperij purgationem vertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si vero plus moderato, curam adhibeto. Si vero in ventrem, facilior vtique exitus puero contigerit. Si vero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumescit, & femora ardent. D E

Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquosa. & dolet caput. & febris habet, & horror, & tumet. & dentes stridūt. & venter, & vesica constringetur. & oculos subuertit. & caliginosum visum habet. Quum mulieri puerperæ purgatio non facile procedit, velut vteris inflammatis, & osculo ipsorum concluso. Obtorquetur enim stomachus vteri post pueri egressum. Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si vero non processerit purgatio, continget ipsam febrire, & horrorem habere, & ventrem magnum esse. & si ipsam attigeris, totum corpus dolere, maxime si quis ventrem attingat, & aliàs atque aliàs stomachi dolore vexatur, & lumbos dolet. & cibi fastidium, & vigiliæ, & punctura adest. postea quinto aut septimo die quandoque venter turbatur, & secedunt nigra, & valde graueolentia aliàs atque aliàs, & vrina velut asinina. Et si secesserint, videtur sibi melius habere, & curata, breui sana fit: sin minus, periclitabitur profluuio ventris forti ipsi illapso. Et puerperij purgamenta ipsi occultabuntur. Si vero venter ipsi non turbetur, neque purgatio prodeat sua spōte, neque ea quæ cōmoda sunt breui exhi- F

Quid si nō curentur eueniat.

A ui exhibeantur,tempus autem progrediatur,multo magis ex prædictis affligetur.Et insuper periclitabitur, ne liuida fiat velut plumbum, & aquam intercutem incidat. & vmbilicus extabit ipsi,ab vteris eleuatus.Et circumcirca nigrior erit.& vbi hæc facta fuerint,fieri non potest vt mulier superstes maneat.Pereunt autem aliæ alio tempore, pro corporis & affectionis ratione.Verũ vnam & vicesimam diem nõ excedunt, id quod plerunq; sic cõtingit. Si vero purgatio ipsi eruperit,siue à pharmacis,siue sua sponte:fit enim & hoc si vteri os laxarint,à sanguine aceruatim derepente delato coacti: & si eruperit,graueolentia purulenta depurgantur, Quandoque etiã nigra.& melius habebit,& curata sanescit.Fiunt autẽ & B vlcera in vteris, vtpote puerperij purgamentis putrefactis. Si vero fiant,maiore cura opus erit, vt ne ipsi vlcera magna & putredinosa fiant: periculum est autem ne aut moriatur, aut sterilis fiat.Signa vero hæc fiunt, si vlcera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit, velut spina per vteros transire videtur.& calor ipsam corripit,ac maxime ventrem inuadit.Et si attingatur,partem infra vmbilicum dolet,velut si purum neruosum vlcus contingat. Post dolores fortes aliàs atque aliàs in vteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis & aliàs atque aliàs puerperij purgamẽta procedunt,maligna,purulenta,graueolentia.Hæc sunt signa,si vlcera in vteris fuerint,& multa cura opus habent.Atque huius quidem morbi tot fines existunt. Si vero purgatio C puerperij primis tribus aut quatuor diebus processerit, verũ postea derepente euanescit: easdem affectiones consimiles priori patitur,sed minus.& si transmutetur morbus, in idem transmutabitur. Diuturnus autem & debilior priore erit. Si vero curetur mulier, superstes erit, si cito curetur. & de hoc morbo sic habet. Si vero ex partu non fuerit purgata, vẽter intumescit,& splen,& crura.Et febris habet, & rigor corripit, & dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad viscera.Et perfrigeratur, & febris habet. pulsus debiles sunt, & aliquando acuti,& aliàs attolluntur, aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiẽte morbo,& sic habet. Temporis autem progressu,cauæ faciei partes rubescunt. Quum sic habuerit,leues cibos exhibeto.Et si turget, pharmacũ infra purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat: Si pituitosa, quod

Signa ulcerum in uuluis.

Cũ puerperæ purgatio subsistit.

Cum post partũ non purgatur.

Medela.

quod pituitam. Postea vero vteros odoratis foueto, & mollitorium in die apponito. Si vero osculum solidum fuerit, tota die foueto, & mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato, & plumbeas fistulas indito. postea salis grana, & myrrham in linteum illigato, & picem coctam ammixtis aromatis lana excipito, & singulorum pares portiones ad gallæ paruę figuram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde vero intermissis tribus diebus, iisdem foueto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanā infarcito, & pēnæ obuoluta, tota die ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse videatur, melius est sinere. Si vero purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus id quod ex cucumere syluestri paratur, per diem ac noctem subdito. Deinde Netopon, & oleū rosaceum odoratissimum, & adipem cerui liquefacito, & die vna in lana subdito. & multa calida, quantum eius fieri potest, leniter lauato. Statim autem vbi purgatoriis, & calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, & myrrha, & resina tepida os vterorum illinat, & foueat. vteros vero postridie vino & oleo narcissino eluat, Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die vno ante menses faciat. Postquam autem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium terat, & salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna vinum meracū odoratum absorbeat. Vbi vero quieuerint menses, per diem id quod ex pulegio paratur apponat, & virum accedat. Et si in ventre conceperit, sana euadit. Cibis autem in purgatione vtatur. Ad hæc cōmodat, mercurialem coquere, & porrū, allium, brassicam, & grana mali punici ammiscere, & succum sorbere. Aliis autem obsoniis marinis potius quàm carnibus vtatur. A dulcibus vero & oleosis prohibeatur. Bibat autē semper ieiuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeuntibus idē valde bibat. Si vero paulo pauciora quàm oportet prodierint mulieri puerperij purgamenta, velut vteris angusto ore præditis ac distortis, Aut aliqua pudendi pars valde fuerit cōclusa ab inflammatione: Mulier acutè febrit, & stomachi dolore vexatur, & dolet totum corpus, & moleste fert. & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit. & locum

Puerperæ mala purgatio quid apportet.

A locum circa collum,& ſpinam & inguina dolebit.& quædam corporis partes impotentes fient.Poſtea calor quietus erit,& horror valde manifeſtus.Vomunt autem & pituitoſa,amara, acria.& de hac ſic habet, & continget vt ſi curetur, ſana fiat. Sin minus,clauda & quarundam corporis partium impotens erit.Non autem valde ſterilis eſt hic morbus. Si quidem vlcerati fuerint vteri,& puerperij purgamenta nõ prodierint, velut oportet,omnia dolebit.& ſi non magna fuerint vlcera, curata breui ſaneſcit.Oportet autem curationem vlcerum in vteris exacte facere,vt quæ in tenera & ſubtili ſenſu prædita ſint parte,& in neruoſa cauitate.Multæ autẽ ſunt partes cum quibus ſocietatem habet,ſinciput,ſtomachus. Mens percelli-

Vterorũ vlcera.

B tur,& improba fit,& non facile intelligit.Si vero vteri anguſti oris ipſi fuerint,& puerperij purgationem non emiſerint, inflammantur:& ſi non curetur breui,omnia magis ipſam affligent.Et odor malus erit,& exitus intumeſcit. Et ſi non inflammati fuerint vteri,ſua ſponte exit malum graue olens, & liuidum, aut nigrum grumoſum. & mulieri puerperij purgamenta purgantur. Quandoq; vero non exit,ſed mulieri mortem portendit,niſi quis breui venam ſecet,aut ventrem emolliat.præſtat autem etiam clyſterem adhibere.Si vero ad vomitum facilis fuerit,etiam vomitum inducere.Melius autem eſt lotium ciere & exudare.Verum in his occaſio optima eſt, quum opus his fuerit. Si vero ex partu purgata mulier fuerit,paulo plura quàm oportet.Cõtingit enim hoc,ſi vteri am

Cum vterorũ os anguſtũ fuerit.

Purgatio cũ nõ exit perimit.

Cur magis purgent q̃ expediat.

C plioris oſculi fuerint,& venæ quædã ruptæ ſint, quæ ſub vteros tendunt.præ violentia egreſſus ipſius fœtus: febris & rigor habebit ipſam tenuis,& calor per totum corpus.Aliquando etiam horror,& cibi faſtidium,& omnino abominabitur. & tenuis erit ac debilis,& pallida,& tumida,& cibum auerſatur. Si vero quid edat aut bibat, non concoquitur. Quibuſdam vero etiã aluus & veſica erumpit.& horror magis obtinet.Et de hac ſic habet. Si vero puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit:Iam enim etiam hoc cognoui:ſi vlceratum fuerit os pudendi, vbi ſanè vlceratum fuerit, in partu à pueri exitu violatũ,ſimile quid fit vlceri ſuperficiario ac feruenti,& valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter ſe coincidunt, & ſe mutuo contingunt, vtpote quæ ſunt exulcerata.Sed & frigus fit,& ambo labia clauſa ſunt, cõſtrin

Cum pudẽda obturẽtur.

gentia

gentia purgationẽ relictã. Si vero prodiret purgatio, vlcera D non cõclusa essent. Nunc autem influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, velut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autẽ leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiuntur vteri dum à puerperij purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognouit, quòd obturata esset, & narrauit, & curata depurgata est, & sana euasit ac fœcunda. Si vero curata non fuisset, neque purgatio ipsi sponte erupisset, vlcus maius fecisset, & malo non remittente, periclitata fuisset ne vlcera cancerosa fierent.

Cũ purgatio caput petit.

Si vero processerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracemque ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur sæpe statim, si detineatur E ac firmetur. Si vero probe exeat per os aut nares, sana euadit. Si vero morbus paulo diuturnior fiat, patietur sanè mulier ea quæ dicta sunt de virgine, cui menses primum comparentes sursum impetũ fecerunt. Verum mulier longiore tempore superstes erit quàm virgo, & affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si vero puerperij purgatio nõ exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur, & non procedet iusto modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à sanguine, valde dolebit latus & dorsum. Et quum tussiet, sicce tussiet. Aliquando vero spumosum expuet. Temporis autem progressu sputum apparet subnigrum & turbatum. Et calor pectora tenet, magis quàm reliquum corpus, nimirum sanguine ipsa calefaciente. Et febrit F mulier. & vẽter ipsi coarctatur. & cibum fastidit, & vigilabit, & abominabitur. & non superstes manet, sed moritur plerunque vicesima prima die.

Cũ purgatio faciem petit.

Si vero purgatio sursum progressa, per os non exeat, neque in pulmonem vertatur: conuertetur ipsi ad faciẽ, & erit hęc valde rubicunda, & caput graue, quod neque mouere potest absque doloribus. & oculi valde rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures non acute audiũt in hoc morbo. & stomachi dolore vexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorum distortorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio ad pulmonem vertatur. Verum nõ tussiet, neq; expuet eiusmodi, neq;

dorsum

A dorsum similiter dolebit. Curata vero sana fit. Non multa vero spes est de vita ipsius. Et si etiam superstes maneat, surcitas aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atque hic est huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre nō maneant, vuam passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro dilutis vtitor, ita vt caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam inspergas, & bene temperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est. & dolor ad viscera procedit, & cor cōuellitur. Hāc multa calida lauare oportet. & tepefactoria quę maxime admiserit adhibere. & lac asininum ad dies septem vel quinque bibendum dare. postea vero vaccæ nigræ lac bibēdum præbere, ita vt sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies

Profluuiū post partū.

B quadraginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Quomodo autē lac fiat, dictum à me est in pueri in partu natiuitate, & alia similiter. Si lac fuerit extinctum, porrum tritum & aqua dilutum bibendum dato. Et calida lauetur, & in cibo porrum ac brassicam edat. Sed & cytisi folia simul coquat, & succum sorbeat. Bibat etiam fœniculi succum, & de radicibus fœniculi. Et ordeum molitum ac butyrum simul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonum est & hippomarathrū, & hipposelinum, & cytisus. Hæc omnia simul multum lac faciunt & augent. Capræ item Scyrię, casei autem maxime commodi sunt. Sed & saluiā coquat: Aut à iuniperi baccis, aut cedri fructu, succum diffundat, &

Quæ lac reparent.

C vino affuso bibat. & reliqua oleo affuso edat. & ab acribus, & salsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Nasturtium vero in vino potum commodum est. Nam lac purgat. & calida lauetur, & subcalidam bibat. Viticis item fructū in vino bibendum dato. & betæ succus potatus multū lac facit. Sesamum quoque recens, & ordeum trimestre, in mortarium cōiecta terito, & succum per linteum exprimito, & mel aut amamelidas ammisceto. deinde in vino nigro bibēda dato. Quum mulier peperit, & à secunda non fuerit liberata, præstat dare ea à quibus maxime purgantur puerperij purgamēta: allia cocta aut assata in vino & oleo cum polypis ac sepiolis super prunis tostis, quicquid tandē ex his voluerit. Castorium vero aut nardum bibat. Bibat etiam rutā in vino nigro dulci ieiuna, aut sine vino. Si vero vinum non fuerit dulce, melius

Quæ post partum eueniunt.

ce, melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam D
cum ruta & mercuriali. & semen aliquod vtero commodum
bibat. Si vero puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta, & dolor in imo ventre fiat, porrum coctum, & quæcunq; syluestria ac hortensia olera dato, verum omnia pinguia facito: & per tertium quenque diem sub clementi cœlo lauetur. Frigus enim his inimicum est. Et post balneum inungere melius est, & non multa calida vti. Quum secunda non statim exierit post partum, imi ventris dolores fiunt, in laterum mollitudine, & rigores ac febres. Et si discesserit secunda, sanatur etiam mulier. Sæpe vero putrescit, & discedit sexta aut septima die, aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca quæ ego describam, & spiritum continere iubere. Omnium E
vero optimum noui artemisiam herbam, & dictamnũ, & violę albę florẽ. Et silphij succus optimus est fabæ gręcæ magnitudine in aqua potus. Et si secundas excludere non poterit, à cibo abstineat. Et postea viticis folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato, & exibunt.

Cur secunda remanet.

Si mulieri secunda in vteris relicta fuerit, hoc sic contingit. Si per vim ruptus fuerit vmbilicus, aut ab obstetrice vmbilico seca per imperitiã resectus, quæ videlicet vmbilicum pueri prius incidit, antequam secunda ex vteris exisset, & vteri sursum retrahunt secundam, vtpote lubricam & diffusam, & in seipsis detinẽt. Nam secunda ex vmbilico pueri hæret. & vmbilicus postremus ex vteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum puero nutrimentũ, quoniam F
ex ipso dependet.

Cũ partus minor non exit.

Quum in ventre habens fœtum corruperit mẽstruum, aut bimestrem, & secundæ exire non poterint, fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint vteri, & probe compacti.

Cum secunda nõ exit

Si mulieri secunda relicta fuerit, si non ampli fuerint vteri, purgatio ipsa minus quàm oportet procedit, & venter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, & febris acuta. & dolor per totum corpus, & ventris maxime partem eam quæ est infra vmbilicum. & grauitas fit in vteris, & tormen, velut fœtus insit. Et curata secundam breui eiicit putrefactam, & sana euadit.

Cum post partũ vterus ulceratur.

Si ex partu vterus vlceratus fuerit, rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si vero os eius vlceratũ fuerit ac inflammatum,

A matum, myrrham, & adipem anserinum, & ceram albam, & thus, pilis leporinis sub vētre enatis misceto, & simul trita in lana apponito. Si ex partu vteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adest. Ex ventre vero nūquam deficit calor, & sitit, & coxas dolet, & vēter imus fortiter intumescit, & aluus turbatur. Secessus autē est malus & olidus. & calor vehemēs corripit, & cibum auersatur, & dolor iuxta sinciput est, & ventris stomachus non potest trahere cibos ac potus, & concoquere nequit. & nisi curentur statim, plurimæ moriūtur. Venter autem est in causa. Sambuci igitur folia tenerrima, in crassiore tritici recentis farina cocta, leuiter tepida sorbeat. Dato & aquam mulsam, & vinum aquosum. Et pe- *Medela quæ.*

B ctinem cataplasmatis frigefactoriis integito. Cibum autem quàm minimum edat, & vēter sistatur, & caput curetur. præcordiis vero & vterorū loco, cataplasmata adhibeto. Quum doluerit sedem, aut aliud quid, iuniperi baccas, aut apij & vrticæ semen terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, resinam terebinthinam, & mel, & vinum tepidum, sorbenda dato. Et si inflammati fuerint vteri, inde sedantur. Si vero nō doleat vterorum locum, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anisum, & irionem, & origanum, & nitrum. Hec misceto, terito & vterorum collyria efformato. Si vero inflāmati fuerint, & dolor habuerit, rosarum folia, cinamomum, & cassiam, simul terito, & netopo affuso, placētulas ac pastillos drachmales formato, easq; in ollam nouam fictilem igne can- *Cum sedes post partū dolitat.* *Medela uterorum inflammatorum.*

C dentem mittito, circumlocataque muliere ac vestibus contecta, in vteros suffito. Hoc dolores sedat. Si vero ex partu vteri doluerint, calor debilis habet. verum venter imus intus igne ardet. & ad coxendicem aliquando intumescit. & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt & graueolentes. & si non sistatur venter, derepente moritur. Quum igitur sic habuerint, ventrem frigefacere oportet, cauendo ne horrescat. Bibat autem si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autem mali punici vinosi succum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito, misce lentē, & cuminum, & salem, & oleum, & acetum, atque hanc sorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, & vinum vinosum pramnium insuper sorbendum. Ab aliis autē *Cum post partū uteri dolent.* *Medela.*

cibis abstinere oportet donec febris soluatur. Si vero visum D fuerit, etiam lauetur. Si vero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et si imbecillior sit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto leuem, qui nō euacuet, vbi calor remiserit. Morbus hic acutus est & lethalis.

Cum inflāmantur. *Medela.*

Si inflammati fuerint puerperæ vteri, venter ardet, & magnus fit. & ad præcordia suffocatio habet. Quum sic habuerit, muscum marinum quem super pisces iniiciunt, pro cataplasmate adhibeto. Verum in mortario misceto ac tundito, crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, & lini semen tostum, & hæc oleo & aceto subigito, & velut cyceoné crassum facito, deinde coquito donec velut farinæ subactæ massa fiat, atque ita quàm calidissima imponito. & si opus fuerit, etiā insidere facito. E

Cū puerperia lechōeue in flāmantur *Medela.*

Si puerperæ inflammati fuerint vteri intumescunt. & vbi puerperij purgamenta intus manserint, occulte distenduntur. distenduntur autem vbi cōdensati fuerint à frigore. His si quidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si vero inflammati fuerint, & frigus discesserit, medicamentum subdititium facere, quod inflammationi aduersatur. & simul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego describam, & vaporem in os ac nares attrahere.

Quî strangulatio tollatur.

Si vero suffocēt, lentes in aceto, & sale, & origano multo coquere, & attractionem facere. Et mercurialem edat, & in succo eius tenuem farinam sorbeat. & quàm celerrime ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quę vterorum dolores sedant. & cibos per aluum secedētes assumat. & si venter sit inflammatus, clystere adhibito quàm citissime F subluatur.

Cum uteri pituita implentur.

Si vteri pituita fuerint impleti, flatus in vteris fiunt, & menses procedunt pauciores, albi, pituitosi. Quandoque etiam sanguis tenuis sincerus, pelliculis plenus. Quibusdam etiam conturbatur, & ter in mense comparet. & præ humiditate cum viro cōmisceri non vult, neque libidine ad hoc faciendum concitatur. & tenuis fit.

Profluuii lōgi signa

Dolet autem imum ventrem, & lumbos & inguina. & si mordeat id quod effluit, & exulceret osculi vteri circunferentiam summam, fluxionem diuturnam fore pronunciato Et si nō multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infundito. & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur.

Medela ulcerū uterorum.

Si vero grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac præbeto, & vinum odoratum.

A odoratum. Bibat autem ieiuna hypericum, apij semen, saluiã, in vino odorato aquoso. & vteros medicamento ex vini fece colluat. & si vlcerati fuerint, interpositis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, & postea cum acerbis lauet, myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus autem est grauis & paucæ effugiunt.

Si vero acetabula pituita plena fuerint, menses fiunt pauciores. & si in ventre habuerit, corrumpit vbi fœtus fortior factus fuerit, Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucosum & viscosum velut à ventre defertur, & non mordet, & in mensibus postquam sanguine purgari desierit, per duos aut tres B dies, muci ex vteris prodeunt. & horror tenet, & calor non acutus, verum non deficit. Hanc succo grossorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterum atq; iterum. Postquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis vtatur. Apponat autem mollia, à quibus pituita purgatur. & foueat vteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto. & aromatis suffitum faciat, postquam menses cessarint. postea vero à cibis & balneis abstinere oportet, Coeat autem cum viro, & cibos ac vinum parce sumat, & calide degat, & tegumenta cruribus circũdet, & oleo illinat. Si aqua intercus in vteris nascatur, menses pauciores & praui fiunt, & ante tempus deficiunt. & imus venter intumescit. & mammæ solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere. & ex his cognosces quod aqua intercus est. Sed & in vterorum C osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet. & rigor ac febris corripit. Quanto vero magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex aliis causis, & quum menses fuerint occultati. Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere si dolor habuerit, Postquam autem sedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & vteros medicamento ex bubulo stercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduum intermittere. Et si robur affuerit, netopo colluere. & si venter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundum rationem prodeant cum viro dormiat, &

Cum acetabula uuluæ pituita plena sunt

Medela.

Aqua interc⁹ uteri

Medela huius quæ

 in medi-

in medicamentis subdititiis perseueret. & interposita die D
crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructum in vino ieiuna. Et mercurialem quàm plurimam edat, & allium crudum ac coctum. & mollibus ad somnum vtatur, & multa potione, & aliis mollibus. & obsoniis marinis potius quàm carnibus. & si pepererit, sana euadit.

Hydrops uului. Si hydrops in vteris fiat, menses pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores quàm oportet, aut paulo plures. & venter intumescit, & locus supra pectinem, & tibiæ, & lumbi. Vbi vero multum temporis processerit, & in ventre habuerit, corrumpit ac eiicit. & aqua cum ipso fœtu effunditur. & mulier plerunque moritur. Sanguis

Medela. autem corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum E
dato, & peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & ante hoc vtplurimum fœtus corrumpitur, & per abortum eiicitur. & vteri sanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quàm aliter. Cognoscere vero poteris quod hydrops est, ex digiti contactu. Deprehendes enim osculum ipsorum gracile & plenum humiditate. Si vero fœtus in ipsa non circa initia, sed iam bimestris corrumpitur ac suffocatur, tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut vlcere præsente. & febris magna ipsam ac dentium fremitus corripit, & dolor acutus & vehemens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, & coxas. Quum sic habuerit, calida ipsam lauato. & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, ex- F
perimento facto de eo quod maxime admittat. & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Intermissione vero facta per tempus quantum tibi satis esse videbitur, & colluito, & foueto, & cyclaminum melle subactum, ac linteo exceptum, ad os vterorum apponito. Et cupressi ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breuiore tempore, & per longius temporis interuallum, quanto magis mordent & lancinant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, quascunque maxime libenter admiserit. & cum viro dormiat, maxime opportuno tempore præsente. Si enim geniturã conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subpurgantur, & ea quæ prius in ipsa fuerunt, vnà cũ ipsis puerperij purga-

A perij purgamentis subeuntia. Atque sic maxime sana fieri poterit. Si mulier aqua intercute laborarit, splene ipsius magno & aquoso existente. Fit autem splen aquosus ab hac affectione, quum febris habuerit, & nõ dimiserit hominem, & sitis ipsum corripuerit fortis, & biberit, ac non reuomuerit. Nã quod in vesicam penetrat, per vrinam eiicitur. Reliquum vero splen capit, abstrahens à ventre ad seipsum, vt qui rarus est & spongiformis, & secundum ventrem situs. Et si his sic habentibus non exudarit, neque aluus laxetur, ab hoc splen attollitur, & hoc magis si aqua fuerit potus. & si quis ipsum contingat, mollis est velut mollissima pluma siue lana: quandoque vero etiam renititur. Eleuatus autem & impletus, distribuit per venas corpori, & maxime in omentum, & locos circa ventrem, & crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, vbi singulis plus quàm oportet effluerit, & continere non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, vbi splen ad seipsum trahere cõsueuerit, quum natura rarus sit ac mollis. Quibusdam vero hoc morbi principium fit sine febre, si calor quidẽ in ventre constiterit, velut pituita in ipsum collapsa. & si homo sitim non continuerit, neq; vesica, neq; venter, vrinam & stercus iusto modo excolarint: neque commoda diæta homo vtatur. Si vero hydropica fuerit, prodeũt mẽses multi derepente, quandoque vero pauci. Et fiunt aliquando velut aqua à carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset: aliquando vero paulo spissiores, & non cõgelantur. & anhelatio ipsam corripit priusquã menses prodeunt. & dolor in splene, & magis si quid dulce ederit. & vẽter attollitur ac magnus fit. Et vbi plura quàm solita est ederit, dolet ventrem, & lumbos aliàs atq; aliàs dolor vexat. & febris ipsam paulatim corripit. postquam autem depurgata fuerit, melius sibi habere videtur superiorum respectu. postea ad idem relabitur. & si curetur velut cõuenit, sana euadet. Sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim velut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet. Si vero fluxus non succedat, sed vteri à prioribus menses nõ laxarint: tunc & venter ipsi magnus erit, & grauitas intus erit, velut in ventre habenti. & velut puer in ventre ipsius moueri videbitur, nimirum dum vteri aqua pleni sunt, & aqua mouetur. Aliàs enim atque aliàs fluctuat in ipsis aqua, velut in vtre. & pars

Caussa hydropis in fœmina.

Lienis natura.

B

Hydropides mulier quæ patiatur.

C

Signa huius mali.

infra vmbilicum ad contactum dolet.& clauiculæ,& thorax, & facies,& oculi attenuantur.& mammæ attolluntur. Quibusdam vero & venter,& crura aqua implentur. Quibusdam autem alterum horum.& si quidã ambo impleta fuerint,nulla spes est de hominis vita. Si vero etiam alterum horum, modica spes est si curetur,& non valde fuerit attenuata.Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his qui pepererũt. D

Languentis & medici error. Periculosa vero sunt velut dictum est,& plerunq; acuta & magna, & intellectu difficilia, eo ꝙ mulieres participant morbis,& aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant, priusquam morbos experiãtur à mensibus,& seniores factę fuerint.Tũc autem & necessitas,& tempus,ipsas morborũ caussam docet. E & quandoque non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narrare, etiamsi sciant: & præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exacte caussam morbi percunctantes, sed velut viriles morbos sanantes. & multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac virilium curatio.

Vterorũ ulceratorũ signa. Si vteri fuerint vlcerati, sanguis & pus purgatur, & fœtor grauis oboritur: & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & in imum ventrem. & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit. & mordetur, & caput vehementer dolet, & delirat. Progressu vero temporis tota intumescit. & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium,& febris tenuis,& perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. F

Morbi caussa. Morbus autem corripit ex abortu, si qua corrupto ac putrefacto intus puero, non fuerit expurgata.& calor totum corpus tenet, Corripit etiam ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant.

Medela. Si in hoc modo habentem incideris, vbi quidem dolores habuerint, multa calida lauato. & tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & si quidem superne fuerint dolores, & mulier fortis est,totam fomentato.& pharmacum deorsum purgans bibendum dato.& vbi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum

A bibendum præbeto, per dies quinque, si id facere poterit. Si vero non fuerit serum, lac asininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendum dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & volucrium: & beta, & cucurbita. Abstineat autem à salsis & acribus, & marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si vero animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autem quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alij aquam, quia animo linquantur. Ego vero vice versa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam commodam puto. Quũ B autem mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi vero tibi valida esse videbitur, vteros colluito. primum medicamento ex vini fece. postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cum butyro paratur eluito. Et si vbi hæc feceris sanescant vteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super vlcera vero argẽti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Aegyptiæ fructum, & œnanthen syluestrem, & chrysocollam, & squamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Aegyptium combustum illinito. Horum singulorum vna æqualis sit portio. Alumen vero & gallam, & crocum, vna omnium portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in vino albo C dulci diluito, deinde coquito donec mellis crassitudo fiat, & dato vt cum hoc pharmaco bis in die vlcera inungat, vbi aqua tepida prius lauit. Coquantur autem in aqua, & hedera, & saluia. Et vbi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum vna die dato. Postea vero lac bubulum præbeto eodẽ modo velut in prioribus. post lactis autem potum, per cibos quàm maxime crassefacito, & vt in ventre habeat facito. Sana enim fiet. Plerunque vero ex hoc morbo euadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem non valde quid horum accidit. postea vero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, & sesamum, & vrticæ semen, & pæoniæ radix amara, hæc in vino nigro odorato trita bibat. Si vteri vlcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit: putrescentibus enim vteris, morbus ab ipsis fit, &

Quæ reficiant.

Quid capitis dolorem sedet.

Signa uterorũ ulceratorũ.

venter imus eleuatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, D
velut vlcere præsente, Et febris ac fremitus ipsam occupat.
& dolor acutus ac vehemens inuadit pudenda, & pubem, &
imum ventrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, si quid in ipsis diuulsum computruerit. Itemque ex abortu, & alias sua sponte. In has si incideris, aqua multa calida lauato. & qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto & spongiam ex aqua calida expressam. & colluito acribus & acerbis vitatis, mollioribus vero ammixtis, prout tibi tempestiuum esse videbitur. & lini semen ac sambuci fructum tundito, & ammixto melle pharmacum facito, atque hoc vtitor. calida vero aqua lauato. Et acceptam spongiam, aut mollem lanam, in aqua calida tingito, & pudenda ac vlcera expurgato. Deinde in vino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens, eodem modo vtere. Et postea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempestiuum esse visum fuerit. Postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sæpe interdiu ac noctu. postea vero lini semen torreto, tundito, ac cribrato: & peplum album in polenta tundito ac cribrato: & caseum caprinum assato, & sordes ac salsuginem deradito, & pinguitudinem eius, & polentæ pollinem ammisceto. Sit autem vna pharmaci mensura, & casei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in vino austero diluto. Ad vesperam autem misceto, & crassum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiserit, bibendum dato. Et donec quidem sanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiserint, hæc facito. Postquam autem vlcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus, pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorsum magis quàm sursum. & intermisso tempore quantum opportunum esse visum fuerit, lenibus fomentis foueto, muliere in alto collocata, prout tempestiuum esse videbitur. Hæc si fecerit, sana euadet. Morbus autem est lenior & lethalis. & paucæ ipsum effugiunt. Si vero vehementer exulcerati fuerint, sanguis & pus purgatur, & odor fit grauis. Et quum dolor apprehéderit, velut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxum contingere solent. Et quum tempus affuerit, crura & pedes intumescunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem,

Morbi caussa.

Medela.

E

F

Cũ valde ulcerati fuerint uteri.

dropem,

A dropem,verum hic talis non est. Hanc si curandam acceperis,primum calida lauato, & calefacito. Et acribus ac mollibus & acerbis,& aqua & vino colluito.Et polycarpon, & polycnemon,ac mel simul coquito, deinde lanam in his tingito,& pudenda illinito. Et resinam, ac mel, & pinguedinem suillam illinito.Et bibēdum dato semen lini ac sesamum torrefactum,& butyrum,& caseum caprinum,& polentam in omnibus.Bibat autem in vino ieiuna. Ad vesperam vero plurimum mellis affundito.Et donec quidem sanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tēpore intermiserint, hoc facito.Quum autem ipsi minus prodierit,& dolores debiliores per longius tempus tenuerint,pharmacum deorsum B purgans bibendum dato,ac finito. Hæc si fecerit, sana euadet.Sobolis autem spes non adest. Quæcunque vlcerationes in vteris fiunt,ex abortu,aut alia quadam causa, eas omnes respectu ad totum corpus facto curare oportet, quacunque curatione op[9] habere visæ fuerint, siue ex vniuerso corpore hominem curandam esse putaueris, siue ex ipsis vteris. Cognosces autem an ab ipsis vteris sint, hoc modo. Quæ enim vlcerationes ab ipsis vteris sunt,purgationem exhibent purulentam & compactam:quæ vero non ab ipsis,tenuem & saniosam. Quum igitur tenues sunt fluxiones, cum pharmaco eas curare oportet,& dare quod & sursum,& deorsum purget. Primum autem sursum. Et si quidem post pharmaci potionem,fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermissio- C ne facta rursus eodem modo medicari oportet.Post pharmaci vero potionem,talem victum præscribito,ex quo homo ipsa quàm siccissima fiat.Id autem continget, si toti ipsius corpori, per tertiam aut quartam diem, fomentum adhibueris, & à fomentis statim vomitus feceris. post vomitus autem & fomenta,diætam constituito ex illuuie, & aquæ potu, & panis cibo,nullo vero obsonio,quàm vino nigro meraco. Nullo item olere. Quum vero vomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes,quibus ipsam impleas, multis etiam cibis,& obsonio quodcunque voluerit.Et vt impleas ipsam multo vino aquoso, & vt à fomentis ipsam laues multa calida. Atque hæc quidem curatio est huiusmodi fluxionū. Melius tamen est vt vtrasque pharmacis cures, & vomitum procures,& sursum trahas. Diæta vero siccatoria melior est, & illu-

Medicina post dolores.

Caussa ulcerum.

Cognitio.

Nutricatio post potiones.

Quî uomitio prouocetur.

& illuuies. Cæterum vteros hoc modo curare oportet. primum quidem fouere sambuci foliis in aqua coctis. Deinde post fomētum, smegmate ex vini fece colluere. Et si quidem putredo in vlceribus fuerit, & quæ exeunt graueolentia, smegmate meraciore. Si vero nihil tale, aquosiore. post fecem autem, cum aqua in qua cocta est myrtus & saluia. Postea vero cum vino colluere, meraco, albo, tepido. Quum autem mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura sunt vlcera. colluere igitur oportet fece aquosiore, & vino nigro. post vinum vero, adipem suillum recentem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit, sin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex volucrium gente. Si vero neque hæc adsit, oleum vetus ex oliuis ammisceto, atque hoc tepido colluito post vinum, per alium clysterem in os vteri infuso. Et si fuerit vlceratum, linamēta ex mollitoriis facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lauari iubeto, tali quali colluebatur. Si vero ad hanc diætam fluxiones non discedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & non solum internas partes, sed etiam externas exulcerent, diætam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quàm aquosissimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piscibus carthilagineis, cum cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autem pingui modo: carnibus coctis omnib⁹, excepta bubula & caprina: His enim percoctis cum anetho & fœniculo: vino mellei coloris, fuluo, aquoso, vberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua vero de collutionibus iuxta relatum modum facito. Atque hęc quidem est eiusmodi fluxionum curatio. Quum vero purulenta & compacta exierint, harum quidem totum corpus non mouere oportet. Verum colluere, & per collutiones totam curationem facere. Colluere autem oportet cum iisdem infusis, quæ pri⁹ dicta sunt eodem modo. Conscribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerum curatio. Ceruinum adipem recētem ac viridem subdito. Omnia vero statim vino siræo siue sapa colluere oportet. Optimum autem est cerussa, si vlcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis autem mollissimis vtatur, & non acribus. Si vero sordida fuerint, & proserpant, ac proximum lo-

Smegma. Medela. Cibus.

D E F

A mum locum mordeant,purgato, & nouam carnem producito,& carnem ad cicatricem perducito.facile enim resoluuntur,& maligna fiunt.& frequenter lauato. Si vero mulier ex abortu vulnus accipiat, aut ex medicamentis subdititiis vteros exulceretur: Qualia multa semper mulieres faciunt ac medicando excitant,& fœtus corruptus fuerit, & mulier non purgetur, sed vteri inflammati fuerint vehementer ac conclusi,& purgationem emittere non poterint, nisi primũ emittant sanguinem qui est in fœtu. hæc si quidem curetur, breui sana euadet,verũ sterilis.Si vero puerperij purgamenta ipsi sua sponte eruperint,& vlcera sanata fuerint,etiam sic sterilis erit. Si vero purgatio quidem ipsi fiat, vlcera autem

B nõ purgentur,periculum est ea putredinosa esse. Si vero purgatio prodierit ipsi iã afflictæ ac extenuatæ,moritur. Quin & si in partu vteri valde fuerint exulcerati, fœtu non secundum naturam exeunte,eadem patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus vteros vlceratos habet.Et transmutationes ac fines eosdẽ morbus habet,siue ex fœtus corruptione, siue ex partu vteri fuerint vlcerati. & si puerperij purgamenta omnia prodierint,minus dolebit, nisi magna vlcera fuerint.Et si curetur breui sanescit. Oportet autem curam cito adhibere,si vlcera in vtero fuerint. Nam vt quæ in tenero loco sunt,cito augescunt,& breui putrescunt.Curare vero oportet vlcera, velut etiam ea quæ in reliquo corpore sunt, Nimirum vt inflammationem arceas,& repurges,& repleas,

Cum uteri partu uel abortu ulcerantur.

Curatio.

C & ad cicatricem perducas. Danda est autem aqua in potum, vinum minime.cibos item paucos, ac minime multos exhibeto. Quicunque abortus facti discedere non possunt, dũ aut toti,aut partes fœtuum sunt maiores,aut minores & obliqui ac impotentes,tales siquidem secundum naturã siti fuerint,pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referam expellito,vbi multa calida prælaueris.Et si prodire volentes,non facile exeant, quum siti sint secundum naturam, talibus sternutatoriũ admoueto.Apprehendito autẽ nasum,& os cõprimito, ac sic sternutet, quo sternutatio q̃ maxime efficax sit. Vtatur itẽ cõcussionibus.Sic autem cõcussionem facito. Lectum altum robustum ac instratũ sumito,& mulierem supinã reclinato.pectus vero & axillas ac manus,fascia aut molli lato loro ad lectũ alligato ac cingito, & crura incuruato,& malleolis

leolis apprehensam detineto. Quũ autem sic dispofueris, sarmentorũ molliũ fascem, aut aliquid huic simile parato, tantũ quãtus sufficit, vt lectũ nõ negligat excipiendo ipsum, dum in terrã proiicitur, quo nõ pedibus iuxta caput, terrã contingat. Postea vero ipsam manib⁹ lectũ apprehendere iubeto, & lectũ ad caput sublimem habere, vt decliuis sit in pedes, animaduersione habita ne ꝓnua sit homo ipsa. vbi vero hæc facta fuerint, & lectus sublimis fuerit, retro sarmẽta supponito, maxime autẽ dirigito, quo pedes terrã non cõtingant dum lectus proiicitur, & vt sint intra sarmenta. Eleuent autẽ duo viri ex vtroq; pede hinc atq; illinc, quo in directũ lectus cadat, planè ac æqualiter, & cõuulsio ne fiat. Cõcutiendum est autẽ maxime vnà cũ partus dolore. Et si quidẽ discedant, statim quiescendũ. Sin minus, interstitio facto rursus cõcutito, & in lecto gestatam attollito, ac agitato. Atq; hęc quidem sic facienda sunt, vbi recte & secundũ naturã discedant. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiusmodi circa vterũ affectionibus optimũ est: & maluæ aquã affundere, & fœnigræci, aut potius ptisanæ triticeæ succum. Oportet autem vsq; ad inguina, sedem & pudendũ fouere, & insidere, vbi partus dolores maxime infestarint, & nihil aliud mẽte versare. eã vero quę medicatur, oscula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Vmbilicũ vero vnà cum fœtu attrahere. Quicunq; vero duplicati cõplicãtur, & in osculo vterorũ incumbunt, eos siue viui fuerint, siue mortui, rursus retro ꝓtrusos vertere oportet, quo secundũ naturã in caput exeant. Quũ autem retrudere voles aut vertere, supinę ipsi reclinatæ molle quiddã sub coxas substernere oportet, & sub lecti pedes, quo altiores sint hi à pedib⁹, semper aliquid supponere. Sed & coxæ altiores capite sint, & vt nullũ ceruical sub capite sit ꝓuideto. Quũ vero retrusus fuerit fœtus, & hinc atq; illinc obuoluitur, vt secũdum naturã constituatur, & quicquid sub lecti pedes supposuisti ac lapides, & quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito. Capiti vero puluinar subiicito. Atque talia hoc modo curato. Quicunque vero fœtus viui, manũ aut crus foras præmittunt, aut etiã ambo: eas oportet q̃ celerrime vbi exitũ significarint, prędicto modo intro retrudere: & in caput vertere, & ad viã reducere. Et quicunq; fœtus cõplicantur, ad lateris mollitudinẽ, aut coxã

Quũ partus nõ rite prodeunt, quid agẽdum.

Cũ partus viuus manũ uel cr⁹ emittit, & cũ mortu⁹. qd agas.

in partu

A in partu collapsi, eos dirigere ac vertere oportet, & in aquã calidã desidere facere, donec mulier refocilletur. Quicũq; vero fœtus mortui, aut crus, aut manũ, foras ꝓtendunt, eos optimũ quidẽ fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si vero hoc fieri nõ poterit, verũ intumescit, secare hoc modo. Dissectum per scalpellum caput, cum cõtusorio instrumento, vt ne in ramenta findatur cõtundito, & ossa per ossium volsellã, aut tractoriũ instrumẽtum, iuxta caluiculã immissũ, prout habuerint extrahito, non multis simul, sed paulatim exéptis, ac rursus ablatis. Quũ vero hęc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cum ipsis humeris secato. Et vbi hęc extraxeris, si B quidẽ fieri poterit vt exeant, etiã reliqua facile extrahito. Si vero nõ obediant, totũ pectus vsq; ad iugulum findito, Verũ caueto ne in ventrem seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enĩ venter, & intestina, & stercus. Si vero horum quid excidat, maioris negotij iam res fit. Cõtũdito autẽ costas, & scapulas cõtrahito. Et facile postea reliquũ fœtus ꝓcedet, nisi iam ventrẽ tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est ventrẽ fœtus leniter perforare. Flatus enĩ solũ à vẽtre exit, & sic facile ꝓdibit. Si vero exciderit manꝰ, aut crus, immortui fœtus, si quidẽ fieri poterit, ambas partes retrudito. & fœtũ rite dirigito. Hoc enĩ optimũ fuerit. Si vero fieri nõ poterit vt hoc facias, quicquid sanè foris fuerit quantum potes penitissime resecato. & reliquũ ꝓfunditate intus explorata C protrudito, & fœtum in caput vertito. Quũ autem vertere ac secare puerũ voles, vngues de manibus tuis resecato. Scalpellum vero quo dissecas, incuruũ potius sit q̃ rectum, & huiꝰ caput occultato per indicẽ digitum, eodẽq; interna explorato ac deducito, ita vt caueas ne vterũ cõtingas. Cæterũ molę cõceptus hęc caussa est. Quũ multi mẽses, modicũ & morbosum semen cõceperint, neq; cõceptus rectus fit, & vẽter plenus est velut pręgnãtis. Nihil autẽ in vẽtre mouetur, neq; lac in mammis generatur. Mãmę autem turgidæ sunt. Hęc igitur ad duos annos, sępe etiã tres, sic habet. & si quidem vna caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest vt superstes maneat. Si vero plures, erũpit ipsi per pudendũ sanguis carnosus plurimus. & si hoc moderate fiat, seruatur. Sin minꝰ, à fluxu correpta perit. & morbus quidẽ talis est. Iudicare vero oportet ex pleni-

Partus quo tus in utero moueať

ex plenitudinis mole,& ꝙ in ventre nō mouetur.Nā mas trimestris,fœmina quadrimestris motum habet. Postquā igitur tēpore hoc pretergresso nō mouetur,nimirum hic morb⁹ est. est autē hoc magnū signum,ꝙ lac in māmis nō generať. Hāc igitur maxime quidē ne curato.Aut certe cum prædictione. D

Curatio. molæ.

Et primum quidē totum corpus foueto.Deinde per sedē clysterem adhibeto,quo sanguis multus erūpat. Fortassis enim quod cōpactum est commoueris,id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco concalefacta.Sed & vteros colluito,quo sanguinem educas.Sin minus, subdititiis vtatur fortissimis è bupresti.Et dictamnum creticum in vino bibat,sin minus,castoris testem.Et retrò cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito,& plurimū sanguinē detrahito. Atq; hoc maxime rerū ac virium ipsarū cōiectura facta facito. Et hactenus quidē dictum est de morbis à puerperij purgamētis fiētib⁹. E Sunt autē pericula in ipsis nō parua,Acuti enim sunt, & cito trāsmutātur.& magis affliguntur primiparæ,q̄ quę sunt partuum expertę.

Puerperiæ purgatiōis mensura, & color.

Prodeunt autē puerperij purgamēta sanæ mulieri sufficiēter,primū sesquiheminæ mēsura,aut paulo plura. postea adhuc pauciora iuxta hāc rationē,donec cessent.Prodeunt autē velut sanguis à victima,si sana velut dixi, mulier fuerit,& sana futura est, & cito cōgelanť ac purgātur.& post partū plerunq; sanæ mulieri cōtingit vt post puellæ partum, in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio fiat. extra periculū autem est etiā si vigintiquinq; dieb⁹ purgeť. post masculi vero partum, purgatio diuturnior fit in triginta dieb⁹. extra periculū est etiā quę in viginti diebus cōtingit. F & in his quę fœtus corruperunt secundū horum dierū rationem purgatio cōtingit.& in iuniorib⁹ quæ corruperunt paucioribus diebus.In seniorib⁹ autē, pluribus.

Magis lædit abort⁹ quàm partus.

Eædē vero sunt affectiones ex puerperij purgamentis, & ei quę corrupit fœtum,& ei quę peperit,si mēstruū corruperit fœtū.& quę corruperunt magis piclitātur.Corruptiones enī grauiores sunt q̄ partus,Nō enim fieri potest vt citra violentiā fœtus corrūpatur,aut pharmaco,aut potu,aut cibo,aut subdititiis medicamentis,aut aliqua alia re.Violentia vero malū est.In huiusmodi enim periculū est ne vteri exulcerentur,aut inflāmentur.Hoc autē est periculosum.

Lactis procreatio.

At vero lac quō fiat,dictū est à me in natura pueri in partu. Postq̄ autem prægnans fuerit

mulier,

A mulier, menses nõ valde ꝓdeunt, preterq̃ quibusdã pauci. Dulcissimus enim humor ex cibis ac potib⁹ ad mãmas vertitur ac exsugitur. Et necesse est etiã reliquũ corpus magis euacuari, & minus sanguine plenum fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt autem quę natura sine lacte sunt, & quib⁹ lac deficit ante tẽpus. Hæ vero natura solidæ sunt, & densæ carnis. & ꝓpterea insufficiens humor nõ penetrat à ventre in mãmas, quũ via sit densa. Ad menses detrahendos. Elaterij potiões duas sumito, & adipem ouillũ de rhenib⁹, pari elaterij portione ammisceto, & nõ conterito, verũ duas glãdulas subdititias facito. Aut melãthium ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glãdulas formato, atq; has ante dies quib⁹ affuturi sunt appo-

Cur quædã lac nõ habeãt aut ab eo deserantur.

Mensium prouocatio.

B nito. Si enim nõ prodeunt, rigores ac febres inducunt. Mollitoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiã mẽses, si nõ fuerint diuturni, & osculũ emolliunt. Narcissum, myrrham, cuminũ, thus, absinthium, cyperũ, singula æqualib⁹ portionibus sumito, narcissi vero solũ quatuor portiones: & pusillum stupę dum pectinatur crudũ linum ammisceto, & hęc cum aqua origani cocti terito, ac glandẽ formato & subdito.

Diuersa de hac re medicamẽta.

Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabę terito, & cum melle glãdem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel suis ac bouis, cũ melle subigito, & glãdem efformato. Si menses nõ prodeant, adipem anseris, & netopũ, ac resinã permixta ac lana excepta apponito. Medicamentũ subdititium, purgatoriũ, mollitorium,

C Caricã percoctam ac expressam leuissime terito, & in lana subdito cũ rosaceo vnguẽto. Aut acris brassicæ & rutæ, vtriusq; dimidiũ terito, acutitor eodẽ modo. Purgatoriũ. Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso vnguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacũ teri solet, & cum hoc os vteri illinito. Aliud subdititiũ molle. Medullam anseris magnitudine nucis, cerã magnitudine fabæ, resinæ lentiscinę aut terebinthinę magnitudinẽ fabæ. Hæc cum rosaceo vnguento ad lentũ ignem liquefacito, & velut ceratum efficito. deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatoriũ. Farinã recentẽ, myrrhæ obol. iij. croci tantundem, castorij obolum, hæc trita cum vnguento irino apponat. Aut vrticæ semen, & maluæ succum, ac anseris adipem simul permixta subdat. Aliud subdititiũ

purgatoriũ

purgatorium,si menses non cōpareant. Styracem & origanū D terito,& pmixtis adipem anserinum affundito ac apponito.

Aliud quod vteros expurgat,ac sanguinē euacuat. Absinthij radicem tritā, melle ac adipe anserino āmixtis apponito. Aliud purgatoriū. De bupresti caput & pedes & alas tollito,& reliquū ipsi⁹ terito,ac ficus internā partē ammisceto.Sit autē pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc vteros inflat.Hoc etiā desperatis optimū est.Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuē biliosā purgationē ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoq; nigrū cum aqua tritū, velut aquā à carnib⁹ ducit. Sed & alumen ac resinā idē facit cyperū, absinthiū, aristolochiā, cuminū,salem,mel.Hęc oīa simul terito ac apponito. Et veratrum cūvino dulci,& farina lolij ac tritici,melle subacta in lana subdatur. Subdititia si catapotia nō purgarint. Mercurialem,myrrhā,violam albam,cepam acerrimam, & melāthium ac mentā,si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinē ducentia. Cātharidas quinq; demptis pedibus ac capitib.& myrrhā ac thus simul misceto, & mel addito.Deinde in oleū rosaceum aut Aegyptium tinctū per diē subdat,& vbi mordet,tollat.& rursum in lac muliebre ac vnguentū Aegyptium tingat,& hoc per noctē apponat.& aqua odorata perluat,& adipē subdat. Cōduxerit & buprestis,si quidem parua fuerit,sine alis & pedib.ac capite.Si vero magna fuerit,non cōmisceto eadē quę cantharidibus,sed solā sumito ac similiter apponito. Si vero molliore opus habuerit, F ad buprestim vinum & cuminū Aethiopicum ammisceto, vuam itē passam & pollinē seselis ac anisi.& vinū feruefacito, eoq; affuso reliqua terito,& pastillos drachmales efformato, eosq; apponito myrrha ac thure ammixtis. facito autem eodem modo velut cū cantharidib⁹. Aut melanthium ex tritico,tritum ac melle subactū apponito.Aut hoc ipsum melāthium cum melle tritū velut glādem efficito, circum pennā autem obducito. Subdititiū efficax. Succum mādragoræ & cucurbitę syluestris, cū lacte muliebri apponito. Aut fecē siccā ex vinoveteri albo vrito,&vino extinguito ac subdito.

Cucurbitā item syluestrē,mercurialem,nitrum & irionem.

Citius detrahit & mādragoræ radix,cātharis,serpyllū, lauri fructus,vnguentum irinum,laurinum. Tithymali succum permisceto

A permisceto ac agitato, & detracto visco, erui magnitudine exhibeto. Optimũ est & glãdé subdititiã ex eo facere. Si vero amplius ꝓdierit, vino proluatur. Aut æs vstũ dissoluito, & tepidum lana excipito ac apponito. Medicamẽtum ad cõceptum. Cedriæ acetabulũ, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, & talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, & dum appositas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane & vesperi, post mẽses post cœnã vero lauet, & cũ viro dormiat. Aut melãthiũ cõtũdito, & in linteũ illigato, & adipe anserino addito, subdendũ dato. Aliud ad cõceptũ. Quo cures mulierem vt in ventre cõcipiat, vrinã sumito veterem, & ferri recremẽtum tãtum, vt in fragmenta resoluere possis. post- Cõceptoria.

B ea mulieré in sella collocato, & corpore & capite velato, peluiq; ad pedes supposita, ignita recrementi ferri fragmenta tria pro vna vice iniicito. Sit autẽ vetus hęc vrina cõgij mensura. & cum his triginta fomẽtis ipsam foueto. Dum autẽ fomentũ adhibes, caput lauato, ita vt donec fota fuerit rursus lapides illos recremẽti ferri in vrina extinguas, & fomentum rursus calefacias. Postea vero caput lauato plurimũ, polio & viticis foliis q̃ plurimis in aqua coctis. Hæc autem facito ad dies septé. Ter vero per singula hęc fomenta suffito, antequã laues. A balneo vero oleo laurino inungatur. post cœnã autem, vbi cepas melle tinctas comedit, & aquã mulsam tepidã quatuor heminarũ mensura bibit, & paululum cõtinuit, vomat. & supina reclinata, rutã habeat auribus & narib⁹ inditã.

C Et panem fermentatũ sexta chœnicis parte, in iusculum volucris cõfringat, habeat autem hoc iusculum apij chemam, & sic assumat. & rursus tantũdem in cœna dato. Et hoc per dies septem facito. postea vero ventri per dies septem clysterem adhibeto, Sit autem infusum clysteris, resinæ drachmæ quatuor, mellis acetabulũ, olei platæensium tãtundem, furfurum recentium succus, spuma nitri, oua tenuia. Sit autẽ infusum heminæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ vero clysterem adhibeto, & parũ lauato. Apponat etiã glãdes septem indie, & detineat donec fuerint liquefactę. Sint autẽ ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo vero eodem vtatur. Suffito autem asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimũ prunis iniice, ipsamq; circumlocatã ac contectã suffito, cauendo ne cõburas. Si vero mulier parere nequeat quę prius peperit,

rit,nitrum & resinā,& myrrhā,& cuminum Aethiopicum,& vnguentū simul terat,& apponat. Aut pulegium siccū in linteo subdat.Bibat autē pulegium vbi dormire volet. Aliud ad cōceptum. Victus rationem mulieri cōstituere oportet, quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bibendum exhibere ipsi,quæ libenter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato,præter allium,& cepā,& legumina fresa cocta, & silphij succum,& quę inflant. Ab his sanè abstineat. Medicamentum quod similiter infunditur si nō concipiat. Lac mulieris masculū alentis, grana mali punici recentis terito ac succum exprimito, & testudinis marinæ partē inter anum & pudendum cōburito ac terito. & hęc in pudēdum muliebre infundito. Aliud quod similiter infunditur nō cōcipienti.Lac & resinam,& mali punici dulcis succum,Hęc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad cōceptum. Bulbi albi semen, aut florem, cum melle terito, & lanæ inuolutū per triduū ad vterum apponat.Quarta vero die,maluā syluestrem lotifoliā terat,lacte muliebri ammixto,& lanæ inuolutā apponat. deinde cum viro dormiat . præsorbeat autē pulegium in farina coctum,& bibat pulegium tenue in vino. Si vero huic nō obediat,conyzā odoratā cōtundat, & expressum succum vino mixtum ieiuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundā mulieris, & vermium carniū capita,& alumen Aegyptium, cum adipe anserino diluito,& in lana ad os vteri apponat. Aliud. Aeruginē,florem æris, vtrunq; oboli dimidij pondere,thuris masculi,aluminis scissi,fructus vitis syluestris,gallæ,myrrhæ,malicorij,resinæ,polij,singulorum obolum,in melle tritum, per triduū bis in die apponat.Si vero fortassis acrius fuerit,anseris adipem ac nitrum tostum ammisceto.Vinum autē exhibeto,fortitudinem in ipso vitans. Aliud ad cōceptum. Vermem carnium qui caudā habet accipito , & de ipso tres aut quatuor partes sumito.& origanum tenuem simul cum rosaceo vnguento terito.& hoc ad vteri os apponat. Aliud. Portulacā cum adipe anserino,& myrrha,& porri semine,& felle bubulo terito,& lanæ inuoluta ad os vteri apponito. Si menses quidem fiant multi,nō concipit autem , floris æris obolos duos, & aluminis scissi tātundem,cum melle terito, & lana excipito.Illiget aūt mulier lanā in linteum cum filo,& sibiipsi subdat,ita

Quî cōceptus paretur. *Cōceptus reparatio.*

D E F

A dat,ita vt filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit extrahat,& vino odorato myrti foliis iniectis feruefacto proluat,& virum accedat. Subdititium ad cõceptũ.

Mel,myrrhã,myricæ fructum,resinam liquidã,adipem anserinum,omnia simul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod vterum valde aperire potest,quum cõclusus est,& cõcipere nõ potest,& ad aquam expurgandam. Accipe anchusam paruam,& lentiscum,& cuminum,& cyperum, & cucurbitam syluestrem,& nitrum rubrum,& sal Aegyptium,& anchusam magnam.Hęc omnia trita per linteum rarum excernito,& acceptũ mel ad lentum ignẽ coquito.Postq̃ vero efferbuit,ceram ac resinam ammisceto.Deinde etiam aliis omnibus B ammixtis oleum affundito, ac ab igne tollito. & tepida lanæ cõuolutæ inuoluta vtero apponito,donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem cõcipere velis,ad purgatoria quibus vtitur,etiã virũ accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem,thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam inuoluat,& semel in die subdat, & semel auferat,ad quatuor dies,& iisdem diebus à cibo abstineat. Cõceptum impediens. Si vero cõcipere non oporteat,misyos magnitudinẽ fabæ aqua diluito,ac bibẽdam dato,& per annum vt ita dicam, nõ concipiet. Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicẽ derasam, aut lauri baccas dimidij acetabuli mensura in aqua calefacta bibẽdas dato. Aliud partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos C in aqua calida bibat.Aut abrotoni drachmam, & lauri baccas, & anisum, in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuso bibendum dato. Hoc bonum est si ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolum,myrrhæ obolũ, anisi obolos duos,nitri obolum.Hæc cum vini dulcis cyatho vno terito,& aquę calidæ cyathis duob⁹ affusis bibenda dato.Deinde calida lauato. Aliud partum accelerans. Resinam terebinthinam,mel,oleum duplum horum,vinum odoratum q̃ suauissimum.Hęc mixta tepefacta sæpe ebibẽda dato.Oportet aũt,& vteros sedare,si fuerint inflãmati. Aliud.

Cõceptum impedientia.

Partũ accelerãtia.

Cucumeris syluestris quicunq; albus fuerit semẽ ceræ infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutum lumbis alligato. Si vero pręgnans multo tẽpore cohibeatur,& parere nõ possit, sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit autem

iuuenis,in vigore, & multo sanguine referta, secare oportet D venas in malleolis, & sanguinẽ detrahere,virium respectu habito.& postea calida lauri corticib⁹ incoctis lauato. Viticis autẽ semen,& dictamnũ creticam, vtrunq; pari portione, in vino albo aut aqua bibendũ dato. Subdititium autem medicamẽtum facito,galbano,& baccis lauri,& oleo rosaceo,in lana inuolutis ac subditis. Aliud. Filicis quercinæ radicẽ tritam in vino bibendã dato. & adiantum tritum in oleo dilutum illinendũ, & in vino meraco bibendũ dato. Aliud, quod puerperæ puerperij purgamenta melius purgat. Testudinis marinæ hepar viride adhuc viuentis,in lacte muliebri terito,& cũ vnguẽto irino ac vino subigito,& apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemisiã tritam similiter in lana subdito. Aut mercurialis & cucumeris E syluestris parum terito,& vino ac melle subactum apponito.

Quæ puerperia purgent.

Purgatoriũ puerperij purgamẽtorum ex partu. Triticum trimestre fractũ ac fresum,dimidię chœnicis mẽsura,in aquę heminis quatuor coquito. Quũ autẽ efferbuerit ter aut quater,sorbendũ dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito,& aquã bibendã dato. Edat autẽ & brassicas coctas,& porrum,& fœniculum,& anethũ,& polypos, & locustas pisciculos. Aut rhois folia & erysimũ ex vino,aut polentæ pollinem bibendũ dato. Aut misy duorũ obolorum põdere tritũ ac vino subactum apponito. Purgatoriũ mensium & puerperij purgamentorũ. Ducit etiã aquam & alia. Radicis struthij tusi triti quantũ tribus digitis apprehendi potest,melle subactũ apponito. Nascitur autẽ in Andro in littoribus. Aliud F similiter purgans. Erysimũ in aqua coquito,& vbi ebulliit oleum affundito,ac bibendũ dato. Cõmodum est etiã succũ pro fomento adhibere per suffitum. & cibis mollibus vti.

Aliud quod puerperij purgamẽta purgat. Erysimum placide terito,& corticem difflato. Quum autẽ purum feceris, leuiter terito,& aquã adistillato, salemq; ac oleum ammisceto.& vbi polentam insperseris coquito,ac sorbendum dato.

Aliud. Si nõ descenderit purgatio, aut puerperij purgamenta nõ prodierint. Cucumeris syluestris internã partem, trium obolorũ pondere sume,& artemisiam herbam, & thus oboli pondere,& hęc trita,& melle ammixto, lanæ inuoluta, ad vteri os appone. Et hoc semper noctu ac interdiu per dies

quinq;

A quinq; facito. Aut vitis pampinos aut folia viridia terito, & melle ammixto lana excipito.& eodē modo subdito. Aut cupressi fructū & thus simul trita, rosaceoq; ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmā, & cucumeris sylueſtris medullæ obolum,& thus cum melle terito,& in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolū,& myrrham,cum melle terito,& lana excepta apponat. Aut cupressi fructum, & cucumeris sylueſtris internam partem,& thus, melle ammixto,in lana subdat. Purgatoriū si ex partu nō purgetur. Trifolium in vino bibendū dato. Idem etiā appositum menses erumpere facit, & fœtum eiicit. Purgatoriū vterorum, quum puero mortuo sanguis in hoc māserit. Cucurbitam sylueſtrem tritā cum melle delingat, aut apponat. Ad omnia

Puerperæ purgatio diuersa.

B puerperij purgamenta si nō probe prodeant. Erysimū coquito cū polenta,& oleo affuso vbi coctum fuerit sorbeat.& cibis mollissimis vtatur. Aut scāmoniam cum lacte muliebri tritam,ac lana exceptā apponito. Aut radicem dulcem melle,& rosaceo aut Aegyptio vnguento subactam, in lana subdat. Aut farinam lotā similiter apponat. Bibat autē crethmi,& seselis,& rutæ,& silphij semen, ita vt de singulis obolos duos simul teras, & in vino meraco, si non febricitarit, præbeas. Subdititium quod secūdam relictam eiicit. Ex sambuci foliorum decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cātharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia sunt sanat. Si vero lāncinet ac mordeat statim tollito,& lanam rosaceo tinctam subdat.

Secundā quæ educant.

C Potiones quæ secundam educere possunt, & menses detrahere, itemque fœtum enectum.

Cantharidas quinque, alis & cruribus ac capite auulsis, & tribulum ad mare natum cum radice ac foliis tritum conchæ mensura,& euanthemi, ac seminis apij tantundem, & sepiæ oua quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato.Et vbi dolor habuerit in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat,& vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti, stateris Æginæi pondus, in vino dulci bibat.Si vero dolor habuerit, cicer album & vuas passas, in aqua coquito, perfrigerato, ac bibendum dato. & vbi vrinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat. Aliud quod eiicit secūdas. Cucumeris sylueſtris succū in mazam cōspersum apponat,vbi prius ad biduum ieiunarit. Hoc nullū aliud

Fœcūditatis experientia. prę̄stātius inueneris. Fœcūditatis experimentū. Caput al- D
lij integrū derasūm appone,& vide an per os oleat. Aliud experimentū. Netopon modicū lana inuolutū apponito,ac videto an per os oleat. Alia subdititia. Scorpij marini fel, lana exceptū & in vmbra siccatū appone. Aut pulegiū siccatū & tritū ac melle subactū, in lana apponito. Aut florē æris cū melle linteolo illigatū subdito. Aut cucumeris syluestris semē,& testā cōbustam,cū vino subigito,& leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititiū. Alumē Aegyptiū lana inuolutū apponito. Aut cãtharidas tritas vinoq; subactas subdito. Aut artemisiam herbam vino subactam apponito. Aut melanthium cū vino tritū in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritū & vino subactū apponito. Aut vini E
veteris albi fecē cōburito ,& vino albo extinguito , teritoq; ac in linteo apponito. Aut galbanū,& netopon,& misy cū rosaceo vnguēto in linteo subdito. Aliud. Elaterij potiones duas,& fauū cū vino in linteo apponito. Aut butyrū & alumen melle subacta similiter. Aut scãmonię succū & adipem cū maza misceto , & vino imbuta in linteo apponito. Potiones quę possunt secundã in vtero detentã educere. Colocynthidis syluestris internã partē cū lacte muliebri tritã, in linteo apponat. Ad idē. Silphiū magnitudine fabæ in vino bibēdū dato. Aliud qđ fœtū expellit. Mulierę sub alis *Quæ fœtū expellãt.* apprehēsam fortiter cōcutito. In potu vero dato,viticis folia in vino. Aut dictãnū creticū oboli pōdere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzę graueolētis manᵘ plenę mēsurã cū por- F
ri succo diluito, & netopū chemæ plenæ mēsurã addito,atq; hęc trita in vino bibēda dato. Aut tędã pinguissimã cū vino dulci coquito,triū cyathorū mēsura vini affusa,& galbani obolos tres,&myrrhã adiicito,&vbi cocta crassa facta fuerint, tepida bibēda dato. Aut porri succū,& myrrhã,& vinū dulce simul exhibeto. Aut portulacę semē terito,& in vino albo veteri dato. Aut populi nigrę creticę grana nouē ĩ vino trita bibat. Aut ranūculi herbę foliorū ac floris triti,drachmæ Aeginęę pōdus,ĩ vino dulci bibat. Si vero adhuc secūda intᵘ detineat, Senectæ anguiū obolū ĩ vino terito, ac bibēdū dato. Aut apij radicē,& myrti baccas coquat,& ꝑ dies quatuor bibat. Aut cuminū Aethiopicū,& castorij obolū, & cãtharidis parū hęc ĩ vino bibēda dato. Aut fœniculi radicē, in vino &

oleo

A oleo ac melle feruefactã bibat. Si secũda nõ ꝓdierit, conyzã tritã in lana subdito. Meli⁹ autẽ est vt bibat. Aut conyzæ quãtũ manus capit, & porri succũ, & netopum chemę mẽsura misceat, & hęc in vino bibat. Aliud quod secundã eiicit. Holoconitidis dulcis radicem, est aũt velut bulbus, & parua velut oliua: Hanc in vino terito, ac bibendã dato. Et si quidam parua fuerit duas dato. Si vero maior, vna sufficit. Ammisceto autem ex seminibus cuminũ Aethiopicum, & seseli massilienſe. Aut silphij libyci semen siccũ chœnicis dimidiæ mensura, in vini heminis tribus coquat, & ad dimidias redigat, & de hoc bibat. Aliud. Viticis semẽ, & seselis, pari portione simul cũ myrrha terito, & cum aqua bibẽda dato. Alia secundas expellentia. Viticis albæ recentis acetabulũ, in vino albo odo
B rato tritum bibendum dato. Aliud. Castorij aut sagapeni obolum, bituminis drach. i. nitri drach. ij. Hæc omnia terito, & in vino dulci, ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ bibendos dato. Et calida probe lauato. Aliud similiter habens. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos, in vino odorato bibendos dato. Aliud. Mentæ fasciculum paruũ, & rutæ & coriandri, & cedri aut cupressi semẽ, in vino odorato bibendũ dato. Et de herinaceis si habuerit, plurimum sorbeat. postea vero similiter calida lauato. Aliud. Anisum, cedri baccas, semen apij, cuminũ Aethiopicum, seseli, singulorũ dimidium acetabulũ, tenuiter tritum, ex vino albo bibendũ dato. Aliud. Dictamni fasciculũ, & dauci seminis drach. ij.
C & melanthij tãtundem, tenuiter terito & in vino albo bibenda exhibeto. Et multa calida lauato. Dato aũt iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuę magnitudine, in oleo cedrino tritum apponat. hoc corrũpere & eiicere morantes secundas potest. Aliud secundarum expulsorium quod vteris infunditur. Quum secunda à frigore mortificata cõputruerit, vbi vetus frigidus fuerit, crocũ leuiter tritum drachmæ põdere, cum adipe anserino infundito, & ad plurimũ tẽpus sinito. Potus ad idem probe cõferens. Conyzã suaue olentẽ, & mel, & resinam terito, inq; vino odorato, aut in syrmæa potione moderate purgante bibẽda dato. & calida lauato. Alius similis potus ad puerũ & mala intus existentia. Aeruginẽ tritã cum melle, & syrmæa potione, bibendã dato. Aliud subdititium, ad eiiciendũ fœtum immortuũ. Aeris ramenta in molle lin

teum indita, ad os vteri apponito, & profueris. Aliud. Testam recentē, & adipē anserinū terat ac apponat. Aliud. Nitrum cum resina coctū, & in glandē efformatū, gallinaceo adipe tinctum appone. Aliud. Charien appellatur herba, huius radicē nō multo adeo tempore ad vmbilicum apponito. Aliud. Cucurbitā syluestrē, & muriū stercus, leuiter trita apponito. Aliud quod alligatur. Resinā & adipē gallinaceū, trita ac simul mixta, super vmbilicū ac ventrē deliget. Aliud. subdititium. Hederæ albæ semen, & cedri ramenta terat, & glandes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis marinæ cerebrum, & crocū Aegyptiū, & salē Aegyptium terito, misceto glādes formato, ac subdito. Suffimentū expulsoriū quod & sanguinē ventris expellere potest. Salicis folia in ignē posita suffito, & mulierē circunlocatā sinito donec fumus in vterū intrauerit. Abortus sanatio. Quum mulier abortū fecerit, & puer nō fuerit egressus, siue putrefactus fuerit, & intumuerit. aut aliud quid eiusmodi passus fuerit. Porri & apij succum per linteū expressum, de vtrisq; colligito, & olei rosacei heminam, & adipis anserini quadrantē adiicito, resinæq; obolos tres in oleo liquefacito, & vbi mulierē ad pedes altiorē feceris, in vteros infundito, ac decūbēs ad plurimū tempus cōtineat. deinde ad dies quatuor desidere iubeto, & egreditur puer putrefactus. Sin minus, salē Aegyptiū & cucurbitā syluestrem viridē accipito, & melle ammixto trita edēda dato. Et postquā ederit, hinc & hinc moueatur. Aliud. Salē Aegyptium, & muriū stercus, & cucurbitā syluestrē sumito, & mellis semicocti quadrantem affundito, & resinæ drach. i. in mel iniicito, & cucurbitā ac muriū stercus, omnia probe cōterito, & in glādes efformato, easq; ad vterum subdito, q̄ diu opportunum esse visum fuerit. Aliud expulsoriū, quod puerū enectum eiicit. Helxinē in vino tritā bibendā dato. Aliud eiectoriū, quod puerū liuidum expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quātum trib⁹ digitis apprehēdere potes, & myrrham magnitudine fabæ, in vino dulci bibēda prebe. Aliud. expulsorium. Coriādrum cum radice, & netopū apponat, ac deābulet. Aliud qđ infunditur, si mortuus fuerit puer, vt ipsum eiiciat. Crocum terito, & anserinum adipē affundito, & excolata in vteros infundito, & ad plurimū tēpus relinquito. Ad fœtum immobilē corrūpendū ac expellendū. Aluminis scissi

Abortus sanatio.

Partus immortui eiectio.

Cū partus

D E F

A ſciſſi drachmã vnam, myrrhæ tantundẽ, veratri nigri obolos tres, in vino nigro leuiter trita, in glandes afformato, & appo nito donec paulatim fuerit exolutus. Collutiões vteros pur gãtes, ſi ex partu aut inflãmatione fuerint exulcerati. Groſſos hybernos aqua affuſa feruefacito, & excolato. Deinde oleo tepido affuſo miſce, & duas heminas ad ſummũ infunde. Omnes autẽ collutiones nõ ampliore q̃ hac mẽſura vteris infundantur. Malicoriũ item & mãnam thuris, in vino nigro auſtero coquito, & excolatũ vinũ infundito. Alia collutio. Fecem vini vſtá liquefacito, & cum aqua infundito. Deinde malicoriũ, myrti baccas, iuncum odoratum, lentes, in vino co quito, & diffuſum vinũ infundito. Alia. Butyrũ, thus, reſi- B nam, mel, ſimul liquefacito, & affuſo vino, tepida infundito. Aut ſambuci fructũ in aqua coquito, & excolata aqua, apium myrrhã, aniſum, thus, ſimul in ipſa terito, & vinũ odoratũ pari aquæ menſura affundito, excolatoq; per linteum, & tepefa ctum infundito. Alia. Braſſicã, & mercurialẽ, & lini ſemẽ, & linum viride, in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorũ myrti acetabulũ, myrrhã, aniſum, mel, reſinã, vnguentum Aegyptiũ, oĩa terito ac vnito, affuſiſq; vini albi odoratiſ ſimi heminis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lau ri fructum & pulegiũ in aqua coquito, & vnguentũ roſaceum affundito, & cum hoc tepido colluito. Aut anſeris adipem reſinæ ammiſceto, affuſoq; ad hoc vino, tepefactũ infundito. Alia. Butyrum & oleum cedrinũ, in modico melle tepefaci C to ac infundito. Aut mel, butyrum, iuncum odoratũ, calamũ odoratum, muſcum marinũ ſumito, & in vino coquito, excolato, ac infundito. Aut apij ſemẽ, ſeſeli, myrrhã, aniſum, melanthium, in vino coquito, & excolatũ vinum infundito. Aut cedrum in vino coquito, & cum vino colluito. Aut hederã in aqua coquito, & aquã infundito. Aut elaterij, aut cneſtri potiones duas in aqua coquito, & duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris ſylueſtris interioris magnitudinem digiti in duabus aquæ heminis coquito, & melle ac oleo ad aquã affuſo infundito. Aut radicis thapſię potiones duas leuiter terito, affuſoq; oleo ac melle, in duabꝰ aquæ tepidę heminis diluito, ac infundito. Aut veratri nigri potiones duas, vino dulci & aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito, melleque ac oleo & aqua affuſa infundito.

non mouetur. *Lotiones diuerſæ.*

Collutio

Collutio corroborans,si vlcera pura fuerint. Grossos hybernos terito, & aquā affundito, & per totā diem macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicoriū,& loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quū autē impura fuerint, & sordes deferuntur,fecē vini vstā,cum vino & aqua infundito. Aut malicoriū,rhoem coriariū, myrtiq; ac rubi folia, in vino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infundūtur ad vetera vlcera. Succo brassicæ cocto collue.Et mercurialem similiter ac nitrū rubrum modicū ammisce,& myrrhæ acetabulū,thus,seseli,anisum,apij semen,netopū, resinā, mel,adipē anserinū,acetum album,vnguentum album Aegyptium,Hęc oīa simul trita,& vini albi heminis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialē in aqua coque & excola,& myrrhæ acetabulū,thus,seseli,netopū,singulorum pares portiones adde,ac tepida infunde. Aut saluiā & hypericum in aqua coquito,& cum aqua colluito. Aut sambuci fructū,& lauri baccas,æquis portionibus in vino coquito, & cum vino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipē anseris in resina liquefacito,& similiter oleum cedrinū modicū affundito,& cum melle liquefacito,ac tepida infundito. Aut argenti florē in vino & melle ac cera liquato,& cyperū,& iuncum odoratū,ac calamū (quæ sanè etiā in vnguentum ammiscentur) & iridem ac muscum,in vino coquito & infundito. Aut apij semen,anisum,seseli,myrrhā,melanthiū,in vino coquito ac infundito. Aut cedrū creticā in vino coquito,aut in aqua,& infundito. Aut hederā creticam in aqua coquito ac infundito. Atq; hæc facienda sunt si vulnus habet.& myrrhā in aqua dilutā infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in vino aut in lacte cocto,quatuor heminarū mēsura macerato,& excolato,ac infūdito.Aut cucumeris syluestris interioris,palmi magnitudinē in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut radicis thapsiæ duas potiones, in vino dulci dilutas,cū aquæ heminis duabus,tepide infundito. Aut veratri potiones duas,in vini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulū, melle ammixto in aquæ heminis duabus dilue,& tepido vtere. Aut cucumeris syuestris magnitudinē palmi,& cneori potionē vnā, in aquæ heminis quinq; coquito,& melle ac oleo affuso colluito.

A luito. Aut grana cnidia sexaginta, in melle aut in oleo diluta, cum aqua infundito. Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat vuam passam nigrã, & punici dulcis malicoriũ, & internũ nucleũ, & coagulũ hœdi. Hæc vino nigro diluta, & caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Triticũ autẽ modice torreto. Si vero ex partu sanguinẽ vomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hæc lac asini bibat, dein de vaccę nigrę, ad quadraginta dies. Et sesamũ tritum donec probe habeat. Bibat autẽ lac ięiuna. Si ex partu sedem doleat, iuniperi fructũ & apij radicẽ coquat, & ad dies quatuor bibat. & lactucæ semẽ cum anserino adipe tritũ edat. Si vero ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum infundito, *Sanguinis uomitus caussa.*

B aut betæ, aut rhamni. Si ex partu crus ab vteris claudũ factum fuerit, & exurgere nõ poterit, semen hyoscyami chemę mensura, in vino nigro ad triduũ bibat. Si vero mente percellatur ipsa bibẽs, lactis asinini poculũ bibendũ dato. Deinde pharmacum à quo pituita purgatur. ex sandaracha aũt & cerato, & pilis leporis, per triduũ suffitus fiat. De inflãmatione ex partu. Si ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum intra pudenda infundito. Aut apij, aut rhamni, aut betę, aut cucurbitę succum expressum. Aut sambuci medullã ac tenerrimam partẽ derasam, oblongã indito. Aut absinthium in aqua terito, & lana exceptũ subdito. Si vero horruerit tollito. Aut cotyledonis folia, & porrũ, in crassiore tritici farina coquito, & oleo ipsis affuso præbeto. Bilẽ ex vtero purgantia, *Cõtra uterorũ inflãmationẽ.*

C Cucumeris syluestris internã partem tritã ac melle subactã, in glandẽ efformato ac apponito. Pharmacũ autẽ dare oportet, q̃d sursum ac deorsum purget. & calida lauare. apponere vero anisum, aut melãthiũ: aut colocyntidis syluestris internam partẽ terito, & melle subactã apponito. Aut elaterij potiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in oblongiorẽ glandẽ redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminum, & allium, & ficũ, oĩa leuiter trita & melle subacta apponito. Calida vero lauẽt, & à balneo bibat. Aut thlaspi leuiter tritũ, & melle subactũ apponito. Aut fic⁹ veteris pinguitudinẽ derasam elaterij potionib⁹ duab⁹ ammixtis, & nitro tantũ quãtum est elateriũ, cum melle subigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et anisum ac melanthiũ vino diluta bibenda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouillo *Diuersæ medelæ.*

pe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adstringat. Aut elaterij potiones tres cũ ouillo adipe, in glandẽ circum pẽnã efformato. & vbi amouerit, sufficienti aqua probe eluatur. Aut thlaspis potionẽ cũ melle dato. Collutio si biliosa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleũ narcissinum affunde, & cũ tepido collue. Aut colocynthides syluestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato. & vnã excolato, ac oleũ narcissinũ ammisceto, & infundito. Alia collutio biliosa & pituitosa. Cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitã & bilẽ purgans. Grana cnidia sexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cũ aqua infundito. Aut cneſtrũ in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleũ anthinũ cũ narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Grossi hyberni vsti in aqua macerantur. & ad aquã excolatã oleum ammiscetur, ac infunditur. Postea vero collutio fiat ex mali corio, galla, loti ramẽtis. Hæc autẽ in vino nigro coquere oportet. Aut fece vini vsta vtere cũ aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriariũ. Coquantur autẽ in vino nigro odorato. Et postea lentisci folia, & hypericũ, & saluiã, cũ vino nigro odorato cocta infundito. Aut cũ brassicę aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionẽ, cũ oleo narcissino aut anthino, tepidã infundito. Si vero biliosa fuerit, colocynthidas duas, in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, & cũ excolato colluito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Aut cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coquito, & melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitosæ ac biliosæ conducit.

Collutiões variæ.

Pituitosa & biliosa lauatio.

D

E

F

Collutio pituitã trahẽs. Granũ cnidiũ, & mandragoræ liquorẽ terito cũ aqua, Nã purgatio multa & omnis generis ex hac collutione cõtingit. Aut allij caput integrũ, nitrũ, ficus internã pinguẽ partẽ, æquis portionibus trita ad gallæ magnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cumini folia cũ vino trita, in lana subdito. Aut radicẽ albã terito, & melle affuso feruefactã in glandẽ redigito, ac apponito. Aut silphij liquorẽ cũ ficis emollito, & glandẽ efformato. Bonũ est & cucumeris

A meris syluestris semē similiter tritū ac præparatū. Aut fel tauri, & nitrū rubrū, & netopū, ac cyclaminū, illorū quidē gallæ magnitudinē, cyclamini vero ampliorē portionē, melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud subdititiū. Cyclamini caput purgatū aqua terito, & lana tenera exceptū apponito. Aut myrrhā, salē, cuminū, fel tauri, cū melle eodē modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorum, quod vocatur piper grana tria, decorticato: & rotundi item tria. Hæc autē terito, & vino veteri tepido diluta, instar glādis circū volucris pennā efformato, & sic adhibeto. Aut tithymali succū melle subactū. Aut scillæ radicē lōgitudine digitorū sex, duobus digitis lana obuolutis subdito. Aut ipsā B scillā absq; radice terito, & similiter lana obuolutā apponito. Collutio si pituitosa fuerit mulier. Veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, & permixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrū coquere oportet, aut sambuci fructū, anisum, thus, myrrham, vinū. Hæc omnia terito, & cū succo horū colluito. Aut brassicā in aqua coquito, & in huius succo mercurialē coquito, & nitri parum. & excolatū infundito. Aut cnestri potionē in melle dilutā immittito. Verū mēses cōsiderare oportet, an biliosi sint, aut pituitosi. Ad hoc arenā siccā tenuē in solē subiicito, & quū mēses prodierint, sanguinem superfundito, ac siccari finito. Et si quidē biliosi fuerint, sanguis in arena siccatus viridis euadit. Si vero pituitosi, velut mucus conspicitur. Si igitur pituitosi C fuerint, cnestri potionē cū aquæ mulsæ hemina infundito.

Mensium cognitio.

Purgatoriū molle, aquā ducit & pelliculas, ac saniem subcruentā. Detrahit & menses, nisi diuturni fuerint. & vterorū os mollit. Vnguentū narcissinū, & cuminū quod editur, myrrham, thus, absinthiū, cyperū, vnguentū rosaceū. Horū singulorū pares portiones, narcissini vero quatuor partes sumito, & crudi lini pululillo dū à stupa depectinatur ammixto, omnia terito, & glandē circū pēnam efformato, & linteo tenui circundato deligato & in oleū albū Aegyptiū tingito, ac apponito, & per totā diē finito. Et vbi lauit & amouit, aqua odorata perluatur. Aliud purgatoriū. Ducit aquā & pelliculas, & mucos, & saniē subcruentā. Myrrhā, salē, cuminū, fel tauri, melle subacta & linteo indita apponito, & totū diē insita finito. Deinde vbi lauit & amouit, aqua odorata perluatur.

Purgamētū ad multa.

tur. Aliud. Salē,cuminū,fel tauri,melle subigito ac sub- D
dito. Et silphium ficui ammisceto ac apponito. Deinde vnguēto rosaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionéq; ipsorum terito,ac in glandē efformato. Aut allium & nitrū rubrū,& ficum,paribus portionib⁹ melle ammixto subdenda dato. Et vbi amouerit, ceruí adipē apponat in vino liquefactū. Aut piperis grana quinq; cum modico elaterio, muliebri lacte instillato,in lana vnguento tincta apponat,ac amoueat eodē modo. Aut pinguissimā ficus partē cum elaterij potione, & nitri rubri ac mellis æquali portione, eodē modo. Aut fel tauri,nitrū rubrum,netopū,cyclaminum,paribus portionibus eodē modo cū melle in glandē efformato.

Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctū apponat. Et eo amoto E
rosaceū illinat. Aut cucumeris syluestris lōgi internā partē,exēpto semine,cum lacte mulieris masculū alentis, & myrrhā purā,& modicum mel,& vnguentū Aegyptium,terito & apponito. Aut cucumeris syluestris partem internā siccato,& sine semine tundito,& adiecto melle feruefacito, & glandē oblongā efformato,atq; oleo albo tinctū subdito. Aut syluestrē cucurbitā eodē modo. Aut elaterij potiones tres cum farinę massa terito,& glandē formato. Aliud similiter faciēs.

Grana cnidia decorticata triū potionū mēsura coquito,& melle affuso apponito. Deīde rosaceū illinito. Quæcunq; vero glandē subdunt,eas prius lanā in glandē infigere,deinde linteū tenue circumdare oportet, atq; sic oleo Aegyptio tinctā apponere. Ducunt autē hæc maxime, & pelliculas F
auferūt. Subdititia purgatoria fortia,quæ aquā ducere possunt,& mucos,ac pelliculas,magis quàm priora. Piperis grana quatuor maxima,aut etiā parua,si opus fuerit,ad elaterij potionē ammixta terito,& muliebri lacte instillato,cū modico melle subigito. Atq; hæc in lanā mollē circū pennā obuoluito,& linteo circūdato apponito, vbi prius in oleū Aegyptiū tinxeris. Maneant autē subdita per diē,& vbi amouerit,adipē cerui apponat. Potiones, similiter purgatoriæ, quæ secundas eiicere possunt,& menses detrahere, & fœtū enectū educere. Cantharides quinq;,alis & cruribus ac capite auulsis: & tribulū ad mare natū cū radicibus ac folijs tritum cōchę mensura: & euanthemi viridē siue luteā internā partem, & seminis apij tantundē,& sepię oua quindecim,in vino dulci tem-

Purgationes diuersæ.

A ci tẽperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquã mulsam aquosam bibat, & vinũ dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti, æginæi stateris põdus in vino dulci bibat. Quũ autẽ dolor habuerit, cicer album & vuas passas in aqua coquito, & perfrigeratã bibendã dato. Et vbi vrinæ stillicidiũ vexarit, in aqua tepida desideat, & vinũ dulce bibat. Subdititia purgatoria si potiones non purgarint. Mercurialẽ tritã ac myrrhã apponito. Aliud ad omnẽ morbum, & aperire, & purgare potens. Myrrham modicã & saluiã, & anisum terito ac vtitor. Purgatorium quod sterilẽ purgare potest. Si os vteri nõ recte habuerit, stercus bubulum siccũ tusum ac cribratum quatuor chœnicũ
B mẽsura, & aceti heminas decẽ, & vrinæ bubulæ tantundẽ, & salsuginis marinæ heminas viginti, pro fomento adhibeto. & ad multum tẽpus hoc leniter facito. Deinde lota vbi lẽticulæ decoctum, & mel ac acetum mixta bibit, vomat. Et farinã sorbendã dato. & vinũ odoratũ vetus sub dio per noctẽ expositum, insuper bibendũ. Cibum autẽ ea die ne gustet. Sequenti vero granum cnidium deuorãdum dato. Tertia vero pharmacũ vrinã ciens exhibeto, ita vt vuas passas & cicer album, duarum chœnicum mẽsura sumas, & aquæ semicõgios tres affundas. Deĩde facta coctura excoles, & sub dio per noctẽ exponas, & postera die bibendum præbeas. & subdititiis pharmacis vtatur. Aliud purgatoriũ mẽsium. Stercus bubulum velut cõchæ testã efformato, & cupressi ramenta am-
C misceto ac subigito, & in sole siccato. & in hoc suffimẽta iniicito, ac suffito. Aliud quod infunditur ad similẽ affectionẽ, si mẽses nõ prodeant. Spinæ albæ folia trita, & excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ vteros purgat. Porri & nasturtij semen tritum, & vino ac lacte cocto dilutum, imo vẽtri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquã, & mucos, & pelliculas. Et puerperij purgamenta detrahit, & nõ exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiã partem, & salis granum, & picẽ aromatibus conditã, cõtundito ac trita misceto. Sit autẽ myrrhæ dimidia pars, ad salẽ ac picẽ cõtusam, Hæc in linteum ad gallę magnę magnitudinẽ efformata immittito. Sint autẽ duo lintea, vt alterum in die, alterũ nocte habeat, donec colliquescant. Lauetur autẽ calida. Et deinde vbi amouit, aqua odorata perluatur. Si voles mulierẽ cõcipere,

Vt concipiat mulier.

cipere, ipsam & vteros purgato. Deinde ieiunæ farinā edēdā dato, & vinum meracū insuper bibēdum. & nitrū rubrū, aut cuminum, & resinā, melle subigito, & in linteo subdito. & vbi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emolliendum apponito, & cum viro cōcumbat. Si vero os cōclusum fuerit, etiā fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterū accipitris stercus in vino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc viro condormiat. Aut vbi menses desierint, anseris aut vulpis stercus, in rosaceo vnguento terat, & pudēdum illinat, ac condormiat. Si vlcera fuerint acria & inflāmata, hac collutione vtere. Adipē anseris & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde. Aut butyrū melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ cōchæ testam paruā deradito, & myrrhā ac mel similiter. Hæc in vino nigro odorato diluito, ac tepidum infundito. Si vlcerata aut pustulis plena fuerint summa labra, carnē bubulā sumito, & butyrum siue adipē anserinum, & anisum aut crocū, aut spodium cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito. D E

Si vlcera fiant ac mordeāt, Bubulā carnē adipe illinito, & carnē subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomentum ex fici radice adhibeto. Et postea etiā de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant vlcera, bubulum adipē illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleę folia, & rubi, & mali punicæ, eodē modo. Sit autē vinum prāmnium. Atq; hæc quidē sic facienda sunt. Et perseæ arboris videlicet folia terito, & ad pudēda apponito. Aut anethi & apij semen tritum illinito. Si feruido ac superficiario vlcere pudenda laborēt, sic curare oportet. Carnem bubulā longitudine duorum palmorū paruorū, crassitudine vero ligni quod in foramen bipennis immittitur, pudēdi videlicet virilis forma, vsque ad vesperam apponat. Noctu vero auferat. Postera die autem rursus apponat vsque ad meridiem. & bibat vinum dulce, melle ad vinum ammixto. Collutio si vlcerati fuerint vteri, & si vrinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, & vinum æquali mēsura ad horum succum. Hæc mixta & feruefacta frigefacito, & moderate colluito. Aut mel, butyrum, medullā, & cerā immittito, ac illinito. Ad vlcera quæ in pudēdo sunt ac enascūtur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicę F

Medela omnium quæ in pudēdis nascuntur.

dulcis

A dulcis terito,& vino veteri diluta, noctu in lana pudẽdis apponito,& pro cataplasmate adhibeto. Quum aũt dies venerit, detrahito. & myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipẽ & resinã liquefacito ac infundito. Aut butyrum & oleum cedrinũ,modico melle ammixto infundito.

Ad vlcera in vtero resiccanda. Argenti florẽ in vino terito ac infundito. Aut butyrum cum melle infundito. Aut bryoniã albam,& myrrhã,& mel, vino diluta infundito. Postridie vero vino nigro tepido eluito. Aut lentisci folia in aqua coquito,& cum hac postea colluito. Si vlceratum fuerit os vterorum,Butyrum,thus,myrrhã, resinã, medullã ceruinã infundito.Aut lenticulã in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. B Quũ vero aqua ex vteris fluxerit,& vlcera fuerint,& lancinarint,anseris adipem & ouum illinito. Aut ouillum aut suillum adipẽ.& lentem in vino coquito, & hoc pari aqua tẽperatum infundito. Quæ vero in pudendo sunt vlcera,cum hoc perfundito,& mannã thuris, rubum,pini corticem inspergito. & cum aqua horum lauentur. Expulsorium si mortuus fuerit fœtus. Galbanũ oliuæ magnitudine linteo inuolutum,ac oleo cedrino tinctum,ad os vteri apponat. Aliud. Calamũ odoratum,& cucumeris syluestris medullã,cum adipe anserino terito.Deliget autẽ vmbilicum & pectinem,& de hoc modicum lanę instillatum,ad os vteri apponat.Et ab hoc paulatim extrahetur. Aliud.

Fœtus immortui eiectio.

Rubiã & cedri ramenta cõtundito, & aqua affusa sub dio C per noctem exponito.Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drachmã vnã, & porri succi acetabulum,cedrini olei dimidio cyatho paruo ammixto, bibenda dato. Aliud. Tauri fel oboli vnius aut semioboli põdere,in vino terito ac exhibeto.Aut fermento oblitum, torrefactũ deuorãdũ dato. Aliud. Cãcros fluuiatiles quinque,& rumicis ac rutæ radicẽ, & fuliginem de furno, omnia simul trita,& cum aqua mulsa vnita,sub dio per noctẽ exponat,& ieiuna ter bibat. Aliud. Cucumeris syluestris medullã tritã,in cedrina pice lanæ inuoluito,& cum filo ad pẽnam deligato,apponat autem intro, ita vt pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana.Quum autem sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri virgulã lõgitudine sex digitorũ lana obuoluito, extremã vero ipsius par

tem nudã finito. Deinde q̃ maxime intro apponat, & vbi extrema pars cruentata fuerit, amoueat. Aliud. Veratrum nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glãdulã mollem sex digitorũ lõgitudine efformato, ficcato, & vbi dura facta fuerit, lana inuolutã apponat. Summã autem partem cedria illinat, fitq; ipsa nuda. Quum vero sanguis apparuerit, amoueatur. Aliud expulsorium. Si fœtus mortu9 aut syderatus intus fuerit, ranunculum & elaterij parum in aceto meraco misceto ac bibẽdum dato. Aut brassicæ tener coliculus, in summa parte netopo illitus immittatur. D

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS *liber II. Iano Cornario medico physico interprete.* E

Diuersi fluxus.

Luxus albus in senioribus mulieribus magis fit, q̃ in iuniorib9. Fluxus fuluus in vtrisq;. Fluxus ruber in iunioribus. Et ruber quidẽ fluxus fit ex febre. Magis aũt ex abortu. fit & ex mensium interceptione, quũ cõclusi derepente eruperint. Fit etiã ex partu & febribus. & sanguis profluit valde multus, & grumi excidunt. Et dolor fit clauicularum ac tẽdinum. & corporis torpor, & crurum perfrigeratio. Aliquando vero etiã nasus effundit ad dentes, si amplior sanguis discesserit. & sudor multus diffunditur. Ad hęc & stomachi morsus fiunt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ ac pruriginosæ. & eadẽ die sæpe rigẽt, & rursus sudant. & aliquãdo à supernis locis cõuulsiones ipsis fiunt, aliquando ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt, procedẽtes velut dolores partus. Quãdoq; etiã vrinæ stillicidium adest, & os siccũ est, & sitis premit. & lingua aspera est. & digiti pedum magni cõtrahuntur, & ad suras semper cum femore distenduntur. Et lumbi dolore vexantur. & manus im- F

A nus impotentes fiunt. Quũ autem huiuſmodi fiunt, tunc etiã neruorum antrorſum ac retrorſum diſtentiones fieri ſolent, à clauiculis iuxta iugulũ, ad maxillas & linguã. A talibus vero paulo poſt retrorſum, à tendinibus iuxta ſpinã, ad lumbos. atq; ſic per violentiã pereunt. prædicere igitur oportet fluxibus inchoantib⁹, & diætã cõſtituere hoc modo. Mane quidem dandũ eſt pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego deſcribã, quocunq; maxime opus habere viſæ fuerint. Dandũ autẽ & ter & quater, ſi multus ſanguis diſceſſerit. Diæta igitur cõſtituatur, ſi quidem ſine febre fuerint, ex cibis. Si vero febricitarint, ex ſorbitionibus. Sunt autẽ ex ſorbitionib⁹ hæ cõmodiſſimæ, panicũ, lenticula, farina horni ac recentis tritici cocta, alica cocta ſorbilis, zea cocta. Ex potionibus vero polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus deraſa cõtuſa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ, quas etiam inſulſas delingere prodeſt. Ex cibis vero panis exaſſatus in cinere. Obſoniũ autem ſit leporis caro, & columbæ, ac palũbis, & cocta, & aſſata. Et hœdi caro aſſata, nullo aſcititio cõdimento addito, ſed vt in acetũ ſaltem intingant. Hepar itẽ capræ aut bouis in cinere aſſatũ. Oui tenue, aut ipſum luteũ. Caſeus inſulſus. Ex oleribus autẽ nullum guſtẽt, neq; coctũ, neq; crudum. Et à balneis abſtineant. Et manus ipſis deligato, ita vt lana ſordida ipſas circundes, & laqueũ immittas ſupra cubitos, & ad poplites, ſupra genua. Et cũ cucurbitis ſub mammas affixis, ipſas eleuato, modo ad dextrã, modo ad ſiniſtrã partem tranſlatis. Si vero ſpirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ, cucurbitam amoueto, ſanguinẽ autem ne detrahito. Verũ ſubdititiis vtere, quæ ego deſcribã, & ad ſiſtendũ ſanguinem in talib⁹ ſunt apta. Et ſi quidem ex fluxionibus mulier euaſerit, vbi multus ſanguis diſceſſit: & color eſt exalbid⁹, & facies eleuata, & ſub oculis tumores laxi, & crura turgida, & vterus humidus, ac ſemper præter rationem hians. Et quæ diſcedũt aquoſa ſunt, velut à crudis carnibus ſuccus. Talibus ſi robuſtæ fuerint, vomitus ciere oportet ieiunis, & poſt vomitus prandium exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuuies, aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis reſiccatio. Si vero ad hæc nõ ſedentur, neq; conſidant vteri, neq; à fluxionibus liberentur, reſpectu virium corporis ha-

Medela. *Sorbitiones.* B *Potiones.* *Cibus.* C

bito, si quidem robusta fuerit, veratrum dare oportet. Si vero nō obediat, caput purgare. facta autē purgatione, per diætā reliqua curare eodem modo velut circa steriles. Cōsiderare porrò oportet etiā naturas mulierum, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & ventos. Aliæ enim frigidæ, aliæ humidæ ac fluidæ. aliæ calidæ quidē, sicciores autem & stabiles sunt. Nā quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt ac fluidiores. Nigræ vero, sicciores & acerbiores ac adstrictiores. Quæ vero vini colorē referunt, medium quiddā inter vtrasq; habēt. Sic autē & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunq; refertæ. Aniculæ vero sicciores, & modicum sanguinē habentes. Mediæ vero medium quiddā inter vtrasq; habent, vt quæ nunc æquales existunt. Oportet autē eum qui recte hæc tractare volet, semper mulierum naturas discernere, & tēporum occasiones, & ætates, & tēpora, & locos, & ventos. Si fluxus in vteris obortus fuerit, sanguis multus fluit, & grumi cōpacti excidunt. & dolor occupat lumbos, & laterū mollitudinem, ac imum vētrem. & durus est venter, & ad cōtactum dolet. & rigor ac febris acuta corripit. & debilitas oboritur. & omnia preter humeros ac scapulas dolet. & calor inuadit, & rubescit. & venæ duræ fiūt ac renitentes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit & quum mēses multo tēpore retenti derepēte eruperint. Huic vbi sic habuerit, grossum siccum cōtusum ac cribratum in linteū alligato, ac apponito. & imo vētri perfrigerantia imponito, cauens ne horreat. Postq̄ autem fluxus steterit, oleæ syluestris folia in acerrimo aceto coquat, eoq; pudenda perluat. Bibat autem vinacea. & rhoem rubrū in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra siccata ac trita, cum farina recenti, pari portione mixta, ieiunæ bibenda dato. Si vero fortius facere voles, duabus farinæ partibus ammixtis, bibendum dato. Et ne lauetur. Cibis autem vtatur siccis, & vino nigro vinoso. Si vero intumuerit, fluxu iam sedato, pharmacum deorsum purgās bibendum dato. post pharmacū autem vteros grossorum decocto colluito. & postea acerba infundito. Si vero his factis, humecta fuerit, suffitum faciat donec resiccet. Ruber fluxus fluit talis, qualis sanguis victimę recens mactatæ, & grumi pellucentes. Aliquando vero etiā fluxum rubrum emittit, & venter imus attollitur,

Quæ ĩ his considerētur. D

Morbi caussa. E

Medela. F

Qualis fluor.

A attollitur,& attenuatur,& impotés fit,& indurescit,& ad cótactum dolet,velut vlcere præsente.& febris habet,& dentiū fremitus.& dolor ad ipsa pudenda,& pubem, & lateris mollitudinem,& lūbos,& tendinem,& ventrem,& pectus, & scapulas irruit.Et alias omnes partes dolet.& impotentia ac pusillanimitas occupat . & color mutatur.In principio quidem morbi hæc corripiunt.Si vero hæc omnia morā trahant, adhuc magis debilitatur.& manifestus est morbus. & cauæ partes attollūtur,& pedes intumescūt. Morbus hic ex partu maxime corripit,si quid in ipsa dilaniatum nō prodierit,sed intus cōputruerit,& fœtus exasperatus fuerit.Hāc si in principio cótigeris,spōgiam humectā ipsi adhibeto,quū fuerit dolor. Aut linteum tenue molle rasum,aqua frigida madefactū, *Medela.*
B ventri imponito,& aqua perfundito.& lectum à pedibus altiorem facito, atq; sic insternito. & ad mēses ciendos medicamentum quodcunq; magis admiserit,bibendum præbeto. Apij semen torreto,tundito,ac cribrato,& erysimum similiter,& peplij semen cum poléta cribratum , & vrticæ semē similiter,& scabiem oleæ sylueſtris,& gallam,& rutā,& origanum,& pulegium cum polenta cribrato ac misceto : polentā vero crassam torreto,& triticeam polentam cómolito:& caseum caprinum sordibus derasis,& de aliis quidem singulorum æquales portiones misceto.Origani vero & rutæ,& scabiei,& gallæ dimidium. Hæc ieiunæ ante motū bibenda dato.Miscere vero etiā oportet ad vsum , si acriora prodierint,
C & cyceonem exhibere . Et de pharmaco quidé pars vna sit, & casei vna,& vna polétæ.Ad vesperā autem melle ammixto bibenda dato.& donec quidem principium morbi fuerit, & sanguis multus prodierit , & modico tempore intermiserit,& dolores acuti tenuerint,hæc facere oportet.Si vero sanguis paucior fluxerit,& per breuius tempus,ea quæ deorsum aut sursum ducunt bibenda dato.& pudenda lenibus fomētis foueto,prout semper opportunum visum fuerit , & zeam vna cum cortice fractam,& grossos siccatos, tusos ac cribratos,& oleæ folia similiter,singulorum pares portiones in cataplasmate adhibeto.& lac bubulum coctum,aut crudum bibendum dato,respectu ad id quod recte habet facto , & prout opportunum esse visum fuerit. & videtur morbus hic debilis ac lethalis esse , & paucæ ex ipso effugiunt. Quum mulieri *Profluuiū ex abortu uel labore.*

mulieri sanguis ab articulis fluxerit, à partu aut à labore corruptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum esse. Est autem aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lumbis, ac coxendice aliud est, glutinosum est simul cũ sanguine. Illud vero quod ab vteris & cauis venis fluit, sanguis purus est. Hãc suffire oportet hoc modo. zeæ fractæ semodium aceto modico subigito, vt ne per totum vteros humectes: & sulphuris viui semiobolum ad zeas tritas ammisceto, & aceto subacta per noctem sinito. Mane vero multo igne accenso, obturamenta de doliis olcariis imponito, & sordes officinæ fullonum, & serpentis semen ammisceto. Mox autem multum ignem tollito, & non vrito, sed maxime suffumigare facito. Oportet autem sellam perforatam adesse, & mulierem vestibus contectam insidere, vt ne quid præterspiret. In ignem vero medicamẽtum cum aceto præparatum inspergito, itemque de semine serpentis. Sed & myrrha ammixta efficax est, vt suffita pudẽdorum cruentationem sedet. Si vero satis habuerit, erysimi semen torrefactum terito, & in vino exhibeto. Fluxus fuluus fluit velut ex ouo vitioso multus & graueolens. & vteri inflammantur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeuntia multa sunt, & si non liberetur, celeriter fluentia. At etiam si tempus accedat, quæ restant putrefacit, quàm maxime id fieri potest. Riget enim, & velut à carnibus assatis humor defluit. & cum his simul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiusmodi vero fluxibus multæ pereunt, paucæ effugiunt. & si quidem in principio accesseris, sic curare oportet. Si sine febre fuerint ac robustæ, veratrum ipsis dato. & intermissis tribus aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto. Post purgationem vero sic diætam constituere debes, quo fluxiones aquosæ sint ac tenues. Mane quidem ieiunæ pharmacum aliquod ex his quæ ego describam ad fluxum, ebibendum dato in vinum inspersum. Post pharmacum autem, alia diæta curato. Vteros vero sic curato. Si quidem inflammati fuerint ac conclusi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os vterorum molle fiat. Post fomenta, infusis qualibus opus habere visæ fuerint colluito, siue magis purgantibus, siue mollioribus. Post collutiones, mollitoria apponito. Si vero non facile solubile sit osculum, foueto & subdititiis mollito, quæ ego describam,

Marginal notes: *Medela.* (beside "ab vteris & cauis venis fluit"); *Curatio.* (beside "re oportet. Si sine febre"); section letters D, E, F in the right margin.

A bam, donec apertum fuerit. Quod si ad hæc fluxiones non sedentur, caput purgato, & sic victus rationem constituito. Si quidem sine febre fuerit, asininum lac bibat. & oleribus coctis hortensibus ac syluestribus vtatur, excepto allio, porro, brassica & raphano longo. Ex marinis autem, raia leui, scorpio, congro, torpedine, anguilla, passere, gobio: coquere vero oportet cũm cepis & coriãdro, in muria dulci ac pingui, ita vt probe percoquantur. Ex carnibus autẽ, maxime suilla, deĩde agnina, aut ouilla, coctis potius q̃ assatis, & ipsarum iusculis. Vino vero albo mellei coloris, aut aquoso. Balneis autẽ non valde calidis, neq; multis, excepto capite. Si vero ex hac diæta, ab vlceratione & inflãmatione liberẽtur, humidi vero sint vteri, pro balneis quidẽ, illuuie. pro fuluis autem vinis, nigris. & pro aquosioribus, meracioribus. & pro polenta panibus, & pro piscib⁹ carnib. assatis, & oĩbus cibis siccantibus, quibus sanè in alui ꝓfluuiis vtimur. à collutionibus autẽ omnibus abstineat, excepto vino & aqua. Suffitus autẽ fiat per adstringẽtia. Optimũ autem esset si cõciperet. Si vero iuuẽcula fuerit, frequenter ieiuna vomat, & postea parum prãdeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta est. Fluxus albus fluit velut alba asini vrina, & in facie sũt tumores albi, & partes ambæ sub oculis tumẽt. & hydropiformes ac nõ valde bona specie præditi sunt oculi, & splẽdor abest. & lachrymosi sunt oculi ac hebetes. & color corporis exalbidus ac pustulosus. & vẽter imus tumidus. & in maxillis pustulæ paulatim rubentes, paruæ, aquosæ ac malignæ. & in crurib. tumores laxi, & si presseris digito, notæ imprimũtur velut in fermento, & os saliua impletur. & stomachi morsus percipiunt quũ ieiunæ fuerint, aut etiã vomuerint velut acidam aquã, & si ad accliuem locũ procedunt, anhelatio citius corripit, & strangulatio, & crurum perfrigeratio, & genuum impotentia. & in ore vlcera feruida ac superficiaria. & vterus præter rationẽ aperitur, & ad osculum procidit grauis, veluti plumbũ. Et dolores per femora tendũt. & omĩa inferna perfrigerãtur, ab imo ventre inchoantia vsq; ad pedes. & plãtæ torpẽt, ac ingredi nõ possunt. Tales difficile est à morbis liberare. Nam & ætate prouecta sunt, & afflictiones cõsenescũt. Nisi casus aliquis spõtaneus forte fortuna allapsus ipsas soluat. Has exhaurire oportet quũ redundarint, per pharmaca quæ bilem flauam

Cibaria.

Nutricatus mutatio.

B

Profluuiũ albũ quale

C

Curatio.

non purgant. Sed vrinã cientia his pota conferunt,& capitis D
purgationes,& illuuies,& epithymi albi potus,& deambulationes. & omnis resiccatio in victu. Hæc vbi fecerint, sanæ quidẽ penitus nõ fiunt, facilius autem degunt. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteũ,& quum mingit, morsum percipit,& lancinatur, & vterus vlceratur. & febris corripit acuta,& calor multus, sitis, vigiliæ,& mente mouentur. Et quũ aliquid festinãter egerit, anhelatio ipsam inuadit. & mẽbra exoluuntur. Hãc mecona, hoc est peplum album bibere oportet,& vrticæ semẽ,& quod præstat, mali punicæ dulcis radicem,& rhoem, ac gallam. Hæc in vino acerbo bibẽda dato,& mali punici succũ, aut caseum caprinum ammisceto. Subter autẽ suffito zeam,& grossos hybernos, & oleæ folia, E
& scabiẽ eiusdem, & cucumeris syluestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionib. Sorbeat etiam olera cocta, & sorbitiões ex amygdalis & sesamo.& gestetur ac curru vehatur,& nõ quiescat. Alius fluxus. Defluit multum velut vrina ouilla. color est albus,& tota intumescit,& in tibiis eminẽtiæ laxæ & rubicũdæ emergũt.& si digito attingas, notæ foueas præ se ferentes tibiis ac pedibus imprimuntur.& si quid edat, impletur ac inflãmatur. & vbi iter fecerit, & opus aliquod obierit, anhelatio & dolor ipsam corripit,& color albus, quãdoq; subluteus. huic si robusta & iuuẽcula fuerit,& alia apparuerint, ab initio pharmacũ sursum ac deorsum purgans bibendum dato.& caput purgato, si pituitosa est, per ea quæ pituitã purgãt. Si vero biliosa, per ea quæ bilẽ.& si tẽpus F
anni fuerit, & à natura nõ est lienosa,& si quid ex relatis fuerit, serũ dato. Decoquat autẽ hoc & bibat ꝙ plurimo tẽpore. & ad vesperã vinum dulce aquosum, si opus habuerit. Cibum vero ne cõtingat. Si vero debilis fuerit, sorbitione modica vtatur.& nõ lauet. Postquã autem tẽpestiuum esse tibi videbitur, à potu cesset.& post purgationẽ cibis vtatur, ita vt abstineat à pinguibus,& acribus,& dulcib. ac salsis. & ab oleribus acribus. Vtatur autẽ piscibus petrosis, & carnibus ouillis, aut volucrium, aut leporinis. pane frumẽtaceo, aut ex ordeo fresso.& oleribus coctis vtatur, & syluestribus quæ cruda eduntur, itemq; hortẽsibus, acribus exceptis. & deambulet mane & à cibo. Vbi vero his factis siccior esse visa fuerit, vteros fece vini colluito. & trib⁹ aut quatuor dieb⁹ interpositis, postea acerba

Profluuiũ aliud albũ

Curatio.

Profluuiũ aliud.

Medela.

A ea acerba infundito.& intermissiõe facta, si quidẽ sicca fuerit, quiescito. Et si à natura fuerit biliosa aut pituitosa, à victu vero & pharmacorum potiõe attenuata, & se recolligere nõ poterit, lac bubulũ bibat per quadraginta dies, calidũ de vacca. Præstat tamẽ pituitosam cibis quàm paucissimis vti, quãdiu lac biberit. Sit autẽ mẽsura sex heminarũ Atticarũ. Incipiatque à duabus, & singulis diebus vnã apponat, donec sex fiant. & inde paulatim ad duas rursus descẽdat. & post lactis potum, cibis reficito & per victus rationẽ & post lactis potũ, mane ieiuna adiantũ bibat. hoc siccatũ, tusum, & exacte cribratum, in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si vero reuertatur morbus, totã ipsam foueto. & rursus pharmacis infra B purgato. & postea vteros colluito, si quidẽ natura fuerit pituitosa, per cnidiũ granum, aut thapsiæ radicẽ. Si vero biliosa, scãmoniæ succo, aut colocynthide syluestri. hãc enim cõiectã, duab⁹ aquæ heminis affusis, coquere ad dimidias oportet, & huic mel, & oleũ narcissinũ aut anthinũ ammiscere. Sit autẽ mellis quadrãs heminæ, olei vero hemioliũ mellis, hoc est mẽsura ipsius tota, insuperq; dimidia. Postea vero colluẽdum est melle, & vino, & oleo solo. & suffitus adhibẽdi, & tribus aut quatuor diebus quiescendũ. Bibat autẽ adiãtum. & si in ventre nõ conceperit, morb⁹ reuertitur. & si morb⁹ reuertitur, perit. Quũ vero seniores morbus hic corripuerit, etiam vteri cõputrescunt. Valde vero paucæ euadũt. Alius flux^a. *Profluuiũ aliud.*

Purgatur velut ex ouo crudo luteũ subalbidum, & vlcerat C pudendũ. & tument pedes ac tibiæ. & cauæ oculorum partes intumescũt. & oculi humidi ac lachrymosi sunt. & si iter faciat, anhelatio ipsam corripit, & debilitas oboritur. Si vero euaserit, morbus pituitosus fuerit, & si nõ purgata fuerit, febricitat, bile vehemẽter cõmota, Seniores autẽ hic morbus magis inuadit q̃ iuniores. Quũ sic habuerit, si quidẽ vehemẽ *Medela.* ter intumuerit, pharmacũ deorsũ purgãs bibendũ dato, quod pituitã & bilẽ purgat. Si vero nõ fortiter tumuerit, & pituitã ipsam presserit, pharmacum sursum purgãs dato. & si quidem potens fuerit, veratro purgetur. Sin minus, pharmaco quod bilem & pituitã ducit. Post pharmaca vero serum coctum bibendũ dato, per plurimos dies, cũ modico sale, Edat autẽ insuper mentã. Ad vesperã cibum ne attingat, sed modicũ sorbeat, & vinũ dulce insuper bibat, si opus habuerit. Si vero nõ affuerit

Lac asininũ pro sero. affuerit serum, lac asininũ coquito, & exhibeto per quatuor dies. Ad vesperã vero eadẽ faciat, nisi febris noctu corripiat. Si vero natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exanguis, neque serũ, neq; lac bibat. Sed purgãtibus inferne purgato. & vbi tibi tẽpestiuũ visum fuerit, vteros colluito, primũ quidẽ medicamẽto ex vini fece, bis aut ter. Post hoc scãmoniæ succo. Affundito autẽ ad hunc, vinũ dulce, heminæ Atticæ mẽsura, & olei narcissini maxime, quartã heminæ partẽ. Postridie vero cum vini hemina colluito, & mellis quarta heminæ parte, & resinæ tertia mellis parte. Oleũ autẽ sit melli æquale. Si vero ea quę ab infusa collutione secedunt ꝓdierint pituitosa, etiã rursus colluito, interpositis tribus aut quatuor diebus. postea grani cnidij duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si vero nõ affuerit cnidium granũ, radicis thapsiæ potionem vnã infũdito. & postea iisdẽ colluito. postq̃ autẽ purgata fuerint ea quę secedunt ad has collutiones, & si prodierit aliquid cruentũ, velut ab vlcere, per acerba postea colluito. & si post hæc ipsa interrogata, dixerit os vterorũ durũ esse, & dolorẽ habere, eodẽ modo eo quod paratur cũ butyro colluito, donec vteri fuerint resiccati, & sana esse videbitur. diebus vero inter collutiões intermediis, sambuci fructũ bibat, & leporis coagulũ, & pepli corticẽ, & vrticæ semẽ, & mali punici dulcis corticẽ, ita vt de singulis pares portiões terat, & polentã ac adiantũ ammisceat, & in vino nigro odorato ieiuna bibat. cibis aũt vtatur mollib⁹, nõ salsis, neq; acrib⁹. *Caro quæ his dãda.* Carnes autem pręstãtiores sunt pisciũ, aut volucriũ, aut leporinę. & lauetur calida nõ multa. Si vero nõ quiescat fluxus, sed relinquatur, & vteri humescãt, medicamentũ ex malicorio suffito. & postea virũ accedat. & si in vẽtre cõceperit, sana euadit. At seniores à morbo leuari nõ possunt, sed pereunt præ debilitate.

Profluuiũ aliud. Fluxus alius. Fluit subluteum velut ex ouo, & viscosum, & vẽter imus intumescit, ac durus fit. & si cõtingas dolet, & dentibus stridet, & febris occupat. & dolor ad pubẽ, & ad pudẽda, & ad imũ vẽtrẽ, & ad lũbos irruit. & animi deliquium, & anxietates, & perfrigeratiões, & sudor multus, & pulsus ad manũ accelerãtes, debiles, deficientes. & statim pereunt. *Medela nulla his datur tanquã desperatis.* Si vero supstes mãserit, & color ipsi mutať, & fit velut fauus aut cera. & si corpus digito prematur, mollescit, & notę velut in massa farinæ subacta fermẽto imprimũtur; & pedes intume-

A intumescunt ac crura. Hic autẽ morbus fit maxime, si in ipsis aliquid dilaniatũ fuerit, aut intus cõputruerit in partu. Seniores aũt magis afficiuntur. & huiusmodi morbus nõ est valde leuis. Alius fluxus. Purgatur velut à carnib⁹ assatis, humor, & pudendum exulceratur, & ad quãcunq; aliã corporis partẽ destillarit. Et rigor, & febris acuta, densa, magna, & simul horror corripit. Dolores autẽ quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumescit, & infra vmbilicũ, & cruribus. & color fit morbi arcuati. Talis autẽ fluxus ex hoc fit. Postquam sanguis exhaustus, subbiliosus factus fuerit, & nõ fuerit purgatus. Quum sic habuerit, pharmacũ bibere oportet, Si quidẽ fortis fuerit, ex veratro. Si vero debilis, radicẽ & elateriũ. & B posteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacum deorsum purgans dato, quod bilem & pituitam ducit. Vteros autẽ medicamento cum brassicæ decocto parato colluito. Bibat autem saluiam, hypericum, apij semen, singula in vino nigro austero. Ieiunæ autem hæc bibenda dato. Si vero vlceratũ fuerit pudendum, postea butyro colluito. Deinde pharmacũ bibendum dato, & vlcera butyro, resina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autem myrti ac saluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis vtatur neq; salsis, neq; acribus. vt ne mordax vrina fiat. & à marinis prohibeatur. & carnib⁹ bubulis, & ouillis ac porcinis. Aliis autẽ carnibus vtatur coctis. Edat etiam panem, & vinum vetus odoratum nigrum bibat. Si vero hæc fecerit, & sana nõ fiat, totam foueto, & postridie pharmacum C sursum purgãs dato. Deinde intermissione facta, rursus quod infra purget. & si quidem manserit fluxus post pharmaca, decoctum serum quotidie bibendum præbeto. Vesperi vero sorbitionibus, & vino dulci albo vtatur. Si vero non affuerit serum, lac asininũ coctum per dies quatuor bibat. Ad vesperam autem iisdem vtatur. Postea per dies quadraginta lac bubulum calidum bibat. & per diẽ nihil edat, vt ita dicã. Optimum enim hoc est. Nã & purgatur, & nutritur, & fluxus obtunditur ab huiusmodi lacte. Vesperi vero cœnet carnem volucris modicam assatam, & panem modicum subcineritium. Bibatque insuper vinũ nigrum vetus vinosum, quãdiu lac biberit, si multa prodierint, & acrimonia vexarit. & si his factis in ventre cõceperit, sana fit. Quæcunq; vero seniores sunt, in his morbus quandoque reuertitur, & pereunt. Iuuenculis aũt non est

Profluuiũ aliud.

Curatio.

Nutricat⁹.

non est lethalis. Diuturna porrò est saniosi fluxus curatio. D
fluit auté talis subcruentus, velut à carnibus assatis humor, & mordet velut muria, & corrodit ac exulcerat pudenda. & vterus exulceratur circũcirca, & fœmora, & aliæ partes. & vbi super vestes destillarît, tinguntur & ęgre elui possunt. & venter attollitur ac durus fit, & ad cõtactum dolet. & calor corripit. & dolor ad pudenda, & sedé, & imum ventré, & laterum mollitudinem, & coxas, & lumbos irruit. & impotétia adest. & color mutatur, velut morbi arcuati. Si vero tépus & morbus producatur, hæc omnia amplius corripiunt. & cauæ partes attolluntur, & pedes tumét, & crura à lumbis. At hic morbus corripit vbi quid de fœtu dilaniatũ fuerit, aut in abortu, aut in partu. Oportet auté fomenta adhibere, & suffire, & bibenda præbere omnia ea quæ fluxũ sistunt. & lac asininũ & alia exhibere. & vomere si opus fuerit. Si vero sine febre fuerit, & debilis febris habuerit, siccum fométum adhibere melius est. E

Caussa huius morbi.

Medela.

Strangulatio uaria.

Quum ad caput conuersi fuerint vteri, & hac parte suffocatio desinit, caput grauat. Verum aliis alicubi aliàs finis habetur. Signũ autem hoc est. Venas in naso, & partes sub oculis dolere dicũt. & sopor altior tenet. & spumat, vbi leuius habuerit. Hãc multa calida lauare oportet. Si vero nõ obediat, frigida etiam circa caput, ita vt laurum & myrtũ in aqua coquas, ac frigefacias. Vnguento aũt rosaceo caput illinatur, & odorata subter suffiãtur. graueolentia vero sub nares. & brassicam edat, & succum sorbeat. Si vero ad cor progressi vteri suffocent, & aer impeditus violenter attrahatur, anxia est & F
vomit. & quibusdã statim tractus deorsum cedit, & flatus exit. & aliqua quidem vomit spumosa. alicui vero quies cõtingit. Quibus autem non decedunt, his porri semen, & peplũ, trita & tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur & aceti albi cyathus potatus. Aut iuniperi fructũ & saluiã dato, aceto aut vino ad has species ammixto, Oportet aũt ipsam calefieri. Aut adipé sumere anserinũ, & ceratum resinatũ ac picem, in ipso liquefacere, & subdititias glandulas efformare. Quum auté ad præcordia allapsi strangularint, vbi hic fuerit affectionis soliditas, & vomitus feruidus acris corripit, & modico tempore mitior fit, & dolor ad caput & ad collũ penetrans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strãgularint. Sub nares vero graueolentia suffito, sensim progrediendo: Si

enim

A enim aceruatim vteri infra decedunt, turba oboritur: Odorata vero inferne.& castoriũ ac conyzã bibẽda dato. Quum vero deorsum tracti fuerint,abominãda subter suffito,sub nares autẽ odorata.Si vero dolores quieuerint,pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato.& postea lac asininũ aut serum bibendum præbeto, si nõ lienosa fuerit à natiuitate, aut exanguis,aut decolor,aut auriũ sonitus habuerit,velut hæ quibus propter cognationẽ morbi à iuuentute sunt familiares.At supernum ventrẽ ne moueto.cæcutient enim, aut circa fauces turbationes,& alia infestabũt. Verum ptisanæ succũ dato. Si vero etiam valde facilis sit ad vomitũ, vomat. Collutio autẽ optima est ex narcisso.Subdititiũ vero id quod ex canthari- *Cur superior uëtriculus non uexãdus.*

B dibus præparatur. Quum vteri apud præcordia constiterint, suffocatur velut à veratro.& recta ceruice spirat.& stomach[9] fortiter vellicatur. Quædã etiam vomunt quãdoq; saliuã acidam.& os aqua impletur.& crura perfrigerantur.Tales si nõ breui à præcordiis vteri discedant, loqui nõ possunt. & partes circa caput ac linguã torpor occupat. Proinde ad vteros quidẽ lanam q̃ maxime fieri potest ad foramen apponito,ita vt pennę obuolutã,vnguento albo aut Aegyptio,aut Bacchario,aut amaracino tingas. In nares vero, de pharmaco nigro ad caput præparato,specillo exceptum infarcias. Si vero hoc nõ fuerit,silphij succo nares illinas. Aut pennã aceto tingito,& immittito,naresq; illinito. Aut sternutatoriũ apponito. Quũ autem cõclusum fuerit osculũ & internus trames,ca- *Cum uteri superiora petunt.* *Curatiõ quæ.*

C storium in vino bibendũ dato. Nares vero phocæ adipe illinito.Lanã autem appositã sinito,donec cõsidant.Quum autẽ quieuerint,auferre oportet.Si vero ea ablata rursus recursarint,lanã rursus eodẽ modo apponere.Sub nares vero cornu capræ nigrũ,aut ceruinũ suffire scalptum & in cinerẽ calidũ inspersum, quo maxime suffumigetur, & nidorẽ sursum per nares q̃ maxime potest trahat.Suffito etiã phocæ adipẽ,prunis testæ impositis,ipsaq; obuelata,& capite imminente,quo odor maxime ingrediat̃,ita vt de adipe instilles. & ipsa odorem sursum trahat,os vero clausum habeat.Et si quidẽ sursum allapsi fuerint vteri,hæc facere oportet. Si vero ad hepar cõuersi fuerint vteri,mulier derepente voce destituitur, & dentes cõserti sunt,& color liuidus fit.Derepente vero hęc patitur sana existens.Cõtingit aũt maxime virginibus antiquis, *Cum uteri iecur uexant.*

& viduis

& viduis quæ pepererunt aliquãdo,& viduitaté agunt. Maxime vero contingit omnino nõ ferentibus vterũ,& sterilibus, ex partu. Non enim prodit puerperij purgamentũ, & nõ intumescit vterus,neq; mollitur,neq; vomunt. Quũ sic habuerit,tumoré ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & p̃cordia cum fascia deligato,& os aperito. Vinũ vero odoratissimum dilutũ infundito, quãdo sanè etiã graueolentia ad nares adhibere ac suffire cõuenit. ad vteros vero odorata & suffimenta,& postq̃ sic curaueris, pharmacũ deorsum purgans bibendũ dare oportet,si quidé biliosa fuerit, qđ bilé purgat. Si vero pituitosa,quod pituitã. Et postea lac asininũ coctũ bibendum prebeto.& vteros odoratis foueto.& medicamentũ quod cum bupresti præparatur apponito. postridie vero netopum. Interpositis auté duobus diebus rursus vteros odoratis colluito.& postea intermisso die,aromatis suffito. Atque hæc vidua faciat. Optimũ aũt in ventre habere. Virginé vero persuadeto vt viro cohabitet. Ad nares auté nihil adhibeto,neq; medicamentũ ieiuna bibat. Verum castoriũ & conyzam in vino odoratissimo bibat per dies viginti,& caput odorato aliquo ne vngat, neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si vero vteri inflãmati fuerint circa latus,si cõtigeris durũ apparet.& quũ ad præcordia allapsi fuerint,strangulant.& vomit pituitam acidã.& dentes stupescunt.& vbi vomuerit, melius habere videtur. Quum vero deorsum processerint,discedunt de ventre aliàs alio. Maxime vero ad laterũ mollitudiné quãdoq; incidũt,& ad vesicã,& vrine stillicidium corripit. & ad sedem,& cacare sibi videtur. & menses prius aut posterius solito fiunt,aut nõ statim huic apparét. In hoc morbo si sursum strangularint,tepefactoria apponito.& graueolétia ad nares suffito,ad vteros aũt odorata.& conyzã fœminã,& castoriũ, in vino ieiuna bibat. postq̃ vero ad naturã suam cõsederint, placide suffito. Bibat aũt vrinã cientia. Atq; hæc faciat q̃ diu dolores tenuerint. Vbi vero quieuerint,totã foueto. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendũ dato,si biliosa fuerit, quod bilem purgat:si pituitosa,qđ pituitã ducit. & lac asininum bibendũ dato,aut serum caprinũ decoctum. Si vero lienosa fuerit,lac ne bibat,neq; serum. & in purgationib[9],cibis vtatur mollibus,& per aluum secedentibus. pisces aũt meliores sunt carnibus.& vteros foueto,aut subdititiis purgato,ipsosque

Medela. *Vterorũ inflãmatio diuersiq; eorum affectus.* *Medela.* *Curatio.*

D E F

A fosque colluito.& vbi suffitum admisit,ad virum accedat.Solutio vero morbi cõtingit,vbi in ventre cõceperit. Si vteri ad latera allapsi fuerit,tussis obtinet,& dolor sublatus.& insidet vterus durus velut pila.& ad contactũ dolet, velut ab vlcere,& cõtabescit,& videtur ipsi peripneumonia esse,& contrahitur,& gibbosa fit,& menses nõ apparent, Aliquibus aũt quibus prius apparuerunt,etiã pereũt.& si tunc prodeãt,imbecilles sunt,& pauci,ac deteriores. & genitura nõ fit hoc tẽpore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgãs bibendum dato.& multa calida lauato,& ex tepefactoriis quæcunque admiserit adhibeto.& à quib⁹ sanguis purgatur ea apponito. Et lini semen torreto,tundito,ac cribrato:& peplũ albũ & saluiam cum tenui polenta,& caseum caprinũ muria derasa. Hæc misce,vt casei sint partes duę,reliquorũ vero,& polentæ nõ salsæ pars vna,& ieiunę in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quencunq; admiserit bibendũ dato. Et frequenter fomẽtum adhibeto.& calidã aspergito.& per ceratũ leniter mollito, ac à latere detrudito.& latus fascia lata deligato . Et lac bubulũ q̃ plurimum ad dies quadraginta bibendũ præbeto. Cibis autem vtatur q̃ mollissimis. Morbus hic vehemẽs est & lethalis, & paucæ etiãsi sic curentur effugiunt. Si vero in lumbis fuerint vteri,aut in lateris mollitudine, & spiritus sublimis iuerit,& suffocatio habeat,& anhelatio densa ipsam corripiat & moueri nõ vult:sulphur,aut bitumen,aut cicutã, aut myrrhã terito,& melle cocto affuso, glãdulã longã efformato ac crassam,eamq; in sedem indito. Si vteri deuoluerint seipsas ad intermediam lumborũ ac coxarũ partem, dolor habet imum ventrem,& crura cõtrahuntur,& iuncturas coxarũ ad sedem dolet.& quum aluũ exonerat,dolores emergunt acuti,& stercus cum violentia ꝓdit exiguum,& vrina destillat,& pusillanimitas ipsam corripit. Quum sic habuerit,fistulã ad vesicam alligare oportet,& oleum calidũ in vteros infundere. Et fomentum adhibere,aut multa calida aqua lauare,& in oleũ & in aquam desidere. Suffire aũt subter pudenda,graueolentia. sub nares vero odorata.postq̃ aũt dolor quieuerit,pharmacũ sursum purgans dato. Infernũ vero ventrẽ turbare nõ oportet. Vbi vero vteri cõsederint,pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato,& lac asininũ,si nõ fuerit lienosa. Postea fomẽta adhibeto

Cum uteri latera petunt.

Medela.

Curatio.

B

Cum uteri lumbos molestant.

Medela.

C

adhibeto vterosq; aspergito.& subdititium purgatoriū quod cum lauro præparatur,& nō mordet, apponito. Deinde aromatis suffita,ad virū accedat.& si in ventre habuerit,sana fit. Verum plæreq; steriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuscunq; osculum alio inclinatur,& ad coxam allabitur.Cōtingunt enim & hæc, quæ vterum purgari ꝓhibent,& geniturā suscipere,& liberos gignere. Hāc odoratis fouere oportet.& post fomentum,digito reuellere & à coxa disparare.& postea tædulis ac plūbeis fistulis immissis dirigere.Nō enim velociter cogi potest,velut dictū est.Quum autē ad naturalē situm redierit,& vteri aperti fuerint,subdititiis mollib⁹ purgato,& alia cōuenienter facito. Quibuscunq; vteri ad coxam collabuntur,si nō breui discedant,& rursus in locum suum redeāt, ad coxam resiccātur. Necessarium est autē osculum auersum esse.& in supernis detineri.Quum vero auersum fuerit,cōclusum esse.Ex auersione vero ac cōclusione,durum fieri,& mutilatum esse.Vbi vero vteri cōclusi fuerint,menses sursum ad māmas delegare,& ad pectus ascendere facit & imus venter attollitur,& inexpertæ in ventre se habere putāt.Talia enim patiuntur,qualia prægnantes, vsq; ad septem aut octo menses.& venter pro temporis ratione crescit. & pectora eleuantur,& lac innasci videtur. Quum autem hoc tempus præterierit,& māmæ gracilescunt ac minores fiunt,& venter idē perpetitur.& lac euanescit.Venter item eo tempore in quo se pariturā sperabat,euanescit ac cōcidit.His vero cōtingentibus, vteri modico tempore fortiter cōtrahuntur,& osculum ipsorum reperire nō datur.adeo omnia contrahuntur ac resiccantur.& in māmis tubercula fiunt dura, partim maiora, partim minora.Hæc autem non fiunt suppurata, sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti.Quum autē cancri futuri sunt,prius ora amarescūt,& quicquid ederint,oīa amara esse vidētur.& si quis plura dederit,accipere renuūt,& cōpescenda faciūt.Mente vero percellūtur, & oculi duri fiunt, & nō acute vident. & ex māmis dolores ad iugulū trāsiliunt, & sub scapulas.& sitis tenet.& māmæ graciles,& ipsæ per totum corpus attenuatę sunt.& nares siccę ac obstructę sunt,& nō leuant.Spiritus est imminutus,& nihil omnino olfaciunt. & in auribus dolor quidem nō oboritur, verū aliquando callosa cōcretio. Quū igitur ad hoc temporis ꝓgressæ fuerint, sanæ

Cū os uterorū aliò uertitur.

Curatio.

Quid mulieres fallat.

D E F

A ſanę fieri nõ poſſunt,ſed pereunt ex his morbis ſi vero priuſquam huc perueniant curatæ fuerint,& mẽſes ſoluti fuerint, ſanę fiũt. At vero curare tales oportet hoc modo. Primũ quidẽ omniũ ſi adhuc fortẽ aſſumpſeris, reliqui corporis reſpectu habito,quacunq; tandẽ purgatione opus habere videtur, medicamentũ exhibeto. Vbi vero corpus præparaueris ſic ad vterorum medelam procedito . Si vero totũ corpus minime mouendum eſſe videatur , neq; morbi cauſæ hinc proficiſci, verum vteri à ſeipſis morbũ habeant,curam hoc modo auſpicare. Primum quidẽ vteros ſic foueto. Ollæ duas ſextulas capienti, operculũ imponito ac adaptato,vt nihil præterſpiret, deinde vero operculi fundum pertũdito ac foramen facito. *Cura quæ* *Fomentũ aduerte.*

B In foramen autem arundinem indito lõgitudine cubitalem. Oportet autem arundinẽ operculo probe adaptari,vt penitus nihil præterſpiret. Quum autẽ hæc parauens, operculum ollæ obdito,lutoq; oblinito.& vbi hæc feceris,foſſam duorũ pedum altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere poſſit.poſtea vero ligna immiſſa vrito,donec foſſa ab igne exſcandeſcat. Quod vbi factũ fuerit,ligna ac prunas quę craſſiſſimæ ac ignitę fuerint eximito. Cinerẽ vero ac fauillam in foſſa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, vapor ſurſum proceſſerit,ſi quidem valde calidus fuerit vapor, abſtineat. Si vero nõ,ſummæ arundinis parti inſideat,ipſamq; in vteri ſtomachum indat. Atq; ſic fomentũ admittat,Si vero perfrigeretur,prunas ignitas adiicito, cauẽdo vt ne acutum fomentũ fa-

C cias. Si vero adiectis prunis,acutum fiat fomentũ, magis q̃ cõuenit,prunas detrahito. At vero hoc fomentũ clementi cœlo parare oportet,vbi vẽtus nõ afflarit, neq; perfrigeret. Ipſam autem indumẽtis obuelatã eſſe oportet. Cæterum in ollam allium ſiccum iniicere oportet , idq; magis cõminutum q̃ ea quæ ſunt cõtuſa.& aquã affundere, quo ipſum permadeſcat, & aqua tribus digitis ipſum excedat. & phocæ oleum ſuperfundere,atq; ſic calefacere, ac fomẽtum adhibere per multũ tempus.poſt fomentũ vero ſi potens fuerit,lauetur toto quidem corpore ad voluptatẽ,lumbis aũt & partibus infra vmbilicum,amplius. In cœnã porrò dato mazã,panem, & allium coctum. Poſtridie vero ſi quidem exoluta fuerit à fomento, eam diem intermittito. Sin minus,rurſus fomentũ adhibeto. A fomento vero ſi cõſiderare hoc poteſt , oſculum cõtingere

N iubeto,

iubeto, num fomentum ipsum vteros flatu implet. Si enim fla tu implentur, osculum ex valida auersione, & ad coxam allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tanquã igitur tale sit fomentum, & hæc facere possit, sic fouere oportet. Quum autẽ fomẽtum adhibebis, allium iniicere oportet, & phocæ adipẽ superfundere. Atq; hoc faciendũ est, donec vteri videbuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractũ. Nam ad hoc fomentum talia cõtingent. Post fomentum vero diætã constituito, velut priusquã fouebatur. Quum vero cõmoti fuerint vteri, ac facile solubiles fiant, fœniculi radicibus foueto, & aliã ollam eodem modo præparato. Radices aũt fœniculi elotas cõtundito, & in ollam mittito, & affusa aqua eodẽ modo fomentum facito. Postea vero lauato. & ad vesperã mazam cœnet. Si vero panem voluerit, & bolbidia parui polyporũ generis, & sepiolas paruas, in vino ac oleo coquito, & edenda dato. At inter fomenti adhibitionẽ, osculum cõtingere coneris, an fomentum vteros propinquissime adducat, Hos fouere oportet ad dies quinq; vel sex, hominis cõsideratiõe habita. & si quidem exoluatur ac debilis sit, differre ad sufficiens tempus. Si vero nõ exoluatur, fouere per omnẽ diem. Post fomẽta vero, subdititia apponere conare, ex albicante tæda pinguissima. Illitio autem sit oleum. facito aũt hæc lõgitudine quidem digitorum sex. numero vero quinq; vel sex. figura vero in angustum abeunte. Sit aũt alterum altero paulo breuius. crassitudo vero eius qđ crassissimum est, sit digiti indicis, & forma similis digito, summa parte tenuissima, in ꝓcessu vero crassior. Hæc aũt leuissima ac rotundissima facito, cauẽdo ne vlla adsit fissura. Apponat aũt primum id quod tenuissimũ est, & vbi apposuit quiescat, obseruans ne excidat. Apponatq; primum summã partẽ, deinde semper amplius, simulq; obtorqueat ac circumcirca tędã intro trudat. & vbi parum susceperit, in hoc paruo se cõtineat, cauendo ne excidat. postea rursus eodem modo intro trudat, donec quatuor digitorum mensura intra osculum vterorũ recipiatur. Quum aũt hoc susceperit, alterũ postea apponat simul vt prius insitum aufert, quo priusquam osculum cõniueat recipiatur, dum adhuc rectum est & apertum. Hoc autẽ ita cõtinget, si alterum eximatur, alterum aũt indatur. Oportet aũt & plumbũ simile figura crassissimę tędę formatum intrudere, qđ cauum sit, quo cõtinere quid possit.

Cibus.

plumbi

A plumbi vero amplitudo sit talis fabricata, qualis in vlcera impellitur, ita vt os ipsius leue sit, & nō sauciet. formato aūt hęc velut etiam subdititia ex tædis. Quum autē factus fuerit huiusmodi plumbeus penicillus, adipe ouillo trito ipsum expleto. & vbi ita præparatus fuerit, tædā quidem subtrahito, plūbum aūt indito. Si vero plumbū appositū ardorem exhibeat, plumbū quidē detrahito, tædā vero rursus apponito. Et plumbum in aquam frigidā immergito, & postea rursus apponito, ac tædam eximito. Semper aūt aliquid appositum esse oportet, & interdiu quidem melius est tædā habere, noctu autem plumbum. Si vero surgere voluerit, cum cautione hoc faciat, quo penicillus intus quiescat. Sin minus, statim rursus subdat.
B Si vero ex tædis appositis nullā suscipiat, tenuiorē facito, donec suscipiat, ex his ad illa trāseundo, & obedientes vteros faciendo. Si vero neq; osculū aperiri poterit, neq; vteri prope accesserint, rursus ad veterē medicinā redito, à prima ad secūdā, donec mollescāt, & propinquissime accedant. Et postq̃ aperti fuerint subdititia facta apponito. Sint aūt magnitudine oliuæ. Horum aūt alterum appositū sit donec liquescat, & deinde alterum apponito. Quum autē apponere voles, ipsum subdititium medicamentum ex resina præparatum, in oleum rosaceum aut irinum tingito. Nam aliàs ab osculo vterorum recedit. Prius tamē plumbum appositum esse oportet, quo recto osculo, in internam osculi partem attrahatur. Postea vero mollitoria apponito. Lauet autem calida, & ante, & post subdititia medicamēta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis ma-
C rinis. Exhibeto autē duobus aut tribus dieb⁹ ab appositione, cōsideratione habita an osculum vterorū bene habeat, & purum sit. Quod si est, ab hoc subdititio quiescito. Postea vero mollitoria apponito. Quum vero inflāmatum fuerit os vterorum, rursus eodem modo pharmaca apponito, reliquaq; facito iuxta relatum modum. Vbi vero probe habuerit corpus, velut dictum est suffiato. Sed & osculum, & vteros suffilare oportet sic. Subdititium factum cum ficu apponito, duo autem subdititia facito, & antequā subdas fomētum adhibeto ex fœniculo prius relatum. postridie vero post fomētum, apponito medicamentum. & quum apponere voles, præ omnibus subdititiis vbi vbi prius laueris ipsam ita apponito. postera autem die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint. post-

inflammationem vero alia facito iuxta priorem rationem. facito item de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et si quidẽ in mense semel appositũ, satis videbitur inflasse vteros, quiescito. Si vero aliqua opus habuerit, rursus apponito eodẽ modo quo prius. Postea vero vbi bene habere tibi visa fuerit, & tempestiuum esse, fomentum ex suffimentis præparato. præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testę conchę mensura, & calamum vnguentarium eadem mensura, & iunci vnguentarij tantundem. cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, & anisi, & rutę siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quum autẽ hęc pręparaueris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollã infundito, & de cõtusis quadrantẽ inspergito ac permisceto. Deinde vnguenti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, trium obolorum pódus affundito, permisceto, & molli fomento plurimo tempore foueto. Ante fomentũ vero lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autem foueri desierit, operculum quoddã fomento imponere oportet, vt ne trãspiret. postea vero tædis & plũbis vtere. Quum aũt duobus aut tribus diebus fomentum adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermediis autẽ diebus bis in die lauato. Edat autẽ porrum coctum & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatũ ac coctum. & potus sit meracior. & marinis prædictis vtatur. Quũ vero intermedij dies præterierint, rursus fouere oportet, ita vt modicum de singulis cõtusis ad prius fomentum inspergas, & vinum insuper affundas, si opus esse videbitur, itemq; oleum, atq; cum hoc foueas. Postquã autem fomẽta bene habere tibi visa fuerint. & osculum molle esse ac apertum, velut cõuenit, & ipsi vteri ꝓpe: postera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt autem apposititia duo. postridie vero post purgationem, mollitoria subdito, quandiu vteri fuerint inflammati. postea vero tædis ac plũbeis penicillis vtere. Post hæc intermissis diebus quotquot visum fuerit respectu ad inflammationes vterorũ habito, & virium corporis coniectura facta rursus velut scriptum est refoueto. Si quidẽ prius fomentum adhuc sufficiens esse videbitur cõiectis ad hoc suffimentis velut prius, & vino ac oleo affuso. Si vero inutile esse prius illud fomẽtum videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renouare in singulis adhibitionibus,

A bus,quandiu subcruenta purgantur.Si vero talia purgata fuerint,quiescat.Diæta porrò hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint,& ab his initio facto,hanc diætam præscribito. Primum quidem multa calida lauetur,capite excepto. Quum autem cessauerit, caseum acrem, & rutam, vino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa,statim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempestiue exhibeto.Edat autem mazam aut panem,& porrum coctum aut crudum,& de huiusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis fracti decoctum:spumam autem ne detrahito,& silphium multum derasum addito,ac multa allia incoquito. Obsoniis autem vtatur piscium,chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci,
B aut fauorum cremore cocto: bolbidiis,polypodiis, in vino & oleo. & silphij semen tritum bibat. & quàm plurima tum in prãdio,tum in cœna edat.Lauetur autem post cœnam, quum requiescere volet. Hac diæta ad dies quinque vel sex vtatur. post hos dies,mane ieiunæ sambuci fructus baccas sex, in vino meraco dato,& sepiæ oua decem aut duodecim.Hæc trita simul mane ieiunæ bibenda præbeto. post hoc vero pharmacum,potionem dato.At vbi interquieuit lauetur. Sit autẽ potio,ruta & caseus,atque sic prandeat præscripto modo.Serius autem cœnet.& semper bis in die lauetur.Hæc autẽ diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat.Quum vero hi dies præterierint,catapotia ex succo silphij fabę magnitu-
C dine formato,atque hæc primum dato,postea vero alia præscripta facito.Quum autẽ dies transacti fuerint viginti quinque in hac diæta,reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandium vero vbi prandere volet,allij segmenta quatuor,& caseum acrem tali magnitudine, terito & polentam modicam ammisceto,ac massam efformato,eamque primum edendam dato. Ante cœnam vero meracum absorbeat, atque ita cibum capiat.De cætero vero eadem diæta vtatur. Quum autem nouem dies reliqui fuerint ad tempus mensium,primum hoc dato. Cum ouis & sambuco, cuminum Aethiopicum, & castorij obolum,Vbi vero duo dies reliqui fuerint,ab his omnibus potionibus ac catapotiis abstineat.Verum pharmacum cum tæda præparatum ieiuna vbi lauit, sumat. Post medicamenti vero potum, mercurialem & brassicam simul in aqua *Victus.*

cocta dato, cum aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto, sale, silphio & oleo condita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos. & potum meraciorem bibat. Obsoniis autem vtatur polypodio cocto aut sepiolis. & hæc quidem in prandio. In cœna vero sumat carnem caprinam, aut ouillam, aut agninam percoctam, & porrum, & alia acria, quæcunque voluerit. A cœna vero lauetur. & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si vero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequenti mense eandem diætam ab initio repetito, vsque ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, iuxta superiorem rationem, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autem prælota. Verum cõsiderare oportet etiam vteros quomodo habent, quo semper omni tempore bene habeant, & os rectum ac apertum sit, & si ita visum fuerit ante appositionem fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris vtendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si vero pauciores, pluribus. Si vero significationem de se præbuerint, rursus eadem diæta vtendum est, ac curandum donec menses apparuerint. Quum autem semel talibus prodierint, optimum fuerit in ventre concipere. Atque hæc est omnium huiuscemodi morborum curatio. Si vteri contingant coxam, & incumbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem. & dolores imi ventris. & ad ipsam lateris mollitudinem, & lumbos ac crura dolor incidit ac extenditur. & suppurantur, & linamentis opus habent, & pereunt, nisi quid feces aut vras. Quum sic habuerint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & multa calida lauato, & vteros foueto, ita vt vrinam veterem in peluim infundas ac feruefacias, & supra ipsius cauitatem mulierem colloces vestibus contectam, vt ne prætersp iret. & si frigesiat vrina, ferri igniti frusta in vrinam immittas, & fomentum facias donec se obscure videre, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & postea digito contingens os vterorum ad sanam coxam trahat. Et noctu mollitoria apponat. Postquam autem dixerit directum esse, facto prius cum odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò & plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus vnum. post hos vero bryoniã albam, aut scillam per triduũ, postea vero consideratis

Cum uteri coxendicẽ petunt.

Medela.

A cōsideratis mensibus disce, an biliosi sint, aut pituitosi, aut an sanguis sit corruptus. & si opus fuerit ipsi sanguiné purgare, quocunq; maxime opus habere tibi visa fuerit, id apponito. Et postea cū eiusmodi colluito. Apponito aūt subdititia medicaméta, donec sanguis purus educatur, & hoc per triduū facito. Deinde ceruinū adipé liquatū, molli lana eo imbuta apponat. postea per dié pulegium subdat. & aromatis suffita sic ad virū accedat. Si vero ex partu morbus fiat, vbi ex vrinæ fométo penitus purgata est, statim ad odorata accedat. & postea lota, oleum albū Aegyptiū ad sanam coxá apponat, & super hanc decūbat. Si vero neq; ad hæc transmoueantur vteri, ieiuna pæoniæ grana nigra quinq; in vino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsoniis auté B vtatur paucissimis. Si vero sana nō fiat, similiter ipsam purgato velut in priore dictū est. Cæterum in hoc morbo si non statim in vétre habuerint, steriles fiūt. Si vero sic habuerint, mensesq; nō fiant, neq; febrilis calor corripiat, primū pharmacis sursum maxime purgato. Si vero debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potioné, si pituitosa esse visa fuerit, vomat ieiuna, & accepto cibo. & plerūq; sana fiet. Si vteri ad coxam decurrerint, menses crassi existentes nō prodeūt. Verum dolor ad imum ventré procedit, & ad lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quū sic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac cōuenienter bibendū. deinde vinum meracum. & totā foueto. & pharmacū sursum purgans exhibeto. Si vero debilior fuerit, infra. Si vero C curata fuerit, vteros cū fœniculo foueto, & absinthium ammisceto. Postquā autem recens fota fuerit, os vterorum sensim, cum digito ad sanam coxam detrahito, ita vt & ipsum os, & partes circūcirca affectas leniter mollias, & mollitoriū quoddā apponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam, deinde narcissinū vna die interposita. Quum vero pura esse visa fuerit, netopū apponat in lana. & postridie oleum rosaceū. At mensibus prodeuntibus, melius est nō apponere. Si vero nō prodeant, cantharidas quatuor sine alis, sine pedibus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinq;, & sepiæ oua, & apij semen modicū, in vino bibat. Et si dolor affuerit, & vrinæ stillicidiū vexarit, in aqua calida desideat. & aquā mulsam aquosam bibat. Si vero nō purgetur, rursus pharmacum

Cū morb° ex partu contrahit.

Medela.

Cum uteri coxendicē petunt.

Curatio.

Medela.

bibat. Si autem purgatio prodeat, ieiuna cum viro coeat. Si D
vero non prodeat, dato quod detrahat ipsam, respectu ad vires mulieris habito. & tūc tutum est vt ad virum accedat. Si enim in ventre habuerit, sana euadit. In purgatione vero si multa prodeat, mercurialē edat, & polypos teneros coctos. & cibis mollibus vtatur.

Cum coxē dicem uexant. Medela. Si puerperæ vteri in coxā incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad alteram coxam oleum Aegyptiū album, aut rosaceum apponito. Sed & in sanam coxam decūbere melius est. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinq;, & sambuci fructus in tædis conchæ testam maiorē, & castorium magnitudine fabæ. Et cibis vtatur mollibus. Conuenerit autem mercurialis ante cibum, cocta velut brassica. Sorbeat autē & ipsam decocti aquā. & acria comedat, exceptis raphano & cepis ac nasturtio. Optima est & lactuca. E

Vterorū morbi. Quot vero morbos ex vteris fieri contingit? Dico autem quū vteri ex loco moti fuerint, alio alias allabuntur. Ad quēcunq; vero locum allapsi fuerint, dolores ingētes incumbūt. Et si quis vesicam cōtingat, dolorem exhibent. & vrinam nō suscipiunt, neq; genituram in seipsos trahunt. & ambo dolēt. & si nō celeres solutiones fiāt, vteri postea suppurantur iuxta eosdem locos, si ad ipsos decurrerint. Cōtingit autem hoc & in laterum mollitudine, & in inguinibus, & super pectine.

Curatio. Cæterum in principiis quum dolor habuerit, sic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida sedere, Bonū enim & hoc est: aut spōgiis ex calida aqua expressis fouere. & pharmaca vteris cōmoda bibere. Si vero ad hæc nō soluatur, pharmaco sursum aut deorsum purgare, vtro tandē opus fuerit. cognosces autem id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinē, & vesicam irruerint, hæ purgatione sursum opus habent. Si vero ad laterum mollitudinē, & præcordia, hæ pharmaco deorsum purgante indigēt. At vero huiuscemodi morbi omnes senioribus magis q̄ iunioribus fiunt, ad menses suppressos. fiunt etiā iuuenculis, vbi multo tempore viduæ mā- F
serint.

Cum uteri sedem petunt. Medela. Si vero ad sedem cōuertantur vteri, secessus recrementa impediuntur, & dolores occupant lumbos, & imū vētrem, & intestinū rectum ac podicem. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbis fomentum adhibere, & postea graueolentia subter suffire, & apponere quæ purgant & impellunt vteros. & bibenda dare quæcunq; libenter admiserit

A miserit ex maxime cõferentibus. Si vero incumbant in inguina,& vrinæ meatus,dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus.& vrinæ meatus obturatur,& vrinã nõ emittit. Curare vero oportet hoc modo. Ad nares quidẽ odorata apponito, & vnguenta. Ad vteros vero graueolentia suffito. Porro omnis occasio vteros propellere potest, si quid mali habeãt. Nam & à frigore pedum ac lumborum,& à saltatione,& terrore,& lignorũ sectione, & cursu ad accliuẽ ac decliuem locum,& ab aliis multis propelluntur. Proinde hæc cõsiderare oportet, ad totum corpus respectu habito, quum præsentes morbi affuerint. propter talia enĩ omnia necesse est plus aut minus ægrotare.& postq̃ hæc reluxerint, maxime hac parte B repẽtini morbi manifesti fiunt. Quũ igitur hæc aduenerint, penitius ex tota homine deprehendere oportet.Nã quæcũq; perfrigerationes crurum, aut stupefactiones ex frigore fiũt, hæ omnes etiam in vterorũ morbis vteros eleuant.In talibus itaq; aquã calidam affundere oportet vteris & circũsitis locis.& ipsos ac crura excalefacere,quũ allapsi fuerint. Si circunuersi fuerint vteri ex partu ad dextrã partem,& puerperij purgamenta nõ fiant,& dolor imum vẽtrem habet, & lũbos,& laterum mollitudinẽ.& dextrũ crus grauatur, & torpor occupat,& nõ tremit, & osculum vterorum contingere nõ potest,sed ipsos leues ac fortiter planos deprehẽdet. Quũ sic habuerit,pharmacũ bibendum dato,à quo sursum ac deorsum purgetur.magis vero deorsum. & totũ corpus foueto, & C præsertim vteros leniter.& calida bis in die lauato.& ex potibus quẽcunq; libenter admiserit, experimento facto præbeto.& viro frequenter cõdormiat.& brassicã edat. Si vteri ad sinistram partẽ,aut coxam declinauerint, dolor acutus ac vehemens habet lumbos, & laterum mollitudines, ac ipsum crus.& claudicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dare oportet,& postera die suffire hoc modo.Ordei chœnices duas, & oleæ folia parum cõfringito. & gallã contundito ac cribrato,& hyoscyami tertiam chœnicis partem.Hęc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla noua,per dies quatuor suffito.Nocte vero lac bubulum, & mel, & aquã bibat. & calida lauetur. Si vteri transuersim situm habeãt,& obliqui fuerint, itẽq; os ipsorum, menses ipsi partim occultantur,partim prius cõspicui euanescunt.& non similes

Curatio.

Quàm facile uteri moueãtur.

Cum post partum ad dexteram declinant.

Medela.

Sin sinistrũ petant.

Medela.

Cum obliquantur.

miles fiunt, sed deteriores & pauciores q̃ antea. & genitura nõ fit hoc tempore.& dolor habet imũ ventré, & lumbos,& coxã,& ipsa attrahitur. Quũ sic habuerit,pharmacũ infra purgãs bibendũ dare oportet.& calida lauare,ac fouere. Vbi vero recens fota & lota fuerit, digito immisso os vterorũ corrigat ac dirigat.& odoratorũ suffitũ admittat. & ex potibus dato iuxta experimentũ,quẽ libenter susceperit. Cibis auté vtatur mollibus,& allia edat cruda ac cocta.& cum viro dormiat.& in sanam coxam decumbat. Alteri vero fomentũ adhibeat. Morbus auté hic ægre cedit. Si vero propinquissimi fuerint vteri frequẽter vomat. Vteros auté graueolentib⁹ suffiat,donec in locũ suũ firmati fuerint. Diæta vero ventré nõ emolliente vtatur. Si vteri extra naturã progressi fuerint,febrilis calor habet pudendũ & imũ ventré.& vrina frequenter ac paulatim destillat. & pudendũ vehementer mordetur. Patitur auté hæc si recens ex partu viro cõdormierit. Quũ igitur sic habuerit,myrti baccas, & loti raméta, in aqua coquito,& aquã per noctem sub dio exponito, atq; sic frigidissimã pudendo affundito,& leuiter trita hæc apponito. Postea aquã lentiũ cum melle & aceto bibens vomat,donec vteri fuerint retracti. Sed & lectũ à pedibus altioré facere oportet.& pudendũ graueolentibus suffire, nares auté odoratis. Cibis vero vtatur mollissimis ac frigidis. & vinũ aquosum album bibat.& ne lauetur,neq; cũ viro coeat. Si penitus ex pudé do exciderint vteri,dependét velut scrotũ. & dolor corripit imum ventré,& lũbos,& inguina. & quũ tempus processerit, nõ volunt in suũ locũ redire. Morbus auté hic corripit, quũ recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, vt vteros cõtactu læserit: aut cũ viro coiuerit in puerperiorũ purgatione. Quũ sic habuerit,frigefactoria mitigantia apponere oportet ad pudendum.& quod extra propendet depurgatũ,malo punico in vino nigro cocto abluere, & intro protrudere. Deinde mel & resinã pari vtriusq; portione colliquare, & in pudendũ infundere. Et decũbat supina pedes sursum extentos habés. Postea spõgias apponat,& ad lumbos deliget. Quãdiu vero sic habuerit, à cibis quidé abstineat, potu vero parcissime vtatur,donec septé præterierint dies. & si quidé sic obedire voluerint & redire,satis sit. Sin min⁹,summas vteri oras derasas & ablutas,picato cerato illinito. Deĩde pedes ad scalam de-

Medela. *Cum uteri extra naturã progrediunt.* *Medela.* *Morbi huius caussæ.* *Curatio.*

D E F

A lã deligato,vt caput deorsum pẽdeat,& manu intro detrudito.Postea lauato, & crura ipsius vicissim colligato, atq; sic p noctẽ ac diẽ sinito . & modicũ ptisanæ succũ frigidũ dato,aliud autẽ nihil. Postera vero die reclinato,& cucurbitã q̃ maximã ad coxã affigito, & multo tẽpore trahere sinito , & vbi ipsam detraxeris ne scarificato,sed reclinatam sinito,& nihil præter succũ ptisanæ exhibeto, donec septẽ præterierint dies. Si vero sitis vexet,modicũ aquæ bibat . Quũ autẽ septẽ transierint dies , cibis mollissimis ac paucissimis vtatur . Vbi vero ventrem exonerare voluerit,decumbens id faciat , donec quatuordecim prætereant dies . Deinde tepidis fomẽtis colluatur,melius autẽ est calida velut ex sole.& q̃ parcissime

B deambulet,& ne lauetur. Ventrem autem ne solueris. Cibis vero paucissimis vtatur,neq; acribus, neq; salsis. & pudendũ graueolentibus suffiatur . & postquam obãbulare inceperit, subligar gestet. Si vero extra pudendum os vterorũ exciderit,vtpote ceruice vterorum prope pudendũ sita,& ampla existente:fit autẽ hoc magis sterilibus , contingitq; maxime ex fatigatione,quum mulier laborarit, & vteri calefacti fuerint ac exudarint : tunc euertitur os ipsorũ per ceruicem vt quod in humidiore ac lubriciore & calidiore sit loco , q̃ in priori tẽpore.& vbi hoc cõtigerit , procedunt vteri foras ad frigus,& osculum ipsorum euersum prodit. Et si quidem breui curata fuerit,sana fit.Verũ sterilis penit⁹ relinquitur.Si vero nõ breui,osculũ durũ semper ipsi extra erit,& fluet illic a-

Cum uteri procidunt.

C lias atq; alias saniosus humor viscosus ac graueolens.Et si mẽses prodierint,si adhuc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis autẽ progressu huiusmodi morbus incurabilis fit, & consenescunt vteros foris habentes. Si vero vteri extra prominuerint,ablutos ipsos aqua tepida,oleoq; ac vino illitos rursus indito ac deligato , & graueolentia subter suffito. Sub nares autẽ odorata. Si vero multo tempore vteri promineant,& stupide perfrigerentur,multã calidam aquam affundito,quo refocillentur.Si vero iam inflẽtur, etiam aceto ad aquã ammixto foueto:Sitq; hæc aqua aut lauri aut myrti decoctum,& leniter protrudito,& cerato vnguento illinito, & si paruerint,satis est:Sin minus,cum aqua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito.Deinde illinito. Vbi vero cõsederit,ablutos velut dictũ est indito,& alia prædicta facito.

Medela.

Oleum

Oleũ vero ne adhibeto,neq; aliud pingue,aut pinguitudinẽ habens. D

Cũ os uterorum torquetur. Si quid ex osculis vteri cõplicatũ fuerit, mẽses nõ fiunt,aut pauci & praui ac dolorifici. & quũ viro cõdormierit,dolet.& quicquid vir immiserit ex coitu exit,& contingi nõ vult,neq; attrahit geniturã. Et dolor habet imum ventrẽ ac lumbos.& os vterorũ ad cõtactum non cõparet.

Curatio. Quum igitur sic habuerit,vrina veteri foueto.deinde vomat à lentis decocto,melle & aceto ammixto.postea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argenteã aut æneam infuso,& sale addito cõtecta phialæ insideat,& si quidẽ odor olei per os ipsi penetrarit, ipsam pariturã esse, & postera die sanã fore ꝓnũcia,ac cõfidere iube.& vbi dormire volet,oleũ Aegyptiũ in lana apponat.Postridie vero cõsideret an os vterorũ magis sit directũ. & si esse dixerit, per triduũ odoratis foueto,& subdititia quę nõ mordeãt apponito, purgatoq; & cum odoratis ac mollib⁹ postea colluito, totidẽ diebus velut prius.quũ autẽ menses ꝓdierint,ieiuna,& illota,aromatis suffita,ad virũ accedat.Pleræq; vero ex hoc morbo steriles fiũt, si nõ curatus fuerit. E

Vterorũ ulcera. Si vlcerati fuerint vteri,& extreme foras processerint,oleo illitis manibus indito. & myrrhæ puræ pilulas tres deuorãdas prębe. & laurũ viridem tritã bibat vino dilutã.& sic sana fiet. Si in arctum cõtracta fuerint pudenda, subdititium apponito. Anisi videlicet semen & apij tritum pudendis subdito.

Cũ ualde procidunt & nusquã sistuntur. Si vteri nõ in loco mãserint, sed modo huc,modo illuc trãsierint,vt dolores exhibeãt, & nũc incõspicui fiant,nunc exeãt velut sedes & quũ quidem supina fuerit,in loco maneant, quũ vero surrexerit, aut ex somno expergiscatur,aut se inclinauerit,aut alium quendã motũ fecerit,exeunt.sæpe vero etiã dum quiescit. F

Medela. Hanc q̃ maxime quiescere,& nõ moueri oportet. & lectũ à pedibus sternere altiorem.& vomitibus vti.Oportet enim ipsos sursum reuellere,& acerbis perfundere.& graueolẽtia subter suffire. Sub nares autem odorata. & ex malis punicis quodcũq; maxime cõuenerit & nihil impedierit, in medio per vmbilicũ perforatum,in vino tepefactũ quàm penitissime subdito.dinde lata fascia deligato ac circũdato,vt ne elabatur, sed maneat,& quod opus est faciat.& de peplo,cũ caseo, & polenta bibendum dato, quẽadmodum supra in allapsu scriptum est. & de potionibus experimento facto,quãcunq; maxime admiserit,

bibendã

A bibendã præbeto. Cibis auté mollissimis vtatur. & cum viro ne dormiat, donec ad locũ suum redierint. Si vteri exciderint, hederã siccissimam tritã, ac linteo alligatã apponito. & nihil pingue adhibeto. In potu auté exhibeto triticũ recens, & peplũ album, & saluiã, & cyperum, & anisum. Hæc trita vino diluta, cum furfuribus ordei bis in die dato, pro vice heminã dimidiam. *Procidentiæ medela.* Si ad crura & pedes vteri cõuertantur, cognosces sic. Magni pedũ digiti cõuelluntur sub vngues, & dolor habet crura ac femora, & incũbit ac premit neruos circa femur. *Cũ uteri crura & pedes petunt.* Quũ sic habuerit, multa calida frequẽter lauare oportet, & fomentũ adhibere si ferre poterit, & graueolentia subter suffire. Et femora rosaceo oleo inungat. *Medela.* Si vero loqui

B nõ poterit, crura derepẽte frigida repereris, & genua, & manus. & si vterum cõtigeris, nõ in suo mundo est. & cor vibratur, & dentib. frendit, & sudor est multus, & alia quæ à sacro morbo correpti patiuntur, & quę ab aure exsudãt. *Quæ repẽte obmutescunt.* His frigidã aquam multã affundere oportet super crura & man⁹, & alia facere velut prius dictũ est. *Curatio.* Si cõmoti vteri aliquo allapsi fuerint, & dolorẽ exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramẽta in aqua cocta, lana excepta subdito. Quũ mulier recens enixa, onus maius q̃ pro natura leuarit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cucurrerit, aut alia quędã huiusmodi fecerit, vteri excidunt ob hæc maxime: aliquãdo vero ad sternutationẽ. *Procidentia uuluæ.* Nõ enim violatur, si per vim sternutans, nõ apprehẽderit nares. Proluere itaq; aqua tepida vteros oportet. *Medela.*

C Deinde betæ succo feruefacto similiter. postea vino nigro meraco. Si vero nõ obediat, mollitoria facere oportet. Verũ hæc facere oportet priusq̃ perfrigerẽtur, & leniter intro indere. Deinde crura extendere, ac subalternatim ponere, & molle quiddã ipsis supponere. à potu vero coerceri oportet tales q̃ maxime, & ventrẽ custodire, vt ne exturbet. Naribus autẽ odorata adhibere. Huiusmodi vero postea si nõ quieuerint, sed moueãtur, veratro purgare oportet. Et si nõ satis fuerit, etiam vomitus facere, & nõ lauari, tacereq; ac quiescere.

Si inflati fuerĩt vteri, vẽter attollitur, & inflatur, ac sonitũ edit. & pedes & cauæ faciei partes intumescũt, & color iniucũdus fit. Et mẽses occultãtur, & genitura hoc tẽpore nõ manet int⁹. & anhelat, spumatq;, ac anxia est. & quũ expergiscitur è somno, recta ceruice spiratio ipsam corripit. & quicquid *Cũ inflati uteri sint.*

ederit

ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis q̃ priusquã edit. & suffocatur, & nerui cõtrahuntur. Et vteri ac vesicæ dolẽt. & manus cõtactum nõ admittunt. Neq; lotium emittunt, neq; genitură suscipiunt. Quũ sic habuerit pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato. & calida lauet, ac frequẽter insideat toto corpore. Quãdoq; etiã vsq; ad vmbilicũ fomẽtum adhibeto. & interposito tẽpore ea apponito à quibus purgetur, & nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odorata subter pudenda: sub nares vero graueolentia. Et potiões dato quæ vteros purgãt, & ad locum impellunt. Et mercurialẽ edat, & postea lac bibat, velut de latere scriptũ est. Morb⁹ autem hic nõ est diuturnus. Si velut in callũ indurati fuerint vteri, & osculum exasperatur, & menses occultãtur. Quũ autem prodierint, asperi apparent velut arena. Si vero etiã digito cõtigerit, os vteri asperum cõperiet, & semper velut callus accrescit. Quũ sic habuerit, cyclaminũ terere oportet, & salem ac ficum simul miscere, & cum melle glandulam efformare ac subdere. & fomẽto adhibito, purgãtibus eluere. Edat autẽ mercurialem & brassicã coctam, & succũ sorbeat. Itẽq; porrum. & calida lauetur. Si vero velut in callum indurati fuerint, & mẽses obtorquentur, & osculum ipsorũ clauditur, & nõ concipit, & velut aliud quid est. & si cõtigeris, velut lapis illic esse videtur. & est os asperũ ac multis radicib⁹ prẽditum, & nõ leue aspectu, & qui ipsum cõsiderat, digitũ intromittere nõ potest. & febris circũfrigerans corripit, & fremitus. & dolor vteros habet, & imum ventrẽ, & laterũ mollitudinẽ, ac lumbos. Patitur autem hæc, si ipsi corrupti menses cõputruerint. Quãdoq; vero etiã ex partu, & frigore, aut mala diæta, & aliter. Medicamentũ igitur bibendũ dare oportet, & multa calida aqua lauare. Oleo item vtere, & fomentũ adhibe. Quum autẽ recens lota aut fota fuerit, specillo immisso aperito, & os ipsorũ dilatato, idemq; cum digito similiter efficito. & mollitoria velut dictũ est apponito. & potiones similiter bibendas dato, & eodẽ modo curato. Si vero obduruerint vteri, osculum ipsorũ durum fit, & clauditur, & menses nõ prodeunt, sed pauciores & deteriores. & dolor incidit, & febris & rigor corripit circa imũ ventrẽ, & lumbos, & laterum mollitudinẽ. Quum sic habuerit, multa calida lauato, & tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit. & vteros

multo

Curatio. *Vterorũ duritia.* *Medela.* *Duritia alia.* *Morbi huius caussa.* *Medela.* *Cũ uteri obdurescunt.* *Curatio.*

D E F

A multo tépore cum aqua decocti cucumeris syluestris foueto: deinde mollitoria apponito. Atq; hæc per triduum facito. & si ex cõtactu osculum vterorũ molle apparuerit, ex crudo lino tres penicillos suppuratorios indito, primũ tenuem, secũdum paulo crassiorẽ. Crassissimus autẽ sit magnitudine digiti parui, lõgitudine vero quinq; digitorũ, ita vt hos adipe anserino illitos subdas. Sed & vbi fomentũ adhibueris ex odoratis, glandẽ mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine illitum, vt ne sauciet. Nõ enim pungere oportet. & appositum sit ad duos dies. Decedit autẽ velut cortex & pellicula crassa. Intermissis vero trib⁹ diebus, cyclaminũ cum narcissino subdito. Si vero hæc nõ purgarint, cum multa cõsideratione apponito id quod cũ bupresti paratur, & appositum
B maneat per diẽ. & vbi fortiter momorderit, glandẽ extrahat, & pudendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo insideat. postridie vero lota, ceruinũ adipẽ liquatũ, & molli lana exceptum apponat. & si tibi adhuc purgatiõe opus habere videatur, tribus interpositis dieb⁹, id quod cũ narcissino parat̃ subdito. postridie autẽ netopũ. Deinde rursus trib⁹ diebus interpositis, vteros odoratis & pinguib. colluito. postridie vero pulegium per vnũ diem apponito. & sequẽti die cũ aromatis suffito ac foueto. Vtatur aũt cibis acrib⁹, marinis, aut carnib. In mẽsibus vero castoriũ bibat. & ieiuna illita suffita, & cyceonem bibẽs ad virũ accedat. Si vero os vterorũ nõ suscipiat geniturã, sed durũ fuerit ac cõclusum, plumbeũ penicillũ ap- *Cũ semen nõ admittitur.*
C ponat, velut dictũ est per triduũ, vbi calida lota est. & mollitoriis vtatur, & supina decũbat. & in aquã calidã insideat. & lanã vnguento imbutã apponat. Verũ noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas vero vestes laneas aut lineas molles supponat, vt ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur & subdititiis mollib⁹, ex myrrha pinguissima, pice, cera, & adipe anserino. Sit autẽ myrrhæ dimidiũ, reliquorũ vero duplum, & in lana subdat. duo vero sint subdititia quorũ alterũ lota per diẽ subdet, alterũ per noctẽ, donec molle factũ fuerit. & vbi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamẽti aliquãtulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculum lactantis terito, & cerui medullam, & alia quæ dicta sunt, ac modicum mellis ammisceto. Sit autẽ lana qua hæc excipiuntur mollis *Medela.*
& pura

& pura,& ad diem subdat.Si vero fortius facere voles, myrrhæ parũ quid ãmisceto.Optimũ auté est oui cãdidum, & adeps caprin⁹,& mel,& oleum rosaceũ: his ammiscere farinã, & tepefacere ad ignem oportet, & quod destillat lana colligere ac apponere. Aut adipẽ rubrum anseris aromatibus cõditum,& vnguentum rosaceũ, permixta & lana excepta apponito.Prestat auté anseris adipem,& adipé ouillum,cerã albam,resinã,netopum,oleũ rosaceum,hec simul liquare ac miscere. Vbi vero lota est, hec tepida intro ad vterorum osculum apponat.Aut cerui medullã,& anseris adipem liquato,& rosaceo aut irino oleo ammixto,in valde molli lana apponito. D

Duritia uterorum. *Medela.*

Quũ mulieri vteri duri facti fuerint,& ad pudẽda exierint,dura fiunt inguina,& ardor in inguinib⁹ est,& omĩa cãcerantur. E Quum igitur sic habuerit, cucumeris syluestris internã partem,& fauũ terito, & aquæ hemina affusa in sedem infundito,& purgatur.

Cũ os uuluæ siccitate durescit

Si os vterorũ durum fiat, & ceruix, præ siccitate,& morbus leuiter hæserit,ex digiti cõtactu cognosces.& si ad coxã deuoluãtur,nihil acre adhibeto. Si enĩ exulceretur aut inflãmetur,periculum est ne penitus sterilis fiat.Verũ apponito ea quæ nõ mordent, à quibus purgetur,

Medela.

Quũ vero duri fuerint vteri,& sic doluerint,subdititia apponito,velut est cerui medulla, aut anserinus vel suillus adeps. & vnguẽtum irinum cum melle.& oui luteum,ac cerã albam, velut cataplasma emollito,& ordeaceã aut triticeam farinã, cum aqua & ruta coquito.

Cũ uulua clauditur.

Si vteri cõclusi fuerint, oscula ipsorum dura fiunt,& geniturã nõ amplius suscipiunt, sed statim vbi cũ viro cõdormierit,dum crura mouet,exit. & dolores imum ventrẽ,& lumbos,& inguina occupãt. & mẽses omnino non prodeunt.Si vero eant,pauci & praui ac decolores F

Medela.

prodeunt.Quũ sic habuerit,multa calida lauato. post balneũ vero castorium cum pæoniæ radice, in vino nigro odorato permixta bibenda dato. Cibis auté velut puerpera vtatur. & si manifesti fuerint menses,diem vnã intermittito, & totã fouero,& pharmacũ potãdum dato, si adsuetæ fuerint, sursum purgãs,aut si ægre visa fuerit,deorsum. Lac itaq; asininũ,aut serum exhibeto.& leniter foueto, & mollitoria vtero apponito,& cyclaminũ,& narcissinum.Cucumerũ vero paruorum syluestrium internã partem sumito, & ex diuulsis semen eximito,ac lacte mulieris masculum lactãtis affuso terito, myrrha

A rha pura & melle optimo ammixtis, oleoq; Aegyptio albo. & ne liquidũ facito medicamẽtum, sed siccum, atq; hoc in lanam mollem purã infarciat, & in oleo Aegyptio albo tingat, & lota apponat. Subligetur autẽ & sub tecto maneat quũ purgatur. Postq̃ autẽ sufficiẽter habere tibi visa fuerit, quiescat. Sin minus, rursus aliud apponat. postea vero obuolutã lanam mollem, rotundã faciat, & netopum immittat, & diem vnam subdat. postridie vero oleum rosaceum itidẽ in lana. Deinde rursus cerui adipem, etiã ipsum liquatum in lana. Lauetur autem calida aqua semper ante subdititiorum appositionem. Et odoratis leniter foueatur multo tẽpore. Postea vero vna interposita die, colluito. si quidẽ pituitosa fuerit, eo quod cum

Pituitosæ & biliosæ purgatio.

B grano cnidio paratur. Si vero biliosa, eo quod cum scãmonia. post hæc ambo, postridie etiã narcissino cum vino dulci colluito. Si vero narcissinum nõ fuerit, cum anthino aut irino q̃ optimo. Sit autẽ olei tertia vini pars. deĩde interpositis duobus diebus, id quod cũ pulegio præparatur vnũ diem apponat. Si vero prodierint menses, ieiuna per triduũ bibat castorium, cum vino odorato albo: vbi vero desiuerint mẽses, & stabiles fuerint, lauetur. & aqua frigida perluta, cyceonem bibat nõ salsum. Cibum autem ne cõtingat. & cum viro dormiat duobus aut tribus dieb. Quãto vero tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, vbi cocta fuerit exprimat, & allium ac cuminũ, & salem subterat, & oleum his ammisceat, & modico succo affuso feruefaciat. Atq; hoc edulium ante

C cibos edat. Allium item coctũ ac assatum q̃ plurimum accipiat. Si vero mercurialis nõ fuerit tenera, tritã cum brassica coquere oportet, & cõdire, & lenis erit. & si in ventre cõceperit, sana euadet, & omĩa ipsi iuxta ornatũ procedent. Si os vterorum cõclusum fuerit, fit forte velut grossus. & si digito cõtigeris, deprehendes durum ac cõuolutum, & digitum nõ admittit. & menses occultantur, & geniturã nõ suscipit hoc tempore. & dolor habet imum ventrem, & lumbos ac laterũ mollitudinem. Quãdoq; vero etiam sursum ascendit & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacũ deorsum purgãs bibendum dare oportet, & multa calida lauare, & apponere ea quæ os molliunt. & specillum immittere ac aperire, itemq; digitũ, & similiter leuigare. Quum autẽ molle fuerit, apponere ea quæ sanguinem purgãt. & potiones exhibere, & experiri vt

Cũ os vului claauditur.

Medela.

O præbeas

præbeas quodcunque aliud libenter susceperit. Brasicam au- D tem edat, & succũ sorbeat. Si vteri conclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, & cuminum Aethiopicum, & nitrum, & salem thebaicũ, & adipem rhenalem, & farinam, & myrrham, & resinam, omnia simul feruefacito, & trito mixta, & in glandem efformata apponito. Si grumosi facti fuerint vteri, os ipsorum velut eruo plenum fit, & si contigeris, videbis ita habere, & mẽses non fiunt, neque genitura intus manet. Quandiu sic habuerit, cyclaminũ cortice detracto, & allium, & salem, & ficum, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, & ad os vterorum apponito. Itemque alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodũt, & à quibus sanguis purgatur. & de po- E tionibus dato eas quæ vteros purgant. Si vteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt & viscosi, & frequenter. & genitura intus non manet, & osculum hians est. & fieri non potest vt genituram attrahat. & febris ac rigor corripit infernum ventrem, & lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo. fit & quum menses suppresi derepente eruperint. Diætę itaq; ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare in principio quidẽ purgatoriis simulque mollibus. Deinde leniter adstringentibus. & partes infra vmbilicum per spongias fouere, cum myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnantes, aut vitis foliorum decocto.

Cum uteri claudũtur.

Cum grumosi fiũt uteri.

Medela.

Cũ uteri hiant.

Morbi caussa.

Medela.

Si os vterorũ hiarit amplius quàm in mensibus solet, men- F ses ita fiunt plures & deteriores omnes, & liquidiores, & per longius tempus. & genitura non attingit, neq; manet, sed rursus exit. & si permanserit, osculum comperies disparatum, & impotentia præ mensibus obtinet. & leuis est ac debilis vterus, & vlterius procedit. & vires laxantur. & febris debilis, ac rigor, & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem ac lumbos. patitur autẽ hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. Quædam vero etiam ex partu patiuntur. aliæ etiam aliter. Quum itaque sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius iudicabitur. & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto. & frigida lauato, ac intermissione facta colluito. & ex potionibus dato quamcunque maxime libenter admiserit. & suffito ea quæ reficcant, & polypos edat ac mercurialem. Si vero

Cum per menstrua hiant.

Medela

A ro non conclusi fuerint vteri velut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta vero sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum vero ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, & prohibitiones balneorum. Quum vteri magis quàm conuenit fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimentis. Si vero menses effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os contingas digito, comperies ipsum leue. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris ac rigor obtinet. & dolor imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum cõputruerit, itemque ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, vbicunque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est. Si vteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & ceruix multis tenuibus venulis, ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, vomitus quidam ipsi superuenit. Quum vero quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum ventrem & lumbos. & animo linquitur. & per totum corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur. & putat se in vẽtre habere. Quãdoque vero ventris moles vacua apparet, & aluus aqua impletur, & vmbilicus prominet. & osculum gracile fit. & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui. & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dato. & subdititiis vtatur, & fomentis vteri foueantur odoratis. Per diem vero plũbeis penicillis vtatur. & ante appositionẽ, aqua calida non mordẽti colluito. & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hęc tres dies intermittito, deinde cũ eo quod cũ aceto paratur colluito. & ante cibũ, mercurialẽ cũ aliquãtulo vino coquẽs edat velut brassicã. & succũ sorbeat. Si vero permanserit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de vteris purgatur. Cibis autẽ vtatur panibus,

Cũ uteri non satis clauãtur uel nimis patent.

B

Cum uteri inflammãtur.

C

Medela.

& olerib⁹ coctis, flaccidis. Marinis autem potius q̃ carnibus. D
Aut extremis partib⁹ coctis, flaccidis. & laboret q̃ plurimũ, & ante & post cibũ & q̃ minimum lauetur frigida. & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autẽ purgationum intermediis, adiãtum bibat ieiuna in vino diluto. At morbus hic lethalis est, & paucæ effugere possunt, si nõ in ventre cõceperint. In vterorum inflãmatione menses obtorquentur, & quum ieiuna est vomit. Vbi vero comedit, dolor habet imum ventrem & lumbos. Et totus venter modo durior, modo mollis fit, & nõ valde considet. Aluus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnans esse videtur, & patitur quæcunq; pregnãtes perpeti solent. Et si ventrem cõtigeris, leuem cõperies tumorem velut in vtre. & quum partus tem- E
pus esse visum fuerit, vteri cõcidunt, & mẽses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgãs bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata vero sana euadit. Si inflãmatus fuerit vterus, vellicatur. Si vero quid corruptum fuerit, ac vitiatum recruduerit, febris corripit acuta & magna, & horror durus, partes circa pudenda. & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur. & si quis digito cõtingat, rursus peius habet. & pungitur, & caput dolet ac sinciput. & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt. & sopor profundus aliquando occupat, & audire non potest. Neq; reliquus sensus operatur. fastidium cibi est multum, & stomachus & venter omnino non continent cibum & vociferatur, & exilit. & pectinem dolet, F
& inguina. & lumbos, & occultos pudendi locos. & cito moriuntur. Si vero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spõgiis calidis ex aqua & oleo expressis foueto. & subdititia mollia apponito, medullã cerui, adipem anserinum, & ceram albã, & oui luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino vero aut lacte caprino purgato, aut volucris iusculo. Vinum autẽ ne bibat, & ptisanæ succum sorbeat.

Cũ dolor uteros molestat. Ad dolorem vterorum medicamentũ infusile. Si dolor solum fuerit vehemens & violentus, caligo in vteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur

Medela. sic curare. Atriplicis syluestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in vteros infundito. Aliud dolores vterorum sedans. Vini suauissimi pari aqua temperati tres semicon-

gios

A gios Atticos sumito, & fœniculi radices ac seminis eiusdem trientem,& olei rosacei heminā dimidiam. Hęc in ollam nouam immittito,& vinum superfundito, deinde foueto. Apponito autem & scillam, donec osculum molle factum fuerit & ad lationem idoneum ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum vteri exortæ fuerint, sic curato. Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anserino & aniso tritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde. Si ignis sacer habuerit vteros, intumescunt pedes,& mammæ,& corpus.& dolor ipsam corripit.& recta ceruice spiratio fit,& dolet laterum mollitudinem, & partes sub ventre, & pectora, & caput. & tremor occupat, & torpor manus, & inguina,& B poplites tremunt. Quandoque vero & in poplitibus liuidæ fiunt,& modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime vero mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet. & febris ac rigor corripit. & facies rubicunda fit. & sitis fortis est.& hepar resiccatur. Hęc si prægnanti acciderint, moritur, & non poterit effugere. *Erysipelas uterorũ.*

Si ignis sacer in vteris fiat, tumores fiunt liuidissimi, à pedibus exorsi vsque ad crura tota,& ad lumbos. Quanto vero tempus amplius progressum fuerit, etiã pectus percipit,& intumescit.& tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor superuenit,& spiritus densus,& animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis. & tristatur, & mente variatur. Et affectio ascẽdit ex inferno vẽtre ad lumbos, & ad dor C sum, & præcordia, & pectora, & collum, & caput, & stomachum,& mortua esse videtur. Quũ autem dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos,& inguina,& crura. & in poplitibus liuores fiunt, & modico tẽpore melius habere sibi videtur, deinde rursus affligit.& corpus pustulis cõpletur, & rubores cõspicui ac manifesti faciẽ occupant. & guttur siccum est,& lingua aspera. Hic morbus si pręgnantẽ inuaserit, occidit. Sin minus, medelã adhibere oportet; & lac asininum bibendum dare ac purgare. Si vero sic nõ soluatur, ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare, & subdititiis non molestis & leuibus paulatim purgare. Itemq; vomere. Ad hoc commodũ est sambuci folia sumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si vero febris dimiserit, etiã vinũ ac cibos dulces dato. Verũtamen paucæ curãtur. Aqua intercus si in vteris fiat, *Medela.* *Aqua intercus.*

menſes prodeunt arenoſi & aquoſi,& non valde cruenti. Intumeſcit & vterus,& venæ,& propinquiſſimæ partes.& pręgnans fit,deinde ſuffocatur,& mammæ fluunt,& imus venter durus eſt,ac intumeſcit,& omnis circũcirca locus, & dolet ſi quis ipſum attingat. Et febris ac ſtridor dentium corripit,& dolor vehemens laterum mollitudiné ac lumbos. & ſemen in ſomnis effundit,& peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere. pharmacum autem bibendũ dare, & cum debilibus fouere.& cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupreſſi ſuccum in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat,& modico tempore apponat,& per multum tẽporis interuallũ.Efficax eſt. Subdititium. Cuminum chemæ menſura, vua paſſa alba. Aliud. Vrticæ ſemen,ari radix.Horũ quodcunq; voles leuiter apponito,vbi vero expurgaueris colluatur, ita vt detrahas & cũ infuſo pudenda colluas. & ſimul cũ viro dormiat. & ſi fœtum ad partus tempus geſtarit,tota expurgatur, & ſana fit. Alia aqua intercus vterorum. Subcruentum quiddã fluit ſanioſum,& purgatur, & mordet valde,& vlcerat pudenda velut muria,& circunſitas partes.& quocunque deſtillarit vlcerat, & color eſt morbi arcuati.De cætero vero purgatur copia velut in aliis fluxionibus.Morbus autem hic & debilior eſt, & aliquãdo lethalis fit.ſi vteri egreſſi fuerint.Hanc curato velut eam quæ à fluxu albo vexatur.& lac aſininum bibendum dato, & extenuato,& prædictis pharmacis curato.Eclegma. Quod delingitur ad aquã intercutẽ. Si aqua ex vteris fluat, ſulphur & anſeris adipem delingat. Si ventus in vteris fuerit, flatus exit,& ſtridet,& tota intumeſcit,& febris habet & ardor. & ad hæc valde exilit præ dolore.& virũ nõ admittit,& valde ægre fert coitum,& erigi non poteſt, & velut onus graue ipſi in vteris iacet,& caput dolet,& anxia eſt,& loqui non poteſt. Si vero dolor acceſſerit, clamat,& dolet omĩa,& lũbos, & pubem,& ſedem.& vrina ſupprimitur, & vẽter ſuffocatur. & mori cupit.& præcordia diſtenduntur. & ſtomachus mordetur. & os amarum eſt. & vomit acida & pura ac meraca. & frequenter ructat, & melius habet. Sin minus, intumeſcit. & ſi attigeris,renititur & dolet.Proinde vterum cum aqua mulſa, & aceto mulſo ac oleo colluere oportet. Et cuminum aut aniſum tritum ſumere, & lini folia terere, & volucrinum adipem

Medela.

Vetus uterorum.

Medela quæ.

D E F

A adipem cum ouis in aqua infundere. Subdititiis vero ac potionibus vtere, quæ ego describam. Desideat autē in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, iunci adorati florē. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimum autem est mollibus infusis ventrem purgare, aut glandem apponere quemadmodum puero venter soluitur, lanam illotam cum melle. Si vero antiquior fuerit, cepam in oleum aut mel tinctam apponito. Aut taurinum fel, aut nitrum cum melle. Aut mali punici acidi nucleum, cum melle & ordeacea farina. Si mola ipsa innascitur à crassa genitura intus retenta, thymbrā tritā in aceto & aqua, liquidam bibendā præbeto. Aut hyoscyami semen tritum, & cum muria ac silphij succo & aceto colluito. Aut si opus fuerit cum aqua. Optimum vero est aquam mulB sam infundere, cum aqua lentium, aut erui, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit à talibus quæ sunt velut igne ambusta, myrtum coquito ac perluito, & myrrhā ac netopum cum lana apponito. Si ventus in vteris fuerit, ac momorderit, & qua transit colorem facit, & præ ardore intumescit, & dolet, & virum auersatur, & coitum valde ægre fert. & tenditur ac intumescit pecten, & erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inueneris, scito quod ventus & genitura in vteris est, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaque mel, ceram, lini folia trita, & adipem volucrinum, & hæc in vino odorato tepefacta per clysterem in vteros infunde. Apponat autē folia lini. Aut semen lini terito, & in lanam inuoluito, & ad os vteri apponito. Sin C minus, efficaciore vtere. Irinum & crocum, & lini folia, & adipem volucrinum terito, & lacte muliebri diluta, rasura de tenuibus linteolis derasa excipito ac illigato, & ad vteri osculū apponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat indito, & mediocriter attenuato. Quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt & abortiunt. Si vero genituram non suscipit vterus, sed dimittit, & calorem in seipso non habet, instrumentum parare oportet, cui insidens vaporem intra vterum recipiat, ita vt vestes circūcirca ponantur. Suffire autē oportet casiam, sinamomū, myrrhā, singulis pari portione vino siræo siue sapa subactis, & super prunas coiectis. Modice vero lauetur, & modice cibum sumat. Opitulatur & subdititiū huiusmodi. Myrrhā mollem cum melle efformato. Sit autē oblonga velut glans. & sæpe hæc facito virium respectu habito.

Vētris facilis solutio.

Mola quî fiat, & discutiatur.

Cum uentosa sit uulua.

Medela.

Cum semē reiicit.

Suffimentum.

Profunt & pelecini in frumento nascentes,cum myrrha triti. D Mel quoq; coquito,& cum tædis agitatum permisceto, & fabæ Aegyptiæ magnitudinem apponito.fel item taurinum,& rhoem rubrum pari portione. Conyza herba est similis apio crispo, nascitur autẽ prope mare in locis arenosis,odor vero eius ægre tolerari potest. Hanc cum melle & vino apponito. Aut bulbion,cõspicitur aũt in tritico,maxime Aegyptio,acre simile cumimo Aethiopico: hoc & allium & nitrum simul apponito. Verum antea lauetur.

Capitis dolor. Quum mulier caput dolet,& sinciput ac collũ,& vertigo præ oculis obuersatur,& timet,& tristis fuerit,& vrinę nigrę,& similia etiã per vterũ prodeũt, & anxietas ac mœror ipsam tenuerit:atra bilis in vteris inest,

Medela. Curetur autem sic.Cucumeris syluestris anniculi internã partem,fel tauri, florem æris, cum bacchare terito, & subdititia E formato.& pharmacũ bibendum dato, ac lauato.

Dolor uuluæ. Quũ vero mulier vteros mordetur,& dolet,lancinaturq;,& bilem flauam mingit.& vterus hiarit, & oculi fuerint velut morbo regio affectorũ:scito ꝙ bilis in vteris est. Quapropter optimũ est expurgare totũ corpus,& ipsos vteros subdititiis,quæ bilem educunt.

Vulua frigescens. Quum vero perfrigeratur vterus,& onus insitum esse videtur,& color nõ est clarus,& cõpactus est vterus.

Medela Quum sic habuerit, purgare oportet cum eo quod pituitã ducit,& attenuare,ac frequenter vomere.

Oris malus odor. Quum mulieri male oluerit ex ore,& gingiuæ nigræ fuerint ac prauæ,caput leporis,& mures tres seorsim exure, & ex duobus muribus ventrem exime,hepar autem & rhenes nõ. & in pila lapidea mar- F mor,aut lapidem album tere ac cribra, deide singulorum pares portiones miscere,ac dentes cõfricare oportet & locos in ore.& postea lana succidissima fricet,& cũ aqua colluat.Tingat autem lanam succidã in melle,& confricet dentes ac gingiuas, & internas ac externas partes. Terat item anisum, & anethi semen,& myrrham pondere duorum obolorum, atq; hæc in vini albi meraci hemina dimidia diluat,& cum his os colluat,& multo tempore in ore contineat. Hoc aũt frequenter faciat,& ieiuna gargarisset,& post cibum.Optimum vero est modico cibo vti,& optima quoq; ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat,& bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

Mammæ asperitas. Quum mulieri mãma aspera facta fuerit,stœbes aut rubi fructum,cum aqua & oleo coquito,&

A quito,& cataplaſmate facto mammas integito, & betæ folia ſuperponito. Deinde ex linteo velut pileũ cõſuito,& magnitudine vt mãmam capiat,atq; ſic mãmam indito. Si vero ſuppuretur,ſecato, & ex lana ſuccida linamentum ſiue penicillũ immittito,& eadem ſuperponito. Poſtea vero ex lẽticula cocta cum polenta permixta, cataplaſma adhibeto. Si in pudendo mulieris,aut inteſtino recto aſcarides naſcantur,viticis ſemen aut folia,cum fellis bubuli obolo permiſcentur, & oleo cedrino ſubiguntur,& lana ſuccida molliſſima excipiũtur, Induntur autem tertio quoq; die,per noctẽ ac diem. Poſtridie vero vbi amouit,calida lauetur.& allium coctũ ac crudum edat.& Aſcarides exeunt ac moriuntur. Muria vero etiã *Aſcaridũ eiectio.*

B colluere oportet. Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo.illinito autem cum vino macerato. Fel autẽ furfures exterit. Sed & ptiſanæ ſuccus ſimiliter illuſtrat, & ouorum candidum.& farina lupinorum, & erui cum ficis in cataplaſmate adhibita. Et braſſicæ radix ac ſemen. Hęc etiam lentigines tollunt. Itemq; alcyoniũ. Et ſi puluis faciẽ læſerit,ceratum liquidum ex roſaceo præparatũ ſublinito,& aquam frigidam affundito. Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginem terito, & menſtrua ex ſitu aqua affuſa paſtillos formato,qui vbi reſiccati fuerint,oleo dilutos rugoſæ faciei illinito. At ſi capilli defluant,ladanum cum roſaceo aut anthino vnguẽto terito,& cum vino illinat. Aut terram cimoliam cũ vino,aut roſaceo,aut omphacino,aut acacia. Si vero calua fa *Quæ faciẽ orneat.* *Quæ erugent.* *Quæ capillum fluentem ſiſtent*

C cta fuerit,cuminum impone,aut ſtercus columbinum,aut raphanum tritum. Aut cum cepa cõfricet,aut cum beta, aut vrtica. Cæterum ſolares appellatas maculas tollit,erui decoctum,betæ ſuccus,ouorũ candidum,ptiſana cucumeris ſylueſtris radix ſicca,cum vini fece trita,ac illita. Aut fici folia adhibita. Item ſeſamo trito fricari, aut amygdalis amaris,& vrticæ ſemen,& allij cortex ſuperligatus,& lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum,manna thuris,pumex ſulphur cum aceto, naſturtiũ ſylueſtre vſtum & in cinerem redactum,viperę exuuium,rumicis ſylueſtris radix. Teratur autẽ cum aceto vinoſo,Si vero puſtulæ emergãt,etiã ſpuma argenti vtere. Potio ad fluxum rubrum cõmoda. Cornu cerui vſtum,ad duplũ crudæ ordeaceæ farinæ ammiſceto, atq; hæc in vinum pramniũ inſperſa bibat,& ſiſtitur. Alia. Adianti *Quæ næuos & ſimilia tollant.* *Impetigines quæ curent.* *Pocula rubri profluuii.*

radicem

radicem tritam,& cicer torrefactum, & lentium farinam ex D melle bibat,aut velut potum exhibeto.Aut farinæ tritici recentis acetabulum,gummi albi dimidiam,mannæ thuris tertiam partẽ,& iunci odorati parũ. Aut de pinu,vel cupresso aqua dilue,& bibendũ præbe.Bibat autem in die.Aut cornu cerui cõburito ac terito, & crudã ordeaceam farinã cum cedri baccis quinq;, & vinum austerũ nigrũ cum tædis ammisceto.Aut mali punici dulcis assati succũ,cum vino nigro bibat.Aut cupressi baccas tres aut quatuor. & myrti baccas nigras, & simul, & ipsas per seipsas; ad robur corporis mulieris respectu habito.Cum vino vero potio fiat. Aut castorij obolum in vino nigro austero terat, ac bibat. Potio ad fluxũ,& omnes morbos qui ab vteris fiunt. Pæonię semen & radices, cuminũ Aethiopicũ,& melantiũ in vino albo exhibeto. Aut E ferulæ rasæ acetabulũ,& porri succũ,in vino albo diluto.Hoc etiam ex naribus manantẽ sanguinem sistit. Aut malũ punicum in vino nigro coquito,ac decorticato,& interna in vino nigro terito,& cum polentæ farina exhibeto. Aut linum, vel erysimũ tostũ,& oleæ folia viridis.& radicẽ nigrã aspalathi, & peplum plenũ,hęc trita in eodẽ vino diluto bibenda dato. Aut coagulũ asininum & mali punici dulcis radicẽ,& gallam, omnia æquis portionibus,& mali punici dulcis succũ, cum vino bibat.Aut rumicis semẽ,cũ gallæ parte externa circũrasa. Hæc simul terito,& postea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si sanguis largus ex vteris fluat, viticis folia cum vino nigro dato. Acerba item omnia fluxum sistunt,vino nigro ammixto. F

Potio ad omnia vuluarũ mala *Sanguinis narium sedatio.* *Coagulum asininum.* *Sanguinis sistentia.*

Ad fluxum & dolorẽ. Cancryos radicẽ in vino nigro bibat,Si vero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodest. Oportet aũt vino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluuiatiles in vino suffocato, & de tali vino cũ aqua bibendũ dato.Si vero adhuc feratur fluxus, ꝓmalon siue myricam torreto,& tritã in vino dato. Aut porri succũ. Si vero multus defertur fluxus, muli stercus cõburito, terito & cũ vino dato. Si aũt diuturnus fiat fluxus,spongia cõbusta auxiliatur.Terẽda est aũt spõgia,& cũ vino odorato exhibẽda. Cataplasma ad fluxus. Allium & portulacã,& apiũ,& loti ac cedri ramẽta trita simul misceto.& cũ aqua mulsa diluito, & cataplasma facito. Aut rubi,& rhãni,& oleæ folia trita simul misceto,& in aqua mulsa diluito,& cũ polenta in catasplasmate adhibeto.

Quæ fluores sistant & dolores sedent. *Emplastra fomẽtaq́.*

A adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti raméta, & mori folia, ac rosę folia, cũ vua passa ad cataplasma redigito. Fométa ad fluxus. Loliaceam farinã torrefactã in posca meraciore coquito, & linteo illitã pro fométo adhibeto. Aut létes torrefactas ac decorticatas in crassioré instar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut eruum eodé modo. cõmoda est & saluia. Aut paleas ordei in saluiæ & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti raméta & cupressi, in vuæ passæ cremore cocta, linteo inducito, ac ℘ fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiã ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatũ aqua coquito. *Diuersa fomenta.*

B Aut furfures triticeos in vuę passæ cremore coquito. Aut violæ albę semé, vel radices coquito, & ad aquã decocti furfures triticeos iniicito, ac foueto. Aut cũ eo decocto furfures triticeos subigat, & pané faciat, eoq; calido lanæ inuoluto foueat. Aut in serpilli decoctũ furfures triticeos iniicito, & eodem modo foueto. Sed & fomentũ adhibendũ est cũ spongiis calidis, & cũ mollib⁹ lanis, si dolore vexetur. & cũ vasis testaceis aqua infusa, & cũ vesicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus. Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cũ hac tepida colluito. Sãbuci & létisci folia in aqua coquito, & cũ excolata leuiter tepida colluito. Aut œnãthen, & cyperum, & vuas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cũ fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleę viridis, aut cupressi, *Collutiões*

C aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis violæ albæ, aut lentisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum tostũ prunis inspersum suffito. Aut cerui cornu cũ oliuis immaturis. Aut rhoé rubrũ & polentã torrefactã, cũ oleo & vino duplo. Aut paleas ordei, & stercus bubulũ similiter. Aut loti ramenta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum vino nigro austero suffito. Aut galbanum, aut mannam thuris, aut resinam vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam. & sistetur fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobé, & vinaceorum vuæ duarum chœnicũ Atticarum mẽsuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & vinum odoratũ irrorare. Mulier aũt circuminsidens, ac seipsam cõtegens ac cõuoluẽs, *Sicca suffimenta.*

suffitum

suffitum admittit. Aut sordes pilorũ circa sedẽ capræ siccas D tundito,& torreto, atque cum ordeo fracto,& oleo subactas suffito prunis inspersas. Aut ordei paleas iisdẽ prunis iniicito. Aut cupressi ramenta vnguento subacta suffito. Aut cicutã, aut myrrhã, aut thus, vnguento affuso suffito. Aut bitumẽ & ordei paleas similiter. Aut cupressi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamũ, iuncum odoratũ, cyperũ, apij semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffito. Similiter autẽ & resinã, prunis iniicito. Et cinamomũ, & myrrhã, cum rubi foliis, aut rosarũ foliis, aut mẽta, addito modico croco & styrace. Hæc omnia simul terito ac suffito, oboli Attici põdere, in cinere sarmentorũ vitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autẽ ignis ex sarmentis vitis. Mulierẽ vero imponito prius, vt ne odorẽ percipiat. Nã si odorẽ senserit, melius est non suffire. E Subdititia ad rubrũ fluxum. Myrrha & bulbion cũ melle tritũ, optimũ præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sanè cũ rosaceo vnguento tritas, ac lanę inuolutas apponito. Aut loti florẽ in aqua coquito, & deinde cũ rosaceo vnguento terito, & in lana ad vteri os adhibeto. Aut cyperũ, & irim, & anisum, singula pari portione, cũ rosaceo vnguento trita, intro in vteri osculũ detrudito. Aut myrti nigræ folia, in vino albo terito, & pini corticẽ ammisceto, & similiter facito. Aut cupressi fructũ, & thus, pari portione simul ambo in vnguento terito, & apponito.

Fluorem quæ siccent. Si reficcare fluxũ opus fuerit, calaminthã in vino nigro coquito, & linteo inuolutã apponito. Aut hyoscyami folia, & cicutã simul coquito: Similiter porrũ, & maluã: & cerã ac anseris adipẽ ammisceto. F Deinde tepida ad pudẽda subdito. Aut vinũ meracũ, cum resina & malicorio cocto terito, ac similiter apponito. Aut cnicum cũ vino tritũ subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoẽ melle cocto ammixto apponito. Si vero nõ cesset, Susinũ, aut blitum herbã, quæ velut lingua est, in lana ad subdititium efformato. Ad

Fluoris aquosi medelæ. fluxũ aquæ subdititium & infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinã siccã, & myricæ folia, & lini semen, in vino terito, & volucrinũ adipẽ ammisceto, & per clysterẽ in pudẽda infundito. Aut farinæ purissimæ chemã, siue cõchæ testã cauiorẽ, aut amylum in lana ad vteri stomachũ apponat.

Aliud similiter infusile. Quũ aqua ex pudẽdo fluxerit, myricæ

A myricæ folia,& thus,& resinã,cum anserino adipe terito, & per clysterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoso doleat,viticis semen cũ melle terito,& in cataplasmate pectini probe adhibeto. Si fluxus sanguinolẽtus, aut albus,aut qualiscũq; fuerit,Sulphur & mãdragorã in vino meraco terito,& lana excepta apponito. Et supina dormiat, & ĩmota maneat. Aut malicoriũ siccũ in vino pramnio terito, ac bibendũ dato. Ad fluxũ albũ potus. Hederæ albæ semen,& pini corticẽ,in vino austero exhibeto.Aut cornu cerui vsti partẽ vnã, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri baccas quinq;,aqua terat ac bibat. Quũ ab vteris strãgulatur,castoriũ & conyzã in vino, & seorsim, & simul vtrã-
B que bibat Aut bituminis obolos tres.Aut phocæ adipis quãtũ duobus digitis apprehendi potest. Aut radicis pæoniæ dimidiã potionẽ, in vino odorato bibendã dato. Quũ vero vteri suffocarint,& simul tussierit,sandaraches obolũ,& sulphuris viui tantundẽ, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, misceto & in vino odorato exhibeto. Si vero adhæserint vteri,ordeũ terito,& vnã cũ paleis,& cornu cerui,oleo subigito,& suffito. Quũ autẽ sursum ascenderint, & cor ac stomach⁹ prematur,& substiterint, myrrhã aut resinã, aut netopũ,aut castoriũ,aut silphij succum bibendum dato.

Pecten si doleat.

Si albus fluor dei fluat.

Vuluæ strãgulatio.

Quũ vterus strangularit,spiritus aũt aceruatim sursum cõmotus fuerit,& grauitas incubuerit, & mens perculsa fuerit, & loqui nõ potuerit,& perfrigeratio adest,ac spiritus offen-
C dens,& oculi obscurantur:caput q̃ citissime radito,& per fasciã supra vmbilicũ,si opus fuerit,deligatam detrudito. Dato autẽ castoriũ,& conyzã,& rutæ aquã,cuminũ Aethiopicũ, raphani semen,sulphur,myrrhã.Ad nares graueolẽtia, ad vteros bene olentia adhibeto.Si vero sustinuerit, etiã grani cnidij釘 internã partẽ,albã illã,melle subactã ac mixtã,naribus illinito. Aut schinũ scillæ speciẽ quæ mordeat. Quũ autẽ dolor habuerit ac suffocatur,maluæ radicẽ , aut acetũ mulsum, aut fœniculi corticẽ, aut crethmũ in aqua bibendũ dato.Optimũ vero est eructare, & sedẽtẽ collocare, & sternutationẽ facere, aut veratrum naribus admouere. Si vero sub septo trãsuerso ac præcordiis vteri sedere videãtur,derepente voce destituitur,& præcordia dura fiunt,& strãgulatur,& dentes cõterit,& vocata nõ audit.Oportet igitur sub nares suffiri lanam

Vuluæ strangulationis uexatio.

Medela.

Cum uteri superiora petunt.

Medela.

ri lanã accẽsam, bitumen in ignẽ coniectũ, & castoriũ, & sulphur, & picẽ. Inguina vero & femora vngento odoratissimo intus inũgere. Aut stellas marinas nigras, & brassicã vino odorato misceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriandri parũ, resinã, pæoniæ radicẽ, cuminũ Aethiopicũ, hæc in vino albo & aqua trita, aut cum aqua mulsa diluta, leuiter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanũ, aristolochia, cepæ lachryma, panaces in vino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad locum suũ reducit, crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopicum, aut apiũ, aut fœniculi & anisi semen, aut piper, aut myrrha, & papaueris succus potus. *Cùm cor uului uexatur.* Si cor strãgulatur, ab vtero reprimitur, & spiritus habet, & anhelatio: Viticis, & pæoniæ semen in vino bibere oportet. Aut abrotonum, & panaces, & ammoniacum. Aut rutã, aut somnificũ papaueris succũ. Rursus igitur si similiter habet, melanthiũ terito, & melle subigito, & velut glandulã efformato, ac pennæ circũdato, & apponito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephiũ, aut anemones folia trita, in linteũ indito, & modica myrrha ammixta apponito. *Cù lumbi uexantur.* Si in lumbos vteri incubuerint, suffocatio vero caput nõ cõtigerit, polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratũ meracũ q̃ plurimum bibat. *Si intestina moles stant.* Quũ vero velut ad viscera cõuersi strãgularint, vinũ cedrinũ, & vinũ Aethiopicũ bibat, & calida lauetur. & odoratis fomentis vtatur. *Cum inflãtur uteri.* Si vẽto inflati fuerint vteri, aromata omnia in vnguentũ immittuntur, & laurus, & myrtus, & saluia, & cedri ac cupressi ramenta. Hæc cõtundito, & trita cribrato, & in vinum odoratum inspergito, & oleũ rosaceũ superfundito. *Cum trãsmouẽtur.* Quum vero transmoti vteri presserint, ordeũ vnà cum paleis, & myricã, & cerui cornu, vino subigito, ac suffito. *Cum strãgulant.* Quũ assistẽtes strãgularint, funiculũ lucernariũ accendito, & præ naribus extinguito, quo fuligo & nidor ipsas ingrediãtur. & picẽ, & castoriũ, & peucedanum, & myrrhã, vnguento irino diluito, & subacta apponat. Bibat autẽ resinam oleo dilutã. *Medela uaria.* Si valde strangularint. Aut testudinis iuxta mare natæ obolos tres, in vini albi hemina, vel cyathis tribus tritos, bibẽdos dato. Aut cedro in lucernã infuso, lucernã accẽdito, & vbi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnũ fœtidissimũ similiter. Aut lanã incensam sub nares mulieris suffito. Aut bituminis parũ tritũ in vino albo bibat. Aut erysimi cõchæ testã, & castoriũ

in vino

A in vino albo bibenda dato,& lauato.Si vero etiã tussiat,sandarachæ obolũ,sulphuris vini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor,& castorij obolũ,cũ vino odorato misceto,& bibẽda dato. Si vero strãgularint vteri, & strãgulatio cor cõtigerit, & os cõclusum fuerit,acetũ calidũ sorbendũ dato,& os paxillo aut radio aperito,& vinũ inodorũ similiter exhibeto,& cũ aceto mulso. Si vero valde strãgularint, & voce destituta fuerit, cepã in vino tepido tritã,in nares instillato & excitato. Si vero vsq; ad hepar ascẽderint,& suffocatur, voce destituitur, & nihil videt,& dẽtes cõserit,& dura fit,& nihil sentit,& frequẽter respirat, & non audit.Hãc sub præcordiis manibus cõprehensam frequenter B inungito.Et dẽtibus cũ paxillo diductis,vinũ meracũ tepidũ infundito,si nihil prohibuerit. Et plerunq; statim melius habet. Si ad inguina incubant ac innitant, caprini stercoris pilulas,& leporis pilos, phocæ adipe subigito ac suffito. Aut hederæ fructũ,aut folia,aut corticẽ siccato, & quercus folia ac resinã ammisceto,oleoq; subigito ac suffito. Aut coaguli phocæ pellẽ cõterito,& spongiã ac muscũ,cum phocæ adipe ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonẽ,ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulũ sterc⁹ suffito. Aut cornuũ bouis ramenta,& bitumẽ. Aut spinæ Aegyptiæ fructũ,& cedri ramenta,& myrti folia sicca. Hæc molli vnguento subacta suffito. Multa vero aromata in vnguentũ iniicito. Aut vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinã pi- C neã,simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta à quibus discedũt. Stercus bubulum cõtusum, aceti dimidia mẽsura, & decocti erui ex aqua marina aut dulci similiter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto. foueto autẽ leuiter & lenticulę decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã sorbendã,& insuper vinũ. Postridie vero granũ cnidiũ dato. Sed & quod vrinã ciet. Ciceris partes duas tritas, vuæ passæ optimæ tertiã partẽ, affuso aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquã per noctẽ sub dio exponito, & postridie bibendã dato. & de cetero saluiã & lini semẽ,& polentã, bis per diẽ in vini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres foliorũ sambuci manus plenæ mensurã, hæc coquito, & cum calidis foueto. aut testis calidis immissis fomentũ facito, muliere in sella collocata, & vestimentis cooperta. Aut sambuci folia

Strãgulatio uuluæ.

Medela.

Diuersa fomenta.

folia cum myrto coquito,& in excolata aqua paleas ordei cō quito,& fomentū facito,si caloré sufferre poterit. Aut acetū, oleum,mel,aquā.Hæc permixta ac valde feruefacta,in vesicā infundito. Aut pini corticē,& rhois folia in aquā iniicito, & fortiter coquito,& in excolatā aquā etiā ordei paleas immittito ac coquito,& affuso oleo foueto. Aut loti & cupressi ramenta,aqua & oleo affuso,probe coquito, ac foueto. Aut cū aromatis vnguentū infundito, & gallam iniicito, & rhamni corticē, & polentā triticeā cum aqua. Si vero vteri extra prominuerint,& dependēt velut scrotū: myrti baccas,loti ramenta,rubi & oleæ folia,simul coquito, & leuiter tepide foueto. Aut cū vino vna cum illis & cū graueolentib. similiter. Externas auté partes cum oui candido oblinito. Quum vero perfrigerātur,& liuidæ factæ fuerint, cū aqua calida. Mollitoria vteri. Adipē ouillū,ouorū vitellum, mel, oleū rosaceum sumito,& cū his farinā subigito,& ad lentū ignē tepefacito, & quod destillat lana exceptū emollito ac apponito. Aut adipē ouillū aromatis cōditum,& nitrum rubrū, anseris adipē, & oleū rosaceum colliquata & lana excepta apponat. Aut anseris adipē,ouillū adipē,ceram albam,netopum, rosaceum oleum. Hæc q̄ optime permisceto, & tenuibus linteis excipito,& statim vbi lota est, apponat tepida osculo vterorum. Aut cerui medullā, & anseris adipē, in rosaceo oleo liquefaciat,& molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquā ducunt,& mucos,& pelliculas,& nō exulcerant.

Cum uteri procidūt. *Leniméta uaria.*

Myrrhā q̄ optimā,& salis granum,& picem aromatis imbutam,terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta. Indicū quod Persæ piper vocāt, & in hoc inest rotundū,quod appellant myrtidanū, cum lacte muliebri simul terito,& melle diluito.Deinde lana molli ac pura excepta,& pennæ obuoluta subdito,& per dié finito. Si vero fortius facere voles modicū myrrhæ ammisceto,tertiā videlicet partē siue trientem.& lanā mollē purā semisuccidā. Ex vteris educunt,& osculū molliunt,narcissus, cuminū, myrrha, thus, absinthiū,cyperis.Hæc ipsa per seipsa,& cū oleo rosaceo, aut albo,aut Aegyptio. Apponantur autem vbi lota est. Aliud quod sanié cruentā educere potest. Cū tædis misceto myrrham,salé,fel taurinū,cuminum,mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphij succū ad ficū

ammi-

A ammisceto,& glandulã inde factam subdito. Idẽ facit & mori radix cũ melle.& postea rosaceo illinito. Efficax est & allij caput integrũ,& nitrum rubrũ, & ficus pinguis, pari portione. misceto autẽ & gallã paruam,& glandẽ facito,eãq; liquore aliquo tinctam subdito. Et postea lota cerui adipẽ in lana subditũ habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere potest,& mollire, Piper, elateriũ, & lac muliebre misceto,& cũ his terito etiã mel,& oleum albũ,& cerui adipẽ,& linteo excepta subdat. Vehementer vero ducit omnigena hoc. fici pingue, elaterij potiones duas, nitrum rubrum quantum elaterij, mellis parum, cũ linteo aut cũ lana glandẽ facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrum, cyclaminũ, gallam, cum melle terat. Postea vero lota adipem cerui subditũ

B habeat. Aut pulegium & fel tauri tritum pẽnæ obducat,& in oleum Aegyptium tinctũ subdat. Aut cyclaminum magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito,& in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris syluestris oblõgi internã partem, exempto semine, cũ lacte terito,& myrrham purã vna cũ ipsis, adiectoq; modico melle,& oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris syluestris internã partẽ siccato, & melle affuso terito, ac glandẽ formato. Postquam autẽ lota fuerit, adipẽ subdat. Aut elaterij potiones tres cũ aqua. Mollitoria. Oui candidum, farinã, mel, ceram albã. hæc simul tepefacito,& quod destillat lana exceptum apponito. Aut adipẽ

C anseris, cerã albam, resinã, vnguentum rosaceum, cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ vel caprinũ adipẽ, oui candidũ, vnguẽtum rosaceũ. Ex his aut glandẽ facito, aut lana excipito.

Fomenta per quæ vteri purgantur, si duri fuerint. Vinũ suauissimũ pari aqua tẽperare oportet, triũ semicongiorum Atticorũ mensura & fœniculi radices ac seminis eiusdẽ quadrantẽ,& olei rosacei heminam dimidiã, in ollam mittere, cuius operculũ foramẽ habet, & vinum superfundere, & arundine indita fomentum facere,& postea scillã apponere. Si dolores repentini irruerint,& animi deliquia affuerint, rosarum folia, cinamomũ, myrrhã purã, netopũ, papaueris succũ, hęc in pastillos drachmales efformato,& super frusto amphoræ candẽti ponito,& pro suffimento vtitor. Aut styracis modicũ in oleum mittito, ac vtitor velut priore. Omnia quæ in

vnguenta iniiciuntur tundito ac cribrato,& super stercus bubulũ mittito,itemq; styracẽ,& netopum, rosaceum oleum q̃ optimum,& Aegyptium albũ affundito, & post purgationes suffito. Aut lauri & myrti folia tundito,& cyperi fructum, cũ vnguento albo Aegyptio subigito,addito etiã netopo,& super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris,& cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & iuncũ odoratum aromaticũ,& cardamomũ,& iridem tundito ac cribrato, atque hæc omnia misceto, & rosaceũ oleum ac netopum ipsis affundito,& vtitor in crassiore tritici farina. Aut resinam in recens formato fictili suffito, castorio, aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput vero oleo rosaceo tingito, in aures autẽ myrteum,aut melinũ oleum infundito. Et cicer albũ,& vuas passas coquito,ac decoctũ bibendum dato. & in aqua calida desideat. Et oliuas albas priusquã oleum remittunt lancinato ac siccato,& in vino odorato terito, & acetabulũ Atticum præbeto. Aut cantharidũ ventres,aut adiantum,& nitrum rubrum Aegyptium,& ferulæ radicem,& apij semen tritũ,hæc exhibeto. Si vero vrinæ stillicidiũ corripiat, in aqua desideat,& vinũ dulce bibat. Si maxime strangulatur in vterorũ dolore,vinũ suauissimũ pari aqua temperatũ, trium semicõgiorum Atticorũ mẽsura,& fœniculi radices,& seminis eiusdem trientẽ,& olei rosacei heminã dimidiã. Hæc in nouam ollã mittito, & vino superfuso foueto. Et scillã apponat, donec osculũ molle & amplũ esse dixerit. & si exulceratũ fuerit,ac pustulæ vbiq; in ipsis fuerint,prẹstat adipe anserino cũ thure curare. Ad vterorũ dolorem. Peucedanum, aristolochiã,panaces,hæc simul in vino dulci misceto, & tepefacta bibenda dato. Et peplũ albũ sorbeat,& vrticæ semen. Aliud fomentũ siue suffimentum. Si dolor habuerit,mali corium punici dulcis,loti ramenta oleæ folia sicca tusa. Hæc cũ oleo subigere oportet,& super ignitũ stercus bubulũ mittere. Aut galbanum,myrrhã,thus, oleum albũ Aegyptium, super vitis sarmenta. Aliud fomẽtum fortius ex bitumine. Bitumẽ, radicẽ xanthij,pilos leporis,rutã,coriandrum siccum,hæc omnia terito,& formatas inde placẽtulas siue pastillos suffito. Aut ad picẽ,& sandarachã tusam tritã, cupressi ramenta ammisceto,& vnguento affuso placentulas formato, & in ignẽ missas suffito. Aut cornu caprę in ramenta cõfectum oleo subigito,

Stranguriæ medela.

Vterorũ dolor qui sedetur.

D E F

A bigito, & in ignem missum suffito. Aut effossa scrobe, vinacea vuæ torreto, & cinerem in scrobem mittito, & vino odorato insperso, mulieri circũinsidenti fomẽtum facito. Sint autem vinaceorum chœnices duæ, atq; hæc ipsa quàm maxime sicca. Si vero vterus doleat vsq; ad vesicam, porri semen cũ aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in vino albo ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & subcalidam ieiuna bibat, & tepefactoria apponat. Aut allij caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum, trita ac melle subacta apponito. & calida lauetur. & subcalidã bibat. Ad omnem vterorũ morbum curandum. Lini scissi vnà cum stipula pugillũ tenuiter tusum, in vino albo quàm suauissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam B mollissimã tinctam apponito, & vicissim priore detracta aliã subdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cũ adipe anserino ac vnguento irino apposita. Si dolor vexarit ex subdititiis purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium, cyperum, seseli, anisum, apij semen, netopum, mel, resinam, adipem anserinum, oui candidum, vnguẽtum Aegyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum mensura terito, & tepidis infusis colluito. Si dolor vehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, iuncus odoratus, & iris prosunt. Hæc in vino nigro coquito, ac vtitor.

Morbi cuiusq; uterorũ sedatio.

Doloris sedatio.

Alia collutio. Si dolor & vrinæ stillicidiũ vexarit, porri C succũ, sambuci fructũ, seseli, anisum, thus, myrrhã, vinũ, in succum redigito, misceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulũ, thuris tantundẽ, melanthij & cyperi tantundẽ, seseli, anisum, apij semen, netopũ, mel, resinã, anseris adipem, oui cãdidum, vnguentum Aegyptiũ, singula paribus portionibus in vino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha, thure, netopo. Aut saluiã, & hypericum, in aqua coquito ac infundito. Aut apij semen, anisum, melanthium, seseli, myrrham, casiæ fructum, in vino coquito ac colluito.

Collutiones variæ.

Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem. Sambuci fructum, & lauri baccas, in vino nigro coquito ac colluito. Aut sambucũ in aqua coquito, & aquam excolato, & vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur, aromata quæ in vnguẽta iniiciuntur coqui-

to,& de aqua duas heminas excolato,misceto autē adipē anseris,& oleū rosaceū,& tepida infundito. Amplius autē infusum nulli, vt semel dicā,cōpetit q̄ duarum heminarū. Aut mercurialē in aqua coquito,& ad succū, myrrhā ammisceto, aut thus,& netopū pari mēsura,& tepidū infundito. Si vero vteros doleat cyclamini radicē in vino albo ieiunæ bibēdam dato. Et calida lauetur,& subcalidā bibat. Si ex feruido & superficiario vlcere pudēda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat,& melilotū apponat. Et mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrhā ac resinā simul mixta vino diluito,& intinctū in his linteum subdito. D

Doloris & vlcerū vterorū medela.

Strāguria Vētus Vteri.

Et si vrinç stillicidiū corripiat,fomētū adhibeto,& pectinē illinito. Desideat autē in decocto rosarū, aut rubi, aut myrti, aut oleæ,aut pāpinorū vitis,aut iuniperorū baccarū, aut saluiæ. Si vētus in vtero obortus fuerit,& dolor vehemens,& flatus nō exit, cuminū apponat. Et saluiā ac cyperū tusa madefacito per noctē,& mane excolato, & lucidū ac clarū cremorē in vas infundito,& crassiorē tritici farinā cū vino albo ammisceto,& silphij succū magnitudine fabæ, cū farina coquito,& crudius sorbēda dato. E

Columella uuluæ.

Si columella in pudēdis nascatur,dolor obtinet. Et doloris quidē medela est apij semē. Columellam vero resecare oportet. Si vlcera in pudendis oboriantur,& pruritus corripiat,oleæ folia,& hederæ,& rubi,& mali punici dulcis trita, & vino veteri diluta, cum recēti carne apponito,ita vt folia carni oblinas. Et habeat subditam per totam noctem. Mane vero eximens, & myrtum in vino coquens,cum vino pudenda colluat. F

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Tussis pueri quî discutiatur. Vēter quî moueatur

Ad tussim pueri. Thapsiā in polēta edendā dato. Aliud. Ex ouo assato vitellū acceptū terito, & sesamū albū tostū, & salem,cū melle delingēda dato. Ad aluū pueri soluendā. Lanam illotā melle tinctā indito. Si vero antiquior fuerit puer,ceparū internas partes tritas cum melle indito. Si lac nō fuerit. Recētis tritici farinā elotam, melle ac oleo ammixto,tepidā sorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit. Thus in vino dulci,& illuuies. Purgatoriū. Glādulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus,felle bouis,myrrhæ drachmis trib⁹, elaterij potione.

Hæc

A Hæc in vase æneo coquito,& anseris adipē ammisceto.& vbi vti voles, glãdulis anserino aut ouillo adipe illinito.lana autē vtere molli. Vomitū soluit. Ocymi succ⁹ in vino albo. *Vomitiõis remediũ.*

Aliud. Farinæ tritici recētis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis succū exprimito,& deinde mel ammisceto. Corrosiuū sic paratur. Veratrū nigrū, sandarachã,squamã æris,singula paribus portionibus seorsim terito.Quū autē trita fuerint,ad vnã partē,duplã calcem ammisceto,& cedrine subacta illinito. Aliud corrosiuū pharmacum sic paratur. Florem æris pure cōbustum donec ruber fiat,terito ac vtitor. Pharmacū nigrū. Squamã æris,& florem æris,seorsim ambo terito.Vbi vero cōtriueris,ita misceto.Duas aut tres pharmaci species facito. Vnam fortissimam B quę habet ad squamã,tertiã floris partē. Alterã,quę quartam. Tertiã, quæ quintã. Hoc pharmacū ad omnia cōueniens est.

Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis syluestris,absinthiū,elateriū,mel. In dolorib⁹ podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto,cataplasmatis modo integito, & tribus diebus nō lauato.Vbi vero laueris, rursus nitrū rubrum crudū cum modico melle terito,& hoc semper vtitor. *Anginæ & Podagræ medela.*

Inflammata illine portulaca cum farinæ massa,& lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta. Medicamenta oculatoria. Aes vstum,ærugo,fel capræ,myrrha.hæc dissoluuntur, & omnia simul trita vino albo diluuntur, postea in arundinem coniecta, sicca in vsum veniant. Puluillus. Misy pręC paratū in pila terito,& spumę argēti chrysitidis appellatę cinerem lotū ammisceto, Sint autē cineris partes tres, misyos vna.At misy in maza cōburito vitans ne diffluat.Nã dum torretur liquescit,vbi vero probe tostum fuerit,puniceum fit. *Inflãmata*

Alius puluillus. Cerusa eodē modo cum misy tosto miscetur.velut chrysitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodiū cyprium ex fuligine lota, & cerusa, & misy torrefactum. Sunt autē duæ partes cerusæ de spodio, vna vero misyos.In hæc anemonæ folia cōtusa exprimito,& in ęris rubri vase ad solē exponito,& vt nihil illabatur cōtegito. Quū vero crassa facta fuerint,pastillos formato,deinde siccato, & siccatos quàm maxime fieri potest cōburito,& postea perfrigeratos leuiter terito,& de spodio ex fuligine loto parē portionem misceto, deinde netopon instillato, & parum terito,

deinde melle diluito,& resiccata in vase æreo asseruato,ac vtitor. Puluillus mollis. Spodiũ cypriũ,chalcitis nõ lota leuiter trita,flos æris.Hæc parib⁹ portionib⁹ misceto ac terito. Alius. Spodium cypriũ,chalcitis leuiter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito. Alius. Spodium lotum, chrysitis,& æris flos,paribus partib⁹ trita. Alius. Vuæ acerbæ succus, & spodium cyprium. Vuam immaturam in vigore constitutã sume,& succũ per linteum,in vas æris rubri exprime,&aceti albi acerrimi tertiam partẽ ammisce,atq; sic in sole coque,& quinquies in die agita ac cõturba. Et vbi crassus factus fuerit succus,spodiũ cyprium tritũ ac adiice ac permisce,ita vt vbi sex aut septẽ dies in sole positus steterit, ad heminam succi Atticã, spodij drachmas octo immittas. Si vero acrius efficere medicamentũ voles,minus de spodio: sin mollius,plus. Postea vero siccato hæc, donec in pastillos formari possunt. Deinde domi siccato,sursum in fumũ suspensa,atque hoc tãdiu,donec testacea fiant,vt inter terendũ non adhereant.postea sic vtere. Reponito autẽ in loco humiditatẽ nullã habẽte. Alius. Spodium,chalcitidẽ,aceto albo subigito.deinde factos inde pastillos siccato,&vbi oculũ sublinire voles, quàm optime terito,& vino veteri dulci concalefacito. Ad argemon oculi vlcus. Populi nigræ lachrymã,lac muliebre, misce ac vtere. Si oculus lachrymetur,& dolor vexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo vase coquito, vt niger fiat instar picis. Si vero æstas fuerit,ad solẽ exponito,deinde liquidum sublinito. Si vero dulci lachryma fluat oculus, quum vua fuerit alba,valde matura, & gracilis in vite,decerptam exprimito ac excolato,deinde in sole siccato,& vbi siccus factus fuerit succus deradito,& eruginis dimidiũ obolum attici põderis ammisceto. Deinde hoc sublinito. Puluillus inspersilis. Plũbum & spodiũ,æquis partibus, myrrhæ decimam partẽ,succi papaueris parum,vinum vetus,arida tere ac vtere. Alius. Accipitur scoria siue recremẽtum plumbi, & spodij tertia pars,& cerusę tertia,& chartæ vstę tertia,& myrrhę pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles,vitis lachrymam cum oleo illinito. Si vero etiam circa oculũ tollere velis,euellito & illinito,& cũ tenui cuticula discedet,& locus rubicundus ac boni coloris erit. Ad intestinorũ leuitatem. Lentes ac triticũ recens duarũ chœnicũ mensura aqua macerato,

Lachrymatio. *Deglabratio.* *Lienteria.*

A cerato,& vbi mollia facta fuerit, in pila aut mortario fortiter cõterito,deinde aquę heminis sex affũdito, ac fortiter cõmo ueto.& vbi purgamẽta discesserint,in ollã infundito,& modico melle affuso coquito, & valde cocta torrefacito, ac edẽda prębeto.Si vero sitierit,vinũ vetustissimũ bibat,atq; hoc vtaĩ donec sanus fiat. Ad grauedinẽ. Si quis grauedinẽ habeat, myrrhã tritã ammixto melle,linteo excipiat,& nares cõfricet. *Grauedo.*

Infusum sedis pituitã ducens. Thapsiæ potionẽ, & vuas passas quadraginta;aut grani cnidij,aut cnestri potionem sumito,& mellis dimidiã heminã, ac olei tantundẽ ammisceto, & aqua marina diluito,in qua furfures cocti sunt,aut ptisana donec pinguis facta fuerit.Aut adipẽ betæ succo ammisceto, *Pituitæ eductio.*
B & nitri drachmas decẽ. Aut salis heminã plenã aquæ marinæ ammisceto. Si vero bilẽ ducere voles, succi silphij potionẽ, elaterij drachmã vnã & dimidiã,colocynthidis drachmã, terito & iisdẽ quibus prius diluito. Si autẽ vehemẽtius ducere velis,cucumeris syluestris internã partẽ quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedẽ infundito, & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. *Bilis eductio.*

Aliud. In lacte asinino cocto, aut in betæ succi heminis tribus,internã cucumeris syluestris partẽ macerato,& salẽ, mel, ac oleũ ammisceto.& postea ptisanę succũ infundito. Aliud. Colocynthidis drachmã terito, & in lacte asinino macerato, eadémque misceto. Aliud. Cucumeris syluestris interioris drachmã,elaterij potionẽ,salis quantum tribus digitis appre
C hẽdi potest,mel,oleũ,aqua marina diluito. At si sterc⁹ educere voles,nullũ pharmacũ bibito,sed aliis vtere. Infusum ad dysenteriã. Punici dulcis malicoriũ in vino ad dimidias coquito,& olei,quartã heminæ partẽ ammisceto, & thuris quartam drachmę partẽ. Aliud. Vnguenti rosacei dimidia hemina,ptisanę succus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas,in aquę dimidia hemina diluito,& olei tantundẽ affũdito. Potio.Mala cotonea dissecato,& in aqua macerato,& vbi aqua odorẽ acceperit,bibendã dato. Alia. Ptisanæ farinã in congiũ aquæ missam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala cõcisa siccata,& fauũ mellis,in aqua macerato,ac simul terito, & vbi subdulcis facta fuerit excolato, & apij folia iniicito. Alia. Vuã passã albã,& calaminthẽ,& fauũ mellis,in aquam mittito ac terito, donec aqua subdulcis fiat. *Disẽteria*

HIPPO-

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE STERILIBVS, Iano Cornario medico physico interprete.

E his quidem quæ accidũt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & cur nõ pariunt antequam sanentur. Causam vero hanc esse dico, si os vterorum omnino auersum fuerit à pudẽdo, nõ concipiunt. Non enim suscipiunt vteri genituram, sed statim foras exit. cõtingit autem hoc etiam si parum distortum fuerit os vterorum præter naturam à pudendo. Et si omnino conclusum fuerit os vterorum, neque sic suscipiunt. Neque si recens conclusum fuerit magis quàm oportet. Singula vero relata manifesta sunt. Etenim si omnino auersum fuerit, aut conclusum, menses non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, si sanguis coegerit vteros pro more conuerti. Et si purgata fuerit mulier, aliquando os vterorum ipsi à pudẽdo auertitur. Si vero parum distortum, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidem menses, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autẽ omnia manifesta fiũt, si sic habent, contingenti mulieri. & si horum aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoque vero etiam sua spõte. Hæc autem singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis. Si leues fuerint vteri. Cõtingit autem hoc & ex natura quibusdam, & si vlcera innata magnas cicatrices reliquerint: Si leues igitur vteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nam genituram suscipiunt quidẽ vteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit cõtingenti, & si interrogetur an aliquando vlcera in vteros ipsi oborta fuerint. Menses vero sano quidem modo prodeunt in hoc mor-

B

Cur quædã nõ ferunt conceptum.

Cur quædã non cõcipiant.

C

hoc morbo. Verum talis plerunque incurabilis est. & hæc cau- D
sa est, vt in ventre ne concipiat. Si vlcus in vteris factũ fue-
rit ab affectione quadam ex relatis, & nõ statim sanatum, sed
impurum factum fuerit, permanet vlcus ad multum tempus,
quemadmodũ & id quod in aure existit. & male olet mulier.
& quandoque sanies male olẽs ipsi ex pudendo fluit. & quã-
diu sanè vlcus habuerit, in ventre non concipit. Non enim
concipiunt vteri genituram. Huic autem menses sano modo
procedunt. Verum ex cõtactu, & interrogatione, maxime cla-
rum fit de relatis. Curata vero fœcunda fit, exigua tamen
spes est. Si quid ex mensibus in vteris remanens scissuram
ac segmentum habeat, quod circa osculum aut paulo peni-
tius calescat, & rursus frigescat, neque sic in ventre concipit. E
Impedimentum enim hoc incumbens, genituram quò opor-
tet transire non permittit. Et si quidem in principio curetur,
sanescit, & fœcunda fit. Si vero tempus accesserit, sterilis ma-
net. Manifesta est autem affectio maxime ad contactum. Du-
rum enim quiddam intus est. Et si magis quàm conuenit
vteri hiarint, neque sic prægnãs fit. Nõ enim concipiunt vte-
ri semen genitale. Sed & hoc ad cõtactum clarum fiet, & mẽ-
ses aceruatim prodeunt, & per paucos dies. Fit autem & na-
tura hæc affectio, & à relatis morbis. Et si quidẽ à natura fue-
rit, incurabilis est morbus: Sin minus, non sani prodeunt mẽ-
ses, vtpote muliere nõ existente sana, neque sic prægnans fit.
Non enim compingitur semen à sanguine morboso. Sed san-
guis qui à corpore morbosus descẽdit, genituram serosam fa- F
cit. Serosa vero facta genitura, tempore modico aut multo, fo-
ras progreditur vnà cum sanie. Atque hoc ex corpore mulie-
ris, & ex mensibus manifestum fit. Prodibunt enim ipsi men-
ses velut dictum est, siue biliosa, siue pituitosa, siue aquosa fue-
rit. At breui curata fœcunda fit: Sin minus, nõ. Si vero mu-
lieri menses non prodeant omnino, aut ab omnibus relatis,
etiam sic nõ concipit. Venæ enim sanguine plenæ, genitura
non suscipiunt. & in vteris aliquid inueterati sanguinis ines-
se necesse est, quod genitura nutriri prohibet. Si vero pau-
ciores quàm debeant menses prodeant, neque sic prægnans
fit. causæ vero in priore morbo relatæ sunt. fit autem hoc ma-
nifestum ex interrogatione. & si quidem à natura pauci mẽ-
ses prodeunt, incurabilis est. Si vero ab affectione aliqua ex
relatis,

Cur vlcus vuluarum cito curãdum sit.

Sterilitatis caussæ.

Sterilitas naturalis.

Cur nõ cõcipiant.

A relatis,breui curata,fœcunda erit. Et si plures quàm debēt menses mulieri prodeant,neque sic in ventre concipit. Vteri enim sanguine euacuato,genituram non concipiunt,præ debilitate.Si vero etiam conceperint,sanguis multus derepente in vteros mulieris descendens,genituram suffocat.Manifestum autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibunt.Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si vero non natura,sed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fœcunda erit. Et si os vterorum ex pudendo exciderit,neque sic concipit,Nam os durum fit,& genituram nō suscipit,& intumescit, & propterea in totum infœcunda fit. Manifesta est autem hęc affectio,ex eo quod contingit. Et si non prodeant menses velut debent,sed deorsum processe-

B rint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est enim,quòd os vterorum à pudendo auersum est,aut conclusum.& si quidem ad sedem auersum fuerit osculum,aut conclusum, curata fœcunda fit. Vtrunque vero ex interrogatione ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est quòd his morbus causa est. Atque tot ac talia mulieribus contingunt,propter quæ non pariunt antequam curentur,& propter quę omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet,quando coeunt quidem,non autem sæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles an mulier prægnās fiet, Butyrum & lac mulieris masculum alentis bibendum dato.& si eructauerit,cōcipiet,Sin minus,nō. Aliud. *Conceptiuræ signa.*

C Netopum modicum lana exceptum subdat, & postea mane,an quod subditum est per os oleat,consideret.& si quidē oleat,concipiet.Sin minus,non. Aliud. Cuicunque mulieri à subdititiis nō valde fortibus,dolores ad articulos processerint,& stridor dentium ipsam habuerit, & vertigine affecta fuerit,& oscitarit.Huic maior spes est vt prægnans fiat, quàm ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij integrum depurgatum ac derasum,ad vterum apponat, & postridie videat an per os oleat.& si oluerit,concipiet. Sin minus,nō. Aliud. Si cognoscere voles an mulier cōcipiet, anisum in aqua tenuissime tritum bibat,ac dormiat.& si quidem pruritus ipsam circa vmbilicum corripuerit, concipiet. Sin minus, non. Prægnantem mulierem si non ex alio co- *Prægnātis signa.*

gnoſcas,ex hoc cognoſces. Oculi vidētur diſtracti ac cauiores.& candidum in oculis,albedinis naturam non habet, ſed liuidius apparet. Quæ in ventre habent,maculam ſolarem in facie habent. & poſtquam conceperunt, vinum odio habent,& cibos auerſantur,& oris ventris morſu, ac ſaliua plenæ fiunt. Mel & aniſum tenuiſſime terito, deinde in aqua diluito,ac exhibeto,& dormire ſinito. & ſi quidem tormen ipſi fiat circa vmbilicum, prægnans eſt: Sin minus, non eſt. Poſt hæc autem omnia,farinam bibat,& mel,& origanum,in vino & oleo. Quæcunque in vtero habentes, maculam ſolarem in facie habent,fœmellam geſtant. Quæ vero bene colorατæ permanent,maſculum plerunque geſtant. Si papillæ ſurſum conuerſæ fuerint,maſculum geſtat.Si deorſum,fœmellam. Accipe de lacte,& farinam miſce, & paſtillum forma,& ad lentum ignem aſſa. Et ſi quidem comburatur, marem geſtat.Si vero diffundatur,fœmellam. Aut idem hoc lac ſuper folia emulctum contemplare. Et ſi quidem condenſatur,maſculum geſtat.Si vero diffuſum fuerit,fœmellā. Curationes ad conceptionem experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ ſine liberis ſit, & ſi qua iam antea prægnans fuerit, nunc autem non pariat.

Conceptus ſigna.

Signa maris uel fœmellæ.

D

E

Quum ſtomachus vteri durus fuerit tot⁹, aut ſumma parte,& concluſus ac non rectus fuerit,ſed ad alteram coxam auerſus, aut ad inteſtinum rectum inclinatus, aut in ſeipſum contractus, aut labium ſtomachi ſibiipſi incubuerit. Vndecunque igitur aut aſper fuerit,aut calloſus.fit autem durus & à concluſione,& à calloſitate. His menſes non apparent, aut multo pauciores aut peiores quàm oportet apparent, & per longius tempus,Et menſes quidem iuxta ſanitatem corporis & vterorum,exitum inueniunt. Itemque iuxta naturalem ac iuſtum modum, & à calore & humiditate menſium, & ſtomacho non valde læſo.At genituram rurſus nō ſuſcipit, propter læſionem,quæcunque tandem impedierit ſuſceptionem à ſtomacho non bene habente.Huic poſt fomentū toto corpori adhibitum,pharmacum bibendum dare oportet,& corporis purgationem primum facere, ſiue ſurſum & deorſum, ſiue deorſum ſolum. Et ſi quidem ſurſum purgans pharmacū dederis,ante purgationem fomentum ne adhibeto, ſed poſtea. At fomento prius facto, pharmacum deorſum purgans bibendum

Stomach⁹ uuluæ.

F

Mēſes cur inuenti à natura.

Medela quæ conceptum reparet.

A bibendum dato. Si vero sursum purgante nō opus habere videatur, præmisso fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita vt vteros frequenter insidere facias, in fomento quod maxime conferre visum fuerit. Iniicito autē in fomenta, cupressi ramenta, & lauri folia contusa. & multa calida sæpe lauato. Quum vero recens lota & fota fuerit, vteri osculum dilatato, simulque dirigito si opus fuerit, cum specillo stanneo aut plumbeo, à tenui auspicatus. Deinde cū crassiore si admiserit, donec probe habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcunque liquidum factum conferre videbitur. Specilla vero retro lata facito.
B Deinde lignis longis adaptato, ac sic vtitor. At vero hoc tēpore, in vino albo dulci q̃ suauissimo, tædam pinguissimā in tenuia frusta concisam coquens bibat, & apij semen contusum, & cumini Aethiopici semē, & thus q̃ optimum. De hoc ieiuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere visa fuerit. & edat catulos pingues percoctos, & polypū in vino dulcissimo coctum, & de iusculo bibat. & brassicam coctam, & vinum album insuper bibat. & ne cœnet. & bis in die lauetur. A cibis vero hoc tempore abstineat. Postea vero si processerit secundum stomachum, & purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per vnum atque alterum diem, & à specillorum vsu cesset. & conetur vteros purgare subdititiis, & medicamentis. Quicunque vero, stoma-
C cho recto, & molli & sano, & probe habente, & in debito loco sito, menses omnino nō apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani: morbum perscrutat⁹ quem vteri habent, & an corpus etiam aliquid conferat, cōperies causam à qua prægnans non fit. & quum quidem sic habet, curationem facito adhibens id quod conuenit, si admiserit, curationem incipiens à fortibus, prout tempestiuum esse videbitur, desinens autem in molliora, donec vterus probe purgatus esse visus fuerit, & stomachus consistere recte habēs in sufficiente loco situs. Si vero à pharmaco & à potione non processerit, neque vbi ipsum bibit moderato tempore, à potione quidem hac cesset. Quum vero probe habuerit, per vsum specillorum os stomachi mollito, & vt hiet facito, ad viā subdititio præstandam, tum à medicamentis suffumigabili-

 bus, tum

bus, tum à mollitoriis. Postquam autem probe mollitum ac suffitũ esse videbitur, appositis pharmacis vteri purgationẽ facito, donec probe habere visum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. pleraque vero ex fortibus medicamentis stomachũ exulcerant, & prohibent ne rectus consistat, & probe habeat ad geniturę susceptionem, & vterum siccum faciunt. Si vero mulier à pinguedine vteros sibi læsos esse putet ad conceptionem, attenuato ipsam quàm maxime, & ad reliqua gracilem facito. Vernum autem tempus optimum est ad cõceptum. At vir non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed fortius ac meracius, & cibos edat fortissimos. & calida ne lauetur. & robustus sit ac sanus. & à cibis abstineat qui ad rem non conducunt. Quum autem mulier purgata visa fuerit, & stomachus vteri recte habere, lauetur, & caput fricetur, & nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto capillis circundato, reticulo loto nihil olẽte deliget, linteo primum supposito. Deinde vbi galbanum ad ignem aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat. & si probe fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verum hæc à cibis abstinens faciat. Si vero non fœcundę apposueris, nunquam olet, neque purgata, neque alias. & si prægnanti apposueris, neque sic olebit. Quæ vero sæpe concipit, & fœcunda est ac sana, ei si apposueris, etiamsi non purgaris, olebit ipsius vertex, alibi vero nõ. Quum vero cognoueris ipsam recte habere, ad virum accedere iubeto. & mulier quidem à cibis abstineat. Vir autem non sit ebrius. Verum frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus. & si mulier geniturã se cõcepisse cognouerit, primo tempore non amplius ad virum accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir dixerit se emisisse, Mulier autem præ siccitate ignorat. Si vero vterus rursus reddiderit genituram eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cum viro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentum toti corpori adhibueris, medicamentum bibendum dato sursum ac deorsum purgans. Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, vteros per fistulam duobus diebus foueto, cũ vrina muliebri putrida, nitro iniecto. Tertia vero die, cũ vrina bubula. Quarta autem &

Cũ mulier pinguis nõ concipit.

Vinũ nigrũ ad cõceptũ facit.

Curatio alia.

D

E

F

A autem & quinta, fœniculi semen tritum, & sambuci folia ac lauri,& cupressi ramenta.Hæc coquito aqua affusa. Oportet autem post fomentum,multa calida lotam,apponere adipem aromatis imbutum,statim à fomento,& ad noctẽ. Postea vero hoc præparato. Myrrham stacten, butyrum, adipẽ anserinum,medullã cerui, resinam, & netopũ. Horum singulorum æquales portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Milesia molli quàm optima. Deinde plũbeis penicillis quinque, ad octo digitorum longitudinem fabricatis, vterum aperito.Primus ex his fit tenuis,alter crassior, & reliqui alius alio crassior fit.Aperiũtur autẽ per dies quinq;,& semper lota apponat,& ex lumbis deliget,vt ne excidant,& semper vlterius intrudat. Postremum vero quàm penitissime. Postquã B autem aperueris,purgatoriũ appone, cãtharidas tritas quinque, & colocynthidis lõgæ internam spõgiosam partem, & myrrham,Hæc melle cocto subacta, & in glãdem efformata, lana inuoluito,excepta summa parte. Deinde in oleũ suauissimum tingito ac apponito. Vtere autem & hoc purgatorio, felle tauri,& flore ęris assato,& nitro,&myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo superne pharmaco obducto apponito. Vtere & bupresti cum myrrha. & elaterio cum melle cocto. & cantharidibus cum elaterio & myrrha. Postquam autem purgata fuerit, postridie vbi lauit vterum colluito. Cuminum Aethiopicum tritum, & melanthium,& resinã,& oleum, & mel,ac vinum dulce. Hæc mixta C & tepefacta infundito.Postquã vero infuderis,erectã obambulare iubeto,quo collutio infusa cõcutiatur.Subdito autem crocum,& myrrhã, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata,ita vt anserinum adipem ammisceas ac linteo oblinas. Atque hæc apponito per dies septem. Octauo vero suffitũ facito,cum myrrha,bitumine, & ordeo, oleo odorato subactis: his lento igni iniectis, ac suffito per fistulam facto. Postquã autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito,vino albo affuso,& ipsum melle oblitum,& lanæ inuolutum,apponat in noctem.Mane vero eo sublato, ac emollito, ad virum accedat,& vbi cõdormiit quiescat. & si non prima vice cõceperit,eodem rursus apposito, virum adeat. Cæterũ hunc medicationis ductum incipere oportet vbi mẽses prodierint.Desinentibus autẽ mensibus,cõceptorio medicamẽ-

 to

to apposito cõdormire. Priore vero tẽpore neq; mulier ad vi D rum accedat, neq; vir ad mulierẽ. Quum autem mulier nõ cõceperit, prius cõcipere solita, vteri vero viri genituram in seipsos suscipiunt: penitus necesse est mulierẽ, serosam hanc facere. Quãdoq; enim in vteris pus innascitur. pus autẽ in vteris à tuberculis fit. Et sanè ob hoc genitura viri, quãdo cum viro coit, vteros nõ contingit, quo videlicet ipsa viri genitura cõpingatur. Nam pus ipsam dissipat, vt ne afferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit genituram. proinde & pus ex vteris expurgare oportet. & tuberculum in vtero sedare, quo de cætero ne impediat geniturã compingi ac afferri. Festinare itaque oportet ad expurgandũ, priusquam pus in vteris in callũ cõcrescat. & vteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exacte colato, vt tenuissimũ & purissimum euadat, & hóc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. E Et summa quidem clysteris pars leuis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedente spacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina, nõ magna, sed angusta, hinc atque hinc, ex transuerso clysteris æquali interstitio distantia. & clysteris quidem apex solidus sit. Reliquum vero totũ cauum sit, velut fistula. Alligare autẽ oportet vesicam suis fœminæ, atq; hanc probe radere ac confricare. postq̃ autẽ alligaris, lac in vesicam infundito, foramina vero tenui linteo obstruito, ne lac affluat. Vbi vero obturaueris, vesicam deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infundere paras. Illa vero exemptis obturamentis, in vterũ indat. Ipsa enim sciet F vbi indere oportet. Postea autẽ tu vesicam manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestum autem hoc erit, vbi non amplius pus simul cum lacte exierit. palàm enim clarum est, quod non amplius inest. Atq; tunc cessare oportet, & post hoc vbi paululũ recreata fuerit, ad modicum tẽpus, cucurbitæ siccæ fundũ resecato, itemq; apicis summam partem, quo perforata sit, ita vt similẽ efficias in reliquis, excepto apice, velut clysterẽ: crassitudine vero paulo tenuior sit q̃ virile pudendum. Hanc cucurbitam sic formatam vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autem vinum odorum fragrantissimũ, & siccissimum ac vetustissimum. deinde lapidem nigrum pellucidum in vinum iniicito. deinde cucurbitam ex ære albo factam circũponito, & mulier circũinsideat, pudendum circũ

Cũ ampli⁹ non concipit.

Pus si in uulua est semẽ perdit.

Medela.

cucurbitæ

A cucurbitæ glandē adhibens qualiter oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorū digitorum intra pudendū mensura. Quum mulier geniturā suscipere nō poterit, necesse est mēbranam superexcreuisse in osculo vterorū. Oportet igitur æruginē æris,& fel tauri,& serpentis adipem,simul miscere,deinde pharmaco hoc lanam imbuere, & in byssinū linteum inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdititiū magnitudine maximæ oliuæ,& apponere ad pudendum per totam noctem. Supina autem iaceat.& in die auferat, & calida aqua lauetur quàm plurima ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus.& deinde cum viro coeat.

Quū genitura non suscipitur. Medela.

Alia curatio. Marrubij foliorū manus plenæ mensurā, in B vas atticū iniicito,& aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito,& vbi per nouē dies præmacerauit,per alios nouem dies ieiuna,lota,duos cyathos de hoc bibat, pari mēsura passi albi ammixta.Quum autem tertiā diem potando trāsegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per nouem dies.& post fomentū lauetur. Atque sic rursus de hoc bibat. Quum vero per triduū fomentū adhibuerit, marrubium ipsum tritum in die apponat per triduum. & mercurialem tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autē in vini albi congio, hippomarathri & fœniculi radix, & tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen,& verbenacæ radices multæ. præmacerenturq; diebus non minus quàm nouem.& postea loto capite,in balneo he- C minam per diem de meri cremore bibat. & postea reclinata seipsam cōcalefaciat. Atque hinc post potum,alternis diebus id quod ex felle paratur,per diem ad dies sex apponat. Quū autem iam virū accedere vult probe purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat,& ex his quàm calidissimis per triduum ad noctem fomentū adhibeat, & lota virum accedat.post hoc vero fomentum,etiā cerui pudendum siccum sufficit: & de hoc in vinum album dilutū deradens, per triduū bibēdum,& quum partus dolor institerit,bibendū dato, Nam hoc partum accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito,& alumē melium,& cornu cerui vstū terito, & permixtis ac in glādulas efformatis vtitor. Aliud curatiuū. Cuminū in vino nigro coctū tritum,in glandē efformato, & ad noctem apponito. post hæc vero fecem vini albi, tenuissimā videlicet

videlicet fecis parté,cóburito,& cóbustã in péna auferas.linteoq; illigatã,ad nocté subdas. & porrũ coctũ edat. post hoc tragiũ terat, & melle dilutũ in nocté apparet.& deĩde tragij fructum tritũ,in vino albo dilutũ, tædæ ramétis adiectis bibendũ dato.& postea origanũ alternis suffito. & sic ad virũ accedat. Alia curatio ad mulieré parere nequeunté. Si mulierem parere nequeuntem, puerperã facere velis,in mensib. cõsiderare oportet,an biliosa sit,siue pituitosa. cognosces autem vtrũ horum magis sit,si vbi méses prodeunt,arenã tenué & siccam in sole substraueris, & de sanguine infuderis, & si quidé biliosa fuerit,sanguis in arena siccatus, luteus fit.Si vero pituitosa,velut mucus.Vtrũ igitur horũ fuerit,ventré purgabis,siue sursum siue deorsum opus habere videtur. Deinde intermissis tribus diebus, vteros purgato.& si humidius vterorum osculum fuerit,acria apponito, quo cõmorsum & inflammatũ os vterorũ durũ euadat. Si vero mulier internis partibus non febriat,neq; præ vteris cócipiat, neq; viro misceri queat,sed dormiat, & cibũ auersetur, vinum melle ammixto pudẽdis infundatur.& myrrhã suffito. In sedem vero glandes indat.& vinũ adipe anserino ammixto, in pudendũ infundat.Deinde etiam oleum pari melle mixtum infundat.

Quũ cõceptus paretur. *Cognitio biliosæ & pituitosæ.* *Si qua alia cõceptum impediãt.*

D E

Si mulieri vteri gracilescant, & osculum ipsorũ exasperetur,& concludatur,& menses ipsi non appareant, neq; concipiat.Sed febris corripit lenta, & dolores incidunt ei in lũbos,& imum ventrem. Morbus autem hic maxime fit, quum quid in ipsa fuerit corruptum.fit autem & ex partu.Hanc calida lauare oportet,& fouere.Quũ autem lota ac fota fuerit, os vterorũ dilatare cum specillo. & myrrham tritã cum pari netopo apponat.Aut vnguentũ, aut oleũ rosaceũ in linteo. & plumbum instar glandis formatũ apponat,felle bubulo illitum.Et in quatuor diebus infœcundas cognosces.& fomẽtum adhibeto, & pharmacũ bibendum dato. Si vero præter naturam mulier fuerit crassefacta, in ventre nõ concipit. Nam omentũ crassum ac multũ incumbẽs, os vterorũ deprimit,& gennituram non suscipiunt.Hanc attenuare oportet,& pharmacum deorsum purgans bibendũ dare.& ad vteros apponere quod purgat,ac flatum inducit. Si os vterorũ durum fiat,aut ceruix, ex digiti cõtactu cognoscet. Itemque si ad coxam auersi vteri fuerint. Quum sic habuerit, nihil acre

Medela. *Cũ pigue do conceptum impedit.* *Cũ os uuluæ durum est.*

F

adhibeto

A adhibeto. Si enim os vterorũ exulceraueris, quũ inflãmatum fuerit, omnino periculum est ne sterilis fiat. Verũ apponito quæ nõ mordent, à quibus pituita purgatur. Quum mẽses mulieri prodierint, & præterierint, primum quidẽ caput purgare oportet. Deinde veratrũ exhibere, siue semel siue bis opus fuerit. Postea vero fomentũ adhibere, fomẽtatorio ex cucurbita cõstructo, sic autem facto. Aquam marinã in vas infundito, & porro immisso, fistulam cucurbitis imponito, & cum luto quàm optimo illinito, vt ne transpiret. Deinde per sellam erectã quadrangularem, transmittito ipsam fistulam, quo duorum digitorum mensura emineat vltra sectionem. deinde prunas subaccendito. & in desessu caueat, & quum

Cũ mẽses plus iusto defluunt.

B desidet, & quũ surgit, vt ne cõburatur. Sed desideat dum adhuc frigidum est fomẽtatorium, & surgat dum fistula est perfrigerata. In hoc vero fomento plurimam diei partem consumat, & in huiusmodi fomenti vsu ad quinque dies perseueret. Per decem vero dies pro porro, allium in fomentum immittito. & huius fasciculum contusum in aquã marinam iniicito. Postea vero reliquis dieb⁹, ipsa sola aqua marina foueatur, vt vltra ne procedat per totã curationẽ. Cæterũ postremum fomẽtũ quũ à curatione desistere voles sic facito. Catulum recentissimum resecato, & aromatum omnis generis odoratissimorum ac siccissimorum species contundito, & interaneis catuli exemptis, aromata indito ac expleto. Subiectis autem lignis, & catulo in vas misso vinum odoratissimũ

C affundito, & fomẽtum per fistulam facito. & si vires permittunt, totam diem cum hoc fomento ipsam foueto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur. non enim exiguum hoc signum est ei quæ curatur, ad conceptionem. Subdititiis vero vtere, croci quantum voles, & myrrhæ magnitudinem fabarum duarum, & salem sufficientem permisce illorum respectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinẽ. Si vero mitiore vti voles, minus fellis ãmisce: Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur fiat tale, vt digito efformare possis. Quãto aũt magis trieris, tãto siccius, & viscosius, ac melius erit. Vbi aũt efformaris crassius q̃ glandem, & summã partem acutam, & medium crassius, & deinde consequenter quo ad vterum apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos leuigatos infigito. Sint

autem

autem longitudinis sex digitorum. Deinde lana mollissima D
surculos inuoluito, & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ surculis infixis. postquam autem perfudit & puram seipsam fecit, ipsum ad vteri os apponat, linteum sub coxas subiiciens, & per noctem appositum sinat. Erit autem ipsi purgatio aquosa. postri die vbi surrexit, lauetur & ea die super fomentũ ne insideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexerit, ceratum sit quàm optimum prima illa die factũ, & in ipsum cerui maxime medullam cõmisceto: Sin minus, adipem anserinum. & quum à fométo surrexerit, quotidie vbi se perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato vterum inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus ammisceto, excepto E
felle, origanum vero leuissime tritum in glandem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundẽ modum facta, verum pro origano absinthium ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, melleq; ammixto in pilæ formam redactum apponat. Verum febres inducit, & articulum tumefacit, & vehementer mordax hoc est. Aliud. Mel, & veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed & hoc febrificũ est. Eodem modo mel coctum, & elaterij potionem coquito, & factam inde glandem subdẽdam dato. & hoc febrificum est. Ducit autem & sanguinem. Quædam vero ex his etiam pelliculas. Si vero voles, etiam dracontium derade (Est autem lene) & hoc F
cum melle cocto aut crudo, in pilæ figuram velut magnam gallam efforma. Cæterum conare vt physicus sis, ad hominis habitum ac robur respiciens. Ex his enim nullus est qui non omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis coniecturã faciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamẽtis, & vteri fomentis, ac apposititiis vti conare. Hæc autem elementa tibi sunt. Verum medela horum vnicuique particularis est. Et vbi horum quid non feceris semper in fométo perseueret. Hoc enim est quod mollit, & ducit serosos ac saniosos humores. Postquam vero ab hac curatione desiueris, his quæ secundum naturam fiunt desinentibus, sanguinem de manu detrahere oportet. si quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis. si vero debilior, de altero sufficit. At vero diæta qua in his cu-

A his curationibus vti oportet, alibi à me indicata est. Si vero suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factoque igne sarmenticio lentissimo, in catinum mittito, & mulierem super sellam impositam, mollibus linteis instratam, sedere iubeto, cruribus quàm maxime diductis. Atque hæc curatio si quidem sufficiens tibi fiat in quatuor mensibus, bene est: Sin minus, ad hæc præcipe etiam vt ad virum ne accedat, eo tempore quo curatur. Inter curandum autem, tædam in aqua macerato, & ieiunæ cyathum bibendum dato. & penicillũ stanneum assidue subditum habeat. & cotyledonas siue vmbilicos veneris, vnà cum sale & cumino, in aqua coquito, & tepidam sorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœmellas gignere videntur: paruæ vero & conclusæ, masculos. *Cotyledonis natura*

B Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac vena secta, nihil melius habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse, vt ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, mane & ante cœnam. & fluxus sedatus est, & non longe post concepit, & peperit masculum, Erat autem corpore coloris candicantis, & probe carnosa. De mola. Molæ porrò cõceptus causa hęc est, Quum multi menses, modicum & morbosum semen conceperint, neq; fœtus rectus sit, & venter plenus est velut pręgnantis. Nihil autem in ventre mouetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque & *Molæ cõceptus.*

C ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem vna caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri potest vt superstes maneat. Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderate fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit. & morbus quidẽ talis est. Iudicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quòd in ventre non mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso non mouetur, nimirum hic morb⁹ est. Est autem hoc magnum signum, quòd lac in mammis nõ generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod *Quî hoc dignoscas.* *Curatio quæ.*

compactum

compactum est commoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo sanguiné educas: Sin minus, subdititiis vtatur è bupresti. & dictamnum creticum in vino bibat: Sin minus, castoris testem. & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito, atque hoc maxime coniectura virium ipsius facta. Ad vteri purgationes, quum nõ fiunt, siue ex partu, siue etiam aliàs. Tædam pinguissimam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura vtatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Aethiopici parum, & seselis paulo plus. Aut cedri baccas. Si vero suffocationes affuerint, castorij parum. Si vero purgatione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore vexetur, siue cum febre, siue citra febrem, succi scammoniæ quintam potionis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad sedem facito, velut verbi causa, ex felle taurino, & melle, ac litro. Si vero ex purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinem detrahito, excolatoque, & aquæ mulsæ tertiam partem ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter ieiuna. Si vero dolor non quiescat, neque venter subeat, ad vesperam in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit, vbi inde surrexit, cum vino nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita, tepide colluito. & inde dormiat. Subdititium vterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum vterorum. Ficum albam expurgato, & nitrum Aegyptium purissimum tritum ammisceto, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana molli in vnguentum irinum tinctũ apponat, per tres aut quatuor dies, prout visum fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum. Postea vero molli quodam opus est subdititio, quod saniosa maxime ducat. Deinde mercurialem, si tenera fuerit, cum vnguento rosaceo, in linteo ad diem ac noctem subdat. Ad idem, Fel taurinum & salem feruefacito & sulphure trito ammixto, in oblongam spiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipsos vteros apponito. Et deinde rursus mercurialem.

Vteri purgationes.

Quæ vuluæ os aperiant.

Post hoc

A Post hoc myrrham puram inspergito, & rosaceo ac irino vnguento ammixto diluito, indeque vteri osculum quàm penitissime illinat. Ad idem. Iridem odoratam contusam ac cribratam seorsim, & cyperi tantundem, & crocomagma magnitudine massæ manum implentis, vino odorato diluito, & ad vnguenti formam redigito, & spleniis palmi longitudine inducta ac illita, in paruam pyxidem reconde, vt ne transpirent, & apponat. Si vero vlcerati fuerint vteri, aut osculum exasperatum fuerit, aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint, adipem in lana illinito. & rosaceum ac ceræ parum inungito. Quum pregnans corruperit fœtum menstruum, & ad finem perferre non poterit, & tenuis præter naturam fiat, huius vteros purgare oportet, & ipsam medicamentis curare, & crassefacere. Non enim ad perfectionem gestare poterit, donec seipsam refecerit, & vteri robusti facti fuerint. Si vero concipiat quidem, corrumpat autem fœtus bimestres, exacte eodem tempore, & neque prius neque posterius. & hoc perpessa fuerit bis aut ter eodem modo. Aut etiam ad amplius tempus progressum corrumpat eodem modo. Huius vteri nõ amplius extenduntur, fœtu in ipsis augescente, & ex bimestri aut trimestri, ad ampliorem modum excedente. Verum fœtus quidem augescit. Vteri vero non crescunt, & propterea multæ eodem tempore corrumpunt. Huius vterum colluere oportet, & subdititiis quàm maxime inflare, aut hisce medicamentis. Colocynthidis internam partem tusam cribrato, C & silphij parum, cum paulo ampliore melle cocto ammisceto. & hæc circum specillum obducito, ea crassitudine quantam stomachus ad vteri os suscipere potest, & semper vltra protrudito, donec ad internam vteri partem penetrarit. Quum autem pharmacũ colliquuerit, specillum eximito, & rursus eodem modo paratum elaterium, & colocynthidem syluestrem, similiter velut prius medicamentum apponito. Edat autem hoc tempore allium multum, & silphij caulem, & reliqua dieta vtatur, quæ flatum maxime in ventre inducere potest. Apponat autem subdititium tertio quoque die, donec bene habere visa fuerit. Quandoque vero pluribus diebus interpositis. & in summa, prout libenter admiserit. Interiectis autem diebus, vtatur mollibus. postquam vero per emollitoria osculum vteri preparauerit, & menses apparuerint, paulum remorata,

Vuluæ ulcera.

Quæ ante tẽpus fœtus perdũt

Medela.

B

rata,vbi iam ſicca fuerit, cum viro coeat. Quum autem flatum in vterum inducere voles,allij caput integrum,& ſilphij ſuccum,ad ſubdititia ammiſceto. Quòd ſi qua prægnans decem menſes perficere non poſſit, ſed corrumpit, & hoc ſæpe patitur, ex huius vtero aquam purgato, & ipſam medicamentis curato,quo aqua purgetur. D

Cur quæ ſemen retinent nõ cõcipiunt.

Si vero geniturã continens, non prægnans fiat,id quod multis contingit,ſtomacho vteri præter naturam hiante:menſes plures quàm conuenit,& humidiores prodeunt,vt & id quod à fœmina prodit ſemen, ad fœtificationem non concipiatur,& viri genitura inſuper accedens corrumpatur.Contingunt autem hæc, & corpore, & vteris ægrotantibus.

Curatio.

Verum oportet huic medicamenta deorſum purgantia dare,& interpoſito aliquo tempore, totum corpus fouere, & vteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis ac ferramentis ignitis immiſſis. E Coniiciantur autem in fomentum cupreſſi ramenta,& lauri viridis folia contuſa,& polycnemi folia.faciendum eſt hoc fomentum tempore opportuno. poſt hoc vero lauetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramẽtis,& roſis,ac polycnemi foliis aceto incoctis. Ad finem autem ſuffitus fiat, ex verbaſci foliis contuſis ac loti ramentis. Verum aute lotionem ſuffito myrrham & thus, vtraq; æquis partibus trita,& myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem coniectis,recens adhibito fomento ſuffito,bis in die,fomentum autem adhibeatur recens lotæ, Sed & poſt ſuffitum lauet, & vteri ſtomachum ad priſtinam naturam reducat.Et ſi vires ſufficiant, ante hæc omnia venam in manu F ſiniſtra ſecato,atque ita reliqua facito. Si vero ſtomachus ſic habeat, menſes autem non prodeant, aut vitioſe, aut minus, ad reliqua omnia ampliorem purgationẽ adhibeto, & ſic curato,ſubdititiis etiam vtens ſi opus habeat, & ex prioribus lauans,& ſuffitum faciens, ac ſiccans.

Cum abortus non emittitur.

Si mulier inuita abortum faciat,nec ita eiicere velit,triticum torrefactum & molitum,& vuam paſſam albam contuſam,aqua mulſa dulci diluta,modico oleo affuſo, ieiunæ bibenda dato. poſtea raphani ſemen tritum,& acetum ac adipem anſerinum, permixta bibat,& lauri folia trita apponat.Deinde bibat origanum,& pulegium,& polentam ex aqua,ita vt lauri folia tuſa ac trita ammixto gummi,aquæ inſpergat,diluat,ac bibat. Aut adipem ouillum,& anſerinum,& mel ſimul mixta ac trita delingenda

præbeto.

A præbeto. Aut pastinacæ semen leuissime terito. & lacti superstantem concretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc feruefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possunt, sin minus, sicca leuissime trita, ex aqua bibéda dato. Aut lauri baccas leuissime terito, & suis fœminæ adipem liquatum, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen leuissime tritum ex vino diluto bibendum dato. Si vteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem qui ferrum ad se rapit, leuiter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio vtatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdat. *Cum semē non retinetur.* Quum vteri genituram viri eructant tertia die, ne-

B cesse est mulieris, quæ hæc patitur, vteros callo repletos esse, & nó potest viri genitura intus in vtero manere, sed excluditur, & propterea concipere nó potest, quandiu callus in vtero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hisque simul colligatis vteros illinito, quemadmodum oculos illinere solent, ita vt pennas exæques, ipsarumque summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autem facito. Supinā reclinato, & sub medios lumbos puluinar subiicito, & specillum immittito, ita vt cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum ac deorsum vertas donec promineat. postquam autem videris in osculo vteri callum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed vltro sequatur. Si itaque

C in osculo vteri inhæret, volsella tenuissima prehensum extrahere conare, prouidus vt placide hoc fiat, & non violenter. Et postea viro condormiet. Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito. & linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra, in vino diluto trita bibenda dato. Si vero à coitu, imum ventrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum, & muscum mollem, & adipem anserinum, mixta ac molli lana excepta imponito. Si vteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem: & vrina paulatim destillat & pudendum mordet. patitur autem hæc si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis *Cū vulua procidit. Medela.*

affundito, & trita hæc apponito. Postea aquam lentium bibens, melle & aceto ammixtis, vomat donec vteri fuerint retracti: & lectus à pedibus altior fit. & graueolentia sub pudenda suffito, odorata vero sub nares. Cibis vtatur quàm mollissimis ac frigidis. & vinum aquosum album bibat, & non lauetur, neque cum viro dormiat. D

Cum uulua penitus propēdet. Curatio. Si vero omnino ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum, & dolor corripit. Hoc autem contingit quum ex partu laborarit, vt vteros concusserit, & cum viro dormierit in puerperij purgatione. Quum sic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris est depurgatum, ac cum vino nigro vinoso, in quo malum punicum coctum est ablutum, intro detrudat. Deinde mel & resina, pari mensura eliquata, in pudenda infundantur. & decumbat supina pedes sursum extentos habens. postea spongias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu vero sic habuerit, à cibis abstinere oportet. Potu vero quàm paucissimo vti, donec septem dies prætereant. & si quidem sic redire voluerint, bene est: sin minus, summas vteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, scalamque iuxta caput pulsato, & cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & diem ac noctem finito in quiete, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera die ipsam reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere finito: & quum detraxeris, reclinatam iacere finito, & nihil aliud præter ptisanæ succum exhibeto, donec septem præterierint dies. Cibis autem tunc mollissimis ac paucissimis vtatur. Si vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim dies prætereant. postea surgat, & quàm parcissime deambulet, & ne lauetur, & cibis modicis vtatur, sub pudenda vero suffitus per graueolentia fiat. Et postquam obambulare inceperit, subligar gestet E F

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIbus, Liber. I. Iano Cornario medico physico interprete.

SECTIO PRIMA.

Constitutio temporis prima.

B

N Thaso autumni tempore, circa æquinoctium & sub pleiadas, aquę multæ, assiduæ, molles, velut in austrinis. hyems austrina. parui venti aquilonares, squalores. & omnino hyems quale ver fieri solet. Ver autem austrinum, frigidum, pluuię paruæ. Aestas plerunque nubila, aquarum inopia. Etesiæ parum, modice, sparsim spirarunt. Quum autem totus hic aeris status ad austrina vergeret, ac cum siccitatibus fieret, ante ver quidem ex priore statu, subcontrario & aquilonio fiente, paucis obortę sunt febres ardentes. atque C his omnino boni status. & paucis sanguis erupit, neque ex his moriebantur, Tubercula vero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex vtrisque, citra febrem erectę obambulantibus. Quibusdam vero etiam parum incalescebant. Extincta sunt omnibus absque nocumento. Neque cuiquam suppurarunt, quemadmodum ea quæ ex aliis causis sunt oborta. Erat autem natura ipsorum hæc, laxa erant, magna, diffusa, non cum inflammatione, doloris exortia. omnibus obscure euanuerunt. Fiebant autē hec adolescentibus, iuuenibus, in vigore constitutis, & ex his plurimis qui circa palęstram & gymnasia exercebantur. Mulieribus vero paucis fiebant. Plurimis vero tusses siccæ, qui tussiebant & nihil reiectabant, & voces nō longe postea raucosæ. Quibusdam vero etiam interposito tempore

Vergiliæ Thasos. Temporū uarietates

Causos.

Tubercula secundū aures.

Quib⁹ hæc fierent.

tempore inflammationes cum dolore, in altero testiculo, quibusdam in vtroque. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc autem plurimis laboriose fiebant. De cætero vero, quantum ad ea quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia sunt, sine morbo degebant. At vero ante æstatis initium, & per æstatem ac hyemem, multi ex his qui longo iam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerant. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes confirmata est. Quibusdam vero primũ cœpit. Et his natura ad tabem vergebat. Moriebantur autem multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerunt haud scio an quis etiam modico tempore superuixerit. Moriebãtur autem citius quàm tales morbi transigere solent. Nam alios & longiores, & cum febribus coniũctos, facile ferebant, & non moriebantur. De quibus paulo post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum vigebãt, tabidus morbus multos occidit. Erant autem plurimis ipsorum affectiones huiusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum non intermittentes. Modus autem erat semitertianus, vna die leuiores, altera amplius exacerbescentes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores vero semper, non per totum. frigiditas extremitatum multa, & quæ vix recalesceret. Alui turbatæ, biliosæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus. frequenter ad exonerandos se surgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucę: Aut crassitudinem habentes, & subsidentiam paruam, non probe desidentes, sed cum cruda quadam ac intempestiua subsidentia. Tussiebant autem, pauca, condensata, concocta, paulatim vix educentes. Quibus vero violentissima accidissent, his neque modice concoctio aderat, sed cruda spuere perseuerabãt. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebant, ruborem habentes cum inflammatione. fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo fastidiẽtes, sitis exortes, & plerique circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cęterum æstate iam & autumno, febres, multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotantibus, non autem aliàs ita male habentibus oboriebãtur. Plurimis alui turbatę, ita vt valde toleranter ferrẽt, & nihil memorabile lædebant. Vrinæ item plurimis boni quidem coloris & puræ. Verum tenues, & post tempus circa indicationem concoctę. Tussiebant autem non valde,

Hemitritæos. *Vrinæ quales.* *Mala autumnalia.*

D E F

A valde, neque ea quæ per tussim reiectantur difficultatem exhibebant, Neque cibum fastidiebant, sed etiam valde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, non tabido modo, febribus horridis parum insudantes, aliàs alij, vt qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totum nõ intermittentibus, sed quæ iuxta naturæ febris tertianę morem exacerbarentur. Iudicabantur autem quibus inter hos breuissimæ essent circa vigesimum diem. plurimis circa quadragesimum. Multis circa octuagesimum. Quibusdam neque sic, sed vago modo & circa iudicationem deficiebãt. horum autem plurimis febres rursus non multum tempus intermittẽtes reuersæ sunt. Ex recidiuis autem in iisdem circuitibus iudicabantur. Multis vero ipsorum producebantur, vt sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porrò in hac temporis constitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In alijs autem febribus, non. *Tabes hæc quæ.*

B

SECTIO SECVNDA.

Constitutio temporis secunda.

IN Thaso ante autumnum tempestates non tempestiue, sed derepente in aquiloniis & austrinis multis, humidę & pręerumpentes. Huiusmodi vero durabant vsque ad pleiada, & sub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Niues. Plerunque mixta aeris serenitas. & hæc quidem fiebant omnia. frigora vero nõ admodum intempestiua. Iam vero post brumale solstitium, & quando fauonius spirare incipit, posterior hyems magna erat. aquilonia multa. Niues & aquæ assidue multæ, & cœlum procellosum ac nubilum. Hæc autem durabant & non remittebãt vsque ad æquinoctiũ. Ver autem frigidum, aquilonium, aquosum, nubilum. Aestas non valde æstuosa fiebat. Etesiæ assiduę spirarũt, Mox circa arcturum in aquiloniis, aquę valde multæ. Quum autem annus totus humidus & frigidus & aquilonius esset, per hyemem sano modo plerunq; habebant. Ante ver autem multi quidam & plurimi morbide degebant. Primũ igitur cœperunt lippitudines fluidæ, dolorosæ, humidæ, crudæ. Lemę paruæ & multis difficulter erumpentes, plurimis reuertebantur. defecerũt sero ad autumnum. Aestate iam & autumno, lienteriæ, & dysenterię, & tenesmi, & alui profluuia ex biliosis, tenuibus multis, crudis, & mordacibus: quibusdã vero etiam aquosis. Mul- *Thasus.* *Solstitium hybernum* *Ver.* *Aestas.* *Etesiæ.* *Arcturus.* *Ophthalmiæ.* *Ventris fluores diuersi.*

C

Strãguria tis autem & vrinæ fluxiones cum dolore biliosæ, aquosæ, ramentosæ, purulentæ, cum stillicidio, non rhenales. sed his alia D
Vomitio. pro aliis. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum re-
Sudor. iectiones. Sudores. Omnibus vndiquaque multa humiditas. Fiebant auté hęc multis erecte obambulantibus, non febrientibus. Multis item febrientibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autem omnia hæc præscripta apparebant cum
Febres diuersæ. dolore, tabidi fiebant. Iam vero autumno & sub hyemem, febres continuæ, & quibusdam ipsorum paucis ardentes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ, exactæ, quartanę, erro-
Quartanæ, erratica. neæ. Singulæ vero prædictę febres multis fiebant. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laborauerunt. Neque enim sanguis erupit, nisi valde parum, & E
paucis. Neque delirabant, aliaque omnia tolerabilia erant. Iudicabantur autem plurimis valde bono ordine, cum intermittentibus in septem ac decem diebus, Neque mortuum aliqué tunc in febre ardente noui, neque phrenitim tunc cuiquam factam scio. At vero tertianæ plures quidem quàm ardentes febres erant ac grauiores, verũ ordinate in his omnibus à prima accessione quatuor circuitus habebãt, in septem auté perfecte iudicabantur, neque vlli horũ reuersæ sunt. Quartanæ vero multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdam auté non paucis, ex aliis febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant, atque hos diu, quemadmodum solent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ vero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tem- F
pore permanebant, & erecte obambulantibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & vsque ad hyemem, febres consequebantur. Multos conuulsiones, magis auté pueros ab initio, & febriebant. & in febribus conuulsiones fiebant. & erant hæc plerisque diuturna, verum innocua, nisi ad hæc, etiam ex aliis omnibus pernicies adesset. At continuæ quidem in totum, & nihil intermittentes, exacerbescentes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum, vna die subleuantes, & vna exacerbescentes, omnium quę tunc fiebant violentissimæ erant, & longissimæ, ac cum maximis doloribus, leniter auspicantes, & in totũ semper augescentes, & in iudicatoriis diebus exacerbescentes, & in peius procedentes, parũ alleuãtes, & statim rursus ex intermissione violẽtius exacerbe-

scentes,

A scentes, in iudicatoriis plerunque diebus peiores fiẽtes. Rigores vero omnibus quidẽ inordinate & erroneo modo fiebant, parcissime autem & minime his. Verum in aliis febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuantes, sed subcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, & vix recalescens. Neq; somni in totum, maxime vero hi etiam rursus soporosi. Ventres autem omnibus turbati & mali, his autem longe pessimi. Vrinæ vero plurimis horum aut tenues, & crudæ, & decolores, & post temp⁹ parum concoctæ iudicatorio modo. Aut crassitudinem quidem habentes, verum turbatæ, neque consistẽtes, neque subsidentes neq; concoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & subsidentes. Pessimæ autem hæ omnes. Et tusses quidem ad febres comitabantur. Verum non habeo quod scribam, an detrimentum aut vtilitas tũc ex tussi contigerit. Diuturna igitur & molesta, & valde inordinate ac erroneo more, & citra iudicationem, plurima horum perseuerabant, tũ his qui perniciose habebant, tum his qui non. Si enim aliquos ipsorum paululum relinquerent, statim rursus reuertebantur. Quibusdam vero paucis ipsorum iudicabãtur, quibus breuissime adessent, circa octogesimam diem. & horum aliquibus reuersa sunt, vt plurimi ipsorum per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autem citra iudicationem defecerunt. Hæc vero pariter acciderunt, & his qui superstites manserunt, & qui non. Quum autẽ multa & varia fieret iudicationis impeditio ex morbis, maximum etiam ac pessimum signum perpetuo comitabatur, quod plerique omnes cibos fastidirent, & ex his maxime hi, quibus etiã alia exitialia erant. Siticulosi vero nõ adeo intempestiue in his febribus erant. Quum vero tempus produceretur, & dolores essent multi, ac colliquatio mala, his abscessus succedebãt, aut maiores quàm vt ferre possent, aut minores quàm vt quicquam prodessent: sed statim recurrerent & ad peius courgerent. Erant autem quæ his fiebant hæc: dysenteriæ, tenesmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibusdam etiam hydropes, partim cum his, & partim absque his. Quicquid autẽ ex his violenter accedebat, statim vires deiiciebat: aut rursus nihil proderat. Papulæ paruæ, & non pro dignitate rationis excretionis morborum, & statim rursus euanescentes. Aut iuxta aures tumores, qui non soluebantur,

Tussis cum febre. (B)

Ventris mala. (C)

& nullam de se significationem præbebant. Quibusdã in articulos, maxime vero in coxendicẽ, paucis iudicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio inualescẽtes. Moriebantur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decennes, & nõdum puberes. Fiebant autem hæc his, non sine prius scriptis. Priora vero multis, sine his. Solum vero bonum & maximum inter ea quæ fiebant signũ, & quod plurimos in maximis periculis constitutos liberauit, quibus ad vrinæ stillicidium cõuertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autem plerisque vrinę stillicidium, maxime his ætatibus. Fiebat & aliis multis, tum erecte obambulantibus, tũ in morbis. Statim vero etiam magna quædam mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibosque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verum vrinæ stillicidium his diuturnum & laboriosum erat. Vrinæ vero his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore. Atque hi omnes superstites mãserunt, & nullum ex his mortuum noui. Quæcunque vero non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes vndiquaque tẽpestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, considerare oportet. Cõcoctiones celeritatem iudicationis, & securitatẽ sanitatis significant. Cruda vero & incõcocta, & in malos abscessus conuersa, aut iudicationis sublationem, aut dolores, aut diuturnitatẽ, aut mortem, aut eorundẽ recidiuas. Quod vero ex his potissimum futurum sit, ex aliis cõsiderandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, vt iuues, aut nõ noceas. Ars ex tribus constat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotum cũ medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cum dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem conuulsiones, Sed & virosa vomunt, & quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autẽ & aliis febribus, quibus colli dolor, & temporũ grauitas, & caligo vertiginosa circa oculos, aut etiam præcordiorum distentio, non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem grauitates quidem toti⁹ capitis, oris autem ventriculi morsus adsunt, & nauseabũdi sunt, hi biliosa & pituitosa vomunt, Plerunq; vero pueris in

Digesta crudáque quid portendant.

Medici munus.

Medica ars quibus constet.

D E F

A ris in talibus afflictionibus cõuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab vteris dolores. Senioribus autem & quibus iam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulo ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autem & vsque ad pleiada, austrinæ pluuiæ paucæ. hyems aquilonia. siccitates, frigidi venti, magnæ niues. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquiloniũ, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstiuum aquæ paucæ, magna frigora vsque ad canem. Post canem vsque ad arcturũ, æstas calida, æstus magni, non ex accessione augescentes, sed continui ac violenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturum pluuiæ austrinæ vsque ad æquinoctiũ. In hac autẽ constitutione, per hyemem quidem receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt. & quidã ex ipsis subito moriebantur. Nã hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante ver autem cœperunt febres ardẽtes, & vsque ad ęquinoctiũ, & ad æstatem durabant. Quicũq; igitur vere & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur. pauci vero quidam moriebantur. In autũno iam & quum pluuiæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erant autem febrium ardentium affectiones. Quibus quidem bene ac large sanguis per nares erupit, per hoc maxime seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si recte ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta ac quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Plerique igitur ægroti circa iudicationem rigebant, maxime hi quibus sanguis nõ erupisset. Iidem vero etiam postea insuper riguerunt, & exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verum his purgatio per vesicam, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decũbebat apud Aristocydem. nam huic & ex naribus sanguis erupit, & aluus turbata est, & per vesicam purgatus est. Vigesima die iudicatus est. nõ velut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factum est, & mortuus est. Sanguis autem plurimis erupit, maxime adolescentibus & in vigore constitutis, & talium plerique perierunt,

Qualis tertia cõstitutio in Thaso.

Ver quale.

Aestas.

B

Etesiæ.

Autumnus sẽper malus.

C

Philiscus.

Epaminõ.

Silenus.

Heraclides.

Aristocydes.

Phanagoras.

perierunt, quibus sanguis nō erupit. Senioribus vero ad morbum regium res deuenit. aut alui ipsis turbatæ sunt, aut dysenterici facti sunt. Velut Bioni apud Silenum decumbenti contigit. Populariter grassabātur etiam dysenteriæ per æstatem. & quibusdam qui ægrotarunt, quibusque etiā sanguis erupit, ad dysenteriam transitus factus est velut Eratonis filio & Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dysentericum statum delapsi superstites manserunt. Multis igitur maxime hic humor redundauit. Nam & quibusdam circa iudicationem sanguis nō erupit, sed tubercula iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ vbi euanuissent, iuxta sinistri lateris mollitudinem, & ad summam coxam grauitas fuit. Quum autem dolores post iudicationem fierent, & vrinæ tenues prodiissent, parum sanguinis profundere cœperunt. Verum circa quartam & vigesimam, abscessus ad sanguinis eruptionem fiebant Antiphonti Critobuli filio, quæ sedata est, & perfecte iudicatus est circa quadragesimā. Mulieres porrò multæ quidem ægrotarunt, pauciores autem quàm viri. & pauciores etiam mortuæ sunt. Plurimæ vero grauiter ex partu laborarunt, & post partus insuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli filia, quæ sexta à partu die mortua est. Plurimis itaque in febribus menses apparebant. Quibusdam vero ex naribus sanguis erupit. & virginibus multis id primum factum est. Quibusdam & ex naribus sanguis, & mēses proruperunt. Velut Dætharsei filiæ virgini apparuerunt tunc primum, & sanguis largus è naribus fluxit. Neque vllā mortuam noui, ex his quibus aliquid horum probe factū esset. Quibus autem prægnantibus contigit ægrotare, omnes fœtus perdiderūt, quas ego noui. Vrinæ vero plurimis boni quidem coloris, verum tenues & subsidentias modicas habentes, ex recrementis tenuibus ac biliosis. Multis autem aliis iudicatis ad dysenterias res deuenit. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquosæ, multæ, puræ, tenues post iudicationē, & subsidentia bona facta, & aliis probe iudicatis. Mentionē faciam eorum quib⁹ factæ sunt, Bioni qui apud Silenum decūbebat. Cratiæ quæ apud Xenophanē. Aretonis filiæ vxori Mnesistrati. Postea vero oēs hi dysenterici facti sunt. Quod vrinas minxerunt aquosas, cōsiderandum est. Circa arcturū autem multis vndecima die iudicatio facta est, & bis recidi-

uæ non

Marginalia: Bion. Silenus. Eraton. Mylus. Tubercula. Antiphon. Critobul⁹. Mulieres quæ paterentur. Telebul⁹. Dætharseus. Xenophanes. Critias. Bion. Cratia. Arcturus.

Margin letters: D E F

A uæ non pro ratione fientes reuersæ sunt. Erant autem soporosi circa tempus hoc, plures autem pueri. & hi omnium minime moriebantur. At vero circa æquinoctium, & vsque ad pleiada, & sub hyemem, comitabantur quidem febres ardentes. Sed & phrenitici plurimi tunc fiebant. & plerique horum moriebantur. fiebant autem & per æstatem pauci. Quũ igitur febres ardentes inciperent, significationem de se præbebant quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum insuper rigebant, vigiles erant, siticulosi, anxij, parum exudantes circa frontem & clauiculas, nullus per totum, multum delirabant, tumores, tristitiæ, extremitates subfrigidæ, pedes summi & maxime manuum summæ par- *Aequinoctium.*

B tes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autem quarta die dolores maximi, & sudores plerunque subfrigidi, & extremitates non amplius recalescentes, sed liuidæ, subfrigidæ. & neque sitiebant. Ad hæc vrinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui sistebantur. neque sanguis è naribus erupit vlli ex his quibus hæc accidissent, sed parum stillauit. Neque ad recidiuam vlli horum res deuenit. Sed sexta die mortui sunt cum sudore. Phreniticis autem acciderunt præscripta non omnia. Iudicabantur autem his plerunque die vndecima, quibusdam vigesima. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem, sed moderate habebant primo tempore, his circa septimam morbus ad acumen transiit. Magna itaque erat morborũ multitudo. Ex ægris *Postrema qualia in his.* *Qui hoc morbo perirent.*

C autem maxime moriebantur adolescentes, iuuenes, in vigore ætatis cõstituti, leues, subalbicãte cute, rectos itemq; nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete & ocio vixerãt, & alta voce, aut gracili, aut aspera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac specie moriebantur. At in hac constitutione ex quatuor signis maxime seruabantur. Quibus videlicet sanguis è naribus probe erupisset. Aut vrinæ multæ, & multam subsidentiam habentes per vesicã prodiissent. Aut per ventrem turbata, biliosa tempestiue processissent. Aut qui dysenterici facti essent. Acciditque multis vt non ex vno præscriptorum signorum iudicarentur, sed per omnia percurrerent. & grauius quidem habere videbantur, conseruabantur autem omnes quibus hæc accidissent. Mulieribus autem & virginibus accidebant item præ- *Quatuor hæc languentes seruabant.*

scripta

Philonis filia cur perierit. *Lachrymæ non ſpõte defluentes.* *Tubercula iuxta aures.* *Iudicationes variæ.* *Theatrũ Epigenis.*

D ſcripta ſigna omnia. Quibus autem vel horum quippiam bene accideret, aut menſes large apparerent, per hæc ſeruabãtur ac iudicabantur, neque vllam interiiſſe noui, cui ex his aliquid accidiſſet. Philonis enim filiæ ſanguis ex naribus large fluebat. Septima autem die intempeſtiuius cœnauit & mortua eſt. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluunt, his ſanguinis à naribus eruptionem expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe nõ habeant. Nam his qui male habent, non ſanguinis eruptionem, ſed mortem ſignificant. Tubercula iuxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibuſdam febre iudicatorio modo deficiente, neque ſedantur, neque ſuppurantur: hæc bilioſum alui profluuium, aut dyſenteria, aut craſſarum vrinarum ſubſidẽtia ſoluit. Velut Hermippo Clazomenio. E Iudicationes autem ex quibus cognoſcimus, aut ſimiles ſunt, aut diſſimiles. Velut duo fratres qui ſimul eadem hora ægrotare cœperũt. Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum ſeniori ſexta die iudicatio facta eſt, iuniori vero ſeptima. Recidiua facta eſt vtriſque ſimul eadem hora. Intermiſit dies quinque. Ex recidiua iudicatio facta eſt vtriſque ſimul in totũ, die decima ſeptima. Plurimis autẽ ſexta die iudicatio facta eſt, intermiſit ſex. Ex recidiuis autem iudicatio facta eſt quinta die. Quibuſdam vero ſeptima iudicatus eſt morbus, & ſeptem diebus intermiſit. Ex recidiua vero iudicatus eſt tertia. Quibuſdam autem iudicatus eſt quinta, intermiſit ſeptem, rediit per tres, intermiſit vnam, inſuperque vnam rurſus occupauit. F Aliquibus vero iudicatus eſt ſexta, intermiſit ſex, rediit per tres, intermiſit vnam, & vna iudicatus eſt: Velut Euagonti Daipharſis filio. Quibuſdam autem iudicatus eſt ſexta, intermiſit ſeptem: ex recidiua vero iudicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ. plerique igitur ex his qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægrotarunt. & nullum noui ex his qui ſuperſtites manſerunt, cui non rediiſſent recidiuæ ſecundum rationem fientes, & ſeruati ſunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ factæ ſunt. Neque ægrotantium hoc modo vllum aliquem noui, quem recidiua iterum repetiiſſet. Moriebantur autem in morbis his plurimi ſexta die: velut Epaminondas, & Silenus, & Philiſcus Antagoræ filius. Quibus autem tubercula

Euagon *Aglaidæ filia.* *Epaminõdas.* *Silenus* *Philiſcus.*

A bercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est vigesima die. Restincta autem ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad vesicam conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleium habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediit, & iudicatus est septima velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem.

Tubercula post aures Cratistonax. Heraclei. Scymnus. Phanocritos. Gnatho.

Sub hyemem circa solstitium hybernum, & vsque ad æquinoctium, perseuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen transmutatæ sunt, & indicatio facta est plurimis ab initio die B quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua vero iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, immo etiam senioribus. Quibusdam vero morbus iudicabatur die vndecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfecte vigesima. Si vero aliqui insuper riguissent circa vigesimam, his iudicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa iudicationem ab initio. Qui vero circa iudicationem ab initio riguerunt, etiam in recidiuis vnà cum iudicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autũno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

C SECTIO TERTIA.

MOrbos dinoscimus edocti, ex cõmuni omnium natura, & ex vniuscuiusq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cœlestium, & vniuscuiusque regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cuiusque, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis quibusdam & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, vrinis, sputis, vomitib. & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad indicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides. ex his autem, &

Morborũ cognitio & obseruatio varia.

Febrium species quæ. tem, & quæ per hæc fiunt, considerandum. Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autem acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi, & maxime lethales, in continua febre. Securissima vero omnium, D
Quartana. & facillima ac longissima est quartana. Non enim solum ipsa à seipsa talis est, sed etiam ab aliis magnis morbis liberat. At
Semitertiana. in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant.
Nocturna. Nocturna non admodum lethalis est, verum longa.
Diurna. Diurna longior. Quibusdam autem & ad tabem vergit. E
Septimana. Septimana longa est, verum non lethalis.
Nonana. Nonana adhuc longior, & non lethalis.
Tertiana. Tertiana exacta cito iudicatur, & non est lethalis.
Quintana. Quintana pessima omnium est. Nam & ante tabem, & iam tabidis superueniens, occidit.

Continua. Sunt autem modi, & constitutiones, & exacerbationes singularum harum febrium, æque continuarum ac intermittentium. Velut verbi causa, Continua quibusdam ab initio floret, & viget maxime, & ad deterius procedit. Circa iudicationem vero & vnà cum iudicatione, imminuitur.
Cõtinuæ febris uarietas. Quibusdam vero molliter incipit & submisse, augescit autem & exacerbatur quotidie, Circa iudicationem vero & vnà cum iudicatione, aceruatim elucet. Quibusdam leniter auspicata augescit & exacerbatur. & vbi aliquandiu in vigore F fuit, rursus remittit vsque ad iudicationem, & circa iudicationem. Atque hæc contingere solent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum consideratione offerre. Multa vero etiam alia signa his sunt cognata, de quibus partim scriptum est, partim scribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinareque ac considerare, cui horum acutus ac lethalis sit morbus, aut à quo superstes sit futurus. & cui offerendum sit, aut non, & quando, & quantum. & quid offerendum erit.

Decretoria paria uel nõ paria. Quæ vero paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur. Quorum auté exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicantur. Est autem primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus dies. Deinde sextus, decimus, de-

cimusquartus,

A cimusquartus, decimusoctauus, vigesimus, vigesimus quartus, vigesim⁹ octauus, trigesim⁹, trigesimus quartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & cetesimus vigesim⁹. Ex circuitibus vero in imparibus diebus iudicantibus, primus est dies tertius. deinde quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimus septimus, vigesimus primus, vigesimus septimus, & trigesimus primus. At vero nosse expedit, si aliter iudicatio fiat, extra præscriptos dies, recidiuas fore significat, & fuerit sane perniciosa. Oportet autem animaduertere nosse, in his temporibus iudicationes futuras esse, ad salutem, aut perniciem: aut inclinationes ad melius, aut deterius. *Iudicationes bonæ uel cōtraque.*

Erroneæ porrò febres, & quartanæ, & quintanæ, & septimanæ, & nonanæ, in quibus circuitibus iudicentur considerandum est. B

AEGROTI QVATVORDECIM. I.

Philiscus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, sudauit, noctem laboriosam habuit. Secundo die omnia exacerbata sunt. Vesperi ab infuso per clysterem adhibito bene habuit, noctem quietam. Tertio mane & vsque ad meridiem, visus est à febre liber esse. Ad vesperam febris acuta cum sudore, siticulosus erat, lingua resiccabatur, nigra minxit, noctem molestam habuit, non dormiuit, omnino delirauit. Quarto omnia excerbata sunt, vrinæ nigræ, nox tolerabilior, vrinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus stillauit non mixtum. Vrinæ variæ, C quæ habebant innatantia quædam rotunda, genituræ similia, dispersa, non subsidebant. Subdita glande, flatuosa pauca prodierunt. noctem habuit laboriosam, somni parui, sermones, deliramenta, extremitates vndique frigidæ, & non amplius recalescentes. minxit nigra, dormiuit parū, ad diem voce destitutus est, frigidum sudauit. extremitates liuidæ. Circa meridiē sexta die mortuus est. Huic spiritus ad finem vsq; velut reuocāti, rarus & magnus. Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus. *Philiscus quàm uarie agitatus.* *Philisci mors.*

AEGROTVS II.

Silenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hunc ex lassitudinibus, & potationibus, ac exercitiis intempestiuis febris corripuit. Cœpit autē ægrotare ex lūbis, *Silenus.*

& caput

& caput grauitas tenebat.& colli distentio erat. Ab aluo pri- D
ma die biliosa, mera, spumosa, abunde colorata, multa pro-
dierũt. Vrinæ nigræ nigrã subsidentiã habentes, siticulosus,
lingua resiccata, nocte nihil dormiuit. Secunda die febris a-
cuta, secessus plures, tenuiores, spumosi. Vrinæ nigræ, nox
Quĩta ua- rietas ui- deto. molesta, parum delirauit. Tertia omnia exacerbata sunt, pre-
cordij distentio vtrinque oblonga ad vmbilicum submollis.
Secessus tenues, subnigri. Vrinæ turbatæ, subnigræ. Nocte
nihil dormiuit, sermones multi, risus, cantus, continere se
non potuit. Quarta per eadem. Quinta secessus meri, bilio-
si, leues pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ. parum resipi-
scebat. Sexta circa caput parum sudauit. extremitates fri-
gidæ, liuidæ, Iactatio multa. ab aluo nihil prodiit. Vrinæ E
suppressæ sunt, febris acuta. Septima die voce destitutus est.
extremitates non amplius recalescebant. nihil minxit. Octa-
ua sudauit frigidum per totum sudorem. papulæ cum sudo-
re rubræ, rotundæ, paruæ, velut vari permanebant, non ab-
scedebant. Ab aluo vero cum parua irritatione, stercora te-
nuia velut inconcocta, multa prodibant cum dolore. Vri-
nam reddebat cum dolore mordacem. Extremitates parum
recalescebant. Somni tenues, soporosi. Vox intercepta. Vri-
næ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non
suscipiebat. Soporosus erat, somni autem tenues. Ab aluo si-
milia. Minxit aceruatim subcrassum, depositum subsidens.
Sileni mors. subsidentia crassæ farinæ similis, alba. Extremitates rursus
frigidæ. Vndecima mortuus est. Ab initio huic & ad finem F
vsque spiritus magnus rarus. præcordij palpitatio assidua.
Aetas erat circa annos viginti.

AEGROTVS III.

Herophon HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio velut
in tenesmo. Postea vero tenuia prodibant biliosa, fre-
quentiora. Somni non aderant. Vrinæ nigræ, tenues. Quin-
ta mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen eleuatus est.
Præcordij distentio. Ab aluo pauca, nigra prodierunt. deli-
rauit. Sexta delirabat. ad noctem sudor, frigiditas. delirus
permanebat. Septima perfrigerabatur, Siticulosus, delirabat,
noctu resipiscebat, obdormiuit. Octaua febricitauit, splen
minuebatur, intelligebat omnia. doluit iuxta inguen, tumor
primum è directo splenis, Deinde dolebat vtrasque tibias.
nox

A nox tolerabilis. Vrinæ coloris melioris paruã ſubſidẽtiã habebãt. Nona ſudauit, iudicatus eſt morb⁹, intermiſit. Quinta reuerſus eſt. Statim autem ſplen eleuatus eſt, febris acuta, ſurditas rurſum. Poſt recidiuam tertia die ſplen minuebatur, ſurditas minor erat. crura dolebant, noctu ſudauit. Iudicatus eſt die ſeptimadecima. Neque delirauit in recidiua.

Herophon liberatus eſt.

AEGROTVS IIII.

IN Thaſo Philini vxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio ſecundum naturam facta eſſet, & aliàs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris vehemẽs corripuit cum rigore. Ab initio vero cor dolebat, & circa præcordium dexterum. muliebrium partium dolores. purgatio ceſſauit. Vbi

Philini cõiunx puerpera. Thaſus.

B vero glandem ſubdidiſſet, hæc quidem leuiora facta ſunt. Capitis autem colli & lumborum dolores permanebant. Somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticuloſa erat. aluus combuſta. pauca egerebat. Vrinæ tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctem multum delirauit, & rurſus reſipiſcebat. Septima ſiticuloſa. ſeceſſus bilioſi, abunde colorati. Octaua ſuperriguit. febris acuta. cõuulſiones multę cum dolore. multum delirabat. Glande ſubdita exurgebat, multaque cum fluxione bilioſa prodibant. Somni non aderant. Nona conuulſiones. Decima parum reſipiſcebat. Vndecima dormiuit. omnium recordata eſt. Statim autem rurſus delirauit. Vrinam autem reddebat cum conuulſionibus, aceruatam, multam. illis autem parum admonentibus, craſſam al-

C bam: qualis eſt ex his quæ ſubſiderunt, vbi multo tempore ſita, fuerint conturbata. non ſubſidebat. color & craſſitudo talis, qualis eſt in vrinis iumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimum quartum diem palpitationes per totum corpus, ſermones multi, parum reſipiſcebat. Verum ſtatim rurſus delirabat. Circa decimum ſeptimum voce deſtituebatur. Vigeſima mortua eſt.

Mors huiꝰ

AEGROTVS V.

EPicratis vxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit. non incaluit, velut dicebant. Et poſtridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationem venerunt. Poſtridie à partu febris acuta eam inuaſit, cordis dolor & muliebrium partium. Vbi vero glãdem ſubdidiſſet, hæc quidem

Epicrates. Archegetes.

S leuiora

leuiora facta sunt. Capitis autem & colli ac lumborum dolor. D
Somni nō aderant. Ab aluo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Vrinæ tenues, subnigræ. Sexta die à quo febris ipsam corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata sunt. vigilans delirauit, siticulosa, secessus omnes biliosi abunde colorati. Octaua superriguit, plus dormiuit. Nona per eadem. Decima crura laboriose dolebat. Cordis dolor rursus. capitis grauitas. non delirauit. magis dormiuit. aluus restitit. Vndecima sudauit. minxit melius colorata, multam subsidentiam habentia. leuius degebat. Decimaquarta superriguit. febris acuta. Decimaquinta vomuit biliosa, flaua, satis multa. Sudauit sine febre. Ad noctem febris acuta. Vrinæ crassæ subsidentiam albam habentes. Decima sexta ad E
noctem exacerbata est, & cum molestia non dormiuit, delirauit. Decimaoctaua siticulosa, lingua combusta est. non dormiuit. multum delirauit. crura dolebat. Circa vigesimam mane parum riguit, soporosa, quiete dormiuit. vomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa vigesimam primam lateris sinistri grauitas, per totum cum dolore. parum insuper tussiit. Vrinæ crassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant. cætera leuiora. non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella reuulsa, fluxio acris, mordax, salsa, perpetuo perseuerabat. Circa vigesimam septimam febri libera, in vrinis subsidentia. latus dolebat. Circa primam & trigesimam febris F
corripiebat. aluus ex biliosis turbata est. Quadragesima die vomuit pauca biliosa. Iudicata est perfecte libera à febri die octogesima.

Lateris dolor.

Nō perit.

AEGROTVS VI.

Cleanactides.

CLeanactiden qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab initio, & latus sinistrum. & aliarum partium dolores aderant, lassatorum modo. febres exacerbabantur aliàs aliter inordinate. Sudores quandoq;, quandoq; nō. Exacerbationes vt plurimum in iudicatoriis diebus magis accedebant. Circa vigesimam quartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flaua, satis multa. Paulo post autem æruginosa. Ab omnibus alleuatus est. Circa trigesimam sanguis ex vtrisque naribus erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim vsque ad iu-

A ad iudicationem. Non autem fastidiebat cibum, neque siticulosus erat per totum tempus, neque insomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habentia. alleuatus est. post hæc autem vrinæ varie, quandoque subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima vrinis subsidentia multa, & alba, & leuis. Remiserunt omnia. febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, verum boni coloris. Septuagesima à febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit. multum sudauit. Vrinis subsidentia rubra, leuis. perfecte iudicatus est. *Non moritur.*

AEGROTVS VII.

B METONEM febris vehemens corripuit, lumborum grauitas dolorosa. Postridie vbi aquam bibisset satis multam, ab aluo probe prodiit. Tertia capitis grauitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat à dextra nare bis sanguis modicus. Noctem moleste tulit. Secessus similes tertiæ diei. Vrinæ subnigræ, habebant quiddam in medio innatans, subnigrum, diuulsum. non subsidebant. Quinta effluxit ex sinistra nare sanguis largus, merus. Sudauit. iudicatus est. Post iudicationem insomnis, delirabat. Vrinæ tenues, subnigræ. Capitis lotionibus vsus est. dormiuit. resipiscebat. Huic recidiua facta non est. Sed sanguis erupit sæpe etiam post iudicationem. *Meton.*

C AEGROTVS VIII.

ERASINUM qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit post cœnam. nocte turbatus fuit. diem primam quiete, noctem laboriose transegit. Secunda omnia exacerbata sunt, ad noctem delirauit. Tertia dolorose, multum delirauit. Quarta molestissime, ad noctem nihil dormiuit. Insomnia & ratiocinationes. deinde peiora, & magna, & periculosa, timor, molestia. Quinta mane resipiscebat ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multum insaniit. continere se non potuit. Extremitates frigidæ subliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa solis occasum mortuus est. Huic febres perpetuo cum sudore. præcordia sublimia. distentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quæ- *Erasinus. Bootes.* *Moritur.*

dam in medio suspensa innatantia rotunda, non subside- D
bant. Ab aluo stercora prodibant. Sitis perpetuo non valde. Conuulsiones multæ cum sudore, circa mortem.

AEGROTVS IX.

Critonis casum uideto.

CRitoni in Thaso erecte obmbulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die. horridus, anxius, parum subcalescens. nocte desipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum subrubens cum distentione. Pustulæ nigræ. febris acuta. insaniit. Ab aluo vero mera. biliosa, satis multa prodibant. Mortuus est altera ab initio die.

Secundo die hic moritur.

AEGROTVS X.

Clazomenius.

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbe- E
bat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim autem surditas. Somni non aderant. Febris acuta inuasit. Præcordium eleuabatur cum tumore. distentio non valde. lingua sicca. Quarta ad noctem desipuit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. Circa vndecimam parum remiserunt. Ab aluo vero ab initio & vsque ad decimamquartam, tenuia multa aquei coloris prodibant. Toleranter ea quæ ad secessum pertinent ferebat. Postea aluus restitit. Vrinæ perpetuo tenues quidem, verum boni coloris, & multa in medio suspensa habebant diuulsa, non subsidebant. Circa decimamsextam minxit paulo crassiora, habebant subsidentiam paruam, paululum alleuarunt, resipiscebat magis. Decima septima rur- F
sus tenuia. Circa vtrasque aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant. delirabat. Circa crura dolebat. Vigesima à febre liber iudicatus est. non sudauit. omnia intelligebat. Circa vigesimam septimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula vero iuxta aures neque sedata sunt, neque suppurata, verum dolebant. Circa trigesimam primam profluuium alui ex multis aquosis, cum eiusmodi quæ in dysenteria prodire solent. Vrinas crassas mingebat. Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimum oculum dextrum dolebat, obscurius videbat. Restitutus est.

AEGROTVS XI.

Dromeades.

DRomeadæ vxorem quæ filiam pepererat, & aliis omnibus

A nibus secundum rationem factis, secunda die rigor corripuit. febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia fastidiosa ac nauseabunda, horrida, anxia. & sequentibus non dormiuit. Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus. Altera à rigore die, stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderunt, vbi multo tempore sita, fuerit conturbata: non subsidebant. nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Vrinæ similes. præcordij dolor, fastidiosa ac nauseabunda. nox molesta, non dormiuit. Sudauit per totum subfrigida. Statim autem rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum alleuata est. Capitis grauitas cum dolore. in soporem incidit, parum de naribus stil-
B lauit. lingua sicca. siticulosa. Vrinæ tenues, oleosæ. parum dormiuit. Quinta siticulosa, fastidiosa. Vrinæ similes. nihil ab aluo. Circa meridiem multum delirauit, & statim rursus parum resipiscebat. exurgens in soporem incidit. frigiditas parua. nocte dormiuit, delirauit, Sexta mane superriguit. Statim autem recalefacta est. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ. delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est. *Moritur hæc.*

AEGROTVS XII.

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu. febris acuta. Præcordij dextri
C dolor. Inflammatio submollis ex interna parte. noctem moleste tulit. Vrinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ non subsidebant. Lingua sicca. non valde siticulosus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleosum, multum, febris acuta. Sexta vesperi multum delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata sunt. Vrinæ similes. sermones multi. continere se non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit. febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber esse visus est. non multum dormiuit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum delirauit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas. multum delirabat. non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt. delirauit. Vndecima mortuus est. *Hic periit.*

AEGROTVS XIII.

D

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu grauidam febris vehemens corripuit, statimque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manum dexteram. Statim lingua voce destituta est. dextra manus resoluta est cum conuulsione, velut his qui aliqua siderantur parte contingere solet. Delirabat penitus. noctem moleste tulit, non dormiuit. aluus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua voce soluta est. Conuulsiones eorundem. dolores omnium permanebant. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat. penitus delirabat. aluus turbata. Vrinæ tenues, nō boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. secessus biliosi. ad noctem sudauit, à febre libera. Sexta resipiscebat. Ab omnibus alleuata est. Verum circa sinistram clauiculam dolor permanebat. siticulosa. Vrinæ tenues. non dormiuit. Septima tremor. in soporem incidit. parum delirauit. dolores iuxta clauiculam, & sinistrum brachium permanserunt. Reliqua alleuata sunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera mansit. Vndecima reuersa est, superriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomuit biliosa, flaua, satis multa. sudauit. A febre libera iudicata est. E

Nō moritur hæc.

AEGROTVS XIIII.

Melidia. Iunonis templum.

MElidiæ, quæ decumbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menses pauci apparebant. Dolores omnium horum continui. Sexta die soporosa, anxia, horrida. rubor in maxilla. parum delirauit. Septima sudauit. febris dimisit. Dolores permanebant. Rediit. somni pauci. Vrinæ perpetuo boni coloris, verum tenues. Secessus tenues, biliosi, mordaces, valde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In vrinis subsidētia alba, leuis. Sudauit. Iudicata est perfecte vndecima die. F

HIPPO-

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIbus, Liber. II. Iano Cornario medico physico interprete.

SECTIO PRIMA.

Arbunculi in Cranone æstiui, pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, & maxime ab austro. & subnascebantur quidem in cute sanies. dum autem intro concipiebãtur, calescebant, & pruritum inducebant. Deinde pustulæ velut ab igne inustæ excitabantur. & sub cutem vri sibi videbantur, in ardoribus siccitatis. Febres plerunque citra sudorem. In his vero si minutę imbris guttæ deciderint, magis sudatorię fiunt ab initio. At hęc difficiliora iudicatu manent, quàm aliter: Attamen minus, si non propter hæc fuerint, sed propter morbi modum. Febres ardentes in æstiuis magis fiunt, & in aliis tẽporibus. Resiccantur autem magis æstate. Autumno maxime ferinum, & oris ventriculi dolor, quanquam & ipse minus maleficus fuerit, ipso morbo tali existẽte. Ascarides vesperi similiter huic. & illæ tunc infestant in die plerunque, non solum ideo quod magis affligunt, sed etiam ipsæ per seipsas. In autumno acutissimi morbi & maxime lethales. & omnino similitudinem habent, eo quòd vesperi exacerbantur: tanquam annus ipse habeat circuitum morborum. Quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationẽ: Tale est morbi, & vniuscuiusq; constitutionis inter se, vbi non quid in superiori specie fuerit innouatum. Sin minus, alia sanè constitutione hæc imperium obtinuerint. Quare etiam annus ad seipsum hoc modo se habet. In quietis ac constantibus temporibus, & annis tempe-

Carbũculi (B)

Cranon.

(C)

Ascarides quãdo magis uexẽt.

nis tempestiue tempestiua præbentibus, boni status & iudicatu facillimi morbi fiunt. In inconstantibus vero, inconstantes & qui difficulter iudicantur: quum sanè in Perintho defecerit aut abundauerit quid, vt aut venti sint, aut non venti: aut aquæ, aut siccitates: aut ardores, aut frigora. Ver autē omnino saluberrimum, ac minime lethale. Circa principia morborum considerādum, an statim florent. Clarum autem hoc fit ex incremento, Incrementa vero ex circuitibus. & iudicationes quoque hinc manifestę fiunt, itemque ex acerbationibus in circuitibus, si citius accedat, aut non: & si diutius durent, aut non: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & sputis, & doloribus. Itemque tuberculorum inflammationes, & quæcunque alia posterius apparent, fortassis autem & ex aliis cōmunibus rebus, quę quidem citius fiunt, breuiora sunt: Quæ vero tardius, longiora: quum etiam in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmentum, morbus neget. Nam & eorum qui statim pereunt, velociores sunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ vero ad melius iudicant, non statim apparent. Iudicatoria non iudicātia, partim lethalia sunt, partim difficilis iudicationis. Quę preiudicata sunt, si crude iudicata fuerint, recidiuę fiūt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malę iudicationes. Possunt etiam fieri perniciosa, ea quæ nō parua sunt. Quæcunque iudicatoria signa fiunt, eadem hæc si non fiunt, difficilis sunt iudicationis. Quæ vero contraria significant, malū: non solum si recurrant, sed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodū etiam malorum signum, ea quæ ad contraria repunt. Considerare vero sic oportet, in cibis, compressionibus venarum, tumoribus præcordiorū, sursum vergentibus, deorsum vergentibus. Sed & multa sunt eiuscemodi, velut abortientium mammæ graciles fiunt, neq; enim contrarium est: Neque tusses diuturnæ, quoniam vbi testis intumuit, cessant: & testis tumor à tussi cessat & alleuatur: quę res commonefacit nos cōmunionis pectorum, mammarum, genituræ, vocis. Abscessus aut per venas, aut per ossa, aut neruos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autē sunt qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborum grauitates ex supernis.

Optimi vero potissimum sunt inferni, & longissime infra ventrem,

Perinthus — *Quæ recedant.* — *Tussis sedatio: testiū tumor, & cōtrà.* — *Abscessus boni.*

D E F

A ventrem,& remotissimi à morbo:& qui per effluxioné fiunt, velut sanguis è naribus,pus ex aure,sputum,vrina,quæ per effluxionem fiunt. At abscessus quibus hæc non fiunt, sunt velut dentes,oculi,nasus,sudor. Sed & quæ sub cutem abscedũt foras tubercula,velut putrescentia,& quæ suppurantur,aut vlcus,aut eiusmodi pustulæ,aut squamę,aut defluuium capillorum,vitiligines,lepræ,aut eiusmodi quæ abscessus sunt aceruatim fluentes,& non semirepentes,& quæcunque alia dicta sunt.& si non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, velut Temeni nepti,ex morbo forti ad digitũ decubuit, qui quum non sufficeret ad suscipiendum morbum,recurrit,Mortua est. Abscessus aut per venas, aut per aluũ,aut per neruos, *Temeni neptis.*

B aut per cutem,aut iuxta ossa,aut secundum spinalem medullam,aut secundum alias effluxiones,os,pudendum,aures,nares,ex vtero menses. Iudicationes postridie fiunt,velut ad lumbos,aut ad femur,& ad testes: Quandoque ex tussi,& testis ipse à seipso. Tussiculosi abscessus, qui supra ventrem sunt,non similiter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largę ex naribus plerunq; liberant,velut Heragorę,quod me dici non animaduerterunt. Qui voces asperas natura habent,his etiam linguæ subasperæ sunt,& quæcunque asperitates à morbis similiter. Quæ igitur duræ sunt linguę à natura, etiam sine morbo hoc habent. Molles vero tardiores sunt, & ad peccatum,& ad bonum,quàm prior natura. Consideranda sunt etiã longa capita,ex viuendi ratione,& ceruices lon- *Heragoras.* *Linguæ uocisq́; diuersitas.* *Caput oblõgum & ceruix.*

C gæ,ab inclinationibus. & venarum amplitudo & crassitudo, ab eadem,& angustiæ,ac latitudines,& breuitates,ac tenuitates,ex contrariis. Quorum venæ amplæ, & ventres,& ossa ampla,hi sunt qui tenues sunt. Pingues vero his contraria habent.& in his qui fame macerantur,mediocritates. Ab his cõsideranda ea sunt quæ præpropera incremẽta vnicuique detrahunt,& quæ diminutiones adaugent.& ea quę incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ sint communes venarum dissectiones. Pectinum ruptiones quę quidem circa pubem fiunt,vtplurimum statim sunt innoxiæ. Quæ vero paululum supra vmbilicũ in dextera parte, hæ dolorosæ sunt & anxiosæ & stercoris vomitum inducunt, velut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ,aut à plaga,aut vulsura,aut alterius insultu: Quibus id quod medium est inter abdomen & *Macri.* *Pingues.* *Quæ in his obseruentur.* *Pittacus.*

cutem

Quæ iecur affectũ & lien creēt cutem inflatur, & non sedatur. Color est velut qui multum pallidus est, & qui ex candicante pallet: quoniam omne huiusmodi ab hepate est, & ex hoc sunt hepatici in his morbi. & morbi regij ab hepate, ad subalbidum colorem vergunt. & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui vero à splene sunt, tum hydropes, tum morbi regij, nigriores sunt. Sed & vlcera quæ ægre persanantur exalbidorum sunt, qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac *Antiloch⁹* labia, velut Antilochus habuit & Aleuas, ab humoribus ex corpore salsuginoso, quod sub cute maxime, & à capite contingit, quum à pulmone fuerit calefactum. Occasiones vnde quis ægrotare cœpit, considerare oportet, siue capitis sit dolor, siue auris, siue lateris. Signum autem sunt in quibusdam dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac iudicantia febres, & tubercula: Quibus hæc non fiunt, indicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, cer- *Milium quid tollat* tissimæ recidiuæ ac celerrimæ. Crudos ac liquidos secessus, milium solidum in oleo coctum sistit. Exemplo est nautæ puer, & Myriochaune.

D E

SECTIO SECVNDA.

Cordis doloris medela. Mulier cor, hoc est os ventriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici succum inspersus, & semel in die acceptus in cibo satis fuit, & nō reuomebat, velut Charioni contigit. Mutationes prosunt, si non ad praua mutentur, velut his qui à medicamentis vomunt febrium gratia. Fines in meraciora desinentes, *Dexippus* putrefactionem significant, velut Dexippo. *Serapis.* Serapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud scio quot diebus, non vltra. Habebat autem & abscessum quendam in la- *Stymarg⁹* teris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi vxor ex ventris per paucos dies turbatione, vbi multum in sistendo laborasset, & post pueri sexus fœminei quadrimestris ex corruptione discessum sana facta esset intumuit.

F

Moschus. Moscho è calculo laboranti fortiter, in superna palpebra ordeolum obortum est magis ad aurem. Deinde intro exulceratum est. Quinta & sexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones soluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itemque infernè in collo, è directo

superni

A superni tumoris. Aristæi vxoris frater fatigatus in via incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & aliis paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat auté sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus est. Postridie iuxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi euanuerũt, & nõ suppurati sunt. Qui ab Alcibiade venit, ei ex febribus modicis ante iudicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum, & sanè tunc iudicata est febris vigesima die. Deinde aliàs atque aliàs subincalescebat, & subfloridum spuebat. Cuidam manus dextra, & crus B sinistrum quum ex tussi parum & nihil memorabile eiecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia vero nulla re alterata est, neque facie, neque mente: Nec vero adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa vigesimã diem. Factum autem hoc est illi ferè circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primum apparebant. Erat enim virgo. Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt. dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinouerit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito fri- C gescit, semper leuior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd vbi sanguis effluxit, excalescunt, & quæcunque alia huiuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partium suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octaua. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sanè etiam è tenesmo vexatur. Quædam lactans pustulas per corpus vbique habebat. Postquam autem lactare cessauit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, vxori, quum peperisset & perfecte exoluta esset, visum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die male. Nam vrinæ stillicidio vexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem iam multos annos, & postremũ neq; mẽses prodibant.

Aristæus. *Apœmãt.* *Nicostrat.* *Aquæ cognitio.* *Hercules.* *Quæ lac præbebat.* *Coriarii uxor.*

bant. Quando autem peperisset, vrinæ stillicidium paululum D intermittebat. Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi vero peperit, vigesima die rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnati in tibia inferne dextera, tertio aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris vtimur, itemque in manu dextera iuxta magnum digitum; haud scio an peperit, reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autem velut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis vxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, verum qui haberet maximas partes discretas, magnitudine vero esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassus ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde E simul cum partu pus reuomuit modicum, velut ex furunculo vocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non valde purgata est, tota intumuit. Deinde venter ipsi magnus fiebat. Reliqua vero reprimebantur, & rubicunda prodibant vsque ad sextum mensem. Deinde alba valde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones veneri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diuturnis intestinorum leuitatib9 ructus acidus fiens, antea nũquam factus, signum bonum, velut Demænetæ contigit. Fortassis autem licet etiam arte parare. Nã turbationes eiusmodi alterant. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum leuitatem soluunt. Sanata est veratri potiõe Lycia. postremum splen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum do- F lores. Et vena quæ in splene est, in cubito secabatur. & saliebat quidem sæpe, Aliquando vero etiã non est secta, sed vnà cum sudore sanguis penetrauit, aut sua sponte. Ex quo autẽ prodibat, Splen dextera parte intẽdebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus. mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neque mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partẽ repentia processerunt, exulcerata nõ sunt, ad sinistra transiuerunt, ad splenem dolor venit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta est decima quinta die.

Coi sorori hepar eleuatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multum mingebat quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enĩ & splen

Archelaus *Antigenis uxor.* *Nicomachus.* *Partus gemellarum.* *Intestinorũ leuitas.* *Demenetas.* *Lycia.* *Hieron.* *Bion.*

sursum

A surſum in gibbum eleuatus, ac durus, ſuperſtes manſit, reci- *Qualis angina.* diua. Erant auté anginoſorum affectiones hæ. Colli verticula intro vergebant, quibuſdam amplius, quibuſdam prope. Et collum forinſecus conſpicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad cõtactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod non ſimiliter acutum eſt: quibuſdam vero etiam valde rotundum, maiore circumferétia.

Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, verũ iacentes. Partes ſub maxilla tumidæ, nõ inflammatis ſimiles. Neque glandulæ vlli intumuerunt. Sed magis ſecundum naturam. linguam non facile vertebant, ipſiſque & maior eſſe videbatur, & prominentior. & ſub lingua venæ cõſpicuæ. de-B glutire non poterant, aut valde difficulter. Immo ad nares fugiebat, ſi valde cogerent. & per nares loquebantur. Spiritus autem his non valde ſublimis. Quibuſdam vero venæ in temporibus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudeſcétibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiãſi alias non febricitarent. Non ſuffocabantur plurimi, niſi quum deglutire cupiebant, aut ſaliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus deſidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem vergebat, hi neque leuiter ſideratorum modo reſoluebantur. An vero aliquem periiſſe viderim, in memoriam reuocabo. Quos autem nunc noui, ſuperſtites manſerunt. Erant autem partim celerrime alleuantia. Plurima vero ad quadraginta dies deueniebant. & in hoc plerique etiã C ſine febre. Multi vero etiam ad valde longum tempus, parté aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & vox indicabat. & columellæ liqueſcentes ſignificationem quandam prauã exhibebant, quamuis nullam grauius malum habere videbantur. Qui vero tumores ad alteram partem vergẽtes habebant, hi vnde verticula inclinata fuerunt, iſthic reſoluebantur. Atque inde ad alteram partem diſtrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conſpicua, & in ore & interſepto iuxta gurgulionem. Sed & maxime inferne pro ratione immutabantur. Cæterum reſolutiones leuiter ſideratorũ modo, non per totum corpus fiebant veluti ex aliis, ſed vſque ad manum, ab anginoſa affectione. Atque hi & matura expuebant, eaque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus vero etiam cum

febre,

febre,hi multo magis & difficulter ſpirabãt, & aliena loquebantur,& venæ his magis eleuatę. Et pedes omnibus quidem frigidiſſimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte ſtandum impotentiores erant. Et quidam non ſtatim moriebantur. Quos autem ego noui,omnes mortui ſunt. D

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis.

Perinth⁹. IN Perinthum circa ſolſtitium ferè æſtiuum venimus. facta autem eſt hyems clementi cœlo,auſtrina. Ver & æſtas valde ſine aquis vſque ad pleiadum occaſum. Nam ſi etiã quid aquæ cecidiſſet,id erat velut minutę roris guttæ. Et Eteſiæ non valde ſpirarunt. Et qui ſpirarunt,diuulſe id fecerunt. E *Eteſiæ. Quæ febres uigerent.* Aeſtate febres ardentes populariter graſſatæ ſunt multæ. Erant autem ſine vomitu.& alui turbatæ ex tenuib⁹, aquoſis,non bilioſis,ſpumoſis,multis, quæ aliquando depoſita etiam ſubſidentiam habebant, ex quibus ſane etiam id quod ſub dio noctu exponebatur,ſimile erat. Aequales ſpecie alui ſeceſſus ſemper,malum. In his multi ſoporoſi erant, & mente moti.hi vero ex ſomnis tales fiebant. Quum autem ſuſcitati eſſent,omnia intelligebant. Spiritus ſublimes,nõ tamen valde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, alias autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant,niſi paucis:neque parotides iuxta aures, de quibus poſtea ſcribam:neque ſplenes attollebantur,neque dextrũ pręcordium, neque doloroſum valde, neque fortiter intentum F erat. Erat tamen quid quod iudicationem faciebat. Et maxime iudicabantur omnia plerunque circa decimam quartam diem, pauca cum ſudore, pauca cum rigore. & valde paucis recidiuæ fiebant. At vero ſub minutas velut roris guttas quæ in æſtate fiebant, apparebat ſudor. In febricitantibus etiam quidam ſudores ſtatim ab initio fiebant,non tamẽ maligno modo.& quibuſdam ſub hoc tempus etiã iudicatio facta eſt cum ſudore. Fiebant autem in febribus æſtiuis, circa ſeptimam,octauam & nonam diem, aſpretudines in cute *Aſpretudines culicũ morſib. ſimiles.* miliaceæ,culicum morſibus maxime ſimiles,non valde pruriginoſæ. Hæ perſeuerabant vſque ad iudicationem. Nulli equidem maſculo tales erupiſſe vidi. Mulier autem nulla mortua eſt, cui hæ fiebant. Et graui auditu præditæ & ſoporoſæ erant.

A erant. Prius autem non valde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant, Verum soporosæ & somnolentæ erant per æstatem, & vsque ad pleiadum occasum. Postea vero magis vigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac constitutione moriebantur. Aluum igitur per cibos sistere non dabatur, immo præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdã prodirẽt, per hoc quod in frigore quis iaceret strato supposito. Nam vlcerat quidem frigidum, calefacit autem eiusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat. & in quibus, & qualia signa, & plura aut pauciora fientia, oscitatio, tussis, sternutatio, distentio cum oscitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. *Quib. perituris fient.* B Quibus in febribus anxiosis, horridis, rubescunt facies, lassitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, resolutiones leuiter sideratorum modo, & menses si apparuerint, maxime quibus primum, sed & virginibus & mulieribus, quibus per tempus: Sed & quibus non in quo solet tempore, aut velut oportet apparent. Deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & consequenter fit, & in quo tẽpore, & in quibus. *Quæ obseruanda.* Valde biliosis, in febribus maxime, omnino quibusdam ad crura purgatio. Medicamẽtorum modos scimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes similiter, sed alij aliter cõponuntur. Et alibi citius, aut serius, in manuum tractationes assumuntur, velut est aut siccare, aut tundere, aut coquere, & C eiusmodi. Omitto plurima, quæ vnicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, speciẽ, victum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuscemodi. *Zoilus.* Zoilo iuxta murum ex tussi matura, febris acuta, & faciei rubor, & aluus intercepta, præterquam ad necessitatem coactè, lateris sinistri dolor, & auris è directo valde dolorosa, & caput non vsque adeo. Spuens semper suppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata sunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonam diem. Principia vero noni diei ex dolore auris. Haud scio quomodo sine rigore iudicatio facta est. Sudauit caput valde. Et hic sudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam sinistri lateris esset. Superne vnà cum aure dolor sedatus, maxime circa scapulas. Sed & ante sputa multa, ab initio florida reiecta, & circa septimam aut octauam diẽ.

Deinde.

Deinde laboriosa. Aluus restitit vsque ad nonam & decimã D diem. Dolor extinctus est. Tumor remittebat, & sudores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifesta autem erãt hæc tum ex aliis, tum ex secessu. Nam incipiente auris dolore, etiam venter turbatus est. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus est morbus decima quarta sine rigore eadem die.

Sed & sputum largius ibat, & maturius, postquã auris erupit. Sudores autem, & serpentia vlcuscula ad multum tempus, in capite fiebant. Resiccata sunt tertia die. Quæcunque sine signo indicationis iudicatorio disparent, male iudicata sunt, velut Erysipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diariis. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio E vigorem remiserunt. Spiritus, præcordiis eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipsis superne rotundum, in dextris velut circumferentia suppuratoria, aliud longius magis, aliud diffusum, aliud deorsum repens, & hinc atque hinc distentio vsque ad vmbilicum. In omni sursum versus è directo latione, si reuocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem spiritus fuerit, citra iudicationem calore attenuatur. Si vero hunc effugerit, ad suppurationẽ procedit. Spiritus densi, parui: magni, rari, parui, rari: extra magnus, intra paruus, alius quidem extendens, alius vero vrgens, dupla intro reuocatio, velut superinspirantibus, calidus, frigidus.

Febres malæ in glãdularũ tumoribus.

Medela assiduarum oscitationum spiratio longa. Non potantibus, & vix, spiratio breuis. E directo etiam laterũ in- F tentio dolorosa, & præcordiorum intensiones, & splenis eleuationes, è naribus eruptiones. Quæ relinquuntur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primum itaque lienis eleuationes, si non ad articulos finierint, sanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, si non penetrauerint vrinæ. Hæc enim est interceptio vtrorunque, & recidiuæ horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet si non fiant. eos vero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadiuuare. Eos vero auertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam veniunt. Quarta die fientes sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicãt. Febres quæ vna die intermit-

A intermittentes,altera superrigent, vnà cum iudicatione, ad septimum circuitum durant. Scopo ex mucosis, biliosis, & faucium inflammatione, malo victu vso aluus suppressa est, & febris acuta facta,& lingua florida,& vigil sine somno.Pectinis intẽtio fortiter,æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris.Spiritus subdensus,præcordia dolebat, & respirãs,& quum verteretur.Sine tussi vero excreabat subcrassa. Peplus ipsi data,à præcordio quidem depulit, transiuit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Vrina crassa & turbata. Subsidentia leuis & plana.& restitit aluus in turbulentia,venterque mollior erat.Et splen eleuatus, & deorsum vergens factus est. Potu vtebatur B aceto mulso dulci,aut fauorum cremore cocto.Decima sanguis ex sinistra nare aquosus paucus venit:non autem valde infirmus erat ob hoc ipsum: & vrina subsidentiam habens. In subsidentia vero subalbum quiddam adhærens vasi, tenue,neque genituræ simile,neq; dissimile.Defluxit hoc breui.Postridie iudicatus est,à febre liber, & subiit subuiscosum vndecima die.Hoc vero circa defluxum erat quid biliosum. *Scopus.*

Vrinæ vero purgatio multa, tum copia, tum subsidentia. & priusquam vinum bibere inciperet,ferè pituitæ similis. Penetrauit autem vndecima die,vt quæ non esset multa.Viscosa vero erant stercora & turbata. Huiusmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. *Antigenes.*

Quæ circa linguas eleuantur collectiones,& humiles calculi,& quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos C sunt.Nam ossium natura causa est, vt hæc & indurentur, & distendantur. Collectio Hippostrati vxori ex quartana annua ad fastigium eleuata est, quum subfrigida palàm esse videretur,impetus in totum corpus factus est,& sudor. iudicata est hoc modo.& postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Abscessus non consistere visus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in venarum sectionibus impetum faciũt. fortes vero sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructum acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his desinet. Rigores incipiunt mulieribus quidẽ magis à lumbis,per dorsum ad caput. Sed & viris posteriore *Principiũ horroris.*

T corporis

corporis parte magis quàm anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. D

Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt.

Labores in circuitibus, Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa cẽtesimum sextum.

Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo, ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione. & ad septuaginta ac ducentos dies, græci menses fiunt. & si quid amplius vltra hos est, & aut masculis, aut etiã fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur. & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. E

Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationem accipiẽte, octimestri vero perficiente. Si in vulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonum: sursum pascentes, peius Menstruæ purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimum mensem fientes, malum. Quibus tumores in vlceribus, non valde conuelluntur, neque insaniunt. His autem derepente dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationem alleuantes, prauum: velut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributum est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratum est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepente disparent. F

Andronicus.

SECTIO QVARTA.

De venis.

Hepatis uena.

HEpatitis in lumbis vsque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit: hinc subleuata per hepar, &

A hepar,& per septum transuersum ad cor. & quæ quidem recta est,ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collum,aliæ vero ad scapulas,aliæ deorsum deflectentes,ad verticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, vna prope clauiculas. Ex dextris vero ad quendam ipsarum locum. Alia vero vtrinque deflexa. Alia paulo inferius deflexa,vbi quidem illa deficit,costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit,ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad vertebras descendit donec perueniat, & inde incipit eleuari ingerens se costis reliquis omnibus, hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit vna: à corde quidem ad locum quendam à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriam, donec consumpta fuerit, & venerit eo vnde hepatitis subleuata est. B Priusquam autem eo venit, circa extremas duas costas diuisa est,& partim ab hac, partim ab illa verticulorũ parte progressa consumitur. Quæ vero recta à corde ad clauiculam tendit, supra arteriam est:& ab hac, velut etiam iuxta lumbos infra arteriam,ad hepar insilit, partim in portas & pinnas,partim in reliquum deinceps procedit paulo infra septũ transuersum.Septum autem transuersum adhæret hepati,neque facile est ipsum separare. Duplices porrò venæ à clauiculis,alteræ hinc alteræ isthinc,sub pectus ad pectinem procedunt:quo vero hinc,nondum scio. At Septum trãsuersum infra iuxta verticulum quod est infra costas, qua rhenes ex arteria, ea parte consurgunt: Verum arteriæ ex ipso rhene oriuntur, hinc atque hinc ab arteria neruum habentes. C Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterum ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæque per septum sunt, & circa ipsum consistunt in superna parte,atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo vero nerui à cerebro sub os magni verticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab vtraque arteriæ parte descendunt, & vterque in seipsum incidens,vni similis,vbi verticula & septum sunt,ibi desinunt. & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenem ipsos tendere putauerunt. Alius neruus ab vtraque verticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit, ex obliquo verticulorum, & ad costas distribuitur. & quemadmodum venæ,sic hi per septum,ad mesenterium mihi ten-

Duæ aliæ uenæ.

Duo nerui.

Neruus alius.

hi tendere videntur. Vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc vbi D septum exoritur, ab eo cohærentes ac continui existentes, iuxta medium infra arteriam, deinceps ad verticula distribuuntur, quemadmodum venę, donec ad sacrum os progressi consumuntur. In Aeno ex assiduo leguminum esu, fœminæ & masculi, crurum impotentes facti sunt, ac vitam degerunt. Sed & his qui eruo vescuntur, genua dolent. Diligétia adhibenda est vt excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in vasa subter cuticulam colligendi gratia: itemque lęticia, & timor, & huiusmodi. & si quidem reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare: Sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ vbi filiam peperisset, conuersum est ei vteri osculum, & dolor ad coxã & crus. E Iuxta malleolum secta vena liberata est, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verum ad causam deuenire oportet, & ad causæ principium.

Neruorũ discursus.
Sacrũ os.

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

QVicunque fului, naso acuto, oculis paruis, mali. Quicũque fului, simi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui sunt. Vocis gracilitatem soluit varix, ad sinistrum & dextrum testem, absque horum altero fieri non potest vt soluatur. Magni, calui, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt poté- F tes, eos necesse est dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas soluit, itemque sanguis multus ex naribus erumpẽs. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Si puerperis conuulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in vesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato.

Physiognomia.
Varix testium quid possit.
Puerperæ spasmos.
Capitis os dolitãs fractũmus.

Si vero vlcus fuerit, internas venas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, postea ad coxam. Omnia vero vt doleant fieri non potest. Vétositatem flatuosam venæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex vena magna est.

Si vero

A Si vero sua sponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunque derepente voce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis venam secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. Si hydropicum tussis corripiat, siquidem statim animo linquatur, calidis omnibus vtatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris, mammarum eleuatio. Si B febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die soluetur. Hydropicus si tumorem in cruribus habens tussiat, malum. Si auris doleat, lacte vtatur.

Vocis reparatio.

Tussis sicca.

Si non in die impari febris dimittat, reciduare necesse est. Cui vena in cubito pulsarit, insanus & iracundus est: cui vero quieuerit, stupidus. Vulnus si sanguinem fundat, vlcus ne madefacito, verum caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus solutio. aquam calidam bibendam dato, & vomat.

Vulnus quando nō lauandum.

Vomitio quî paretur.

Quæcunque corrupta torpescunt, euulsa vena vlcerato, ac sanato. In conuulsione digitorum manus citra febrem, venam secato, si non caput doleat: Sin minus, aquam calidā affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, cro-C ci quintam, nuclei oliuæ vnam, cerusæ vnam, myrrhæ vnam. Aquam frigidam super caput fundito. & allia cum maza edēda dato. Varices caluorum si non magni fuerint, furiosi sunt. Ad vitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, vt ne exulceres. Secundarum purgatio si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, vt sternutet. & sternutantis nares ac os apprehendito.

Diuersæ medelæ.

Varices.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CApput magnum, oculi parui, balbi, iracundi sunt. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, biliosique sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri &

Diuersa per aspectum cognitio.

magni, nasum crassum & simum habentes, boni. Oculi raui magni, caput magnũ, ceruix tenuis, pectora angusta, congrue adaptati hominis sunt. Caput paruum habens, neque balbus esse poterit, neque caluus, nisi fuerit glaucus. In conuulsionibus si vox in die impari soluitur, à magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mense, aut nono, aut decimo, & voce firmatur, & robur sequitur, & manibus validus fit: dum vox soluitur, omnia soluuntur. Solutio enim similis est voci. Soluitur autẽ in die impari. Si venæ pulsauerint in manibus, & facies sana ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui sine conuulsione nõ soluitur, aut sanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore, aquam calidam super caput fundito, si non frigus fuerit: Sin minus, farinam quàm calidissimã dato, & vinum meracum. In turbatione ventris, fabas coctas dato, si non supernæ partes abunde fuerint biliosæ. Aut cuminum cum fabis edendum dato. At interceptio morbi fieri non poterit, nisi in die impari. Neque principium fieri poterit, nisi in die pari, itemq; mense ac anno pari. Nitrum autem Aegyptium, & coriandrum, ac cuminum cum oleo terito, & ventri illinito. Qui moriuntur eos necesse est die impari, & mẽse impari, & anno impari mori. Bonũ autẽ fuerit prædicere mortẽ, aut dolores fortes. Quorum oculi robusti non sunt, his mors breui imminet. Si vero in impari anno fiat, ab vtrisque impares fieri necesse est. Si autẽ in anno pari & die pari, necessariũ est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginã & lippitudinẽ venæ sectio. Vulnerato intestino, respiratio prodit inferne incõspicua iuxta vulnus, & euacuãtur pectora. Dato igitur lac & vinũ, pari aquæ mẽsura ammixta. Quorũ pectora bilẽ generant, balbi, furiosi, & calui sunt. Quicũq; horũ ex natiuitate etiã strabones, hi imprudẽtes sunt, aut calculosi aut insaniẽtes. Quibus autẽ non, alterius mali solutio fit. Circa naturã plurimã vim habet mãma dextera, oculus dexter, & quæ infra sunt hac parte. Nã & masculi dextris inhærẽt. Mulieribus mẽses vt sistas, cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert, & lac tunc habet. Si multũ fluat lac, necesse est fœtum

Pueri natura.

Morbi natura.

Mors quota.

Medela anginæ, lippitudinisque & percussi intestini.

Mas dextris hæret.

D E F

A est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus. Vena crassa est in vtraque mamma: quapropter maximam habent prudentiæ partem. Vrinæ stillicidium soluit venæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput, vlcerum purgatio, vomitus, hydrops. *Stranguria quî soluatur.*

A ventris turbatione, aut à tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato autem elaterium bibendum bis aut ter, si non balbus fuerit. Deligare vero oportet florem æris vstum, donec fuluus euaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione, dato vinum pari aquæ mensura ammixta. Ad auris dolorem cucurbitam affigito.

Quicquid supernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens, omnia hæc soluit. In B volulo molli, frigidum vinum multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam vnguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si vero vomat, & non bibat, allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in vtero concipiat, polypos paruos super flamma calidissima assatos, & ferè semiambustos, edendos dato. Et nitrum Aegyptium tritum, coriandrumque ac cuminum, in pastillos efformato, in pudendumque subdito. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat. Si vero aliter caput C doleat, panem quàm calidissimum cum vino meraco edat. *Capitis dolor qui discutiatur.*

Si hominem calor corripiat, non à bile, neque à pituita, sed aut à lassitudine, aut aliàs febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimam coquito. Postquam autem pedes sudarint, farinam plurimam & calidissimam edens, ac vinum meracum insuper bibens, vestimentis contectus facile quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat.

Qui insania corripietur, ei hoc signum presagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas. *Signa furoris.*

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS liber III. Iano Cornario medico physico interprete.

D

SECTIO PRIMA. AEGROTVS I.

Pythion.

Ythion qui habitabat iuxta telluris templum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata sunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo pauca, mera, biliosa prodierũt. Quinta omnia exacerbata sunt. tremores perseuerabãt, somni tenues, aluus restitit. Sexta sputa varia, subrubra. Septima os distractum est. Octaua omnia exacerbata sunt. Tremores perseuerabãt. Vrinæ ab initio quidem, & vsque ad octauam tenues, decolores, in medio pendens nubilosum quiddam habebãt. Decima sudauit. Sputa aliquantulum matura, iudicatus est. & vrinæ subtenues circa iudicationem. Post iudicationẽ vero, quadraginta dieb⁹ postea suppuratio circa sedẽ, & abscessus factus est cum vrinæ stillicidio. P. M. V. Q. S. hoc est, probabile multitudine vrinæ quadragesima sanatum.

E

F

AEGROTVS II.

Hermocrates periit.

HErmocraten qui ad nouum murum decumbebat, febris vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordij distẽtio molliter. Lingua ab initio adusta est. Surditas statim. somni non aderant. Siticulosus non valde, Vrinæ crassæ rubræ, depositæ non subsidebant. Ab aluo vero non pauca combusta prodibant. Quinta minxit vrinas tenues, habebant quid in medio pendens, non subsidebant. Ad noctem mente motus est. Sexta morbo regio correptus est. omnia exacerbata sunt. non resipiscebat. Septima molesta fuit.

A sta fuit. Vrinæ tenues similes, similiter etiam sequentibus diebus. Circa vndecimam omnia visa sunt alleuata esse. Sopor cœpit. Vrinæ crassæ subrubræ, infra tenues, non subsidebant. Placide resipiscebat. Decima quarta à febre liber, non sudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ consimiles. Circa decimam septimam rediit, calefactus est, sequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rursus autem vigesima die iudicatus est, à febre liber, non sudauit. Cibum fastidiebat per totum tempus. resipiscebat, loqui non poterat, lingua arida. non sitiebat. dormiebat soporosus. Circa vigesimam quartam calefactus est. aluus lubrica multis tenuibus fluens. & sequentibus diebus febris acuta. lingua B combusta est. Septima & vigesima mortuus est. Huic surditas perpetuo perseuerabat. Vrinæ crassæ & rubræ non subsidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes. gustare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc est, probabile secessibus suppressis vigesima septima mortuum.

AEGROTVS III.

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatē, & tempus dextrum dolorosum habebat multo tempore. Cū occasione vero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Ab aluo stercora probe prodierunt. Vrinæ tenues, variæ, in medio pendens quiddam habentes minutim dispersum. velut fa C rinæ crassiores, & geniturę similes. Tertia febris acuta. Secessus nigri, tenues, spumosi, subsidentia secessibus liuida. somno grauiore aliquantulum premebatur, moleste surgebat. Vrinis subsidentia liuida, subuiscosa. Quarta vomuit biliosa, flaua, pauca, paulo post æruginosa. De sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Secessus similes. Vrinæ similes. sudauit circa caput & clauiculam, splen eleuatus est. femoris dolor è directo. Præcordij dextri distentio submollis. nocte non dormiuit. parum mente motus est. Quinta secessus plures, nigri, spumosi, subsidentia secessibus nigra. nocte non dormiuit, mente motus est. Sexta die secessus nigri, pingues, viscosi, graueolentes. dormiuit, intelligebat magis. Septima lingua sicca, siticulosus, non dormiuit, mente motus est. Vrinæ tenues, non boni coloris. Octaua secessus,

Dealces.

ſus nigri, pauci, compacti. dormiuit. intelligebat. ſiticuloſus non valde. Nona riguit. febris acuta. ſudauit. frigiditas. mente motus eſt. dextro oculo diſtortus eſt. lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadem. Vndecima intelligebat per totum omnia, à febre liber. ſudauit. vrinæ tenues circa iudicationem. Duobus diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autem nocte non dormiuit, penitus mente motus eſt. Decima quinta vrina turbata, qualis ex his quæ ſubſiderũt fit, quum fuerint agitata. febris acuta. penitus mente motus eſt, non dormiuit. genua & tibias doloroſa habebat. ab aluo ſubdita glãde, ſtercora nigra prodierunt. Decimaſexta vrinæ tenues, habebant quid in medio vehens nubiloſum. mente motus eſt. Decima ſeptima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta. ſudauit per totum. alleuatus eſt. intelligebat magis. non à febre liber, ſiticuloſus. Vomuit bilioſa, flaua, pauca. Ab aluo ſtercora prodierunt paulo poſt nigra, pauca, tenuia. Vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua non reſipiſcebat, ſoporoſus. Decimanona per eadem. Vigeſima dormiuit, omnia intelligebat. ſudauit. à febre liber. non ſitiebat. Vigeſima prima parum mente motus eſt. paululum ſitiebat. præcordij dolor, & circa vmbilicum palpitatio perpetuo. Vigeſimaquarta vrinis ſubſidentia. intelligebat omnia. Vigeſima ſeptima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & ſubſidentiam habebant. in reliquis commodiſſime habebat. Circa vigeſimam nonam oculi dextri dolor. Vrinæ tenues. Quadrageſima egeſſit pituitoſa, alba, aliquanto plura. multum ſudauit per totum. perfecte iudicatus eſt.

SECTIO II. AEGROTVS IIII.

Philiſtes cito perit.

IN Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat. & quandoque etiam aliquanto grauiore ſomno preſſus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ eſſent, dolor exacerbatus eſt. nocte excalefactus eſt primum. Prima die vomuit bilioſa, pauca, flaua primum. poſtea vero plus æruginoſa. Ab aluo autem ſtercora prodibant. noctem habuit moleſtam. Secunda die ſurditas. febris acuta. præcordium dextrum diſtentum eſt, declinauit ad internas partes. Vrinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ ſimile. Parum inſaniuit circa meridiem. Tertiam

A tiam diem molestam habuit. Quarta cõuulsiones. exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

AEGROTVS V.

CHærionem qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autem capitis grauitas dolorosa. non dormiuit. aluus turbata ex tenuib⁹ biliosis. Tertia die febris acuta. capitis tremor, maxime autẽ labij inferni. paulo post rigor, conuulsiones, penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta per quietem, parũ dormiuit. parum delirauit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. delirium. noctem moleste tulit. non dormiuit. Sexta per eadem. Septima superriguit. febris acuta. sudauit per totum. Chærion nõ perit.

B iudicatus est. Huic perpetuo ab aluo secessus biliosi, pauci, meri. Vrinæ tenues boni coloris, in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octauam minxit vrinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam. resipiscebat. febris intermisit. Nona rediit. Circa decimam quartam febris acuta, sudauit. Decima sexta vomuit biliosa, flaua, satis multa. Decima septima superriguit. febris acuta. sudauit. à febre liber, iudicatus est. Vrinæ post recidiuam & iudicationem, melioris coloris, subsidentiam habẽtes. Neque mente motus est in recidiua. Decima octaua parum calescebat. insuper sitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pendebat nubilosum erat. parum mente motus est. Circa decimam nonam à febre liber, collum dolorosum habe-

C bat. Vrinis subsidentia. perfecte iudicatus est vigesima. P. M. B. V. V. S. hoc est, probabile multitudine biliosarum vrinarum vigesima sanatum.

AEGROTVS VI.

EVryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem sine siti perpetuo, nihil ad gustandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa sedem dolebat. Sexta die à febre libera, non sudauit. iudicata est. Quod vero circa sedem erat, parum suppuratum est. erupit vnà cum iudicatione. Post iudicationem septima die riguit, parum incaluit, sudauit. post iudicationem octaua die, riguit non multum. postea vero extremitates frigidæ semper. Circa decimam post factum sudorem, mente mota est. & rursus breui resipiscebat. Euryanax

scebat.

scebat. Dicebant autem ex gustato botro ipsam hæc pati. Die D
vero vna intermissa, rursus duodecima multũ delirabat, aluus
turbata est ex biliosis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus, fre
quenter surgebat. Die septima ab ea qua mẽte mota fuit, mor
tua est. Hæc incipiente morbo fauces dolebat & perpetuo
ruborem habebat. & gurgulio reuulsus. fluxiones multę, par-
uæ, tenues, acres. Tussiebat, maturum nihil educebat. Omnes
cibos per totum tempus fastidiebat, neque vllum aliquem ap
petiuit. sine siti erat. neque quicquam memorabile bibit. Ta-
cens nihil loquebatur. Tristitia desperata rursus corripiebat.
Erat autem & innata quædam tabes.

Hæc periit.

AEGROTVS VII.

Biton.

ANginosa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua E
cœpit. Vox non clara, lingua rubra resiccata fuit. Prima
die horrida, incaluit. Tertia rigor. febris acuta, tumor subru-
ber, durus, colli & pectoris ex vtraque parte. extremitates fri-
gidæ, liuidæ. Spiritus sublimis, potus per nares fundebatur,
deglutire non poterat. alui secessus & vrinæ suppressa erant,
Quarta omnia exacerbata sunt. Mortua est anginosa. P. S. S.
Q. M. hoc est, probabile secessibus suppressis quinta mortuã.

AEGROTVS. VIII.

Forum mẽdacium.

ADolescentem qui decumbebat in mendacium foro, fe-
bris corripuit, ex lassitudinibus, & laboribus, ac cursib⁹,
insolitis. Prima die aluus turbata ex biliosis, tenuibus, multis,
Vrinæ tenues subnigræ. nõ dormiuit. siticulosus. Secunda om
nia exacerbata sunt. Secessus plures, intẽpestiuiores. non dor F
miuit. Mens turbata. parum sudauit. Tertia moleste habuit. si-
ticulosus, anxius, multa iactatio. desperatio. mente motus est.
Extremitates liuidę ac frigidæ. præcordij intensio submollis
vtrinque. Quarta non dormiuit. Malum in peius procedebat.
Septima mortuus est. Aetate circa vigesimũ annum erat. P.
N. S. M. hoc est, probabile nouationibus septima mortuum.

AEGROTVS IX.

Tisamenus

QVæ apud Tisamenum decumbebat mulier, ei voluulo-
sa moleste procedebant. vomitus multi. potum contine
re non poterat. Dolores circa præcordia. Et in in-
fernis partibus iuxta ventrem dolores, tormina cõtinua, non
siticulosa. incalescebat. Extremitates frigidę perpetuo. anxia.
insomnis. Vrinæ paucæ, tenues. secessus crudi, tenues, pauci,
prodesse

A prodesse non amplius quicquam poterat. Mortua est.

AEGROTVS X.

Mulierem ex his quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida. siticulosa. anxia. insomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit. febris acuta. ab aluo prodiere multa. non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mente mota est. Septima mortua est. Aluus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Vrinę paucę, tenues. febris ardens.

Pantimedes abortu perit.

AEGROTVS. XI.

Alteram ex abortu circa quintum mensem, febris corri-
B puit. Ab initio soporosa erat. & rursus insomnis. lumborum dolor. capitis grauitas. Secunda aluus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora, nocte nō dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ. dexter oculus distortus est. sudauit circa caput sudorem modicū, frigidum. extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt. multum delirabat. & rursus breui resipiscebat, Sitis. insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuo prodibant. Vrinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

Mortua est delira.

AEGROTVS. XII.

Mulierem quæ decumbebat in mendacium foro, primū tunc enixam dolorose masculum, febris corripuit. Sta-
C tim ab initio siticulosa. anxia. cor dolebat. lingua arida, venter turbatus est tenuibus, paucis, non dormiuit. Secunda die parum riguit. febris acuta. parum circa caput sudauit frigidū. Tertia laboriose ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintam laboriose tulit. Sexta per eadem. Ab aluo vero prodierunt liquida, multa. Septima riguit. febris acuta. sitis multa. iactatio. Circa vesperā frigidum sudorem per totum sudauit, frigiditas. extremitates frigidæ, non amplius recalescebāt. & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes non recalescebant. nō dormiuit. parum mente mota est. & rursus breui resipuit. Octaua circa meridiē recalefacta est. Siticulosa. soporosa. fastidiosa ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, sublaua. Noctem moleste tulit, nō dormiuit. Vrinam minxit multā acer-

Primipara perit.

uatam inscia. Nona remiserunt omnia. soporosa. Ad vesperã parum riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima rigor. febris exacerbata est. nihil dormiuit. Mane multam vrinam subsidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Vndecima vomuit virosa, biliosa. Non ita longe postea superriguit. & rursus extremitates frigidæ. Ad vesperam sudor, rigor. Vomuit multum. noctem laboriose trãsegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graueolentia. singultus multus, sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa vomuit. rigor. Circa meridiem voce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuo aluus lubrica. horrida. Aetas circa annum decimumseptimum.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis pestilens.

Tempestatis & anni pestilentis descriptio. ANnus austrinus, pluuius. Venti perpetuo quiescentes, Quum squalores fuissent superioribus tẽporib⁹ ad annum, in austrinis circa arcturum aquæ multę. Autumnus vmbrosus, nubilus. aquarum copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitium longe postea, prope æquinoctium seræ hyemes. Et iam circa æquinoctium aquilonares venti niuosi non multo tempore. Ver rursus austrinum, sine ventis. Aquæ multæ perpetuo vsque ad canem. Aestas serena, calida. æstus magni. Etesiæ parum dispersum spirarunt. Rursus circa arcturũ in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autem esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemem quidẽ sani degebant, exceptis tabidis, de quibus scribetur. Ante ver autem simul cum fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdam cum occasione, quibusdam non, atque hi maligni multos peremerunt. *Qui morbi uigerent.* Multi fauces doluerunt. Voces vitiatæ. febres ardẽtes. phrenitici. ora vlcere feruido affecta. in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multæ malæ. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multæ iudicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes, tabidi multi. Atque hi quidem erant populares morbi. In singulis autem relatis speciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderũt autem singulis horum hoc modo. Multis equidem ignis sacer cum occasione ex vulgaribus & valde paruis vulnusculis, in toto corpore, maxime sexagenariis, circa caput si vel parũ neglecta essent.

A ćta essent. Multis vero etiam in ipsa curatione, inflammationes magnæ fiebant. & sacer ignis multus, breui, vndique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt. carnium & neruorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta nō puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri cōtigit, his glabricies totius capitis ac menti fiebat. & ossium denudationes ac elapsus. & multæ fluxiones, & hęc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrēda magis quàm mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio peruenit, horum plerique seruabātur. Quibus vero inflammatio quidem & ignis sacer discessit, talem autem nūllum abscessum fecit, horum multi perierūt. Similiter autē & si alicubi in alia corporis parte horū quid oberraret, hæc acciderūt. Multis enim brachiū, & totus cubitus defluxit. Quibusdam vero hęc affligebant latera, aut anteriorem aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, vbi circa pubem & pudenda accidisset. & circa vlcera quidem, & cum occasione, huiuscemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt. & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationē, aut per aluum turbatio quædam tempestiua, aut vrinarum bonarum excretio cōtigisset, per hæc soluebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, verum obscure disparuisset, hi lethales erant. Plerunque igitur plurimis accidit sacer ignis vere. consequebantur autem & per æstatem, & sub autumnum. Multa vero turbatio quibusdam. & circa fauces tubercula, & linguę inflammationes, & abscessus circa dētes. Vocesque multis significationem de se præbebāt, quòd essent vitiatæ ac impeditę & inuolutę, primum quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardētes ante ver, itemque phrenitis, post facta frigora. & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta vero & lethalia symptomata his aderant.

Similia hæc sunt morbo gallico q nunc uiget.

Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi. febris acuta. non valde siticulosi. non diliri. De naribus parum stillauit. Exacerbationes plerisq; diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio, & vocis

Febris ardentis modus.

B and C marginal letters appear beside the text.

& vocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum semper D his frigidiores, præsertim circa exacerbationes. & rursus tarde ac non bene recalescebant: rursumque & intelligebant & loquebantur. Detinebat etiã ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut vigiliæ cum doloribus. plurimis horũ alui turbulentæ, secessibus crudis tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neque iudicatorij, neque boni habentes. Nec vero aliud aliquod iudicatorium ita habentibus fiebat. Neq; enim sanguis bene erumpebat, neque alius aliquis abscessus iudicatorius fiebat. Moriebaturque vnusquisque prout contigit erroneo modo, plerũque circa iudicationes. Quidam vero diu voce priuati. Multi sudantes. & his quidem qui perniciose habebant, hæc accidebant, Consimilia vero etiam phreniticis. E Sine siti autem hi erant. Neque quisquam phreniticus insaniuit, velut ex aliis, sed alia quadam mala ac lenta in somnũ delatione grauiter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis vlcere feruido affecta, vlcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, vlcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrũpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis vlceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æstatem multi, & aliæ quæ seps vocantur, pustulę magnæ. Herpetes multis magni. At vero circa aluum multis multa & nociua acciderunt. Primum quidem tenesmi multis dolorose. plurimis autem pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neque hi valde dolorose. Secessus autem biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidẽ ipse morbus ad hoc decubuit, & sine febribus & in febribus. cum doloribus, tormina, & voluuli maligni, multorum quæ in corpore erant, & suppressa erãt exitus. & exeuntia progressa dolores non soluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. F Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui sic habebant, multi quidem cito peribant. Multi vero longius vitam degebant. & in summa, omnes & qui longis morbis ægrotabãt, & qui ex acutis, maxime ex his quæ per aluum secedebant mortui sunt. Omnes enim aluus sustulit. Cibum autem fastidiebant omnes, ob cunctos prescriptos morbos, in quos

Mala varia.

Palpebrarum ficus.

Vẽtris malũ hos oẽs necabat.

A quos sanè ego incidi. Multi vero, & maxime hi ipsi, & qui tales erant, sed & alij, perniciose habebãt. & siticulosi alij erãt, alij non. Ex his qui febribus aliisq; laborabant, nullus siticulosus intempestiue. Sed licebat circa potum victus rationem constituere, prout velles. Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia vrinarum eiectarum erat. Neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam fientes bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam iudicationem. Soporosi vero maxime phrenitici,
B & febre ardente laborantes erant. Sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut grauis sopor comitabatur, aut paruos ac tenues somnos habebant. Multa prçterea alia febrium genera populariter grassata sunt tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ. horrores. sudores non iudicatorij. & vrinæ velut præscriptum est. Atque hæc plerisque horum longa erant. Neque enim abscessus his fientes iudicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maxime vero his. paucis autem horum iudicatio circa octoge-
C simum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos vero etiam in aliis morbis tumores infestabant, maxime vero tabidos. Maxima autem & grauissima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabant. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum vero tusses nihil defecerunt. Verum æstate remiserunt. At sub autumnum omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi vero horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio. frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ. sudores intempestiui, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & vix rursus recalescebant. Alui varie adstrictæ, & rursus breui hu-

Quæ febres vigerent.

Tabes grauissima fuit.

mescentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra distribuebantur. Multitudo vrinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidem perpetuo multę, & multa educentes matura ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etsi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat. fauces non valde mordaces. neque salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamen, & alba, & liquida ac spumosa multa de capite descendebant. Magnum autem malum & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium, velut præscriptum est. Nam neque potum cum cibo libenter sumebant, sed valde sine siti degebãt. Grauitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deueniebant. Horridi. delirí circa mortem. Forma tabidorum erat leuis, subalbida, lentis colorem referens, subrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes. & mulieres sic. Atræbilis item forma, & subsanguinea. febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi iuuenibus pituitosis. longa alui profluuia, acresq; secessus & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis grauissimum quidem ver, & multos occidit. Aestas autem facilima, & paucissimi perierunt. Autumno vero & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarij.

Quæ tabidis species hos uexabat.

D E F

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

Parius.

IN Thaso Parium quendam, qui decũbebat supra Artemisij ædes, febris corripuit acuta. ab initio continua, ardens, siticulosa. Principio soporosus, & rursus insomnis. Aluus turbata in principio. Vrinę albæ. Sexta die minxit vrinã oleosam, mẽte motus est. Septima exacerbata sunt omnia. nihil dormiuit. Sed & vrinæ similes, & mens turbata. Ab aluo verò biliosa, pinguia prodierũt. Deinde octaua parum de naribus stillauit. Vomuit virosa pauca, parum dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiserunt. Vndecima sudauit, non per totum. Circumfriguit quidem, verum breui rursus incaluit. Duodecima febris acuta. Secessus biliosi, tenues, multi. In vrinis quiddam in medio vehebatur: mente motus est. Decimaseptima laboriosè transmissa est. Neque enim somni, neq; febris augescebat. Vigesima sudauit per totum, insomnis: secessus biliosi, cibum fastidiens, soporosus. Vigesimaquarta recidiua facta est. Trigesimaquarta à febre liber, aluus non

suppressa

A suppressa est. Et rursus incaluit. Quadragesima à febre liber, aluus non multo tempore suppressa fuit. Cibum fastidiens, parum rursus febricitauit, & semper erroneo modo, partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset & alleuata esset, rursus reuertebatur. Eduliis quoque multis & vitiosis vtebatur. Somni mali circa recidiuas, mente motus est. Vrinas crassitudinem quidem habentes tunc mingebat, verum turbatas & prauas, & aluus iam adstricta erat & rursus soluta, febriculæ continuæ: secessus multi, tenues. Centesima vigesima die mortuus est. Huic aluus assiduè à prima die lubrica erat, ex biliosis, liquidis, multis. Aut adstricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ verò perpetuò malę, Sopores plerunque cum doloribus insomnis, cibum fastidiens, febris ardens continenter.

B

AEGROTVS II.

IN Thaso decumbentem apud frigidam, à partu vbi filiã peperisset, & purgatio facta non esset, febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo auté tempore ante partum febriculosa erat, decumbẽs, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres cõtinuæ, acutæ, horridæ. Octaua multum mente mota est, & sequẽtibus diebus, & breui rursus resipiscebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis: sine siti erãt. Vndecima resipiscebat, verũ soporosa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ, insomnis. Vigesima parũ circumfriguit, & breui rursus incaluit: parum delirauit, insomnis. Alui secessus iidẽ. Vrinæ aquosæ, multæ. Vigesimaseptima à febre libera, aluus adstricta est. Non multo tempore postea coxæ dextræ dolor fortis multo tempore. Febres rursus comitabantur, & vrinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam alleuati sunt. Tusses autem assiduæ, humidæ, multæ: aluus substitit. Cibum fastidiens. Vrinæ in iisdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo vero modo exacerbescentes, partim ita, partim non ita. Sexagesima tusses quidem obscure defecerunt. Neque enim aliqua sputorum concoctio fiebat, neque alius consuetus abscessus. Maxilla verò ex dextris diuulsa est: soporosa, rursus delirabat, & breui resipiscebat. Cæterum à cibis auersum animum habebat, & maxilla quidem ad locum suum rediit. Aluus autem biliosa, pauca egessit, febricitauit acutius, horrida, & sequentibus diebus voce destituta est, & rursus resipiscebat ac loquebatur. Octoge-

Puerpera quæ passa sit.

C

ſima mortua eſt. Vrinæ huic perpetuò erant nigræ, & tenues, & aquoſæ, & ſopor comitabatur. Cibum auerſans. Triſtis inſomnis: iræ, moleſtiæ. Mens melancholica. D

AEGROTVS III.

Pythion Herculis templum.

IN Thaſo Pythionem qui ſupra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & laſſitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit. lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormiuit. Vrinæ ſubnigræ, quod in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput. loquela & voce deſtitutus. Breuiſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi vero ſub ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſe. nihil dormiuit. Ab aluo pauca compacta ſtercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa veſperā omnia exacerbata ſunt. frigiditas, loquela & voce deſtitutus. in deterius recalefactus eſt poſt tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormiuit. Quinta viſus eſt alleuatus eſſe. Verum iuxta aluum grauitas cum dolore: ſiticuloſus. Noctē laborioſe tulit. Sexta mane quietus. Veſperi dolores maiores, exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab aluo probe egeſſit. Nocte dormiuit. Septima die anxius, ſubmoleſte ferebat. Vrinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octaua mane parum dormiuit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt, mente motus eſt. Iam autem ad diem parum alleuatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus. anxius, quum excitaretur, non valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſte ferebat, delirabat, noctem malam habuit. Decima mane voce deſtitutus, frigiditas multa, febris acuta. Sudor multus: mortuus eſt, dolores huic in diebus paribus. E F

AEGROTVS IIII.

Phreniticus moritur

PHreniticus prima die decumbēs vomuit æruginoſa, multa tenuia. febris horrida. ſudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cū dolore. Vrinæ tenues, in medio ipſarum pendentia, parua, diuulſa: non ſudauit. Ab aluo ſtercora aceruatim egeſſit, multū mente motus eſt. nihil dormiuit

A miuit. Secũda mane voce destitutus, febris acuta, sudauit: nõ intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte conuulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

AEGROTVS V.

IN Larissa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat. dolores autem consequebantur. Secunda femoris quidem remiserunt dolores. febris autem acuta est. submoleste ferebat. non dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarũ copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mẽtis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiem mortuus est celerrime & acutissime. *Caluus cito moritur Larissæ.*

AEGROTVS VI.

B IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa. anxietas. potum continere non poterat. Erat autẽ sublienosus, & capite grauatus. primo die sanguis è sinistra nare erupit, multa tamẽ febris augescebat. Vrinam minxit multam, turbatam, albam. deposita nõ subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. Vrinæ tamẽ crassæ quidem erant, verum magis subsidebant. & anxietas leuata est. dormiuit. Tertia febris emollita est. Vrinarũ copia: quę concoctæ multam subsidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber. iudicatus est. non rediit. morbus acutus. *Pericles. Abdera.*

AEGROTVS VII.

C IN Abderis virginem quæ decumbebat in sacra via, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Menses autem primum ipsi descendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœsta. Septima per eadem. Vrinæ tenues quidem, verum boni coloris. Venter non vexabat. Octaua surditas. febris acuta. insomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ similes. Nona per eadem, itémq; sequẽtibus sic surditas perseuerabat. decimaquarta mens turbata. febris remisit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit. & sequẽtibus anxietas. surditas aderat. & delira erat. Vigesima pedum dolor. surditas, delirium intermisit. sanguis paucus per nares erupit. sudauit. à febre libera. Vigesimaquarta febris rediit. surditas rursus. pedum dolor permansit. mentis emotio. Vigesimaseptima sudauit multum à febre libera. *Virgo Abderitana.*

Surditas defecit. pedum dolor restabat. De cætero perfecte D
iudicata est.

AEGROTVS VIII.

Anaxion. Thraciæ portæ.

IN Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit. lateris dexteri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficultérque spirabat. Octaua cubitum secui. effluebat sanguis multus. velut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres. parum circa caput sudauit. Tusses adhuc. & quę E
à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca, matura spuere. alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber post iudicationem. alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntium purgationes non bonæ. Vigesima septima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Vrinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat. bene spirans. Trigesimaquarta sudauit per totum, à febre liber. penitus iudicatus est.

AEGROTVS IX.

Heropythus.

IN Abderis Heropythus erectè obambulãs caput dolebat. Non multo autem tẽpore postea decubuit. habitabat prope superiorem viam. febris ipsum corripuit ardens, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorum, siticulosus, multa mo- F
lestia. Vrinę tenues, nigræ, id quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat aliquando, quãdoque non. noctem dolorose transegit. Febris aliàs aliter exacerbescebat, plerunque inordinate. Circa decimamquartam surditas. febres augescebant. Vrinæ per eadem. Vigesima multum mente motus est, itémq; sequẽtibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit, & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor. febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimam sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis. & febres augescebãt. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigítque aut febres esse maiores, & surditatẽ multã: aut hæc quidẽ remittere & leuiora fieri, in-

fernarum

A fernarum autē partium circa coxas, dolores esse maiores. Iā vero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Vrinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habētes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimā alu⁹ multis biliosis turbata est, & tempore non modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum vero quies erat. In summa, & febres defecerunt, & surditas cessauit. In centesima vigesima perfecte iudicatus est. febris ardens.

AEGROTVS X.

IN Abderis Nicodemum ex venere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius. & cordis dolore vexabatur. siticulosus. lingua combusta fuit. Vrinæ tenues, nigrę. Secunda febris exacerbata est. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit biliosa, flaua. Vrinæ similes. Nox quieta. dormiuit. Tertia die remiserūt omnia. & quies erat. circa solis occasus rursus moleste ferebat. noctē laboriose tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omnium. Vrinæ tenues, & quid in medio ipsarum pendens. Sexta mente multum motus est. Septima quies. Octaua alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, verum omnes minores. Exacerbationes autem & dolores huic ad finem vsque in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit vrinā albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudauit multum. visus est sibi à febre liber esse. Vesperi vero rursus incaluit. & dolores iidem. horror. sitis. parum mente mot⁹ est. Vigesima quarta multam vrinam albam, multam subsidentiam habētem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus est.

Nicodemus.

B

C

AEGROTVS XI.

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cū occasione, erectè obambulans, insomnis facta est, & cibi fastidiēs. & erat siticulosa, & anxia. habitabat autem prope Pyladæ ædes in Lelio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristicia, febricula tenuis. Mane conuulsiones multæ. Quum autem intermisissent conuulsiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia cōuulsiones defecerūt. Sopor autem & in somnum grauiorem delatio ade-

Mulier Thasia.

rat,& rursus vigiliæ.exiliit.continere se non potuit. multum D
delirauit,febris acuta.Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit.à febre libera.dormiuit.Penitus resipuit.iudicata est. Circa tertiam autem diem vrinæ nigræ,tenues: quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundum,non subsidebat.Circa iudicationem menses multi prodierunt.

AEGROTVS XII.

Virgo larissea.

IN Larissa virginem febris corripuit ardens, acuta. insomnis.siticulosa.lingua fuliginosa,arida.Vrinæ boni quidem coloris,sed tenues.Secunda die laboriose degebat.non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierunt aquosa cum virore pallida. itidemque sequentibus diebus prodierunt eiusmodi E
tolerabiliter. Quarta vrinam egessit tenuem,paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat. mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus large fluxit.quumque inhorruisset,sudorem multum calidum per totum effudit.à febre libera.iudicata est.In febribus autem, & iam iudicatæ, menses tunc primum prodierunt. Erat enim virgo.Perpetuo vero anxia erat.horrida.faciei rubor.oculorum dolor.capitis grauitas.Huic non rediit, sed iudicata est. Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII.

Apolloni⁹ Abderitanus.

Cur hic adeo laborauit.

APollonius in Abderis erecte titubãs obambulabat multo tempore.Erat autem magnis visceribus præditus. & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur. & sanè tunc etiam morbo regio tenebatur. flatuosus. F
coloris subalbi. Quum autem edisset ac bibisset intempestiuius carnẽ bubulam, incaluit parum primũ. decubuit. Lacte vero vsus cocto & crudo, multo, caprino ac ouillo, & victu malo,omnium læsiones magnæ sequutæ sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt,& aluus nihil memorabile de ingestis egessit.Vrinæ tenues & paucæ prodibant.Somni nõ aderant. inflatio mala.sitis multa.soporosa.præcordij dextri eleuatio cũ dolore. extremitates vndique subfrigidæ. parum delirabat. Obliuio omnium quæ loquebatur.mente mouebatur. Circa decimam quartam ex qua quum riguisset incaluit,decubuit, & insaniit.clamor.turbatio. sermones multi. & rursus quies. & tunc sopor accessit.postea vero aluus turbata,multis,biliosis,meris,

A fis,meris,crudis. Vrinæ nigræ,paucæ,tenues. Multa molestia. Secessus varie habebant. Aut enim nigri,& pauci, ac ærugino si erant:aut pingues,crudi,& mordaces. Per tempora vero videbatur etiam lactosa egerere. Circa vigesimam quartam lenitas erat.& reliqua quidem in iisdem perseuerabant, parum autem resipiscebat:ex quo vero decubuit, nulliꝰ meminit: Rursus autem breui desipiebat. Omnia in peius procedebant, Circa trigesimam febris acuta. Secessus multi, tenues.delirus.extremitates frigidæ.voce destitutus. Trigesima quarta mortuus est. Huic ꝑpetuo ex quo ego noui, aluus turbata. Vrinæ tenues,nigræ.soporosus. insomnis. extremitates frigidæ.delirus perpetuo.phreniticus.

B
AEGROTVS XIIII.

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata est, primum inuasit febris horrida,acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & non obsecundans. Vrinæ tenues & decolores.siticulosa.anxia plerunque. aluus erroneo modo turbata.& rursus adstricta. Sexta ad noctem multũ delirabat.nihil dormiuit. Circa vndecimam insaniit. & rursus resipuit. Vrinæ nigræ tenues. Et rursus tempore interposito oleosæ. Et aluus multis tenuibus turbata. Decima quarta conuulsiones multæ. extremæ partes frigidæ. nihil amplius intelligebat. Vrinæ suppressæ sunt.decima sexta voce destituta est.decima septima mortua est.phrenitis.

Puerpera Cyzicena gemellas peperit & mortua est.

C
AEGROTVS XV.

IN Thaso Dealcis vxorem,quę decumbebat in Leio,febris horrida,acuta,ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, semper tacita manibus palpabat, vellebat,scalpebat,pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus. non dormiebat. ab aluo irritationes. nihil prodibat, parum commonita bibebat. Vrinæ paucæ, tenues. Febres ad manũ tenues.extremarum partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est. tacita. Decima quarta spiritus rarus,magnus,per tempus. Et rursus breuispira.decima septima ab aluo irritatio turbulenta.postea vero ipsi potus percurrebant,neque consistebant.omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circuntensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est.voce destituta.breuispira. Vigesima prima mortua. Huic perpetuo

Dealcis uxor Thasia.

perpetuo ad finem vſque erat ſpiritus rarus magnus. Omnino nihil ſentiebat. ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut tacita perpetuo. phrenitis. D

AEGROTVS XVI.

Adoleſcēs in Meliboea.

ADoleſcēs in Meliboea, ex potationibus & venere multo tempore calefactus decubuit. Horrid⁹ autem & anxius erat. inſomnis. & nō ſiticuloſus. Ab aluo prima die ſtercora multa prodibant, cum multa defluxione. & ſequentibus multa aquoſa cum virore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordij intentio ſubmollis, oblonga ex vtriſque. Cordis palpitatio perpetuo continua. Vrinam minxit oleoſam. decima ſenſim mente motus eſt. moderatuſque erat ac quietus. Cutis arida & circundiſtenta. Seceſſus multi & tenues, aut bilioſi & pingues. Decimaquarta omnia exacerbata ſunt. mente motus eſt. multū delirauit. Vigeſima inſaniit. iactatio. nihil mingebat. paucos potus cōtinebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. E Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nam æſtiuos morbos hyems ſuccedens ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quanquam ipſa in ſeipſa quę tunc erat æſtas, non ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine ventis. Attamen ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. Magnam vero artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ ſcripta ſunt recte, poſſe conſiderationem facere, ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, non videtur mihi in arte multum falli poſſe. F Oportet autem exacte perdiſcere vnamquanque tēporum conſtitutionem, & ipſum morbum. Et quid boni cōmunis ſit in conſtitutione, aut in morbo. & quid mali communis ſit in ſtatu, aut morbo. & qui morbus longus ſit, & lethalis. & qui longus, & non pernicioſus ad vitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & ſupereſſe finens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorū conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire contingit, quibus & quando, & quomodo victum præſcribere oportet.

Quæ & in anni tēporibus & in morbis obſeruantur.

Hippocra-

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIbus lib. IIII. *Iano Cornario medico physico interprete.*

Ost æquinoctium & post pleiada, qualia sunt erodentia & mucosa, quæ caput aperuerunt, supra aurẽ prodierunt. Ei qui apud Leocydis B ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiã sectus est, hac parte etiã nigrefactus est. Erat vlcus magnũ in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quũ purũ factum esset, lateris dolor & pectoris sinistri è directo, & febres. Mortu⁹ est à febre. Biliosum restiario abunde coloratũ. Et vstoria adhibenti circa æquinoctium, sanguis multus deorsum prodiit. Seni valde vehementer abscessit, non vltra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, vsto iudicatio facta est die septima, bilioso, stupido. Tertia post iudicationẽ, sanguinem C spuit, superstes manebat. & recidiua facta est postea. Iudicat⁹ est velut par erat, circa pleiadũ occasum primũ. Post pleiadũ autẽ occasum, biliosus ad insaniã vsq;. iudicatio facta est, superuixit, circa nonã diẽ, absq; sudore. Circa æquinoctium Chalcidonius à portis delatus ad forũ, ex ruptione circa mãmã dextrã dolẽs, spuebat alias atq; alias pallẽs subuiride. Vẽter egerebat. Sudor auspicatus septima, tenuit plerunq; vsq; ad octauã. iudicatus est decimaquarta. Circa quadragesimã tubercula exorta ipsi circa vtrasq; aures, haud immerito putabatur suppuratus fore, nõ factum est. Pectus Aristodemo vstũ est. Philidis filio quũ abscessus factus esset ex casu, & ipsi pect⁹ vstũ est. Erat aũt dolor quidã etiã antea post æquinoctiũ autũnale recidiuę. & alias vsq; ad solstitiũ hyemale, & cũ sole æstiuo. Acheloi vxor sexta die abortiuit, quũ esset sanguinea,

Antiphil⁹.

Chalcidonius.

Aristodemus.

Philidis filius.

Achelous.

sanguinea, & horrida.& sudores.Iudicatio facta est decimaquarta,quot mēsium fuerit fœtus,haud scio.Masculum aūt etiam alium ad dies viginti se abortiuisse dixit, an vera dixerit non scio. Circa solstitium hybernum aquilonares venti erant.Morbo regio corripiebatur abunde colorati. & partim horridi, partim nō. Linguæ combustæ tertia die. Et turbationes circa sextam & septimam, atque hæ diu durantes. Decimaquarta ventres resistentes,& in medicationibus non obedientes.Pro ratione febrium etiam nulli sudores. Splenes quibusdam parui ad præcordia dextra extenti,& ad manū submurmurātes.Sanguinis fluxiones.& vrinis purgatio ac iudicatio.Multo autem magis infra nitebantur. Nam & hoc sub illud tempus corripiebat. Quibus non sic erat, splenes vero etiam eleuati, his sanguis ex sinistra nare. Solstitium præterierat,hyberna hyberno modo in Aquilonaribus, paulo vero post austrina erant, ad quindecim dies. Postea vero niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni constitutionē, morbi regij abunde colorati vigebant. qui non sincere iudicabantur,recidiuabant.Post niues,austrina succedebant,& pluuiæ,grauedines eruperunt,& cum febribus, & sine febribus.Cuidam vero etiam,ad dentes, qui antea ex medio doluerat: ad dextra,supercilium, & oculos.Erant autem & raucosi,& fauces inflammatæ.& glandulæ isthic spongiæ appellatæ intumescebant.& tubercula circa aures,& maxillā mollia,& cū febre sedabātur.Incipiētibus febricitare fiebant supernè,& in vtrasq; partes pleraque horū. & Spōgiæ quibusdam sub autūnum & hyemem. Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant.

Morbus regius.

Diuersi morborum affectus.

Spongiæ.

Virginis morbus.

Sexta die virgini iudicata.sexta reuerterunt.iudicata vero sunt per sextam. Omnia in his temporibus sexta & octaua iudicabātur, circa pleiadum occasus.Meandri cæci vxor statim cum pallore viride, & statim purulētum spuit circa sextam. & hepatis feruor, & deorsum secessus modicus. carnopurulenta sursum pauca,alba,lata expuebat. cibum fastidiens. Mortua est prope vigesimam diem. Ex vicinis Thestoris famula,ex vstoriis: secessu bilioso,multo; præcordio intenso: Sexta die ex suppressione aluus ipsi tenuia,multa,vna vice egessit. & statim sudauit,& iudicata est. & aluus substitit. eadem autem hora quum riguisset febricitauit & rursus

Meandri uxor.

Thestoris famula.

D E F

A rursus eadem hora. Thersandri vxor quum pituita alba prædita non valde esset, lactans acuta febre correpta est. Huic lingua cõbusta est, dum alia comburerētur, sub hoc tẽpus: linguaque exasperabatur, velut grandine multa. Et lumbrici per os. Circa vigesimam autem non perfecte iudicata est. Circa pleiadum occasus Metrophanti filius, caput percussus ab alio puero, per testam: quum peruenisset ad duodecimam diem febricitauit. Occasio autem erat quod quum detergeret partes circa vlcus perfricuit, & perfrigeratus est. & labia statim sunt eleuata. Attenuata est autem cutis, multis locis vlterius ab vlcere. quum autem sectus esset non tarde, neque pus effluxit, neque alleuatus est. Iuxta autem vero

Thersandri uxor.

Metrophãti fili.

B videbatur suppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte etiam vlcus erat. Postea & hoc non suppuratum est, & humerus dexter suppuratus est cito. Mortuus est circa vigesimam quartam. Post pleiadum occasum is qui aurem doluit, circa vigesimam diem postea voce destitutus est, & dextrarum partium impotens. sine febre sudauit. dextra auris, dexter oculus, consistebat nõ valde, & attrahebat quid ex inferna parte. A sinistris autem distortus est oculus grauiter dolens. collum durum factum est, tertia hora posteaquã doluit.

Post pleiadum occasum, seruus Attici à quartana correptus, stupidus sedatus est. Alius eodem tempore vera stupida insania, ex phrenitide ac lethargo mixta, correptus est. Ad coxas & crura venit dolor, quieuit, quoto die haud scio.

Attici seruus.

C Eodem tempore horridi, vomentes, & post iudicationem cibum auersantes, & biliosi & splenes magni, duri, dolorosi, & sanguinis eruptiones. Quibusdam vero eodem tempore, post pleiadum occasum, ex naribus sanguis biliosus ob splenes. In Cranone vxorẽ Nicostrati correptã decimaquarta die, statim occupauit impotentia colli, & aliarum partium. & cibus inclusus fuit vsque ad decimã. Spiritus densus paruus. impotentia. palpans digitis. delirans. sudores. distracta sunt ad dexteram partem, collum, os, oculus, nasus. Vrinarum subsidentia alba, eruum referens. alia alba. alia ramentosa, cũ pallore subuiridis, farinam lentium referens. Huic quandoq; velut adiposum quiddam superstabat, atque hoc aceruatum, non multum dispersum, velut quod in medio ipsarũ pendere solet disparatũ. velut extrinsecus ex ouicula. postea vero etiã

Nicostratus.

Vrinarum uarietas.

non

non subsidens mingebatur.& alia quidem talis erat,alia subsidens.alia talis modice ad latitudinem dispersa.alia conturbata.alia talis. Quod in medio vehi solet, nubeculæ subnigræ simile,quæ putaretur crassitudinem habere.Laxum autẽ aliud tenue.aliud tenue tale.aliud velut equi.aliud velut sũt caliginosa. Qui primus delatus est adolescens, huic vrina pura tenuis. Omnium secessus tenuis,multus sine bile.lingua valde aspera.Febris adurens.insomnis.aluus gibbosa.Hic mente motus est octaua arbitror die, proteruum in modum. exurgebat. pugnabat.turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset.Huic quum vrinæ multæ tenues prodiissent ex suppressione,somnus obortus est continuus.& sudor, qui iudicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimã diem. Verũ postea rursus insaniit,& breui mortu9 est vndecima die. Occasionem fuisse puto quod meracum multum bibisset,priusquam insaniret. Paucos habebat annos,propemodum viginti. Eumenis vxor autumno vomuit bilem atram.Sed & odores manifesti erant.& febres horridæ.& cordis siue osculi ventris dolores. biliosa pauca vomebat,& lũbricum.Secessus tenues per omne tẽpus. Ante pleiadum occasum desinebant statim sanguinis eruptiones. & breuiores erant febres ac statim reuertentes breuibus recidiuis. & cibum auersantes,& velut excocti, & anxij, & cor dolentes,& ferini in iudicationibus,& rigore affecti.& biliosi. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex naribus multus fluxit.itemque quarta ac quinta. Sexta composite consistebat.mente motus est. Septima die aluus substitit. soporosus erat.Recidiua tertia die.aluus enim cessauit. Vrinam non vidi.Circa iudicationẽ velut debebat. At vero circa pleiadum occasum austrina, & pluuiæ erant. & tunc Adolescens mucosa,subbiliosa,viscosa,multa recrementa egerebat. febris vehemens continua.lingua arida. Sexta iudicatus est.Septima rursus inuasit, dimisit eadem die cum tremore. auris sinistrę fluxio viscosa,crassa,die sexta. Puero ab vlcere Phagedæna eroso,dẽtes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores,emergebant,cauitatem habebant. Quibus os ex palato discedit,his medius considet nasus. Quibus vero superni dẽtes anteriores,his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet,sin-

Eumenis uxor.

Iuuenis alter.

Puer phagedænosus quid tulerit.

D

E

F

bet, singulis paribus ad vtrunque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis.

Circa tertium denté suppurationes plures quàm iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & à temporibus dolores, ex hoc maxime fiunt. Corroditur hic, maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat vnum, duos auté anterius. Paruus primus intrinsecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem vnam crassam, acutam habebat. Athenadæ puero masculo doluit à sinistra parte infernus dens, à dextra supernus. Huius auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines. iudicationes quintanæ, & sextanæ ac septimanæ. Iam vero etiam diuturniores, febres recidiuantes, & quandoque erroneæ, & cibum auersantes, & biliosæ. & dysenteriæ cibum fastidientes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erant. sanguinis eruptiones. & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in sutrina decumbebat, sanguinem abunde biliosum è naribus effudit. Secessus modicus. iudicatus est septima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die sanguinem è narib⁹ effudit. multa statim nugabatur. aluus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die subierunt mala, cū pallore viridia. Septima mane iactatio. clamor multus. venarum pulsationes circa vmbilicum. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. Quale est, ad vesperam exacerbari, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia, considerandæ sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tempus. Post pleiadum occasum, austrina. Quæ quinta die iudicabantur, intermissa vna repetebant. At vero laxa, pustulosa erant, velut Acanthio Lapyto. Circa pleiadum occasum, subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia. & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori vxore, & Capelio, cum febre, sub cuius initium ferè Pythodori vxori coxæ impotentes. Post pleiadum occasum horrores. sanguinis è narib⁹ eruptiones. Sutor quidam septima iudicatus est, vna intermissa, altera rediit. Rursus quarta iudicatus est. Alius ex his qui à Leocyde venerant, septima iudicatus est. Alius quarta. Moschus nona.

Puer alter

B

Quæ peterētur hi

C

Quæ cōsiderāda.

Acanthio Lapyto.

Pythodorus.

Sutor Glaucius nomine.

Moschus.

Largus

Largus sanguis ex sinistra, modicus è dextra nare. Ad decimam quartam ad iudicationem, si quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaseptima fiebant. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruum intus durum, foris paruum laxum, dolorosum, nihil remittens, decima nona noctu factum est. Valde biliosis suppuratis, purgatio sepiæ atramento maxime similis. Qui cucurbitam affixit, quū in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum venit, & melius habuit. Qui in Ceramico ab equo lapsus est, cui non statim cucurbita affixa est: vstus est intro, & vigesima die recruduit malum. sanguinis eruptiones feculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, masculum triginta dierum. aluus liquida, tenuia, egessit. lingua combusta fuit. iudicatio quarta die. Post pleiadum occasum lienosa, vsque ad quintum diem fluebant. iudicata sunt.

Tuberculum auris. *Equo lapsus quid tulerit.* *Tenedia.*

D E

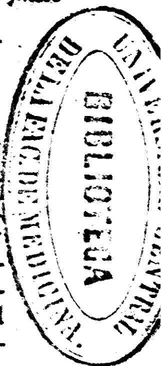
Cuidam septima die vrina velut erui lotura, similis ipsa sibiipsi. postea pura recidiua. Intermisit etiam Megaris filio, verum sanguis non fluxit. Vrina velut Antigenis alba, crassa, similis. Circa solstitium hybernum, sydus non paruum, quinta & sexta postea terræ motus. Quæ in Perintho morabatur anhelosa, Antigenis vxor, quæ non sciebat an prægnans esset, menses comparentes rubri. Venter aliàs atque aliàs paruus, aliàs magnus. Tussiens semper, velut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octauus, sedata est prius febricitans. Apemanti fratris vxor, septima die abortiuit fœmellam velut dixit sexaginta dierum. Circa nonam turbata est. post iudicationem, dextras partes dolebat, velut à recidiua. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædam in albis mensibus filiam peperit. Alia in rubris, velut conueniebat. Horridi, anxij, cibum auersantes, recidiuantes, biliosi, sanguine manantes, subsplenici, doloroso modo plurimi ex sinistris affecti. Apemanti vxori hac parte oculus distortus est dexter, ad alterā vero partem lateris mollitudo. Aristophōtis filia tertia & quinta febricitauit. sicca plerunque perseuerauit. Venter tamen huic turbatus. ægre iudicatio fiebat. vltra triginta dies cessauit. Pustulæ ex lassitudinibus non valde fortibus, perueniunt ad septimam liuidæ. Rigor ancillæ retro Heroum obortus est. At vero albæ magnæ, neque ipsæ valde bonæ, graui sopore pressorum, & somnolentorum,

Terræmotus. *Antigenis uxor.* *Apemātus*

F

A torum,& non confidentiũ, & bile renitente : & siue lubrica, siue dura fuerit aluus, non confidentes. Zoili fabri pulsus tremuli tardi, Vrina & alui secessus moderate decolor. pectinis distentio vtrinque in directum, vsque ad vmbilicum, cum febre acuta. cibum auersans. siticulosus. Filiæ ędilis apud Tecomæum, quum obscurum esset ipsi quòd vterum gestaret, secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando vero biliosus. difficulter peperit. perfecte purgata est. Vomitus similiter vsque ad trigesimam diem perseuerauit. postea venter turbatus est,& vomitus cessauit. Lienteria. menses non prodibant per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas. Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, subfeculenta, edulia ex sanguine confecta colore referentia, ea ex spumosis bile abunde coloratis viridia erant. Qui asinum ex pacto eleuauit, statim fabricitauit. Tertia & quarta, & quinta, & septima,& octaua sanguis erupit. iudicatus est. aluus lubrica. Vir metallicus. præcordium dextrum intentum, splen magnus. aluus intenta, subdura. spirituosus. decolor. Huic ad genu sinistrum. recidiua. per totum iudicatus est. Temenæ filius habebat quid spiritus, vt viridantis palloris esset, ad dorsum : ad manus viridantis palloris. Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum, arquato morbo infestatus, ad quem septima die ingressus sum, octaua moriebatur, neque mingens, neque egerens. Præcordia magna & dura,& spiritus densus. Hic moriens ne C frontem quidem sudore humectauit præ dolore. Huius vxor eiecit fœmellam septimestrem, septima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Desinente vero febre spiritus non est solutus, sed intus relictus. dolor ad manus & brachium. Recidiua per longissimum tempus corripuit eos quibus vrinæ ante iudicatioem suppressæ fuerant. Quæ erat apud Temenea ipsius soror, cum rigore iudicata est. Quum autem viridans pallor cito desineret, manus & humeri doluerunt : horum autem cessante dolore, caput : oculorum palpebræ supernæ eleuatæ sunt,& lachrymæ profluebant. reliqua non noui. Iudicata est primum septima die. Menandri vinitor similiter, verum aluus ab initio tenuia egerebat. postea suppressa est, itemque vrina iudicata est, non riguit, septima die: quoniam

Zoilus. Tecomæ. Cecrops. Temenæ filius. Menãder

Patamonis filius. *Hegesistratius.*

niam aluus antea turbata fuit. Potamonis filio aluus non egerebat septima die. duobus diebus ante iudicationem nō riguit, quapropter neque vrina supprimebatur. Dens Hegesistratio, cui suppuratio iuxta oculum, suppuratus est iuxta extremum. & rursus sanatus est oculus, & secundum nares pus descendit crassum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem suppuratio affutura putabatur. postea auertebatur. Derepente vero intumuit maxilla, & oculi. Quibus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortassis autem & abscessus ad articulos magis, non tamen clare noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menses apparuerunt decima septima, iudicatio fiebat ita perpetuo. Si tamen non sic intus permansissent, iudicabantur tertia. quædam quinta. quædam septima. Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se contigua corrodebantur. postremus habebat supra gingiuam duos nodos, vnum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua vero parte duo nodi erant, ibi radices latæ similes singulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas vna rotunda. Mulier cui sanguis è naribus erupit quarta & sexta. Septima iudicata est, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta est circa vigesimam. Vigesima præcordia æstuosa. Septima die non valde sanguis è naribus erupit. Secessus tenues. ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, verum septima iudicatus est. Sublienosus è sinistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones: fortassis quoniam post iudicationem, & quia multæ. Vxor Temenæ spirituosa præcordia, & intenta. Menses per tempus apparuerunt. An vero etiam prægnans fuerit, haud scio. aluus primum suppressa, & tunc vomebat. postea non amplius. aluus enim multa viscosa ac biliosa egerebat. præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitum inflammatio. alui egestio etiam penitus procedebat. Quibus contingentibus, melius habebat. Nam & in somnū delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius spirabat, quoniam supra malum vomitum, vomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus, & febris. mortua est.

Mulierū diuersi morbi.

Temenæ uxor.

Hæc

A Hæc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum periit. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Apemanti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certe laſſis ad articulos, non ad oculum. præcordia vero erant intenta. & ſanè erat etiam tuſſicula quædam modice ſicca. Quæ relinquuntur poſt iudicationem recidiuam faciunt. & in ipſis morbis quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, intemperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta vmbilicum paulo inferius, & è dextra parte; ante dolorem vrinam cruentam mingebat. deſiit tertia die. Et faber in altera parte, ex B eadem in directum, & hic quoque vrinam cruentam eiiciebat. Quæ vbi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in vrinis habebāt, & hoc tertia die. Apemantus autem plurimum fouebatur. Alter vero nō ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato accidit aliquid iuxta vltimas partes à dextris, inferius quàm quibus in ſiniſtris. longe vero ſubter lateris mollitudinem, vſque ad vmbilicum vtriſque. Anicula apud Soſileū alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itēque pedes, verum minus. Erant autem & in partibus infra femora, etiamſi pleriſque difficilis huc exitus patet: immo & in lumbis. & venter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non valde. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia cura vbi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quiC dem cura paulo moderatior erat. Coxæ vero ac cruris affectiones vterinæ erant, quum dolores eſſe putarentur. Appoſito enim ac ſubdititio medicamento odorato, ex farina & vnguento, cōtigit vt breui diſcuterentur ac deſinerent. Tēpus autem abſceſſus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam puſtulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autē & à diſquamatis talia. Seruus in Hippolochi villa, cui in præcordiis vtrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulū habens inferne, qualis erat in fabri ferrarij vxore hydropica: Cui tenuia recrementa progreſſa partem aliquā euacuauerunt. Erat autem & hoc ipſum ad dextrum planum quiddā, ſupra ea quæ circumferentiam habent eleuatū. Huic vmbilicus ex natiuitate denigratus erat, & vlcus pro-

Apemāti ſororis filius.

Apemātus

Vrina cruenta.

Nicoſtrat.

Anus.

Hippolochus.

fundum fiebat,& vmbilicus non valde cicatricem contrahebat.& pudendum summa parte denudatum erat, quum non statim tale fuisset,neq; cõnatũ,& adhuc magis fiebat. Hic plurimum vomebat.febris.cibi fastidium.sanatus est. Verum circa septimam à decubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquã multam bibens,& fortassis aliter contemnens,iactabatur & aliquantulum conuellebatur. Desinente autẽ conuulsione,circa animaduersionem extinctus est. Ante hoc vero vrinam aceruatam minxit,& flatus cum crepitu prodierunt. & supernæ partes minime sunt euacuatæ. Quum autem mortuus esset,statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt, & reliquæ rubefactæ sunt,velut à flagris per totum corpus,excepta ea parte vbi tumor ille maxime eleuatus erat. & multũ quoque calidus erat. Cuidam vero in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine febre. Tumor ad contactum suppurato similis erat. Famulæ anhelosæ,quum vasa menstruum sanguinem funderent, anhelationes illæ cessabant: febris fiebat. mamma sinistra superne suppurata est.& ab initio etiam auris. Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare, & iudicata est ad vigesimam,quemadmodum etiam febricitantibus. & secessus quales etiam æstate populariter grassati sunt,& quales Hipponactis. Hyle famula Aristidis,octaua die in pharmacorũ purgatione,inferne signa habuit, qualia facile ferunt. & si non præter rationem debilitantur, & neque spumosa,neque subsanguinolenta,sed qualia sunt oua, velut Heraclidæ vxor purgata est multum,& facile tulit. Quæ in Bulagoræ villa depurgata erat, cœpit febricitare ex splene. (Qui vero dextrum præcordium habent, non quidem sublime, verum intentum,hi etiam magis rubicundi fiunt)rubicunda quum esset,aluum in principio turbatam habuit. expectabam ad oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodiit, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram. Decimaquinta sudauit cum rigore. non iudicabatur ante rigorem, pallida facta est valde. & faciei circumtensio ac contractio. Aurem è directo splenis ac lateris dolebat. Pueris ventres turbati, & tusses siccæ: quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus, posterioribus diebus. Fullo collum, caput. septima manus torpida.Nona crus

Famula anhelosa. *Olympiodorus.* *Hyle ancilla.* *Heraclidæ uxor.* *Bulagoræ uilla.* *Lachryma salsa.* *Puerorum uitia.* *Fullo qd tulerit.*

D E F

A crus torpidum. tussis cessauit. Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in ventre distracta erat ad sinistram partem.

In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex splene, capitis grauitas. stridebat secundum pulmonem. in labiis vtrisque vlcera, intus rotunda, parua. postea etiam sanguinis quid ex nare è directo manauit. Famulæ quam recens emptam vidi, cui duricies in dextris erat magna, non valde dolorosa. & venter magnus ac circuntensus. non similis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis. & non valde difficulter spirans, verum decolor. Menses septem annis non prodierant. facta est dysenteria, & non tenesmo tentata. Et sub hęc duricies in dextra dolorosa erat. & febres tenues. & non vltra septem dies etiam aluus turbata est, secessus electrum referés, B subuiscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est. & mẽses postea prodierunt. & partes secundum ventrem molles fiebant. & corpus boni coloris ac crassum ipsi erat. Minois vxor ex sectione, pressa ab eam administrantibus durius, marcorem ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deuenien te, breui significationem de se dedit quotquot diebus supererat. erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si vero neque dolor, neque febris, tenuia: & fortassis feruida: Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctem quid indidisset. Crassum vero illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscessus an iudicent, signum est, si dum feruida sunt mala, non fe- C bricitarint: & dum molesta sunt, facile portarint: Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio vero quũ intestinum vlcerosum esse putaretur. in dysenteria pharmacis curato, humerus & sedes vlcerata sunt in sinistra parte, citra febrem.

Lycinus Grãmaticus. *Famula quædam.* *Minois uxor.* *Hegesippus.* *Celeuris filius.* *Charon.* *Leambius*

Cui à flatibus laterum mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quum lac vberius & meracius bibisset, & insuper dormiisset, statim nausea & calor accedebat. Deinde ignem incẽdenti, & pro cibis farinã crassiorem in craticula coctã comedenti, aluus substitit. & purulentum tamen quiddam egessit. Quum autem sedes esset inflãmata, sine febre & sine dolore sufficienter erat. hoc assero. Senex in lapideis vestibulis, lumbos doluit, & ambo crura, & vtrique dolores descendebãt ad femora, & quandoque tibias, & aliquãdo ad

Senis morbus.

genua.& quum diutissime durarent, recursiones multæ fiebant.tumor in pedib⁹,lumbis,tibia. breues inguinum tumores.venter durus. & totus pecten intensus ac dolorosus. Plerunque compertus est etiam vesicam durã habere ac dolorosam.& papularum eruptiones,& calores oculis,auribus,naribus,manu.Iudicationes, & alia per quæ cognoscimus de ipso ægro,an sudet,aut tangat,aut aliquid olfecerit, aut gustauerit,itemque alia cognoscũtur. Pili, color, cutis, venæ, nerui, musculi,carnes,ossa,medulla, cerebrum, & à sanguine viscera,vẽter,bilis,alij humores,articuli. & postea an doluerit iuxta aurem,iuxta ipsam collectum tuberculum, glandulã non attingens,os non suppurans, & hoc disparuit. & tunc statim febricitauit.Pulsus,tremores,cõuulsiones, singultus, circumspiratio, secessus, per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, vlcera magna fiunt, & dum secantur, profunda. & vtroque modo oculi vlcerantur. Aristeas ex pago Amphilochi quarta die mente motus est. aluus subuiridia egerebat. & somni salubres. albicantis coloris. Quibusdam ab initio subtremuli digiti, & labia vbi loquerentur,itidemque aliæ partes: & proterue lingua citiore ac volubiliore præditi: his rubor in facie maxime erat. Hi ebriosi erant,aut vomitu commode vsi intumescebant. Qui iuxta Medosadæ ædes habitabat,cui tenuia,nõ biliosa,aquosa,multa,per secessum prodibãt.præcordium cedens & gibbosum. soporosus fiebat. Circa decimãquartã ad iudicationem maxime progresso,rigor sine tremore.dissolutio.resolutio.contractio secessus& egestiones.soporosus.mẽte motus.ex somno non insaniit. iudicatus est circa decimãquartã. nihil è iudicantibus contrarium. Alius similiter in principiis secessus subuiscosi, ex quibus quod crassum est iudicatorium est. insomnis.postea subuiscosi,subbiliosi,maturi, biliosi, non tenues: qui vbi compacti fieri cœpissent, iudicationes celeres. Præcordium intentũ apparuit inflammati, aut venarum intentarũ modo,circa sextã.Postea dormiuit septima. iudicatus est circa nonã.albicantis coloris ambo, non fului. Quum secessus aquosi sub dio expositi essent, superne leues, tenues, isatidi valde similes fuerũt:inferne vero subsidẽtiã habebãt.

Quæ obseruentur. *Aristeas.*

Quibus in dextris distentio submollis, phrenitici sunt: si nõ soluatur febre desinẽte. Quibus autẽ à mollitudine vẽtris in

D E F

A ætris in hac ipsa febre, quiddam collectum aut durum, dolorosum fit, & valde malignum diffundi non potest, ex talibus for tassis suppurantur. In dextris tumores eleuati, si quidem si quis plurimum ac maxime premat, submurmurarint, non valde maligni putandi sunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui iuxta Medosadæ ædes habitabat. Hi soporosi erant, & in somnis mente moti. Constitutiones quales in quibus temporibus ac regionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum, & ad iudicationem, & quotidie. & an citius fiant aut serius, tertia, quarta, circuitu. & in quibus circuitibus iudicantia, tumētia, cruenta, & non. Quibus abscessibus recidiuæ fiant, venę temporum, & contractiones, & colorum mutationes ante iudicationes, ex rubro ad viridem B ac pallidum, si non iudicent. & cutis circuntensiones absque iudicatione. & oculorum contractio, corporis duritia sicca. Qui quidem volentes lachrymantur, non malum est. Quibus autem inuitis lachrymę profluunt, malum. Quibus in dentibus circumcirca viscosa fiunt, malum est subhiare ac fixis oculis intendere. Qui in tibia vlcus habebat, & Attico vsus est. huic pustulæ eleuatæ, rubræ magnæ; atque hoc pro tussi quæ postea accessit. prius enim nō tussiit. In Aeno quicunque capite vulnerati horridi erāt, maligni & suppurati ex tenesmo. ex peregrinatione ac itinere dolor pedum, & in turbationibus lassitudines. Clinia cibū auersans, colliquescēs, purulentum, aliquando parum cruentum, purulentum tumi- C dum eiecit. Hippeæ vxor hydropica, quæ etiam per tres annos vere incipiēte tussiit, amplius autem suppurata est. ad hyemem aquosa facta est, ab illis autē pharmacis curata melius habuit. Mortua est ancilla. Ex tussiētibus qui manibus laborabant, velut seruus ille qui sarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo sola dextra resoluti cessauerunt, quandoquidem perpessi sunt hoc tussientes. Qui vero aut equitarūt, aut iter fecerunt, in lumbis ac femoribus resoluti sunt. Plurimæ vero tusses siccæ erant; Sin minus, violentæ sanè.

Hippeæ uxor.

Qui tussiūt manus agitent.

Vxor Emmyris modo non morboso, absque febre, stupidaesse videbatur. postea ad tremorem totius corporis res ipsi deuenit, & ad colliquationem, & cibi fastidium ac sitim, & frigida erat. Nyctalopes qui plurimam minxissent. postea parum quiddam mingebant. Verum tussientes & insuper

Vxor Emmyris.

Nyctalopes.

febrientes tubercula ad aures habebant, erumpētia circa septimam aut octauam diem. Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octauam, aut pro comperto habeo. Quibusdam vero etiā dens corrosus fuit, tertius maxime ex supernis. Præ omnibus autem hic reperitur corrosus. ad hunc dolor, & quibusdam etiam circumsuppuratio. Quibus vero ad aures, hi magis tussiebant quàm illi. Quibus autem cum febribus ad suppurationem, septima recedit. D

Emmyris filia.

Cuidam postquam exacerbatus fuit, præcordium solutum non est. aluo autem emollita, inerant pauca subuiscosa, compacta, non bona vrina cruenti coloris. spuebat autem sputum spumosum. Ille ad quem Cynicus me induxit, septima exacerbatus est. circa decimamquartam iudicatus est. Disparentia. mala sunt. purus fauces. pauca, lata, matura expuens. ex naribus parū sanguinis stillauit. capite grauatus erat. Manuum ac pedum dissolutio. aluus soluta profuit. pedes semper calidi. somni aderant ipsi, & iuxta aurem non extuberabat, quoniam matura spuisset. Demarati vxor, pedes etiam in horroribus callidi: siue ad suppurationem, siue non tendebat, periit. Senex qui è vita decessit, ægrotabat simul cum vxore sua, furiosum quiddam in se habebat. Postea vero vbi prodiisset, ab ipso lumbricus subcrassus, & modicus cibus, statim sedatus, & dormiuit, & sanus erat hic senex, & corporis cutis circuntensio. extremę partes frigidæ, mollis, tremulus ab initio & labiis, & manibus, & voce. mente motus est, moderatę hiabat, ac fixis oculis intendebat. non valde difficulter spirabat. diebus haud scio quot vltra viginti mortuus est. Quibusdam præcordia & aluus subegesserunt compressa, aceruatim, non cum murmuratione, velut in Abderis vermium speciem præ se ferentia. Quicquid contingit priore iudicatorios dies precedēte die, & mala & bona signa fiunt in diebus, quibus qui exacerbātur diuturniores fiunt: & quibus desinentes remorantur. Quædam non fideliter alleuabant, & quædam per seipsa exacerbabantur. Sputa peripneumonicis quibusdam biliosa, quum desinere volunt. Valde flaua breuia fiunt. Si qualia sunt quæ in principiis adsunt, talia postea appareant, hæc non valde concoqui puto: sed iudicare velut ei qui apud præceptorem erat, & velut aliàs quoque vidi. E F

Demarati coniux.

Senex cū uxore.

Nicippus in febribus per somnum semen effudit: & nihil ad peius

Nicippus.

A ad peius processit. & hoc ipsum sæpe ipsi factum est, & nihil læsit. Prædictum est ipsi id desiturum, postquam febres iudicatæ forent. & sic factum est. Critias in febribus ab insomniis vexabatur quæ nouimus, & cessauit etiam ipse eadem somniare vnà cum iudicatione. Alcippus quum haberet hæmorroidas, à curatione prohibebatur. Curatus insaniit. febre acuta succedēte cessauit. In febribus acutis siticulosi, à medicis potu interdicto, aut etiam à seipsis abstinētes, multū sibi bibere posse videntur: his aqua frigida data vt reuomāt, prodest. Biliosa enim aderunt. Quod nerui ipsi in seipsos trahunt, signum est. Si quidem enim nerui in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit. dum ab infernis ner-
B uis trahitur. Si vero contrà, vice versa. Tussient siccam tussim, qui testes affectos habēt. & ex tussi vena secta, ad testem solutio fit. & inflammati tussiunt. & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tussiunt.

Critias. Alcippus.

HIPPOCRATIS COI

DE MORBIS POPVLARIbus, Liber. V. Iano Cornario medico physico interprete.

C IN Helide Olitoris vxor. febris corripuit ipsam acuta. & medicamenta bibēs nihil sentiebat opis. In ventre infra vmbilicum erat quid durū, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compressum ac emollitum est. & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit, & sanata est, & vixit.

Olitoris uxor.

In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniens autē ab atra bile, bibit pharmacū. hic purgatus est. pugatio multam pituitā ac bilem atrā egerebat per diem. & ad vesperā purgatio cessauit, & dolorem pertulit in purgatione multum. & quum polentam

Timocrates.

polentã bibiſſet, ſomnus ipſum corripuit, & tenuit per noctẽ, donec ſol oriretur. In ſomno autẽ præſentibus nihil reſpirare videbatur, ſed mortuus eſſe. & neq; quid diceretur, neq; quid fieret, ſentiebat. Extentũ autem fuit corpus & rigidum. Verũ viuebat, & excitatus eſt.

Scomphus Scõphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus eſt ſeptima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgãs. priore ante potionẽ die mentis cõpos erat, & purgatus eſt non multũ. quum autẽ purgaretur, delirauit.

Phœnix. Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod eſt ante maxillã & oculum. & neq; intrinſecus quicquã ſpectãti apparebat, neq; forinſecus ſuppurabat. Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadem perpeſſus eſt. Mortuus eſt autem alter ſeptima die, & pharmacũ bibit, & nihil profuit. Verum Phœnici circulus putridus exſectus eſt. & vlcus purgatum eſt magna ex parte priuſquã moreretur. Mortuus eſt autẽ & hic, vbi diutius vixiſſet. E

Euridam. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die incœpit delirare. curatus ad mentem rediit, & ſputa erant puriora, & morbus ad melius procedebat, & ſomno multo perfuſus eſt. & oculi morbum regium contrahebant. & mortuus eſt ad viginti dies. In Oeniadis vir quidã morbo tenebatur, quum ſine cibo eſſet, fortiter in ventre ipſius ſugebat, & dolebat. & quum ediſſet ac cibi cõtriti eſſent, tempuſq; poſt cibi eſum acceſſiſſet, non longe poſtea idem hoc patiebatur. & tabeſcebat corpus ac conſumebatur. & alimentum ipſi nõ contingebat à ciborum eſu. & per aluum ſecedebat cibus prauus & cõbuſtus. Quum vero recens cibum accepiſſet, eo ipſo tempore minime ſugebat, neque dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens ſurſum ac deorſum purgantia, nihil opis ſentiebat. Vbi vero vena ipſi ſecta eſſet, in vtraq; manu, donec exanguis redderetur, poſtea vtilitatẽ percepit, & à malo liberatus eſt. F

Eupolem. Eupolemus in Oeniadis, dolebat coxã dexteram, & inguẽ, & cõmiſſuram propinquã ad coxã, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo, multus valde, & niger, ac craſſus. & pharmacum bibit aluum deorſum purgãs, & multum purgatus eſt. & melius quidẽ habebat, dolores autẽ non remittebãt. Sed ſuppuratã habebat, & coxã, & commiſſurã in ipſa ad ſedẽ, & partem circa inguẽ, quibus locis etiã amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat,

A bat,quàm ad carnē,in profundo, & per tempus sic habēs negligebat,donec valde debilis fiebat. postea crustę ipsi inustæ sunt,valde multæ & magnæ.ac inter se propinquæ.& pus effluxit multū ac crassum. & mortuus est postea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine vlcerū,tum ex corporis debilitate.Huic si vna ampla sectio incisa fuisset,& per sectionē pus emissum esset,&si opus fuisset,etiā altera sectio facta esset:Hæc sanè in tēpore si facta fuissent, mihi quidē videtur quòd sanatus esset. Lycon in Oeniadis, reliqua quidem eadē patiebatur, Verū dolores etiā ad crus non ita valde progrediebātur,& nō factus est suppuratus, sed sanus multo tēpore. Bibebat autē pharmaca. & cucurbitas adhibebat. & venam secabat. Atque his factis melius habere videbatur. *Lycon.*

B Homo quidā Athenis prurigine toto corpore vexabatur, maxime autē testibus ac frōte, vexabatur autem valde vehementer.& cutis crassa erat per totū corpus,& velut lepra aspectu,& ex nulla parte cutē apprehendere potuisset,præ crassitudine.Huic nemo opitulari potuit.Transgressus aūt ad melum,vbi sunt calidæ balneæ,à pruritu quidē & cutis crassitudine liberatus est,verū hydropicus factus mortuus est. Athenis virum cholera corripuit,vomebátque & deorsum egerebat,& dolebat:& neq; vomitus,neque per aluum secessus, sisti poterat, & vox ipsum destituebat: & ex lecto moueri non poterat:& oculi caliginosi ac caui erāt, & cōuulsiones tenebant ab aluo,& intestino,& singultus.Verū secessus multo copiosior erat q̄ vomitus.Hic veratrū in lentium succo bibit, & alterum lētium succum insuper bibit,quātum potuit,& postea vomuit,& coacta sunt ac adstricta ipsi ambo. frigidus autem factus est. & lauabat inferne vsque ad pudenda, calida valde multa, donec etiam supernæ partes calefactæ sunt. & viuebat.postera vero die, polentam bibit ex aqua. In Larissa vxori Gorgiæ menses suppressi erant per annos quatuor, præter valde modicos.Verum in vtero, ad quācunq; partem se inclinasset,pulsum exhibebant ac grauitatem. Hæc mulier concepit& peperit,& puella viua nono mense edita est,vlcus habens in coxa. & secundæ consequentes, ac sanguinis fluxus valde multus,successerunt.postridie,& tertia die,ac quarta,etiam grumi sanguinis concreti.& febris tenebat vsque ad decem primos dies. & de cætero prodiit ipsi sanguis ruber, & fa- *Atheniensis quidā. Melos insula. Atheniensis alter.*

C *Gorgiæ coniunx. Partus cū vlcere in coxendice nono mēse editus.*

& facies fortiter intumescebat, itemque tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur. & cibos non admittebat. Sitim autem habebat vehementem, & frigidissima aqua conferebat. Vinum autem nequaquam. At venter post primum puerum modice emollitus est, valde autem non considit, sed durior erat. dolor autem non aderat. Quadragesima vero die à prima superfœtatio excidit, caruncula quædam. & venter considit omnesque tumores. & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodiit, & sana euasit. D

Pheræ. Mulier in Pheris caput circũcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre, neque dum caput purgaretur. Melius autem habebat, quũ menses ipsi facile prodibant. Hæc quũ caput doleret, ex subdititiis odoratis ad vterum appositis opem sentiebat, & modice depurgata est. & quum concepisset, dolores caput relinquebãt. E

Mulier Larissæ decimo mẽse abortit. Mulier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mẽse sanguis prodiit multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex vtero puer mortuus, habens dextrum brachium lateri adnatum. & tertia die noctu eadẽ hora qua puer, prodiit secunda, & purgamenta alba. deinde post hæc per tres dies ac noctes multa moderate prodierũt. Postea febris corripuit, per duos dies totidemque noctes. & dolebat omnem ventrem, & coxas, maxime vero pectinem.

Hipposthenes. In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehẽsus esse medicis videbatur, erat autem nequaquam. Verum principio luctans in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est frigida, & cœnauit, & grauior factus esse sibi videbatur. Sequẽti autem febricitauit, & tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die cruentum exscreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus & dorsum. Sexta autem vbi sternutasset, sanguis fluxit è naribus, quatuor heminarum mensura. Ad vesperã neque loquebatur, neque sentiebat, neque quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus est. Per quinque vero dies, modo sapiens erat, modo non. Erat & sine febre. Spiritum autẽ nullum recipiebat, neque stertorem habebat. Non enim erat sputum. F

Scamandrus. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit, & in osse diu disparato. Ipse vero sectus est sectione magna, etiam ad os ipsum, & postea vstus est & tunc die duodecima

post

A post sectionem cœpit conuulsio,& valde obtinuit. conuellebatur autem crus hoc vsque ad costas, & ad aliam quoq; partem cõuulsio progrediebatur.flectebatur autem crus, & extendebatur:& alia membra mouebat. & maxillæ compactæ riguerunt.Hic mortuus est conuulsus octaua die post cõuulsionis inuasionem. Curabatur autem tepefactoriis vtriculis, & fomentis erui,per totum corpus.& infusum per clysterem immissum est,& tunc modicum stercoris prodiit.& pharmacum bilem abunde purgans bibit,ac insuper catapotium deglutiuit,& secessit quidem,nihil autem à catapotio opis sensit.& somnus modicus venit.& rursus pharmacum idem forte ad vesperam bibit,ac sole emergẽte mortuus est. Videba-B tur autem multo tempore morbũ ferre potuisse, nisi ex pharmaci vi periisset. Equiso Palamedis in Larissa vndecim annorum, percussus est in frontem supra oculum dextrum, ab equo:& videbatur os nõ sanum esse,& exiliebat ex ipso modicus sanguis,& sectus est sectione magna vsque ad secundã laminam,& curabatur sic habens ipsum os,quod etiam antea statim os peperit.Vigesima tumor cœpit circa aurem, & febris & rigor.& in die magis intumescebat ac dolebat tumor. & ab initio febricitauit ex rigore. & oculi intumuerunt, & frons,& tota facies.Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiam ad sinistram. nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat. Atque hæc minora erant,vsque ad octauam diem.Vixit autẽ C vstus,& per catapotium purgat⁹, & cataplasmate tumori imposito. At vero vlcus nullius mali causa erat. In Larissa Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam vrinam mingebat. & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret.& confricabat pudendum. Hic quum bibisset pharmacum vrinam ciens acre,in vesicam quidem nihil processit,verum multum purulentum & bilẽ euomuit, & deorsum alia huiuscemodi egerebat.& ventrem dolebat,& intrinsecus ardebat.Reliquum vero corpus frigidum erat, & totus resolutus est.& nihil assumere volebat. Huic exulceratus est venter fortiter valde,à vi medicamenti,& mortuus est tertia post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta,& reliquo tempore præ fastidio à cibo abstinebat, & per septem dies vterum dolebat,

Palamedis equiso.

Theophorbi filius.

Antimachi uxor.

& cor.&

& cor.& febris corripiebat. eo tẽpore nihil per aluum egerebat.huic datum est catapotium deorsum purgans fortius q̃ cõueniebat,& euomuit bilem combustam, præ cibi abstinẽtia & febre. Nam neque vllo potu vtebatur. euomuit autem paucam violenter,& grumosa.& vbi concitata fuisset, ac ipsam emisisset,debilis esse videbatur.& non volebat aquam bibens euomere.Postea vero dolor fortis tenebat infernum vẽtrem:exulceratus enim erat à medicamento,& prodibat ipsi statim post stercus,subcruentum ramentosum.Semper autem amplior fiebat & debilitas, & cibi fastidium: & purgamenti erant heminæ quinque. Sistebatur autem aluus, aqua multa super ventrem affusa.aliud autẽ nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem.Videbatur viuere potuisse,si aquam bibere potuisset,ac statim vomere priusquam deglutiuisset. Famula Onesidemi in Larissa, vlcerata est aluum & intestinum,à bile sponte cõmota. & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis. & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacum deorsum purgans in potu,debile,aquosum,ac modicum.& vomuit ab ipso multum. & infra amplius subiit. & vesperi rediit.Postridie febris erat, sed debilis. Aluus autẽ vlcerabatur,& adhuc eadem egerebat.Tertia die ad vesperã mortua est,quum febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur.Minime vero ideo quòd aquam frigidam biberat,donec vomitus tenebat.Postquam autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus per aquam,succo frigido postea poto, sic postea infusum per clysterem immissum est. Eudemus in Larissa, hæmorrhoidas habẽs fortes,ac diuturnas,quum exanguis esset,bilis cõmota est,sed leniter in corpore.& aluus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto,probe depurgatus est.& rursus bibit succum, & amplius aluus turbata est. & dolor ad præcordia consistebat.Huic quum venter non probe haberet,sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, & vomuit. Postea quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequam occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepens dimisisset,febris venit:& prodiit ipsi bilis & flatus,& partim prodibat,partim intus erat. & dolor in ventre.Hæmorrhoides autem extra intestinum rectum erãt, reliquo

Onesidemi famula. *Eudemus.*

D E F

A liquo tempore à purgationibus auspicatæ. & flatus per ipsas prodibat. & ad sternutationem principium fiebat. In Larissa vir quidam sauciatus est cominus ex manu per hastã latam à tergo,& summum ei9 penetrauit infra vmbilicum per multum spatium,quod liuidum erat & tumidum: postquam autem vulneratus fuit,dolor obtinebat primum fortis,& vẽter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacum deorsum purgãs,& egessit modicum eruentum, & mortuus est. Videbantur intestina huius non esse sana, & venter sanguine plenus esse. Apellæus Larisseus ætatem habebat annorum circiter triginta,aut parum aberat. Corripiebatur autẽ morbo,à quo vexabatur noctu magis in somno, quàm interdiu. B Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando vbi excitatus esset. Vomebat etiam nigram. Hic purgatione à capite forti valde ad multum tempus purgabatur.& quum pharmacum bis bibisset,sex mẽses ipsum penetrauit. Erat valde vorax multi cibi.& quũ corpus haberet biliosum,multum luctatus,valde riguit. & febris corripuit,ac morbus ad noctem. postridie sanus esse sibi videbatur,& rursus altera die. Sequenti vero nocte morbus inuasit cœnatum à primo somno,& per noctem ac diem, & vsque ad cœnam tenebat. Mortuus est priusquam resipisceret.

Percussus hasta moritur.

Apellæus.

Cõuellebatur primum circa dextras partes, faciemque ac reliquum corpus. postea in sinistris. & quum videretur quietus esse, soporem habebat ac stertebat. & rursus succedebat C morbus. Eumelus Larissæus rigida habuit crura,& manus, & maxillas. & non poterat neque extendere,neque flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud vero nihil neque dolebat,neque edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens cadit supinus, & caput ad lapidem vehementer offendit, & vertigo ipsi caliginosa offusa est. & paulo post surgens,sanus erat. & soluta erant omnia, præterquam post somnum vbi excitaretur,articuli modice ligati erãt. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum. & ægrotauit mẽsibus tribus aut quatuor. In Larissa virgo quæ sanguinem vomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus,non liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem vero obsurduerunt ei aures,&

Eumelus.

Virgo Larissæa.

res,& non audiebat,nisi quis valde exclamasset. Verum ante D sanguinis vomitum debilis erat. Famula Dyseridis in Larissa,quum iuuencula esset,vbi venere vteretur, fortiter circumcirca dolebat. Alias autem sine dolore erat. Cõcepit autem nunquam. Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie,velut ex partu vehementer laboraret. Hæc quũ ante meridiem porrum edisset multum,postquã dolor ipsam corripuit vehementissimus,& priores omnes excedens,exurgẽs asperum quiddam in ore vteri deprehendit. postea quum ipsa animi deliquium incideret,alia mulier immissa manu,expressit lapidem asperum,magnitudine verticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat. Maliensi currus onustus inductus est supra costas,& costas confregit. & per tempus substitit ipsi pus infra costas. Vstus sub splenem penicillis ac linamentis vtebatur,& peruenit ad decem menses. Resecta vero E cute,cauerna apparuit ad tenue intestinum vtrinque procedens,& ad rhenem,& ad ossa procedebat putrida. In hoc nõ animaduersum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa,& aliarum carnium,quas statim eiicere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco,dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant,sed putrescebant. A linamentis vero inditis quũ humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat. affluebat autem isthic putridum quiddam,subnigrum,graueolens. Priusquam vero curationis aggressio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autẽ F nõ probe fluidum. Cognitum est naturam morbi esse magis remotam,quàm subter cutem. Quod si vero etiam omnia recte facta essent, tamen non videbatur seruari posse, etiamsi ventris profluuium ipsum corripuisset. Autonomus in Omilo,ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta,in media æstate lapide ex manu ictus,in suturas in medio sincipite. Quare non animaduerti ipsum secari opus habere. deceperunt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primum quidem ad clauiculam,postea ad latus dolor fortis valde. & conuulsio ad ambas manus venit. In medio enim capitis ac sincipitis vlcus habebat. Sectus est autẽ die decimaquinta,& pus prodiit nõ multum. Membrana vero cerebri imputrefacta apparebat. Famula in

Dyseridis serua.

Maliensis quidã calcatus curru.

Autonomus capitis vulnere moritur.

Famula similiter.

A mula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Ianuam quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ vero in vlcere erant. Quare cognitũ est recte sectione opus habere. Secta est autem non velut oportebat, sed quantum relictum est, pus in ipso factum est. Octaua, rigor, febris inuasit. habebat autem non velut oportebat, sed quantum etiã prioribus diebus quando febris nõ tenebat. Nona vero die reliquum resectum est. & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit. & membrana cerebri pura erat. & somnus quidem occupabat. febris autem non dimittebat. Conuulsio vero manũ sinistram inuadebat. Nam in dextris magis vlcus habebat.

B Cyrenius in Omilo suppuratus factus, infernum ventrem vstus est, triginta diebus serius quàm oportebat. & mansuete se habebat. & resiccatum est pus in ventre. Verum in calidissimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos nõ cõferentes, à febre correptus est, & à ventris profluuio. & mortuus est. Hecason in Omilo, velut etiã alter serius vstus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria vero arripiebat ipsum, quam vbi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & vẽtris profluuio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immundicia nõ purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat. & hic quidem discessit, successerunt autem ipsi febres. & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quicquam, neque sitiens. & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus est morbus velut conueniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem vero erupit morb⁹ deorsum, & totus secessit pre multa bile. & mẽte mot⁹ est, & mortuus. Videbatur autem morbum euasurus esse.

Cyrenius purulẽtus. *Hecason.*

C Qui in Salamine in anchoram incidit, in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum, & non egessit deorsum, neque reuomuit. Mulier quæ iugulauit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longe postea pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exiit. Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die

Salamini⁹ ãchora uulneratus. *Mulier perse iugulata.* *Adolescẽs moritur.*

Serua barbara perit. *Vir hic etiã perit.* *Symmachi filius.* *Puer à mulo uulneratus.* *Hermophili filius.* *Aristionis serua.* *Mulier concipere cupiens.* *Antander.*

mortuus est,nihil expurgatus.Verum somnus ipsum tenebat, D & sitis sedari non poterat. Serua illa cui à catapotio sursum quidem pauca prodibant, ac suffocabant: deorsum vero multa,nocte mortua est.Erat autem barbara. Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorsum purgante,per tres dies purgabatur,& mortuus est. Habebat autem manum suppuratam vsque ad cubitum. Symmachi filius à bile suffocabatur,noctu quum dormiret,& febris eum teneret.Pharmacum autem vbi bibisset,non continuit,neque purgatus est diebus sex antequam moreretur. Qui iuxta curriculũ habitabat, quum noctu sanguinem vomuisset,postridie mortuus est,sanguinem vomens multum, & strangulatus. Ad splenem vero, & deorsum multus sanguis ipsi prodibat. Puer à mulo percussus ventrem & hepar,mortuus est quarta die. Spiritum au E tem densum habebat,& non intelligebat quicquam.& febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus vndecim. Febris autem tenebat, & cibi non deorsum prodibant. & primum quidem delirauit, nocte vero cessauit. Sequenti autem die voce destitutus iacebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna vero immissa vomuit bilem atram, & quum infusum per clysterem immissum esset, stercus prodiit multum. Seruæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtorpuit, iuxta medium pedis intrinsecus ex obliquo: & ossa putrida facta abscesserunt, & prodibant paulatim fistulosa.& ventris profluuium succedebat, & mortua est. Mulier sana, erassa, à catapotio conceptus gratia F accepto, dolorem habebat ventris, & tormen in intestino, & intumuit. Spiritus autem sistebatur.& desperatio erat cũ dolore. & sanguinem vomuit non multum. & emortua est quinquies, vt vita decessisse putaretur. & neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ vero sunt ipsi aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta super corpus. & sanè hoc solùm prodesse videbatur.& postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat secedere. & vixit. Antander à catapotio accepto, cætera sanus erat. Verum circa vesicam dolorem habere videbatur. purgauit ipsam celeriter multo purgamento. & à meridie dolor tenebat fortis valde. & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & ia-

ctatio.&

A ctatio. & vomebat, & nihil per secessum egerebat. & noctu patiebatur. & somnus non accedebat. postridie vero egerebat multum, & postea sanguinem. & mortuus est.

Athenadæ puero masculo à Phagedæna vlcere corroso, doluit à sinistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris dextera suppurata est, dum non amplius doleret. *Athenadæ puer.*

Sutor in Pityo dum soleas veteramentarias sueret pupugit seipsum supra genu in femur. & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est. femur autem totum in tumorem eleuabatur, & procedebat hic tumor vsque ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est. Quidam iuxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maxime præter omnem opinionem seruatus est. Neque enim cuspis exempta est, erat enim valde in profundo: neque sanguinis eruptio vlla memorabilis fiebat: neque inflammatio: neque claudicauit. Cæterum cuspidem inuenimus nos, ipsamque exemimus, quum sex iam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occultatam fuisse, nullamque venam aut arteriam dissectam esse. *Sutor subula læsus periit.* B *Sagitta percussus euasit.*

Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulo infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, neque enim in altum ferebatur, verum non multo tempore postea exempto spiculo, distendebatur in posteriorem partem tractus, velut opisthotonici. & maxillæ ligatæ erant. & si liquorem aliquem in os sumeret, eumque deglutire conaretur, C rursus relidebatur ad nares. Cæteraque statim peiora fiebat. & secunda die mortuus est. Adolescens per asperam viam cursu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, velut qui colligeret humorem. Verum tertia die totus locus nigrescebat, vsque ad talum, astragalum appellatum, & vsque ad cauitatem quæ est ad pectus pedis. & quod denigratum erat non diffringebatur, sed prius moriebatur. Viginti vero dies ex toto à cursu vixit. Qui ad oculum percussus est, percussus quidem est in palpebram, descenderat autem cuspis alte satis, barbæ vero summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est. Sanguis autem effluxit large, & multa copia. *Contrà aliter.* *Calce subatrato cursu hic periit.* *Supercilio percussus sine oculi læsione sanatur.*

Virgo manu aperta uerticem percussa periit.

Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidē annorum viginti, verum à muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput. & tunc quidem vertigine capta est, & sine spiritu erat. & quum ad domum venisset, statim febris vehemēs corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus processit graueolens, subrubrum, amplius cyatho. & videbatur sibi melius habere, & alleuata est. Rursus augebatur febris, & in soporē deferebatur, & loqui non poterat. & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat. & conuulsio ac tremor aderat. & lingua detinebatur. & oculus stupidus erat. Nona mortua est. D

Cleomenis filius.

Cocus gibberosus.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem vexabatur. & vomebat cibos ac pituitam. & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verum vinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & frictio, & lenis fotus nō cū multo fomento, sed placide. E

Cur haec mortua sit uideto.

Cuidam quae circa vigesimum aetatis annum, biberat pharmacum ad foetum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorum, pallidorum ac prasinorum. Quum bibisset, conuulsio tenebat, linguam commandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum. & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra. insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est.

Quae ex alto deciderat non perit.

Puella quae de rupe cecidit, voce destituta. iactatio aderat. & vomuit ad noctem sanguinem multum. quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor. spiritus densus, velut morientium. Venae circa faciem distentae. decubitus supinus. pedes tepidi. febris debilis. vocis interceptio. Septima vocem rupit. calores tenuiores tenebant. superstes mansit. F

Pythoclis medela.

Pythocles aegrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi, & calefaciēdi sunt pedes sic vt maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquae marinae, acetique calidum fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare vero oportet lanis succidis, & pellibus

A libus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura, & sine dolore. & circa pubem, & in collo, similia erant tubercula magna. febris ante decimum diem. Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mense autem quarto venter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt. Qui lapide in caput percussus est à Macedone, & corruit. Tertia die voce destitutus erat. anxietas. febris tenuis. pulsus non valde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat. non quietus, sed quarta mouebatur. humiditas circa frontem, & sub nasum, & vsque ad mentum. & mortuus est. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, vlcus quidem sine dolore habuit. Tertia vero ventris dolor vehe-B mens. non egerebat. Infuso vero per clysterem immisso, stercus prodiit ad noctem. afflictio intermittebat. Sedes ad scrotum extabat. Quarta & ad pubem, & ventrem, dolor irruebat. quiescere non poterat. biliosa vomuit abunde colorata. Oculi quales animi deliquium incidētium, Post quintum diem mortuus est. Calor quidam tenuis inerat.

Fullo curmoritur. *Caput lapide percussus periit.* *Eniates.*

Ei qui hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est. oculi caui. anxietas, molestia. Mortuus est priusquam concio solueretur, quum sub diei exordium percussus fuisset. Polemarchi vxori hyeme anginosæ, tumor sub guttur. febris multa. vena secta est. cessauit suffocatio ex faucibus. febris comitabatur. Cir-C ca quintam genu dolor ac tumor sinistri. & circa cor videbatur ipsi aliquid colligi. & respirabat velut hi qui submersi fuerunt respirant. & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, Engastrimythi quasi ex ventre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa septimam aut nonam ad noctem aluus deorsum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egessit. Ipsa vero voce intercepta mortua est. Ventres subpurgare oportet in morbis, quum matura fuerint. infra quidem, vbi considisse videris. Signum habes, si neque anxij, aut capite grauati fuerint; & quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum vero, in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac se iactarint. Ex casu vulnerato cu-

Quidā hepar iaculo percussus statim moritur. *Polemarchus.* *Cubiti læsio.*

 bito, ob

bito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem A iam matur⁹ est, viscosa sanies exprimitur. Velut etiam Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iisdem pus nullum. Velut Aeschyli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris succedebat. Pharmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibere. Verum lana solum indita perpurgare. & oleum infundere, aut netopum. Præcipere vero vt deambularet, mane surgeret, & vinum biberet album. Aspasij vxori dolor dentis vehemens, & maxillæ in tumorem eleuatæ sunt. Quum vero castorium & piper collueret, opem sentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & E magnum, & crudum ac dolorosum, sectio venæ brachij: & lini torrefacti cataplasma imponere subactum vino albo, & oleo imbutum, ita vt deligetur neque calidum, neque valde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & vehementer intumesceret, sectio venæ brachij, & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Cleogeniscus. Demarchus. Aglaotelis filius. Parmeniscus. Aspasius. Callimedon. Melissander.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepide. Vinum autem album & tenue, & somnus auxiliatur. Bianti pugili quum natura vorax esset, contigit vt in affectiones cholericas, bilis sursum ac deorsum exeuntis, delaberetur, ex carnis esu. Maxime vero ex porcinis F carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, & placentis ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta recenti. In æstate vero affectiones cholericæ, & febres intermittentes. Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. quum venere vsus esset, resiccata sunt omnia. lassitudo, calor successit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die euasit sanus. Post canem febres fiebant sudorosæ: & nõ perfrigerabantur omnino post sudorem, sed rursus amplius incalescebant: & lõgæ, & leniter sine iudicatione, & non valde siticulosæ. paucis in septem & nouem diebus cessabant. Vndecima & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesima iudicabantur. Polycratem febris in

Hydropis Medela. Bias pugil. Timochares. Canis sydus. Polycrates.

A bris inuadebat, & sudor qualis præscriptus est. Purgatio à pharmaco deorsum facta est. & febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parui, & circa collum, ad vesperam. Deinde in totum. & rursus incaluit. Circa duodecimam & decimam quartam diem febris augescebat, & secessus pauci. post purgationem sorbitionibus vsus est. Circa decimamquintam ventris dolor circa splenem, & lateris mollitudinem sinistram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt, quàm frigidorum. Quum autem leni ac molli per clysterem infuso vsus esset, dolor cessauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit. inflammatio successit, & marcor, & febris. B Subpurgatus est moderate. Calores lenes, & dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem, sanies exibat lenis. postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictum est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad collum rigidæ. Tertia vero die totus conuellebatur in posteriorem partem cum sudore. Sexta à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est, & dolorosus erat. & vbi repositus est, & dolor remisit proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit, lauit, maxillæ ad noctem conserebantur, & opisthotonus aderat. Saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis filius, C habebat circa tibiæ malleolum vlcus, iuxta neruum sanè iam purum. huic à pharmaco corroso contigit, vt opisthotono moreretur. Profecto in omnibus suppurationibus, & his quæ circa oculum sunt, dolores ad noctem. Tusses hyeme, maxime in austrinis, crassa & multa alba exscreantibus. & febres succedebant leniter, & quinta die cessabant. Tusses autem circa quadraginta, velut Hegesipoli. Eutychides ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruorum distentionem desiuit. vna cum secessu deorsum. Bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies ac noctes, valdeque rubram. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex potibus, neque ex cibis. & vrinæ ac transitus deorsum suppressio multa, per vomitum fex mollis prodiit, & deorsum quoque erupit. Androphani

Harpali filius.

Thrinon.

Eutychides.

Androphanes.

phani vocis interceptio. ignorantia. delirium. His solutis supererat adhuc diu multis annis, & recidiuæ fiebãt. Lingua vero per totum tempus permanebat sicca. & si non collutione vteretur, loqui non poterat, & plerunque erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor, quem venæ sectio soluit. Huic aquæ potus, aut aqua mulsa contulit. Veratrum nigrum bibit. neque biliosum prodibat, sed modicum. Tandem hyeme decubuit, & mente motus est. & linguæ affectiones similes. calor tenuis. sine dolore. lingua decolor, Vox peripneumonica. de pectore stragula reiiciebat, & se educi iubebat. Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem mortuus est. D

Nicanor. Nicanoris affectio erat, quum ad conuiuium progrederetur timor tibicinæ: quum sub initium vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu vero audiens, nihil commouebatur. Talia comitabantur ipsum multo tempore. E

Damocles Damocles qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur: & non accessisset sanè ad præruptum locum, neque trans pontem, neque minimi scrobis altitudinem transgredi poterat, sed per ipsum scrobem. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerunt.

Phœnix. Phœnicis affectio ex oculo dextro talis quædam erat, plerunque velut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tempus dextrum instabat, & per totum caput ac collum. Caput intumescebat retro ad verticula. & distentio, & duricies circum tendines. & vbi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, vt qui valde distendebatur. Vomitus vbi facti fuissent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & venæ sectio proderat, & veratri potio. eduxit autem varia & omnigena, maxime vero prasina. F

Parmeniscus. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & decedendi è vita cupiditas. Quandoque vero rursus lætitia.

Conon. Cononis serua ex capitis dolore incipiente, mente mota est. clamor. querelæ multæ. raro quies. Circa quadragesimum diem mortua est. Decem autem diebus ante mortem voce destituta, & conuulsa fuit.

Adolescẽs Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus in os ingressus est. & sanè quum sensisset, & loqui non

A qui non posset, dentibus stridit, & serpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætensas adhibebat, velut qui strangularetur. & iactabat seipsum. & conuulsus mortuus est. Timocharis seruus, ex atrabiliariis esse putatus, à talib⁹ ac tot viris, similiter mortuus est circa easdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius corporis cessauit. Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionem etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiusmodi cordis dolor etiam aliis similiter aderat. Verumtamen B sub pleiadis occasum, viris talia rariora fiebant. Epicharmi vxori antequam pareret, dysenteria erat. dolor vehemens, secessus recrementa, subcruenta, mucosa, Vbi peperisset, statim sanata est. Polemarchi vxori in morbo articulari, coxæ dolor quidam vehemens. causa erat quòd menses non prodirent. Vox intercipiebatur, per totam noctem vsque ad meridiem. Audiebat autem & sapiebat, & per manum significabat, quòd circa coxam esset dolor. Epicharmo circa pleiadum occasum, dolor humeri, & grauitas in brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut culicum morsus, verum modico tempore. postridie febricitauit. Siccitates multæ post Fauonium factæ sunt, vsque ad æquinoctium autumnale. Sub ca- C nem æstus magni. calidi venti. Febres sudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta sunt. Tychon in obsidione circa Datum, à catapulta percussus est in pectus. & paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transuerso. Et quum ipsi videretur, ad vesperam infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgans dedit. Noctem primam transegit moleste. Statim vero vbi dies illuxisset, & medico, & aliis, melius habere videbatur. Erat enim quietus. prædictio facta est, quòd vbi conuulsio fieret, breui esset moriturus. Sequenti itaque nocte moleste habens, in somnis, plerunque in ventrem decumbens, tertia exoriente die conuellebatur, & tunc mortuus est. Billo percusso in dorsum, spiritus multus per vulnus cum

Timocharis seruus. *Nicolaus.* *Diopithes.* *Epicharmus.* *Polemarchus.* *Euphranor.* *Tychon.* *Billus.*

nus cum strepitu processit. sanguis erumpebat. Vbi vero medicamentum cruentis vulneribus destinatum adhibitum ac deligatum esset, sanatus est. Contigit & infelicissimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. deinde os liuefactum est. mortuus est. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit, & pus non comparuit. Aristippus in supernum ventrem violenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est. ventris dolor vehemens, & breui ardebat. deorsum vero non egerebat. anxius erat. biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. paulo post rursus dolores vehementes, & venter velut in voluulis. calores. sitis. & in septem diebus mortuus est. Neapolis similiter percussus, eadem passus est: acri infuso per clysterem immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est, tenuis, pallidus, niger. oculi sicci, stupore rigidi, intus conuersi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis superexcrescentia. Moderate suppuratus est. exciderunt dentes molares, & ipsa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum est circa pectus. & per mammam fluebat sanies subcruenta. obturata vero fluxione, mortua est. Plerique ex destillatione secundum dimidiam capitis partem dolebant. & humore secundum nares procedente febricitabant leniter. & in quinque diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concussa fuit, dolor circa pectus & latus factus est. exscreationes purulentæ. Tabes constitit. febres per sex dies. Rursus alui profluuium. quies. febris. aluus adstricta est: & circa septimam diem mortua est. Anginosa quædam dextram manum & crus doluit. febris tenebat debilis. strangulatio tertia die remisit. quarta conuulsa, voce destituta, stertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua est quinta aut sexta die. Signum circa manum subliuidum. Alia quoque in palato stertorosa. lingua sicca, peripneumonica. non desipiens mortua est. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce destitutus, desipiens per noctem ac diem, mortuus est.

Phile. *Phanias.* *Euergetes.* *Aristippus* *Neapolis.* *Metrodorus.* *Carcinoma pectoris cur hâc necauit.* *Anginosa cur moritur.*

D E F

HIPPO-

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS liber VI. Iano Cornario medico physico interprete.

Vibuscunque ex abortu circa vterum,& tumoribus, ad capitis grauitatem conuertitur, & iuxta sinciput maxime dolores, & quicunque alij ab vteris: his in octo aut decem mensibus ad coxam morbus desinit. Acutum habentes caput, qui quidem validam habēt ceruicem, robusti sunt tum aliàs, tum ossibus. Qui vero caput dolent,& aures fluentes habent: his palatum cauum est, & dentes inter se non è directo respondentes. Quibuscūque os de palato discessit,his medius cōsidet nasus. Quibus vero inde vnde dentes prodeūt,his summus nasus simus fit. Puerorum elucescentiæ simul cum pubertate,in quibusdā mutationes habent etiā alias. In rhenem dolor grauis, quū implentur cibo,vomunt pituitam. Quum vero redundarint dolores,æruginosa.& melius quidem habent. Soluuntur autem, quum cibis euacuati fuerint, arenulæque fuluæ subsident, & cruentū mingunt,torpor femoris è directo, quiescere non cōducit. Sed exercitia,nō impleri,iuuenes veratro purgare, poplitem secare,vrinā cientibus purgare,attenuare, & mollire.

Plini⁹ hinc plurima sumpsit.

B

C

Menses aquosis diu permanēt. Quū vero nō breui prodierint,intumescunt. In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem calidi.ex sanguine vero plurimi. & quæ ex coxa,frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt,non valde mitigantur,nisi prope vigorem. Ante rigorem vrinarum suppressiones, si ex bonis fuerint, & aluus egerat, & somni adsint.fortassis autem & febris modus. fortassis etiam quę ex lassitudinibus. Abscessus non valde,quib⁹ rigores.

Menses fœminarū.

Cranon.

Lotiū cum retinetur.

Crurum

Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbum iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quod fortassis ex lassitudinib⁹ in articulos abscessit ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorsum vergentia, & non bifida, meliora: contraria vero, mala: & quanto plus contraria, pessima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad vesperam exacerbari, & annus ad vesperam, & ascarides. Infantibus tussicula cum ventris turbatione, ac febre continua, significat post iudicationem bimestri, in totum vigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infra vmbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum: si vero supra, non similiter morbum soluunt, nisi suppurata fuerint. Quæ vero in humeris suppurantur tantillis, mustellæ cubito preditos, paruúmque ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & vlcusculorum inferne eruptio, si non rotunda & profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam aliàs sunt pueris. Soluerit itidem sanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymę in acutis male habentibus, vltroneæ quidem bonæ. Inuoluntariæ vero defluentes, malæ. Quibus circuntenditur palpebra malum. Malus est etiam oculus inarescens, velut spuma. & obscuratio oculorum mala est. Et squalliditas mala. & qui intrinsecus corrugantur. & rigentes. & qui vix conuertũtur, & qui intus conuersi sunt, & quæcunque alia omittuntur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ vero non quidem mordaces, verum augescentes. Aliæ autem acutæ quidem, sed quæ à manu vincantur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Alię salsuginosæ. Alię inflatę horrẽdi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ valde. Aliæ valde pallidę. Aliæ liuidæ, & alia id genus. Distẽtiones corporis, & articulorum duriciæ, malum. & ipse dissolutus. & confractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrij signum est. & oculorum deiectiones ac peruersiones malum.

Tubercula quæ bona, quæ non.

Tumor articulorum.

Lachrymę sponte manãs uel cõtra.

Oculorum signa.

Febriũ differentiæ.

D E F

SECTIO SECVNDA.

Dilatare, constringere, alia quidem, alia vero non. Humores alios quidem expellere, alios vero siccare. alios autem

A autem indere.& alia quidé parte,alia verò non. Attenuare,crassefacere,corpus,cutem carnes,& alia. & aliqua quidé; aliqua vero non. Leuigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem,alia non. Excitare,torpefacere,& quæcunque alia huiuscemodi. Deriuare, subcedentia statim reuellere; renitentibus concedere. Alium humoré non prodeuntem ducere.prodeuntem vero simul effundere.operari simile,velut dolor dolorem sedat. Dissimilia, si vergant sursum eleuata,inferne soluere, & contraria per eadem: velut est capitis purgatio, venæ sectio, quando non temere detrahitur.

Abscessus velut glãdularum tumores,signum quidem sunt earum partium quæ germina habent,sed & aliarum.Maxime B vero circa viscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parui densi,magni rari, parui rari, magni densi: extra magni,intus parui:intus magni,extra parui:alius extendens,alius vrgens: dupla intro reuocatio,velut superinspirationibus.calidus.frigidus.Medela assiduarum oscitationum,spiratio longa. In non potãtibus,& vix, spiratio breuis. E directo & laterum & præcordiorũ intentiones,& splenis eleuationes,& è naribus eruptiones.& aures è directo. Horum plurima etiam ad oculos.Vtrum igitur omnia?aut quæ quidem ex infernis sursum,è directo: qualiasunt quę iuxta maxillas,aut circa oculũ aut auré?quę vero ex supernis deorsum,non è directo? Atqui & anginosi rubores, & laterum dolores è directo. Aut etiam quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, velut in testes ac C varices?Considerãda sunt hæc quo,& vnde, & propter quid.

Tumores quid portendant

Spiritus uarietas.

Venæ temporum non considentes,neque viriditas splendida,si spiritus intus relinquatur,aut tussis sicca, non ferina: vt in articulos decumbat expectare oportet, è directo distẽtionum secundum ventrem vtplurimum. Habent autem horum plurimi,& facies rubicundas, & ex natura sunt modi albidioris & de naribus sanguis non erumpit, aut parum erumpit. & si quidé ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus.

Sitis intus relicta,& oris resiccatio,& iniucunditas,& cibi fastidium, eodem modo. Febres autem non acutæ,eiusmodi sunt,verum reuertentes. Quæ relinquũtur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primum itaque splenis eleuationes,si non ad articulos finierint, aut sanguinis è naribus eruptio fit,aut dextra præcordij intensio: si non penetrauerint

rint vrinæ. Hæc enim est interceptio vtrorunque. & recidiuæ D
horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant. Eos vero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, si omnino incõmodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam incipiunt. Quartanæ sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quę vna die intermittentes, altera superrigẽt vnà cum iudicatione, ex quinque ad septem circuitus durant. Quæcunque tertianæ naturam habẽt, his nox molesta ante exacerbationem: Quæ verò sequitur, tolerabilior plerunque est. Tusses siccę parũ irritantes à febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Cõstat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tussiunt: quum vero non, minime. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt, & interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorẽ, recta vena in fronte secta profuit. Successiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viscerum inflammationum qualia possunt, siue ex hepate spleni, & vice versa: & quęcunque huiusmodi. Reuellere oportet, si non qua oportet repãt. Si vero qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt: Quales Simon habebat hyeme, qui vbi ad ignem inungeretur, aut calida lauaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror si quis calida fomenta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse conuenit. Contraria vero siccare, & aperta esse. Oculorum fluxiones, si aliàs conducere videtur, reuellere ad fauces conuenit. Et vbi eructatio conducit, & quæcunque alia huiusmodi. Transitus apertos esse oportet, veluti nares, & alia quibus opus est, & velut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus est, velut sudores, & alia sanè omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonum signum est. In paruis autem, contraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnum Theatrum vbi mulier retro heroum, morbo regio superueniente permãsit ipsi,

Quartanæ diurnæ. *Tertianæ.* *Tussis sicca* *Capitis doloris medela.* *Simon.* *Oculorum fluxiones.*

E F

Apud

A Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniturae similis vrina talis, quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi vrinæ talia sanant: quoniam neq; flatu multo, neque stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profecto magnum erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quum adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, recte spirans factus est. aluus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis, aut in his qui vigilarunt: & siue malus, siue bonus. Quibus splen deorsum vergit, pedes & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quod tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent?

Temenes. *Lotiũ genitali semini tale.* *Sãguis serosus ĩ quibus fit.* *Lienosorũ signa.*

B Suppurationibus vmbilicus terminus, quibus suppuratuis ventres turbantur. Splen durus non superne, inferne. rotundus. latus. crassus longus. tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus. Circa ægrotantem administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quòd in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & venæ extrinsecus, & multo biliosiores.

Quid medico agendũ erga languentes.

Concretum est, compactum est citius: vbi motum est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quòd solidum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est: Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

C Cutis raritas, ventris densitas: cutis constrictio, carnium incrementum: ventris torpor, vniuersorum cõfusio: vasorum immundicia, cerebri consumptio. Quapropter & caluicies, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare. derepente enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totum concidit.

Caluitiei caussa.

Quum vero iam conciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur, signum est, quòd corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione. Mulier quam primum curaui in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor

Mulier lienosa.

plerunque

plerunq; superne. Sed & infernè, decimaquarta. Minus his qui ex capite grauedine ac raucedine laborãt, vbi febre correpti fuerint, recidiuæ velut puto fiunt. Quicquid suppuratur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul, & abscessus. Quibusdam vbi venere vtuntur, venter inflatur, velut Damagoræ. Quibusdam vero in hoc strepitus, Arcesilao vero etiam intumescebat. Flatuositas simul causa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sũt enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim mouet, velut nix, glacies: & constringit, velut sunt eminentiæ oblongæ & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum circa aures eminentiis, & arborum quarũdam tuberculis appellatæ. Simul causa sunt etiam duricies. Post mictionem concretio, pueris magis, num quod calidiores? Figuræ magis alleuantes, velut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa pontem ego vidi crura iactantem, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem valde. Vrinæ & genitura non supprimebantur. Quæcunque laterum naturæ scapulas alarum modo eminentes habent, propter causæ debilitatem in destillationibus malignis, siue excretio fiat, siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, velut cubitis, femorib⁹. Sed & cutis rarior, Indicat autem pilus. A quibus autem aliis rigent, fortassis vlceribus, incipiunt à vasis. Summa, ex natiuitate, & causa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem venientibus colligentem ac addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex dissimilitudinibus similitudo fiat vna. Sic sanè fuerit via. Sic etiam eorum quæ recte se habent probatio, & non recte se habẽtium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallide nigricãtibus, aut rubicundè pallentibus, aut subpallidis. Parum dimittentem crassefacere oportet sicco. Aliis vero minus crassificatione opus est. Sicco autem opus est albo, velut galla, alumen. Postquam venere vti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erumpit.

Damagoræ & Arcesilao qd in Venere passi sunt.

Frigus uehemens quid faciat

Rigores unde incipiant.

Sãguis de narib⁹ quibus manet & pueris quãdo incipit.

D E F

A pit. In accessibus alij quidem strepitum edunt, velut Arcesilaus. Alij vero accessuri, horridi fiunt ac rugosi. Alij postquam accesserint, ventre inflantur, velut Damnagoras. Mutationes cauendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio vice versa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extésio. Rugosum, leue, vtriusque signum: itémque subbiliosum & subrubrum: Sic etiam detractas esse mammas, graciles autem sursum tractas esse & circumtensas, etiamsi quis non propterea putauerit id fieri, sed in carnosis. Clauiculæ conspicuæ, venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomentis, mala est febriculositas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: laborem labore. Ipsis venarum rubor, liuor, pallor, laterum dolores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Occasiones vnde ægrotare cœperint, considerare oportet, siue capitis fuerit dolor, siue auris, siue lateris. Signum sunt dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicantia febres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est: Quibus intus relinquuntur, certissimæ, recidiuæ, ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium significant, velut in Pleno. Qui Hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, talibus non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt: & quicunque alij abscessus, velut fistulæ, aliorū medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipiétia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt. Conuenit quibusdam sanguinem detrahere, tempestiue in talibus. In aliis autem velut in his, non conuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

Arcesilaus *Dãnagoras.* *Herodic.* *Hæmorrhoidas patientes à quibus tuti*

(Margin letters: B at "sitas, inimica fami"; C at "lepris, fortassis".)

SECTIO QVARTA.

D

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua vero fiente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidiuæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si vero vltra hoc, etiã sanguis è naribus large eruperit, etiam valde.

Archigenes.

Cui intestinũ in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquã autẽ hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia quum esset puella, dẽsum spiritum habebat. Mulier autem facta, à partu nõ diu dolore correpta leuiter, magnum onus sustulit. & statim quidem in pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat. & quum hęc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ verò dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio vero florida: Vbi vero considisset sputum, vomitui bilioso tenui simile erat. Dolores maxime erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porróque, ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis, à clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primum alumen vstum profuit. Habuit alium abscessum, fortè quòd os abscessurum esset. Abscessit sexagesima die supra aurem, sursum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verum maiora. Dependent autem ex medianis membranis. Mesocolis hac parte appellatis. Hæ vero ex neruis, de spina, sub ventrem. Aegrotantibus gratificationes, velut est pure præparare potus ac cibos, & ea quæ videt: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari possunt, velut frigida, vbi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, vngues, odores. Aqua decocta partim vt aerem admittat, partim vt vas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Aeno legumina comedentes assiduæ, fœminæ, mares crurum impotentes facti sunt, & perman-

Agasis.

E

Capitis tumor.

F

Quæ medicus erga lãguentes agat.

Legumina in Aeno.

A permanserunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm vigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice versa. Calidæ naturæ frigiditas. potus, aqua, quiescere, somnus in frigore, contecto, somnus sedétium, erectorum nictatio. Debiles victus, frigidi: robusti vero calidi. Aquarum arte non preparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiua: procellosa vero mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis, est vesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter vigilandum siti leui somnus medela est. Siti vero ex somno, vigilia in quibusdam. Quib⁹ plurimus calor est, maxima voce præditi sunt. B Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autem magnis magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, vter testis extra apparuerit, siquidem dexter, masculum: si vero sinister, fœmellam protendit. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius vergit. Iustum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus vapor: vbi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa vero vitalia, contraria sunt. Labores cibos præcedant.

Qualitas ciborũ & aquarum.

Sanitas.

Somnus.

Volucrum abũdantia

Oculi.

Mortis & uitæ signa

SECTIO QVINTA.

C MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipsa sibimet ipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim velut est nictare, partim vero & ea quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro vsa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris saliuæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non eiusdem omnino modi. Vrinæ secessus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque huiuscemodi. Hominis anima semper producitur vsque ad mortem. Si vero efferbuerit, vnà cum morbo etiam ani-

ma corpus depascitur. Morbi connutriti, in senecta, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt. Sanatio, contra sentientem non consentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit, quæcunque ex calido sunt. Excandescentia retrahit cor & pulmonem in seipsa: & ad caput calida ac humidum. Lætitia vero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, somnus, visceribus. Animæ deambulatio est cura hominibus. In vulneribus sanguis concurrit, opitulandum igitur vt vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum instillato. Deinde lanam intus in volam manus positam, sub aurem subdito, vt aliquid ipsi exiisse videatur. postea in ignem immittito, Dolus. Lingua vrinam significat. Linguæ virides cum pallore biliosa, Biliosum autem à pingui: Rubicundæ vero à sanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoso ardore, & vterina parte. Albæ vero à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus est humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus: quapropter per hanc humores cognoscimus. Si salsæ carnes gustanti, redundantiæ signum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morbosum vteri vas est. Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara vero non. Terram mutare commodum est in longis morbis. Debiliores cibi breuem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures secato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido ventriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis velut similis est hæmorrois. Augescentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in ventre sunt indurat. Coitus ea quæ in ventre sunt indurat. Eum qui veratrum bibit, si citius purgare volueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in somno intro magis fugit. Rigor à superiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, siccus ardor: Superuacuatum siccat & somnus multus. Frigidissimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur si quis dum impurgatus est laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem syuestrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinsecus frigiditas est. forinsecus autem dolor à sole, igne, vestitu, in tempore

Dolor auris qui leuetur. *Linguæ notæ variæ.* *Sordes auris quid portēdāt.* *Cibaria qualia.* *Destillationis remedium.* *Coit⁹ quibus prosit.* *Veratri purgatio.* *Sanguis p somnū intro fugit.* *Cibi frigidissimi.* *Cucumis agrestis.*

tempore æstiuo. Contrario vero contrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tarde. *Ciborũ uarietas.*

SECTIO SEXTA.

CArnes attractrices, & ex ventre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quòd expirabile ac inspirabile est totum corpus. Calidissima venula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autem sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, sanguinis autem ventrem secato. Vstio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi, in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum feruefactum, acetum, sal.

Homo ex lassitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tussiuit enim ex vertice. febris acuta, ad manum submordens. Secunda die capitis grauitas, lingua combusta fuit, naris vnguibus conscalpta sanguinem non effudit. Sinister splen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si vero corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quòd sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam & febres, quibusdam non. Sed cum sudoribus. quibusdam autem cum turbatione, quibusdam vero cutis arida & circumtensa ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerunque tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, sine sudore: quibus laxæ sunt ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidiuis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, velut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id quod sanum est relinquitur, causa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut eiicito, aut resecato, aut exurito. Quibus vero non, non.

Quartana à quib⁹ immunes præstet tutósque

Deliratio quib⁹ prosit.

Dolor aurium magn⁹ tertio die plerũque tollit.

Locorum mutatio quos iuuet.

Sāguis de narib⁹ fluens quibus prosit. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus vero colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt quæ facile tolerãt, prodest: Quibus secus, non. *Quales sint qui nares humidas habent.* Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice versa. *Rotunda sputa.* Sputa rotunda, mentem emouent, velut illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. *Dexippus* Vrina multam subsidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluuium, quartana febris non vltra annum. Aurium eruptiones æstate quinta die fiunt. Quandoque vero etiam diutius durant. Ita & circa gingiuas, & circa nares suppurationes. *Piper dentes iuuat.* Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his à pipere probe affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis & violentius insuper prouocauit. *Natura ossiū, neruorū, uenarū carnis, & cæterorū qui cognoscatur.* Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, velut pustulæ & huiuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiuntur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet euacuationes. *Lycinus.* Lycino postremum splen magnus dolorosus, in quarta aut quinta.

SECTIO SEPTIMA.

Tussis, TVsses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut vigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac niuosorum transmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque reuertebantur, quadragesima vt plurimum ab initio die: & aliquibus sanè valde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam Anginæ obortæ. *Anginosi. Lusciosi. Syderati.* quibusdam leues syderationes, aliis Nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones valde breues erant. Faucium vero inflammationes post tussim, aut omnino parum

A parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ vero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam vero etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarũt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui vero manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui vero equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotentię resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & violentissimæ tusses erant quę ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidiuis fiebant. In principiis vero nõ ita valde. B Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecte non defecerunt, verum cum recidiua affuerunt.

Vocis labor & cæterorum quid ferat.

Tussis uarietas.

Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam vero parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones vlli horum fiebant, neque leues syderationes, neque vllus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce iudicabantur. At vero Nyctalopicæ affectiones firmabantur, vt quæ etiam ex aliis causis fiebant. Fiebant autem pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger vt plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebant, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non similiter à tussi C afflictæ sunt. Verum paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites euaserunt. Causabar autem hoc fieri, eo quod non similiter velut viri prodirent, & quòd nequaquam similiter vt viri morbis corripiuntur.

Lusciosi pueri quî fierent.

Mulieres aliter uexabantur.

At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsasque celerrime perimebant. Viris vero multis fiebant, qui partim euaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterant, his valde mites ac toleratu faciles erant. Qui vero etiam insuper obscure loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus vero etiam venæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ vero his

Anginæ uexatio.

ro his quibus & ſpiritus ſublimis coeleuabatur. Hi enim etiam incaleſcebant. Nam ſicut ſcriptum eſt, ita conſortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum ſcripta ſunt, etiam ſine poſterioribus fiebant. Quæ vero poſterius, non ſine prioribus. Celerrime autem moriebantur, vbi febrili rigore inſuper riguiſſent. His ita preſſis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ ſectio, neque quæcunque alia tentaui. Secui etiam venam ſub lingua, quoſdam & ſurſum purgaui. Hæc igitur omnino in æſtate fiebant, ſicut etiam eruptiones omnino multæ, & potiſſimum in ſiccitatibus lippitudines doloroſæ populariter graſſabantur.

Sanguinis venarum ſuppreſſiones faciunt animi deliquiũ, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appoſitio, deligatio. Inguinum glandularumque tumores plurimi fiebant, eo quòd hepatitis affecta eſſet. Erat autem & ab arteria male affecta malum ſignum, veluti Poſidoniæ. Quibus ſanguis erumpebat. morientes fronte non exudarunt, ſed velut contracti præ ſiccitate erant. Et anheloſi, ac cum ſudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, velut Poſidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circumtenſio ante obitum, & vmbilicus oblongus ipſi protractus eſt: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de vnoquoque recte præcipi poſſunt, quæ partim eadem poſſunt, partim non: velut eſt talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & vbi mutatione opus eſt, de lecto propellere timidos, & torpentes excitare ad ea quæ relinquunt.

Poſidoniæ.

Hydropicos citius ſecare oportet, tabeſcentes ſtatim vrere, caput ſecare, & huiuſmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile eſt enim multis genibus. Affectiones circa cor ſiue ventriculi oſculum Xenarcho, & calidum aceruatim exſpirare, & vlcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis eſt iraſcẽtibus, ſi talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales ſunt vbi iraſcuntur hi qui tales non ſunt. Et alia iuxta morborum rationem, velut verbi cauſſa, Morbus tabidam ſpeciem inducit, ſi talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo ſuperſtes euadet: & alia eodem modo. Tuſſes laborioſæ contingunt locos læſos, &

Xenarchus.

Tabes.

Tuſſis ſicca.

maxime

A maxime articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicunque alij tales ab eadem constitutione. Tabescentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Simul causa fuit tussis per hyemem populariter vagata, & aliis quicunque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam vero diuturni non sunt oborti, velut his qui dolores rhenales habent. Sed & aliis, velut homo ille ad quem Cyniscus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & aliis parti- *Perinthus.* *Cyniscus.*
B bus, tempora an multum differant considerandum est. Nam quum melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dysenteriis cibi fastidia mala, tum alias, tum si insuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna sunt. Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ quæ seps vocantur. Rhenum affectiones non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa somnum fiunt eiusmodi: & quibus contraria.

Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt.

Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur,
C in triplicitate perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet.

Quod citius discretum ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense: & secundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula consideranda sunt.

Victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum qualia ex qualibus, prout se habent.

Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes, ingressos aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus, tanta caliditas, fri-

tas, frigiditas, crassicies, tenuitas, siccitas, humiditas, plenus, imminutus & copiosior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habent. Continentia, aut contenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus, silentio, dicere quæ vult, sermonibus quibus dicit, an magni aut multi, veri aut conficti. Prodeuntia & egressa nosse oportet, vnde cœperunt: aut vbi desiuerunt, aut quãtum diuulsa sunt, itemque colores, in quibus aut caliditatem, aut salsuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatem, aut crassiciem, æqualiter aut inæqualiter, corpus, tempus: Mutationes quales ex qualibus habent. Incœpit eructationem, non obtinuit. Lachrymæ volenti, nolenti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ, crassicies, sapor. Sputum an per se exscreet, aut tussiendo reiiciat, itemque vomitum. Solis calor, frigus, humectatio, siccitas: Mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia se habet.

Labores, ocia, somni, vigiliæ. Quæ in somno fiunt, insomnia, cubilia, & in quibus, & ex quibus. Mentis intelligentia ipsa per seipsam, citra instrumenta ac negotia, tristatur, lætatur, timet, confidit, sperat, desperat; velut Hippothoi domestica famula mentis suæ per seipsam gnara erat, & quæ in morbo acciderant sciebat. Aetatem ab ætate discernere oportet, & an prius aut posterius quàm conuenit, quid fiat. veluti si resolutus est hyeme, & seni ætate, aut infanti, & æstate aut prius, aut posterius quàm conuenit. Dentium emissiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, crassitudo, robur, imminutio. quod cognatum est, & quod per seipsum, quanto magis & minus.

Hippothous.

Quæ obseruanda.

Anni tempus, in quo & citius aut serius. Tempus in quo factum est, pluuiosum aut siccum, frigidum aut calidum, sine ventis aut cum ventis, & qualibus ventis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut semper, præterito aut præsente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus maiores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remissio, vigor, & magis & minus perficiens, & quando, & qualiter, & in quali hora ac ætate.

Populariter grassantium morborum modi, & si quis ex incipientibus incœperit sine vomitu, veluti aut vbi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculosi fortassis valde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora.

Corpus,

Corpus, actio, in considerationem ducatur. Visus, auditus, nasus, tactus, lingua, cogitatio consideretur. Tumores in supernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracilescunt, recidiuas faciunt: In extremitate vero subrubicundi, duri, & valde viscosi, & insurgentes ac inhærentes in his sunt, velut Pharsalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut vlceribus: Sed & quæ deferuntur ex tuberculis ac suppurationibus, quia signa sunt. *Polymedes.*

Circa messem tormina circa vmbilicum, & dolores, quandoque à porro: Sed & ab allio his postea. Sacri ignes quibusdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & si pustulæ essent, malæ erant: & quibus aluus turbata esset. Adamantus atrabiliarius à pepliis pluribus vomuit aliquando nigra, quãdoque à cepis. Febres in quibus vlcerantur labia, fortassis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes statim ad manum soluuntur semper. Quale inest in articulis considerandum, an non suppurantur. *Adamãt⁹.* *Quãta obseruatio medicorũ debeat esse.*

B

Consuetudo autem, ex qualibus sani degimus, victus modis, tegumentis, laboribus, somnis, rebus venereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuersi sunt, quando cœperunt, affuerunt, desiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo victus rationes, qui facile, qui ægre toleratur. Victus rationes quantum fieri potest cognoscendæ. Nam non nosse, multarum calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores ac difficultates. Verum contraria facit causa & occasio. Scio quòd difficile est ratiocinari ac cognoscere vias, veluti si sit acuto capite, simus, subaridus, biliosus, ægre vomens, facile vomens, niger, iuuenis qui temere vitam degit: Hæc simul inter se consentire difficile est. Cui fistula refringebatur, tussiculæ permanere impediebant.

C

Cui apex hepatis complicatus erat, eum concussi, derepente dolor sedatus est. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex vocabatur, hic quum annorum viginti quinque esset, sæpe per somnum semen effudit: & interdiu quoque frequenter ipsi prodibat. Quum autem ad annum trigesimum peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. *Satyrus pollutione mortuus est.*

In Ab-

Palæstræ custos. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, non subiit, verum parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lauit, nihilo minus vigiliæ & angustiæ aderant. delirauit. Tertia die frigiditas extremarum partium, excalefactus sudauit. pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est. D

Melancholici comitialesq; cõmunicant. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij, Vterque vero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si vero ad animum, atrabiliarij melancholici dicti. E

Phaethusa Pytheas. In Abderis Phaethusa Pytheæ vxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt. postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem vbi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus euasit. & barbam produxit, & vox aspera facta est. *Mensium defectu moritur.* Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non ita multo tempore postea vixisset. *Namysiæ Gorgipp.* Idem hoc contigit etiam Namysiæ Corgippi vxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, vnam spem esse, si menses secundum naturam prodirent. Verum & huic prolici non potuerunt omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est. F

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPVLARIB.
lib. VII. Iano Cornario medico physico interprete.

Post

Ost canem febres fiebant sudorificæ,& non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non valde siticulosæ. paucis in septimo & nono desinebant, aliis vndecimo, & decimoquarto,& decimoseptimo. *Canis syd.*

Polycrati febris,& sudor,qualis descriptus est.à medicamēto purgatio deorsum vehementer. & febris adeo lenis facta est, vt obscura consisteret, præterquam in temporibus. & sudores ad vesperam, circa caput, collum, pectus. Deinde rursus etiam per totum ventrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimū & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alui subegestiones. post purgationem vsus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores ventris iuxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuso per clysterem molli vsus esset, cessauit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itemque febrem. Circa decimamsextam calores leniores esse videbantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior. spiritus autem moderatus. Quādoque vero aceruatim attractum, rursus aceruatim expirabant, velut præ animi deliquio, aut velut in vmbra desidens respirare solet, is qui per æstum inter fecit. Decimaseptima itaque die desidens in sellam, animi deliquium incidit, & multo tempore sine voce ac sensu iacebat, & vix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, vtpote faucibus resiccatis, ac omni virium exolutione præsente. Vix itaq; intra seipsum erat.& calores leniores fiebāt. Postea vero desiit morbus vigesima secunda die. *Polycrates.* *Cleocydes*

Pythodoro eodem tempore febris cōtinua. octaua die sudor obortus est.& rursus incalescebat. Decima rursus sudor. duodecima sorbuit succum,& vsque ad decimāquartam obscura erat, in temporibus autem comparebat.& sine siti erat.& ipse sibiipsi sanus esse videbatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iusculum pulli sorbens vomuit bilem, & aluus infra exturbata est.& febris exacerbata est. rursus desiit. & sudores *Pythodorus.*

res

res fiebant multi.& corpus totum perfrigeratum erat, exceptis temporibus.Pulsus non defecit.Videbatur quieuisse modico tempore vt incalescere se putaret. Vigesimaquarta quũ iam gustaret cibos multis diebus,& pransus esset, multa erat febris,& ad vesperam delirium, accedente simul etiam somno.Detinebat itaque iam continua & vehemens,& quandoque vnam,quãdoque duas noctes vigilabat.reliquo vero tẽpore somnus abunde contingebat,vt operosum esset excitare.& delirium in somno.& si quando ex somno excitatus esset,vix ipse suiipsius erat.Sitis exors. Spiritus moderatus,talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Post septimam recidiuæ succi exhibebantur. post decimamquartam cibus. Circa primos septem eructabat, ac reuomebat quandoque cum potu subbiliosum, citra anxietatem, donec aluus deorsum soluta est. Sudores post recidiuam defecerũt, nisi quis circa frontem esset tantillus vt vix significationem de se præberet,lingua ex somno si non collueretur, subbalba præ siccitate.& ruptiones vlcerũ circa ipsam, & in labio inferno, & circa dentes. alui egestiones paucæ. Circa decimã quintam vt recidiua facta est,frequentiores & viscosæ. Decoctum malicorij sedauit ipsas. Vrinæ quales sunt diuturnæ. Sub vltimum tempus dolor pectoris deglutienti potum.& manus in pectore.Cuminum & ouum absorbenti sedatus est. linguæ raritas profuit. Quinquagesima à prima circa arcturum,sudores breues iuxta lumbos & pectus.& corpus perfrigerabatur,exceptis temporibus,valde modico tempore.Prima & quinquagesima remisit.nec iterũ apprehendit. Eratolai fili' circa æquinoctium autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat.Egestiones alui erant biliosæ, tenues,multæ,& moderate subcruentæ. Dolor autem ventris vehemẽs. Vbi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur.& sæpe ad exonerandam aluum surgebat, sed minore dolore.Febricula vero & ægroto,& multis, omnino non adessevidebatur per omne tempus,post primos sex dies, adeò obscura erat. Verũ iuxta tempora pulsus erat.& lingua præ siccitate subbalba. & moderate siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autẽ iam vtebatur & vinis. Quum iam ad decimumquartum diem peruenisset, tubercula circa aurem oborta

Eratolaus.

Tubercula aurium.

A oborta sunt,tum alterã,tum vtranque,dura ac cruda: omnia disparuerunt,moderate autem dolorosa erant. Quum autem non desinerent egestiones,& semper biliosę essent,absorbẽti herbam in farina,biliosæ egestiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti sunt. liquidas vero multas sæpe egerebat,& cibos valde auersabatur,& omni necessitate coactus admittebat. Calor autem, & lingua,& sitis tales sequebãtur quales dicti sunt. & sudores nulli. Obliuio vero huiusmodi quædam. Vbi interrogasset de eo quod paulo antea audiuisset,modico interposito tempore rursus interrogabat:& rursus repetebat,velut qui non dixisset.& se desidere obliuiscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset. & ipse sibiipsi conscius erat huius affectionis,neq; ignorabat.Spiritus qualis sa- *Obliuio huius quæ.*

B no.Vltra trigesimum vero vsque ad quadragesimum diem,& dolor ventris multum augescebat,& supinus decumbebat, & se conuertere ne tantillum quidem poterat. & quia dolor vehemens erat,aliis qui cibum exhiberent opus habebat. Alui egestio erat multa,& discreta,tenuis,& caloresvincsi,quęcunque tandem ingessisset, & quandoque subcruenti.& corporis dolor. colliquatio extrema, & impotentia. & ne alio quidem subleuante surgere amplius poterat. In medio vero vmbilici ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque à cursu, neque à timore circa cor generari possit.Bibenti lac asininũ coctum, nouem heminarum Atticarum mensura ad duos dies,biliosa purga-

C tio vehemens oborta est,& cessauerunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea vero bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro vice vna cyathos duos, in diem, primum sextam aquæ partem ammiscens,& vini nigri austeri parum.Semel autem in die cibum capiebat ad vesperam.Panis erat ad mensuram dimidiæ chœnicis subcineritius,& pisciculus petrosus simplex, aut caruncula capræ aut ouiculæ. Potus lactis post primos decem dies,ad quadragintavsq; sine aqua,cum vini nigri modica parte.Post septuagesimum iam à primo diem,à balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Vtebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore. Ctesicrati lac in farina magis quàm serum caprinũ contulit,quum dolor esset circa totum ventrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruenta egestione, *Ctesicrates.*

& tumor

& tumor circa pedes, ferè iam ad dies vigintiquinque esset.

Adrianus. Et Adriano eadem contulerunt. Verum Cæneæ filio lac *Cæneas.* asininum coctum. Cydis filio circa solstitium hybernum *Cydes.* rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor statim à paruo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, & grauis odoris. Quum autem ita se haberet, plerunque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat vehemens, & capitis dolor. secunda aut tertia die bilis vomitus. desidenti exonerandi ventris gratia, prodiit excrementum subbiliosum viscosum, velut ex ouo subpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat. & dolor capitis ac auris vehemens, & febris. Sexta alui egestio à mercuriali. & calor, & dolor cessasse videbatur. Septima velut sanus. In temporibus autē dolor non defecit. sudor nullus obortus est. Octaua succum sorbuit. ad vesperam autē betæ succum. & in noctem somnus. & valde doloris exors. & nona lætabatur ad solis occasum. Verum ad noctem capitis & auris vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus quum maxime doleret statim à principio. Totā vero noctem nonam, & sequentem diem, ac noctis magnam partem, neminem noscebat. Verum suspirās perseuerabat, in die vero intra seipsum erat. & dolores cessabant, & calor moderatior erat. Quum autem sorbuisset mercurialem, vndecima egessit per aluum pituitosa, mucosa, maleolentia. duodecima & decima tertia moderate habebat. Decima quarta initio mane facto, vsq; ad meridiem per totum corpus sudabat, cum somno & sopore multo, vt operosum esset ipsum excitare. ad vesperam experrectus est, & corpus quidem moderate perfrigeratum est; in temporib⁹ autem pulsus perseuerabat. decimaquinta & decimasexta succis vsus est. Decimaseptima venit rursus dolor eorundem ad noctem, & delyrium. & pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona ac vigesima, insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere seipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra venabatur. Prima & vigesima sudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigesima secunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, si quidem valde conaretur, quæ volebat perfecte loquebatur. Si vero ex tempore citra conatum semiperfecta.

secta. & os exolutum. & maxillæ & labia semper in motu, velut qui loqui vellet. & oculorum frequens motus ac intuitus. & color in dextro oculo velut dictum est, subcruentus. & palpebra superna intumuit. & iuxta maxillam rubor in fine. & venæ omnes in facie manifestæ adeoque contractæ. & oculis non amplius nictabat, sed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad supernam partem, velut fieri solet vbi quid in oculum incidit. & quum biberet, descendentis potus in pectora & ventrem strepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spiritus leniter semper moderatus. lingua qualis est peripneumonicis cum pallore albicans. ab initio & semper capitis dolor. Collum semper immobile vt vna cum capite circumageretur opus habebat. & pars secundum spinam ex collo recta ac inflexibilis. decubit⁹ quales dicti sunt, & non semper supinus decumbebat. At pus iam serosum album, multum negocij ad detergendum cum spongiis exhibebat. odor eius valde excellens, circa postremum tempus pedum contactum non valde percipiebat. Harpalidæ sorori prægnanti circa quartum aut quintum mensem, tumores circa pedes aquosi fiebant. & oculorum cauæ partes intumescebant. & totum corpus in tumorem eleuatum erat, velut in pituita alba affectis. tussis sicca. rectæ ceruicis spiratio, & eiusmodi anhelatio. & quandoque strangulationes à spiritu, vt sedens in lecto perseueraret. decumbere autem non poterat, sed etiam si qua somni expectatio esset, desidebat. Sine febre erat leniter. & fœtus ad plurimum tempus immobilis erat, veluti corruptus, & translabebatur. Comitabatur autem anhelatio ferè ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis vsa esset, & Aethiopicum cuminum in vino bibisset, melius habuit. Postea tussiendo eduxit multa, matura, pituitosa, alba, & spiratio illa cessauit. peperit autem fœmellam. Polycratis vxori æstate circa caniculæ sydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulo densior spiritus. Tussis & exscreatio statim ab initio, similis purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stridula asperitate. facies boni coloris. in maxillis rubor, non abunde coloratus, sed leniter floridus. Progressu vero temporis & vox raucosa, & corporis colliquatio. & circa lumbos eruptiones. & aluus circa postremum tempus li-

Harpalidæ sorori

Polycrates.

quidior. Septuagesima die febris extrinsecus valde friguit. in temporibus autem quies. Spiritus vero frequentior fiebat. Verum post hanc quietem spiritus densior, adeò vt sedens perseueraret, donec mortua ast. In arteria strepitus multus inerat. & sudores praui. & intuitus valde modesti, vsque ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinque. Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat. Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula oborta est: quæ quum iam desineret, colli dolor vsque ad spinam & lumbos, & harum partium non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ. & dentes in seipsos, plus quàm vt specillum admitterent. & vox balbutiens, eo quòd resolutum, & immobile ac debile esset corpus. prudens tamẽ erat. Calefactoriis & aqua mulsa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & postea succis & iusculis sana euasit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit. Apud Harpalidem vnctor, crurum ac manuũ impotẽtior circa autumnum factus, bibit temere medicamentum sursum ac deorsum purgans. ex purgatione febris. & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret vt inter loquendum anhelaret, similiter vt anginosus raucosus. Strãgulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verum tumor non erat. Febris autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mammam sinistram. Quum autem exurgeret, aut commoueretur, anhelatio multa, & sudor à fronte & capite. & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto vtebatur. Postquã autem febres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delinctu multo. Vbi præteriissent dies quatuordecim omnia desiuerunt. & manuum ac crurum non longe postea potens factus est.

Vetula lãguens euasit.

Vnctor.

Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus, & infra alui egestio. vigiliæ. & iuxta splenem tumor rotundus. Tertia die mane surrexit, strepitu circa ventrem citra dolorem percepto. Vbi vero aluum exoneraret, sanguinis recentis plus quàm congij mensura subiit. & vbi iterum atque iterum cohibuisset, grumi cõcreti. anxietas circa cor & os ventriculi & sudor per totum ferè corpus. & febricula frigescere videbatur. & primum prudens erat, progrediente vero

die, &

die, & inquietudo maior, & anxietas, & ſpiritus paulo denſior. & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat. & quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhiberent aliqui ſuccos, & aquam de farina craſſa in ipſa macerata, non ceſſauit: ſed ſpiritus, ad veſperã valde multus erat, & iactatio multa, & ad dextera, & ad ſiniſtra tranſmouens ſeipſum nullo tempore quieſcere poterat. pedes frigidi. In temporibus & capite calor magis propinqua iam morte. & ſudores multi. & bibenti ſtrepitus audiebatur, circa pectus & ventrem, deſcendentis potus. Quod vero peſſimum erat, vbi dixiſſet ſibi aliquid infra ſubire velle, & oculis intente intuitus eſſet, non diu ſe cohibens mortuus eſt. Hermoptolemi vxori hyemis tempore febris. & capitis dolores. & quũ bibiſſet, vt quæ difficulter deglutiret, ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dixit. lingua liuida ab initio. Occaſio videbatur ex horrore poſt balneum facta eſſe. Vigilabat & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non adhuc ſolum caput, ſed & totum corpus ſe dolere dixit. Sitis quandoque vehemens, quandoque moderata. Quinta & ſexta & vſque ad nonam fermè delyriũ. & rurſus ad ſeipſam loquebatur ſemiperfecta cum ſopore. & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinum quendam frigidum ad caput ſitum, etiam pectoribus adhibebat. & ſtragula quandoque reiiciebat. & in oculo dextro ſubcruentum quid erat. & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris ſemper peſſima eſt. Ex aluo egerebat ab initio quidem ſubfulua. poſtea vero aquoſa valde, & huiuſmodi coloris. Vndecima moderatius calida eſſe videbatur. & quandoque ſitis exors fiebat, adeò vt niſi quis dediſſet, non peteret. Somni poſt primum tempus contingebant moderate interdiu. ad noctem vigil erat. & ad noctem magis dolebat. Nona venter exturbatus eſt aquoſis excrementis. Similiter etiam vndecima. Sequentibus vero moderate multum ad egerẽdum ſurgebat, & talis egeſtio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes & eiulationes, velut pueri, & vociferatio, & timores, & circumſpectiones, vbi ſopore excitata eſſet. Verum decimaquarta operoſum erat ipſam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, velut ex plaga, & vehementi dolore ac timore, velut ſi quis ipſam

Hermoptolemos.

apprehensam modico tēpore detineret. Deinde rursus quie- D
tem habebat, & sopore pressa dormiens perseuerabat omni-
no non videns, quandoque neque audiens. & totam hanc
diem ad vtrunque, modo ad tumultum, modo ad quietem
transmutabat. Sequenti nocte per aluum subiit quid cru-
enti, velut mucosum: & rursus velut limosum: postea prasi-
na valde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & ti
mores, & vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem effera-
tio, & indignatio, & eiulatio, nisi ipsi cito quod vellet porre-
ctum esset. & cognoscebat quidem omnes & omnia statim
iam post primos dies, & oculi subcruētum illud sedatum est.
Verum insania iuxta temporis occasionem, & vociferatio, &
mutatio prædicta sequebatur ad soporem. audiebat inæqua- E
liter, aliqua valde, & si submisse quis loqueretur: aliqua ve-
ro clarius eloqui oportebat. Pedes semper æqualiter cum re-
liquo corpore calidi. vsque ad extremos dies. Verum deci-
masexta minus. Decimaseptima moderatius quàm aliis die-
bus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se cōtrahens ma-
gis febricitabat. & sitis multa erat. reliqua similia sequeban-
tur. Tremores autem circa manus fiebant. & aliquantum cō-
cutiebat caput. & oculorum intuitus praui. & sitis vehemēs,
vbi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat.
neque auellere ipsi poterant. lingua sicca, valde rubicunda.
& os totum ac labia vlcerata erant ac sicca. & ambas manus
ad os admouens manducabat quum tremula esset. & si quis
aliquid ad manducandum aut sorbendum obtulisset, large ac F
furiose deglutiebat ac sorbebat. & signa circa oculos mala.
Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores
quandoque incidebant ipsi, adeò vt contraheret corpus, &
contegeretur, & anhelaret. crura distendebantur, & pedes
frigidi erant. Sitis similis. & mentis affectiones similes. &
surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenui-
bus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema
tertia & vigesima, oculus magnus inane erat, & circumspe-
ctio breuis. & quietem agebat, quandoque etiam absq; con-
tectione ac sopore. Ad vesperam vero dextri oculi motus,
qualis videntis, aut aliquid volētis, ab externo angulo ad na-
sum. cognoscebatque & interroganti respondebat. Vox post
multa subblæsa, & præ vociferatione fracta ac raucosa.

Amphiphradis

A Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor, & tussis. & alui egestiones multæ, aquosæ, & subbiliosæ. & febris cessasse videbatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus vtebatur. prudens per omne tempus. circa vigesimã octauam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras. *Amphiphrades.*

Caupo peripneumonicus. aluus statim subibat. Circa quartam sudor multus. febricula cessasse videbatur. tussicula nulla, vt ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris. sudor octaua. Nona exscreauit pallidum. decima subibat aluus aceruatim non sępe. circa vndecimam mitius habebat. *Caupo.*

B Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non valde. lingua peripneumonica. nona exudauit. totus frigefactus est, velut videbatur. obtulerunt ipsi succum. circa meridiem calescebat. Vndecima sudor. & aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decimaquarta pallidum exscreauit. & stertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est. Alius quidam in palato stertens. lingua sicca, peripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, iuxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat. hyeme vero quum inhorruisset, dolor au- *Hermoptolemos.* *Posidonius*

C gescebat. & febricula tenuis. & exscreatio purulenta. tussis cum stridula asperitate circa fauces. & stertens, quum prudens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra. & vocem læserat inter aberrandum. oculi colorati, natantes velut dormitantium. color reliqui corporis non valde velut in morbo regio, sed subpallidum, liuidum. vox praua. lingua obscura, peripneumonica. non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus. frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est. Quædam apud Metronem anginosa, dexteram manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis. suffocatio die tertia remisit. Septima conuulsa. vox intercepta. Stertor. dẽtium collisio ac consertio, maxillarum rubor. Hæc non longe vitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Si- *Bales.* *Anginosus perit.*

Bion hydropicus. gnum circa manum subliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibum auersabatur ad multos dies. & vrinæ stillicidio vexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat. suppuratus est. mortuus est. *Ctesiphon* Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa,& prius hydropicus ac splenicus,valde repletus est & scortum,& crura,& peitonæum membranam aluum ac intestina ambientem. Ad finem tussis & suffocationes fiebant ad noctem, magis à pulmone, velut pulmonicis ac tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus, rigor. febris. circa femur dextrum intus ad venam mediam ab inguine collectio velut ignis feri, subliuidum habens ruborem. ad noctem cordis ac oris ventriculi dolor. & non longe postea vocis interceptio. strangulatio cum stertore.& mortuus est.

Et in Olyntho hydropicus, derepente voce priuatus, noctem & diem desipiens,mortuus est. *Prodrom⁹* Prodromi filius,æstate subblæsus, æstuosus. lingua ipsi subarida, obscura. egestio alui deorsum multa.Superstes euasit. *Leophorbidæ.* Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum. præcordiorum & ventris dolor alui egestiones liquidæ,biliosæ, multæ.& interdiu soporosus. lingua peripneumonica. tussis non inerat. Duodecima nigra pauca & prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse videbatur. Postea vero sorbitionibus vtebatur. Decimasexta os valde salsuginosum siccum fiebat. ad summam vesperam horror, febris. Vigesima prima circa meridiem rigor, & sudor. febris desiit. verum calor adhuc suberat tenuis. ad noctem rursus sudor. & vigesima secunda ad noctem sudor.& calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat. Aluus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiua. *Theocles.* Quæ superne habitabat Theoclis cognata, sub pleiadas febris acuta. sexta videbatur cessasse. lauit velut febre sedata. septima mane maxilla valde rubicunda, vtra non memini. In vespera febris venit multa. & animi deliquium,& vocis interceptio erat. non longe vero postea sudor,& quies cessante morbo septima die. *Theodor⁹.* Theodori vxori in febre vehementi sanguinis eruptio facta est, hyeme. vbi febris desiisset circa nonam,non longe postea, lateris dextri velut ab vtero grauitas. Sed & primũ, & sequẽtibus diebus,obortus est dolor vehemens iuxta pectus.& fomento ad latus dexterum adhibito,remiserunt dolores quarta die. spũs

densior.

Adẽsior. arteria vix respirans subsibilabat. & supina difficulter se vertere poterat. ad noctem febris acutior, & delyrium breue fiebat. Quinta mane mitior esse videbatur. sudor de facie diffundebatur primum modicus: deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Postea vero videbatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarum. Quæ vero in temporibus sunt etiam magis saliebant, & spiritus densior, & aliàs atque aliàs delyrabat. & omnia ad deterius: lingua perpetuo alba valde: & tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dextrum valde eleuabatur circa quintam. verũ postea mollius. egestio tertia die à balneo stercoris modici. Quinta rursus liquidi modici. Venter autem mollis. Vrinæ acerbæ, cineris speciem referentes. oculi velut delassatę difficulter suspiciebat ac circũferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit, & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadem hora qua plenum solet esse forũ, multus sudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multũ tempus prudenter res suas disponebat. ad meridiem vero valde delyrabat. & perfrigeratio similis erat. omnia vero circa corpus grauiora. Ad vesperã tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationẽ minabatur, & rursus silebat, & ad quietem conuertebatur. Circa primum somnum sitis multa, & insania, & erecta sedebat, & præsentibus conuiciabatur. & rursus conticuit, ac in quiete erat. & videbatur reliquum noctis sopore pressa esse. Verum oculos non claudit. Ad diem indicabat pleraque nutibus, corpore quiescens, & moderate intelligens. Sudor rursus eadem hora. similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbentes, rigide ac stupide intuentes. albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ. & totum corpus pallidum ac nigrum. manum plerunque ad parietem, aut ad stragula habebat. strepitus autem bibenti magni fiebant, respuebat, & sursum ad nasum absorbebat. & floccos legebat. & faciem obuelabat. Post sudorem manus velut in glaciẽ congelatę. sudor sequebatur frigidus. corpus ad manum frigidum exsiliebat, vociferabatur. insaniebat. spiritus multus. manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ iam etiam conuulsæ. septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modice perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur viscosũ,

Aa iiij genituræ

genituræ simile. Vigilabat per omnes dies. post sextam vrina subcruenta. Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tussis. febris. edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse. nona remisit. febris non reliquit, tussis multa. & crassa ac spumosa spuebat. latus dolebat. Circa decimamquartam & rursus vigesimam febres desinere videbantur, & rursus corripiebant. erat autem calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tussis quandoque deficiebat, quandoque abundabat, cum multa suffocatione. Tunc vero remittebat. & exscreatio post hos dies multa, cum strangulatoria tussi. & purulenta supra vas efferuentia ac spumantia prodibant. & in faucibus plerunque stridula asperitas subsibilabat. anhelatio semper detinebat, & spirit⁹ densior. raro bene spirabat. Vltra quadragesimum diem, prope sexagesimum opinor, oculus sinister excæcatus est, cum tumore, sine dolore: nec longe, postea etiam dexter. & pupillæ valde albæ ac siccæ fiebant. & mortuus est post excæcationem, non progressus vltra septem dies, cum stercore ac multa delyratione.

Antiphanes.

Similia & ex similibus eodem tempore cõtigerunt etiam Thessalioni. feruentia, & spumantia, & purulenta. & tusses, & stridulæ asperitates. Polemarchi vxori hyeme anginosæ tumor sub gutture. febris multa. vena secta est. cessauit strangulatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi videri aliquid colligi. & respirabat velut respirant, hi qui sub aquã mersi fuerunt. & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, engastrimythi, quasi ex ventre loquentes appellati. Tale quid contingebat. Circa octauam aut nonam ad noctem aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata & graueolentia egessit. vox intercipiebatur. Mortua est. Aristippus in supernũ ventrem violenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est, ventris dolor vehemens. & breui ardebat. deorsum vero nihil egerebat. anxius erat. biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. Paulo post dolores rursus vehementes. & venter similiter ardebat, velut in voluulis. calores & sitis. in septem diebus mortuus est. Neapolis percussus similiter, eadem passus est. acri infuso per clysterem immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est tenuis, pallidus, niger. oculi squallidi, stupore rigidi, intus conuersi,

Thessalion polemarchos.

Aristippus

Neapolis.

A conuersi,intente intuentes. Ei qui in hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est.oculi caui.anxietas,molestia.Mortuus est prius quàm concio solueretur, in qua die percussus est. Qui caput percussus est lapide à Macedone supra tempus dextrum,ita vt fissura saltem facta dissectio contigisset, vertigine affectus est & cecidit. Tertia die voce destitutus erat.anxietas.febris non valde vehemens. pulsus in temporibus velut tenuis caloris. nihil audiebat, neque sapiebat, neque quiescebat. humiditas circa frontem, & sub nasum, vsque ad mentum. Quinta mortuus est. Eniates in Delo iaculo percussus est retrorsum in latus, iuxta sinistram partem.vlcus quidem sine dolo- *Eniates.*
B re. Verum tertia die ventris dolor paruus. non egerebat.infuso per clysterem immisso, stercus prodibat,& dolor deficiebat.sedes extra ad scrotum extabat. quarta die etiam ad pubem,& totum ventrem, dolor vehementer irruebat.quiescere non poterat.biliosa vomuit abũde colorata. oculi cum virore pallidi,quales in animi deliquiis.Post quintam mortuus est. Erat autem calor quidam tenuis in ipso. Billo percusso *Billus.* in dorsum, spiritus multus per vulnus cum strepitu prodibat, & sanguinem fundebat. Verum deligatus emplastro cruentis vulneribus commodo, sanus euasit. Contigit & infœlicissimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris.Deinde liuefactum est os.mortuus est. Et Phaniæ & *Phanias* Euergetæ filio, liuefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab *Euerge-*
C osse discessit. & pus subtus depascebatur. His dum perfora- *tes.* rentur, ex ipso osse egressa est sanies tenuis, serosa, subpallida,graueolens,lethalis. Contingit autem talibus etiam vomitus accedere,& ad finem conuulsiones: & vt clangorosam vocem edant,ac impotentes fiant, & si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte: si vero in sinistris, in dextra. Theo- *Theodor.* dori filio nona die in sole versato, febris accessit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre vero denudatum est. discessit cutis.multum clangorosus erat. Vigesimasecunda venter eleuatus est maxime circa præcordia. Vigesimatertia mortuus est. Quibus ossa fracta fuerint,his septima die febres. Si vero calidius fuerit tempus, etiam citius. At si magis fracta fuerint, etiam euestigio. Et Exar- *Exarmod.* modi famulus similiter dolorem habebat ad fœmur,non è di

recto

recto vulneris. & factus est clangorosus. & colli erat dolor. D

Posidocreō Et Posidocreon tertia conuulsio. calor non relinquebat. mortuus est die decimooctauo. *Isagoræ.* Isagoræ filius percussus est retro in caput, contuso osse ac nigrefacto quinta die superstes euasit. os autem non discessit. *Nauis rector.* Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit. inflammatio successit. & marcor. & febris. subpurgatus est. quinta calores moderate remiserunt, itémque dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem sanies exibat leniter. Postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictio facta est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad colum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in posteriorem partem, cum sudore. Sed à prædictione mortus est. E *Harpalus.* Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit, inflammatus est, & valde dolorosus erat. & vbi repositus est, & dolor remisit, proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conferebantur. & opisthotonus aderat. saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. *Thrinon.* Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiam aut malleolum vlcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroso contigit, vt opisthotono moreretur. *Menon.* Menoni sub arcturum & prius, ex febre æstiua, & alui profluuio ægre affecto, & ex itinere delassato, dolor lateris sinistri. & tussis quæ ex destillatione quidem etiam prius aderat, verum tunc valde intenta erat, & vigilabat. F & febrem statim ab initio ægre ferebat. & erectus sedens tertia die spuebat pallidum. arteria ex stertore subsibilabat. Circa quintam spiritus moderate densus. pedes tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, & extra stragula. alui egestio ab initio fiebat biliosa, neque valde modica, neque multa. septima, octaua, & nona, leuius ferre videbatur, & somni aliquid contingebant. & quæ exscreabat crudiora erant. decima, & vsque ad decimamtertiam, alba & pura. & præcordium mollius fiebat. sinistrum tamen distentum. & melius spirabat. Subdita glande moderate aluus subiit. Decimatertia rursus pallidum spuebat. Decimaquarta magis. Decimaquinta prasinum. Aluus autem maleolentia, biliosa, liquida, multa demisit. sinistrum præcordium eleuabatur. Decima-

cima-

A cimasexta autem etiam valde intumuit. & spiritus iam stertorosus. sudor circa frontem & ceruicem, raro ad pectus. extremæ partes, & frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio vero venarum circa tempora detinebat. Somni soporosi noctem ac diem postremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris speciem referens. Circa decimã, & vsque ad decimam tertiam tenues, & nõ decolores, Verum à decimatertia quales ab initio. Cleocho lateris dolor & febris. remisit febris, *Cleochus* sudauit per totum corpus. In vrina multa erant quæ ferebantur ac innatabant. postea turbata est. Circa Pleiadum occasum Olympiadæ vxorem, fœtum octimestrem gestantem, ex casu febris acuta corripuit. lingua æstuosa, sicca, aspera, pallida. oculi pallidi. & corpus mortiferũ. fœtum corrupit quinta B die facile liberata est. & somnus vt videbatur soporosus. vesperi excitantes non sensit. sternutatorium adhibitũ percepit. potionem suscepit & succum. deglutiens potionem aliquantum tussiuit. vox non soluebatur, neque ipsa quicquam alleuabatur ex morbo oculi tristes ac submissi. spiritus sublimis per nasum trahebatur. color prauus. sudor circa pedes, & crura, vbi iam morti propinqua esset. mortua est. Nicolai *Nicolaus.* concubinæ ex febre ardenti, abscessus iuxta horam fiebant ab vtraque parte, paulo posterius alter, quum iam febris remittere videretur, velut tumor laxus. Circa decimumquartum magni citra signa sedati sunt. recidiua facta est. Color qualis mortuorum, lingua aspera, valde densa, subalbida. Siticulosa. alui egestio deorsum multa, liquida, male olens per o- C mne tempus. Ante finem corruptum est corpus præ multitudine egestionis. Mortua est circa vigesimum diem. Andreã *Andreas.* ante pleiadem horror, febris, vomitus. Ab initio semitertiana apparebat. Verũ tertiana erat. Quum rursus in foro versaretur, inhorruit. febris acuta. vomitus bilis meracæ. delyrium ad noctem. quarta rursus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probe egessit aluus. Septima difficilius & sequentibus iam diebus febris magis continenter affligebat, & sine sudore ab initio, & siticulosus. Maxime vero os resiccabatur, & potionem nullam libenter admittebat, quum multa inincũditas circa os esset, lingua sicca, inarticulata, asperitas efflorescebat, cum pallore albicans. Vigil, anxius. exolutus, fractus, lingua præ siccitate quãdoq; subblæsa, donec ma-

defecisset,

defeciſſet.ſuccum maxime admittebat.Nona aut decima circa aurem ſiniſtram,atque etiam alteram,tumores parui citra ſigna apparuerunt.Vrinæ ſemper non decolores, verum ſine ſubſidentia. Decimaquarta ſudor circa ſupernas partes non multus,ſed moderatior.Calor circa decimamſeptimam euanuit.Aluus poſt decimam ſicca, citra glandem ſubditam non egerens. Circa vigeſimamquintam puſtulæ per totum corp' pruriginoſæ calidæ,velut igne ambuſta. Dolor auté erat circa locos ſub alis,& latera:tranſiuit ad crura citra ſigna,& deſiuit. Balneum proderat & vnguenti illitio cum aceto. Méſe vero ſecundo aut tertio fortaſſis,ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoque fuerat, ſedatus eſt. Ariſtocrati circa ſolſtitium hybernum laſſitudo,& horror, & calor. Poſtea tertia die incepit lateris dolor itemque lumborum. & tumor ſub alis initium ſumens,per totum dextrum latus durus, rubicũdus,liuidus,velut ab igne calefactus & inuſtus. anxius. omnia moleſte ferens.valde ſiticuloſus.lingua ſubalbida. Vrinæ non procedebant.crura ſubfrigida.alui egeſtio à mercuriali modica,liquida, ſubalbida ſpumoſa, ad noctem ſpiritus eleuabatur.ſudor circa frontem,partes infernæ frigidæ. collum inflabatur.tuſſis non inerat.mortuus eſt prudens. Oneſianacti circa autumnum lippitudo. poſtea vero febris quartana.Incipiente quartana cibos valde auerſabatur, in progreſſu vero libenter accipiebat. Sed & Polychari in quartana, ſimilia circa cibum accidebant. Mneſianacti alui egeſtio ante febrem,& poſtea,ad multum tempus ſequebatur,multis albis mucoſis prodeuntibus: & quandoque pauco ſanguine, citra dolorem.Strepitus autem in vẽtre. Poſt febrem abſceſſit circa ſedem tuberculum durum, quod multo tempore inconcoctum comitabatur.erupit ad inteſtinum, & foris fiſtuloſum fiebat.Deambulante vero ipſo in foro,ſplendores prę oculis obuerſabantur,& ſolem non valde videbat. Quum autem parum diſceſſiſſet,extra ſeipſum erat. & collum conuulſum eſt.Poſtquam autem domum deportatus eſt, vix ſuſpexit,& ipſe vix ſuiipſius erat. Primum autem colluſtrabat circumſtantes.& corpus perfrigeratum eſt. vix vero recalfactus eſt vtriculis & fométis adhibitis. Poſtquam autem ipſe intra ſeipſum eſſet,& exurgeret,non volebat exire,ſed timere dixit. Si vero quis de grauibus morbis diſſereret, ſubducebat

Ariſtocrates. *Oneſianax.* *Polychares.* *Mneſianax.*

ſe præ

A se prę timore. Quandoque etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit,& oculorum splendores comitari.& alui egestio multa, & sæpe, & similis hyeme contigit. facta est venæ sectio,datum est veratrum.bibit lac bubulum,prius autem asininum. contulit, & alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab initio.deambulationes quoque & capitis purgationes. Anecheti filio hæc contigerunt. hyeme in balneo dum vngeretur ad ignem,calefactus est.& statim in comitiales conuulsiones incidit.Postquam vero multæ factæ essent conuulsiones,circumspexit.non apud sese erat.quum autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac conuulsus. spuma non valde.Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguam significabat. Quinta loqui non poterat,sed in principiis nominũ hærebat lingua valde.& conuulsio fiebat. & extra sese erat.Quum vero hæc remitterent,lingua vix in suum statum restituebatur.Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione,& potu.& à nulla amplius affectione corripiebatur. *Anechetes.*

B

Cleocho ex lassitudinibus ac exercitiis melle per dies aliquot vtenti,tumor ad genu dextrum obortus est. Immo potius ad infernam partẽ circa tendines sub genu. circumibat subclaudicans.& sura intumescebat,ac dura erat,& ad pedẽ,& ad malleolum dextrum.& tubercula ad gingiuas circa dẽtes magna,velut vuæ acini,liuida, nigrefacta, doloris exortia,vbi cibum non caperet.Sed & crura doloris exortia erãt, si non exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor, verum C minus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes velut suppurationes erant.Tandem vero fieri non poterat, vt staret,aut calcaneis insisteret, sed in lecto decũbebat. Calores manifesti.quandoque cibum auersabatur. non valde siticulosus.neque ad sedem surgebat.anxius. & quandoque etiam pusillanimitas tenebat.veratrum exhibitũ est,& capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cum aliis ammixtis profuit. Ad vlcera in ore,sorbitio lenticulæ commoda erat.Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secũdo veratro.dolores tantum ad genua decumbenti venerunt. Humor autem & bilis abscessit ad genua,etiam pluribus diebus ante veratrum. Pisistrato humeri dolor,& grauitas diuturna deambulanti & alias sano.hyeme vero incidit multus lateris dolor,& calor,& tussis. & exscreatio sanguinis spumosi. & in fau- *Cleochus.* *Pisistratus.*

& in faucibus stertebat. Verum facile ferebat,& apud seipsum erat.& calor remisit,simulque & excreatio, & stridula aspe-ritas.& circa quartam aut quintã diem san⁹.

Simon. Simonis vxo-ri in partu concussæ dolor circa pectus & latus.tussis.febres. exscreationes purulentæ.tabes. ad sex menses febres. & alui profluuia semper. Ad finem febres cessauerunt.post cessatio-nem substitit aluus.& post septem dies mortua est.

Euxenus. Euxeni vxorem ex fomentis vt videbatur, calores nullo tempore re-linquebant.magis tamen ad vesperam augescebant. sudores fiebant per totum corpus.Febre ad augmentum tẽdente fri-giditas pedum,quãdoque etiam tibiarum & genuum fiebat. tussicula sicca ad modicum temp⁹, febre exacerbari incipiẽ-te.deinde cessabat. per multum autem tempus etiam totius corporis rigor fiebat.Sitis exors semper. Vbi medicamentũ bibisset,& serum,magis læsa est. Ab initio omnino sine do-lore erat,& bene spirabat. Medio vero tempore lateris dex-tri dolor fiebat.& tussis cõmota est,& anhelatio.& exscrea-tiones paruæ albæ ac subtenues.& horror non amplius ex pe dibus,sed de collo & dorso. & aluus liquidior. remisit febris cum multo sudore,& perfrigerata est.Anhelatio vero erat va ria.mortua est post remissionem septima die quum esset mẽ-te prudens.

Polemarchus. Polemarchi vxor æstate incepit febrire.dimi-sit autem ipsam febris sexta die.titubans obambulabat.ad no ctem calores.Rursus interposito tempore corripuit febris,& non dimisit tribus ferè mensibus.tussis multa. exscreatio pi-tuitæ.Postquam vero viginti durasset diebus,spiritus semper densus.in pectore strepitus.plerũque sudor. mane febris mi-tior.& horrores quandoque corripiebant. somni fiebant. & aluus aliquando humectabatur,& rursus restitabat.modera-te cibum gustabat.At medio tempore ad genua & tibias do-lor.& ad flectendum ac extendendũ alio opus habebat.Per-seuerabant crurum affectiones vsque ad finem iam propin-quum & intumuerunt pedes vsque ad tibias. & ad contactũ dolebat.& sudores ac rigores desierũt. Febris autem semper intendebatur. Ante obitum aluus erupit.prudens permane-bat.Tribus ante obitum diebus,in faucibus stertebat, & spi-ritus reuertebatur.Mortua est.

Hegesipolis. Hegesipolis filiol⁹ quatuor ferè mensibus dolorem circa vmbilicum corrodentem habe-bat.Progressu tẽporis augebatur dolor. Percutiebat ventrẽ.

vellicabat.

A vellicabat. calores corripiebant. contabescebat. ossa reliquā erant.pedes tumebant. Testes,venter, partes circa vmbilicū inflata.Num & quibus futurum est vt aluus exturbetur? cibū auersabatur.lac solum admittébat recens. & aluus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, male olens:aluus ardebat. mortuus est vbi vomuisset modicū pituitosum, adeo vt quis genituram putasset. Plateæ filio vbi mortuus esset sutura capitis valde cauata est. Quum autem ægrotaret,semper manu sinciput contingebat,maxime morti propinquus. Nō dolebat autē caput. & in femore sinistro sub inguen partes inferiores liuidæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio.mortuus est.Præterquā quòd vomitus plures sub obitum contigerunt. Hippiæ soror hyeme Phrenitica.mente aberrans.manibus negotium exhibens.lancinans seipsam. Quinta & sexta ad noctem voce destituta,soporosa. inflans in maxillas & labia, velut dormientes. septima mortua est. Osander vbi inhorruit,lateris dolor, & ad genua dolor,itemq; ad femur.vbi comedisset delyrabat. breui mortuus est. Cleotimo sutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto,iuxta hepar tumor tuberculosus ad imū vētrem descendit,& aluus liquida fiebat.& aliud ipsi tuberculum iuxta hepar sursum ad præcordium.mortu⁹ est. Quibusdam capitis dolor vehemēs cum calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem, & secundum nares humor quidam decedit tenuis,aut maturus:aut ad aures: aut ad fauces ex capite securius. Quibusdam vero hæc sicca. At marcor vehemens periculosus est. Si vero affuerit anxiosus,aut biliosus vomitus,aut stupor oculorum,aut vocis interceptio,& raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hæc sunt & conuulsoria. Quicunque vero ex destillatione dimidiam capitis partem dolent, & humore secundum nares decedēte insuper febrierint leniter,in quinta aut sexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor vehemens magis ad posteriorem partem,& colli quo loco connexio est,& ad verticem procedebat. Progrediēte tempore & ad aurem sinistram. & dimidia capitis pars dolorosa erat. mucosa semper procedebant leniter combusta.& calor comitabatur tenuis.& cibum auersabatur.in die meli⁹ habebat.ad noctem vero dolebat. Postquam autem pus per aurem erupit, cessauerunt omnia. erupit autem

Plateas. *Hegetorides.* *Hippias.* *Osander.* *Cleotim⁹.* *Similia hæc aphorismis.* *Echecrates.*

B C

pit autem circa hyemem. Num & omnibus suppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tusses hyeme maxime austro spirãte crassa & multa exscreãtibus, febres accedunt. leniter auté quinta die sedantur. Tusses vero circa quadragesimã, velut Hegesipoli. Quibus calores multi quandoque sedantur, hi non per totum corpus, sed aut circa ceruicem, aut sub alis, aut capite sudantes liberantur. *Charites.* Chariti hyeme ex tussicula populariter grassante febris aduentans, acuta corripuit. stragula reiiciebat. sopor cũ dolore. Vrinæ erant rubræ velut erui lotura. subsidentia statim ab initio multa, alba. postea etiã subrubra. Septima à glãde subdita pauca prodierunt. sopor detinuit sine dolore. humiditas in fronte. somnus ad noctem, & calor mitior. octaua succum admisit. soporosus permansit vsque ad vndecimam. Hac autem die etiam calor maxime cessauit. Postquam vero tussis erat, exscreatio perseuerabat semper multa, facilis. primum viscosa, alba, crassa, postquam autem concocta esset, similis purulentis. Vrinæ ab vndecima die puriores. subsidentia aspera. decimatertia dolor ad dextera, vsq; ad lateris mollitudinem, ad imum vẽtrem. Vrina supprimebatur. Potus callyphylli cõtulit. Decimaquinta rursus dolor. decimasexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad ventrem. Mercurialis aqua subduxit. Calor intra vigesimũ euanuit. & exscreationes sequutæ sunt crassæ, Melius habuit ad quadragesimum. Subpurgandi sunt ventres in morbis, vbi purganda matura fuerint: Inferni quidem, vbi considisse videris. signum habes si non anxij fuerint, neq; capite grauati: & quũ calores mitissimi, & quum post exacerbationes cessarint. Superni vero, in ipsis exacerbationibus. Tunc enim & hi eleuantur, quum anxij, & grauati supernis partibus fuerint. propterea vero in principiis purgandum non est, quoniam sua sponte in his temporibus expurgantur. In cubiti processu ex casu sauciato, cubitus marcore corruptus suppuratur. maturatione vero fiẽte, viscosa sanies ac glutinosa exprimitur, & breui supprimitur: velut & Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iisdem pus nullũ: velut Aeschyli filio contigit. At vbi suppuratur plurimis horrores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus se recolligenti, & sanguine deorsum detracto, sursum ad

Cleogeniscus, Demarchus. Aglaoteles, Aeschylus. Alcman.

hepar

A hepar conuersus est morbus,& ad cor dolor vehemés. & spiritus prę dolore detinebatur.& alu⁹ difficulter egerebat parua caprini stercoris pilulis similia.anxietas non inerat.Verũ rigor quandoque & febris corripiebat. & sudor. & vomitus, & in dolore non conferebat aqua marina per clysterem infusa.Verum furfurum decoctum infusum cõtulit.A cibo abstinuit ad dies septem.aquam mulsam meraciorem bibit.postea lentis succum,quandoque vero ex lenticula fresa decoctum.Inde bibit aquam.postea catulum coctum: & mazæ parum,quæ potissimum diu antea confecta esset.progressu vero temporis,aut ceruices bubulas, aut extremas partes suillas coctas,vnà cum priore aquæ potu.quies. tegmen. ad rhenum affectionem infusum per clysterem ex cucumere syluestri.

B Parmenisci filio surditas. contulit clysterem auricularium non adhibere.Verum lana expurgare, & solum oleum, aut netopum infundere. deambulare. mane surgere. vinum album bibere.oleribus abstinere.pane & piscibus petrosis nutriri. *Parmeniscus. Surditatis medela.*

Aspasij vxori dentis & maxillæ dolor vehemens.Castorium & piper colluens,ac in ore tenens,remisit.Et stillicidij vrinæ affectionem ipsi sedauit farina cum rosaceo. *Aspasius.*

Capitis dolores ex vtero sedat castorium. *Castoriũ.* Plurimas vteri affectiones flatus faciunt, Signum sunt ructus, & strepitus circa ventrem,& lumborũ tumores,& dolores circa rhenes ac coxas.Ad hos autem confert,aromatum tertiam partem,farinæ duas, in vino odorato albo coquere , & linteolo illita cataplasmatis modo imponere,qua parte ventris dolores ab vtero affligunt.

C Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum,& magnum,& crudum ac dolorosum,venæ brachij sectio : & seminis lini torrefacti cataplasma,vino albo ac oleo subactum ac imbutum , ita vt neq; calidum,neque valde coctum deligatur,Aut cum aqua mulsa coquatur fœni gręci,aut ordei,aut tritici farina. *Callimedon.*

Melissandro quum gingiua dolore corriperetur,& vehementer intumesceret,sectio venæ brachij, & alumé Aegyptium in principio sedabat. *Melissander.*

Eutychidi ex cholericis affectionib⁹,ad neruorum in cruribus distentionem desiuit,vnà cum secessu deorsum.Bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies ac noctes valde subrubram. sub vomitum bibit. & impotens erat,& anxius.Nihil autem continere poterat,neque ex po- *Eutychides.*

tibus,neque ex cibis. & vrinæ ac transitus deorsum suppres- D
sio.per vomitus fex mollis prodiit,& deorsum quoq; erupit.

Arcuati morbi medela. Regio morbo correpto prodest laborare,sudare,panē edere,bibere non multum, lauare caput calida multa, sed potius tepida, vinum albū, somno non multo vti. *Calligenes.* Calligeni circa vigesimūquintū ætatis annum destillatio, tussis multa, quod defluebat ꝑ vim educebat.nihil infra persistebat.annos quatuor perseuerabat.Ab initio calores tenues fiebant. Veratrū non profuit,sed modicus cibus,& cōprimi corpus,edere panem,bibere vinū nigrum, obsoniorum quorūcunq; esus,abstinētia ab acribus,salsis,pinguibus,succo silphij,oleribus crudis,multa deambulatio.Lactis potus nō contulit, sed sesamū purum,crudum,acetabuli mensura bibere,cum vino molli. E

Timochares. Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. Quū Venere vsus esset,resiccata sunt omnia.lassitudo,calor successit, caput graue.sudor à capite multus.defluebat autem & per totum corpus.Erat autem etiam sanus sudare adsuetus . tertia die sanatus est. *Cleomenes.* Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur,& ei⁹ fastidio citra febrem vexabatur.& vomebat cibos ac pituitam . Duobus autem mensibus cibi fastidiū durabat. *Cocus.* Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, Verum vinum nigrum,& panis esus,& balneorum abstinentia,& vnctio, & frictio ab vnctione,& fouere non valde, neque multo fométo, sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ,si maturæ in nares processerint,prosunt. Quibus prægnantibus ex casu,aut conuulsione,aut plaga, dolores leniter fiūt, his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpet. F

Cuidam quę circa vigesimum ætatis annum biberat vltro pharmacum ad fœtum perdendum,accidit dolor.vomitus biliosorum,multorum,pallidorum,prasinorū, nigrorum . Quū bibisset,tertia die conuulsio corripiebat. linguam cōmandebat.Ad quartā diem ad ipsam ingressus sum.lingua nigra,magna.oculorum albæ partes,erāt rubræ.vigilabat. quarta mortua est ad noctem. *Pythocles.* Pythocles ægrotātibus aquā, & lac multa aqua ammixta dabat,& renutriebat. Perniones pertundere oportet,& calefacere, ita vt quàm maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incōmoda sunt lenticula,fructus pomorum dulces,& olera. Doloribus circa lumbos,aut coxā, aut cru-

A aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinę acetique calidũ fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare vero lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, voce destituta. iactatio ipsam tenebat. vomuit ad noctẽ sanguinem. Quum ad sinistrã aurem impegisset, amplius inde fluebat. & aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor habebat. Spiritus densus velut morientium. Venæ circa frontem intentæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris multa, aliquando acuta. maxime expauescebat. septima vocem rupit. calores tenuiores erãt. superstes euasit. Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu. profuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad multum tempus: & per tres dies vinum album aquosum bibere, simul vt in aqua marina decumberet, ita vt & in ipsa vrinam eiceret. Fullo in Syro phreniticus. quum moueretur cruribus tremulis. corpus velut à culicibus compunctum. oculus magnus. motus breuis. vox fracta, sed clara tamen. vrina pura subsidentiam non habens. Num propter alui ex thapsia egestionem, decima octaua die morbus remisit, euanescens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septima die videbatur à morbo liber esse cum sudore. Sorbitiones assumebat, vinum, botrũ ex sole. Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum. lingua ardebat, calor forinsecus non valde fortis. exolutio corporis vehemens. vox fracta, vt operosum esset exaudire, clara tamen. tẽpora collapsa, oculi caui pedes molles ac tepidi. iuxta splenem distentio. Infusum per clysterem non valde suscipiebat, sed resiliebat. prodiit stercus compactum modicum, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Vrina clara, pura. decubitus supinus. crura diducta ac disparata, ob exolutionẽ. penit⁹ vigil. Intra viginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata, Sed & de pomis simulque mali punici succus. & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio. Superstes euasit.

Nisantides. — B — Fullo. — Nicoxenus. — C

Fullonum inguina extuberãt dura & sine dolore. & circa pubem ac collum similia erant tubercula magna. febris ante diem decimum. Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mẽse aut quarto venter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt.

Fullonum turbercula.

Cholericæ bilis malũ quî fiat. Cholericæ bilis ſurſum ac deorſum eruptiones, ex carnis eſu, maxime ſuillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate vini odorati veteris, & inſolatione, & ex ſepiis, & locuſtis, & gammaris: & ex olerum eſu, maxime porri & ceparum: Inſuper & à lactucis coctis, & braſſica, & rumicib⁹ crudioribus: & à placentis ac dulciariis & mellitis libis, & à fructibus pomorum, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & eruo, & polenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quãdoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verum cauere oportet. Iudicat autem tales morbos maxime quinta & ſeptima & nona dies. Melius tamen eſt cauere vſq; ad decimamquartã.

Pherecydes. Pherecydę poſt ſolſtitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri ſolitus ceſſauit. pránſus eſt. & egreſſus horruit. febris ad noctẽ. doloris exors. tuſſicula quædam ſicca. Vrina non multa. ſubſidentia multa. Ab initio ramentoſa, glabra, diuulſa: poſt dies quatuor turbulenta, ſubſidebant. & vrina non decolor, ſubſidentiam habens, & collectio non apparebat in matula, vbi perfriguiſſet. Tertia die aluus ſua ſponte egeſſit. Quarta ſubdita glande, ſtercoracea & billioſa prodierunt. fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non valde. Verum interdiu aliquantum dormiebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquum corpus mollis, ſemper ſuperexcedens. febris vincebatur ad manum, & ſub ea humeſcebat. pulſus in fronte valde obſcurus. venarum grauitas in conuerſionibus, & in omnibus egeſtionibus ad modicum tẽpus. ſemper doloris exors. ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima à glãde ſubdita, egeſſit ter bilioſum ac ſtercoraceum, liquidum valde ac pallidum. & iam aliquantum delyrabat. & humiditas modice quandoq; circa frontem. ſtragula in faciẽ ducebat. oculos fruſtra velut ſi quis videret contrahebat, & rurſus nictabat. & ſtragula reiiciebat. Nona die ſudor mane obortus ad pectus, perſeuerabat donec moreretur. & febris, & delyratio augeſcebat. Circa frontem ſudor plurimus graueolens. color valde albus. cutis ſub pilis interpuncta. præcordium dextrum eleuatum. demiſit à ſeipſo bilioſa. Octaua apparebant velut culicum morſus. ante mortem tuſſiẽdo reiecit velut ex muco fungos, compacta quædam, alba pituita

circum

A circũdata. Exſcrearat autem & antea parua, alba, lactea. poſt cœnam in ſomno horruit. mane ſurrexit, capite grauatus horruit. vomuit. capite grauabatur. ad noctem remiſit. vſque ad meridiem leniter horruit. rurſus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta. capitis torpor. vomitus multæ bilis, quæ plurima praſina erat. ceſſauerunt omnia. ſomnus ad noctem. mane perfrigerabatur. ſudor & humiditas per plurimã corporis partem. iuxta ſplenem manu indicabat ad modicũ tempus collectionẽ doloris exortem, ſtatim euanuit. ad noctem vigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas. vertigo. tormen. capitis dolor. vomitus praſinus, leuis, viſcoſus velut pituita. circa ſolis occaſum ceſſauerunt omnia. ſudor capitis, colli. poſt vomitum egeſſit per aluum ſtercora-
B cea, liquida, bilioſa, neque nigra, neque inconuenientia. Noctem moderate habebat, itemque ſequentẽ diem. ad noctem rurſus vigil. Vomitus mane ſimiliter & ſequẽti die, citra anxietatẽ. dolores capitis poſt ſudorẽ ceſſarunt. ad veſperã omnia remiſerũt. Nona nõ amplius vomuit. magis calefactus eſt. Reliquis nõ videbatur febrire. Venæ in temporibus ſaliebãt. doloris omnino exors. ſitis ſemper erat. Nona quum ad ſellã ſurrexiſſet valde animo linquebatur. à glãde ſubdita egeſſit ramenta nigra & bilioſa colore, quãtum ſtercoracei deſtillabat. vox fracta. in conuerſionib. grauis oculi caui. cutis frontis circumtenſa. alioqui bene ſpirabat. moderatus erat. ad parietem plerunq; conuerſus. flexibilis in decubitu, incuruatus
C quieſcens. lingua alba, leuis. Circa decimã & poſtea, vrinæ rubræ in circuitu, in medio exiguum quid albũ. Duodecima ad glãdem ſubditã, ſimilia deſtillabãt bilioſa & ramentoſa. poſt glãdẽ animi deliquiũ. poſtea os reſiccabatur. Colluebat ſemper. & ſi non valde frigida eſſet aqua, calidã eſſe dicebat. niuẽ leniter guſtabat. ſitis nõ inerat. ſtragula ſemper de pectore repellebat. Chlamydem calefieri nõ ſinebat. ignis procul; isq; paruus, vtriuſq; maxillæ rubor. poſtea lingua inarticulata. recaleſcebat vnum aut duos dies. ceſſauit. Androphani vocis interceptio. ignorãtia. delyrium. His ſedatis ſupererat multis annis, & recidiuæ fiebãt. lingua permanebat per totũ tempus ſicca, & ſi collutione non vteretur, loqui nõ poterat: & plerunque erat valde amara. Aliquãdo etiã dolor ad cor. Venę ſectio ſoluit hęc. aquæ potus, aqua mulſa. Veratrũ quo- *Androphanes.*

que bibit nigrum,biliosum nõ prodibat,sed modicum.Tãdẽ D
hyeme decubuit, & extra se positus mente motus est.& linguę affectiones similes.calor tenuis.lingua decolor.Vox peripneumonica.de pectore stragula reiiciebat, & se educi iubebat,velut micturum,quum nihil clare loqui posset,neq; apud seipsum esset.educebãt ipsum.ad noctẽ mortuꝰ est. duobus aut tribus diebꝰ decubuit.

Nicanor. Nicanoris affectio erat,quũ ad conuiuium progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initiũ vocis tibiæ,in conuiuio tibia canere audiuisset. præ timoribus turbationes,vix se sufferre posse dixit,quũ nox esset.Interdiu vero audiens nihil cõmouebatur. & hæc multo tempore ipsum comitabãtur.

Damocles. Damocles qui cũ illo erat,cæcutire,& corpore exoluto esse sibi videbatur: & sanè præruptũ locum non accessisset, neq; trans pontẽ, aut minimæ altitudinis scrobem,ausus fuisset trãsgredi,præ timore ne caderet, E
sed per ipsum scrobem ibat. hoc ad tempus quoddã ipsi aderat.

Phœnix. Phœnicis affectio erat.ex oculo dextro plerunq; velut fulgur elucere putabat.Vbi vero nõ diu ipsum clausisset,dolor ad tempus dextrũ vehemens oriebatur. postea etiã ad totum caput,& collũ.caput intumescebat retro ad verticula. & distentio ac duricia erat circum tendines.Si itaq; conaretur cõmouere caput,aut aperire dentes,nõ poterat,vtpote valde distentus.Vomitus si quãdo oborti essent, relatos dolores auertebãt,ac mitiores faciebãt.& venæ sectio profuit.& veratrum duxit omnigena,& nõ minime prasina.

Parmeniscus. Parmenisco etiã prius incidebãt tristitiæ, & desiderium excedẽdi è vita. F
quãdoq; vero rursus lætus erat.

Olynthus. At in Olyntho aliquãdo autumni tempore,voce priuatus decumbebat,quietem agẽs,ita vt parũ saltẽ loqui conaretur,ac inciperet.Immo etiã si quid loquutus esset,rursus voce destituebatur.somni aderãt. quãdoq; vero vigiliæ:& iactatio cum silentio,& anxietas.& manus ad præcordia velut dolenti. Aliquando auersus iacebat quietẽ agẽs.febris perpetuo.& facile spirabat.Postea dixit se cognoscere ingressos.Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiã si potus exhiberetur,nõ volebat:quãdoq; vero vrna derepẽte correpta,omnem aquã ebibebat.Vrina crassa velut iumẽti.Circa decimãquartam remisit.

Conon. Cononis serua ex dolore capitis incipiente,extra se mẽte mota erat.& clamor.& querelæ multæ. raro autem quies. Circa quadragesimum diem

mortua

A mortua est. Decem vero diebus ante mortem, voce destituta & conuulsa fuit. Timocharis seruus ex atrabiliariis esse quũ putaretur à tot ac talibus viris, mortuus est similiter circa eosdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationib⁹ horruit. ad noctem febres. postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio adhuc fori plena esset, sudor toti⁹ corporis cessauit. & statim rursus calefactus est. vomit⁹ similis. Quarta ab aqua mercurialis egessit stercoracea & liquida. Vrina cineris specie, qualis est aqua mercurialis, nõ dissimilis, subsidẽtia non erat, neq; vrina multa, pauca quædã in medio vehebãtur innatãtia. dolores præcordij sinistri & lumborum. Putabat se ex vomitu insuper respirare, & insuper respirabat, quandoque dupla respiratione. B lingua alba, habens ex dextra parte cõcretionẽ adnatam instar lupini. Parum siticulosus erat. vigil. prudẽs. Sexta dexter oculus maior dum videret. Septima mortuus est. Verum aluus ante mortem eleuata fuit. & mortuo posteriores partes rubefactæ sunt. Metoni circa pleiadum occasum febris. lateris sinistri dolor vsque ad clauiculã, atq; is adeò vehemens vt quiescere non posset. & inflãmatio tenebat. alui egestio multa, biliosa. In tribus ferè diebus cessauit dolor. Calor aũt circa septimum aut nonũ. Tussis inerat. exscreationes neq; biliosæ, neq; multæ fiebant, verũ pituitosæ. tusses comitabãtur. cibos gustabat. quãdoq; velut sanus exibat. Corripiebant autẽ aliquãdo calores tenues modico tẽpore. sudores fiebãt C ad noctem. Spiritus in calore densior. maxillarũ rubor. circa latus grauitas, & sub alas, & ad humerum, tusses tenebãt. medicamentũ per superna eduxit biliosa. Tertia à medicamẽto erupit pus, verũ ab initio morbi quadragesima. repurgabatur circa triginta quinq; alios dies, & san⁹ euasit. Vxori Theotimi in semitertiana anxietas, & vomitus, & simul horror incipiente febre. & sitis. progrediente tempore incipiente febre calor ingens. Vbi aquam mulsam bibisset, & vomuisset, & horror, & anxietas sedata sũt. & mali punici succũ postea accepit. Diopithis sorori in semitertiana, cordis dolor grauis circa accessionem, & comitabatur is totã diem. & huiusmodi cordis siue oris ventriculi dolor etiam aliis similiter aderat. Veruntamen sub pleiadis occasum viris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in semitertiana circa arcturum, ve-

Timochares. *Nicolaus.* *Meton.* *Theotimi uxor.* *Diopithes* *Apomotus*

hemens cordis dolor circa accessionem.& vomitus.& strãgu D
lationes ab vtero simul instabant, & ad dorsum dolores iuxta spinam. Quum auté huc ipsi peruenirent, cordis dolores cessabant. *Terpidas.* *Dorif.us.* Terpidæ matri à Dorisco,quum abortus factus esset mense quinto gemellorum,ex casu,ab altero quidẽ statim, velut in tunica quadã liberata est. ab altero vero prius aut posterius quadraginta diebus. Postea autem concepit in ventre. At anno nono dolores vehemẽtes circa ventrem ad multum tempus,quandoq; incipiebant ex collo ac spina,cõsidebant autem ad imum ventrem & inguina: quandoq; ex genu dextro,considebant autem ad eundem locum. Et quum quidem iuxta ventrem dolores essent, aluus eleuabatur. quũ vero sedarentur,cordis dolor coincidebat. Verũ strangulationes non aderant. Sed frigiditas corporis,velut in aqua iacentis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores spargebantur,mitiores his qui ab initio erant. allium,silphiũ, acria omnia non cõferebant,neq; dulcia, neq; acida: neque vina alba. Verum nigra, & balnea rara. Ab initio quoq; vomitus vehementes fiebant,& ciborũ exclusiones.& circa dolores menses nõ apparebant. *Cleomenes.* Cleomenis vxori circa fauonij flatus,ex nausea & lassitudine,lateris sinistri dolor,ex collo ac humero auspicatus. febris & horror, & sudor. Incœpit autem febris,& non desiit,sed augescebat.& dolor vehemẽs. tussis.exscreatio subcruenta,pallida, multa. lingua alba. alui egestiones moderatæ,liquidæ.vrinæ biliosæ. Quarta ad noctem mẽses prodierunt multi. cessauit & tussis, & exscreatio, & dolor. calor autem tenuis. *Epicharmus.* Epicharmi vxori ante partũ dysenteria. dolor. alui egestiones subcruentæ, mucosæ. Vbi peperisset,statim sana erat. *Polemarchus.* Polemarchi vxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, mensibus non prodeuntibus. Vbi betæ succum bibisset, vox supprimebatur per noctem,& vsq; ad meridiem,attamen audiebat,& sapiebat, & manu significabat,dolorem esse circa coxam. *Clinias.* Cliniæ sorori seniori vomitus, quicquid accepisset per quatuordecim dies, citra febrem. cruentorũ vomitionum reiectiones. & contracta strangulatio ad cor procedebat. Castorium,seseli,mali punici succus,sedauerunt omnia, abscessit autem dolor moderatus ad lateris mollitudiné. bulbi succus.& vinũ lactei teporis,austerũ. & panes quàm paucissimi cum oleo. *Pausanias.* Pausaniæ filiam

(E and F section letters in right margin)

A filiam ex fungi crudi esu, anxietas tenebat. strangulatio. dolor ventris. Aquã mulsam calidam bibere ac vomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & vbi illa cessatura essent, exsudauit. Epicharmo circa pleiadum occasum, humeri dolor, & grauitas vehemens ad brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut à culicum morsu. Post fauonium siccitates fiebant, vsq; ad æquinoctium autũnale. Sub canem, æstus vehementes, & venti calidi, & febres sudorificæ, & statim aliquantum recalescebant. Tubercula vero iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tussi vexatæ circa nonam diem. Adolescenti splenico ancillę filio, aluo liquefacta, circa idem tẽpus. Ctesiphonti sub arcturum, ferè circa septimam. Adolescẽti solũ suppurata sunt.

Epicharmus. *Euphranor.*

B Eratylli filio euanuerunt. Circa vtraq; tẽpora, nullæ exudationes. lingua præ siccitate blæsi. Recti venti spirauerunt multi ac frigidi. & niues ex clementi cœlo quandoq; fiebãt, & post æquinoctium, austrina aquilonaribus permixta. aquæ multæ. populariter grassatæ sunt tusses multæ, magis autẽ in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habent. Quandoq; vero ante hoc tempus hyems valde hyberna erat, cum niue & pluuiis aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimestri pustulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo ventre. & tumores valde rubicundi. His autem sedatis, conuulsiones & comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus. & mortuus est. Polemarchi filio contigit quidem vt priore

Ctesiphon *Eratyllus.* *Timonax.* *Polemarchus.*

C tempore suppuratus esset, & exscrearet. postea vero calores ipsi erant. & hydropicus erat, & splenicus, & anhelosus. ad locum accliuem si quando accederet, impotens. & siticulosus. quandoq; etiam cibum leniter auersabatur. & siccæ tussiculæ ad multum tempus ita fiebant. titubãs obambulabat. & si nõ facile solubilis esset aluus deorsum, plena reddebatur. & anhelatio ac strangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exscreatio superuenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta, & febris vehemens cessasse videbatur. & tussis mitior. & exscreatio pura. Rediit rursus febris acuta. spiritus densus. mortuus est. Verum antea riguerunt pedes, & postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Vrina substitit. extremæ partes perfrigeratæ sunt. prudens mortuus est, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre ardente inedia

Thynus.

inedia macerato, alui egestio multa. Verum cum bile, & animi deliquio, & sudore multo fiebat. perfrigeratus est valde. & D voce destitutus erat totam diem ac noctem. Instillatum ptisanæ succum continuit. sapiebat. bene spirabat. Epicharmi filio accidit ex via & potu cruditas. Postridie mane anxietate oborta, vbi aquã, acetum, salem bibisset, euomuit pituitam. Postea rigor apprehendit. lauit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tẽpore tenebat, & delirabat. & febris acuta. grauiter morbũ tulit. Quarta vigil. mortuus est. Aristoni vlcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit vsq; ad genu. periit. Erat autem nigrum, subaridum, graueolens. Cui carcinoma in faucibus vstum est, sanus euasit à nobis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Vrinæ tenues, multæ. Subsidentię densæ & conturbatę. Quum autem non cessaret dolor capitis, sternutatoria decima die adhibita sunt. Postea ad collum dolor vehemens. Vrina prodiit rubicunda conturbata velut iumenti. mente motus est phreniticο modo. Mortuus est in vehementibus conuulsionibus. E

Epicharmus. *Ariston.* *Polyphãtus.*

Eualcides. Consimiliter etiam Eualcidæ famula, quum multo tempore densæ vrinę prodiissent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta mortua est, eodẽ modo ex vehemẽtibus doloribus. Nam vrinæ dẽsæ ac cõturbatæ, certum signũ sunt doloris capitis, & conuulsionis, ac mortis. *Halicarnassensis.* Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diuersabatur, aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter. Erat autem annorum circiter quinquaginta. F Vena secta est iuxta Mnesimachum. læsum est caput euacuatum, ac perfrigeratum. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Vrinæ erant & huic densæ. *Metrodorus.* In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ, & gingiuarum vehemens carnis excrescentia. mediocriter suppuratio facta est. exciderũt dentes molares, & maxilla. *Anaxenor* Anaxenor in Abderis, erat quidem splenicus, & viciati coloris. Contigit autem ipsi vt tumor circa femur sinistrũ obortus, derepente euanesceret. Non multis vero postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula nocturna ab initio, insuperque tumor ac rubor durus. Post diem quartum febris ardẽs oborta est. & liuefacta sunt omnia circumcirca, & putrida videbantur. mortuus est. Verum

prius

A prius subpurgatus est,& intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis,erat quidem nephriticus, mingebat autem sanguinem paulatim plerunq; difficulter. Vexabat etiam aluus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita vt ex ambobus compositum totũ essent heminæ tres. Ad vesperam auté,panis valde assatus. obsonia, beta aut cucumis, Vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo. Hac vero victus ratione quum vteretur,& aluus substitit,& vrinæ puræ prodibant. Bibit autem lac donec vrinæ restitutæ sunt. Mulier in Abderis carcinoma factum est circa pectus. erat autem tale. per papillam sanies subcruenta fluebat. intercepta autem fluxione, mortua est. Dinij filio in Abderis vmbilicum mediocriter sauciato, fistula parua relicta est. & quãdoque etiam lumbricus per seipsum satis crassus penetrauit. & quum febriret, vomebat biliosa. quãdoque vero & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est & intestinum ipsi ad fistulam, & velut fistula corrodebatur, & rursus refringebatur. & tusses permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa. & in somnum collapsio, & cum vocis interceptione somni fiebant. & aluus dura per omne tempus. At glãde ex felle subdita, multa egerebat, & statim remittebat. Verum breui aluus rursus eleuabatur. & febris exacerbabatur. & collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset, datum est medicamentum quoddam ex his quæ cnico, & cucumere syluestri, & peplo constant. & biliosa egestio erupit. & statim C sopor sedatus est. & febris mitigabatur. & omnia leuiora facta sunt. & iudicatus est die decimaquarta. Eudemus splenem vehementer dolebat. imperarunt ipsi medici vt multum ederet,& vinum biberet modicum, tenue, & multũ deambularet. non mutatũ est quicquã. Vena secta est. cibos ac potus parce sumpsit. deambulationes fecit sensim augmento facto. Vinum bibit nigrũ, tenue. sanatus est. Philistidi Heraclidæ vxori cœpit febris acuta. rubor faciei, ex nulla manifesta causa. paulo post in die rigorem habuit. quum non recalesceret, cõuulsio facta est in digitis manuum ac pedum. paulo post recalefacta est. minxit vrinas compactis quibusdã innatãtibus, nubeculosas, diuulsas. noctẽ dormiuit. Secunda die rursus riguit. paulo magis calefacta est. & rubor minor. &

Clonigus. | Mulier Abderitana. | Dinius. | Python. | Pella. | Eudemus. | Philistides.

B (margin letter)

conuulsiones

cōuulsiones fiebāt moderatiores. Vrinæ cōsimiles.noctē dormiuit,parū vigilauit,quū nulla molestia premeretur. Tertia die minxit coloratiora,modicā subsidentiā habentia. eadem hora rigor apprehendit.Febris acuta.sudor ad noctē per totū corpus.Verum vesperi color ad morbi regii modū permutatus est.noctu dormiuit, ac per totum corpus sudauit. Quarta sanguis ex sinistra nare probe fluxit. & mēses pauci cōparuerunt ordinate. Rursus autē eadē hora febris exacerbata est. Vrinæ compactis quibusdā innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura.verū multo magis substitit,neque quicquam prodibat,si non glādem subdidisset.noctem dormiuit.Quinta febris mitior. & ad vesperam per totum corpus sudabat.& mēses prodierūt.& noctē dormiuit. Sexta minxit aceruatam multam vrinā,compactis quibusdam innatantibus,modicam subsidentiam habentem,concolorē. Circa meridiem vero paruum rigore tenebatur. aliquantum incaluit. sudauit per totum. noctem dormiuit.Supina parum calefacta est.facile tulit. sudauit per totum. vrinæ boni coloris. Iudicata sunt omnia.

Tychon. Tychon in obsidione circa Datum,ictus est catapulta in pectus.& paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autē mihi medicus eximens lignū, reliquisse ferrum in septo trāsuerso. & quū ipsi ita videretur, ad vesperam infusum per clysterē adhibuit,& pharmacū deorsum purgans dedit. Noctē primā transegit. Statim vero vbi dies illuxisset, & medico,& aliis melius habere videbatur.erāt enim quiet⁹. Prędictio facta est,quòd vbi conuulsio fieret, non tarde moriturus esset. Sequentē noctem moleste ferēs, insomnis plerunq; in vētrem decūbens. Tertia mane cōuellebatur. Circa meridiem mortuus est.

Cur hic repetatur nō uideo.

Eunuchus Eunuchus ex venatione & discursu hydropicus factus est.

Elealcis fōs Quidam circa Elealcis fontē,ad sex annos habuit ex equitatione inguinū tumorem,varices, & coxendicum dolores. Qui lateris mollitudine tabuit,septima die mortuus est. Præpotent crudi salsa cum melle. Scortatio turpis, dysenteriæ medela est.

Leonides. Leonidæ filiæ natura concitata,auersa est:auersa,in iram excanduit:vbi ira excanduit,reconciliata est.Medicus non intellexit. puella mortua est.

Philotim⁹ Philotimi filius puber venit ad me in Iechina,caluariæ os habens medicina destitutum:in quo videbam occultas ratiocinationes non esse constantes.

HIPPO-

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VICTVS RATIONE IN Morbis acutis, Iano Cornario medico physico interprete.

Priscorum medicorum tres fuisse familias meminit Galenus libro primo de Curandi uia & ratione. Vna eorũ fuit medicorũ, qui Coum insulã incolebãt, quorũ fuit princeps Hippocrates. Alia Rhodiorum. Tertiæ sectæ auctores Cnidii uocabantur à Cnido insula, una ex quinque Cycladibus. Horum placita Hippocrates, hoc loco Cnidias sententias uocat.

QVi Cnidias appellatas sententias conscripserunt, recte quidem scripserunt ea quæ patiuntur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum euenerũt: & hactenus quidem etiam qui medicus non sit, recte conscribere possit, si probe ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ vero medicum ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omissa sunt, alia in aliis, & quædã valde commoda ad cõiecturã. Quum autẽ ad coniecturã dicatur, quo modo singula curare oporteat: in his multa aliter sentio, quam velut illi prodiderũt. Et non solum ob hoc non laudo. Verum quòd etiam paucis numero vsi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca aluum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona essent, & morbis conuenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longe magis laudanda essent, eo quòd quum pauca sint sufficiunt. Nunc vero res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiuerunt, magis sanè medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt transegerunt. At

neque

neque veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripserunt,& quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicémque ipsorum diuisionem non ignorarunt aliqui. Cæterum numeros singulorum morborum clare pronunciare volentes, non recte scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotantiũ morbũ æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt:& ideo non putet eundem morbũ esse, si non idem nomen habeat. Mihi vero placet, vt in vniuersa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac recte tractat, ea singula bene ac recte facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ pure, pure: & quę citra dolorem tractare oportet, ita facere vt quàm minimus dolor sentiatur: & alia omnia eiusmodi insigniter prę aliis ad meliorẽ modum transigere oportet. Maxime vero laudauerim medicum qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidũt, præ aliis insigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autem hi acuti, quos veteres nominauerunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorum febres omnino continuę sunt, & occidunt. Quum enim non pestilẽtis morbi modus quis communis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & non similes ab his morbis plures moriũtur, quàm ab aliis omnibus. Idiotæ igitur non valde cognoscunt eos qui in his, aliis præstant: aliarúmque curationum magis aut laudatores, aut vituperatores existunt. Et profecto magnum signum hoc est, quòd populares minime de his morbis intelligentiam habeant, veluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse vidẽtur, maxime propter hos morbos. Facile est enim nomina ediscere, quæ proferri solent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptisanæ succum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulsam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere videntur. At res hæc non ita se habet, sed in his sanè vel maxime alij ab aliis differunt. Vidẽtur autem mihi digna esse quæ scribantur maxime hæc, quæ ignorantur à medicis, maxime scitu cõmoda, & quæ magnas vtilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quæ itaque ignorantur hæc sunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne ęuum terunt, ptisanas non colatas exhibentes, & re-

Acuti morbi qui.

cte sc

A ctè se medicari putant. Aliqui vero plurimi faciunt, vt nullum ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolantes succum exhibent. Quidam vero ipsorum neque ptisanam crassam dederint, neque succum: atque hi partim donec ad septimum diem æger perueniat, partim vero perpetuo, donec iudicatus fuerit morb⁹. Sanè huiusmodi quæstiones ne proponere quidem medici consueuerunt. fortassis autem neque si proponantur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeò magnam, vt neque omnino medicinam esse putent. Nam in acutis morbis intantum inter se differunt artifices, vt quæ alter exhibet optima esse putás. ea alter iam mala esse existimet: & ferè ob id artem vaticinationi similem esse dixerint. Quia vates eãdem auẽ, si sinistra appareat, bonã esse ducunt: si dextra, malam. Et in aruspicina talia sunt, alia in aliis. Verũ aliqui vates contraria his dicunt. Assero autem hanc speculationem pulcherrimã esse, & cognatam plurimis ac maxime cõmodis in arte. Nam egrotantibus omnibus plurimum ad sanitatẽ confert, & sanis ad securitatem, & his qui se exercent, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit.

Artificum differẽtia.

Ptisana igitur recte omnibus frumentaceis eduliis prælata esse videtur, in morbis acutis, & laudo sanè eos qui ipsam prætulerunt. Nam viscositas ipsius leuis est, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderate humida, & sitim eximit, & facile eluitur. si forte & hoc opus sit: & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura, quàm maxime tumefieri solet. Quicunque igitur ptisana in hisce morbis vtuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, vt ita dicam, sed vtantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterẽ vsum, intermittere oporteat. Et qui quidẽ bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis dãda est: qui vero semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. Verum sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. At vero copia sufficit ab initio dare non multa, neque minus crassam: sed vt consuetudinis gratia quid ingeratur, & vt ne multa vasorum vacuatio fiat. Cæterum quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, si quidem siccior fuerit morbus, quàm quis putarit, non ita magna

Ptisanæ laus.

Ptisanã quãdo exhibenda.

copia

copia dare oportet,sed ante sorbitionem,aut aquam mulsam, aut vinum præbibendum exhibere,vtrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum vero conueniat, in singulis modis referetur. Si vero os humectetur, & à pulmone prodeuntia qualia oportet fuerint, sorbitionis copiam, vt in summa dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis significant. Quæ vero tardius & minus, tardiorem iudicationem significant. Et hæc quidem per se talia omnino existunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur,ex quibus coniecturas facere oportet, quæ postea referentur.& quãto copiosior purgatio fuerit,tanto plus dare oportet,vsque ad iudicationem,maxime duobus à iudicatione diebus,quibus sanè quinta,aut septima,aut nona iudicare videtur.ita vt etiam parium ac imparium dierum rationem habeas. Postea vero sorbitione quidem mane vtendum est. Vespere vero ad cibos transeundum. Conueniunt autem talia vt plurimũ his qui statim tota ptisana vtuntur.Nam & dolores in pleuriticis statim sua sponte cessant,vbi memorabile quid spuere ac expurgari cœperint:& purgationes longe perfectiores sunt,& minus suppurati fiunt, quàm si quis aliter victum suppeditet: & iudicationes simpliciores, & melius iudicantes,& minus reuertentes.Ptisanam porrò ex optimo hordeo factam esse oportet, & quàm optime coctam, & præsertim si non solo succo vti velis. Nam vnà cum reliqua ptisanæ virtute, lubricitas facit, vt ordeum dum deglutitur non lædat.Nusquam enim adhæret.neque secundum thoracis rectitudinem morá trahit.Lubricissima autem est, & maxime sitim eximit, & facillime concoquitur, & debilissima est, quæ optime cocta est, quibus omnibus opus est.Si quidẽ igitur non opem tulerit quis quantum opus est, vt sufficiens sit eiusmodi ptisanæ sorbitionis modus, multis modis læditur. Etenim verbi causa, quibus cibus intus conclusus est, si quis non facta deorsum euacuatione, sorbitionem dederit, dolorem si adest amplius exacerbauerit:& si nõ adest, statim induxerit. & spiritus densior fiet. Hoc vero malum est. Pulmonem enim resiccat,& præcordium,& pectinem,ac septum transuersum dolore affligit. Quinetiam si lateris dolor assiduus est,& ad calefactoria non remittit,& sputũ non prodit, sed citra putrefactionem ac cõcoctionem valde viscosum fit,

si nos

A si non soluerit quis dolorem, aut vêtrem mollito, aut vena secta, vtrum tádem horu conducet: ptisanam autem ita habentibus dederit, cita mors taliū cōtinget. Propter has igitur caussas, & alias huiusmodi adhuc magis, qui tota ptisana vtuntur, septima die & citius moriuntur, partim méte læsi, partim ab erectæ ceruicis spiratione, & stertore suffocati. Tales vero veteres syde e ictos esse putauerūt, ob hoc quidé maxime, non minus autem quòd & mortuis ipsis latus liuidum reperitur, vt simile quid plagæ appareat. Caussa vero huius est, quòd prius quàm dolor soluatur moriuntur. Cito enim anhelosi fiunt. Præ multo autem ac denso spiritu, velut iam dictum est, valde viscosum circa concoctionem fit sputum, & egressum fieri prohibet. Immo stertorem inducit. chartilaginosis pulmo-
B nis arteriarum partibus brōchiis appellatis impactum. & vbi ad hoc deuenerit, lethale iam plerunque existit. Nam & ipsum sputum impactum, prohibet quidem spiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atque sic mutuam opem ad malum inter se conferunt, dum & sputum impactum, densum spiritum facit: & hic quum densus sit, sputum insuper viscosum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non solum si ptisana intempestiue vtantur: verum multo magis, si quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm ptisana idoneum sit, proinde plerunque cōsimilia sunt auxilia, & his qui tota ptisana vtuntur, & his qui succo ipsius: his vero qui neutro horum, sed solo potu, quandoque etiam
C diuersimode auxiliari oportet. At vero hoc modo omnino facere oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum subeuacuata, febris incœpit, siue cum dolore, siue sine dolore, inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibum ad infernam intestini partem secessisse. Vtendum autem est potu aceti mulsi, si dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æstate vero frigidi. Si vero multa fuerit sitis, etiā aqua mulsa, & aqua. Postea verò si dolor aliqs affuerit, aut periculosi aliquid apparuerit, danda est sorbitio neque multa, neque crassa, atque hęc post septimum, aut nonum diem, si validus æger fuerit. Si vero non subiit vetustior cibus ei qui recens cibum accepit, si quidem validus sit, & ætate vigeat, infusum per clysterem adhibendum est. Si vero debilior fuerit, glande vtendum est, si non sua spōte probe prodierit. Tempus porrò ex- *Quid obseruandum.*

hibendæ sorbitionis hoc maxime obseruare ab initio, & per omnem morbum oportet. Quum quidẽ pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionẽ. Maxime vero & à potu abstinendum est. Vbi vero calor descenderit ad pedes, tunc exhibere conuenit, & putare in omnibus morbis, & non minime in acutis, & maxime in his qui magis febriles ac periculosissimi sunt, tempus hoc magnam vim habere. Vtẽdum est autem primum quidẽ maxime succo. Deinde vero ptisana iuxta prædictas coniecturas diligẽti facta cõsideratione. Cæterum pleuritis, hoc est dolor lateris, siue ab initio fiat, siue postea, calefactoriis quidem primum non alienum est tẽtare dissoluere. Ex calefactoriis vero optima est aqua calida in vtre, aut in vesica, aut in vase æneo, aut testaceo admota. Verũ molle quid antea ad latus supponere oportet. Lenitatis ergò. Cõmode etiã spongia mollis, magna, ex aqua calida expressa apponitur. Cõtegere vero stragulis ipsum fomẽtum oportet. Nam & ampliore tempore sic sufficiet & durabit, & simul vt ne vapor ad ægrotãtis spiritum afferatur. nisi fortassis & hoc ad aliquid commodum esse visum fuerit. Aliquando enim ad aliquid commodat. Insuper autem & ordeum, & eruum in aceto diluto, ita vt paulo acidiꝰ sit quàm vt quis bibere possit, dissoluta ac feruefacta, & in marsupia coniecta, apponere oportet: & furfur eodem modo. Siccum autem fomentũ præbent sal & milium torrefactum, in laneis sacculis conuenientissimum. Nam & leue, & lene est milium. Soluit autem huiusmodi mollitorium fomentum, etiam dolores ad clauiculam pertingentes. Sectio autem venæ non similiter soluit dolorẽ, si non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd si ad calefactoria dolor non soluatur, non multo tempore calefacere oportet. Resiccat enim hoc pulmonem, & suppurationem facit. At si quidem dolor ad clauiculam de se significationem præbeat, aut grauitas ad brachium, aut circa mammam aut supra septum transuersum: venam secare prodest in cubiti flexura internam, & non cunctari copiosum sanguinem detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo liuidus. Vtrunque enim contingit. Si vero sub septo transuerso fuerit dolor, ad clauiculam autem de se significationẽ non præbeat, aluum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio, ita vt veratro quidem daucum, aut seseli, aut cuminũ, aut

Lateris doloribꝰ quibus subueniendum.

Ad clauiculam dolore extẽso medela.

D E F

A aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio vero silphij succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt. Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad iudicationem commodius quàm peplium. Peplium vero flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorem sedãt. Sedant item alia multa aluum subducentia medicaméta. Verũ hæc inter ea quæ ego noui optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur aluum subducentia medicamenta opitulantur, quæcunque non valde iniucunda sunt, aut ob amaritudinem, at propter aliam quandam iniucunditatem, aut ob copiam, aut colorem, aut aliquam suspicionem. Ptisanã tamen statim insuper sorbendam dare oportet, postquã medicamentũ bibit, non memorabili copia pauciorẽ, quàm quan-
B ta sumere adsuetus est. Nam & rationi consentaneum est, in media purgatione sorbendam non dare. Quum autem cessauerit purgatio, tunc minus sorbeat de ea, quàm adsuetus est. Postea vero reducat semper ad maiorem copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud aduersetur. Idẽ mihi sermo est, si etiam ptisanæ succo vti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, quàm præeuacuatis iam vasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sanè non iudicatus fuerit morbus ante hoc tempus. Præparationes autem & his consimiles faciendę sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcunque tandem quis ex descri-
C bẽdis sumpturus est, eadem mihi penitus sermonis ratio est. Noui autem etiam medicos maxime cõtraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim volunt, vbi sub morborum initia homines fame præmacerarunt, duobus aut tribus, aut etiã pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemque potus: & fortassis etiam par ipsis esse videtur, vt magna corpori mutatione fiente, etiam magnũ quid valde contra obiiciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet. Recte tamẽ mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorum quæ per os sumũtur. Maxime igitur lædi poterint, si non recte mutationem fecerint, hi qui tota ptisana vtũtur. Poterint etiam lædi qui solo succo vtuntur. lędi quoque possunt qui solo potu vtuntur. Minime vero hi. Oportet autẽ & in sanorum adhuc hominum victu addiscere quæ cõferunt,

Error medicorum.

Si enim sanis tales aut tales victus multum differre videtur, tum in aliis quibusdam, tum in mutationibus: quomodo non etiam in morbis multum differant, & maxime in acutis? Atqui facile est hoc addiscere, quod simplex victus cibi ac potus, ipse sibiipsi semper similis, securior omnino est ad sanitatem, quàm si quis derepente ad alium meliorem, magnã mutationẽ faciat. Nam & his qui bis in die cibum sumunt, & his qui semel, repentinæ mutationes noxas ac ægritudines inducunt. & eos sanè qui prandere non adsueti sunt, si pransi fuerint, statim infirmos facit hoc, & toto corpore graues & debiles, & pigros. Si vero etiam insuper cœnauerint, acidum ructãtes. Quibusdam vero etiam alui liquida egestio oboritur, quum prętet consuetudinem ventriculus grauetur, solitus resiccari, & non bis intumescere, neque bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationem rursus adæquare. dormire enim oportet velut nocte reducta post cœnam, hyeme quidẽ, absque frigore, æstate vero, absque calore. Si vero dormire nõ queat, vbi multam lentam deambulationem non stando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eaque innoxia. Insuperq; minus bibat, & potum non aquosum. Talis autem adhuc magis affligetur, si ter in die ad satietatem cibũ acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquàm sanè multi sint, qui facile ferunt, si ter in die cibũ copiose accipiant, qui ita sunt adsueti. Quin & hi qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint, debiles & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi osculum dolent. Viscera enim pendere ipsis videntur: & calidam ac cum virore pallidam vrinam mingunt, & alui egestio comburitur. Quibusdam etiam os amarescit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his qui pransi non sunt, cœnam edere non possunt. Si vero cœnam sumpserint, ventriculum grauãt, & multo magis ægre in lecto degunt, quàm si etiam pransi fuissent. Quum igitur talia hæc sanis fiant, ob victus dimidiæ diei mutationem præter consuetudinem: apparet neque apponere, neque detrahere commodum esse. Si igitur hic qui præter consuetudinem semel in die cibum accepit, vbi tota die vasa vacua fecit, quantum consueuit cœnauerit, verisimile est ipsum, si tunc quum imprãsus esset doluit ac ægrotauit, & vbi cœnauit grauis fuit: multo magis grauari. Si vero etiã

Cõsuetudo multũ potest.

A longiore tempore euacuatis vasis, postea derepente cœnauerit, adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, ei hanc diem rursus adæquare sic conducit absque frigore, & calore atq; labore. Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda est, quàm consueuit, eáque non sicca, sed modi humectioris. & postea bibat potum non aquosum, neque pauciorem quàm pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo sensim progressu fiente ad cõsuetudinem reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autem supernis partibus, cibi præter morem abstinentiam omnino facilius ferunt. Quare etiã semel in die cibum B præter morem capere, facilius vtique iidem tulerint. Sufficiens igitur & hoc signũ est, quòd maxime mutationes eorum quę circa naturas nostras ac habitus cõtingunt, maxime morbos faciunt. Non igitur licet intempestiue, neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in inflammatione cõsistentibus, cibos exhibere, neque licet derepente in tota re quicquam, aut huc aut illuc mutare. Multa vero his cognata, ex his qui ventri contingunt, itémque alia referre quis possit, quòd facile quidem ferunt cibos, quibus adsueti sunt, etiamsi natura non sint boni, Similiter etiam potus; ægre autem ferunt cibos, quibus adsueti non sunt, etiamsi non sint mali, similiter etiam potus. & quæ quidem multus carnis esus præter consuetudinem assumptus facit, C aut alliũ, aut silphium, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia huiusmodi, magnas quasdam peculiares vires habentia, minus admiretur quis vbi talia dolores ventriculis magis quàm alia inducunt. At iusta fuerit admiratio, si didiceris quantam maza turbationem, & molem, & flatum, & tormen ventriculo inducat, si præter morem ingesta fuerit, ab eo qui mazam edere non est solitus: aut qualem sitim panis ipse calidus ingestus inducat, & repentinam repletionem, ob siccandi vim, & quòd tarde trãsit: & quàm diuersas inter se affectiones faciant, & panes valde puri, & qui ex toto sunt collati, præter consuetudinẽ in cibo accepti, itémque maza sicca præter morem, aut liquida, aut viscosa: & quale quid faciant polentę recentes non adsuetis. & alię his qui recẽtibus vti adsueti sunt, itémq; vini & aquę potus, pręter morẽ derepẽte vicissim permutatus,

Calidus panis sitim adfert.

mutatus,& aquosum vinū,& meracum,preter cōsuetudinem derepente potatū. Illud enim humiditatē in superno ventre inducit,& flatū in inferno. Hoc vero venarū palpitationem, & capitis grauitatē ac sitim. Quin & album vinū,& nigrum, si quis preter consuetudinem permutet,etiamsi ambo vinosa fuerint,tamē multa in corpore alterarint, vt minus mirum esse quis dixerit. dulce & vinosum vinū non idem posse, si derepente permutata fuerint. Porrò huiusmodi aliquā partem sermoni contrario patrocinari oportet: quòd mutatio victus his facta est,corpore non mutato, neq; ad robur,vt cibos apponere opus sit,neq; ad debilitatē,vt detrahere oporteat. Insuper autē & robur coniectandum est, & morbi vniuscuiusq; modus,& hominis natura, & cōsuetudo victus ægri, non ciborum solū,sed etiam potuum. Multo autē minus ad additionem procedendū est. Nam detractionem omnino tollere sępe conducit: vbi suffecturus est æger,donec morbi vigor maturescat. In quibus autem hoc faciendum sit, scribetur. Multa vero etiam alia relatis cognata scribere quis possit. Hoc tamen melius testimoniū est. Non enim cognatū est rei illi de qua plurimus à me sermo habit⁹ est, sed ipsa res opportunissimum est documentū. Nam ab acutorū morborum initio, aliqui quādoq; eadem die qua morbus incœpit,cibos comederunt: aliqui postridie: quidā etiam sorbuerunt quicquid oblatum esset,quidā etiam cyceonem. Omnia autē hęc deteriora quidē sunt,q̄ si quis alio modo victū instituisset,multo tamen minus detrimentum afferunt in hoc tēpore peccata,quàm si quis primis duob⁹ aut tribus diebus,penitus vasa vacua fecisset,& quarta aut quinta die,tali victu vsus esset. Deterius tamen est,si omnibus his diebus vasis euacuatis,in posteriorib⁹ diebus hoc modo victum instituat, prius quàm concoctus ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeste affert,si non omnino facilis fuerit morbus. Quæ vero ab initio cōmittuntur peccata,non similiter,vt illa medelam omnem respuunt,sed multo facilius correctionem admittūt. Hoc igitur maximum documentum esse arbitror, quod primi dies sorbitione tali vel tali,nō sint priuādi,in his qui paulo postea talibus,aut talibus sorbitionibus vsuri sunt. Funditus igitur ignorāt,tum hi qui granosa prisana vtūtur, quòd ab ipsa læduntur,quū sorbere inceperint,si duobus, aut trib⁹, aut

Errores ab initio commissi faciliter corriguntur.

D E F

A aut pluribus diebus antea vasa euacuauerint: tum hi qui succo vtuntur, quòd sorbentes læduntur, vbi nō recte sorbitionem inceperint. Tunc tamen cauent, & magnam noxam afferre cognoscunt, si priusquam maturus factus fuerit morb⁹, granosam ptisanam sorbuerit æger, succo vti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quòd medici ægros non recte ad victum perducūt. Sed in quibus morbis vasa vacua facere non oportet, his qui sorbitionibus vti debent vasa vacua faciunt. In quibus vero ex vasorum vacuatione, ad sorbitiones mutationem facere nō oportet, in his mutationē faciunt, & hoc plerunque absolute. Aliquādo vero in his tēporibus mutationem ad sorbitiones faciunt ex vasorum va-
B cuatione, in quibus sępe ex sorbitionibus ad vasorum vacuationem accedere expediebat, si ita morbum exacerbari contingat. Aliquādo autem & cruda attrahuntur de capite, & à thoracis regione, biliosa, & vigiliæ ipsis coincidunt, ob quas nō coquitur morbus: & tristes ac amarulēti fiunt, & delyrāt, & splendores ipsis ob oculos obuersantur, & aures sonitu plenæ sunt, & extremæ partes perfrigeratæ, & vrinæ incoctæ, & sputa tenuia, & salsa, & meraco colore tincta, ac pauca, & sudores circa collum, & anxietudines, & spiritus in latione sursum versus offendens, densus, aut etiā valde magnus, supercilia distenta ac grauata, deliquia animi praua, & stragulorum de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quādoque vero labium infernum concutitur. Hæc autem in principiis com-
C parentia, vehemētis delyrij significationē præbent, & plerūque ægri moriuntur. Qui vero effugiunt, aut cum abscessu, aut cum sanguinis è naribus fluxione, aut ex crassi puris sputo effugiunt: alias vero minime. Neque enim talium rerū peritos medicos esse video, quomodo debilitates in morbis dinoscere oporteat, & quæ ex vasorū vacuatione efficiuntur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorem, & præ acumine morbi: itemq; quot affectiones, & omnigenas species, natura nostra & habitus singulis pariat: & quidem quum talium cognitio, aut ignorātia, salutē aut mortem afferant. Maius enim malum est, si ob dolorem & morbi acumen debilitato, exhibet quis potum, aut sorbitionem copiosiorem, aut cibum, ob vasorum vacuationem debilem esse existimans. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem

debilitatum non cognoscere, & victu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatum, verum multo minus quàm alterum. Multo autem magis risu dignum hoc peccatum est quàm illud alterum. Si enim alius medicus, aut etiam idiota, ingressus cognouerit ea quę contigerunt, & edéda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxiliũ tulisse putabitur. Talia vero faciunt, vt artifices maxime ab hominibus vituperētur. Videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus aut idiota, velut mortuum suscitasse. Scribentur autem de his quoq; signa, ex quibus singula dinoscere oportet. Consimilia tamen illis quæ circa ventrem contingũt, & hæc sunt. Nã si totum corpus præter consuetudinem multum quiescat, nõ statim magis robustum fit. Si vero etiã vbi multo tempore quieuit, derepente ad labores prodierit, vitiosum quiddã palam operabitur. Ad eundem modum etiam singulæ corporis partes. Nã & pedes tale quiddam operabũtur, & alij articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepente ad laborandum prodeant. Eadem etiã oculi & dentes perpetientur, & quæcunque tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemque præter consuetudinem durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satis fuerit. Si quis enim accepto vlcere in tibia, neque valde periculoso, neque adeo contemnendo, ita vt neque ipsi ita difficulter, aut adeo facile vlcera sanescãt: statim prima ab initio die decumbens curetur, & nequaquam crus eleuet, hic sanè hoc modo citra inflammationem fuerit, & sanus multo citius sic fiet, quàm si obambulans curetur. Attamẽ si quinta aut sexta die, aut etiam prius surrexerit, & progredi voluerit, magis vtique affligetur ac dolebit, quàm si statim ab initio obambulans curatus esset. Si vero etiam multũ derepẽte se fatigauerit, multo magis dolebit, quàm si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuo igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quòd omnia quæ derepente multum supra modum huc & illuc mutantur, lædũt. Multiplex igitur in ventre læsio est, si ex multa vasorum vacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete, ad ampliorem laborem derepente deueniat, multo magis lædetur, quàm si ex multo cibo ad

Corporis labor.

cibo ad

A cibo ad vasorum vacuationem transmutetur, & si ex multo labore derepente ad ocium ac segniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quiescere. Oportet item illis ventrem à ciborum copia quiescere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatem. Plurimus itaque sermo de mutatione huc atque illuc à me habitus est, eo quòd hæc nosse ad omnia commodum sit, & ad hoc præsertim de quo nobis sermo erat, quòd in acutis morbis ad sorbitiones mutationem faciunt ex vasorum vacuatione. Facienda enim est mutatio velut ego iam iubeo. deinde non est vtendum sorbitionibus priusquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam signum apparuerit, vel vacuatorium, vel irritato-B rium, circa intestinum, aut circa præcordia qualia scribentur signa. Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rursus in contrariam partem mutatio, dissoluit corpus, & excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce, & vinosum, & album, ac nigrum, & aquam mulsam, & aquã, & acetum mulsum, his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, q̃ vinosum, & minus mentem ferit, & magis quàm alterum per aluum & intestinum subit. Viscera vero magna facit, splenẽ & hepar. Quare neque his qui amara bile abundãt commodum est. Nam & siticulosum in talibus est, & flatuosum in superno intestino: non tamen inferno intestino inimicum pro flatus ratione, & quidem quum nõ valde penetret flatus à vi-C no dulci, sed circa præcordia moretur. Certè per vrinam hoc minus exit omnino quàm vinosum album. Sputum vero magis educit dulce quàm alterum. & quibus quide siticulosum est dum bibitur, his minus quàm alterum vinum educit. Quibus vero siticulosum non est, his magis quàm alterum educit. At vero album vinosum vinum, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & vituperatum est, in dulcis vini enarratione. Ad vesicam autem magis penetrat quàm alterum: & quum vrinã cieat, ac semper perrumpat, multum in his morbis profuerit. Nam & si ad alia incommodius sit altero, attamen quæ in vesica sit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet propellatur. Bonæ vero hæ notæ sunt de vini vtilitate ac detrimento, quas seniores me non nouerunt. Fuluo vero vino, & nigro austero, in his morbis ad hæc vti poteris, si capitis gra-

Vigilia immodica. *Vinũ dulce.* *Vinũ album.* *Fuluũ vinum.*

pitis grauitas non affuerit, neque mentis perculsio, neque sputum ab ascensu prohibeatur, neque vrina suppressa sit: alui autem egestiones humectiores ac ramentosiores fuerint. In talibus sanè, vel maxime conuenerit ex albo transmutationem facere, & si qua his similia existunt. Hoc vero insuper intelligere oportet, quod si aquosum fuerit vinum, supernas partes omnes, & eas quæ circa vesicam sunt minus lædet. Verum partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit. Aqua vero mulsa si bibatur per totum morbum in acutis morbis, in totum quidem his qui amara bile abundant, ac magna viscera habēt, minus commoda est quàm his qui tales non sunt. Siticulosa tamen minus est dulci vino. Pulmonem enim mollit, & sputum moderate educit, & tussim lenit. Habet enim vim quandam exterforiam, quæ magis moderato sputum viscosum facit. Vrinas etiam sufficiēter ciet aqua mulsa, si non aliqua ex visceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per aluum magis egerit, quandoque bona, quandoque magis quàm conuenit colore saturata, ac spumosiora: atque hoc biliosis & magna viscera habentibus magis cōtingit. Sputi igitur eductionem, & pulmonis mollitionem, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alui egestiones, & biliosa magis quàm cōuenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit quàm aquosa. Talis autē egestio habet quidem & alia magna nocumenta: Neque enim ex præcordiis ardorem extinguit, sed concitat, & anxiā molestiam, ac membrorum iactationem facit: Verum & intestina & sedem exulcerat. Horum autem auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa vtitur, absque sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multum successum percipiet, & non in multis successu destituetur. Quibus autem danda sit, & quibus non, & ob quas causas non danda, maxima ex parte dictum est. Damnata vero est aqua mulsa ab hominib⁹, veluti quæ bibentes ipsam extreme debilitet: & propterea mortem accelerare putata est. Verum hoc propter eos qui seipsos fame conficere constituerunt dictum est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu vtuntur. nimirum velut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multo quidem fortior est, quàm aqua, si non aluum exturbet. Sed & vino albo ac tenui, & parum aquæ ferente, & inodoro,

Aqua mulsa.

D E F

aliqua-

aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior, Multum tamen
A differt & vini & mellis meracitas, ad vtriusq; vires. Nam etiamsi duplam mensuram vini meraci quis bibat, respectu mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si aluum non turbarit. Nam & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamen ptisanæ sorbitione vtatur, insuper autem aquam mulsam bibat valde ipsum replebit ac flatus excitabit, & visceribus circa præcordia incommoda erit. At si ante sorbitionem aqua mulsa bibatur, non ita lædit velut si insuper bibatur, sed etiam aliquo modo proderit. Cæterum cocta aqua mulsa, aspectu quidem multo melior est quàm cruda. Splendida enim & tenuis, albaque ac pellucida fit: Sed quam ipsi virtutem attribuam, qua crudam præcellat, non ha
B beo. Neque enim iucundior est quàm cruda, si mel bonū esse contigerit, debilior tamen, & minus stercoris ducens, quorū neutro vt castigetur aqua mulsa opus habet. Proxime vero vtendum tali cocta, si mel prauum fuerit, & impurum, & nigrum, & non boni odoris. Coctura enim maiorem partem turpitudinis prauitatis ipsius detrahere poterit. At vero acetum mulsum appellatum si bibatur, sæpe quidem commodū esse in his morbis comperies. Nam & sputum educit, & facilem spirationem facit. Tempora vero huiusmodi habet. Etenim quod valde acre est, nihil moderati fecerit, ad sputa quæ non facile prodeunt. Si enim educeret ea quæ stridulam asperitatem faciunt, & lubricitatem induceret, & guttur velut dilataret, pulmonem vtique leniret. Ipsum enim mol-
C lit. & si quidem hæc contingerent, magnam sanè vtilitatem afferret. Aliquando vero id quod valde acre est, eductionem sputi non obtinet, sed insuper viscosum id facit, & lædit. Maxime autem hoc perpetiuntur hi qui etiam alias perniciose habent, & qui neque tussire, neque exscreare inhærētia possunt. Ad hoc igitur vires ægroti insuper coniectare oportet, & si spem de ipso habeas, exhibere. Exhibere autem oportet si dederis, summe tepidum: atque tale paulatim, & nō large. Quod vero parum acre est, humectat quidem os & fauces, sputum item educit, & sitim sedat, & præcordio & visceribus quæ sunt hac parte lene est, & detrimenta ex melle hac parte prohibet. Quod enim biliosum est in melle castigat. Flatus etiam erumpere facit, & ad mictionem proritat. Intestini tamen

Aqua mulsa quando obsit & contra.

Oxymel.

tamen infernā partem humectiorem facit, & ramenta indu- D
cit. Quādoq; vero etiā malum hoc fit in acutis morbis, maxime quidem, quòd flatum penetrare, imò recurrere facit. Insuper autem & aliàs debilitat, & extremas partes frigefacit. Atque hāc solam læsionem ex aceto mulso contingere noui, quæ sanè digna sit vt scribatur. Parum autem de huiusmodi potu, nocte & ieiuno ante sorbitionem præbibendum dare commodum est. Sed & vbi multum temporis post sorbitionē intercessit, bibere nihil prohibet. His vero qui solo potu degunt absque sorbitionib9, propterea non est cōmodum semper & perpetuo hoc vti, maxime propter rasurā aut exasperationem intestini. Quum enim stercore vacuum sit, magis vtiq; hæc induxerit: & quum vasorum vacuatio adsit, postea E
etiam aqua mulsa vires detraxerit. Si tamen opitulari apparuerit ad totum morbum multus huius potus vsus, parum aceti affundere oportet, vt saltem cognosci possit. Ita enim & ea quæ lædere solet, minime læserit; & his quæ auxilio opus habent, opem tulerit. Cæterum vt in summa dicatur, acredines siue aciditates ex aceto, amara bile abundantibus magis conferunt, quàm atrabiliariis. Amara enim dissoluūtur, & in pituitam transeunt, dum ab ipso attolluntur. Nigra vero fer-
Acetum. mentantur, & attolluntur ac multiplicātur. Acetum enim nigra sursum ducit. Mulieribus autem omnino magis aduersa-
Aqua. tur acetum, quàm viris. Dolores enim vteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis, nullum aliud opus habeo quod attribuā. Neque enim lenit tussim in peripneumonicis, neq; F
sputum educit, sed minus quàm alia, si quis semper aquæ potu vtatur. Si tamen inter acetum mulsum & aquam mulsam, parum aquæ absorbeatur, sputum educit, propter qualitatis potuum transmutationem. Inundationem enim quandā inducit. aliàs autem neque sitim sedat, sed exacerbat. Est enim naturæ biliosæ biliosa, & præcordio mala, imò pessima fit ac biliosissima, & vires maxime prosternit, vbi in vacuitatē ingressa fuerit. Sed & splenem auget & hepar, vbi inflammatū fuerit, & fluctuat ac superinnatat. Nam & tardi transitus est, eo quòd frigida est & cruda ac incoctilis, & neque per aluū secedit, neque per vrinas transit. Insuper autem & propterea læsionem inducit, quòd à natura stercus non subducit. Si vero etiam dum adhuc frigidi sunt pedes aliquando bibita

fuerit,

A fuerit, hęc omnia multo plus lædit, ad quodcunque tandẽ ipsorum peruenerit. Vbi tamen in his morbis suspicatus fueris, aut capitis grauitatem vehementem, aut mentis perculsionẽ, penitus à vino abstinendum est, & aqua in tali vtendum: aut vinum aquosum & album penitus dãdum, & penitus inodorum, & post ipsius potum aqua modica insuper bibenda. Ita enim robur vini caput & mentem minus percellet. In quibus autem potu ipsius maxime vtendum sit, & quando valde multa, & quando moderata, & quando frigida, & quando calida, partim prius dictum est, partim pro temporis occasiõe dicetur. Cæterum de reliquis potibus, qualis est ordeaceus, & qui ex herbis fiunt, & qui ex vua passa, & vuarum expressarũ re-
B trimentis, & ex tritico: & cnico, & myrti baccis, & malo punico, & de aliis, vbi alicuius ipsorum vsus cõtigerit, scribetur circa ipsum morbum: quemadmodum etiã de aliis compositis medicamẽtis. Balneũ vero in multis morbis opẽ tulerit eo vtentibus, ad aliquos quidem assidue, ad aliquos nõ item. Quandoque vero minus eo vtendum est, propterea quòd homines ad hoc sint imparati. In paucis enim domib. præparata sunt necessaria instrumenta, & nec ministri velut opus est parati habentur. Si vero non omnino bene quis lauetur, non modicam læsionem incurret. Nam & tugurio fumum nõ habẽte opus est, & aqua larga, & balneo multo, & non valde large affuso, si sanè non ita opus fuerit. Et defrictione quidem potius vtendum non est. Si vero defricetur, calido vtendum
C est ipso defrictorio medicamẽto, eoq; multiplici magis quàm aliàs receptum est, & insuper non pauca aqua perfundendũ, & cito perfundendum. Breui quoque via ad solium opus est, & vt facilis sit inscensus, & facilis item exitus. oportet autem eum qui lauatur esse moderatum ac taciturnum, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiã postea multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, & spongiis vtendum est pro strigili, & nõ valde siccum inungendum est corpus. Caput tamen resiccatum esse oportet, quãtum eius fieri potest maxime, ita vt spongia extergatur. & neq; perfrigerari caput oportet, neq; extremas partes, neque reliquum corpus. & neq; eum qui recens sorbitionem accepit, neque eum qui recens potum sumpsit lauare oportet. & neque sorbere, neq; bibere cito post balneũ. Ma-

Balneum.

gnam tamen partem ægro tribuere conuenit, si sanus balnei valde amans fuit, & lauari adsuetus. Tales enim magis appetunt, & loti vtilitatem sentiunt, & non loti lęduntur. Conuenit autem in totum magis peripneumoniis, quàm febribus ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorsi balneũ lenit, & sputum maturum facit, ac educit: & facilem spirationem reddit, & lassitudinem eximit. articulos enim & cutis superficiem mollit. Sed & vrinam ciet, & capitis grauitatẽ soluit, & nares humectat. tot igitur bona balneo adsunt, quibus omnibus opus est. Si vero apparatus penuria aliqua fuerit, in vna re vel pluribus. periculum est ne magis lædat balneum quàm prosit. Singula enim ex ipsis magnum detrimentũ afferunt, si non à ministris velut conuenit præparata fuerint. Minime vero tempestiuum est eos lauare, quibus aluus in morbis liquidior iusto est. itemque eos quibus plus iusto adstricta est, & non prius subiit. Sed neque debilitatos lauare oportet, neque ex ciborum fastidio nauseãtes, aut vomentes, neque eos qui biliosum eructant, neque eos quibus sanguis ex naribus erũpit, nisi minus quàm pro occasione cõuenit, fluat. Occasiones autem nosti. Si vero minus quàm pro occasione fluat, lauare expedit, siue totũ corpus ad reliqua inde opem sentiat, siue caput solum. Si igitur præparationes cõmodæ fuerint, & æger bene suscepturus est balneum, quotidie lauare conuenit. Eos vero qui balneo delectantur, etiamsi bis in die laueris, nihil peccaueris. Cæterum balneis vti, multo magis licet his qui tota prisana vtuntur, quàm his qui solo vtũtur succo. Licet autem & his aliquando. Minime vero his qui potu solo vtuntur. Sunt tamen ex his quoque quibus licet. Coniectare vero ex præscriptis oportet, & quibus balneum in singulis victus modis profuturum est, & quibus nõ. Quib' enim aliquid horum deest cõmodorum, quæ balneum facit, & quæ balneo commodant, lauare non oportet. Quibus vero nihil horum deest, & adsunt ipsis signa in quibus lauari conducit, lauare oportet.

Febris ardens quî fiat.

Febris autem ardens fit quum resiccatæ venulæ, hora æstiua acres ac biliosos serosos humores, in seipsas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus velut ex ossium lassitudine detentũ, delassatur ac dolet. Fit autem plerunque & ex longo itinere, & longa siti, quum resiccatæ venulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit

autem

autem lingua aspera ac sicca, & valde nigra, & dum circa ventrem mordetur, dolet: & alui egestiões valde liquidæ ac pallidæ fiunt: & sitis vehemens inest, itemque vigiliæ. Aliquãdo etiam mentis emotiones. Huic & aquã, & aquam mulsam aquosam coctam, quãtum voluerit, bibendam dato. & si amarũ fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clysterem subluere. Si vero ad hæc non soluatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum autem nihil, neque acre exhibeto. Nõ enim sufferet. Sorbitionem vero donec extra iudicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex narib. fluxerit, soluitur affectio, itemque si sudores accedãt iudicatorij, genuini, cũ vrinis albis & crassis, ac subsidentiis leuibus: & si abscessus aliquis fiat. Si vero absque his soluta fuerit, recidiua rursus ægritudinis continget. Aut coxæ, aut crurum dolor emerget. & crassa expuet, si sanus futurus est. Febris ardentis genus aliud. Aluus subit, siti plena est, lingua, aspera, sicca, salsuginosa. Vrinæ interceptio. vigilia. extremitates frigefactæ. Tali si non sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collum fiat, aut crurũ dolor, & sputa crassa spuerit (hæc auté suppressa aluo fiunt) aut coxæ dolor, aut pudendi liuor, non iudicatur. & testis intensus iudicatorium signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, & qui ipsum habeant in vigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Si quidem igitur angina fuerit, siue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurgato. Si vero debiliores appareant, si plus de sanguine detraxeris, infuso alui per clysterem tertio quoq; die vtere, donec in tuto fuerit æger, aut etiã fame opus habeat. Præcordia inflãmata non ex flatuum interceptione: septi transuersi intensiones, aut spirituum protensiones: in rectæ ceruicis spiratione sicca, quibus pus nõ subest. Verum ex flatuum interceptione, affectiones hę accedunt. Maxime autem & hepatis dolores, & splenis grauitates, & aliæ inflãmationes, & supra septum transuersum dolores ac morborum collectiones, solui non possunt, si quis prius medicamẽtis purgare aggrediatur. Nam venæ sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres, si non magnus & vehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam postea medicamẽto purgante opus est. Sed & post venæ sectionem, purgans medicamentũ securitate ac modera-

Causos alius.

Præcordiorum inflammatiões unde

moderatione opus habet. Quicunque vero ea quæ inflãmata D sunt, statim in principio morborum medicamẽto soluere aggrediuntur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ vero morbo resistunt ac sana sunt, colliquefaciunt. Debili vero fiente corpore, morbus inualescit. Quum autem morbus corpori preualuerit, tale iam incurabiliter affectum est. Vt aliquis derepente voce priuatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forti causa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internam, & sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Quum dolores accesserint, atræbilis & atrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur. Cõuersæ vero, & valde siccæ fientes venæ intenduntur, & inflãmatæ affluentia attrahunt. Vnde corrupto sanguine, & spiritib' non potentibus naturales in ipso vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & vertigines, & vocis interceptio, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, aut hepar, aut ad venam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus pertransire non potentibus resiccatæ fuerint. Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc eleuati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittunt. & refectis viribus, & consideratis iudicationibus, medicamentum exhibere sursum purgans, si non alleuetur: ad infernam vero aluum, si non subeat, infusum per clysterem adhibere. Postea vero lac asininum coctum dato, & non minus quàm duodecim heminas bibat. Si vero virium robur adsit, plures quàm sedecim. Angina fit quum fluxio ex capite multa ac glutinosa, tempore hyberno aut verno, ad venas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Quum autem frigida & glutinosa sit, spiritus trãsitus obturabit, & sanguinis transitus obturans, propinquas sanguinis

Vocis interceptio. (margin, beside "aliquis derepente voce…")

E (margin, beside "autem plurimis…")

Comitiales morbi unde. (margin, beside "ad venam deuenerint…")

F (margin, beside "ritibus pertransire…")

Angina quãdo fit. (margin, beside "sedecim. Angina fit…")

sanguinis partes congelat, ipsumque immobilem ac stabilem facit: quum natura frigida sit, & obturandi vim habeat. & propterea suffocantur, lingua liuescente, & rotũda fiente ac reflexa, propter venas quæ sunt sub lingua. Pręcisa enim vua, quam aliqui columellam vocant, vena crassa ab vtraque parte est. Quum igitur hæ plenæ sint, & in linguam innitantur, quæ rara est ac spongiosa, propter siccitatem: cõtingit vt ipsa præ violẽtia humorem ex venis suscipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facile flexibili, inflexibilis: adeò vt æger cito suffocetur, si nõ quis cito auxilium ferat, venæ sectionem à brachiis faciens, & venas sub lingua secans, & eclegmatũ delinctu curans, & calidos gargarismos exhibens, & caput radẽs. Debet autẽ & ceratum collo ac capiti circũponere, & lanas obuoluere, & spõgiis mollibus ex aqua calida expressis fouerę. Bibat autẽ æger aquam, & aquã mulsam, non frigidã. Succum vero ptisanæ tunc sumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit.

B

Quum vero æstiuo vel autumnali tempore, fluxio calida ac nitrosa, de capite defluxerit, vtpote ex tempore acris ac calida facta: talis vbi est mordet, & vlcerat, & spiritu implet, & ceruicis spiratio accedit, & siccitas multa, & quę vidẽtur gracilia apparent. & tendines posteriores in collo distendũtur, & velut in tetano distenti esse videntur. & vox abrupta est, & spiritus paruus est, & retractio spiritus densa ac violenta accedit. Talibus arteria vlceratur, & pulmo ardet, quum non possint extrinsecum spiritum inducere. Et si his affectio non vltronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior est, & propter tempus, & quòd à calidis & acribus sit humoribus. Si febris corripiat, veteri stercore non subeũte, aut à cibo recens accepto, siue cum dolore lateris, siue absque eo, quietem agere oportet, donec cibi descenderint prius ad infernam aluum: potu vero vti aceto mulso. Quum autem ad lumbos grauitas deuenerit, infuso per clysterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Vbi vero purgatus fuerit, victum præscribere ex sorbitione primum, & aquæ mulsæ potu. Deinde ex cibis ac piscib⁹ coctis, & vino aquoso, modico, ad noctem. Interdiu autem, ex aqua mulsa aquosa. Quum vero flatus graueolentes prodierint, glandula subdititia, aut infuso per clysterem vtendum erit. Sin minus, in

Aliud anginæ genus.

C

aceti mulsi potu cohibere oportet, donec ad infernam aluum descenderint cibi, deinde sic per infusum clysteris subducere. At si mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens accedat, si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purgare, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam vero medicamentum exhibueris, sorbitionibus vtere, obseruans febrium exacerbationes, vt nunquam exhibeas quum sunt, aut futuræ expectãtur, sed vbi desinunt, aut quieuerunt, & quàm longissime à principio. Quum vero frigidi sunt pedes, neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquam eiusmodi dato: verum maximum hoc esse ducito, vt expectes donec valde fuerint calfacti. Deinde sic id quod conducit exhibe. Plerunque enim futuræ exacerbationis febris signum est pedum frigiditas. Si vero in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris. Morbum enim non parum augebis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accensa ex thorace, ad caput flammam remittens. Vniuerso autem calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, vt qui excarnes & neruosi natura existant. Insuper autem etiam quum longe à calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad thoracem coaceruato. Et rursus iuxta proportionem, quum febris soluitur, & in tenues partes diri-mitur, ad pedes calor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipsorũ perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibenda est. Nam vbi pedes frigidi fuerint necesse est ventriculum calidum esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactationem, propter internam turbationem: & mentis abalienationem, & dolores, & æger distrahitur, ac vomere cupit, & si praua vomuerit, dolet. Postquam vero calor ad pedes descendit, & vrina progressa est, etiamsi non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sorbitionem dare oportet: alioqui perniciosa est.

Pedũ frigus febrik accessum denotat.

Pedũ calor.

Quibus vero perpetuo aluus in febribus liquida est, his præcipue pedes calefaciens, & ceratis integens, & fasciis obuoluens, animum aduerte vt ne sint reliquo corpore frigidiores. Si vero calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed conserua vt ne perfrigerentur. potu autem vtendũ est quàm paucissimo,

Alui solutæ curatio

A pauciſſimo, aqua frigida, aut aqua mulſa. Quibus autem in febribus aluus liquida eſt,& mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares ſcalpunt, & paulatim quidem reſpondent ſi interrogentur, ipſi vero à ſeipſis nihil aptum dicunt: talia atrabiliaria eſſe mihi videntur. Talibus igitur ita ſe habentibus, ſi aluus liquida fuerit, ac colliquuerit, videtur mihi ſorbitiones frigidiores ac craſſiores exhibere oportere, & potiones aluum ſiſtentes,& vinoſiores magis quàm adſtringentes. At quibus in febribus vertigines ab initio, & capitis pulſus fiunt,& vrinæ tenues,in his expectare oportet,vt ad iudicationes febris exacerbetur.Nec vero admirarer, ſi delirarent. Quibus in principio vrinæ nebuloſæ, aut etiam craſſæ ſunt, tales depurgare oportet, ſi e-
B tiam alia contulerint. Quibus vero in principio vrinæ tenues, tales ne purgato, ſed ſi viſum fuerit, infuſum per clyſterem adhibeto. Hos ſic curare conducit. Aeger corpore quietem agat, vngaturque ac æqualiter contegatur. Potu vtatur aqua mulſa aquoſa: & ſorbitione ſucci ptiſanæ ad veſperam. Aluum vero ab initio per clyſteris infuſum ſubducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa vẽtrem commoueris,vrina non concoquitur,ſed abſque ſudore ac iudicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem vbi prope iudicationem fuerit, ne dato, ſi turbetur: verum quum remiſerit turbatio, & ad melius procedet. Obſeruare vero etiam omnium febrium iudicationes oportet, &in hoc tempore ſorbitiones detrahere. Solent autem
C lōgæ fieri hæ febres,& impetuoſos humorum de loco ad locum illapſus habere, ſi quidem infernæ partes frigidæ, fuerint,circa aures & collum. Si vero non fuerint frigidæ, alias mutationes habent. Fluit autem ſanguis ex naribus, & alui his exturbantur. Quibuſcunque vero febres anxioſæ ſunt,& quæ præcordia intendunt:& decũbentes in eodem loco decubitum non ſuſtinent,& extremæ partes perfrigerantur,hi plurima omnino diligentia ac cuſtodia opus habent. Degant autem hi vt nihil ipſis exhibeas aliud, quàm acetum mulſum aquoſum. Sorbitionem vero ne exhibe, donec febris deſierit,& vrina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obſcura,& in ſtratis quàm molliſſimis reclinatus eſſe, ita vt multo tempore decubitum in eodem loco toleret,

& quàm minimum se iactet. Hoc enim talibus maxime prodeit. Super præcordium vero, lini semen linteo illitum imponito, obseruando vt ne horrescat æger dum apponitur. Sit autem summe tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare vero ex vrinis oportet id quod futurum est. Si enim crassiores ac pallidiores fuerint, meliores sunt. Si vero tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autem mutationes habent, temporis diuturnitatem significant: & necesse est vt morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterum inconstantes febres sinere oportet, donec constiterint. Quum vero constiterint, & victu, & curatione conuenienti occurrere, speculatione secũdum naturam facta. Sunt autem aspectus ægrotorum multi. Quare animaduertendum est medico, vt ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neq; ex his quæ ratiocinatione cognoscũtur, neque ex his quæ ad numerum parem aut imparem apparere oportet. Maxime igitur numerum imparem vereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt. Primum itaque diem obseruare oportet, quo æger debilis esse cœpit, cognito principio ex quo, & quando. Præcipuum enim hoc est vt sciatur. Quum vero ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia considerabis. Primum quidem quomodo caput habet, an doloris exors sit, nec grauitatem in seipso habeat. Deinde præcordia & latera an doloris exortia sint. Si enim præcordiũ dolorosum fuerit aut eleuatum, aut obliquitatem aliquã habuerit, aut satietatem: aut lateris dolor affuerit, & vnà cum dolore, tussicula, aut tormen, aut ventris dolor. Quum horum quid affuerit in præcordio, aluũ maxime infusis per clysterẽ soluere oportet. Bibet autẽ aquã mulsam calidam coctam. Considerandum vero est an dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona spiritus tolerantia ipsum habeat: & inspicienda alui egestio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt egestiones: & an febris ad tertium diem exacerbetur. Vbi vero valde probe tales consideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex iisdem illis, æger in periculo versatur. Ex signis autem, nigra alui egestio, mortem significat. Quæ vero sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signum est. At si glande

Vrinarũ cognitio.

Primus dies ĩ ægro obseruãd⁹

Signa ualetudinis.

A si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si vbi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc vbi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyrium futurum expecta. Intentus autẽ sis quoq; ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Inspicere vero ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per vtrasque feratur. & si multus feratur è naribus, conuulsio fieri solet. Si vero conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si vero in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamen fame talem macerare oportet, & aquæ mulsæ potu, ac ptisanæ succo conseruare, ita vt fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Vbi vero hæc cognoueris, ac probe contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. Quum vero in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut aluus derepente liquida deiecerit, & animi deliquium incidat: aut vocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frõtem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui vero hæc patiuntur, spirituosi facti non longe postea moriuntur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita vt partes circa fauces graciles existãt, & tubercula nõ matura facta, sed extincta fuerint: talib⁹ sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionẽ morbi significat. Sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo maior. Si vero reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac non soluatur, paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad clauiculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyrium. Sed & pustulæ in supercilio oriuntur, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram progerminat, & inflammatio dura detinet, &

In ægro quæ consideranda.

B C

oculus vehementer intumescit, & delyrium valde augescit. D
Delyrii signa. Noctes autem plus quàm dies delyrij significationem præbent. Multa vero signa ad imparē numerū magis fiunt, quàm ad parem. Vtro autem horum numerorum fiant, lethalia existunt. Tales vero si quidem ab initio medicamentis purgare volueris, ante quintum diem id facito, si venter murmurarit. Sin min⁹, impurgatos finito. Si vero murmurarit, & alui egestiones biliosæ fuerint, scammonio dato moderate purgato. In reliquo vero victu potus ac sorbitiones parcissime exhibeto, quo melius æger habeat, si non remissione facta decimumquartum diem transgressus fuerit. Quum febricitanti decimaquarta die vocis interceptio accesserit, non cita solutio contingere solet, neque liberatio à morbo fieri, sed tēporis diuturnitatem tali significat. Quum itaque apparuerit E in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur, & aluus biliosa liquida egerit, talis delyrare solet. Sed obseruare ac assequi euentus oportet. Aestiuo ac autumnali tempore in morbis acutis, sanguinis destillatio repentina, firmitatem ac multam inflammationem circa venas significat, & in posterum diem tenuium vrinarum apparitiones. & si ætate viguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnosum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet vt delyrium, aut conuulsionem prædicas. Et si quidem in diebus paribus accedat, melius est. In iudicatione vero perniciosum, si non multus aceruatim concitatus sanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per sedem: aut F abscessus, aut præcordiorum dolores, aut ad testes, aut ad crura dolores inducat. His autem cōcoctis, exitus fiunt sputorū, *Singultus medela.* crassarum vrinarū, leuium, albarum. Febri singultuosæ silphij succum, acetum mulsum, daucum tritum, bibenda dato. & galbanum in melle. & cuminum in eclegmate delingendum. & ptisanæ succum post hæc sorbendum. Talis autem effugere non potest, si non sudores iudicatorij, & somni æquales accesserint: & vrinæ crassæ & acres decurrerint, aut ad abscessum morbus decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetum mulsum quàm minimnm dato. Si vero valde siticulosi *Peripneu-* fuerint, aquā ordeaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones

A affectiones sic considerare oportet, an acuta sit febris,& dolores lateris alterius,aut vtriusque: & dum spiritus sursum fertur an doleat:& an tusses adsint,& sputa prodeant fulua, aut liuida,aut etiam tenuia,& spumosa,& florida:& si quid aliud diuersum habeat,ab his quæ illis fieri solent.Hunc sic degere oportet.Si quidem dolor sursum tendat ad claviculã aut circa mãmam,& brachium,venam in brachio secare oportet internam, vtra tandem fuerit parte , in ea ipsa: detrahere vero sanguiné iuxta corporis habitum, & tempus,& ætatem,& colore,plus & confidenter, & si acutus fuerit dolor,ducere vsq; ad animi deliquium. Postea vero infusum per clysterem adhibere.Si vero sub thorace fuerit dolor,& valde distẽdat, pleu B ritico medicamento aluum subpurgato,& interim dum purgatur,nihil dato.Post purgationé vero acetum mulsum. Medicamentum autem purgãs exhibeto quarta die . Verum per tres ab initio,infusum per clysterem adhibeto:& si hinc non alleuetur , sic subpurgato . Custodia autem fiat vsq; ad febris quietem ac septimum diem. Deinde si in tuto esse videatur, succum modicũ ac tenuem primum melle ammixto exhibeto.Si vero facile educat sputũ,& bene spiret,ac doloris exors sit circa latera, etiam paulo crassiorem ac ampliorem , & bis in die dabis . Si vero non facile liberetur, potionem pauciorem,& modicam sorbitionem,succum tenuem, eúmq; semel, & in quo tempore melius degit,exhibeto. Cognosces autem hoc ex vrinis.Sorbitionem enim exhibere in his morbis non C prius opertet,quàm vrinas concoctas, aut sputa matura facta esse videris. Si vero is qui medicamentum accepit,frequẽter & multum purgatus fuerit, necesse est dare, verũ pauciorem ac tenuiorem.Non enim poterit dormire,præ vasorũ vacuatione:neque similiter coquere: neque iudicationes sustinere ac expectare. At vbi crudorum colliquationes factæ fuerint & ea quę renitũtur abiecerit,nihil obstabit.Matura vero sunt sputa quidé,quum similia fuerint,puri. Vrinæ autem subsidentias habentes subrubras,velut est eruum.Nihil auté prohibet & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere & cerata. Inungere auté crura ac lumbos oleo calido, & pinguedinem illinere.præcordia vero ex lini semine integere vsq; ad mammas . At vbi in vigore est peripneumonia, auxilium non admittit,si non expurgetur:& malum est si æger difficulter spi-

monicæ affectiones.

rauerit: & vrinę tenues & acres, & sudores circa collum ac caput fiant. Tales enim sudores praui sunt, præ suffocatione, & impetu ac violentia, superantibus morbis, si non vrinæ multę ac crassæ prodierint, & sputa matura exierint. Vtrum autẽ horum sua sponte venerit, morbum soluit. Ad peripneumoniam medicamentum quod delingitur. Nux pinea & galbanum, in melle Attico. Abrotonum in aceto mulso. Piper veratrum nigrũ feruefacito, & pleuritico in principiis dum dolor vexat, bibenda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere, & excolare, ac bibendum dare, tum hepaticis, tum in doloribus septi transuersi. Et quæcũque ad ventrem, aut ad mictionẽ impellere oportet, hæc in vino & melle dabis, illa ad ventrem, cum aqua mulsa aquosa copiosiore bibenda dato. Dysenteria sedata abscessum, aut tumorẽ aliquem faciet, si non ad febres, aut sudores, & vrinas crassas, & albas, ac valde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad varicem, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimum diem, cum rigore morbus regius accedens, soluit febrem. Verum sine rigore si accedat, extra temporis occasiones, perniciosus est. Tetanus lumborum in anteriorem ac posteriorem partem distentio: & in atrabiliariis, vbi spirituum per venas interceptiones fuerint: venæ sectione soluuntur. Quum autem à tendinibus vehementer in anteriorem partem reuelluntur, & circa collum ac faciem sudores fiunt, dum præ dolore mordentur ac resiccantur tẽdines vsque ad sacri ossis finem exporrecti, qui crassiores spinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta, deorsum ad pedes vsque desinunt: Tali si non febris & somnus accesserit, & sequentes vrinę concoctionẽ habentes prodierint, & sudores iudicatorij, vinum creticum vinosum bibendum dato, & farinam coctam edendam. Et cerato vngito ac illinito, & integito crura vsque ad pedes, vbi calida aqua prius in scapha perfudisti: brachia quoque ad digitos vsque integito: & lumbos ac spinam à collo vsque ad coxas pinguedine incerata molli pelli illita circundato, ita vt etiam anteriores partes complectãtur: & interposito tempore, per vtriculos calida aqua infusa foueto, & circuntento linteo ipsum reclinato. Aluum vero ne valde soluas, nisi glandula subditia, si multum tempus fuerit, quo absque egestione permãsit.

Peripneumoniæ medela.

A & si quidē in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, mei radicem in vino odorato tritā, & daucum bibenda dato, mane vbi ieiunus est ante calidę perfusionē. & post hęc breui farinam coctam, tepidam, plurimam edat. & vinum vbi voluerit, bene temperatum insuper bibat. & si quidē in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, prædicere oportet. Morbi porrò omnes soluuntur, aut per os, aut per aluum, aut per vesicam, aut alium aliquē eiusmodi articulum. Verum sudoris species omnibus communis est. Veratrum dare his oportet, quibus à capite fluxio fertur. Quicunque vero ex abscessibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam fortem causam, suppurati fiunt, talibus veratrum ne dato. Nihil enim profuerit, & si quid perpetietur

Morborū solutio.

Veratro purgandi sunt quib⁹ à capite destillatio fluit.

B æger, veratrum in causa esse videbitur. Si vero corpus dissoluatur, aut dolor in capite fit, aut aures obturatæ sint, aut nares, aut sputatio; aut genuum grauitas sit, aut corporis tumida moles præter consuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, si non ex potibus, neque ex rebus venereis, neque ex tristitia, neque ex curis, neque vigiliis hæc fiant. & si quidem horum quid in causa fuerit, ad hoc ipsum curationem instituito. Dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, coxarum, & quicunque respirantes dolent, causam manifestam habentes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuosis, dolores procedere solent, & ad lumbos, & ad coxam. Quibus vero ipsorum talia fuerint, vrinæ difficultas ipsis accedit. Ho

Crapula morborum parens.

C rum autē causa iter est, & grauedinū ac raucedinum. Quæcunque ex victus ratione contingunt, Pleraque vnusquisque prout præter cōsuetudinem victu vsus fuerit maxime annotat. Nam qui nō soliti sunt prandere, si pransi fuerint, multus ventris tumor ipsis accedit, & dormitatio ac repletio. Si vero insuper cœnauerint, aluus exturbatur. His vbi balneo vsi sunt, dormire conducit. Vbi vero dormiuerunt, deambulare lenta ac multa circuitione. & si quidem aluus euacuata fuerit, cœnare, & bibere vinum paucum, meracius. Si vero euacuata non fuerit, corpus oleo calido illinere. & si sitierit, vinū aquosum album aut dulce bibere ac quiescere. Si vero non obdormierit, amplius quiescere. Reliquus victus similiter vt his qui crapula grauantur constituatur. Quod vero ad potus attinet, qui quidem aquosi sunt, tardioris trāsitus sunt, & intus obuol-

Medela.

obuoluuntur, & circa præcordia redundant, & ad mictionem non decurrunt. Tali vero potu repletus, nullum opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intento corpore per violentiam aut celeritatem perfici solent. Quiescat autem quàm maximè, donec vnà cum cibis concoctus fuerit. Quicunque vero potus meraciores sunt, aut austeriores palpitationem in corpore, & pulsationem in capite inducunt. His commodum est vt insuper dormiant, & calidũ quid sorbeant, ad quod maxime iucunde affecti sunt. At vero ieiunium ad capitis dolorem ac crapulam malum est. Cæterum qui semel in die cibum capiunt, hi & impotentes sunt, & calidam vrinam mingunt, præter consuetudinem vasa vacua habentes. Fit autem & os salsum ac amarum, & in omni opere tremunt, & tempora ipsis distenduntur, & cœnam concoquere non possunt, velut si pransi essent. Hos autem minus bibere oportet quàm soliti fuerunt, & mazam liquidiorem pro pane sumere: & ex oleribus, rumicem, aut maluam, aut ptisanam, aut betas. Bibere vero vinum inter cibum, moderatum & aquosius: & à cœna modice deambulare, donec vrina descẽderit, ac minxerint. Vtantur autem & piscibus coctis. Edulia porrò maxime de se significationem præbent. *Allii natura.* Allium flatum, & colorem circa thoracem facit, & capitis grauitatem, & anxietatem. & si quis alius dolor antea fieri consueuit, eum exacerbauerit. Vrinam autem ciet, & hoc bonum habet. Optimum vero est vt quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationẽ ire volet. *Casei operatio.* Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, quum crudum & incoctile sit edulium. pessimum autẽ est repletos ipsum inter potum edere. *Legumina* Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia. His autem vtendum non est nisi cum cibis. Vnumquodque vero ex ipsis sua peculiaria vitia habet. *Cicer.* Cicer flatum, tum crudum, tum frictum, & dolorem inducit. *Lens,* Lens adstringit, & turbationẽ inducit, si cum cortice sumatur. *Lupinus.* Lupinus minime inter hæc mala habet. *Silphium.* Silphij caulis & succus, quibusdã quidem maxime, inexpertis autẽ non transit per ventrẽ. Verum vocatur hoc malum cholera sicca. Fit autem maxime vbi cum multo caseo mixtus fuerit, aut cum carnis bubulę esu. Nam & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carnium esu exacerbantur. Est enim insuperabilis ipsarũ natura, & non cuiusuis ventriculi

A triculi est ipsas concoquere. Optime tamē ipsas concoxerint, ac summouerint, qui percoctis & quàm vetustissimis vtantur. At caprinæ carnes quæcunq; in bubulis insunt mala, omnia habent, itémq; à concoctione alienitatē: & flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciunt, & cholerā generant. Sunt autem odoratissimæ, solidæ, ac iucundissimæ, optimę, & percoctæ, & frigidæ. Verum iniucundissimæ & graueolentes ac duræ, pessimæ: imò etiam recentes. Optimæ vero sunt æstatis tēpore: pessimæ autūno. Porcinę vero carnes prauæ sunt, quū fuerint crudiores aut ambustæ. Magis autē choleram generāt, & turbationē faciunt. Suillæ autem optimæ sunt omniū carnium. Sed præstant etiā ex his quæ non vehementer pingues sunt, neq; tenues, neq; veteris victimę ætatem habent. Edere B vero ipsas oportet absq; pelle, & subfrigidas. In cholera sicca vēter inflatus est, & strepitus insunt, & dolor laterum ac lumborum. Secedit autē nihil deorsum, sed aluus adstricta est. Talem adseruato vt ne vomat, sed aluus subeat. Infusum itaq; calidum ac pinguissimū quàm citissime per clysterē immittito: & oleo illitū in aquam plurimā calidam demittito, in solium reclinās, & calidā paulatim affundēs. Et si calescēti ipsi aluus subierit, morbus solutus est. Dormire quoq; tali cōducit, & bibere vinū tenue, & vetus ac meracius, & oleū dato, vt & quiescat, & aluus subeat, & soluatur morbus. A cibis vero & aliis abstineat. Si vero non remiserit dolor, asininū lac bibendum dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit aluus, & bilis subeat, & tormina sint. & vomitus, ac suffocationes: his opti-C mum fuerit quiescere. Bibere vero aquam mulsam, & non vomere. Hydropum duæ naturæ sunt: quorum alter sub carne si fieri aggreditur, ineuitabilis est. Qui vero cum inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maxime autem ærumnis, & fomentis, ac temperantia. Edat autem sicca & acria. Sic enim vel maxime vrinam eiecerit, & plurimum viribus polluerit. Si vero difficulter spirauerit, & tempus vernum fuerit, & simul ætas viguerit, & viriū robur adsit, de brachio sanguinem detrahere oportet. Deinde panes calidos ex vino nigro & oleo tinctos edat: & quàm minimum bibens, quamplurimum laboret. & carnes suillas carnosas edat cum aceto coctas, vt aduersus accliues deambulationes reniti possit. Quicunque infernum ventrem calidum habent, & alui egestiones

Caprinæ carnes.

Porcinæ carnes.

Suillæ.

Aquæ inter cutem duo genera.

egestiones acres & inæquales ipsis prodeunt pre colliquatione: his si quidem potentes fuerint, veratro albo reuellere oportet. Sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dādus est, & lenticulæ fresæ decoctum, & panes subcineritij, & pisces febrienti quidem cocti, non vero febrienti, assati: & vinum nigrum non febrienti: sin minus, aquam à mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe. Si vero febris non habeat, & tormina adsint, lac asininum calidum modicum primum, deinde sensim fiente progressu amplius, & lini semen, & triticeam polentam, & fabas Aegyptias, exempto eo quod in ipsis amarum est, molita ac trita hæc inspergens bibat: aut oua semiconcreta assata edat, & similaginem, & milium, & alicam coctam in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his similia existunt, tum pocula, tū edulia in cibo assumat. Maximi momenti circa victus rationem, est obseruare ac cauere, tū in acutis, tum in longis morbis, & intensiones febrium, & remissiones, quo temporum occasiones scias, quando cibos exhibere non oportet, & quādo tuto exhiberi possunt. Insuperque quando plurimum ab intentione absunt. Nosse porrò oportet eos quib⁹ caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempestiuo labore, aut ex re venerea; decolores item, raucosos, splenicos, exangues, spirituosos, & siccam tussim habētes, ac siticulosos, & flatuosos, & venarū interceptiones: & eos qui intenta habent præcordia, & latera, & dorsum, & torpefactos, & obscure videntes, & quibus aurium sonitus incidunt, & qui vrinariam fistulam vrinam non continentem habent, & morbo regio laborantes, & quorum alui cruda eiiciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguis vehementer erumpit, & qui tubercula habent, & quibus vehemens dolor incurrit, & non superauerint: ex talibus nullum medicamento purgandum esse. Periculum enim habebis, & nihil opis afferes, & spontaneas liberationes ac iudicationes tolles. At si sanguinem alicui detrahere cōducit, solidam aluum facere oportet, atque sic detrahere, & fame macerare, ac vinum auferre. Postea victu cōueniente, & fomentis humidis, reliquam curationem perage.

Sanguis quō mittēdus.

Si vero aluus densa ac adstricta esse videatur, molle infusum per clysterem immitte. Si vero medicamentum dare visum fue-

A sum fuerit, per veratrũ tuto sursum purga. Deorsum vero nullum talium. Optimum autem est ad mictionẽ, & ad sudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione vti, vt ne habitum densum efficias. Si vero in lecto decumbat, alij ipsum fricent. Et si quidem in thorace supra septum transuersum, affectio ipsum infestarit, plurimum resideat, & minime ipsum reclinent, quandiu vires tolerant: & sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si vero in inferna aluo sub septo transuerso dolores habeat, decumbere conducit, & nullo motu moueri tali corpori cõfert, extra defrictionem. Qui vero ex inferna aluo soluuntur dolores, per vrinas & sudores, si moderate delabuntur, sua sponte soluuntur, qui

B parui sunt. vehementes autem praui sunt. Tales enim aut pereunt, aut absque aliis morbis sani non fiunt. Verum qui huiusmodi sunt incumbunt ac firmantur. Potio hydropico. *Hydropici potio.*

Cantharidas tres, detracto capite vniuscuiusque, & pedibus, & alis, corpora videlicet ipsarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autem is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat autẽ prius illitus, ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentum sanguinem sistẽs. Fici succum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime, & cartilagines extrinsecus vtrinque comprime: & aluum lacte asinino cocto solue, & caput rade, & perfrigerãtia adhibe, si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum pur- *Sãguinem sistentia.*

C gat. potio ei⁹ est drachma dimidia in aceto mulso trita. Cõmiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum versus perpunctione facta transmitte, & aliud itidem sub hoc inferne traiice: & extẽta fila consue ac deliga, donec decidant. & si quidem satis habuerit, bene est. Sin minus, & quid defecerit, rursus eadem facito. Sed & hæmorrhoidas eodẽ modo trãsmittes, filo lanæ succidæ crassissimo ac maximo in acum immisso, ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cõpressione facta medicamento erodente vtere, & ne prolue donec deciderint: & semper vnã relinque. Postea vero refectis viribus veratrum dato. deinde exerceatur & exudet, & ante *Trichiasis.* *Hæmorrhoides.*

exercita

exercitationem mane frictio multa fiat. Verum à cursu abstineat,& ebrietate,& ab acr:b⁹,origano excepto. Vomat autem per interpositos dies septem,aut ter in mense. Sic enim quàm optime habuerit corpus. Vinum vero fuluum, austerũ, aquosum ac modicum bibat. At vero ad suppuratos, scillæ frusta rotunda secta in aqua coquito, & vbi valde bene efferbuerit,diffundito,& alia affusa coquito, donec ad contactũ percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminum frictum ammisce,& sesama alba, & amygdalas recẽtes tritas,& hæc melle excepta delingenda præbe, & postea vinum dulce bibendum. Sorbitiones vero sumat, peplum, appellatum meconium album, tritum acetabuli parui mensura,in aqua loturæ farinæ recentis dilutum ac coctum,melle affuso tepidum absorbens. Atque sic degat per diem. Deinde supputans ea quæ eueniunt cœnam dato. Fabarũ itẽ depuratarum quadrantem,& rubiæ sarmenta duodecim, terito,misceto,coquito,& pingui addito delingenda præbeto.

Suppurati.

Ad oculos. Spodium lotum probe velut farinæ massam subactum,non liquidum,vuæ immaturæ acerbę succo humectatum leuiter terito,in sole resiccato,& vt ad illitionem cõmodum sit humectato: quum vero siccum factum fuerit,leuiter trito sicco oculos sublinito,& angulos conspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito,& vini dulcis heminam Atticam affundito. deinde ad solem obuelata exponito,& vbi cocta exaruerint, ipsis vtere. Ad dolores oculorum. Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ vt duæ partes sint reliquæ,myrrham & crocum terito, & mustum admisceto,& ad solem coquito, ac illinito. Sint autem in vase æneo.

Oculorum medelæ.

Earum quæ ab vtero strangulantur cognitio. Digitis duobus comprimito, & si senserit, vteri strangulatio est. Si non, conuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati, acetabulum paruum Atticum rotundum, potio vna, squamæ æris specilla lota tria. Hæc leuiter trita, & cum farina recenti agglutinata,ac in catapotia efformata,deglutienda dato. Purgant aquam deorsum. Aliud, quod stercora per aluum expellit. In caricas succum tithymalli instilla, in singulas septies. deinde in nouum vas compositas reconde,ac exhibe ante cibum. Aliud. Peplum, quod & meconium appellatur, aqua affusa trito

Strãgulatio uuluæ.

Hydropicorum catapotia.

Solutio uẽtris.

A fusa trito ac excolato,& farinam placentarum torrefactarum ammiscens,& mel coctum affundens, hydropicis edendum dato:& vinum dulce aquosum, aut aquam mulsam aquosam insuper bibēdam. At meconium, quod primum excremētum à pueris prodit, collectum recondito, ac curato. *Meconiū.*

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE IVDICATIONIBUS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B
E iudicationibus quæ cito ad melius tendunt, plerunque eadem signa sunt, quæ etiam sanitatis. Sudores enim optimi sunt, & celerrime febrē sedant, qui in iudicatoriis diebus fiunt,& febrem perfecte summouēt. Boni quoq; sunt qui per totum corpus fiētes, morbum facilius ferre faciūt. Qui vero nihil horum faciūt, incommodi sunt. Densari vero oportet alui egestionem, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua,& non valde graueolens. Commodum est & lumbricos exire ad iudicationē. *Sudores qui boni.* *Oletum.*

C Vrina autem optima est, quæ habet albissimam subsidētiam, & leuem ac æqualem, per totum tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim securum ac breuem fore morbū. *Vrina.*

Si sudore oborto morbus deficiat,& vrina fulua albā subsidentiam habens conspiciatur: his eadem die recidiua febris fiet, atque hæc quinta die citra periculum iudicatur.

His qui in breuissimo tempore sani euadēt, omnia maxima signa fiunt. Nam magis sine dolore degunt,& extra periculum,& noctu dormiunt,& alia signa secura præ se ferunt.

Quibus in febre non lethali capitis dolor,& alia signa circunstant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus,& quarta ac quinta magis premūtur, hi septima à febre liberantur. Febres iudicantur in iisdem numero dieb', *Capitis dolor.*

ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis fientes, quarto die desinũt, aut prius. Lethalissimæ vero & signis horrendissimis fientes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic definit. Alter ad septimum deducit. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad vigesimum. Atq; hæ in acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, appositiones fiunt. Non potest autem quicquam horum integris dieb' exacte numerari. Neque enim anni ac mẽses totis diebus cõstant. In febribus ardentibus bona signa apparẽtia, qualia in sanis scripta sunt, si quidem minora fuerint, ad tertium diem remissionem indicant. crassiora vero, in crastinum. crassa autem, eadem die. In febribus ardentibus si posterius septimo die morbus regius accedat, iudicium est sudoris. Nam morbus non solet exudare, neque vsquam alibi abscessum facere, sed sanus fit. Necesse autem est vbi calor febris discessit, & humorem in seipsum attraxit, febri contingere iudicationẽ, per vrinas prodeuntes, aut etiam alui egestiones, aut sanguinis ex naribus fluxum, aut mictionem multam, aut per multã humiditatem, sudorem, aut vomitum, Mulieri vero etiã per mensium viam. Maxime igitur hæc iudicationem faciunt, & quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias iudicationes, sed minus quàm has. Si vero septimo die morbus regius accedat, aut posterius, in febre ardẽte, & difficilis multi sputi secessus, tum in ardentibus, tũ in aliis febribus: si nullo talium signorum fiente dimiserit febris, necesse est tales iudicationes pro illis fieri, aut magnorum tuberculorum abscessum, aut dolores ex abscessu vehemẽtes, aut colliquationes humorum ex calore. Iudicationes & remissiones eorum quæ febrem ardentem significant, longiorem morbũ faciũt. Si vero fortia fuerint, mors plerunque sequitur. Reliquæ vero ardentes securæ definunt septimo aut decimoquarto die. Solet autem & ad lipyriam deuenire, & detinet maxime xl. dies, & in Epialum transit. & lipyria eadem quoque die corripit ac dimittit. Fit autem & capitis dolor. Si vero lipyria nõ dimiserit in xl. diebus, sed producta fuerit, & dolor habuerit caput, & delyret æger, ipsum purgato. Definente vero febre ardente si accedat morbus regius, non solet amplius exudare, neque

Febres lenes.

Morbus regius.

D

E

F

re, neque

A re, neque vsquam alibi abscessum facere, sed san⁹ fit. Tertiana in septem circuitibus plerunque iudicatur. Quibuscũque in febribus intolerabilibus septima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: si non dextrum præcordium durum fiat. Sin min⁹, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunque iudicantur. Sudores febricitanti si fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xi. & xiiij. & xxj. & xxxj. hi sudores morbos iudicant. Qui vero non sic fiunt, dolores significant. Concoctiones vrinarum paulatim maturescentes, si in iudicatoriis diebus concoctæ fuerint, morbum soluunt. Exemplum vrinarum vlcera facere oportet. Nam vlcera si repurgantur pure albo, celerem curationem indicant. Si vero in saniosos humores trãsmutentur, B maligna fiunt. Eodem modo & vrinæ significant. Si ex dolore tenues fiant, ex occasione ratiocinari oportet, ex qua morbus accessit, & hanc inspicere vbi sedatur. Nam hac deficiẽte, aliis signis qualia conueniunt accedentibus, non putandum est morbo liberationem contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc non sedetur: dolore non cessante febris nõ iudicatur: & plurima talia iudicationis lõgæ sunt ad melius, etiam in his quæ ad sanitatem tendunt.

Acuti morbi. *Sudor decretorius.* *Lotiorum maturatio digestióne.* *Vlcera.* *Capitis dolor cum febre.*

In præcordiis tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes faciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrariis. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. Ex vrinis C si quidem id quod mictum est purum fuerit: subsidentiam vero albam ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus quàm optima secura est hæc vrina. Si vero & vrina subrubra fuerit, & subsidentia subrubra ac leuis: diuturniorẽ quidem hec morbum quàm prior significat, sed valde salutarem. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflammatione liberi sedantur. Sed in his pleraque longæ iudicationis ad melius sunt. Quæ ad mortẽ tẽdunt, in die ac nocte iudicantur, quæ videlicet debilitationis signa sunt, velut epoti medicamẽti, exturbationis alui & sursum, & deorsum, anxietatis, & aliorum huiusmodi. Si igitur horum signa in die ac nocte submoueantur, bene est. Sin minus, lethalia esse putanda sunt. Sudores pessimi sunt frigidi, & circa ceruicem fiẽtes. Hi enim mortes, & morborum

Præcordia turgida. *Tubercula.* *Vrinæ.* *Podagrici.* *Debilitatis signa.* *Sudor frigidus.*

longitudinem præsignant. Alui egestiones variæ, diuturniores quidem sunt nigris & aliis lethalibus egestionibus, nihilo vero minus perniciosæ. Sunt autem tales, ramentosæ, biliosæ, cruentæ, prasinæ, nigræ: & aliquãdo simul omnes prodeunt, aliquando singulæ particulatim.

Vrina. Vrina si quandoque pura micta fuerit, quandoque subsidentiam albam ac leuem habens, diuturnæ tales sunt, & minus securæ quàm optima vrina. Si vero fulua ac tenuis fuerit vrina multo tempore, periculum est ne sufficere homo possit, donec concocta fuerit vrina. & si alias superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore expecta ad locos infra septum transuersum. In febribus si mutationes habeat vrina, diuturnitatem temporis significat, & necesse est ægrotum mutari & ad deteriora, & ad alteram partem. Si vrinæ ab initio non similes fuerint, sed ex tenuibus crassæ fiant, & penitus tenues, tales ægre iudicant ac inconstantes sunt.

Sudor frigidus. Frigidi sudores cũ acuta quidem febre, lethales sunt: cum mitiore vero, longitudinẽ morbi significant. Et vbi in corpore caliditas aut frigiditas, hic morbus est. & vbi in toto corpore mutationes repẽtinæ fiũt, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio transmutetur, morbi longitudinem significat. Si febricitanti sudor accedat, febre non deficiente, malum. prolõgatur enim morbus, & humiditatem significat. Febricitãti frigidi sudores accedentes, longam febrem significant.

Sudor sani. Sudor multus intemperate fiens sano, morbum significat, æstate minorẽ, hyeme maiorem. Alui egestiones si in idẽ concedere ac consistere permiseris, velut ramenta subsident: si pauca, modicus est morbus: si multa, mult⁹: his infusum per clysterẽ adhibere conducit. Quibus vero in egestione infer ne bilis atra subsidet, si copiosior, maior est morbus. Si paucior, minor.

Pulsus uenarum. Si venæ pulsarint, & facies sana fuerit, & præcordia non mollia, sed in tumorem eleuata, diuturnus est morbus, & absque conuulsione non soluitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signũ sunt, aut breuis iudicationis in deterius: & in his pleraque quæ ad mortem tendunt.

Breui morituri signa. His qui breuissimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu non dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt.

Febris cõtinua. In febre continua

A si quis quarta die & septima affligatur, & vndecima non iudicatus fuerit, plerunque perit. Quicunque à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedebat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est. Recidiuæ fiunt in his, quibus desinétibus vigiliç fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores vniuscuiusque mébri: & quibus febres sedantur, neque signis solutoriis fientibus, neq; in iudicatoriis diebus: & si deficiente febre, & sudore accedente, vrinã fuluam minxerint, albam subsidentiam habentem, his febris recidiuam eadé die expecta. Hæ vero recidiuæ quinto die iudicantur extra periculum, & si ex iudicatione facta vrinam rubicũdam, B rubram subsidentiam habentem minxerint, etiam his recidiua febris fit eadem die: & pauci ex hac seruantur. Quũ recidit febris ardens, plerunque etiam exudat. Et si reuertés tot diebus detineat quot prius, etiam tertio recidiuat, si non impari die dimiserit reuersa. Plerunq; si crudæ sint vrinæ, & alia signa non secundum rationé eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quandoque vero etiam reuertitur in die iudicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aurem quibus circa iudicationem fientes non suppurantur, his submotis recidiua fit, iuxta recidiuarum rationẽ, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri: aut vrina crassa, qualis est alba in quartanis delassatoriis, liberat ab abscessu. C Quibusdam vero horum etiam sanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autem sanguinis eruptio quartanas non soluit, neque morbos qui per alui egestiones sanari solent.

Tetanos. *Morbus regius.* *Febris ardens.* *Vrinæ crudæ.* *Abscessus circa aurem.*

Atrabiliariis cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est. Quicunque insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniã soluit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus: aut tussis vehemens oborta. Si vero horum nihil fiat, insania soluta oculi priuatio contingit. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem soluit aut surditas, aut sanguis multus è naribus erumpens.

Phrenitis. *Insania.*

Insania magni morbi ex more fiétis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarum eleuatio, febré

Causi solutio.

ardentem soluit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus. In febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. Quib' in febribus ardentibus tremores oboriuntur, mētis emotio soluit. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his non soluta febre, insanire necesse est. Soluit autem sanguis ex naribus erumpens, aut aluus biliosa egerens. aut dysenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris soluitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium eleuatum est superne, & si circa spuriam costam graues dolores fiunt, his solutio fit venę sectio, & purgatio deorsum. Nō enim corripit febris vehemens locis impotentibus. In his qui ab hydrope detinentur, si aquositas per ventrem ad vesicam aut ventrem fluat, solutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium vehemens accedat, solutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur vnà cum tussi, non liberantur, si non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si vero vult commutatio ac correctio naturæ fieri, postquam non amplius aluus profluit, aut inanem omnem egestionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifestum habent. Quare ei qui ita habet secure exhibere scies ea quæ conueniunt, & si voluulus accedat, vinum frigidum multum meracum paulatim bibendum dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, aut dysenteria. Caput circuncirca dolenti ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, soluit morbum. Quibuscunque sanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, & statim voce priuantur, ac stertunt, hi in septem diebus pereunt, si non febris corripuerit. Caput circuncirca dolenti, quicunque ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum est. A conuulsione aut distentione neruorum vexato, febris accedens soluit morbum. Si à febre detentum conuulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

Tremor. *Surditas.* *Subiti doloris medela.* *Morbus aquæ subter cutē.* *Pituita alba.* *Alui profluuium.* *Capitis dolor.* *Lippitudo.* *Spasmos.*

D E F

Hippo-

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DIEBVS IVDIcatoriis, Iano Cornario medico physico interprete.

Magnam artis partem esse arbitror, de his quæ recte scripta sunt posse considerationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, nō videtur mihi in arte multū falli posse. Oportet autē exacte perdiscere vnāquamque temporū constitutionem. & quenq; morbū. & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in constitutione, aut in morbo. & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & nō perniciosus ad vitam. & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorū considerandi ac prædicendi facultas datur. & ex his cognoscere datur, quibus, & quando, & quomodo victum præscribere oportet. Maximum itaque signum in ægrotis qui victuri sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, & alij morbi eodem modo. Nihil enim horrendum, neque lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerunque enim hominis natura, vniuersi potestatem non superat. Postea vero si partes circa faciem gracilescant; & venæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si vox fuerit debilior, & fit leuior: & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars velut saliua alba obducitur, & an in summa lingua hoc idem factū fit, verum minus. Si quidē igitur parua hæc fuerint, ad ter-

Potissima huius artis pars.

B *Mēs quādo nō fallitur.*

Prima morborum obseruatio.

C

Secunda.

Tertia.

Lingua saliuosa.

tium diem remissio fit morbi. Si vero aliquanto crassior sit saliua, in crastinum. Si vero adhuc crassior, eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari necesse est, si inualuerit morb⁹. Hæ igitur si puræ fiant, perfectã sanitatem indicant: leniter quidem, tardius: vehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile, vbi in hepar influxerit, & ad caput constiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumescit & expanditur ad septum transuersum præ tumore. & statim ad caput dolor irruit, maxime vero ad tempora: & æger auribus non acute audit. Sæpe etiã oculis non videt. & horror, & febris corripit. Atq; hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex interuallo, quandoq; vehementer, quandoq; minus. Quãto autem morbi tẽpus magis progressum fecerit, tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorum sparguntur, & obtuse vidẽt: & si digitũ admoueris ad oculos, nõ sentit, eo quòd non videt. Quòd autẽ non videat, inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur: & floccos aufert de stragulis, si quidẽ viderit, pediculos esse putãs. Et quum hepar magis expassum fuerit ad septum trãsuersum, delirat: & ob oculos sibi obuersari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse aduersus ipsos pugnare sibi videtur: & talia dicit velut qui videat, & egreditur, & minatur si quis ipsum egredi nõ permittat. Et vbi surrexerit, crura eleuare non potest, sed cadit. Pedes autem semper fiũt frigidi. Et quum dormierit, exilit à somno, & insomnia horrẽda videt. Hoc autẽ cognoscimus, quod ab insomniis exilit ac perterretur, postquã ad sanã mentem rediit. Exponit enim insomnia hęc, qualiaq; & corpore fecit & lingua loquutus est. Atq; hæc quidẽ sic patitur. Quandoq; vero etiã voce priuatur, per totã diem ac noctẽ multũ aceruatum spiritũ respirãs. Postquã vero delyrare cessauit, statim ad sanã mentẽ redit. Et si quis ipsum interroget, recte respõdet, & intelligit oĩa quæ dicuntur. Deinde rursus paulo post in iisdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & si alicubi desertã viam iuerit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiam aliis modis.

Oculorum notæ. *Morbi acuti unde.* *Cæcutientis signũ.* *Præ oculis quæ cursitare uidẽtur.* *Sõnia quæ uexent.* *Morbi huius caussa.*

Tetani tres. Siquidem ex vulnere tetanus, siue distentio neruorum antrorsum ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ cõgelantur ac rigent, velut ligna: & os aperire non potest,

Tetanos quotuplex.

A potest, & oculi frequenter lachrymantur ac distrahuntur, & dorsum riget,& crura flectere nō potest, neq; manus, neque spinam. Quū vero lethalis fuerit, potus & cibi quos prius accepit,per nares quādoq; redeūt. At opisthotonos, retrorsum fiens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit vt plurimum, fit autē quum in ceruice tēdines retrorsum ęgrotarit. Aegrotat autē,ab angina, aut ab vua,aut locis circa tōsillas suppuratis. Aliquādo etiā à capite febribus accedentibus cōuulsio succedit. Iam vero etiā à vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore dorsum ac pectora rigent,& eiulat. Hic cōuellitur vehementer, vt vix detineatur à præsentibus,ne è lecto excidat. Alius tetanus est minus lethalis prioribus. fit autē ab iisdem, & totum corpus similiter conuellitur. Febris ardens prædictis non similiter fit. Vrit enim semel vt necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet,& febris vehemens. lingua vero rumpitur exasperata, & sicca fit:& color ipsius primū quidem pallidus est,velut solet. progressu vero tēporis nigrescit. Et si quidē in principiis nigrescat,citiores iudicationes fiūt. Si vero posterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his maxime causis fit in plerisq;: si quis diutius in sole versetur,& coxendices fuerint calfacti, & humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quòd autem id quod resiccatur condensatur ac cōpingitur,hoc magnum signum est. Aeger enim articulos vertere ac mouere non potest, præ dolore articulorū, & eo quod verticula sunt cōpacta. Dolet autem magis lumbos & verticula ea quę sunt ex obliquo coxarū,& genua. Cōsistit autem dolor plurimo tēpore in inguinibus simulq; coxendicib⁹,acutus ac æstuosus.& si quis ipsum erigat aut trāsmoueat,eiulat præ dolore quàm maxime potest. Quandoq; vero etiam conuulsio accedit, & rigor ac febris. Fit autem à bile & pituita. fit etiā à sanguine:& dolores cōsimiles ab omnibus morbis:& rigor & febris aliquando corripit debilis.

Opisthotonos. *Spasmos.* *Causos.* *Ischias.*

Morbus regius acutus est,& celeriter occidens. Color totus malicorij speciem refert, & est vehementer cum virore pallidus,quemadmodum lacerti cum virore pallidiores. cōsimilis autem est cutis. Et in vrina subsidet velut eruum fuluū: & febris & horror debilis habet. Quandoq; etiam stragula habere non sustinet, sed mordetur ac raditur matutino tem-

Morbus regius.

 pore,

pore, vbi nondum cibum accepit, internis partibus. Deinde viscera plerunq; fugiunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, non sustinet. Hic vtplurimũ moritur intra quatuordecim dies. Has autem vbi effugerit, sanus fit. Peripneumonia talia facit. Febris vehemens tenet: & spiritum densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolores circa scapulas, & clauiculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyriũ. Quandoq; vero doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam autem albam & spumosam primũ spuit. Lingua flaua est, verùm progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si vero posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas inhæret. At liberationẽ à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur ęger minimum diebus quatuordecim. ad summũ vna & viginti: & tussit hoc tempore vehemẽter: & vnà cum tussi purgatur, primũ quidem saliua multa ac spumosa. Septima vero & octaua die, vbi febris in vigore fuerit, & humida fit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona vero & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque ad decimamquartam, multa & purulenta. Atq; hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorũ vero & natura, & morbi cõstitutio sicca est, in his minus. Cæterũ de iudicatoriis diebus, etiam iam ante à me dictum est, Iudicantur autẽ febres quarta die, septima, vndecima, decimaquarta, decimaseptima vigesimaprima. Ex his autem acutis quædam etiã trigesima. Deinde quadragesima. postea sexagesima. Quũ vero hos numeros excesserint, diuturna iam febriũ cõstitutio fit.

Peripneumonia.

Febrium decretoria.

HIPPOCRATIS COI

LIBER PRAENOTIONUM, *Iano Cornario medico physico interprete.*

Medicum

A Edicum prænotionem adhibere, optimũ esse mihi videtur. Prænoscens enim & prædicens apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti relinquunt exponens, fidem vtique fecerit, quòd ægrotorum res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico committere. At vero curationem optime fecerit, vbi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim præstantius esset, *Quæ medici sunt.*
B quàm prænoscere in posterum euentura. Quandoquidem vero homines moriuntur, alij priusquam medicum vocent, præ violentia morbi: alij vero accito etiam medico, derepente vita decedunt, quidam vbi vnam vixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, anteaquam medicus per artem aduersus singulos morbos repugnet: itaque nosse oportet talium affectionum naturas, quantum corporum vires excedunt. Simul vero & si quid diuini in morbis inest, etiam huius prænotionem ediscere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nam quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis recte conseruare poterit, ex multo tempore antea consilium adhibens ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prædi-
C cens, à culpa exors fuerit. Considerare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primum quidem faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maxime vero an ipsa sibiipsi. Ita enim optima fuerit. Si vero maxime contraria simili fuerit, horrendissima est, Talis autem fuerit, nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates aurium auersæ, & cutis circa frontem dura & circumtenta ac arida, & color totius faciei pallidus. aut etiam niger, & liuidus, aut plumbeus. Siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex aliis coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num vigilauerit homo, aut alui excrementa valde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidem horum aliquid confiteatur, minus graue esse putandum est. Iudicantur autem & cognoscũtur *Quæ medico cognoscẽda.*

gur talia in die ac nocte, si ob has causas facies talis fuerit. Si vero nihil horum esse dicat, neque in prædicto tempore cõfidat, nosse conuenit morti proximum esse. At si vetustiore existente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius iussi: itemque alia signa considerare, & in vniuersa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut inuoluntarie lachrymentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas liuidas aut nigras in ipsis habeant, aut lemæ ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut caui vehementer facti, aut squallentes & obscuri fuerint: aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & perniciosa esse putandum est. Considerare vero cõuenit etiam oculorum subapparitiones in somnis. Si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris non commissis, si id non ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire consueuerit, malum signum & valde lethale est. Si vero retorta, aut contracta fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, aut labium, aut nasus, cum aliquo ex aliis signis, morti proximum esse sciendum est. Lethale est etiam habere labia resoluta, & pendétia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum à medico deprehendi conuenit in latus dextrum aut sinistrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile situm. Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autem sunt decubitus qui sanorum decubitibus similes existũt. At vero supinum iacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum est. Si vero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrẽdum est. Si vero nudos quoque pedes habere comperiatur, nec admodum calidos: & manus, & collum, ac crura inæqualiter disiecta, ac nuda, malum est. Anxietatem enim significat. Lethale est & hiantem semper dormire: & crura supini iacentis valde incuruata esse ac complicata. At in ventrem decumbere, si quis non sit adsuetus dum sanus fuit ita dormire, delyrium significat, aut doloré locorum circa ventrem. Cæterum erectum sedere velle ægrum in morbi vigore, in omnibus morbis acutis malum est, pessimum autem in peripneumonicis pulmone inflammato.

Oculorum signa.

Dormientium coniectatio.

Cubatio qualis.

D E F

Dentibus

A Dentibus stridere in febribus, quibus nõ familiare id est à pueris, furiosum ac lethale est. Verum prædicere oportet ab vtrisque periculum futurum. Si vero etiã delyrus hoc faciat, perniciosum valde iam existit. Vlcus autem siue prius factum fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem liuidum ac siccũ erit, aut etiã pallidum & siccũ. At de manuũ latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumoniis, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales esse. *Stridor dẽtium quid portẽdat.*

Spiritus densus dolorem significat, aut inflammationem, in locis supra septum transuersum. Qui vero magnus exspiratur, & per multum temporis interuallum, delyrium indi- B cat. Si vero frigidus è naso & ore exspiretur, valde iam perniciosus est. Bonam autem spirationem valde magnam vim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis putare conuenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicãtur. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatoriis fiunt, & febrem perfecte submouent. Boni vero sunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciunt. Qui vero tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput & faciem fientes, & circa ceruicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præsignificant: cum mitiore vero, longitudiné morbi. Et qui per totum corpus fiunt, simi- C liter significant his qui circa caput. At vero milioformes, & solum circa collum fientes, mali sunt. Qui vero cum guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Considerare porrò conuenit sudores in summa. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis vigorem. *Sudores qui salubres & contra.*

Præcordium optimum est doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflãmatum, aut doloré exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia obseruare oportet. Si vero etiam pulsus inerit in præcordio, turbationem significat aut delyrium. Verum oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequéter moueãtur, furiosos hos fore timor est. Tumor in præcordio durus existens & dolorosus, pessimus quidé est si per *A præcordiis notæ.*

totum

totum fuerit præcordium. Si vero fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significat autem eiusmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturam. Si vero viginti dies transgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non considens ad suppurationem conuertitur. Contingit autem his in primo circuitu, etiā sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest. Verū interrogare conuenit, an caput doleant, aut hebetem visum habeant. Si enim horum quid fuerit, ad eum locum repit. Magis tamen in iunioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionem expectare cōuenit. At vero molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si vero trāsgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non considat, suppuratum fore significat & hunc, & eum qui in reliquo ventre est eodem modo. Quicūque igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculum mortis breui affore significant. Qui vero molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterū tumores in ventre minus faciunt abscessus, quàm hi qui sunt in præcordiis. Minime vero hi qui sub vmbilico consistunt, ad suppurationem conuertuntur. Sanguinis vero eruptionem, ex supernis locis maxime expectare oportet. Omnium autem tumorum diuturnorum circa hos locos, suppurationes considerare conuenit. Sunt autem suppurationes hinc fientes hoc modo considerandæ. Quæcunque extra vertuntur, optimæ sunt, quæ paruæ sunt, & quàm maxime foras eminentes, & in acutum fastigiatæ. Quæ vero magnæ sunt, & latæ, & minime in acutum fastigiatæ, pessimæ sunt. Quæcunq; vero intro rumpuntur, optimæ sunt quæ nihil cum externo loco communicant, sed sunt contractæ, & doloris exortes, & totus externus locus concolor apparet. At vero pus optimū est, si est album & æquale, & leue, & quàm minime graueolēs. Quod vero huic contrarium est, pessimum est. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neque enim à febre liberāt, & valde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiūt autem pleræque à laterum mollitudine, & à lumbis: aliquæ vero etiam ab hepate. Quibus igitur à laterū mollitudine & lumbis, principia fiunt, his & pedes intumescunt, & alui profluuia diuturna ipsos tenent, quæ neque dolores

Hydropis origo.

ex

A ex laterum mollitudine ac lumbis soluunt, neque ventrẽ mollunt. Quibuscunque vero ab hepate aquæ inter cutem oriuntur, his tusses tussiendíque proptitudo accedit, & nihil memorabile expuunt, & pedes tument, & venter non egerit nisi dura, & coactus, & circa aluum fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum consistentes, tum cõsidentes. Caput autẽ & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, vbi & venter, & latera calida sunt. Optimũ vero est & totum corpus calidum esse, ac molle. Conuerti autem facile conuenit ægrotum, & in attollendo se leuem esse. Si vero grauis esse appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si vero supra grauitatem, vngues & di B gitu liuidi fiant, mors e uestigio expectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescunt, minus perniciosi sunt quàm liuidi. Verũ & alia signa considerare oportet. Si enim facile ferre videatur malum, & aliud quoddam ex salutaribus ad hæc signa subindicet, morbum ad abscessum verti spes est, ita vt æger quidẽ superstes mansurus sit, corporis vero partes nigrę factæ casuræ. Testes & pudenda reuulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. Quod vero ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam cõsuetum nobis est, interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si vero hoc fuerit transmutatum, peius est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam partem diei. Qui vero ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autẽ est non dor C mire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus vigiliæ adsunt: aut deliriũ aderit ab hoc signo.

Hydropis diuersitas.

Somnus

Egestio alui optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiam à sano egerebatur. Iuxta copiam vero, pro ratione ciborum ingestorũ. Tali enim contingente exitu, vẽter infernus sanus fuerit. Si vero liquida fuerit egestio, conducit neque stridere, neque frequentem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequenti desessu, & vigilias vtique contraxerit. Si vero sæpe aceruatim egerit, periculum est ne in animi deliquium incidat. Quin & iuxta copiam ingestorũ egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura vero mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionem, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non valde graueolens.

Alui excrementa.

Commo-

Commodum est & lumbricos rotũdos cum egestione prodi- D
re, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse ventrem, & iusta mole præditum.

At vero aquosum valde, aut album, aut pallidum, aut viride, aut vehementer rufum, aut spumosum stercus egerere: Hæc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est, & viscosum ac album: & quod subpallidum aut subuiride ac leue. His vero magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia, aut liuida, aut æruginosa, & male olentia. Quæ vero varia sunt, diuturniora quidẽ his sunt, nihilominus autem perniciosa. Sunt autem talia, ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquando simul inter se exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porrò sine strepitu ac crepitu prodire optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, E
quàm isthic reuolui. & qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominem significat, aut delirare: nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cęterum præcordiorum dolores ac tumores, si fuerint recentes, & non cum inflammatione, soluit, murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit cum stercore, & vrina, ac flatu. Sin minus, etiam ipsum per se si transierit, prodest. Prodest item si subdescenderit ad infernos locos. Optima vero est vrina, quum fuerit

Vrinæ

alba subsidentia, & leuis & æqualis, per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore breuem. Si intermiserit, & aliquãdo quidem pura mingatur, aliquando vero subsidet album ac leue, diu- F
turnior fit morbus, & minus securus. Si vero fuerit & vrina subrubra, & subsidentia ipsius similis, & leuis, diuturniorem quidem hæc morbum quam prior significat, sed valde salutarem. At subsidentiæ in vrinis crassiores polentę partes referentes, prauæ sunt. His autem peiores sunt, laminosæ. Albæ vero & tenues valde malæ sunt. Verũ his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in vrinis, albę quidem bonæ sunt, nigræ vero malæ. Quandiu vero fulua fuerit vrina & tenuis, morbum incõcoctum esse significat. Si vero & diuturna fuerit talis existens, periculũ est ne sufficere homo possit, donec vrina fuerit concocta. Lethaliores autem sunt vrinæ, & fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. At tum in viris, tum in mulieribus, nigræ vrinæ pessimæ sunt. In pueris au

tem

A tem aquosæ. Quicunq; vrinas tenues & crudas mingunt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum transuersum. Sed & pinguetudines superne instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sunt enim colliquationis signa. Considerare vero conuenit in vrinis in quibus nubeculæ sunt, an superne aut inferne sint: & quales habeāt colores. Et quæ quidem deorsum feruntur, cum coloribus relatis, eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ vero sursum feruntur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec vero decipiat te, si vesica morbum aliquem habens, eiusmodi vrinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est, sed

B ipsius per se vesicæ. Vomitus cōmodissimus est, ex pituita ac bile quàm maxime permixtus, & non crassus valde, neque multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si vero id quod vomitū reiectum est prasini fuerit coloris, aut liuidum, aut nigrum: quicunque horum fuerit colorum, malum esse putandum est. Si vero omnes colores idem homo vomit, valde perniciosum hoc est. Celerrimā autem mortem significat liuidus vomitus, si graueolens fuerit. Omnes vero subputridi ac fœtidi odores, in omnib⁹ vomitibus mali sunt. Sputum vero in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiunt, cito ac facile exspui conuenit, & flauum sputo valde permixtum apparere. Si enim longe postea post principium doloris, expuerit quod flauum est, aut fuluum, aut quod multam

C tussim inducit, & non valde permixtum est, deterius est. Nam & flauum meracum, periculosum est: & album ac viscosum & rotundum, inutile est. Malum est & quod viride est valde, itémque pallidum, & quod spumosum. Si vero ita fuerit meracum, vt etiam nigrū appareat, hoc ipsum deterius est quàm illa. Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternutationes in omnibus circa pulmonem morbis, & antecessisse, & succedere, malum est. At in aliis morbis lethalissimis sternutationes prosunt. Sputum autem flauum, sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione, in principio morbi reiiciatur, salutare est, & valde prodest. Si vero septimo die, aut posterius, minus securum est. Omnia sputa mala sunt, quæ dolorem non sedant. Pessima vero sunt nigra, velut descri-

Vomitus.

Sputum.

Pulmo quū nō purgat malum est

Sputa quæ mala.

descriptum est. Quæ vero dolorem sedant, omnium optima existunt. Quicunque dolores ex his locis non sedantur, neque ad sputorum purgationes, neque ad stercorum alui subductionem, neque ad venæ sectiones, & victus rationem ac medicamenta, eos ad suppurationem verti sciendum est. Ex suppurationibus quęcunque dum sputum adhuc biliosum est suppurantur, perniciosæ valde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cùm pure expuatur: & hoc potissimum si morbo ad septimum diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autem est eum qui talia expuit moriturum esse decimaquarta die, si non aliquod bonū signum ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc: facile ferre morbum, bene spirare, à dolore liberatum esse, sputum facile tussiendo reiicere, corpus æqualiter calidum ac molle apparere, sitim non habere, vrinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere vt quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si vero aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore vita producta, decimaquarta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægre ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem non sedari, sputum vix tussiendo reiicere, valde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, ventrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frontem vero & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputū, peribit vtique homo priusquam ad decimumquartum diem peruenerit, aut nono die, aut vndecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit valde, & non perducat ad decimumquartum diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum veritatem consequi quis poterit. At vero aliæ suppurationes rumpuntur, plurimæ quidem vigesimo die, aliæ vero trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ vero ad sexaginta dies perueniūt. Considerare vero futuræ suppurationis principium oportet, suppuratione facta ab ea die qua primum homo febricitauit, aut si forte ipsum primum rigor apprehẽdit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat.

Suppurationes.

Bonæ spei signa.

Pus quando erūpit.

Hæc

A Hæc enim in principiis suppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationũ fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si vero suppuratio fuerit in altero latere solum, vertere & considerare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero sit calidius: & reclinato ægro in latus sanum interrogare ipsum, an videatur ipsi graue quid ex superno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterum omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primum quidem si febris non dimittit, sed per diem quidem tenuis est, noctu vero amplior: & sudores multi oboriuntur, tussésque ac tussiendi promptitudo ipsis B adest, & nihil memorabile expuunt: & oculi caui fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & vngues quidem manuum curuantur, digiti vero calescunt, & potissimum summi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetũt, & pustulę per corpus enascuntur. Quæcunque igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis valde habere oportet. Quæ vero breues sunt, ex his signis cognoscere oportet, si quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt. Simul autem & si aliquãto difficilius spirauerit homo. At vero quæ ex ipsis citius & tardius rumpuntur, his signis cognoscere oportet, Si quidem enim dolor in principiis fiat, & spirãdi difficultas, & tussis, & sputatio perseuerans, ad vigesimum diem pertingat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam C prius. Si vero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio posterius expectãda est. Necesse vero est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, & sputationem, ante puris eruptionem. Ex his autem maxime superstites manent hi quos febris eodem post eruptionem die dimiserit: & qui cibos cito appetiuerint, & à siti liberati fuerint: & si venter parua & compacta egesserit, & pus album & leue & eiusdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. Ac optime quidẽ sic ac celerrime liberantur. Sin minus, hi quibus proxima his contigerint.

Suppuratorum cognitio.

At vero intereunt hi quos febris non dimiserit, aut vbi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & si venter liquidus fuerit, & pus pallidum siue viride, & liuidum

expuerint, aut pituitosum & spumosum. Si hæc omnia cõtigẽ D rint, pereunt. Quibus vero ex his quædã accesserint, quędam non, horũ aliqui intereunt, aliqui in multo tẽpore superstites euadunt. Verũ ex omnibus signis quæ adsunt, tum in his, tum in aliis omnibus coniecturã facere oportet. Quibuscunq; ex inflammati pulmonis morbis, abscessus circa aures fiunt, & suppurantur, aut ad infernas partes, ac fistulantur, hi superstites euadunt. Verũ huiusmodi sic considerare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non sedatus fuerit, & sputũ pro ratione nõ prodierit, neq; biliosæ, neq; solutu faciles, & meracæ alui egestiones fuerint, neq; vrina valde multa, & multam subsidentiam habẽs: indicatur autẽ superstes futurus ab omnibus reliquis salutaribus signis: tunc abscessus huiusmodi fore sperandũ est. Fiunt autẽ partim ad infernas partes, quibus E videlicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit: partim in supernis, quibus præcordiũ molle & doloris exors permãserit, & vbi spirandi difficultas, quæ per tẽpus aliquod affuit, desierit citra aliã manifestã causam. Cæterũ abscessus ad crura, in pulmonis inflãmationibus fortib⁹ ac periculosis, omnes quidẽ vtiles sunt, optimi vero sunt, qui dum sputũ iam in mutatione est fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, sputo pro flauo purulẽto fiente, & foras procedẽte: ita securissime homo superstes euaserit, & abscessus absq; dolore celerrime sedabitur. Si vero sputũ non bene processerit, neq; vrina subsidentiam bonã habẽs apparuerit, periculũ est claudum fore articulum, F aut multum molestiarũ exhibiturum. At si euanescãt & recurrant abscessus, sputo non prodeũte, febrẽq; permanẽte horrendum est. Periculũ enim est ne deliret homo & moriatur.

Tubercula aurium.

Ex suppuratis à pulmonis inflammatione, seniores magis intereunt. Ex aliis autẽ suppurationibus, iuniores magis moriuntur. Dolores cum febre fientes circa lũbos & infernas partes si septũ trãsuersum attigerint, infernas partes relinquentes, perniciosi valde sunt. Proinde aliis quoq; signis animum aduertere oportet. Nam si quod etiã ex aliis signis malum apparuerit, desperatus est homo. Si vero assiliẽte ad septũ trãsuersum morbo alia signa non mala accesserint, hunc suppuratum fore multa spes est. Quicũque vero suppurati vrũtur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi seruantur: quibus autem subcruentum, & cœnosum, hi pereunt.

A reunt. Porrò vesicæ duræ & dolẽtes, penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ vero quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis vesicis ad occidendũ sufficiunt, & alui non egerũt hoc tẽpore, nisi durum quiddam, & hoc coactæ. Soluit autẽ vrina purulẽta micta, quæ albam ac leuem subsidẽtiam habet. Si vero neq; ab vrina quicquã remiserit dolor, neq; vesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturũ esse timor est. Atque hic modus potissimũ pueros corripit septẽnes, donec ad quintũdecimum annum peruenerint. Febres iudicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & B signis securissimis nitentes, quartodie desinunt, aut prius. Malignissimę vero, & signis horrẽdissimis fientes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Secundus autem, ad septimum producitur. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimũseptimum. Sextus ad vigesimum. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neque enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Postea vero eodem modo iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierũ est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horum principiis difficillimum est cognoscere eos qui in plu C rimo tẽpore iudicabuntur. Simillima enim sunt ipsorum principia. Verum à primo die animaduersionem facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare, & non latebit te quo vertetur morbus. Fit autem & quartanarum febrium constitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tempore iudicabũtur, faciliores cognitu sunt. Maximæ enim differentiæ ab initio ipsis sunt, Qui enim superstites ab ipsis euasuri sunt, facile spirantes, & doloris exortes sunt, & noctu dormiunt, aliáque signa securissima habent. Qui vero morituri, ægrè spirantes fiunt, delirãtes, vigilantes, aliáque signa pessima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, cõiectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta vnamquamque additionem tendentibus ad iudicationem morbis. Iuxta eandem rationẽ mulieribus quoque iudicationes fiunt

Ex uesica notæ.

Febriũ decretoria.

Capitis dolor assidu⁹ quãdo malus.

ex partu. Capitis dolores fortes & continui cum febre, si D quidem lethalium signorum quid accesserit, perniciosi valde sunt. Si vero absq; talibus signis, dolor viginti dies transmiserit, & febris tenuerit, sanguinis à narib⁹ eruptionẽ, aut abscessum quendam ad infernas partes expectare oportet. Sed & q̃ diu dolor recẽs fuerit, similiter sanguinis è narib⁹ eruptionẽ, aut puris eruptionem sperare cõuenit, cum aliàs, tum si dolor circa tempora & frontem fuerit. Verum sanguinis eruptio magis expectanda est iunioribus trigintaquinque annis, senioribus vero puris eruptio.

Auris dolor.

Auris dolor acutus cum febre continua ac forti, horrendus est. Periculum est enim deliraturum esse hominem, ac periturum. Proinde quum hic modus minime tutus sit, cito mentem aduertere oportet etiam aliis E signis, à primo statim die. Pereunt autem iuniores homines septimo die, & adhuc citius, ex hoc morbo. Senes vero longe tardius. Nam & febres & deliria minus ipsis accidunt. & hac de causa aures antea suppurantur. Verum his quidem ætatibus recidiuæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At vero iuniores priusquam suppuretur auris, pereunt. Nam si pus album effluxerit ex aure, spes est iuuenem superstitem euasurum esse, si sanè & aliud quoddam bonum signum ipsi accedat.

Faucium exulceratio.

Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verum si quod aliud item signum accedat, ex his quæ antea mala esse iudicata sunt, in periculo hominem versari prædicendum est.

Anginæ uarietas.

Anginæ horrendissimæ sunt, & citissime accidunt, quę neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt, neque in F ceruice: verum plurimum dolorem exhibent, & erecta ceruice spirationem inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secundo item ac tertio & quarto. Quæ vero alioqui similiter dolorem exhibent, attolluntur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem valde sunt, verum prioribus magis diuturnæ, si rubor fuerit magnus. Quibuscunque vero fauces & ceruix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maxime euadunt, si & ceruix, & pectus ruborem

Erysipelas

habuerit. & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si vero neque in diebus iudicatoriis dissipetur erysipelas, neque tuberculum ad externam partem conuertatur, neque pus tussiendo reiiciat, faciléq; ac sine dolore degere videatur, mortem significat, aut ruboris recidiuam. Securius est autem tumorem

A morē & ruborem q̃ maxime foras verti. Si vero ad pulmoné vertatur,& delirium inducit,& quidam ex ipsis suppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculosi sunt vt & resecentur, & scarificentur, quàm diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales aliis machinamentis attenuare conari oportet hoc tēpore. Quum vero totum iam fuerit secretum, quod sanè vuam appellant,& fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Præstat tamen & aluo subducta, chirurgia hac vti, si & tempus permittat,& homo non strangulerur. Quibus febres cessant, neque signis solutoriis apparentibus, neque in diebus iudicatoriis, his reuersuras esse expectandum
B est. Quæcunque febris longiorem moram traxerit homine alioqui ad salutem disposito, ita vt neque dolor teneat ob inflammationé, aut ob aliquam aliam manifestam causam: huic abscessum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum, vel maxime infernum. Fiunt autem huiusmodi abscessus magis, & in breuiori tēpore, his qui iuniores sunt triginta annis. Expectare vero statim oportet abscessum, si febris detinens viginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At vero huiusmodi abscessum expectare oportet febre continua existente. Verum ad quartanam deducetur, si intermiserit,& erroneo modo apprehenderit, & si hæc faciens ad autumnum
C appropinquarit. Quemadmodum autem iunioribus triginta annis abscessus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta sunt annorum,& senioribus. Cæterum hæc nosse expedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiúsque cessare, & minus recurrere. Quicunque vero in febre non lethali, dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddam apparere, si & osculi ventris morsus huic accesserit, ei biliosus vomitus aderit. Si vero etiam rigor accesserit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At si quid biberit aut ederit sub hoc tempus valde cito vomet.

Porrò quibus horum dolor fieri inceperit primo die, hi quarto magis quàm quinto premuntur: septimo vero liberantur. Plerique tamen ipsorum tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maxime quinto, liberantur nono, aut vndeci-

mo. Qui vero incœperint quinto die dolere, aliáque iuxta rationem priorum ipsis fiant, his ad decimumquartum morbus iudicatur. Fiunt autem hæc & viris, & mulieribus, maxime in tertianis. Iunioribus vero fiunt quidem & in his, verum magis in continuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunque vero in huiusmodi febre caput dolentibus, pro eo quod obscurum quiddam præ oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur: & pro osculi vẽtris morsu, in præcordiorum dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro vomitu fluxurum esse expectãdum est. Magis tamẽ & hic in iuuenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem qui triginta sunt annorum, & seniores adhuc, minus: verum vomitus in his expectari debent. At vero pueris conuulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & venter non egesserit, & vigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorem mutarint, & viridẽ siue pallidum, aut liuidũ, aut rubrum cõtraxerint. Fiunt autẽ hæc promptissime quidem pueris nuperrime editis, vsque ad septimum annum. Seniores autem pueri, & viri, non amplius in febribus corripiuntur cõuulsionibus, si non quid ex signis fortissimis ac pessimis accesserit, qualia sanè in phrenitide fieri solent. Perituros porrò & superstites futuros, tum pueros, tum alios, ex omnibus signis coiectare oportet, prout singula de singulis perscripta sunt, Atque hæc & de acutis morbis, & de his qui ex ipsis fiunt, dico. Qui vero recte prænoscere volet, & superstites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est: eum signa omnia ediscere, & iudicare posse conuenit, ita vt vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est, & de aliis, & de vrinis, & de sputis, vbi simul & pus & bilẽ ægrotus tussiendo reiecerit. Quin & impetus morborũ semper populariter grassantium cito animaduertere oportet, & tẽporis constitutionem non ignorare. Probe tamen id nosse expedit de cõiecturis certis, & aliis signis, & non ignorare quod in omni anno, & omni tempore, mala malum, bona bonum significant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præscripta signa vera comperiuntur. Proinde sciendum est, minime difficile esse, in iisdẽ regionibus posse aliquem pleraq; ex ipsis assequi,

Libya, Delos, Scythia, pro omnibus ponuntur.

A assequi, si memoria tenens ipsa, iudicare ac recte expendere sciat. Cæterum nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex iisdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. I. Iano Cornario medico physico interprete.

B
Oporosi in principiis fientes, cũ capitis, lumborum, præcordij, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Alui proluuiũ valde rubicundum, malum quidẽ est in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ. In turbatis vigilantibus, vrinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. Screatio frequẽs, si sanè & aliud quoddam si-

Alui profluuium. *Lingua.* *Vrina.* *Insomnia* *Screatio.*

C gnum affuerit, phreniticа sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt, tum alias, tũ in sudoribus. Prædebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti. Phreniticæ vehementer affectiones, tremulæ desinunt. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate & vigiliis, cito insaniam affore denunciant. Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parui, suffocatorij, quando hiarit æger vt os claudere & aperire nõ facile possit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiũt, & perniciose affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verum frequenter transmutari, malum id est, & sputatio mala est. In phreniticis alba alui egestio, malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. Quibus melancholico modo mente

Thrasynõ. *Phrenesis.* *Vomitus.* *Faucium dolor.* *Archecrates.* *Melancholicum cacoethes.*

motis, tremores accedunt, malignum hoc est. Mente moti acute, vbi insuper febrierint, cum sudore phrenitici fiunt. D

Phrenitici paucibili, strepitum valde percipiẽtes, tremuli.

Furiale signum. Ex vomitu nauseabundo oborta, clãgorosa vox, oculi puluillum incumbentem habentes, insaniam portendunt: quéadmodum etiam Hermozygæ vxor, insania acute correpta, voce destituta mortua est. *Hermozygas.* In febre ardenti sonitibus auriũ accedentibus, cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. *Tinnitus auriũ qualis.* Mentis perculsiones cum voce clangorosa, linguæ conuulsiones tremulæ: & voces tremulæ fientes, mortem alienant. duricies in his perniciosa est. *Linguæ spasmi.* Linguæ tremulæ signum sunt mentis nó firmæ. *Linguæ tremor.* In biliosis meracis alui egestionibus, spumosa florulentia mala, tum alias, tum si cui lúbi antea doluerint, & méte motus fuerit. E *Oletula spumosa.* Rari circa latus in his dolores, desipientiã significant. Vocis interceptiones cum singultu pessimæ.

Singultus quãdo malus. Vocis interceptiones cum exolutione pessimæ. In vocis interceptione, spiritus veluti his qui strangulãtur præ manibus expositus, malus est. Num & talis mentem emouet?

Vocis interceptiones. Modice feroces mentis emotiones, ferinæ sunt. Moleste ferre morbum cum perfrigeratione, si non sine febre exsudent partes supernæ, phrenitim portendit: quemadmodú etiam Aristagoræ. *Aristagoras.* Sed & perniciosum hoc est. Frequentes in phreniticis permutationes, cõuulsoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec commonefactis, perniciosæ. *Vrinæ clãdestinæ.* Num his minguntur velut si subsidentiam conturbasses? F

Palpitantes per totum, num voce destituti moriuntur?

Sputationes in phreniticis cum perfrigeratione, nigre reuomuntur. Surditas, & vrinæ non considentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotioné portendunt. His morbo regio corripi malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce quidem destitui, verum sentientes esse contingit. Arbitror autem & aluos his perũpere, velut contigit Hermippo, & mortuus est. *Hermippus.* Surditas in morbis acutis & turbulentis consequens, mala. *Surditas malum in his.* Mentis emotiones tremulæ, obscuræ, palpatoriæ, valde phreniticæ sunt. Velut & Didymarcho in Co. *Didymarchus.* Torpores ex rigore, nó valde apud seipsos sunt.

Dolores circum vmbilicum palpitantes, habẽt quidem aliquid quod mentem emouet. Verum circa iudicationem his

spiritus

A spiritus aceruatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in vrina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionem portendit. & qualia circa aurium sonitus contingũt, talia existunt. In aluo liquida, lassato, caput dolenti, sitículoso, vigilãti, obscure loquenti, impotẽti, quibus talia sunt, his timor est vt mente moueantur. Exudantes & maxime circa caput, in morbis acutis submoleste ferentes, malum, tũ alias, tum in vrinis nigris. & turbidus spiritus in his malus.

Impotentiæ præter vacuatorum vasorum rationem contingentes, non existente vasorum vacuatione, malum. Alui interceptæ, sed parua, nigra, velut caprarum stercora ad
B necessitatem coacte emittentes, nasus in his erumpens, malum. Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidioso ac nauseabundo, hi si exudent malum est. Num his tremores fiunt? Sed & vox velut in rigore conspicua? Extremitates si in vtranque partem cito trãsmutentur, malum est. Et sitis huiusmodi, mala est. Ex moderato ferox respõsio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahuntur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginosus, malus. Vox acuta clãgorosa, mala. Dentium stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est. Suffocatio in his valde mala. Faciei bonus color, & vehemens toruitas, malum. Egestiones alui desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones,
C pessimæ. Perniciosa si citra signa, leuia facta fuerint, mortem significant. In morbis acutis biliosis valde albæ, spumosæ, circumbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & vrinæ eiusmodi. Nũ his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus conuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deueniũt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortem inducunt. Febres ex præcordiorum doloribus malignæ. Sitis præter rationem soluta in acutis morbis, mala est. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus est. Et vrinæ dolorosæ, malæ sunt.

Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itemque æruginosæ, malæ sunt: & paruas apparere veluti stillas. Et vomitus cum varietate, mali sunt, tum alias, tum si propius inter se prodeant. Quæcunque in diebus iudicatoriis, cum anxietudine,

Vox acuta. *Dentium stridor.* *Lotii interceptio.* *Mortis signum.* *Silentiũ in febribus perniciosum.* *Sitis.* *Sudor.* *Vrinæ malæ.* *Vomitus malus.*

xietudine, absque sudore perfrigerantur, malum est: Et quæ ex his insuper riguerint, mala sunt. Vomitus meraci, anxiosi, mali. Sopor num vbique malus est? Ignorantia cũ rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore non recalescentes, malæ sunt. Sudantes ex perfrigeratione recalescentes, malum. In his ardor dolorosus in lateribꝰ, & insuper rigere, malum est. Aestuosi rigores aliquatenus perniciosi: & flammea facies cum sudore in his mala est: In his posteriorum partium frigiditas, conuulsionem accersit. Exudantes vigiles recalescentes, malum. Ex lumborum recursu, oculi distortio malum. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi si insuper febriant, acute ardétes, moriuntur. Qui nigra reuomunt, cibos auersantur, deliri sunt, iuxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem aut clausum habent, eos medicamentis purgare nõ oportet. Perniciosum enim est: Neque intumescentes, vertiginosos, in leuiter vagando deficientes, cibos auersantes, decolores? Neque in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim est. Oris ventriculi dolor, cum præcordio distento, & capitis dolor, malignum, & quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur? velut in Dysode. Huic etiam vrinæ vehementer fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his quibus timor est vt insaniant. Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, vigilias inducentes, exudãtes, malignæ. Horrores frequétes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, vrinæ interceptionem dolorosam significant. Qui anxie se iactantes, citra vomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cũ duricia signum malum. A ventre tenuia nõ sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: velut Hepatico.

Sopor. *Ignorãtia* *Obliuio.* *Oculi distortio.* *Qui cito moriũtur.* *Colli dolor pessimus.* *Perfrigeratio.*

Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tum alias, tum si insuper vigilauerint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditasque adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mente mouentur. In febribus ardentibus subperfrigerantibus, egestionibusque alui biliosis aquosis frequentibus, oculorum distortio signum malum est, tum alias, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolute ac diutine insuper febriit, perniciosæ sunt: quale quiddã passus est

Pernicies fœminarũ.

Numenij

A Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, reuomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, voce destitutæ, nigrorum vomitu facto moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto, mala. Nũ anxiæ se iactantibus citra vomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est vt nigra per aluum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, strangulatoriç, perniciosæ acutè. Quibus spiritus retrahitur, vox autem strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut contrahẽte quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirantes, aluo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono posteriorum partium conuulsoria distentione corripiuntur. *Numeni*[*]. *Oculi confractio.* *Dolor faucium.* *Capitis dolor.*

B In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordiũ dolores, sine voce, si sudore non soluantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, vna cum febre ardente, & si aluus aceruatim eruperit, perniciosum. Quibus voces cum febrib⁹ deficientes post iudicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in sudoribus: Num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superueniens, singultum indicat? Sed & aluus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his insuper turbatur. Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. *Oculorum distortio.* *Præcordiorũ dolor.*

C Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiuntque morbi reuertentes diutius durantes, His insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra ventura esse expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si euanuerit, mente mouentur. *Man⁹ tremulæ.* *Lateris dolor.*

Ex colli dolore, soporoso, sudanti, aluus inflata, si sanè ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso subluta: ex his ea quæ biliosa non sunt supprimuntur. Talia vero si seruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque pro- *Ceruicis dolor cum sudore.*

que proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid conuulsorium, velut etiam Aspasij filio. Superrigere his perniciosum. Ex his conulsus factus ac inflatus, vbi diutius ægrotasset, ori putrefactio viridis superuenit. Quibus circa lũbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes, & ciborum fastidium inducẽtes vnà cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis, & delirio in somnis, aliquando vrinas inuoluntarie emittentes, in conuulsiones soporosas desinunt. A principio exudantes vrinis cõctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, conuulsi, perniciose affecti sunt. Vterum gerẽtibus capitis dolores, soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortassis autem his etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium, tum aliàs, tũ à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores cõuulsorij fientes in sudoribus, reuerti solent. Iudicatio his fit vbi superriguerint. Superrigent hi ardore circa ventrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris ventriculi dolor, cum exscreatione violẽta, conuulsorium quid habet. A ventre subliuida, turbulẽta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta. Fauces exasperatæ parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac vestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his conuulsorius, & dolores in frõtem graues, & mictio difficilis. Vrinæ suppressio quibus rigores, & in conuulsoriis affectionibus: velut & ipsa vbi inhorruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatorię sunt, His vero etiam valde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocissimæ è somno excitationes, cõuulsoriæ sunt tum aliàs, tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totũ corpus: In his etiam spumosæ mictiones, vnà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, cõuulsionem

Aspasius.

Lumborũ mala.

Capitis dolor grauidis perniciosus.

D E F

A fionem prope adesse significant. Cubiti ac colli dolores conuulsorij: A facie autem hi. In faucibus sonitus frequẽtes, cum saliuæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. Nũ & sudore leuari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egestiones, perfrigerantes nõ sine febre, malæ sunt. Rigores ex his vesicam & ventrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij, non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis vomitorio modo trahũtur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles. Non viscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis e-

B motionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi arescentes difficulter spirantes? Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo resoluerunt, conuulsoria fiunt & mentẽ emouẽtia. Num & soluuntur talia conuulsione? Ex talibus varie ægrotant, & per eadem progressi. Conuulsiones in his quæ ab vtero strangulantur sine febre, faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emouet? Num & ossium circa tempora dissectiones, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius verberetur,

C aut sanguis multus effluat in principiis, num hoc facit conuulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articulos abscessus fiet? Quæ modice ferociter mẽtem emouent, atrabiliaria sunt. Si vero à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc vero sæpius accidũt. Num & conuulsæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cũ sopore, conuulsoriæ sunt? velut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus conuulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: velut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res se habet. Verũ cum sudore hoc peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus,

doribus, perfrigeſcentia maligna ac praua. Poſt ſanguinis eruptionem, nigrorum per aluũ trãſitus, malus. Praua ſunt etiam valde rubra. Num vero quarto die hæc ſanguinis eruptio contingit? Soporoſi ex his conuulſione moriuntur. Num nigris præegreſſis, & ventre tumefacto? Vulnera ſanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquẽtes latenter moriuntur. Poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas malum.

Sanguinis egeſtio in his pernicioſa. Verum ſurditatem ſoluit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores accedẽtes, ſigna hæmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Arbitror autem & hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum eſſe. Sanguinis eruptiones ſtatis temporibus fientes, ſiticuloſæ, difficiles ac exoluentes, ſi ſanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt. Morbi qui ſtatim turbulenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die alleuati, noctu affiixerunt, poſtridie exudarunt, in ſomnumque delati mẽtem emouerunt, hi large ſanguinem fundent. Num & aquoſa vrina tale quid ſignificat? Quib⁹ ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui male afficiuntur, ſi non vrinæ concoctæ fuerint. In iudicatoriis perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſſimæ ſunt. Capite grauati, iuxta ſinciput dolentes, inſomnes, ſanguinem profundũt, tum alias, tum ſi quid ad collum contendat. Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta iactatione, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid antea perfluxerit. Num vbi inhorruerunt? Colli dolores, oculi valde rubicundi, ſanguinis eruptionem ſignificant. Quibus aluo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent, Num aluus inteſtinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut vtrunque? Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os ventriculi dolentes, ſanioſis ac ſeroſis humoribus pleni, large ſanguinem profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex ſanguinis eruptione larga ac frequenti, nigrorum multorum fit egeſtio, hi ſuppreſſa aluo doloroſi ſanguinem profundunt. Cum quadam vero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos ſudores excludunt? Conturbata in his vrina nõ mala, neque id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet. Verum frequenter

A quenter hi aquosa mingunt. Quibus in surditate & torpore parua est à naribus destillatio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his cõfert,& alui perturbatio. Quibus ex rigore febres cum lassitudine, his menses muliebres decurrunt. At collum in his dolorosum, sanguinis eruptionis è naribus signum est. Et per nares sanguinẽ effundere spes est, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium sonitum faciunt, sanguinem profundunt, aut menses deducunt, tum aliàs, tum si iuxta spinam ardor consequetur. Fortassis autem & dysenteriam facient. Et circa ventrem palpitationes cum pręcordij intensione sublonga ac tumente, sanguinis eruptionem significant. Inhorrescunt autem hi. Quæ larga, violenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulsiones adducunt. Venæ sectio soluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum surrectiones, sufflauæ, viscosæ, modica stercoracea habentes, cum præcordij ac lateris dolore, morbo regio participãt. Num autem his suppressis hi exoluuntur? arbitror sanè: & sanguinem profundunt? His tẽsio lumborum, & dolores in his, sanguinis eruptionem significant. Præcordij tensio, cum capitis grauitate ac surditate, & quæ ad hæc consequenter diuexant, sanguinis eruptionem indicãt.

B

Vndecimo die sanguinis stillicidia difficilia, tum aliàs, tũ si superstillauerint. Qui in horroribus simul iudicatorie exudarunt, postridie vero postquam inhorruerunt pręter rationem vigilant, eos sanguinem effusuros esse arbitror.

C Quibus ab initio largæ sanguinis eruptiones, rigor fluxionẽ sistit. Ex sanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædã, sanguinis eruptiones soluũt. Sed è tempore sic soluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abscessus habent, cito & modice concoquuntur, malæ sunt. Et perfrigerari hoc modo malum est. Subsoporati, morbo regio affecti, non valde sentientes, quibus singultus, his aluus erumpit, fortassis & suppressa est. Hi exoluuntur. Num his etiam abscessus iuxta aures fiunt? Suppressæ cum rigore vrinæ malæ, tum aliàs, tum si antea sopor apprehenderit. Num iuxta aures abscessus parotides dictos, in his fore spes est? Ex torminoso subsidentia limosa subliuida, mala est. Num ex præcordiis dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abscessus

iuxta

iuxta aures talibus parum dolorosi? Aluus erumpens his in omnib⁹ perniciosa est. In anxiosis quibusdā vigiliis abscessus circa aures maxime. Ex voluulis graueolentibus, in febre acuta, pręcordiis sublimib⁹ diutius permanētibus, abscessus circa aures oborti occidūt. Ex surditate leniter abscessus circa aures fiunt, tū aliàs, tum si anxiosum quippiā succedat, & soporosis inter hos adhuc magis. Abscessus iuxta aures leuiter syderatis mali sunt. Quæ cōuulsorio modo exacerbātur, cū stuporis detētione, abscessus iuxta aures producunt. Cōuulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detētione, paruos circa aures abscessus exacerbant. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, capitis dolore affecti sunt? Num & superis partib. exudāt, num insuper rigent quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erūpit, & soporosum quippiam habent? Num & aquosæ vrinæ alba innatantia habētes, & quæ varie exalbidæ sunt, ac fœtidæ, abscessus iuxta aures faciunt? Num quib⁹ tales vrinæ, frequētes sanguinis è narib. stillæ ꝓfluūt? num & lingua his leuis est? Quib⁹ magnū & frequentem spiritū habentib⁹, morbus regius, & febres acutæ cū præcordiis duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures cōsistunt? Soporosa, anxiosa, pręcordia dolentia, vomitoria parua symptomata. In his abscessus iuxta aures oboriūtur. Antea vero & ea quę circa faciem fiūt. Aluo nigra stercoracea egerēte, sopor insuper apparēs, abscessū iuxta aures ꝓducit. Tussiculæ quæ sunt cū sputatiōe abscessum circa aurē submouent. In capitis dolore sopor & surditas, circa aurē abscessum aliquē eructat. Pręcordij distētio cū sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurē attollit. Dolorosi auriū abscessus, citra iudicationem dissipati, mali sunt.

Tussicula aurīū abscessus mollit.

HIPPOCRATIS COI
PRAEDICTIONVM
liber II. Iano Cornario medico physico interprete.

A Edicorum prędictiones narrantur multæ,& variæ, & admirādæ,quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium aliquem prædicere audiui.Sunt autem aliquę ex ipsis huiuscemodi. Hominem perniciose affectū esse,& medico ipsum curanti,& aliis videri. Verum medicum alterum superuenisse ac dixisse, Nō peribit hic homo, verum cæcus euadet. Item ad alium qui omnino male habere videbatur, ingressum prædixisse, hominem quidem euasurum esse, verum manum claudam habiturum. & ad alium quen- *Prædictiones has deridet.*
B dam qui similiter superstes fore nō putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, verū pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos esse. Et aliæ huiuscemodi prędictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negociationes tractantibus prædicere, aliis mortem, aliis insaniam, aliis alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt prædicere, ac omnia vera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum causa exercentur ac se fatigant cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu vberiore vsi fuerint, aut deambulationem intermiserint,
C aut res venereas quasdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò vt etiam minima quæque, in quibus non paruerit homo, exactè cognoscant. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur. Ego vero talia quidem non vaticinabor, Verum signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros cōiectare oportet: & tum breui tempore, tum lōgiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem à me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prędixerunt, aliisque eiusmodi, confirmato iam morbo prædixisse, & quū iam manifestum esset, quòd abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multo sanè magis quàm priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prędixisse, magis humano more quàm refertur, quæ videlicet *Quid prædicendum est.*

ementibus & negociationes tractantibus prædixisse dicuntur, mortes, & morbos, & insanias. Atque hæc mihi videntur talia facta esse, & nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis circa talia studium ac curam adhibere velit. B

Per hæc exempla hæc confirmat.

Primum etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis nouerit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquando insaniuerunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes vorauerint, aut vigilauerint, aut in frigore aut calore inconsiderate versati fuerint, multus timor est ex tali victus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorrhoidas habent, si quis hyeme multo potu vti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad ver multa spes sit sanguinis eruptionis, vt & decolores & aquatici sub æstatem fiant. Verum omnia hæc addiscere ac prædicere oportet, si quis in talibus studiis palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa huiusmodi, sed quæ facilima cognitu sunt visum est mihi scribere. E

Prædictio de mariscis.

Parcius prædicito.

Consulo autem vt quàm prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probe memores, quòd si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit. Si vero quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter iubeo, vt tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quanquam sanè & audiam, & videam, neque iudicare recte homines ea quæ dicuntur ac fiunt in arte, neque narrare. F

Cæterum de his qui exercentur ac laboribus se fatigant, eas asseuerationes quas afferunt hi qui ipsas afferunt, neque esse puto, neque si quis putat prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, læduntur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an recte pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet vt si quis velit credat. Non enim ego impedimento sum. Arbitror autem si quid veri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercentur asseuerant, aut illis qui prius scripti sunt; primum quidem hunc qui cognouit, ex signis coniectasse. Deinde vero ambigue & humano more prædixisse, & simul eos qui id narrant monstrosius

quàm

A quàm factum fuit recensere. Nam neque in morbis facile est peccata cognoscere, etiamsi decumbant homines, & victu parum nutriente vtantur, vt non adeò multa intueri opus sit eum qui hæc considerandi curam suscepit. Alij enim bibunt solum. Alij ad hoc quod bibunt, aut sorbitionem, aut cibum paucissimum assumunt. Necesse igitur est eos qui vberiore potu vsi sunt, magis difficulter spirare, & plus vrinæ eiicere. Eos vero qui sorbitionem aut cibum auxerunt, magis & sitire, & febrire. Si vero quis vtrisque, & potu & cibo, immodice vsus fuerit, ad hoc quod febrit, & difficulter spirat, etiam ventrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte vtimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta victus ratione vtentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit ventrem ac venas, minus falli potest, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene significant. Odores enim multum inter se differunt. At vero in sanis & recto victu vtentibus, haud scio qua re vel in hoc experimento faciendo vti possim. Postea audiendo, vocem & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam antea. Quòd si etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquam prædicere oportet. Non enim difficilius spirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & venter intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum est prædicere priusquam statum accipiat morbus. Verum post hoc tempus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet. Manifesta vero sunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & spirandi difficultates, & alia huiusmodi postridie sedabuntur, si ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem considerans dixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc considerandi modum nunc consulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itemque de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud scio quo-

Diuersitas languētiū.

B

Varia obseruatio.

Quādo nō prædicendum.

C

Mod⁹ obseruatiōis qui.

modo id deprehendere possim. Si vero maiora fuerint peccata, quem in modum cõsiderare oporteat scribam. Oportet autem primum hominem, in quo quis per inobediẽtiam admissa cognoscere volet, per totum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, sole præsertim recens orto. hoc enim tempore subeuacuatus fuerit, & adhuc ieiunus est, & nullo labore fatigatus est, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime inobediens est, si sanè vbi de somno surrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare necesse est eum qui iusta victus ratione vtitur, hac hora maxime æqualiter habere, & coloris, & totius corporis constitutionem. Quapropter & is qui huius considerationis curam gerit, acutissimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore.

Quæ præ cæteris obseruentur.

Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores, & corporis vires. Alij enim alia facilius aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is cui inedia imperata est, si plura comederit & biberit, per hæc manifestus fiet. & tumidius corpus ipsius apparebit, & plenius ac coloratius erit, si non excreméta alui male ipsi processerint. Erit item animosior ad ferendum laborem. Considerandum etiam an ructum edat, aut à flatibus vrgeatur. Hæc enim fieri solent his qui ita affecti sunt, propter hoc peccatum. Si vero dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatũ non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut à cœna larga nõ obambulauerit, hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnã non ederit, solito autem more deambulauerit, iucundiorem aspectum præ se feret, & vegetior ac operosior in exercitiis erit. Verum alui egestio modica & compacta maxime in hoc fuerit. Si vero cœna sumpta non deambulauerit, ructũ vtiq; edet, & flatuosus fuerit, & plenitudo nõ minor apparebit, & inter laborandum magis quàm antea sudabit, & difficulter spirabit, ac grauis erit. & transitus alui maiores, ac minus viscosi his fuerint. Quod si neq; cibũ cõsumpserit, neq; deambulauerit, pigrior vtiq; fuerit ac tumidior. Si vero ebrius factus fuerit, sudabit magis q̃ antea, & difficulter spirabit, & ipse seipso grauior erit ac humidior. Sed & lætior erit, si nõ caput ipsi affligatur. Quod si vxore semel vsus fuerit, vegetior vtique erit, & magis solutus. Si vero sæpius rem peregerit, durior euadet, & squallorem quendam habebit, & decoloratior ac

Coitus qd bis faciat.

A tior ac magis lassatus erit. Porrò egestiones alui procedere oportet his qui laboribus exercentur, quandiu parum ederint, ac parum potauerint, modicas & duras, atque hoc quotidie. Si vero tertio quoque die, aut quarto, aut ex longiore interuallo prodierint, periculum est aut febri, aut alui profluuio corripiendos esse. Quæcunque vero egestiones liquidiores sunt, quàm vt in transitu conformentur, hæ sanè omnes peiores sunt. At vero his qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborũ ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborãt, plurimæ egestiones. his vero qui plurimum B laborant, modicæ, si sani fuerint, & iusta victus ratione vtantur. Nam ad hæc coniecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, & sine febribus fientes, & quæ septima die, aut citius iudicantur, commodæ sunt si semel vna vice omnes fiant, & non reuertantur. Si vero insuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, siue biliosa fuerint, siue pituitosa, siue cruda: & victus ratione propria, singula opus habent, itemque medicamentis alia aliis. Cæterum vrinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & semper æqualem, & quàm maxime aceruatim, & momento paulo crassiorem, quàm id quod in potu acceptum fuit. Si vero fuerit aquosa, & copiosior quàm pro eo quod bibi imperatũ est, significat hominem non obe- C dire, sed copiosiore potu vti: Aut non posse renutriri, quàm diu talia vrinam faciunt. Si vero paulatim stridat vrina, aut medicamentis hominem opus habere significat, aut morbũ aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere, raro quidem & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinum solutio fit. Si vero sæpius mingat, & aliquid ex his accesserit, malum est. Verum prędicere oportet, siue cum dolore mingatur, siue cum febre, fore vt insuper pus mingat, atque ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa vero vrina albam subsidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem significat. Aliæ vero omnes subsidentiæ in vrinis eorum qui exercentur, à morbis circa vesicã fiunt, id quod ipsi manifestum facient. Cum doloribꝰ enim erunt, & tales vt difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc

Oletũ quale oĩm esse debeat.

Lotium quale.

Sanguinis minctio.

Puris minctio.

Crassum lotium.

quidem de his scribo,& huiusmodi alia dico. Cæterum ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant,cum aliquibus ipse conuersatus sum,cum aliquorum vero filiis ac discipulis rem contuli, quorundam vero scripta accepi. Quare quum probe sciam qualiter quisque ipsorum sentiat, & exactas certitudines nusquam compererim, hæc scribere aggressus sum. At vero de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo sacro appellato corripiuntur hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idẽ. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipsis liberari potest. Reliqua vero singulatim scribam de singulis. Eum qui ab hydrope, siue aqua inter cutem correptus est, & superstes esse volet,bonis visceribus præditum esse oportet, ita vt natura se exerat,simulque facile concoquat, & bene spiret,sitque sine dolore,& totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius est autem vt tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum vero est neutrũ horum habere.Nam molles ac graciles esse conuenit extremas partes, itemque ventrẽ ad contactũ mollem.Tussim vero adesse non oportet, neque sitim,neque linguam resiccari, tum reliquo tempore, tum post somnos, quando hæc valde fieri solent. At cibos libenter accipere oportet, & vbi multum satis comedit, non affligi. Aluum vero ad medicamẽta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Vrinam autem apparere conuenit,pro studiorum ratione,& vinorum mutatione transeuntẽ.Laborem vero ferre oportet facile, & lassitudinis exortem esse. Ac optimum quidẽ est hominẽ ita per omnia dispositum esse,& sic securissime sanus fieri poterit.Sin minus,plurima ex his habeat. Nam spes erit vt superstes euadat. Qui vero nihil horum habuerit, sed contraria, eum desperatum esse scito. Qui autem pauca horum habuerit,quæ bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint,huic exiguæ spes restant. Cui vero multum sanguinis sursum ac deorsum eruperit, & febris insuper accesserit, eum multa aqua repletum iri timor est, atque hic hydrops breuissimi temporis est, & ex quo paucissimi euadunt. Verum de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescunt ac rursus attolluntur, hi magis cõualescũt quàm illi

Hydropisis. *Phthisis.* *Podagra.* *Morbus sacer.* *Qui Hydropes sanantur.*

A quàm illi qui ex sanguinis eruptione implétur. Verum fallunt hi hydropes ipsos ęgrotos, faciúntque vt ipsi à medicis discedant ac pereant. De tabescentibus quod ad sputum ac tussim attinet, eadé dico quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum qui probe liberari volet, facile sputum per tussim reiicere, & id esse album, & æquale, & eiusdem coloris, & ab inflammatione alienum. Quòd verò à capite defluit ad nares conuerti. febré autem non inuadere, vt ne à cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum. Hominem vero quàm minime tenuem esse oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirsutum. & B os ipsius paruum sit, & robuste carnosum. Quicunque enim hæc omnia habuerit, maxime superstes erit. Qui vero nihil horũ habet, interitui proximus. Quicunque vero pectore suppurati facti fuerint, dum iuuenes sunt, ex humorum illapsu, aut fistula, aut alio quopiam huiuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi non euadunt, nisi valde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex aliis morbis longis plerique ad hoc tempus maxime moriuntur. Cæterum ex aliis minime superstites manét & virgines, & mulieres quibus ex suppressis mensibus tabes oborta est. Si vero aliqua virgo, aut mulier euasura est, & aliorum signorum bonorum multa accedere oportet, & menses splendide ac pure apparere, aut nulla spes est. Qui vero ex sanguinis e- C ruptione, pectore suppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus euadunt. Verum signis omnibus tum sppuratorum, tum tabescentium collectis, & superstitem futurum, & periturum prædicere oportet, Maxime vero euadunt ex sanguinis eruptione, hi quibus dolores sunt atrabiliarij, & in dorso, & in pectore: & qui post eruptionem minus dolent. Nam & tusses non valde insuper accedunt, & febres pleræque perseuerant, sitim facile ferétes. At reuersiones eruptionis sanguinis maxime fiunt his, si nõ abscessus succedát. Optimi vero sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autem in pectoribus dolores insunt, & per tempus attenuantur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neque febribus insuper corripientibus, neque suppurationibus succedentibus, eos interrogare oportet, quum tussiant, & difficulter spirent, an & compa-

Phtisicorũ bona signa

Quo tẽpore hi pereunt.

Phtisis mulierum.

Suppurati

Qui abscessus meliores.

ctum quiddam & modicum odorem habens tussiendo reiici- D
Podagra. ant. De podagricis hæc dico. Quicũque aut senes sunt,aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnose viuunt,ac siccam aluum habent:hi omnes sani fieri non possunt humana arte,quantum ego noui.Sanant quidem hos optimæ dysenteriæ si successerint. Sed & aliæ eliquationes valde prosunt,quæ ad infernos locos repunt. Qui vero iuuenis est, & circa articulos nõdum tofaceos callos concretos habet,& accurate viuit,& laboris amans est,& aluum bonam habet ad obediendũ pro studiorũ ratione,hic sanè medicum intelligentiam habentem nactus,sanus fieri poterit. Ex his
Sacer morbus. porrò qui à sacro morbo corripiuntur, difficillime quidem liberantur hi quibus à puero contigit morbus, & simul ad virilem ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in vigore ætatis constituto factus est, & fuerit à vigintiquinque annis, vsque ad annum quadragesimumquintum. Post hos autem,quibus factus fuerit morbus, nullam significationẽ præbens ex qua corporis parte initium sumat.At quibus ex capite initium capere videtur, aut à latere, aut à manu, aut pede facilius curatur. Verum differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim à capite initium sumũt, ex his grauissimi sunt.Deinde qui à latere.Qui verò à manibus ac pedibus,maxime sanari possunt.Cæterum horum curam aggredi oportet medicum,qui medendi modum nouit,si homines fuerint iuuenes, & laboris amantes, nisi mens mali aliquid habuerit, aut quis stupore attonito sideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non sunt conducibiles. Alij vero qui ad infernas partes conuertuntur abscessus, boni sunt. Longe vero optimi & hic sunt,qui sunt sanguinolentissimi. Quicunque vero senes apprehẽdi incipiunt,maxime moriũtur.Etsi non pereant,statim celerriméque per se liberantur,à medicis autem minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repente distorti fuerunt, aut maius quoddam malum perpessi sunt, aut tubercula sub ceruicem oborta sunt, aut vocem graciliorem adepti sunt,aut tusses siccæ diuturnæ adhærent, aut maioribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus distortiones habent, aut venas crassas circa ventrem varicosas,aut omentum descendit, aut testis magnus factus est, aut manus tenuis & impotens, aut pes aut tibia tota clauda

Margin notes: *Comitialis senes tollit ferè.* (beside "ro senes apprehẽdi…"); right margin letters E (at "berantur hi quibus…") and F (at "stupore attonito…").

A clauda facta est,citra aliam causam;his omnib' morbũ antea factum fuisse,scire oportet, præ his vniuersis. Et plurimi qui pueros educant,si interrogentur confitebuntur;quosdam vero etiam res latet, negántque se scire quicquam tale factum esse. Qui porro de vlceribus cognoscere volet, quomodo singula finient,eum primum hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad vlcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates nosse, in quibus singula vlcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere,quantũ alij ab aliis differũt.Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona,tum mala,nosse oportet. Si quis enim omnia hæc nouerit,is sanè sciet etiam quomodo singulorum

Quæ ad uulnera ulceráue facienda.

Aetatũ & locorũ differentia.

B euentus continget.Qui vero non nouerit hæc,non nosse poterit quales fines vlcerum erunt. Species equidem bonæ sunt hæ. Leues, & commoderatæ,& bonis visceribus præditæ, & neque valde carnosæ, neque duræ. Iuxta colorem vero fit species alba,aut nigra,aut rubẽs.Hæ enim omnes bonæ sunt, si puræ sunt.Si vero pallidus color ammixtus fuerit,aut color ipse pallidus aut liuidus fuerit, peius est. Species vero quæ prescriptis contrariæ sunt,eas deteriores esse scito. At vero quod ad ætates attinet, tubercula quidem suppurata fiũt, & strumosa hæc plurimos pueros occupant, & facillime ex ipsis liberantur.Senioribus vero pueris & adolescẽtibus, minus quidẽ oriũtur, verum difficilius ab ipsis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt,verum, cæria

Quæ hominũ species & qui colores probi.

Strumæ.

C Græcis dicta,ad modũ faui concreta,horrẽda;& cancri occulti submersi,& ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. Senibus autẽ nihil talium tuberculorum accedit,verum cancri & occulti,& summas partes occupantes,& cõmoriuntur. Cæterum ex locis subalares difficiliores curatu sunt,& laterũ mollitudines,ac femora.Nã & moræ in ipsis fiunt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maxime obnoxij sunt magni digiti,& presertim pedũ. Quibus autem in obliqua linguæ parte vlcus fit diuturnũ,in his dentes considerare oportet, an quis iuxta illam vlceris partem acutior sit. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in venas crassas in collo ac inguinibus infliguntur. Deinde quæ in cerebrum,& in hepar. Postea quæ in intestinum & vesiccam. Sunt autem hæc omnia perniciosa valde, non tamen ita vt nemo ex his

Herpetes

Loca saucia curatu difficilia.

Vulnera lethalia sunt

euadat,

euadat, velut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habent, multum inter se differunt, & iidem modi. Multum etiam differt corporis ipsius hominis structura. Aliquando enim neq; febricitat, neque inflammatur sauciatus. Aliquando etiam citra causam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. At quando is qui vlcus habet delirat, & facile fert vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut iuxta medicinæ & accedentium rationem, euentum habiturum. Moriuntur enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim venæ sunt & tenues, & crassæ, quæ sanguinem fundentes occidunt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia temporis occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sentiat. Multa vero vulnera in locis vilibus ac non malis esse, & nulla re grauia videntur, & tamen sic dolore affligit plaga, vt respirare non possit. Alij vero præ vulneris dolore, quod sanè graue nulla re erat, spiritum quidem duxerunt, verum delirarunt, & febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut corpus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiũtur. Sed neque hæc admirari oportet, neque formidare, illud expendendo, quòd & animæ & corpora hominum plurimum differunt, & vim maximam habent. Quæcunque igitur vulnera tempus nanciscuntur, aut corpus & mentem huiusmodi, aut ita gliscẽtem sanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, vt homo ad curationem adduci ab eius contemptu non possit, ab his quidem discedere oportet, qualiacunque tandẽ fuerint, diariis animi deliquiis exceptis: alia vero omnia aggredi, quæ recens sunt incussa, quo & febres effugiant homines, & sanguinis eruptiones, & nomas vlcerum proserpentes, hi qui euadent. Exactissime vero & ad plurimum tempus, eorum quæ grauissima sunt custodiam facere oportet. Nam ita facere iustum est. At vero nomẽ lethalissimæ sunt, quarum putredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existunt. Prauæ etiam sunt ac periculosæ, quæ nigram saniem remittunt. Albæ vero ac mucosæ putredines, minus quidem occidunt, magis autem reuertuntur, & diuturniores sunt. Herpetes autem minime omnium vlcerum quæ depascendo proserpunt, periculosi sunt, verum maxime difficulter submoueri possunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autẽ talibus febrem superuenire vna die confert, & pus quàm albissimum

Quæ vulnera curãda.

Nomæ quæ malæ sint.

Herpetes quæ malæ non sint.

A fimum ac crassissimum. Cōmodat & corruptio nerui, aut etiā ossis, aut etiā amborū, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multum fluit, & putredines soluit. Porrò ex capitis vulneribus lethalissima sunt quæ ad cerebrum pertingunt, velut etiam antea scriptum est. Grauia sunt & huiusmodi omnia, os nudum magnum, os infarctum, os diffractum. Si vero etiam osculum vlceris paruum fuerit, fissura vero ossis aliquandiu permanserit, periculosius est. Hæc autē omnia grauiora fiunt, si & iuxta suturā sunt, & ex locis semper periculosiores summi in capite existūt. Cæterū in omnibus memorabilib⁹ vulnerib⁹ interrogare oportet, si adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam iactus fuerint, an conciderit homo, aut an in soporem altiorem collapsus sit. Si B enim horum quippiam factum fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirum quum cerebrū vulnus tunc perceperit. Si vero non recēs sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac consilium capere. Optimum quidē igitur est, neque febrire eum qui vlcus in capite habet, neque sanguinem insuper ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul vllum aliquem dolorem accessisse. Si vero quid horum apparuerit, securissimum est vt in principio fiat, & modico tēpore permaneat. Cōducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex vlceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in venis apparere. Quæ vero in acutis morbis cōferre febribus scripsi ea etiam in his fieri cōducit, & eadem hic quoq; bona esse assero, cōtraria vero mala. At incipere febrē in capitis C vulnere quarta die aut septima, aut vndecima, valde lethale est. Iudicatur autem plerisque, si quidem quarta vulneris die febris inceperit ad vndecimam. Si vero septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si vero vndecimo febrire inceperit, ad vigesimam: quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis causis fiunt. Cæterum in principiis febrium, siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, periturum hominem sciendū est, si nō omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. Verū cōsiderabis modum. Nam homini adhuc spes salutis, sed claudū fieri articulum in quem incubuit necesse est, etiamsi superstes maneat homo. Porrò vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos

Capitis vulnera.

Quid in his petendum.

Quæ in his conferant uel contra.

Mortis notæ in his.

Claudi læsaue quî membra fiant.

coniun-

cõiungentes penitus præsecant, clarum est quod claudos efficient. D

Vulneris obseruatio.

Si vero ambiguum fuerit de neruis, quomodo se habeãt, si quidem fuerit acutum telum quod rectum vulnus fecit, melius est obliquo. Si vero graue & obtusũ fuerit id quod vulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatẽ & alia signa considerare licebit. Sunt autem hæc. Pus si insuper accedat ad articulum, duriorem fieri necesse est. Si vero etiam tumores simul permanserint, hunc locum ad multum tempus durum esse necesse est, & quum sanum iam est vlcus, tumorem permanere necessarium est, simulque flecti ac extendi, quæcunque dum articulus incuruus est, curantur. Quibus vero etiam neruus elapsurus esse videtur, securius de claudicatione prædicere licet, tum alias, tum si inferiorum neruorum ali- E quis fuerit exolut⁹. Ex his autem cognosces neruum qui excidet. Pus album & crassum, multo tempore defluit, doloresque ac inflammationes circa articulũ in principiis fiunt. Eadem fiunt etiam si os elabetur. At vero dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt cum inflammatione, ad suppurationem perueniunt, sectionesque ac vstiones.

Medullæ tergi affectæ signa.

Medulla vero spinę si ægrotarit, siue ex lapsu, siue ex alia aliqua causa, siue sua sponte, homo & cruribus impotens fit, vt neque si tangatur percipiat, & ventre ac vesica, vt circa prima tempora, neque stercus, neque vrinam egerat, nisi ad necessitatem. Quum autem vetustior factus fuerit morbus, non vrgẽte homine, & stercus prodit, & vrina. Moritur autem postea, non multo interposito tempore.

Fauces cruentæ.

Quòd si vero cuipiam fauces F implentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui neque caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neq; vomuit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec pectoris, nec dorsi, huius considerandæ sunt nares, & fauces, an vlcus aliquod habere compareat in hoc loco, aut hirudinem.

Lippitudo.

Oculi porrò lippientes optime permutantur, si & lachryma, & sordes, & tumor, simul fieri inceperint. Si vero lachryma sordi fuerit permixta, & non valde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor leuis solutus: Si ita hæc se habuerint, oculus cõglutinabitur ad noctes, vt doloris exors sit, atque hoc modo res minime periculosa fuerit, ac minime diuturna. Si vero lachryma procedit multa & calida, cũ paucissima sorde, ac paruo tumore, atque hoc ex altero oculo tã-

tum, tunc

A tum,tunc diuturnum valde fit malum, verum non periculosum, & doloris exors est hic modus. Et iudicationem in his maxime expectare oportet, primam quidem ad vigesimam diem. Si vero hoc tempus transmittat, ad quadragesimā expectanda est. Si vero neque in his diebus sedetur, in sexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc, sordem considerare oportet, an in digito misceatur, & alba ac mollis fiat, maxime sub iudicationis tempus. Si enim desinet, hæc faciet. At si vtrique oculi hæc perpetiantur, in maiori periculo sunt, ne vlcerentur. Verum iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem siccæ valde dolorosæ sunt, sed cito iudicātur, si nō vulnus acceperit oculus. Si vero tumor magnꝰ fuerit, dolorisque exors & siccus, periculo vacat. Si vero cum dolore
B fuerit, malus est si siccus sit, & periculum est ne vlceretur oculus ac concrescat. Sed & grauis est tumor, si lachrymā cōiunctam habeat, itemque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac salsa, periculum est & pupillā exulcerari, & palpebras. Si vero tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effundatur, & sordes fuerint, viris quidē palpebrarū euersionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulcerationem ac euersionem palpebrarū. At si sordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his accesserint, necesse est vlcus in oculo factū esse, & timor est quoque vt talis rumpatur. Prodest autem fe-
C bris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere vero his futura oportet, ita vt respectus & ad tempus habeatur, & ad ea quæ ex oculo fluūt, & ad dolores itemq; vigilias. Postquam vero & oculum cōtueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit oculus, malum est & difficile vt sedetur. Si vero & putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur. At vero alios vlcerum modos prædicere oportet, locos considerando, & putredines, & profunditates. Necessarium enim est iuxta vlcerum vehemētiam cicatrices fieri. Quibus igitur rūpuntur oculi, & postea prominent, vt extra locum oculus sit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc vt videant. Paruæ vero oculorum transmotiones sedari possunt, si nihil mali accesserit, & homo iuuenis fuerit. At vlcerum cicatrices, quibus nihil aliud

Cum acies oculorum extuberat de uisu actum est.

hil aliud mali affuerit,omnes & à temporibus,& ab arte,opẽ ferre posse putandum est, maxime recentissimas, & in iuuenum corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi læduntur,si exulcerantur.deinde pars quæ est supra supercilia,postea quicquid viciniſsimum his locis fuerit.

Pupillarũ color.

Pupillæ vero flauescentes,aut argenti speciem referentes,aut ceruleæ,non bonæ sunt.His autem paulo meliores sunt, quæ aut minores apparent,aut ampliores,aut angulos habentes, siue ex causis tales factæ fuerint,siue sua sponte. Caligines & nubeculæ, & cicatrices subalbicantes,leuigantur ac delentur, si nõ vulnus aliquod in eo loco accesserit, aut prius cicatricẽ habuerit in hoc loco, aut vnguem pterygion dictũ. Si vero splẽdicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat,partem aliquam nigredinis dealbat, adeo vt si multo tempore permaneat, & aspera & crassa,etiam memoriam sui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodum in febribus scripsi, ita & hic se habent.Verum signa edoctum,iuxta differentias lippitudinum prædictionem facere oportet,quũ pessima signa accesserint, diuturnarum lippitudinum, velut de singulis perscriptũ est: quum vero apparuerint optima signa, breuium. Tunc enim septima die desituras esse prædicendum est, aut prope hoc tempus,& alioqui securas esse putandum est.Recidiuas autẽ expectare oportet his,quibus melius habere contingit, neq; in diebus iudicatoriis,neque signis bonis conspectis.Omniũ vero maxime vrinæ statum in oculorum affectionibus considerare oportet.Nam temporum occasiones repentinæ sunt.

Præcipua in his oseruatio.

Dysenteria quæ mala.

Dysenteriæ si quidẽ cum febre inuaserint, aut variis alui egestionibus,aut cum hepatis inflammatione,aut præcordij, aut ventris:aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiũt, sitimque inducunt:hæ omnes malæ sunt.Et qui sanè plurima horum malorum habuerit,citiſsime peribit.Cui vero paucissima talium affuerint,huic plurimæ spes sunt.Moriuntur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & seniores adhuc,decennes. Reliquæ vero ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt,hæ mala hæc non inducunt.Verum sanguine & ramentis egestis, desiuerunt septima die,aut decimaquarta,aut vigesima,aut quadragesima,aut intra hæc tẽpora.Huiusmodi enim egestiones, etiã eos qui prius sunt in corporibus,morbos sanant, antiquiores quidem diutiore tẽpore,re-

A pore, recentiores autem in paucis diebus submouere possunt. Nam & quæ vterum gestant, etiam ipsæ euadũt superstites magis ad partum, & ex partu, & fœtus conseruant, sanguine & ramentis egestis, etiam per multos menses: nisi dolor ipsis affuerit, aut aliud quoddam malum signum ex his quæ in dysenteriis fieri scripsi, accesserit. Si vero aliquod illorum apparuerit, & fœtui perniciem significat, & prægnanti periculum, si non post fœtus effugium, & secundæ exolutionem, ipsa dysenteria eadem die, aut post modicum tempus desinat.

Leuitates porrò intestinorum, lienteriæ græcis appellatæ, quæ quidem sunt continuæ & diuturnæ, & per omnem horam, & cum strepitibus, & sine strepitibus exturbãtur, & similiter noctu ac interdiu incumbentes, & egestione subeunte B aut valde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum non ad vesicam promouent, vt per vrinam eiiciatur, & os exulcerant, & ruborem eleuatum in facie efficiunt, & maculas solares varios colores habentes. Simul autem & ventres emollitos, & sordidos ac rugosos reddunt. Ex talibus autem homines impotentes fiunt, ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad faciẽdum alia quæ facere debent. Estque morbus hic grauissimus senioribus. Vehemens est etiam viris. Reliquis autem ætatibus multo minor. Quisquis autem neq; in ætatibus his est, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex signis habet, quæ mala esse scripsi, hic securissime dispositus C est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & vrina pro ratione eius quod in potu acceptum est, procedat, & corpus ab ingestis cibis augmentum capiat, & à malis coloribus liberatum fuerit. At vero alia profluuia alui, quæ sine febre sunt, & breui tempore durant, & mitia existunt. Aut enim eluta sedabuntur, aut sua sponte. Prædicere autem oportet excretionem subtus erumpentem desituram esse, quum tangenti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egestionis flatus penetrarit. Sedes autem euertuntur ac procidunt, viris quidem, quos vbi hæmorrhoidas habent, alui profluuium corripit: pueris autem calculo laborantibus, & in dysenteriis longis ac meracis: Senibus vero quibus muci agglutinati insunt. Porrò ex mulieribus, quæ magis aut minus in vtero concipere solent, ita consideratiõe facere cõuenit.

Lienteria.

Medela quæ.

Alui profluuia.

Sedis procidentia.

Mulieris fœcũditatis cognitio.

uenit.primum quidem specierum, Paruæ enim ad cōceptionem præstantiores sunt maioribus,tenues crassis,albæ rubicundis,nigræ liuidis. Quæ item venas conspicuas habēt,meliores sunt quàm quibus non apparent. Carnem autem vberiorem habere,aniculæ malum est, mammas autem tumidas ac magnas,bonum. Atque hæc quidē ad visum exposita sunt. Verum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus,an omnibus mensibus compareant, & an copia satis magna,& an boni coloris sint,& æquales in singulis temporib⁹, & in iisdem mensium diebus. Sic enim has fieri optimum est.

Vteri qualitas. Locum vero in quo conceptio fit, quem sanè vterum nominamus,sanum esse oportet,& siccum,ac mollem. Sit item neque retractus,neque pronuus,neque os ipsius sit auersum,neque conclusum,neque euersum. Fieri enim non potest vt cōceptio fiat, quodcunque tandem talium impedimentorū affuerit.

Conceptus impedimēta. Quæcunque igitur mulieres in vtero concipere non possunt,verum pallidæ apparent,neque febre,neque visceribus in causa existentibus,hæ capite se dolere dicent,& menses sibi male ac meracos prodire. Siue autem breui, siue longo tempore,ipsis sic affectis menses non comparuerint, vteri in his purgatione opus habent. Quæcunque vero bene coloratæ sunt,& carnem multam ac pinguē habēt, & venulas occultatas,& dolore carent, & menses his aut omnino non apparent,aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus est ad cogendum vt concipiant. Si vero mensibus comparentibus inculpate,& mulier sic corpore disposita fuerit,& non conceperit,locus in quo est vterus in causa est,vt fœcūda fœtu fieri non possit. Aut enim reuulsus est, aut euersus. Nam & alia quæ isthic fiunt, cum doloribus decoloratioñeque ac colliquatione fiūt. Quibus porrò vlcus factum fuerit in vtero,siue ex partu siue ex turberculo,siue ex alia quadam causa, his febres & inguinum tumores succedere necesse est, & dolores in his locis.

Post ulcus qualis locus. Si vero & puerperij purgaméta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorum ac capitis dolores. Vlcere autem facto & sanato, locum hunc leuiorem ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse.

Cum ulcus in altera parte est quid pariant. Si vero solum in sinistra parte fiat vlcus, & mulier in vtero cōcipiat, siue dum adhuc habet vlcus, siue vbi iam sana est, masculum magis

A magis enixurá esse spes est. Si vero in dextra parte vlcus fiat, & mulier concipiat, fœmineum magis fore fœtum expectãdum est. At si febres corripiant concipere non potentem, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an vteri vlcus aliquod habeant, aut aliud quippiã ex malis de quibus scripsi. Si enĩ in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quòd concipere non possit, sanguinem vomituram esse mulierem expectandum est, menses autem tali necessario euanuerunt. Si vero febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & menses comparuerint, in vtero cõcipiet. Si vero priusquam sanguis erumpat, alui excrementa liquida facta fuerint prauo modo, periculum est perituram esse mulierem antea quàm sanguinem vomat. B Quæcũque in vtero se concepisse putant, & non cõceperunt, & per multos mẽses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri ac moueri vident: hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac ipsis non est, nisi modicũ quiddam, atque id aquosum. Postquam vero ventris tumiditas exoluta fuerit, ac molles factę fuerint, in vtero concipiẽt, si non aliud quoddam impedimentum ipsis fiat. Nam hęc affectio bona est ad mutationem in vtero faciendam, vt post hoc tempus in vtero concipiant. At his quæ cõceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At vero eas quæ à diuturnis fluxionibus vexantur, interrogare oportet an caput doleant, & C lumbos, & infernam ventris partem. Interrogandæ sunt etiã de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcunque autem dum ieiunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque vterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotũdos simul vomãt. Si enim hoc non confitentur, prædicendum est ipsis futurũ esse. Fit autem hic morbus maxime quidem mulieribus. deinde vero etiam virginibus, aliis autem hominibus minus. Quibuscunque vero sine febribus dolores fiũt, mortem quidem non inducunt, verum plerique diuturni sunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi autem hi sunt. Primũ quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leues, aliqui multo grauiores. Vtrosque vero hoc modo considerare oportet. Quicunque hebetem visum habent, & rubor quidam ipsis fit

Conceptus fallacia.

Quid ab his petendum.

Hh inculis,

in oculis,& pruritus frontem vexat, his sanguis sua spōte manans opitulatur. Atque hic modus necessario simplex est. D

Quibus vero dolores circa caput & frontem, ex magnis ventis fiunt,& ex frigoribus quum vehementer calfacti fuerint,eos grauedines quidem maxime perfecte liberant. prosunt autem & sternutationes,& muci in naribus fientes, magis quidem sua sponte,sin minus, coacte. Grauedines autem fiunt perfecte,adeò vt & tusses succedant. & sternutationes succedentes si dolores non sedauerint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus autem dolores sine manifestis causis fiunt,& diuturni, & in toto capite, suntque ipsi & graciles, & debiles, his prædicendum est morbum lōge grauiorem priore esse. Si vero etiam ad collum,& ad dorsum dolor descendat,caput relinquēs, & rursus ad caput recurrat,adhuc grauior fit. Verum omnium horum grauissim' est,si ex capite ad collum ac dorsum tendat. Vtilitates autem his ex abscessibus fore expectandum est.aut vbi pus per tussim reiecerint,aut hæmorrhoidas habēt, aut pustulas in corporibus enatas,Confert etiam caput furfures habens. Torpores & puncturæ pruriginosæ velut ab vrtica,quibus per caput discurrunt,aliquando per totum, aliquando per aliquam partem: Sæpe vero & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur,velut per caput discurrere,hos interrogare oportet,an etiam ad summam linguam punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit,perfectus morbus fit,& qui difficilius submoueri possit. Verum absque hoc facilis est. Modi vero vtilitatum consequendarum ex abscessibus cōtingent,veluti antea scriptum est.Sed tamen abscessus minus in his succedunt, quàm in illis. Quoscunque vero vnà cum doloribus vertigines corripiunt,malum ægre exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maxime hic modus fit. At alij morbi circa caput, & viris,& mulieribus,cum securitate vehementissimi sunt,& diuturniores. fiunt autem & adolescentibus,& virginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa mensium progressum. Mulieribus vero in capitis dolorib' alia quidem omnia fiūt, quæ & viris. Verum puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabiliariæ,his minus quàm viris,si non menses penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt ad multum tempus, & continēter, non tamen morbi E F

Quid his prosit. *Torpor.* *Quid his prosit.* *Vertigo.* *Color.*

regij

A regij modo: hi siue viri sint, siue fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi vero cum virore colores qui diuturni sunt, & morbus regius vehemens non est, alia quidem eadem facere solent, verum pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligunt quàm alteros. Quicunque vero multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem eleuatas habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa viscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autem apparentibus, plerisque non vnum aliquod horum malorum apparet, sed plerunque multa, aut etiam omnia. Qui nocte vident, quos sanè nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, aut pueri, aut etiam adolescentes, & liberantur sua sponte, B aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense, quibusdam vero & per totum annum permansit. Quapropter de tempore coniectare oportet, ita vt & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autem his prosunt insuper apparentes, & ad infernas partes fluentes. Verum non valde accedunt, propter iuuentutem. At mulieres non corripiũtur ab hoc morbo, neque virgines quibus menses comparent. Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet an caput doluerint antea quàm hæc reuelarunt. Quicunque dum neque febricitant, neque decolores sunt, sæpe & verticem & tempora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum in facie, aut grauiter loquantur, aut dentes doleant, his sanC guinem per nares erupturum esse expectandum est. Quibus vero ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse videntur, hos autem vel splenem in tumorem eleuatum habere comperies, vel caput dolere, & splendicans quiddam ipsis ob oculos obuersatur. Plerisque vero horum simul & caput & splen, hoc modo se habere apparent. Gingiuę vitiatæ, & ora grauecolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunque vero habent splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si vero etiam in pedibus tumores accesserint, aquam etiam habere videbuntur. Verum & ventrem, & lumbos in-

Pallor.

Nyctalopes.

Temporũ dolor.

Lien non sanus quid ferat.

Distortiones faciei. spicere oportet. At vero distortiones in facie, si nulli alij D
corporis parti communicent, cito sedantur, aut sua sponte,
aut ad necessitatem coactæ: reliqui vero syderati fiunt.
Quibus vnà cum hoc quod mouere non possunt, morbo-
sa corporis pars attenuatur, hi in sanitatem restitui non pos-
sunt. Quibus autem colliquationes non accesserint, hi sani
euadent. Cæterum de tempore quando sani erunt prędicen-
dum est, respectu habito ad vim morbi, & ad tempus, & ad
ætatem hominis, & ad anni tempus, ita vt eius rei memor sis,
quòd vetustissimi morbi, & pessimi, & qui reuoluuntur, gra-
uissime obediunt: itemque hi qui sunt in vetustissimis cor-
poribus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos submo-
uendos minorem commoditatem exhibent quàm ver & æ- E
Humerorũ dolor. stas. Dolores porrò in humeris fientes, qui quidem ad ma
nus descendunt, torporesque ac dolores inducũt, his absces-
sus non succedunt, verum nigram bilem vomentes sanantur.
Qui vero isthic in humeris manét, aut eiam ad dorsum pro-
grediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Ve-
rum de his ita considerationem facere oportet. Si quidem e-
nim facile spirauerint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos
vomituros esse spes est. Si vero difficilius spirauerint, & in
faciem ipsis color incurrit, qui prius non erat, siue rubicun-
dus siue niger, eos magis pus sputuros esse sperandum est.
Ad hæc vero considerandum est etiam, an in pedibus tumo-
res sint. Nam & hoc signum in his consentit. Atque hic mor-
bus viris vehementissimus esse solet, à quadragesimo anno F
vsque ad sexagesimum. Qua ætate etiam coxendicum mor-
bus maxime affligit. Porrò de coxendicum morbo sic con-
siderationem facere oportet. Quibuscunque senioribus &
torpores vehementissimi sunt, & perfrigerationes tum lum-
borum, tum crurum: & qui pudendum arrigere non possunt:
& quibus aluus non egerit, nisi ad necessitatem coacta, &
prodit ipsis multus stercoraceus mucus: his maxime diutur-
nus morbus erit, prædicendumque est annum vt minimum
duraturum esse morbum, ab eo tempore quo incepit, & opé
ad ver & æstatem expectandam esse. At vero iuuenibus non
quidem minus doloris inducit coxendicum morbus, verum
breuior est. Nam quadragesimo die liberantur. Sed neque
torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes cru

rum ac

A rum ac lumborum. Quibus autem hic morbus est quidem in lumbis ac cruribus, non autem affligit adeò vt decumbát, considerare oportet an alicubi sint collectiones in coxa, & interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet, diuturnus fit morbus. interrogandum insuper est, an in femore torpores insint, & ad poplitem progrediantur, & si hoc confiteatur, rursus interrogandum, an & per tibiam ad summum pedem procedant. Quicunque enim pleraque horum confessi fuerint, his dicendum est, quòd crura ipsis aliquando calida, aliquando frigida fiant. Quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes vertatur, eos confidentes esse iube. Quibuscunque vero coxas & lumbos non relinquens, ad supernas partes cõ-B uertitur, malum id esse prædicendum est. At quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, non podagrico modo: in his comperies viscera magna, & in vrina subsidentiam albam. Et talis si tempora eleuarit, dicet se sæpe dolere, dicet etiam sudores sibi nocturnos oboriri. Si vero neque in vrina subsidet talis subsidentia, neque sudores fiunt, periculum est ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abscessus humore melli similis, quem melicerida vocant, sub ipsis nascatur. Fit autem hic morbus his quibus in pueritia & iuuentute sanguis ex naribus fluere solitus desiit. Proinde interrogandum est de sanguinis eruptione, an in iuuentute facta fuerit: & an pruriginosæ velut ab vrtica pun-C cturæ, & in pectore, & in dorso insint: & quibus alui dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium est. Si vero etiam malo colore præditi sint hi homines, interrogandum est an caput doleant. Hoc enim fatebuntur. Quibus vero ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his vehementiores fiunt, & præsertim quum ad præcordiũ iuxta hepar, reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodest strepitus statim in aluo obortus. Postquàm autem dolor quieuerit, vrinam crassam ac cum virore pallidam mingunt. Atque hic modus nequaquam lethalis est, verum valde diuturnus. Quum autem iam vetustus fuerit morbus, homines ab ipso cæcutiunt. At de sanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit, & de visus hebetudine, & de vrinæ

euacuationis pallore, itemque de strepitibus an insint, & succedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur. *Impetigines.* Impetigines & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, *Leucæ.* quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his nō putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed morbum. Quibus vero horum aliquid factum est multum & derepente, hoc sanè fuerit abscessus. *Leucæ unde.* Fiunt autem leucæ quidem ex lethalissimis morbis, qualis est & morbus tabidus appellatus. *Lepræ unde.* Lepræ vero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius sanantur ea quæ in maxime iuuenibus fiunt, & quæ recentissima sunt, & in mollissimis ac carnosissimis corporis partibus producuntur.

HIPPOCRATIS COI
COACAE PRAENOTIONES,
Iano Cornario medico physico interprete.

Qui post rigorem pereant.

Vi ex rigore perfrigerātur, caput ac collum dolētes, voce destituti, insuper exudantes, postquā se recollegerint moriuntur. Molestè ferre morbum cum perfrigeratione, pessimum est. *Perfrigeratio.* Perfrigeratio cum duricia perniciosa est. *Pauor & tristitia sine caussa.* Ex perfrigeratione, timor, & tristitia præter rationem, in cōuulsionem finit. Ex perfrigeratione vrinas intercipi pessimum est. *Ignorantia, obliuio.* Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio. Soporosi rigores aliquatenus perniciōsi, & flammeus in facie color, cum sudore, in his malign⁹ est, In his frigiditas posteriorum partium cōuulsionem accersit. Et in summa, posteriorum partium frigiditas, cōuulsoria est.

Rigores soporosi. Ex dorso horrores frequentes, & cito transeuntes, ægre tolerari possunt. Vrinæ enim interceptionem dolorosam significant.

A ficant. Insuper exudare, his pessimum est. Rigor continenter vexans, corpore iam debili existéte, lethalis est. Qui frequenter exudãt, ac insuper rigent, perniciosum hoc est. & in fine suppurationem habere comperiuntur, ventresq; perturbatos. Rigores ex dorso molestiores sunt. Qui vero decimaseptima die rigorem habuit, & quarta ac vicesima insuper riguerit, malignum hoc est. Horrore affecti, caput dolétes, exudantes, malignum id est. Horrore affecti, multum insuper exudantes, difficili malo implicantur. Rigores multi torpidi, maligni sunt. Quibus sexta die rigores fiunt, hi ægræ iudicantur. Quibus sanis horrores frequentes sunt, hi ex sanguinis fluxione suppurantur. Horror & spirãdi dif-B ficultas in doloribus, signa tabis sunt. Ex pulmonis suppuratione, & circa ventrem aliquando ac clauiculam dolores, & anxie stertere, sputi copiam in pulmone significat. Horrore affecti, anxij, delassati, lumbos dolentes, aluos humectas habent. Affectiones insuper rigétes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbãtur, cum vigiliis ac delirio in somnis, aliquãdo vrinas inuoluntarie emittentes, in cõuulsionem desinunt. Continui rigores in acutis, praui sunt. Ex rigore, cũ capitis dolore exolutiones, perniciosæ. Cruentæ in his vrinæ prauæ. Rigor cum distentione neruorũ in posteriora occidit. Qui inhorruerũt & exudarunt iudicatorio modo, & postridie præter rationẽ horruerunt, si quis nõ vigiliis infestetur, neq; cõcoxerit, ei sanguinẽ erupturũ esse puto. Vri-C næ cum rigore suppressæ, malæ & conuulsoriȩ, tum aliàs, tum siquis antea graui sopore pressus fuit. Spes autẽ in his est abscessus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, si in media inordinata febre exacerbẽtur, valde maligni sũt. Si vero cõtrario conuellentibus modo exacerbẽtur, cum rigore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, soluuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedétes iudicãt. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo versantur. Cruenta vrina his mala est. Quibus rigor, his vrinæ suppressio. Cõuulsio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex femore progressus. Neq; genuum dolor bonus est. Sed & surarum dolores maligni sunt, mẽtemq; emouent, tum aliàs, tum si vrinæ subsidẽtia in medio innatet. Febres ex precordio-

Rigor cõtinuus.

Horror qui malus.

Rigores multi.

Horror & dyspnœa.

Horrẽtes quales.

Rigor cõtinuus.

Rigor opisthotonodes.

Lotiũ retentũ malum est.

rum dolore malignæ sunt, sopor in his pessim⁹ est. Qui frequenter exudare cũ præcordij intẽsione nõ cessant, plerunq; maligne habent. & dolores in summũ humerum ac claviculam incũbentes, in his pravi sunt. Febres tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati, caligantes, vigilantes, soporosi, exudantes, recalescẽtes, male habent. Lassati cum horrore si exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tũ aliàs, tum si circa hęc sanguis de naribus stillarit. E regio morbo abũde colorati, moriuntur, alba vero alvi egestio in his pręcedit. Febres tertianę naturã referẽtes erroneæ, in pares dies trãslapsæ, difficiles sũt. Anxietudines in diebus iudicatoriis, si in his sine sudore perfrigerentur, & omnes qui sine sudore perfrigerantur citra iudicationem, male habẽt. Et qui insuper riguerũt ex his, vbi vomuerũt meraca, anxij, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, parvis sudorib. perfrigerãtur, malũ. Exudãtes, vigilantes, recalescentes, malũ. Qui insuper exudant in febre, maligne habẽt. Quibus biliosa est alvi egestio, his circa pectus morsus & amaritudo, malũ est. In febribus inflata alvo, flatus nõ erumpere malũ. Lassati, singultientes, stupore detẽti, mali. Præter consuetudinem quid facere, velut est, proponere sibi aliquid, & expectare aliquid, prius nõ cõsuetum, aut cõtrarium, malum est, & mentis emotioni proximũ.

Qui morbi in malis signis levãtur, & qui in bonis non remittunt, difficiles sunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis submoleste ferẽtes, malũ, tum aliàs, tum si vrinæ sunt nigræ & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in vtranq; partẽ citro trãsmutentur, malũ est. Sed & sitis huiusmodi mala est. Ex moderato ferox respõsio, malũ. Vox acuta, malũ. Pręcordia his intro trahũtur. Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt, malũ. Qui in acutis exudãt submoleste ferẽtes malũ. Qui pręter rationẽ nulla existẽte vasorũ euacuatiõe, impotẽtes fiunt, malũ. In febre tractus velut à vomitu, in screationẽ desinẽs, malum. Torpor in vtranq; partẽ cito trãslabens, malũ. Sanguinis stillę pusillæ, malæ. In acuto morbo sitis pręter rationem soluta, malũ. Qui ad manũ exiliunt, male habent. Quibus cum febre ardẽte, tumores somnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus

A latus superueniens leuis sideratiōis ac resolutiōis modo occidit. Suffocatio in acutis ægris attenuatis, perniciosa. In perniciosis iam parui tremores, & vomit⁹ æruginosus. Qui in potibus substrepunt, & submurmurāt in siccis: & qui difficulter deglutiunt spiritu tussiēte, perniciose habēt in acutis perfrigeratis. Rubores in manibus ac pedibus, perniciosi.

Efflantes & refracti, in somnis leuiter suspicientes, morbo regio abunde colorati moriuntur, alba alui egestio in his præcedit. In febribus mētis emotiones taciturnæ, in eo qui voce priuatus nō est, perniciosæ sunt. Liuores fiētes in febre, breuí mortem affore significāt. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquosa ac biliosa egerit, hi alle-
B uantur. Quibus vero inediæ cōsequenter accedunt, ac sudores, cū bono faciei colore, & aluo liquida, ita vt adsit etiā aliquis cordis, seu potius oris vētris dolor, hi vbi longius ægrotarunt, peripneumonicorū modo moriuntur. Febrienti si atra bilis in principio, sursum aut deorsum prodierit, lethale est. Qui cū perfrigerationibus, nō sine febre, superne exudant, moleste ferētes & phrenitici, in acuto morbo perniciose habēt. Dolores modice acuti, ad clauiculam ac sursum trāseuntes, perniciosi. In longis perniciosis morbis, sedis dolor lethalis est. Si debiliter iam affecti, non videant, aut nō audiāt, aut labiū, aut oculus, aut nasus ipsis distorqueatur, lethale est. In febribus inguinis dolor, morbū diuturnum significat. In febribus iudicationes impeditæ ac sublatæ, tē-
C poris quidē diuturnitatē inducunt, non autē perniciosę sunt.

Febres ex doloribus vehemētibus diuturnæ. Mētis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ sunt. & dolores circa suram, in his mentē emouent. Quicunq; in febre cōtinua, voce destituti iacentes, oculis cōniuentes nictant, hi si postquam sanguis ipsis ex naribus fluxit, & vbi vomuerūt loquātur, & ad seipsos redeant, seruātur. Si vero hæc nō fiant, difficulter spirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt, si postridię exacerbentur, malum est. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malum est. Num & tales exacerbationes phreniticæ sunt? Quibuscūque desinunt febres, nō in diebus iudicatoriis, his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulsu, & vrina tenui, ad iudicationē acerbātur, his nihil miri est si & mētis emotio insuperq; vigiliæ

giliæ accedant. In morbis acutis, motus, iactatio, somnus turbulentus, quibusdam conuulsionem significat. Turbulentæ cum ferocia excitationes mentem emouentes, malæ sunt, itemq; conuulsoriæ, tum aliàs, tum cum sudoribus. Cõuulsoriæ etiam videntur colli ac dorsi perfrigerationes, immo etiam totius corporis. In his mictiones sunt pelliculosæ. D

Deliria cum sopore, cõuulsoria. Mentis emotiones modice feroces, ferinæ sunt, sed & conuulsiones significant. In morbis longis, ventris præter rationem tumores, conuulsorij. Affectiones statim turbulentæ, vigilias inducẽtes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die alleuantes per noctẽ, verum postridie rursus affligentes, exudãtes in somnum delatæ, mentem emouentes, large sanguinem fundunt, & morbos soluũt. Aquosa vrina talia significat. Qui cũ relatis, ab atra bile mẽte moti, tremuli fiunt, maligne habẽt. Deliriũ in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est & in spiritu ac singultu. Insomnia in phrenitide euidentia bona sunt. E

In phrenitide egestiones alui albæ, & torpor, malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principiis affectiones mansuetæ, ac frequenter transmutationẽ habentes, malæ sunt. Quibus ab atra bile mẽte motis, tremores fiunt, malũ est. Qui ab atra bile mẽte moti, tremuli fiũt, ac saliuã fũdũt, nũ sanè prhenitici sunt? Mẽte moti, acute insuper febriẽtes phrenitici fiunt. Phrenitici parum bibentes, strepitum valde percipientes, tremuli, aut conuulsi. In vehementer phreniticis, tremores lethales sunt. Deliria circa necessaria, pessima. Quæ ex his exacerbãtur lethalia sunt. Mentis parculsiones, voce clangorosæ, linguæ conuulsiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mentẽ alienãt. Duricies in his perniciosa est. Prædebilitatorũ deliria pessima. Affectiones in phreniticis frequẽter transmutationẽ habẽtes, cõuulsoriæ, prauæ. Phrenitici cum perfrigeratione saliuã fundẽtes, vomitũ nigrum indicant. Qui varie ægrotant, & frequenter soporosi mente mouentur, his nigrũ vomitũ expectandũ esse dicito. Quæ cõuulsorio modo exacerbantur, stupefactoria sunt. Tumores iuxta aurẽ, in morbis longis parui sunt: Sanguinis fluxiones ac vertigines insuper apparentes, perniciosæ. Febres vertiginosæ, & cũ voluulis, & sine voluulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cũ F

A præcordio intéto perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes, ſeptū tranſuerſum cōtingunt, infernas partes relinquentes, pernicioſi ſunt, tum aliàs, tum ſi aliud quoddam ſignum prauū accedat. Si vero alia ſigna nō fuerint praua, ſuppuratum fore timor eſt. Pueris febris acuta, & aluus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, conuulſorium eſt. Affectiones ſtatim turbulétæ, vigilias inducentes, & nigra cōpacta egerétes, partim ſanguinē fundūt. Affectiones cū vigiliis & anxietudine repētina, ſanguinē fundūt, tū aliàs, tū ſi quid etiā antea ꝓfluxerit. Num & qui modice perfrigerati poſtea horruerunt? At qui circa exacerbationes tuſſiunt, & parum exudant, maligne ha-
B bent. Ad latus dolore ac ſuffocatione accedente, hi ſuppurantur. Quibus in febribus continuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, lethale, ſi non purulentus abſceſſus fiat, maxime autem circa aurem his fieri ſolet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitire, malum eſt. Febres cōtinuæ per tertiam dié augeſcétes, periculoſæ. Quibus febris aliquādo intermittit, periculo vacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & ſi facti fuerint, nō ſunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordium reuulſum, nō profluente ex narib⁹ ſanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis ſurſum ac deorſum effuſione nō accedente, nō ſoluuntur. Morbus regius ante ſeptimum diem accedens,
C malū. Septimo vero ac nono, & vndecimo ac decimoquarto, iudicatorius eſt, ſi nō præcordia induret: ſin minus, ambigua res eſt. Frequētes per eadē ricidiuæ, circa iudicationē ſanguinolētę, nigrorū vomitū faciūt, fiūt autē & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbātur, tertianarū generis morbū faciūt, & grumoſum ſanguinē egerūt. In febribus ſecundū venam quæ eſt in collo, pulſus ac dolor, in dyſenteriā deſinit. Color qui ſæpe in calore trāſmutatur, vtilis eſt. In bilioſis ſpiritus magnus, & febris acuta, cū præcordij intēſione, iuxta aurē abſceſſum facit. Qui ex morbis longis ſe refocillātes bene cibū accipiunt, & nihil proficiunt, hi maligne recidiuam incidunt. Quibus in febribus venæ in tēporibus pulſant, & facies ſana eſt. & præcordiū nō molle,

molle, diuturnum morbum significat, & non desinẽtem citra D multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultum, aut conuulsionem, aut coxendicum dolorem. In febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant, cum visus hebetudine, & grauitate secundũ nares, melancholico modo ab atra bile mente mouentur, sanguine ipsis non erumpente. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit. Verum quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquãtulum perfrigerantibus, cum egestionibus alui aquosis ac biliosis laborant, oculis malum est, tum alias, E tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedẽte soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & vbi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant. Sin minus, septima die. Febres ardẽtes quatuordecim dies diiudicant, aut alleuantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde seruantur. Letargici, tremuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsib9 tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habent, & sudores insuper accedunt, & aluos biliosas, & intemperatas subtumidas habent. Si vero obaridas habuerint, vrinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediuntur, vrina velut iumentorum est, potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam vero resipuerint, collum dolorosum se ha- F bere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui vero ex lethargicis seruantur, plerũque pectore suppurati fiunt. Quibuscunque in febribus tremores circa iudicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores fiunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulsus, his sanguinis fluxio plerunque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt, & oris vẽtriculi morsus, & multum saliuæ, his vomitus fit. Quibus vero ructus adsunt, & flatus, strepitus ac eleuationes ventris, his fit alui exturbatio. Qui diutius secure ex febre continua laborant, citra dolorem aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus expectandus est cum dolore ac tumore, & magis in infernis partib9. Expectare autem

A re autem oportet abscessus, his magis qui trigesimum annum egressi sunt. & tunc expectare abscessus oportet, vbi viginti dies febris transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, & vbi multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo modo inuadentes, autumno maxime in quartanam leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardius desinunt, & minus recurrunt. Quibus vero sæpe recidiua contigit, his si semestre tempus tranmiserint, tabes coxendicum leniter accedit. Quæcunque signa febri se opponunt, & non abscessus significationem habent, maligna sunt. Febres quæ neque in diebus iudicatoriis, neque post solutorium signum B decesserunt, recidiuant. Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicantur. Tertiana exquisita in quinque aut septem circuitibus, aut ad summum in nouē iudicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente distillat, & vrina subsidentiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat. Morbi acuti iudicantur, sanguine de naribus fluente, in die iudicatorio: & sudore multo fiente, & vrina purulenta ac vitri formam referente, prodeunte & bonam subsidentiam habente, & aceruatim exeunte: Abscessu item memorabili fiente, & aluo mucosa & cruenta derepente egerente: & vomitibus non prauis fientibus circa iudicationem. Somni profundi, non turbulenti, firmam iudicationem significant. Turbulenti vero cum doC lore corporis, inconstantes sunt. Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones sanguinis à naribus fientes, plerunque febres soluunt: Similiter & alui fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet: & genuum ac coxendicum dolor: & vrina concocta ad iudicationem. In muliere vero etiā menstruę purgationis fluxus. Quib⁹ in febribus sanguis abūde vndecūq; profluxit, his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes aluo suppressa, conuulsi fiunt. Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & conuulsionem significant. Conuulsio in febre fiens, & eadem die desinens, bona est. Conuulsio in febre fiens, sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia. Si vero tempus in quo incepit transgrediatur, & non desinat, malum est. Febres intermittentes, verū inæqualiter calescentes,

tes, aluo inflata, pauca egerēte, in his post iudicationem lumborum dolore sequuto, alui erumpunt. At amburentes ad manum, torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa grauati exoluuntur. Quandoque vero & rubicundæ in pedibus ambustiones, eadem significant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos transeunt. Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio signo maligno, lethale est. Cęterum sine signo malo, trāsgrediens vigesimum diem, sanguinis aut puris fluxum è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat: fluxiones quidem iunioribus trigintaquinque annis, senioribus vero, abscessus. Si vero circa frōtem ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones. Quibus capitis sunt dolores, & sonitus aurium, citra febrem & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut syderatos, aut comitiales, aut obliuiosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore correpti, delyrantes, aluo suppressa, oculo ferociente, florulenti, hi in posteriorem partem conuelluntur. Capitis succussiones, oculi rubicundi, mente manifeste emouētes, perniciosæ sunt. Non commoriuntur hæc, sed circa aurem tumorem faciunt.

Capitis dolor, cum sedis & pudendorum dolore, & torporem, & impotentiam inducit, & vocem resoluit. Hæc horrenda non sunt, verum somnolenti ac singlutientes fiunt nono mense. ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor consequens, abscessus circa aurem exsuscitat. Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, sanguinem effundunt. Capitis concussiones, & aurium sonitus sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt, tum aliàs, tum si iuxta spinam ardor consequatur: fortassis autem dysentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta sinciput dolentes, vigiliis infestati, sanguinem effundunt, tum aliàs, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cū surditate, vigilātibus, cito insaniam excitant. Quibus capitis ac colli dolor est, sed & totius corporis tremula quædā impotētia, sanguinis eruptio soluit. Quin & tēpore hæc soluuntur. Verum vesicæ in hoc supprimuntur.

In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum grauitate, conuulsiones fieri solēt. Capitis dolorem soluit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia. Soluit item vlcerum eruptio

A ptio. Quandoq; & somnus,& alui fluxus. Capitis dolor moderatus,cum siti cibum capiente,aut cum sudore non soluẽte febrem,abscessus in gingiuis, aut circa aurem significat, aluo non exturbata. Capitis dolor soporosus cum grauitate,cõuulsorium quid facit. Caput dolentes,siticulosi,aliquatenus vigilantes,obscuri cognitu, impotẽtes,ex aluo liquida delassati,num mente mouentur? Caput dolentes,surdastri, manibus tremuli, collum dolentes, mingẽtes nigra condensata, vomentes nigra,perniciose habent. Caput dolẽtes, exudantes,aluum suppressam habentes,conuulsioni obnoxij sunt.

Sopor vbique malus est. Soporosi in principiis fientes, cum capitis lumborum, colli præcordij dolore, vigilantes,
B num phrenitici sunt?Nasus in his destillans perniciosus,tum alias,tum quarto ab initio die. Malum est etiam alui proluuium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, vrinis concoctis ardentes, verum citra iudicationem perfrigescentes,& breui rursus ardentes,torpidi,soporosi, conuulsi,perniciose habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt. Soporosis delassatis,surdis factis,aluo erũpente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationem prosunt. Soporosi,anxiosi,præcordium dolentes, parũ vomentes, abscessus iuxta aurem habent. Antea verò circa faciem tumores cum sopore. Morbi derepente mentem percellentes cum anxietudine,sanguinem profundunt. Soporosa,anxiosa,dolorosa præcordia,frequẽter parũ spuentia, Tumores
C circa aurem habent. Soporosi,num aliquid conuulsorij habent? Affectiones soporosæ,fatuitatem inducentes,stuporis detentionem inferentes,præcordia variantia, & ventrem tumidum habentes,cibũ fastidientes,aluo suppressa exudantes,num his turbidus spiritus,& genituræ simile quid pertrãsiens,singultũ significat?Num & aluus biliosa insuper egerit? Splendidũ in his mictum prodest. Ventres quoq; his insuper turbãtur. Cerebro corrupto alij in trib⁹ diebus,alij in septẽ moriuntur. Has vero si effugerint seruantur. Quibus autẽ ex his resectis,os disparatum repertũ fuerit,hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habentibus, fluxio è nare larga crassa,mala est: Hi vbi oculum antea doluerint, rigent. Num & iuxta tempora ossium diruptiones conuulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax,cũ febre acuta, & alio quodam

dam signo aliquantum maligno, iuuenes quidem septima die occidit, & citius delirio correptos, si non multum pus effluxerit ex aure, aut sanguis è naribus, neque aliud quoddam bonum signum compareat. Seniores autem tardius, & minus tollit. Nam & aures suppuratione præueniunt, & minus delirãt. Verum multi ex his recidiuant, atque sic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis consequens, malum. Malum etiam in lõgis. In his autem dolores etiam ad coxas deducit. In febribus surditas, aluũ sistit. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, perniciosæ. Tinnitus in acutis, & sonitus in auribus, lethale. Sonitus auriũ, cum visus hebetudine, & narium grauedine, mentem euomet, & sanguinem profundit. Quibus surditas cum capitis grauitate, & præcordij intensione, & ad splendorem turbatio, sanguinem profundit. In febre acuta aures obsurdescere, furiosum est. Valde surdi, in accipiendo tremuli, linguam resoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine surditas, & vrina subrubicunda subsidentiam non habens, sed id quod in medio innatat, mẽtem euomet. Morbo regio corripi, in his malũ est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce priuari, sentiẽtes tamen esse contingit. Fortassis autem & aluus male his afficitur. Quæ circa aurẽ dolorose excitantur, perniciosa sunt. Rubores circa aurem ex prægresso dolore, in febribus fientes, signum quidem sunt erysipelatis in facie futuri. Sed & conuulsiones ex talibus fiunt, cum vocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurem ex plurimis graueolẽtibus cum febre acuta, & præcordio intento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leuiter syderatis, mali. Tumores circa aurẽ in longis morbis non suppurantes, lethales. Alui vero his deorsum feruntur. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, caput dolent? Num & supernis partibus exudant? Num & insuper rigent? Num & alui erumpunt, & quid soporosum habẽt? Num & aquosa est vrina, alba innatantia habens, & aliquantum varia, exalbida, graueolentia. Abscessus iuxta aurem submouent tussiculæ cum sputationibus fiẽtes. Vrinæ in abscessibus retro aures cito & modice maturescentes, malæ sunt. & sic perfrigerari, malum est. Abscessus circa aurem in morbis diuturnis suppurati, non valde albo & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Abscessus iuxta aurem, ex acutis

A acutis morbis maxime in febribus ardentibus fiunt.& si non iudicationem fecerint, & maturescant, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut vrinæ subsidentiam crassam habuerint, ægri pereunt. Plerique vero talium tumorum antea propulsantur. Verum considerare oportet insuper etiam ipsas febres, siue augescant, siue remittant, atque sic pronunciare. Ex surditate ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his conueniet, & alui turbatio. Ex surditate leniter abscessus iuxta aures fiunt, tum alias, tum si quid nauseæ accedat. Sed & soporosis ex his, etiam magis abscessus ad aurem fiũt. Surditatem ex febribus, sanguinis è naribus fluxio soluit: itemque alui turbatio. Facies quæ B ex tumida humiliatur, & vox leuior ac debilior fiens, & spiritus rarior ac leuior, remissionem in sequentem diem significat. Faciei corruptio, lethalis. Verum minus, si propter vigilias, aut famen, aut alui exturbationem fiat: Et si id quod propter hæc corruptum est, sedetur per diem ac noctem. Talis autem fuerit, oculi caui, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Liuescens vero ex his palpebra, aut labium, aut nasus, breui lethale est. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto, malum est. Frontis ex his contractio, phrenitidis signum est. Circa faciem color bonus, & sudores non febrientibus, stercora vetusta subesse significat, aut victus rationem inordinatam. Rubores circa nasum, alui hume- C scentis signa sunt. Dolores circa præcordia aut pulmonem si suppurentur, malum est. Oculorum puritas, & albas ipsorum partes, ex nigris aut liuidis puras fieri, iudicatorium est. Si igitur cito purgentur, celerem iudicationem significat, Si tarde, tardiorem. Caligo oculorum, aut si alba ipsorum pars rubescat, aut liuescat, aut venulis nigris impleatur, bonum non est. Malum est etiam lucis splendorem fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterum minorẽ fieri, malum est.& oculos frequenter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac sordes circa ipsos, aut concretionem tenuem albicantem habere: aut albam partem maiorem fieri, nigram vero minorem: aut nigram sub palpebram supernam occultari Mala est etiam oculorũ cauitas, & expressio valde foras, & splendoris extritio, vt pupilla extẽdi non possit. Et extremitatum

Ii palpe-

palpebrarum curuitas,& oculi fixi,& assidue nictare,& colores permutare, & palpebras inter dormiendum non committere,perniciosum est.Malus est & oculus peruersus. Oculorũ rubor in febre fiẽs,alui diuturnam malignam affectionem significat. Circa oculos pustularum eruptiones in virium refectionibus, aluum prorumpere faciunt. In oculorum distortione febrienti,lassato,rigor perniciosus.& soporosi in his male habent. Viro lippienti, febre superueniente, solutio. Sin minus,periculum est ne cæcus fiat,aut pereat, aut vtrunque. Quibus lippientibus capitis dolor accedit,& ad multum tempus cõcomitatur, periculum est ne cæci fiant. Lippienti alui profluuium sua sponte prodiens,vtile est. Oculorum obscuratio,& oculus fixus caliginosus,malum. Oculorum obscuratio, cum animi deliquio, breui conuulsionem inducit. Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox,& somnus turbulentus,& vigiliæ, & quandoq; sanguinis è naribus stillationes,nihil boni. Qui febres ad tactũ non adurentes habent,phrenitici fiunt: & magis si sanguis fluxerit. Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet:progressu autem temporis exasperatur, & liuescit,& rũpitur,lethalis est.Si vero valde nigrescat,in quartadecima die iudicationẽ fore significat. Periculosissima autem est nigra,& cum virore pallida. Linguam circa bifidam sui partem,velut saliua alba obduci,febris remissionis signum est,si quidem id quod superinductum est crassum fuerit, eadem die.Si vero tenuius,postridie.Si vero adhuc tenuius,tertia die.Eadem significant etiam huiusmodi, si circa summam linguam fiant, verum minus. Lingua tremula cum rubore iuxta nasum,&aluo liquida,si reliqua sine signis sint circa pulmonem,malum est,& celeres purgationes,perniciosas significat. Lingua citra rationẽ tenera fiens, & cum cibi fastidio nauseabunda,cum frigido sudore, ex aluo liquida,nigrorum vomituum,signum est: lassitudo in his mala est. Linguę tremulæ quibusdam etiam aluum liquidam quandoque faciunt. Denigratæ vero in his, celerem mortem significant. Num lingua tremula mentem non firmã significat? Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ sunt. Dentes collidere aut stridere,quibus non familiare id est à pueris,furiosum ac lethale est: Iam vero delyrans si hoc faciat,penitus lethale est.Perniciosum

A niciosum auté est & resiccari dentes. Dentis corruptio abscessum circa gingiuam factum soluit. Ex détis corruptione, vehemens febris superaccedés, & delyrium, lethale est. Si vero seruentur, vlcera suppurabunt, & ossa discedent. Quibus circa palatum humoris collectio fit, plerunq; suppuratur.

Dolores vehementes circa maxillas, periculum est ne ad ossis eductionem deueniant. Labium contractum, alui biliosę eruptionem significat. Sanguis de gingiuis, ex aluo liquida perniciosus. Sputi exscreationes in febre, liuidæ, nigrę, biliosæ, si quidem supprimantur malę sunt, secedentes vero pro ratione, vtiles. Quib⁹ salsuginosa sputa, ac tussis supprimuntur, his corpus velut à pustulis rubescit. Verum ante obitum exasperatur. B Screatio frequens, si sanè & aliud quoddam signũ affuerit, phenitidé indicat. Vocis interceptiones cum exolutione, pessimæ. Modice feroces mentis emotiones, malæ & ferinæ sunt. Quibus vox cum febre deficit, & cum iudicatione intercepta, tremuli moriũtur. Vocis interceptiones in febre conuulsorio modo fientes, ad métis emotionem cum silentio deueniũt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam morté inducunt. Vocis interceptiones cum exolutione stupefactorio modo, perniciosæ sunt.

Voces confractæ post medicamenti sumptionem, num prauæ sunt. Plerique horũ exudant, & ventres humectos habét.

In vocis interceptione spiritus, velut his qui strãgulantur, præ manibus expositus, malus est. Num & mentem emouet?

C Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, febricitãtes cum sudore laxantur in seipsos, fiúntque morbi reuertentes diutius durantes. his insuper rigere, malum non est. Métis emotiones cũ vocis interceptione, perniciosæ. Vocis interceptiones insuper rigétibus, lethales. Tales autem leniter caput dolent. Vocis interceptiones cũ exolutione, in febre acuta sine sudore, sunt quidem lethales, minus vero quàm cũ sudore. Verum diuturnitaté temporis significant. fortassis auté & qui ex recidina tale quid patiũtur, tutissimi sunt. Perniciosissime auté ex talibus habent quibus sanguis ex narib⁹ fluit, & quibus alui humectãtur. Vox acuta, planctũ referens, & oculorũ obscuratio, cõuulsorium est. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles sunt. Cum voce tremula, solutio alui præter rationé, in his moram trahétibus diuturnis, pernicies

est. Frequẽtes subsoporatę vocis interceptiones consisten- D tes, tabem præsignant. Spiritus qui densus quidem & paruus est, inflãmationem & dolorẽ in locis principalibus significat. Magnus autẽ & per multum tẽpus delirium aut conuulsionem. Et frigidus quidẽ lethalis est, lethalis autẽ est & febriculosus & fuliginosus. Verum minus quàm frigidus. & qui magnus foras exspiratur, paruus vero intro: & paruus foras, magnus vero intro, pessimus sanè est, & morti propinquus. Itémq; extendens, & vrgens, & obscurus, & dupla intro reuocatio, veluti superinspirantibus. Bona autem spiratio, in omnibus morbis qui cum febre acuta sunt, & in quadragintadiebus iudicantur, magnum momentum ad salutẽ habet. Collum durum & dolorosum, & maxillarũ colligatio, & venarum E iugularium palpitatio fortis, & tendinũ distentio, perniciosum. Dolores in faucibus gracilibus strangulatorij, à capitis dolore originẽ trahentes, conuulsorij sunt. Frigiditates colli ac dorsi apparentes, Sed & totius corporis cõuulsoria, in his mictiones fiunt crassiorem farinam referentes. Quibus circa fauces irritamenta sunt, his tumores circa aurẽ leniter erumpunt. Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, perniciosæ acutæ sunt. Quibus spiritus retrahitur, & vox strangulatoria est, & vertebra intro cõsidet, his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Fauces modice exasperatæ, & aluus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectãtes, dolorosi: quæ ex his augescunt, difficilia sunt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa F aurem, & conuulsiones efficiunt. Colli item ac dorsi dolores.

Cum febre acuta conuulsiones perniciosæ. Colli & cubitorum dolores, conuulsorij. A facie autem hi, & secundum fauces. Pallidi, graciles, saliuam sputantes, In his in somnis sudores boni sunt. Num & sudore leuari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles sunt. In dorsi ac pectoris dolore, mictio cruenta suppressa, perniciosa est dolorose. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autẽ his quibus timor est vt etiam insaniant. In pectoris dolore febriculoso, aluus turbata, torpida, nigrarum egestionum signa sunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles, in gracili vbi hiarit, non facile os contrahente, mentem emouent. Ex his phrenitici perniciose habent. Fauces

exulce-

A exulceratæ in febre,cum alio signo ex his quæ difficilia sunt, periculosæ sunt. In febribus derepente suffocari,& deglutire non posse,citra tumorem,malum est. Collum conuertere non posse, neque deglutire, vt plurimum lethale est.

Pręcordium molle esse conuenit,& doloris exors,& æquale. At inflammatum,aut inæqualiter se habens, aut dolens,signum est ægritudinis non leuis. Tumor vero in præcordiis durus & dolorosus, pessimus quidem est si iuxta omnes partes fuerit. Ex his autem qui ab vna parte sunt, minus periculosus est qui à sinistris est. Significāt autem in principio quidem tales,mortem citam. Si vero viginti dies transmittant,febre manente,suppurationem. Contingit autem his in primo circuitu,etiam sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest. B Plerunq; enim hi caput dolēt,& visus obscuratur.& magis in his sanguinis eruptionē affore expecta. In ætatibus autē annorum trigintaquinq;. Senioribus vero minus. At vero molles & doloris exortes tumores,diuturniores iudicationes faciunt,& minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies transgredientes,febre manente, suppurantur. Consimilia vero significant & tumores circa vētrem, his qui sunt in pręcordiis. Verum minus suppurantur hi q̄ illi. Minime vero qui sub vmbilico cōsistunt.& fiunt etiam hi quidē in tunica, illi vero sursum diffusi. Lethales autem sunt ex ipsis,quicunque intro rupti fuerint. ex reliquis autem suppurationibus,quæ quidē foras rumpuntur, optimum est vt in breuissimā & acutissimam C molem colligātur: quæ vero intro,vt neque mole, neque dolore,neq; colore,foris se manifestas faciant. Contrariū autem pessimum est. Quædā vero ex his propter puris crassitudinē, nullam de se significationē præbent. Porrò recentes in præcordiis tumores,si non cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis soluit murmur in pręcordio obortum,& maxime quidē si pertrāsierit per vrinas, & alui egestiones. Sin minus, si etiam ipsum pertransierit. Prodest autē & si subdescēderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cū tumultu,mentis emotorius est,& magis si oculi frequēter moueantur. Oris ventriculi dolor, & pulsus pręcordiorum,febre perfrigerata, malum,tum aliàs,tum si insuper exudarint. Dolores ad præcordium irruentes,tū aliàs mali sunt,tum si aluos humectēt. Peiores autē sunt,si breui fiant.& tumores circa aurem ex his

emergẽtes, maligni sunt,& aliç suppurationes. Oris vẽtri- D
culi dolores cum tormine vẽtris animalcula erũpere faciunt.

Oris ventriculi dolor seniorẽ frequenter impetens, mortem repentinã significat. Quibus præcordia eleuantur,aluo suppressa,malũ est,maxime autẽ in morbis tabidis,longis. & quibus alui humectantur,in præcordio inflãmatio suppuratoria est, quibus ante mortem nigra per aluum subeunt.

Præcordiorũ distẽtio cum sopore anxioso, in caput dolente abscessus circa aurem attollit. Post præcordiorũ tumorem,biliosis spiritus magnus & febris acuta,abscessus circa aurem attollit. In dolore prçcordiorum submurmuranti,lumborum dolor superaccedens in febribus,ventres vtplurimum humectat, si non flatus eruperit, aut vrinæ copia prodierit.

Ex prçcordio diutine afflicto,& aluo graueolenti,abscessus circa aurem, occidit. Quibus à præcordiorũ doloribus, E aluus paulatim subuiscosa egerens, pauca stercoracea effundit.num etiam sanguinẽ effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt,præcordij & oris vẽtriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & aluus in tumorem eleuata est: soluit venæ sectio,& alui fluxio.His febrire nociuum est.Longæ enim & vehementes febres fiunt,& tusses, & spiritus & singultus fiunt. His autem ad solutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum,aut puris sputum, aut oculorum priuatio succedit. Quibus dolores prçcordiorum,oris ventriculi,hepatis,partium circa vmbilicum,hi sanguine per aluum egesto,seruantur:non autẽ egesto,moriuntur. Quibus præcordia non mollia,facies sana,non liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxum,aut conuulsionem, aut coxẽdicum F dolorẽ. Dolores ad præcordia in febre.voce intercepta,sine sudore soluti, malum est.His ad coxendices dolores fiunt.

Iuxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt, Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes,sine sudore soluti,maligni sunt.His ad coxendices dolores fiunt,& ipsis vnà cum febre ardente,aluus deorsum erumpẽs,perniciosum est. Dolores circa vmbilicum palpitatorij,habent quidem & aliquid mentis emotorium,verum circa iudicationem pituita his aceruatim copiosa cum dolore penetrat. Post aluum suppressam, præcordia subleuata in tumorem, mala sunt, maxime

A tabescentibus iam diu, & quibus alui humectātur. Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Duricies circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum auersantibus, si aluo insuper parum humectata, purgationem non faciant, ad suppurationem peruenient. Dolor supra vmbilicum, & lumborum dolor, si medicamentis non soluantur, in hydropem siccum desinunt. Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbantur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis, sanguinis fluxionem inducunt. Ex lumborum dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, &
B manus torpidæ, & oris ventriculi dolores, & aurium sonitus, his sanguis large profluet. Sed & alui his deorsum erumpũt, & mens turbata est vt plurimum. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborum dolore pertinaci, & ampliore alui subductione, à veratro vomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionem ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio soluit. In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores insuper accedẽtes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiam prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collũ & caput transeuntes leuis syderationis modo resoluẽtes, cõuulsoriæ, mentis emotoriæ sunt. Num tales etiam soluuntur conuulsionibus? Aut taliũ alui ægrotant per eadem prodeũtia? Ex lumborum doloris recursu, oculorum distortio, ma
C lum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repente pereunt. Ex lumborum dolore recursiones ad os ventriculi febriculosæ, horrorem inducentes: Sic affecti reuomentes tenuia aquosa, mẽte moti, voce destituti, nigrorum vomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos, & tenue intestinum dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos auersentur vnà cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repente ipsos occidit cõuulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Nũ lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis, spes est nigra proditura esse? Lumborũ dolor in ventriculi os dolente, cum excreatione violenta, habet quid conuulsorium. Rigor vnà cum iudicatione ali-

quatenus horrendus est. Lumborum dolor sine causa manifesta sæpe impetens, maligni morbi signum est. Lumborum dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborum distentio ex muliebrium mensium multitudine, ad suppurationem tendit. & varie prodeuntes viscosi, graueolentes, strangulatorij menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror autem tales etiam aliquantum delirare. Quibus lumborum dolor, & lateris, sine causa manifesta, hi regium morbũ incurrunt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus iudicatoriis vehementes, pessimæ sunt. D

Vice versa sanguinem erumpere, malum est. velut in splene magno ex dextris. & circa præcordia eodem modo se res habet. Vulnera sanguinem fundentia, insuper rigentia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinem large fundunt, sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerunt, & repente recalefactæ, in his alui male afficiuntur. Post sanguinis eruptioné, nigrorum per aluum egestio, mala. Mala autem sunt & rubicunda valde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus conuulsi moriuntur, nigris prægressis, & vẽtre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malum. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem soluit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui male afficiuntur, si non vrina concocta prodierit. Num & aquosa vrina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequenti, multa fit alui cum nigris egestio, ea auté suppressa, sanguinis fluxiones: hi aluum dolent. vnà vero cũ quibusdam flatibus, facile tolerant. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his vrina, mala non est: neque id quod genituræ simile in ipsa residet, verum plerunq; hi aquosa mingunt. Quibus de naribus in surditate ac torpore pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his conducit, & alui perturbatio. Magnæ in principiis sanguinis eruptiones, circa refectionem aluos humectãt. Fluxiones ex naribus largæ per vim suppressæ, quandoque conuulsionem prouocant. Venæ sectio soluit. Vndecima die fientes sanguinis stillationes, difficiles sunt, tum alias, tum si bis superstillauerint, & rursus stillauerint. In sanguinis fluxione E F

A xione multa, aut ſingultus, aut conuulſio, mala eſt. In his qui decolores vſque ad ſeptem annos vires recolligunt, & ſpiritus in viis aceruatus, & terræ concupiſcẽtia, ſanguinis corruptionem ac exolutioné ſignificat. In morbis longis paruæ comparentes ſanguinis fluxiones, pernicioſę ſunt. Vertigines ab initio ſanguinis narium fluxio ſoluit. Ex narib⁹ erumpente ſanguine, cum exiguis ſudoribus perfrigeſcẽtia, maligna ſunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala eſt. Qui aluo ſuppreſſa ſanguinem effundunt, & vnà cum ſanguinis effuſione inſuper rigent, his aluum velut ex inteſtinorum leuore lubricam hæc faciunt, itemq; durãt, & aſcaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones ſtatis tempo-

B ribus fientes, ſiticuloſæ, ſi ſanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parũ apparente, vertigines obortæ, paruam ac modicam ſiderationẽ ſignificant, ſoluit venæ ſectio. & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid ſignificat. Palpitantes per totum, num etiam voce intercepta moriuntur? Tremores conuulſorij fiẽtes in ſudoribus, reuerti ſolent. Iudicatio his fit, vbi ſuperriguerint. Superrigent autem hi ardore circa ventrem prouocati. Somnus multus in his conuulſorius, & ad frontẽ grauitates, & mictio difficilis. Cõuulſiones antea non cognitæ in ſtrangulatis ab vtero, faciles ſunt. Conuulſoria ſine ſudore ſputa defluentia in febriẽte, leuia ſunt, His inſuper alui aliquantum humectantur. fortaſſis autem & ad articulos

C aliquid abſcedet. Quibus conuulſis oculi intente relucẽt, neque apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotant. Quæ conuulſorio modo exacerbantur, cum ſtuporis detẽtione, abſceſſus iuxta aurem excitant. Tremulis, anxioſis, parui iuxta aurẽ tumores conuulſionem ſignificant, aluo male affecta. Cõuulſiones & tetanicas diſtentiones febris accedens ſoluit.

Conuulſio ex vulnere lethalis eſt. Conuulſio in febre fiens, pernicioſa eſt. Minime vero pueris. Seniores ſeptem annis in febre nõ corripiuntur conuulſione. Sin minus, pernicioſum eſt. Conuulſionem ſoluit febris ſuperueniens acuta, quæ prius non fuit. Si vero fuit prius, iam exacerbata. Prodeſt & vrinæ tranſitus vitri ſpeciem referens, copioſus, & alui fluxus, & ſomni. At repentinas cõuulſiones ſoluit febris, alui fluxus. In cõuulſionibus vocis interceptio diu durãs, mala eſt;

mala est:parua autem,aut linguæ siderationem, aut brachij, aut dextrarum partium significat. Soluitur autem vrinis multis aceruatis derepente prodeuntibus. Sudores autem paulatim fientes prosunt, Aceruati vero, itemque sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus,& in tergũ solũ cõtingentibus, si maxillę soluãtur lethale est. Lethale est etiã sudare in distẽtione in dorsum fiente,& corpus dissolui,& in eadẽ affectione reuomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio vox intercepta fuit. In posteram enim diem mortẽ significat. Febriles in dorsum distentiones, vrinæ genituræ similes soluunt. Anginæ quæ neque in collo, neque in faucibus, quicquam conspicuum faciunt, verum suffocationem vehementem ac spirandi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt. Quæ vero tumores & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, verum diuturniores. Quibuscunque vero & fauces, & ceruix, & pectus, simul rubuerint, diuturniores sunt,& ex ipsis maxime seruantur, si non recurrerint rubores. Si vero dissipentur, neque tuberculo foras conuerso ac collecto, neque pure leniter ac sine dolore exscreato, neque in diebus iudicatoriis, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autem est ruborem & abscessus quàm maxime foras verti. Erysipelas vero foris quidem accedere, commodum est, intro autem conuerti, lethale. Conuertitur autem intro, quum disparente rubore pectus grauatur,& difficilem spirationem habet. Quibus vero anginæ ad pulmonem vertuntur, partim in septem diebus pereunt, partim euadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. Quibus per pulsationis venarum vehementiam, stercus derepente per aluum secedit, lethale est. In anginis sputa gracilium subarida, malum. Anginosi in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam causam, perniciosi sunt. In anginis qui non breui concocta exspuunt, perniciose habẽt.

In angina dolores ad caput, citra notas, cum febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas, cum febre, perniciosi. Ex anginis citra indicationẽ præcordij dolor, cum impotentia ac torpore fiens, occidit occulte, etiãsi valde mansuete se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis,

A nuatis, dolor ad pectus & ad aluum progressus concitatus, pus egerere facit, alias autem eius qui exoluitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestum doloré faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurantur. Ex angina sputa viscosa, crassa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala sunt. Et omnis eiusmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorsum, tales leuis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cum tussi, lateris dolorem inducentia, perniciosa: itemq; ea quæ inter potandum per tussim subemergunt: & deglutitio violenta, mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. Si vero has effugerint, non multo melius habentes, septima, B aut nona, aut vndecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter veluti pleuritici calescunt, & aluus biliosis ac graueolétibus exturbatur, hi vigesima ac quadragesima die periclitantur. Vbi vero has effugerint, seruantur.

Pleuritides siccæ ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrendæ quoq; hæ in quibus dolores superne sunt. Pleuritides sine cõuulsionibus, grauiores sunt his quæ cũ cõuulsionibus fiũt.

Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die iudicantur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonam. Bulla subliuida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio contingit: & iudicatio quidem ad decimumquartum dié peruenit, sanguinem autem plerunque spuunt. Sputum in pleuriticis C tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit. verum posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorum commodum est aluum molliri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri. vrinam bene procedere. His autem contraria, difficilia sunt: itemque sputũ dulce fieri. Biliosæ simul & sanguineæ pleuritides, plerunque nona aut vndecima die iudicantur, & maxime sanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta vero aut sexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimã perueniunt, & non valde seruantur. periclitãtur autem maxime septima die ac duodecima. Vbi vero bis septem dies effugerint, seruãtur. Quibus pleuriticis strepit⁹ sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regij colore infectus, ac caligi-

caliginosus,hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facile ac cito expui conuenit,& flauum sputo ammixtum esse. Quod vero longe post dolorem educitur flauum, aut non mixtum, & multam tussim inducens, malum est. Prauum autem penitus est flauum meracum,& viscosum,& album,& rotundum,& cum virore pallidum valde,& spumosum, & liuidum, & æruginosum. Peius autem aliquanto est id quod ita meracum est, vt nigrum appareat. At sanguine nõ multo permixtum flauum, in principio quidem salutare est, septima vero die, aut posterius,minus tutum. Sanguineum vero valde, aut liuidum, statim in principio periculosum est. Praua sunt etiam sputa spumosa,& flaua,& nigra,& æruginosa ac viscosa,& quæcunque cito colorantur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorãtur,& securiora sunt. Quæ vero intra quintum diem ad coctionem colorantur,meliora sunt. Omne porrò sputum non soluens dolorem,malum est: soluens autem,bonum. Quicũque vero cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerunque decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiam ex præscriptis superueniat. Sin minus,pro ratione,maxime autem his quibus eiusmodi pus septima die incipit. Bonum vero est & in his & in omnibus circa pulmoné morbis,facile ferre morbũ, à dolore liberatũ esse,sputum facile educere,bene spirare,& sine siti esse, & totũ corpus æqualiter calescere,ac molle esse. Et ad hæc somnos, sudores,vrinas,alui egestiones,bonas esse. Mala auté sunt his cõtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint,seruari homo poterit. Si vero partim affuerint, partim non,nõ vltra decimũ quartum vita producta peribit. Quod si contraria signa accedant,citius etiam. Quicunq; vero dolores in his locis non sedantur, neque ad exspuitiones, neque ad venarum sectiones,ac victus rationes, suppurantur. Quibuscunque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt,& suppurantur ac fistulantur, hi superstites euadunt. Fiunt autem his quibus & febris, & dolor affuerit,& sputum pro ratione non prodierit,neq; biliosæ alui egestiones, solutuque faciles ac meracæ fiunt, neque vrina crassa valde,& multam subsidentiam habens:& alia salutaria

A lutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidẽ partes, his quibus circa præcordia inflãmatio fit: ad supernas vero, quibus præcordium molle & doloris exors fuerit, & vbi per tempus aliquod difficulter spirauerint, ac citra manifestam causam cessauerint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flauo fiente. Non procedẽte vero sputo secundum rationem, neque vrina bonam subsidentiam habẽte, periculum est claudum fore hominem, aut multum molestiarum exhibitura res est. Si vero recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo non procedente, periculũ est ne moriatur ac deliret. Quicunque vero peripneumonici B nõ purgati sunt iudicatoriis diebus, sed mẽte moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum est suppuratos fieri.

Peripneumoniæ ex pleuritide trãsmutatæ, securiores sunt his quæ ab initio fiũt. Corpora exercitata ac densa citius à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereunt q̃ inexercitata. Grauedines & sternutationes in morbis circa pulmonem, & antecessisse, & succedere, malũ est. Reliquis autẽ sternutatio non incõmoda est. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt. Quibus vero dimidium, vna iuxta quam apparet. Et quibus ad vnam clauiculam dolor fit, his superna pulmonis ala vna ægrotat. Quibus autem ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus iuxta C mediam costam, media. Quibus ad discriminationem, inferna. At totam vnam partem dolentib⁹, omnia iuxta hanc partem dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, vtrinq; appendentes pulmonis partes, valde inflãmatæ sunt, vt ad latus assideant, hac corporis parte resoluuntur, & liuores foris circa costam habent. Hos autẽ veteres ictos, siue syderatos vocabant. Si vero non valde inflammatę sunt, vt non assideant: dolor quidem fit, per totum, nõ tamen resoluuntur, neque liuores habent. Quibus vero totus pulmo inflammatus fuerit, vnà cum corde, vt ad latus allabatur, hi toti resoluuntur, & iacet æger frigidus, sensus exors. Moriturque secunda aut tertia die. Si vero etiam sine corde cõtigerit, minus diu viuunt. Quidã autẽ etiã seruantur. Qui suppurati fiunt, maxime ex pleuritide ac peripneumonia, eos calores comitantur,

tur,interdiu tenues,noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum spuunt,& circa collum ac clauiculam sudant,& oculi caui fiunt,maxillæ vero rubent.digiti summi deterius calescunt ac asperãtur.Vngues curuãtur,ac perfrigerãtur,& circa pedes tumores habẽt, & circa corpus pustulas, & abstinẽt à cibis. Diuturnæ igitur suppurationes, signa hæc habent. Quæ vero breui rumpuntur,ex notis ad eas consequentibus cognoscere oportet,& ex doloribus in principio. Simul autẽ & si aliquãto difficilius spirauerit homo. Rumpuntur autem plurimæ suppurationes,partim vigesima die,partim quadragesima,partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & spirandi difficultas, & tussis cũ sputatione,ad vigesimum diem aut citius, eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc sunt,iuxta rationem. Supputare autem oportet tempus, à quo primum doluit, aut grauatus fuit,aut febriit,aut si quando rigor corripuit. Necesse est autem præcedere & dolorem,& spirandi difficultatem,& sputationem,ante ruptionẽ. Quibus igitur & febris statim post ruptionem decedit,& cibum appetunt,& pus facile educitur album,inodorũ,leue,eiusdem coloris,& à pituita liberum, & aluus parua compacta egerit, plerunq; breui seruãtur. Quos vero & febres sequuntur,& sitis,& cibi fastidium,& pus liuidum,aut cumvirore pallidum,aut pituitosum,aut spumosum, & aluus insuper liquida fit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis accesserint,aliqua non,horum aliqui pereunt, aliqui multo tempore seruantur. Qui suppurati futuri sunt, primum salsuginosum spuunt, deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta post ruptionem. Has vero transgredientes plerunque tabidi fiunt. In lateris dolore, stillatio sanguinis de naribus, mala est. Quos suppuratos mitius habentes, sputorum grauеolentiæ sequuntur,eos recidiua occidit. Qui ex pleuriticis exspuunt purulenta, subbiliosa, rotunda: aut purulenta subcrueuta progresso tempore, perniciose habent. Perniciose item qui nigra fuliginosa spuunt: aut quibusvelut à vino nigro sputa fiunt. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt. Quibus dum concutiuntur pus cœnosum & graueolens prodit, plerunque pereunt. Quibus à pure

A pure specillum coloratur, velut ab igne, plerunque pereunt.
Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus, hi phrenitici euadunt. In morbis pulmonis valde rubiciundæ sanguinis stillæ, malæ sunt. Cum raucedine, sputa viscosa, salsuginosa, mala. Si vero etiã quid attollatur iuxta pectus, in his malum est. Dolores ad collum his attenuatis perniciosi. Raucedo cum tussi. & aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia vrinæ crassæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale est. Qui in peripneumoniis siccis pauca concocta educũt, horrẽda res est. Rubores in pectorib⁹ sublati, talibus perniciosi sunt. Lateris dolor in sputo bilioso, prẹter rationem euanescens, mentem emouet.
B Febres intermittentes ob suppurationem, pleræque sudorificæ sunt. Suppuratis surditas oborta, eruentam egestionem significat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore significat. Horrore affecti frequenter ad suppurationem deueniunt. Sed & febris tales ad suppurationem perducit. Quos ex lateris dolore cibi fastidia sequuntur, oris ventriculi dolore ac sudore aliquantulum vexantur. Facie flores habente, & aluo liquidiore, suppurationes circa pulmonem habent. Erectæ ceruicis spirationes facit hydrops siccus. Cõuulsiones omnes quidem molestẹ sunt, & dolores in principio intentos inducunt. & postea quoque aliquos commonefaciunt. Verum difficilimæ
C sunt circa thoracem, & maxime periculosæ. Quibus est vomitus sanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem, & dorsum: quibus hæc omnia fiunt, breui moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. Inflammati autem sunt diebus quatuordecim ad summum. Sanguinem spuentibus confert, vt sint sine febre, & tussiant, ac doleant leuiter, & vt sputum tenue fiat ad dies bis septem. Febrire vero & tussire, ac dolere pertinaciter, & sanguinem recentem semper spuere, incommodum est. Quibus latus subleuatum in tumorẽ ac calidius est, & inclinatis in alterũ, grauitas aliqua impendere videtur, his pus ex vna parte est. Suppuratis pulmonem per aluum pus secedere, lethale est. Quicunque vulnerati in thoracem, externa vulneris parte sanati sunt, interna non, periclitantur ne suppurati fiant.

fiant. Quibus autem debilis inducta est intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis suppurationibus seniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus suppuratis dum concutiuntur, multus strepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quàm quibus paucis, si difficilius spirent & meliorem colorem habeant. Quib⁹ autem strepitus quidem nullus fit, verum difficultas spirandi fortis, & vngues liuidi, hi pleni sunt pure, & perniciose habent. Qui spumosum sanguinem vomunt, dolore infra septum transuersum non existente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipso vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo versantur. Quibus vero minor, minus educunt, & securiores sunt.

Quibus tabidis sputum in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundum sidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo vase. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriũtur. Et quibus tabidis alui profluuia accedunt, moriuntur. In tabescentibus sputa suppressa, mentem ad nugas garriendas emouent. His spes est hæmorrhoidẽ apparere posse. Tabes periculosissimæ sunt, à ruptione venarum crassarũ, & à defluxu de capite. Aetates periculosissimæ sunt ad tabẽ, ab anno decimooctauo, vsq; ad trigesimũ quintum. Pruriginosa corpora post aluũ suppressam, in tabidis mala sunt. In habitibus tabescentibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes comparentes, malæ sunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala sunt, in tabidis autem pessima. Ex his qui diutina tabe perniciose consumpti sunt, aliqui ante finem rigore apprehẽduntur. Pustularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem significant. Difficulter spirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciose habent. Quibus hepaticis multum est sputum cruentum, siue subputridum, siue biliosum meracum, statim perniciosum est. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum, tum aliàs, tum si aliquãtum tussiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, soporosi, rigorem habentes, & aluum turbatam, tenues, cibum auersantes, multum exsudantes, purulenta per aluum egerunt.

Hepar derepẽte circumcirca dolentibus, febris accedens dolorem soluit. Qui sanguinem spumosum spuunt, pręcordium

A dium dextrum dolentes, de hepate spuunt, & moriuntur.

Quibus hepar vstis, velut amurca prodit, lethale est. Hydropes ex morbis acutis dolorosi fiunt, ac perniciosi. Incipiunt autem pleriq; à laterum mollitudine, aliqui etiã ab hepate. His igitur quibus à laterum mollitudine initiũ sumunt, pedes tument, & alui profluuia diuturna sequuntur, aluum non mollientia, neq; dolores ex lumbis & laterũ mollitudine soluentia. Quibus vero ab hepate, tussis adhuc prompte oboritur, & pedes tumẽt, & aluus dura egerit, eaq; ad necessitatẽ coacta, & tumores circa ipsam fiũt, partim in dextera, partim in sinistra, & rursus sedantur. In hydropicis siccis, vrinę stillicidia mala. Malæ etiã vrinæ paruas subsidentias habentes.

B Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes, perniciosæ sunt, & inter se signa praua sunt, & aluos humectant.

In biliosis aluus turbata, egerens parua genituræ similia, mucosa, & dolorem circa pubem inducentia, & vrinæ non facile solubiles prodeũtes, ex talibus in hydropem desinunt.

Hydropico febrienti, vrina parua, & turbata, perniciosa est. In aqua inter cutem incipiente, alui profluuium aquosum fiens, citra cruditatem, morbũ soluit. In hydrope sicco sui significationẽ pręmittente, tormina circa intestinũ tenue incidentia, mala sunt. Ex hydropicis comitiales perniciosi. Hydrops qui ad curationem remisit recurrens, desperatus est. Hydropicis circa venas aqua, in aluum prolapsa, solutio fit. Dysenteria intempestiue suppressa, abscessum in costis, aut visceribus, aut in articulis facit Num igitur

C biliosus abscessus in articulis, sanguineus in costis aut visceribus fit? Dysentericis vomitus biliosus in principio, malus est. Quibus ex dysenteria acuta, humor ad purulentiã deuenit, his id quod superstat, valde album ac multum erit.

Dysentericæ, subrubræ, limosæ, largæ egestiones alui, in flammeis valde rubicundis coloribus solutæ, insaniæ timorem inducunt. Dysenteria non longa splenicis commoda est, longa vero mala. desinente enim si hydropes, aut intestinorum leuitates fiunt, lethale est. In intestinorum leuitatibus, cum animalculis, dolores tormine soluti, partes circa articulos tumefaciunt, ex talibus squamulæ rubicũdæ pustulosæ: hi vbi exudarunt velut flagris cæsi rubesiunt. Qui in longis intestinorum leuitatib⁹, vnà cum animalculis, tormi-

na patiuntur,& doloribus afficiuntur,his solutis intumescũt. Insuper rigere his malũ est. Intestinorũ leuitates cũ spirãdi difficultate,& lateris pũctura,in tabẽ desinũt. Voluulosis vomitus,& surditas,malũ. Vesicæ duræ & dolẽtes, omnino quidẽ malæ sunt,pessimę vero cum febre cõtinua.Nam dolores ab ipsis vesicis, ad occidendũ sufficiũt,& alui his nõ valde egerunt. Soluit autem hos vrina purulenta prodiens, albam ac leuem subsidentiam habens. His vero non solutis, neque vesica mollescente,in primis circuitibus, ægrum moriturum esse timor est. Fit autem hoc maxime à septem annis, vsque ad decimumquintum. Calculosi ita figurati,vt lapis ad vrinarium meatum non illabatur, facile mingunt. D

Quibus tuberculum est circa vesicam, quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexãtur. huius autem solutio fit,pure erumpente. Quibus vrina clandestine allabitur ad pudendum,exoluuntur desperati. In vrinæ stillicidio voluulus accedens,septima die perimit, si non febre accedẽte vrina aceruatim prodeat. Torpores,& sensus stupiditates, præter morem fientes, futuræ syderationis signum sunt. Qui ex vulnere impotẽtes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem sanantur: non autẽ accedente,syderati fiunt dextra aut sinistra parte. Syderatis si hæmorrhoides accedant, vtile est: Si vero frigiditates & torpores,malum. In syderatis ex spiritus ægra latione, sudor accedens, lethale. Rursus autem in his ipsis si febris accedat,solutio fit. Syderationes derepente exolutorio modo fientes,febre insuper temporis progressu accedente, perniciosæ sunt. Quibus ex aliqua ægritudine, ad aquã inter cutem res deuenit, his alui siccæ excrementa caprini stercoris pilulis similia egerunt,cum eliquatione mucosa, & vrina non bona,& distentiones circa præcordia, & dolores ac tumores circa vẽtrem, & dolores circa laterum mollitudinem, & iuxta spinæ musculos accidunt: febres item,& sitis, & tusses siccæ sequuntur,& circa motus spirandi difficultas, & crurum grauitas,& à cibis abstinent,& paucis ingestis explẽtur. E F

Hydropas leucophlegmatias appellatos, alui profluuium sedat. At tristitiæ cum silentio,& hominum auersationes, leniter eo modo affectos occidũt. Qui ex timore cum perfrigeratione mente mouentur,febres cum sudoribus,& somni vocem

A ni vocem aliquantum intercipientes, hæc soluunt. Ex insania, ad raucedinem cum tussi, fit discessus. In furiosis cõuulsio accedens, dissipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ, non quiescentes, oculis circumspicientes, spiritum extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciunt autem & leues syderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deueniunt. Qui vero in ventris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui causa, & aluus suppressa, superno ventriculo probe officium suum præstante, his coxendicum morbus, aut rhenum dolor, aut vrinæ stillicidium fortassis contigerit. Quibus infernæ partes affli-
B guntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa vrina fit, & supprimitur. Qui vero ex his perniciose habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperque rigorem, hi circa vẽtrem & inguina rubefiunt, velut ex plagis dolorosis, & moriuntur.

Morbo regio affecti, non ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alui erumpunt. Fortassis autem & suppressio fit, hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cõsistentes, citra notas, venę sectio læserit, siue cibum auersetur æger, siue præcordium sublime habuerit: & in perfrigeratione, nõ sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit; & putantes se melius habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus, perfrigerari, aluo & lateri-
C bus calidis, malum est. Optimum autem est, totum corpus similiter calidum ac molle esse. Conuerti autem conuenit facile ægrotum, & in attollendo sé leuem esse. At grauitas totius corporis, & manuum ac pedum, mala est. Si vero etiã ad grauitatem liuidi fiant digiti ac vngues, mors propinqua est. Si vero penitus nigrescant, minus perniciosi sunt liuidis. Verum etiam alia considerare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddã ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum vertitur, & partes corporis nigrefactæ decidunt.

Testes & pudenda reuulsa, malum significant. Flatum sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius auté est & cũ strepitu exire, q̃ isthic reuolui, etiamsi tali modo progressus, dolorem & desipientiam significet: si nõ volens homo vltro flatum ita emittat. Vlcus liuidum & siccum, aut

cum virore pallidum, lethale est. Decubitus optimus est, D velut quis sanus solitus fuit. At supinum iacere, cruribus extentis, bonum non est. Si vero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale autem est & hiare, & dormire semper, & crura supine iacentis valde incuruata esse ac complicata. In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delyrium significat, & dolores circa ventrem. At pedes nudos habere & manus, si quis nõ vehemẽter calidus sit, & crura disiecta, malũ est. Anxietatem enim significat. Cęterũ erectum sedere velle, malũ est in acutis, pessimũ autẽ peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire vero oportet noctu, interdiu vigilare, Contrariũ autem malum est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam diei partem, Verũ E postea somni mali sunt. Pessimum autẽ est non dormire, neq; die, neque nocte: aut enim præ dolore & afflictione vigilarit, aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tempora secantur, conuulsio ex cõtrariis sectioni partibus oboritur. Quibus cerebrũ concussum fuerit & doluerit, percussis, aut aliàs lapsis, hi statim voce priuantur, & neq; vident, neq; audiunt, & plerũque moriuntur. Quibus cerebrũ vulneratur, febris plerũque ac bilis vomitus accedit, & corporis syderatio, atq; tales perniciose habẽt. Ex ruptis capitis ossibus, difficilima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rũpũtur. Rũpuntur autẽ maxime à grauib⁹ ac rotũdis telis, & ex his quæ ex subcõtrario afferuntur, & non ex plano loco. At vero de quibus ambiguum est, rupta ne sint an non, iudicare oportet, exhi- F bito ad manducandum in vtrãque maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita vt animaduertere iubeas, an os aliquod ipsi strepere videatur. Nam fracta strepere videntur. Progressu vero temporis, fracta partim septima, partim decimaquarta, partim etiam aliter significationem de se præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os liuidum, & dolores sanie effluente. Hæc autem ægre iam auxilium admittunt.

Quibus omentum excidit, necesse est putrefieri. Si intestinum quoddam ex gracilibus dissectum fuerit, non coalescit. Neruus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputium, non coalescit. Quodcunque os in corpore resectum fuerit, aut cartilago, non augescit. Ex vulnere conuulsio accedens, mala est. Ex vulnere bilis vomitus accedens

A dens malum, & maxime in capitis vulneribus. Nerui crassi si vulnerantur, plerunque claudi fiunt, & si obliqui vulnerantur præsertim, & si musculorum capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex vulneribus, si quis cerebrum sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septũ transuersum, aut cor, aut vesicam, aut venam crassam. Moritur autem etiam, si in arteriam & pulmonem valde magnæ plagæ fiant, ita vt pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, quàm is est qui ex vulnere elabitur. Moriuntur autem qui in intestina vulnerati sunt, siue ex tenuibus aliquod, siue ex crassis vulneratum fuerit, si per transuersum fiat plaga, & magna. Si vero parua & recta, quidam euadunt. Minime vero moriũtur vulnerati in partibus corporis vbi hæc nõ sunt,
B aut ab his quàm longissime absunt. At vero visus obscuratur in vulneribus fientibus in supercilium, & paulo altius. Prout autẽ vulnus recentius est, maxime vident. cicatrice vero diutius tardante ac senescente, magis obscurari contingit. Fistulæ difficilimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt, & cauæ sunt, & procedunt ac sanie manant semper, & carũcula in osculo ipsis inest. Curatu autẽ faciliores sunt, quæ in mollibus & carnosis & non neruosis existunt. Morbi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, varix circa tibiam, fluxus sanguineus, cãcer non congenitus, vitiligo leuce dicta non à natura insita, defluxus medullæ spinalis, hæmorrhois, voluulus chordapsus
C appellatus non cognatus. Horum morborum nullũ ante pubertatem fore expectandũ est. Verum ab anno decimoquarto, vsque ad quadragesimum secũdum, natura corporis morborum omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate, vsq; ad annos sexaginta tres, non fiunt strumæ, neq; lapis in vesica, nisi prius existat, neq; defluxus medullæ spinalis, neque nephritis, nisi ex alia ætate comitẽtur, neq; hæmorrhoides, neque fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi vsq; ad senectutẽ absunt morbi. In mensibus muliebribus qui aquosi ante partus prodeũt, mali sunt. Ora feruido aphthæ vlcere affecta, vterum gestantibus, non sunt bona. Num & alui humectantur? Dolores ex laterũ mollitudine, ad intestinum tenue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu ac fœtus cor-

ruptione multa repente concitata, supprimuntur, difficilia D sunt. Rigor his infestus est, & alui turbatio, tum aliàs, tum si præcordium doleant. Vterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum grauitate fientes ac conuulsione, plerunque mali sunt. Quibus dolores pertinaces ex mensibus, circa supernam partem, & intestinum tenue, aluos humectant, aliquantum cibos auersantur. His circa iudicationem, delationes in somnum fiunt, & impotentes ex capitis dolore exsudant, ac perfrigerantur. Tales recidiuę plerisque fientes post remissionem, cito occidunt. Spiritus qui cum suspiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in vterum gestantibus abortum facit. Dolor ventris post partum, in his purulenta purgat. Torpidæ, & præfertim in motibus, cum E impotentia fractæ, circa iudicationem vexatæ, anxiosæ, multum exsudant. Alui his humectæ, malum. Menses non supprimi cõmodum est, ex talibus comitiales morbi fiunt, vt arbitror, quibusdam vero ventris subductiones diuturnæ, quibusdam hæmorrhoides. Pręgnantibus præcordij dolor, malum. & alui his subeuntes, malũ. & insuper rigere his malum. Dolor ventris in talibus, minus malũ, si limosa purgentur.

Quæ ex talibus facile pariunt, post partũ vehementer molestantur. Pręgnantibus tabescentibus quibus rubor in facie fit, stillationes de naribus fientes hũc auertunt. Quib' ex partu prodeũt alba, his vero suppressis cum febre surditas, & dolor acutus ad latus fit, mente mouentur, & perniciose habent. In gestantibus vterum salsuginosa, significant post partũ molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurant. singultus in his malum. Ad pedes & ad lumbos distentiones ex mensibus, suppurationem inducunt, itemq; ea quæ de aluo viscosa graueolentia cũ dolore prodeũt. Strangulationes quoq; ex præscriptis suppurationẽ faciũt. Vterinæ in ventriculis duricies dolorosæ acute, perniciosum.

Vterum iam gestantibus ex feruido vlcere fluxiones dolorosæ, malũ. Hæmorrhois his pessimum. Quibus aluo tumefacta, ad pudendum rubor deuenit, mensib. albis humidis derepente progressis, in longis febribus moriuntur. Conuulsionis, si menses in principio apparuerint, febre non accedente, solutio fit. Vrinæ tenues cũ aliquantula nubecula in medio cõsistente, rigorem significant. Si à quarta die

sanguinis

A sanguinis fluxus fiat, diuturnitatẽ significat, & aluus erumpit, & crurum tumores. Vterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cũ grauitate fientes, mali sunt, fortassis autẽ his etiam cõuulsorium quid pati contingit. Quæ ante partum, iuxta modum bilis sursum ac deorsum erumpẽtis, doluerunt, facile quidem pariunt, verũ si febricitent, maligne habẽt: tum aliàs tum si circa fauces quid vexet, aut aliquod signũ in febre malignum appareat. Aquosa ante partus erũpentia, mala. Vterum gestantibus salsuginosæ iuxta fauces fluxiones, malum.

Ante partum rigorem habere, & partus circa dolorem, periculosi. Vterum gerentibus ex feruido vlcere fluxiones, malum: conuulsæ, exolutæ, & postea perfrigeratę excalescunt acute. Sed & difficiles fiunt prægnantibus tumores circa tenue

B intestinum, quales circa eminẽtias osculi vteri fiunt, erectæ ceruicis spirationem inducentes. Num tales tumores gemellorũ partum significant? Num & conuulsionẽ tales tumores faciunt? Quæ suspiriosum efferũt spiritum in febribus, abortiunt. Horrorem habentibus, lassitudine affectis, capite grauatis, menses erumpunt. Ad manum torpidæ, obaridæ, sitis exortes, menses multos emittentes, suppuratæ fiunt.

Alba derepente ex abortu decurrentia, si aliquantum riguerit, & ad femur impetus, in his tremor difficilis est. Ora feruido, aphtha appellato, vlcere affecta, vterum gestantibus aluos humectant. Prægnantes præægrotantes ante partus insuper rigent. Torpefactoriæ exolutiones difficiles quidem ex partubus contingunt & mentem emouentes, non ta-

C men perniciosę. Sed & mensium copiã pręsignificant. Quæ in partu os ventriculi prædoluere, paulo post eiiciunt. Horrores, lassitudines, capitis grauitates, colli dolores, menses extrudũt. Circa iudicationem tale fiens cum tussicula rigorem insuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis spiratio contingit vterum gestantibus, his mammæ suppurantur, & menses apparere in principio, malum est. Insaniæ febres acutas turbulentas non bilioso os ventriculi dolenti soluunt,

In sterilibus, & non parientibus sanguinis vomitus ad conceptionem prodest. Caligines mensibus multis comparentibus soluuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarum fit, sputatio cruenta non feculenta oborta, soluit dolores. Conuulsiones ex vtero affecto sine febre faciles

 sunt,

ſunt,velut etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris laſſato- D
ria,menſes decurrũt.collum in his doloroſum ſanguinis eruptionem inducit. Vomitus minime moleſtus eſt ex pituita ac bile permixtus.verum ne valde multus vomatur. At meraciores vomitiones deteriores ſunt. Praſinus autẽ vomitus, & niger,& liuidus malus eſt.Si vero etiã omnes colores idem vomuerit,pernicioſum eſt.Celerrimam autẽ mortem ſignificat liuidus, & male olens. Eſt etiam lethalis ruber vomitus, & maxime ſi cum neceſſitate doloroſa vomatur. Qui anxie ſe iactantes,citra vomitum exacerbantur,male habent,itémque qui lancinantur citra vomitum. Parui vomitus bilioſi ſunt,tum aliàs, tum ſi vigilauerint. In nigris vomitibus ſurditas non nocet. Pauci fientes,celeres,bilioſi, meraci vomi E
tus.mali ſunt in alui ſubductione vberiore, & pertinaci lumborũ dolore. Ex vomitibus anxietates,clangores,oculi concretionem lanuginoſam habẽtes, furioſa. Acute inſania correpti, voce intercepta, ita affecti moriuntur. In vomitu ſi quis ſiticuloſus ſit,& ſitis exors fiat, malũ eſt anxioſis vigilantibus. Abſceſſus iuxta aurem maxime fiunt anxioſis. Aluo turbata ſuppreſſa, breui velut culicum puncturæ erumpunt, & ad oculos lachrymoſus abſceſſus deuenit. In meracis vomitibus ſingultus,malus,mala etiam conuulſio.Similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. Qui vomituri ſunt,antea ſputationes faciũt. Ex veratro conuulſio,pernicioſa. In omni purgatione redundante,frigiditas cum ſudore,pernicioſa eſt:& qui inſuper vomũt, ſiticuloſi in F
his, malum. Anxioſi, lumbos dolentes, aluo humectantur.

Purgationes valde rubicundorũ, nigrorum,à veratro, malæ ſunt:& cum talibus exolutio,mala. A veratro vomere rubicunda,ſpumoſa,pauca prodeſt.facit tamen duricias,& ſuppurationes magnas abducit. Sunt autem hi qui talia vomunt aliàs & pectus doloroſi,& in rigoribus exudãtes,& teſtes intumeſcunt,quod ſi contigerit inſuper rigent,& graciléſcunt.

Frequentes per eadẽ recidiuæ vomitoriæ, circa iudicationem nigrorum vomitum faciunt. fiunt item tremulæ. Sudor optimus quidem eſt, qui febrẽ in die iudicatorio ſoluit. commodus autẽ eſt & qui leuat. frigidus vero, & circa caput ſolum ac collum fiens, malus eſt. Nam & tẽporis diuturnitatem,& periculũ ſignificat. At frigidus in febre quidẽ acuta,

lethalis

A lethalis est. In mitiore vero, diuturnitaté significat. Sudor vnà cum febre fiens in acuto morbo, malus est. Vrina in febre albam habens & leuem subsidentiam firmatã, celeré dimissioné significat. Celerem etiam ea quæ ex indiscreta, pinguedinem quandã habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiam subrubram habens & leuem, si quidem ante septimum dié prodeat, septima die liberat. Post septimũ vero, tardius, aut omnino post tempus aliquod diuturnius. & quæ in quarto die nubeculã subrubram habet, septimo liberat, si reliqua iuxta rationem habeant. Cæterũ tenuis & biliosa, & vix tenuem ac exiguã subsidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna est. Hęc auté diutius consequens,
B aut téporis diuturnitate circa iudicationem fiente, periculo non vacat. Aquosa vero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter iudicat, & secura nõ est. Nubeculæ in vrinis albæ quidé & inferne, cõmodæ sunt: rubicundæ vero, & nigrę, ac liuidæ, difficiles sunt. Periculosa vrina est biliosa, non subrubra, in acutis: & quæ crassiores farinæ partes refert, albas habens subsidétias: & quæ varia est colore ac subsidentia, & maxime in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam transmutatur: & quæ ex subsidentia diuellitur: & quæ ex cõpactis innatantibus, subsidentiam habet subliuidam, limosam. Num ex talibus præcordium dolent? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt? & abscessus circa aurem dolentes? His paululum erũpens aluus
C perniciosa est. Vrinæ quæ derepente citra rationem paulatim concoquuntur, malæ sunt: & in summa, quæ citra rationem matura est, in morbo acuto, mala est. Mala est etiam valde rubicunda ex his, florulentiam æruginosam continens. Alba vero & diffusa pellucida vrina, mala est, maxime si in phreniticis comparet. Mala est quoque quæ post potum cito mingitur, & præsertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala est & quæ ante rigorem oleosa mingitur. Malæ sunt & in acutis viridantis palloris, non existétes in colore. Perniciosa est vrina nigram subsidétiam habens, & nigra. In pueris vero tenuis, magis quàm crassa. Verum in tenuibus vice versa quàm in crassis. Et grandinosa genituræ similis diffusa, eadémque dolorosa. Perniciosa etiam est omnis quæ latenter mingitur. At peripneumonicis perniciosa est quæ in principio quidem

cocta

cocta est, post quartum vero diem attenuatur. Pleuriticis vrina cruenta, caliginosa, cum subsidentia varia, indiscreta, lethalis est plerũque in quatuordecim diebus. Lethalis est item in pleuriticis breui prasina, nigram subsidentiam habens, aut furfuraceam. Verum in febre ardẽti stupefactorio modo detentis, pessima est vrina valde alba. Vrina cruda multo tempore manens, aliis signis salutaribus, abscessum & dolorẽ significat, & magis in partibus sub septo transuerso. Si vero dolores in lumbis oberrarint, ad coxam, & in febre, & sine febre. At quæ emittitur vrina pinguedinem habens in subsidentia, febrem significat. Cruẽta vero in principio micta, diuturnã. turbata, cum sudore, recidiuam. Alba velut iumẽtorum, capitis dolorem. pelliculosa, conuulsionẽ. Quæ sputo similes subsidentias, aut limosas habet, rigorem indicat: Quæ aranei telis similes, colliquationem. At in febribus erroneis nigræ nubeculæ, quartanã indicant. Decolores autem, nigra innatãtia in medio habentes, cum vigiliis & turbatione phrenitidem. puluerulentæ, cũ spirandi difficultate, aquã inter cutẽ. Vrina aquosa aut turbata friabili asperitate, aluũ liquidam fore significat. Verũ tenuis valde vrina si densa fiat, num sudorem futurum indicat? iam vero factum, spumosa in seipsam considens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, horroris inconstantis indicia sunt. Et pelliculosa vrinę, & cum horrore subsidentes, conuulsoriæ sunt. Vrina bonam habens subsidentiam, derepẽte non habens, dolorem & mutationem significat. At subsidentiam habens turbata desinens, rigorem circa indicationem. Fortassis autem & in tertianam aut quartanam transitionem. In pleuriticis vrina subrubram habens leuem subsidentiam, securam iudicationem significat. Cum leui virore ac pallore florulenta, albam subsidẽtiam habens, etiam celerem. At rubicunda valde & florulenta, subsidentiam cum virore pallidam, leuem, sinceram habens, diuturnum valde turbulentum morbum qui in alium transmutatur, non tamen perniciosum. Alba vero aquosa, subsidentiam crassas polentæ partes referentem, fuluam habens, dolorem & periculum significat: & quæ cum virore pallida est, fuluam crassas polentæ partes referentem subsidentiam habens, tempus & periculum significat. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abscessus habent, cito & modice concoquuntur,

malæ

A malæ sunt.& perfrigerari hoc modo, malum est. Vesica intercepta tum aliàs, tum cum capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cũ torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num & aliquantum mente mouentur?

Rhenum dolor repentinus, cum vrinæ suppressione, calculorum aut vrinarum crassarum mictioné significat. Tremores senioribus in febre fiunt, atque sic comparentes, fortassis calculos per vrinam ægris eiiciunt. Vrinæ suppressio, & grauitas in imo ventre plerunque stillicidium vrinæ significat futurum. Sin minus alium morbum ex quo ægrotare solet. In biliosis vrinæ interceptio, breui occidit. Vrina in febre densitatem habens diuulsam, recidiuam aut sudorem significat. In febribus longis, tenuibus, erroneis,

B vrinarum tenuium mictiones, splenicæ sunt. In febre aliàs aliarum vrinarum mictiones, morbum producunt. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus nec commonefactis perniciosæ sunt. Num his minguntur velut si subsidentiam conturbasses? Quibus vrinæ paucæ, grumosæ, non sine febre, copia ex his progressa tenuis prodest. Prodit autem talibus ab initio, aut breui subsidentiam habet. Quibus vrinæ cito subsidentiam habent, hi cito iudicantur. Comitiali morbo laborantibus vrinæ tenues & crudæ, præter morem, sine repletione, morbi inuasionem significant, tum aliàs, tum si quis dolor, aut cõuulsio, in summum humerum, aut collũ, aut dorsum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbu-

C lẽtum insomnium viderit. Parua cõparere, veluti sanguinis stillas, & vrinam & vomitum, & alui egestiones, penitus quidem malum est. Pessimum vero si propinque inter se prodeant. Alui egestio optima est mollis, cohærens ac compacta, subfulua, non valde graueolens, prodiens hora consueta, copia pro ratione ciborum ingestorum. Spissum autem fiat ad iudicationem. Commodum est & lumbricos rotundos exire simul vbi ad iudicationem tendit. In acutis spumosa, circumbiliosa alui egestio, mala est. Mala item valde alba. Adhuc vero peior est, quæ farinæ ac sterquilinij speciem refert. Sopor in his malus est, & cruenta egestio, & vasorum vacuatio præter rationem. Alui interceptio, parua nigra, velut caprarum stercora, ad necessitatem coacta emittens, nasus his erumpens, malum. Viscosa meraca, aut alba

alui egestio, mala est. Mala est & abunde multum fermentata, D subpituitosa. Praua item ex compactis quibusdam innatantibus, subsidentia subliuida, purulenta, cum biliosa. Sanguinem splendidum egerere, malum est, tum alias, tum si quis dolor affuerit. Spumosa, circumbiliosa alui egestio, mala est. Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In biliosis alui egestionibus spumosa florulentia, mala est, maxime ei cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit. Num autem his dolores? Tenuis spumosa alui egestio, aquosam cũ virore pallidam habens subsidentiam, mala est. Mala etiam purulenta. & nigra cruenta mala, cum febre, & aliâs, & varia, abunde bile colorata egestio, mala est, tantoque deterior quantum colore magis horrenda est, prȩterquam in medicamentorũ vsu. In hoc enim periculo vacat, si non copia excedat. & tenuis, mollis egestio, in febre mala est. Mala quoque sicca, friabilis, decolor, tum alias, tum si aluum humectet. Nigris vero antea egressis occidit. Liquida alui egestio, & aceruatim, & paulatim fiens, mala est. altera enim vigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida subtenuis alui egestio perfrigescẽs, nõ sine febre, mala est. Rigores in his vesicam & ventrẽ corripiunt. Aquosa vero valde non desinens in acutis, mala: & magis si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alui profluuio, mala est. Mala quoque valde cũ virore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa. & parua, & viscosa, & leuis, & cum virore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio, pessima est. Lethale autem & aluũ sanguine manare, multa grumosa egestione, itemque alba ac liquida, cum ventre in tumorem eleuato. Egestio alui nigra velut sanguis, & cum febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes variæ abũde ex bile coloratæ. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbãt, cõuulsos autem etiam valde. Ex talibus abscessus iuxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significant. Valde rubicunda in febre delyrium. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itemque liquida quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus viscosa egestio nigris variegata, maligna est, maxime autem valde albidis.

Valde alba egestio in febre, nõ bene iudicat. Aluus turbulenta

A bulenta paruis frequẽtibus ad egerendum progreſſibus, maxillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum cõtentione egeſtio, alui afflictionem ſignificat. Pituitoſa vero acute cum oris ventriculi dolore, dyſenteriã: fortaſſis autem & lumborum dolorem. Talibus alui circumtenſio ad neceſſitatem liquida demittens, citius reſtitans, habet quid conuulſorium, Inſuper rigere his perniciosum eſt.

Quibus nigra per aluum prodeũt, frigidum ſudorem excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, vrinæ vero paucæ ſunt, & progreſſu temporis aluus quidem ſiccatur, vrina vero tenuis redundat, his abſceſſus ad articulos fiũt. Progreſſus ad egerendum paulatim fientes, horrorem ac rigoré B inducunt. & quibus larga fit egeſtio difficilimum eſt quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progreſſus paulatim fientes, pauca ſtercoracea ſubuiſcoſa habentes, cum præcordij & lateris dolore, morbum regium denotant. Num his ſuppreſſis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem & hoc ſanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his ſanguinem fundentibus, ſanguinem egerunt ſplendidum. Cũ ſopore, & capitis dolore, caleſcere inſuper, perniciosum eſt.

Viſcoſæ, bilioſæ, magis abſceſſus iuxta aurem faciunt.

Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum doloribus, malum. Aluo vero ſuppreſſa, & nulla alia re nouata, cito rumpuntur, & malignus eſt. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & valde rubicundis ſolutis, grauC eolens, larga, ſubrubra fit, hi ne inſaniant timor eſt. Corpus ſquallidum aluum male affectam ſignificat, In his valde rubicundæ, inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maxime prodeunt. Ad aluum bilioſam mollem ſtercoracea egeré- tem, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt.

Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, & ſurditatem ſedat bilioſa alui egeſtio. Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinem ac pubem fientes, aluum male affectam ſignificant. Exolutio dolorem ſoluens, aluum maxime humectat. Iuxta ſedem doloroſæ ſuppurationes aluũ turbãt.

Lethales egeſtiones ſunt, pinguis, nigra, liuida cũ graueolentia, & bilioſa habens in ſe ſimile quiddam ciceri aut fabis freſis, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & quæ odore ſimilis eſt egeſtioni infantium, & varia eademque diuturna,

Talis

Talis autem fuerit cruenta, ramentosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis vicibus. Lethalis quoq; omnis est quę sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiūt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubrę æruginosæ in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt. ex his conuulsione moriuntur, nigris antea egressis. D

Exolutiones alui repentinæ pręter rationem, in diuturnitate temporis cōsumptis, vnà cū vocis tremula interceptione, perniciose habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maxime in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorū egestionem significant, & vomitum grumosum. Et tremulæ affectiones cū morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, vomitus prodit, & vbi vomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra inferne prodeunt. Ex aluo diutine affecta, vomentibus, biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum vsu, in defluxione, tenuis abūde sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa ventrem cum dolore, in febribus cum horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non valde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilantes, valde rubicūda egestione solutos, timor est ad insaniam deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc vbi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probe egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes, aluum male affectam significant. Biliosis aluus turbata, parua, frequenter egerēs, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & vrinam non facile prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur. Ex aluis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. E F

Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens lethalis est.

Alui egestio pura superueniēs, soluit febrē acutā cū sudore.

Hippo-

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CAPITIS VVLneribus, Iano Cornario medico physico interprete.

Vllum capitis vulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter, & cum quadã cautione curetur: veluti si sanguis cõcretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur: vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit: & medico quidem negotia, ægroto vero periculum nõ minus affert. Verum hoc multo magis contingit, si caluaria, & cerebri membranę rumpũtur. Quare si non singula hæc diligenter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidem omnibus etiã alibi diximus, sed & nunc dicendum est. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet: per quid vulneratum sit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neque suturæ capitis in omnibus eodem loco consistunt. Verum quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet: est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia: huius suturæ consistunt in capite, velut litera græca tau T pingitur. Breuiorem enim lineam ad prominentiam transuersam constitutam habet. alteram vero lineam per medium caput, sed secundum longitudinẽ ad collũ semper habet. Qui vero ex posteriore capitis parte prominentiam habet, huius suturæ etiam contrario priori modo consistunt. Breuior enim linea ad prominentiam transuersa consistit. longior autem per medium caput, secundum longitudinem ad frontem semper constituta est. Quisquis autem ex vtraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominẽtiam habet: huic suturę sunt similiter constitutæ, velut litera

Cutis capitis læsa periculosa.

B

Suturæ capitis diuersæ.

C

Prominẽtia capitis priore parte.

Suturæ capitis H. literæ similes.

H scribitur. Consistunt autem longæ quidem lineæ ad vtrãque prominentiam transuersæ. Breuis autem per medium caput, secundum longitudinem ad vtranque longam lineã desinens. At qui neutra parte vllam prominentiam habet, hic suturas habet velut litera græca χ pingitur. Consistunt autem hæ lineæ, altera quidem transuersa ad tempora pertingens, altera vero secundum longitudinem, per medium caput. D

aliæ χ. similes.

Os capitis duplex. *Color ossis capitis.*

Duplex autem est os iuxta medium caput. durissima vero ac densissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad membranam. Consimilis est color ossis sub carne. consimilis est color ossis inferne. Secedit autem à supremo ac infimo osse, à durissimis ac densissimis, ad mollius, ac minus dẽsum, & communius, ad duplicatam laminam. Est autem duplicata lamina cauissima, ac mollissima, & maxime antrosa. Est autẽ & totum os capitis, excepta valde modica suprema ac infima parte, spongiæ simile & habet os in seipso carunculas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis conterat, sanguis vtique ex ipsis prodierit. Sũt etiam in osse venulæ tenuiores ac cauiores, sanguine plenæ. Quod igitur ad duriciam, & molliciem, & cauitatem attinet, sic habet. Quod vero ad crassitudinem ac tenuitatem, hoc modo. E

Cur verticis vulnus cæteris periculosius sit.

Vniuersi capitis os tenuissimum est ac debilissimum, quod est circa sinciput: & carnẽ paucissimam ac tenuissimam hac parte os in seipso habet: & cerebrum hac capitis parte plurimum subest. Et quia hæc ita se habent, vt & vulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & minora: & similiter vulneratus quis sit, & minus: os hac capitis parte & magis cõtunditur, & rumpitur, & magis intro cõtusum cedit. & lethaliora, ac ad curandũ, & effugiendã mortem, difficiliora sunt vulnera hac parte, quàm alibi in capite. & vt sint æqualia vulnera, & similiter vulneratus quis sit, & minus: homo vbi etiam alias ex vulnere moritur⁹ est, breuiore tẽpore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet, quàm qui alia. F Cerebrũ enim & citissime & maxime iuxta sinciput sentit mala, quæ & in carne, & in osse fiunt. Sub tenuissimo enim osse, ac modica carne, cerebrum est hac parte: & plurimum cerebrum sub sincipite iacet.

Cerebri situs. *Tempora cur periculosa.*

Cæterum ex reliquis ossibus id quod circa tempora est debilissimum est. Cõmissura enim est infernæ maxillæ ad caluariam, & motus in temporib⁹ sursum ac deorsum, velut articuli: & auditus prope ipsum

A pe ipsum est:& vena per tempora extenta est, caua ac fortis.

Omni vero capitis osse robustius est os verticis: & quod est retro aures, robustius est quàm totum quod in anteriore parte est. & carnem ampliorem ac profundiorẽ in seipso hoc os habet. Et sanè his ita se habentibus, si quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac similibus, & maioribus ac minoribus, similiter sit vulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur. & si homo alias moriturus est ex vulnere, si in posteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tẽpore os suppuratur, & deorsum ad cerebrum transpuratur, propter ossis crassitudinem: & paucius etiam cerebrum hac parte subest: & plures mortem effugiunt plerũque ex his qui B posteriore capitis parte vulnerati sunt, quàm qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tempore viuit homo quàm in æstate, quisquis etiam alias moriturus est ex vulnere, quacunque capitis parte vulnus habeat. At vero sedes telorum acutorum ac leuiorum, ipsæ in seipsis fientes in osse, & cum fissura, & contusione, ac intro cessione; fiũt autem hæ similiter, & in anteriore & in posteriore capitis parte: ex his mors nõ contingit secundum iustitiam, etiamsi contingat. Sutura vero in vlcere si compareat, osse denudato, quacunque capitis parte vlcere fiente, debilissimus æger est ad resistẽdum vulneri ac telo, si in ipsam suturam telũ incubuerit: & maxime omnium si telum in sincipite, iuxta debilissimam capitis par- C tem incussum fuerit, & suturæ circa vlcus, si ita contingat, fuerint, & telum ipsas suturas contigerit. Vulneratur porrò os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures species fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & ossi fissuram continenti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telum quod os rumpit, idem hoc etiam os, aut magis, aut minus contundit, id ipsum videlicet os, in quo fissuram rumpit. Atque hic vnus modus est. Species autem fissurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & valde tenues conspicuæ fiũt. Quædam vero neque statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorũ vtilitas mors homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores ac ampliores fiũt. quædã vero etiam valde amplæ. Et alię quidem in longiorem modũ

Capitis qua parte durum est os.

Varii læsionis modi.

Modus primus.

rumpuntur,aliæ vero in breuiorem. & aliæ rectiores sunt,aliæ etiam valde rectæ. aliæ vero curuiores & curuæ ac profundiores.aliæ autem ad infernam partem, & per totum os. Poterit autem & os in sua ipsius natura contundi, ita vt nulla fissura ad contusionem ossi accedat. Atque hic secundus modus est. Species autem contusionis plures sunt. Nam & magis,& minus contunditur,& altius ac per totum os,& minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verum harum specierum nullam oculis intuenti cognoscere datur, qualisnam specie existat, & quãta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa,& malũ factum sit,an contusa sint, oculis videre cõspicuum fit,statim post vulnerationem:quemadmodum neq; aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. D E

Secundus modus.

Intro etiam cedit os ex natura sua,vna cum fissuris: alias enim nõ intro cesserit.Nã quod intro cedit,abrumpiturq; ac frangitur, intro cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet.& sic sane fissura adest intro cessioni.Atq; hic tertius modus est. Intro autem cedit os per multas species. Nã & maior ossis pars,& minor intrò cedit: & magis ac profundi deorsum,& minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente,fissura vtiq; ad sedem accesserit,& ad fissuram etiam cõtusioné magis aut minus accedere, necesse est, si quidé & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est: & fissura fit in osse continente & sedem,& contusioné. Atq; hic quartus modus est,in quo sedes teli fit in osse.Sedes auté vocatur,quum manẽte osse in sua ipsius natura, telũ quod in os incubuit,manifestum fecerit vbi incubuit. Verũ in singulis modis plures species fiunt.Et de contusione quidé ac fissura,si ambo hæc ad sedem accedant,& si cõtusio sola fiat, iam dictum est,ꝙ multæ species & contusionis,& fissuræ fiunt. F

Tertius modus.

Quartus modus.

Teli sedes.

Hæc autem sedes ipsa in seipsa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior,& orbiculatior; & multæ aliæ species talis modi sunt,prout etiam figura teli fuerit. & eædé etiam profundiores deorsum,& magis & minus,& angustiores, & ampliores.& valde amplæ,si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in longitudiné ac latitudiné fiat, in osse sedes est,si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorũ natura manserint, & nõ vna cum dissectione intro cesserint ex

sua na-

A ſua natura. Nam ſi ita contingat, intro ceſſio fuerit, & non amplius oſſis ſedes. Si vero alia capitis parte vulneratur, & vlcus habet homo, & os carne denudatum eſt, quint⁹ hic modus eſt: & hâc calamitaté vbi facta eſt, nulla re iuuare queas. Nam ſi paſſus eſt hoc malum, non eſt quod ex ipſo exquirere poſſis, an paſſus ſit hoc malum, neq; qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforationem deuenit, tum ſi contuſio ad viſum incōſpicua eſt, tū ſi aliquo modo manifeſta fuerit: & fiſſura ſi inconſpicua viſui fuerit, & ad viſum manifeſta. Sed & ſi ſede teli in oſſe fiente, fiſſura ac contuſio ad ſedē accedat: & ſi contuſio ſola accedat ad ſedē, abſq; fiſſura: hæc quoq; ad perforationem deuenit. At vero os quod ex ſua na- *Quintus modus.*

B tura intro ceſſit, parum perforatione opus habet: & quæ maxime intro ceſſerunt, & maxime fracta ſunt, & perforatione minime opus habent. Neq; ſedes ipſa in ſeipſa fiens, abſque fiſſura ac cōtuſione, perforatione indiget. Neq; diſſectio ipſa, ſi magna ac ampla fuerit. Diſſectio enim & ſedes idē ſunt.

Cæterum primum ſpectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, & num in debilioribus, vulnus habeat: & capillos conſiderare circa vlcus, an diſſecti ſint à telo, & an intus ſint in vulnere: quod ſi eſt, periculū eſt os carne nudum eſſe. Itaque dicere oportet, os aliquam læſionem à telo habere. Atq; hæc longe prius conſideraſſe ac dixiſſe oportet, anteaquam hominem contingas. Vbi vero iam contigeris, clare noſſe conari, an nudum carne os ſit, aut non. & ſi quidem oculis con- *Quæ cōſideranda.*

C ſpicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, ſpecillo cōſiderato. & ſi quidem inueneris os carne nudum eſſe, & non ſanum à vulnere, eius quod in oſſe eſt dinotionem primum facere oportet, inſpiciendo & quantum ſit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare vt paſſus ſit, & quo modo. Si vero non conſpicuū fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali, aut non habeat: & ſi nudum eſt os, vt factum ſit, & iuxta quem modum. Nam contuſiones & fiſſuras in oſſe non apparentes, & tamen præſentes, ex vulnerati reſponſione cognoſcere primum conari oportet, an tale quid paſſum ſit os, aut nō paſſum. deinde ratione & opere exquirere, citra ſpecilli admotionem. Specilli enim admotio nō indicat, an tale quid mali os paſſum ſit, & an habeat quid in ſeipſo, aut non

passum fit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit os: quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere datur. Rumpitur autem os & obscuris fissuris, & manifestis: & cõtunditur obscuris contusionibus: & intro ex sua natura maxime cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volens: aut quum ex altiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, vter tandem fuerit, magis quàm ex plano loco: & si contineat manu telum, siue iaciat, siue percutiat: & si fortior debiliorem vulnerat. Ex his vero qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimum ac obtusissimum: huic periculum est vt os & rumpatur, & contundatur, & intro cedat ex sua natura. Ei vero qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur. Quæcunque vero illabentia in caput tela, ad os, vulnerant, ex his id quod ex altissimo loco illapsum est, & minime ex plano, & quod durissimum ac obtusissimũ, & grauissimum ac minime leue est, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit. & maxime sanè periculum est vt os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduersus telum, os sauciari contingat, siue ex manu percutiatur, siue iactum suscipiat, siue quid ipsi incidat, siue ipse collapsus saucietur ita vt quomodocunque sauciatus, osse aduersus telum occurrat. Quæ vero tela ex obliquo os sauciant, minus & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profecto ex telis maxime os rumpunt, & manifestis, & obscuris fissuris, & contũdunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata, & vndiquaque plana, & obtusa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundunt, & maturam faciunt, ac concidunt: & vlcera fiunt à talibus telis in obliquum, Sed & in circulum, subcaua, & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tempore purgantur. Necesse est enim carnes contusas ac concisas: pus fieri ac consumi. At tela oblonga, multum tenuia, & acuta, & leuia, carnem magis dissecant quàm contundunt, & os eodem modo. Et sedem quidẽ inducit id ipsum quod etiã dissecauit. Dissectio enĩ & sedes idem sunt. Verum non valde os contundunt talia tela, neq; rumpunt,

Os quæ patiatur.

Cadentes de alto & econtrà quid patiantur.

Telorum varietas.

D E F

A rumpunt,neq; ex natura sua intro cedere faciunt. Cæterũ oportet supra conspectum tuum,quicquid tandem apparuerit in osse,etiam de omnibus his interrogationem facere.Nã magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporẽ altiorem inciderit,& caligo offusa fuerit, & vertigo,& si ceciderit. Quum autem os carne denudatũ à telo fuerit, & circa ipsas suturas vlcus fieri contigerit,difficile est sedẽ teli deprehendere,quę in alio osse manifesta est,an insit in osse,aut non insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura,asperior existens reliquo osse,& non satis clarum est vbi in ipso sutura est, & vbi ossis sedes, si nõ valde magna sedes fiat.Accedit etiam ruptio ad sedem, plerunque & ipsa in suturis fiens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quod circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur,vtplurimum.Procliue enim est hac parte os rũpi ac dissolui, propter ossis hac parte debilitatem ac raritatẽ, & propterea quod parata sit sutura vt rumpatur ac dissoluatur. Nã reliqua ossa suturã ambientia ruptionis exortia manere possunt,eo quòd robustiora sunt quàm sutura. Verum ruptio circa suturam fiens,etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehẽdere,neque si à teli sede fiat in sutura, vbi rupta fuerit ac dissoluta.Verum difficilius est deprehendere fissuram ex contusione.Fallunt enim & mentem, & visum medici hæ suturæ,fissuræ speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes,nisi vehemẽter dissectæ fuerint ac dissolutæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit,& ad os telum incubuerit,animaduersionẽ habere oportet, ac inuenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis,& similib.ac multo minoribus,& similiter & multo minus vulneratus,longe magis malum accipit,qui in osse in suturas telum recepit,quàm qui nõ in suturas id recepit.Et pleraque horum perforare oportet. Verũ ipsas suturas perforare non oportet,sed secedẽdo in propinquo osse perforationem facere,si perfores. Porrò de curatione vulnerum in capite,& quo modo deprehendere oportet affectiones in capite fientes non manifestas, ita mihi videtur.Vlcus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidẽ:neque cataplasmate integere, neque linamẽto curationem facere. Neque vero comprimere oportet vlcus

Sauciati signa.

B

C

Capitis ulcus quî curetur.

in capite,si non in fronte fuerit,aut in loco pilis nudato, aut D circa supercilium & oculum.Hic enim ficta vlcera,cataplasmatis ac deligatione magis opus habent, quàm in aliis capitis partibus. Continet ac ambit reliquum caput totam frontem.partes autem vlcus ambientes,in quacunque tandé parte vlcera fuerint,inflammantur ac intumescunt,propter sanguinis influxionem.Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt vlcera,per omne tempus cataplasmatis integere ac deligare,sed postquam inflammatio sedata est,& tumor sedatus, à cataplasmatis ac deligatione cessare. At in reliquo capite vlcus,neque linamentis,neque cataplasmatis, neque deligatione curare oportet,si non & sectione opus habeat. Secare autem oportet vlceribus in capite ac fronte fientibus, qua E parte os carne nudum fuerit,& læsionem aliquam ex telo habere visum fuerit.

Vlcera quæ secãda.

Vlcera vero quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad ossis inspectionem, an quid mali passum sit à telo, & quale id passum sit,& quantum caro contusa est,& quantam os lesionem habet: & rursus an illæsum sit os à telo, & nihil mali passum sit:& ad curationem,qualínam opus habet vlcus, & caro, & ossis affectio:talia sanè vlcera sectione opus habent. Si vero etiam os quidé carne fuerit denudatú, subcaua vero fuerint vlcera in obliquum,cauitatem q̃ plurimum resecare oportet, vbi nó facile est medicaméto quocunq; peruenire.Sed & orbiculatiora vlcera, ac plurimú subcaua, etiã ipsa resecare oportet,circulo diuisim inciso secundum lõgitudinem pro hominis natura, vt longius fiat vlcus. At vero in capitis sectione,reliquæ quidé capitis partes securitatem habent dũ secãtur.Verum tépora,& adhuc supra tépora venã, quæ per tempora fertur,secare nó oportet. Cóuulsio enim corripit sectũ. Et siquidem sinistra tempora secta fuerint,dextera conuulsio corripit. Si vero dextra secta fuerint, sinistra conuulsio apprehendit. Quũ igitur vlcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorum, scire cupiens an habeat os quid mali à telo,aut nó habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine,quãta sursum opus habere visum fuerit. Secanté vero carné ab osse diducere oportet,quæ ad membranã,& ad os existit.Deinde linaméntũ per totũ vlcus adhibere oportet, quod vlcus quàm amplissimum in posterum diem faciat, cũ minimo do-

A mo dolore.vbi vero linamentum adhibuisti, cataplasmate vtere,quãto tempore etiam linamento,ita vt mazam ex tenui polenta in aceto subigas,aut coquas,& quàm maxime viscosam facias.Postridie verovbi linamentum exemeris,inspecto osse quod passum est,si nõ conspicua tibi sit vulneratio,qualisnam sit in osse: neque cognoscas an os aliquid mali in se habeat,aut nõ habeat: telum autem ad os peruenisse ac læsisse videatur:radere oportet specillo rasorio, secundũ longitudinem ac profunditatem pro hominis natura. & rursus si etiam transuersum sit os, ruptionum gratia ad visum inconspicuarum,& contusionis obscuræ gratia, quæ non intro cessit ex natura alterius ossis capitis. Indicat enim ipsa rasio magis, si non etiam aliàs conspicuæ fuerint hæ affectiones, ex B telo in osse existentes.Et si sedem teli in osse videris,tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa, ne sæpe ad sedem ruptio accedat,& contusio,aut sola cõtusio,& deinde lateant,quũ non cõspicua existant. Postquam autem os scalpro raseris, si quidem ad perforationem tendere ossis sauciatio videatur,perforare oportet,& citra perforationem triduum nõ excedere,sed in hoc perforare,tum aliàs,tum tẽpore calido,si ab initio curationem susceperis. Si vero suspiceris os ruptũ,aut contusum esse,aut ambo hæc:cõiectura facta quòd vehementer sauciatus sit, ex vulnerati verbis: & quòd à forti id contigit qui sauciauit, si alius ab alio vulneratus fuerit: & quòd telum quo vulneratus est, ex maleficorum telorum ordine fuit: deinde ꝙ vertigo & caligo ipsum C corripuerit,& quòd in soporem profundiorem inciderit, & quòd ceciderit: His ita fientibus,si nõ cognoscas an os ruptũ sit,aut contusum,aut ambo hæc, neque aliàs videas: super os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamento liquato subactum,imponere oportet: & subextento linteo oleo imbuto super vlcus, & deinde mazæ cataplasmate apposito deligare: postridie vero exoluto ac expurgato vlcere deradere. Et si sanum nõ fuerit,sed ruptum ac contusum,reliquũ quidẽ os rasum album erit,fissura vero & contusio, quæ nigrũ medicamentum eliquatum in seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterum hanc fissuram conspectam rursus secundum profunditatem radere oportet. Et si quidẽ radens fissuram hanc conspectam nigrã exemeris, & deleueris è cõ-

Cum os ruptum sit abigatur.

ſpectu ſublatam, cõtuſio quidem oſſis, aut magis aut minus fa D
cta fuit, quæ ſanè etiam fiſſuram à ſcalpro raſorio deletã rupit. Verum minus horrenda hæc eſt, & minus negotij exhibuerit, fiſſura deleta. Si vero in profundo ſit, & dum raditur deleri nolit, ad perforationem deuenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero vlcus curare. Cauere autem conuenit vt ne aliquid mali os contrahat ex carne, ſi male curetur. Nam & perforato oſſi, & aliàs denudato, ſed ſano: & ſi læſionem aliquam ex telo habeat, & tamen ſanum eſſe putetur, periculum magis imminet vt ſuppuratum fiat, etiamſi aliàs futurum non eſſet, ſi & caro os ambiens male curetur, & inflammetur ac conſtringatur. Igneſcit enim, & multa flãma impletur. Et ſanè os ex ambientib. carnibus in ſeipſum calo- E
rem & flammam, & quæcunque mala in ſeipſa habet caro, trahit, & ex his ita ſuppuratum fit. Malum eſt etiam humidã eſſe carnem in vlcere, & putreſcentem, & ad multum tempus purgari. Quare ſuppuratum quidem quàm celerrime vlcus facere oportet. Sic enim ambientes vlcus partes quàm minimum inflammabuntur, & vlcus citiſſime purum erit. Neceſſe eſt enim carnes conciſas ac cõtuſas à telo ſuppuratas fieri ac conſumi. Poſtquam autem purgatum fuerit, ſiccius fieri vlcus oportet. Sic enim citiſſime ſanũ fiet, ſicca carne germinante, & non humida. Et ſic quoque vlceri caro non ſuperincreſcet. Eadem ratio membranæ circum cerebrum eſt. Statim enim oſſe perforato & exſecto, ac de membrana detracto, ipſam denudatam membranam puram quàm citiſſime ac F
ſiccam facere oportet, vt ne vbi ad multum tempus humida ſit, conputreſcat ac in tumorem attollatur. His enim ita fientibus, periculum eſt ipſam putrefieri. At vero os quod diſcedere à quouis alio oſſe oportet, vlcere in capite fiente, & ſede teli in oſſe exiſtente, aut aliàs oſſe plurimum denudato: diſcedit vbi plurimum exangue factum eſt. Reſiccatur enim ſanguis ex oſſe, & à tempore, & à plurimis medicamẽtis. Citiſſime enim diſceſſerit, ſi quis vlcus quàm citiſſime purgarit, & de cætero & vlcus, & os, tum maius, tum minus reſiccauerit. Quod enim citiſſime reſiccatum ac teſtaceum factũ fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio oſſe, quod ſanguinolentum ac viuum exiſtit, & quum exangue ac ſiccum fiat, à ſanguinolento ac viuo valde diſcedit. Quæcunque

vero

vero ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum natura, rupta aut etiam dissecta, valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit. & quæ pluribus fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt. & nullum ex talibus perforare oportet, neq; periclitari ossa auferre conando, priusquam spōte sua emergant, priore forma exoluta. Emergunt autem carne subnascēte. Subnascitur autem ex duplicata ossis lamina, & ex sano osse, si superna ossis pars sola fuerit corrupta. Sic vero quàm citissime & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis vlcus quàm citissime suppuratum redditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes intro cō- *Ossa fracta quæ minus periculosa.*

B tusæ cesserint ad membranam, & superna ossis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, vlcus celerrime sanū erit, & ossa quæ intro cesserunt celerrime emergunt ac reuertuntur.

At vero puerorum ossa, & tenuiora & molliora sunt, ea de causa, quòd sanguinolentiora sunt, & cana, & neque antrosa, neque densa, neq; solida: & à telis æqualibus ac debilioribus, si similiter ac minus fuerint vulnerati, iunioris pueri vulnus, & magis & citius suppuratur, & in breuiori tempore quàm senioris: & si aliàs ex vulnere moriturus est, iunior seniore citius perit. Cæterum si os denudatū carne fuerit, animaduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre ac noscere non datur, an ruptum sit os, & an contusum, aut solum contusum: & an sede teli facta, adsit contusio, aut fissura, *Puerorum ossa.*

C ant ambo hæc. Et si quid horū os passum fuerit, detracto sanguine, paruo terebello modice & cum cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundum iuuenibus, quàm senioribus. Quicunq; vero ex vulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest vt sanus fiat ac seruetur, ex his signis dinotionē morituri facere oportet, & quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. Quum quis os fractum, aut ruptum, aut contusum, aut quocūq; modo fractū intelligens, per errorem deliquerit, & neque raserit, neq; perforauerit, veluti os non opus habeat, & velut os sanū existat: ante decimumquartum diem febris corripiet vt plurimum in hyeme. In æstate vero post septimum diem febris corripit. & postquam hoc factum fuerit, vlcus colorem omittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso *Morituri signa.*

emoritur,

emoritur, & viscosum fit, & apparet velut salsamentum, colore fuluum, subliuidum. & os tunc corrũpi incipit, & fit valde nigrum postremum pallidum aut valde album euadens. Quum vero iam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, & desipiens æger moritur, & conuulsio plerosque corripit in altera corporis parte: si quidem in sinistra parte capitis vlcus habeat, in dextra corporis parte conuulsio corripit. Si vero in dextra capitis parte vlcus habeat, in sinistra corporis parte cõuulsio corripit. Sunt autem & qui syderati fiunt, atque sic pereunt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem significant hæc signa, & in iuniore, si vulnus existat. Quapropter vbi intellexeris febrẽ inuadere hominem, & ex aliis signis aliquod ipsi accedere, non cunctari oportet, sed os vsq; ad membranam perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationem, & ad rasionem, facile ac expeditum. Deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum vero in vulnere in capite, homine terebello perforato, aut non perforato, osse autem denudato, tumor rubicũdus, ignis sacri speciem referens, accesserit in facie, & in oculis vtrisque, aut altero: & si quis tumorem contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & vlcus ipsum tum quod ad carnem attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambientes vlcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie existit: & aliud peccatum nullum tumor habeat, quod ad reliquam victus rationem attinet: Huius infernam aluum deorsum purgare oportet medicamento, quod bilem ducit. & vbi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus euadit. Medicamentum vero dare oportet, ad vires hominis respiciendo, prout robore validus fuerit. Cæterum de perforationis ac terebrationis vsu, vbi ea necessitas ingruat, vt necesse sit hominẽ perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationem administras, non oportet statim os ad membranam perforare ac excindere. Non enim conducit membranam osse denudatam esse, ad multum tempus male afflictam: sed postremum vbi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculum est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranam perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere mẽbranam per terebellum

Medela huius.

Terebrationis modus qui.

A rebellum vulneres. Verum terebrantem oportet, vbi iam valde parum abest vt os sit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione desistere, & sinere vt os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua vero curare oportet, prout vlceri conducere visum fuerit.

Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccans adurit, & maius os perforationé ambiés discedere facit, quàm aliàs discessurum fuisset. Si vero etiam statim volueris vsque ad membranam perforare, & B postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita vt posterior tarde ad curationem deuenias; terebello exsculpto statim os ad membranam perforare ac excindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari: tum aliàs, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum iam ac transpuratum perforaueris. & sæpe contingit vt non profundum os sit, tum aliàs, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quàm crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, vt in terebelli admotióe ne fallaris, verum qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper terebel- C lum admotum adigito, ita vt frequenter consideres, ac cómoueas os, & eiicere coneris. Postquam auté abstuleris, reliqua velut vlceri conferre visum fuerit curato.

Terebra aqua intingéda.

HIPPOCRATIS COI CHIRVRGIAE OFFIcina, Iano Cornario medico physico interprete.

Aut

Vt similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facillimis, ab his quæ vndiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: quæ & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ vero ad chirurgiæ officinam. Aegrotãs. agens. ministri. instrumenta. lumen. vbi, quomodo. quot, quomodo. quando. corpus. vasa commoda. Tempus. modus. locus. Agens aut sedens, aut stans, moderate ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est. Artificalis, etiam in nobis est. Vtriusque vero duplices vsus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucem, & modicus vsus est, & moderatio manifesta. Ad lucem vero, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus, ad splendorem conuertere oportet id quod tractatur; exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est: ita vt id quod tractatur ex aduerso sit luci, qui vero tractat ex aduerso eius quod tractatur, verũtamen vt ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur. Ad seipsum vero, si quidem sedeat, pedes secundum rectitudinem sursum versus è directo ad genua sint, distantia autem parua in consistendo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modice distantia, pro commoda cubiti positione ac appositione. Vestitus expedite, distincte, æqualiter, similiter, cubitis, humeris.

Lux duplex.

Quæ chirurgo prospicienda.

D E F

Ad id vero quod tractatur, vltra & prope, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Vltra quidem & prope termini sunt cubitorũ gibbi, ita vt in anteriorem partem non excedant genua in posteriorem costas. Sursum vero, vt non supra mammas, summas manus habeat. Deorsum vt non inferius quàm vt vbi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret. & in medio quidem hoc modo se habet. Hac vero aut illac, vt non extra sedem: sed pro ratione conuersionis & corpus, & operatem corporis partem producat. Si vero stet, vtrisque pedibus ex æquo insistere satis est.

A est. Agere vero oportet ita vt altero pede inscendat, non eo qui est ad manum agentem, genu ad inguem sublato, velut in sede, sed & alij termini iidem sunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractanti inseruiat, aut stans, aut sedés, aut decumbens, quo quàm facilime ita velut figuram habens perseueret, seruans subfluxionem, subsidentiam, euersionem, decliuitatem. Sic quæ debet seruatur & figura, & forma eius qui tractatur in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequente. Vngues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorum vertices ad vsum exercere, digitis quidẽ summis pleraque, indice ad magnum admoto. Tota vero manu prona, ambabus autem aduersis. Digitum extendere cogit B magnum quiddam in medio digitorum positum, & oppositum facere magnum digitum indici. Morbum autem esse manifestum est, per quem etiam læduntur hi quibus ex natiuitate, & educatione, asueuit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet vtrisque seorsim agendo, & ambabus simul. Similes enim sunt: ambabus coniectando bene, pulchre, cito, non laboriose, concinne, expedite. Instrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Vbi oportet, vt ne quid impediat opus, neque impedimento sit inter accipiendum circa operantem corporis partem. Si vero alius det, paulo prius paratus sit, & faciat vbi iusseris. Qui vero circa ęgrotãtem sunt, id quod tractatur exhibeant prout visum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, vt totum quiescat, ta- C centes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, non laboriose, expedite, concinna. Cito quidem perficiendo opera. Non laboriose, facile agẽdo. Expeditio vero ad omnia parata est. Concinnitas autem iucunda aspctu est. Ex quibus vero exercitationibus hæc cõtingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulchre quidem, simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter ac similiter: aut inæqualia ac dissimilia, inæqualiter ac dissimiliter. Species vero hæ sunt, simplex rotunda in orbem, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta: ita vt species cõgrua sit speciei & affectioni eius quod deligatur. Eius vero quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum. & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus

Vngues et digiti chirurgi quales esse debent.

Instrumenta in promptu sint & ministri.

Deligatio duplex.

Ligationis species.

bus

Modi ligandi. bus inseruit, Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxima deligationis vis est. Compressio quidem, vt incumbentia non abscedant, neque penitus innitantur: sed sint quidem firmata. non autem coacta, & minus quidem extrema, minime vero media. D

Nexus. Nexus & filum procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu postea sequente. Initia non super vlcus iniicere oportet, sed hinc aut illinc facere nexum. Nexum vero neque in semita, neque in opere, neque illic vbi inane est, vt ne in vanum iaceat. Nexum autem & filum, mollia non magna. Hoc tamen probe nosse conuenit, quòd omnis deligatio ad decliuia & acuminata fugit, velut in capite, ad partem supernam: in tibia, ad infernam. Deligare oportet dextras partes, in sinistras: & sinistras, in dextras: excepto capite. Hoc vero secundum rectitudinem. Verum contraria ex duobus initiis. Si vero ex vno, ad id quod simile est, ad subtilitatem: velut est media pars capitis, & si quid aliud huiusmod. Quæ vero mouentur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quàm minimis ac expeditissimis linteis obuoluere oportet, velut poplitem: qua vero circuntenduntur, expassis ac latis, velut est patella. Circundare quoque insuper oportet, comprehensionis quidem gratia eorum quæ circa hæc sunt, appensionis vero vniuersi deligamenti, in quiescentibus & depressioribus corporis partibus, qualis est & supra, & infra genu. Conuenit autem in humero quidem, circunductio circum alteram alam: In inguine vero, circum alteram lateris mollitudinem: in tibia, supra suram. & quibuscunque sursum contingit fuga, his inferne appensio conuenit: quibus autem deorsum, vice versa. Quibus vero non est, velut in capite, his in æqualissima parte comprehensiones facere oportet, & minime obliquo deligamento vti. Nam stabilissimum postremum circundatum, vel maxime vagabunda continet. Quibuscũque autem neque comprehensio, neque appensio linteorum, commode se habet: his per fila appensiones facere conuenit, ex iniectione, aut consutione. E F

Deligamẽta qualia. Deligamenta sint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere vero oportet ambabus simul, aut vtrisque seorsim exercere. Conueniente autem deligatione vti, coniectura ad latitudinem ac crassitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In

quibus

A quibus autem futurum est vt decidant, ea peiora sunt, quàm si cito decidant. Quædam vero sunt eiusmodi, vt neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ vero spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio, quidem in causa est, vt aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta diducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet lintea leuia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta. neque extuberantias habentia, & sana, vt extensionem ferant, & paulo præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari: ad ea quidem quæ disparata abscesserunt, ita vt sublimia sedē quidem contigant, non tamen comprimant. Initium autem sumere oportet ex sana parte, & ad vlcus desinere, quo id quidem B quod subest excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem, in rectum: obliqua vero, oblique, in figura doloris exorte, in qua neque constrictio, neque discessio contingat: ex qua vbi translatio fit ad appensionem, aut positionem, non transmutent, sed similia habeant hæc, musculos, venas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Appensa vero aut posita esse conuenit, in figura doloris exorte, quæ est secundum naturam. In quibus vero discesserint, vice versa. At quibus expassa sunt, contrahere oportet, quod ad alia quidē attinet eodem modo: ex multo vero temporis spatio interposito contractionem facere oportet, & sensim progressu facto compressionem, primum minime, deinde magis, ita vt terminus quòd maxime facta sit, mutuus conta-C ctus fiat. Quibus vero contracta sunt, diducere: cum inflammatione quidem vice versa: sine hac autem, præparatione quidem eiusmodi, deligatione vero contraria. Distorta vero dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo. Verum quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria vero contrario modo. Spleniorum lōgitudines, latitudines, crassitudines, multitudines. Longitudo, quanta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum, crassitudo, vt triplices aut quadruplices sint. Multitudo, vt dum circundantur non excedant, neque deficiant. Quibus vero ad directionem, in longitudinem circundando, latitudinem ac crassitudinem defectu coniectare oporteat, ita vt non aceruatim expleamus. At vero

Lintea qualia.

Deligatio qualis.

Splenia.

Linteorũ subligatio vero linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso ad supernas partes desinit: altera ex loco læso, ad infernas. D

Iuxta locum affectum maxime comprimere oportet: Minime extremas partes: Reliqua vero pro ratione. Deligatio autem multam sani loci partem occupet. *Deligamẽta qualia.* Deligamentorum multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, vt ne superetur à loco læso, neque per ferulas illisio fiat, neque pondus, neque circuncirca inclinatio, neque effœminatio deligamenti contingat. Longitudo vero & latitudo, trium, aut quatuor, aut quinque, aut sex, cubitorum quidem longitudo, digitorum autem latitudo. Et affulcimenti circunductiones tot sint, vt ne comprimant. Mollia vero & non crassa sint hæc omnia, pro longitudine, & latitudine, E ac crassitudine partis affectæ. *Ferulæ.* Ferulæ porrò sint leues, æquales, iuxta extremitates simæ, hinc atque illinc paulo minores delegatione, crassissimæ autem ea parte qua extat fractura. Quæcunque vero partes incuruæ sunt & excarnes, in his quæ præminent cauendæ sunt, velut circa digitos & malleolos, aut positione, aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet, non comprimere primum. *Ceratum. Aqua.* Ceratum molle, & leue, & purum sit. In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas, vt supra suam ipsius manum meditancus affundat. Multitudo, ad laxandum quidem & attenuandum, plurima optima est. Verum ad incarnandum ac molliendum, moderata. Moderatio autem in perfusione ea est, quòd dum adhuc attollitur pars, priusquam concidat desistere oportet. F Primum enim attollitur. Postea vero attenuatur. Positio sit mollis, æqualis, sursum vergens, in eminentibus corporis partibus, velut calcaneo, & coxa, vt neque refrangatur, neque euertatur. Canalem toti potius cruri quàm dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet: & reliqua quæ lædere solent manifesta sunt. Exhibitio vero, & distentio, & restitutio, & reliqua secundum naturam fiant. Natura in operibus est. operis actione quid illa velit coniectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex communi, ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare oportet, velut in manus figura. Ex cõmuni vero, extensionem & inflectionem, veluti figura cubiti ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetudine,

A dine, quod non alias figuras magis ferre possunt, velut crura extensionem. In hac enim figura plurimum tempus facilime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione vero ex-distentione, similia hæc habent, ad habitum aut positionem, musculos, venas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta.

Distentio fit maxime circa maxima, & crassissima, ac æqualia, & vbi ambo ossa læsa sunt. Secundo loco vbi subiectũ, minime vbi supernum. Si vero magis moderato fiat, detrimẽtum affert: pueris exceptis. Oportet autem ipsa paululum accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocum, coniugatum simile, sanum. Defrictio potest soluere, ligare, incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollis soluere. Multa, minuere. Moderata, crassefacere. Deligare vero oportet, primum vt is qui deligatur, dicat, maxime se compressum esse circa læsam partem, minime circa extremas: & firmatum se esse, non compressum, copia linteorum, non robore: & hac die ac nocte paulo magis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia vero die deligatum solutum gracilius fit, atque hoc per omnes deligationes. Secunda vero deligatione an iuste deligatum apparuerit discere oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itémque pluribus. Septima vero à prima deligatione soluta, inueniantur gracilia ossa ac depressa. At vero in ferulas deligata, si gracilia & pruritus exortia, & sine vlcere fuerint, sinere oportet vsque ad dies viginti à læsione. Si vero quid suspectum sit, soluere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die firmare. *Distentio.* *Defrictio.* B *Deligationis modus.* C

Appensio, positio, deligatio, vt in eodem statu sint custodire oportet. Figurarum summa hæc est, consuetudines, naturæ singulorum membrorum, species ex currendo, ambulando, stando, decumbendo, ex opere, ex remittendo. Nam vsus corroborat, ocium autem colliquat. Aut compressione, aut copia linteorum. Quæcunque vero effuso sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflammationis exortes, ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimum, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita vt manum aut crus non habeat in decliue, & initium supra vulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, vltimam partem ad supernas corporis *Figuræ.*

partes distribuendo, deligatione, cōpressione. Sed & hæc copia magis quàm robore. Maxime autem his lintea tenuia, leuia, mollia, pura, lata, sana debentur, vtpote sine ferulis: & vberiore perfusione vti oportet. At vero elapsiones aut luxationes, aut tortiones, aut distātię disparatæ, aut auulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, vnde quidem excesserūt, remittendo deligare oportet: quò vero excesserunt, intendendo deligamentum, vt ad contraria vergāt deligata, etiam priusquā fuerint deligata, paulo magis quàm vt ex æquo sint, & deligamentis, & spleniis, & appensionibus, & figuris, extensione, defrictione, directione: & hic etiam vberiore perfusione. Cæterum imminutiones multam sanam partem occupando deligare oportet, vt ex influxione qua colliquata plus quàm sua sponte imminuta sunt, alia deligatione permutata ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem est, vt & superna pars simul deligetur, velut tibiæ, & fœmorum, & alterum crus cum sano crure, quo similius sit, & similiter quiescat, & similiter alimentum excludāt, & suscipiant. Linteorum vero copia, non compressione vtendum est, remittēdo primum id quod maxime opus habet, & vtendo defrictione incarnante, & perfusione absque ferulis. Fulcimenta porrò ac stabiliméta adhibere oportet, veluti pectori, costis, capiti, & aliis quæ eiusmodi sunt: partim pulsuum gratia, vt ne concutiantur: partim etiam distantiarum disparatarum gratia, circa iuncturas, in ossibus capitis, quo firmentur. Et in tussibus, aut sternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput stabilimenta. Horum omnium eædem sunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læsiones sunt, maxime comprimendum est. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni conuenientem: deligare vero non amplius comprimendo, vt ne pulsus concutiantur: neque amplius quàm vt distantium iuncturarum extremitates mutuo se contingant. Neque vt tusses & sternutationes fiant, sed vt prohibeantur stabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

Fulciméta quibus aptanda.

HIPPO-

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE FRACTVRIS, Iano Cornario medico physico interprete.

Portet medicum & luxationum, & fracturarum extensiones quàm directissimas facere. Hæc enim iustissima natura est. Si vero quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere conuenit. Minus enim hoc peccatũ est quàm ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerunque nihil peccant. Ipse enim qui deligatur manũ porrigit, vt qui ita à iusta natura cogatur. Qui vero sapientes sibi videntur medici, hi sunt nimirum qui peccant. Studij igitur non multi est manum fractam tractare, & quilibet vt ita dicam, medicus hoc potest. Verum cogor plura de hoc scribere, quòd sciam medicos esse, qui sibi sapientes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinum est, quum nondum intellexerint an bonum sit, magis laudant quàm familiare, quod iam bonum esse sciunt: & alienum magis laudant quàm probe notum. Dicendum igitur, quænam medicorum peccata de natura manus, tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorũ corporis ossium doctrinã hic sermo affert. Manum itaque, de qua nobis sermo est, quidam pronam deligãdam dedit, ille vero cogebat sic tenere velut sagittãtes, quum humerum iniiciunt, atque ita habentem deligabat: hoc ipsum illi secundum naturam esse existimans. & in testimonium adducebat, tum omnia cubiti ossa, quòd directionem inter se haberent, tum coloris concordiam, quòd ipsa per seipsam rectitudinẽ haberet, ídque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiã dicebat & carnes, & neruos, à natura productos esse, & artẽ sagittandi in testimonium citabat. & hæc dicens

Quæ medicus in his præstare debeat.

Medicos imperitos taxat.

cens ac faciens,sapiens esse sibi videbatur. Verum aliarum ar D tium oblitus erat, & eorum quæ robore,& eorum quæ artificiis operantur ac efficiunt:non animaduertens aliam in alio figuram secundum naturam esse,& in eodem opere alias dextræ manus figuras secũdum naturam esse,alias sinistræ, si ita contingat. Alia enim figura in iaculatione secundũ naturam est, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quiescendo. Quot vero artes inuenire quis possit, in quibus non eadé figura manuum naturalis est?& in vnaquaque arte,aliter ad instrumétum quod quisq; habet,& ad opus quod perficere vult manus figurantur.Ei vero qui sagittandi artem exercet,hanc figuram alterius manus optimã esse consentaneũ est.Cardinoformis enim brachij pars,in cubiti sede E in hac figura innitens, ossibus cubiti & brachij rectitudinem facit, veluti totum vnum esset. & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minime flexibilem & rigidissimum esse hunc locum, & non superari, neque remittere,dum à dextra manu neruus trahitur.& sic neruum quidé quàm plurimum trahet,à firmissimo vero ac confertissimo emittet.Ex talibus enim sagittarum emissionibus, celeres & vehementiæ, & longinquitates fiunt. Deligationi vero cum arte sagittandi nihil cõmune est. Nam & vbi deligauit,si manum ita habiturus esset, multos vtiq; dolores maiores vulnere adderet:& si flectere iuberet, neque ossa, neq; nerui,neq; carnes in eodem permanerent, sed superata deligatione aliò transferrentur.Et quæ tandem est figuræ sagit- F tarij vtilitas? Et in hac parte fortasse non peccaret is qui sibi sapiés esse videtur, si ipsum vulneratum sibi manum exhibere permitteret. Alius porrò medicus supinam manũ præbens,ita extédere iubebat,atq; hoc modo habentem deligabat, hanc figuram naturalé esse putans, coniectura ex colore facta:& ossa hoc modo secũdum naturam esse existimans,eo quòd os eminés circa manus iuncturã,vbi paruus digitus est, è directo esse apparet eius ossis, ex quo vlnam homines metiuntur.& hæc testimonia adducebat, quòd secundum naturã hoc modo figura se haberet.& recte dicere putabatur. At vero siquidem manus supina extendatur,vehementer vtique doluerit.Cognoscere autem poterit hoc quisq; suã manu ita extenta,quòd dolorosa est hæc figura.Nã & debilior vir,for-

Modus alius deligandi.

A tiorem ita manibus suis comprehensum, vt cubiti flexura supina frangitur, quocunq; voluerit duxerit. Neq; enim si gladium in hac manu habeat, eo vti poterit, adeò violēta hæc figura est. Deinde si vbi deligauit quis, in hac figura sinat, maior quidem dolor vbi obambularit, magnus autem etiam vbi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figuram habere. Sed & citra reliquam perniciē, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturam manus eminēs, iuxta paruum digitum, hoc quidē cubiti est. Quod vero in flexura est, à quo vlnā homines metiuntur, id brachij caput est. Ille vero idem os esse, & hoc & illud putabat: itémq; multi alij. Est autē idem cum illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus vocatur, in quē in-
B nitimur. Si quis igitur ita supinam manum habeat, tunc & os distortum apparet, & nerui à manus iunctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiunt. Tendūt enim hi nerui ad os brachij, vnde vlna mensuratur. Tanta sane ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. Si vero velut ego iubeo, manum fractam quis extendat, os quidem quod est circa paruum digitum, ad cubiti flexuram tendens, in directum conuertet, rectitudinem vero habebunt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes tendentes: & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita vt neque ambulanti, neque decumbēti, vllus dolor aut fatigatio accedat. Desidere vero hominē ita
C oportet, vt ossis pars ad clarissimā præsentem lucē constituatur, ne is qui extensionē tractat circa sufficientē directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidem eminens in cōtactu latere poterit. Porrò ex cubiti ossibus vbi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernum os sauciatum est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanū subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro quæ superne innascitur. Infernum vero os excarne est, & non facile occultari potest, & vehemētiore extensione opus habet. Si vero hoc contritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extēta magis quàm oportebat, Verum pleriq; minus quàm

Cubiti ossa si fracta fuerint.

Deligatio oportet extenduntur. Conuenit autem facta extensione, volis admotis dirigere: deinde cerato illito non ita multo, vt ne deligamẽta circunfluitent, ita deligare, vt summã manum non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paulo superius ne ad summam partẽ sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio eius supra fracturam iniecto, ita vt firmet quidẽ, non tamen admodum premat. Postquã autẽ circundedit eodẽ loco bis aut ter, ad supernam partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Conuenit autem prima lintea non esse longa. Secundorum vero linteorũ initium supra fracturam iniicere, ita vt semel circundet eodẽ loco, deinde deorsum distribuat, & minus premẽs, & magis traducẽs, quo linteum ipsi sufficiens sit, ad recurrẽdum eo vbi alterum desiuit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextrã deligẽtur, aut ad vtrã partẽ contulerit ad fracturæ figuram, & in vtram declinare expedierit. Postea vero splenia extẽdere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habẽt. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextrã, modo in sinistram: & plerunq; inferne initio facto, sursum ducere aliquãdo etiam superne deorsum. Extremitates autẽ subaridas, & in acutum abeuntes, spleniis obuolutis curare oportet, ita vt copia opertoriorum non totũ aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper autem circa manus iuncturã siue articulum laxe circundare splenia oportet aliàs atq; aliàs. Copia vero linteorum sufficiens primum, duę partes sunt. Signa autẽ bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an compressus sit, & si compressum quidẽ se esse dixerit, sed leniter, & maxime circa ipsam fracturam. Huiusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eum qui recte deligatur. Signa vero mediocritatis hęc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est ipse sibi ipsi videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie vero tumorem paruum, mollem, ad summam manum abortum esse. Mediocritatis enim factæ à te compressionis signum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse sibi videatur. Tertia vero die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum iam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si vero quid ex relatis abundauerit, nosse oportet vltra modum compressum

A compressum esse. Et ex his coniectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere autem oportet tertia die, vbi extenderis. Et si primũ moderate deligasti, hãc deligationem paulo magis q̃ illã comprimere oportet, & initia supra fracturã iniicere, quemadmodum etiã antea. Si quidem enim hanc prius deligaueris, sanies ex hac ad extremitates hinc atq; illinc exhauritur. Si vero aliquã aliam partem prius cõpresseris, in illã ex compressa exhauritur. Intelligẽtia autẽ ad multa vtilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationẽ, & cõpressionem ex hoc loco. Reliqua vero iuxta rationem, ita vt quãto lõgius à fractura digressus fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũ-
B dando, sed adhærentia. Postea vero pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis cõpressum esse q̃ prius, & præsertim circa fracturã. Sed & alia, & circa tumorem, & circa dolorem, & circa alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquam vero tertius iã aderit dies, laxiora esse ipsi videãtur deligamenta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis cõprimendo deligare, & hoc cũ omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Vbi vero tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si quidem recte deligatus fuerit, tumor in summa manu, atque hic non valde magnus erit: locus autem qui deligatur, in o-
C mnibus deligationib⁹ tenuior ac gracilior comperietur. Verum in septimo etiam valde tenuis, & ossa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et si hæc huiusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paulo magis compriméndo quàm antea, si non dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quàm laxissimis circũdare, quietis saltem gratia, vt ferularum appositio ad compressionẽ manus nihil faciat. Postea vero & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant, velut in primis deligationũ circuitibus. At vero vbi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia iuxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit, quàm comprimat. *Ferulæ quando apponendæ.*

mat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multum. Et ad hoc studium vel maxime adhibendum est, vt ferula è directo magni digiti nō ponatur, sed hac vel illac; immo neq; à directo parui digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hac vel illac. Quod si ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breuiores ipsas aliis esse oportet, vt ne perueniant ad ossa præminentia, iuxta manus articulum. Periculum est enim vlcerationis, & denudationis neruorum. Oportet autem tertio quoque die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, ꝙ ferulæ deligationis conseruandæ gratia apponuntur, nō autem compressionis gratia alligantur. Si quidē igitur probe noueris, quòd in prioribus deligationibus ossa sufficienter sunt directa, & neque pruritus infestēt, neque vlla aliqua vlceratio suspecta sit: ita cum ferulis deligatum sinere oportet, donec viginti dies trāsgressus fuerit. In triginta enī diebus vniuersis maxime ex toto cubiti ossa corroborātur. Certum tamen nihil est. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate valde differt. Postquam autem solueris, aquam calidam affundere oportet, & postea deligare, paulo minus comprimēdo quàm antea, & paucioribus linteis quàm prius. Et postea tertio quoque die soluere, ac rursus deligare, ita vt min⁹ cōprimas, & paucioribꝰ linteis vtaris. At vero si vbi ferulis deligatus est, ossa non recte posita esse suspiceris, aut aliud quid vulneratum vexet, in dimidio temporis spatio, aut paulo priꝰ soluere, & rursus deligare oportet. Victus porro his quibus ab initio vlcera non facta fuerint, neque ossa extra eminēt, sufficit aliquanto simplicior. Verum parciore victu vtēdum est ipsis, vsque ad diem decimum, vt qui iam etiam quiescant: & obsoniis tenellis vtendum, quæ transitui mediocritatem exhibent. A vino vero & carnis esu abstinendum. Postea tamen sensim progressu facto reficiendi sunt. Hic sermo velut lex iusta posita est de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euentus sequi, ex iusta tractatione. Quicquid vero nō ita euentum habuerit, scire oportet, ꝙ in tractatione quid defectuose, aut redūdanter factū est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo cōsiderare oportet, quæ non ita valde curare solent medici, & quidem quum omnē curationem, & totā deligationem corrumpere possint, si non recte

Victus horū qualis.

D E F

A recte fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernum solum: is vero qui deligatus est, in fascia quadam manum exceptam ac appensam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturam existit, ita vt manus hinc atque hinc pendeat: hunc necesse est reperiri os ad supernam partem distortum habentẽ. Si vero sic fractis ossibus, & summam manum in fascia habet, & partem iuxta cubiti flexuram: reliqua vero cubiti pars non sit eleuata; hic ad infernam partem os distortum habere comperietur. Poinde in fascia molli latitudinem habẽte maximam cubiti partem, & manus articulum, æqualiter suspendere ac eleuata gestare oportet. At vero si brachiũ fractũ fuerit, si quidem quis extentam manum in hac figura extendat, B musculus brachij extentus deligabitur. Postquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, musculus brachij aliam figuram habebit. Iustissima igitur brachij extensio hæc est. Lignum cubitale aut paulo breuius, qualia sunt ligna quæ in foramina ligonum immittuntur, suspendere oportet, hinc atq; illinc catena deligatum. Hominem vero in alta quapiam sede collocatum, ita manu superincumbere oportet, vt lignum id sub ala sit moderate habens, vt homo vix sedere possit, & ferè subleuatus sit, supposito postea alio quopiam fulcimẽto, & coriaceo puluino vno aut pluribus subiectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectum angulũ obliquatus. optimum quidem est corium latum ac molle, aut fasciam latam circundare, & magnum aliquod pondus appendere, C quod moderate intẽdere possit. Sin minus, vir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum cogat. At vero medicus erectus stans, & alterũ pedem in altiore quopiam habens, aggressionem faciat, ita vt volis os dirigat ac componat: facile autem dirigetur. Nam hæc extensio bona est, si quis ipsam recte præparet. Deinde deliget fasciarum principiis supra fracturã iniectis: & reliqua omnia, quẽadmodum prius monuimus, tractet: & easdem interrogationes faciat. & iisdẽ signis vtatur, an moderate habeat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima aut nona die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, intermedio tẽpore soluat, & vbi probe collocauit, rursus deliget. Corroboratur autem maxime os brachij in xl. diebus. Postquam vero hos excesserit, soluere

Quî brachiũ fractum coaptetur.

Quoto tẽpore brachiũ fractũ coalescat.

soluere oportet,& minus comprimere,& paucioribus queq; linteis deligare. Cæterum victum quendam exquisitiorem q̄ prius constituere oportet,& ad longius tēpus. Eius vero cōiecturam facere oportet, ad tumoris qui in summa manu est robur respiciendo. Insuper autem & ad hæc animum aduertere oportet: ꝙ brachium à natura ad externam partem incuruatum est,& distorqueri solet,si non bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ à natura ad hanc partem distorta sunt, etiam dū curantur vbi fracta sunt,distorqueri solent. Vbi igitur tale quippiam in suspicionem venerit, lata insuper fascia brachium circūcirca complecti oportet,& circum pectus deligare:& vbi quiescere volet,inter cubiti flexuram & costas, splenium quoddam multiplex conuolutum ac complicatum supponere:aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enī modo incuruatio ossis recta euadet. Cauere tamen oportet,vt ne minus ad internam partem vergat. Pes vero hominis ex multis ac paruis ossibus compositus est,quemadmodū etiam summa manus. Franguntur quidem non ita valde hæc ossa,si non vnà cum corpore, ab acuto aliquo aut graui vulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in vlcerationum parte refertur. Si vero quid è loco suo motum fuerit,aut digitorū articulus, aut aliud quoddā ex ossibus summi pedis, vnūquodque in suum locum cogere oportet, quēadmodum & ea quæ in manu sunt. Curare vero oportet cerato,& spleniis,& linteis velut etiam fracturas,exceptis ferulis,eodem modo comprimendo,& per tertium diem deligādo. Interrogetur item is qui deligatur similiter, velut in fracturis,& de cōpressione facta,& an laxa sit deligatio. At vero sana fiunt in xx. diebus perfecte omnia, exceptis his quæ cum tibiæ ossibus communionem habent,& cum ipsa è directo. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contēnentes morbum. Verum priusquā sani fiant obambulant:& propterea plurimi non perfecte sanantur, sed dolor ipsos sæpe merito commonefacit. Totum enim corporis pondus pedes vehunt. Quum igitur nondum sani iter faciūt, articuli moti male curantur, ideoq; alias atq; alias hi qui ad tibiā sunt dolent. Quæ vero cum tibiæ ossibus communionē habent & maiora aliis sunt,& vbi hæc mota sunt, diuturniorem medelam requirunt. Curatio tamen eadem est. Verum linteis &

Pes & ossa eius fracta quî curentur.

Quoto tēpore hæc sanescant.

D E F

A linteis & spleniis pluribus vti oportet: Et in totũ hinc atque illinc deligare, cõprimere item velut alia omnia, ea maxime parte qua emota sunt, & primas quoq; linteorũ obuolutiones eodem modo facere. In vnaquaq; vero resolutione, multa, calida aqua vti oportet. In omnibus enĩ circa articulos læsionibus, multa aqua calida affundenda est. Ceterum cõpressiones & laxationes in iisdẽ temporibus eadem signa ostendunt, quæ in superioribus: & religationes eodẽ fiant. Sani vero perfecte hi fiũt in xl. maxime diebus, si decumbere sustinuerint. Sin minus, eadẽ patiuntur quæ prius relata sunt, & adhuc amplius. Porrò quicunq; saltu de alto quopiã loco facto, in calcaneũ vehementer se fulciuerunt, his ossa quidẽ disparantur, venulæ vero sanguinẽ effundunt, carne circa os B cõtusa, tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruũ non est, & supereminet quidem sub tibię rectitudinẽ, cõmunionem vero habet cum venis ac neruis principalibus. Tendo autem posterior huic ossi annectitur. Hos curare oportet cerato, & spleniis, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus est etiam aliis q̃ optimis ac lenissimis. & si quidem mollis fuerit à natura cutis circũ calcaneum, sic sinere oportet. Si vero crassa & dura veluti quidã habent, incidere oportet, æqualiter, & attenuare, ita tamẽ vt ne vulneretur. At vero talia bene deligare non cuiusuis est. Si enim deliget quis, quomodo alia circa malleolos deligantur, ita vt aliquando circũ pedem, aliquando circum tendinem, fasciæ circundẽtur: hæ cõstrictiones calcaneũ separãt: C qua parte contusio facta est. Atq; ita periculum est, ne calcanei os corrumpatur: & sanè si corruptum fuerit per omne æuum morbus durare potest. Nã & alia quæ non ex tali modo sunt, ipsum corrumpit, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia vulnere fiente periculoso, ac diuturno, & communionem cum calcaneo habente: aut in femore: aut vbi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiũt, & quæ sæpe refringantur, si nõ bona diligentia, & multa quiete curentur. Quare etiã ea quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquã læsionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriuntur, continuæ, tremulæ, singultosæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes ac occiden-

Qui de alto desiliunt.

Curatio horum.

occidentes. Fieri etiam possunt venarum sanguifluarũ liuores, venarum nauseę, & cancerationes ex compressione. Fieri autem possunt hæc absque alia corruptione. Atque hæc quidem relata sunt, vbi vehementissimæ contusiones fiunt. Plurima tamen leniter circumcirca contunduntur, neque vllum magnum curationis studium exigunt, sed recte tamẽ tractare oportet. Quũ verò vehemens in fulciẽdo illisio facta esse visa fuerit, tunc sanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plurimam facere circum calcaneum obuolutam, ita vt aliquando ad summas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex opposito lintea obuoluantur. Deligare insuper oportet & vicina omnia, hinc atque illinc, velut etiam prius dictum est, & vehementem compressionem non facere, sed cum multis linteis. Præstat autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut postridie: & tertia die resoluere ac rursum deligare. Signa porrò an recrudescant, aut non, hæc sunt. Quum sanguis è venis effusus, & denigrationes, & his vicina, fiunt subrubra & subdura, periculum est ne recrudescant. At si quidem febre careat, sursum purgans medicamentum dandum est, velut dictum est: itemque si non continua febre laboret. Si vero continua fuerit febris, medicamẽtum dandum non est. Verum & à cibis, & à sorbitionibus abstinendum. Potu vero vtendum aqua, non vino, sed fauorum cremore decocto, aut aceto mulso dulci. Si vero non recrudescent, sanguis è venis effusus, & denigrationes, & vicinæ partes, cum virore subpallidæ fient, & non duræ. & bonum est hoc testimonium in omnibus sugillatis, sanguine è venis subter cutem effuso, quòd non recrudescent. Quæcunque vero cum duricia liuescunt, ea vt denigrescant periculum est. Cæterum hoc studio habere oportet, vt pes plerunq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fieri poterit in sexaginta dieb⁹, si quieuerit. At vero tibia duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius est, illa vero parte non multo tenuius. Cohærent autẽ inter se iuxta pedem, & appendicem communẽ habent. Verum in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohærẽt, & appendicem habent, & appendix discriminationem. Longius vero paulo alterum os est, quod secundum paruum digitum est. Et talis quidem est natura ossium in tibia. Luxantur au-

Tibiæ ossa

D E F

tur autem aliquando iuxta pedem ambo ossa, quandoque cum appendice, quandoque vero appendix tantum emouetur, quādoq; alterum tantū os. Hæc autē minus molesta sunt, quàm ea quę in articulo manus existūt, si quiescere homines sustineāt. Curatio vero consimilis est velut illorū. Nam & repositionē ex extēsione, velut in illis facere oportet. Verū vehemētiore extēsione opus habēt, quanto fortius est ea parte corpus. Plerūq; tamē sufficiunt viri duo, alter hinc alter illinc extēdentes. Si vero nō satis robusti fuerint, facile est vehementiorē extensionē facere. Aut enim rotæ modiolū, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddā pedi circūdare, & postea latis bubulis loris pede deligato, principia lororū aut ad pistillū, aut ad aliud lignū alligare, atque ita ligno in summū modiolū indito refringere, ita vt alij cōtra extēdant humeris & poplite apprehēsis. potest etiā superna corporis pars necessitate hac extēsiōis vrgeri, partim quidem si ita voles, ligno rotūdo leuigato alte defosso, partem quandā ipsius supereminentē intra crura iuxta ani & scorti intercapedinē applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extenditur declinare non oportet, sed aliquem à latere assidere, qui nates retrudat, ne corpus circūtrahatur: partim vero si etiā circa alas hinc atque illinc ligna affigantur, manus autem extētæ seruentur, apprehendat autem quis circa genu, atque ita contrà extendat: partim item si quis velit, aliis loris circa genu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex ligno quopiam alligatis, & ligno ita in rotæ modiolū defixo, ad contrariam partem his qui à pedib⁹ extendunt, adtrahere potest. Quin & si voles, pro rotarum modiolis trabem mediocrem sub lectum extēdes, deinde ad trabis hinc atque illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intendes. Si vero & hoc velis, asellis hinc atque illinc constitutis, in ipsis extensionem facies. Sunt autē & alij multi extensionum modi. Optimum autem fuerit, si quis in magna ciuitate medicum agit, vt lignum habeat prę paratum, in quo omnes necessitates insint, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorum repositiones, ex extensione, ac vectium vsu. Satis autem est si lignum fuerit & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales columnæ

Tibiæ ossa quî luxātur.

B, C (margin letters)

querneæ

quernex quadrangulæ fiunt. Postquam auté sufficienter extenderis, facile iam est articulum reponere. Eleuatur enim in directum supra pristinam sedem. Dirigere itaq; manuum volis oportet, ita vt his partim in id quod eluxatum eminet innitaris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris. Vbi vero reposueris, si quidem fieri poterit, extétum ita deligabis. Si vero præ loris impediaris, his exolutis distentioné facias, donec deligaueris. Deligare autem eodé modo oportet, & fasciarum initiis similiter in id quod luxatum eminet iniectis, & primis obuolutionibus plurimis supra id factis, imò etiam spleniis plurimis supra id impositis, & compressione maxime isthic fiente. Sed & hinc atque illinc multum insuper deligare oportet. Magis autem hic articulus côpressione opus habet, in prima deligatione, quàm is qui in manu est. Postquam autem deligaueris, sublimius reliquo corpore deligatam partem habeat. Positum autem ipsius ita facere oportet, quo quàm minime pes dependeat. At vero attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multum luxantur. In totum vero magis & longiore tempore, in vulneribus circa crura, quàm his quæ circa manus fiunt, attenuare oportet. Nã & maiora & crassiora hæc quàm illa sunt: & sanè etiam necessarium est quiescere corpus ac decumbere. Verum postea deligare articulum tertia die, neque prohibet quicquam, neq; vrget. & alia omnia similiter velut superius relata curare oportet. Et si quidem quiete decumbet, sufficient quadraginta dies, si solum in suum locum ossa rursus desederint. Si vero quiescere nolet, non facile quidem crure vti poterit, & deligatione ad multum tempus vti cogetur. Quæcunque vero ossa non perfecte desidét in suũ locũ, sed aliquid deficit, ꝓgressu téporis attenuatur coxa, & femur & tibia. Et si quidé intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si vero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur. Postquam vero ambo tibiæ ossa fracta fuerint, citra exulcerationem, extensione vehementiore opus habét. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à viris fientes extensiones. Plerunque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet in di-

Tibiæ utraq; ossa cũ fracta sunt.

A in directũ, secundũ naturã, & secũdum rectitudinẽ tibiæ ac femoris, siue tibiæ fractæ, siue femoris ossa extẽderis. Sed & deligare sic oportet vtrisq; extẽtis, vtrũ tandẽ horũ deligaueris. Nõ enim eadẽ cruri & manui cõferunt. Nam vbi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extẽta deligaueris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, vt cubiti flexura ad multum tempus maneat extẽta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consueuit. Quin & quum homines obambulare possint, vbi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueuerit, aliquando quidem extẽtum esse, aliquando vero ferè extẽtum esse,
B ad infernam partem secundum naturam: & sanè etiam ad hoc vt reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extẽtum esse, vbi eius necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, vt videlicet sit extẽtum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in seruitutem adigit. Impotẽtes enim fiunt ad se attollendum, adeò vt ne meminerint quidem, vt inflectant ac exurgant: sed quiescunt in hac figura decumbẽtes. Propter has igitur causas, neque extensionis, neque deligationis figura eadem, manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extẽsio quę per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit, machinas adhibere vbi ipsis non est o-
C pus. Si vero non sufficiens fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autẽ satis iam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis ac palmis corrigendo ac coaptando. Vbi vero direxeris, linteis deligare extenta, siue ad dextram partẽ, siue ad sinistram, circundu cere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam iniiciantur, & circũ hanc primæ quoq; obuolutiones circũducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictum est. Cæterum lintea latiora esse oportet, & longiora, eaq́ue multo plura circa crus quàm in manu. Vbi vero deligaueris, super planum quoddam & molle deponere conuenit, vt neq; hac, neq; illàc distorqueatur: neque repandum, neque gibbum fiat. Maxime autẽ confert

puluinar,

puluinar,aut lineum, aut laneum, non durum, laxũ, per me- D
dium secundum longitudiné subiectum,aut aliud quid quod
huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta
Canales an sint sup ponendi. subiiciuntur,quid consulam ambigo, an supponere ipsos cõ-
ueniat,aut non.prosunt enim,non tamen quantum putant hi
qui ipsos supponunt.Non enim quiescere cogunt canales,ve
lut illi putant. Nam neq; dum reliquum corpus aut hàc, aut
illàc vertitur,cogit canalis vt crus ne sequatur, si non ipse ho
mo huius rei curam habeat: Neque rursus absque corpore
crus moueri canalis prohibet,vel in hanc, vel in illam parté.
Quin & crudelius est lignum subiicere, si non simul molle
quiddã in ipsum indatur. At vtilissimum est in strato permu-
tando,& in progressibus ad aluum exonerandam. Licet igi- E
tur & cum canali,& sine canali, & bene, & male rem moliri.
Verum vulgo persuasum est, etiam medicum minus delin-
quere, si canalis subiiciatur,etiamsi minus hoc artem referat.
Oportet enim super plano quopiam ac molli cubare crus ip-
sum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem
superari à distortione, quæ in positu contingit, quocunque
& quantumcunque tandem inclinarit. Respondeat autem
deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt.Nam & deliga-
tionem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extre-
mas partes,& laxationes ita,& religationes per tertium dié:
& quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis
facere, & pluribus linteis, & circundare pedem laxe, si non
vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem F
moderate,& dirigere ossa, in vnaquaque deligatione opor-
tet. Si enim recte curetur,& tumor secundum rationem pro-
cedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit, tum
ossa adductu faciliora,& extensioni magis obedientia. Post-
quam autem septimus aut vndecimus aderit dies,ferulas ap-
ponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum
Ferulæ quãdo apponendæ. est. Cæterum ferularum locationes vitare oportet, & se-
cundum malleorum rectitudinem,& supra tendinem,qui est
in tibia pedis. At tibiæ ossa corroborantur in quadraginta
Tibiæ ossis coalescentia quota. diebus,si recte curentur.Si vero suspicionem habeas, os ali-
quod directione opus habere: aut de vlceratione aliqua ti-
meas, intermedio tempore soluere, & probe coaptata reli-
gare oportet. Porrò si alterum tibiæ os fractum fuerit, ex-
tensione

A tensione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque segniter agere, in extendendo conuenit. & maxime quidem omnes fracturas in prima deligatione, quantum eius fieri debet, extendere oportet: Sin minus, quàm citissime. Quodcunque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compresserit, locus maiori dolore vexabitur. Reliqua vero curatio eadem est. At vero ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatũ, molestiam maiorẽ in curãdo exhibet, & extẽsione magis opus habet: & si non recte coaptata ossa fuerint, occultari non possunt. Est enim totum cõspicuum & carnis exors, & hoc fracto, lõge tardius progredi eo crure poterint. Si vero externum os fractum fuerit, & multo B facilius ferunt, & multo melius occultare possunt, etiãsi non bene fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim oneris internum tibiæ os vehit. Nam simul & vnà cum ipso crure, & oneris secundum crus rectitudine, maiorẽ laboris partem internum os suffert. Femoris enim caput supernam corporis partem sustinet. Hoc autem intra crus est, & non extra, sed secundum tibiæ rectitudinem: & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & non externæ: & simul crassius est internum quàm externum, quẽadmodum etiam id quod in cubito est, secũdum parui digiti rectitudinem, tenuius est & longius. In articulo tamen inferno nõ similis est ossis longioris cõstitutio. Inæqualiter enim cubiti gibbus siue flexura, C & poples flectũtur. Propter has igitur causas, externo quidem osse fracto, celeres progressus fiũt, interno vero fracto, tardi. At vero si femoris os fractum fuerit, extẽsionem præ omnibus facere oportet, ita vt ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neq; enim si quis distantia ex vehementia extẽsionis ossa deligauerit, fieri poterit vt deligatio ipsa teneat, vt ita distent: sed coeunt inter se ossa quàm citissime, vbi intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte carnes deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur breuius efficere. Nam si quidem manus breuior fiat, & occultari poterit, & nõ magnus est error. At crus si breuius fiat, claudum hominẽ efficiet. Sanũ enim crus lõgius est, & id redarguit. Quare vtilius fuerit, vt si quis

Femoris os fractũ.

male curandus sit, ambo potius crura fracta habeat, quàm alterum tantũ. æquilibris enim ipse sibiipsi fuerit hoc modo. D

Curatio. Postquam vero sufficienter extẽderis, directione ac coaptatione per manuum volas facta, eodẽ modo deligare oportet, velut etiam prius scriptũ est, iniectis etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus fiente. & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius: & doleat eodem modo, & melius habeat, & similiter rursus deligetur. & ferularum appositio eadem fit. Corrobatur autem femur in quinquaginta diebus.

Femur fractũ quotũ coalescit.

Insuper vero & hoc considerare oportet, quod femur gibbosum magis est ad externam, partem, quàm ad internã, & magis ad anteriorem, quàm posteriorem. In has itaq; partes etiã distorquetur, si non probe E curetur. & sanè iisdem partibus etiã ipse seipso magis excarnis est, vt neq; occultari possit in distortione. Si igitur huiusmodi quippiam suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos, circundare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurũ ac inguinum partẽ plechada appellatam, insuper deligetur. Nam & aliàs confert, & vt ne extremæ ferularum partes lædant, si ad non deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, à nuda parte, & hinc atque illinc multum: & positionem ferularum semper ita prouidere conuenit, vt neque super os aliquod circa articulos natura prominẽs, neque super neruum circa articulum fiat. Tumores vero iuxta F poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliam quampiam partem, ex compressione eleuatos, multis lanis succidis probe carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & vbi presserint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterint, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic enim quàm citissime tumor gracilis fieri poterit, & transcẽderit supra priores deligationes. Verum hoc delegationis modo vti non oportet, si non periculum fuerit in tumore, pustularũ, aut denigrationis. Tale vero nihil fit, si non quisvalde premat fracturam, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At vero canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitem

Canalis quãtus esse debeat.

non

A nō excedat, læserit magis quàm profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, & tibia, sine femore moueatur. Noxius enī erit ad poplitē pertingēs, & quod minime oportet, id facere impulerit. Minime vero oportet genu flectere. Omnem enim turbationē deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos aliàs atque aliàs aliam figuram habere. Necesse est item ossa fracta moueri. Præ omnibus itaque faciendum, vt poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui à coxa ad pedem vsque subiectus contineat. & aliàs circa poplitem, fasciam cum canali laxe circundare oportet: quemadmodum infantes in cunis fasciis obuoluuntur. B Deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit vnà cum canali. Cæterum calcanei summi valde magnam curam habere cōuenit, vt & in tibiæ, & in femoris fracturis, apte se habeat. Si enim dependeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est iuxta anteriorem tibiæ partem, ossa incurua esse. Si vero calcaneū quidem moderato altius fuerit firmatum, reliqua vero tibia aliquantulum eleuata, necesse est huic ossi, vt circa anteriorem tibiæ partem, moderato cauius appareat: atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia ossa tardius corrobantur, si non secundum naturam posita fuerint, itemque ea quæ non in eadem figura quiescunt: & calli quoque debiliores ipsis obducuntur. Atque hæc quidem de his quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque aliàs vlcus factum est. C Quibus vero ossa fracta sunt simplici modo, & non multifido, ita vt eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum ossium discessionis: aut etiā quibus vlcus quidē factum est, ossa vero fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, vt sint segmenta à fissis ossibus separata: tales spes est simplici modo curari posse.

Calcanei in his cura

Et quidem sanè neque magni quippiam boni, neque mali faciētes, vlcera quidē curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, vt emplastrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid ex his quæ facere solent, imponētes: Ego vero eos laudo qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid huiusmodi deligant: Vbi vero vlcera pura facta fuerint,

riat,& iam coalescunt,tunc multis linteis deligare,& ferulis D dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autem magni mali: Ossa tamẽ non similiter in suam sedem firmari possunt. Verum corpora aliquanto tumidiora ea parte fiunt, quàm sit opportunum. fiunt autẽ & breuiora his quibus vtraque ossa,aut cubiti,aut tibiæ fracta sunt. Alij vero rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, vlcus vero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt. Deinde super vlcus purgatorium aliquod imponunt, & spleniis vino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est,& verisimile est eos qui ita curant,tum in aliis fracturis, tum in huiusmodi maxime imprudenter se gerere. Maximũ enim est cognoscere quomodo initium lin- E tei iniicere oportet,& qua parte maxime cõprimere: & quæ vtilitas contingat,si quis initium lintei recte iniiciat, & qua maxime oportet parte premat: & quæ detrimenta inducantur,si quis non recte iniiciat, neq, quà maxime oportet premat, sed hinc atque illinc id faciat. & dictum quidem est etiam in superioribus,quæ ex vtrisque eueniant. Testatur autem & ipsa hæc medicina.Necesse est enim ei qui ita deligatur, tumorem ad ipsumvlcus eleuari.Etenim si sanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio vero relictum, iuxta relictum vtique spatium maxime intumuerit, ac decoloratum reddetur,quo modo vlcus hæc nõ perpetietur? Necesse igitur est,vt vlcus quidẽ decoloratum sit,& labiis euersum ac protuberans, verum lachrymosum & non suppurans: F ossa vero etiam quæ discessura non erant, discedant: sed & pulsans,& febriẽs vlcus fuerit. Coguntur autem propter tumorem cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incommodum est his qui hinc atque illinc deligantur. Pondus enim inutile ad reliquum pulsum accedit. Postremum vero deligamẽta resoluunt, vbi iam malum ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationem curant. Neque vero minus, etiam si aliud quoddam eiusmodi vulnus acceperint,eodem modo curant.Non enim deligationẽ hinc atque illinc factam,& vlceris perfrigerationẽ in causa esse putant, sed aliud quoddã infortunium.Attamẽ de hoc tam multa non scripsissem,si nõ certo scirem incommodam esse hanc deligationẽ, & multos esse qui ita curent, & magni momenti esse hanc rem dediscere,

Quid potissimum in his.

A ſcere, & teſtimonio hæc eſſe, quòd recte ſcripta ſint ea quæ prius ſcripta ſunt, ſiue maxime premendæ ſint, ſiue minime ipſæ fracturæ. Oportet autem vt in ſumma dicam, his quibus non eſt futuri diſceſſus oſſis expectatio, eãdem curationem adhibere, veluti his quibus os fractum fuerit, vlcus autẽ non habent. Nam & extentiones, & directiones ac coaptationes oſſium eodem modo facere oportet, & conſimilem deligationem. Super ipſum enim vlcus ſplenium tenue duplex, picato cerato illitum deligandum eſt, & circumſitæ partes cerato albo illinendę. Verum lintea, & reliqua latiora, aliquantum fiſſa ſint magis, quàm ſi non vlcus haberẽt: & id quo primum deligamus, multo latius ſit ipſo vlcere. Quæ enim an-
B guſtiora ſunt quàm vlcus, cinctum vlcus tenent, id quod fieri non conuenit, ſed prima circunductio totum vlcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque ſecundum vlceris rectitudinem, linteum iniicere oportet, & premere paulo minus, quàm ſi vlcus non haberent. Diſtribuenda vero eſt deligatio, velut etiam prius dictum eſt. Lintea autẽ ſemper quidem mollis modi ſint, magis tamẽ in talibus, quàm ſi vlcus non eſſet. Copia vero linteorum non minor ſit prius relatis, ſed etiam aliquãto amplior. Si vero deligatus fuerit, videatur is ſibi lintea firmata quidẽ eſſe, non autẽ cõpreſſa: dicatq; ſuper vlcus maxime firmata eſſe, Eadem autẽ tẽpora eſſe oportet, ad hoc vt magis firmata eſſe videantur, & ad hoc vt magis laxa videantur, quẽadmodum etiam in ſu-
C perioribus dictũ eſt. Deligatio etiam poſtea faciẽda per tertium diẽ, ita vt omnia poſtea faciamus conſimili modo, velut prius dictũ eſt, pręterquam quòd in totũ, minus aliquãto hęc quàm illa comprimẽda ſunt. Quòd ſi ſecundum rationẽ, quæ fieri par eſt, facta fuerint, gracilior quidẽ ſemper cõperietur vlceris pars, graciliores autẽ & reliquæ omnes, quæ à deligatione continẽtur: & ſuppurationes citiores erunt, quàm in vlceribus aliter curatis: & quęcunque carunculæ in vulnere denigratæ ſunt & mortificatæ, citius abrumpuntur ac excidunt in hac curatiõe, quàm in aliis: & ad cicatricẽ citius peruenit vlcus, ſi hoc modo quàm ſi alio curetur. At omniũ horum cauſa eſt, quòd & locus circa vlcus gracilis ſit, & quæ circunſita ſunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus conſimiliter curare oportet, velut oſſa ſine vlcerationibus

Ligatiõis modus.

Ferularũ appositio. fracta, Verũ ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura esse debent quàm aliis, & quòd minus comprimantur, & quòd ferulæ tardius apponantur. Si tamen ferulas apposueris, non secundum rectitudinem vlceris appones, sed ita vt laxæ adhibeantur, prouidendo vt nulla magna ab ipsis constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his quæ prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, & longiori tempore constituere oportet, his quibus ab initio vlcera fiunt, & quibus ossa extra eminent. & vt in summa dicatur, in vehementissimis vulneribus exquisitiore, eoque diuturniore, victu vti conuenit. Eadem etiam curatio vlcerum est in his quibus ossa quidem fracta sunt, sed vlcus ab initio non fuit. Verum inter medendum factum est, aut vlcere linteis magis compresso, aut à ferularum insessu, aut ab alia quapiam causa. Cognoscũtur autem tales fracturæ, an vlcus subsit, & dolore, & pulsib. & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur, & si digitum admoueris, attollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fueris, soluere oportet: & si quidem pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato picato pro altero vti. Si vero horum nihil fuerit, verum ipsum vlcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum: & futurum est vt & carnes suppurẽtur, & nerui insuper excidant, hos omnino perfrigerare nõ oportet, neq; quicquã has suppurationes vereri, sed curare in reliquis omnibus consimili modo, velut eos quibus ab initio vlcus factũ est. Linteis vero deligare incipere oportet valde laxis, à tumore qui in extremis partibus consistit, atq; ita deligationem distribuere semper sursum versus, nusquã quidem cõprimendo, sed maxime super vlcus firmãdo, super alia vero minus. & prima quidem *Linteorũ quantitas.* lintea hæc munda sint, & nõ angusta. Copia vero linteorum tanta sit, quãta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipsum autẽ vlcus sufficiens est splenium cerato albo illitum. Siue enim caro, siue neruus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus, velut ambusta. Deligare vero postea per tertiũ diem conuenit, ferulas autẽ non apponere. Quiescere vero magis quàm prius, & modico cibo vti. Scire vero expedit, siue caro, siue neruus sit, id quod excidet, ꝙ hoc modo multo minus vltra

depasci-

A depaſcitur,& multo citi' excidet,& multo graciliores circunſitæ partes erunt,quàm ſi quis exolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorũ ſuper vlcus imponat. Quin & ſi exciderit id quod ſuppuraſſet, & citius carne repletur, & citius ad cicatricem peruenit, q̃ ſi illo aut alio modo curetur. Omnia ſanè in hoc ſita ſunt,vt quis hęc recte& moderate deligare ſciat. Conferunt inſuper & figuræ quales eſſe oportet, & reliqua victus ratio, & linteorum aptitudo. Si vero in recens vulneratis decipiaris, oſſium diſceſſum non fore putás, quum tamẽ expectatio ſit illa emerſura eſſe,modum curationis timere non oportet. Nihil enim magni mali contigerit,ſi modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris.

B Signum autẽ hoc eſt,ſi oſſium diſceſſus in hoc curationis modo futurus eſt.Pus enim multum fluit ex vlcere, & gliſcere ac turgere affecta pars videtur.Frequẽtius igitur deligare oportet,ob nimiam humiditatẽ, & quòd aliàs etiã febres fiunt. Et ſi quidẽ valde premantur à deligatione,& vlcus, & circunſitę partes graciles fiunt.Quicunq; itaque valde tenuium oſſium diſceſſus fiunt,hi nulla magna mutatione opus habẽt, niſi vt laxius deligatio fiat,vt ne pus intercipiatur, ſed facile effluere poſſit.Sed & frequẽtius deligare oportet,donec os diſceſſerit,& ferulas non apponere.Quibus vero maioris oſſis diſceſſus expectatur,ſiue hoc à principio prænoueris,ſiue etiam poſtea cognoueris, non amplius eadẽ curatione opus habet. Sed extẽſiones & directiones ita facere oportet, velut dictũ

Oſſis maioris abſceſſus.

C eſt: ſplenia vero duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo non minora: quale tamẽ fuerit vulnus iuxta hoc coniectura facienda eſt: longitudine vero paulo quidẽ breuiora, quàm vt bis circum ſauciatum corpus circunduci poſſint,multo vero longiora quàm vt ſemel. Copia vero tot ſint, quot facere conducit.Hæc in vino nigro auſtero madefacta,ex medio initio facto circũuoluere oportet, quẽadmodum faſcia ex duobus initiis deligatur: & deinde aſciatim alternatione ipſorũ facta, initia dimittere. Hæc & ſuper ipſum vlcus adhibenda ſunt,& ab vtraque vlceris parte,& ne comprimantur,ſed ſaltem fulciẽdi vlceris gratia incũbant Supra ipſum vero vlcus, ceratũ picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplaſtris cruentis vulneribus deſtinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare ac idoneum ſit humectationi adhi-

hibendæ.& si quidem æstatis tempus fuerit,vino madeface- D re splenia frequenter oportet. Si vero hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autem capræ pellẽ substernere, & defluctiones obseruare, vt facile efflue-re possint, ita vt meminerimus quòd hi loci in iisdem figuris multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles faciunt. Qui vero deligatione sanari per aliquẽ ex relatis, aut referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhi bere conuenit, vt fractam corporis partẽ commode positam habeant secundum rectitudinem, animaduersione ad hoc ha bita, vt sursum magis quàm deorsum vergat. Si vero quis bene ac facile opus perficere velit, operæprecium est etiam machi-namenta facere, quo iustam & non violentam extensionem, E pars corporis fracta habeat. Maxime vero in tibia machina-mẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus ti-biæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pe-dem summum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam li-gnum iuxta lectum defossum. Hi itaque omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neque enim vllam opem affert extẽsioni, hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atque sic non amplius extenditur: neq; rur sus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiam obest. Dum enim vertitur reliquum corpus, aut hac, aut illac, nihil prohi-bebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa, reliquũ corpus sequantur. Imò si pes alligatus non fuisset, mi nus distorqueretur. Si vero quis pilas duas ex corio Aegyptio F consuat, tales quales gestant hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt: habeant autem pilæ hinc atq; illinc tunicas, ad vulneris quidẽ partes, profundiores: ad articulo-rum vero partes, breuiores: Sint itẽ tumidæ ac molles, & con gruentes ad hoc, vt altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper vtraque duas vtrinque appendi-ces à latere, aut ex simplici, aut ex duplici loro, breuiores ve-lut ansas, ita vt alteræ sint ab vtraque malleoli, alteræ ab v-traque genu parte: & superna pila alteras tales habeat secun-dum eandem rectitudinem. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crassitudine quidem digitali, longitudine vero vt flexæ appendicibus congruant, huc diligentiam adhibeas, vt extremæ virgarum partes

Quid æstas & hyems in his possit.

Quis sine ligatione curetur.

Hæ pilæ quid sibi velint.

Virgæ corneæ.

A partes non ad corpus, ſed ad ſummas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem eſſe tria virgarum paria, aut etiam plura, & alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breuiores ac minores, vt ſi velis magis diſtendere poſſis. Locentur autem virgæ vtræque hinc atque illinc à malleorum vtraque parte. Hæc itaque ſi bene machinatus fueris, & extenſionem iuſtam exhibuerint, & ſecundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor acceſſerit. Nam quæ expreſſa fuerint, ſi quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, partim ad femur: & virgæ hinc atque illinc à malleolis accommodatiores erunt, vt tibiæ poſitio non impediatur, & vulnus probe impingat ac ſuſtentetur. Neque enim impedimen
B to eſt, ſi quis velit duas virgas ſuperiores, ipſas inter ſe coniungere, & ſi quis leuiter quid ſuperimponere velit, vt id quod ſuperimponitur, à vulnere eleuatum ſit. Si quidem igitur & pilæ lenes, & molles, & bonæ, & recenter conſutæ fuerint: & virgarum intentio probe intenta fuerit, velut iam dictum eſt, commodum erit machinamentum. Si vero quid horum nõ recte habuerit, læſerit magis quam profuerit. Conuenit autem & alias machinas, aut bene machinari, aut non machinari. Turpe enim eſt & minime artificioſum, in machinis ſtruendis à machinis aberrare. Plerique porrò medici fracturas, & cum vlceribus, & ſine vlceribus, primis diebus lanis ſuccidis curant, & nihil ab arte alienum ipſis hoc eſſe videtur. & qui quidem à recens vulneratis coguntur, ex lin-
C teorum inopia lanis vti, his plurimus veniæ locus patet. Non enim habuerit quis in linteorum penuria, aliud quid multo melius ad tales deligãdas quàm eſt lana. Verum omnino multæ lanæ eſſe debent, & valde bene carminatæ, & non aſperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ ſunt. Qui vero ad vnum aut duos dies, lanis deligare iuſtum eſſe cẽſent, tertia vero ac quarta linteis deligãtes premunt, ac extẽdunt tunc vel maxime, hi in re multi adeo ac magni in medicina momenti, ſe imprudenter gerunt. Minime enim tertia ac quarta die omnia vulnera mouere oportet, & vt in ſumma dicam, etiam omnes ſpecillorum admotiones vitare conuenit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia ac quarta dies in pleriſque vulneribus recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac immundiciam

mundiciam procedunt, & quæ ad febres deueniunt. Et hæc **D** res multi momenti est vt discatur, vt si qua alia. Cum qua enim ex vtilissimis in medicina rebus, non solum circa vulnera, verum etiam circa alios multos morbos, communionem non habet? nisi quis etiam alios morbos vlcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinem. Multis enim modis alij aliis cognati sunt. Quicunque tamen iustum esse putant lanis vti, donec septem præterierint dies, deinde vero extendere ac dirigere & linteis deligare, hi non similiter imprudẽtes videri poterint. Nam & maximum inflammationis periculum præteriit, & ossa laxa ac apta post hos dies sunt. Longe tamen & hæc curatio superatur, ab ea deligatione quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præpa- **E** rat ac efficit vt septima die ferulis perfecte deligari possint. Hic autem modus multo tardior est. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verum longum esset omnia scribere. Quibus vero ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt, his hæc restitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum quem vectes habent illi quibus lapicidæ vtuntur, alia latiora, alia angustiora. Esse vero conuenit tria, aut plura etiam, quo quis maxime congruis vtatur. Postea cum his vnà cum extensione motionem aggredi oportet, ita vt ad inferiorem ossis partem subiicias, ad superiorem vero partem ossis, superiorem ferramenti partem innitendo firmes, In summa, quẽadmodum si quis lapidem aut lignum vehemẽter vecte commoueat. Sint autem valida fer- **F** ramenta quantum eius fieri potest, vt ne flectantur. Hoc magnum auxilium est, si & ferramenta idonea fuerint, & si quis velut conuenit commotionem faciat. Nam ex omnibus instrumentis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt, aselli circumductio, per vectes commotio, & cuneorum vsus. At sine horum vno aliquo, aut sine omnibus, nullũ vehementissimum opus homines perficiunt. Non igitur spernenda est hæc per ferreos illos vectes commotio. aut enim hoc modo, aut nullo alio, in sedem suam collabentur. Si vero superna ossis pars immutata fuerit ac confracta, vt vecti adhibendo locus non sit commodus, sed acutum quid prominet, tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet. Hanc autem per vectes commotionem & extensionem,

Cũ ossa fracta & extantia non redeunt.

A tensionem, eadem die aut secunda facere oportet. Non autem tertia. Minime vero quarta aut quinta. Nam etiamsi non reponas, sed aliàs molestiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quanto magis si reponas. Conuulsionem tamen multo magis induxeris si reponas, quàm si reponere omittas. Atque hæc probe nosse conuenit. Si enim reponenti conuulsio accesserit, non multa salutis spes est. Commodum autem est rursus eiicere os à sua sede, si hoc fieri citra molestiam possit. Non in laxioribus quàm opportunum est, conuulsiones ac distensiones accedunt, sed in his quæ magis extenta sunt. Cæterum de qua re nunc nobis sermo est, in prædictis illis diebus molestiam exhibere nō oportet, & curam adhibere vt vlcus minime inflammetur, & maxime

Tertius, quartus, quintusq́; dies repositionē non admittit

B suppuretur. Postquam vero septem præterierint dies, aut paulo plures si sine febre fuerit, & vlcus non inflammatū sit, tunc minus vetat vt reponere tentes, si speres obtenturum te esse. Sin minus non oportet frustra molestiam suscipere & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedē, iam scripti sunt modi quomodo curare oportet, siue ossa discessura esse, siue nō, expectatio sit. & si quidem ossium discessus expectatio sit, eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto vt plurimum, velut ex duobus initiis fascia deligatur. Coniecturam autem facere oportet iuxta vlceris formam, quo sit quàm minimum hians ac labiis protuberans & expassum. Aliis enim ad dextram deligare commodum est, aliis ad sini-

C stram, aliis ex duobus initiis. Quæcunque vero ossa repositionem effugerunt, ea discessura esse nosse oportet: itémque ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quorundam superna pars, quorundam vero carnes circūcirca mortificantur. Et quibusdam quidem ex veteri vulnere aliqua ossa emarcuerunt: quibusdam vero non. & aliquibus magis, aliquibus minus, & partim parua, partim magna. Propter hæc igitur relata, vno verbo dici non potest, quando ossa sint discessura. Aliqua enim ob paruitatem, aliqua ex eo quod in summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non discedunt, resiccata & marcida fientia desquamantur. Præterea differt curatio à curatione. In totum igitur ossa citissime his discedunt, quibus citissimæ fiunt suppurationes

&

& citiſſimæ ac optimæ carnis productiones. Subnaſcentes enim iuxta læſam partem carnes, plerunque oſſa ipſa eleuant. Totus tamẽ oſſis circulus, ſi in quadraginta diebus diſceſſerit, bene diſcedet. Quædam enim ad ſexaginta dies perueniunt. Nam & rariora oſſa citius diſcedunt, ſolidiora vero tardius. Alia autem minora: multo minore temporis ſpacio, alia aliter. Cæterum os extra eminens his de cauſis præſecare oportet, ſi reponi non poſſit, & parum abſit vt reponi poſſe videatur, & fieri poterit vt auferatur, & ſi noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & ſenſus moleſtiam exhibeat. Sed & ſi nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua ſiue præſeces, ſiue non præſeces, non multum refert. Hoc enim certo ſcire expedit, quòd oſſa quæ carnibus perfectè priuantur, ac exareſcunt, omnia penitus diſcedent. A quibus vero ſquamæ diſceſſuræ ſunt, ea præſecare non oportet. Coniecturam vero eorum quæ diſcedẽt, ex conſtitutis ſignis facere oportet. Curare autem tales ſpleniis & vinoſa curatione, velut etiã prius de diſceſſuris oſſibus ſcriptum eſt. Sed cauere decet ne primo tempore frigidis madefiant. Rigorũ enim febrilium periculum eſt. Periculum itẽ conuulſionum. Frigida enim ſemper conuulſionem prouocant quandoque vero etiam vlcera. Noſſe quoque id conuenit, neceſſe eſſe ibi corpora breuiora fieri, vbi oſſa fracta ac immutata curantur, & quibus totus oſſis circulus diſceſſit. At vero quibus femoris aut brachij os extra eminet, hi non valde ſuperſtites euadunt. Nam & oſſa magna ſunt, & multum medullæ habent: & quæ ſimul vulnerantur, multa ſunt & magni momenti, & nerui, & muſculi & venæ. Et ſi quidem repoſueris, conuulſiones accedere ſolent. Si vero non repoſita fuerint, febres acutæ, & blioſæ, & ſingultuoſæ oboriuntur, & denigrantur. Non minus autem ſuperſtites euadunt hi, quibus repoſita non ſunt, neque tentatum eſt vt reponerentur. Adhuc vero magis euadunt, quibus inferna oſſis pars eminet extra, quàm quibus ſuperna. Euadunt etiam quibus repoſita fuerint, attamen raro. Nã & curationes à curationibus multũ differunt, & naturæ corporum à naturis, ad facile tolerandum. Multum etiam differt an in interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineãt. Multæ enim & periculoſæ venarum extenſiones in interna parte ſunt, quarum aliquæ ſi vulnerentur, lethales ſunt. Sunt

autem

A autem & in externa parte, verũ minus. In talibus igitur vulneribus, qualia pericula immineant, ignorare non oportet, & ad temporum occasiones prædicere. Si vero reponere hæc ossa cogaris, & reponendi aliqua tibi spes sit, & non multa ossis immutatio fuerit, & musculi non concurrerint: solent enim concurrere: vectis molitio etiam his cum extensione, opem bene ferre poterit. Vbi vero reponis, veratrum molle bibendum dare oportet eadem die, si eadem die reposita fuerint. Sin minus, ne aggredi quidem oportet. Verum vlcus curare oportet velut in capitis ossibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre. & si quidẽ amara bile prę-ditus natura fuerit, fauorum cremorem odoratum coctũ, aut
B acetum mulsum dulce, in aquam instillato, eoque pro victu vtatur. Si vero amara bile præditus non sit, aquæ potione vtatur. Et si quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies vt minimum hoc victu degat. Si vero sine febre sit, septẽ diebus. Postea sensim progressu fiente secũdum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus ossa non reposita fuerint, eandem itidem medicamenti purgationem facere oportet, & vlcerum curationem, eundem item exhibere victum: & dependentem de corpore partem non extendere, sed magis adducere, quo laxior sit pars circa vlc⁹. At ossium discessus diuturnus est, velut etiam prius dictum est. maxime vero talia fugere oportet, si modo quis honestam fugam habeat. Nam & spes paucæ sunt, & pericula multa. & si quis non re-
C ponat, artis expers esse videri poterit: & si reponat, propinquius ad mortem quàm ad salutem perduxerit. Cæterum luxationes & emotiones ossium circa genua, multo mitiores sunt emotionibus ac luxationibus circa cubiti flexuram. Nã femoris articulus pro magnitudine expeditior est quàm brachij, & iustam naturam solum habet, eamque rotundam. Brachij vero articulus & magnus est, & sinus plures habet. Ad hæc vero, tibiæ ossa longitudine inter se similia sunt, & externum os paulum, ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnum impedimentum afferens, à quo externus tendo circa poplitem enascitur. At cubiti ossa inæqualia sunt, & quod breui⁹ est, multo crassius est: quod vero tenui⁹ est, multum superat & excedit articulum. Dependet tamen & hoc ex neruis, iuxta communem ossium connexionem. Maiorem autem

Luxatum genu facile reponitur.

Tibiæ & cubiti ossa qualia.

autem partem connexionis neruorum in brachio os tenue D
habet, quàm crassum. Horum itaque articulorũ & ossium flexuræ cubiti natura huiusmodi est. & propter naturæ modũ, ossa circa genu sæpe quidem luxátur, facile autem rursus incidunt ac reponuntur. Inflammatio vero nõ magna accedit, neque vinculum articuli. Luxantur autem plerunque in internam partem, aliquando etiam ad extremam, quandoque etiam ad poplitem. Horum omnium repositiones non sunt difficiles. Verum si quidem foras aut intro luxentur, hominẽ in humili aliquo sedili sedere oportet, ita vt crus altius, non tamen multo habeat. Extensio autem plerunque moderata sufficit, ita vt ab altera parte tibia, ab altera femur in diuersum extendatur. At ossa circa cubiti flexurã molestiora sunt, E

Cubiti reaptatio.

quàm quæ circa genu sunt, & difficilius reponi possunt, etiã ob inflammationẽ, si quis non statim reponat. Luxantur quidem minus quàm illa, verum difficilius reponuntur ac coaptantur. insuperque inflammantur, ac callum acquirunt. Sũt autem & horum plerunque paruæ inclinationes, aliquando ad partem ad costas, aliquando ad externam, non vt totus articulus sit emotus, sed manet quid iuxta ossis brachij cauitatem, qua parte cubiti os excedẽs habet. Talia igitur siue hac, siue illac luxentur, facile est reponere: & sufficit extensio in directum fiens, secundum brachij rectitudinem, ita vt alter iuxta man⁹ iuncturam extendat, alter locum sub alis amplectatur: Medicus vero altera manu ad emotum articulum admota, volis impellat. altera prope ad articulum iniecta retrudat. Obediunt autem tales luxationes, & non tarde reponũtur, si quis antea quàm inflammentur reponat. Luxantur autem plerũque magis ad internam partem. luxantur etiam ad externam. Innotescit id ex figura: & talia sæpe etiam absque vehementi tensione rursus incidunt. Oportet autem in his quæ intro luxantur, articulum quidem ad naturam suam repellere, cubitum vero magis in pronam partem vergentem circunducere. Et plerunque sanè cubiti luxationes huiusmodi sunt. Si vero transgressus fuerit articulus, aut hac, aut illac, supra cubiti os, quod ad brachij cauitatem excedit: fit quidẽ raro hoc, si vero fiat, non amplius similiter extensio in directum fiens, talibus luxationibus idonea est. In tali enim extensione, os à cubito excedens, brachij transgressionem prohibet. F

hibet.

A hibet. Oportet itaque sic emotis extensioné tali facere, qualis prius descripta est, vbi quis ossa brachij fracta deligat, vt ab alia quidem in supernam partem tensio fiat, ab ipsa vero cubiti flexura, ad infernam cogatur. Sic enim brachium supra suum sinum maxime eleuabitur. Si vero eleuatum fuerit, facilis est restitutio cum volis manuum, ita vt emotam quidé brachij partem apprehendentes impellamus, os vero cubiti iuxta articulum retrudamus, vtraque eodem modo, minus tamen. Atque talis extensio huiusmodi luxationis iustissima est. Poterit etiam reponi per extensionem in directum, verũ minus quàm hoc modo. At si in anteriorem partem brachiũ luxetur: rarissime autem hoc contingit. Sed quid repentina B eluctatio nõ eiecerit? Multa enim etiam præter naturam suã excidunt, etiamsi magnum quid sit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnum quoddã obstaculum est, & os crassius quod superexcedit, & multa neruorum extensio: attamé quidam sanè eluctãtur. Signum auté his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non statim repositus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itemque febriles fiunt. Si vero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet autem linteum durum conuolutum (suffecerit nõ magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepente cubitum inflectere, & manum quam maxime ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repositio his C qui ita eluctati sunt. Sed & extensio in directum, hunc repositionis modum coaptare potest: volis tamen manus in eminentem brachij partem iniectis, iuxta flexuram retro impellere oportet, ita vt aliquis inferne iisdem in cubiti gibbũ iniectis, ad cubiti rectitudiné retrudat. Efficax est etiam in hoc luxationis modo illa extésio quæ prius scripta est, quomodo ossa brachij fracta extendere oportet, vbi sunt deliganda. Postquam vero extenta fuerint, sic cum manuum volis iniectis coaptationes facere, velut etiam prius scriptũ est.

Brachium antrorsum luxatum quale.

Cæterum si in posteriorem partem brachium exciderit, raro autem hoc contingit, hęc luxatio omnium maxime dolorosa existit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum ac maxime lethales inducit. & tales extendere brachiũ non possunt. Si igitur statim affueris, extéto cubiti gibbo cogere o-

Brachium retrorsum luxatum.

gere oportet,& sponte incidit. Si vero febris præuenerit, nõ D amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augescet. Vt autem in summa dicam, neque alium articulum febrienti reponere oportet, minime vero cubiti gibbum. Sunt autẽ & aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim os crassius, si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque extendi similiter potest. Manifestum autem fit ex contactu, iuxta cubiti flexuram, circa venæ discissionem supra musculum tendentem. Quibus autem tale accidit, his non amplius facile est ad suam naturam reducere. Neque enim aliam vllã communem duorum ossium connexionem emotam, ad pristinam naturam collocare facile est: sed necesse est tumorem habere ipsam disparationem. Quomodo vero deligare opor E tet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolum. Quibusdam autem os cubiti brachio subiectum frangitur, quandoque quidem chartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachium enascitur, & vbi hæc emota fuerit, febrile est ac malignum. Articulus tamen manet in suo loco. æqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus fuerit ea parte qua caput brachij excidit, vagabundus magis fit articulus, quàm si penitus sit abruptus. Nam vt in summa dicam, omnia ossa quæ fraguntur, minus noxia sunt, quàm si ossa quidem non frangantur, venæ autem & nerui alicuius momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mortem accedunt hæc quàm illa, si febris cõtinua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoque vero hoc brachij F caput iuxta appendicem frangitur, atq; hoc quum videatur multo magis noxium esse, lõge mitius noxis circa cubiti gibbum contingentibus existit. Quomodo igitur singulas luxationes reponere, & presertim curare oportet, scriptũ est: & quòd statim reponere articulum maxime confert, propter celeritatem inflammationis neruorum. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter tamen nerui distentionem facere solent, & ad tempus aliquod tum extensionem, quam facere solent, tum influxionem impedire. Confert autem omnia hæc similiter curare, & quæ franguntur, & quæ disparantur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & spleniis, & cerato curare oportet, velut etiam alias fracturas. At figuram cubiti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet, qualem

Caput brachii fractum.

A qualem in his quibus brachium fractum, & cubit° deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hæc figura est. Communissima item ad distentionem postea faciendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad vtrasque partes consimiles. Commodissima est etiã hæc figura ipsi ægroto, vt ipsum & gestet, & appensum excipiat. His adde si à callo apprehensus fuerit, si quidẽ extenta manus apprehendatur, melius fuerit si non adsit. multis enim impedimento erit, paucis adiumento. Si vero inflexa, magis quidem commoda fuerit, Verum longe commodior, si mediam figuram obtinẽs callo apprehendatur. & hæc quidem de figura. Deligare vero oportet, primum lintei initio super ipsam læsam partem iniecto, B siue fracta fuerit, siue emota, siue disparata, primas etiam obuolutiones super ipsam facere, ita vt maxime hac parte innitantur, minus vero hinc atque illinc. Deligationem autem communem facere oportet, & cubiti, & brachij, vtriusq; multo plus quàm plerique faciunt, quo quàm remotissime à læsa parte tumor hinc atque illinc exprimatur. Circundetur insuper etiam acuta cubiti pars, siue læsio in hac fuerit, siue non, vt ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum vero est in deligatione, quantum eius fieri potest, vt ne circa flexuram multa lintea coaceruata sint. Compressio autem quàm maxime circa læsam partem faciẽda est. Sed & reliqua compressio ac laxatio eadem adhibeatur, & iisdem temporibus C singula, quemadmodum in ossium fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertium fiãt. Videatur autem laxa esse deligatio tertia die velut etiã tũc. Et ferulæ conueniente tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus non fracta sunt, si non febriant. Sint autem quàm laxissimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitum positæ: & non sint crassæ. Necesse est etiam inæquales ipsas esse inter se, vt vicissim permutentur qua parte conducit, coniectura iuxta inflexionem fiente. Quin & spleniorum appositionem eiusmodi facere oportet, velut de ferulis dictum est, ita tamẽ vt paulo tumidiora super læsam partem apponantur. Tempora vero ab inflammatione, & ab his quæ prius scripta sunt coniectare oportet.

Schema.

Ferulæ quales in his ponendæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTICVLIS,

Iano Cornario medico physico interprete.

Humerorum luxatio.

Vmeri vero articulum vno modo luxari noui, ad locum sub alis. Sursum autem nũquam, neque ad externam partem. Non tamen affirmauerim an luxetur, aut non, etiã si habeam quod dicã de ipso. Sed neque in anteriorem partem vnquã vidi, neque videtur mihi vnquam excidisse. Medicis tamẽ videtur valde in anteriorem partem luxari, & maxime decipiuntur in his, quorũ carnes tabes circa articulum & brachium occupauit. Apparet enim in talib⁹ caput brachij omnino in anteriorem partem eminẽs. Atque ego tale aliquando non excidisse asserens, ob hãc rem apud medicos & vulg⁹ male audiui. Solus enim ipsis ignorare videbar, alij vero omnes cognoscere. Nec potui ipsis persuadere, nisi admodum difficulter, rem ita se habere. Si quis in brachio supernam humeri partem carnibus denudarit, denudarit autem qua parte musculus sursum tendit. Nudarit itẽ tendinem, qui sub alis, & iuxta clauiculam ad pectus est: apparuerit vtiq; caput brachij in anteriorem partem vehemẽter eminens, etiãsi non fit elapsum. A natura enim pronũ est brachij caput in anteriorẽ partem, reliquum autẽ brachij os, ad externã partem incuruum. Conuersatur autem brachium cum scapulæ cauitate obliquum, quũ iuxta costas fuerit porrectum. Quum vero ad anteriorẽ partem extenta fuerit tota manus, tunc brachij caput è directo est in scapulę cauitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conspicitur. Verum de quo nunc est sermo, nunquam vidi in anteriorẽ partem elapsum: non tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, nec ne. Quum igitur exciderit brachium ad locum sub alis, multi reponere nouerunt, vtpote ꝗ multis elabatur.

Eruditi

A Eruditi autem est omnes modos nosse,quibus medici id reponũt,& quo modo quis his modis quàm optime vtatur. Optimo vero horum modorum vti oportet, si fortissimam necessitatem videris. Optimus autem est qui postremus describetur. Quibuscunq; igitur frequenter humer⁹ excidit,hi plerunque ipsi sibiipsis ad reponẽdum sufficientes sunt. Immissis enim alterius manus digitis ac nodis in locum subalarem, articulum sursum cogunt, cubiti vero gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, si ipse quidé sub alam,articulo magis intro elapso, subtentis digitis à costis diducat, ita vt capite suo in summum humerum iniecto, renitendi gratia, genibus vero iuxta cubiti gibbum ad brachium admotis,ad costas retrudat. Conducit autem eum qui

Humeri luxati repositio.

B reponit fortes manus habere: aut ipse quidé manibus & capite ita faciat, alius vero quidã cubiti gibbum ad pectus adducat. Est autem & humeri repositio, vt cubit⁹ retrorsum ad spinã subducatur,deinde altera manu in summã gibbi cubiti partẽ iniecta retortio fiat, altera vero iuxta articulum retro innitatur. Hæc repositio,& ea quæ prius dicta est,quum non sint secundum naturam,tamen articulum circumagitãtes incidere cogunt. Qui vero calcaneo reponere conãtur,propinquum quid ei quod est secundum naturam cogunt. Oportet autem hominẽ humi supinum reclinare,eum vero qui reponit humi sedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehensam manum læsam,cum suis manibus extẽdere. calcaneo vero in subalarẽ locum iniecto, dextro in dextrũ, sinistro in

Alia repositio.

C sinistrum,retrudere. Oportet autẽ in cauitatem sub ala rotũdum quid congruens indere. cõmodissimæ vero fuerint pilæ valde paruæ ac duræ,quales multæ ex coriis cõsuuntur. Si enim nõ eiusmodi quid inditum fuerit,calcaneum ad brachij caput peruenire non potest. Dũ enim manus extẽditur,locus sub ala cauatur. Tẽdines enim qui hinc atq; illinc locum sub ala constringunt,contrarij sunt. Oportet autẽ aliquem ab altera parte eius qui extenditur considentẽ, sanum humerum cõtinere,vt ne corpus circuntrahatur,dum læsa manus in alteram partẽ extenditur. Postea vbi pila sub alam subdita fuerit,molle lorum sufficienti latitudine præditum, circum pilã circundare oportet,ita vt quidem eo loro ex vtrisque initiis apprehenso sursum retrahat,à capite eius qui extenditur cõ-

sidens,& pede ad summi humeri os innitens. Pila vero quàm penitissime & maxime intus ad costas sita sit, & non ad brachij caput. Est & alia repositio, quum humerum alter subdit. Maiorem tamen esse oportet eum qui humerum supponit,ita vt apprehẽsa manu, humerum suum acuminatum sub illius luxati alam supponat, & deinde aliquantum verset, vt velut sedi insideat,ea coniectura facta,vt homo ille circa humerum suum ex ala pendeat,ipse vero seipsum in hũc humerum altioré faciat quàm in alterum,brachium autem pendétis ad pectus suum quàm citissime cogendo adducat. In hac vero figura insuper concutiat vbi hominé sustulerit, quo reliquum corpus in aduersam parté brachio quod continetur vergat.Si vero valde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis insuper ex ipso retrorsum dependeat. Atq; hæ omnes repositiones in palęstra vsitatæ sunt,eo quod non opus habẽt aliorum instrumentorum importatione. Poterit tamen quis etiã alibi his vti. Sed & qui circum pistillum cogũt, propemodum secundum naturam reponunt.Oportet autem pistillum molli quadam fascia esse inuolutum:minus enim ita labarit: & inter costas ac brachij caput subter intrusum. & si quidem breue fuerit pistillũ,collocare hominé in sedili aliquo oportet,quo vix brachium circum pistilium circundare possit. Sit autem potius longum pistillum, quo homo stans fermè circũ pistillum dependeat. Postea brachium quidem & cubitus circa pistillum porrigantur, ab altera vero corporis parte, quis manib⁹ circa ceruicem ad clauiculam circumiectis deorsum cogat.Hęc repositio moderate secundum naturam est,& repositionem facere potest,si probe ipsam tractẽt. Quin & per scalam alia quædã huiusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quòd corpus hinc atque illinc eleuatum,securius librando adæquari potest.Nam circum pistillum etiamsi humerus fixus maneat, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circunagatur.Oportet tamẽ & super scalam superne rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cauitatem congruum fit,& quod brachij caput ad naturam redire insuper cogat. Optima vero ex omnibus repositionibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidé quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine vero duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paulo breuius.

Alia repositio.

Alii repositionis modi.

Repositio per scalã.

Repositio optima.

D E F

A breuius. Sit autem altera parte summa rotũdum, & angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeatque crepidinẽ paululum supereminẽtem, in extrema rotunditatis parte, sed nõ ea quæ ad costas, verum ea quæ ad brachij caput existit, quo sub alã cõgrua sit, iuxta costas sub brachij caput subdita. Linteo autem vel fascia molli, lignum summa parte obuoluatur, quo leuius reddatur. Deinde subdito ligni capite quàm penitissime sub alam, inter costas ac brachij caput, totam manum ad lignum porrectam alligare oportet, iuxta brachium, iuxta cubitum, & iuxta manus iuncturam, quo quàm maxime sit quieta. præ omnibus autem curandum est, vt summa ligni pars, quàm penitissime intra subalarem locum recipiatur, bra-
B chij caput trãsgressa. Postea inter duas columnas trabẽ trãsuersam probe alligare oportet, & deinde manum cum ligno supra trabem transmittere, quo man⁹ ab altera parte sit, corpus ab altera, trabs vero sub ala. & postea ad alteram partem manum deorsum cogere vnà cum ligno, circum trabẽ: ad alteram vero reliquum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, vt reliquum corpus eleuatum summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri lõge optimus est. Iustissime enim commotionem facit, si solum penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iustissimæ item sunt in vtrãque partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc ossi brachij securæ. Recentes itaque luxationes citius incidunt, quàm quis putare possit, & priusquam extentæ esse vi-
C deantur. Sed & veteres sola hæc repositio reponere potest, si non iam ob vetustatem, caro quidem in acetabulum deuenit, caput autem brachij in loco ad quem declinauit, semitam sibiipsi iam fecit. Veruntamen etiam ita inueteratum brachij elapsum, mihi posse reponere videtur. Quid enim iusta molitio non nouerit? manere tamen in loco posse, nõ ita mihi videtur, sed prout consueuit rursus luxabitur. Idem facit etiam si circum scalam, eodem modo velut dixi præparatam, coactio transmissi brachij fiat. Abunde item sufficit circum magnam sedem Thessalicam coactionem facere, si recens fuerit luxatio. Præparatum autem esse oportet lignum, velut dictum est. hominem vero locare oportet in sede obliquum, deinde brachium vnà cum ligno supra sedis reclinatorium transmittere, & ad alteram partem corpus deorsum

cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque facit coactio supra biforem ianuam. His autem quæ forte præsentia fuerint vtendum est. Nosse igitur expedit, quòd naturæ à naturis multum differunt, ad hoc vt elabentia facile rursus incidant: differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facile transcendi possit, aliud minus. Plurimum item differt neruorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorum connexionem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeo humidi sunt, vt quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his quibus bene se habet membrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi vero ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quòd hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existunt. Fiunt autem tenuissimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maxime luxantur: si tamen & huiusmodi quiddam in medicina scribere conuenit. Verum conuenit vtique. Bene enim Homerus didicit, quòd ex omnibus pecudibus boues quàm maxime laborent hoc tempore, & ex bobus potissiissimum aratores, eo quòd hyeme operentur. His itaque maxime excidunt articuli. Hi enim maxime attenuantur. Nam reliqua quidem pecora breuem herbam depasci possunt, Bos autem non ita valde priusquam alta fiat. Reliquis enim tenuis est labri prominentia, tenuis item superna maxilla. Boui vero crassa est labij prominentia, crassa item & obtusa superna maxilla. Quapropter in breues herbas subiicere non potest. Rursus solipeda animalia vtpote vtrinque dentata, & dentes inter se committere possunt, & sub breuem herbam dentes subiicere queunt, delectanturque tali herba magis quàm alta. Breuis enim herba in totum melior ac solidior est quàm alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Quæ ĩ his perpendẽda.

Exemplo cõprobat.

Herba breuis melior pecoribus.

D

E

F

Haud secus ac bobus nigris gratissima ueris
Tempora proueniunt.

quia

A quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & aliàs bos laxũ habet hunc articulũ, magis quàm alia animalia. & ob id etiã magis quàm alia pedẽ trahit, & maxime quum maciletus est, & iam senex. Propter omnia hæc etiam maxime boui excidit. Plura autẽ de ipso à me scripta sunt, eo quòd omniũ antea relatorum testimonia hæc sunt. Verum de quo nunc sermo est, excarnib⁹ magis excidit, sicut etiã citius incidit, quàm probe carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflammatur, quàm siccis ac carnosis: & in posterũ tẽpus quoque minus vincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflammatio, & sic sanè lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus quàm carnosis. Nam B & ipsæ carnes eorum qui non recte ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quàm in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflãmatio vinculo facto articulum cõtinet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli non valde excidunt, & exciderent vtiq; si non plus aut minus inflammationis accessisset. Quibus igitur quum articulus excidit, circumsitæ partes non inflammantur, & statim citra dolorem humero vti possunt, hi putant quidẽ nihil opus esse vt suiipsorum curã gerant, medici tamẽ est vt contra tales vaticinetur: talibus excidit rursus magis quàm his quibus nerui sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maxime circa humerum & genu. Maxime igitur etiam hæc excidunt. Quibus autem nerui inflam-C mati sunt, hi humero vti nõ possunt. Prohibet enim dolor & inflãmationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & spleniis, & linteis multis deligando. Sub alam vero lanam mollem purã conuolutam subiicere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimẽtum quidem sit deligationi, articulum vero sustentet. At brachium plerunq; sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quem excidit. Oportet autẽ postquam humerum deligaueris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoq; humerum oportet placide & accurate. Multarum autẽ rerum peritum medicum esse expedit, & nõ minus frictionis. Ex eodem enim nomine, non idẽ euentus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum iusto laxiorem, & soluere articulũ iusto duriorẽ. Verũ de fri-

Curatio horum.

ctione in alio opere à nobis tractabitur. Talem igitur humerum mollibus manibus fricare cõuenit, confert enim, & aliàs leniter. Articulũ autem cõmouere non violenter, sed intantum vt citra dolorem cõmoueatur. Restituuntur vero omnes articuli partim lõgiore, partim breuiore tẽpore. An autem brachium exciderit, his signis cognoscere oportet. Nam vbi iustũ corpus habent homines, manus itẽ ac crura, sano in exemplum vti oportet, ad non sanum: & non sano ad sanũ, non alienos articulos inspiciendo, (alij enim aliis magis extantibus sunt articulis) sed ipsos eius qui affectus est, an dissimilis sit sanus ægroto. & hoc recte quidẽ dictum est, multam tamẽ erroneam intelligentiam talia habent: & non satis est solum sermonis doctrina artem hanc nosse, sed conuersatione etiã versare oportet. Multa enim prę dolore, aut ex alia causa, quũ non exciderint ipsis articuli, tamen nõ possunt in similes figuras restitui, in quales sanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram insuper intelligere ac cõsiderare oportet. Sed & in loco sub ala, caput brachij multo magis incumbere videtur, in luxato quàm in sano. Quin & superne iuxta supernam humeri partem, cauus apparet locus: & summi humeri os extans conspicitur, vtpote articulo ad infernum locũ digresso, & est etiam aliqua erronea in hoc intelligentia, sed postea de ipso scribetur. Est enim dignum de quo scribatur. Prętereа in luxato cubiti gibbus magis à costis distare, videt̃ q̃ in altero. Si tamẽ quis vim afferens cogat, adducitur quidem, sed cum dolore. Sed & sursum ad aurem manum attollere cubiti gibbo extento, non valde potest, velut sanam: neque hàc & illàc similiter diducere. Hæc igitur signa sunt humeri luxati, repositiones item præscriptæ & curationes hæ sunt. Operæpreciũ vero est discere, quomodo frequẽter excidentes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti sunt, ob hanc calamitatem, quum aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna est quæ discatur, quòd nullum nouerim qui recte medeatur, sed alios ne aggredi quidem sciam, alios cõtra quàm conducit & sentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos vsserunt, & iuxta supernam humeri partẽ, & iuxta anteriorẽ, qua parte caput brachij extuberat, & iuxta po-

Brachium an exciderit signum.

D E F

A xta posteriorem paululum retro supernam partem. Hæ igitur vstiones, si quidem sursum brachium excidisset, aut in anteriorem aut posteriorem partem, recte inustæ essent. Nunc vero quũ deorsum excidit, eiiciunt magis hæ vstiones quàm impediunt. A superna enim spacij amplitudine caput brachij excludunt. Verum hæc ita vrere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundum ipsam maxime rectitudinem, secundum quam brachij caput excidit. Deinde ita attractam cutem in vlteriorem partem perurere. Ferramentis autem talia vrere oportet non crassis, neq; valde caluis, sed oblongis. Citius enim penetrant, & manu firmata transfigi possunt, pellucidis item his vrere oportet, quo B quàm celerrime pro viribus penetrent. Nam crassa tarde penetrantia, latiores crustarum elapsiones faciunt, & periculũ est ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc esset, verum turpius & ab arte alienius. Postquam autem in vlteriorem partem perusseris, in plurimis satis est vt infernæ parti soli has crustas inuras. Quòd si periculum esse non videatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spacij interpositum sit, tenue quoddã specillum per inusta foramina traiicere oportet, cute adhuc attracta. Neq; enim aliàs traiicere possis. Vbi vero traieceris, cutem dimittere. Postea inter crustas aliam crustã tenui ferraméto infligere ac inurere, donec specillum contingas. Quantum vero de cute sub ala apprehẽdere oportet, hinc coniectare licet. Glandulæ sub ala sunt, sicut etiã in aliis corporis partibus. Verum in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quòd sint, & qualia in qualibus significant ac possunt: glandulas igitur simul apprehédere non oportet, neque ea quæ glandulis sunt interiora. Magnum enim afferunt periculum. Sunt enim neruis maximi momenti vicina. Quantũ vero extra glandulas est, eius quàm plurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamé hoc expedit, quòd si fortiter brachium extenderis, nihil cutis sub ala apprehendere poteris, quod sanè attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extésione. Nec vero neruos vlla machina vulnerare oportet. Hi enim prompti expositi sunt ac extenti in hac figura. Si vero parum brachium eleuaris, multum quidé cutis apprehendes: Nerui vero quorum curam gerere oportet, intus vltra apprehensionẽ consistent.

Excidẽtes humeri q urantur.

Ferramẽta qualia ad hunc usum.

Glandulæ periculosæ.

Nerui non lædendi.

consistent. Nónne igitur in omni arte præ omnibus curandum est, vt in singulis figuræ iustæ inueniantur. Atque hæc quidē de loco sub ala. & sufficiunt hæ apprehensiones, si crustæ recte fuerint inustæ. Extra vero alam duo solū loci sunt, vbi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnam in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinem iuxta alam. Et hac quidem parte cutē penitus perurere oportet, sed non altius. Vena enim crassa propinqua est, & nerui, quorum neutra igne calfaciēda sunt. Retrorsum autem alteram crustam inurere licet, multum supra tendinē, qui est iuxta alam, & paululum infra brachij caput. Et cutem quidē penitus perurere oportet, Verum neq; hic valde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis neruis. Curare igitur vlcera per omnem curationem oportet, ita vt brachium nunquam vehementer extendas, sed moderate, vlcerum saltem curandorum gratia. Minus enim ita perfrigerātur. Conducit enim omnes vstiones tegere, vt etiam leniter curentur, & minus disparentur, minusq; sanguinis erumpat, & minus conuulsio accedat. Vbi vero pura facta fuerint vlcera, & ad cicatrices deuenerint, tunc sanè penitus brachium semper die ac nocte costis alligatū esse oportet. Sed & quū sana facta fuerint vlcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandum est. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & spatij amplitudo intercipietur, in quam maxime luxatur brachiū. Quibuscunque vero humerus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachij non similiter vt sanum coaugescit, sed augescit quidem, verum altero breuius aliquanto efficitur. Et qui mustellæ cubito prediti sunt, paruumque ac macilentum brachium ex natiuitate habent, galeancones vocati, ob duplices has calamitates fiunt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in vtero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatem, de qua postea aliquando scribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachij caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur. & siue secti fuerint, siue vsti, siue sua sponte ipsis eruperint, hec ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissime vti possint, tamen neque ipsi extento cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere ac eleuare possunt. Sed multo

Ignis inimicus neruis.

Galeancones.

A multo minus hanc quàm ſanam manum. Quibus vero iam viris exciderit humerus,& repoſitus non fuerit,his ſuperna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte tenuis fit. Quum tamen dolor ceſſauerit,non omnia ea ſimiliter operari poſſunt,quæ eleuato cubiti gibbo à coſtis in obliquum operari oportet. Quæ vero tranſmoto brachio iuxta coſtas,aut in anteriorem,aut in poſteriorem partem operari oportet.ea operari poſſunt. Nam & ſcobinam, & ſerram trahere poterint,ſecuri item findere,& fodere,ſi non valde ſurſum cubiti gibbum attollant,ſed & alia iuxta tales figuras operantur. At vero quibus ſummus humerus fuerit auulſus, his os auulſum extra eminens apparet. Eſt autem hoc velut vinculum clauiculæ & ſcapulæ. Alia enim eſt hominis natu- *Humerus ſummus auulſus.*
B ra hac parte quàm aliorum animalium. Medici igitur in hoc vulnere maxime falluntur. Nam quum os auulſum emineat, ſuperna humeri pars humilis & caua apparet, vt etiam velut humeri elapſi curam adhibeant. Multos igitur noui medicos aliàs non malos,qui grauiter afflixerunt, tales humeros reponere conantes, ita excidiſſe rati, & non prius deſiſtunt ipſi exiſtimare ſe humerum reponere, quàm vel deſperarint, vel fruſtrati fuerint. His curatio quidem eadem quæ etiam a- *Curatio.* liis huiuſmodi, ceratum, ſplenia, & lintea, & deligatio eiuſmodi: deorſum tamen cogere os ſupereminens oportet, & ſplenia ſuper hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere:& brachium ad coſtas adalligatum ad ſupernam partem tenere. Sic enim os auulſum maxime appropinquarit.
C Hæc tamẽ probe noſſe expedit,& velut certa prædicere,ſi alioqui voles,quòd nullum detrimẽtum, neque paruum, neq; magnum,humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus turpior euadit.Neq; enim hoc os in priſtinam ſedẽ ſimiliter firmari poterit,velut natura exigit,ſed neceſſe eſt plus aut minus tumidum eſſe ad ſupernam partẽ. Neq; enim aliud vllũ os in eundẽ locum reſtituitur,quod cum alio oſſe cõmunionem habet,& adhærens à veteri naturali ſede auulſum fuerit. Paucis autem diebus ſummus humerus doloris exors fit, ſi probe deligetur. Clauicula porrò fracta,ſi quidem peni- *Clauicula fracta.* tus caulatim hoc contigerit,curatu facilior eſt.Si vero oblõge,difficilius ſanatur: & contraria in his contingunt, aliter quàm quis putauerit.Nã quæ penitus caulatim fracta eſt,cogi

magis

magis poterit vt ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem quæ superior est, inferiorē fecerit figuris idoneis. & deligatione cōueniente. Si vero perfecte non firmata fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus auulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neque enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & summa ossis eminentis, valde acuta fit. In vniuersum igitur nosse expedit, quòd nullum detrimētum neque humero, neque reliquo corpori, ob clauiculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa clauiculæ fracturam accedit, primum turpissima, deinde vero minor fit. Coalescit autem clauicula cito, itémque alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curationem festinant, maius malum esse putantes quàm est, & medici quoque prompti sunt ad recte curandum. Progressu vero temporis & vulnerati, vtpote qui neque dolent, neque iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, vtpote qui suis sedibus restituere non possunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratur. Deligationis vero modus plerisq; consimilis est, vt cerato & spleniis, & mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hæc animaduersio habēda est, & præsertim in hac aggressione: quòd plurima splenia iuxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt autem aliqui quibus complacuit plumbum graue insuper adalligare, vt supereminentem partem deorsum cogat. Fortassis autem neque intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neque hic modus ad clauiculam fractam pertinet. Neque enim fieri potest vt id quod eminet memorabili modo deprimatur. Alij vero quidē sunt, qui quum cognouerint quòd hæ deli gationes erroneæ sunt, & non secundum naturam supereminentia deorsum cogunt: deligant quidem ipsos spleniis & linteis vtentes, velut etiam alij. Verum cincto homine fascia quadam qua parte maxime cingi solet, postquam splenia supra eminentes fracturas imposuerunt, ita vt isthic magna molle extuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant,

Deligatio

D E F

A ligant,atque ita deligant in directum clauiculæ extendentes ac retrorsum ducentes,& isthic cincturæ circundatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui vero non cincturæ linteum circundant,sed circum inter fœmineum iuxta sedem,& per spinā linteum circundantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaque si quis inexpertus audit,prope secundum naturam esse videntur, verum si quis vtatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis,quamuis ita vel maxime stabilitas contingat: attamen si decumbēs aut crus inflexerit,aut ipse se inclinet,omnia deligamenta mouebuntur.& alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia
B aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circundantur, non ita valida facta cinctura circūdari possunt,vt non cingulum sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quàm proxime vero quis rem conficere videri possit,etiam si non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circundet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maxime stabiles fuerint deligationes & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ contingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper autem & hoc adintelligere oportet, quòd clauicula plerunque frangitur ita vt os quòd à pectore est, ad supernam partem emineat: quod vero à summo humero est, in infernam partem subsidat. Causę vero horum hæ sunt,quòd pectus ne-
C que multo inferius,neque superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibiipsi,& spinæ, ex continuitate commissum est. Proxime quidem clauicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequētem motum habere, propter summi humeri connexionem, & alioqui vbi vulnerata est,ad supernam partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi potest. Nam & à natura leuis est,& loci amplitudo ipsi superne maior est,quàm inferne. At humerus, & brachium,& quæ his annexa sunt, à costis ac pectore facile exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerum est magis deorsum repit. Huc enim ipsum vnà cum humero & brachio defluere procliuius est quàm sursum ferri. Quum igitur hæc

ita se habeant, imprudenter se gerunt qui supereminentem ossis partem deorsum cogere oportere putant. Nam infernam ad supernam adducendam esse manifestum est. Hæc enim motum habet. Hęc est quæ à natura discessit. Clarũ itaq; est aliter nullo modo ipsam cogi posse. deligationes enim nihilo magis appellunt quàm repellunt. Si vero quis brachium quàm maxime ad costas admotum sursum cogat, vt quàm acutissimus esse humerus videatur, perspicuũ est quòd sic adaptari poterit ad os quòd à pectore est, vnde est diuulsa. Si quis igitur legitima deligatione vtatur, celeris curationis gratia: & reliqua omnia frustra fieri putet, præter figuram relatam, is & recte intellexerit, & celerrime ac optime curauerit. Decumbere tamen hominem multũ refert, & sufficiunt dies quatuordecim si quieuerit, aut ad summum viginti. D E

Alia clauiculæ fractura. Si tamen contrario modo clauicula fracta fuerit, quod non valde contingit, vt os quod à pectore est subsidat, quòd vero à summo humero est supereemineat, alterique superstet: nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipse enim humerus & brachium si demittatur, ossa inter se committere ac firmare potest. & vilis quæpiam deligatio suffecerit, & pauci dies satis erunt ad callum obducendum.

Alia. Quòd si hoc modo fracta non fuerit, sed in obliquum hàc vel illàc luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cum brachio sursum adducto, velut etiam ante dictum est. Quum autem ad pristinã naturam resederit, reliqua curatio velox erit. Plerasque igitur immutationes ac luxationes, brachium si sursum cogatur corrigit. F Quæcunque vero luxationes ex supernis oblique ad latus fiunt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit, iuxta medias autem scapulas aliquid altius suppositum fuerit, quo pectus maxime in vtranque partem inflexum sit: & brachium adducat quis ad costas porrectum. Medicus autem altera manus vola in brachij caput iniecta retrudat, altera ossa fracta componat. Sic enim quàm maxime ad naturam reduxerit. Verum quod iam dictum est, supernum os facile ad partem subsidere solet. Plerisque igitur vbi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita vt ad ipsas costas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerum ad supernã partem cogant. Quibusdam vero humerum quidem sursum velut dictum est, cogere oportet: cubiti autem gibbum ad pectus adducere.

ducere: summam vero manum ad summum sanum humerum adhibere. Siquidem igitur decumbere sustinet, fulcimentum aliquod quod obfirmet apponere oportet, quo humer⁹ quàm maxime superne maneat. Si vero obambulare volet, fundam ex fascia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circundatam, de collo appensam gestare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus vbi emotus aut luxatus est, ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachij cauitate manente, extensione in directum facta, id quod eminet retrorsum & in obliquum repellere oportet. Vbi vero perfecte excidit, aut hàc aut illàc, extensio in qua brachium fractum deligatur requiritur. Ita enim incurua gibbi pars non impediet. Excidit aut maxime ad partem versus costas. Correctiones vero facere oportet quàm plurimum abducendo, & vt ne brachij caput cornicem contingat, sublimem circunducere ac inflectere, & non in directum cogere, simul autem contraria in vtranque partem detrudere, & in sedem compellere. Contulerit etiam in his gibbi cubiti inuersio, modo in supinã, modo in pronam partem. Curatio vero ex figura est, vt summam manum paulo altiorem cubiti gibbo habeãt, brachium vero ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & vsus, in communi sunt, si modo non male callus obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis iuxta legem articularem, ita vt acuta eius pars insuper deligetur. Recrudescit autem maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea & vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit, ob torporem: deinde, si in anteriorem partem. Verum curatio eadem est. Repositio vero retrorsum luxati, vt extentum distendamus: Signum autem est, quòd extẽdere ipsum non possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quòd inflectere nequeunt. Verum tunc durum quiddam inuolutum indere oportet, & circũ hoc ab extensione derepente inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu iuxta venam quæ in brachio finditur. At vero callus cito his obducitur. Ex natiuitate autem breuiora sunt ossa infra noxam, plurimum quę proxima sunt, cubiti, deinde manus, postea digitorum. Verum brachium & humerus robustiora sunt, propter inuersionem. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio vero carniũ fit, si foras excidit, intrinsecus:

Cubiti luxatio.

Curatio.

B

C

secus: Sin minus,in contrarium prout excidit. Cubiti vero gibbus si intrò,aut extra exciderit,extensio fit in communi figura cubiti ad brachium.fascia enim sub alam data,ipsam exceptam suspendere oportet:ad summum vero cubiti gibbum iuxta articulum pondus appendere,aut manibus deorsum cogere. Vbi vero articulus vltra eleuatus est, coaptationes manuum volis fiunt,velut etiam in manibus. Deligatio quoque in hac figura,& exceptio appēsi,& positio. At si in posterioré excidit partē,statim extētum palmis dirigere ac coaptare oportet.Simul auté in directione etiam aliis opus est. Si in anterioré, circum linteum conuolutum iustæ mollis inflectēdo simul directionē facere oportet.Si verò in alteram partem inclinarit,in directione simul vtraq; facere oportet. Verum curationi comunis est figura & deligatio.Possunt aūt & ex distētione omnia in communi cōtingere. At vero repositiones aliæ ex supereleuatione reponūtur,aliæ ex extēsione,aliæ ex circunuolutione.Hæ vero ex figurarū excessibus,aut hàc,aut illàc celeriter fiūt.

Manus luxatio. Manus articulus aut intrò,aut extra luxatur,plerunq; verò intrò.Signa auté facilia cognitu sunt.Si enim intrò luxatus est,digitos inflectere non possunt.Si extra extēdere nequeunt.

Repositio Repositio fit,digitis supra mensam positis,vt ab aliis atque aliis in diuersum extensio fiat,& id quod eminet,aut vola aut calcaneo retrudatur,& in anterioré partem deorsum protrudatur.Inferne vero iuxta alterum os molles aliqua conuoluta mollis supponatur, si supra eminet, manu prona locata:si infra,supina.Curatio vero linteis fit.

Curatio. Tota porrò manus,aut intro, aut extra, aut hàc aut illàc luxatur. Maxime verò intrò. Quandoque autem & appendix emota est.Quandoque vero alterum os disparatum distat.His extensio fortis facienda est,& quod quidem eminet retrudatur, alterum verò contrà trudatur, duabus speciebus simul contingentibus,& retrorsum,& in obliquū,aut manibus supra mensam,aut calcaneo. Quæ vero recrudescunt ac deformia sunt, tempore ad vsum corroborantur. Curatio fit linteis cum manu & cubito. & ferulæ vsque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequentius quàm fracturas soluere oportet, & perfusionem ampliorem adhibere. Ex natiuitate autem manus breuior fit, & carnes imminuuntur maxime in contraria parte ei in qua luxatio facta est. At adulto iam ossa manent.

Digiti

A Digiti vero articulus luxatus facilis cognitu eſt. Repoſitio fit extendẽs in directum, ita vt quod eminet os protrudatur, contrariũ vero contra trudatur. Curatio fit faſciis ac linteis. Si vero nõ reponãtur, forinſecus callo obducitur. At ſi ex natiuitate, aut dum adhuc creſcit homo, luxata fuerint oſſa, breuiora fiunt infra luxationẽ, & carnes imminuuntur cõtraria maxime parte ei in qua luxatio facta eſt. In adulto vero oſſa manent. Maxilla vero paucis iam perfecte luxata eſt. Os enim quod à ſuperiore maxilla prodit, cũ eo oſſe ſubiugatum eſt, quod ſub aurẽ annexum eſt, quódq; capita infernæ maxillę cõcludit, ac dirimit, quũ altero capite ſuperius ſit, altero inferius: & extremæ infernæ genæ partes ita ſe habẽt, vt altera

Digitus luxatus.

Repoſitio.

Curatio.

Maxillæ luxatio.

B ob longitudinem non facile acceſſum admittat: altera vero cornix eſt, & ſupra iugale os excedit. Simul autẽ & ambarum harũ extremitatum neruoſi tẽdines exiſtunt, ex quibus muſculi dependent, qui tẽporales ac manducatorij appellantur. Propterea autẽ appellantur, & propterea mouentur, eo quod hinc depẽdent. Nam in edendo, & in loquendo: & in reliquo oris vſu, ſuperna quidẽ maxilla quieſcit. Eſt enim capiti connexa, & nõ coarticulata. Inferna autẽ maxilla mouetur. Coarticulata enim eſt à ſuperna maxilla, & à capite. Cur igitur in conuulſionibus ac diſtẽtionibus hic articulus diſtentus primus de ſe ſignificationẽ præbeat: & cur plagæ tẽporales periculoſæ ſint, ac ſoporẽ inducant, alio libro referetur. Quòd vero non valde luxetur, cauſæ hæ ſunt. Sed & hæc quoq; cau-

C ſa eſt, quòd non valde tales ciborum neceſſitates hominẽ apprehẽdunt, vt magis quàm poteſt hiet. Exciderit autẽ à nulla alia figura, quàm ſi quis valde hiãs maxillã in alteram partem diducat. Confert tamẽ ad hoc vt excidat, hoc ipſum. Quicunque enim nerui, & quicunq; muſculi circa articulos ſunt, aut ab articulis, ex quibus colligantur, horum quicunq; in vſu ſæpe mouentur, hi etiam maxime ad extenſiones remittunt, quemadmodum etiam pelles molliſſimę multum remittunt. De quo igitur ſermo eſt, luxatur quidẽ & excedit maxilla raro: laxatur tamen ſæpe in hiatibus, velut etiam aliæ muſculorum ac neruorũ immutationes hoc faciunt. Manifeſtum vero ex his maxime fit, vbi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorẽ partem, & in contrariam luxationi partem abducitur: & oſſis cornix circa ſupernam maxillam tumidior

Repositio. sit:& infernas maxillas difficulter committũt. Quæ vero repositio his conueniat, manifestum est. Oportet enim aliquem vulnerati caput detinere, & alterum infernam maxillam intrinsecus ac extrinsecus ad mentum digitis apprehendere, & primum maxillã aliquandiu hàc atq; illàc manu abducere, & ipsum hominẽ iubere, vt maxillam laxam habeat, & simul adducat, ac quàm maxime remittat. Deinde repente tribus figuris simul laxare oportet, diligenti in hoc animaduersione habita. Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet, & infernam maxillam retrorsum protrudere, ita vt æger hęc sequatur, & maxillas cõmittat, ac non hiet. Atque hæc quidem D

Curatio. repositio est, & neque aliis figuris fieri poterit. Curatio vero breuis sufficit. Splenium enim inceratum apponitur, ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggressio perficitur, homine supino reclinato, & coriaceo puluinari plenissime farcto capiti supposito, vt in ipsum innitens quàm minimum cedat. Insuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet. Si vero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidem eadem est, verum hi os minus committere possunt. Nam his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quòd vero distortæ non sint, maxime cognoueris ex dentium tum supernorum, tum infernorum terminis è directo inter se correspondentibus. His confert vt quàm citissime reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est. Si vero non reponantur, animæ periculum imminet, præ febribus continuis, & torpido sopore. Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterantur, & dum intenduntur præter naturã. Solet etiam aluus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et si vomuerint, meraca vomunt. Hi igitur etiam moriuntur decima maxime die. At si fracta fuerit inferna maxilla, si quidem nõ omnino caulatim hoc contigerit, sed cohæret adhuc os, confractum tamen fuerit, dirigere quidem os oportet digitis circa linguam obliquam subiectis, forinsecus vero contra niti, prout contulerit. Et si distorti fuerint dentes iuxta vulnus commoti, postquam os directum fuerit, dentes inter se coniugare oportet, non duos solum, sed etiam plures, atq; hoc maxime auro, sin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Postea cerato, & spleniis paucis, & linteis modicis deligare, nõ nimium firmis, sed laxis. Nam hoc probe nosse expedit, quòd deligatio per lin- E F

tea,

A tea, maxillæ fractæ parum quidem contulerit, si recte fiat: magnopere vero læserit, si praue deligetur. Frequenter autẽ circa linguã, explorare oportet, & multo tempore reniti ac digitis dirigere os confractum, optimúmque esset si hoc semper fieri posset, sed fieri nequit. Si vero os penitus caulatim diffractum fuerit, raro autem hoc contingit: dirigere quidem os oportet velut dictum est. Vbi vero direxeris, dentes coniugare, quemadmodum antea dictum est. Magnopere enim contulerit ad quietem, & adhuc magis si quis recte coniungat, & velut oportet futuras consuat. At enim non facile est omnem chirurgiam scripto exquisite prodere, sed ex his quæ scripta sunt, formam & imaginem cõcipere oportet. Postea corio opus est Carthaginensi, & si quidem iunior fuerit vulneratus,
B satis est squama inde detracta vti. Si vero adultior, ipso corio: ita vt desecta inde particula trium digitorum latitudine, aut prout congrua fuerit, sublita prius è gummi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur summa sui parte, ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paulo ampliore distantia à vulnere. Et hæc quidem particula ad infernam partem agglutinanda est, & habeat fissuram è directo mẽti quo acutam eius partem circuncirca complectatur. Alterum autem eiusmodi lorum, aut paulo latius, ad supernam maxillæ partẽ agglutinare oportet, tanta à vulnere distantia, quanta illa altera lori particula abfuit. Sit autem & hoc fissum, vt circuncirca aurem ambiat. Sint autem hæc lora acuta, qua parte cõmittuntur, & vbi ipsorum extremitates connectere ac colligare
C oportet. In agglutinatiõe vero, caro corij ad cutẽ vergat. Sic enim magis agglutinatum adhęrescit. Postea extento hoc loro, magis autem eo quod circa mentum est quàm maxime, ne maxilla exacuatur, lora ipsa circa verticem connectere oportet, & deinde linteo frontem deligare. & superiniectum quid esse oportet, velut moris est, quo vincula quieta sint ac firma. Decubitum autẽ faciat in sanam maxillam, non maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandum vero est corpus vsque ad dies decẽ, deinde renutriẽdum non tarde. Si enim primis diebus inflammatio non accesserit, in viginti diebus maxilla corroboratur. perfecte enim callo obducitur, quẽadmodum etiam alia ossa rara, si nõ corruptio infestarit. Verum de corruptionibus omnium ossium alia longa tractatio restat. Hæc exten-

sio per agglutinamenta fiens, mitis est, & prompta ad moderationem faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas directiones accommodata. At medici non intelligentia æque ac manibus prompti, tum in aliis vulneribus, tum in maxillarum fracturis tales existunt. Variis enim modis, & bene & male, maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturam magis vergentia inclinat, quàm ad naturam ducit. Si vero inferna maxilla circa connexionem ad mentum diuulsa fuerit. Sola autē hæc connexio in inferna maxilla est. Verum in superna multæ. Sed non volo sermone longius aberrare. In aliis enim morborum speciebus de his dicendum est. Si igitur connexio ad mentum disparata fuerit, ipsam coaptare cuiuslibet viri est. Os enim quod eminet, ad internam partem digitis admotis detrudere oportet. Quod vero intrò vergit, ad externam partem digitis immissis reducere. Hæc tamen extensione distendendo facere oportet. Facilius enim sic ad naturam redibūt, quàm si quis ossa inter se complicans cogere conetur. Vbi vero coaptata fuerint, coniugare oportet dentes inter se hinc atque illinc, velut prius dictum est. Curare vero cerato, & spleniis paucis ac linteis. Deligationem autem breuem potius quàm variam hic locus maxime admittit. Nam vt æquilibris non est, prope tamen ad æquilibrium accedit. At lintei obuolutionem facere oportet, si quidem dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, si dextra manus deligationi præit. Si vero altera maxilla eminuerit, aliter deligationem ducere oportet. & si quidem recte quis coaptationem adeptus fuerit, & velut cōuenit quieuerit, cita curatio continget, & dentes illæsi manent. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & distortionem habebit. dentes autē læsi & inutiles fiunt. Porrò si nasus fractus fuerit, fracturæ modus non vnus est. Verū qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiam, tum in aliis multis damnum incurrunt, tum in fracturis circa nasum vel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime varia est, & quæ plurimas ascias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maxime varias rhombiformes. Sicut igitur dictum est, qui nulla intelligentia præditi aggressionis studio tenentur, vltro se offerunt ad nasum fractum deligandum. Vna itaque alteráque die lætatur medicus,

Nasi fractura.

A dicus, gaudet quoque is qui deligat. Deinde cito quidẽ is qui deligatur satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis autem est medico ostentasse, quòd nasum varie deligare nouit. facit autem talis deligatio omnia contra quàm conuenit. Partim enim qui propter fracturam simi fiunt, si superne quis magis premat, simiores nimirum fient. partim vero quibus nasus hàc aut illàc distorquetur, aut circa cartilaginem, aut superius, palàm est quòd neq; ipsis superne deligatio proderit, sed etiam magis lædet. Non enim ita congruit spleniis altera nasi pars, quanquam neq; hoc faciant deligantes. Proxime vero deligatio resistere mihi videtur, si iuxta medium nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut etiam os parum, & non multum contusum sit. Talibus enim na-
B sus callo obducitur, & aliquanto asperior euadit. Sed tamen neq; his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oportet. Sufficit autem super contusionem splenium inceratum extendere. Postea velut ex duobus initiis deligatio fit, ita semel linteum circundandum est. Optima tamen curatio est, per farinam triticeam hornam, lotam, viscosam, subactam, modicam, ita vt talia ex illa velut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia huiusmodi vti oportet. Si vero non facilis tractu sit, modicam mannam leuissime tritam, & aqua dilutam, cum farina subigere oportet, aut gummi parum, similiter ammiscere. Quibuscunque igitur nasus fractus est, *Curatio.*
C vt deorsum & in sinum vergat, si quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem subsidat, fieri potest vt aliquid quod ipsum dirigat in nares indatur. Sin minus, omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum non in anteriorem narium partem digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autem ab vtraque parte nasum apprehendere, simúlque cogere ac sursum ducere. Et si quidem valde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit, vt aliquid intra nares indatur, velut iam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid huiusmodi, linteo inuolutum, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura quæ congruat loco cui incumbet. Si vero vlterius facta fuerit fractura, fieri non potest vt aliquid indatur. Si enim in anteriore parte mole-

sta est gestatio, quomodo non sit in interiore? Primum igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maxime quidem eadem die: sin minus, paulo postea. Verum segniter agunt medici, & leuius quàm conuenit primum contingunt. Iniicere enim manus hinc atque illinc iuxta naturam nasi quàm infime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quàm maxime erigere, vnà cum interna directione etiam extrinsecus dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maxime secundum naturam sunt. Vtrumque enim digitum iniicere, eóque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur: sin minus, plurimo tempore velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciant. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quàm optime nasus curari poterit, vbi non in obliquum, sed ad infernam partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullum vnquam nasum vidi, qui sic fractus dirigi non potuisset, si statim ita cogeretur priusquam callus obduceretur, si modo quis recte curare velit. Verũ homines vt ne deformes fiant, multo quidem precio coemerint, studium autem adhibere non sciunt, simúlque non tolerant, si non dolore vexentur, aut mortem timeant: quanquam breui tempore nasus callo obducatur. decem enim diebus corroboratur, si non corruptio insuper accedat. Quibuscunque vero os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem est. Verum directionem non æqualem vtrinque facere oportet, sed quod inclinatum est, extrinsecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta cõtrectatione, ea quæ intrò repunt impigre dirigere, donec correcta fuerint: ita vt eius probe memineris, quòd si non statim corrigantur, fieri non possit vt nasus non distortus fiat. Postquam autem ad naturam reduxeris, digitos plures aut vnum digitum ad locum admouere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipsum, aut alium quendam sustentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem paruum digitum immittere oportet, & aliàs atque aliàs impellando ea quæ inclinata sunt dirigere. At si quid inflammationis his accedat,

A accedat, farina fubacta vti oportet: & tamen incumbente etiam farina digitos similiter admouere opus est. Si vero iuxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam naré aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea inuenire, quæ neq; odorem habeant, neque alias lenta sint. Ego vero quandoque pulmonis ouilli frustum desectũ indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongiæ inditæ humiditates suscipiũt. Postea Carthaginẽsis corij squamã magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorum prout contulerit extendere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo
B erectus & absolute directus sit nasus. Longum auté sit hoc lorum, vt postea infra auré abductũ circum caput obducatur, & licet quidẽ lori extremitaté ad frontem agglutinare, licet etiã lõgius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionem habet, & simul ad moderationẽ faciendam promptus est, vt si quis magis aut minus nasi inclinationẽ ad contrariũ facere velit, Nam quibus in obliquum nasus frangitur, eos in reliquis velut relatum est curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, vt inclinationis in contrarium gratia, lorum ad summũ nasum agglutinetur. Quibuscũque vero cum fractura etiam vlcera adsunt, eos ea propter turbari non oportet. Verum super vlcera ceratum pi
C catum imponere, aut ex emplastris aliquod cruẽtis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiam, si ossa discessura sunt. Primam directioné impigre facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiã postero tempore, ita vt laxius quidé admoueas, admoueas tamen. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilime cõformari potest. Cæterum lororum agglutinatione ac in cõtrarium inclinatione vti omnino nihil prohibet, siue vlcera affuerint, siue inflammatio. Nullã enim molestiam exhibent.

At vero si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neq; enim ita laxam quis circũdare poterit. Si vero magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidem omnino sunt quæ grauissima *Auriculæ fractura.*

 sunt.

ſunt. Verum & alia pleraq; omnia mala ſunt, & abſceſſus inducunt, & mucum ampliorem ſuggerunt, & deinde ſuppurationes noxias. His autẽ fracta auris minime opus habet. Proximum tamen locum habet, ſi quid imponi debet, farina viſcoſa, quã neque ipſam grauem eſſe oportet. Cõtingere vero quàm minime conducit. Bonum enim aliquãdo medicamẽtum eſt, etiam nullum adhibere medicamentum, & ad aures, & ad multa alia. Vellicationem inſuper ac ſcalpturam vitare oportet. Corpus autem attenuare, & magis in quo periculũ eſt ne auris ſuppuretur. meli⁹ eſt quoq; aluum mollire. Si vero quis facile vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitũ faciat. At ſi ad ſuppurationem deueniat, cito quidem aperire non oportet. multa enim ex his quæ ſuppurari videntur, quãdoque reſorbentur, etiãſi nõdum quis vllum cataplaſma impoſuit. Si vero quis aperire cogatur, celerrime quidẽ ſana fit, ſi in vlteriorem partem perurat. Illud tamẽ certo ſcire expedit, ꝙ mutila fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit. Si vero non in vlteriorem partẽ peruratur, tumidam partem non valde parua ſectione incidere oportet. Sub craſſiore enim cute pus reperitur quàm quis putauerit. Verum vt in ſumma dicam, alia quoq; omnia mucoſa, & mucos faciẽtia, vtpote quæ ſunt viſcoſa, ad cõtactum ſub digitis hac atq; illac cito dilabũtur: & propterea ſub craſſiore cute medici talia inueniũt, quàm putarint. Nã & aliquas neruorum cõtortiones, ganglia appellatas, quæ ſanè laxæ ac fluidæ ſunt, mucoſamq; carnem habent, multi aperiunt, humorẽ in talib. ſe inuẽturos eſſe putantes. Medicus quidẽ igitur ſententia ſua fallitur, verum rei huiuſmodi nullũ ex apertione accedit detrimentũ. Qui vero aquoſi loci ſint, aut muco pleni: & in qualib. locis ſingula ſi aperiantur mortẽ afferant, aut etiam alia detrimenta inducant, de his in alio opere ſcribetur.

Auris inciſa. Curatio.

Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidẽ cataplaſmatis, & ab omni linamẽtorum vſu abſtinere oportet. Curare autem vel emplaſtro aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod neq; grauitatem, neq; dolorẽ inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & ſubſidentia purulẽta aut mucoſa habuerit, moleſtũ eſt: Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæterum omnium eorũ quę recruduerunt, peruſtio in vlteriorẽ partem ſufficientiſſima medela eſt.

Verticula ſpinæ.

Verticula vero ſpinæ quibuſcun-

A quibuſcunque in gibbum trahũtur ex morbis, pleraq; vt ſol-uantur fieri non poteſt. Inſuperq; & quæ ſupra ſepti tranſuerſi iuncturam ac connexionem gibba fiunt. Quæ vero infra, eorum aliqua ſoluunt varices in cruribus fientes. Magis autẽ hæ varices quæ in vena iuxta poplitem fiunt, quibuſcunque gibboſitas cõtigerit, eam ſoluunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Iam vero quibuſdã etiã dyſenteria diuturna ſoluit. Et quibus quidẽ gibba fit ſpina dum pueri ſunt, priuſquã corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus iuxta ſpinam coaugeri non ſolet. Sed crura quidẽ ac manus perficiuntur, illæ vero partes defectuoſiores fiunt. & quibus ſupra ſeptum tranſuerſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in amplitudinem augeri non ſolent, ſed in anteriorem partẽ: & pectus acutum fit, ſed non latum: ipſique & difficulter ſpirãt, & ſtridulam fauciũ aſperitatem habent. Nã ventriculi qui ſpiritum ſuſcipiunt ac emittunt, minorẽ amplitudinem habent. Sed & iuxta magnum verticulum ceruicem repãdam habere coguntur, vt ne caput ipſis pronuũ ſit. Multam igitur anguſtiam faucibus exhibet etiã hoc os intro vergens. Nam & his qui natura recti ſunt, ſpirandi difficultatem hoc os inducit, ſi intro vergat, donec repreſſum fuerit. Ob talem igitur figurã eiuſmodi homines eminẽtis gutturis, magis quàm ſani apparent: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerunq; tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis occaſio, & diſtẽſio pleriſque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini nerui cõmunionem habent. Quibus vero infra ſeptum trãſuerſum gibboſitas eſt, horum quibuſdam morbi rhenũ ac veſicæ accedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni ac ægre curabiles, & neutri horum gibboſitates ſoluunt. Coxæ vero his magis excarnes fiũt, q̃ his quibus ſuperne gibboſitas cõtigit. Vniuerſa tamen ſpina his longior eſt q̃ ſuperne gibboſis. Pubes vero & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt quàm ſuperne gibboſi. At vero quibus iã aucto corpore gibboſitas facta fuerit, his palam præſentis tũc morbi iudicationem gibboſitas facit, per tempus tamen, aliquid ex iiſdem ſignificationem de ſe plus aut minus præbet, quemadmodum etiam in pueris. Minus autem maligne in totum talia ſe habent. & multi ſanè iam facile ac ſano modo gibboſitatem ſuſtinuerunt,

(Marginal letters: B beside "plitudinem augeri…"; C beside "cõmunionem habent…")

stinuerunt, vsque ad senectutem: & maxime hi quibus ad car D nositatem ac pinguitudinem promotum fuerit corpus. pauci tamen talium sexaginta annos transgressi sunt. plerique vero breuioris vitæ sunt. Quibusdam etiam in latus, aut hac aut illac, verticula obliqua fiūt. Et omnia aut pleraque talia, propter collectiones intra spinam fiunt. Quibusdā vnà cū morbo etiam figuræ insuper conferunt, ad quas reclinari cōsueuerunt. Verum de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura sunt, pulcherrimæ prænotiones habentur. Porrò quibus ex casu spina gibba fit, horum sanè pauca superantur, ita vt dirigi possint. Nam quæ in scala fiunt extensiones, nihil direxerunt quod ego sciam. Vtuntur enim ipsa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucu- E pantur. Apud tales enim hæc in admiratione sunt, si aut pendentem, aut proiici aliquem aut quæ his similia sunt videāt, & hæc celebrant semper, neque ipsis curæ est quale quid eueniat ex hac aggressione, siue bonum id sit, siue malum. Medici tamen qui talia studio habent, quos sanè ego noui, imperiti sunt. Inuentum equidem vetus est, & laudo sanè vehementer eum qui primus excogitauit & hoc machinamentum, & quoduis aliud secundum naturam inuentum. Nihil enim despero, si quis recte constructum concutiat, fieri posse vt quædam dirigantur. Ipse tamen omnia huiusmodi hoc modo curare erubui, propterea quòd impostorū magis tales sunt modi. Quibus igitur prope ceruicem gibbositas fuerit, his verisimile est has in caput extensiones minus prodesse paruum F enim pondus habet caput, & summi humeri deorsum vergētes. Verum tales verisimile est magis dirigi posse, si in pedes cōcutiantur. Ita enim maior propensio ad huiusmodi fieret. Quibus autē magis inferius gibbositas est, hos par est vt magis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere volet, recte sanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis puluinaribus insternere oportet probe alligatis, paulo amplius & in longitudinem, & in vtrāque partē, quàm quātum corpus hominis occuparit. Deinde hominem supinum supra scalam reclinare, & postea pedes quidem alligare iuxta malleolos ad scalam non disparatos, vinculo quidem satis valido, verum molli, alligare vero etiam oportet infra & supra vtrunque genu, itemque circa coxas. Circa laterum autem mol-

Spina gibbosa.

A tem mollitudinem,& circa pectus,laxas fascias circũdare,ita vt ne impediant concussionem. Manus vero ad costas extẽtas,ad corpus applicare,& non ad scalam. Vbi vero hæc præparaueris,scalam ita ad turrim aliquam altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus autem in quo concussioné facis,renitens sit. Eos vero qui extendunt probe doctos esse conuenit,quo æqualiter,& probe,& ex æquilibrio, ac derepente demittant, vt neque scala in alteram partem repẽs ad terram deueniat,neque ipsi pronui sint. Quod si tamen à turri,aut malo defixo carchesium habẽte,quis demittat, adhuc melius præparabit,ita vt ex trochlea aut asello laxatis instrumentis ac funibus demissio fiat. Verum iniucundum est de his longius verba facere; attamen ex his structuris maxime B quis concuti poterit. Si vero valde superne fuerit gibbositas,& concutere sit opus,omnino in pedes id faciendum est, velut dictum est. Ita enim maior propensio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet iuxta pectus ad scalam fortiter deligando,iuxta ceruicem vero fascia quàm laxissima, directionis saltem gratia. Sed & ipsum caput iuxta frontem ad scalam alligare oportet,manus autem porrectas ad corpus alligare non ad scalam. Reliquum vero corpus indeligatum esse oportet,nisi quantum satis est directionis gratia,alia atque alia laxa fascia circundatum esse. Verum considerãdum est ne concussionem impediant hæc vincula. Crura vero ad scalam quidem ne deligentur, sed inter se, ita vt secundum spinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo C facienda sunt, si omnino opus fuerit in scala concussionem fieri. Turpe tamen est & in omni arte,& non minime in medicina,multam turbam, & multã ostentationem, & multum rumorem concitare,& deinde nullã vtilitatem afferre. Oportet autem primum spinæ naturam qualis est cognoscere, ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nã qua parte ad ventrem vergit,verticula intus inter se paria sunt, & inter se ligata vinculo mucoso ac neruoso de cartilaginib. exorto vsq; ad medullam. Alij vero nerui neruosi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipsa porriguntur. Verum venarũ & arteriarũ communitates,in alio sermone declarabuntur, quot & quales sint, & vnde proficiscantur, & in qualibus qualia possint. Itemque quibus inuolucris ipsa medulla intecta sit, & vnde

Spinæ natura pernoscenda.

profectis,

profectis,&vbi desinétibus,& quibus cum cõmunionem habentibus,& qualia potentib. At in vlteriore parte in articulis verticula inter se cardinis in modum conserta sunt. Nerui vero communes iuxta omnia,& in externis, & in internis partibus porriguntur. Et processus ossis ad externam partem, ab omnibus verticulis vnus de vnoquoq;,tum à maioribus,tum à minoribus. In his autem processibus cartilaginum appendices,& ex illis neruorum progerminatio,cognata ac consimilis extremis neruis. Costæ vero annexæ sunt, ad internam partem magis quàm ad externam capitibus vergentes, ad vnumquodque autem verticulum adarticulatæ sunt. Curuissimæ auté sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediã vero partem costarum & ossium de verticulis procedentium, explent vtrinque musculi,à ceruice initio sumpto,vsq; ad septi transuersi annexioné. Ipsa autem spina secũdum longitudinem rectobliqua est, à sacro quidé osse vsque ad magnum verticulũ,iuxta quod crurum annexio depẽdet, gibbosa est. Nam & vesica,& geniturae,& intestini recti laxa pars, in hac parte constituta sunt. Inde vero vsque ad septi annexionem, in directum repãda est, & musculos ad nates habet solus hic locus,ex internis partibus,quos lumbarios vocant. Ab hac autem parte vsq; ad magnum verticulũ,quod supra supernas humeri partes est,è directo gibbosa est, imò magis esse videtur quàm est. Nam spina media sui parte, altissimas ossiũ propagines habet,hinc auté atq; illinc,minores. Ipse vero ceruicis articulus repandus est. Quibuscũq; igitur gibbositates iuxta verticula fiunt, his expulsio magna à connexione abrupta, vnius aut plurium verticulorum,nõ ita multis,sed paucis cõtingit. Neq; enim talia vulnera fieri facile est, neq; ad externam partem expelli facile est,si non ex anteriore parte, forti aliqua re per ventrẽ quis vulneratus fuerit: Sic autem vtique perierit: aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic vtique morietur, etiamsi statim non intereat. At ex posteriore parte ad internam,huiusmodi expulsionem fieri non est procliue, si non in immensum graue aliquod onus irruat. Nam ex ossibus quæ foras enata sunt, vnumquodq; eiusmodi est,vt prius ipsum frangatur, quàm magnam intro inclinationem faciat,ita vt & ligamenta,& articulos inter se alternatos ac articulatos violet. Preterea & spinalis

A nalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexioné haberet, vbi verticulum tali expulsione exiluisset: & verticulum quod exiluisset, spinalem medullã vtiq; premeret, si non etiã abrumperet: At ea pressa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobilium partium torporé induceret. Quare neq; curę foret medico, quomodo verticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & violenta alia mala adsint. Itaq; si tale contingat, palàm est quòd neq; concutiendo, neq; alio quodam modo, reponi possit, nisi quis dissecto homine, & manu in ventrem iniecta inquisitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat. atq; hæc in mortuo quidẽ fieri possent, in viuo autem non ita. Cur igitur hæc scribo? Quia sunt quidam qui
B putant se curasse homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus transgressa: & sanè facilimam hanc distortioné esse, vt quis inde cõualescat, aliqui censent, eamq; nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari auté multi sunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Persuadent enim alios. Verũ fallũtur hi hac de causa. Spinã quæ in spina ipsa eminet, verticula ipsa esse putãt, quia vnũquodque ex his ossibus ad contactum rotundũ apparet, ignorãtes quòd hæc ossa sunt ea quæ à verticulis enata sunt, de quibus paulo ante dixi. At verticula longe magis in anterioré partem absunt. Angustissimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, à posteriore ad anteriorem parté, insuperq; etiã iuxta pectus.
C Quum igitur horum supereminentium ossium aliquod vehementer fractũ fuerit, siue vnũ, siue plura, ea parte humilior locus redditur, quàm hinc atq; illinc: & propterea decipiuntur putantes verticula intro abiisse. Decipiunt autem insuper ipsos etiam figurę vulneratorum. Si enim inclinare se conãtur, dolent: quũ ea parte qua vulnerati sunt, cutis fit circuntenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligunt. Si vero in repandum recuruantur, melius habent. Nam & cutis iuxta vulnus laxior fit, & ossa minus affligunt. Sed & si quis ipsos cõtingat, ea parte repandi cedunt, & locus vacuus ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiunt. Verum tales cito sani & illæsi sua sponte fiunt. Cito enim omnia eiusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducuntur. Obliquatur igitur spina etiã sanis iuxta multos modos. *Spinæ obliquatio.*

modos. Nam & in natura, & in vsu ita se habet. Sed & præ senectute, ac dolorib. Nam hæc colligãdi vim habent. At gibbositates ex casibus contingẽtes plerunq; fiunt, si aut in costas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat, Necesse est enim foris apparere in gibbositate vnum aliquod altissimum verticulũ, minus vero ea quę sunt hinc atq; illinc. Non igitur prosilit multũ ab aliis, sed parum, quũ singula aceruatim cõcedãt. Propter hoc igitur etiã spinalis medulla eiusmodi distortiones facile fert, eo ꝙ circularis ipsi distortio cõtingit, non angularis. Oportet autem fabricã instrumẽti coactorij huiusmodi cõstruere. Licet equidẽ lignum robustum & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiã pro ligno, in pariete incisuram oblõgam facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, à pauimẽto extet. Postea colũnam querneam, quadrangularem, obliquã ad parietẽ adiicere oportet, tanto spacio in medio relicto, aut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super colũnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ non multum cedat, insternere oportet, homini vero fomentum adhibere, Si vero admittat, ipsum etiã lauare. Deinde pronũ extentũ reclinare, & manus ipsius secundum naturã extentas ad corpus alligare. Postea vero loro molli satis lato ac longo, ex duobus perpetuis inter se aduersariis loris constante, ex media ipsius parte, iuxta medium pectus quàm proxime sub alas, bis circundare oportet: & quod superest de loris vtrisq; iuxta alam circum humeros obuoluatur, & initia ipsorũ ad lignũ quoddam pistilloforme alligentur, ita vt congruant secundũ longitudinem subiectæ colũnæ, ad quã lignum illud pistilloforme apponere, & renitendo extensionẽ facere oportet. Tali vero quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia item ad eiusmodi lignũ alligare oportet. Postea autẽ alio loro lato ac molli & robusto fascię formã habente, longitudineq; ac latitudinem sufficentẽ, partem inter coxas & lumbos, quàm proxime ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorum duorũ capita, ad lignũ à pedib⁹ extans alligare. & postea in hac figura hinc atq; illinc, æqua simul inclinatione, simulq; in directũ extẽsionẽ facere. Nullũ enim magnũ malũ talis extensio induxerit, si cõmode pręparata fuerit, nisi quis de industria se extẽ-

dendum

A tendendum exhibeat. At medicus, siue alius quisquã fortis & nõ imperitus, imposita manus vola supra gibbũ, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animaduersione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siue ad caput, siue ad coxas. Atq; hęc coactio maxime ĩnoxia est. Sed & si quis insideat super gibbum, & attollendo se dum ille distenditur incutiat, innoxium est. Neq; quicquam prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbum, atque ita sensim incutere. Ad hoc autem moderate faciendum idoneus quis fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamẽ coactio est, si aut paries incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantũ moderate habere videatur, ita vt tabula tiliacea, aut cuiusdam al-
B terius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddã multiplex, aut paruum quoddã coriaceum puluinar, super gibbũ imponatur. Quàm paucissima tamẽ imposita esse cõducit, cauẽdi saltem gratia, vt ne tabula præ duricie dolorem aliquẽ importune inducat. Sit autem gibbositas è directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea quàm maxime tabula imposita premat. Vbi vero imposita fuerit, aliquis extremã tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciant, si vnus non suffecerit. alij vero corpus secũdum longitudinem velut dictum est extendant, partim hinc, partim illinc constituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut iuxta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorum postibus cõ-
C structis, siue erectos velis vtrinq; paululum supereminentes, siue hinc atq; illinc iuxta ligni verticem. Hæ coactiones moderationẽ admittunt, vt & vehemẽtissime, & moderate fieri possint. Talem autem vim habent, vt si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhiberevelit, & non ad curationem, tunc quoque multum possint. Nam si quis secũdum longitudinem hinc atq; illinc saltem sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere poterit. Sed & si non extendat, & tabula solum ita quis vtatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt huiusmodi violentiæ, quibus & vehemẽtioribus & debilioribus vti licet, vsu ipsorum prout quisq; vult moderato. Et sanè etiam secundũ naturam coactionem faciunt. Nam ea quæ extant, ad locum suũ redire cogit depressio. Quæ vero

præter

præter naturam coiuerunt, ea extendunt extensiones secundum naturam. Proinde neque meliores his necessitates ego habeo, neque iustiores. Rectitudo enim extensionis iuxta ipsam spinam, inferne & iuxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet: superne vero iuxta ceruicē & caput, habet quidem ansam, sed in speciem indecora est: & si hac parte extēsio fiat redūdans, etiā alias læsiones inducere poterit. Experimentum autē aliquando feci, vt homine supino extēto, vtrem non inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex officina fabri in subiectum vtrem immisso inflarē. Verū res mihi nō successit.. Quum enim bene extēderem hominem, vincebatur vter, & non poterat flatus aliquam coactionē facere. Sed & aliàs hæc res prompta erat ad dilapsionē, nimirū quum in idem & hominis gibbositas, & vtris pleni incurua turgiditas cogātur. Quum autem rursus non valde extenderem hominem, vter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo verò omnino magis quàm conducebat repandus fiebat. Scripsi autem hoc de industria. Pulchrum enim est etiā ea discere quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscunq; porrò verticula intro obliquantur, aut ex casu, aut graui aliqua re illapsa, his nullum quidem verticulum extat plerunque ita multum ab aliis. Si vero extiterit multum, aut vnum aut plura, mortem inducunt, velut etiā antea dictum est. Circularis etiam hæc, & non angularis emotio existit. Vrinæ igitur talibus magis supprimūtur, itemq; alui egestio, quàm his qui extra gibbosi fiūt: & pedes ac tota crura magis perfrigerātur, & lethalia sunt hæc magis quàm illa quæ dixi. Sed & si superstites euadunt hi, magis profluam vrinā habent, & cruribus impotētiores ac torpidiores fiunt. Si vero etiā in superna parte magis repādi fiant, totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atque ego sanè nullā machinā habeo, per quam talia in idem restitui possint, si non alicui concussio per scalā opem tulerit, aut etiā alia quædā eiusmodi curatio aut extensio, qualis est ea quæ paulo antea relata est. At coactionem vnà cum extensione nullā habeo, quæ sane fieri ita posset, velut in gibbo tabula coactionem faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutationes

Verticula obliquata.

A nutationes vllam vim habent, vt extensioni auxiliari possint. Nec vero flatus immissio in ventrem quicquã efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitæ affigãtur, attractionis nimirum gratia verticulorum intro repentium, magno hoc mentis errore cõtingit. Propellunt enim magis quàm attrahunt, & neque hoc animaduertunt hi qui ipsas affigunt. Quãto enim magis ipsas quis adigit, tãto magis repãdi fiunt hi quibus affiguntur, cute simul sursum coacta. Possem autẽ & alios cõcussionum modos, quàm hi sunt quos antea retuli, exponere, quos sanè affectioni magis conuenire quis putare possit, verum non valde ipsis fidem habeo, & propterea non scribo. In summa igitur de his quę relata sunt, ita aceruatim constituere oportet, quòd ea quidem quæ in repãdum emota sunt, B lethalia sunt ac noxia: quæ vero in gibbum, innoxia in totum, quantum ad mortem, & vrinæ suppressionem ac torporem attinet. Non enim riuos qui sunt in ventre gibbositas ad externã partem intendit, neque fluidos esse prohibet. Repãditas vero ambo hęc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nam multo plures & cruribus & manibus impotentes fiunt, & corpore torpescunt, & vrinæ his supprimuntur, quibus gibbositas quidẽ neque extra neque intrò extiterit, verum in rectitudinem spinæ vehementer concussi fuerint. Quibus vero gibbositas extat, hi minus talia perpetiuntur. Multa vero etiã alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem quæ fortia sunt, innoxia sunt per se totã morbi iudicationem C inducentia: quæ vero debiliora, noxia, ita vt & diuturnos morbos progenerẽt, & cum reliquo corpore ampliorẽ communionem habeãt. Nam & costarum fractura eiusmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit costa vna, aut plures, velut plurimis frangitur, ita vt ossa ad internam partem non vergant, neque denudata sint, ex his pauci iam febricitarunt. Sed neque sanguinem multi iam expuerunt, neque suppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neque ossium corruptiones accedũt, & victus vulgaris sufficit. Si enim febris continua ipsos non corripuerit, etiam vasa per inediam his vacua fieri deterius est, quàm si non vacua fiant. Maiorem item dolorem ac febrẽ & tussim inducit. Moderata enim ventris repletio, costarum fit directio. Verum vacuatio pendentes costas facit, & hæc

dependẽtia dolorẽ inducit. Extrinsecus autẽ vulgaris deligatio talibus sufficit, ita vt cerato, & spleniis, & linteis, plana deligatio placide firmetur, aut etiã laneum quiddam insuper imponatur. Corroboratur autem costa diebus viginti. Celeriter enim his ossibus calli obducuntur. At contusa circa costas carne, aut ex plaga, aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiam eiusmodi, multi iam multum sanguinem spuerũt. Riui enim in molli ad vnamquãque costam extenta parte, & nerui, à principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaque iam tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamentis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamẽ dolor in ipsis sedatur, quàm in his quibus costa fracta fuerit: & in talibus vulneribus locus dolorum recidiuas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contractum esse conducit, & corpore quàm maxime quiescere, & à venere abstinere, eduliisque pinguibus, & fauces exasperantibus, ac fortibus omnibus: Venamque in cubiti flexura secare, & quàm maxime silere. Deligare vero locum contusum conducit spleniis non multiplicibus, sed multis & multo latioribus tota contusione, & cerato sublinere, & linteis latis cum fasciis latis ac mollibus deligare, & moderate firmare, vt deligatus non valde se compressum esse dicat, neque rursus laxum. Initium autem sumere debet qui deligat in ipsa contusione, atque isthic maxime firmare. facienda vero est deligatio velut à duobus initiis, deligandumque vt ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligandum autem aut singulis aut alternis diebus. Præstat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi saltem euacuandi gratia; & ad decem quidem dies attenuare. Postea vero corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu vero attenuas, deligatione magis firmata vtendum est. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et si quidem sanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationem facere oportet. Si vero sanguinem non spuat, sufficit viginti diebus vtplurimum curatio. Verum ex robore vulneris tempora coniectare opor-

A re oportet. Qui porrò tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil maioris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi vero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem est si iuxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis iam ex huiusmodi occasionibus factæ sunt. Sed & si iuxta os non fuerit, verum ipsa caro mucosa sit: attamen etiam sic recidiuæ, ac dolores, aliàs atque aliàs fiunt, si quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione vti oportet bona, simulque multum conueniente, quo ad ea humoris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur ac re-
B sorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. At quibus ex neglectu vetustatem contraxerit, ita vt locus sit dolorosus, & caro submucosa, his vstio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, vsque ad os vrere oportet, non tamen vt os percalescat. Si vero inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie vrere oportet, cauere tamen ne in vlteriorem partem peruras. Si vero ad os ipsum contusio esse videatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: si quidem parua admodum fuerit, sic vrere oportet veluti dictum est. Si vero oblonga fuerit iuxta os contusionis eleuatio, plures crustas incutere oportet. Cæterum de corruptione costæ, vnà cum eorum qui linamentis opus habent curatione, di-
C cetur. Si vero femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem sæpe, foras autem præ aliis sæpe. Verum in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intrò excesserit, his longius apparet crus, si ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod à coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentum fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo vehitur: & nates forinsecus cauæ apparent, vtpote quum intrò cesserit femoris caput. Et rursu summa femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur, Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam, sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad sanum: & propterea multo longius

Femoris articulus quatuor modis excidit.

læſum crus apparet quàm ſanum. Multis autem etiam aliis lo- D
cis talia ſiniſtram intelligentiam habent. Nec vero flectere
iuxta inguen ſimiliter vt ſanum poſſunt. Sed & ſi femoris ca-
put in interfœmineo contingatur, palàm extuberare com-
peritur. Signa igitur hæc ſunt, in his quibus femur intrò ex-
cidit. Quibus igitur articulus elapſus non fuerit repoſitus, ſed
aut fruſtra tentatus eſt, aut neglectus, his & ambulatio per
cruris circum volutionem, velut in bobus fit, & plurima ve-
xatio ipſis in ſano crure contingit: & coguntur iuxta late-
ris mollitudinem, aut iuxta elapſum articulum, mutili ac
obliqui eſſe. Iuxta ſanum vero crus, nates ad externam par-
tem rotundæ eſſe coguntur. Si quis enim ſani cruris pede
extra ambularet, protruderet vtique reliquum corpus, vt ad E
læſum crus veheretur. Læſum autem vehere hoc non pote-
rit. quomodo enim poſſet? Cogitur igitur ſic ſani cruris pe-
de intro ambulare. & non extra. Ita enim maxime vehit ſa-
num crus, & ſuam ipſius, & læſi cruris, partem corporis vtriſ-
que incumbētem. Quum autem iuxta lateris mollitudinem,
ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo in-
niti coguntur à latere iuxta ſanum crus. Hac enim parte ful-
cimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in
hac corporis pondus vehitur. Coguntur item ſe inclinare.
Manum enim quæ eſt à parte cruris læſi, ad obliquum femur
firmare coguntur. Non enim poteſt læſum crus vehere cor-
pus, in crurum permutatione, ſi non detineatur dum ad ter-
ram premitur. In his igitur figuris eſſe coguntur hi quibus F
intrò elapſus, non fuerit repoſitus articulus, homine non
præmeditante vt quàm facilime ſit figuratus. Sed ipſa hæc
calamitas ex præſentibus ea quæ facilima ſunt eligere do-
cet. Nam & qui vlcus habent in pede aut tibia, non omnes
crure valde ingredi poſſunt. & infantes ſic iter faciunt, ex-
tra enim ingrediuntur læſo crure. Et duplex lucrum conſe-
quuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non ſi-
militer vehitur in eo crure quod extra ingreditur, ſicut in
eo quod intrò. Non enim ſecundum rectitudinem ipſi in-
cumbit pondus, ſed multo magis ei quòd ſubingreditur. Ipſi
enim è directo incumbit pondus, tum in ipſa ambulatione,
tum in crurum permutatione. In hac enim figura ſanum crus
celerrime ſupponere poterit, ſi eo quod læſum eſt, exterius:
ſano

A sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est, Bonum est vt corpus ipsum sibiipsi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nondum perfectis ad augmentum, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breuiora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effœminatum & tenuius totum fit crus, simul quidem propter priuationem loci articuli, simul autem quòd eo vti non possunt, eo quòd secundum naturam situs non est. Vsus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinem augmento. Maxime igitur læduntur hi quibus dum in vẽtre B sunt, hic articulus fuerit luxatus. Secũdo loco hi quibus valde infantib⁹ idem cõtigit. Minime vero hi qui perfecti sunt. Qualis igitur ambulatio perfectis cõtingat, dictum est. Quibus vero dum infantes sunt calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionẽ tardi sunt, immo male ad sanum crus deuoluuntur, manu quæ est ad sanum crus, ad terrã se fulcientes. Sed & ex perfectæ ætatis hominib⁹ quidã, quibus hęc calamitas contigit, ad ambulationem rectã cunctantur. Quicunq; vero infantes hac calamitate pressi, recte educati fuerint, sano quidem crure in rectum vtuntur, verum sub alam secundum sanum crus scipionem ferunt, aliqui etiam sub vtranque alam. Crus autem læsum eleuatũ habent, & tãto melius habent, quãto breuius ipsius læsum crus fuerit. Sanũ au-C tem crus nihilominus ipsis robustum est, quàm si ambo sana essent. Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerunq; hoc magis perpetiuntur hæ quæ sunt ab externa parte, quàm quæ ab interna. Cæterum quidã fabulantur Amazonides masculam suã sobolem statim dum infantes sunt luxare, aliàs circa genua, aliàs circa coxas, quo nimirum claudi fiant, & masculum genus fœmineo insidias non struat. Vtuntur itaq; his pro opificib⁹, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedẽtaria opera. An equidem vera hæc sint, ego non noui: quòd autẽ tales fiant, scio, si quis ipsos statim dum infantes sunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differẽtia est, an extra, aut intro fiat luxatio. Iuxta genua vero, differentia quidem aliqua est sed minor. Modus autem vtriusque claudicationis proprius est. Decurtantur enim magis hi quibus

extra luxatio facta est. Recti autem minus stant, quibus intro luxatio contigit. Eodem modo etiam si iuxta malleolum luxatio fiat, si quidem ad externam partem id contingat, mutili quidem fiunt, verum stare possunt. Si vero ad internã valgi quidem fiunt, minus autẽ stare possunt. At vero coauctio ossium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidem ossa minime coaugescunt. hæc enim proxime ad vulnus sunt. Verum tibiæ ossa augentur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuuntur. Quibus vero iuxta malleolum mãserit articulus secundũ naturã, iuxta genu autem excesserit, his tibiæ os similiter coaugescere nõ solet, sed breuius fit. Hoc enim proxime ad vulnus est. Pedis autem ossa minuuntur quidem, sed non similiter, velut paulo ante dictum est, quia articulus circa pedẽ saluus est. Si vero ipso etiã vti possent, velut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio cõtingit, his femoris os non similiter coaugescere solet: Hoc nim proxime ad vulnus est: sed breuius sano fit. Tibiæ tamen ossa nõ similiter his augmento destituũtur, neq; ossa pedis. atq; hoc ea de causa, ꝙ femoris articulus qui ad tibiã est, & tibiæ articulus qui ad pedẽ est, in sua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si vero vti crure possent, adhuc magis ossa augerẽtur, velut etiã prius dictum est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi q̃ hi qui sunt essent. Argumẽto autẽ quòd talia ita se habent, hoc est. Quicunq; enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, paruumq; ac macilentũ brachiũ habẽt, aut ex natiuitate, aut etiã dum augescunt, priusquã perfecti euadant, galeancones appellari, hi os quidem brachij breue habent, cubitum autem & summã manum paulo defectuosiorem quàm sani, propter relatas causas, eo quòd brachiũ vulnerato articulo proximum est, vt ideo breuius factũ sit. Rursus autem cubitꝰ propterea nõ similiter calamitatẽ percipit, quia brachij articulus qui est ad cubitũ, in veteri natura manet. Et rursus manus adhuc longius abest à calamitate quàm cubitus. Propter has igitur causas cõtingit, vt & ossa quę non coaugẽtur, nõ coaugescãt, & quæ coaugẽtur, coaugescãt. Cęterũ ad carnositatẽ & manui & brachio multũ profuerit, si quis manu laborãdo se fatiget. Quæcunque enim manuum opera

Ossiũ coauctio.

D E F

A opera ſunt,plurima ex ipſis Galeãcones hac manu operari conantur,velut altera poſſunt,& nihilo defectuoſius quàm cum illæſa efficiunt. Non enim ſupra manus, velut ſupra pedes, corpus vehi neceſſe eſt. Verum leuia ſunt ipſis opera. Propter vſum autem non minuuntur carnes Galeanconibus, neq; circa manum, neque circa cubitum. Sed & brachium propterea aliquam opem ſentit ad carnoſitatem. Quum autem coxa eluxata fuerit ad internã partem à natiuitate, aut adhuc infanti,carnes ideo magis minuuntur quàm in manu,quòd crure vti non poſſint. Quòd autem hæc hoc modo ſe habeãt,teſtimonium vnum quoddam in paulo poſterius referendis habebitur. At quibus in exteriorem partẽ femoris caput exceſ-B ſerit,his crus breuius apparet,ſi ad alterum extendatur,atque id merito. Non enim ſuper os fundamentum fit capitis femoris, ſicut quum intro excidebat,ſed iuxta os quod inclinatam naturam habet in carne humida ac cedente firmatur. & propterea quidem breuius apparet. Intrinſecus autem iuxta plechada,intermediam crurum ac inguinum partem, femur magis mutilum & excarne fit. Nates autẽ extrinſecus incuruiores, vtpote quum extra femoris caput elapſum ſit. Sed & ſuperius apparent nates,vtpote quum caro quæ iſthic eſt, femoris capiti ceſſerit. Summa vero femoris pars circa genu,intro repere videtur. Tibia item & pes. Sed neque inflectere velut ſanum crus poſſunt. Et ſigna quidem femoris extra elapſi hæc ſunt. Quibus igitur perfectis iam elapſus articulus non fuerit C repoſitus,his totum crus breuius apparet. In ambulatione autem calcaneo terram pertingere non poſſunt. Verum pectore pedis in terra conſiſtũt ac progrediuntur,parum autem ad internam partem ſummis digitis vergunt. At crus læſum in his multo magis corpus vehere poteſt,quàm quibus ad internam partem excidit,partim quòd caput femoris, & ceruix articuli,quum natura obliqua ſit,ſub multam coxæ partem ſubſiſtit:partim quòd ſummus pes non ad externam partem inclinatus eſſe cogitur,ſed prope eſt ad rectitudinem corporis, & tendit etiam interius. Quum igitur ſemitam ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapſus eſt, & caro viſcoſitatem contraxerit, doloris exors progreſſu temporis fit. Quum autem doloris exors factus fuerit, poſſunt quidem abſque baculo iter facere,ſi aliàs voluerint. poſſunt autem &

vehere corpus supra crus læsum. Itaque propter vsum, carnes talibus minus effœminantur, quàm illis de quibus paulo ante dictum est. Effœminantur autem aut plus, aut minus. Magísque adhuc effœminantur plerunque iuxta internam partem, quàm iuxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum sibi inducere non possunt, propter cruris inflexibilitatem. Quidam vero etiam hoc possunt. At quibus dum adhuc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dũ adhuc augescunt, vi elapsus, non fuerit repositus, aut etiam præ morbo hic articulus excesserit, ac luxatus fuerit: multa enim huiusmodi fiunt: talium quibusdam si corruptionem senserit femur, suppurationes diuturnæ & linamentis indigentes fiunt, & aliquibus ossium denudationes. Similiter autem & quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sentit, multo breuius fit, & velut sanum coaugescere non solet. Tibiæ tamen ossa breuiora quidem fiunt quàm alterius tibiæ, sed paululum, ob causas antea relatas. Ambulare vero tales possunt, & quidam ex ipsis eo modo quo perfecti, quibus elapsus articulus repositus non est. aliqui vero etiam toto pede consistentes progrediuntur, declinant tamen inter ambulandum propter cruris breuitatem coacti. Hæc autem hoc modo fiunt, si diligenter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priusquam ad iter faciendum corroborati fuerint. diligenter item & recte, postquam corroborati fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maxime infantes sunt, hæc calamitas cõtigerit. Si enim neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, & omni augmento priuatum, totum crus euadit, & carnes totius cruris magis minuuntur quàm sani. Multo tamen minus his minuuntur quàm illis quibus intro excidit, propter vsum & laborem, ita vt statim crure vti possint, velut etiam paulo ante in Galeanconibus dictum est. Sunt autem aliqui, quibus partim statim à natiuitate, partim præ morbo, amborum crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur ossa quidem easdem affectiones habent ac perpetiuntur. Carnes tamen minime effœminantur. Sed & satis carnosa crura fiunt, præterquam si quid sanè circa internã partem paululum deficiat. Propterea vero satis carnosa sunt, quia vtrisque cruribus similiter vtuntur. Similiter enim fluctuant hac atque illàc

A illàc inter ambulandum: & vehementer eminentibus natibus hi videntur, propter articulorum excessum. Si vero ossa ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra coxas fiant: nonnullos enim etiam talia corripiunt: Si igitur tale quid non contigerit, satis sani de cætero durant. Totum tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto.

At vero quibus in posteriorem partem femoris caput exciderit: paucis autem excidit: hi crus extendere non possunt, neque iuxta articulum elapsum, neque ita valde circa poplitem, & multo minus q̃ hi quibus iamdudum id contigit. Hi enim magis & circa inguẽ, & circa poplitem, articulũ extendunt. Illud tamen insuper intelligere oportet: Est enim B commodum, & magni faciendum, & plerisque ignotũ: Quòd neque sani articulum circa poplitem extendere possunt, si non simul extendant etiam articulum circa inguen, præterquam si pedem valde sursum attollant. Sic enim poterint. Hi itaque neq; inflectere articulum circa poplitem similiter possunt, sed multo difficilius, si non etiam articulum circa inguen inflexerint. Multa vero etiam alia circa corpus huiusmodi fraternitates ac cognationes habent, & circa neruorum distentiones, & circa musculorum figuras, plurima, & pluris facienda vt cognoscantur, quàm quispiam putauerit. Item circa intestini naturam, & totius ventris. & circa vterorum errores ac distentiones. Verum de his alibi nobis sermo erit cognatus his quæ nunc dicuntur. Sed de quo nunc sermo est, C neque extendere possunt, velut iam dictum est, & breuius crus apparet, atque hoc ob duas causas, & quòd non extenditur, & quòd ad natium carnem elapsum est. Natura enim ossis coxæ ea parte est, qua & caput & ceruix femoris existit. Vbi vero luxatum fuerit, pronum ad externã partem natium defertur. Inflectere tamen possunt, si dolor non prohibeat, & tibia & pes moderate recta apparent, & neq; hàc, neq; illàc multũ inclinata. Iuxta inguen vero caro insuper aliquãto mollior esse videtur, præsertim ad contactum, vt pote articulo ad alteram partem elapso. Ad ipsas autem nates si attrectetur femoris caput, aliquãto etiam magis extuberare videtur. atque hæc quidem signa sunt, si cui in posteriorem partem femur excidit. Cui igitur iam perfecto elapsum non fuerit, repositum, hic ambulare quidem potest, vbi tempus intercesserit,

ſerit, & dolor ſedatus fuerit, & articulus in carnem verſari D adſueuerit. Cogitur tamen vehementer ſe inflectere circa inguina, dum iter facit, atque hoc ob duas cauſas: tum quòd multo breuius crus fit, ob ea quæ antea dicta ſunt: tum quòd multum valde abeſt ab eo, vt calcaneo terram contingat. Si enim conaretur vel paululum pede illo vehi, ita vt nihil aliud habeat quo ſe firmet, retro ſane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multum in poſteriorem partem ſupereminentibus ſuper pedis greſſum, & ſpina inſuper ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit, & ne ſic quidem, niſi ipſe ſeipſum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitem inſuper ſe inflectat. Ob hæc autem cogitur, vt manum quæ eſt ſecundum læſum crus, E ad ſupernam femoris partem in ſingulis greſſibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipſum, vt circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurum in ambulando, corpus ſupra læſum crus vehi non poteſt, ſi non inſuper firmetur crus per manum ad terrã, nimirũ quum non ſub corpore articulus ſubſiſtat, ſed ad poſteriorem partem iuxta coxam extet. Abſque tamen baculo tales iter facere poſſunt, ſi aliàs adſueuerint, eo quòd greſſus pedis in vteri rectitudine manet, & non ad extremam partem inclinatus eſt. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimento. Quicunque tamen pro femoris per manum apprehenſione, ſuppoſito ſub alam, quæ ad ſiniſtrum crus eſt. ſcipione inniti volunt, hi ſiquidem longiorem ſcipionem ſuppoſuerint, erectiores quidem iter facient, pede F autem ad terram non innituntur. Si vero pede inniti volent, breuior ipſis baculus faciendus eſt, & ad inguina, vt ſe inflectant neceſſe fuerit. Cæterum carnium imminutiones etiam his ſecundum rationem fiunt, velut antea dictum eſt. Qui enim eleuatum habent crus, & nihil laborant, his etiam maxime minuuntur. Si vero plurimo vtuntur ingreſſu, his minime minuuntur. Sanum tamen crus nihil inde vtilitatis conſequitur, ſed etiam deformius fit, ſi læſo crure ad terram innitentes vtantur. Illi enim ſimul inſeruiens, & extra prominente coxa eſſe cogitur, & circa poplitem ſe inflectere. Si vero quis læſo crure non ad terram vtatur, ſed eleuatum habeat, & ſcipioni innitatur, ſic ſanum crus robuſtum fiet. Nam & in naturali ſtatu degit, & exercitationes

ipſum

A ipsum corroborant. Possit aliquis dicere, extra medicinam talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia iam facta sunt, amplius tractare? At hoc facere multum refert. Eiusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Non enim fieri potest, vt inter se dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, vt ne incurabilia fiant, ea intelligentia vt quàm maxime prohibeamus, ne ad hoc deueniant vt incurabilia reddantur. Oportet autem & incurabilia cognoscere, vt ne maxime lædant. Prædictiones autem splendidæ sunt ac gloriosæ ex cognitione, quò, & qualiter & quando, singula desinent, siue eo vertantur vt incurabilia fiant, siue curationis spem exhibeant. Quibuscúque vero ex natiuitate, aut dum adhuc aliàs augescūt, ita elapsus fuerit articulus, & non repositus, siue ex violentia elapsus sit, siue præ morbo: Multæ enim huiusmodi luxationes fiunt in morbis: Qui vero sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur: Si itaque elapsus non fuerit repositus, femoris quidem os breue fit, affligitur autē totum crus, & augmento destituitur, & multo magis excarne fit, eo quòd ipso non vtantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non possunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in summa dicam, Omnia quæ in corpore ad vsum facta sunt, si quis moderate ipsis vtatur, & in his laboribus exerceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidem sana sunt, & augescunt, & probe consenescunt.

Articulus cū repositus nō fuerit.

B

C Si vero quis non vtatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & non augescunt, & cito consenescunt. Inter hæc autem non minime perpetiuntur hoc & articuli, & nerui, si quis non ipsis vtatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo quàm in aliis affliguntur. Totum enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur vbi iam in viros euaserunt, eleuatum ac inclinatum crus hoc habent, altero vero vehuntur baculo innitentes, aliqui vno, aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit: paucis autem hoc contingit: hi extendere quidem crus perfecte possunt, inflectere autem se minime hi possunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, si circa poplitem se inflectere coguntur. Longitudo

Femur antrorsum elapsum.

gitudo vero cruris consimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verum summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totum autem crus rectitudinem habet secundum naturam, & neque hàc, neque illac vergit. Cæterum hi statim dolore corripiuntur maxime, & vrina imprimis supprimitur, aliquanto magis quàm in aliis luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extuberantes videntur, & locus extentus apparet, Verum circa nates rugosior, & maxime excarnis. Atque hæc quidem quæ relata sunt, signa sunt eorum quibus ita femur excidit. Quibuscunque igitur viris iam factis, hic articulus elapsus, non fuerit repositus, hi vbi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, versari adsueuerit, statim ferè recti ambulare possunt, absque baculo, & valde quidem recti, vtpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem, rectiore toto crure in ambulando vtuntur, quàm quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, vtpote quum supernos articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediũtur, quàm anteriore pedis parte. Si vero magnis gressibus progredi possent, etiã valde calcaneo insistentes progrederẽtur. Nã & sani quãto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediũtur, alterum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibuscunque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quàm anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, vbi reliquum crus extẽtum fuerit, nõ similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut vbi crus fuerit inflexum: Neque rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut vbi crus fuerit extentum. Sana igitur natura hoc modo est, veluti dictum est. Quum vero elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamen excarne crus fit quàm alterum, & iuxta nates, & circa suram, & iuxta posteriorem rectitudinem. At vero quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, nõ fuerit repositus, aut etiam à natiuitate ita habuerint, & his femoris os aliquanto magis minuitur, quàm tibiæ

aut pedis

A aut pedis ossa Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen vndique minuuntur, maxime circa posteriorem rectitudinem, quemadmodum etiam prius dictum est. Quicũque igitur recte educati fuerint, hi vbi augescunt, crure vti possunt, breuiore aliquantũ existéte quàm altero, ita tamen vt baculo innitãtur ea parte qua lęsum crus est. Non enim absque calcaneo, pedis pectore admodum vti possunt, vt in id innitantur, quemadmodum in aliis claudicationibus aliqui possunt. Causa vero cur non possint, ea est quæ paulo ante relata est. Ob id igitur baculo insuper opus habent. Qui vero neglecti fuerint, & crure ad terram non vtuntur, sed eleuatum id habent, his minuuntur quidem ossa,

B vbi augescunt, magis quàm his qui eo vtuntur. Minuuntur autem & carnes magis multo quàm his qui vtuntur. Verum circa articulos in directum mutilatur his crus aliquanto magis, quàm quibus alio modo luxatio facta est. Quo igitur in summa dicatur, Articuli excidentes ac qui luxantur, inæqualiter inter seipsos excidunt ac luxantur, aliquando multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidẽ multo plus luxati aut elapsi fuerint, his omnino difficilius reponuntur. Et si repositi non fuerint, maiores & manifestiores mutilationes ac afflictiones tales habent, & ossium, & carnium, & figurarum. Vbi vero minus exciderint & luxati fuerint, tales facilius q̃ alij reponi possunt. Si vero frustra tentati, aut neglecti fuerint, minores ac minus noxiæ mutilationes his fiũt, quàm il-

C lis de quibus paulo ante dictum est. Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc vt aliquando minor, aliquando maior luxatio fiat. Verum femoris & brachij capita, quàm similime inter se vtraq; excidunt. Nã capita prout rotunda sunt, simplicem & caluam rotunditatem habent. Orbiculatiores autem sinus sunt, qui capita excipiunt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest vt dimidium articuli ex ipsis elabatur. Nã ob rotunditatis circunferentiam, aut ad externã, aut ad internam partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfecte excidunt, nã alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus, à naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis q̃ brachium patitur. Nam aliquę etiam ex his luxationibus quę à natiuitate fiunt, si parum elapsæ fuerint, ad naturalem statum reduci

tum reduci possunt,& maxime articuli circa pedem. Quicũque à natiuitate mutili fiunt,plerique ex his curabiles sunt,si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur est vt talia quàm celerrime curentur, priusquam valde magnus ossium defectus fiat,& priusquã admodum magnus carnium defectus circa tibiam contingat. Modus itaque mutilationis nõ vnus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ consuetudinem,in quadã pedis interceptione mutilata. Animaduertẽdum autem in horum curatione est, vt tibiæ circa malleolum os,quod extrinsecus est, ad internã partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi subiacet,ad externã partem retrudatur,quo ossa quæ eminẽt sibiipsis occurrant iuxta medium ac obliquum pedem. Digiti vero aceruati vnà cum magno digito ad internã partẽ inclinentur,atque ita circuncirca cogantur. Probe autem deligare oportet cerato resinato,& spleniis, & linteis mollib⁹ nõ paucis,neque nimis compressis,atque ita deligationis circũductiones facere, velut etiam manibus directio pedis fiebat, quo pes paulo magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiam quandã facere oportet,aut ex pelle non nimis dura,aut è plumbo,eamque insuper alligare non ad corpus positã,sed vbi iam postremis linteis deligare voles. Quum vero iã deligatus fuerit,vnius alicuius lintei ex his quibus deligatur, initium,ad deligamenta quæ infra pedem sunt assuere oportet, è directo parui digiti,& postea sursum extendere, ita vt moderate habere videatur,atque sic supra surã circundare, quo sic extentum ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturã iustam adducere oportet, ita vt & inclinata,& distenta præter naturam, & manibus sic dirigamus,& similiter deligatione: adducamus autem non violenter,sed leniter. Assuere vero ita oportet lintea,vt conducat ad reparationes ac appensiones faciẽdas. Aliæ enim claudicationes alia reparatione ac appensione opus habent. Calceum insuper plumbeum facere oportet, extra deligationem adalligatum,qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verum nihil ipso opus est, si quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligauerit, & appensiones ac reparationes per assuta lintea recte fecerit. Atque hæc quidem est curatio, &

neque

A neque sectione, neque vstione, neque alia varietate quicquã opus habet. Citius enim talia medicinæ obtẽperant, quàm quis putarit. Deuincere tamen tempore oportet, donec in iustis figuris corpus auctum fuerit. Vbi vero calcei ratio habẽda est, Arbylæ lutigradæ, calceamẽti ita appellati species, accommodatissimæ existunt. Hoc enim calceamẽtum minime à pede superatur, sed potius ipsum superat. Idoneus est etiam creticus calceamentorũ modus. At vero quibus tibiæ ossibus luxatis, ac vlcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, siue intro vergant, siue extra, tales reponere nõ oportet, sed permittere vt quicũque velit medicus reponat. Illud enim clare scire oportet quòd homo morietur, si repositi permãserint. Sed & vita paucorum dierum his cõtinget. B Pauci enim ex ipsis septimum diem transgrediuntur. Cõuulsio enim est quæ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit tibiã ac pedem. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neq; veratrum mihi videtur profuturum esse, & eadem die datũ, & rursus epotum. proxime autem si quicquam huiusmodi facit, non tamẽ mihi hoc videtur. Si vero repositi non fuerint, & ne tẽtati quidem ab initio, plerique ipsorum superstites euadunt. Sic autem & tibiã & pedem coaptari oportet, prout ipse volet, modo non sint dependentia, aut commota. Curatio vero facienda est cerato picato, & spleniis vino imbutis paucis non valde frigidis. Frigiditas enim in talibus cõuulsionem accersit. Idonea etiam sunt folia betarum, aut tussilaginis, C bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiusmodi, in vino nigro austero semicocta ac imposita. Et facienda est curatio super vlcus, & super partes adiacẽtes. Et cerato tepido ipsum vlcus illinendum. Si vero hyemis tempus fuerit, etiam lanæ succidæ vino ac oleo tepidis imbutæ superne ipsum madefaciant. Deligatio vero nulla, neque vllum cataplasma adhibendum est. Probe enim nosse conuenit, quòd compressio ac omnis oneris gestatio, talibus omne malum affert. Accõmodata autem sunt ad talia, & ex emplastris aliqua quę cruẽtis vulneribus destinata sunt, quibus videlicet ex ipsis cõfert, vt lanæ superimpositæ vino madefiant, & multo tempore sinãtur. Quæ vero ex illis cruentis emplastris, paucissimis diebus incumbere debent, & quæ resina comprehenduntur forinsecus adiecta, nõ similiter vt illa idonea sunt. diuturna enim fit

Tibiæ ossa luxata.

Curatio.

nim fit horum vlcerum purgatio, quum multo tempore ma- D
diore abundent. Quosdam tamen ex his deligare, bonum est. Verum illud clare nosse oportet, quòd necesse est hominem turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in supernam partẽ retractus est: & ossa luxata, extra eminentia apparét. Neque enim vllum ex talibus ossibus plerunque denudatur, nisi leuiter aliquantum: neque abscedit, sed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atque hoc si multo tẽpore quieuerint: Sin minus, periculum est ne vlcusculum immedicabile relinquatur. Verum de quo sermo est, qui sic curantur, seruantur. Si vero repositus fuerit articulus ac permanserit, moriuntur. Eadem ratio est, si etiam cubiti ossa circa manus articulum vlcere facto emineant, siue ad internam manus par- E
tem, siue ad externam. Clare enim nosse id oportet, quòd is morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus vero reposita nõ fuerint, neque repositio tentata est, hi multo plures superstites manent. Curatio autem eiusmodi etiã talibus commoda est, qualis iam dicta est. Figuram vero claudicationis turpẽ esse necesse est, & digitos manus debiles ac inutiles. Si enim ad internã partem ossa luxata fuerint, digitos inflectere nõ potest. Si vero ad externam, extendere nequit. Quibus vero tibiæ os facto vlcere, circa genu eminuerit foras, siue ad externã partem siue ad internã, his si quis reponat, adhuc prõptior mors adest quàm aliis, etiamsi etiam illis prompta adерat. Si vero omissa repositione medearis, spes quidem salutis F
hoc solo modo existit. Verũ periculosiora hæc ossa sunt, quãto superiora ac robustiora sunt, & à fortioribus elapsa. At si os femoris quod ad genu est, vlcere facto elapsum fuerit & repositum permãserit, mortem adhuc violẽtiorem citius induxerit quàm prius relata. Si vero repositum non fuerit, lõge magis periculosum est quàm priora. Sola tamen hæc salutis spes est. Eadẽ vero ratio est, & de articulis circa gibbum cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcunque enim ex his luxata, vlcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortem inducunt: non reposita, spem salutis: claudicationem vero superstitibus. Lethaliores autem sunt superiores articuli, si reponantur. Sed & si non reponantur, periculosiores iidem sunt. Si vero alicui superiores articuli luxati, facto vlcere e-
mineant,

Os tibiæ eminens.

Os femoris quã periculosum.

A mineant, hi & si reponantur celerrimam mortem inducunt: & si non reponantur, periculosiores sunt. Curatio vero iã relata est, quę mihi accõmodatissima esse videtur. At vero quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto vlcere eminuerint, osse nõ fracto, sed circa ipsam connexionẽ auulso, his si repositi permanserint, adest quidem periculum conuulsionis, si non bene curati fuerint: attamen operæprecium est vt repositio fiat, cum prædictione quòd multa custodia ac cura opus habet. Reponere vero facilimum est, efficacissimumq; ac artificiosissimum per vecticulũ, velut etiã antea dictũ est in fractis ac eminẽtibus ossibus. Postea quiescere quàm maxime conuenit, & decumbere, ac pauco cibo vti. Melius est & pharmaco sursum purgante leui aliquo vti. **Curatio.**

B Vlcus vero curare oportet, aut cruentis emplastris quæ madesiunt, aut polyophthalmi siue buphthalmi foliis impositis, aut quibus ossa in capite fracta curantur. Nihil autem valde frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores autem periculosiores. Reponere vero oportet eadẽ die aut postridie: Tertio ac quarto minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus autem nõ statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si vero reposito osse conuulsio accedat, articulũ statim eiicere oportet, & calida quàm sæpissime humectare, & totum corpus, & præsertim circa articulos, calide & leniter ac molliter tractare. Verum inclinatum magis quàm extentum totum corpus esse oportet. Expectãdum tamen est articulos circa digitos qui reponuntur abscessuros esse. Plerũque enim ita contingit, si vel quæuis inflãmatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam, medico verẽda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum periculosa sunt ossa, circa articulos eminentia foras, si reponantur, quemadmodum dictum est. Quæcunque vero circa articulos digitorum penitus resecãtur, ea plerunq; innoxia sunt, si nõ quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio vulgaris talibus vlceribus sufficit. Sed & quę non circa articulos, sed iuxta aliam quandam ossium rectitudinem resecantur, & hęc innoxia sunt, & adhuc aliis curatu faciliora, Et quæ iuxta digitos ossa fracta extra eminẽt,

C

non ad articulum,& hæc si reponãtur innoxia sunt. At resectiones ossium perfectæ circa articulos,& in pede,& in manu,& in tibia ad malleolos, & in cubito ad iuncturã manus, plerisque quibus resecãtur innoxiæ sunt, si non statim animi deliquiũ euertat,aut quarta die febris cõtinua accedat. Corruptiones tamen carnium contingunt, & in vulneribus sanguifluis fientibus,& vehementibus cõstrictionibus, & in ossium fracturis magis quàm oportet compressis: & aliis vinculis violentis intercepta plerisque decidũt. Et pleriq; ex talibus superstites euadũt,& quibus femoris pars aliqua & carnium & ossis decidit,& quibus brachij pars (Minus autem si cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facile ferentes superstites euadũt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circuncirca fiunt,& decidẽtia cito decidunt, vt quũ ossa iã antea remiserint emollita. Quibus vero dũ ossa sana sunt, denigrationes fiunt, carnes quidem etiã his cito moriuntur, ossa vero tarde abscedũt,qua parte termini sunt denigrationis,& ossis nudatio extat. Oportet autẽ partes corporis quęcunque infra terminos denigrationis sunt, quum iam penitꝰ mortuæ fuerint & doloris exortes, iuxta articulum auferre, prouidendo vt ne vulneres. Si enim is cui resectio fit,dolore affectus fuerit, & corpus nõdũ mortuum fuerit ea parte qua resecatur, magnum periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia vero animi deliquia multos iam euestigio peremerunt. Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi. Tibia tamen huic homini circa genu vigesima die ablata fuerat,aut vt mihi videbatur etiã citius. Non enim simul, sed ad maiorem prouidentiam facere quid mihi visum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediam tibiã, sexagesimo die mihi deciderunt, quæcunq; ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidem & curatio à curatione, ad hoc vt ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiã compressio à compressione, prout vehementior aut debilior fit, ad hoc vt citius aut tardius nerui denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcunq; non vehementer intercepta moriuntur,ex talibus quædã ad ossium denudationes nõ perueniunt, sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas,non vnum numeri no-

meri no-

A meri nomen tempori poni potest, in quãto singula ex his iudicantur. Assumere vero valde oportet tales curationes. Sũt enim magis horrendi aspectus q̃ curationis, & curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim seipsa solũ iudicant: & circa victum diligentiã adhibere oportet vt pro viribus febris exors sit: & in iustis figuris corpus collocare. Iustæ autem hæ sunt, vt neq; sublimius eleuatum sit, neq; deorsum repat. Sed magis præterea sursum vergat, donec perfecte fuerit circuncirca abruptum. Nã in hoc tempore sanguinis eruptionũ periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorsum repentia facere non oportet, sed vice versa. Alioqui vbi tempus amplius accesserit, & vlcera pura facta fuerint, non amplius hæ figuræ cõmodæ sunt, sed positio recta, & aliquando deorsum re-
B pentes. Temporis enim progressu quibusdã horum ossis discessiones fiunt, & subligaminibus opus habent. Expectare tamen oportet, vt tales per tẽpus à dysenteria corripiantur. Nã in plerisque denigrescẽtibus dysenteria accedit, & in sanguinis eruptionibus ex vlceribus. Accedit autem iudicatis iam denigrationibus ac sanguinis eruptione. & procedit quidẽ large ac vehementi impetu, sed nõ ad multos dies durat, neque lethalis est. Neq; enim valde cibum auersantur tales, neq; alias vasa vacua facere conducit. Femoris porrò luxationem circa coxam hoc modo reponere oportet, si ad internam partẽ elapsum fuerit. Bona quidẽ ac iusta & secundum naturam hæc repositio est, & sanè etiam aliquid ostentationis habẽs, si quis talium rerum iactatione superbire ve-
C lit. Ex pedibus hominẽ ad transuersam mediæ domus trabẽ suspendere oportet, vinculo forti, sed molli ac lato, ita vt pedes quatuor digitorum spatio, aut minus, inter se distãtes habeat. Sed & supra genua latum ac molle lorum circundatum esse oportet, quod itẽ ad trabem illam extendat. Crus autem læsum duobus digitis amplius quàm alterum extentum esse oportet. A terra vero absit caput ad duorum cubitorum spatium, aut paulo plus, aut minus. Manus autẽ iuxta latera extentæ, aliquo molli sint alligatæ. Omnia vero hæc supino iacenti ipsi præparentur, vt quàm breuissimo tẽpore pendeat. Postquam vero suspensus fuerit, virum peritum & non debilem immisso inter femora cubito ita agere oportet, vt cubitum inter caput femoris elapsum, & interfœmineum locum

Femoris luxati repositio.

que inter anum ac pudédum ponat,& postea altera manu ad illam interpositam cõiuncta, rectus astans ad suspẽsi corpus, derepente se appendens sublimis quàm æquabilissime depẽdeat. Hæc repositio omnia quibus secundum naturam opus est exhibet, Nam & ipsum corpus suspensum sua ipsius grauitate extensionem facit:& is qui appendet,vnà cum extensione,femoris caput super acetabulum eleuari cogit, simulq; cum cubiti osse,velut cum vecte molitur ac cogit, vt ad pristinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino bene constructa esse, & curare vt fortissimus sit is qui se appẽdit. Quemadmodum igitur etiam antea dictum est,Magna est differentia naturarum in hominibus,ad hoc vt vel facile, vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia dictum est antea,vbi de humero egimus.Quibusdam enim femur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica extensione,quantum manibus directio fieri potest,& ex leui cõmotione.Multis autẽ qui crus iuxta articulum inflexerũt, iam facta circũagitatione rursus incidit.At multo plura vulgari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter scire quidem oportet de singulis optima in omni arte,vti vero his quæ singulis vicib' idonea visa fuerint. Relati igitur sunt extensionum modi etiã in superioribus, vt quis vti possit ex his qui forte affuerint.Oportet enim in contrarias partes fieri extensionẽ vehementer,in alteram,cruris:in alterã, corporis. Si enim probe extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinã sedem eleuabitur.Et si quidẽ ita supereleuatum fuerit,ne prohibere quidẽ facile sit,quo minus ipsum in suã sedẽ insideat. Quare omnis iã vectis molitio ac directio sufficit. Sed enim in extensione deficiunt,& ob id maiorẽ turbationem exhibet repositio. Oportet igitur nõ solum iuxta pedẽ vincula alligata esse,sed etiam supra genu,quo non magis circa articulum sit deligatio in extensione, quàm circa coxæ articulum.Sic igitur extensionẽ ad pedis partẽ præparatam facere oportet.Sed & in alteram partẽ extensionẽ,non solum ex deligatione circa pectus & alas, in contrarium extendere oportet,sed etiã loro longo,duplicato,robusto,leni, circa interfœmineum inserto,& à posteriore parte ad spinam porrecto,ab anteriore vero ad clauiculam tendẽte, ibique ad alterum initiũ alligato,ita coactionẽ facere oportet,vt alij hinc, alij il-

A alij illinc extensioné faciant,ita tamen vt lorum circa interfœmineum,non super femoris caput porrectũ sit,sed inter caput & interfœmineũ. Verum inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus,id ad exteriorẽ partẽ propellat. Si vero is qui trahitur eleuetur,iniecta manu, & cum altera manu coniuncta,simul deorsum trahat,simulq; ad externã partẽ cogat. Alius vero quispiam partẽ femoris ad genu,placide ad internam partẽ dirigat. Dictum autẽ est etiã antea, operæprecium esse vt si quis in vrbe populosa medicinã exerceat, lignũ possideat quadrangulare sex cubitorum,aut paulo minus:latitudine bicubitali; crassitudo autẽ sufficit dodrantalis. Id secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc sectionẽ incisam habere oportet,vt ne altior q̃ oportet machinatio fiat. deinde
B postes aselli breues,robustos,vtrinq; inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte,nihil tamen vetat etiã per totum, velut fossas longas quinq; vel sex,quatuor digitorũ spacio inter se distantes,incisas esse; & satis est vt sint hæ & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiã in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorem quadrãgulam triũ digitorum,quo in hanc excauationé,vbi opus esse visum fuerit, lignũ cauitati congruũ infigatur, quod superne sit rotundũ. In figendũ autem hoc est,si quando cõducere visum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum stans prohibet ne cõcedat corpus,dũ à pedibus extẽditur. Quãdoq; enim hoc ipsum lignũ
C sufficit pro extensione in contrariũ superne faciẽda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur, hoc ipsum lignũ hac vel illac laxum incũbens,cõmodum ad hoc fuerit, vt instar vectis, caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscunq; ex ipsis cõgruũ id facere fuerit, vectes ligneus immissus molitionẽ faciat, aut circa articulorũ capita,aut ad ipsa penitus capita infixus,vnà cũ extensione,siue ad externã partẽ, siue ad internam, molitionẽ facere expedierit; siue etiã rotundum vectẽ esse conducat,siue latũ.alius enim alij articulo conducit. Cõmoda autẽ est in omniũ articulorum cruris repositione,hæc per vectes molitio vnà cũ cõcussione. Verum de quo nunc sermo est,teretẽ ac rotundum vectem esse cõuenit. Ex his machinis ac coactionibus,non videtur mihi fieri posse vt

vllius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamen quis D possit etiam alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignum hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ conferre videtur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignũ transuersum, velut scalæ grad⁹, postibus impositũ sit: atque ita sano crure inter postes transmisso, læsum crus supra gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit facile quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextẽdere. Deinde lignum moderatam latitudinem ac longitudinẽ habens, sub crus ad malleolum vsque extentũ esse oportet, quod vltra femoris caput, quantum ei⁹ E fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescunq; op⁹ fuerit, vt moderate habeat. Postea dũ extenditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extẽsionibus, crus simul circũ gradũ vnà cum alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita vt aliquis supra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulũ attollet, simulq; mollitio femoris caput in pristinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis recte ac bene præparet. Quemadmodum autẽ etiam antea dictum est, à longe debilioribus extẽsionibus, & viliore apparatu plerisq; rursus incidit. At vero si ad externã partẽ femoris caput luxatũ fuerit, extensiones quidẽ hinc atq; illinc F facere oportet, eodẽ modo velut dictũ est. Verum molitionẽ cum vecte lato, vnà cũ extẽsione facere cõuenit, ab externa parte ad internã cogendo, ita vt ad ipsas nates, & paulo superius vectẽ adhibeas. Ad sanam vero coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, vt ne cedat corpus: aut alio quopiam huiusmodi vecte submisso, & ex fossa conueniente fulcito contra obnitatur. Partẽ autem femoris luxati quę ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterũ suspẽsio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionẽ tamen cum ligno subiecto, ita quis adaptare possit, vt huic luxationis modo conueniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enĩ recte extẽsio fiat, & recte p

vectes

A vectes molitio contingat, qui articulus hoc modo elapsus nō reponi possit? At si in posteriorem partem femur exciderit, extensiones & diuersum tensiones ita facere oportet, velut dictum est, ita tamen vt super lignum multiplex stragulū insternatur, quo mollissimū sit, & homo ꝓnus reclinetur ac sic extēdatur. Verū vnà cum extensione, etiā tabula deorsum cogere oportet eodē modo veluti gibbositates, è directo natiū tabula collocata, aut magis ad infernā quàm ad supernā coxarum partem, & incisura in pariete ad tabulam excipiendā non recta sit, sed paululum decliuis ad pedum partem. Hæc repositio maxime secundum naturā est huic luxationis modo, & simul fortissima. Suffecerit autem fortassis pro tabula, vt aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscendat de-
B repente, simulq; cum extensione incumbat. Nulla vero alia ex relatis repositionibus secundum naturā est huic luxatiōis modo. Si vero in anteriorem partem elapsum fuerit, idē quidem modus extēsionum faciendus est. Verum virū & manib⁹ validissimum, & aliàs peritissimū, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper iniecta, simul luxationem deorsum propellere, simulque femoris partem quæ ad genu est ad anteriorem partem compellere oportet. Hic enim modus repositionis, huic luxationi maxime secundum naturam est. Sed & suspensio finitimum quid secundum naturam habet. Oportet tamen eum qui se appēdit peritū esse, vt ne cubito articulū excutiat, sed circa medium inter anum ac pudendū locum, & iuxta os sacrum se appendat. Laudatur
C etiā is qui per vtrem hūc articulū reponere conatus est. Et iā sanè aliquos vidi, qui præ imperitia, etiā extra & retro luxatos, per vtrem reponere conabātur, non animaduertētes ꝙ magis ipsum eiicerent q̄ reponerēt articulū. Nam qui prim⁹ excogitauit, haud dubie ad intrò elapsos articulos, per vtrē repositionē tentauit. Nosse igitur oportet ꝙ alia multa vtre sunt potiora. Oportet autē vtrem nō inflatum intra femora ponere, quātum fieri potest supreme ad locū inter anū ac pudendum adductū: & facto à patellis genu initio, femora per fasciā vsq; ad mediā femorum partē deligare. deinde in partem vtris solutā folle ex officina fabri immisso inflare, & vtrem cogere vt distēdatur. Hominē vero in latus decumbere oportet, & læsum crus superne habere. Atq; hic quidē est ap-

 paratus:

paratus;sed pleriq; peius præparãt quàm ego nũc dixi. Non enim deligant femora ad multã partem sed solum genua, & non insuper extendunt.est autẽ insuper extẽsio quoq; faciẽda. Attamẽ aliqui iam reposuerãt, facile rem assequuti. Non autem ita facile est coactionẽ hoc modo perficere. Nã & vter dum inflatur, tumidissimas partes suas ad articuli caput non habet,quod maxime emoliri oportet;sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa media femora,aut adhuc inferius; & rursus femora ipsa natura sunt curua.Superne enĩ carnosa sunt,& inter se sociata.Inferne vero sicca, vt etiã natura femorum vtrem ab opportunissimo loco repellat. Si vero quis paruum vtrem imponat, fieri nõ potest vt paruum robur articulum cogat.Si itaque vtre vti velis,femora inter se ad multam partem colligãda sunt:& vnà cum corporis extensione vter inflandus est.Crura vero ambo deligãda sunt vsq; ad finem in hoc repositionis modo. At vero in vniuersa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, vt id quod ægrotat sanum facias.Si vero multis modis fieri possit sanatio, vt eum qui minime molestus est eligas.Nam & virum bonum, & artis peritum,hoc declarat, qui populo imponere non studeat. Verum de quo nunc sermo est. Tales quædam sunt familiares extensiones corporis,vt ex his quæ adsunt expedita ac facilis reperiri possit. Nam si vincula ex loris mollia ac lenia non affuerint,sed aut ferrea,aut funes nautici aut domestici, fasciis aut pãniculis laneis ea maxime parte amplius obuoluere oportet, qua vincula detentionẽ factura sunt, atque ita vinculis deligare. Deinde in lecto robustissimo & ex præsentibus maximo,hominẽ bene extendere oportet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt,aut à pedibus,ad limen ianuæ, intus aut foris prout cõmodum fuerit firmẽtur. Ad alteros autem lecti pedes lignũ quadrangulare transuersum obiiciatur,ita vt à pede ad pedem pertingat.Et si quidem tenue fuerit lignum,ad pedes lecti deligetur.Si vero crassum, non est opus.Deinde initia vinculorum,& eorum quæ à capite sunt, & eorum quę à pedibus,vtraq; alligentur ad pistillum,aut ad aliud huiusmodi lignum: ita vt è directo corporis sint, aut paulo superius. Moderate vero extendantur ad pistilla erecta consistẽtia, quorum alterum ad limen,alterum ad lignum obiectum firmetur, atque sic refractis pistillis extensio fiat.

Sufficit

A Sufficit autem ſcala quæ robuſtos gradus habet, ſub lectum extenta,pro limine ac ligno obiecto, quo piſtillis ad conuenientes gradus hinc atque illinc firmatis,ita vinculorum extenſio fiat.Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo,ſi ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra ſcalam in terrā defixam hominem collocare oportet. deinde ſanum crus placide extentum deligare, vbi commodum fuerit: ex ſiniſtro vero vas teſtaceum aqua plenum, aut ſportulam lapidibus refertam appendere. Alius repoſitionis modus,ſi ad internā partē luxatus fuerit.Inter duas colūnas trabē moderata altitudine deligare oportet. Præmineat autem vna pars trabis pro magnitudine natium. & vbi ſtra-
B gula circum pectus hominis deligaueris,ipſum hominē ſupra præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad columnam lato aliquovinculo alligato.Poſtea ſanum quidem crus detineat aliquis,vt ne circumagatur.Ex læſo vero appēdatur pondus quantum congruit,velut etiam prius dictū eſt. Primum igitur ſcire expedit,quòd omnium oſſium cōmiſſuræ plerunque ſunt caput & acetabulum. In quibuſdam vero & locus acetabuli formam refert,& oblongus eſt. Quidam vero loci leuiter ſinuoſi ſunt.Semper autem reponere oportet omnes articulos elapſos,maxime quidem ſtatim dum adhuc calidi ſunt.Sin minus,quàm celerrime.Nam & ei qui reponit,facilius ac citius reponere contingit, & ægroto multo minus doloris affert repoſitio priuſquam intumuerit.Omnes
C etiam articulos vbi reponere voles, præmollire ac commouere oportet. Sic enim facilius reponi ſolent. Circa omnes autem articulorum repoſitiones hominem attenuare oportet,maxime circa maximos articulos& repoſitu difficilimos: minimum circa minimos & faciles. At vero ſi digitorū articulus,ſiue primus,ſiue ſecundus, ſiue tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repoſitionis modus eſt.difficilius tamen ſemper maximi articuli reponuntur. Excidunt autem quatuor modis,aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquum vtrinq; : maxime quidem ſuperne, minime autē in obliquum, in vehementi motu. Vtrinq; autē in ea parte in quā exciderunt,velut crepido eſt.Si quidē igitur ad ſupernā aut infernam partem exciderit articulus, eo quod leuior eſt hic locus quàm à lateribus, & ſimul parua facta eſt tranſgreſſio, facile eſt

Digitorū articuli.

est reponere. Modus autem repositionis sic habet. Digitum summum aut deligaméto aliquo, aut alia quapiam huiusmodi re obuoluito, vt ne vbi summũ digitum apprehensum extẽdis elabatur. Quum autem obuolueris, alter quispiam manũ supra iuncturam apprehendat, alter digitum obuolutũ, atq; ita vterque ad seipsum probe extendat, simulq; elapsum articulum ad sedem suã detrudat. Si vero in obliquum excidit, extensionis quidem idem modus est. Vbi vero iam visus fuerit tibi articulus lineam transgressus esse, simul cum extensione statim ad locum suum detrudere oportet, ita vt alius quidam ex altera digiti parte obseruet ac repellat, vt ne rursus illic elabatur. Moderate quoque repositionem faciunt vimineæ texturæ, sauræ id est lacertæ appellatæ, ex palmis cõtextæ: ita vt dum digitum hinc atque illinc distendis, altera manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Postquam autem reposueris, deligare oportet linteis quàm citissime tenuissimis inceratis, cera neque valde molli, neque valde dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis autẽ & liquescens eliquatur, & digito calefiente deperit. Soluendus autem est digiti articulus tertia aut quarta die. In summa, si inflammatus fuerit, frequẽtius soluendus est: sin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus decima quarta die. Idem vero est curationis modus digitorum manus ac pedis. Circa omnes autem articulorum repositiones attenuare oportet ac fame macerare vsque ad septimũ diem: & si inflammati sint, frequentius soluere: sin minus, rarius. Quietem vero semper habere oportet afflictum articulum, & quàm optime figuratum positum esse. Genu porrò propter expeditam ac facilem naturam, mitius est quàm cubiti gibbus. Quare etiam facile excidit. Excidit autem sæpe intrò. Sed & extra, & in posteriorem partem. Repositiones autem fiunt ex repentina cõflexione aut excalcitratione: aut conuolutam fascię molem in poplitem ponito, & circũ illam corpus ita ad flectendũ genua in terrã dimittito. Potest etiã vbi in posteriorem partem excidit, moderata extensione reponi, veluti cubiti gibbus. Si vero hàc aut illàc excessit, ex conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extensione omnibus cõmunis est. Si vero non inciderit, hi quibus in posteriorem partem excidit, fle-

ctere

A ctnre nō possunt: Sed neq; alij ita valde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si vero intrò, valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si vero extra, magis vari ac detorti, minus claudi fiunt. crassiore autē osse vehūtur, & internæ partes minuuntur. At si ex natiuitate, aut in augmēto hęc fiant, iuxta priorem rationem res se habet. Cæterū articuli circa malleolos luxati extensione vehementi opus habent, aut manibus, aut aliis huiusmodi: & simul directione vtrunq; pręstāre. Cōmune autem hoc est omnibus. At vero luxationes articulorum in pede, velut eas quæ in manu fiunt sanabis. Qui vero cum tibia cōmunionem habent, & ex natiuitate elapsi sunt, aut etiā in augmento luxati, eandem cū manu repositionē expetunt. *Luxatiōes articulorū pedis.*

B Quicunq; vero facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic vt ossa disparata sint, & venæ humores effuderint, & nerui contusi sint: si grauiter hæc acciderint, periculum est ne corruptione accedente per omnem vitam affligātur. obtorta enim fiunt ossa, nerui autem inter se communionem habent. Quin & quibus fractis, aut ex vulnere, vel in tibia, vel in femore: aut neruis exolutis qui his cōmunicāt: aut ex negligenti decubitu, calcaneum fuerit denigratū, etiā his maximæ recrudescētiæ ex talibus fiunt. Quādoq; etiā ad corruptionē accedunt febres acutæ, singultuosæ, mentē percellentes, citā mortem inducentes, & insuper venarū sanguifluarum liuores. Signa recrudescentium sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigrata, & vicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cum duricia

C liuescant, periculum est ne denigrescant. Si vero sublíuida sint, aut etiā liuida mollia & diffusa: aut cū virore subpallida ac mollia: hęc in omnibus talibus bona sunt. Curatio si febris absit, veratro in potu dato fit: sin minus, nō. sed potu si opus sit, fauorum cremor decoctus, aut acetum mulsum dulce detur. Deligatio conuenit qualis in articulis. Ad contusiones autem magis quàm ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus vtendū est, & minus comprimēdum, & plurima insuper calcaneo obuoluenda. Figura sit velut deligatio postulat, vt ne ad calcaneum exprimatur. Ferulis vtēdum non est.

Quibus vero aut ipse pes solus excesserit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem: his si non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa,

& femur,

& femur, & tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut iuncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit, sed minus quàm manus articulus siue iunctura, si quieuerint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ vero ex natiuitate, aut in augmẽto fiunt, iuxta priorem rationem. D

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VLCERIBVS, *Iano Cornario medico physico interprete.* E

Qui ulcera curentur.

Lcera vniuersa, nisi vino, humectare non oportet, si non in articulo fuerit vlcus. Nam siccum sano propius est, & humidum non sano. Est enim vlcus humidũ: quod vero sanum est, siccum. Prestat autem absque deligatione sinere, prætérquã quod cataplasma imponitur: quanquam aliqua vlcera neque cataplasma ferre possint, magis autẽ recentia quàm vetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua, quàm maxime omnibus vlceribus conducunt, F & magis recentioribus quàm vetustioribus, & si quod aliud vlcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & vlceribus ac inflammationibus in articulis: & vbi conuulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maxime vero omnium, fracturis in capite ac femore, & si cui alij parti fractura contigerit. Stare autem vlceri minime cõducit, præsertim si quis in crure vlcus habeat: imò neque sedere, neque ambulare. Verum ocium & quies maxime conferunt. At vero recentia vlcera omnia, tum ipsa, tum circunsitæ partes, minime inflammationem incurrent, si quis quàm citissime suppuret, & pus ab osculo vlceris non interceptum supprimatur: aut si quis auertat, vt omnino non suppurentur, præterquam necessario, eóque paucissimo

Vulnus omne quietem poscit.
Vlcera ne inflãmentur.

A cissimo pure,& sicca sint quàm maxime ex medicaméto non molesto. Igneum enim feruorem hoc inducit, vbi horror & pulsatio accesserit, Inflammantur enim vlcera tunc quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur autem alterato sangui ne ac calefacto, donec putrefactus talium vlcerum pus fiat. *Pus.* Quum vero cataplasmate opus esse visum fuerit, non ipsum vlcus cataplasmate integere oportet, sed circunsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt, mollescant. Cæterum ex vlcerib⁹ si quod acuto specillo incisum aut dissectum fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamentum suscipit. & resiccatorium quoddam, quod prohibet suppurationem. Si qua caro ex telo contusa & dissecta est, eam curare oportet, B quo quàm celerrime suppuretur. Nam & minus inflammatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consumi: & postea nouas carnes nasci. Omni recenti vlceri, præterquam in ventre, conducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunum esse visum fuerit, & ab ipsis partibus vlcus complectentibus, tum aliàs, tum si in tibia vlcus fuerit, aut in digito pedis aut manus, magis quàm si alicubi in alia corporis parte. Sanguine enim defluente gracilescétia, ficciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxime talia vlcera humectari. Deinde vero in omnib⁹. Putredo sanguinis ex sanguinis transmutatione fit. Confert autem post sanguinis defluxionem in talibus vlceribus, etiam spongiam deligare dēsam, mollem, concisam, ficciorem quàm C humidiorem: aut super spongiam superne folia multa ponere. At oleum, & quæcunque mollia, aut oleosa sunt medicamenta, talibus vlceribus non conducunt, si non valde iam ad sanitatem tendant. Neque vlceribus ex recéti vulnere oleum conducit, neque mollientia, neq; adiposa medicamenta, tum aliàs, tum quòd vlcus ampliore purgatione opus habet. Vt autem in summa dicam, oleo illitio facienda est, & in æstate, & hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus quæ sunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est, & in his quæ consuta sunt, & in exedentibus ac serpentibus, & aliàs inueteratis vlceribus. At vbi deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quàm vbi valde siccũ feceris vlcus. Tũc vero apponere,

Sanguinis defluxio in his quid faciat.

Oleũ quibus inutile

Purgatio uentris confert his.

ponere oportet, vlcus autem sæpe spongia detergere, & rursus linteum siccum ac purum sæpe adhibere, atque sic imposito medicamento quod conferre videtur, deligare, aut non deligare. Plerisque vlceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his quæ in capite sunt ac ventre: magis vero æquinoctij tempus. Vlcera quęcunque probe & prout oportet purgata sunt, semper ad ficciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerũque carne non superexcrescunt. Si vndecunque tandem os discesserit, aut vstum, aut sectũ aut alio modo, horum vlcerum cicatrices cauiores fiũt. D

Tempus calidius quibus vulneribus prosit.

Vlcera non purgata, non cõmitti solent etiam si adducantur, neque sua sponte coeunt. Vbi circunsitæ vlceris partes inflãmatæ sunt, quandiu durat inflammatio, vlcera coire non solent. Sed & vbi circunsitæ partes denigratæ fuerint, & sanguinis putredine, aut etiam varice, influxioné sanguinis exhibente, neque hæc coire solent, si non circũsitas vlceris partes sanas feceris. Ex vlceribus rotunda si subcaua fuerint, excidere oportet vndiquaque in orbem ea quæ discesserũt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, secundum longitudinem naturæ hominis. In omni vlcere igne sacro accedente, corpus purgationem facere oportet, in vtram partem vlceri contulerit, siue sursum, siue deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa vlcus, vlcere nõ inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiam habet. Quodcunque vlcus ex inflammatione tumidum non sedatur, dum alia quæ simul inflammari ac tumescere cœperunt sedãtur, etiam hoc non coalescere periculum est. Quæcũque vero ex casu, aut alio quopiam modo dissecãtur, & contunduntur, & intumescunt, ita vt vicinæ circuncirca partes suppuratæ, pus de tumoribus per vlcus egerant: in talibus quicquid cataplasmate opus habere visum fuerit, non super ipsum vlcus cataplasma ponere oportet, sed super circũsitas partes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Postquam autem mollita fuerint, & inflammatio sedata, spongiis super ea quæ abscesserunt deligatis compescito, initio à sana parte facto, atq; ita procedendo. Superne vero super spongiam folia sint multa. Quum vero compesci non poterit caro quę humida existit, in causa est vt hãc eiicias. Si sub profunda carne vlcus fuerit, ex vtrisque, & ex deligatione, & ex eo quod insuper compressit, hoc sanè in- E F

Vlcera quæ nõ coeunt.

Ignis sacer vlceris

nè in-

A ne incuruũ subattollitur,& si quis id secet specillo,si fieri poterit, ad fluxionem accommodatum ab ore vlcus resecare oportet,vbi commodum tempus esse visum fuerit,atque ita curationem adhibere,qualicunque tandem indigere videbitur. Plerunque vero in omni vlcere quod ventrem habet,in directum ad visum conspicua sunt omnia , tumore non præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida,hoc vlcus & complectétes vlcus partes, aspectu nigra subliuida erunt. Et in excedentibus vlceribus, qua parte phagedæna affuerit , vehementissiméque depascitur ac edit, ea parte circunsita vlceris pars colorem habebit nigrum,subliuidum. Cataplasmata tumorum & inflammationis in circunsitis partibus sunt,verbascum coctum, & trifolij folia cruda,& ligustri folia cocta,& polium . Si vero etiã purgari opus habuerit vlcus, omnia quidem etiam hæc purgant:Sed & fici & oleæ folia,& marrubium. Coquere autem oportet hæc omnia,& maxime viticem,& fici ac oleæ folia.& mali punicæ folia similiter coquere oportet.Crudis vero his vtendum est. Maluæ folia terito cum vino, & rutæ folia,& origani viridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quàm leuissime,ammiscere oportet.Vbi vero periculum est ignem sacrum in vlceribus oboriturum esse,isatidis folia trita cruda cum lini semine imponito . aut lini semen solani aut isatidis succo subactum imponito.Quum autem vlcus purum quidem fuerit,verum inflammatum est & vlcus,& circunsitæ itidem inflammatæ partes,lentem vino coctam,ac leuiter tritam,oleo modico subactam imponito, ac deligato. & rubi canini folia in aqua cocta,leuiter trita imponito , linteo tenui subextento,puro,vinóque ac oleo madefacto.Et vbi cõmittere ac coalescere vlcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato.Nasturtium item sauridion à lacerti similitudine appellatum,vinum, & lini semen tenuiter tritum commiscentur. Et hæc,lini semen,& vitex crudus,& alumen melium:hæc aceto subacta. Vuam albam immaturam per colum in vas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autem tollito, vt ne irroretur. Per dies vero indesinenter terito, vt æqualiter siccetur,& de æneo vase quàm plurimum assumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinem deuenerit.Postea & hunc succum,& mel quàm optimum,

Ignem sacrum quæ prohibeât

B

C

optimum,& vinum dulce, in æneam ollam infundito, ita tamen vt prius resinam terebinthinam in vino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti,& postea resinā eximas,& vinum affundas. Sit autem plurimus vuæ immaturę succus. Secundo loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam stacten quàm optimam leuiter tritam, eodem vino paulatim affuso diluito, & postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitādo coquito, & vbi ad bonam crassitudinem deuenisse videbitur, ad vuę immaturæ succum affundito, & nitrum optimum torrefactum sensim ad pharmacū ammisceto,& flori æris minus quàm nitri. Hæc postquam miscueris, coquito non minus tribus diebus, lignis ficulneis non multis succensis, aut prunis, vt ne torreatur,& vbi hoc pharmacum illinitur, omnia quæ imponuntur sicca sint,& vlcera non humectentur. Vtendum autem est hoc pharmaco ad vlcerata inueterata ac recentia, & ad pudendi, & capitis ac aurium vlcera. Aliud ad eadem vlcera.

Medicamenta uaria ad ulcera.

Fel bubulum siccum, mel quàm optimum, vinum album in quo cocta sint loti raméta, thus, myrrha æqualis, crocus ęqualis, flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimum, deinde mel, paucissimū vero fel. Aliud. Vinū, mel, oleum cedrinum. Sicca vero sint, flos ęris, myrrha, malicoriū siccum.

Aliud. Flos æris tostus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidiæ, croci partes tres, mel modicū, cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc singula sicca q̄ leuissime terito, deinde mixta ad solem calidissimum, affuso vuæ immaturæ succo, donec viscosa fiant, per tres dies terito. postea vino, austero, nigro odorato, paulatim affuso diluito. Aliud. In vino dulci albo, ilicis radices coquito,& vbi probe habere visum fuerit, de vino defuso duas partes sumito,& amurcæ olei quàm siccissimæ partem vnam. Postea agitādo coquito, vt ne torrefiant, léto igne donec ad bonā crassitudinem deueniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum pro vino, acetum sit album acerrimum, in quo tinctæ sint succidę lanæ. Postea ammixta amurca coquito,& succum caprifici affundito, & alumen melium, & nitrum ac æris florem, vtraque tosta ammisceto. Hoc magis priore vlcera purgat. Verum prius non minus resiccat. Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam parté ad aquam misceto, ac coquito donec bona prouenerit, crassitudo. Ex

Alumē melium.

A do. Ex his recẽtia vulnera quàm citissime suppurari possunt.

Aliud. Aron siccum inspergito ac adaptato. Aliud. Fici dum succulenta est corticem viridem, in vino tritum immittito: & sine vino, ipsum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum in quo cocta sunt loti ramenta: sit autem acetum album: amurcam oliuarum, & picis serum crudum ammisceto, & illinito, & instillato, & deligato sicca. Hoc recentia vulnera auertit, ne suppurentur: aut aceto abluito, & vino imbuta, spongia extergito. Aliud. Plumbum tritum cum spodio cyprio leuigatum inspergito. Et loti ramenta inspergito. & squamam æris, & chalcitidem cum ære, & solam per se, & cum loti ramentis. Et aliàs vbi siccis opus fuerit, talibus vtendum est,
B & spodio Illyrico trito cum ramentis, & ipsis solis ramentis, & flore argenti solo quàm leuissime trito. & aristolochiam rasam ac tritam leuiter, inspergito. Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris tostus, Alumen Aegyptium tostum, œnãthe, lanarum sordes, plumbago. Horum singulorum æquale pondus diluitur cum vino velut superius; & reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quàm acerrimum album, mel, alumen Aegyptium, nitrum optimum leuiter tostum, fellis parum, simul coquito. Hoc carnem superexcrescentem consumit, & cauat, & non mordet. *Parthenium microphyllum.*

Aliud. Herba est paruis foliis prædita, cui nomen est Parthenium microphyllum. Hæc verrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex insula Melo cruda, & elaterium tenue siccum ad-
C stringit: & malicorium tenue siccum eodem modo. Maxime autem replet caua, pura, herba Lagopyrus nomine: est autem *Lagopyrus.* tritico similis vbi arescit, folio paruo velut olea, sed longiore: & marrubij folium cum oleæ foliis. Aliud. Carissæ siccissimæ internam partem pinguem, mellis speciem referentem duabus portionibus, cum seminis lini tosti non admodum, ac triti quàm tenuissime parte vna. Aliud. Caricæ partem internam, & florem æris tenuem modicum, & fici succum. Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel siccum. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum sicca, nasturtium tenue crudum, irio, vtrunque pari pondere: caricæ vero partes duæ, sint, & seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quum autem aliquo horum pharmacorum vteris, splenia aceto imbuta superne imponito, &

ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato,& paulo magis appri D
mito.Si vero circunſitæ partes inflammatæ fuerint,quicquid conferre viſum fuerit circũponito:Si liquido vti voles,etiam caricum pharmacum illinito,& velut ſupra ſcriptum eſt deligato eodem modo.Eſt autem ex his pharmacum factum, veratro nigro,ſandaracha,ſquama æris,plumbo vſto,cum multo ſulphure, auripigmento,cantharide. Ex his prout viſum fuerit cõponito,ac vtitor.Diluuntur oleo cedrino.Poſtq̃ vero ſatis fuerit illitũ,pharmacum eiicito,& aron coctum,tritũ imponito:aut ſiccum,tritũ,oleo ſubactum.Et ſi ſicco Carico vti voles, liquida remouere oportet, & pharmacum inſpergere. Facit autem ſiccum ex veratro ſolo conſtans ac ſandaracha.

Aliud liquidum. Herba eſt cuius folium ſimile eſt aro na- E
tura,verum album,lanuginoſum,ad hædere folij magnitudinem. Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ eſt circum truncum,cum vino tritam imponito. Aliud.

Vuæ immaturæ ſuccus,acetum acerrimum, flos æris, nitrum,ſuccus caprifici. Ad vuæ immaturæ ſuccum alumen iniicito tenuiſſime tritum,& in vas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito ac agitato, & vbi ad bonam ſpiſſitudinem deuenerit,tollito. Sicca ad cruẽta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum tenuiſſime tritum inſpergitur, quandiu aliquid humoris inerit ac depaſcẽtis Deligatio vero eadem eſt quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſicciſſima in æneam ollam, aut fictilem nouam immittito, magnitudine maxime
æqualia,non magna:& mel optimum dupla ſalis menſura pro F
coniectura facta,ad ſalem affundito.deinde ollam prunis imponito,& dum totum combuſtum fuerit finito.Poſtea exterſo ac expurgato per ſpongiam vlcere inſpergito,& velut prius deligato, & paulo magis comprimito. Poſtridie vero qua parte non adhæſerit pharmacum inſpergito, comprimito ac deligato. Vbi vero pharmacum diſcedere voles,acetum calidum affundito,donec diſcedat,& rurſus eadem facito,ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccum mordax. Myſi quàm leuiſſime tritum inſpergito in ea quæ humida ſunt ac putrida; & florem æris tenuem non penitus leuiter tritum. Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Vbi ſpongia exterſiſti, lanas quàm maxime ſuccidas in teſta exurito, face admota donec totas combuſſeris. hoc pharmacum leuiter tri

tum

A tum inspergito, & eandem deligationem adhibeto. Aliud siccum ad eadem vlcera. Chamæleo niger, alumen fici succo subactum, subigito autem tostum, & anchusam misceto. Aliud. Anagallis & alumen Aegyptium tostum. Aliud. Puluillum inspersilem Orchomenium inspergito. Cæterũ ad nomas proserpédo depascentes, alumen Aegyptium tostum, itémq; Melium facit. Verũ nitro tosto inserso prius præparare ac spongia extergere oportet. Facit & chalcitis tosta. Torrere autem oportet, donec flammæ speciem induat.

Ad vetera vlcera in tibiis fientia. fiunt autem sanguinolẽta & nigra, meliloti florem tritum, melle subactum, catapiasmatis modo vtere. At vero supra neruos dissectos, myrti syluestris radices contusas ac cribratas, & oleo subactas deligato. Et herbam quinquefolium: est autem alba & lanuginosa, & altior à terra, quàm nigrum quinquefolium: in oleo
B tritum deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius quàm æstate vtendum est. Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internam partem mucosam terito, & resinam de picea, cum recenti adipe suillo, & oleo modico, resináq; ac cerusa modica. Et adipem anserinum, ac suillum recentem purum, & oleum modicum, & scillam, & ceram albissimam. Aut scillam, oleum albũ, resinæ parum, cerá, adipem, suillũ veterem ac recentem. Facit & oleum, & ærugo, & scilla, & resina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad recẽtem. De reliquis autem quãtum opportunum esse visum fuerit. Adipem recentem
C liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginem leuissime tritam ac cribratam commisceto ac coquito, & primum agitato. Coquito autem donec destillatũ in terram congeletur. deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidẽ subsidẽtem: & resinã iniicito ac agitato, & modicũ oleum cedrinum, & quod prius diffusum ac ablatum fuit ammisceto. Porrò in omnibus mollib⁹ in quibus resinam ammisces, vbi pharmacum ab igne abstuleris, in calidum adhuc resinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps suillus vetus & nouus, & cera, & oleum: Sicca vero, loti ramenta, thus, plumbago: thuris videlicet pars vna, plumbaginis vna, & ramentorum loti vna. Sint autem adipis veteris partes duæ, ceræ vna, & noui adipis vna. Aut adipem solum veterem suillum, & cum ipso adi-

pem caprinum recentem, quàm minime cum membrana, sed purgatum, parum terito aut contundito, & oleum affundito, & plumbum cum spodio inspergito, & ramentorum loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, spodium, chalcitis cærulea, oleum. De Ambustis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum si cortex crassissimus est ac viridissimus, consectum in tenues partes, vino albo affuso, lento igne coquito, donec ad bonam crassitudinem deueniat, vt illini possit. Potest & in aqua coqui eodé modo. Aliud non mordax. Suillum adipem solum veterem liquefactum illinito. Superne vero scillæ radicem dissectam imponito ac deligato. Postridie vero foueto ac perfundito, & adipem suillum veterem liquato, & ceram ac oleum ammisceto, thus item, & loti ramenta, ac minium. hoc vbi illeueris, ari folia in vino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Postquam suillo adipe illeueris vetusto, hastulæ regiæ radices in vino coctas ac tritas superillinito. Aliud. Adipem suillum veterem liquato, & resinam ac bitumen ammisceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorso ex plagis, aut aliàs vlcus factum fuerit, scilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Postea vero adipem caprinum, & recentem suillum, & spodium, & oleũ, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & sponte, & non sua spõte, in quibus neque tumores, neque inflammatio, à cataplasmatis sedatur: & si quis spongias deliget, aut lanas, aut aliud quid super sanam partem, postea intumescunt sua sponte, ac inflammantur: influxio sanguinis per venas in causa est, si cui non contusio causa est. Et si alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadé ratio est. Verum sanguinem detrahere oportet, de venis præsertim influentibus, si conspicuæ fuerint. Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequentioribus vulnusculis impactis: Sed & in aliis omnibus quæ pertũdis, sic facere oportet, atque hoc acutissimis ac tenuissimis ferramentis. Quum vero sanguinem detrahis, specillo ne valde premas, vt ne contusio accedat. Aceto autem perluito, & grumum sanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruentis vulneribus destinato medicamento, lanas succidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo respersas. Et pertusam partem æger ita habeat, vt refluxus sit sanguinis, non defluxus: & omnino nõ humectet,

Dorsi ulc. *Pedum tumor.*

A stet:& parum cibi capiat,& aquam bibat.Si vero vbi solueris, fissuras repereris inflammatas,cataplasma ex vitice ac lini semine imponito. Si vero vlceratæ fuerint fissuræ ac erupe- rint,ad ré respiciens,& quod opus fuerit adhibens, decætero curato. At vbi varix inest in tibia, aut cõspicuus, aut in carne, & tibia est nigra, & videtur opus habere sanguine ab ipsa defluente: talia nequaquam pertundere oportet. Plerunque enim magna vlcera ex fissuris fiunt,propter varicis influxum. Verum varicem ipsum aliàs atque aliàs compungere oportet, vbi opportunum esse visum fuerit. Cæterum quum venam secueris, postquam sanguinem dimiseris, & fasciam solueris, & non sistatur, in contrarium, partem habeat, quò refluxus sanguinis fiat,siue manus fuerit,siue crus, vtpote sanguine re- B tro fluente,atque ita tempus longius aut breuius decumbens expectet. Postea ipsum sic habentem deligato, nullo grumo existente in fissura. Deinde splenium duplum vino imbutum apponito, & super ipsum lanam puram oleo imbutam. Nam etiam si influxus sanguinis fuerit violentus, suppressio fit influentis. Et si grumo in fissura manẽte sic inflammetur, suppuratur. Pransum autem & potum plus aut minus venam secare sinere oportet, & aliquantum calefactum: & die calidiore quàm frigidiore. Si vero influat sanguis,cucurbitam affigere oportet, & si ablata cucurbita, multum sanguinis, aut serosus sanguis fluat,cito priusquam repleatur rursus affigere & quod restat extrahere. Sin minus, grumi in fissuris inhæ- C rent,& deinde ex ipsis inflammata vlcera fiunt. Aceto autem omnia talia perluere oportet, & postea non humectare, neq; in fissuras decumbere. Verum aliquo medicamento cruentis vulnerib⁹ destinato fissuras illinere. Et quum infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

Varices tibiæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FISTVLIS,

Iano Cornario medico physico interprete.

Caussa & origo fistulæ.

Fistulæ fiunt quidem ex contusionibus & tuberculis, fiunt autem & ex remigatione ac equitatiõe, quũ in natibus congregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescẽs enim distribuitur ad molles partes, nimirum quum & intestinum rectum sit humidum, & caro mollis, in quã distribuitur, donec tuberculum eruperit, & deorsum ad rectum intestinum computruerit. Postquam autem hoc factum fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contusionibus itaque fit fistula, vbi aliquis circa rectum intestinum locus cõtusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcunque talia sunt. Congregatur enim sanguis. Putrescẽs autem suppuratur. à suppurato vero ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primum igitur quũ tale quoddam tuberculum nascẽs senserit, crudum quàm citissime secare oportet, priusquã suppuretur ad rectum intestinũ. Si vero iam ægrotantẽ ex fistula assumpseris, allij caulem recentẽ accipe, & homine supino reclinato, diductis crurib⁹ altero huc, altero illuc, caulẽ immitte donec offendas ac impinguas, & fistulæ profunditatẽ per caulem metire. & seselis radicem tenuissime tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eámque aquam trium cyathorum mensura, melle ammixto æger bibat ieiunus. Cum hac etiam ascaridas purgato. Quicunque vero relicti fuerint non curati, moriuntur. Postea linteũ byssinum tithymalli magni succo imbutũ, flore æris tosto trito insperso, in penicilli figurã intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summũ penicillũ transmisso, & rursus per summũ caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumento sedem expandente, corrosam recti intestini partem inspicito, & sic caulẽ immittito: & vbi in intestinum inciderit, apprehensum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquam vero fuerit intrusus, glãdem corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito finito. Vbi vero ventrem exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintũ peruenerit diem.

Medela.

Sexta

A autem eximito, extrahens penicillũ ex carne, & alumen terito, eoque glandem expleto, & in intestinum indito ac finito, donec alumen liquidum fiat. Podicem vero myrrha illinito, donec coaluisse visus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circumdato. Deinde facto specillo stãneo in summa parte perforato, & initio lini complicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedem indito: vbi vero specillum contigerit digitũ, inflexa summa specilli parte, initium lini quod est in specillo per digitum adducito: & specillum quidẽ rursus extrahito, lini vero initia bis aut ter connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea vero dimissum negocia sua obire iubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si vero linum crudum computrescat, priusquam fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac connecte. Pilus enim ea de causa ad crudum linum additur, quòd non putrescit. Postquam vero fistula computruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta concisam apponere oportet. deinde in fistulam quidem, florem æris tostum multum per specillũ immittere. Spongiam vero melle illinere, & subiecto digito indice sinistræ manus, vltra protrudere: & appositam alteram spongiam deligare, eodem modo velut in hæmorrhoidibus. Postridie vero exoluere, & aqua calida abluere, & cum spongia per sinistræ manus digitum fistulam purgare conari: & rursus æris florem immittere, ac spongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies septenos. In his enim maxime tunica fistulæ cõputrescit. de cætero vero donec sanata fuerit spongiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula à spongia cogitur ac explicatur, neque rursus concidere poterit, neque alia ipsius pars sanabitur, alia vero rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verũ in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si vero non corrosa fuerit fistula, specillo immisso secato donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinque finito. Deinde aquam calidam affundito, & polentam aqua subactã superimponito, & betarum folia deligato. Vbi vero excide-

Medela altera quã & Celsus sumpsit.

B

Curatio fistulæ.

C

Medela alia.

 rit æris

rit æris flos,& fistulæ vlcus purum fuerit, velut priorem curato. Si vero in loco fit vbi fieri id non possit, & profunda etiam sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in vrina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, vt ne coalescat. Collutio vero facienda est, pennæ fistula ad vesicam alligata, & fistula intro immissa, atque sic collutione infusa. Verum sanus non fit, si non secetur. D

Intestinũ rectum inflamatum. Si intestinũ rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat & febris, & frequenter ad exonerandum aluum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exiisse videatur, & aliquando vrinæ stillicidium corripiat: hic morbus fit, quũ pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare ac cõsumere possunt, & simul acrimonia sua salsam pituitã aquosam reddere, vt non sit ardor, neque morsus aliquis in intestino. E

Curatio. Curare itaque oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidij grana sexaginta, in vini hemina, & olei hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt & stercus. Si vero in aqua non sedet, oua cocta in vino nigro odorato, ad sedem apponito, calido quopiam inferne substrato, aut vesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, molitum, tritum, pari farina, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidissime imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum misceto, & glandem oblõgam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summe tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctum pro cataplasmate imponito. Postquam vero exemeris, in aquam calidam collocato: & solani succum, & anserinum ac suillum adipem, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam commisceto, simulque liquefacito, & cum his illinito. & quandiu inflammatio durauerit, allium coctum cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc à dolore liberetur, satis fit. Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio, eduliis leuibus nutriatur. F

Strãguria quare his superueniat. Vrinæ stillicidium ex his incidit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit: à pituita vero vrinę stillicidium fit. Si quidem igitur vnà cum morbo sede-

A bo ſedetur, ſolet enim plerunque ita fieri, ſatis eſt. Sin minus, medicamenta ad vrinæ ſtillicidium deſtinata exhibeto. Si vero ſedes elabatur, fomento per mollem ſpongiam adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatum ſuſpendito ad modicum tempus, & redibit. Si vero ampiius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorſum faſciam ex cingulo ſubmittito, & vbi ſedem intro protruſiſti, ſpongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta ſunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipſa ad ſedem affundito, ſpongiam vero exprimito. deinde faſciam per media crura ſubextentam, circa vmbilicum deligato. Vbi vero aluum exonerare volet, inter tabulas an-

Sedis procidentia.

B guſtiſſimas inſidens id faciat. Si vero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minime ſedes exciderit.

At ſi inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, fece vini vſta & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantum ſiccum, tuſum, cribratum inſpergito. Si vero ſanguis profluat, ablutione ex iiſdem facta chalcitidem, & cupreſſi, aut cedri, aut pini, aut terebinthi ramenta, inſpergito, pari menſura de his ad chalcitidem ammixta. Forinſecus autem ceratum craſſum oblinito. Quum ſedes ſiue rectũ inteſtinum exciderit, & in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſſimum deraſum tenue inſpergito: & ſternutatorium medicamentum ad nares apponito, & hominem

Sedis procidẽtis uaria medela.

C ad iram exacerbato. Aut vbi aqua calida abluiſti, malicoriũ, & alumen, in vino albo trita, ad ſedem affundito. deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinum autem bibat dulce. Si vero neque ſic retro recedat, minium mixtum cum melle illinat. Inteſtinum rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina ammixta cacidum imponito. Aliud. Vitis ſylueſtris, quam aliqui pſilothrion vocant, radices tenerrimas deraſas in vino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinã ammiſceto, & in vino albo ac oleo ſubigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ ſemen vino albo odorato inſtillato terito, deinde tepide imponito. Si vero inflammatum fuerit, hederæ radicem in aqua coctam, leuiter tritã,

ammixta

ammixta farina optima, in vino albo subactam imponito, & oleum ad hæc ammisceto. Aliud. Mandragoræ radicem maxime viridem, sin minus, siccam: viridem itaque lotam ac concisam, in vino diluto coquito, ac imponito: siccam vero tritā similiter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritā imponito. Si vero dolor fiat, & inflammatum non sit, nitrum rubrum assato, ac leuiter terito, & alumen ac salem torreto ac leuiter terito, & pari mēsura singula misceto. deinde ad picem optimam ammisceto, & linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marsupium cōiecta adalligato: & vbi vrere videberis auferto, ac rursus apponito. Si vero folia non affuerint, corticem radicis capparis contusum, vino nigro subactum, eodem modo alligato. Hoc etiam ad splenis dolorem bonum est. Ex his cataplasmatis quæ quidē frigefaciunt, fluere prohibent: quæ vero molliunt ac calefaciunt, diffundunt: quæ in sese trahunt, siccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto intestino inflammato medicamento in quod resina, & oleum, & cera, & plumbago, & adeps calidissimus commiscētur, illinere oportet.

D

E

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE HAEMORRHOIdibus, *Iano Cornario medico physico interprete.*

F

Causa hæmorrhoidum.

Aemorrhoidum morbus hoc modo fit. Quum bilis aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, sanguinem qui in venis est calefacit. Calescentes autem venę ex vicinis venulis sanguinē attrahunt: & vbi replētur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminent: & partim dum à stercore exeunte comprimuntur, partim dum

A tim dum à coaceruato sanguine coguntur, sanguinem eiaculantur: atque hoc maxime quidem vnà cum stercore, aliquando vero etiam sine stercore. Curare autem oportet hoc modo. Primum equidem nosse oportet in quo loco sint hæmorrhoides. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & vrens, & putrefaciens, etiamsi grauissima hæc esse videantur, nihil læseris. Iubeo autem preparari ferramẽta septem aut octo, magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, ex summa parte reflexa ac lata, velut in obolo paruo. Et vbi priore die purgatorio medicamento purgasti, ea quarem aggrederis vrito, & homine supino reclinato, & puluinari sub lumbos subiecto, sedem quàm maxime per digitos foras extrahito: ferramentaque candentia facito, ac vrito, B donec resiccaueris, & hoc ita vt ne contingas. Vrere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem sine vstione sinere, sed omnes exurere. Cognosces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti intestini partem, velut vuæ acini, liuidæ, & simul vt sedes extrahitur, sanguinem eiaculantur. Detineant autem aliqui ipsius caput & manus, dum vritur, vt ne moueatur: & dum vritur vociferetur, sedes enim magis inde eminet. Postquã vero vsseris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut sex dies. Septima vero die spongiam mollem in tenuissima frusta concidito, Sit autem latitudo spongiæ vndiquaque sex digitorum. deinde super spongiam linteum tenue, ac leue, spongiæ æquale, melle illitum imponito, & po-C stea subiecto digito indice sinistræ manus, mediam spongiã in sedem quàm penitissime protrudito. deinde supra spongiam lanam apponito, quo in sede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa vmbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad densam ac robustam carnem faciendam ac producendam deligatur, & non minus quàm viginti diebus hęc deligare oportet. Sorbenda autem est semel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum: & aqua bibenda. Si vero ad aluum exonerandam desideat, aqua calida proluito. & tertio quoq; die lauet. Alia curatio. Extractã q̃ maxime sedẽ, aqua calida perfundito. deĩde summas hęmorrhoidũ partes pręsecato. Phar-

Curatio quæ.

Curatio alia.

to. Pharmacum auté ad sectioné præparatum sit hoc. In æreũ vas mingito,& in vrinã,æris florem tostum, tritũ, leuem inspergito,deinde diluito,ac vas agitato,& in sole siccato. Vbi vero siccatum fuerit,eradito,terito, & leuigatũ ad anum apponito,& splenia oleo imbuta addito, ac spongiam supra deligato. Alius modus. Adnascitur ad venã sanguifluam extuberãtem,velut mori fructus. & si quidé valde extra fuerit extuberãtia, carnis tectoriũ circum ipsam nascitur. Hominé igitur flexis genibus in duo mortaria siue excisos lapides locato,ac videto. Cõperies enim inflatas partes inter nates circa sedem,sanguiné vero intrinsecus procedere. Si itaq; mollis sit,& sub tectorio cedat extuberãtia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, q̃ si quis dum ouicula excoriatur, digitum inter cutem ac carné adigat. Atq; hæc interim dum loqueris,ægro non animaduertéte facito. Postquã auté extuberantiã abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaq; vino austero in quo gallæ maceratæ sunt,cito abluere oportet: & vena sanguiflua vnà cum extuberantia peribit, & tectorium sedabitur,& quanto vetustior affectio fuerit, tanto facilior sanatio erit. Si vero penitius intus delituerit extuberantia,per catopterem inspicito,& ne à catoptere decipiaris videto. Cũ enim aperitur,extuberantiã explanat: dum vero rursus cõtrahitur,recte ostendit. Auferre auté oportet, veratro nigro in anum sublito. deinde tertia die auferre, ac vino austero infuso colluere. Cæterum quòd sanguis non fluit, quum abstuleris extuberantiã,mirari nõ oportet. Neq; enim si in articulis disseces manus aut crura,sanguis ꝓfluet. Si vero supra aut infra articulos secueris, cauas ac sanguifluas venas comperies: & difficile fuerit vt expedite sistas. Sic etiã hæmorrhoidem in sede, si supra aut infra extuberantiæ detractionem seces,sanguis profluet. Si vero ipsam extuberantiam in connexu abstuleris,non profluet. Si quidem igitur ita sedatur,bene habet: Sin minus,vrito,cauendo vt ne contingas ferro,sed prope admotis ferramentis resiccato, & florem æris ex vrina apponito. Alius modus curatiõis hæmorrhoidum. Clysterem facere oportet,velut arundinem sepiariã, phragmiten appellatam, & in ipsum ferramétum probe cõgruum adaptare. Deinde indita in sedé clysteris fistula, ferramé-

Alia. (margin)

Alia curatio. (margin)

D E F (margin letters)

A ramentum eādens immittere,ac frequēter eximere, quo magis calefieri sustineat,& neq; vlcus ex calore habeat,& venę resiccatæ sanæ fiant. At vero si neq; vrere,neq; resecare voles,vbi multa calida aqua proluisti, & sedem euersam extraxisti,myrrham tritam,leuigatā,& gallam,& alumē Aegyptiū vstum,vna & dimidia ad reliqua parte,& melanteriæ tātundem accipe,atq; siccis his vtere. Hæmorrhois enī ab his medicamentis decedet,velut corium cōbustum.Hæc facito donec omnes exstirpaueris.Et dimidia chalcitidis vstæ pars idē efficit. Si vero glādulis sanare voles,sepiæ testā,plumbaginis tertiam partē,bitumen,alumē,florem æris modicū, gallā, æruginē modicam,cōmisceto & mel coctū affundito,& formatam ex his glandē oblongiorem apponito, donec exstir- B paueris. Muliebrē hæmorrhoidē hoc modo curato. Multa calida aqua proluito.In aqua vero odorata,velut est myrica trita coquito.Deinde spumā argenti tostam, & gallam misceto,& vinū album,& oleū,& anseris adipem affundito, omniaque simul trita, post factam prolutionem illinenda dato. Proluere vero oportet sede quàm maxime extracta. *Muliebris hæmorrhois.*

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV,

C *Iano Cornario medico physico interprete.*

OCuli corrupti sponte quidem cærulei fientes,derepente tales fiunt. & vbi facta fuerint, non est talium sanatio. Qui vero maris speciē referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrumpuntur. & sæpe alter oculus in multo tempore postea corruptus est. Huius caput purgare oportet,& venas vrere. Et si quis ab initio curatus fuerit *Visus corrupt' qualis.* *Medela.*

rit hoc modo, malum sedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæruleum ac marinum medium referunt, si quidem puero tales fiant, vbi senior fit, sedantur. Si vero seniori septimum annum egresso fiant, melius videt magna valde & splendida: & videt quidem procul, sed non clare: & si quid valde ad oculum admouerit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis vstio. Sanguinem vero his detrahere non cōducit, neque cæruleo, neque maris speciem referenti. Et visum oculorum, oculo sano existente, in iunioribus hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquam faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augescit corpus. Quum autem non amplius augescit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & si opus esse visum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinsecus inurito. Quum vero palpebras oculi raseris, lana milesia, crispa, pura, circumfusum obuoluta, radito, ipsam oculi coronam vitando, vt ne ad chartilaginem vsque peruras. Signum autem sufficientis rasuræ est, si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta aut aquosa. Tunc vero liquido aliquo medicamēto, in quo flos æris est, defricare oportet. Postea autem vbi & rasionis, & vstionis crustæ exciderint, & vlcera purgata fuerint ac germinauerint, fissuram per sinciput secare oportet, & quum sanguis defluxerit, medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere. Deinde vero & huius, & omnium caput purgare operæprecium est. Palpebræ si crassiores quàm pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantum potes quàm expeditissime resecta, postea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: aut flore æris tosto tenui adstringito. Quum autem crusta exciderit, velut reliqua curato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebram defricato. Et tunc squamam æris quàm tenuissime terito, deinde vuæ immaturæ succum excolatum affundito, ac leuiter simul terito. & postea reliquum succum in vase æris rubri affundens, paulatim terito, donec crassitudo fiat velut allij intritum. & vbi resiccatum fuerit medicamentum, leuiter trito vtere. Nyctalops medicamentum bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & ceruicem

Palpebrarum curatio.

Palpebræ curatio.

Nyctalops qui curet.

uicem eius quàm maxime scarificato, & fame ad multum tempus premito. Vbi vero remiserit, vnum aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt visum corrumpant, huic sectione & insuper excoriatione, in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt. Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus modicus panis, & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul à fumo, & igne, & aliis splendidis, atque hoc in obliquum, modo in dextram, modo in sinistram partem. Caput vero ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma si dolor non adest, verum velut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinuntur, postquam dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illitionem, tunc cataplasmata imponere conducit, si quod commodum fore visum fuerit. Nec vero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quum non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit, maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si vero fluxio non sit, cum puluillo sicco sublitionem facere conducit.

Medela cū quis sanis oculis non uidet.

Lippitudinis curatio.

HIPPOCRATIS COI

LIBER APHORISMORUM, Iano Cornario medico physico interprete.

Vita

SECTIO PRIMA. D

1

Ita breuis, ars longa, tempus præceps, experimẽtum periculosũ, iudicium difficile. Oportet auté nõ solum seipsum exhibere quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt. II. In perturbatiõibus alui, & vomitibus sponte fientibus, si quidem qualia purgari oportet purgentur, confert, & leuiter ferunt: Sin minus, vice versa. Sic & vasorum vacuatio, si quidem talis fuit, qualis fieri debet, confert, & bene ferunt: Sin E minus, vice versa. Inspicere itaque oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conuenit, aut non.

III. In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Nõ enim manere possunt in eodem, neque quiescere. Quum vero non quiescant, non amplius in melius augescere possunt. reliquum est igitur vt in deterius. Ob has igitur causas bonam habitudinem nõ tarde soluere confert, quo corpus rursum renutritionis principium sumat. Neque vero collapsiones ad extremum ducere oportet. periculosum enim est. Sed qualis natura est eius qui perferre debet, ad hoc ducere conuenit. Similiter autem & euacuationes ad extremum ducentes, periculosæ sunt. & rursus renutritiones in extremo existentes, periculosæ sunt. F

IIII. Tenues & exacti victus, & in lõgis semper affectionibus, & in acutis, vbi non expedit, periculosi sunt. & rursus victus ad extremam tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repletiones ad extremum progressæ, difficiles sunt. V. In tenui victu delinquentes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictum quod cõmitti poterit, magis magnum cõmittitur in tenui quàm in paulo pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus est valde tenuis, & constitutus, ac exactus victus. quoniã delicta grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exactus victꝰ ꝑiculosus est magis quàm paulo plenior. VI. Ad extremos morbos, exactè extremæ curationes, optimæ sunt. VII. Vbi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet, & extremè tenuissimo

A victu vti necesse est. Vbi non, sed pleniore victu vti licet, intantum subdescendendum est, inquantum morbus extremis mollior fuerit. VIII. Quum in vigore fuerit morbus, tunc tenuissimo victu vti necesse est. IX. Simul autem coniectare oportet, an æger ex victu durare possit ad morbi vigorem: & vtrum ille prius deficiet, & ex victu durare non possit: aut morbus prius deficiet ac obtundetur. X. Quibus igitur statim vigor est, his statim tenuis victus exhibendus est. Quibus vero vigor posterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus, subtrahendus est. Antea vero mitius æger victu tractandus est, quo durare possit. XI. In exacerbationibus subtrahere victum oportet. Nam apponere noxa est. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbatio-

B nibus subtrahere oportet. XII. Exacerbationes & constitutiones indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum inter se collata incrementa, siue quotidie, siue alternis dieb', siue per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, velut in pleuriticis, si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreuiat. Si vero posterius appareat, producit. & vrinæ, & alui egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre & facile iudicandos, & breues & longos morbos. XIII. Senes facillime ieiunium ferunt. Deinde ætate consistentes. Minime adolescentes. omnium vero minime pueri, inter hos ipsos qui ipsi seipsis alacriores fuerint. XIIII. Qui crescunt, plurimum habent in-

C natum calorem. plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor: quapropter paucis fomitib' opus habent, à multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam causam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus.

XV. Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habent. Signum sunt ætates, & athletæ. XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt. Maxime vero pueris, & aliis ita ali adsuetis. XVII. Et quibus semel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dandum vero etiam aliquid est tempori, & regioni, & ætati, &

consuetudini. XVIII. Aestate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere. XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere: sed auferre de appositionibus ante iudicationes. D

XX. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neque mouere oportet, neque nouare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos. XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principiis, si non turgeant. Plurima vero non turgent. XXIII. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Et vbi opus est, vsque ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger. XXIIII. In acutis affectionibus raro etiam in principiis medicamentis vti oportet: atque hoc facere diligenti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, cõfert & facile ferunt. Cõtraria vero difficulter. E

SECTIO SECVNDA.

I IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si vero somnus prosit, non lethale. II. Vbi somnus delyrium sedat, bonum est. III. Somnus, vigilia, vtraq; modum excedentia malum. IIII. Non satietas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

V. Lassitudines spõtaneæ denunciãt morbos. VI. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, plerunque dolores non sentiunt, his mens ægrotat. VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ vero breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat validus, significat quòd corpus vberiore alimento vtitur, Si vero cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet quòd euacuatione opus habet. IX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. F

X. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. XI. Facilius est repleri potu, quàm cibo.

XII. Quæ relinquuntur in morbis post iudicationem, recidiuam faciunt. XIII. Quibuscunque iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ vero sequitur plerũque tolerabilior est. XIIII. In alui fluxionibus, mutationes ege-

A nes egestionum prosunt, si nō ad prauas mutētur. xv. Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si vero similes sanis fiant, tutum est corpus nutrire. xvi. Vbi fames, non oportet laborare.

xvii. Vbi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio. xviii. Eorum quæ aceruatim & velociter nutriunt, veloces etiam egestiones fiunt. xix. Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neque mortis, neque sanitatis.

xx. Quibus dum iuuenes sunt, ventres humidi sunt, his senescentibus resiccantur. Quibus vero dum iuuenes sunt, ventres sicci sunt, his senescentibus humectātur. xxi. Famem vini potus soluit. xxii. Quicunque morbi ex repletione fiunt, euacuatio sanat. Et quicunque ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. xxiii. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. xxiiii. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octaua principiū est. Consideranda vero est vndecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Consideranda rursus decimaseptima. Ipsa enim est quarta quidem à decimaquarta, septima vero ab vndecima. xxv. Aestiuæ quartanæ plerūque sunt breues. Autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hyemé pertingunt. xxvi. Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm conuulsionem in febre. xxvii. His quæ non secundum rationem leuant, non oportet credere, neque valde timere ea quæ praua fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconstantia sunt, & non valde permanere, neque morari solent. xxviii. Febricitantium non omnino leuiter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiā magis quàm pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinem, hoc vero debilitatem significat. xxix. Incipientibus morbis si quid mouendum videtur, moue: vigentibus vero, quietem agere melius est. xxx. Circa principia & fines, omnia debiliora sunt. Circa vigores vero, fortiora.

xxxi. Ex ægritudine bene cibum accipiēti, nihil augescere corpus, malū est. xxxii. Plerūq; omnes male habētes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiūt. At ab initio quidem valde ci-

bum auersantes, postea vero bene cibũ capiẽtes, melius liberãtur. XXXIII. In omni morbo valere mẽte, & bene se habere ad ea quæ exhibentur, bonũ. contrarium vero, malum. D

XXXIIII. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quàm hi quibus non affinis in aliquo horum existit. XXXV. In omni morbo partes circa vmbilicum & pectinem, crassitudinẽ habere melius est. At vehemens tenuitas & eliquatio, praua est. Periculosa vero talis est etiam ad infernas purgationes. XXXVI. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exoluuntur. Itemque qui prauo cibo vtuntur. XXXVII. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare. E

XXXVIII. Paulo deterior & potus & cibus, verum iucundior, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferendus est. XXXIX. Senes iuuenibus plerunque minus ęgrotant. Quicunque vero ipsis fiunt morbi diuturni, vt plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in valde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur sæpe & fortiter, absque manifesta causa, derepente moriuntur. XLII. Syderationem fortem quidem soluere, impossibile est. debilem vero, non facile. XLIII. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit.

XLIIII. Crassi admodum secundum naturam, magis cito moriuntur, quàm graciles. XLV. Iuuenibus comitialibus liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & victuum. XLVI. Duobus doloribus simul fientibus, non secundum eundem locum, vehementior obscurat alterum. XLVII. Circa generationem puris, dolores & febres magis cõtingunt, quàm facto iam ipso. XLVIII. In corporis motu, quum incœperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus ac iuuenibus facilius ferunt. L. Ex multo tempore cõsueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiã ad inconsueta transmutationem facere. LI. Multum & repente euacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque F

A corpus mouere, periculosum est. Et omnis multitudo naturæ cõtraria est. Quod vero paulatim fit, tutum est, tũ aliâs, tum si ex altero ad alterum transitus fit. LII. Omnia secundũ rationem facienti, si non secundum rationem fiant, non transire oportet ad aliud, manente eo quod visum est ab initio.

LIII. Quicunque ventres humidos habent, dum quidem iuuenes sunt, melius degunt quàm hi qui siccos habent. Verum ad senectutem deterius degunt. Resiccantur enim plerunque senescentibus. LIIII. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere, liberale est & non indecorum. Senectutem vero degere, inutile, & deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

B MVtationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ vero ad hyemem, bene aut male se habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene aut male se habent: & ætates quædam ad tempora, & regiones, & victus. IIII. In temporibus quum eadem die, modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. V. Austri auditum grauantes, caliginosi, caput grauantes, torpidi, dissoluentes. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur. Si vero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alui duræ, vrinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet. VI. Quum æstas fit veri similis, sudores in febribus C multos expectare oportet. VII. In siccitatibus febres acutæ fiunt, & si quidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerunque tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In constantibus temporibus, si tempestiue tempestiua reddantur, morbi constantes & iudicatu facilimi fiunt. In inconstantibus autem inconstantes, & qui difficulter iudicantur. IX. In autumno morbi acutissimi, & omnino mortiferi. Ver autem saluberrimum & minime lethale. X. Autumnus tabidis malus. XI. De temporibus si quidem hyems sicca & aquilonaris fuerit, Ver autem pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas, & lippitudines, & dysenterias fieri, maxime mulierib⁹, & viris natura humidioribus. XII. Si vero hyems australis, &

pluuiosa,ac clemens fiat,Ver autem siccum & aquilonare,mulieres quidem quibus partus ad ver instat,ex omni occasione abortiunt.Quæ vero pariunt, impotentes ac morbosos pueros pariunt,ita vt aut statim pereant, aut tenues ac morbosi viuant. Aliis autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus vero defluxiones breui perimentes. XIII. Si vero æstas sicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, & raucedines ac grauedines: quibusdam etiam tabes. XIIII. Si vero aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent,& mulieribus commodus erit. Reliquis vero fient lippitudines siccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibusdam vero etiam atræ biles.

XV. Ex anni vero constitutionibus, in summa siccitates pluuiosis salubriores sunt, & minus lethales. XVI. Morbi in pluuiosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & syderationes, & anginæ.In siccitatibus vero,tabes,lippitudines, arthritides, vrinæ stillicidia, & dysenteriæ. XVII. Quotidianæ vero constitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robusta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres resiccant, & oculos mordent, & si circa thoracem aliquis dolor prius est, magis affligunt. Australes autem corpora dissoluunt, & humectant, & grauem auditum,ac capitis grauitatem,& vertigines faciunt.In oculis autem & corporibus ægrum motum, & ventres humectant. XVIII. Secundum tempora vere quidem & prima æstate,pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime sani sunt. Aestate vero & autumno aliquandiu, senes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. XIX. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibusdam ipsorum & fiunt, & exacerbantur. XX. Vere insaniæ, & atræ biles, & comitiales, & sanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines,& raucedines, & tusses,& lepræ,& impetigines, & vitiligines,& pustulæ vlcerosæ plurimæ,& tubercula, & morbus articularis. XXI. Aestate vero & quidam ex his, & febres continuæ,& ardentes,& tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus,& alui profluuia,& lippitudines,& auriũ dolores,

& oris

A & oris exulcerationes,& pudendorum putredines,& papulæ sudorosæ. XXII. Autumno autem & ex æstiuis multi,& febres quartanæ, & erroneæ,& splenes,& hydropes,& tabes,& vrinæ stillicidia, & intestinorum leuitates, & dysenteriæ, & coxendices,& anginæ,& anhelationes,& voluuli,& comitiales,& insaniæ,& atræ biles. XXIII. Hyeme vero pleuritides,peripneumoniæ,grauedines, raucedines,tusses, dolores, pectorum, laterum ac lumborum,capitis dolores,vertigines, syderationes. XXIIII. In ætatibus autem talia contingunt,paruis ac recens natis pueris feruida oris vlcera, vomitus, tusses, vigiliæ, timores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem vero accedentibus,gingiuarum pruritus,febres,conuulsiones, alui proflu-B uia, & maxime vbi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris,tum his qui duros ventres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonsillæ, verticuli in occipitio intro, luxationes,anhelationes calculorum generationes,lumbrici rotundi,ascarides, verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi satyriasmi appellati, strumæ, & alia tubercula,maxime vero prædicta. XXVII. Adhuc vero senioribus,& ad pubertatem accedentibus, pleraque ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones.

XXVIII. Plurimæ vero affectiones pueris iudicātur,partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis,partim ad pubertatē accedentibus. Quæ vero permāserint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint C circa pubertatem, aut fœmellis circa mensium eruptiones, diuturnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales,& alij morbi,maxime vero prædicti. XXX. His vero qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes,pleuritides,peripneumoniæ,lethargi,phrenitides, febres ardentes,alui profluuia diuturna,bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum leuitates,hæmorroides. XXXI. Senibus autem spirandi difficultates,& defluxiones cū tussi,vrinæ stillicidia,vrinæ difficultates,articulorum dolores,nephritides,vertigines,syderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum,& narium humiditates,visus hebetudines,glaucedines,auditus grauitates.

SECTIO QVARTA. D

I PRegnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & vsque ad septimum. Minus vero has, Iuniores auté & seniores fœtus vereri oportet. II. In medicamentorum vsu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt. Contraria vero difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æstate quidem superiores magis: hyeme vero inferiores. V. Sub canem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes. VI. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemem. VII. Difficulter vomentes, & moderate carnosos, deorsum, vitantes æstatem. VIII. Tabescentes autem, vitantes superiores. IX. Atrabiliarios vero plenius inferiores. Eadem ratione contraria apponens. E

X. Purgare oportet in valde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est. XI. Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliàs soluitur, in hydropem siccum firmatur. XII. Quibus alui intestinorum leuitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est. XIII. Ad veratrum, his qui non facile sursum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete.

XIIII. Vbi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad somnos auté & quietem minus. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. F

XV. Vbi volueris magis ducere veratrum, corpus moueto. Vbi vero sistere, somnum facito, & ne moueto. XVI. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Conuulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium, & oris ventriculi morsus, & vertigo, & os amarescens, medicamento sursum purgante opus habere significat.

XVIII. Dolores supra septum transuersum, qui purgatione opus habent sursum versus purgatione indigere significant: qui vero infra, deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non sitiunt, non cessant priusquam citierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum grauitas, & lumborum dolor, deorsum medicamento

A camento purgante opus habere significat. xxi. Egestiones alui nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes,& cum febre,& sine febre,pessimæ sunt. & quãto plures fuerint peiores colores,tanto magis malũ est. Cum medicaméto vero melius,& quãto plures fuerint colores,nõ malũ est. xxii. Quibuscunq; morbis incipientibus,si atra bilis,aut sursum aut deorsum prodierit,lethale est. xxiii. Quibuscunque ex morbis acutis,aut ex diuturnis,aut ex vulneribus,aut aliàs attenuatis,atra bilis,siue qualis sanguis niger subierit,postridie moriuntur. xxiiii. Dysenteria si ab atra bile inceperit,lethalis est. xxv. Sanguis sursum quidem qualiscunq; fuerit,malus est. deorsum vero bona sunt nigra subeuntia.

B xxvi. Si à dysenteria occupato,veluti carnes subierint,lethale est. xxvii. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit vndecunque,his in refectionibus alui humectantur. xxviii. Quibus biliosæ sunt egestiones,surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. xxix. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter iudicãt. xxx. Quibus exacerbationes fiunt,quacunque tandem hora febris dimiserit,si postridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter iudicant. xxxi. Defatigatis in febribus,ad articulos,& circa maxillas maxime,abscessus fiunt. xxxii. Quibuscũque resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt. xxxiii. Sed & si ante morbum quid doluerit,isthic morbus incum

C bit. xxxiiii. Si à febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepente contingat,lethale est. xxxv. Si à febre occupato collum repente obuersum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est. xxxvi. Sudores febricitanti si inceperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & vndecima, & decimaquarta,& decimaseptima,& vigesimaprima,& vigesimaseptima, & trigesimaprima, & trigesimaquarta. Hi enim sudores morbos iudicant. Qui vero non sic fiunt,dolorem significant.& longitudinem morbi, & recidiuas. xxxvii. Frigidi sudores cum acuta quidem febre fientes, mortem significãt:cum mitiore vero, morbi longitudiné. xxxviii. Et vbi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat. xxxix. Et vbi in corpore frigiditas aut calliditas, isthic morbus

morbus est. XL. Et vbi in toto corpore mutationes, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestam causam fiens, corpus multo alimento vti significat. Si vero cibum non capienti hoc fiat, significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, semper fluens: frigidus maiorem calidus minorem morbum significat. XLIII. Febres quæcunque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque vero modo intermiserint, ꝙ sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiũt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus lõgis fiũt, hi pluribus cibis vtũtur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente ægroto iam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittẽtibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedẽtes, bonę, & per alui egestiones, & per vrinas. Si vero non aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malũ est.

XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre non intermittente, si labium aut palpebra, aut supercilium, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delyrium fit lethale est. LI. In febribus abscessus qui non soluũtur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significant.

LII. Quicũque in febribus, aut aliis ægritudinibus, ex voluntate lachrymãtur, nihil absurdi est. Qui vero nõ ex voluntate, absurdum. LIII. Quibus circa dentes in febrib⁹ viscosa adhęrent, his fortiores febres fiunt. LIIII. Quibus plerunque tusses siccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt. LV. Ex glãdularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diariis. LVI. Febricitanti sudor oboriens febre non remittẽte, malum. Morã enim trahit morbus, & multam humiditatem significat.

LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum vexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente

occupato,

A occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum iudicatur. LX. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis è naribus effusus, aut aluus exturbata, morbum soluit. LXI. Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidiuare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur. LXIIII. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum.

LXV. In febribus circa ventrem æstus vehemens, & cor-
B dis siue oris ventriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

LXVII. In febribus, ex somnis, timores aut conuulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat. LXIX. Quibus vrinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, vbi copia ex his successit, tenuis prodest. Tales autem maxime prodeunt his quibus ab initio, aut breui subsidentiam habent. LXX. Quibus in febribus vrinæ conturbatæ, velut iumenti, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt. LXXI. Quibus septima die morbi iudicantur, his nubeculam habet vrina, quarta die rubram, & alia secundum rationem. LXXII. Quibus vrinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in
C phreniticis comparent. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alui humectantur, si non flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu vrina multa, & crassa, & alba prodiens, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus sanguis eruperit, breui admodum soluitur. LXXV. Si quis sanguinem aut pus mingat, rhenum aut vesicæ vlcerationem significat. LXXVI. Quibus in vrina crassa existente, carunculæ paruę, aut veluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in vrina crassa existente, furfuracea quædam simul mingūtur, his vesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinē mingunt, his

his in rhenibus venæ ruptioné significat. LXXIX. Quibus in vrina, arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat. D
LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani ac scorti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt.

LXXXI. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor grauis sit: vesicæ exulcerationé significat. LXXXII.

Quibus in vrinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alui egestionem significat.

SECTIO QVINTA.

I Conuulsio ex veratro lethalis est. II. Ex vulnere conuulsio lethalis est. III. Sanguine multo effuso conuulsio aut singultus accedens, malum. E

IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus accedens, malum. V. Si quis ebrius derepente voce priuetur, conuulsus moritur, si non febris corripuerit, aut vbi ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunque à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationem habent. Quibuscunq; vero viginti quinque annos natis fiunt, his plerunque commoriuntur. VIII. Quicunque pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgãtur, his ad suppurationé trãsitio fit. IX. Tabes maxime fit ætatibus, ab anno decimo octauo, vsque ad trigesimumquintum. X. Quicunq; anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus moriuntur. Si vero has effugerint, suppurati fiunt. F

XI. Qui tabe infestantur, si sputum quodcũque tussiendo reiecerint, graue olet, dum prunis iniicitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscunque tabe laborãtibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale est. XV.

Quicũque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si vero non, ad tabem transeunt. XVI. Calida fre-

A da frequenter ea vtétibus,has noxas inducit, carnium effœminationem,neruorum impotentiam,mentis torporem,sanguinis eruptiones,animi deliquia.Hæc quibus mors. XVII. Frigida vero conuulsiones, antrorsum ac retrorsum distétiones,nigrores,rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus,dentibus,neruis,cerebro,spinali medullæ. Calida vero grata. XIX. Quęcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet,præterquam à quibus sanguis erumpit,aut erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax,cutem obdurat,dolorem non suppurátem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit,conuulsiones,distentiones. XXI. Quandoq; vero in distétione sine vlcere,iuueni carnoso, æstate media,
B frigidæ multæ affusio,caloris reuocationem facit. Calor autem hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, nō in omni vlcere,maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat,dolores eximit,rigores,conuulsiones, distentiones mitigat,capitis grauitatem soluit. Plurimum autem confert ad ossium fracturas,maxime denudatas.Ex his autem maxime his qui in capite vlcera habét,& his quæ à frigiditate moriuntur,aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo,vtero,vesicæ. His calida grata est & iudicans. Frigida vero inimica & occidens. XXIII. In his frigida vti oportet vnde sanguis erumpit,aut erupturus est:non super ipsas partes,sed circa ipsas vnde fluit. Et quæcūque inflammationes,aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum co-
C lorem ex nouo sanguine tendunt,ad eas ipsas. nā veteres nigrefacit.& ad sacrum ignem nō exulceratum. nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida velut nix, glacies, pectori inimica sunt,tusses mouent, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis,& dolores absq; vlcere,& podagricas affectiones, & cōuulsiones: Horum plurima frigida multa affusa leuat,& attenuat,& dolorem soluit. Torpor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua quæ cito calescit,& cito perfrigerat,leuissima est. XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu valde sitiétibus, si obdormierint bonum est. XXVIII. Menses ducit aromatum suffit⁹.Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si nō capitis grauitatem induceret. XXIX. Prægnātes medicamentis purgare oportet, si turget humor quarto

mense,&

mense,& vſque ad ſeptimum. Minus vero has. Iuniores vero & ſeniores fœtus vereri oportet. XXX. Mulierem vterũ gerẽtem ab aliquo acuto morbo corripi,lethale eſt. XXXI. D

Mulier vterum gerens ſecta vena abortit, & magis ſi maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri ſanguinem vomenti, menſibus erũpentibus ſolutio fit. XXXIII. Mulieri mẽſibus deficientibus,ſanguinem ex naribus fluere, bonum eſt. XXXIIII. Mulieri vterum geſtanti ſi aluus multum fluxerit, periculũ eſt vt abortiat. XXXV. Mulieri quæ ab vteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens,bonum. XXXVI. Mulieri menſes decolores,& non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe ſignificant. XXXVII. Mulieri vterum geſtanti, E ſi mammæ repente graciles fiant,abortit. XXXVIII. Mulieri vterum geſtanti,ſi altera mamma gracilis fiat, gemellos geſtans alterum abortit.Et ſi quidé dextera gracilis fiat,maſculum: ſi vero ſiniſtra,fœmellã. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans eſt,neque peperit, lac habet: menſes ipſius defecerunt. XL. Mulieribus quibuſcunque ad mãmas ſanguis colligitur, inſaniam ſignificat. XLI. Mulieré ſi velis cognoſcere,an prægnans ſit,vbi dormire volet,aquã mulſam bibendam dato. Et ſi quidem tormen habuerit circa vẽtrem,prægnans eſt.Si vero non prægnans non eſt. XLII.

Mulier pregnans ſi quidem maſculum geſtat,bene colorata eſt.Si vero fœmellam,male colorata. XLIII. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in vtero fiat,lethale eſt. XLIIII. F

Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes,vterum geſtant,abortiunt priuſquam craſſeſcant. XLV. Quæcunq; vero moderate corpus habentes, abortiunt bimeſtres & trimeſtres,ſine cauſa manifeſta, his vteri acetabula muco plena ſunt,& non poſſunt fœtum continere præ grauitate, ſed abrũpitur. XLVI. Quæcunq; præter naturã craſſæ exiſtẽtes, non concipiunt in vtero, his omentum oſculum vteri comprimit,& priuſquam attenuentur,nõ concipiunt. XLVII.

Si vterus in coxam incumbens,ſuppuratus fuerit,neceſſe eſt curationem ex medicamentis,per linamenta ipſi adhibere. XLVIII. Fœtus maſculi quidem in dextris, fœminæ vero in ſiniſtris magis. XLIX. Vt ſecundæ excidant,ſternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri

menſes

A mensés si cohibere voles, cucurbitam q uàm maximã ad mã-mas appone. LI. Quæcunque vterum gestant, his osculum vterorum clausum est. LII. Mulieri vterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum significat. Si vero solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significant.

LIII. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si vero rursus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt.

LIIII. Quibus os vterorum durum est, his necesse est osculum vterorum clausum esse. LV. Quæcunque in vtero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariũt & periculose: aut abortum facientes periclitãtur. LVI. In fluxu muliebri, B conuulsio & animi deliquium si accedat, malum est. LVII. Mensibus pluribus prodeũtibus morbi fiunt, & non prodeũtibus, ab vtero morbi contingunt. LVIII. Ex intestino recto, & vtero inflammato, vrinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis vrinę stillicidium accedit. Verum ex hepate inflãmato, singultus accedit. LIX. Si mulier in vẽtre non concipit, velis autem scire an cõceptura sit, vestimẽtis circumtectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares & ad os, scito quòd ipsa non propter seipsam infœcunda est. LX. Si mulieri vterum gestanti purgationes prodeunt, impossibile est fœtũ sanum esse. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, C neque horrore, neque febre accedente: verũ cibi fastidia ipsi accidunt, hanc in ventre habere existimato. LXII. Quęcunque frigidos ac densos vteros habent, non concipiũt: & quæcunque humidos habent vteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcunque siccos magis & adustos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur semen. Quęcunque vero ex vtrisque temperamentum habent moderatum, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatẽ, spiritus extra fertur, vt semen nõ deducat: aut propter densitatem, humor nõ procedit foras: aut propter frigiditatem non concalescit, vt ad hunc locum cõgregetur: aut propter caliditatem, hoc idẽ contingit. LXIIII. Lac dare caput dolentibus, malũ. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia eleuata per-

murmu-

murmurantia,& siticulosis. Malum & quibus biliosæ alui e- D
gestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi
egestio facta est. Cõuenit autem exhibere tabescentibus, nõ
valde multum febrientibus,& in febribus longis, debilibus,
nullo ex prędictis signis præsente,sed præter rationem con-
sumptis. LXV. Quibus tumores in vlceribus apparent,
nõ valde conuelluntur,neque insaniunt. His autem derepẽ-
te dissipatis, retrorsum quidem conuulsiones & distẽtiones
fiunt:antrorsum vero,insaniæ, lateris dolores acuti, aut sup-
puratio,aut dysenteria, si rubicundi magis fuerint tumores.
LXVI. Si in vulneribus fortibus ac prauis,tumor nõ ap-
pareat,magnum malum. LXVII. Tumores laxi boni,cru
di mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis partẽ, ve- E
na recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigores incipiũt,
mulierib⁹ quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput.
Verum & viris magis posteriore corporis parte quàm ante-
riore,velut ex cubitis ac femoribus.Sed & cutis rara est. Indi
cat autem pilus. LXX. Qui à quartanis corripiuntur,non
ita valde à conuulsionibus corripiuntur.Si vero prius corri-
piantur,& quartana insuper accedat,cessant. LXXI. Qui-
bus cutis circũtenditur arida ac dura, hi sine sudore moriũ-
tur. Quibus vero laxa ac rara, cum sudore moriuntur.
LXXII. Morbo regio laborantes, non ita valde flatuosi
sunt.

SECTIO SEXTA.

I IN diuturnis intestinorum leuitatibus, ructus acidus acce- F
dens,qui prius non erat,signum bonum. II. Quibus na
res natura humidiores,& genitura humidior,morbosius sani
sunt:quibus vero vice versa, salubrius. III. In longis in-
testinorum leuitatibus,cibi fastidium malum,& cũ febre pe-
ius. IIII. Vlcera circunglabra maligna sunt. V. Dolo-
res in lateribus,& in pectoribus, & in aliis partibus,an mul-
tum differunt,considerandũ est. VI. Rhenum affectio-
nes,& quæ circa vesicam consistunt, operose sanantur in se-
nibus. VII. Dolores circa ventrem fientes, sublimes qui-
dem leues sunt,non autem sublimes,fortiores. VIII. Hy-
dropicis fientia vlcera in corpore, non facile sanantur.
IX. Latæ pustulæ nõ valde pruriginosæ sunt. X. Ca-
put dolenti & circundolenti,pus,aut aqua, aut sanguis fluẽs
per na-

A per nares, aut os, aut aures, soluit morbum. XI. Atrabiliariis, & Phreniticis, hæmorrhoides accedentes, bonũ. XII. Hemorrhoidas sananti diuturnas, si non vna seruata fuerit, periculum est hydropé aut tabem accedere. XIII. A singultu detento, sternutationes accedentes soluunt singultum. XIIII. Ab hydrope detento, vbi aqua in venis ad vẽtrẽ confluxit, solutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto, vomitus sponte accedens, soluit alui profluuium. XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato, alui profluuiũ accedens, malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi, bonum. XVIII. Vesicam dissectam habenti, aut cerebrum, aut cor, aut septum transuersum, aut tenue aliquod intestinum, aut ventriculum, aut hepar, lethale est. XIX.

B Vbi dissectum fuerit os, aut cartilago, aut neruus, aut genę pars tenuis, aut præputium, neque augescit, neque coalescit. XX. Si in ventrem sanguis effusus fuerit prętet naturam, necesse est suppurari. XXI. In insaniẽtibus, varicibus aut hæmorrhoidibus accedentibus, insaniæ solutio fit. XXII. Quicunque dolores ex dorso ad cubitos descendunt, venæ sectio soluit. XXIII. Si timor & tristitia multo tempore perseueret, atrabiliarium hoc signum est. XXIIII. Si ex intestinis tenuibus aliquod dissectum fuerit, non coalescit. XXV. Ignem sacrum ab externis intro conuerti, non bonum: ab internis vero extra, bonum. XXVI. Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint, mentis emotio soluit. XXVII. Quicunque suppurati aut hydropici, secantur

C aut vruntur, hi pure aut aqua aceruata effluẽte, omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neque calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra, si nõ mẽses ipsi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra, ante veneris vsum. XXXI. Oculorũ dolores meri potus, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamẽti potio soluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maxime corripiuntur. XXXIII. Acidum ructũ habentes, nõ ita valde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicunque calui sunt, his varices magnæ non fiunt. Quibuscũque vero caluis varices accedũt, hi rursus hirsuti sunt. XXXV. Hydropicis tussis accedens, malum. XXXVI. Vrinæ difficultatem soluit venæ sectio. Secare vero oportet internas. XXXVII. Ab angina

detento tumorem fieri foris in collo, bonũ est. XXXVIII. D
Quibuscunque occulti cancri fiunt, eos non curare meliꝰ est. Si enim curantur, citius moriuntur. Si vero non curẽtur, multum tempus perdurant. XXXIX. Conuulsio fit aut à repletione, aut euacuatione. Sic autem & singultus. XL. Quibuscũque citra præcordium dolores fiunt, absque inflãmatione, his febris accedens dolorem soluit. XLI. Quibuscunque suppuratum quid in corpore existẽs, significationem de se non præbet, his propter puris aut loci crassitudinem, sui significationem nõ exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durum fieri malum est. XLIII. Quicunque splenici à dysenteria corripiuntur, his longa accedẽte dysenteria, aut hydrops accedit, aut intestinorum leuitas, & pereũt. XLIIII. Quibuscũque ex vrinæ stillicidio volnulus accedit, hi in septem diebus pereunt, si non febre accedente vrina satis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunque annua fiunt, aut diutiore tempore durant, necesse est os abscedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibbosi ex anhelatione, aut tussi fiunt, ante pubertatem pereunt. E

XLVII. Quibuscunque venæ sectio, aut medicamẽtum conducit, his vere venam secare, aut medicamentum purgãs exhibere conuenit. XLVIII. Spleneticis dysenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflammatione, in quadraginta diebꝰ restituuntur.

L. Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis vomitum accedere. LI. Quibuscunque sanis F derepente dolores fiunt in capite, & statim voce intercepta iacent, ac stertunt, in septem diebus pereunt, si non febris apprehendat. LII. Considerare vero oportet etiam sub oculis apparitiones in somnis. Si enim albæ partis quid subapparuerit, non commissis palpebris, si id nõ ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, malum signum & valde lethale est. LIII. Desipientiæ cum risu quidem fiẽtes, securiores sunt: cum studio vero serio, periculosiores. LIIII. In acutis affectionibus, quæ cum febre fiunt, luctuosæ respirationes, malum. LV. Podagricæ affectiones vere & autũno vt plurimum mouentur. LVI. Atrabiliariis morbis periculosi humorum à loco ad locum decubitus, aut syderationem corporis, aut conuulsionem, aut insaniam, aut cæcitatem si-

A tem significant. LVII. Syderationes vero maxime fiunt, ætate à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. LVIII. Si omentum exciderit, necesse est putrefieri. LIX. Quibuscunque à coxendicum morbo vexatis, coxa excidit, & rursus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuscunque à coxendicum morbo diuturno vexatis, coxa excidit, his crus tabescit, & claudicant, si non vsti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

IN acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum. I
II. Ex osse ægrotante, caro liuida, malum. III. Ex vomitu singultus, & oculi rubicundi, malum. IIII. Ex sudore horror, nō bonum. V. Ex insania, dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi fastidium, & meracæ alui egestiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitus, & animi deliquiū fit. IX. Ex sanguinis fluxu delyrium, aut etiam cōuulsio, malum. X. Ex voluulo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus vehementibus conuulsio, aut distentio, malum. XIIII. Ex plaga in caput, stupor, aut delyriū, malum. XV. Ex sanguinis sputo, puris sputum, malum. XVI. Ex puris sputo, tabes, & fluxus, malum. Postquā vero sputum supprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione singultus, malum. XVIII. Ex vigilia conuulsio, aut delyrium, malū. XIX. Ex ossis denudatione, ignis sacer. XX. Ex igne sacro, putrefactio, aut suppuratio. XXI. Ex forti pulsu in vlceribus, sanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, suppuratio. XXIII. Ex meraca alui egestione, dysenteria. XXIIII. Ex ossis dissectione delyrium, si ad vacuum vsque processerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulsio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa vētrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri vterum gerenti, tenesmus accedēs abortire facit. XXVIII. Quodcunque os præsectum fuerit, aut neruus in corpore, neque augescit, neque coalescit. XXIX. Si à pituita alba

detento, vehemens alui profluuium accedat, soluit morbum. D

XXX. Quibuscunque spumosæ alui egestiones sunt in alui profluuiis, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuscunque febricitantibus, in vrinis subsidentiæ crassiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum significãt.

XXXII. Quibus vero biliosæ subsidentiæ, ab initio tenues, acutum morbum significant. XXXIII. Quibuscunque disparatæ vrinæ sunt, his vehemens turbatio in corpore est. XXXIIII. Quibus in vrinis bullæ superstant, rhenum affectiones significant, & morbum fore longum. XXXV.

Quibus pingue est id quod superstat, & aceruatum, his rhenum affectiones, easq; acutas significat. XXXVI. Quibus vero iam nephriticis ex rhenibus affectis prędicta signa accidunt, doloresque circa musculos spinales fiunt, si quidem circa externos locos fiant, etiam abscessus extrinsecus futuros expecta. Si vero dolores magis circa internos locos fiãt, etiam abscessus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunque sanguinem vomunt, sine febre quidem, salutare est: verum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adstringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in vẽtrem supernum, in viginti diebus suppurantur. XXXIX. E

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac scorti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa vesicam ægrotare significat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars syderata, atrabiliarium tale existit. XLI. Si senioribus nimium purgatis singultus accedat, non bonum est. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit. XLIII. F

Mulier ambidextra non est. XLIIII. Quicunque suppurati vruntur, si quidem pus purum fluat & album, euadunt. Si vero subcruentum, & carnosum, ac graueolens, pereunt. XLV. Quicunque hepar suppuratum vruntur, si quidem pus purum fluat, & album, superstites euadunt. In tunica enim pus his inest. Si vero velut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, vbi merum bibendum dedisti, & multa calida lauisti, venam secato. XLVII.

Hydropicum si tussis vexet, desperatus est. XLVIII.

Vrinæ stillicidium, & vrinæ difficultatem, vini potus & venæ

A venæ sectio soluit. Secare vero oportet internas. XLIX.
Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim vertitur morbus. L. Quibuscunque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percalescente cerebro, aut vacuo quod est in capite perhumescente. Aer enim qui intus est, foras erumpit. Strepitum vero edit, quia transitus est ipsi per angustum. LII.
Quibuscunque hepar circuncirca dolet, his febris accedens soluit dolorem. LIII. Quibuscunque sanguinem de venis auferre conducit, his vere venam secare conuenit.
LIIII. Quibus inter ventrem & septum transuersum pituita conclusa est, & dolorem exhibet, non habens exitum
B ad neutrum ventrem, his per venas ad vesicam conuersa pituita, morbi solutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur. LVI. Anxietatem, oscitationem, horrorem, vinum æquali mensura aquæ ammixta potum soluit. LVII.
Quibus in vrinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, soluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrum concussum fuerit ex aliqua causa, eos statim voce priuari necesse est. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet: fames enim corpora siccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mu-
C tatur, longitudinem morbi significat. LXI. Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humorem abducere oportere significat, forti quidem superne, debili vero, inferne. LXII. Febres non intermittentes, si per tertiam fortiores fiant, periculosæ sunt. Quocunque vero modo intermiserint, sine periculo esse significat. LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt. LXIIII. Quibus turbercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus vtuntur.
LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem robur, ægroto vero morbus est. LXVI.
Quæ per vesicam prodeunt inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quæ vero similia sanis, ea minime morbosa.

LXVII. Et quibus alui egestiones, si stare permiseris, & D non moueris, subsistunt veluti ramenta: si paucæ fuerint, modicus morbus est: si multæ, multus. His confert subpurgare aluum. Si vero non purgata aluo, sorbitiones dederis, lædes. & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscũque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt: si plura, copiosiore: si pauciora pauciore. LXIX. Exscreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per aluum, & per vesicam. & vbi sanè quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere aluum. Si vero deorsum, humectare. E LXXI. Somnus, vigilia, vtraque modum excedentia, morbus. LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internę vero ardeát. & febris habeat, lethale est. LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens: quicquid horum fiat, propinqua mors est.

LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dysenteria. LXXVI. A dysenteria, intestinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abscessus ossis. LXXVIII. Ex sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuium. ex alui profluuio, suppressio purgationis sursum F versus. ex suppressione, mors. LXXIX. Qualia etiã sint in vesicæ ac alui egestionibus, inspicere oportet, & in his quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi à natura recedat corpus, si parum, paruus est morbus: si multũ, multus: Si vero valde multus sit recessus, lethale hoc est. LXXX. Quicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiũt. Minus enim periclitantur, quorum naturę, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus vero citra voluntatem, malum. LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatoriis fientes, vehementes & veloces periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut

guttæ, &

A guttæ,& aquę salientes,& frigidi valde ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressiõe diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno, etiam alui defluxus, malum. LXXXV. Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum nõ sanat, ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE,

Iano Cornario medico physico interprete.

B

Rex regum magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

Orbus pestilens appellatus, inuasit exercitus nostros: & quum nos sæpe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, vt aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte

C actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis consilium, celerrime ad nos mittas. Propulsa oro hoc malum. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ spiritum magnum ac densum habet. Non belligerantes debellamur: quum hostem habeamus bestiam illam ouilia deuastantem. Sauciauit multos: ægre curabiles fecit: amara spicula immittit. Consilij inops sum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus consultem. Solue hæc omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

Pætus, Regi regum magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassatio-

tionem non soluunt. Qui enim ex natura fiunt morbi: eos ipsa natura iudicans sanat. Qui vero ex populari grassatione: eos ars curat, artificiose iudicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malũ. Et genere quidẽ est Doriensis: ex ciuitate vero Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chrisamidis. Hic diuina natura præditus est, & ex paruis ac vulgarib⁹, ad magna ac artificiosa, medicinã euexit. Est igitur diuin⁹ Hippocrates nonus quidem à Crisamide rege: decimus autem & octauus ab Aesculapio: vigesimus vero à Ioue: ex matre vero Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex vtroque semine à diis ortum habet diuinus Hippocrates: vt qui à patre quidem Asclepiades est, à matre vero Heraclides. Didicit autem artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verum ab his quidem primum, velut verisimile est, in re medica initiatus est, quantum sanè credibile est hos nouisse. Vniuersam vero artem ipse seipsum docuit, diuina natura vsus, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia eosdem superauit. Tollit autem non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestium morborum, per magnam terræ ac maris partem Aesculapij auxilia, quemadmodum Triptolemus Cereris semina dispergens. Proinde iustissime in multis terræ locis diuinos honores etiam ipse consequutus est, & iisdem donariis cum Hercule & Aesculapio ab Atheniensibus dignus factus est. Hunc ipsum accerse, & auri atque argenti quantum voluerit, ipsi dare iube. Hic enim non vnum modum curationis huius morbi nouit. Hic est sanitatis pater, hic seruator: hic dolorum curator. In summa, hic diuinæ scientiæ princeps est. Vale.

Hippocratis laus.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Aesculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit, & reliqua abunde, quibus opus habet, & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum æqualis erit. Et si quis alius bonus vir est in Europa, cum do-

mus

A mus regiæ amicum facito, nihil diuitiis parcens. Viros enim inuenire, qui consilio præstent, non est facile. Vale.

Hystanis Hellesponti præfectus, Hippocrati ex Asclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos præfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunque voles, dare, & breui ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

Hippocrates medicus, Hystanidi Hellesponti præfecto gaudium.

B

AD epistolam quam misisti, à Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quàm celerrime scribens: Quòd & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur. Persarum autem diuitiis vti, fas mihi non est: neque barbaros homines à morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

PErsarum rex nos accersiuit, ignarus quòd apud me maior est sapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

C *Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hystanis Hellesponti præfectus gaudium.*

QVam misisti epistolam, iubens demittere ad Hippocratem Coum ab Aesculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso respõsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuã transmittere iussit. Itaq; eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nunciis Hippocratem Medicũ malignis moribus præditum, & in me, & in Persas petulanter se gerentem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos esse. Vrbem enim vestrã deuastatam, & insulam distractam, in pelagus conuertam, vt in posterum tempus nemo

mo sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut vrbs Cos. D

Coorum responsum.

VIsum est populo, respondere nunciis ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neq; Merope, neq; Herculе, neq; Aesculapio. Quapropter omnes ciues non dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam à patribus nostris petiuerint, populus nõ dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras nõ dant. Renunciate igitur ipsi vos nuncij, quòd neque dei ipsi, nostri negligentes erunt. E

Senatus populusq; Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maxime vrbi nostrę in periculo versatur vir noster, ô Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria vrbi sperabatur. Neq; nunc, ô vos dei omnes, nobis inuideatur. hic præ multa quæ detinet ipsum sapientia ægrotat, vt timor nõ vulgaris sit, si Democritus mẽte motus fuerit, reuera vrbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primum suiipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridẽs, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis vxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aerem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sępę noctu exsurgens, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes sibiipsi innumerabiles. Et corpus vnà cum mente corrũpens viuit. hæc timemus ô Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serua, & patriæ nostræ consulturus cito adsis: neque nos contempseris. Nam neque ita viles sumus: & in nobis testimonium situm est. Ob ipsum enim conseruatum, & gloriam, & pecunias, & F

A as,& doctrinæ famam consequeris: quanquam doctrinæ ratio multo potior apud te est, quàm fortunæ. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à vobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam si vrbs aurum esset, non nostræ voluntati responderet, aut quacunque tandem re illi carendum esset. Leges nostras putamus ægrotare ô Hippocrates, leges præuaricari. Adsis optime vir, curaturus virum insignem. Non medicus, sed conditor, sacratiorem tota Ionia murum nobis circũdabis. Ciuitatem, non virum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitanté, aperies. Ipse legislator, ipse iudex, ipse prĩceps, ipse seruator, & horũ artifex aduenies. Ob hæc te exspectamus ô Hippocrates, atque hæc etiã fient vbi veneris. Vna ciuitas nõ ignobilis, imò B tota Grecia rogat te, serua corpus sapientiæ. Quin potius ipsam apud te legationem agere puta doctrinã, ab hac præuaricatione liberari supplicantem. Cognata equidem res est omnibus, velut apparet, sapientia. Verum his qui propius ipsam complexi sunt, velut nobis, etiam longe amplius. Et, sicut probe nosti, gratificaberis etiam futuro seculo, si non destitueris Democritum propter veritatem, cuius primas se laturum esse sperat. Tu enim & genere, & arte cõiunctus es Aesculapio. Hic vero Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus, quemadmodum omnino audiuisti, cuius cognomẽ vrbs nostra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti sanatio. Quum igitur videas ô Hippocrates, & populum, & C virum insignem, ad stupiditatem diffluentem: festina, rogamus, ad nos. Heu vt etiam bona redundantia morbi exsistunt. Quantum enim Democritus ad summam sapientiam generose peruenit, tantum nunc pariter periclitatur, ne mẽtis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod mansit absque eruditione, communem sanè sensum habet. Immo nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum iudicandum, qui prius desipuerunt. Adsis igitur cum Aesculapio patre. Adsis cum Herculis filia Epione. Adsis cum Aesculapij filiis, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc Pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, insaniæque medicamentis fœcunda est. Ferme igitur nunquam fertilius producent, neque terra, neque montium cacumina, quàm nunc proferunt

proferunt ea,quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale. D

Hippocrates Senatui populóque Abderita-rum gaudium.

CIuis veſter Ameleſſagoras venit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ aſſumptio, & annua feſtiuitas, ac publicus,velut noſtis,conuentus,& pompa ſumptuoſa fiebat,quam mos eſt eos, qui deo dicati ſunt, ad Cypariſſum deducere. Quandoquidem autem & ex verbis,& ex aſpectu, Ameleſſagoras feſtinare videbatur, credens, velut erat, rem ipſam vrgere: epiſtolam veſtram legi,& admiratus ſum quòd ob vnum hominem, velut ſi vnus homo eſſet ipſa ciuitas, turbati eſtis. Et beati profectò ſunt populi, qui ſciunt bonos viros ſua eſſe munimenta,& non turres,neque muros,ſed ſapientium virorum ſapientia conſilia. Ego vero,qui credo artes quidem eſſe E Deorum dona,homines autem naturæ opera:(& ne ægre feratis viri Abderitæ)non vos puto, ſed ipſam naturam me vocare,ad conſeruandum ipſius opus,quod periclitatur,ne præ morbo collabatur. Quare præ vobis ego nunc,naturæ ac Diis obediens,feſtino ægrotãtem Democritum ſanare: ſi quidem ſanè & hoc morbus eſt,& non potius error vobis tenebras offundit:id quod opto,atque vtinam ſit hoc vberius veſtræ beneuolentiæ ſignum, quòd etiam ad ſuſpicionem turbamini. Argentum autem mihi venienti, neque natura, neque Deus promittere poterit. Quare neque vos viri Abderitæ cogatis; ſed liberæ artis etiam opera libera eſſe ſinatis. Qui vero mercedem capiunt,hi ſcientias ſeruire cogunt, velut captiuas fa- F cientes ipſas ex priore libertate. Deinde,velut veriſimile eſt, mentiri etiam poterint,velut de magno morbo: & negarint, velut de paruo: & polliciti non venerint, & rurſus venerint non vocati. Miſera eſt profectò humana vita: quoniam per totam ipſam intolerabilis auaricia, velut hybernus ventus, diſtributa eſt ac penetrauit. Ad quã vtinam potius omnes medici conueniſſent, quò grauiorem inſania morbum curarent: quoniam quũ morbus ſit,& affligat,etiam laudatur. Ego vero arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes eſſe inſanias, quæ opiniones quaſdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus qui per virtutem depurgatus eſt,ſanus euadit. Quòd ſi ego omnino diteſcere voluiſſem,viri Abderitæ, non vtiq; decem talentorũ gratia ad vos proficiſcerer:ſed ad

Magnum

A Magnũ acceſſiſſem Perſarum regem, vbi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigiſſent. ſanaſſem autem illic ipſorum peſtem. Verum denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuiſſet, Barbaros expugnaſſem. Habuiſſem auté ignominiam ipſas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hęc vero mihi adfuiſſent, velut ei qui vrbium Græciæ deuaſtator eſſet. Non ſunt diuitiæ, vndiquaque lucrari. Magna enim ſunt ſacra virtutis, quæ à iuſtitia non occultantur, ſed manifeſta exiſtunt. Aut non ęquale peccatum eſſe putatis, hoſtes ſeruare, & amicos mercede ſanare? At non hoc modo ſe res noſtræ habent, ô Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neque libenter audiui Democritum mente motum eſſe. B Qui ſiue ſanus eſt, amicus eſt: ſiue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipſum grauibus ac ſolidis moribus præditum eſſe, & vrbis veſtræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

Legati, qui vrbis epiſtolam mihi reddiderũt, etiam tuam tradiderunt. Et valde gauiſus ſum, & hoſpitium, & reliquum victum te promittente. Veniemus autem bona fortuna, & meliore ſpe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis eſt declaratum: quum non inſaniam, ſed quandam excellentem mentis ſanitatem vir ille declaret, dum neque liberorum, neque vxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicuius curam gerit: ſed & diu & noctu apud C ſeipſum conſiſtit, & priuatim vitam degit, plerunque in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborum vmbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta. Contingunt igitur talia plerunque atra bile percitis. Taciturni enim aliquando ſunt, & ſolitarij, ac deſerti amantes, & rerum familiarium conſpectum auerſantur, alienum putantes. Nec vero diſſimile vero eſt, etiá his qui circa diſciplinas verſantur ab vna erga ſapientiam adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quemadmodum enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & ſeditionem agentes, vbi derepente ipſis hera comparuit, conſternati conquieſcunt: ſic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquam autem ſapientiæ conſpectus ſeipſum ingeſſerit: reliquæ affectiones velut famulæ diſcedunt. Non autem omnino inſani antra &

quietem

quietem expetunt: sed etiam hi qui humana negocia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatem. Quum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tūc cito ipsum quieti tradit. Deinde recta exurgens, circuncirca veritatis regionem collustrat, in qua non est pater, non mater, non vxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex his, quæ tumultum inducūt. Omnia autem perturbantia, exclusa stant præ timore: & neque appropinquare audent præ reuerentia eorum, quæ isthic habitant. Habitant autem illam regionem, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & senatus, & consilia. Et magnus polus in illa regione, stellis multum mobilibus coronatus est: in quam fortassis etiam Democritus præ sapientia trāsmigrauit. Deinde quum non videat amplius eos qui sunt in vrbe, vtpote procul profectus: insaniæ morbo laborare putatur, propter solitudinis amorem. Student autem Abderitæ argenti amorem & studium detegere, & in se manifestum facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hospitium nobis ô amice Philopœmen prępara. Non enim volo perturbatæ vrbi molestiam exhibere, quum veterem te proprium hospitem, velut nosti, habeam. Vale.

Hippocrates Dionysio gaudium.

AVt in Halicarnasso me expecta, aut ipse ad me venire ô amice festina. Per summā enim necessitatem abeūdum est mihi in Abderam, Democriti caussa, ad quē ægrotantem vrbs me accersiuit. Cæterū admiranda est hominū, ô Dionysi, per cōsensum adfectio: velut vna anima cū ciue coęgrotát. Quare mihi vidētur etiá ipsi curatione opus habere. Ego vero neq; morbū ipsum esse puto, sed immodicam doctrinam: quæ reuera non est immodica, sed ab idiotis putatur. Ná nunquam nociua est virtus immodica. Excellētia vero, morbi opinioné de se prębet, propter iudicantiū imperitiá. Vnusquisq; enim ex his, quæ ipse non habet, iudicat, id quod in alio abundat, superfluū esse. Sic sanè etiam timidus fortitudiné immodestiam putat, & auarus magnanimitaté. Et omnis defectus, virtutis moderationem excedere putatur. Illum igitur vbi viderimus, cum prænotione hinc contingente, & vbi sermones eius audiuerimus: melius cognoscemus. Tu vero, ô Dionysi, studio habe vt ipse accedas. Volo enī te in patria mea cómorari

rari

A tari donec rediero: quo & rerũ nostrarũ, & imprimis vrbis nostræ curã geras. Nam haud scio quomodo ex casu contigit, vt saluber sit annus, & pristinam naturam habeat. Quare neque multi infestabunt morbi: attamen venito. Inhabitabis autem meam domum nimis quàm opportunam, nimirum quum & vxor apud parẽtes maneat propter meam profectionem. Attamen & illius res inspecta, quo pudice degat, & non ob viri absentiam, alios viros approbet. Honesta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem autẽ mirifice virilem, & malos valde odio habentem, egregie senem. Attamen semper opus habet mulier moderatore. Habet enim à natura in se lasciuiam: quæ, nisi quotidie resecetur, velut arbores in materiæ multæ effusionem, exuberat. Ego vero amicum parentibus diligentiorem puto ad vxorem custodiendam. Non enim, velut illis, etiam huic cohabitat beneuolentiæ adfectio, per quam sæpe vmbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus prudentior est alienitas ab adfectione, vt quæ minime à beneuolentia infringatur. Vale.

B

Hippocrates Damageto gaudium.

QVum apud te Rhodi essem Damagete, vidi nauem illã, cui Solis inscriptio erat, penitus pulchram, & in puppi probe instructam, & sufficientem carinam habentem. Habebat & transtra multa. Et tu laudabas etiam in ipsa nauigandi præstantiam, quòd velox esset, & tuta, & ad inseruiendum artificiosa. Et insuper prædicabas probũ in ipsa nauigationis cursum. Hanc mitte nobis: verũ, si fieri potest, non remis, sed alis ad remigium instructam. Vrget enim res ipsa ô amice, vt valde cito in Abderam nauigem. Volo enim ægrotantem curare vrbem, propter vnum ægrotantem Democritum, si vnquam viri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit, quòd insania adflictus sit. Ego autem cupio, immo magis opto, non reuera ipsum insanire, sed illos ita putare. Ridet, inquiũt, semper, & ridere non cessat in omnibus negotiis. Et hoc ipsis insaniæ signum esse videtur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, vt semper moderate se gerant, & non multum rideant, neque multum tristes sint: sed inter ambo hæc modum teneant: vt aliis comis esse videaris, aliis sollicitus, de virtute cogitans. Est profecto mali quiddam dum ad singula ille ridet. Si enim immodestia malũ est: ea sanè perpetua

C

tua longe peior est. Et dicam sanè ad ipsum: Democrite, & si D quis ægrotat, & occiditur, & mortuus est, & obsidetur, & quoduis malum ingruit: singula quæ fiunt, materiam risus tibi prębent. Non autē repugnas deo, si, quum duo sint in mundo, Gaudium & Tristitia, tu alterum ipsorum eiecisti? Beatus profecto fueris, (verum impossibile est) si neque mater tibi ægrotat, neque pater, neq; postea liberi, aut vxor, aut amicus, sed propter tuum risum conseruantur, penitus felix es. At si, dum ægrotant, rides: dum moriuntur, gaudes: & si quid mali audieris, exhilararis: pessimus es ô Democrite, & procul sanè à sapientia. Si vero putas hæc ipsa neque mala esse, certe atra bile percitus es Democrite, periclitás ne & ipse Abderita sis: prudentior autem sit ipsa ciuitas. Cæterum de his exactius illic dicemus Damagete. At vero nauis etiam hoc tempus, quo E hæc tibi scribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

Cogitans ac solicitus de Democrito, illa ipsa nocte dormiens, sub ipsius auroræ initium somnium mihi oblatum habui, ex quo puto nihil valde periculosi fore. Mirabiliter enim expergefactus sum. Videbar mihi videre Aesculapium ipsum coram, & iam ad ipsas Abderitarum portas aderamus. Aesculapius autem non vt imagines eum aliàs ostendunt, mitis ac blandus apparebat: sed habitu concitato, & aspectu horrendo. Sequebantur autem ipsum dracones reptilium generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam velut in desertis ac saltibus subsibilantes. Seque- F bantur & socij, pyxides medicamentarias probe obsignatas gestantes. Deinde porrexit mihi manum deus: quam vbi libentissime apprehendissem, rogabam vt simul mecum pergeret, & ne me in medendo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes: sed hæc immortalium ac mortalium communis dea te peregrinum deducet. Et ego conuersus video mulierem pulchram ac magnam, simpliciter ornatam, splendidam, cuius oculorum circuli puro lumine micabant, vt stellarum fulgorem putares. Et deus quidē disparuit. Mulier vero illa apprehensum me manu, lento gradu benigniter per vrbem ducebat. Et vbi prope domum essemus, in qua hospitium mihi paratum esse putabam, velut spectrum disparuit, hoc saltem dicens: Cras te apud Democritum deprehendam.

A prehendam. Cum vero iam se illa cõuerteret: Rogo, inquam,
optima fœmina, quænam es, & quo nomine vocari debes? Ve
ritas, inquit illa. Cæterum quem accedentem vides (& dere-
pente altera quædam mihi apparuit) neque ipsa mala vide-
tur, audacior autem aspectu & concitatior: Opinio, inquit, ap
pellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur vbi de somno
surrexissem, mihiipsi somnium interpretatus sum, quòd non
indigeret medico Democritus, quando sanè ipse medendi
Deus discessisset, velut qui medẽdi occasionem & materiam
non haberet. Sed ipsa quidem veritas, quòd Democritus sa-
nus sit, apud Democritum manet. Opinio vero, quòd Demo-
critus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atque hæc ve
ra esse, mi Philopœmen, credo, & sunt sanè. Et non contemno
B somnia, maxime vbi etiam ordinem conseruant. Medicina
autem & vaticinatio valde cognatæ sunt: quandoquidem &
pater ambarum artium vnus est Apollo progenitor noster, &
præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægro-
taturos sanans. Vale.

Hippocrates Crateuæ gaudium.

SCio te, ó amice, optimum radicisecam esse, & propter tu-
am ipsius exercitationem, & propter progenitorum glo-
riam, adeò vt in hac facultate Crateuæ proauo minime ce-
das. Proinde nũc, si vnquam aliàs, herbas collige, quot & qua-
les poteris: vrget enim necessitas: atque has mihi transmitte,
ad virum toti ciuitati comparãdum, Abderitam quidem ve-
C rum Democritum. Aegrotare enim ipsum dicunt, & purga-
tione valde opus habere, vt qui insania sit correptus. Non v-
temur fortassis medicamentis, quemadmodum etiam credo.
Attamen vndiquaque instructum esse oportet. At vero rem
herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodum e-
tiamvniuersorum naturam ac constitutionem, & sacerrimum
terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta,
& medicamenta, & fortuna, & ipsæ diuitiæ exoriuntur. Ne-
que enim aliàs haberet vbi consisteret Auaricia, neque sanè
Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico
mercenarium declarantes. Si vero possis Crateua amaram
auariciæ radicem excindere, vt nullæ ipsius reliquiæ restent:
probe scito, quòd hominum vnà cum corporibus etiam ani-
mas ægrotantes purgassemus. At hæc quidem vota sunt. Tu

vero, quod fieri potest, nobis mõtanas maxime & in altis collibus nascentes herbas radicitus reseca. Sunt enim aquosioribus solidiores & acriores, propter terræ densitatem, & aeris tenuitatem. Nam quod attrahunt, frigidius est. Conare tamen vt etiam de his quæ circa stagna nascuntur, & de palustribus, & fluuiatilibus, aut fontanis flores colligas: quas sanè debiles, & exsolutas ac dulcis succi esse scio. Omnia autem medicamenta quæ succi & liquores fluidi sunt, in vitreis vasis ferantur: quæ vero folia, aut flores, aut radices sunt in fictilibus nouis probe obturatis: vt ne ventis perflata, medicamenti vigorem velut in animi deliquium collapsa, amittāt. Cæterum statim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni congruum est, & necessitas dictæ insaniæ vrget. Ab omni equidem arte aliena res est dilatio, verum maxime à Medicina, in qua dilatio est animæ periculum. Curationum vero animæ sunt temporum opportunitates, quarum obseruatio finis est. Spero quidem sanum esse Democritū, etiam citra medelam. Si vero aliquis error naturæ, aut temporis, aut alterius alicuius causæ contingat: multa enim nos qui mortales sumus, latent, vtpote non omnino per veritatem corroboratos: ad id quod obscurum est, omnem vim congregatam esse oportet. Non enim contentus est is, qui in periculo versatur, his quæ possumus: sed concupiscit etiam ea, quæ non possumus. Et fermè semper ad duos fines militamus, alterum hominis, alterum artis. Quorum alter obscurus est, alter scientiæ determinatus. Opus est autem in vtrisq; his etiam fortuna. Incerta enim est coniectura eorum, qui in purgationibus caute procedunt. Nam & stomachi adflictionem veremur, & medicationis congruentiam; ad naturā ignotam coniectamus. Nō enim vna & eadem est omniū natura, & aliud semper sibipsi decernens adsimilat ac familiare facit. Aliquādo vero totum perdit. Sed & herbis multa reptilia venenum immittunt, & hiatu suo internæ ipsarum teneritudini adflictionem pro auxilio inspirant. Et huius rei ignorantia erit, nisi sanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & grauis rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipsa ars, propter fortunæ casum, à recte faciendi proposito aberrat. Stabiliores autē semper sunt purgationes per veratrum, quibus etiā Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule vsi esse narrantur. Minime vero vte-

A ro vtemur nos vllo aliquo ex his in Democrito: ſed contigerit opto illi ſapientia, efficaciſſimorum ac medicatiſſimorum pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagete, quod cōiectabamus: non inſanit Democritus, ſed ſuper omnia ſapit, & nos ſapientiores effecit, & per nos omnes homines. Remiſi autem tibi amice reuera Aeſculapeam nauem: cui cum ſolis ſigno etiam ſanitatis inſigne apponito. Nam reuera ſecundo numine vela fecit: & illa die in Abderam nauigauit, qua ſcripſerā ipſis, me peruenturum eſſe. Omnes igitur ante portas congregatos inuenimus, nos, velut veriſimile eſt, exſpectātes, nō viros ſolum, ſed etiā mulieres: inſuperq; ſenes & pueros, per deos,
B triſtes, itémque infantes. Atque hi quidem ſic habebāt, velut ob Democritum inſanientem. Ille vero ſyncere tunc in philoſophando excellebat. Poſtquā autem me vidiſſent, viſi ſunt mihi paululum ad ſeipſos rediiſſe, & bonas ſpes oſtentabant. At Philopœmē me ad hoſpitium ducere geſtiebat, & hoc ab illis comprobabatur. Ego vero, ô viri Abderitę, inquam, nullū mihi maius operępreciū eſt, quàm Democritum videre. Illi vero hoc audito, collaudarunt, & gauiſi ſunt, & compendio duxerunt me per forum, partim ſequentes, partim præcurrentes, alij ab vtraque parte: Serua, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipſos vt confiderent, tanquam fortaſſis nihil eſſet mali: aut ſi quid eſſet, modicum id eſſet, & correctu facile, cōfiſus horis anni Eteſiis. Et ſimul hæc dicēs ibam.
C Neq; enim procul erant ædes: immo neque tota ciuitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erant, & me placidæ eò deducunt. At retro turrim collis erat altus, longis ac dēſis populis nigris vmbroſus, vnde Democriti habitacula conſpiciebantur. Et ipſe Democritus ſub ampla ac humilima platano ſedebat, in veſte craſſa citra humeros deſinente ſolus, diſcalceatus, ſuper lapidea ſede, valde pallidus ac macilētus, promiſſa barba. Iuxta ipſum vero à dextra, tenuis aqua per decliuem collem decurrens leniter reſonabat. Erat autem delubrum quoddam ſuper illum collem, quantum equidem coniectura aſſequor, Nymphis dicatum, ſponte enatis vitibus circūdatum. Ipſe vero cum multo ornatu ſuper genibus librum habebat. Sed & alij quidem ex vtraque parte adiacebant. Ac-

cumulata erant etiam animalia multa per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multúmque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circunstantes me tristes, & non procul à lachrymantibus oculos habentes: Vides, inquiunt, Hippocrates Democriti vitam, quàm insanit, & neque quod vult nouit, neque quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc amplius ostendere volens ipsius insaniam, alta voce plorauit instar mulieris ob filij mortem lamentantis. Deinde rursus cum gemitu eiulauit, personam agés viatoris, qui aliquid ex his quæ portabat, amisit. Verum Democritus cum hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput autem frequenter cócutiebat. Ego vero: Vos, inquã, ô Abderitæ, hic manete: ipse vero vbi & verbis, & corpori viri propior factus fuero, videróque ac audiero, cognoscam adfectionis veritatem. Et hæc loquutus, placide descendebam. Erat autem locus ille asper ac decliuis. Itaque vix me suffulciens penetraui. Cum autem appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis adflatu & cum concitatione scribétem. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse vero paulo post, intermisso scribendi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem, &: Salue, inquit, hospes. Et ego: Plurimum & tu, inquam, Democrite vir sapientissime. At ille, verecundans arbitror, quòd nó nomine me compellasset: Te autem, inquit, quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, causa erat, cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquam, Medicus est mihi nomen. Is vero: Asclepiadarum, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocij, ô amice, te huc perduxit? Immo potius præ omnibus conside. Vides autem quòd hæc sedes foliis instrata non est iniucunda, viridis adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ sellis. Cum autem consedissem, rursus inquit. Priuatúmne, aut publicum negocium agens huc peruenisti? Dic aperte. nam nos, quantum poterimus, adiuuabimus. Et ego: Quæ vera causa est, inquam, tui gratia huc venio, vt sapientem

A tem virum conueniam. Habet autem causam patria, cuius legatum ago. Ille vero: Hospitio itaque, inquit, primum vtere nostro. Ego vero per omnia virum pertentans, etiamsi iam mihi manifestum esset, ipsum non insanire: Philopœmenem, inquam, nosti ciuem vestrum? Etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontem? Hunc ipsum, inquam, cuius ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hospitio excipe, & primum sanè quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille vero vbi paululum se continuisset: De insania, inquit. Et ego, ô rex Iupiter, inquam, opportune profectò scribis contra ciuitatem. At ille: Qualem, inquit, ciuitatem Hippocrates? Ego vero: Nihil, inquam, ô Democrite, sed haud scio quomo-

B do hoc verbum mihi excidit. Verum quid de insania scribis? Quid enim, inquit, aliud quàm quid sit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo alleuetur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, huius gratia reseco, non quòd odio habeam opera dei, sed bilis naturam ac sedem quærens. Nosti enim quòd hæc furoris hominũ causa est, vbi nimium redundarit. In omnibus equidem à natura inest: sed in quibusdam minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa velut materia, aliquando bona, aliquando mala subiacente. Et ego, Per Iouem, inquam ô Democrite, vere hæc & sapienter dicis. Quare beatum te iudico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem huius participes esse non per-

C missum est. Interrogante vero illo: Cur ô Hippocrates, permissum non est? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut vsuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiusmodi quædã opportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic sanè vir ille ad solitam adfectionem delatus est, & valde effuse risit, ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid vero, inquam, Democrite rides? vtrum bona quæ dixi, aut mala? Ille vero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita sua cædebant, partim frontem. Alij vero capillos euellebant. Nam, velut postea dixerunt, ampliorem quàm aliàs solitus esset, risum effuderat. At vero, inquam, sapientum optime Democrite, cupio causam huius tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus visus sum, aut ea quæ dixi: quo

Xx iij hoc

hoc cognito, à causa desistam, aut tu reprehensus, intempestiuos risus coerceas. Ille vero: O Hercules, inquit, si me reprehendere potes, curationem perficies, qualem nullam vnquam, ô Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, ô optime? Aut non absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem, aut morbum, aut mentis emotionem, aut insaniam, aut atram bilem, aut cædem, aut aliud quid peius? Aut vice versa nuptias aut festiuitates, aut liberorum procreationem, aut mysteria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob quæ lætari conueniebat, ea itidem derides, adeò vt neque bonũ, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidem, inquit, recte dicis, ô Hippocrates: sed nõ nouisti risus nostri causam. Vbi vero cognoueris: satis scio ꝙ meum risum, meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ & tibiipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc fortassis me vicissim medicinam docebis, vbi cognoueris quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea quæ nullius precij sunt facere conantes, omnes homines vitam consumunt, risu digna tractantes. Ego vero: Dic, inquam, per deos, nunquid vniuersus mundus ægrotare se non animaduertit? & non habet quo legationem demittat ad sui curationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Ille vero excipiens: Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequaquam, ô amice, diuitem naturam maligne extenues. At hæc quidem, inquã, Democrite suo tempore docebis. Vereor enim ne fortè dũ infinitatẽ recenses, ridere incipias. Scias autem nunc, de tuo risu, rationẽ vitæ te reddere debere. Ille autẽ torue me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse putas, bona & mala. Ego autẽ vnum hominem rideo, dementia quidẽ plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus cõsiliis pueriliter ac stulte se gerentẽ, & nullius vtilitatis gratia labores nunquam absoluendos tolerãtem, fines terræ & infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ, argentum & aurum quærentem, & nunquã ab his adquirendis interquiescentẽ: sed semper circa plura adipiscenda tumultuantem, quo ipse inferior non sit, & neq; pudefiat, si non felix appelletur. Rideo itẽ ipsum eo ꝙ hiatũ terræ effodit manibus eorũ perquirẽs, qui partim à laxa irruẽte terra oppressi

A oppressi sunt, partim diutissime in hac necessitate detenti, in supplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, vestigia pulueris ac ramenta perscrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exscindentes, ad opulentiam semper glebas conflantes, ex matre terra hostilem terram, quum tamen eadem sit, facientes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto vero risu dignum est, quòd ærumnosam & occultam terram amant, manifestam contumelia afficientes? Alij vero canes emunt, alij equos: alij multam regionem circumscribentes, propriam sibi inscribunt: & multis imperare volentes, neque sibiipsis imperare possunt. Vxores ducunt, quas paulo post eiiciunt. Amant, deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant: deinde adultos eiiciunt. Quæ est illa vana ac absurB da diligentia, nihil ab insania differens? Bellum intestinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios surrogant: occidunt homines: terram fodientes, argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus diuenditis, rursus argentum accipiunt. In quot mutationibus versantur? in quanta malicia? dum opes non habent, opes expetunt: dũ habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agentes video. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim Leges transgrediuntur: contentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parentibus, & ciuibus: atque ad hæc, pro eiusmodi opibus, quaC rum nemo, vbi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt. Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam cõtemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarum loco habent: pro vniuersa opulentia statuas emunt, quoniam effigies ita expressa est, vt loqui videatur. Eos vero qui vere loquuntur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt. Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rursus, cum in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia peruertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie à petulantia, ab auaricia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Thersitæ vero vitæ omnes sunt. Cur vero meum risum reprehendisti ô Hippocrates? Non enim quispiam suam ipsius

 dementiam,

dementiam,sed alius alterius deridet:hi quidem ebrios,cum ipsi sibi sobrij esse videntur: alij vero amantes, quum ipsi grauiore morbo laborent: alij nauigantes: alij eos, qui circa agriculturam occupati sunt. Non enim concordant neque artibus, neque operibus. Ego vero: Hæc quidem, inquam, vera sunt Democrite:neque alius aliquis conuenientior sermo esse poterit, ad mortalium miseriam declarandam: verum ipsæ res sanciunt necessitatem, & domesticæ dispensationis,& nauium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua necesse est hominem esse. Non enim ad ocium natura ipsum genuit. Ex his autem rursus ambitio effusa,multorum recte sentientem animam decepit,qui omnia quidem recte ac serio agere student, velut re certa ac stabili futura. Non autem ita validi sunt,vt obscuritatem præuidere possint. Si enim quis ô Democrite vxorem ducens, separationem aut mortem timeret:aut quispiam liberos educans, ipsorum interitum: imo neque in agricultura,& nauigatione,& regno, & magistratu,& omnibus quæ sunt in vita, vllus vnquam de errore præsumpsit, sed vnusquisque horum bona spe alitur, deteriorum vero ne meminit quidem: nunquid igitur risus tuus his minime conuenit? At Democritus: Valde,inquit,tardo ingenio præditus es,& longe à sententia mea abes ô Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non consideras,præ ignorantia. Si enim hæc ipsa prudenti mente disponerent: & ipsi facile liberarentur, & meum risum leuarent. Nunc autem,velut rebus in vita firmis,dementes illi superbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum impetum suum ægre discentes. Sufficiens enim admonitio ipsis esset, omnium rerum vicissitudo, quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circunrotationem inducit. At ipsi, velut hæc firma sit ac stabilis, obliti adfectionum assidue incidentium,aliter alias ea, quæ tristiciam inferunt, cupientes,& quæ non conferunt,quærentes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si vero quis iuxta propriam facultatem omnia facere cogitaret: stabilem sanè vitam custodiret, seipsum cognoscens, & suiipsius comparationem clare considerans,& non cupiditatis studium in infinitum extendens:sed opulentam naturam,& omnium nutricem, per sufficientiam intuens. Quemadmodum autem

in optimo

A in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifestum est: ita successuũ fortunæ magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alij vero velut proximorum facta non videntes, à propriis malefactis pereunt, tam manifesta, quàm obscura non præuidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non sunt, ex quibus etiam futurum considerare oportebat. Hæc sunt quæ mihi risus materiam præbent, ô dementes homines, prauitatis pœnas pendentes, auariciæ, insatiabilitatis, inimicitiæ, insidiarum, doli, inuidentiæ (difficile est enumerare multiplices malorum versutias: sunt enim infinitæ) & in his dolosis versutiis vicissim conuersantes, & maligne sentientes. At virtutis apud ipsos modus est, id quod deterius est. Mendacij enim studium exercent, voluptatem cõsectantur, legibus nõ obedientes. Quidam vero ex ipsis præuidẽtiam in hominibus esse negat, vt qui neque visus, neque auditus participes sunt. Solus autem sensus hominis recta intelligentia lucidus, & præsens & futurum præuidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt. abnegata nauigatione, nauigant. reiecta agricultura, rursus agrum colunt. eiecta vxore, aliam inducunt. genitos sibi liberos sepeliunt: & his sepultis, alios generant, ac rursus educãt. Senectam optant: ad ipsam autem peruenientes, gemunt, in nullo rerum statu constantem mẽtem habentes. Principes ac Reges priuatum prædicant: priuatus autem regnum appetit. Qui reipub. magistratum gerit, artificem laudat, velut extra periculum constitutum: artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, puram & leuem ac inoffensam, non vident, quam nemo ingredi audet. Ferũtur autem in contrariam, difficilem & tortuosam, per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes: plerique vero excidẽtes, anhelantes velut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores existentes, modo præcedentes. Et quidam ipsorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiam inducti alios auariciæ morbus infinitus cõsumit, alij mutuo insidias struunt. alij ab ambitionis studio in aerẽ sublati, per maliciæ grauitatem in profundum perniciei præcipites deferuntur. Quidam destruunt, deinde rursus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ iura tollunt, ma-

lunt, malefici per inimicitiam cognationis iura bello impetentes. Et horum omnium causa est Auaricia. Qua in re hi à pueris ludentibus differunt? apud quos consilium quidem iudicio caret: quod vero se forte fortuna obtulit, id iucundum est. At vero in desideriis quid brutis animantibus reliqui faciunt, quàm quòd intra sufficientiam fere ipsæ se continent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus vberioris alimenti gratia depugnauit? Quam pardalim vnquam insatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, sed vsque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, deuorato necessario alimēto oblato, quiescit. Si dies ac noctes coniungat homo, non sentit cōuiuandi satietatem. Et annuorum quidem temporum ordo, terminus est brutis ad coitum: at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo, quòd commodo suo exclusus est? maxime vero si quis periculorum contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum non extendam? Non ridebo autem eum, qui nauem multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quòd ipsam plenam submersit? Ego quidem nequaquā mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid molesti contra ipsos excogitare. At neque medicinam pro his esse oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparātem: atque huius rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Aesculapius, qui dum seruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non vides quòd & ego maliciei pars sum, dum insaniæ caussam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat autem ex hominibus causam perscrutari. Non vides quòd etiam ipse mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra ipsum adflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium implorat. Dum crescit, proteruus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, vbi labores suos imprudenter recolit ac iactat. Ex maternis enim vteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea alij indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis versantur: alij semper in adulteriis & corrumpendis puellis: alij in ebrietatib⁹: alij in rerum alienarū cupiditatibus: alij in suis prodigendis. Vtinam facultas esset nobis, vniuersorum

A uersorum habitationes reuelare,& nullum rerum in ipsis velamentum dimittere,atque ita ea,quæ intus aguntur,videre: videremus vtique alios edentes,alios vomentes,alios suppliciis torquentes,alios pharmaca miscentes,alios insidias construentes,alios supputantes,alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accusantes,alios propter ambitionem amentes. Quanquam sint quædam actiones profundiores,quæ in animo occultantur.Et ex his quidã sunt iuuenes,quidam senes: petentes,negantes:pauperes,opulenti:fame pressi, luxu grauati:sordidi, vincti, alij deliciis diffluentes, famulitium magnum alentes:alij trucidantes,alij sepelientes:alij ea quæ habent contemnentes,& speratis possessionibus inhiantes: alij B impudentes:alij parci:alij inexplebiles: alij occidentes: alij vapulantes:alij superbientes: alij vana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos spectatores consistunt: aliqui apud viros, aut canes,aut lapides,aut ligna,aut æs,aut picturas. Et aliqui legationibus,aliqui militiæ, aliqui sacerdotiis præsunt. Et alij coronas gestãt,aliqui armati sunt, aliqui occiduntur. Singuli vero ex his ferũtur,partim ad pugnam naualem, partim ad militiam,partim ad rusticationẽ: alij ad onerarias naues, alij ad forum,alij ad concionem,alij ad theatrum, alij ad fugam,alij alio.Et rursus,quidam ad voluptatem deliciasq;, ac intemperantiam:quidam ad ocium ac socordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas videamus:quomodo nõ vitam ipsarum eiusmodi intemperantia præditam risu exsi-C bilarimus? Quin & valde timeo, neq; medicinam tuam ipsis placere.Nam præ intemperãtia omnia ipsis displicent,& insaniam sapientiam putant. profecto suspicor pleraq; in sciẽtia tua palam contumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotantes enim simul vt seruantur, causam diis aut fortunæ attribuunt. Plerique vero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent, & parum abest vt indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes,& imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari volunt, neque eiusdem artis artifices testimonium præbere. Inuidia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum: imo probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus

adflictio-

adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio ylla est, neque vllum testimonium. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ô Damagete, diuina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim veritatis tuæ præco, qui humanam naturam inuestigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam à te acceperim, ab eo nunc tempre hoc expetente, itemque corporis curatione. Cras vero, & deinceps, hoc loco rursus conueniemus. Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum vero quidam accederet, haud scio vnde, tradebat ipsi libros. Et ego cōcitati⁹ festinaui, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito valde magna animi lęticia tibi recensere volui. Vale. D E

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACcessisti ad nos velut insanos, ô Hippocrates, veratrũ nobis daturus, persuasus à viris stolidis, apud quos labor virtutis insania iudicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum vero horum naturam cognouisses, quòd omnia valde commode essent creata, & quòd procul ab insania ac desipientia abessent: meam quidem naturam laudasti: desipientes autem & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simulachris per aerem vagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt: ea mens mea, naturã perscrutata, vere in lucem produxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat igitur te, ô Hippocrates, cum viris eiusmodi moribus præditis minime congredi ac conuersari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, velut insano, veratrum bibendum dedisses, prudentia insania F

A facta fuisset: & artem tuam reprehendissent velut quæ insaniȩ fuisset causa. Veratrum enim sanis datum, méti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consueuit. Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verum recumbentem, aut fortè deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem indignantem, nunc vero ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in modum speculantem: putasses sanè Democritum, iuxta oculorum iudicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicum non solum visu adfectiones iudicare, sed etiam re ipsa: & rythmos ac consonantias
B vt plurimum indagare: & vtrum incipiat morbus, aut medium teneat aut desinat, perscrutari: & differentia, ac anni tempore & ætate obseruata, adfectionem curare: itemque totius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus facile morbum inuenies. Porrò remisi ad te de insania tractationem à te conscriptam. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

QVemadmodum in libello de morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrũ, in quo animȩ sunt opera, moueri: vbi videlicet humidius q̃ pro natura fuerit. Eo vero cõmoto, neque visum, neque auditum
C quiescere: sed aliàs alia & videre, & audire: & linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quandiu vero cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusque vero cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero à bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et si quidem assidue insaniant, hæ causæ sunt. Si vero terrores & timores fuerint, à transmutatione fiunt, cerebro à bile calescente quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cum autem bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliuiosus fit, dum cerebrum à pituita perfrigeratur, & prȩter solitum morem compingitur. Postquam vero cerebrum

derepétè

derepente à bile calefactum fuerit, sanguine in prędictis venis efferuescente: insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cum autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit. Porrò in quinto popularium morborum libro quendam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reuersiones. Lingua autem dura, &, nisi collutione vsus esset, loqui non poterat, & plerunque etiam valde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrorum potiones. Hic vbi modicum tempus superuixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, vbi noctu ad cōuiuium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, vbi audiret ipsam tibia canentem. Interdiu vero audiens, nihil patiebatur. D E

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ô Democrite, plerique è vulgo hominum non omnino laudant, verum Diis sæpe attribuunt. Si vero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur: medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sanè mihi videor, maiorem reprehensionem quàm honorem artis me assequutum esse. Ego enim ad finem Medicinæ non perueni, etiamsi iam senex sim. Neque enim ipsius inuentor Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epistola à te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, ô Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Vbi vero tecum congressus, cognoui non per Iouem desipientiæ opus, sed fermè omni laude ac commendatione dignum, valde laudaui naturam tuam, optimumque naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos vero qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem coniunxit, recte feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros à te conscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse tibi de veratri vsu libellum. Vale. F

A Hippocratis De ueratri usu libellus.

HIs qui non facile sursum purgãtur, ante potionem corpora præhumectare oportet vberiore aliméto & quiete. Vbi vero quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quàm ad somnos. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. Cum veratrum magis ducere voles, corpora moueto. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicunque in pharmacorum potionibus non sitiunt, dum purgãtur, non cessant purgari prius quàm sitierint. Conuulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, conuulsio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris, & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leuiter ferunt. Sin minus, vice

B versa. Quemadmodum autem in prænotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium, aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transuersum: at deorsum versus, vbi sine febre est tormen, lumborum dolor, genuum grauitas, menses ægre prodeuntes, dolores in partibus sub septo transuerso. Vitare vero oportet in pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maxime autem nigros, & humida carne præditos, sed & subsicos, & balbos, ac blæsos. Quicunque vero inflãmata in principio morbi, velut in libello de ptisana dixi, statim medica-

C mento soluere aggrediuntur, hi de eo quidem quod distentum est ac inflammatum, nihil auferunt: neque enim remittit qui crudus est adfectus. Ea vero quæ morbo resistunt, & sana sunt, consumunt. Corpore vero debili fiente, morbus superat, & immedicabile malum habent. Cæterum veratrum his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exsanguibus, spirituosis & siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, & obscure videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & vrinæ meatus inpotentibus: neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si vero medicandum esse videbitur,

veratro

veratro securus sursum purga, deorsum vero nõ. Optimũ autem his est victus rationem cõstituere. Quemadmodum autem in prædictionibus dixi, non sunt medicamenta danda his qui nigra euomunt, neque cibum auersantib⁹, neque delyris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neque visum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginosis, neque decoloratis, neque his qui in febre æstuosi sunt ac confracti. Sicut autem de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non est sitis, neque excretio. Hos vero non ante tres hebdomadas. Aliquando etiam pleuriticos ac voluulosos. Et sicut in muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam si vteri purgatione opus habuerint. D E

Hippocrates ad Thessalum filium.

AD cognoscendam Geometriam & numerorum scientiam, mi fili multum studij adhibeto. Non enim solum vitam tuam illustrem, & ad multa commodam, in humanarum rerum statu efficient: sed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum vsus in medicina expetitur, vtilitatem consequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demõstratione trãsigit, vtilis erit & ad ossium situs, & ad exarticulationes, & reliquum membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum adfectionem, & articulorum luxatorum repositione, & ossium contritorum refectione, & perforatione, & compositione, & exemptione, ac reliqua curatione, maiore industria vtetur quisquis nouerit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatum est. At vero numerorum ratio, & ad circuitus, & ad transmutationes febrium præter rationem fientes, & ad iudicia ægrotantium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. Præclara enim res est, tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intensionis ac remissionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiusmodi ex- F

perientiæ

A perientiæ facultatem peruenire sedulo stude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artem medicam nosse oportet, ô Hippocrates. Est enim res honesta simul ac vtilis ad vitam: & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam sapientiæ cognitionem medicinæ sororem ac contubernalem esse puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat: medicina vero morbos à corporibus aufert. Augescit autem intelligentia, præsente sanitate: cuius prouidentiam habere, honestum est, eos qui recte sentiunt.
B At vbi corporis habitus ægrotat: neque mens ipsa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præsens animam vehementer obscurat, intelligentiam ad adfectionem per consensum ducens. Cæterum naturæ humanæ descriptio, eiusmodi speculationem habet. Cerebrum quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelam sibi commissam habet, intra membranas neruosas cohabitans. Super quod duplicatorum ossium naturæ necessariæ firmatæ, dominum mentis custodem, ipsum cerebrum tegunt. Pilorum decor est, cutem ornare. Oculorũ vero vis visiua in multiplici tunica latitans, ob humoris instantias, sub frontem in medelam collocata est, & est videndi causa. Pupilla vero syncera, palpebrę marginem opportunitatis custodem sustinet.
C Duplices autem nares olfactum dinoscentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis vero labiorum contactus os circumplicans, verborum sensum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem desinens, ac lyræ simile, dentium clauis coaptatum est. At sermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister exsistit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, gustum custodiens, munitis dentium septis custodita est. Guttur autem & Gula inter se cõiuncta, vicina sunt. Illud enim in viam spiritus: hæc in profundum ventris, alimentum demittit, large id propellens. Regium vero cor, cono ac pineæ nuci simile, irã nutriens, aduersus omnes insidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum ca-

uernæ,aere per ipsas erumpente,vocis causam flatū pariunt. D
Quod vero sanguinem suppeditat, & in alimētum transmutat,cum apicibus sæpe vena caua circumfluum,hepar est, cōcupiscentiæ causa. Viridis autem bilis iuxta hepar manens, vbi superebulliit, humani corporis corruptio est, & nociuus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice versa dormit, nullum negocium exhibens. Inter hæc autem medius omnia suscipiens venter chorum ducit,& accumbit: concoctionem gubernans. Obnoxia vero ventris compositioni, per opificium conuoluta, circum ventrem euoluuntur intestina,adsumptionis & excretionis causæ. Gemini autem rhenes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab vrinarum excretione non sunt alieni. At dominus totius ventris, qui E
Omentum vocatur,totum ventrem complectitur, solo splene excepto.Consequenter, neruosa vesica in coxa osculum firmatum habens, venis complicatis, vrinarum excretionis causa est. Huic autem vicina mater puerorum,vehemens illud malum, infinitarum ærumnarum in muliere causa, vterus ipse latitat. Pylorus autem siue Ianitor, ex coxarum recessu emergens caro, neruis adstringitur.Verum de plenitudine naturæ ventris effundit,ex opificij prouidentia. Porrò extra corpus pensiles domum incolunt,ad generationem destinati, conditores testiculi, multis tunicis præditi. Iucundum ex venis ac neruis plicamentum est pubes, quæ vrinarum effusionem facit,& ad coitus ministerium à natura creata est,& pubertatis appetentiam tegit.Crura vero & brachia, F
& extremæ partes his annexæ,totum ministerij principium coaceruatum habentes, tutum neruorum ministerium perficiunt. At vero incorporea in recessibus natura, omnifaria viscerum genera fabricauit. Quæ sanè mors instans, celeriter à ministerio quieta reddit.

Hippocrates Cous,Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius, ô rex, studio habentes naturæ humanæ partes in summa considerare, has conscriptas quemadmodum voluisti demisimus. Nunc autē ea,quorum maxime studiosos esse oportet prudētes, partim à prioribus

A ribus transsumpta, partim nunc per nos ipsos comperta, tibi conscripsimus. Quę si tu priorum morborũ signis fientibus sequutus, & iisdem sæpe vsus fueris: per omne vitæ tempus morborum exsors esse poteris. Duo sunt morborum vniuersorum animalium genera, alterum secundum genus, alterum secundum adfectionem, inter se dissimilia. At vero concupiscentias iuxta alimentum, ex subcontrariis cognosces, dum ea quæ euacuantur, indicant ea quæ plena sunt: & quæ implent, coniecturam præbent eorum quæ vacua sunt. Morbos autem omnes ex subcontrariis constitutos cognosces, & morbos à morbis fieri. In conuulsionibus febris succedens, sistit morbum: capitis autem dolores, sanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Conuulsiones omnibus morbis a-
B træ bilis succedentes, atram bilem sedant. Et in summa, radix humanorum morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori velut cucurbita medica incumbat: contingit, vt ipsum omnium eorum, quæ ingeruntur, superfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autem animum aduertere, & peculiariter viuere, vbi teipsum pręparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullum augmẽtum capiant, per curam diligentem & per bonum ordinem apud te fientem: ita vt neque rei venereæ intemperantia, neq; diuersorum eduliorum incontinentia, neq; somnis immodicis, inexercitato corpore vtaris: sed signa in corpore cõtingentia sequaris, & vniuscuiusq; corporis occasionem conserues: quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego
C perscribo, vtens, à morbis exsors perseueres. Vale.

Decretum Atheniensium.

VIsum est ac decretum Senatui & populo Atheniẽsium. Quandoquidem Hippocrates Cous Medicus, & ab Aesculapio originem ducens, magnam beneuolentiam vnà cum salute Græcis ostendit, quando etiam peste à Barbaris in Græciam proficiscente, discipulis suis ad locos dimissis indicauit quibus medelis vti oporteat, & accedentem pestem secure effugere, quo medicina Græcis data, ipsorum ægrotos tuto seruaret. Sed & scripta sua de arte medica ex-

acta edidit, multos esse volens Medicos qui seruare possent. D Et Persarum rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & communis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniensium semper ea quæ vtilia sunt Græcis consultare: & vt gratiam condignam Hippocrati prò benefactis referat: visum est populo, ipsum publice magnis mysteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorum: & ipsam coronam Quinquatriis magnis Mineruæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, vt Athenis pubescant, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipsorum huiusmodi virum genuit. E Esse vevero Hippocrati, & vitam, & victum prouisum in Pritaneo per omnem vitam.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarum vrbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, vt quæ à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum ea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Mineruæ aram supplex consisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ô viri, medicus Cous, non per piam & honestam F causam, meipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me ô plebs. Nam profecto vos estis viri mihi familiares, inter quos, vt verum dicam, inter plerosque vestrum & in multis vrbibus vestris cognitus sum, vt in summa dicam. At vero nomen meum longe vlterius, quàm formæ meæ aspectus, processit. Atque hæc causa ex arte mea sanitatis ac vitæ ortum habuisse videtur, quòd non solum hominibus vestram regionem habitantibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Iam vero qua de caussa tantum negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Atheniēses male habebunt, ô viri Thessali, qui Metropolim ac patriam nostram

A ſtram Co deuaſtantes,in ſeruitutem redigunt ea, quæ libera ſunt ex progenitorum adquiſitione, priuatim ſibi parta facientes: neque cognationem reueriti,quæ ipſis eſt ab Apolline & Hercule, quæ ſanè ad Aenium & Sunium filios illorum peruenit,neque Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis benefaciens deus,in illos contulit. At vos per Iouem ſupplicationibus colendum,& per cognatos deos,egredimini, vindicate,liberate, propriæ virtutis memores,& nihil ad gloriam veſtram ſpectans intermittentes.

Oratio Legati Theſſali filii Hippocratis,ad Athenienſes.

B

Conuenire arbitror viri Athenienſes,conſtitutum apud vos,qui non omni multitudini cognitus eſt, primũ indicare quis ſit, & vnde ſit: poſtea vero reliquam orationem perſequi.Mihi equidem pater eſt Hippocrates: qui quantam in medicina facultatem habeat,vos nouiſtis.Nomen autẽ eſt Theſſalus.Cognitus vero & ego ſum nõ in poſtremis,neque paucis veſtrũ. Patria vero mihi eſt Cos:quæ quomodo vobis cognata ſit ab antiquo,alij dicunt, qui in recenſenda hiſtoria ſunt præſtantiores. Veni autem miſſus à patre, quatuor beneficia à nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem vetus quoddam,tempore progenitorum noſtrorum commune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars C eſtis. Alterum vero illo adhuc maius, & ad plurimos Græcorum progreſſum. Atque hæc quidem vrbis & progenitorum meorum eſſe apparebunt. Tertium autem patris proprium eſt,& tantum,quantũ nemo vnus vir,& vobis & multis Græcis cõtulit.Poſtremum vero ex quatuor cõmune eſt patris & meũ,& quod non ad plures,ſed ad vos ipſos peruenit.Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit:verum ad aliorum beneficia collatum,magnum eſt. Et ſanè huiuſmodi beneficia ſic ſe habent, quemadmodũ eſſe dixi,vt ſummatim dicam.Oportet autẽ non ſolum dicere,ſed etiã demonſtrare quòd vera ſunt.Principiũ igitur ſermonis, ipſum miniſteriorum noſtrorum principium faciam.

Exordiũ à docilitate.

Amphictyones.

Narratio.

Vetustissima vero primum referam: in quibus fortassis longiora ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quisque vetus dici expetit. Erat enim tẽpus quando Crisæa gens erat, & habitabat quidem circa pythicum templum: terram vero habebat, quæ sanè nunc Apollini consecrata est. Appellatur autem Crisæus quidem campus, iuxta quem Locri habitant, & cui Melæna adsunt: Cirrhæus vero mons, cui Phocẽses adiacent. Hi porrò Crisęi cum essent aliquando populosi, & fortes, & opulẽti, his bonis ad malum vsi sunt. Per insolẽtiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in deum impietatem exercentes, Delphos in seruitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas spoliantes, vxores ac liberos abducentes, & corpora ipsorum constuprantes. Qua de causa Amphictyones ira commoti, & exercitu in terram ipsorum inducto, & ipsis pugna deuictis, regionem deuastarunt, & vrbes expugnarunt. Vbi sanè illi, qui multa & impia perpetrarunt, misere accepti sunt, non minores pœnas persoluentes, quàm ipsi aliis intulerant. Felicissimi vero ex ipsis fuerunt, qui intra manus hostium perierunt. Secũdo loco, qui manu capti sunt, & qui ad aliam regionẽ ac vrbes trãsiuerũt, Sua enim mala ob oculos nõ habuerunt. Qui vero ex captiuis isthic manserunt, infelicissimi fuerunt, quicunque in sua ipsorum regione torquebantur. Nam cum vxoribus & liberis, agros & vrbes igni tradi videbant. His vero adhuc peius degebant hi, qui intra mœnia perseuerabant, quando relata mala partim videbant, partim percunctabãtur, plura veris audientes. Sic enim fieri solet. Et sanè malam salutis spem habebant. Erat autem ipsis vrbs prope hunc locum maxima, vbi nunc certamen equestre peragitur: cuius muros exstruxerant, & eos qui ex aliis vrbibus transfugerant, exceperant. Inutilia vero eiecerant, & necessaria importauerant. Et cogitabant obsidionem sustinere, bona spe prædìti, neque manuum pugna, neque longi temporis obsidione, vrbem capi posse. At vero Amphictyones, tum alia deuastarunt, tum ad hanc vrbem præsidio constructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per vrbes dimiserunt. Temporis autẽ progressu, cum pestis in exercitũ illapsa esset, & milites ægrotarent: quidam vero etiã morerentur: alij vero, propter morbum,

Crisæi. *Pythicum templum.* *Locri.* *Crisæorũ calamitas quanta.* *Pestilẽtia obsidentiũ summa.*

D E F

A morbum, præsidium reliquissent: Amphictyones turbabantur. Et alij alia consultabant. Solet autem in rebus communibus sic ferè fieri. Tandem vero adflictionem moleste ferentes,& de bello desperantes,deo rem commiserunt:& quid facere oporteret,interrogauerunt.Ille vero bellum gerere iussit,&victores fore promittebat,si ad Co profecti,cerui filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc festinabundi, vt ne Crisæi prius in adyto tripodem deprædarentur.Sin minus,vrbem capi non posse.Ipsi vero,his auditis,& ad Co profecti,oraculum proposuerunt.Cum autem Coi dubitarent,& oraculum non intelligerent: surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster, Medicus vero Græcorum eius temporis omnium confessione optimus:nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit,vt ad seipsum veniret. Nam Deus,inquit,admonuit vos,vt profecti ad Co,cerui filium in auxilium adducatis.Cos equidem hæc est. Ceruorum autem filij Nebri appellãtur,hoc est,hinnuli.Nebrus autem est mihi nomẽ. Quod vero aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quàm medicus? Et profecto non videtur mihi id consequens esse, quòd in tantum diuitiis Græcos omnes superantes, deus ad Co proficisci iusserit, & aureum numisma petere. Verum hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim, hoc est aurum, vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie,& animi virtute,quantum patri dicere licet, inter omnes ciues præcellens.Ego quidem igitur, nisi vobis aliud videatur,& ipse proficiscar,& filium mecũ adducam,naue quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministeriis medicis ac bellicis referta,quo in vtrãque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi vero approbauerunt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in nauẽ adsumpsit: de quo statim,vbi res tulerit,dicemus. Cum igitur peruenissent hi viri ad castra,Deus gaudebat.Nam & mortes militum cessabãt,& cũ diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in vrbẽ ducebatur,vngula percussisset,vbi in puluere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamẽtis infecit,

Apollinis responsum

B

Nebri.

Chrysos.

C

Calydoni⁹.

Eurylach⁹.

vnde ventres Crisæorũ corrupti sunt: & sanè multum contulit ad hoc vt ciuitas caperetur. Atq; hinc iam animi obsidentium elati sunt, velut deo iam manifeste auxilium ferente. Cum autem impetus facerent, & præmia proponerẽt his qui primi muros conscendissent: certamen erat fortissimum, & vrbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus, & turrim occupauit. Sequebatur autem ipsum eue stigio vir ille Calydonius, sub communi scuto auxilium ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est autem à Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus est, cum in adytum irrupisset tripodem deprædaturus. Hi igitur ciuitatem sic cœperunt: & Nebri auxilium cum Chryso, & secundum medicam, & secundum bellicam facultatem recte successit: & deus vera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini quidem templum consecrarunt, quod nunc est in Delphis: & certamen gymnicum ac equestre prius non peragẽtes, nunc peragunt: & Crisæorum regionem vniuersam dicarunt deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo quòd oraculum dedit. Et Nebri filium Chrysum in circo equestri sepelierũt: & Delphis publice ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis vero in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittũtur ex vrbibus ad sacrum Amphictyonum concilium: atque hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo viro & illo ministerio, etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes, & alimenta dantur. Verũ redeo ad nostra. Nam quod vera dico, hinc clarum est. Cum enim pater & ego accessissemus, Amphictyones hæc renouarunt, & attribuerunt, & in columna descripta in Delphis dedicauerunt. Atque huius quidem sermonis finis clare ostendit, nostros progenitores esse vestros benefactores. Cæterum hoc relicto, alium de iisdem, non eundem sermonem, adsumam. Cum enim magnus ille rex cum Persis & aliis Barbaris bellũ gereret contra Græcos, qui aquam & terram non dedissent: patria nostra maluit in totum pessundari, vt ne contra vos, & eos qui vobiscũ sentirẽt, hostilia arma sumeret, & in nauibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidę esse dicuntur. Visum

Chrysus primus murũ conscendit.

Mermodes.

Templum Apollinis.

Equestre certamen.

Chrysi sepultura.

Persarum rex.

D E F

A sum igitur est ipsis, cum quatuor essent muri in insula, omnes relinquere, & ad montes confugere, & saluté tutari. Vnde sanè quid nō mali obuenit? dum regio fuit deuastata, & corpora libera mancipata, & hostili lege occisa, & vrbs & alia munimenta, ac templa, ad fauillam exusta. Insuper autē & filiæ Lygdamis Artemisiæ, circa patrum victoriam datum est, omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. Atenim, velut apparet à diis non sumus neglecti: verum tempestatibus ingentibus exortis, & naues Artemisiæ omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt: & in exercitum ipsius multa fulmina inciderunt, quum insula nostra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam spectra Heroum mulieri conspecta esse. Quorum sanè omnium timore perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit. amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis propriissime minime falsa, quòd neque contra vos, neque contra Lacedæmonios, aliósq; Græcorum socios, Coi voluntaria arma sumpserint: & quidem quum multi tum insulas, tum Asiam habitantes, cum Barbaris in bello coniuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidē præfecti vrbis tunc fuerūt Cadmus & Hippolochus. Verū autem est, & Cadmum & Hippolochum meos progenitores esse. Nam Cadmus, qui & Senatū regebat, matris meæ progenitor est: Hippolochus vero ex Asclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Crisæi sunt deuastati. Nos autē ex virili genere Asclepiadæ sumus.

Artemisia Lygdamis filia.

B

Cadmus, Hippolochus.

C Quare & hoc bonum à progenitoribus nostris profectū amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic sanè vir adeò commodi Græcorum studiosus fuit, vt cum regio ab Artemisię obsidione liberata esset, isthic relicta vxore ac sobole, abiuerit cum his qui eadem sentirent in Siciliam, quo Gelonem & fratres eius prohiberet, ne amicitiā cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non est tempestiuum. Atque hæc quidem & huiusmodi multa sunt publica progenitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem iam ad hoc, vt beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere cognoscar. Cum pestis ex Barbaria adflueret,

Gelon.

Pestilẽtia Illyrica. fluerer, quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est, & cum malum D in hanc regionem venisset: harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & vndiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solum argentum, & aurum, & alias opes se missuros esse receperunt: sed etiam reportaturum esse quæcunque ipse vellet, si auxilium tulisset. Ipse vero cum interrogasset quales motus partiales fierent, & æstus, ac ventos, & caligines perscrutatus, itémq; alia quæ habitus ex presenti statu commouere solent: cum sanè omnia didicisset, illos quidem retro discedere iussit, & nullam sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronunciauit. Verum ipse quàm citissime Thessalis denunciare studuit, quibus mo- E dis malum accedens cauerent: & medelam conscriptam per vrbes proponebat. Me vero in Macedoniam demisit. Cum re- Dracon Thessali frater. gibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam à Thessalia eo, quo me pater iussit, auxilium his qui isthic essent laturus, Iniunxit autem mihi vt etiam vrbi vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagasis profectum, in Helespontum nauigare iussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse vtebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quòd non omnis ambiens nos aer similis est. Polybius. Polybium vero, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipulos, ad alios aliorum cõuentus & vias profecturos emisit, quo quàm plurimis opitularetur. Postquam au- F tem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiscebatur, & ad Pylas profectus, Doriensibus, & aliis, simúlque Phocensibus auxilium tulit. Et cum sanè ad Delphos peruenisset, supplicationem deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cum ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sanè nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quòd vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abiui, & in Peloponesum missus sum, isthic habitantibus opem laturus. At vero vndiquaque nobis, & verbis, & re ipsa, dignus

A gnus honor contigit, vt minime pœniteat nos, quòd non hunc cum quæstu ex Illyricis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verum præ reliquis ciuitatibus magna sunt quæ à vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis vrbibus, quantum ad gloriam attinet. Et corona illa antea in vestro theatro patri imposita, ad summam æmulationem ac felicitatem ipsum euexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publice Cereris & Proserpinæ mysteriis ac sacris initiastis. Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, vrbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simúlque multos Græcos. Quartum nunc B dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocauimus. Cum enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret: pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum, & citra mercedis exactionem, quàm diu classis abesset, paruipendens suam vtilitatem, vt qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solum res meas insumebam, id quod faciebam vobis inseruiens: sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimum est ex his, quæ sum dicturus. Decreuit enim pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quæ C his qui erroneam vitam degũt, magis accedere solent, quàm his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Nouit enim beneficium beneficio metiri: & non, velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego vero, vt qui filius illius sim, nihil studij & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem huius rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verum non puto me mentiri. Cum autem hæc præstitissem ad annos tres,

& au-

D & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus: domum redij ad nuptias, quo & artis, & generis nostri successores producerem. Et quæ quidem à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem & quæ nos à vobis oblata tulimus. Arbitror autem multos è vobis admirari, qua de caussa hæc à me ex tam lóginquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio contingant: tempestiuum est vt hoc dicam. Pater meus, ô viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quo id quod petunt ab amicis liberis consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si vero oportet, quemadmodum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum caussa pro- E gressi sunt, etiam rogamus, vt ne nos, qui eiusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, seruorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conueniet) supplicamus, vt ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiua, si contigerit vt multo inferiores superetis. Verum & hoc considerate, quòd fortuna alias alia cito versat: & aliquando magni paruis opus habuerunt: & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, vt ne clarissimum dicam, quòd ob vnum virum non ciuitas, sed multæ gentes iam quandoque vtilitatem in rebus bellicis cõsequutæ sunt. Et vbi ars in precio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium situm est. Verum ab initio qui- F dem dei, vnde genus nostrum esse gloriamur, Aesculapius & Hercules in hominum vtilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hic exercuerunt, omnes deorum loco habent. Vrbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sanè hominum traditiones habent. Vnde profecto etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabula sunt res ad Troiam gestæ, sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium exsistit. Sic vero etiam Aesculapij filij, non arte solum, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in

Aesculapius, Herculésq; homines uti iuuarent, potissimũ nati sunt.

A Troade deposuit, quando, velut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami vrbem venit. Proinde neque eo quòd contribules, neque eo quòd ex auxiliariorum numero, auxiliares etiam ipsi Græcis sumus, nos iniuria adfeceritis. Non in longum extendam sermonem, res Crisæorum, aut Persicas iterum repetendo, quando & ipsas audiuistis, & in manibus magis sunt, quàm ea quæ pauloante relata sunt. Quin & sic cogitate, minime pium esse benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamant. Ex quibus patribus prognati esse videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) si iniuria adficere, quàm benigni esse malueritis? Neque enim amarulentius
B quicquam dicere volo. Illi enim, ô viri Athenienses, Heraclidis quidem gratias rependerunt. Aliis autem multis, beneficio adfecti, vicissim auxiliati sunt. Deficiat profecto me dies longius narrantem, si recensere velim quot hominibus quanta bona obuenerint, qui nihil de vobis bene meriti fuerunt. Circumspicite vos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ô viri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere nouit. Sed & vrbes quasdam & gentes iam perdidit. Si vero ad alios velut in speculum respexeritis, videritis ipsi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex noua est: Quicunque felici rerum successu confisus, non etiam ad rerũ difficultates respicit: Non est hoc vestrũ viri Athenienses. Multũ enim etiã
C sic Deũ tẽtaretis. Nullã vobis iniuriã intulimus. Si vero etiã intulimus: nõ armis, sed verbis iudicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, vt ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent. auxilium enim nobis ferent, si recte fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra violentiam, quàm vi coactos facere quæ iusta sunt. Non dico de insolenti aduersum vos rebellatione: verum hoc vobis manifestum facio, quòd multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi vndiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur, exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, vtpote qui aliarum rerum studio sim addictus,

dictus, hic desinam. Rogo autem vos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarij esse consueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, vt inimicitias quidem vestras aduersum nos deponatis: ad amicitiam vero vos conuertatis. Si enim non in vestra ciuitate hæc consequemur: haud scio quo progressi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

HIPPOCRATIS COI OPERVM quæ ad nos extant omnium finis, Iano Cornario medico physico interprete.

PARISIIS.

Excudebat Carola Guillard, sub Sole aureo, uia ad diuum Iacobum.

M D X L V I.